E#46484

UANL
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

935

BX1935
.F3
1676
v.1
c.1

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE NUEVO LEON
ALERE FLAMMAM VERITATIS
1080045066
260
UANL
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN QUINQUE LIBROS
DECRETALIUM.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

PROSPERI
FAGNANI
JUS CANONICUM:
SIVE

46396

COMMENTARIA
ABSOLUTISSIMA
IN V. LIBROS DECRETALES,

Cum Indice copioſiſſimo rerum ac verborum alphabetica ſerie digeſto, & juxta materiarum varietatem diſtincto.

TOMUS PRIMUS
COMPLECTENS PRIMAM PARTEM PRIMI LIBRI
DECRETALIUM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud IOANNEM WILHELMVM FRIESSEM juniorem.
ANNO M. DC. LXXVI.

UNIVERSIDAD AUTÓNOM
DIRECCIÓN GENERAL

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI ET D. N.

ALEXANDRO VII. PONT. MAX.

PROSPER FAGNANUS F.

QVod tuum eſt, Tibi reddo, beatiſsime Pater, in libros DECRETALIUM vigilias, & commentationes meas; tributum veriùs, quàm munus, atque id ipſum leve, & mole majus, quàm virtute; tamen fortaſſe haud ingratum, cui ſupplet pietas, atque obſequium, quod ab ingenio, vel ab induſtria non datur.

Anni ſunt octo ſupra viginti, cum me triſtis oculorum caſus ſecedere in ſolitudinem aliquam improviſò coegit, ut qui diù aliis vixeram, graviſsimarum rerum curis implicitus, exſolutus tandem ac liber mihi viverem aliquando, & negotium otio, laborem quiete commutarem. At non deſidere inter hortorum delicias molliter, neque ſopore inerti, aut nihil agentem marceſcere conſilium fuit; ſed relegentem ſedulò ſtudiorum meorum curſus, ſubnotare quæ obſervaveram, dictare quæ partim lectione, partim uſu didiceram, & quanquam alienis utentem oculis, alienis utentem manibus, impenſiùs tamen vacare meditationi, & libris, atque hæc ipſa ab humana ſapientia levamenta animo, & ſolatia quærere, cum à Divina multò plura, ac majora ſuppeterent; ut jam, Superis gratia, meam illam acerbiſsimam calamitatem, quam in oculis ferrem, nec intelligerem, nec ſentirem. Ita opus paulatim ad juſtam ſuam magnitudinem crevit, & conſtare mihi ſeceſſus mei ratio, atque aliquod operæ pretium cæpit; tametſi brevis admodum, nec multorum annorum quies illa, ac ſolitudo, in quam me dederam; cum neque ab ſupremis VRBANI temporibus, & toto deinceps INNOCENTII Pontificatu, & mox tuo, Beatiſsime Pater, ab umbratili ſtudio in ſolem ac pulverem rurſus vocor, ut qualemcumque navare operam ſanctæ Sedi Apoſtolicæ, vel in hac orbitate mea, pergam, quam navaſſe me annis propè quinquaginta jam puto, & immortales æterno Numini gratias ago, agamque dum vivam, cujus & hoc maximum in me beneficium eſt.

Nunquam tamen ea mihi mens fuit, ut prodire in lucem paterer, quicquid illud erat lucubrationum; quas laborioſè quidem, & temporis impenſa multiplici, non tamen ſuis numeris omnibus abſolutas compoſuiſſem; ſed veluti privatum quoddam inſtrumentum, ac familiarem ſupellectilem intra domeſticos parietes mihi haberem, ut inſerviret uſui, non pompæ. At contra nimis urgebant crebræ amicorum, ſive admonentium, ſive etiam objurgantium voces; ajebant enim, oportere opus eſſe publici Iuris, quod non pauca contineret, Scriptoribus aliis non animadverſa; quæ ſi vulgarentur, haud minimi momenti in rem communem futura, utpotè variis Congregationibus, quibus ipſe per multos annos fueram à Se-

ALERE FLAMMAM VERITATIS
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

cretis, accuratè diſcuſſa, & examinata ſapienter; quarum nempè decreta, ut altiori ſancita conſilio, ac propemodum Oraculorum inſtar, haberi ſolent. Nec talentum, ſi quod à Domino acceptum ſit, defodiendum ſub terram, ſed mercatura, quæſtuque aliquo exercendum, ut multiplicetur & fœnus afferat; lumenque accendi, non ut ſub modio lateat, ſed ut luceat omnibus, qui in domo ſunt; relinquendum etiam aliquid poſteris, quo & ipſi juvari ſe ſentiant, & nos aliquando vixiſſe ſciant, neque ſocordiæ, neque inertiæ deditos; eoſque hæredum loco habendos, in quos tranſmittamus, quantum quantum nobis eſt, ingenii, ſive doctrinæ patrimonium; cùm veriſsimum illud ſit, quod ajebat legum noſtrarum ſplendor Baldus; *quemadmodum triſte eſt diviti ſinè hærede decedere, ita miſerum habenti à Deo gratiam intellectus, Poſteris ſuis, id eſt ſtudioſis, nihil ſcriptum dimittere.*

Quæ tamen amiciùs, quàm veriùs, nec tam judicio, quàm benevolentia quadam erga me decantata ſæpiùs ac repetita, apud conſcium imbecillitatis ſuæ animum vix ullam habere vim potuiſſent, niſi major auctoritas, & qua nulla in terris ſanctior, hoc eſt tua, Beatiſsime Pater, dubium aliàs, ac reluctantem impuliſſet. Nam cum is aliquando incidiſſet ſermo, ut plus nimio exuberantem neotericorum voluminum copiam haud ita multùm probare Te diceres, cum typorum expedita facilitas tot quotidie immaturos ingeniorum fœtus, ac veluti abortivos paſsim fundat, cum neque ipſi vetera meliùs, neque nova, ſi quæ ſunt ingenioſiùs, ac ſapientiùs, & quæ probari ſemper ad lydium lapidem digna ſint, procudamus; ſcilicet hunc mihi putavi clypeum adamantinum, quo me adversùs illos nimiùm amantes, ac ſtudioſos mei, tueri poſſem, ſi quid ultra contenderent; ut omni editionis conſilio abjecto, labores meos mecum tumulatos præoptarem, non veritus hunc animi mei ſenſum, ea data occaſione, aperire ultrò Sanctitati tuæ. ſed Tu, Beatiſsime Pater, mitiſsimi ingenii Princeps, qua comitate es, ut alter Moyſes, incomparabili, ac propè Divina, ſtatim reprehendens, longè aliter, ac benigniùs cenſere Te de ſtudiis, ac rebus meis affirmaſti; quin imperare, ne ultra differrem, addito in rem veteri verſiculo,

Stultus ſapienter tacet, ſapiens ſtultè;

& quæ meminiſſe equidem ſine multo rubore non poſſum. Itaque opus, cui nulla, niſi ab indulgentiſsima Clementia tua ſpes, quod tuo juſſu, & Te auctore exit, quod vitalem ſpiritum à Te ducit, tuum planè eſt, Beatiſsime Pater, & Sanctitati tuæ tot nominibus debitum, ut à me prorsùs nihil habeat, præter ſimplicem nuncupationem, & nudum nomen; imò hoc quoquè tuum, & qualecumque Tibi à me tributum penditur, de tuo eſt. Nam profectò cum mecum repeto, quod facere ſæpiſsimè ſoleo, innumera ſunt, Beatiſsime Pater, eaquè ampliſsima, cùm in meos, quos tam inſigniter, & tam liberaliter ornatos voluiſti, tum in meipſum beneficia, quem tam frequenter, & tam humaniter ſanctioribus conſiliis de rebus maximis atque graviſsimis, & ſuaviſsimis colloquiis tuis, ex tuo ſacro pendentem ore, & Pontificiæ ſapientiæ reſponſa admirantem, adhibere non dedignaris, & in iſta ſupereminenti, ac Cœlo proxima dignitate compati infirmitatibus meis; ut quod olim dixiſſe fertur Gratianus Cæſar, multò equidem juſtiùs, ac reverentiùs apud Sanctitatem tuam uſurpem; *cum ſolvam quod debeo, adhuc debeam quod ſolvo*; atque illud veriſsimè;

Quod ſpiro, & placeo, ſi placeo tuum eſt.

Sed & opus ipſum ſponte ſua humiliter ſupplex ibat ad Te, patrocinii indigens, & mutuari ſibi ſplendoris particulam geſtiens, properabat ad Solem; atque ità, Beatiſsime Pater, ſicubi per imbecillitatem humani ingenii ſim lapſus, ſi quid per occupationes, & has oculorum meorum tenebras minùs viderim, aut ſi opinionum quarundam laxior novitas parùm mihi placita interdùm auctores, atque aſſertores ſuos offendat; habeam ab appellatione Auguſtiſsimi nominis cum facili venia grande præſidium, & cum præſidio aliquod fortaſſe duraturum ad poſteros decus; atque hoc ſaltem titulo opus videatur in pretio eſſe, quod tanto Pontifici dedicatur; in quo videlicet quicquid uſpiam nobilitatis, ingenii, pietatis, doctrinæ, prudentiæ, majeſtatis, venerabundi ſuſpicimus; in quo magnos illos redivivos Leones, Gregorios, Damaſos, Alexandros, Pios, gratulamur; quem niſi aliter conſtaret, arcano quodam Divinitatis

consilio,

conſilio, certantibus purpuratorum Patrum ſtudiis, ad unum votis omnibus extollendum, in Apoſtolico faſtigio conſtitutum; ſatis tamen heroica illa, & ſupra humanam Virtus, & factorum immortalium gloria oſtenderet. Neque illa ſunt, ad quæ obſtupeſcimus, quamquam præclara & maxima, ſtratæ viæ, laxata fora, exculti fontes, ornata Templa, Sapientiæ ædes toto ambitu perfectæ, novæ paratæ bibliothecæ, amphitheatrales Vaticanæ areæ additæ porticus, & tot ſuperinducta ornamenta Vrbi, ut jam non marmorea, ſed prope aurea dici debeat, & veterem illam magnificentiam provocare in certamen poſsit; Neque hæc ipſa rerum incrementa, prolatis imperii finibus, & Caſtrenſi Ducatu Eccleſiaſtica ditione nuper aucta, & Pii Prædeceſſoris ſanctione, ſepoſito omni carnis affectu, ſaluberrimis declarationibus explicata, & extenſa; ſed Viri ſapientes liberaliter habiti, ſed reformati hominum mores, ſed inſtaurata tam in Clero ſæculari, quam regulari diſciplina, ſed excubantes pro ſalute publica perpetuò vigiles curæ, ſed per omnes partes diffuſa, & nunquam defeſſa charitas. Nam, ut cætera ſileantur, meminimus, Beatiſsime Pater, in quantas rerum, ac temporum difficultates initia Pontificatus tui inciderint, & quæ ſubitò inexpectata agrorum ſterilitas, excidia populis illatura, meminimus; & qua providentiſsima vigilantia tua convectis è longinquo frugibus expleta horrea, fami occurſum, annonæ vilitas reſtituta, obliti non ſumus; Neque oblivîſci illud poſſumus, quamquam animus meminiſſe horret, quæ peſtilens lues non fines modò, ſed ipſam imperii ſedem invaſerit; tum quæ paſtoralis ſolicitudinis, paternæque curæ documenta ſint edita, quid humanis diviniſque conſiliis ſit actum, memoria tenemus nunquam obliteranda, nihil ut excogitari potuerit ampliùs, ſive ad plaçandum iratum Numen, ſive ad illam tam ſævam, & tam facilè renaſcentem hydram penitùs obtruncandam; ut non mirum, ſi tot ampliſsimis tuis meritis Senatus, Populusque Romanus Statuam in Capitolio decreverit; quam tamen modeſtia tua recuſavit, Beatiſsime Pater; qui beneceſſe contentus, & omnia in Deum referens, unde omne datum optimum, animorum monumenta maluiſti, quàm marmorum.

Adhuc in oculis, atque auribus vibrat recens ab extremo Aquilone turbo, qui Poloniam, illud Catholicæ Religionis propugnaculum, propè concuſsit; hinc Coſacco, & Moſcho, inde Tartaro, & Sueco, ut conſpiratione facta, inferentibus bella; tum quantum temporalium auxiliorum, quantum ſpiritualium, per Sanctitatem tuam ſubminiſtratum periclitanti Regno ſit, pariter ſcimus, Beatiſsime Pater; ut illas è Cœlo triumphales palmas, laureaſque pepererint, quibus ſecuri jam plaudimus, religioſiſsimo atque invictiſsimo Regi gratulantes, victoria parta longè pulcherrima, tot captis militaribus ſignis, tot commeatibus, tormentis, omnique militari apparatu in poteſtatem redacto, fuga, cæde perculſis hoſtibus, ac profligatis. Sic *Tibi militat Æther*, ſic tua vota Cœlos penetrant, Beatiſsime Pater; ut etiam alibi auditus es, & quam anhelanti corde tot profuſis *Nocturnis lachrymis*, tot vocibus ac ſuſpiriis, *Gemituque diurno* expoſcebas; pro qua tot difficillimis itineribus, ac legationibus exantlatis tot congreſsibus, ſinè ſucceſſu quidem, at non ſinè ingenti gloria habitis, laboraveras, redditam Chriſtianæ Reipublicæ tranquillitatem beatiſsimorum temporum vides; nimirùm ut veriſsimus olim auguratus es Vates,

. . . Ego pacem faciens Deus; illius ergo
Vnius hæc donum;

Et unius donum Deiparæ, cui ſoſpitæ, ac tutelari magnæ æternæ Pacis (inter primas Sanctitatis tuæ curas nec taciti mirabamur) & repetita toties ſuppliciter vota, & ſplendidè operoſis cultibus renovata ſunt templa. Nam cætera humanarum contentionum molimina, ac tentamenta vix ullius ponderis, ac verè fluxa evaneſcunt, niſi Numine impellente, cujus in manu, ac poteſtate ſunt cogitationes Regum,

Cujus ad arbitrium flectuntur corda potentum.

ut non niſi magnis Cœlitibus hanc tantam gratiam debeamus, quòd ipſi tandem, ipſi miſerti terrarum, ac tuis evicti precibus, exoptatiſsimam felicitatem tuo ſæculo reſervaverint, ut Te

MAXI-

MAXIMO OPTIMOQVE PONTIFICE imperante, ſublatis bellorum tumultibus, ut quondam Auguſti ævo, catenata diſcordia, Iano clauſo, voluerint

Europam pacare omnem, & componere certis
Legibus Auſtriacam Borboniamque domum.

Atque illud conſequens ſit, ut ſtabilem in ſocietatem conſpirantibus animis, Imperator ſemper Augustus, & conſanguinei Reges Regum maximi, quos novus jungit è Cœlo amor, jungant ſacrum in bellum fœderata arma, quibus non modò tot jam annos laboranti Cretæ ſuppetias ferant, ſed & Solymas repetant, Græciam vindicent, Thraciam proterant; Tuis hic quoque, Beatiſsime Pater, haud dubiè non tam paternis monitis, quàm exemplis excitati, què ſubmiſsis in Ægeum claſsibus, expeditis in Illyrium militibus, auctoritate, pecunia, conſilio, cæteroque omni ſtudio, atque ope juviſſe rem Venetam ſciunt, & nova quotidie meditantem ſubſidia, ubicumque res poſcat, adversùs communem hoſtem intelligunt. Sed iſta æternis monumentis conſignanda, & clarioribus ingeniis celebranda ſunt, Beatiſsime Pater, quibus dicendi facultas major, & copia. Me quidem familiariùs compellando Sanctitatem tuam progreſſum, reverentia inhibet, pudor retrahit. Igitur ſcripta hæc qualiacumque typis commiſſa, tuo certè juſſu in publicum prodeuntia, obſequii humillimi & devotiſsimæ venerationis in Sanctitatem tuam pignora, quæ ſervitutis & mancipii jure ad Te ſpectant, quæ ut votivæ quædam tabulæ templis appenſæ, Tibi offeruntur, & dedicantur; ea ætatis aliquid, & famæ ſperaverint, ſi Tu, Beatiſsime Pater, qua benignitate, & clementia auctorem complecteris, operi benedixeris, & quod verè tuum eſt, tuum dici patiaris.

Deus Optimus Maximus, quem præſidem, ac rectorem Eccleſiæ ſuæ dedit, Sanctitate, ſapientia, providentia SVMMVM, ſoſpitem, atque incolumem ſui muneris cuſtos clementiſsimus diutiſsimè velit,

Et SYDVS æternùm triumphet;

ut te regnante, Innocentia, Religio, Concordia, Fides, Vbertas, Salus, Felicitas regnet, & *ſupereffluat lætitia, & dilatetur cor tuum.*

AUTHORIS MONITIO AD LECTOREM.

QVæ in his Commentariis Reſponſa S. Congregationis Eminentiſſimorum Patrum, Concilii Tridentini Interpretum, ſparſim pro re nata referuntur, quamquam ferè omnia exſcripta fideliter, dum eidem S. Congregationi eſſem à Secretis; ea tamen minimè habenda pro authenticis, ſcire debes, quando Eminentiſſimi Cardinalis Præfecti, & Secretarii ſubſcriptione, ſignoque carent. Neque aliud mihi conſilium, aut voluntas alia; imò ſi quid fortaſſe vel Amanuenſis incuria, vel imperitia Typographi, vel imbecillitate humanæ mentis exciderit, nota & animadverſione dignum, id totum ejuſdem Sacræ Congregationis auctoritati, judicio, cenſuræ ultro ſubjicimus.

Imprimatur

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſt. Sacri Palatii Apoſtolici.

M. A. Oddus Epiſcopus Peruſinus Viceſg.

VIdi juſſu Reverendiſſimi P. Raimundi Capiſucchi Sacri Apoſtolici Palatii Magiſtri, ac maxima cum voluptate perlegi *Commentarios, ſive Lecturas in quinque Decretalium* libros, compoſitas ab Illuſtriſſimo, ac Reverendiſſimo Domino Proſpero Fagnano Viro integerrimo, ac ob profundam Vtriuſque Juris, aliarumque ſcientiarum peritiam, & res in Vrbe præclarè geſtas nulli prorſus ignoto; ut qui per multos annos Sacrarum Congregationum Concilii, & Epiſcoporum, ac Regularium ſucceſſivè fuit, nunc verò Sac. itidem Congregationis ſuper ſtatu, ſeu reformatione Regularium, necnon S. Viſitationis Apoſtolicæ ſimul eſt à Secretis, & inſuper S. Pœnitentiariæ Apoſtolicæ Sigillator. Quas Lecturas in omnibus inveni conſonas Orthodoxæ fidei, bonis moribus, Sacris Canonibus, œcumenicis Conciliis, Summorum Pontificum Conſtitutionibus, ac Sacrarum Congregationum, præſertim ſuperius expreſſarum, decretis, & declarationibus; necnon in penetrandis, & enucleandis intimis, ac genuinis cujuſque Sacri textus ſenſibus adeò ſingulares, & efficaces, ut Juris lumen, Anima Canonum, difficilis, & anfractuoſi forenſium Diſcrepationum itineris fidiſſimus, ac certiſſimus Dux non immeritò nuncupari valeant, uti quicquid Eccleſiaſtico in primis foro uſui eſſe poteſt locupletiſſimè continentes. Præcipuè admiratus ſum inſignes de Annatis, & opinione probabili Tractatus. Quorum alter in materia perneceſſaria, adeoque deſiderata nihil omnino deſiderandum relinquit: alter verò ſolidam rationum, ac fundamentorum catenam delectatione præcipuam, utilitate præclaram exhibet contra ſenſim ſerpentem Animarum perniciem antidotum, remediumque præſentaneum & efficax. Quare opus cenſui digniſſimum, quod, ſi eidem Reverendiſſimo videbitur, ad communem omnium, & ſingulariter in eodem Eccleſiaſtico foro verſantium commoditatem quamprimum in lucem edatur. In quorum, &c. Datum ex Eccleſia S. Mariæ de Populo hac die 19. Septembris 1659.

Fr. Hieronymus Nicolius Romanus, Ord. Eremitarum S. Auguſtini Congr. de Obſer. nuncup. Lombardiæ, Sac. Theol. Lector, I. V. D. necnon ejuſdem Congregationis in Romana Curia Procurator Generalis.

Imprimatur

Fr. Raimundus Capiſuccus Magiſt. Sac. Pal. Apoſt.

PRI-

PRIVILEGIUM SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS.

LEOPOLDVS DIVINA FAVENTE CLEMENTIA electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirttembergæ: Comes Tyrolis &c. Agnoſcimus & notum facimus tenore præſentium univerſis; Quòd cùm Nobis noſtri, Sacrique Imperii fideles dilecti, Nicolaus Höſing Bibliopola Pragenſis, & Ioannis Widenfelt q.^m Bibliopolæ Colonienſis Hæredes, humillimè exponi curârint, ſe PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA in quinque libros DECRETALIUM ſumptibus ſuis prælo in folio excudenda ſuſcepiſſe; vereri autem debere, ne quod ſæpè fieri ſoleat, aliorum commodis ſuis inhiantium æmulatione atque invidiâ ſperato impenſarum ac laboris ſui fructu fruſtrentur, adeoque Nobis humillimè ſupplicârint, ſuæ ſuorumque Hæredum indemnitati hac in parte privilegio Noſtro Cæſareo conſulere clementer dignaremur: Nos attentâ ſupplicantium juſtâ petitione, & præfatorum Commentariorum utilitate æquis eorum precibus deferendum duxerimus. Mandantes proinde omnibus & ſingulis Bibliopolis, Typographis ac Bibliopegis, cæteriſque quibuſcunque rem ſeu negociationem librariam exercentibus, & ſeriò atque diſtrictè vigore præſentium, ac ſub pœna decem marcarum auri inhibentes & vetantes, ne quiſquam eorum intra decennium proximum à primâ editionis die computandum, præfatum Commentariorum opus, præter Impetrantes eorumque Hæredes intra Sacri Romani Imperii, Regnorumque & Dominiorum Noſtrorum Hæreditariorum fines, ſivè integrum, ſivè aliquam ejus partem, quocunque modo, caractere aut formâ majori vel minori imitando recudere, vel alio recudendum dare, aut alibi etiam impreſſum clàm vel palàm apportare, vendere vel diſtrahere præſumat: ſi quis autem edictum hoc noſtrum tranſgredi, violare aut contemnere deprehendatur, eum non ſolùm libris iſtiuſmodi perperam quippe recuſis & apportatis, (quos dicti impetrantes eorumvè Hæredes ubicunque inventi fuerint, ſivè propriâ, ſivè Magiſtratûs loci authoritate atque auxilio ſibi vendicare poterunt) privandum, ſed & præſcriptâ pœnâ ex ſemiſſe ſæpedictis impetrantibus eorumvè hæredibus pendendâ: ex altero verò ſemiſſe Fiſco noſtro Imperiali tanquam fraudis vindici toties, quoties contrafactum fuerit, inferendâ omni ſpe veniæ ſublatâ mulctandum decernimus; dummodo tamen ſæpedicta Commentaria fidei noſtræ orthodoxæ, vel conſtitutionibus Imperii contrarii nihil contineant, eaque tenorem hujus Noſtri Privilegii Cæſarei pro publica aliorum notitia atque cautela in fronte impreſſum exhibeant, & quatuor ad minùs exemplaria ad Cancellariam noſtram Imperialem Aulicam tranſmittantur. Mandamus ergò univerſis & ſingulis Noſtris, Sacrique Imperii, Regnorumque & Dominiorum noſtrorum Hæreditariorum ſubditis ac fidelibus dilectis cujuſcunqu ſtatûs, gradûs, ordinis, conditionis, dignitatis aut præeminentiæ fuerint, præſertim verò Magiſtratibus tam Eccleſiaſticis quàm ſæcularibus, ne quenquam huic noſtro Privilegio Cæſareo impunè contravenire patiantur, quin tranſgreſſores ſuprafatis pœnis, aliiſque modis idoneis coerceant, quatenus & ipſi eandem mulctam evitare voluerint. Harum teſtimonio litterarum manu noſtrâ ſubſcriptarum, & ſigilli Noſtri Cæſarei appreſſione munitarum. Quæ dabantur in civitate Noſtrâ Viennæ die vigeſimâ Menſis Auguſti, Anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo quarto, Regnorum Noſtrorum Romani decimo ſeptimo, Hungarici vigeſimo, Bohemici verò decimo octavo.

LEOPOLDVS

Vidit LEOPOLDVS GVILIELMVS *Comes in Kinigſegg.*

Ad mandatum Sacræ Cæſareæ Majeſtatis proprium
CHRISTOPHORUS BEUER m. p.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

RUBRICÆ, ET CAPITULA HUJUS PRIMÆ PARTIS PRIMI LIBRI DECRETALIVM.

de *Conſtitutionibus.* pag.16

Canonum ſtatuta. 16
Cum acceſsiſſent. 143
Cum M. 149
Cum omnes. 124
Eccleſia S. Mariæ. 159
Ex parte. 167
Ne innitaris. 31
Quæ in Eccleſiarum. 130
Quoniam. 172

de *Conſuetudine.* 252

Conſuetudines. 252
Cum dilectus. 266
Quanto. 259
Venerabilis. 265

de *Poſtulatione Prælatorum.* 275

Bonæ memoriæ. 275
Etſi unanimiter. 282

de *Reſcriptis.* 188

Ad audientiam, il primo. 206
Ad audientiam. 230
Cauſam quæ. 207
Cæterum. 188
Dilectus. 247
Eam te. 202
Edoceri. 245
Inter cæteras. 196
Nonnulli. 220
Super litteris. 210

de *Summa Trinitate, & fide Catholica.* 1

Damnamus. 12
Firmiter. 1

PRO-

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA IN PRIMAM PARTEM PRIMI LIBRI DECRETALIUM.

DE SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

Cap. Firmiter.

SVMMARIVM.

1 *Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. cur ſimpliciter Generale Concilium fuerit appellatum. & n. 11.*
2 *Conciliorum generalium præſtantia, quibus ex cauſis ſit deſumenda.*
3 *Nicani Concilij authoritas, & præeminentia quæ. & num. 6.*
4 *Fides una eſt ſimplex, & incommutabilis, quæ in omnibus univerſalibus Conciliis declaratur.*
5 *Conciliorum quatuor univerſalium dignitas.*
6 *Miraculum in Nicæna Synodo.*
7 *Concilia nationalia, quibus Summi Pontifices, vel eorum Legati præfuerunt, an, & quomodo univerſalia, ſeu generalia nuncupari poſſint.*
8 *Oecumenicum Concilium quod dicatur.*
9 *Concilia œcumenica quæ, & quot in Eccleſia fuerint hactenus celebrata.*
10 *Concilia omnia univerſalia ſolius Romanæ Eccleſiæ authoritate fiunt, & roborantur.*
12 *Firmitas quid ſit.*
13 *Fidei diffinitio quæ, & num ſeq.*
14 *Spes eſt cupidorum.*
15 *Fidei articulos explicitè credere, an neceſſarium ſit ad ſalutem cuilibet habenti uſum liberi arbitrij, an verò ſufficiat illos credere implicitè. & num. ſeqq. uſque in finem.*
16 *Pueris, & ſtultis baptizatis ſuffragatur meritum Chriſti, cujus facti ſunt participes in perceptione Sacramenti.*
17 *Fides implicita & explicita quid ſit.*
18 *Adulti omnes etiam ſimplices, & laici tenentur explicitè credere Deum eſſe, & eſſe remuneratorem omnium bonorum.*
19 *Laicis & ſimplicibus an ſufficiat implicitè credere articulos fidei, & num. 41. & ſeqq.*
20 *Erranti in fide non imputatur, ſi ex ſimplicitate deficiat, & fidem ſuam ſupponat fidei Eccleſiæ. Hæreticus, & erraticus, qualiter differant. ibid.*
21 *Clerici inferiores, qualiter teneantur laicos excedere in cognitione diſtincta fidei. & num. 50.*
22 *Clericis an liceat explicitæ cognitioni articulorum fidei præponere alia opera pietatis, aut alias ſcientias.*
23 *Prælati Eccleſiarum, & alij curam animarum habentes, & officium docendi fidem, tenentur explicitè ſcire articulos Symboli Patrum, & Athanaſij. num. ſeq. & num. 49.*
24 *Epiſcopi tenentur de fidei articulis reddere rationem omnem omni poſcenti, & hæreticos perſequi, & . . tare.*
25 *Epiſcopus ordinandus ſuper quibus examinari debeat ex decreto. Concilij Carthaginenſis IV.*
26 *Symbolum quid ſit, & quotuplex.*
27 *Symbolum Apoſtolorum ubi, quando, & cur ab Apoſtolis compoſitum fuerit.*
28 *Symbolum unde dictum.*
29 *Fidei articuli in Symbolo Apoſtolorum comprehenſi quot numerentur, & qualiter ſinguli ſingulis Apoſtolis attribuantur.*
30 *Symbolum Nicænum, ubi, quando, & cur dictum.*
31 *Spiritum Sanctum à Filio procedere, quando, & cur ab Eccleſia diffinitum fuerit. & num. ſeq.*
32 *Symbolum majus cujus authoritate decantetur in Miſſa.*
33 *Symbolum* Quicumque vult*, ubi & cur editum ab Athanaſio, & quomodo Eccleſiæ authoritate receptum fuerit.*
34 *Symbolum fidei ordinare Summi Pontificis munus eſt, non privatorum Patrum. & num. 48.*
35 *Symbolo Apoſtolorum alia Symbola à diverſis Concilijs fuerunt addita ad explanationem veritatis, & excluſionem errorum inſurgentium, & n. ſeq.*
36 *Conſtitutio, de qua hic, an congrue dici poſſit*

quar-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

quartum Symbolum.

37 *Fidei profeſſionis formula à Pio IV. præſcripta Symbolum appellari poteſt.*

38 *Papa poteſt fidei Symbolum ordinare, etiam ſine Concilio.*

39 *Articulus fidei quid ſit.*

40 *Articulus fidei tripliciter accipitur.*

41 *Fidei articulos, qui continentur in Symbolo Apoſtolorum explicitè credere unicuique neceſſarium eſt ad ſalutem.*

42 *Laicos non teneri ad aliquem fidei articulum explicitè credendum, eſt hæreſis.*

43 *Fidei objectum duplex.*

44 *Myſteria Chriſti præcipuè quæ ab Eccleſia ſolemnizantur tam majores, quam minores tenentur explicitè credere.*

45 *Symbolum Apoſtolorum, & Orationem Dominicam omnis Chriſtianus ex neceſſitate ſalutis tenetur memoriter retinere; Symbolum verò Patrum Sacerdotes, & omnes gradus Eccleſiæ. & n. 50.*

46 *Concilij Foro Julienſis decretum de Symbolo fidei expenditur.*

47 *Confeſſores ex Concilio Provinciali Mediolanenſi, quomodo prohibeantur abſolvere pœnitentes, qui memoriter neſciant Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum fidei, & præcepta Decalogi.*

Compatres fidei rudimenta ignorantes quomodo ex Concilio Mediolanenſi prohibeantur infantes de ſacro fonte ſuſcipere. ibid. verſ. Item in Concilio.

48 *Concilia Provincialia Mediolanenſia approbantur per literas in forma Brevis. Alia recognoſcuntur & emendantur à S. Congregatione Concilij.*

49 *Epiſcopi legem ſcire debent ſcrutabiliter, non perfunctoriè.*

50 *Clericis an ſufficiat habere fidem implicitam de articulis ab Eccleſia diffinitis.*

51 *De articulis circa fidem continentibus ſententiam veram, ſed ab Eccleſia non diffinitam an liceat dubitare, aut contrarium aſſerere.*

52 *Propoſitionum in fide peccantium gradus varij.*

53 *Errare, id eſt aliud pro alio putare in his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent, an & quando liceat.*

54 *Propoſitiones multæ ab Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis cenſura temeritatis notantur in articulis non diffinitis, ſi ratione, & authoritate ſint deſtitutæ.*

55 *Actus fidei duplex.*

1 **F**irmiter. Hæc Conſtitutio inſcribitur, *Innocentius III. in Concilio Generali*, id eſt, in Concilio Lateranenſi IV. Ubi enim in ſacris Canonibus ſimpliciter fit mentio de Generali Concilio, etiamſi nomen Pontificis non exprimatur, intelligitur de hoc Lateranenſi, ut in c. *Quia nonnulli, infra de Cler. non reſid. in c. 2. de ſtat. Monach.* ut robique in ſupraſcriptione, & ſæpè alibi; & in corpore in c. *Eccleſia veſtra, il. 2. de elect. in c. Quamquam, in c. Sicut, eod. tit. lib. 6. & in c. final. de Capell. Monacho, ubi gloſ. 2.* dicit Concilium Innocentij ſic ſemper appellari. Non tamen putes ita appellatum fuiſſe ex præeminentia, ſeu prærogativa authoritatis, ut aliqui perperam opinati ſunt. Nam etſi hæc Synodus, ut ait Surius in illius præfatione, in primis inſignis fuerit, & verè œcumenica, eique interfuerint Epiſcopi 412. inter quos Patriarcha Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus, Archiepiſcopi tum Latini, tum Græci ſeptuaginta, ac præterea Abbates, & Priores ultra
2 octingentos: tamen ſi præſtantia Conciliorum ſumenda eſſet ex numero Patrum, Concilium hoc præferendum eſſet Nicæno, & ex quatuor Lateranenſibus prima authoritas tribuenda eſſet Lateranenſi II. ſub Innocentio II. in quo fuerunt Epiſcopi circiter mille, ut teſtatur Abbas Urſpergenſis *in Chronic.* & habetur in hiſtoria ejus Concilij *tom. 3. Concil. p. 2. pag. 489.* Et
3 tamen ut de Nicæna Synodo ſcribit Leo *epiſt. 53. ad Anatolium*; (Nulla ſibimet de multiplicatione Congregationis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem & octo Epiſcopis quantumlibet copioſior numerus Sacerdotum vel comparare ſe audeat, vel præferre, cum tanto divinitus privilegio Nicæna ſit Synodus conſecrata, ut ſive per pauciores, ſive per plures eccleſiaſtica judicia celebrentur, omni penitus authoritate ſit vacuum, quidquid ab il-
4 lorum fuerit Conſtitutione diverſum.) Ex parte autem materiæ tametſi una & eadem ſit fides ſimplex, & incommutabilis, quæ in omnibus univerſalibus Concilijs declaratur, ac diffinitur, ut infra in §. *Una verò.* & *in Extravag. Unam ſanctam. de major. & obed.* & explicat D. *Thomas in 1. p. q. 36. art. 2. ad 2.* & Turrecrem. in c. *Domino Sancto. n. 2. & 7. verſ. Nobis autem*
5 *videtur. 50. diſt.* Tamen præſtat authoritas quatuor Conciliorum Nicæni, Conſtantinopolitani, Epheſini, & Calcedonenſis, quæ, ut Iſidor. ait *lib. 1. etymolog. c. 16.* totam principaliter fidem complectuntur, quaſi quatuor Evangelia, vel totidem Paradiſi flumina. In eis enim diffinita ſunt altiora fidei principia, & Religionis Catholicæ fundamenta, majoreſque & pernicioſiores fidei hoſtes convicti, & proſtrati fuerunt Arius, Eunomius, Macedonius, Neſtorius, Eutyches, & Dioſcorus, impiaque eorum dogmata condemnata, ut in c. *Canones*; & ibi Turrecr. *in 2. p. n. 2. verſ. In oppoſitum, & in c. Sancta Romana. 15. diſt.* Ac propterea ſicut Evangelij quatuor libros, ita quatuor hæc Concilia ſe ſuſcipere, & venerari fatetur Gregor. *lib. 1. Re-*

geſt. Epiſt. 24. quia in eis veluti in quadrato
6 lapide fidei ſtructura conſurgit, ut refertur in c. *Sicut, ead. diſt.* Quod ſi in præeminentia Conciliorum, ſicut arguit Turrecr. *loc. cit.* habenda ſit ratio Sanctitatis Patrum, in Nicæna Synodo, ut Ambroſius inquit, *lib. 1. c. 1. de fid. ad Gratian. Auguſtum*, trecenti decem & octo Sacerdotes tanquam Abrahæ electi judicio conſona fidei virtute victores velut trophæum toto orbe ſubactis perfidis extulerunt, & inter hos quam plurimi Confeſſionis gloria, martyrio, & miraculis clari, ut videre eſt in hiſtoria ejus Concilij *tom. 1. Concil. par. 1. pag. 263.* & in notis *pag. 298.* & uberius apud Cardin. Baron. *ad annum 325. à n. 20. uſque ad num. 48.* Ex quibus duo Epiſcopi jam vita functi à reliquis Patribus ad ſepuchrum requiſiti propria manu ſubſcripſerunt Synodo in hæc verba: (*Chryſanthus, & Mauſonius, qui cum Patribus omnibus in ſancta prima œcumenica Nicæna ſynodo conſentimus, quamvis corpore translati, manu tamen propria nos quoque libello ſubſcripſimus*) ut refert Nicephorus *lib. 8. Hiſtoria Eccleſiaſtica cap. 23.* Unde non mirum ſi hæc Synodus ab Euſebio *lib. 3. de vita Conſtantini, & Auguſt. lib. 1. de Bapt. c. 18.* Orbis terræ Concilium appellatur; & alibi, Verbum Domini, Divinum, & Sanctiſſimum Oraculum Spiritus ſancti, ut apud Athanaſium *epiſt. ad Epiſcopos Afric.* Leonem *Epiſt. 53. ad Anatolium, &* Cylyllum *1. de Trinit.* & ſimpliciter Magnum Concilium *in c. Non oportet, 7. q. 1. &*
7 *in VI. Synodo act. 18.* Denique ſi in dignitate Conciliorum ſpectanda ſit antiquitas, juxta textum *in c. Domino Sancto in fin. 50. diſt.* eodem modo inter omnia Concilia univerſalia ſupremum locum obtinuit Nicænum, quod fuit primum œcumenicum in Eccleſia celebratum. Nam quatuor Apoſtolorum Concilia, quorum prima eſt Authoritas, & Concilia nationalia, quibus Summi Pontifices per ſe, vel per ſuos legatos aliquando præfuerunt, quamvis univerſalia, ſeu generalia appellari poſſint ſecundum hoc, quod ab univerſalis Eccleſiæ capite congregata de univerſalibus rebus tractent, & generaliter omnes fideles ad legum ſuarum obſervantiam adſtringant ſecundum Turrecrem. *in d. c. Canones in 1. parte n. 3. diſt. 15.* ideoque Concilium Turonenſe ſimpliciter dicatur Generale Concilium *in c. 1. de Uſur. ut ibi per gloſ. in ver. Concilij, & Card. in Clem. unic. n. 6. de Imm. Eccl.* & Athanaſius *Apolog. 2.* Generale Concilium appellet primam Synodum Alexandrinam, cui tantùm interfuerunt Epiſcopi, qui Alexandrino Primati parebant, una cum Oſio Cordu-
8 benſi Epiſcopo Sylveſtri Papæ legato: tamen dici non poſſunt œcumenica, ſeu univerſalia ab univerſitate orbis; quia œcumenicum Concilium eſt, cui Epiſcopi totius Orbis, niſi legitimè impediantur, intereſſe poſſunt, ac debent, cuique nemo alius, quàm Romanus Pontifex per ſe, vel per legatos ſuos præſidet. Quod etiam ab Auguſtino plenarium Concilium appel-
9 latur, ut per Turrecrem. *in d. c. Canones in 1. parte n. 3.* In præcedentibus autem annis, ut inquit Iſidor. ibidem relatus, perſecutione fervente docendarum plebium minimè dabatur facultas; inde Chriſtianitas in diverſas hæreſes ſciſſa eſt, quia non erat licentia Epiſcopis in unum conveniendi, niſi tempore Conſtantini Imperatoris, ſub quo Sancti Patres in in Nicæno Concilio de omni terrarum orbe convenientes ſecundum poſt Apoſtolos Symbolum tradiderunt. Itaque quod ſpectat ad antiquitatem, Concilium Innocentij Tertij fuit habitum anno Domini 1215. Pontificatus illius decimo octavo, & fuit duodecimum œcumenicum. Nam ante illud præceſſerant Nicænum ſub Sylveſtro, Conſtantinopolitanum ſub Damaſo, Epheſinum ſub Cæleſtino, Calcedonenſe ſub Leone, Conſtantinopolitanum II. ſub Vigilio, Conſtantinopolitanum III. ſub Agathone, Nicænum II. ſub Adriano I. Conſtantinopolitanum IV. ſub Adriano II. quæ octo ex ordine recenſentur *in c. Sancta. 16. diſt.* & collecta fuerunt intra quingentos quadraginta quinque annos ſecundum Cardin. Alban. *in tract. de poteſt. Papæ, & concilij par. 2. n. 33.* Concilium enim Sardicenſe in numero univerſalium Conciliorum non computamus; quia etſi fuerit verè œcumenicum ſub Julio I. ex 376. Epiſcopis congregatum, ut probant Baron. *ad ann. 347. n. 7. 8. & 9.* & Bellarm. *lib. 2. de Roman. Pontif. c. 21.* tamen fuit appendix Nicænæ Synodi, & tantummodo illius canones explicavit, ut patet ex notis ad illud Concilium *tom. 1. par. 1. pag. 445. &* idem dicimus de œcumenico Ariminenſi ſub Liberio I. in quo tantùm Nicæna fides fuit confirmata, ut in notis ad idem Concilium *eod. tom. pag. 482.* Item Concilium Innocentij præceſſerunt Lateranenſia ſub Caliſto II. Innocentio II. & Alexandro III. Poſt illud verò ſex tantum celebrata fuerunt, nempè duo Lugdunenſia, ſub Innocentio IV. & Gregorio X. Viennenſe ſub Clemente V. Florentinum ſub Eugenio IV. Lateranenſe noviſſimum ſub Leone X. & Tridentinum, quod fuit decimum octavum & ultimum œcumenicum ſub Paulo III. Iulio. III. & Pio IV. Omittimus enim Conſtantienſe ſub Martino V. & Baſileenſe ſub Eugenio. IV. quia etſi fuerint œcuminica, tamen ex parte reprobata fuerunt, ut dixi in *c. Significaſti infra de elect. & in c. 1. de ſchiſmat.* Hæc de ratione antiquitatis.
10 In reliquis verò una & eadem eſt authoritas, quia univerſa Concilia congregantur, & roborantur. *d. c. Significaſti*, ibi; *Cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ authoritatem & facta ſint, & robur acceperint. c. 1. & per totam. 17. diſt. &* docet D. Thom. *in 2. 2. q. 1. art. 10,* & Turrecr. *in c. Sancta Romana. n. 3. 15. diſt.* idemque & unus Spiritus Sanctus, utpotè magiſter veritatis eſt inſpirator mentium Patrum, in Concilio, ac illuſtrator, & doctor ſecundum illud ad Hebr. 11. *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis.* Unde & eodem Spiritu Sancto Canones univerſalium Conciliorum conditi ſunt. *c. Violatores. 25. q. 1.* quare hoc reſpectu inter Concilia u-
11 niverſalia non conſtituitur differentia. *Turrecr. loco cit.* Dicendum eſt igitur hac tantùm ratione Concilium hoc Innocentij ſimpliciter fuiſſe appellatum generale, quia cum paulò ante fuiſſet celebratum aliud concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. idque jam ubique appellaretur Concilium Lateranenſe, etiam ſine ulla Pontificis mentione, *ut in c. 2. inſcript. de Stat. Monach. & in c. Quod Dei timorem, in corpore eodem. tit.* & alibi ſæpè ad conſtituendam diffe-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

differentiam inter hæc duo Concilia, & majoris facilitatis gratia hoc poſterius fuit ſimpliciter nuncupatum Generale, quod innuitur *in Clem. unic. de Immun. Eccleſiar.* in illis verbis: *in Lateranenſi, & generali Concilijs*, uti in ſpecie hoc obſervat Cardin. *nu. 6.* & ante eum Hoſt. *in c. fin. de Capell. Monach. n.* dicens: *& Lateranenſe generale fuit, quod Dominus Alexander III. tenuit, & ſimiliter generale fuit quod Dominus Innocentius III. celebravit*; Utrumque ergo ſic appellari poteſt. Ad differentiam autem Concilium Alexandri vocatur Lateranenſe propriè, & Concilium Innocentij Generale. Hæc de nuncupatione generalis Concilij.

An autem Conſtitutiones in Concilio editæ denominandæ ſint à Papa, vel à Concilio, dicam *infra in c. 1. de Poſt. ubi Abb. & DD.* tractant materiam. Rurſus an Conſtitutiones editæ à Papa in Concilio cenſeantur Conciliares ad effectum derogationis, examino *in c. Ex parte de Capel. Monach.*

12 His circa inſcriptionem expeditis, hæc Conſtitutio dividitur in duas partes principales. In prima uſque ad §. *Una vero.* tractat *de Sum. Trinitate, & ejus operibus: de fide Catholica, & articulis fidei.* In 2. *de Sacramentis Euchariſtiæ, Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Conjugij, nec aliter ſolet ſummari.*

In principio textus nota illud verbum, *firmiter*, id eſt conſtanter, & ſine ulla hæſitatione, ſecundum illud Iacobi. 1. *Poſtulet autem in fide nihil hæſitans.* Fides enim ambiguum non habet, aliàs ſi habet, fides non eſt, ſed opinio, ut Bernard. inquit *lib. 5. de conſideratione ad Eugenium III. & Turrecr. in Summ. de Eccleſ. lib. 2. c. 90.* & dubius in fide infidelis eſt. *c. 1. infra de Heret. c. Aperte*, & ibi gloſ. *in ver. titubabat. 23. q. 1. gloſ. 2.* & Hoſt. *hic in princ.* Io.
13 Andr. *ſupra in rubric. num. 11.* & Bald. *n. 5.* Firmitas autem ſecundum Iſidorum hic relatum à Jo. Andr. & Bellam. *in princ.* eſt animæ conſtantia, qua quis rei apprehenſæ ita tenaciter adhæret, ut ab ea aliquo impulſu evelli, vel ſeparari non poſſit. Tanta enim debet eſſe fidelium conſtantia, ut prius auferatur vita, quam fides. *c. Convenior. 23. q. 8.* Unde fides prout accipitur hic, ita diffinitur per gloſ. Hoſt. & Jo. Andr. *ſupra in rubr. Fides eſt voluntaria certitudo abſentium infra ſcientiam, & ſupra opinionem conſtituta*; quam quidem certitudinem ac firmitatem innuit Apoſtolus *ad Hebr. 11.* cum ait: *Fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum non apparentium.* Nam per *argumentum* intellectus inducitur ad alicui firmiter adhærendum. Unde alia littera habet, *convictio*, quia ſcilicet per authoritatem divinam intellectus credentis convincitur ad aſſentiendum his, quæ non videt, ut explicat D. Thom. *in. 2. 2. q. 4. art. 1.* Quod enim fide tenetur, propter fidei certitudinem exiſtimatur impoſſibile aliter ſe habere, ut idem ait *q. 1. art. 5. ad. 4.* Declaratio tamen Apoſtoli non videtur propriè diffinitio, ſed quædam notificatio fidei, cùm non ſit convertibilis cum ſuo diffinito, ſecundum gloſ. *ſupra in rubr.* & Hoſtien. *n. 4.* Nam ſpes ſimiliter eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, & tamen non eſt fides. Deinde diffinitio hæc videtur tantùm loqui de futuris; cum tamen fides ſit tam de præſentibus, quam de præteritis, & futuris, eo quod habet ſe ad omnia. Ad præterita, quia credendum eſt Chriſtum fuiſſe natum, & paſſum. Ad præſentia, quia credendum eſt in Sacramento Altaris Chriſti corpus, & ſanguinem ſub ſpeciebus panis, & vini veraciter contineri. Ad futura, quia credere debemus ipſum venturum, & judicaturum vivos, & mortuos. Addo quòd
14 multa ſunt credenda, quæ tamen non ſunt ſperanda, ut inferius, & alia id genus de quibus non poteſt eſſe ſpes, ſed timor, ut per D. Thomam *in 1. 2. q. 25. art. 2.* Quia ſpes eſt cupidorum, *c. 1. §. fin. de elect. lib. 6.* ubi id notat. Archid. *in ver. Spem n. 7.* & dicit extenſionem appetitus in id, quod appetibile eſt, *ut idem S. Thom. declarat in 3. diſt. 26. q. 1. art. 1.* Doctores tamen communiter ſalvant diffinitionem Apoſtoli, ut dicit Abb. *ſupra in rubr. n. 1.* eamque in ſpecie tuentur ibi Io. Andr. *n. 15.* Anton. de Butr. *n. 3.* Bellam. *n. 5. & Card. n. 6.* qui amplius in quæſtione ſequenti impugnat ſupradictam diffinitionem gloſſæ Bernardi. Verùm ſolutiones eorum non adæquant intellectum quoad præterita, & inappetibilia, de quibus quamvis eſſe poſſit argumentum non apparentium, non tamen poteſt eſſe ſubſtantia ſperandarum rerum. Unde de his conſule Theologos *in 3. diſt. 23.* & præſertim S. Thomam ibi *q. 2. art. 1.* ubi ait, prædictam aſſignationem Apoſtoli eſſe rectam, & propriam diffinitionem fidei quantum ad ea, quæ exiguntur ad modum diffinitionis. *& in 2. 2. q. 4. art. 1.* ubi oſtendit illam eſſe perfectiſſimam diffinitionem, & omnes alias diffinitiones, quæ de fide dantur, ut ab Auguſtino *tract. 40. in Ioan. à medio tom. 1.* à Damaſceno *lib. 4. c. 12.* & à Dionyſio. *c. 7. de divin. nominib.* eſſe explicationes hujus, quam ponit Apoſtolus. De varijs autem acceptionibus fidei *vide ſupra in rubr.* per gloſ. Hoſt. *num. 3.* Io. Andr. *n. 14.* Bellam. *n. 4.* Card. *n. 5. in 5. quæſt. & per* Sylveſtrum, & Summiſtas *in ver. Fides.*

15 In textu, tibi *(Credimus)* Quæro an cuilibet habenti uſum liberi arbitrij neceſſarium ſit ad ſalutem explicitè credere articulos fidei, an vero ſufficiat illos credere implicitè.

Extra controverſiam eſt, cuilibet uſum rationis habenti neceſſarium eſſe ad ſalutem articulos fidei credere, ut in Symbolo Athanaſij: *Quicunque vult ſalvus eſſe.* & in verſ. *Hæc eſt fides, quam niſi quiſque, &c.* Nam ſine fide impoſſibile eſt placere Deo *ad Hebr. 11.* & prima ſalus eſt rectæ fidei regulam cuſtodire. *c. Pri-*
16 *ma ſalus. 25. q. 1.* Dixi cuilibet uſum rationis habenti, quoniam, ut inquit D. Thom. *in. 3. diſt. 25. q. 2. art. 1. q. 1.* Pueris, & ſtultis baptizatis ſuffragatur meritum Chriſti, cujus facti ſunt participes in perceptione Sacramenti; quia meritum proprium habere non poſſunt, cum non habeant uſum liberi arbitrij, quod exigitur ad meritum. At vero quicumque uſum liberi arbitrij habent, tenentur ad merita Chriſti & meritum proprium addere: meritum autem conſiſtit in actu virtutum; unde ad ſalutem iſtorum oportet ut ſit & actus, & habitus virtutum. Actus autem virtutum dependet ab actu fidei, quæ intentionem dirigit; unde in omni, qui habet liberum arbitrium, exigitur ad ſalutem ejus, ut habeat actum fidei, & non ſolum habitum.

Hæc D. Thomas. In modo tamen credendi eſt diverſitas ſecundum perſonarum diverſitatem, ut hic per Compoſt. in princ. Unde dubitant hic Doctores, an cuilibet adulto neceſſarium ſit articulos fidei explicitè credere.

Ad evidentiam præmittendum eſt cum Ar-
17 chid. in *c. Canones, n. 7. 15. diſt.* Implicitè credere eſſe generaliter credere, quod Catholica tenet vel credit Eccleſia, & in hoc conveniunt omnes. Explicitè autem credere eſt ſpecialiter, & actualiter credere, ſecundum eum, quod fuſius explicat Cajet. *in 2. 2. q. 2. art. 5.* ſed Jo. Andr. *ſupra in rubr. n. 25.* Bellam. *n. 3. Cardin. n. 13.* Abb. *n. 5.* dicunt, Explicitè credere eſt ſcire articulos explicare, diſtinguere, & defendere. Verùm magis videtur congruore declaratio Archid. quia multi ſunt articuli, quos etiam rudes, & ſimplices tenentur explicitè credere, ut inferius patebit; & tamen nec ſciunt, nec poſſunt illos explicare, aut defendere. Unde, ut inquit S. Thom. *in 3. diſt. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad 4.* ea quæ ſunt ſupra rationem ad fidem pertinentia, non ponuntur hominibus ſimplicibus ita quod res ipſa diſcutiatur, ſed in verborum ænigmate, quibus aſſentiant. Præterea reſpondere, & confutare circa fidei articulos, eſt peculiaris obligatio Epiſcoporum. *c. Excommunicamus, il 1. infr. de Heret.* & patebit paulò *inf. in 5. concl. n. 24.* Reliqui verò ad id non tenentur, & tamen obligantur ad credendum explicitè, ut inferius dicemus *n. 41.* Ergo explicitè credere non eſt ſcire articulos fidei explicare, & defendere, ut dicunt Jo. Andr. & alij ſupra relati.

His præcognitis, quo ad quæſtionem propoſitam *gloſ. 1. ſupr. in rubr.* ſic ait: Principales autem articuli fidei noſtræ ſunt ſeptem, ſecundum quod ſeptem ſunt dona Spiritus Sancti, quos quilibet Chriſtianus ſcire tenetur, Clerici explicitè, Laici implicitè, & credere ſicut tenet Eccleſia, & ſunt hi: Incarnatio, ſive Nativitas, Baptiſmus, Paſſio Chriſti, ſive Mors eius, Deſcenſus ad inferos, Reſurrectio, Aſcenſus in Cœlum, Adventus ejus in judicium. Innocentius verò hic latius diſtinguit, ex cujus dictis elicimus concluſiones infraſcriptæ.

18 Prima concluſio eſt; omnes adulti, etiam ſimplices, & laici tenentur explicitè credere Deum eſſe, & eſſe remuneratorem omnium bonorum. Ita Innocentius hic, & Jo. Andr. *ſupra in rubr. n. 17.* Cardin. *n. 15. &* Abb. *nu. 6.* Hæc enim ſunt mentibus hominum infixa, ut in pſal. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Secundum Compoſtel. *hic nu. 4.* & hæc prima concluſio nullam habet dubitationem: nam, ut inquit Apoſt. ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quod inquirentibus ſe remunerator eſt.* Addit. Hoſt. *ſup. in rubr. n. 12. & punitor omnium malorum*: & bene, quia contrariorum eadem eſt ſcientia, ſeu ratio cognoſcendi, ut habetur. *1. Topic. c. 12. & inſtit. de his qui ſunt ſui, vel alien. jur. in princ. verſ. Nam ſi cognoverimus*, & ibi Aretin. Id quod alijs verbis explicat Sylveſter *in ver. fides, n. 6.* ex mente S. Thomæ *in 2. 2. q. 2. art. 8. ad primum*, dicens, teneri quemlibet Chriſtianum explicitè credere Deum eſſe, & providentiam ejus.

19 Secunda Concluſio: Simplices, & fortè omnes laici non tenentur alios fidei articulos à ſupradictis explicitè credere, ſed ſatis eſt, ut credant verum eſſe quidquid credit Eccleſia Catholica. Quod procedit etiam quoad laicos, quibus Deus dedit talentum perſpicacis ingenij; nam quamvis melius faciant ſi ſuum ingenium impendant in cognitione diſtincta fidei, tamen, ut inquit Innoc. *hic n. 6.* non videntur peccare ſi ei non intendant, ſed videtur eis ſufficere, ut talenta eis credita non abſcondant in terra, id eſt in terrenis, ſed bonis operibus inſiſtant. Cujus dictum totidem verbis ſequuntur *ſupra in rubr.* Hoſt. *n. 17.* Jo. Andr. *n. 27. & 31.* Butr. *n. 10. verſ. Imo* & ſecundum eos Card. *n. 16. verſ. de laicis autem.* Imol. *n. 12. verſ. de laicis* Abb *nu. 7.* & Bellam. *hic num. 9. verſ. Verum tamen dicit.* Idemque de Laicis litteratis concludit hic compoſt. *n. 11.* Nam etſi ex dono ſcientiæ, quam à Deo habent, & ex debito rationis videantur teneri ad diſtinctam cognitionem articulorum fidei, tamen non peccant mortaliter ſi ignorant, vel ſi de his quærendis non ſint ſolliciti; quia eorum profeſſio ad hoc non eſt. Ita Compoſt. quem referunt, & ſequuntur Jo. Andr. *n. 31.* Butr. Card. Imol. & Bellam. in locis proximè citatis. Verum hæc ſecunda concluſio cum prædictis ampliationibus quam ſit periculoſa patebit ex his, quæ dicemus *infra n. 41. & ſeqq.*

20 Tertia Concluſio. Secundum Innoc. *hic n. 7.* Si quis habeat fidem implicitam, eo quod credat quidquid Eccleſia credit, ſed falsò opinetur ratione naturali motus Patrem eſſe majorem, ſeu priorem Filio, vel tres perſonas eſſe tres res à ſe invicem diſtinctas, non eſt hæreticus nec peccat, dummodo errorem ſuum non defendat, & hoc ipſum credat, quia credit Eccleſiam ſic credere, & ſuam opinionem fidei Eccleſiæ ſupponit; nam etſi male opinetur, tamen hæc non eſt fides ſua, imo fides ſua eſt fides Eccleſiæ, ut infra eod. *c. Damnamus, circa fin. Ad hoc. c. Dixit Apoſtolus.* & *ibi gloſ. in ver. pertinaci. 24. q. 3.* & idem hic repetit Compoſt. *n. 16* Bellam. *n. 10. verſ. Item quæro. & ſupra in rubr.* Hoſtien. *n. 18.* Jo. Andr. *n. 20.* Bald. *n. 12.* Card. *n. 14.* *Butr. n. 11. & Abb. nu. 7.* & in hoc ultimo conſentit B. Thomas in *2. 2. q. 2. art. 6. ad 2.* dum ait; non imputari laicis ſi non inveniuntur pertinaciter perverſæ doctrinæ adhærere, ſed in talibus ex ſimplicitate deficiant, & ibi Cajet. & idem S. Thom. *1. Corinth. c. 11. lect. 4. & in 3. ſent. diſt. 25. q. 2. art. 1. q. 3. ad primum, & ſæpe alibi.* Direct. Inquiſ. *par. 1. q. 4.* Alphonſ. Caſt. *lib. 1. c. 9. de Iuſta Hæret. punit. nit.* Albertin. *tract. de agnoſcen. aſſert. q. 12. n. 4. & q. 23. n. 3.* Navar. *in manual. præludio 1. n. 10. verſ. Nono infertur.* Unde Bald. *hic nu. 1.* dicit eſſe differentiam inter erraticum, & hæreticum; nam ſimplices homines ſunt erratici, quia errant, & tamen non ſunt hæretici, quia nolunt diſcedere à Chriſto. Super quibus tamen conſule Franciſcum Pegniam *in direct. par. 1. in quæſt. 7. ſchol. 20.* ubi in hac materia diſtinctè tradit regulas, quibus in foro exteriori utendum ſit in caſibus contingentibus.

21 Quarta concluſio. Clerici inferiores ſi ſint pauperes, quos oportet victum proprijs manibus quærere, *c. Clericus. 12. diſt.* & ideo non poſſunt ſtudiis vacare, quia non habent magiſtros,

ſtros, vel expenſas; ſatis eſt ut ſciant fidei articulos ſicut ſimplices laici, & aliquantulum plus. *arg. c. Clericus. in fin. 22. diſt.* ſicut de Sacramento Altaris, quia oportet eos credere in eo Sacramento confici verum Corpus Chriſti, & hoc ideò, quia circa illud quotidie verſantur pluſquam laici. Ita Innoc. *hic n.* 4. Compoſt. *n.* 8. & Bellam. *n.* 9. *verſ. Sicut loquimur*, *& ſup. in rubr.* Hoſt. *n.* 16. adjiciens turpe eſſe, & opprobrioſum ignorare id, circa quod quis quotidie verſatur. *l.* 2. *§. Servum autem Sulpitius. ff. de orig. iuris.* Jo. Andr. *n.* 30. Butr. *n.* 10. Card. *n.* 15. *verſ. de Clericis vero inferioribus*, Imol. *n.* 12. & Abb. *n.* 6. Si autem Clerici habeant magiſtros, & expenſas ad diſcendum, tunc peccant, niſi in cognitione diſtincta fidei magis proficiant, quam laici, ſecundum Innoc. & alios locis citatis. Gemin. *in c. Canones* 15. *diſt.* dicens peccare Clericum, qui habet unde vivat, ſi magis explicitè neſciat quæ ſunt fidei, quam laici; quem refert, & ſequitur ibi Præpoſitus

22 *n.* 11. quod tamen procedit niſi ſubſit aliqua rationabilis cauſa, cur Clerici habentes magiſtros, & expenſas non profecerint in cognitione diſtincta fidei, puta propter duritiem ingenii, vel quia oportuit eos circa alia opera pietatis intendere, veluti circa exhibitiora neceſſaria confratribus pauperibus, vel hoſpitibus, aut circa alia opera charitatis. Ratio eſt ſecundum Innoc. *hic n.* 5. quia cum ejuſmodi Clerici non teneantur ad explicitam cognitionem articulorum, bene licet eis explicitæ cognitioni præponere alia opera pietatis. Codex enim eſt mendoſus in vel. *poſtponere.* & corruptè etiam refertur ab Eymerico *in Direct. Inquiſ. part.* 1. *in princ. pag.* 19. legendum eſt enim *præponere*: alioquin ratio illa, cum non teneantur, non congrueret, & Innoc. eſſet ſibi contrarius: undeſic refertur a Jo. Andr. ſupra *in rubr. n.* 30. Butr. *n.* 10. Card. *n.* 16. & Bellam. *hic, n.* 9.

Debebit autem Sacerdos ſecundum Innocentium diligenter ſcrutari cauſam cur Clerici non proficiant, & pro modo ignorantiæ, vel negligentiæ eis pœnitentiam injungere. Addit Innoc. ex cauſa poſſe Clericos ſine peccato ſcientiæ fidei præponere alias ſcientias, ut ſi velint addiſcere ſcientiam Juris, ut pauperes in judicio defendant, ne opprimantur. Et ſequitur hic Compoſt. *n.* 10. dicens, Clericos teneri magis intendere circa cognitionem fidei, quam Juris, & aliarum ſcientiarum, niſi obediendo Superiori, vel ex alia cauſa circa alias ſcientias intendant; & conſentiunt alii locis citatis. Verum hæc quarta Concluſio dum in ſua diſtinctione, & declaratione excuſat Clericos à cognitione explicita, ſeu diſtincta articulorum fidei, ſi ita generaliter accipiatur, iiſdem non vacat periculo, & confunditur in his, quæ dicemus infra *num.* 41. & *num.* 50.

23 Quinta & ultima Concluſio, ex Innoc. *n.* 2. & Compoſt. *n.* 5. Prælati Eccleſiarum quicumque curam animarum habentes debent excedere hanc fidei menſuram: oportet enim eos explicitè, & diſtinctè ſcire articulos fidei, qui continentur in Symbolo, *Credo in unum Deum*, & in Symbolo, *Quicumque vult*, *c.* 1. & *per tot.* 38. *diſt.* Idemque de omnibus habentibus officium docendi fidem, ſcilicet Sacerdotibus, Profeſſoribus, Doctoribus, & prædicatoribus, ex D. Thoma *in* 3 *diſt.* 25 *q.* 2. *art.* 1 *q.* 3. S. Bonav. & Richar. tradit Sylveſter *verb. fides. num.* 6. *verſ. Quilibet autem habens ſtatum docendi.* Inter hos autem

24 Epiſcopi debent alios excedere in hujuſmodi cognitione, quia tenentur de his articulis reddere rationem omni poſcenti, 3. *Cor.* 56. *diſt.* *c. Omnes*, 38. *diſt.* &, ut inquit Hoſt. *ſup. in rubr. n.* 15. Scire debent circa prædicta opponere, & reſpondere, & Hæreticos perſequi, & confutare *c. Excommunicamus il.* 1. *§. Adjicimus* & *§. penult. infra de Hæret.* Quamvis non teneantur ex tempore ad omnia reſpondere, ſed ex deliberatione, ac ſi oportuerit etiam cum aliorum conſilio, ſecundum prædictos, cum quibus concordant Jo. Andr. Butr. Cardin. & alii locis prææallegatis. Rationem reddit D. Thomas *in* 2. 2. *q.* 2. *art.* 6 quia ſicuti Superiores Angeli, qui inferiores illuminant, habent pleniorem notitiam de rebus divinis, quam inferiores, ut dicit Dionyſ. *c.* 12. *cæleſt. Hierarch.* ita etiam ſuperiores homines, ad quos pertinet alios erudire, tenentur habere pleniorem notitiam de credendis, & magis explicitè

25 credere, & ſequitur Direct. Inquiſ. *part* 1. *quæſt.* 4. Quid autem in ſpecie oporteat Epiſcopos explicitè ſcire, conſtat ex Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 1. ſub Anaſtaſio ab Epiſcopis 214. (inter quos Auguſtinus) celebrato, & approbato à Leone III. quod habetur *tom.* 1. *Concil. par.* 1. *pag.* 588. & plenius ex Pontificali Romano *in rubr. de ordinatione electi in Epiſcopum.*

Cæterum etſi cum Innocentio in prædictis concluſionibus tranſeant communiter Canoniſtæ; tamen quia illius doctrina in aliquibus patitur difficultatem; pro clariori quæſtionis ſolutione obſervandum eſt ante omnia quid, & quotuplex ſit Symbolum. Item quid ſit articulus, & quot modis accipiatur.

26 Symbolum, quod ſpectat ad rem præſentem, nihil eſt aliud, quam collectio ſententiarum fidei, ut patet ex D. Thoma *in* 2. 2. *q.* 1. *art.* 9. & S. Antonin. *par.* 4 *tit.* 8. *c.* 4. *§.* 3. vel ſecundum Jo. Gerſonem *in Compendio Theologiæ*, eſt omnium credendorum ad ſalutem ſpectantium compendioſa collectio, nam, ut ait Caſſianus *lib.* 6. quidquid per univerſum divinorum voluminum corpus immenſa diffunditur copia, totum in Symbolo colligitur brevitate perfecta. Et eſt triplex ſecundum Præpoſitum *in c. Canones. n.* 8. 15. *diſt.* & Concilium Lingonien. *anno* 1404. ut in Decretis Eccleſiæ Gallicanæ Laurentii Bochelli *lib.* 1. *c.* 24. *de Symbolis fidei pag.* 11. *littera* B.

27 Primum Symbolum eſt Apoſtolorum, videlicet ab Apoſtolis compoſitum in Conventu habito in Judæa *anno Chriſti.* 44. ut apud Cardin. Baron. *eod. anno. n.* 14. Nam, ut ſcribit Beatus Clemens *in epiſtola ad Jacobum fratrem Domini*, Chriſto reſurgente, & aſcendente in cælum, miſſo Sancto Spiritu, collata Apoſtolis ſcientia linguarum, adhuc in uno poſiti Symbolum, quod fideles nunc tenet Eccleſia, unuſquiſque quod ſenſit docendo condiderunt, ut diſcedentes ab invicem, hanc regulam per omnes

28 gentes prædicarent. Unde ſecundum gloſ. *ſup. in rubr. circa fin.* & Hoſt. *n.* 21. & gloſ. *in c. Canones, in verb. Apoſtolos*, & ibi etiam Archid. *n.* 5.

15.

15. *diſt.* dictum eſt Symbolum, quia unuſquiſque Apoſtolorum partem ſuam contulit. Symbolum enim Græcè, Latinè collatio dicitur, ut patet ex eadem epiſtola Clementis, ex Caſſian. *lib.* 3. *de Incarnat. c.* 3. & Ruffin. *in expoſ. Symboli.* Ideoque in *c.* 13. *ſeſſ.* 24. Concil. Trident. Parochianorum Symbola appellantur contributiones illæ, quas Parochiani pro ſua quiſque parte tenentur in unum conferre pro augendis redi-

29 tibus exiguis Parochialium Eccleſiarum. Quam ob cauſam reſpectu cauſæ efficientis, id eſt, duodecim Apoſtolorum, qui eadem horâ inſtinctu Spiritus Sancti Symbolum ediderunt, fidei articuli dicuntur eſſe duodecim, ſecundum Hoſtien. *ſup. in rubr. num.* 21. Butr. *num.* 15. Card. *num.* 11. & alios communiter. Nam Petrus dixit: *Credo in Deum Patrem Omnipotentem Creatorem cæli, & terræ.* Andreas, *Et in Ieſum Chriſtum Filium ejus unicum Dominum noſtrum.* Jacobus, *Qui conceptus eſt de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* Joannes, *Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus.* Thomas, *Deſcendit ad inferos, tertia die reſurrexit à mortuis.* Jacobus Alphæi, *Aſcendit ad cælum, ſedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis.* Philippus, *Inde venturus eſt judicare vivos, & mortuos.* Bartholomæus, *Credo in Spiritum Sanctum.* Matthæus, *Sanctam Eccleſiam Catholicam.* Simon, *Sanctorum communionem, remiſſionem peccatorum.* Judas Jacobi, alias Thadæus (Judam vocat Lucas 6. Thadæum Matthæus 10. & Marcus 3. & 10) *Carnis reſurrectionem.* Matthias, *Vitam æternam.* Alii verò aliter prædictos articulos attribuunt Apoſtolis, ut patet in verſibus, quos recenſet Cardin. *ſup. in rubr. num.* 11. *in fin.* qui conſonant cum ſententia D. Thomæ in 3. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *artic.* 2. Sed in hoc ſecundum B. Thomam non eſt magna vis. Reſpectu autem cauſæ materialis fidei articuli à Theologis, & Canoniſtis communiter dicuntur eſſe quatuordecim, quorum ſeptem reſpiciunt Divinitatem, & alii ſeptem Humanitatem, ut per Hoſt. *ſuprà in rubr. num.* 26. Butr. *num.* 15. Card. *num.* 12. Et hanc diviſionem ponit etiam D. Thomas *loco citato*, dum ait: articulos fidei dupliciter diſtingui: Uno modo, quantum ad ipſa credibilia, & ſic ſunt quatuordecim: Alio modo, quantum ad ipſos, qui articulos diſtinxerunt, & ſic ſunt duodecim Apoſtolorum. Sed alii aliter dividunt, ut per Hoſtien. in *ſumma hujuſtit. §. Quoties.* In hac tamen diverſitate videtur ſufficere Catholicis ſtare Symbolo prout jacet, & ſic ponere tantum duodecim articulos, ut inquit Cardin. *num.* 12. *in fin.*

30 Secundum Symbolum eſt Nicænum, quod ſcilicet trecenti, & octodecim Patres authoritate beati Sylveſtri Papæ in Nicæa Bithyniæ urbe congregati in prima univerſali Synodo ediderunt adverſus Arii impietatem, qui coæternum Patri Filium non agnoſcens, diverſas in Trinitate ſubſtantias aſſerebat, ut in *c. Quidam. verſ.*

31 *Ariani.* 24. *quæſt.* 3. & in *d. c. Canones.* 15. *diſt.* non autem adverſus Græcos, qui non credebant Spiritum Sanctum à Filio procedere, ut incautè ſcripſit gloſ. Bernardi *ſuprà in rubr. circa fin.* & Hoſtien. *num.* 21. Hoc enim primum explicitè diffinitum fuit in tertia Synodo univerſali, id eſt, Epheſina contra Neſtorium, ut refertur in *c. De Spiritu, de conſ. diſt.* 5. nimirum quia hic error de proceſſione Spiritus Sancti prius nondum irrepſerat, & ideò in Nicæno Symbolo, quod incipit: *Credimus in unum Deum*, nulla de hoc fit explicita mentio. Et in Symbolo ſecundæ Synodi univerſalis, id eſt, primæ Conſtantinopolitanæ, tantum legitur: *Credimus in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio adorandum, & glorificandum.* Sed hæc verba: *Filioque*, apud Latinos authoritate Leonis Primi ab Hiſpanis Epiſcopis primum fuerunt in Symbolo expreſſa ad confutandos Hæreticos Priſcillianiſtas, ut patet in notis ad Concilium Conſtantinopolitanum I. *tom.* 1. *Concil. part.* 1. *pag.* 544. *col.* 1. quod dilucidè poſt gloſ. in *d. c. de Spiritu. in ver. ex Deo Patre*, explicat D. Thomas *in* 1. *part. quæſt.* 36. *artic.* 2. *ad* 2. dicens: (Quia in tempore antiquorum Conciliorum nondum exortus fuerat error dicentium, Spiritum non procedere à Filio, non fuit neceſſarium, ut hoc explicitè poneretur. Sed poſtea inſurgente errore quorundam in quodam Concilio in occidentalibus partibus congregato, expreſſum fuit authoritate Romani Pontificis, cujus authoritate etiam antiqua Concilia congregabantur, & confirmabantur: continebatur tamen implicitè in hoc ipſo, quod dicebatur Spiritus Sanctus à Patre procedere.) Hæc D. Thomas. Unde in Concilio Florentino *ſeſſ.* 6. diffinitum eſt explicationem verborum illorum, *Filioque*, veritatis declarandæ gratiâ, & imminente tunc neceſſitate licitè, ac rationabiliter Sym-

32 bolo fuiſſe appoſitam. Itaque hoc Symbolum Nicænum eadem ferè verborum ſerie, & ſententiâ penitus eadem ſervata in Synodo Conſtantinopolitana prima adverſus Macedonium repetitum eſt, & ex Decreto ipſius Synodi Damaſus Papa conſtituit, ut caneretur in Miſſa poſt Evangelium, ut referunt Rupert. Tungren *de Can. obſer. prop. ult.* & Archid. in *d. c. Canones*, & ibi etiam Præpoſitus *num.* 9. *verſ. Et notandum quod Damaſus Papa conſtituit* 15. *diſt.* Sed in hoc graviter aberrant; quia, ut ſcribit Magiſter *in* 1. *ſentent. diſt.* 11. Cum Leo III. à Carolo Magno rogatus fuiſſet, ut verba prædicta, *Filioque*, ad Symbolum adderentur, non modò renuit id facere, ſed etiam Symbolum abſque eo additamento in argentea tabula exaratum in Altari poſt corpus ſancti Pauli cuſtodiri voluit, ne quibuslibet liberum eſſet aliquid ad ſanctum Symbolum ſuperaddere. Sed cum poſtea Franci, aliique omnes Boreales populi oſtenderentur, & periculum Schiſmatis ſubeſſet, quòd Romana Eccleſia publicè confiteri nollet eam doctrinam, quam ad probandos Catholicos, & confligendos hæreticos Magnus Leo ante tot ſæcula Hiſpaniarum Epiſcopis tradidiſſet: placuit tandem Benedicto VII. ut idem Symbolum cum expreſſione eorumdem verborum: *Filioque*, ad petitionem Henrici Imperatoris Romæ publicè decantaretur in Miſſa & incipit: *Credo in unum Deum*, ut teſtatur Bernard. Abbas Augienſis *de rebr. ad Miſſam ſpectant.* vide Cardin. Baron. *anno* 447. *num.* 12.

33 Tertium eſt Symbolum Athanaſii, quod canitur inter horas Canonicas, ſcilicet in Prima Dominicali, & incipit: *Quicumque vult.* Siquidem Athanaſius Romam à Julio Pontifice voca-

A 4 tus,

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ®

tus, ut judicaretur, cùm Euſebianorum adventum annum integrum, & ſex menſes expectaret; hoc fidei Symbolum Romæ ſcripſit, ac tanquam Catholicæ fidei ſuæ profeſſionem publicè edidit: fabula enim eſt quod ab aliquibus aſſeritur, hoc Symbolum ſcriptum fuiſſe ab Athanaſio Treveris in puteo latitante. Baron. *anno Chriſti* 340. *n.* 14. Quod quidem Symbolum una cum actis Nicænæ Synodi in Archivio Romano diu aſſervatum, tandem poſt multa annorum curricula tradi meruit Eccleſiæ recitandum, ut in notis ad Concilium Romanum II. *tom.* 1. *part.* 1. *Concil.*
34 *pag.* 420. *col.* 1. Atque ita quamvis Athanaſius cùm non eſſet Summus Pontifex, ſed Alexandrinus Patriarcha, authoritatem non haberet Symbolum ordinandi; tamen ut advertit D. Thomas in *quæſtione de Potentia Dei quæſt.* 10. *art.* 10. & Præpoſ. in *c. Canones. num.* 10. 15. *diſt.* hoc non fecit per modum cujuſdam doctrinæ, ut ex ipſo modo loquendi apparet; ſed quia integram fidei veritatem ejus doctrina breviter continebat, authoritate Sedis Apoſtolicæ recepta eſt, ut quaſi regula fidei habeatur. Et propterea in omnibus codicibus legitur, Regula, non Symbolum: & regulam fidei vocat Eugenius IV. in decreto fidei edito in Concilio Florentino. §. *Sexto* ibi, *compendioſam illam fidei regulam.* Quoniam Symbolum fidei edere Summi Pontificis munus eſt, non privatorum Patrum. S. Antoninus. *p.* 4. *tit.*
35 8. *c.* 4. §. 3. Symbolo autem Apoſtolorum addita ſunt duo Symbola antedicta, ut inquit D. Thomas in 2. 2. *quæſt.* 1. *articul.* 9. non quia minus plenè, aut inſufficienter fides Catholica continetur in Symbolo Apoſtolorum, ſed ad explanationem veritatis, & excluſionem errorum. Unde gloſ. *ſup. in rubr.* & Hoſtienſ. *num.* 21. dixerunt Conſtitutionem, de qua hic, eſſe quartum Symbolum, quod ab Innocentio in generali Concilio editum fuit contra Albigenſium, & Almerici hæreſes, & Abbatis Joachimi errores. Etenim, ut ait S. Thomas in 2. 2. *quæſt.* 1. *artic.* 9. *ad* 2. & Turrecr. in *c. Canones. num.* 15. *diſt.* 15. in omnibus Symbolis eâdem fide docetur veritas, ſed ibi oportet populum diligentius inſtrui de fidei veritate, ubi errores inſurgunt, ne fides ſimplicium per Hæreticos corrumpatur. Et hæc fuit cauſa quare neceſſe fuit edere plura Symbola, quæ in nullo alio differunt, niſi quod in uno plenius explicantur, quæ in alio continentur implicitè, ſecundum quod exigebat Hæreticorum inſtantia. Itaque gloſ. & Hoſtien. Conſtitu-
36 tionem, de qua hic, congruè appellant Symbolum, ſed non benè dicunt eſſe quartum, quia alia quoque in præcedentibus Concilijs edita fuerunt, & quinque Symbola univerſalium Conciliorum fuerunt recitata in Concilio Lateranenſi ſub Martino I. ut patet *tom.* 2. *part.* 2. *Concil. pag.* 412. Et propterea S. Thomas in 1. *part. quæſt.* 36. *artic.* 2. *ad* 2. ſcripſit in ſingulis ferè Concilijs inſtitutum fuiſſe Symbolum aliquod propter aliquem errorem, qui in eo Concilio damnabatur, ſequens tamen Concilium non faciebat aliud Symbolum, quàm primum, ſed id, quod implicitè continebatur in uno Symbolo, in alio expla-
37 nabatur contra hæreſes inſurgentes. Unde non incongruè Symbolum appellari poteſt etiam forma profeſſionis fidei à Pio IV. præſcripta in Conſtitutione, quæ incipit, *In Sacroſancta*, edita *Idibus Novembris* 1564. in ea enim inſertum eſt ad litteram Symbolum majus, & alij multi articuli explicitè poſiti, & in fine, ſicut in Symbolo Athanaſij dicitur: *Hæc eſt fides*, &c. Nam & Symbolum appellatur fides, ut in *c. Quiſquis.* junctâ gloſ. in *ver. ad fidem*, *de vita & honeſtate Cleric.* Jo. Andr. *ſupr. in rubr. num.* 14. & Bellam. *num.* 4. fides, id eſt collectio articulorum fidei. *c. Hæc eſt fides.* 2. *quæſt.* 1. ſecundùm gloſ. *ibid.*
38 & Hoſtien. *num.* 4. Spectat enim ad Summum Romanum Pontificem, etiam ſine Concilio, fidei Symbolum ordinare, ut docet S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10. Quoniam ad ejus authoritatem pertinet editio Symboli, ad cujus authoritatem finaliter pertinet determinare ea, quæ ſunt fidei, ut ab omnibus inconcuſſâ fide teneantur. Hoc autem pertinet ad authoritatem Summi Pontificis, ad quem majores, & difficiliores Eccleſiæ quæſtiones referuntur. *c. Multis.* 17. *diſt. c. Hæc eſt fides. c. Ec eſt aund. c. Quoties*, & *per tot.* 24 *qu.* 1. & *c. Majores. in princ. de Bapt.* & patet in Symbolo Athanaſij, quod non authoritate alicujus generalis Concilij, ſed Romani Pontificis tantummodò traditum eſt. Idipſum docuit idem S. Thomas in *opuſc. contra error. Græcorum*, ut refert Sylveſter in *ver. fides. num.* 2. Atque ita Symbolum dicit eſſe fidei profeſſionem. Turrec. in *c. Canones. part.* 1. *num.* 9. *ad* 3. 15. *diſt.* Hæc de Symbolis.
39 Articulus verò fidei eſt individualis veritas de Deo ſupra rationem nos arctans ad credendum, ut diffinit Richard. de S. Victore relatus *ſuprà in rub.* à Jo. Andr. *num.* 22. Bellam. *num* 5. & Card. *num.* 11. & à D. Thoma in 3. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *artic.* 1. niſi quòd S. Thomas omittat verba: *ſupra rationem*, quæ tamen videtur ſupponere in 5. argumento contrario, & loco illius verbi, *individualis*, ponit, *indiviſibilis*. Nam articulus nomen Græcum eſt; & importat indiviſionem; unde membra, quæ non dividuntur in alia membra, dicuntur articuli, & ſecundùm iſtum modum concluſiones, quæ inquiruntur in aliqua ſcientia, vel aliquo tractatu, dicuntur articuli, quia ex eis ſicut ex quibuſdam principijs indiviſibilibus conſurgit tota collectio, quæ tractatum perficit, & ſic in judicijs ea, quæ per teſtes probata ſunt, vel probanda, dicuntur articuli; prout hæc notantur in *c.* 2. *in gloſ. in ver. articulo. de teſtib. lib.* 6. & à D. Thoma *loco citato*, & latius in 2. 2. *qu.* 1. *art.* 6. ubi etiam poſt gloſ. prælleg. explicat quot modis dicatur fidei articulus.
40 Accipitur autem fidei articulus tripliciter ſecundùm Vincentium, & Alanum *in c. Cùm Chriſtus, extr. de Hæretic.* quos ibi ſequuntur Hoſt. Jo. Andr. Butr. Cardin. & reliqui omnes, & Archid. in *c. Canones. num* 6. & ibi etiam Præpoſt. *num.* 11. 15. *diſt.*

Primò ſtrictè, & ita dicuntur fidei articuli illi tantùm, qui in Symbolo Apoſtolorum continentur.

Secundò largiùs, prout accipitur in prædicta Decret. *Cùm Chriſtus*, & ſecundùm hoc comprehendit omnia, quæ ſunt determinata, ſeu diffinita à Summis Pontificibus, vel generalibus Concilijs, qualis eſt articulus, tres perſonas eſſe æquales, & alij plures, de quibus hic in textu, & in *c. prox. inf. eod. tit.* 1. 2. & 3. *diſt.* 15. & in *c. penult. & ult. de conſecr. diſt.* 3.

Ter-

Tertiò largiſſimè, ſecundùm quod comprehendit omnem ſententiam veram circa fidem, ſive ſit diffinita, ſive non, quem aliter articularia fidei appellat Speculat. *in tit. de Diſpenſ. legat.* §. *Nunc breviter. verſ.* 2. *contra*, ut referunt Jo. Ant. & alij in *d. c. Cum Chriſtus.*
41 Quibus ſuppoſitis, ut jam ad propoſitam quæſtionem accedamus, fidei articulos ſtrictè ſumptos, qui ſcilicet continentur in Symbolo Apoſtolorum, Alanus, & Vincentius in *d. c. Cùm Chriſtus*, affirmant, unicuique intellectum habenti neceſſarium eſſe ad ſalutem explicitè ſcire, *c. Ante viginti. c. Baptizandus*, & *c. Prima igitur. de conſecr. diſt.* 4. Quorum ſententiæ accedunt in eod. *c. Cùm Chriſtus*, Jo. Andr. *num.* 2. Card. *num.* 3. Butr. *num* 4. Anchar. *num.* 2. Itaque ut vides, Vincentius & Alanus non diſtinguunt inter articulum, quòd Deus ſit, & ſit remunerator omnium bonorum, & alios articulos Symboli Apoſtolorum, ſicuti faciunt Innoc. Compoſt. & alij, de quibus *ſuprà in* 1. 2. & 3. *Concluſ. num.* 18. & *ſequentib.* ſed abſolutè aſſerunt hos articulos explicitè credere neceſſarium eſſe ad ſalutem unicuique intellectum habenti.

Porrò prima opinio, quòd omnibus Laicis ſufficiat credere Deum eſſe, & eſſe bonorum remuneratorem, alios verò articulos ſufficiat illis implicitè credere; Item opinio gloſſæ Bernardi ſuprà in rubr. quòd Incarnationem, Paſſionem, & Reſurrectionem, & alia Chriſti myſteria Laici non teneantur credere, niſi implicitè, non vacat periculo erroris, ut propterea non ſine cauſa Innoc. & Compoſt. uſi fuerint dictione illâ, *Forte ſimplices*, & *forte omnes Laici*, quam poſtea repetierunt Hoſt. Jo. Andr. & reliqui Canoniſtæ citati ſuprà *in* 2. *Concluſ. num.* 19. Quoniam ut efficaciter probat S. Thom. *in* 3. *diſt.* 25. *qu.* 2. *art.* 1. *q.* 1. in quocunque habente uſum liberi arbitrij exigitur ad ſalutem ejus, ut habeat actum fidei, & non ſolùm habitum, fides autem non poteſt exire in actum, niſi aliquid determinatè, & explicitè cognoſcendo, quod ad fidem pertineat. Et ideò omni ei, qui habet uſum liberi arbitrij, habere fidem explicitam quantum ad aliquid, eſt de neceſſitate ſalutis. Quod clarè etiam ſupponit Tridentina Synodus, dum in *c.* 2. *ſeſſ.* 5. præcipit quibuſcunque curam animarum habentibus, ut per ſe, vel alios idoneos, ſi legitimè impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis, & feſtis ſolemnibus plebes ſibi commiſſas pro ſua, & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, docendo quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad
42 ſalutem. Unde non immeritò Eymericus in *directi. inquiſ. part.* 2. *quæſt.* 10. de Hæreſibus ab Inquiſitionibus Aragoniæ damnatis D. Papæ mandato: Octava, inquit, hæreſis eſt, quòd Laicus non tenetur ad aliquem fidei articulum explicitè credendum; ſed ſufficit ſibi illa concluſio in genere, quòd credat omne illud, quod credit ſancta Mater Eccleſia Dei. Hæc autem determinatio, & explicita cognitio eſſe decet principaliter quantum ad ea, quæ ſunt veluti univerſalia principia, ac prima Catholicæ fidei fundamenta. Stultum enim eſt dicere, ut inquit Sylveſter redarguens errorem Summæ Roſellæ in *ver. Fides. num.* 6. *in fin.* Quòd ſcilicet liceat utenti ratione, & adulto ignorare Nativitatem, & Mortem Crucis, quam impoſſibile eſt talem ignorare, niſi omninò ſuam contemnat ſalutem, & aures verbis di-
43 vinis obturet. Quamobrem S. Thomas in 2. 2. *quæſt.* 2. *art.* 5. Objectum, inquit, fidei per ſe eſt id, per quod homo beatus efficitur. Per accidens autem, & ſecundariò ſe habent ad objectum fidei omnia, quæ in ſacra Scriptura divinitus tradita continentur, ſicut quòd Abraham habuit duos filios, quòd David fuit filius Iſai, & alia hujuſmodi. Quantum ad prima credibilia, quæ ſunt articuli fidei, tenetur homo explicitè credere, ſicut & tenetur habere fidem. Quantum autem ad alia credibilia non tenetur homo explicitè credere, ſed ſolùm implicitè, vel in præparatione animi, in quantum paratus eſt credere quidquid Divina Scriptura continet; ſed tunc ſolùm hujuſmodi tenetur explicitè credere, quando hoc ei conſtiterit in doctrina fidei contineri, &
44 in 2. 2. *quæſt.* 2. *art.* 7. Poſt tempus autem gratiæ revelatæ tam minores, quàm majores tenentur habere fidem explicitam de myſterijs Chriſti, præcipuè quantum ad ea, quæ in Eccleſia ſolemnizantur, & publicè proponuntur. Idemque de myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis docuit *art.* 8. Itaque S. Thomas concordat cum 2. opinione Vincentij, & Alani, dum docet tam majores, quàm minores, id eſt, tam Clericos, quàm Laicos, & tam litteratos, quàm rudes teneri ex neceſſitate ſalutis explicitè credere articulos fidei, & præcipuè myſteria, quæ ab Eccleſia ſolemnizantur, ut explicat Turrecr. in *c. Symbolum nu.* 4. *de conſecr. diſt.* 4.
45 Sedne in re tam gravi tam inſignis diſcrepantia inter primarios Canoniſtas ullum dubitandi locum relinquat, jam proferamus quid ſuper hoc diffinitum fuerit probatorum Conciliorum, & Sanctorum Patrum decretis. In Concilio Foro-Julienſi in cauſa Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Verbi Divini habito ſub Adriano Papa I. *Anno Domini* 791. & Caroli Magni 13. *tom.* 3. *Concil. part.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 137. *col.* 1. poſt declarationem articulorum fidei ita ſcriptum eſt. (Hanc igitur Catholicæ fidei ſinceriſſimam puritatem volumus omnes Dei Sacerdotes, omneſque gradus Eccleſiæ ſummo cum ſtudio, & abſque ullo vitio, ita ut ne unus quidem apex intermittatur, vel augeatur, diſtinctè, & ſeriatim diſcendo memoriâ retinere, & poſteris diſcenda relinquere.) & paulò infra.
46 (Symbolum verò, & orationem Dominicam omnis Chriſtianus memoriter ſciat, omnis ætas, omnis ſexus, omniſque conditio, maſculi, fœminæ, juvenes, ſenes, ſervi, liberi, pueri, conjugati, innuptæque puellæ; quia ſine hac benedictione nullius poterit in cœlorum regno percipere portionem.) Hæc ibi. Per *Symbolum* autem hîc intellige Symbolum Apoſtolorum, ad quod omnia alia Symbola tanquam Catholicæ expoſitiones reducuntur, & quod implicitè continet quidquid ab alijs explicitè digeſtum poſtea fuit. S. Thomas in 3. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. Cùm enim ad hoc memoriter tenendum Synodus obliget omnem ætatem, ſexum, conditionem, videtur ſolùm intellexiſſe de Symbolo Apoſtolorum, quod facilius addiſcitur, quàm Symbolum Patrum Nicænæ Synodi, quod vix memoriâ retinetur ab hominibus provectis. Ac propterea cum in Symbolo Apo-

ſtolo-

ſtolorum contineantur omnia neceſſaria pro omnibus, non videtur Concilium loquens de omnibus hominibus voluiſſe obligare ipſos ad Symbolum continens neceſſaria ad explicitè credendum ſolummodò à majoribus. Adde quòd Synodus loquitur adverſativè ibi, *Symbolum verò*, atque ita contra diſtinguit Symbolum Patrum, de quo prius mentionem fecerat, ab alio Symbolo obligando ad illud memoriter retinendum Sacerdotes, & gradus Eccleſiæ tantùm; ad hoc verò indifferenter omnes. Quæ diſtinctio inepta eſſet, ſi omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio teneretur Symbolum Patrum addiſcere, atque ita uſus univerſalis obtinuit, quia minores, & Laici addiſcere non conſueverunt, niſi Symbolum Apoſtolorum. Quod advertendum duxi, ne alicui ſuboriatur ſcrupulus, quòd cùm Synodus initio expreſſerit de Symbolo Patrum, poſtea ſimpliciter repetendo verbum *Symbolum*, videatur de eodem Symbolo Patrum intellexiſſe. In Concilio itidem Moguntiaco I. celebrato *anno ſalutis* 813. tempore Leonis Papæ III. & Caroli Magni Imperatoris, *c.* 45. *to.* 3. *Concil. part.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 201. *col.* 2. ſic legitur (Symbolum, quod eſt ſignaculum fidei, & Orationem Dominicam diſcere ſemper admoneant Sacerdotes Populum Chriſtianum; volumuſque ut diſciplinam condignam habeant, qui hæc diſcere negligunt, ſive in jejunio, ſive in alia caſtigatione emendentur. Propterea dignum eſt, ut filios ſuos mandent ad ſcholam, ſive ad monaſteria, ſive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam rectè diſcant, & Orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant, & qui aliter non poterit, vel in ſua lingua hoc diſcat.)

Et in Concilio Rhemenſi habito eodem anno ſub eodem Pontifice, & Imperatore *c.* 1. *eodem tom.* 3. *part.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 203. *col.* 1. (Eſt de fidei ratione, ut unuſquiſque juxta intellectum ſuæ capacitatis Domino largiente diſceret, & intelligeret, atque operibus pleniter obſervaret) & *c.* 2. (Ut orationem, quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus diſcipulos ſuos orare docuit, verbis diſcerent, & ſenſu benè intelligerent, quia illam ignorare nulli Chriſtiano licet.) Item Iſidor. *lib.* 2. *de offic. c.* 21. quem refert Ivo *part.* 1. *de Bapt. c.* 88. Competentibus ſalutare Symbolum traditur quaſi commonitorium fidei, & ſanctæ confeſſionis indicium, quo inſtructi agnoſcant quales jam ad gratiam Chriſti exhibere ſe debeant. Et Auguſtinus *lib.* 1. *de Symbol. c.* 1. relatus itidem ab Ivone *par.* 1. *c.* 8. (Incipite regulam fidei, quod Symbolum dicitur, & cùm acceperitis, in corde ſcribite, & quotidie diſcite apud vos: antequam
47 dormiatis, Symbolo veſtro vos munite.) Amplius in Concilio Mediolanenſi V. *in tit.* Quæ ad prædicationem verbi Dei, & doctrinam Chriſtianam pertinent, ſtatutum eſt his verbis. (Ad ſalutem cùm omnibus fidelibus neceſſarium ſit Chriſtianæ fidei rudimenta ſcire, omnibus, ſingulisque animarum curatoribus, & cæteris Confeſſarijs ſive Secularibus, ſive Regularibus in virtute ſanctæ obedientiæ id præcipimus, ut faciant antequam confeſſiones audiant, Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum fidei, & decem præcepta Dei, quæ in Decalogo continentur, ut pœnitentes recitent, ac ipſis audientibus referant. Quarum rerum ſi quos ignaros rudeſque offenderint, hanc eorum ſpiritualem ſocordiam acriter reprehendant, oſtendantque quàm gravis eſſe debeat illorum conſcientiæ ignoratio rerum ad ſalutem, quæ tantoperè neceſſariæ ſunt. Cùm autem eos abſolvunt, præter alias pœnitentias, id etiam imponant, ut quatuor hæc ſaltem potiſſima doctrinæ Chriſtianæ capita inpoſterum accuratè ediſcant, certo illis pro arbitratu ſuo præfinito congruo tempore, quo tamen ob neceſſariam aliquam cauſam ſemel, aut ad ſummum iterum prorogari liceat: eo autem temporis ſpatio confecto, ſi eadem adhuc illos ignorare viderint, tunc ne illorum confeſſionem audiant, niſi conſilio, & aſſenſu aut Vicarii foranei, ſi Diœceſani ſunt, aut illorum, quos huic curæ in civitate Epiſcopus præfecerit, ſi in civitate vivunt. Si qui verò ſemel ita admiſſi ad Sacramentum Pœnitentiæ eos poſtea in rudi hac, craſſaque ignorantia perſiſtere compertum erit, de ijs ad Epiſcopum ipſum referatur, antequam amplius admittantur, qui illorum ſaluti diligentius & efficacius conſulat, ut viderit in Domino expedire.) Hæc ibi.

Item in Concilio Provinciali Mediolanenſi II. *Decreto* 10. Statutum eſt, ut ea cura ſit Parochis, ut quos Compatres ita imperitos noverint, ut Symbolum fidei, ſive ea quæ in ſymbolo continentur, ignorent, illos eo officio ſuſcipiendi de baptiſmo infantes fungi ne patiantur. Et cùm actum eſſet in Sacra Congregatione Concilij de correctione hujus Decreti, Patres cenſuerunt addendum, quando in ipſo actu baptiſmi commodè haberi poſſet copia peritorum: his rationibus, quia Compatres docere tenentur infantes fidei rudimenta; Unuſquiſque enim obligatus eſt munus, ad quod obligatur, exercere. *c. Vos ante omnia de conſecr. diſt.* 4. hujus enim ſacræ tutelæ adminiſtratio non eſt committenda ijs, qui eam gerere, aut fideliter non valent, aut ſedulò, ſeu accuratè non quærunt. Levatio enim ſi non eſt de neceſſitate Sacramenti, eſt tamen de rationabili admodum convenientia. Sed cùm baptizati nutriuntur inter fideles, ubi hujuſmodi, quæ pertinent ad Chriſtianam fidem publicè, & omnibus nota ſunt; ideo excuſantur Compatres, quia parentes præſumuntur hæc diligentius docere pueros ſuos; & ideo hujuſmodi pædagogiâ non indigemus. Turrecr. *in d. c. Vos autem de conſecr. diſt.* 4.

48 Quo loco omittendum non eſt, Concilia Provincialia Mediolanenſia conſueviſſe approbari à Summo Pontifice per litteras in forma Brevis, cùm tamen alia Provincialia Concilia non confirmentur, ſed tantummodò recognoſcantur, & emendentur à S. Congregatione Concilij ad præſcriptum Conſtitutionis Sixti V. ſuper inſtitutione ejuſdem Congregationis.

Ex quibus dilucidè apparet omnes Chriſtianos uſum rationis habentes teneri explicitè ſcire ſaltem Symbolum Apoſtolorum, & Orationem Dominicam ex neceſſitate ſalutis, & quoad hoc nullam eſſe conſtituendam differentiam inter Clericos, & Laicos, inter literatos, ac rudes. Hactenus de articulis ſtrictè ſumptis.

Quòd ſi fidei articuli accipiantur ſecundo mo-
49 do, id eſt largius, prout comprehendunt omnia, quæ à Pontifice Maximo, vel generalibus Concilijs ſunt diffinita, Prælati quidem, & alij curam animarum, vel officium docendi habentes, tenentur hujuſmodi articulos explicitè ſcire, cùm leges ſcire debeant non perfunctoriè, ſed ſcrutabiliter; *c. Omnes*, 38. *diſt. c. qui Epiſcopus*, 28. *diſtinct.* ſecundum Innocent. & alios ſuprà relatos in *§. Poſtremò. num.* 25. & in hoc conveniunt omnes tam Canoniſtæ, quàm Theologi.

50 Reliquis verò ſufficit fides implicita, dummodò in contrarium ſpecialiter non ſentiatur, ſecundum Archid. in *c. Canones. num.* 7. 15. *diſt.* & conſentit gloſ. in *c. Cùm Chriſtus*, in ver. *Sub anathemate, infrà de Hæret.* Itaque Archid. ſimpliciter & abſolutè tenet, ſatis eſſe hos articulos ab Eccleſia diffinitos implicitè credere, nullâ factâ diſtinctione inter Laicos, & Clericos. At Innocentius conſentit quoad Laicos, ut non teneantur explicitè: ſed quoad Clericos dicit, ſi ſint pauperes, & rudes, ſatis eſſe ut ſciant fidei articulos ſicuti ſimplices Laici, & aliquantulum plus, & exemplificat in articulo de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, qui explicitè non habetur in Symbolo Apoſtolorum. Sed *inf. in §. Unà verò.* Si verò habeant Magiſtros, & expenſas, dicit eos peccare niſi magis proficiant, quàm Laici in explicita cognitione fidei. Diſtinctio Innocentij abſque dubio eſt tutior, & magis etiam conſonat verbis Concilij Foro-Julienſis paulò ſuperiùs relatis *num.* 45. quæ obligant non tantùm Dei Sacerdotes, ſed omnes gradus Eccleſiæ ad diſcendum diſtinctè, & ſenſatim, ac memoriæ retinendum Symbolum Patrum, Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & alios articulos ibi declaratos. Verba enim illa: *omnes gradus Eccleſiæ*, comprehendunt non tantùm Diaconos, & Subdiaconos, ſed etiam Clericos inferiores. *c. Clerus.* 21. *diſt. c. Preſbyteri.* & *c. Ordinatos*, 59. *diſtinct.* cum multis ſimil. Et eodem modo Concilium Rhemenſe *c.* 1. de quo ſuprà *num.* 46. *verſ. & in Concilio*, per illa verba: *juxta intellectum ſuæ capacitatis* deſignat differentiam inter majores, & minores.

51 Demum ſi fidei articuli accipiantur tertio modo, id eſt, largiſſimè, ſecundùm quod comprehendunt omnem ſententiam veram circa fidem, ſive ſit diffinita, ſive non, Alan. & Vincent. in *d. c. Cùm Chriſtus, de Hæret.* dicunt ſecundùm hanc acceptionem licitum eſſe de articulis fidei dubitare, ſi nondum diffiniti fuerint, quemadmodum licebat dubitare de jam diffinitis ante diffinitionem, allegant *c. Dixit Apoſtolus* 24. *quæſt.* 1. inferentes propterea ante diffinitionem prædictæ Decretalis *Cùm Chriſtus*, videlicet quòd Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens, licuiſſe contrarium aſſerere. Quibus videtur ſuffragari quod ait Auguſtinus relatus à Præpoſ. in *c. Sicut.* 15. *diſt.* Evangelio non crederem, niſi Eccleſia illud reciperet: Unde enim nobis conſtaret quod illud Chriſti Evangelium foret, niſi propter Eccleſiæ approbationem. Et cum opinione Alani, & Vincentij tranſit gloſ. in *c. Canones.* in ver. *Eutychem.* 15. *diſt.* Archid. *nu.* 7. & Præpoſ. *nu.* 11. & in *d. c. Cùm Chriſtus.* Jo. Andr. *nu.* 2. *in fin.* ubi exemplificat in Extravag. Benedicti XI. incipien. *Benedictus Deus*, quâ diffinitum eſt animas juſtorum ſimul atque è corporibus migraverunt, divinam eſſentiam clarè videre, ſi nihil tamen habeant quod pœnis purgatorij expiandum ſit. Et ſequuntur Butr. *num.* 4. Anchar. *num.* 2. & Card. *numer.* 3.

Verùm hæc doctrina eo modo, quo proponitur à Canoniſtis, niſi aliquâ explicatione, vel interpretatione adjuvetur, eſt valdè periculoſa. Primò igitur Vincentius, & Alanus ſupponunt hunc articulum de duabus naturis, & quod Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo, non fuiſſe diffinitum ante *d. c. Cùm Chriſtus, de Hæret.* quod tamen eſt falſum, quia multa ante ſæcula fuit diffinitum in quarta univerſali Synodo Calcedonenſi, cujus diffinitio in quinto poſtea, & ſexto univerſalibus Concilijs renovata fuit, prout refertur in Decreto fidei edito ab Eugenio IV. in Concilio Florentino in unione Armenorum cum Eccleſia Latina. *§. Secundò tradimus eis diffinitionem. tom.* 4. *Concil. part.* 1. *pag.* 612. *col.* 2. Idemque habetur in Concilio Carthaginenſi IV. *c.* 2. cujus verba ſuperiùs retulimus *numero* 25.

52 Deinde, quia propoſitionum contra articulos in hac latiſſima ſignificatione plures ſunt gradus; Hæretica, erronea, ſapiens hæreſim, piarum aurium offenſiva, temeraria, ſcandaloſa, bonis moribus contraria, blaſphema, ſchiſmatica, ſeditioſa, injurioſa, hæreticis favens, ac ſi quæ ſunt ſimiles, quarum cognitio magna ex parte à Theologis petenda eſt, quorum eſt propoſitionum qualitates, & gradus dijudicare, & expendere, & de his conſule Turrecr. in *Summa de Eccleſ. lib.* 4. *part.* 2. *c.* 11. Albertin. in *tract. de agnoſc. aſſer. quæſt.* 6. Melchiorem Canum *lib.* 12. *c.* 11. *de locis Theologicis.* Alphonſum Caſtrum *lib.* 1. *c.* 3. *de juſta hæretic. punit.* Simancam *Cathol. Inſtit. tit.* 54. Et præter hæreſim multæ propoſitiones notantur cenſurâ in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 8. *contra Vicleff.* & *ſeſſ.* 15. *contra Ioannem Hus*, & in Conſtitutionibus Pij V. & Gregorij XIII. contra Michaelem Baicam. Ideoque Bald. *in c. Ne innitaris. nu.* 14. *de Conſtitut.* dixit hodie eſſe proximum hæreſi affirmare corpus Beatiſſimæ Virginis non fuiſſe aſſumptum in cœlum. Præterea aliæ dantur propoſitiones hæreticæ etiam in articulis ab Eccleſia non diffinitis, quales ſunt propoſitiones contra traditiones Apoſtolorum, ut in *Decreto de Canonicis Scripturis ſeſſ.* 14. Concil. Trident. & contra ea, quæ de fide Sancti Patres unanimi conſenſu docuerunt, ut declarat Turrecr. in *Summa de Eccleſ. lib.* 4. *part.* 2. *c.* 10. & Melchior Canus *de locis Theologicis lib.* 12. *c.* 7. Non ergo ſequitur: Articulus non eſt ab Eccleſia diffinitus: ergo licet contrarium aſſerere, aut de eo dubitare.

53 Imò quod magis eſt, etiam in his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent, ita demum licitum eſt quidquid libet affirmare, ſi materia ſit indifferens. Quo ſenſu Auguſtinus in *c. In quibus*, 22. *quæſt.* 2. ait: In quibus rebus nihil intereſt ad capeſſendum regnum Dei, utrum credantur, an non; utrum vera putentur, an falſa, in his errare, id eſt unum pro alio putare, non arbitrandum eſt eſſe peccatum: aut ſi eſt, minimum eſſe, atque leviſſimum. ubi gloſ. 1. id explicat duobus exemplis, & Turrecr. addit tertium. An cœlum ſit rotundum, & alia plura Auguſtinus in En-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ®

63 *Enchirid. c. 21.* At verò in materia gravi Theolo-
gica etiam non diffinitâ, nec ad mores ſpectante
aliquid affirmare, quod ſit deſtitutum ratione, &
authoritate ex ſolo proprio judicio, imprudentia,
negligentia, inconſideratio, præcipitatio, &
temeritas eſſe poteſt, quia in rebus momenti le-
viter, & temerè abſque rationis regula judica-
tur, ut patet ex D. Thoma in 2. 2. *quæſt. 53.* & 54.
Ideoque in officio S. Inquiſitionis cenſurâ teme-
ritatis notantur multæ propoſitiones conſimiles,
ſi ſolo proprio judicio ſine authoritate, & ratio-
ne excogitatæ ſint, ut apud Cordubam *lib. 1. par.
17. §. 13.* veluti ſi quis aſſereret locum Paradiſi
Terreſtris eſſe extra portam Pincianam, aut Ju-
dicium finale intra decennium futurum, licet
ignoretur quâ hebdomadâ. Quo exemplo utitur
Suarez *tom. 2. de Gratia. diſp. 19. ſect. 2. n. 20.* Quod
igitur dixerunt Doctores in *d. c. Cum Chriſtus. de
Hæret.* & in *d. c. Canones. 15. diſt.* De articulis
continentibus omnem ſententiam veram circa fi-
dem licitum eſſe dubitare, aut etiam contrarium
affirmare ſi nondum fuerint diffiniti, declaran-
dum eſt procedere quoad hoc tantùm, ut ſic du-
bitare, vel affirmare non ſit formaliter hæreſis,
ſecundum ea, quæ ex mente S. Thomæ in *1. p. q.
32. art. 4.* & in *2. 2. q. 11. art. 1. & 2.* explicat
Eymericus in *Direct. inquiſ. par. 2. q. 2.* non autem
intelligi debet procedere quoad hoc, ut liceat
contrarium aſſerere abſque peccato, aut cenſura
erroris, vel temeritatis, &c. ut ex prædictis con-
ſtat. Sed hæc meſſis Theologorum. Quocirca
nos Canoniſtæ decidamus quæſtiones noſtras, &
Theologi decidant quæſtiones ſuas, quia non eſt
ſine culpa ponere falcem in meſſem alienam, ut
de Legiſtis & Canoniſtis dicebant in *c. fin. infra de
condit. appoſit.* Butr. *n. 8. in fin.* & Alex. de Nævo
n. 26.

64 In textu ibi, *Confitemur*, nota actum fidei dupli-
cem eſſe, ut docet D. Thomas, ſcilicet corde cre-
dere, & ore profiteri ſecundùm illud ad Roman.
10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit
ad ſalutem.* Ad primum referuntur verba illa hu-
jus Conſtitutionis, *firmiter credimus.* Ad ſecundum
referuntur immediatè ſequentia, *ſimpliciter confi-
temur.*

Reliqua ad expoſitionem hujus Conſtitutionis
vide hic per Hoſtien. Jo. Andr. & Collectar. &
præcipuè per D. Thomam in *ſua gloſ.* quæ habe-
tur *opuſc. 23.* Nam, ut inquit hic Bald. in princ.
ea, quæ continentur in hoc capitulo, pertinent ad
apicem Theologiæ, contra quam perniciosè er-
ratur.

DE SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

Cap. Damnamus.

SVMMARIVM.

1 *HÆreticus cenſeri non debet errans in fide, ſi Romanæ Eccleſiæ fidem ſuſcipere ſit paratus. & n. 20.*

2 *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus verâ unione, & non ſimilitudinariâ, vel collectivâ ſunt una ſubſtantia, quæ non eſt generans, nec genita, nec procedens. & n. 27.*
27.

3 *Nec per hoc in Trinitate Dei eſt quaternitas, & n. 27.*

4 *Damnare, & reprobare an, & in quo differant.*

5 *Nullum ſimile eſt idem.*

6 *Veritas quid ſit.*

7 *Errorem in fide nulli fas eſt defendere.*

8 *De fide publicè diſputare an, & quando liceat.*

9 *Ioachimus Abbas dicitur habuiſſe ſpiritum Prophetiæ, & nn. ſeqq.*

10 *Prædixit Ordines Prædicatorum, & Minorum.*

11 *De illius vaticinij judicium, & nn. ſeqq.*

12 *Non Prophetico ſpiritu aliqui futura prædicunt, ſed conjecturâ mentis humanæ, quæ aliquando ad verum pervenit, aliquando fallitur.*

13 *Prout fecit Abbas Ioachimus ex ſententia D. Thomæ.*

14 *Hæreſes plures Ioannis de Parma de Doctrina Abbatis Ioachimi.*

15 *Libro damnato non cenſetur damnatus illius author, ſi librum ſupponat correctioni Romani Pontificis.*

16 *Sed damnato Authore ejus quoque libri cenſentur damnati.*

17 *Etiamſi aliàs ſint boni.*
Declaratur n. 18.

18 *Hæretici dictum, & ſi bonum ſit, reprobatur quantum ad hoc, ut authoritatem in ſe contineat: aliàs quaſi verum, non tamen authorizabile, approbatur.*

19 *Libros Hæreticorum continentes hæreſim, vel de Religione tractantes, qui legunt, aut retinent, excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

20 *Ioannes de Poliaco Doctor Pariſienſis non fuit hæreticus: quia licet errorem ſuum defendere niteretur, tamen ſe ſubmiſit definitioni Apoſtolicæ Sedis.*

21 *Hæreſis initium eſt error in intellectu: Hæreſis complementum ſi pertinaciam voluntate.*

22 *Pertinax quis.*

23 *Doctores Catholici in principio, vel in fine librorum ſuorum, quam faciant proteſtationem ad evitandam hæreſim. & nn. ſeqq.*

24 *Ioachimus Abbas non fuit hæreticus, ſed erraticus. & n. 26.*

25 *Ejuſdem Epiſtola, quâ ſcripta ſua Apoſtolico ſubjecit examini, refertur.*

26 *Ioachimus declaratur Catholicus ab Honorio III. licet ejus libellus fuerit à Concilio damnatus.*

27 *Errores illius qui fuerint.*

28 *Almerici Hæreſes qua.*

DAMNA-

1 DAMNAMUS. Licet quis erret in fide,
non debet hæreticus cenſeri, dum
tamen fidem Romanæ Eccleſiæ ſu-
ſcipere ſit paratus, vel ſe illam tene-
re fateatur. hoc dicit ſecundum Abb. Antiq.
num. 3. Sed ſecundum Joann. Andr. cum quo
concordant Bellamer. Butr. Cardin. Anchar.
Imol. Abb. Sicul. & Joan. de Anan. Summatur
2 ſic. Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vera
unione, & non ſimilitudinaria, vel collectiva
ſunt una ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura; quæ
ſubſtantia non eſt generans, nec genita, nec
procedens, quia illi actus non ſubſtantiæ, ſed
perſonis debent attribui. Neque per hoc in
3 Trinitate Dei eſt quaternitas. Contrarium ſen-
tientes Hæretici ſunt, niſi ſe Romanæ Eccleſiæ
correctioni ſubmittant, hoc dicit. Dividitur
in duas partes principales. Prima damnat do-
ctrinam Abbatis Joachim. Secunda ibi, *Repro-
bamus*, damnat doctrinam Almarici. Item pri-
ma pars facit quinque. Primò, reprobat opinio-
nem ipſius Joachim contra Magiſtrum Senten-
tiarum, quam proſequitur exprimens motiva,
& rationes ipſius. Secundò ibi, *Nos autem*,
approbat, & probat illam Sententiam Magiſtri,
quam damnabat Ioachim. Tertiò ibi, *cum er-
go*, Reſpondet illi authoritati, qua Ioachim
principalius movebatur. Quartò ibi, *ſi quis*,
damnat tenentes illam opinionem reprobatam.
Quintò ibi, *In nullo*, proteſtatur pro Monaſte-
rio ipſius Abbatis Ioachim, & pro intellectu
hujus capituli, vide Archidiaconum *in cap. In
Chriſto Pater, n. 1. de conſecrat. diſt. 2.* & Mel-
chiorem Canum *de locis Theologicis lib. 12. cap. 7.
verſ. Secunda præſcriptio.*

4 Nota primò, ex principio textus, verba *damna-
mus & reprobamus*, hic poni tanquam diverſa.
Nam damnare eſt rem perpetuò, ſine ſpe ſuble-
vandi, tormentis, & ignominiæ ſententialiter
deputare. Reprobare autem eſt rem evidenti-
bus rationibus ream probare, ſeu demonſtrare;
unde dicunt quidam, damnat ſententiam, vel
opinionem, & reprobat rationes, ſecundum Jo.
Andr. *hic n. 5.* Bellam. *n. 1.* & Abb. *in. 1. notab.*
Licet alij exiſtiment hæc verba fuiſſe hic incul-
cata ad majorem exaggerationem, ſeu aggrava-
tionem.

Secundò nota ibi, *unitatem hujuſmodi non
5 veram, ſed ſimilitudinariam.* Illud, quod eſt
per ſimilitudinem, non eſſe per eſſentiam, &
veritatem, quia nullum ſimile eſt idem. *l. adia-
nus verbo, §. 1. cum gloſ. in verb. obtinent, ff.
de verb. oblig.* & veritas ſecundum Io. Andr.
hic *n. 11.* eſt perpetuæ exiſtentis rei tanta ſolidi-
tas, ut cæteris defluentibus, ipſa in ſuo eſſe
remaneat inconcuſſa; imo concuſſionibus, ſi
dici fas ſit, amplius roboratur. Alias veritatis
definitiones recenſet S. Thom. *in 1. p. q. 16. ar. 1.
in corp.*

7 Tertiò nota ibi, *defendere, & approbare præ-
ſumpſerit*; nulli fas eſſe defendere errorem in
fide, ut hic, & *in cap. Qui aliorum, 24. q. 3.* &
*in cap. Excommunicamus. el. 2. §. Credentes. de
8 hæreticis.* Imò nec diſputare de fide publicè
turbis coadunatis, tumultus, ſive perfidiæ
defendendæ cauſa, ut *l. penult. C. de Summa
Trinitate.* Innocent. *hic n. 1.* & Io. Andr. *n. 31.* Sin
autem ad confuſionem hæreticorum, vel ad fi-
dem clarificandam de fide aliquis diſputaret,
ut fecit B. Sylveſter, non eſſet malum, ut hic
dicunt Compoſtell. *in fin.* Hoſt. *n. 21. in verb.
Defendere.* Qui ad hoc allegat *cap. Inter, §.
Præcipias. de purgat. Canon.* Io. Andr. *d. n. 31.*
& Bellam. *n. 6. in verb. Defendere.* Butr. *n. 25.*
facit ſecundum eos *cap. 2. §. 1. de Hæret. lib. 6.*
& eſt ex mente D. Thom. in *2. 2. q. 10. ar. 7. ad 2.*
dum dicit *d. l. penult.* Martiani Auguſti per Ca-
nones confirmatam prohibere publicam diſpu-
tationem de fide, quæ procedit ex dubitatione
fidei, non autem illam, quæ eſt ad fidei confir-
mationem, de quo dic plenius ut hic per Bellam.
n. 11. An autem hoc vendicet ſibi locum in Cle-
ricis tantum, an verò etiam in laicis, pendet ex
intellectu tex. *in d. cap. 2. §. ſubnixum. de Hæret.
lib. 6.* ad quod vide quod ſcripſi in *cap. Cum veniſ-
ſent, n. 113. de Iudiciis.*

Quartò nota in verſ. *In nullo tamen*, Abba-
9 tem Joachim fuiſſe Inſtitutorem celebris Mona-
ſterij Florenſis, quod eſt in Calabria, unde ille
fuerat oriundus, qui etiam multos libros com-
poſuit, & futura prædixit, & fuit tempore Vr-
bani III. *in Martiniana 1188.* ut refert Alberic.
de Roſate *in ſuo Dictionario in ver. Abbas.* Et
ſic annis 27. ante Concilium Innocentii III. qui
illius errores damnavit, ut hic in littera: *De
iſto Ioachim*, ut inquit Jo. Andr. *hic n. 5.* Quo-
modo divinitus habuit donum intelligentiæ, &
ſpiritum Prophetiæ, vide in hiſtorijs *lib. 30.
10 cap. 40.* & ſuper Daniele prophetavit Ordinem
Prædicatorum, & Minorum. De eodem ſic le-
gitur in Regiſtro mundi impreſſo Norimbergæ
*anno Salutis 1493. ad annum à creatione Mun-
di 6344. fol. 204.* (Joachim Abbas Calaber ad
Urbanum Pontificem Veronæ acceſſit. Is maxi-
mæ doctrinæ, & excellentiſſimi, ac prope divini
ingenij vir hac ipſa tempeſtate apud Guillelmum
Regem, & Calabros omnes clarus, & inclytus
fuit. Qui ſpiritu Prophetiæ, ut ajunt, repletus
futura quaſi præſentia diſſerebat, cum prius
non multum ab homine Doctore didiciſſet, do-
num intelligentiæ, ut ferunt, divinitus accepit,
adeo ut facundè Scripturarum difficultates eno-
daret, & cum plurimum eruditus eſſet, non-
nullos in ſacros Codices edidit Commenta-
rios, & quam maximè in Apocalypſim, ubi &
multa prædixit, & potiſſimum de Ordinibus
Mendicantium. Item contra Petrum Lombar-
dum Theologum librum compoſuit, qui poſtea
damnatus, & reprobatus fuit, ſicut patet in
principio Libri Decretalium. Fertur quoque
multa ſcripſiſſe, libroſque ſuos Domino Papæ
emendandos obtuliſſe: & ei multa de futuris
reſerata ajunt de duobus Regibus Franciæ, &
Angliæ apud Meſſanam hyemantibus. Aliquan-
do interrogatus quid ſibi de expeditione Sara-
cenorum ſperandum eſſet, reſpondit, nondum
adeſſe tempus qui Ieruſalem recuperari poſſet.
Superius autem quæ ſcripſit de futuris tempo-
ribus, nos rerum incertarum præſagium relin-
quere convenit judicio poſteriorum. Alia quo-
que perpulcra ſcripto mandavit.) Hæc ibi. Si-
militer Card. Bellarm. *de Scriptor. Eccleſ.* (Ioa-
chimus (inquit) Abbas Florenſis Monaſterij vi-
vebat anno 1198. Scripſit in Iſaiam, & Iere-
miam, & Apocalypſim, & concordiam Teſta-
menti veteris, & novi, quæ omnia extant. Cir-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

54 *Enchirid. c. 21.* At verò in materia gravi Theologica etiam non diffinitâ, nec ad mores ſpectante aliquid affirmare, quod ſit deſtitutum ratione, & authoritate ex ſolo proprio judicio, imprudentia, negligentia, inconſideratio, præcipitatio, & temeritas eſſe poteſt, quia in rebus momenti leviter, & temerè abſque rationis regula judicatur, ut patet ex D. Thoma in 2. 2. *quæſt.* 53. & 54. Ideoque in officio S. Inquiſitionis cenſurâ temeritatis notantur multæ propoſitiones conſimiles, ſi ſolo proprio judicio ſine authoritate, & ratione excogitatæ ſint, ut apud Cordubam *lib. 1. par.* 17. §. 13. veluti ſi quis aſſereret locum Paradiſi Terreſtris eſſe extra portam Pincianam, aut Judicium finale intra decennium futurum, licet ignoretur quâ hebdomadâ. Quo exemplo utitur Suarez *tom. 2. de Gratia. diſp. 19. ſect. 2. n. 20.* Quod igitur dixerunt Doctores in *d. c. Cum Chriſtus. de Hæret.* & in *d. c. Canones. 15. diſt.* De articulis continentibus omnem ſententiam veram circa fidem licitum eſſe dubitare, aut etiam contrarium affirmare ſi nondum fuerint diffiniti, declarandum eſt procedere quoad hoc tantùm, ut ſic dubitare, vel affirmare non ſit formaliter hæreſis, ſecundùm ea, quæ ex mente S. Thomæ in 1. *p. q.* 32. *art.* 4. & in 2. 2. *q.* 11. *art.* 1. & 2. explicat Eymericus in *Direct. inquiſ. par. 2. q. 2.* non autem intelligi debet procedere quoad hoc, ut liceat contrarium aſſerere abſque peccato, aut cenſura erroris, vel temeritatis, &c. ut ex prædictis conſtat. Sed hæc meſſis Theologorum. Quocirca nos Canoniſtæ decidamus quæſtiones noſtras, & Theologi decidant quæſtiones ſuas, quia non eſt ſine culpa ponere falcem in meſſem alienam, ut de Legiſtis & Canoniſtis dicebant in *c. fin. ibſra de condit. appoſit.* Butr. *n. 8. in fin.* & Alex. de Nævo *n. 26.*

64 In textu ibi, *Confitemur*, nota actum fidei duplicem eſſe, ut docet D. Thomas, ſcilicet corde credere, & ore profiteri ſecundùm illud ad Roman. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Ad primum referuntur verba illa hujus Conſtitutionis, *firmiter credimus.* Ad ſecundum referuntur immediatè ſequentia, *ſimpliciter confitemur.*

Reliqua ad expoſitionem hujus Conſtitutionis vide hic per Hoſtien. Jo. Andr. & Collectar. & præcipuè per D. Thomam in *ſua gloſ.* quæ habetur *opuſc.* 23. Nam, ut inquit hic Bald. in princ. ea, quæ continentur in hoc capitulo, pertinent ad apicem Theologiæ, contra quam perniciosè erratur.

DE SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

Cap. Damnamus.

SVMMARIVM.

1 *HÆreticus cenſeri non debet errans in fide, ſi Romanæ Eccleſiæ fidem ſuſcipere ſit paratus. & n. 20.*

2 *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus verâ unione, & non ſimilitudinariâ, vel collectivâ ſunt una ſubſtantia, quæ non eſt generans, nec genita, nec procedens. & n. 27.*
27.

3 *Nec per hoc in Trinitate Dei eſt quaternitas, & n. 27.*

4 *Damnare, & reprobare an, & in quo differant.*

5 *Nullum ſimile eſt idem.*

6 *Veritas quid ſit.*

7 *Errorem in fide nulli fas eſt defendere.*

8 *De fide publicè diſputare an, & quando liceat.*

9 *Ioachimus Abbas dicitur habuiſſe ſpiritum Prophetiæ, & nn. ſeqq.*

10 *Prædixit Ordines Prædicatorum, & Minorum.*

11 *De illius vaticiniis judicium, & nn. ſeqq.*

12 *Non Prophetico ſpiritu aliqui futura prædicunt, ſed conjecturâ mentis humanæ, quæ aliquando ad verum pervenit, aliquando fallitur.*

13 *Prout fecit Abbas Ioachimus ex ſententia D. Thomæ.*

14 *Hæreſes plures Ioannis de Parma de Doctrina Abbatis Ioachimi.*

15 *Libro damnato non cenſetur damnatus illius author, ſi librum ſupponat correctioni Romani Pontificis.*

16 *Sed damnato Authore ejus quoque libri cenſentur damnati.*

17 *Etiamſi aliàs ſint boni.*
Declaratur n. 18.

18 *Hæretici dictum, & ſi bonum ſit, reprobatur quantum ad hoc, ut authoritatem in ſe contineat: aliàs quaſi verum, non tamen authorizabile, approbatur.*

19 *Libros Hæreticorum continentes hæreſim, vel de Religione tractantes, qui legunt, aut retinent, excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

20 *Ioannes de Poliaco Doctor Pariſienſis non fuit hæreticus: quia licet errorem ſuum defendere niteretur, tamen ſe ſubmiſit definitioni Apoſtolicæ Sedis.*

21 *Hæreſis initium eſt error in intellectu: Hæreſis complementum ſi pertinaciam in voluntate.*

22 *Pertinax quis.*

23 *Doctores Catholici in principio, vel in fine librorum ſuorum, quam faciant proteſtationem ad evitandam hæreſim. & nn. ſeqq.*

24 *Ioachimus Abbas non fuit hæreticus, ſed erraticus. & n. 26.*

25 *Ejuſdem Epiſtola, quâ ſcripta ſua Apoſtolico ſubjecit examini, refertur.*

26 *Ioachimus declaratur Catholicus ab Honorio III. licet ejus libellus fuerit à Concilio damnatus.*

27 *Errores illius qui fuerint.*

28 *Almerici Hæreſes qui.*

DAMNA-

1 DAMNAMUS. Licet quis erret in fide,
non debet hæreticus cenſeri, dum
tamen fidem Romanæ Eccleſiæ ſu-
ſcipere ſit paratus, vel ſe illam tene-
re fateatur. hoc dicit ſecundum Abb. Antiq.
num. 3. Sed ſecundum Joann. Andr. cum quo
concordant Bellamer. Butr. Cardin. Anchar.
Imol. Abb. Sicul. & Joan. de Anan. Summatur
ſic. Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus vera
2 unione, & non ſimilitudinaria, vel collectiva
ſunt una ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura; quæ
ſubſtantia non eſt generans, nec genita, nec
procedens, quia illi actus non ſubſtantiæ, ſed
perſonis debent attribui. Neque per hoc in
3 Trinitate Dei eſt quaternitas. Contrarium ſen-
tientes Hæretici ſunt, niſi ſe Romanæ Eccleſiæ
correctioni ſubmittant, hoc dicit. Dividitur
in duas partes principales. Prima damnat do-
ctrinam Abbatis Joachim. Secunda ibi, *Repro-
bamus*, damnat doctrinam Almarici. Item pri-
ma pars facit quinque. Primò, reprobat opinio-
nem ipſius Joachim contra Magiſtrum Senten-
tiarum, quam proſequitur exprimens motiva,
& rationes ipſius. Secundò ibi, *Nos autem*,
approbat, & probat illam Sententiam Magiſtri,
quam damnabat Ioachim. Tertiò ibi, *cum er-
go*, Reſpondet illi authoritati, quâ Ioachim
principalius movebatur. Quartò ibi, *ſi quis*,
damnat tenentes illam opinionem reprobatam.
Quintò ibi, *In nullo*, proteſtatur pro Monaſte-
rio ipſius Abbatis Ioachim, & pro intellectu
hujus capituli, vide Archidiaconum *in cap. In
Chriſto Pater, n. 1. de conſecrat. diſt.* 2. & Mel-
chiorem Canum *de locis Theologicis lib. 12. cap. 7.
verſ. Secunda præſcriptio.*
4 Nota primò, ex principio textus, verba *damna-
mus & reprobamus*, hic poni tanquam diverſa.
Nam damnare eſt rem perpetuò, ſine ſpe ſuble-
vandi, tormentis, & ignominiæ ſententialiter
deputare. Reprobare autem eſt rem evidenti-
bus rationibus ream probare, ſeu demonſtrare;
unde dicunt quidam, damnat ſententiam, vel
opinionem, & reprobat rationes, ſecundum Jo.
Andr. *hic n.* 5. Bellam. *n.* 1. & Abb. *in. 1. notab.*
Licet alij exiſtiment hæc verba fuiſſe hic incul-
cata ad majorem exaggerationem, ſeu aggrava-
tionem.
Secundò nota ibi, *unitatem hujuſmodi non*
5 *veram, ſed ſimilitudinariam.* Illud, quod eſt
per ſimilitudinem, non eſſe per eſſentiam, &
veritatem, quia nullum ſimile eſt idem. *l. adi-
mus verbo*, §. 1. *cum gloſ. in verb. obtinent, ff.
de verb. obligat.* & veritas ſecundum Io. Andr.
hic *n.* 11. eſt perpetuæ exiſtentis rei tanta ſolidi-
tas, ut cæteris defluentibus, ipſa in ſuo eſſe
remaneat inconcuſſa; imo concuſſionibus, ſi
dici fas ſit, amplius roboratur. Alias veritatis
definitiones recenſet S. Thom. *in 1. p. q. 16. ar. 1.
in corp.*
7 Tertiò nota ibi, *defendere, & approbare præ-
ſumpſerit*; nulli fas eſſe defendere errorem in
fide, ut hic, & *in cap. Qui aliorum*, 24. *q.* 3. &
in cap. Excommunicamus. il. 2. §. Credentes. de
8 *hæreticis.* Imò nec diſputare de fide publicè
turbis coadunatis, tumultus, ſive perfidiæ
defendendæ causâ, ut *l. penult. C. de Summa
Trinitate*, Innocent. *hic n.* 1. & Io. Andr. *n.* 31. Sin
autem ad confuſionem hæreticorum, vel ad fi-
dem clarificandam de fide aliquis diſputaret,
ut fecit B. Sylveſter, non eſſet malum, ut hic
dicunt Compoſtell. *in fin.* Hoſt. *n.* 21. *in verb.
Defendere.* Qui ad hoc allegat *cap. Inter*, §.
Præcipias. de purgat. Canon. Io. Andr. *d. n.* 31.
& Bellam. *n.* 6. *in verb. Defendere.* Butr. *n.* 25.
facit ſecundum eos *cap.* 2. §. 1. *de Hæret. lib.* 6.
& eſt ex mente D. Thom. in 2. 2. *q. 10. ar. 7. ad 2.*
dum dicit *d. l. penult.* Martiani Auguſti per Ca-
nones confirmatam prohibere publicam diſpu-
tationem de fide, quæ procedit ex dubitatione
fidei, non autem illam, quæ eſt ad fidei confir-
mationem, de quo dic plenius ut hic per Bellam.
n. 11. An autem hoc vendicet ſibi locum in Cle-
ricis tantum, an verò etiam in laicis, pendet ex
intellectu tex. *in d. cap. 2. §. Inhibemus. de Hæret.
lib.* 6. ad quod vide quod ſcripſi in *cap. Cum veniſ-
ſent, n. 113. de Iudiciis.*
Quartò nota in verſ. *In nullo tamen*, Abba-
9 tem Joachim fuiſſe Inſtitutorem celebris Mona-
ſterij Florenſis, quod eſt in Calabria, unde ille
fuerat oriundus, qui etiam multos libros com-
poſuit, & futura prædixit, & fuit tempore Ur-
bani III. *in Martiniana* 1188. vt refert Alberic.
de Roſate *in ſuo Dictionario in ver. Abbas.* Et
ſic annis 27. ante Concilium Innocentii III. qui
illius errores damnavit, ut hic in littera: *De
iſto Ioachim*, vt inquit Jo. Andr. *hic n.* 5. Quo-
modo divinitus habuit donum intelligentiæ, &
ſpiritum Prophetiæ, vide in hiſtoriis *lib.* 30.
10 *cap.* 40. & ſuper Daniele prophetavit Ordinem
Prædicatorum, & Minorum. De eodem ſic le-
gitur in Regiſtro mundi impreſſo Norimbergæ
anno Salutis 1493. *ad annum à creatione Mun-
di* 6344. *fol.* 204. (Joachim Abbas Calaber ad
Urbanum Pontificem Veronæ acceſſit. Is maxi-
mæ doctrinæ, & excellentiſſimi, ac prope divini
ingenij vir hac ipſa tempeſtate apud Guillelmum
Regem, & Calabros omnes clarus, & inclytus
fuit. Qui ſpiritu Prophetiæ, ut ajunt, repletus
futura quaſi præſentia diſſerebat, cum prius
non multum ab homine Doctore didiciſſet, do-
num intelligentiæ, ut ferunt, divinitus accepit,
adeo ut facundè Scripturarum difficultates eno-
daret, & cum plurimum eruditus eſſet, non-
nullos in ſacros Codices edidit Commenta-
rios, & quam maximè in Apocalypſim, ubi &
multa prædixit, & potiſſimum de Ordinibus
Mendicantium. Item contra Petrum Lombar-
dum Theologum librum compoſuit, qui poſtea
damnatus, & reprobatus fuit, ſicut patet in
principio Libri Decretalium. Fertur quoque
multa ſcripſiſſe, libroſque ſuos Domino Papæ
emendandos obtuliſſe: & ei multa de futuris
reſerata ajunt de duobus Regibus Franciæ, &
Angliæ apud Meſſanam hyemantibus. Aliquan-
do interrogatus quid ſibi de expeditione Sara-
cenorum ſperandum eſſet, reſpondit, nondum
adeſſe tempus quo Ieruſalem recuperari poſſet.
Super his autem quæ ſcripſit de futuris tempo-
ribus, nos rerum incertarum præſagium relin-
quere convenit judicio poſteriorum. Alia quo-
que perpulcra ſcripto mandavit.) Hæc ibi. Si-
militer Card. Bellarm. *de Scriptor. Eccleſ.* (Ioa-
chimus (inquit) Abbas Florenſis Monaſterij vi-
vebat anno 1198. Scripſit in Iſaiam, & Iere-
miam, & Apocalypſim, & concordiam Teſta-
menti veteris, & novi, quæ omnia extant. Cir-

cumferuntur quædam vaticinia ſub ejus nomine
de futuris Pontificibus Romanis , quæ quam fi-
dem mereantur, aliorum ſit judicium. Illud mi-
rum eſt; quòd cùm ea vaticinia ad ſolos quinde-
cim Pontifices pertineant ; tamen curioſitas ho-
minum ad noſtra uſque tempora extendere illa
12 conatur.) Hæc ille. Verùm ſanctus Thomas in
4. ſentent. diſtinct. 43. *artic.* 3. *quæſt.* 2. *ad.* 3. re-
latis verbis Auguſtini 18. *de Civitate Dei* dicen-
tis aliquos exquiſitè, & ingenioſè futura prædi-
cere , non Prophetico ſpiritu , ſed conjecturâ
mentis humanæ , quæ aliquando ad verum per-
venit, aliquando fallitur : ſic ait. (Et ſimili-
ter videtur eſſe de dictis Abbatis Joachim , qui
13 per tales conjecturas de futuris aliqua vera præ-
dixit , & in aliquibus deceptus fuit.) Hæc ſan-
14 ctus Thomas. Romæ Alexander IV. condemna-
vit librum quemdam Evangelium æternum com-
muniter appellatum , cujus Author, ut fertur,
fuit quidam Jo. de Parma Monachus , in quo li-
bro plures hæreſes ſunt repertæ , & in ſpecie,
quòd doctrina Abbatis Joachim excellit doctri-
nam Chriſti , & conſequenter novum & vetus
Teſtamentum. Item quòd adveniente Evange-
lio Spiritûs Sancti , ſive clareſcente opere Joa-
chim , quod ibidem dicitur Evangelium æter-
num, ſive Spiritûs Sancti , evacuabitur Evange-
lium Chriſti. Refertur ab Eymerico in *Directo-
rio Inquiſitorum part. 2. q. 9. pag.* 188. *col.* 2. *litera* C.
& ibi vide de Joachimo aliam inſaniam in vigeſi-
ma hæreſi.

15 Quintò nota ibi , *Cùm ipſe Ioachim omnia ſcri-
pta ſua nobis aſſignari mandaverit.* Et ſigna regu-
lam , quòd damnato libro , non cenſetur damna-
tus illius Author , ſi librum ſupponat correctio-
ni Romani Pontificis , ut hic apertè probatur.
Nam libellus Abbatis Joachim damnatur à Con-
cilio, ut in principio textûs ; & tamen ipſe Joa-
chim non damnatur , quia libellum ſuum ſubje-
cit cenſuræ Apoſtolicæ Sedis, ut hic patet, & la-
16 tiùs dicam in 6. *notabili.* Verùm hæc regula non
convertitur, quia damnato authore, ejus quoque
libri cenſentur damnati , ut *cap. Fraternitatis, de
hæretic.* Nam , ut ibi dicitur, cùm Cœleſtinus,
atque Pelagianus in Epheſina Synodo ſint dam-
nati , quomodo poterunt illa capitula recipi,
quorum damnantur Authores? Concordat *cap.
Nullus.* 3. *quæſt.* 4. & *cap. Canones.* 16. *diſtinct.*
17 Quod locum habet etiamſi eorum libri alias ſint
boni , quia nihilominus non ſunt recipiendi ,
ut firmat gloſ. unica *in d. c. Fraternitatis,* cum
qua concordant ibi Innoc. *num.* 1. *verſ. Si tamen
publica perſona accuſata.* Butr. *num.* 3. *verſ. Sa-
lutis.*

18 Verùm, ut inquit Hoſtien. hic *num.* 19. licet et-
iam ex dictis hæreticorum partem ſumere ubi be-
nè dixerunt, ut *cap. Si quid veri.* 37. & *cap.* 1. *in
princ.* 19. *diſt.* dictum tamen hæretici reproba-
tur , etſi bonum ſit quantum ad hoc, ut pro jure
habeatur quaſi authoritatem in ſe contineat ;
alias quaſi verum , non tamen authorizabile ap-
probatur. Et ita intelligas jura, quæ in hoc con-
traria videntur, ſecundùm Goffred. & Hoſtien-
ſem, cum quibus concordant hic Jo. Andr. *num.*
44. Bellamer. *num.* 13. *circa fin. verſ. Dictum tamen
hæretici.*

19 Sed hodie in prima excommunicatione Bullæ
Cœnæ excommunicantur Hæreticorum libros
hæreſim continentes, vel de Religione tractantes
ſine authoritate Sedis Apoſtolicæ ſcienter le-
gentes, retinentes, imprimentes, ſeu quomodoli-
bet defendentes ex quavis cauſa publicè, vel oc-
cultè, quovis ingenio, vel colore. Et ita ad hanc
excommunicationem incurrendam quatuor
conditiones requiruntur. Prima ſcilicet , ut li-
bri ſint hæreticorum. Secunda , ut hæreſim con-
tineant , vel de religione tractent. Tertia, ut
ſcienter legantur, retineantur, imprimantur, vel
defendantur. Quarta, ut id fiat ſine licentia Sedis
Apoſtolicæ.

20 Sextò nota ibi , *Apoſtolicæ Sedis judicio approban-
da & corrigenda.* Errantem in fide non eſſe hære-
ticum , ſi errorem ſuum ſupponat judicio Sedis
Apoſtolicæ, vel fidem Romanæ Eccleſiæ ſe tene-
re confiteatur. Ad idem *cap. Hæc eſt fides.* 24. *qu.*
1. *cap. Dixit Apoſtolus. quæſt.* 3. ubi dicitur : Qui
ſententiam ſuam quamvis falſam , atque per-
verſam , nullâ pertinaci animoſitate defendunt,
quærunt autem cautâ ſolicitudine veritatem, cor-
rigi parati cum invenerint , nequaquam ſunt
inter hæreticos deputandi. Ideoque in Extravag.
Vas electionis. de Hæreticis. Ioan. Poliach. Doctor
Pariſienſis non fuit hæreticus , quia licet in Con-
ſiſtorio Papæ articulos , quos docuerat , defen-
dere niteretur , aſſerebat tamen ſe paratum cre-
dere, & tenere in præmiſſis , & aliis , quæ cre-
denda , & tenenda eſſe Sedes Apoſtolica defini-
ret, ut ibi legitur , & hic notant gloſ. in verb.
Corrigenda. Abb. Antiq. *num.* 3. Hoſtienſ. *num.*
18. Ioan. Andr. & Bellam. *in princ.* Butr. *num.*
21 27. Abb. Sicul. *num.* 5. & reliqui omnes. Ra-
tio hujus aſſertionis eſt, quia hæreſis eſt error in
fide cum pertinacia. *cap. Qui in Eccleſiam.* 24. *qu.*
3. Archid. *in cap. Hæreſis num.* 1. *eâd. cauſ. & quæſt.*
Sylveſter in verb. *Hæreſis.* 1. *num.* 1. unde ſecun-
dum Archidiac. ad rationem hæretici duo con-
currunt : unum eſt error in intellectu, quod eſt
hæreſis initium ; alterum pertinacia in volunta-
te , quod eſt hæreſis complementum. At perti-
nax dici non poteſt , qui errorem ſuum corrige-
re paratus eſt , & profitetur ſe credere , quod cre-
dit Sancta Mater Eccleſia. Turrecr. *in Summa. de
Eccleſ. lib.* 4. *cap.* 1. *part.* 2. Sanctus Anton.
22 *in* 2. *part. tit.* 12. *cap.* 1. Pertinax enim idem
eſt ac durus , irrevocabilis, indocilis , obſtina-
tus, ut dicit gloſ. *in Clement. unic.* §. *Porrò.* in verb.
Pertinaciter, de Summa Trinitate , & fide Catholica,
& dicitur pertinax quaſi propoſiti tenax , ſeu
multum tenax. Facit tex. in *l.* 3. §. *Tutore. ff. De
ſuſpect. Tutor.*

23 Hinc Doctores Catholici cautè in principio,
vel in fine librorum ſuorum conſueverunt appo-
nere proteſtationem , quòd omnia eorum dicta,
aut ſcripta correctioni Sanctæ Eccleſiæ Catholi-
cæ ſubjiciunt , & per hoc evitant omne pericu-
lum hæreticæ pravitatis , licet in eorum ſcriptis
aliqui ſint errores ab Eccleſia damnati , prout
fecit Abbas Ioachimus dictans epiſtolam propriâ
manu ſubſcriptam , in qua firmiter confeſſus
fuit, ſe illam fidem tenere , quam Romana tenet
Eccleſia, quæ, diſponente Domino, cunctorum
fidelium Mater eſt, & Magiſtra, ut dicitur in tex-
tu *ad fin.* & notant Butr. hic *num.* 17. plenè Car-
din. *in Clement.* 1. §. *Porrò. num.* 50. *de Summa Tri-
nitate & fide Fide Cathol. deciſion. conſ.* 8. *Gravia
ſunt. num.* 128. *vol.* 1. dicens de hoc eſſe tex. aper-
tum , & ad litteram in hoc cap. Navarr. *conſ.* 6.
Hypoteſ. n. 14. *de Hæretic.* Jo. à Royas in *tract.
de Hæretic. par.* 1. *nu.* 62. & hanc cauteiam tra-
didit Barthol. Veronenſis *cautela* 155. Tenor au-
tem Epiſtolæ Abbatis Joachimi eſt ejuſmodi.

25 *Univerſis , quibus litteræ iſtæ oſtenſæ fuerint , fra-
ter Ioachim dictus Abbas de Flore , æter-
nam in Domino ſalutem.*

(Sicut ex litteris D. Papæ q Clementis , quæ
apud nos ſunt , percipi poteſt , ex mandato
D. Papæ Lucii , & D. Papæ Urbani niſus ſum
aliqua ſcriptitaſſe , & hucuſque quod occurrit
ad gloriam Dei ſcriptitare non deſino : Deni-
que librum concordiæ quinque luminibus com-
prehenſum , expoſitionem Apocalypſis octo
partium titulis inſignitam , Pſalterium decem
chordarum tribus voluminibus inciſum , prout
Deus melius inſpiravit , & facultas ingenii affi-
cit , ad conſumationem conduxi , præter alia,
quæ in parvis libellis , ſeu contra Judæos , ſeu
contra Catholicæ fidei adverſarios comprehen-
di : Et dum ſim in hoc corpore præſervatus,
ad ædificationem fidelium Chriſti , & maximè
Monachorum , dare operam non poſtpono.
Quia verò pro anguſtia temporum non potui
hucuſque opuſcula ipſa præter librum concor-
diæ Apoſtolico culmini præſentare , ut ab eo
corrigerentur , ſi qua ibi (quod non abnuo , etſi
mihi conſcius non ſim) occurrerint corrigenda,
& incertus eſt homini numerus dierum ſuorum:
ſi me contigerit prius egredi ex hac luce , quàm
poſſim ſecundùm quod accepi in mandatis , ſi-
quidem ea conditione ſuſcepi dictanda , ut om-
nes quidem libros ei , cui datum eſt omnimodè
magiſterium , præſentarem : Rogo ex parte
Dei omnipotentis Coabbates meos , & Priores,
& cæteros fratres metuentes Deum , & ea qua
poſſe videtur authoritate præcipio , quatenus
præſens ſcriptum , aut exemplar habentes ſe-
cum , ac ſi pro teſtamento opuſcula , quæ hacte-
nus confeciſſe videor , & ſi quid me de novo uſ-
que ad diem obitus mei contigerit ſcriptitare,
quàm citius potuerint collecta omnia relictis in
ſalva cuſtodia exemplaribus , Apoſtolico cul-
mini repræſentent , recipientes ab eadem Sede
vice mea correctionem , & exponentes ei meam
circa ipſam devotionem , & fidem , & quod ea
ſemper paratus ſim , quæ ipſa ſtatuit , vel ſta-
tuerit , obſervare ; nullamque meam opinionem
contra ejus defendere ſanctam fidem , credens
ad integrum quæ ipſa credit , & tam in moribus,
quàm in doctrina ſuſcipiens correctionem , abji-
ciens quod ipſa abjicit , ſuſcipiens quod ſuſci-
pit ipſa , credens firmiter non poſſe portas infe-
ri prævalere adverſus eam , etſi ad horam tur-
bari , & procellis agitari contingat, non defice-
re fidem ejus uſque ad conſummationem ſæculi.
Hoc ſcriptum feci ego Joachim Abbas , &
propria manu roboravi anno Dominicæ Incar-
nationis 1200. & ſic me tenere confitebor, ſicut
in eo continetur.)

26 Stante igitur hac proteſtatione , Joachim
non fuit hæreticus , ſed erraticus , quia noluit
diſcedere à Chriſto , ſecundum ea quæ tradit
Bald. *in cap.* 1. *num.* 1. *ſupra eod.* & ita declarant
Honorius Papa III. *anno Domini* 1221. ad ſup-
plicationem Abbatum , & Conventuum de Or-
dine Floris , cujus declaratio extracta ex Regi-
ſtro ejuſdem Honorii in Bibliotheca Vaticana ;
ſic ſe habet. (Honorius, &c. Cuſentino Archie-
piſcopo , & Epiſcopo Biſiniacenſi : Ex patre, &
infra. Licet igitur prædictus libellus , ſive tra-
ctatus condemnatus fuerit in Concilio memora-
to ; quia tamen idem Joachim omnia ſcripta
ſua Romano mandavit Pontifici aſſignari Apo-
ſtolicæ Sedis judicio approbanda , ſeu etiam
corrigenda , dictans Epiſtolam , cui propria
manu ſubſcripſit , in qua firmiter eſt confeſſus,
ſe illam fidem tenere , quam Romana tenet Ec-
cleſia , quæ diſponente Domino cunctorum fide-
lium mater eſt , & Magiſtra : Fratern. V. per
Apoſtolica ſcripta mandamus , quatenus per
totam Calabriam faciatis publicè nuntiari, quod
eum verum Catholicum reputamus , & Regula-
rem obſervantiam , quam inſtituit , ſalutarem,
eos , qui Ordini memorato ex hoc detrahere,
vel inſultare præſumpſerunt modo præm. ſub
Apoſt. obſerv. caſtigantes : Dat. Later. 15. Kal.
Januarii anno 5.)

27 Septimò nota, ex prima parte Textus duos er-
rores iſtius Abbatis Joachim. Primus error
fuit , quia redarguebat de hæreſi Petrum Lom-
bardum Sententiarum magiſtrum , qui *lib.* 1.
ſent. diſt. 5. dixerat , quod ſumma quædam res
eſt Pater , & Filius , & Spiritus Sanctus , & illa
non eſt generans , neque genita , neque proce-
dens : ex hoc enim Joachimus arguebat Petrum
adſtruere quaternitatem , quod eſt falſum.
Secundus error fuit in unione ſubſtantiæ Divi-
næ quod ad perſonas Trinitaris , quam unionem
ipſe Joachim aſſerebat non veram , & propriam,
ſed quaſi collectivam , & ſimilitudinariam : &
utrumque errorem damnat Concilium , & Joa-
chimi fundamenta evertit, ut in tex. & notat Ho-
ſtienſ. in princ. & Jo. Andr. *nu.* 19. *in verb. Qua-
ternitas* , ubi de primo errore. & *n.* 16. *in verb.
Patiſſimum* , ubi de 2.

28 Ultimò nota, ex 2. par. tex. doctrinam impii
Almarici fuiſſe damnatam à Concilio , quod ea
potiſſimum de cauſa fuit ab Innocentio III. ce-
lebratum. Cur autem Concilium appellet hanc
doctrinam non tam hæreticam , quàm inſanam,
facilè innuebitur , qui ipſius Almarici errores
legerit. Fuit Almaricus natione Gallus , patria
Carnotenſis , Lutetiæ Pariſiorum impietatis
Doctor : Inter veſanos mentis ejus errores re-
cenſentur præcipui qui ſequuntur : Primo dice-
bat Corpus Chriſti non aliter eſſe in pane Alta-
ris , quàm in alio pane , & in qualibet alia re,
tranſubſtantiationem denegans. Secundo, Deum
ſic locutum fuiſſe in Ovidio , ſicut in Auguſtino.
Tertio , negabat reſurrectionem corporum , Pa-
radiſum , & Infernum ; ſed qui in ſe Dei cogni-
tionem haberet , illum habere quoque in ſe Pa-
radiſum : qui contrà mortale peccatum habe-
ret , eundem infernum habere in ſe , non aliter,
quàm dentem putridum in ore. Quarto , Altaria
Sanctis dicata , & Imagines thurificare , San-
ctorumque invocationes idololatriam eſſe
aſſerebat. Quinto , non ſolum cum Armenis
Adam , & Evam nunquam carnali copula jun-
gendos ſi permanſiſſent in ſtatu illo , in quo
Deus illos creavit ; verum etiam ſexuum diffe-
rentiam nullam , ſed hominum multiplicatio-
nem æquè , ac Angelorum futuram affirmabat.

Sexto, aſſerebat Deum non videri in ſe, ſed in creaturis, ſicut lumen in aëre. Septimo, illud quod aliàs eſt peccatum mortale, factum in charitate non eſſe peccatum, impunitatem peccatorum promittens. Octavo, affirmabat Ideas, quæ ſunt in mente Divina, & creare, & creari poſſe, cum tamen ſecundum Auguſtinum in mente Divina nihil ſit niſi æternum, & incommutabile. Nono, ſomniabat mentem contemplativi, vel Beati perdere ſuum eſſe in proprio genere, & redire in illud eſſe Ideale, quod habuit in mente Divina. Decimo, docebat omnes creaturas in fine in Deum redire, & in ipſum converti, ut ſint unum individuum cum ipſo; unde per conſequentiam negabat in reſurrectione duplicem fore ſexum. De his, & pluribus aliis veſanis erroribus, unà cum complicibus ab Epiſcoporum, & Theologorum Pariſienſium Concilio convictus, ex mœrore animi interiit, ejuſque cadaver juſſu Philippi Gallorum Regis poſtea exhumatum, & flammis exuſtum eſt anno Domini 1208. Suprafcriptas hæreſes recenſet Prateolus *de Sectis hæretic. lib. 1.* & ex Chronico Summorum Pontificum viginti errores hujus Almarici colliguntur. Sex refert Vincentius in *Speculo Hiſtoriali. lib. 30. cap. 7.* quorum etiam meminit Eymericus in *Director. Inquiſit. par. 2. q. 7. n. 3.* & nonnullas referunt Genebrard. *lib. 4. Etymologiarum*, S. Anton. *2. p. tit. 11. cap. 7. §. 1. verſ. Reprobatur etiam.* Hoſt. hic *num. 16. & 22.* Jo. Andr. *n. 36. & 37.* Bellam. *n. 9.* & Butr. *n. 29.* Vide notas ad Concilium Lateranenſe IV. *tom. 3. Concilior. p. 2. pag. 697. littera F.*

DE CONSTITVTIONIBVS.

Cap. Canonum ſtatuta.

SVMMARIVM.

1 *INtellectus varii ad hoc capitulum, & nn. ſeqq. uſque ad n. 10.*
Canonum ſtatuta, de quibus loquitur hæc Conſtitutio, quot modis accipiantur. ibid.
2 *Præcepta moralia legis veteris immutabilia ſunt.*
3 *Præcepta cæremonialia fuerunt viva uſque ad Paſſionem Chriſti, mortua deinceps, & mortifera poſt divulgationem Evangelii.*
4 *Præcepta Iudicialia evacuata ſunt per adventum Chriſti, & quamvis non ſint mortifera, ſunt tamen mortua.*
5 *Infideles ad fidem, & obſervantiam novæ legis non coguntur inviti, & n. 78. & 88.*
6 *Conſtitutiones Canonum ligant omnes, & eorum ritu tam in procedendo, quam in decidendo judicia ſunt regulanda.*
7 *Actionis verbum hic poſitum quo ſenſu accipiatur. & num. 9.*
8 *Canones tranſgredi non licet in Eccleſiaſticis negociis, vel judiciis, & proprium ſenſum ſequi.*
9 *Conſtitutiones Canonicæ ab omnibus ſunt ſervandæ tam in foro externo, quam in foro conſcientiæ.*
10 *Meldenſis Concilii cauſa, & authoritas quæ.*
11 *Canonis appellatione in latiori ſignificatione venit omnis Conſtitutio Eccleſiaſtica, & n. 18.*
12 *Rex Angliæ ſi de jure faciat mentionem, de ſuo jure regio intelligitur.*
13 *Conciliorum Provincialium decreta in Gregoriana compilatione inſerta vim habent generalium Conſtitutionum.*
14 *Concilia Provincialia etiam per Sedem Apoſtolicam confirmata regulariter non obligant extra provinciam, & nn. ſeqq.*
15 *Confirmatio dat robur actui confirmato, ſed illum non extendit.*
16 *Rex in ſuo Regno eſt Monarcha, & totum continens.*
17 *Papæ juriſdictio non reſtringitur ad limites alicujus territorii.*
18 *Decretalis epiſtola, decretum, dogma, mandatum, interdictum, & ſanctio in quibus differant.*
19 *Canon ſtrictè accipitur pro Conſtitutione in Generali Concilio edita.*
20 *Canones qui dicantur ex ſtylo Concilii Tridentini.*
21 *Canonis nomine frequentius uſurpantur Conſtitutiones in corpore juris clauſæ, & nn. ſeqq.*
22 *Iuris Canonici corpus quæ complectatur. & n. 46.*
23 *Clauſula, (In his, quæ ſacris Canonibus, Tridentini Concilii decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis non adverſantur,) de quibus Canonibus intelligatur.*
24 *Declarationes Apoſtolicæ, an dicantur ſtatuta Canonum. & n. ſeq. uſque ad n. 27.*
Statuere ex propria ſignificatione eſt jus novum inducere. ibid.
25 *Canones fidei non continent jus novum, ſed juris divini declarationem.*
26 *Statuere, & decernere ſe compatiuntur etiam cum verbo declarare.*
27 *Canonum appellatione, an veniant ſtatuta Epiſcopi. & n. ſeq. uſque ad n. 37.*
28 *Quid in materia otioſa, & pœnali. Et quid in materia favorabili. n. 30.*
29 *Ius municipale non eſt jus commune.*
31 *Canonis appellatione in materia favorabili venit etiam Conſtitutio Capituli. & n. 33.*
32 *Abſolvere poteſt inferior ab excommunicatione lata à Canone tam Papæ, quam Epiſcopi, ſi illius conditor abſolutionem ſibi non reſervavit.*
33 *Diſpenſare qui poteſt ſuper irregularitate impoſita à Canone, poteſt diſpenſare cum Monacho irregulari ex celebratione poſt incurſam excommunicationem latam ex Conſtitutione Ordinis.*
34 *Conciliorum Provincialium decreta an poſſint Canones appellari.*
35 *Canonis appellatione indiſtinctè venit ſtatutum Epiſcopi, ſi à Papa ſit confirmatum.*
36 *Et idem ſi ſtatutum ſit ſecundum terminos juris communis.*
37 *Gratiani dicta non ſunt pro Canonibus recipienda.*
38 *Leges Civiles in volumine Decreti inſertæ, ſi ſint contrariæ Canonibus, non ſunt ſervandæ in foro Eccleſiæ. & n. 45.*
39 *Nec cenſentur canonizatæ, niſi quæ à Papa Canonibus inſeruntur.*
40 *Rubricæ Decreti non ſunt authenticæ excepta prima. & nn. ſeqq.*
41 *An illarum author fuit Gratianus.*
42 *Rubrica prima Decreti quo ſenſu dicatur authentica.*
43 *Paleæ non habent Canonis authoritatem, unde dictæ, & quis fuerit illarum author.*
44 *Gratiano quid egerit coram Pontifice, ut ſe Decreti authorem oſtenderet.*
45 *Leges Civiles Canonibus non contrariæ ſervari debent etiam in foro Eccleſiæ.*
46 *Decreti liber in quibus hodie intelligatur approbatus.*
47 *Canones omnes ſunt in præcepto.*
48 *Canonum tranſgreſſores ex contemptu, vel negligentia, aut concupiſcentia qualiter peccent, & puniantur.*
49 *Cauſæ Eccleſiaſticæ decidendæ ſunt ſecundum Canones, & non ſecundum leges.*
50 *Cauſa etiam in foro ſæculari ſecundum Canones eſt decidenda, ſi de re Eccleſiaſtica agatur actione reali, ſecus ſi actione perſonali.*
51 *Sed in præparatoriis judicii indiſtinctè ſervandæ ſunt leges fori, ubi cauſa ventilatur.*
52 *Iudex an debeat judicare ſecundum conſcientiam, an verò ſecundùm acta, & probata. & n. ſeq.*
53 *Iudicis conſcientia triplex.*
54 *Princeps judicare poteſt ſecundum conſcientiam, adhibita tamen cautela hic poſita.*
55 *Conſtitutiones Canonicæ ligant omnem creaturam.*
Et an hoc ſit reſtringendum ad ſubditos, ibid. & n. ſeq. uſque ad n. 93.
56 *Canonum Conditori, & Vicario creatoris ſubjecta eſt omnis creatura.*
57 *Princeps non adſtringitur legibus ſuis, vel Prædeceſſorum vi coactiva; adſtringitur tamen vi directiva rationis jure naturali, & divino. & n. ſeq. uſque ad n. 64.*
58 *Prædeceſſorum ſuorum ſtatuta cuſtodiat, qui ſua à ſucceſſoribus deſiderat mandata ſervari.*
59 *Lex non habet vim coactivam, niſi à Principis poteſtate.*
60 *Papa quamvis non conſtringatur lege poſitiva, aſtringitur tamen mente legis, & æquitate naturali determinante aliquid circa peccatum.*
61 *Papa an ligetur c. Omnis utriuſque, de pænit. & remiſſ.*
62 *Nemo cogitur à ſeipſo, ſed tamen à ſeipſo dirigitur, & obligatur.*
63 *Nulla authoritas, vel Senatus poteſt facere, quin Princeps ſit animal rationale, vel ut ſit ſolutus legibus naturæ.*
64 *Pagani, & infideles, an, & in quibus ſubſint juriſdictioni Eccleſiæ. & n. ſeq. uſque ad n. 93.*
65 *Oves Chriſti ſunt omnes tam fideles, quam infideles per creationem, licet non ſint de ovili Eccleſiæ.*
66 *Papa non ſolum ſuper fideles, ſed etiam ſuper infideles juriſdictionem habet de jure, licet non de facto.*
67 *Gentiles poteſt licitè puniri per Papam, ſi contra legem naturæ faciat, niſi colat idola.*
68 *Iudæi poſſunt per Papam judicari, ſi contra Evangelium faciant in moralibus, vel hæreſes circa ſuam legem inveniant. & n. 83.*
69 *Thalmud Iudæorum librum plures Romani Pontifices juſſerunt concremari.*
70 *Infidelibus detinentibus terram, in qua juriſdictionem habuerunt Chriſtiani Principes, Papa poteſt prohibere, ne injuſtè divexent Chriſtianos, & contrafacientes juriſdictione, & dominio privare.*
71 *Item poteſt infidelibus præcipere, ut admittant Prædicatores Evangelii in terris eorum juriſdictioni ſubjectis.*
72 *Papa contra fideles mandatis ejus inobedientes poteſt juſtè bellum inducere.*
73 *Papa in criminibus Eccleſiaſticis exercere poteſt juriſdictionem contra infideles, ſicut contra fideles.*
74 *In mixtis verò locus eſt præventioni inter Papam, & Imperatorem.*
75 *Infidelium dominium, ſeu prælatio ſuper fideles poteſt juſtè tolli per ſententiam, & ordinationem Eccleſiæ.*
76 *Eccleſia authoritatem Dei habet ſuper regna.*
77 *Infideles non ſunt directè de foro Eccleſiæ, ſed alieni à Chriſto, & ſervi Diaboli.*
78 *Infideles Eccleſia non excommunicat.*
79 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt.*
80 *Statuendi poteſtas à juriſdictione dependet.*
81 *Iuris Canonici ſtatuta ligant omnem creaturam in materia eidem adaptabili.*
82 *Præſcribens contra juriſdictionem Imperatoris non remanet Acephalus; ſed ſubeſt Papæ.*
83 *Iudæi delinquentes contra Legem Moyſis per Legem Canonicam puniuntur.*
84 *Item ſi obſint fidelibus, vel delinquant in opprobrium Chriſtianæ Religionis.*
Item ſi Dominicis, & feſtis diebus merces noxias vendant, & artificia, ſeu opera mechanica exerceant. n. 85.
Item ſi in die Paraſceves oſtia, vel feneſtras apertas habeant, aut in publicum prodeant. & num. 86.
85 *Palentinum Concilium tempore Vrbani VI. celebratum nullam habet authoritatem.*
87 *Iudæi non ligantur c. Omnis utriuſque, de pænit. & remiſſ.*
88 *Iudæi ſi matrimonium contrahant in gradibus lege Canonica tantum prohibitis, ad fidem converſi non ſeparantur, & eorum proles legitima eſt.*
89 *Nec tenentur ſervare formam à Concilio Tridentino præſcriptam in matrimoniis contrahendis.*
90 *Matrimonium validè ab infidelibus contractum poſt converſionem non eſt iterandum coram Parocho, & teſtibus.*
91 *Iudæi in ſucceſſionibus utuntur lege veteris Teſtamenti.*
92 *Laici in merè temporalibus, & prophanis, non ligantur Conſtitutionibus Canonicis, niſi in terris Eccleſiæ.*
93 *Conſtitutiones Eccleſiaſticæ ante publicationem non ligant.*
94 *Conſtitutiones particulares reſpectu certorum locorum, vel perſonarum ad alia loca, vel alias perſonas non extenduntur.*
95 *Conſtitutiones per contrariam legem, vel conſuetudinem abrogatæ non ſunt ſervandæ.*
96 *Et illis utentes incidunt in pœnam falſi.*
97 *Conſilii lex regulariter non eſt obligatoria.*
98 *Conſilii legem non ſervans ex contemptu mortaliter peccat.*
99 *Conſilium verè tenetur quod dicatur.*
100 *Verba hortatoria impropriantur quando ſubjecta materia eſt de præcepto.*
101 *Reſidere tenentur Epiſcopi apud ſuam Cathedralem temporibus Adventus, Quadrageſimæ, & c. nec ſufficit ut in Diœceſi reſideant.*
102 *Eccleſia Romana authoritatem Canonibus impertitur, ſed non eis alligatur.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Sexto, aſſerebat Deum non videri in ſe, ſed in creaturis, ſicut lumen in aëre. Septimo, illud quod aliàs eſt peccatum mortale, factum in charitate non eſſe peccatum, impunitatem peccatorum promittens. Octavo, affirmabat Ideas, quæ ſunt in mente Divina, & creare, & creari poſſe, cum tamen ſecundum Auguſtinum in mente Divina nihil ſit niſi æternum, & incommutabile. Nono, ſomniabat mentem contemplativi, vel Beati perdere ſuum eſſe in proprio genere, & redire in illud eſſe Ideale, quod habuit in mente Divina. Decimo, docebat omnes creaturas in fine in Deum redire, & in ipſum converti, ut ſint unum individuum cum ipſo; unde per conſequentiam negabat in reſurrectione duplicem fore ſexum. De his, & pluribus aliis veſanis erroribus, unà cum complicibus ab Epiſcoporum, & Theologorum Pariſienſium Concilio convictus, ex mœrore animi interiit, ejuſque cadaver juſſu Philippi Gallorum Regis poſtea exhumatum, & flammis exuſtum eſt anno Domini 1208. Supraſcriptas hæreſes recenſet Prateolus *de Sectis hæretic. lib. 1.* & ex Chronico Summorum Pontificum viginti errores hujus Almarici colliguntur. Sex refert Vincentius in *Speculo Hiſtoriali. lib. 30. cap. 7.* quorum etiam meminit Eymericus in *Director. Inquiſit. par. 2. q. 7. n. 3.* & nonnullas referunt Genebrard. *lib. 4. Etymologiarum*, S. Anton. *2. p. tit. 11. cap. 7. §. 1. verſ. Reprobatur etiam.* Hoſt. hic *num. 16. & 22.* Jo. Andr. *n. 36. & 37.* Bellam. *n. 9.* & Butr. *n. 29.* Vide notas ad Concilium Lateranenſe IV. *tom. 3. Concilior. p. 2. pag. 697. littera E.*

DE CONSTITVTIONIBVS.

Cap. Canonum ſtatuta.

S V M M A R I V M.

1 *Intellectus varii ad hoc capitulum, & nn. ſeqq. uſque* [illegible]*n. 10.*
Canonum [illegible]*tatuta, de quibus loquitur hæc Conſtitutio, quot modis accipiantur. ibid.*
2 *Præcepta* [illegible] *alia legis veteris immutabilia* [illegible]*unt.*
3 *Præcepta* [illegible] *fuerunt viva uſque ad Paſſionem Chriſti, mortua deinceps, & mortifera poſt divulgationem Evangelii.*
4 *Præcepta Iudicialia evacuata ſunt per adventum Chriſti, & quamvis non ſint mortifera, ſunt tamen mortua.*
5 *Infideles ad fidem, & obſervantiam novæ legis non coguntur inviti. & n. 78. & 88.*
6 *Conſtitutiones Canonum ligant omnes, & eorum ritu tam in procedendo, quam in decidendo judicia ſunt regulanda.*
7 *Actionis verbum hic poſitum quo ſenſu accipiatur. & num. 9.*
8 *Canones tranſgredi non licet in Eccleſiaſticis negotiis, vel judiciis, & proprium ſenſum ſequi.*
9 *Conſtitutiones Canonicæ ab omnibus ſunt ſervandæ tam in foro externo, quam in foro conſcientiæ.*
10 *Meldenſis Concilii cauſa, & authoritas quæ.*
11 *Canonis appellatione in latiori ſignificatione venit omnis Conſtitutio Eccleſiaſtica. & n. 18.*
12 *Rex Angliæ ſi de jure faciat mentionem, de ſuo jure regio intelligitur.*
13 *Conciliorum Provincialium decreta in Gregoriana compilatione inſerta vim habent generalium Conſtitutionum.*
14 *Concilia Provincialia etiam per Sedem Apoſtolicam confirmata regulariter non obligant extra provinciam, & nn. ſeqq.*
15 *Confirmatio dat robur actui confirmato, ſed illum non extendit.*
16 *Rex in ſuo Regno eſt Monarcha, & totum continens.*
17 *Papæ juriſdictio non reſtringitur ad limites alicujus territorii.*
18 *Decretalis epiſtola, decretum, dogma, mandatum, interdictum, & ſanctio in quibus differant.*
19 *Canon ſtrictè accipitur pro Conſtitutione in Generali Concilio edita.*
20 *Canones qui dicantur ex ſtylo Concilii Tridentini.*
21 *Canonis nomine frequentius uſurpantur Conſtitutiones in corpore juris clauſa, & nn. ſeqq.*
22 *Iuris Canonici corpus quæ complectatur. & n. 46.*
23 *Clauſula, (In his, quæ ſacris Canonibus, Tridentini Concilii decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis non adverſantur,) de quibus Canonibus intelligatur.*
24 *Declarationes Apoſtolicæ, an dicantur ſtatuta Canonum. & n. ſeq. uſque ad n. 27.*
Statuere ex propria ſignificatione eſt jus novum inducere. ibid.
25 *Canones fidei non continent jus novum, ſed juris divini declarationem.*
26 *Statuere, & decernere ſe compatiuntur etiam cum verbo declarare.*
27 *Canonum appellatione, an veniant ſtatuta Epiſcopi. & n. ſeq. uſque ad n. 37.*
28 *Quid in materia otioſa, & pœnali. Et quid in materia favorabili. n. 30.*
29 *Ius municipale non eſt jus commune.*
31 *Canonis appellatione in materia favorabili venit etiam Conſtitutio Capituli. & n. 33.*
32 *Abſolvere poteſt inferior ab excommunicatione lata à Canone tam Papæ, quam Epiſcopi, ſi illius conditor abſolutionem ſibi non reſervavit.*
33 *Diſpenſare* [illegible] *poteſt ſuper irregularitate impoſita à Canone,* [illegible] *diſpenſare cum Monacho irregulari ex celebratione poſt incurſam excommunicationem latam ex Conſtitutione Ordinis.*
34 *Conciliorum Provincialium decreta an poſſint Canones appellari.*
35 *Canonis appellatione indiſtinctè venit ſtatutum Epiſcopi, ſi à Papa ſit confirmatum.*
36 *Et idem ſi ſtatutum ſit ſecundum terminos juris communis.*
37 *Gratiani dicta non ſunt pro Canonibus recipienda.*
38 *Leges Civiles in volumine Decreti inſertæ, ſi ſint contrariæ Canonibus, non ſunt ſervandæ in foro Eccleſiæ. & n. 45.*
39 *Nec cenſentur canonizatæ, niſi quæ à Papa Canonibus inſeruntur.*
40 *Rubricæ Decreti non ſunt authenticæ excepta prima. & nn. ſeqq.*
41 *An illarum author fuit Gratianus.*
42 *Rubrica prima Decreti quo ſenſu dicatur authentica.*
43 *Paleæ non habent Canonis authoritatem, unde dictæ, & quis fuerit illarum author.*
44 *Gratiano quid egerit cætum Pontifice, ut ſe Decreti authorem oſtenderet.*
45 *Leges Civiles Canonibus non contrariæ ſervari debent etiam in foro Eccleſiæ.*
46 *Decreti liber in quibus hodie intelligatur approbatus.*
47 *Canones omnes ſunt in præcepto.*
48 *Canonum tranſgreſſores ex contemptu, vel negligentia, aut concupiſcentia qualiter peccent, & puniantur.*
49 *Cauſæ Eccleſiaſticæ decidendæ ſunt ſecundum Canones, & non ſecundum leges.*
50 *Cauſa etiam in foro ſæculari ſecundum Canones eſt decidenda, ſi de re Eccleſiaſtica agatur actione reali, ſecus ſi actione perſonali.*
51 *Sed in preparatoriis judicii indiſtinctè ſervandæ ſunt leges fori, ubi cauſa ventilatur.*
52 *Iudex an debeat judicare ſecundum conſcientiam, an verò ſecundùm acta, & probata. & n. ſeq.*
53 *Iudicis conſcientia triplex.*
54 *Princeps judicare poteſt ſecundum conſcientiam, adhibita tamen cautela hic poſita.*
55 *Conſtitutiones Canonicæ ligant omnem creaturam.*
Et an hoc ſit reſtringendum ad ſubditos. ibid. & n. ſeq. uſque ad n. 93.
56 *Canonum Conditori, & Vicario creatoris ſubjecta eſt omnis creatura.*
57 *Princeps non adſtringitur legibus ſuis, vel Prædeceſſorum vi coactiva; aſtringitur tamen vi directiva rationis jure naturali, & divino. & n. ſeq. uſque ad n. 64.*
58 *Prædeceſſorum ſuorum ſtatuta cuſtodiat, qui ſua à ſucceſſoribus deſiderat mandata ſervari.*
59 *Lex non habet vim coactivam, niſi à Principis poteſtate.*
60 *Papa quamvis non conſtringatur lege poſitiva, aſtringitur tamen mente legis, & æquitate naturali determinante aliquid circa peccatum.*
61 *Papa an ligetur c. Omnis utriuſque, de pœnit. & remiſſ.*
62 *Nemo cogitur à ſeipſo, ſed tamen à ſeipſo dirigitur, & obligatur.*
63 *Nulla authoritas, vel Senatus poteſt facere, quin Princeps ſit animal rationale, vel ut ſit ſolutus legibus naturæ.*
64 *Pagani, & infideles, an, & in quibus ſubſint juriſdictioni Eccleſiæ. & n. ſeq. uſque ad n. 93.*
65 *Oves Chriſti ſunt omnes tam fideles, quam infideles per creationem, licet non ſint de ovili Eccleſiæ.*
66 *Papa non ſolum ſuper fideles, ſed etiam ſuper infideles juriſdictionem habet de jure, licet non de facto.*
67 *Gentilis poteſt licitè puniri per Papam, ſi contra legem naturæ faciat, niſi colat idola.*
68 *Iudæi poſſunt per Papam judicari, ſi contra Evangelium faciant in moralibus, vel hæreſes circa ſuam legem inveniant. & n. 83.*
69 *Thalmud Iudæorum librum plures Romani Pontifices juſſerunt concremari.*
70 *Infidelibus detinentibus terram, in qua juriſdictionem habuerant Chriſtiani Principes, Papa poteſt prohibere, ne injuſtè divexent Chriſtianos, & contrafacientes juriſdictione, & dominio privare.*
71 *Item poteſt infidelibus præcipere, ut admittant*

Prædicatores Evangelii in terris eorum juriſdictioni ſubjectis.
72 *Papa contra fideles mandatis ejus inobedientes poteſt juſtè bellum inducere.*
73 *Papa in criminibus Eccleſiaſticis exercere poteſt juriſdictionem contra infideles, ſicut contra fideles.*
74 *In mixtis verò locum eſt preventioni inter Papam, & Imperatorem.*
75 *Infidelium dominium, ſeu prælatio ſuper fideles poteſt juſtè tolli per ſententiam, & ordinationem Eccleſiæ.*
76 *Eccleſia authoritatem Dei habet ſuper regna.*
77 *Infideles non ſunt directè de foro Eccleſiæ, ſed alieni à Chriſto, & ſervi Diaboli.*
78 *Infideles Eccleſia non excommunicat.*
79 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt.*
80 *Statuendi poteſtas à juriſdictione dependet.*
81 *Iuris Canonici ſtatuta ligant omnem creaturam in materia eidem adaptabili.*
82 *Præſcribens contra juriſdictionem Imperatoris non remanet Acephalus; ſed ſubeſt Papæ.*
83 *Iudæi delinquentes contra Legem Moyſis per Legem Canonicam puniuntur.*
84 *Item ſi obſint fidelibus, vel delinquant in opprobrium Chriſtianæ Religionis.*
Item ſi Dominicis, & feſtis diebus merces meritas vendant, & artificia, ſeu opera mechanica exerceant. n. 85.
Item ſi in die Paraſceves oſtia, vel feneſtras apertas habeant, aut in publicum prodeant. & num. 86.
85 *Palentinum Concilium tempore Vrbani VI. celebratum nullam habet authoritatem.*
87 *Iudæi non ligantur c. Omnis utriuſque, de pœnit. & remiſſ.*
88 *Iudæi ſi matrimonium contrahant in gradibus lege Canonica tantum prohibitis, ad fidem converſi non ſeparantur, & eorum proles legitima eſt.*
89 *Nec tenentur ſervare formam à Concilio Tridentino præſcriptam in matrimonio contrahendo.*
90 *Matrimonium validè ab infidelibus contractum poſt converſionem non eſt iterandum coram Parocho, & teſtibus.*
91 *Iudæi in ſucceſſionibus utuntur lege veteris Teſtamenti.*
92 *Laici in merè temporalibus, & prophanis, non ligantur Conſtitutionibus Canonicis, niſi in terris Eccleſiæ.*
93 *Conſtitutiones Eccleſiaſticæ ante publicationem non ligant.*
94 *Conſtitutiones particulares reſpectu certorum locorum, vel perſonarum ad alia loca, vel alias perſonas non extenduntur.*
95 *Conſtitutiones per contrariam legem, vel conſuetudinem abrogatæ non ſunt ſervandæ.*
96 *Et illis utentes incidunt in pœnam falſi.*
97 *Conſilii lex regulariter non eſt obligatoria.*
98 *Conſilii legem non ſervans ex contemptu mortaliter peccat.*
99 *Conſilium reverentiæ quod dicatur.*
100 *Verba hortatoria impropriantur quando ſubjecta materia eſt de præcepto.*
101 *Reſidere tenentur Epiſcopi apud ſuam Cathedralem temporibus Adventus, Quadrageſimæ, & c. nec ſufficit ut in Diœceſi reſideant.*
102 *Eccleſia Romana authoritatem Canonibus impertitur, ſed non eis alligatur.*

Declaratur num. 106.

103 *Papa an poſſit ſolo verbo facere ſacerdotem, vel Epiſcopum. & num. ſeqq.*

104 *Imperator unico verbo, etiam procedendo, & extra ordinem prælato poteſt facere quem Doctorem.*

105 *Promiſſus ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus.*

107 *Lex eſt omne, quod ratione conſiſtit.*

108 *Judex ex magna cauſa poteſt tranſgredi Canones.* Contrarium n. 114. uſque in fin.

109 *Pœna mortis ex ſtatuto impoſita commutari poteſt ratione ætatis in pupillo, qui homicidium perpetravit. & n. 117.*

110 *Pœnas legum licet exacerbare propter caſum terribilem.*

111 *Degradari an poſſit Clericus, & tradi curiæ ſæculari pro crimine parricidii, ſi non ſit incorrigibilis.*

112 *Mortuus ob criminis immanitatem poteſt tradi beſtiis in cibum.*

113 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus ex magna cauſa neceſſitatis, & utilitatis contra Generale Concilium ex ſententia Rotæ.* Contrarium n. 121. Declaratur n. 122.

114 *Epicheiam, & quando Judicibus uti liceat.*

115 *Innocentii doctrina de arbitrio transferendi leges expenditur. & n. ſeq. uſque ad n. 121.*

116 *Judices poteſtatem habent ex cauſa pœnas temperandi, & exacerbandi.*

117 *Minor etiam proximus pubertati pro homicidio numquam poteſt affici ultimo ſupplicio.*

118 *Minor viginti quinque, & major quatuordecim annis pro atrociori delicto non punitur pœna mortis.* Et quid in atrocioribus. ibid.

119 *Et quid in atrociſſimis.*

120 *Parricidium dolo malo, aut ex inſidiis patratum ruſticitatis, vel ætatis excuſatione non eſt velandum.*

121 *Diſpenſare nequeunt Epiſcopi contra Canones, niſi quatenus reperiatur eis à jure permiſſum.*

1 CANONUM STATUTA. Varias habet lecturas, quarum tres recenſet Abb. Antiq. hic in princ. Prima lectura eſt eorum, qui intellexerunt Statuta Canonum de præceptis Legis veteris, de quatuor Evangeliis, & quatuor Conciliis Generalibus, quæ ſicut quatuor Evangelia Catholica veneratur Eccleſia. c. *Sicut*, 15. *diſt.* Quo ſenſu verba textus ibi, ab omnibus exponuntur ſine ulla exceptione & ceſſat contrarium, de quo hic in *gloſ.* 4. Quia etiam Papa, & Imperator legem, & Evangelium ſervare tenentur. c. *Sunt quidam*, 25. *qu.* 1. & ſecundum hoc Decretalis ſic ſummari poteſt. Canones veteris, & novi Teſtamenti, & quatuor univerſalium Conciliorum ab omnibus ſervari debent.

Verum hic primus intellectus nullatenus videtur recipiendus. Primò, quia nimis reſtringit hanc literam, quæ generaliter loquitur de Statutis Canonum, quorum appellatione in ſui latitudine comprehenduntur omnes Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, ut in *Summa* 3. *diſt.* & ex communi uſu loquendi quæ in corpore juris ſunt clauſæ, ut dicam infra *num.* 1. *notab.* Secundò, quia eſſet de indubitabili. Nemini enim dubium eſſe poteſt, quin omnes lege divina adſtringantur. c. *Quæ contra*, 8. *diſt.* Tertiò, quia eſſet contra mentem Gregorii Noni, qui propterea ſuæ compilationi præpoſuit hunc Canonem in his, quæ pertinent ad jus humanum, ut omnes intelligerent Decretales in hoc volumine inſertas ab omnibus eſſe cuſtodiendas, ut ſu-

2 pra *in proœmio in fin.* Quartò, quia non omnia præcepta legis veteris obligant poſt legem evangelicam, ſed moralia dumtaxat, quæ immutabilia ſunt. §. *Hu itaque*, & ibi *gloſ.* 1. 6. *diſt.* S. Thomas in 4. *Sentent. diſt.* 2. *qu.* 1. *art.* 4. *q.* 1. *ad*

3 2. Ceremonialia enim fuerunt viva uſque ad Paſſionem Chriſti, mortua deinceps, & morti-

4 fera poſt divulgationem Evangelii. Judicialia verò ſunt evacuata per adventum Chriſti. Et quamvis non ſint mortifera, ſunt tamen mortua, ut idem docuit in 1. 2. *q.* 103. *art.* 4. & *q.* 104.

5 *art.* 3. Quintò, & ultimò aliis omiſſis, quia nihilominus hic intellectus non ſolvit contrarium de infidelibus, qui ad fidem, & obſervantiam novæ legis non compelluntur inviti. c. *De Judæis*, & c. *Ad fidem*, 45. *diſt.* c. *Sicut*, *infra de Judæis.* Ad quod vide quod dicam infra *num.* 78. & 88.

6 Secunda lectura eſt Vincentii, qui intellexit hoc capitulum de Statutis localibus, ita ut exponatur ab omnibus, ſcilicet ſubditis juriſdictioni Judicis ſtatuentis, ut c. *Cum longe*, 63. *diſt.* & c. *Nihil*, *infra*, *de elect.* Sed huic lecturæ à fortiori obſtant prima, & tertia conſideratio, de quibus in præcedenti intellectu. Licet probabiliter dici poſſit has duas lecturas fuiſſe poſitas à Doctoribus non excluſivè ad Conſtitutiones Eccleſiaſticas generales, ſed comprehenſivè, ita ut ſit ſenſus, ut Canones tam juris divini, quam juris poſitivi eccleſiaſtici, ſive ſint generales, ſive locales, reſpectivè ab omnibus ſint ſervandi.

Tertia, & communis lectura eſt, ut textus intelligatur de ſtatutis ab Eccleſia generaliter editis, ut per *gloſ.* 1. & Hoſtien. *in princ.* & hoc modo ſecundum Joan. Andr. Cardin. & Anchar. hoc dicit. Conſtitutiones Canonum ab omnibus ſunt ſervandæ. Vel plenius ſecundum Anton. de Butr. Joan. de Imol. Abb. Joan. de Anan. Alexand. de Nævo. Felin. & Dec. Juris Canonici ſtatuta omnes ligant, & eorum ritu tam in pronunciando, quam in decidendo judicia ſunt regulanda. Et quamvis hoc ſummarium impugnet Auguſtin. Bero. eo quod etiam in procedendo à judicibus Eccleſiaſticis ſervandi ſunt Canones: tamen revera hunc ſenſum habuerunt Doctores, dum dixerunt tam in pronunciando, quam in decidendo, hoc eſt tam inter loquendo, quam diffiniendo; & ſic tam in ordinatoriis judicii, quam in deciſoriis. Ad hoc *l. Quod juſſit.* cum ibi notatis per Barth. *ff. De re judic.* Præterquam quod non ſemper in præparatoriis ſervandi ſunt Canones, ſed leges fori, ubi judicium ventilatur, ut dicam infra *in* 5. *notab.* Clarius tamen ſic ſummat Aretin. & benè. Statuta Canonica ligant omnes, & ſecundum ea debent Judices procedere, & judicare, non ex ſuo capite. Quod ultimum eſt ex mente gloſſæ, & Innocentii, qui exponunt verba, ſuo ſenſu, ſcilicet malo.

Quar-

Quarta lectura eſt Petri de Anchar. *in reper.*

7 *hujus cap. num.* 51. qui expoſuit verbum, *alſinum*, non prout ſonat in jus, id eſt pro jure proſequendi in judicio, quod ſibi debetur, ut in *l. Extat*, *ff. Quod met. cauſ.* & Inſtit. *de action. in princ.* quemadmodum intellexerunt gloſ. Innoc. & Jo. Andr. qui expoſuerunt verbum, *Actionibus*, ſcilicet civilibus, & *judiciis*, ſcilicet criminalibus: hoc enim eſſet nimis reſtringere hunc textum, ſcilicet ad civiles, & criminales cauſas in judicio ventilandas, & ad judicem tantum, ut in ipſis judiciis non ducatur ſuo ſenſu. Sed expoſuit verbum, *actionibus*, prout ſonat in factum, & in exercitio facti, & in actibus hominum explicandis, etiam cum privatis perſonis extra judicium, ut in teſtamentis, contractibus, & aliis quibuſcumque diſpoſitionibus occultis, ut in eis ducatur quis authoritate Canonica, & non ſpiritu ſuo, cum privata diſpoſitio non poſſit generalem Conſtitutionem Canonis immutare. c. *Requiſiſti*, *de teſtamen.* & *l. Nemo poteſt*, *ff. De legat.* 1. Verbum autem *Judiciis*, intellexit in ſua propria ſignificatione, prout refertur ad civiles, & criminales cauſas, in quibus nec litigatores, nec Judices duci debent privato ſenſu, ſed Canonum authoritate. c. *Nemini tantis*, *infr. eod.* Et ita de decretis Concilii Tridentini ſanxit Pius IV. *in Bulla Confirmationis*, quæ incipit *Benedictus Deus*, ibi, *eadem decreta, & ſtatuta in judicio, & extra illud diligenter obſervent.*

8 Et hoc ſenſu ſecundum Anchar. text. ſummatur ſic. Nemini licet in eccleſiaſticis negotiis, vel judiciis tranſgredi Canones, & proprium ſenſum ſequi. Vel aliter ſecundum Beroium, Statuta Canonum in omnibus negotiis eccleſiaſticis ab omnibus ſervanda ſunt: intelligendo verbum, *negotiis*, largè pro quibuſcumque actibus tam extrajudicialibus, quam judicialibus, juxta textum in c. *Fetus*, §. *Negotium*, *infra*, *de verbor. ſignificat.*

9 Et hinc ſumi poteſt quinta, & nona lectura ad hunc textum accipiendo verbum, *actionibus*, adhuc in latiori ſignificatione, non ſolum pro actibus humanis extrajudicialibus externis, ut in *l. Heredes palam*, & ibi gloſ. *in ver. actionis*, *ff. De teſtament.* & *in Auth. Hoc jus porrectum*, *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Sed etiam pro actibus internis, ſecundum ea quæ ſcripſi in c. *Dolentes*, *num.* 58. & 64. *infra*, *de celebr. Miſſar.* ita ut Conſtitutiones Eccleſiaſticæ obligent etiam ad culpam ut in c. *Nulli fas*. 19. *diſt.* & in c. *Violatores*, 25. *qu.* 1. cum aliis adductis per Archid. in c. *Deſiderabile*, *num.* 4. *de conſtit. prob. lib.* 6. & latius dicam infra *num.* 47. & *num.* 107. in ſeptima declaratione, & merito, quia legum eccleſiaſticarum præcipuus finis eſſe debet ad æternam felicitatem, & ſalutem dirigere, ut per D. Thomam in 1. 2. *q.* 90. *art.* 2. & alios, quos ſequitur Rota *deciſ.* 107. *num.* 16. *par.* 7. *recent.* & ſecundum hunc intellectum textus hoc intendit. Conſtitutiones Canonicæ ab omnibus ſunt ſervandæ tam in foro externo, quam in foro conſcientiæ.

Dividitur in duas partes juxta tertiam, & communem lecturam. Prima ponit dictum in genere. Secunda illud declarat, & exponit in ſpecie, ibi, *& tam.*

10 Deſumpta eſt hæc Conſtitutio ex Concilio Meldenſi 34. *alias* 30. ſub Sergio II. ab Epiſcopis Galliæ Meldis inchoato *anno* 845. & abſoluto Pariſiis anno ſequenti, eo quod cum Reges Francorum res eccleſiaſticas laicis poſſidendas tradidiſſent, ea re cognita, Epiſcopi Galliæ ad divinam indignationem avertendam, & miſericordiam implorandam hanc Synodum congregarunt: in qua temporum iniquitatem inprimis deplorarunt, tribuentes huic ſacrilegio cauſam malorum, quibus eo tempore univerſa Gallia à Northmannis, aliiſque barbaris nationibus infeſtabatur. Mox pro rebus Eccleſiæ conſervandis plura decreta ediderunt, ut patet ex Synodi præfatione *tom.* 3. *Concilior. par.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 345. & 350. Quæ quidem decreta à Sede Apoſtolica confirmata fuiſſe fatetur in ſua Præfatione Benedictus Levita, & patet ex inſcriptione, quæ habetur poſt præfationem Concilii *pag.* 346. Quare dum Beroius hic *num.* 3. aſſeruit Papam huic Concilio Meldenſi interfuiſſe, lapſus eſt ignorantia Hiſtoriæ, quia Sergius II. nunquam legitur profectus in Galliam, ubi Synodus coacta fuit, ut patet ex Anaſtaſio Bibliothecario in illius vita, quæ refertur eodem *t.* 3. *Concil. par.* 1. *ſect.* 2. *pag.* 341. ex Platina, & aliis Hiſtoricis.

11 Nota primò ex principio textus, appellatione Canonis in latiori ſignificatione venire omnem Conſtitutionem eccleſiaſticam, ut patet in Summa 3. *diſt.* ibi, *Conſtitutio eccleſiaſtica Canonis nomine cenſetur*, & ibi hoc notat gloſſa ab omnibus approbata in c. *De libellis*, *verſ. Quam ob cauſam*, 20. *diſt.* & firmant hic Card. Imol. Abb. Aretin. Alexan. de Nævo, Felin. & Bero. omnes in 1. *notab.* poſt Jo. Andr. *num.* 2. & ſic Canones appellantur omnes leges Eccleſiæ, ſicut Conſtitutiones Juris civilis dicuntur leges ſæculi, ſecundum Abbat. *num.* 1. *in fin.*

12 Sed adverſus hanc expoſitionem inſurgit Decius hic in 1. *notab.* quia cum textus ſimpliciter de Canonibus loquatur, & hæc Conſtitutio edita fuerit in Concilio Meldenſi, ut patet ex ſuprascriptione, conſonat, ut ſecundum qualitatem Concilii loquentis intelligatur; & ſic de Canonibus conciliaribus, per id, quod notat Bald. in c. *Cum venerit*, *num.* 1. *infra de eo qui mittit in poſſeſſ.* ubi quod ſi Rex Angliæ facit mentionem de jure, de ſuo regio intelligitur. Et quamvis ſubdat propter ſubjectam materiam quod hic ſtatuitur locum habere in qualibet Conſtitutione eccleſiaſtica, tamen contendit hoc non probari per hoc capitulum ob præmiſſam rationem.

13 Verum huic objectioni reſpondeo hunc Canonem vim habere generalis Conſtitutionis, non ex Concilio Meldenſi, ſed ex hac Gregoriana compilatione, ut ſupra in proœmio quod inde etiam convincitur, quia in hoc volumine inſerta ſunt multa decreta Conciliorum Provincialium, ut ſcripſi in c. 1. *num.* 1. & *num.* 75. *infra*, *de pa-*

14 *ctis.* Quæ quidem decreta etſi Canonum nomine cenſeantur, ut in c. *Regula*, §. *Porro*, 3. *diſt.* & latius dicam infra *num.* 14. tamen non habent vim obligandi extra provinciam. c. 1. & *qu.* 2.

15 c. *Decernimus*, 3. *qu.* 9. etiamſi poſtea fuerint per Sedem Apoſtolicam confirmata; quia confirmatio, niſi aliud in literis ſit expreſſum, dat robur, ſed non extendit actum confirmatum.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
ALERE FLAMMAM VERITATIS
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ®

l. Auxilius. §. *Teſtamento*, *tit.* 1. *ff. De liberat. legat.* & notat Bald. per illum textum in *l.* 1. *in fin. C. ſi advers. rem judic.* Paul. de Caſtr. in *conſ.* 187. *Secundum eſt*, *in princ. lib.* 2. Rot. in *recent. deciſ.* 171. *nu.* 6. *par.* 5. *& deciſ.* 58. *num.* 30. *p.* 6. *& coram Gregor.* 21. *deciſ.* 167. *num.* 1. Unde Concilia provincialia Mediolanenſia quamvis fuerint confirmata per litteras in forma Brevis, receptum eſt ut vim obligandi non habeant extra illam provinciam, & nihilominus Canones provinciales, ſicut & aliæ Conſtitutiones particulares in corpore juris clauſæ non controvertitur quin habeant vim generalium Conſtitutionum, niſi appareat de contraria Principis voluntate, prout apparet in *c. Non autem*, 7. *q.* 1. & in *c. Ex tempori qualitas*, 16. *q.* 1. & in *c. Statendum*, 79. *diſt.* & ſæpe alibi; & ita declarat Hoſtien. in *c. Cum ſuper*, *num.* 1. *de ſepultur.* allegat §. *Sed & quod Principi placuit*, *de jur. natur. l. ſi imperialis*, *C. de legib. c. Conſtitutum*, in *fin. de conceſſ. præben.* idemque firmant in d. *c. Cum ſuper*, Jo. Andr. & Anton. de Butr. quos refert, & ſequitur ibi Felin. *num.* 16. *verſ. Hanc ſolutionem intellige*. Archid. poſt Hugon. in *c.* 16 *De his*, *tit.* 2. *in princ.* 50. *diſt.* Et propterea non applicatur doctrina Baldi, quia Rex Angliæ poteſt jus condere in ſuo Regno dumtaxat, in quo, ut Bald. inquit, eſt Monarcha; & totum continens, ſed non extra illud, *l. fin. ff. De juriſd. omn. judic.* & notat idem Bald. in *Auth. Hoc amplius*, *num.* 10. *verſ. Quæro an filii Regis*, *C. de fideicom.* Bart. in *l.* 1. *in princ. ff. Quod quiſque jur.* Butr. in *c. Tuam*, in 2. *notab. infra*, *de ord. cognit.* & docet S. Thom. in 1. 2. *qu.* 96. *art.* 5. 17 At ſummus Pontifex poteſt Conſtitutiones facere in univerſo orbe etiam ſine Concilio. *c. Cunctis per mundum*, ibi *etiam ſine ulla Synodo præcedente*, 9. *qu.* 3. *c.* 1. *Ad Apoſtolicæ*, *de re judic. lib.* 6. & ibi notat gloſ. 1. *Gemin. col.* 3. *verſ. In ea gloſſa*. & Philipp. Franc. *num.* 3. *verſ. In gloſſa ibi præſente*, cum juriſdictio Papæ non reſtringatur ad limites alicujus territorii, ut poſt Innoc. in *c.* 1. *num.* 2. & Butr. *nu.* 31. *de conſt. de leg.* dixit Marian. Socin. *conſ.* 237. *Difficultatem*, *num.* 1. *col.* 2. *verſ. Quia cum juriſdictio*, *lib.* 2. & Aym. *conſ.* 128. *Proponitur*, *num.* 2.

18 Non igitur mirum ſi Canonis nomen hic largè accipiatur pro omni Conſtitutione eccleſiaſtica, quæ variis nominibus nuncupatur: nam aliquando dicitur decretalis epiſtola, aliquando decretum, aliquando dogma, aliquando mandatum, aliquando interdictum, aliquando ſanctio. Ad hoc *c. Si quis dogmata*. 25. *q.* 2. Epiſtola decretalis dicitur quam Papa ſtatuit ſolus, vel cum Cardinalibus ad conſultationem alterius. Decretum verò id, quod ſtatuit Papa de Cardinalium conſilio ad nullius conſultationem. Dogma eſt id, quod conſiſtit in doctrina fidei Chriſtianæ. Mandatum, quod conſiſtit in doctrina morum. Interdictum quando fit prohibitio nulla pœna adjecta. Sanctio verò cum pœna adjicitur, & ita hæc ſingula explicat, & juribus comprobat gloſ. 1. *in Summa*. 3. *diſt.* & ſequitur Imol. *hic num.* 1. Licet hæc multoties confundantur, & unum pro altero uſurpetur, ut ibi 19 notat Hugo, & Præpoſ. *in fine*. Canon ſtrictè ſumitur pro Conſtitutione in generali Concilio edita, ut *c. Habeo*, 16. *diſt.* ibi, *oportebat enim ut Synodus Canones Eccleſiaſticos promulgaret*, *c. Nicæna Synodus*, 15. *diſt.* ibi, *poſuit leges*, *quas Canones vocamus*. §. 1. *in princ.* 21. *diſt.* & notat gloſ. prælleg. *in Summa*, 3. *diſt. verſ. Canon dicitur*, & ibi Archid. Bellam. hic *num.* 1. Abb. Aretin. & alii in 1. notab. & cum hac opinione omnes tranſire teſtatur Anton. Burgos in *repet. hujus cap. num.* 1. *tomo* 2. *Repeten. fol.* 76. Licet Jo. Baptiſta Ferret. in *ſua repet. num.* 1. pluribus contendat Canonis appellatione propriè loquendo comprehendi omnem Conſtitutionem eccleſiaſticam generalem. Canon autem Græcè, Latinè regula nuncupatur. *c. Canon*, 3. *diſt.* & regula dicta eſt, eo quod rectè ducat, vel quod regat, & normam rectè vivendi præbeat, vel quod diſtortum, pravumque corrigat, ut legitur in *c. Regula*, *ead. diſt.*

20 Ex ſtylo Concilii Tridentini Canones appellantur, qui continent diffinitiones in materia dogmatum, ut patet ex *ſeſſ.* 6. 7. 14. & 21. *cum trib. ſeqq.* in quibus diſtinguuntur, & ſeorſim ponuntur Canones fidei, & decreta de reformatione. Licet à Concilio quandoque dicantur Canones etiam extra materiam fidei, ut patet in fine proœmii *c.* 1. *ſeſſ.* 14. ibi *hos qui ſequuntur*, *Canones ſtatuendos*, *& decernendos duxit*. Nam quatuordecim capita quæ ſequuntur, non ad fidem, ſed ad reformationem ſpectant, ad idem *c.* 16. *ſeſſ.* 23. ibi, *veſtigiis Sexti Canonis Concilii Calcedonenſis inhærendo*.

21 Cæterum Canonis nomine frequentius uſurpantur illæ tantum Conſtitutiones, quæ in corpore juris ſunt clauſæ, ut *c. Si Romanorum*, 19. *diſt.* At verò Bullæ, Motus proprii, Brevia, Regulæ Cancellariæ, Decreta Conſiſtorialia, & alia hujuſmodi, quæ eduntur à Summis Pontificibus ſine Concilio, & ſunt extra corpus juris, non conſueverunt Canones appellari. Et 22 propterea Gregorius XIII. in Conſtitutione quæ incipit, *Cum pro munere*, edita die 1. Julii 1580. ſub corpore Juris Canonici complectitur tantummodo Decretum Gratiani, una cum Decretalibus Gregorii IX. in hac compilatione inſertis, librum Sexti, Clementinas, & Extravagantes. Sed & Franciſcus Boattinus Doctor antiquus relatus hic per Jo. Andr. *num.* 1. dicebat poſt tractatum fidei poſitam fuiſſe hanc Conſtitutionem, quæ oſtendit ſervandas Conſtitutiones infra ſcribendas: & ita intellexit verba illa, *Canonum ſtatuta*, pro Conſtitutionibus clauſis in 23 corpore juris. Prout etiam intellexit Tridentina Synodus in *c.* 20. *ſeſſ.* 25. *de reform.* dum diſtinxit ſacros Canones à generalibus Conciliis, & aliis Conſtitutionibus Apoſtolicis. Unde etiam in confirmationibus Privilegiorum, & Statutorum, quæ hodie à Sede Apoſtolica conceduntur in forma communi, conſuevit apponi hæc clauſula, *dummodo tamen ſacris Canonibus*, *Tridentini Concilii decretis*, *& Conſtitutionibus Apoſtolicis non ſint contraria*. Canonibus, id eſt redactis in corpus juris; Conſtitutionibus Apoſtolicis, id eſt Extravagantibus in corpore juris non inſertis: Non enim ſunt audiendi qui dixerunt illa verba, *ſacris Canonibus*, eſſe intelligenda de Canonibus Concilii Tridentini, ut probavi in *c. Tuorum*, *num.* 26. *infra*, *de privil.*

24 QUÆRO, quid de declarationibus Apoſtolicis, an dicantur ſtatuta Canonum?

Non

Non videtur, quia ſtatuere ex propria ſignificatione eſt jus novum inducere. Clem. *fin.* §. *fin. de reſcript.* gloſ. *in extravag. Suſcepti in ver. Statuimus*, Joan. XXII. *de elect.* Aretin. *conſ.* 72. In caſu ſupradicto, *col. fin. verſ. Nam iſta duo*, *num.* 46. ubi quod ubicumque Princeps utitur verbo *Statuimus*, vel *Sancimus*, ſemper inducit jus novum. At declaratio jus novum non inducit, ſed tantum explicat jam ſtatutum. *l. Hæredes palam*, §. *Quod verò*, & §. *Sed etſi notam*, & ibi Bart. Bald. Paul. de Caſtr. & cæteri notant, *ff. De teſtamen. c. Cum tu*, cum ibi notatis, *de Uſur.* & dicam plenius in *c. fin. num.* 12. *infr. eod.*

Reſpondeo dicendum: Si declarationes edantur immediatè à Summo Pontifice, abſque dubio veniunt Canonis appellatione, & faciunt jus quoad omnes, *cap.* 1. *de bigam. lib.* 6. *cap.* 1. *de privileg. eod. libr. d. c. fin.* & *l. fin. C. De legib.* 25 Quinimò in Concilio Tridentino Canones propriè accipiuntur pro declarationibus: nam diffinitiones fidei quæ à S. Synodo Canones appellantur, non ſunt jus novum, ſed juris divini declarationes, *c. Sunt quidam*. 25. *quæſt.* 1. *d. c. Cum tu*, & ibi gloſ. *in verb. Sive poſt*, *de Uſur.* Jo. Andr. Butr. & Anch. in *c. Cum Chriſtus*, *omnes in princ. de Hæret.* & fuſius dicam in eod. *c. fin. num.* 55. 26 *infra*, *hoc tit.* Nec obſtat verbum *Statuere*, quia conſonat etiam cum verbo *Declarare*. *c. Conſtitutionem* ibi, *Declarantes decernimus*. *de ſent. excomm. lib.* 6. *& cap.* 1. & ibi Gemin. *in* 2. *notab. de Cler. ægrot. eod. lib. Clem.* 2. & ibi gloſ. *in ver. Decernimus*. *de appellat.* Quamobrem declarationes hujuſmodi non incongruè dici poſſunt Statuta, ſeu Conſtitutiones declaratoriæ, ut notat Joan. Andr. in *cap.* 1. *in princ. in ver. Diffinimus*, *de privil. lib.* 6. dicens non eſſe curandum quod ille textus dicat, Decernimus, quia licet ſit declaratio, tamen eſt Conſtitutio, & cum eo tranſeunt ibi Gemin. & alii. Quod ſi declarationes emanaverint non ab ipſomet Summo Pontifice, ſed ab alio, Apoſtolica tamen authoritate, ut ſunt declarationes S. Congregationis Concilii, dicam pleniſſimè in *præalleg. c. fin. infr. eod.*

27 2. QUÆRO. Quid de ſtatutis Epiſcopi, an veniant Canonum appellatione?

28 Pro ſolutione diſtingue. Nam aut verſamur in materia odioſa, aut in materia favorabili. Primo caſu Canonum appellatione propter excellentiam comprehenduntur tantummodo promulgati à Papa, non autem ab inferioribus, ut probat textus in *Clem.* 1. *poſt princ. de privileg.* ubi Canon, & ſtatuta inferiorum ponuntur tanquam diverſa, & materia eſt pœnalis. & ita ibi hoc notat Paul. de Eleazar. & reputat ſingulare 29 Cardin. in 26. *quæſt.* & in hoc primo caſu intelligi debet Bald. *hic num.* 4. dum ait ſtatutum Epiſcopi non poſſe dici ſtatutum Canonum, quia alias ſequeretur, ut jus municipale eſſet jus commune, quod eſt falſum. Et quamvis hoc Baldi argumentum pluribus hic impugnet Andreas Barbatia contendens non eſſe abſonum, ut jus municipale dicatur jus commune; tamen illius objectis cumulatè reſpondet Anton. Burgos *in repet. hujus cap. num.* 7. & ante eum Dec. *num.* 4. qui tamen limitat hoc primum membrum ut non procedat ubi concurrit omnimoda ſimilitudo, & identitas rationis eo præcipuè fundamento, quia tunc etiam in materia odioſa fit extenſio ad caſum, qui ſublata ſignificatione vocabuli continetur. *l. Filium habens*, *ff. Ad Macedon. l.* 2. § *Quod ſi Curatores*, *ff. Ad Tertull.* & notat Butr. in *c. fin. in materia extenſionis in* 1. *fallen. infr. de conſuet.* Gemin. in *c.* 1. *col.* 3. *circa med. verſ. Fallit primo hæc regula*, *de tempor. ordinat. lib.* 9. & cum Decio conſentit hic Alexan. de Nævo *num.* 7.

30 In ſecundo caſu, videlicet cum materia eſt favorabilis, ſtatutum Epiſcopi largè poteſt dici Canon; & ita notabiliter diſtinguit, & de- 31 clarat Calder. *in conſ.* 16. *incip. An Canonis appellatione*, *hoc tit.* ubi ex facto reſpondit, appellatione Canonis largè comprehendi etiam Conſtitutionem Capituli in materia illa favorabili abſolutionis, licet ſecus dicat eſſe ſi materia ſit prohibitoria, & pœnalis, & ſicut eſt dicta *Clem.* 1. *de privileg.* & conſentit Abbas in *c. Nu-* 32 *per*, *num.* 5. *infra*, *ſent. de excomm.* ubi tenet regulam illius textus, quod ab omni excommunicatione lata à Canone poſſit quis inferior abſolvere, quoties conditor Canonis abſolutionem ſibi non reſervavit, habere locum tam in Canone Papæ, quam in Canone, ſeu ſtatuto cujuſcunque Epiſcopi, vel alterius Prælati. Neque verò ex hoc læditur juriſdictio Epiſcopi, ut putavit hic Anton. Burgos *n.* 22. Etenim cum Epiſcopus ſtatuti conditor abſolutionem ſibi non retinuit, eo ipſo conceſſiſſe videtur facultatem aliis relaxandi, ut dicitur ad litteram in d. *c. Nuper*, & ſic iſta relaxatio procedit ex tacita voluntate Epiſcopi; volenti autem non fit injuria. l. 1. §. *Uſque adeò*, *ff. De injur.* gloſ. in *Extravag. Dierum*, Jo. XXII. *in ver. Detinuit*, 33 *de pœnis*, & ob eamdem rationem cum facultas diſpenſandi ſit favorabilis, & latè interpretanda, ut notat Jo. Andr. in *c. fin. num.* 3. & ibi etiam Felin. *num.* 7. *infra*, *de filiis presb.* habens facultatem diſpenſandi ſuper irregularitate impoſita à Canone, poteſt diſpenſare cum Monacho irregulari ex celebratione poſt incurſam excommunicationem latam ex Conſtitutione Ordinis, ut idem Calder. conſuluit in *conſ.* 19. *incip. Abbas habet privilegium*. *in tit. De regular.* Eamdem diſtinctionem an materia ſit favorabilis, vel odioſa, probarunt hic Alex. de Nævo *num.* 13. 34 Felin. *num.* 2. & Dec. *num.* 7. Et quamvis Beroius *num.* 14. illam impugnet ductus authoritate gloſſæ in *Summa* 3. *diſt.* & gloſ. 1. in *c.* 2. *de major. & obed.* quæ ſimpliciter dicunt Epiſcopos poſſe condere Canones Epiſcopales, & Archiepiſcopos provinciales: tamen illæ gloſſæ accipiunt Canones largè ſumpto vocabulo, quod patet ea ratione, quam immediatè ſubjiciunt, videlicet, quia quilibet populus, vel Eccleſia poteſt ſibi ſtatuere aliquod jus. Nec obſtat textus, in quo præcipuè ſe fundat Bero. in *c. Regula*, §. *Porro*, 3. *diſt.* Quoniam dum dicitur ibi, Canonum alii ſunt decreta Pontificum, alii Conciliorum; & Conciliorum alia ſunt univerſalia, alia provincialia: hoc non probat Conciliorum provincialium ſtatuta eſſe Canones, nec ille §. hoc dicit, ſed Gratianus ibi diſtinxit, quia illa provincialia interdum ſunt authoritate Papæ, quo caſu non ambigitur quin ſint decreta Pontificum, alias non, ut ibi apertè ſentit

Ge-

Gemin. *num.* 3. *in fin.* Sed ſtatuta illorum Conciliorum, ubi non intervenerit authoritas Papæ, non eſſe Canones, oſtendit littera ibi in fine, dum dicit, *hæc de generalibus regulis ſunt*, &c. & ita illum textum ad hoc ponderant Anton. Burgos *in repet. hujus cap. num.* 14. & Io. Baptiſta Ferrett. *num.* 3. *verſ. Non obſtat tertia ratio.*

35 Et hinc collige primam limitationem ad prædictam concluſionem Baldi quod appellatione Canonis non veniat ſtatutum Epiſcopi, ut ſcilicet non procedat ſi ſtatutum à Papa ſit confirmatum, quia ratione confirmationis efficitur ſtatutum Papale, ut notant Bald. & Salyc. in *l. Ex placito*, C. *De rer. permut.* & in ſpecie noſtra poſt Gemin. *ubi ſupra* firmant hic Alex. de Nævo *n.* 8. & Anton. Burgos *n.* 7. ex cujus dictis *n.* 9. collige & aliam limitationem, videlicet ut non procedat, ſi ſtatutum Epiſcopi ſit ſecundum terminos juris communis, quia tunc dicitur jus commune. *l. Ius autem civile*, *ff. De juſt. & jur.* gloſ. notab. *in c.* 1. *in ver. Facti*, *de Conſt. lib.* 6.

37 3. QVÆRO, Quid de dictis Gratiani, an veniant Canonum appellatione.

Breviter negat Io. Andr. *in c.* 2. *n.* 24. *infr. de reſcript.* dicens Gratiani dicta non eſſe pro Canonibus recipienda, & quotidie reprobari, & ſequuntur ibi Abb. *num.* 9. & communiter Doctores. Petr. de Anchar. *in repet. hujus cap. num.* 48. & Gratiani errores plures commemorat Barthol. Cæpol. *de cognit. libror. jur. Canon. n.* 14. *in tertractat. commun. tom.* 1. *fol.* 185. & noviſſime Cardinal. Bellarmin. *de Scriptor. Eccleſ. in verb. Gratianus*, *pag.* 319. & gloſſas plurimas, quæ Gratiani opiniones reprobant, cumulat Felin. in *d. cap.* 2. *num.* 43. *verſ. Opinionem Gratiani.*

38 Unde ſecundum eos leges Civiles in volumine Decretorum inſertæ, ſi ſint contrariæ Canonibus, non ſunt ſervandæ in foro Eccleſiæ. Generaliter enim decreta Conciliorum, Decretales, & leges Civiles à Gratiano ibidem inſertæ non aliam habent authoritatem, quam leges ipſæ, decreta, vel decretales, ut notat idem Joan. Andr. ubi ſupra, *& in addit. ad Specul. in tit. De appellat.*

39 *§. In quibus*, *verſ. Sed pone*: & illæ tantum leges cenſentur canonizatæ, quæ à Papa Canonibus inſeruntur, ut in *c. In primis*, & ibi notat gloſ. *in ver. Capitali* 2. *quæſt.* 1. & Jo. Andr. in *d. c.* 2. *num.* 25. Præpoſ. *in proœm. Decreti num.* 2. poſt Archid. *in c. Quicumque*, 11. *quæſt.* 1. Rota *deciſ.* 353. *num.* 59. *part.* 6. *recent.*

40 Ex his deducitur primo ut rubricæ, quæ ſingulis capitulis Decreti reperiuntur præpoſitæ, Canonis authoritatem non habeant; & hoc

41 multiplici ratione. Prima ratio, quia alius fuit conditor Decreti, alius Rubricarum, ut inquit Speculat. *in tit. De diſputat. de allegat. Advocat.* §. *fin. num.* 15. quibus verbis non obſcurè inſinuavit Canones Decreti fuiſſe Summorum Pontificum, & Conciliorum; Rubricas verò ipſius Gratiani. Quod patet ex eo quia dixit conditor, & non compilator, ut ibi accurate obſervat Joan. Andr. in *addit. littera H.* Idemque ſenſit Gemin. in *c. Qui neſciat*, *num.* 3. 9. *diſt.* Et quamvis nonnulli opinentur Rubricarum authorem fuiſſe quemdam Gratiani diſcipulum, qui vocabatur Palea, vel alium, ut refert Joan. Andr. ubi ſupra, idque verius putet Barthol. Cæpol. in *d. tract. de cognit. libror. Iur. Canon. num.* 17. *verſ. Sed advertendum*, poſt Felin. *in cap.* 2. *num.* 44. *verſ. Rubrica*, *infra*, *de reſcript.* tamen quiſquis fuerit illarum author, certe neuter potuit illis tribuere Canonis authoritatem, quam non habebat. *c. Tranſlato*, *inſ. eod. l. fin.* C. *De legib.* & in hoc conſentiunt omnes ſupra citati; quibus adde Baptiſtam de S. Blaſio *in rubr. Decreti num.* 15. & 16. *tom.* 1. *Repeten. fol.* 3. Secunda ratio, quia aliquæ ex prædictis rubricis ſunt falſæ, & non convenientes Magiſtro ſuo, ut patet in *c. Charta*, 2. *quæſt.* 9. *& in c. Placuit*, *it.* 2. 16. *quæſt.* 3. Tertia ratio, quia non ſunt poſitæ per omnia, & ubique in eodem libro, ut dicunt Jo. de Imol. *in rubr. ff. De verb. obligat.* & Jo. de Anan. *in rubr. infra de teſtament.* quos refert Cæpol. *d. num.* 17. Ultima ratio, quia ſecundum eos ſummaria ſunt, & non rubricæ, & ideo multi appellant rubrum, & non rubricam, ad quod allego Laurentium *ad fin. Commenti ſui ſuper rubrica Decreti.* Ad hoc tamen vide quod notat ibi Baptiſta de S. Blaſio *num.* 15. *verſ. Tu autem dicas.*

42 Ab his excipe primam rubricam Decreti, quæ à DD. habetur pro authentica, cum ſit generalis ad totum decretum, ut notant Specul. & Jo. Andr. *locis citatis*, & Butr. ſupra in *proœmio*, §. *Sanè*, *num.* 10. & intellige authentica, id eſt vera rubrica compoſita à Gratiano Decreti authore, non autem authentica, id eſt habens Canonis authoritatem, ut declarat Abb. *ſupra in proœm. circa fin.* & Baptiſta de S. Blaſio *ubi ſupra num.* 15. *verſ. Adde tamen.* Aliæ autem rubricæ Decretalium, Sexti, Clementinarum, & Extravagantium, necnon legum Civilium proculdubio ſunt authenticæ, & allegari poſſunt ad deciſionem cauſarum, ſi orationem perfectam habeant, ut ſcripſi in *c. Cum creatura*, *num.* 30. *infra*, *de celebr. Miſſar.* ubi etiam *num. præced.* idem firmavi *de rubricis Miſſalis Romani.*

43 Deducitur ſecundo, ut illa capitula Decreti, quæ inſcribuntur *Palea*, non ſint pro Canonibus recipienda: etenim illorum author ab aliquibus fuiſſe dicitur quidam Gratiani diſcipulus, qui vocabatur Pochapalea; unde à nomine authoris Paleæ ſunt appellata, ut refert Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. De diſput. & allegat. Advocat.* §. *fin. littera H.* Baptiſta de S. Blaſio *in rubrica Decreti in* 24. *quæſtione num.* 42. Alii dicunt hujuſmodi capitula ab interpretibus fuiſſe ad marginem Gratiani adſcripta, & plerumque in emendationibus, & antiquioribus exemplaribus omiſſa, ut obſervat Anton. Cont. *in emendatione Decreti*, & poſt eum Joan. Calvin.

44 *in Lexic. in ver. Palea.* Alii demum referunt negotium ſic proceſſiſſe, videlicet: Cum Gratianus Romam veniſſet pro confirmatione ſui Decreti obtinenda, librumque tradidiſſet cuidam Cardinali ut Summo Pontifici probandum præſentaret, Cardinalis alienæ gloriæ avidus perſpecta operis nobilitate, ſe illius authorem oſtendere animo inſtituit, & propterea multa Sanctorum Patrum, & Pontificum dicta Decreto addidit. Itaque mota de authore operis quæſtione, ſiſtitur uterque coram Pontifice. Gratianus ut ſe authorem oſtendat, ſummatim Decreti ordinem, ſingulas partes, & Capitula memoriter recitat. Sed cum additiones ſibi ignotas prætermitteret, & ex hoc Cardinalis argueret

ret eum convinci, quod libri author non eſſet: Gratianus reſpondit, ubi hujuſmodi capitula reperiuntur, Palea eſt, nec de grano meo. Indeque factum ut nomen paleæ ſortita fuerint. Et quamvis alij aliter ſentiant, hanc tamen dicit veriorem ſententiam Barthol. Cæpol. *in tract. de cognit. librar. Iur. Canon. in princ.* Sane de his nihil certi affirmare poſſumus. Illud tamen ferè apud omnes in confeſſo eſt, Gratianum non fuiſſe illarum authorem. Quod inde convincitur, quod in vetuſtis, & emendatioribus Codicibus, ut prædixi, non reperiuntur. Sed quiſquis fuerit illarum author, ſive Gratianus, ſive illius diſcipulus, ſive interpretes, illud certum eſt, nullum ipſorum potuiſſe Paleis conferre authoritatem Canonis, ut de rubricis Decreti dictum eſt ſupra *Num.* 41. & propterea Paleæ non habent gloſſas, nec ſuper illis Hugo, Archid. & alii Commentaria ediderunt. Quod ſignum eſt ab illis non fuiſſe habitas pro authenticis, ut arguit Baptiſta à S. Blaſio *ſuper rubrica Decreti in* 6. *quæſtione num.* 9. Et quamvis aliqui etiam Canones reperiantur ſine gloſſis, ut patet in *c. Si quis laicus, & c. ult.* 22. *qu.* 5. hoc tamen in Paleis regulare eſt. *arg. l. Nam ad ea*, *ff. De legib.* Neque dicas Joannem Theutonicum Paleas non gloſſaſſe, eo quod in ſuo libro illas non haberet. Hoc enim eſt falſum, quia de illis mentionem facit in *c. Precariæ*, *in gloſ.* 1. 10. *qu.* 2. Quo fit ut minoris etiam authoritatis habitæ fuerint, quam dicta Gratiani, ſuper quibus expoſitores gloſſas edere non ſunt dedignati. Quare Paleas non eſſe pro Canonibus recipiendas cenſuit Thomas Conanus in *proœmio Decretinæ.* 624. *tom.* 1. *Repeten. fol.* 22. allegat Abb. & Felin. in *c.* 2. *infra*, *de reſcript.* qui tamen loquuntur de dictis Gratiani, & non de Paleis. Adde quod Archid. & alij Decreti interpretes paſſim dicunt, Palea eſt non habens legis authoritatem, & plerique illas non allegant tanquam Capitula, ſed dicunt ut in illa Palea, ut gloſ. 1. *in. d. c. Precariæ.* Hoſt. *in c. Naviganti*, *num.* 5. *de Vſur.* & alibi ſæpe Doctores. Sed & Archidiac. in *c. presbyter*, *in princ.* 91. *diſt.* dicit; Hoc capitulum habetur hic pro Palea; ſed pro grano ponitur *extra. de celebr. miſſar. cap.* 1.

45 Verumtamen Præpoſ. in *c. In primis*, §. *De perſonan.* 14. 2. *q.* 1. affirmat Paleis, & textibus Paleæ, niſi detur jus in oppoſitum, communiter credi, ex notatis per Jo. Andr. & communiter Doctores in *d. c.* 2. *de reſcript.* Sed certè Jo. Andr. ibi *n.* 2. Abb. *n.* 9. & alij non loquuntur de paleis, ſed de legibus civilibus à Gratiano volumini Decreti inſertis, quæ non ex vi inſertionis, ſed quia etiamſi ſint extra corpus Decreti, tamen ſervari debent etiam in foro Eccleſiæ, ſi canonibus non ſint contrariæ. *arg. c. Paſtoralis*, *infra*, *de fid. Inſtrum.* & tenent. *in c.* 1. *infra*, *de novi oper. nunciat.* Abb. Antiq. *num.* 2. Jo. Andr. *num* 5. & Communiter Doctores. Anchar. hic *in* 1. *quæſt. num* 44. Rot *deciſ.* 172. *num.* 58.

46 *par.* 1. *recent.* Et quamquam hodie Decretum Gratiani ut pars juris Canonici ſit approbatum per Gregorium XIII. ut dixi ſupra *n.* 22. tamen videtur intelligendum quoad dicta Sanctorum Patrum, & Romanorum Pontificum. *c. Si Romanorum*, 19. *diſt.* Sed quoad leges Civiles Canoni non inſertas, quoad rubricas, & dicta Gratiani, vel alterius non habentis poteſtatem condendi Canones, liber non videtur authenticus, licet ſit magiſtralis, ut notat. Jo. Andr. in *d. c.* 2. *n.* 2. *ſupra de reſcript.* quem ibi communiter Doctores ſequuntur, & Baptiſta de S. Blaſio *in rubrica Decreti in* 6. *quæſt. n.* 10.

47 Secundo nota Canones omnes eſſe in præcepto, ut hic probatur ponderando verbum imperativum *cuſtodiantur.* Nam quod imperatur, præcipitur; & quod præcipitur, imperatur. *c. Quiſquis præcepta.* 14. *q.* 1. *& c. In his, de verbor. ſignif.* ut hic per Ægid. Bellam. *in* 2. *notab.* & Anchar. *num.*

48 90. Unde infertur, ut Canones obligent non tantum ad pœnam, ſed etiam ad culpam. In quo tamen ſic poteſt diſtingui ſecundum Collectar. hic *n.* 21. & Bellem. in 22. *q.* Nam aut quis venit contra Canones ex contemptu credens Eccleſiam non habere condendi poteſtatem: & punietur ut hæreticus. *c. Nulli fas.* 19. *diſt.* & melius in *c.* 1. 22. *diſt.* Aut quis venit contra Canones præcipientes, vel prohibentes, quia non curat ſe legi ſubjicere: & tunc eſt propriè contemptus, & inobedientia, & mortale peccatum: & talis dicitur tranſgreſſor, & punitur pœna depoſitionis, *c. Dudum il* 2 *de elect. & §. ult.* 4. *diſt.* & conſentit gloſ. *in c. Generali, in ver. inhibemus de elect. lib.* 6. & Anchar. *his. nu.* 82. Subdunt tamen Collectar. & Bellem. hujuſmodi contemptum non convinci de æquitate niſi poſt monitionem, ſecundum ea, quæ colligit idem Collect. in *c. Novit. de judic.* Aut denique venit quis contra Canones, propter concupiſcentiam, vel iram, aut negligentiam, & non dicitur tranſgreſſio, nec per conſequens peccatum mortale, ut poſt D. Thom. notat Archid. in *c. Quicumque*, 18. *diſt.* Sed ad hoc vide tu Abb. *hic num.* 9. & quod infra attingam, *nu.* 107. in ſeptima declaratione, & adde ſecundum Compoſtell. *hic n.* 1. quod qui Canones non habet, redarguendus eſt de neglectu: qui habet, & non ſervat, de temeritate increpandus eſt. *c. Si decreta*, 20. *diſt.* Qui verò in contemptum Eccleſiæ Romanæ non ſervat Canones, hæreticus eſt cenſendus. *c. De libellis*, *ead. diſt.*

49 Tertio nota ibi, *& Iudices eccleſiaſtici* cauſas eccleſiaſticas, vel Eccleſiæ decidendas eſſe ſecundum Canones, & non ſecundum leges.

50 Unde deducebat Gulielmus Naſo, ut ſi de re eccleſiaſtica ageretur in foro ſæculari ſecundum ea, quæ notantur in *c. Cum ſit generale*, *infra*, *de foro compet.* Judex deberet judicare non ſecundum leges Civiles, ſed ſecundum Canones, ut in præſcriptione, per hunc textum, & per *c. Lege imperatorum*, 10. *diſt.* & *c.* 1. *de novi oper. nunciat.* & ſequuntur hic. Jo. Andr. *nu.* 7. Bellem. *ante n.* 1. *in ver. Eccleſiaſticus.* Anchar. *n.* 2. & Jo. de Imol. *nu.* 2. *verſ. Nota quod Canones.* Hoc tamen intelligunt Doctores verum eſſe, ſi agatur actione reali de re jam quæſita Eccleſiæ. Secus ſi ageretur ſimpliciter actione perſonali, ſeu de re acquirenda, quia tunc judicandum eſſet ſecundum leges fori, ubi judicium agitatur: & ita, dictum Gulielmi declarant, & diſtinguunt hic Butr. *num.* 31. *in fin. verſ. Vnum non omitto.* Aretin. & Alexan. de Nævo ambo *n.* 6. & Decius in *ſecunda lectura num.* 8. allegant Hoſtien. in *Summa de conſuet.* §. *fin. verſ. Sed quid*

quid ſi Clericus. Qui tamen loquitur in alio ca-
51 ſu, ut inferiùs attingam. Cæterùm hæc diſtin-
ctio vendicat ſibi locum in deciſorijs Judicij
dumtaxat, non autem in præparatoriis, in qui-
bus ſemper, & indiſtinctè ſervandæ ſunt leges
fori, ubi cauſa ventilatur, ut plenè tractatur in
c. Quod clericus, infra, de foro compet. & per
Jo. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. De conſtit.
in princ.* & hic notant Abb. *nu.* 3. Barr. Aretin.
& Alex. de Nævo *locis citatis*, & de communi
teſtatur Dec. *d. n.* 8. & in hoc caſu loquitur Ho-
ſtien. *ubi. ſupra*, videlicet in oblatione libelli, &
ſic in præparatoriis judicii, non autem in deci-
ſoriis, prout loquuntur Doctores in præcedenti
declaratione. Hanc tamen materiam latius pro-
ſequere, ut per Anchar. *in repet. hujus capitis in* 1.
quæſt. & per Jo. Andr. & Doctores *in d. c.* 1. *de novi
oper. nunciat.*

52 Quartò nota ibi, *non ſuo ſenſu*, argumen-
tum, quod judex non debet judicare ſecundum
conſcientiam, ſed ſecundum allegata, & pro-
bata, ut *c. Judicet*, 3. *qu.* 7. *& §. Si quando au-
tem*, 2. *qu.* 1. *c. Paſtoralis*, *§. Quia verò*, ubi
gloſ. *ult. infra, de off. deleg. l. Illicitas*, *§. Ve-
ritas*, & ibi Bart. & Legiſtæ, *ff. De offic. præ-
ſum.* gloſ. *in c. Summopere, in ver. Et contra,*
11. *qu.* 3. Specul. *in tit. De diſput. & allegat. Ad-
vers. §. Sata, nu.* 13. Hæc tamen eſt ardua quæ-
ſtio, in qua, ut inquit Io. Andr. *ibidem in addit.
littera E.* Doctores ſacræ paginæ tenent contra-
ria, & Legiſtæ in varias ſcinduntur opiniones,
53 quas ibi ſummatim recitat. Ipſe tamen diſtin-
guit in Judice triplicem conſcientiam. Prima
eſt, quam ſacerdos habet ut Deus per confeſſio-
nem ſibi factam in foro Sacramentali. Secunda
eſt, quam habet ut homo ex aliquo ſenſu corpo-
reo. Tertia eſt, quam habet ut Judex per pro-
bata coram ipſo. Primam ſequi debet indiſtin-
ctè, in foro ſcilicet pœnitentiali, nec illam pro-
dere propter veritatem ſibi notam ut homini,
c. 1. *de. offic. ordin.* & *c. Omnes, de pœnit. & re-
miſſ.* Secunda, & tertia ſi ſibi invicem adver-
ſentur, quia veritas aliter ſibi nota eſt ut homi-
ni, aliter nota ut Judici ex probationibus in
cauſa factis. In hac perplexitate conſulit Io.
Andr. ut pro viribus nitatur veritatem, quam
novit ut homo, ad concordiam reducere cum
veritate, quam novit ut Judex. Quod ſi ad
hanc concordiam pervenire non poſſit, tunc ſi
eſt ordinarius, vel delegatus à Principe, cau-
ſam alteri ſubdeleget, ut *c. Paſtoralis, de offic.
deleg.* Si verò ſit delegatus ab alio quam à Prin-
cipe, vel exequutor, vel natura cauſæ ſubdele-
gationem non patiatur, inſtet quantum poteſt
apud ſuperiorem ut ipſum exoneret à judican-
do, vel exequendo. *c. Paſtoralis, §. Quia ve-
ro*, & eſt communis opinio, ut ibi teſtatur Imola
num. 49. in fin. Sin autem nec id aſſequi poſſit,
tandem ſequatur jura, & judicet ſecundum
acta, & probata, nec ſit clementior lege. Facit
c. Iudicantem, 30. *qu.* 6. *& §. Si vero. Auth. de
Iudic.* & in hoc reſidet hic Petr. de Anchar.
nu. 41. & fuſius in repet. *c. Poſſeſſor, in* 6. *quæſt.
principali, de reg. jur. lib.* 6. Et quamvis Joan.
Andr. ubi ſupra ſubdat in hac perplexitate tole-
rabilius eſſe non pronunciare, & patienter pœ-
nam pati, *c. Inquiſitioni, de ſenten. excomm.*
quam contra conſcientiam judicare: & Io. Cal-
der. & Abb. in *d. §. Quia verò*, dicant tutius
eſſe ſequi conſcientiam informatam de veritate,
quam allegata, & probata: tamen prima opi-
nio vera eſt, & tenenda, quia judicare pertinet
ad Iudicem ſecundum quod fungitur publica
poteſtate; & ideo informari debet in judicando
non ſecundum id, quod ipſe novit tanquam
privata perſona, ſed ſecundum id, quod ſibi
innoteſcit tanquam perſonæ publicæ, ut docet
S. Thomas *in* 2. 2. *q.* 67. *art.* 2. Cujus ſententiam
ex principiis more ſuo probat egregiè, & ab
objectis tuetur Cardin. Cajetan. dicens eam de-
duci ex Ambroſio, & Auguſtino, & teneri ab
Alexandro de Ales, Richardo, Petro de Palu-
de, Petro de Tarantaſia, & alijs Magiſtris,
Quam etiam magis communiter ſequuntur Do-
ctores noſtri, ut atteſtantur complures, quos
refert Covarr. *variar. reſol. lib.* 1. *c.* 1. *poſt nu.* 6.
& Iul. Clar. *in Praxi crimin. §. fin. quæſt.* 8. *num.*
5. *verſ. Sed pone.* & latius *qu.* 66. *n.* 2. *verſ. Sitas*
54 *autem.* Eam tamen limita ut locum non habeat
in ſupremo principe, qui poteſtatem habet le-
gis condendæ, & conditis derogandi. Is enim
utique poterit, imo & debebit ſententiam dicere
juxta propriam, & particularem ſcientiam con-
tra allegata, & probata, ut firmant Cyn. Bart.
& alii in *l.* 1. *C. Ut quæ deſ. advoc.* Alber. *in
l. Illicitas*, *§. Veritas*, *ff. De off. Præſid.* Felin.
in d. *§. Quia verò, num.* 23. *verſ. Secundo limita.*
Dec. *conſ.* 463. *num.* 24. *& ſeqq.* Rolan. *conſ.* 70.
num. 20. *libro* 1. Cacheran. *deciſ. Pedemon, deciſ.* 1.
num. 44. & Covarr. *variar reſol. cap.* 1. *num.* 7. *ad fin.
verſ. Princeps.* Conſulit tamen Cajetan. *d. art.* 2.
ut Princeps veritatem ſibi notam palam teſte-
tur; ut evitet ſcandalum, & populo ſatisfaciat;
vel certè condemnet culpabilem ſecundum acta,
eique gratiam faciat, ut conſulit Covarr. *loco
citato.*

55 Ultimo nota principalem regulam hujus tex-
tus videlicet Conſtitutiones Canonicas ligare
omnem creaturam. Concordat *c. Si quis om-
nem*, 1. *quæſt.* 7. *c. Si Romanorum*, 19. *diſt.* & *c.*
56 *fin. inſt. eod.* Et quamvis gloſſa exponat verba
illa, *ab omnibus*, ſcilicet ſubditis: tamen ut in-
quit Innoc. *hic nu.* 1. hæc non eſt bona gloſſa,
quia conditori Canonum, & Vicario Creatoris
omnis creatura ſubiecta eſt. Et hoc dictum In-
nocentij quotidie à Doctoribus allegatur, &
probatur, ut per Abb *hic n.* 2. Idque eſſe ex ne-
ceſſitate ſalutis, diffinitum eſt in *Extrav. Unam
ſanctam, de majorit. & obed.* docet S. Thomas
contra errores Græcorum qu. 72. & poſt eum gloſ-
ſa *in Clem. fin, in ver. Eccleſiæ, de hæret, &*
plura Doctorum dicta ad hoc cumulat more
ſuo Felin. *hic in* 2. *notab. num.* 5. *in fin.* Verum
Hoſtien. *num.* 5. ſentit cum gloſſa, quia per eam
excludendi excluduntur, ſcilicet ſucceſſores, ut
in *c. Innotuit*, *§. Quamvis, infra, de elect.* &
ipſe legislator, *c. Cuncta per mundum*, 9. *q.* 3.
& *l. Princeps*, *ff. De legib.* Item pagani, & infi-
deles, qui in ſpiritualibus non ſunt ſubiecti. *c.
Gaudemus, in* 1. *reſponſ. de Divort.* ſed ſubſunt
tantum in temporalibus. Alijs igitur, quam
ſubditis non poteſt quis legem imponere. *l. Ne-
minem, C. De inceſt. nupt.* unde nec par ad-
ſtringitur, *d. c. Innotuit*, & *l. Nam magiſtratus,*
57 *ff. De arbitr.* Tu adverte, quia verba hujus Con-
ſtitutionis, Canonum ſtatuta ab omnibus cu-
ſto-

ſtodiantur, conveniunt legislatori, & ſucceſſo-
ribus, *§. His ita*, 25. *quæſt.* 2. Nam quamvis Prin-
ceps ſit ſolutus legibus quoad vim coactivam,
tamen ad illarum obſervantiam adſtringitur vi
directivâ rationis, quia & ipſe tenetur ex ratio-
nis dictamine cuſtodire leges tam à ſeipſo, quam
à ſuis Prædeceſſoribus latas, ut de utriſque eſt
textus in *l. Digna vox, C. de legibus*, *de legislatore*
ibi: *Majeſtate regnantis lege hui adligatum ſe Prin-
cipem profiteri; adeò de authoritate juris noſtra pen-
det authoritas; & reverà majus imperio eſt ſubmit-
tere legibus Principatum.* Et de ſucceſſoribus ibi:
Quod nobis licere non patimur, alijs indicamus, id eſt,
ſucceſſoribus, ut exponit gloſſa fin. & eſt ex-
preſſum in *c. ult. de reſcript. lib.* 6. ibi: *Quod no-
bis licere non patimur, noſtris ſucceſſoribus indicamus.*
& notat Calder. *conſ.* 256. *circa medium*, *aliàs*
58 11. *de privileg.* Juſtitiæ enim, ac rationis ordo
ſuadet, ut qui ſua à ſucceſſoribus deſiderat man-
data ſervari, deceſſoris ſui proculdubio volun-
tatem, & ſtatuta cuſtodiat. *c. Juſtitia*, 25. *quæſt.*
1. *c. Juſtum*, 9. *diſtinct.* *c. deceſſorum*, 25. *quæſt.* 2.
alioquin, ut Gregorius ait: (Si enim deſtrue-
rem, quæ anteceſſores noſtri ſtatuerunt, non
conſtructor, ſed everſor eſſe juſtè comprobarer,
teſtante Veritatis voce, quæ ait: Omne regnum
in ſeipſo diviſum non ſtabit, & omnis ſcientia,
& lex adverſum ſe diviſa deſtruetur.) refertur
59 in *c. Si ea deſtruerem, ead. cauſ. & quæſtione.* Undè
Sanctus Thomas in 1. 2. *quæſt.* 96. *artic.* 5. *ad.* 3.
(Princeps, inquit, dicitur eſſe ſolutus à lege
quantum ad vim coactivam legis; nullus enim
propriè cogitur à ſeipſo. Lex autem non habet
vim coactivam, niſi à Principis poteſtate. Sic igi-
tur Princeps dicitur eſſe ſolutus à lege, quia nul-
lus in ipſum poteſt judicium condemnationis
ferre, ſi contra legem agat. Sed quantum ad
vim directivam legis, Princeps ſubditur legi
propriâ voluntate, ſecundùm quod dicitur *ex-
tra. de Conſtit. c. Cùm omnes.* Quod quiſque juris
in alterum ſtatuit, ipſe eodem jure uti debet: &
Sapientis dicit authoritas: *Patere legem, quam tu
ipſe tuleris.* Improperatur enim his à Domino,
*qui dicunt, & non faciunt, & qui alijs onera gravia
imponunt, & digito nolunt ea movere*, ut dicitur
Matth. 23. 4. Undè quantum ad Dei judicium
Princeps non eſt ſolutus à lege, quantum ad vim
directivam ejus, ſed debet voluntarius, non coa-
ctus legem implere.) Hæc ſanctus Thomas, cui
ſubſcribit ibidem Cajetanus, oſtendens legem
humanam habere vim obligativam Principis ab
æterna lege, à qua derivatur, & Principem te-
neri ſuas leges in foro conſcientiæ obſervare ju-
re naturali & divino: & ſequuntur Sot. *de juſt.
& jur. lib.* 1. *artic.* 7. *concluſ.* 3. Coraſ. *lib.* 2.
Miſcell. c. 25. Navarrus in *c. Si quando, except.* 8.
num 12. & 13. *de reſcript.* & Covarr. in *c. Alma
mater, par.* 1. *§.* 1. *num.* 3. *&* 4. *de ſenten. excomm,*
60 *lib.* 6. Et propterea quamvis Papa non conſtrin-
gatur lege poſitivâ, adſtringitur tamen mente
legis, & æquitate naturali determinante aliquid
circa peccatum, ut videtur ſentire Joan. Andr.
61 in *c. Significaſti de foro compet. ſuper verb. Iuriſdi-
ctioni*, dum dicit mentem *c. omnis utriuſque ſexus,
de pœnitent. & remiſſ.* fortè adſtringere Papam
quoad Deum, & conſentit Imol. hic *num.* 8. di-
cens, Papam malè facere, ſi prædictum canonem
non ſervet, licet in eo non habeat locum pœna

ibi ſtatuta: & expreſſius Gemin. in *d. c. Juſtum,*
9. *diſtinct.* ubi affirmat Papam peccare, ſi cano-
nem illum non ſervet ex quadam ratione natu-
rali, quæ ita aſtringit Papam, ſicut alium. Licèt
aliud videatur ſentire Anton. de Butr. in *d. c. O-
mnis utriuſque, num.* 18. Ex quibus apparet et-
iam Principem comprehendi ſub verbis genera-
libus hujus Conſtitutionis, cùm & ipſe tenea-
62 tur ſuas, & ſuorum prædeceſſorum leges cuſto-
dire ex vi dictaminis rationis naturalis: & pro-
pterea non benè gloſſa propter Papam, & Im-
peratorem reſtringit hunc Canonem ad ſubdi-
63 tos. Nam, ut Cajetanus inquit *loco citato*,
(Quamvis nemo cogatur à ſeipſo, tamen à ſe-
pſo utique dirigitur, & obligatur.) & ut ver-
bis Baldi utar in *l.* 2. *C. de ſervit. & aqua*; (Nul-
la authoritas, vel Senatus poteſt facere, quin
Princeps ſit animal rationale, vel ſolutus legi-
bus naturæ.) Ad hoc *c. Nec ſi incompetenter*, 2.
q. 7.

64 Quo verò ad Paganos, & Infideles primùm
omnium expendenda eſt littera Sacri Concilij
Tridentini *ſeſſ.* 14. *cap.* 2. *De differentia Sacramen-
ti Pœnitentiæ, & Baptiſmi*, ibi: *Cum Eccleſia
in neminem judicium exerceat, qui non priùs in ipſam
per Baptiſmi januam fuerit ingreſſus.* Deinde libet
referre ad litteram verba Innocentij in *c. Quod
ſuper his, n.* 3. *infrà, de voto*, quia ſunt magni pon-
deris, & valdè exemplaria. (Credimus (inquit
Innocentius, imò ſcimus ſecundùm Hoſtienſ. &
Joan. Andr.) quòd Papa, qui eſt Vicarius Jeſu
Chriſti, poteſtatem habeat non tantùm ſuper
Chriſtianos, ſed etiam ſuper Infideles. Etenim
cùm Chriſtus plenam receperit poteſtatem, un-
de in Pſalmo: *Deus judicium tuum Regi da*; non vi-
deretur diligens Paterfamilias, niſi Vicario ſuo,
quem in terra dimittebat, plenam poteſtatem
65 ſuper omnes dimiſiſſet. Item Petro & ſucceſſori-
bus ejus dedit claves Regni cœlorum, & dixit:
Quodcunque ligaveris. Item alibi: *Paſce oves meas.*
Omnes autem tam fideles, quàm infideles oves
ſunt Chriſti per creationem, licèt non ſint de
ovili Eccleſiæ; & ſic per prædicta apparet quòd
66 Papa ſuper omnes habeat juriſdictionem, & po-
67 teſtatem de jure, licet non de facto. Undè per
poteſtatem, quam habet Papa, credo quòd Gen-
tilis, qui non habet legem niſi naturæ, ſi contra
legem naturæ facit, poteſt licitè puniri per Pa-
pam. Arg. *Geneſ.* 19. ubi habes, quòd Sodo-
mitæ, qui contra legem naturæ peccabant, pu-
niti ſunt à Deo. Cùm autem Dei judicia ſint
nobis exemplaria, non video quare Papa, qui
eſt Vicarius Chriſti, hoc non poſſit, & etiam
debeat, dummodò facultas adſit. Et idem di-
co, ſi colant idola: naturale enim eſt unum, &
ſolum Deum Creatorem colere, & non creatu-
68 ras. Item Judæos poteſt judicare Papa, ſi con-
tra legem Evangelij faciunt in moralibus, ſi
eorum Prælati eos non puniant; & eodem mo-
69 do ſi hæreſes circa ſuam legem inveniant: Et
hac ratione motus Papa Gregorius, & Innocen-
tius (loquitur de ſeipſo,) mandaverunt com-
buri librum Thalmud, in quo multæ contine-
bantur hæreſes, & mandaverunt puniri illos,
qui dictas hæreſes ſequerentur, vel docerent.
Hunc librum, teſte Hoſtienſe, in *d. c. Quod ſuper*
Judæi vocant *Caliſmuth*, ſeu *Thalmuth*, ſecun-
dum Joan. Andr. & Anton. de Butr. vel *Cal-*

mu-

mochim , ſecundùm Petr. de Anchar. de quo
Cardin. teſte habetur in Specul. Hiſtorial. c. 27.
num. 128. *& ſequentib.* Thalmud appellatur in
Conſtitutione Innocentij IV. quæ incipit : *Im-*
pia Iudæorum perfidia, in Bullar. *tom.* 1. *pag.* 62.
ubi plenè videas de hoc execrabili libro , & in
Conſtitutione Julij III. *Cùm ſicut nuper*, *eodem*
tomo 1. *pag.* 716. & Clementis VIII. *Cum Hebræ-*
rum ... *pag.* 25. Proſequitur Innocentius ,
& licet aliquando Papa omittat pœnas juſtas,
& debitas omnibus prædictis inferendas eſt vel
quia facultatem non habet (ſcilicet de facto) vel
propter pericula, & ſcandala , quæ indè obve-
nirent, vel evenire timerentur ; poteſtas tamen
70 faciendi eſt apud eum , & infra. Contra Infide-
les, qui nunc tenent terram , in qua juriſdictio-
nem habuerunt Chriſtiani Principes, poteſt Pa-
pa juſtè facere præceptum , & Conſtitutionem
quod non moleſtent Chriſtianos injuſtè , qui
ſubſunt eorum juriſdictioni. Imò quod plus eſt,
poteſt eos eximere à juriſdictione eorum & do-
minio in totum. *c. Cùm ſit. c. Ex ſpeciali. c.* 1. *&*
fin. infra de Iudæis. c. Mancipia. & c. ſeq. 54. *di-*
ſtinct. Imò ſi malè tractarent Chriſtianos, poſſet
eos privare per ſententiam juriſdictione , & do-
minio , quod ſuper eos habent , quamvis id fa-
cere non debeat , niſi magnâ ſubſiſtente causâ.
71 Item licet non debeant Infideles cogi ad fidem ,
quia omnes libero arbitrio relinquendi ſunt, &
ſola Dei gratia in hac vocatione valeat. *c. De*
Iudæis, 45. *diſtinct.* tamen mandare poteſt Papa
infidelibus, ut admittant Prædicatores Evange-
lij in terris ſuæ juriſdictionis : Nam cum om-
nis creatura rationabilis facta ſit ad Deum lau-
dandum , ut in 2. *ſentent. diſtinct.* 1. *c. Etſi quæri-*
tur. Si ipſi prohibent Prædicatores prædicare ,
peccant contra Deum, & legem naturæ, ut An-
ton. de Butr. interpretatur , & ideò puniri poſ-
72 ſunt. In omnibus autem prædictis caſibus , &
alijs, ubi licet Papæ aliquid mandare , ſi non ob-
ediant , compellendi ſunt brachio ſæculari , &
indicendum eſt bellum per Papam , & non per
alios, ubi quis de jure ſuo contendit. Ita Inno-
centius , quem eiſdem verbis referunt , & ſe-
quuntur in eodem *c. Quod ſuper his, de voto.* Ho-
ſtien. *num.* 14. Ioan Andr. *num.* 10. Anton. de
Butr. *num.* 9. Cardin. *num.* 14. Petr. de Anchar.
73 *num.* 23. Io. de Anan. *num.* 13. & Abb. *num.* 12.
qui amplius diſtinguit, an crimina ſint Eccleſia-
ſtica , & in his affirmat Papam poſſe exercere
juriſdictionem contra infideles , ſicut contra fi-
deles, ideoq; Eccleſiam poſſe in Iudæos animad-
vertere ſi delinquant contra matrimonium, ut
74 in *c. In nonnullis, de Iudæis.* Si autem crimina non
ſint Eccleſiaſtica , Imperator exercebit juriſdi-
ctionem ; in mixtis verò locus erit præventioni,
ad notata per eum in *c. Cùm ſit generale , de foro*
competen. Ideoque in crimine uſurarum ſe in-
gerit Eccleſia etiam contra infideles, ut in *c. Poſt*
miſerabilem, *& c. fin. infrà de Vſur.* Et cum præ-
75 dicta Innocentij doctrina conſentit etiam Di-
vus Thomas in 2.2. *quæſt.* 10. *artic.* 10. ubi do-
cet jus dominij , vel prælationis , quod habent
infideles ſuper fideles , poſſe juſtè tolli per ſen-
tentiam, vel ordinationem Eccleſiæ authorita-
76 tem Dei habentis. ubi Cajetanus in 3. *concluſ.*
dicit ſemper eſſe memorandum hoc S. Thomæ
dictum, ſcilicet quod Eccleſia authoritatem Dei
habet ſuper regna. Subdit tamen S. Thomas,
quod & Innocentius advertit , Eccleſiam quan-
doque hoc facere , & quandoque non. In illis
enim infidelibus , qui etiam temporali ſubje-
ctione ſubijciuntur Eccleſiæ , & membris ejus,
hoc jus Eccleſia ſtatuit. In illis verò infidelibus,
qui temporaliter Eccleſiæ , vel ejus membris
non ſubjacent , prædictum jus Eccleſia non ſta-
tuit ad ſcandalum vitandum , licet poſſet inſti-
tuere de jure.
77 Neque obſtat quòd ſecundùm Apoſtolum 1.
ad Corinth. 5. ad Eccleſiam non ſpectat de his qui
foris ſunt judicare, *c. Multi*, 2. *quæſt.* 1. *Foris* , id
eſt , extra Eccleſiam , ſecundùm gloſſ. Hugon.
Archid. & Turrecr. Infideles enim ſecundùm
D. Thomam relatum ibi à Turrecr. *num.* 10. non
ſunt directè de foro Eccleſiæ, ſed alieni à Chri-
ſto, & ſervi Diaboli ; ideoque divino judicio re-
78 linquuntur. Id, inquam, non obſtat, quia ut re-
ſpondet Innocentius , quem cæteri ſequuntur in
d. c. Quod ſuper his, *num.* 9. *de Voto.* & Dec. hic *n.*
59. illa authoritas ita debet intelligi , ut non
debeamus infideles judicare excommunicando,
vel compellendo ad fidem , ad quam ſolâ Dei
gratiâ vocantur. *c. de Iudæis*, 45. *diſtinct.* Eodem
modo reſpondet gloſ. in *d. c. Multi* , in verb. *Iu-*
dicare, 2. *quæſt.* 1. & Turrecr. *num.* 10. ubi reddit
rationem, quia tales infideles judicium , & pœ-
nam , quâ excluderentur à communicatione fi-
delium, & Eccleſiæ, non multum curarent, tan-
79 quam illi, qui Eccleſiam non venerantur. Cùm
igitur, ut ex prædictis apparet, Apoſtolico omnis
anima ſive fidelis, ſive infidelis ſubjecta ſit ; con-
ſequitur hinc , ut omnes ligentur ejus ſtatutis ;
quia forum ſortiri , & ſtatutis ligari à pari pro-
cedunt. *c. Vt animarum, de Conſt. lib.* 6. & notat
Archid. in *c. Quæ jure num.* 18. 8. *diſtinct.* Specul.
in *tit. De Conſtit.* §. 1. Et hanc regulam poſuit
Calder. *conſ.* 54. *quod incip. c. Statuto de Teſtam.*
Anton. de Butr. in *rubr. de Conſuet. num.* 7. Dec.
in *c. Decernimus. num.* 197. *de Iudic.* Cardin. Se-
80 raph. *Deciſ.* 1018. *num.* 6. & ſtatuendi poteſtas
à juriſdictione dependet. *c. A nobis*, *el.* 1. *de ſent.*
excomm. d. c. Vt animarum, §. fin. & ibi notat Bald.
ff. De juriſd. omn. iudic. Bart. in *l. Omnes populi*, *in*
1. *quæſt. in princ. ff. De juſt. & iur.* Abb. in *c. Ec-*
cleſia S. Mariæ, *num.* 10. *infrà eod.* & ideò qui-
cunque poteſtati ſubjecti ſunt , ſubduntur legi,
quam fert illa poteſtas, ut inquit S. Thomas in
1. 2. *q.* 96. *a.* 5.
81 Concludendo pro conciliatione gloſſæ & In-
nocentij, arbitror ſic diſtinguendum. Aut quæ-
ritur, an Conſtitutiones Canonum ligent omnes
in univerſum in materia eis adaptabili ; & te-
nendum eſt ligare omnem creaturam , & in hoc
rectè Innocentius redarguit gloſſam , quòd re-
ſtringit textum ad ſubditos : in hoc enim gloſſa
ſupponit extare aliquos, qui non ſint ſubditi : at
hoc eſt manifeſtè falſum , quia nullus in or-
be reperitur , qui non ſubſit Apoſtolico , & in
materia ſibi adaptabili ejus Conſtitutionibus
non ligetur, ſive Eccleſiaſticus, ſive Laicus, ſive
Princeps, ſive ſubditus ; ſive Chriſtianus, ſive
Infidelis. Ad hoc *c. Novit, de Iud. c. Solitæ, de*
major. & obed. c. Pro humani, de homicid. lib. 6.
& quod notat Innocentius in *c. Ad Apoſtolicæ*,
82 *de re judic. eodem libro.* Ideoque procedit præ-
ſcriptio exemptionis ab Imperatore , nec præ-
ſcri-

ſcribens remanet acephalus , quia ſubeſt Papæ,
& ad eum recurritur pro juſtitia obtinenda ad-
verſus eos, qui in terris Superiorem non habent,
ut tradit Cardin. in *Clem. Paſtoralis*, §. *Rurſus*, *in*
2. *not. de re judic.* Abb. in *c.* 1. *num.* 2. *&* 6. & ibi
etiam Felin. in 2. *notab. de probat.* & idem Fe-
83 lin. hic *num.* 10. *verſ. Et prœſſus facit.* Et propte-
rea ſi Iudæi delinquant contra legem Moſaicam,
per legem Canonicam puniuntur, ut per Petr.
de Anchar. *in repet. c. Ea, quæ de regul. jur. lib.* 6.
quem refert, & ſequitur Felin. hic *num.* 38. &
idem ſi obſint fidelibus. *c. Si inimicum*, 93. *diſtinct.*
84 Petr. Brixien. in *Repert.* in verb. *Infidelis.* Aut
ſi delinquant in opprobrium Chriſtianæ religio-
nis, ut in *c. Sæpe*, 28. *diſtinct.* & notat Anchar.
ubi ſuprà verſ. Sexto quæro, & in *conſ.* 15. *incipien.*
Spiritualis judex. Alios caſus recenſent. Gemin.
in *c. Multi*, 2. *quæſt.* 1. & Sylveſt. in verb. *Iudæus*,
85 *verſ. Quartò quæro, num.* 7. *& ſequentib.* Undè in
Concilio Palentino celebrato *anno Domini* 1388
tempore Urbani Papæ VI. in rubrica de ferijs
per infideles colendis, ſic legitur. (Cedit in op-
probrium Religionis Chriſtianæ quòd Iudæi, &
Saraceni inter Chriſticolas habitantes diebus
Dominicis, & feſtivis mercimonia vendere, &
artificia , ac mechanica opera exercere publicè
non verentur. Cùm autem in divinæ Majeſta-
tis offenſam non ſint à Chriſti fidelibus aliqua-
tenus toleranda , ipſis Iudæis , & Saracenis ne
mercimonia vendere, aut qualitercumque arti-
ficia , ſeu opera mechanica exercere præſumant
diebus Dominicis , & feſtivis , qui per Chriſtia-
nos coluntur , diſtrictiùs inhibemus , & ad id
compelli per locorum Ordinarios , ac Iudices
ſeculares, ſub quorum juriſdictione Iudæi, & Sa-
raceni vivere dignoſcuntur , per ſubtractionem
communionis fidelium , & alias pœnas tempo-
rales , authoritate, quâ fungimur, præcipimus,
& mandamus. Quòd ſi ſæculares Iudices negli-
gentes fuerint in præmiſſis , ad hoc per cenſu-
ram Eccleſiaſticam compellantur.) Hæc ibi.
Adverte tamen , quia hujus Concilij , ſeu potius
conciliabuli nulla eſt authoritas. Fuit enim ce-
lebratum à Petro de Luna Pſeudo-Cardinali in
Hiſpaniarum partibus Legato Clementis VII.
Antipapæ ; ut patet ex illius præfatione , &
ſubſcriptione *tomo* 7. *Concil. pag.* 975. *&* 978.
Ex rationabili tamen conſuetudine receptum
eſt , ut infideles apud Chriſtianos commorantes
ad dies feſtos ſervandos teneantur , ut teſtatur
Bertach. in *tract. de Gabell. part.* 7. *quæſt.* 1. &
86 pro ſtatu Eccleſiaſtico extat Conſtitutio Pauli
IV. *Cum nimis abſurdum.* §. 5. *in Bullar. tom.* 1.
pag. 721. Facit textus in *c. Quia.* & in *c. In non-*
nullis, infrà de Iudæis , ubi interdicitur Iudæis , &
Saracenis , ne in die Paraſceves oſtia , vel fe-
neſtras apertas habeant , aut in publicum pro-
ſiliant ; & præcipitur , ut præſumptores hu-
juſmodi condignâ animadverſione compeſcan-
tur.
87 Aut quæritur, an ſingulæ Conſtitutiones Ca-
nonicæ ligent omnes in materia eis non adapta-
bili. Et dicendum eſt, non ligare, non quia ſub-
diti non ſint, ſed quia materia eis non congruit,
ideoque in eo particulari caſu non ſubijciun-
tur legi. Nemo enim dixerit Iudæos & Paganos
ligari edicto generalis Concilij , de confitendo
ſemel in anno , & communicando in Paſchate.
Quod accidit, non quia infideles non ſint ſubdi-
ti Eccleſiæ ; ſed quia Sacramentorum perceptio
eis non adaptatur. *c. fin. cum ibi notat. de Presbyt.*
non baptiz. cùm baptiſmus ſit janua omnium Sa-
cramentorum. §. *Verum*, 32. *diſtinct.* Undè me-
ritò illa Conſtitutio reſtringitur ad fideles. Et
88 propterea ſi Iudæi matrimonium contrahant in
gradibus lege Canonicâ tantùm prohibitis , ad
fidem converſi non ſeparantur. *c. Gaudemus, in-*
frà de divort. c. De infidelibus, de conſang. & affinit.
& eorum proles legitima eſt. *c. fin. Qui fil. ſint*
legit. nam cùm habeant legem veteris Teſta-
menti, cui ſubjiciuntur , non tenentur ſervare
Canones de matrimonio loquentes , ſecundùm
Archid. poſt Hugon. in *c. Multi*, *num.* 6. 2. *quæſt.*
89 1. ac proinde non tenentur ſervare formam à
Concilio Tridentino præſcriptam in *c.* 1. *ſeſſ.*
90 24. *de reformat. matrim.* Imò nec poſt conver-
ſionem tenentur iterum contrahere coram Pa-
rocho & teſtibus , quia non contrahunt de no-
vo, ſed perſiſtunt in jam contracto , ut conſu-
luit Navarr. *conſ.* 4. *de pact. in antiq. impreſſ. &*
in nov. conſ. 2. *incip. Iudæus, & Iudæa, de converſ.*
91 *infidel.* Et in ſucceſſionibus ſimiliter utuntur le-
ge veteris Teſtamenti , ut per Florian. in *l. Ma-*
ximum vitium, *C. de liber. præterit.* ubi teſtatur
ita fuiſſe conſultum in hæreditate Iudæi trigin-
ta millium ducatorum , ut refert hic Felin.
num. 35. adjiciens idem procedere in Cathecu-
meno, poſt Gemin. in *c. Audite* , *in* 2. *notab.* 34.
diſtinct.
92 In his igitur caſibus, & alijs conſimilibus, in-
fideles non ligantur ſtatutis Canonum , quia
materia eis non congruit. Nec mirum ; nam
nec Laici fideles in merè temporalibus, & pro-
phanis ligantur Conſtitutionibus Canonicis, ni-
ſi in terris Eccleſiæ. *c. Quoniam*, 10. *diſtinct. c.*
Si duobus , de appellat. gloſ. in c. Per venerabilem, in
verb. *Habeat poteſtatem , qui fil. ſint legit.* Anton.
de Butr. in *c. fin. num.* 13. *infrà eod.* & ſcripſi in
c. 1. *num.* 26. *& ſequentib. infrà de pact.* & tamen
non propterea vitiatur regula hujus textûs, nec
licet abſolutè affirmare laicos Chriſtianos non
ſubeſſe Romano Pontifici, aut non adſtringi ſta-
tutis Canonicis. Quæ diſtinctio in effectu eſt ex
mente Baldi hic *num.* 5. dicentis : Aut eſt talis
Conſtitutio , quæ poſſit adaptari omnibus ; &
tunc eſt verum quod dicit Innocentius. Aut non
poteſt adaptari omnibus , puta infidelibus ; &
tunc bona eſt dicta gloſſa.
93 Nunc principalis regula hujus textûs , quòd
Conſtitutiones Canonum ab omnibus ſint ſer-
vandæ , multipliciter declaratur hìc à gloſſa &
Doctoribus.
Primò enim declaratur, ut procedat , dum-
modò Conſtitutiones ſint publicatæ , quia aliàs
non ligant. §. *Leges*, 4. *diſtinct. c.* 1. & ibi gloſſa
in verb. *Solemniter, de poſtul. Prælat. c.* 1. ubi et-
iam gloſſa in verb. *Duxmeſſet , de ſentent. excom-*
mun. DD. & præſertim Felin. *num.* 7. in *c.* 2. *in-*
frà eod. Quinimò publicationem eſſe de eſſen-
tia legis, docet ſanctus Thomas in 1. 2. *quæſt.* 90.
art. 4. & Navarr. *conſ.* 1. *verſ. Quintò dico. hoc tit.*
De conſtit. & tenent Paul. & Matth. relati à Car-
din. in *proœmio Clementin.* in verb. *Vniverſitati n.*
1. De hoc ſcripſi latiùs in *d. c. fin. nu.* 43. *& ſeqq.*
infr. eod. ubi etiam poſui, an declarationes requi-
rant publicationem.

94 Declaratur ſecundo, ut procedat in Conſtitutionibus generalibus tantùm, non autem in Conſtitutionibus particularibus reſpectu certarum perſonarum, vel locorum. *c. Longè, 63. diſtinct. c. Nihil, infrà, de elect.* & notant hic gloſ. 1. & omnes. Quomodo autem agnoſcatur an Conſtitutio ſit generalis, declarat gloſſa in *c. Ut circa*, in verb. *Perpetuò, de elect. lib. 6.* & proſequitur Bald. in *l. 3. num. 2. C. De legib.* & Felin. hic *num. 15.*

95 Declarat tertiò, ut non procedat in Conſtitutionibus abrogatis per contrariam legem, vel conſuetudinem: illæ enim non ſunt ſervandæ, *c. 1. 36 diſtinct. c. ult. 36. quæſt. 2. gloſ. 2.* Innocent. *in princ.* Abb. *num. 3. in gloſ. 2.* & Docto-
96 res hic. Imputans Conſtitutionibus à lege abrogatis, incidit in pœnam falſi, ut eſt textus in *§. Hinc igitur, in prima Conſtitutione, Cod.* & notant gloſ. & Bart. in *l. fin. ff. De falſis*, Aretin. in *§. In perſonam*, & ibi etiam Iaſ. *num. 19. inſtitut. de action.* Dec. *hic in prima lectura, num. 37.* Præterquam in aliquibus caſibus, quos poſt Butr. & Imol. recenſet hic Felin. *num. 19.* & Dec. *d. num. 37. verſ. Et procedit iſta concluſio, & num. ſequentib.* An autem Conſtitutio Eccleſiaſtica liget ab initio, antequam à ſubditis recipiatur, aute tollatur per non uſum; relatis octo Canoniſtarum opinionibus, examinavi latiſſimè in *c. 1. à numero 16. uſque in finem infrà, de treuga, & pace.*

97 Declaratur quartò, ut locum habeat in Conſtitutionibus, quæ præcipiunt, aut prohibent; ſecus ſi ſimpliciter conſulant, vel adhortentur, quia lex conſilij regulariter non eſt obligatoria, *c. ult. §. Quod præcipitur, 14. quæſt. 1. §. Hæc eſt legum, 4. diſtinct.* gloſ. 2. Abb. & omnes hic; niſi in tribus caſibus. Primus eſt, cùm quis adſtrinxit ſe conſilio, ut in Religioſis ſolemniter profeſſis, *c. Cum ad monaſterium, de ſtatu Monachorum*, qui tamen non obligantur ex vi Canonis conſulentis, ſed ex vi voti, ſecundùm Butr. Imol. &
98 Felin. hic. Secundus eſt, cùm quis venit contra legem conſilij ex contemptu; quia mortaliter peccat, ut notat gloſ. *un. in c. Quis autem, 10. diſtinct.* Tertius eſt, cùm lex continet conſilium reverentiæ, *c. Ad aures*, & ibi gloſ. in verb. *Con-*
99 *ſilio, de ætat. & qualit.* Dicitur autem conſilium reverentiæ, quando materia eſt neceſſitativa, ſed lex ob reverentiam ejus, cui loquitur, utitur verbis conſultivis, non præceptivis, ut hic declarant Doctores, & in ſpecie Abb. *num. 4.* & Felin. *num. 23.* Exemplum ſumi poteſt ex decretis Concilij Tridentini in *c. 5. verſ. Quod auxilium, ſeſſ. 25. de Regular.* & in *c. 20. ſeſſ. 25. de reſor. & ex decreto de recipiendo, & obſervando decretis Concilij, verſ. Supereſt nunc, ut Principes omnes*, & ex Bulla Pij IV. confirmationis Concilij, quæ incipit: *Benedictus Deus, verſ. Ipſum vero chariſſimum filium noſtrum Imperatorem.* Cæterùm his
100 caſibus obligatio non oritur ex conſilio, ſed ex natura rei: nam verba hortatoria impropriantur, quando ſubjecta materia eſt de præcepto, ut eſt textus in *c. Rogo*, & ibi notat gloſ. 1, 11. *qu. 3.* & in *c. 1.* in verb. *Hortamur*, ubi gloſſa exponit, id eſt, præcipimus, *infrà de teſtib.* & ſequitur Abb. in *c. Nam concupiſcentiam, num. 3. infrà hoc tit.* Vel certè, ut ait ibi Dec. *num. 21.* verba hortatoria tunc non impropriantur, quia non eſt inconveniens aliquem hortari ad illud, quod facere tenetur, *c. Pervenit, 84. diſtinct.* & ideò verbum, *rogo*, & verbum *hortamur*, in locis præallegatis propriè intelliguntur, & non inducunt præceptum, ſed per alia jura materia præcepti eſſe dicitur, ut ibi per eum.

101 Hinc Sacra Congregatio Concilij alias declaravit Epiſcopos temporibus præſcriptis in *c. 1. verſ. Eoſdem interim admonet, ſeſſ. 23.* teneri apud ſuam Cathedralem Eccleſiam reſidere, nec ſatis eſſe, ut in Diœceſi reſideant: nam etſi decretum illud utatur verbo, *admonet*, quod eſt conſilij, non præcepti; tamen obligatio reſidendi in Cathedrali Eccleſia ſurgit ex diſpoſitione antiquorum Canonum, quos Tridentina Synodus ibi penitus non ſuſtulit, ſed tantùm moderata eſt; nempe ex *c. Placuit, 7. quæſt. 1.* & ex *c. Epiſcopus, de conſecrat. diſt. 3.* ut ſcripſi plenè in *c. Qualiter, à num. 27. uſque in fin. infrà, de Clericis non reſiden.*

102 Declaratur quintò regula hujus textûs, ut locum non habeat in Summo Pontifice: ipſe enim non ligatur ſtatutis Canonum, cùm ſit ſupra omne jus humanum poſitivum, *c. Propoſuit, de conceſſ. præben. §. His ita, 25. quæſt. 1.* ubi ſic legitur.

(Sacroſancta Romana Eccleſia jus, & authoritatem Sacris Canonibus impertitur, ſed non eis alligatur. Habet enim jus condendi Canones, utpote quæ caput eſt, & cardo omnium Eccleſiarum, à cujus regula nemini diſſentire licet. Ita ergo Canonibus authoritatem præſtat, ut ſeipſam non ſubjiciat eis.) Hæc ibi. Et docet Sanctus Thomas *quodlib. 4. artic. 13.* Unde Bald. in *c. 1. circa fin. verſ. Secundo caſu, de alien. feudor.* (Deus, inquit, Papæ, & Imperatori leges ſubjecit, & eorum celſitudini nulla lex imponi poteſt,) allegat textum in *Authen. de Conſul.* & in *l. fin. C. De legib.* Et propterea Papa poteſtatem habet diſpenſandi pro loco, & tempore in omnibus ſtatutis Eccleſiæ, ut per Divum Thomam *ubi ſuprà*, & in *1. 2. quæſt. 96. artic. 5. ad 3.* Unde etiam ſimplici Sacerdoti committere poteſt, ut conferat Chriſma, ut per Doctores in *c. Quanto, infrà de conſuet.* & eſt diffinitum in Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenij IV. *§. Secundum Sacramentum.* De quo articulo ſcripſi plenè, in *c. unico, §. Per frontis Chriſmationem, infrà, de Sacra Unctione*, & complura his ſimilia in propoſito congerunt hic Felin. *nu. 23. verſ. Fallit quartò*, & Dec. *num 50.* Qui am-
103 plius affirmant Papam poſſe unico verbo facere Sacerdotem, vel Epiſcopum, allegant Angelum hoc dicentem de Sacerdote in *l. 2. in princ. C. de crimin. ſacrileg.* & de Epiſcopo in *l.*
104 *1. num. 2. in fin. C. de ſenten. paſſ.* Exemplo Imperatoris, qui unico verbo etiam procedendo, & extra ordinem prolato poteſt facere quem Doctorem, ut in prædictis Juribus; & de ſervo liberum, ut in *l. Apud eum, ff. De manumiſſ. vindicta.* Sed adverte, quia hoc dictum Angeli eſt erroneum: nam Sacramenta omnia, & conſequenter eorum eſſentialia inſtituta ſunt immediatè à Chriſto, ut docet Sanctus Thomas in *1. par. quæſt. 60. artic. 3. & 5.* & eſt hodie diffinitum à Tridentina Synodo *de Sacramentis in genere, ſeſſ. 7. de Sacram. can. 1. & in ſpecie de ſacra Ordinatione ſeſſ. 23. de Sacram. Ordin. can. 3.* & ideò

In Sacramentis requiruntur res, & verba determinata ex ipſa Chriſti inſtitutione, ut per eundem D. Thomam *d. qu. 60. art. 7.* Unde ſine materia, & forma Sacramenti eſſentia non perficitur, ut ſimiliter diffinitur in Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenij IV. *§. quintò*, & in Trid. *ſeſſ. 14. c. 2. de differen. Sacram. Pœniten. & Baptiſ.* ibi, *Materia, & forma quibus Sacramenti eſſentia perficitur.* Neque Eccleſiæ relicta eſt poteſtas à Domino ſuper Sacramentorum ſubſtantia, *c. Sunt quidam, 25. qu. 1.* & conſtat ex decreto Concilii Tridentini in *c. 2. in princ. ſeſſ. 21. de commun. ſub utraque ſpecie.* Unde hanc doctrinam plenè conſultavi in *c. un. num. 19.*
105 *& 67. de Sacr. Unct.* Porrò reſpectu Epiſcopi dictum Angeli ſalvari poteſt tantummodo in non conſecrato. Poteſt enim Papa unico verbo eum facere Epiſcopum, id eſt conferre illi Cathedralem Eccleſiam, ut quotidie facit per propoſitionem in Conſiſtorio. Sed tamen ſi proviſus ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus, ut notat Abb. in *c. Tua nuper, num. 2. de his quæ ſiunt à Prælatis.* Anton. de Butr. *conſ. 19. incip. Quia hic agitur, num. 3. verſ. Hoc enim verbo.* Habet enim poteſtatem juriſdictionalem, quæ ex ſimplici injunctione hominis confertur, non autem poteſtatem Sacramentalem, quæ non confertur niſi per conſecrationem, *c. Tranſmiſſam*, & *c. Quod ſicut, §. Super eo, de elect.* Et declarat S. Thomas in *2. 2. quæſt. 39. art. 3.* Sed reſpectu Sacerdotis dictum Angeli de Peruſio nullo modo ſalvari poteſt. Ignoſcendum eſt tamen Legiſtæ, quia in hoc articulo lapſi ſunt etiam graviores Canoniſtæ, quorum opiniones retuli in *d. c. unico. de ſacra Unctione.*
106 Ceterum quod pertinet ad hanc quintam declarationem dic etiam Summum Pontificem comprehendi ſub regula hujus textus, ſecundum quod ei proportionabiliter convenit: & ita non quoad vim coactivam, cum nemo cogi poſſit à *ſeipſo*, vel à pari; ſed benè quoad vim directivam, quia poteſt quis dirigi, vel obligari etiam
107 à ſeipſo, ut latè oſtenſum eſt *ſuprà num. 57. & ſeqq.* & cum Princeps ſubjiciatur rationi, conſequens eſt ut ſubjiciatur & legi, quia lex eſt omne quod ratione conſiſtit, *c. Conſuetudo, 1. diſt.* Unde Seneca in *epiſtola ad Lucilium* relatus à gloſ. in *c. Ex eo, in ver. Quam rationis, de elect. lib. 6.* Si vis, inquit, omnia tibi ſubjicere, te ſubjicias rationi.

Declaratur ſextò principalis regula hujus textus, ut non procedat in infidelibus ſecundum Hoſt. & alios hic. Sed hæc declaratio non eſt vera, quia in materia eis adaptabili etiam infideles ſubjiciuntur Conſtitutionibus Canonum, ut patet ex dictis *ſuprà à nu. 64. uſque ad nu. 93.*

Declaratur ſeptimò, ut non procedat in foro conſcientiæ, ut videtur tenere Abb. *in c. 1. n. 19. de reſtit. in integrum.* Sed hanc declarationem oſtendi falſam eſſe in *c. fin. num. 22. & ſeq. infr. eod.* & in *c. 2. à nu. 20. de regular.* ubi fusè probavi decreta Apoſtolica habere vim obligandi in foro conſcientiæ etiam ſub reatu mortalis peccati.

108 Declaratur ultimò prædicta regula, ut non procedat ſi judices ex magna cauſa tranſgrediantur Canones, ut videtur ſentire Innoc. *hic nu. 2. verſ. Quamvis*; & idem credimus. Quod ex ſequentibus confirmatur: nam Legatus ex juſta cauſa ſeveritati juris communis derogare poteſt, ut eſt expreſſum in *c. fin. de tranſlat. Epiſc.* & Magiſtratus propter metum periculi, vel ſcandali poteſt legem tranſgredi, ſecundum Bald. in *l. Si quis filio, §. Hi autem, nu. 4. ff. De inoff. teſtam.* Et excuſatur in Syndicatu, qui ob multorum ſalutem tranſgreditur ſtatuta, ut idem tradit in *l. Obſervare, in 10. quæſtione, ff. De*
109 *offic. Proconſul.* Item ratione ætatis poteſt commutari pœna mortis ex ſtatuto impoſita in pupillo, qui homicidium perpetravit, ut per eun-
110 dem in *l. Etſi ſeverior, num. 10. C. De infam.* & è converſo propter caſum terribilem licere pœnas legum exacerbare ſcripſit idem Bald. in *c. Obertus. Qualiter olim feudum alien. poterat.*
111 Ideoque propter homicidium horribile, puta parricidium, clericus degradari poteſt, & tradi Curiæ ſæculari, etiam ſi non ſit incorrigibilis, & ſic non ſervata forma *c. Cum non ab homine, de judic.* ut concludit Petr. de Anchar. *conſ. 158. Ex narratis, num. 5. & ſeqq.* & in *c. Ea quæ, in 19. quæſtione de reg. jur. lib. 6.* Abb. in *c. At ſi clerici, n. 41. de judic.* & Felin. *hic n. 49.* Qui tamen articulus eſt admodum controverſus, & extant utrinque Doctores, de communi & veriori opinione atteſtantes, ut refert Bernardus Diaz in *Practica Crimin. Canon. c. 90. de Parricid.* & dicam latius in *d. c. Cum non ab homine, à nu. 36. uſque ad nu. 105.*

112 Et eodem modo propter immanitatem criminis fertur ſententia contra mortuum, ſecundum gloſ. in *§. Interdum autem, in ver. Damnata, inſtit. de heredit. quæ ab inteſt. de fer.* Et propter eamdem immanitatem reus mortuus tradi poteſt beſtiis in cibum, ut per gloſ. *un. in l. un. ff. Arbor. furt. Cæſar.* Sic noſtris temporibus vidimus cadaver Marci Antonii de Dominis olim Archiepiſcopi Spalatren. Hæreſiarchæ relapſi in Arce S. Angeli vita functi, poſtea in Acie Campi Floræ una cum illius Imagine publicè concrematum fuiſſe, ob quam immanitatem etiam pecus traditur morti, ut in *c. Mulier, 15. quæſt. 1.* Alia his ſimilia ponit Ludou. Roman. *conſ. 428. incipit. In terminis propoſitæ conſultationis, nu. 13. & in l. Si verò, §. De viro, in 42. fall. ff. ſol. matrim.*

113 Et eadem ratione Epiſcopum ex magna cauſa neceſſitatis, & utilitatis poſſe contra Conſtitutiones Canonum etiam Generalis Concilii diſpenſare, decidunt Domini de Rota *deciſ. 262. incip. In religioſo, alias eſt 5. de jure patron. in nov. per c. Tali, & c. Exiguus, 1. qu. 7. & c. Propoſuiſti, de præben.* allegant Ioannem de Lignano in *c. At ſi clerici, de judic.* & eos ſequuntur Roman. *conſ. 325. incip. Quo ad primum conſultationis articulum, num. 7. verſ. Hinc eſt quod notabiliter concludunt Domini de Rota, & d. conſ. 428. & nu. 14.* Abb. in *c. Cum dilectus num. 5. de elect.* & Felin. *hic*, qui *à num. 48.* longam ſeriem cumulat caſuum conſimilium, & latius Hippol. de Manil. in *l. 1. col. 9. §. fin ff. de quæſt.* & Iaſ. in *l. Omnes populi, num. 11. ff. De juſt. & jur.* Generaliter autem quæ veniant conſideranda in pœnis temperandis, vel exacerbandis, luculenter declarat Marian. Socin. in *c. Licet, à num. 22. infra, de pœnis*, & ante eum Henric. Boich, in *c. In Archiepiſcopatu, col. 2. verſ.*

Et in hac cauſa conſideratione, *De raptor.*

114 Cæterùm adverte, quia in his caſibus per Judices propriè non tranſgrediuntur Canones, ſed potius interpretantur mentem, & rationem legis ad illum caſum non extendi. Quod egregiè explicat Sanctus Thomas in 2. 2. *quæſt.* 120. *artic.* 1. ait enim: (Quia humani actus, de quibus leges dantur, in ſingularibus contingentibus conſiſtunt, quæ infinitis modis variari poſſunt, non fuit poſſibile aliquam regulam legis inſtitui, quæ in nullo caſu deficeret; ſed legiſlatores attendunt ad id, quod in pluribus accidit, ſecundùm hoc legem ferentes, quam tamen in aliquibus caſibus ſervare eſt contra æqualitatem juſtitiæ, & commune bonum, quod lex intendit. Sicut lex inſtituit, ut depoſita reddantur, quia hoc ut in pluribus juſtum eſt; contingit tamen aliquando eſſe nocivum, putà ſi furioſus depoſuit gladium, & eum repoſcat, dum eſt in furia: vel ſi aliquis repoſcat depoſitum ad patriæ impugnationem. In his ergo & ſimilibus caſibus malum eſt ſequi legem poſitam: bonum autem eſt prætermiſſis verbis legis ſequi id, quod poſcit juſtitiæ ratio, & communis utilitas. Et ad hoc ordinatur Epicheia, quæ apud nos dicitur æquitas.) Hactenus Divus Thomas, ubi Cardinalis Cajetanus latius explicat quid ſit Epicheia: & ſubdit his caſibus legis interpretationem authoritativè quidem ad Principem pertinere, ſed doctrinaliter ad legis peritos. Idipſum docuit idem Sanctus Thomas in 2. 2. *quæſt.* 147. *artic.* 4. dicens: (Statuta communia proponuntur ſecundùm quod multitudini conveniunt, & ideò legiſlator in eis ſtatuendis attendit id, quod communiter habetur, & in pluribus accidit. Si quid autem ex ſpeciali cauſa in aliquo inveniatur, quod obſervantiæ ſtatuti repugnet, non intendit talem legiſlator ad ſtatuti obſervantiam obligare.) Hæc ibi. Itaque in his tantum abeſt ut Judices faciant contra leges, ut potius contra eas facerent, ſi poſthabitâ ratione ſequerentur corticem verborum; quia non dubium eſt in legem committere eum, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem, ut in *l. Non dubium*, *C. De legibus*, quem textum ad hoc adducit Sanctus Thomas *d. quæſt.* 120. *artic.* 1. *ad primum*, & hoc eſt quod ſenſit hic Innocentius *num.* 2. non enim dicit Judices poſſe ex cauſa leges tranſgredi, ut refertur à Felin. hic *num.* 48. quinimò *eodem num.* 2. recenſet opinionem illorum, qui dixerunt adminiſtratores, & ordinarios quandoque licitè tranſgredi leges ratione caſuum emergentium, & ſic ex rationabili cauſa per textum in *Auth. Iuſjurandum quod præſtatur ab his, circa princ. collat.* 3. & hanc opinionem reprobat dicens: hoc non placet; nam ſicut in eadem Auth. continetur, utrique parti tam in privatis, quam in publicis contractibus jurant ſervare juſtitiam. Unde dicimus, quòd adminiſtratori

115 non licet à juſtitia diſcedere. Non obſtat prædicta Authentica ubi dicit, ſervabo æquitatem ſecundùm quod mihi viſum fuerit juſtum. Quia illud intelligitur extra judicium, ut in officijs dandis; vel etiam in judicijs in his, quæ commiſſa ſunt ejus arbitrio, ut inducijs dandis, & similibus. *l.* 1. *ff. De jur. delibe.* & *c. De inducijs*, 3. *quæſt.* 3. & in diſpenſationibus, *c. Exigunt*, 1. *quæſt.* 7. Et in pœnis ſaltem in extraordinarijs criminibus. Ita Innocentius, qui, ut vides, reſtringit ſe ad ea, quæ commiſſa ſunt judicis arbitrio. Et ſequitur totidem ferè verbis Com-

116 poſtell. *num.* 3. Et quamvis poſtea ſubdant ſe idem credere in criminibus ordinarijs, ſi Judex ex cauſa viderit pœnas temperandas; hoc tamen ideò dixerunt, quia jura tribuunt Judicibus hanc facultatem pœnas temperandi, & augendi, ut in juribus per eos citatis. Nam in *l. Aut facta*, §. *fin. ff. De pœnis* legitur. (Nonnunquam evenit, ut aliquorum maleficiorum ſupplicia exacerbentur, quoties nimirum multis perſonis graſſantibus exemplo opus ſit.) Et in *c. Ut conſtitueretur*, 50. *diſtinct.* dicitur: (detrahendum eſſe aliquid ſeveritati, ut majoribus malis ſanandis charitas ſincera ſubveniat.) In *c. Tanta*, 86. *diſt.* (parcitur ſenectuti, & ſimplicitati.) & in *c. Circumcelliones*, 23. *quæſt.* 5. Auguſtinus ait: (Imple Chriſtiane Judex pij patris officium. Sic ſuccenſe iniquitati, ut conſulere humanitati memineris, nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciſcendi libidinem, ſed peccatorum vulneribus curandis adhibeas voluntatem.) Ad idem textus in *l. Reſpiciendum*, *ff. De pœnis*, & in *l. Etſi ſeverior*, *C. De infam. cum concordan.* de quibus ibi per gloſ. & Doctores, & generaliter ſtatuitur in *l. Hodie*, *ff. De pœnis*. Unde Bald. in *d. l. Etſi ſeverior*, *num.* 3. Videtur, inquit, ſervare legem, qui ex generali poteſtate ſibi conceſſa per *d. l. Hodie*, alterat pœnam.

117 Et ſecundùm hæc Judex, qui in crimine homicidij non procedit ad pœnam mortis contra pupillum, ut in exemplo ſuperius relato per Bald. & per Felin. *hic nu.* 48. non tranſgreditur, quin potius exequitur leges, quia minor etiam proximus pubertati, & doli capax pro homicidio nunquam debet affici pœnâ capitis, ſed mitiori citra mortem, & membri mutilationem, tex. eſt in *c.* 1. *in fin. de delict. puer.* & ibi notat gloſ. in ver. *Inultum* & alij communiter. Dec. in *l. Ferè in omnibus*, *n.* 2. *ff. De reg. jur.* & in caſu contingenti conſuluit Anchar. *conſ.* 283. *incip. Inreſtricto*, Auguſt. ad Angel. *de maleſ.* in ver. *Scienter dolosè poſt num.* 6. ubi refert ſe liberaſſe quendam, qui in ripa Padi bajulum interfecerat, & alia exempla recenſet Clar. in *Practic. Crimin.* §. *fin quæſt.* 60. *verſ. Sed in omnem caſum.* Quinimò nec major

118 quatuordecim annis, & minor viginti quinque pro atrocibus delictis plecti poteſt pœnâ ordinariâ mortis, & in atrocioribus ſuccurritur ei, quatenus interdum ad mediocrem pœnam miſeratio ætatis Judicem perduxerit, ut eſt caſus in *l. Auxilium*, §. *In delictis*, *ff. De minor.* & in homicidio voluntario reſpondit Rolan. à Valle *conſ.* 77. *Quia formata*, *num.* 3. *& ſeq. lib.* 3. Theſaur. *deciſ. Pedem.* 161. *num.* 4. ubi reprobat contrariam obſervantiam Senatus Pedemontani, affirmans illam eſſe nimis rigoroſam, & humano judice indignam, & *nu.* 5. dicit concluſionem minorandæ pœnæ procedere etiam in atrocioribus. Grammat. *deciſ.* 23. *num.* 11. ubi allegat Dec. *conſ.* 535. loquentem in pluribus abortibus,

119 & *nu.* 12. atteſtatur de communi in criminibus tamen atrociſſimis majori quatuordecim annis non ſuccurritur, ut probat textus in *d.* §. *In delictis*, *verſ. Sed ut adleges*, & tenet gloſ. *in d. l. Ferè in omnibus ff. De reg. jur.* & in *d.* §. *In delictis*, *in ver. Atrocioribus*, quæ ita exponit textum illum, prout etiam exponunt. Alber. *num.* 3. Jo. de Anan. in *d. c.* 2. *num.* 8. *verſ. In gloſ. fin. de delict. puer.* & Franc. Cald. in *Repet. l. Si Curatorem*, *in ver. Vel ad-*

120 *verſarij dolo*, *nu.* 61. *C. De in integr. reſtitut.* & in parricidio exemplificat D. Auguſtin. in libro quæſtionum novi & veteris Teſtamenti, in hæc verba: (Non enim velandum eſt excuſatione ruſticitatis, vel ætatis parricidium, quod dolo malo, aut ex inſidijs patratum probatur.) Unde Vincen. de Franch. *deciſ.* 250. *incip. Minori non ſuccurritur*, refert quemdam nobilem, qui parricidium veneno commiſerat, quamvis decimum octavum annum non compleviſſet, tamen à magna Curia condemnatum fuiſſe amputatione capitis, utque illius corpus includeretur in ſacco, ſeu dolio, & in mare projiceretur, ita ut ſepultura careret, juxta textum *in l. Pœna parricidæ*, *ff. Ad leg. Pomp. de Parricid.* & Conſilium confirmaſſe hujuſmodi ſententiam, quæ ob criminis immanitatem in die feſto ipſorum Tribunalium fuit executioni demandata quoad capitis amputationem ſub die 16. Junij 1580. cætera Prorex remiſit ad quorumdam nobilium ſupplicationem. Sequitur prædictam deciſ. Menoch. *de arbitr. Iudic. lib.* 2. *centur.* 4. *caſu* 356. *nu.* 18. & noviſſimè Farinac. in *Praxi Crimin. qu.* 92 *num.* 107. *& ſeq.* ubi pluribus relatis affirmat hanc opinionem eſſe communiter receptam, & ſervari poſſe in judicando duobus concurrentibus, videlicet ut delinquens ſit major annis quatuordecim & Principe conſulto. Hunc articulum plenè examino in *d. c. Cum non ab homine*, *de Iudic. in quæſtione*, An novitius minor vigintiquinque annis qui ſuperiorem regularem interfecit, à Religione tradi poſſit, aut debeat Curiæ ſæculari.

121 Tenendum eſt igitur Ordinarijs, & Epiſcopis nullatenus licere jura tranſgredi, aut contra Conſtitutiones Canonum diſpenſare, niſi à jure reperiatur illis expreſſè permiſſum, ut eſt textus in *c. Dilectus*, *infra*, *de tempor. ordinat.* ubi poſt Lauren. & Jo. hanc regulam ponunt Innoc. *nu.* 1. *in ver. Diſpenſatio.* Abb. Antiq. in *ver. Permiſſa*, Hoſt. *num.* 2. *in ver. Hujuſmodi diſpenſatio.* Jo. Andr. *nu.* 7. Bellam. *num.* 1. Butr. *num.* 6. *verſ. Quintò nota regulam.* Cardin. *num.* 2. Abb. *num.* 3. latè Archid. *in c. Licet Canon*, *num.* 3. *verſ. Et ibi aſſertivè dixit*, *de elect. lib.* 6. & ita communiter teneri teſtatur Abb. in *c. At ſi Clerici*, §. *De adulterijs*, *num.* 6. *verſ. quandoque Conſtitutio loquitur generaliter*, *de Iudic.* Epiſcopi enim ſunt cuſtodes Canonum, & magiſtri, *c. Cum quibus*, 24. *qu.* 3. & debitores ſacras regulas cuſtodire, *c. Cum ſimus*, 9. *qu.* 3. ad idem jurejurando ſe aſtringunt, *c. Ego N. de jurejur.* Unde nulli Pontificum licet Sedis Apoſtolicæ decreta in totum, vel in partem qualibet occaſione convellere, vel mutare, ut legitur in *c. Inſtitutionis*, 25. *qu.* 2. *cum concord.* de quibus per Archid. *loco cit.* per Feder. de Sen. *conſ.* 17. *incip. Quæſtio talis eſt*, *per tot.* & Petr. de Anchar. *his nu.* 188. *verſ. In contrarium*, *& num.* 190. *verſ. Accedit his utilis quæſtio*, & ſcripſi plenius in *eod. c. Dilectus*. Hactenus de opinione Innocentij.

122 Deciſio autem Rotæ ſupra de jure patr. in nov. quod Epiſcopus ex magna cauſa neceſſitatis, & utilitatis poſſit contra Canones generalis Concilij diſpenſare; an, & quando procedat, dixi latè in *c. fin. infra*, *de fil. Presbyter.* ubi poſui octo requiſita, quæ debent ſimul concurrere ad hoc ut prædicta doctrina tutò ſervari poſſit in practica.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Ne Innitaris.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutiones Decretorum ſingularibus ſunt opinionibus præferendæ.*

2 *Prudentiæ ſuæ initi quis dicatur.*

3 *Sapientia, vel ſtultitia hominis ex dictis, vel factis dignoſcitur.*

4 *Facta magis ſpectanda ſunt, quàm verba.*

5 *Sanctorum Patrum dictis an, & quando ſit ſtandum.*

6 *Papæ interpretatio prævalet dictis Sanctorum Patrum, & contraria opinio Abbatis refellitur tanquam erronea.*

7 *Eccleſiæ Romanæ doctrina eſt regula fidei.*

8 *Hieronymi authoritas cur prævaluerit ſententiæ Concilij.*

9 *Sanctorum Patrum dicta in philoſophicis non ſunt majoris authoritatis, quàm dicta Philoſophorum, quos ſequuntur.*

10 *Iudex non debet judicare ſecundùm propriam opinionem, ſed ſecundùm Decreta Patrum, & aliorum habentium authoritatem legis condendæ.*

11 *Opinio propria, & ſingularis erranea eſt, & potius eſt quædam ſuperſtitio.*

12 *Captioſi, & nimium de ſe præſumentes volunt omnes opiniones ſuas alijs prævalere.*

13 *Opinionem probabilem an ſequi liceat in quacumque materia; latiſſimè diſcutitur, & num. ſeqq. uſque ad n.* 403.

14 *Diviſio tractatus de opinione probabili.*

15 *Opinio etiam minùs probabilis eligi poteſt in materia ad fidem, aut mores non pertinente, & num.* 19.

Declaratur n. 117.

16 *Opiniones diverſis ſi Sancti inter ſe habeant in his, quæ ab Eccleſia non ſunt definita, licitum eſt cuilibet quod vult dicere.*

17 *Mariæ Virginis corpus aſſerere non fuiſſe aſſumptum in Paradiſum, hodie eſt proximum hæreſi.*

18 *Opiniones non probabiles an ſequi liceat in articulis non definitis, remiſſivè & n.* 117.

20 *Opinionem alicujus Magiſtri eligens contra manifeſtum ſcripturæ teſtimonium, ſive contra id, quod publicè tenetur ſecundùm Eccleſiæ authoritatem, non poteſt ab erroris vitio excuſari.*

21 *Opinio illa ſemper eſt præferenda, quæ habet pro ſe legem, vel probatam conſuetudinem.*

22 *Opinio quid ſit, & n.* 78. *&* 91. *& ſeq. & n.* 127.

23 *Doctrinæ de libera electione opinionis probabilis origo, & progreſſus, & n. ſeq.*

25 *Probabilitatis gradus tres.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Et in hac cauſa conſideratione, De raptor.

114 Cæterum adverte, quia in his caſibus per Judices propriè non tranſgrediuntur Canones, ſed potius interpretantur mentem, & rationem legis ad illum caſum non extendi. Quod egregiè explicat Sanctus Thomas in 2. 2. *quæſt.* 120. *artic.* 1. ait enim: (Quia humani actus, de quibus leges dantur, in ſingularibus contingentibus conſiſtunt, quæ infinitis modis variari poſſunt, non fuit poſſibile aliquam regulam legis inſtitui, quæ in nullo caſu deficeret; ſed legislatores attendunt ad id, quod in pluribus accidit, ſecundum hoc legem ferentes, quam tamen in aliquibus caſibus ſervare eſt contra æqualitatem juſtitiæ, & commune bonum, quod lex intendit. Sicut lex inſtituit, ut depoſita reddantur, quia hoc ut in pluribus juſtum eſt; contingit tamen aliquando eſſe nocivum, puta ſi furioſus depoſuit gladium, & eum repoſcat, dum eſt in furia: vel ſi aliquis repoſcat depoſitum ad patriæ impugnationem. In his ergo & ſimilibus caſibus malum eſt ſequi legem poſitam: bonum autem eſt prætermiſſis verbis legis ſequi id, quod poſcit juſtitiæ ratio, & communis utilitas. Et ad hoc ordinatur Epicheia, quæ apud nos dicitur æquitas.) Hactenus Divus Thomas, ubi Cardinalis Cajetanus latius explicat quid ſit Epicheia: & ſubdit his caſibus legis interpretationem authoritative quidem ad Principem pertinere, ſed doctrinaliter ad legis peritos. Idipſum docuit idem Sanctus Thomas in 2. 2. *quæſt.* 147. *artic.* 4. dicens: (Statuta communia proponuntur ſecundum quod multitudini conveniunt, & ideò legislator in eis ſtatuendis attendit id, quod communiter habetur, & in pluribus accidit. Si quid autem ex ſpeciali cauſa in aliquo inveniatur, quod obſervantiæ ſtatuti repugnet, non intendit talem legislator ad ſtatuti obſervantiam obligare.) Hæc ibi. Itaque in his tantum abeſt ut Judices faciant contra leges, ut potius contra eas facerent, ſi poſthabitâ ratione ſequerentur corticem verborum; quia non dubium eſt in legem committere eum, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem, ut in *l. Non dubium, C. De legibus.* quem textum ad hoc adducit Sanctus Thomas *d. quæſt.* 120. *artic.* 1. *ad primum*, & hoc eſt quod ſenſit hic Innocentius *num.* 2. non enim dicit Judices poſſe ex cauſa leges tranſgredi, ut refertur à Felin. hic *num.* 48. quinimò *eodem num.* 2. recenſet opinionem illorum, qui dixerunt adminiſtratores, & ordinarios quandoque licitè tranſgredi leges ratione caſuum emergentium & ſic ex rationabili cauſa per textum in *Auth. Juſjurandum quod præſtatur ab his, circa princ. collat.* 3. & hanc opinionem reprobat dicens: hoc non placet; nam ſicut in eadem Auth. continetur, utrique parti tam in privatis, quam in publicis contractibus jurant ſervare juſtitiam. Unde dicimus, quòd adminiſtratori
115 non licet à Juſtitia diſcedere. Non obſtat prædicta Authentica ubi dicit, ſervabo æquitatem ſecundùm quod mihi viſum fuerit juſtum. Quia illud intelligitur extra judicium, ut in officijs dandis: vel etiam in judicijs in his, quæ commiſſa ſunt ejus arbitrio, ut in inducijs dandis, & ſimilibus. *l.* 1. *ff. De jur. deliber.* & *c. De inducijs*, 3. *quæſt.* 3. & in diſpenſationibus, *c. Exigunt*, 1. *quæſt.* 7. Et in pœnis ſaltem in extraordinarijs criminibus. Ita Innocentius, qui, ut vides, reſtringit ſe ad ea, quæ commiſſa ſunt judicis arbitrio. Et ſequitur totidem ferè verbis Com-
116 poſtell. *num.* 3. Et quamvis poſtea ſubdant ſe idem credere in criminibus ordinarijs, ſi Judex ex cauſa viderit pœnas temperandas; hoc tamen ideò dixerunt, quia jura tribuunt Judicibus hanc facultatem pœnas temperandi, & augendi, ut in juribus per eos citatis. Nam in *l. Aut facta, §. fin. ff. De pœnis* legitur. (Nonnunquam evenit, ut aliquorum maleficiorum ſupplicia exacerbentur, quoties nimirum multis perſonis graſſantibus exemplo opus ſit.) Et in *c. Ut conſtitueretur*, 50. *diſtinct.* dicitur: (detrahendum eſſe aliquid ſeveritati, ut majoribus malis ſanandis charitas ſincera ſubveniat.) In *c. Tanta*, 86. *diſt.* (parcitur ſenectuti, & ſimplicitati.) & in *c. Circumcelliones*, 23. *quæſt.* 5. Auguſtinus ait: (Imple Chriſtiane Judex pij patris officium. Sic ſuccenſe iniquitati, ut conſulere humanitati memineris, nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciſcendi libidinem, ſed peccatorum vulneribus curandi adhibeas voluntatem.) Ad idem textus in *l. Reſpiciendum, ff. De pœnis*, & in *l. Etſi ſeverior, C. De infam. cum concordan.* de quibus ibi per gloſ. & Doctores, & generaliter ſtatuitur in *l. Hodie, ff. De pœnis.* Unde Bald. in *d. l. Etſi ſeverior, num.* 3. Videtur, inquit, ſervare legem, qui ex generali poteſtate ſibi conceſſa per *d. l. Hodie*, alterat pœnam.

117 Et ſecundùm hæc Judex, qui in crimine homicidij non procedit ad pœnam mortis contra pupillum, ut in exemplo ſuperius relato per Bald. & per Felin. *hic nu.* 48. non tranſgreditur, quin potiùs exequitur leges, quia minor etiam proximus pubertati, & doli capax pro homicidio nunquam debet affici pœnâ capitis, ſed mitiori circa mortem, & membri mutilationem, tex. eſt in *c. 2. in fin. de delict. puer.* & ibi notat gloſ. in ver. *Inultum* & alij communiter. Dec. in *l. Ferè in omnibus, n. 2. ff. De reg. jur.* & in caſu contingenti conſuluit Anchar. *conſ. 283. incip. In re ſtricto*, Auguſt. ad Angel. *de maleſ.* in ver. *Scienter doloſe, poſt num.* 6. ubi refert ſe liberâſſe quendam, qui in ripa Padi bajulum interfecerat, & alia exempla recenſet Clar. in *Practic. Crimin. §. fin quæſt.* 60.
118 *verſ. Sed in omnem caſum.* Quinimò nec major quatuordecim annis, & minor viginti quinque pro atrocibus delictis plecti poteſt pœnâ ordinariâ mortis, & in atrocioribus ſuccurritur ei, quatenus interdum ad mediocrem pœnam miſeratio ætatis Judicem perduxerit, ut eſt caſus in *l. Auxilium, §. In delictis, ff. De minor.* & in homicidio voluntario reſpondit Rolan. à Valle *conſ. 77. Quia formata, num. 3. & ſeq. lib.* 3. Theſaur. *deciſ. Pedem.* 161. *num.* 4. ubi reprobat contrariam obſervantiam Senatus Pedemontani, affirmans illam eſſe nimis rigoroſam, & humano judice indignam. & *nu.* 5. dicit concluſionem minorandæ pœnæ procedere etiam in atrocioribus. Grammat. *deciſ. 23. num.* 11. ubi allegat Dec. *conſ.* 535. loquentem in pluribus abortibus,
119 & *nu.* 12. atteſtatur de communi in criminibus tantum atrociſſimis majori quatuordecim annis non ſuccurritur, ut probat textus in *d. §. In delictis, verſ. Sed ut ad leges*, & tenet gloſ. *in d. l. Ferè*

in

in omnibus, ff. De reg. jur. & in *d. §. In delictis, in ver. Atrocioribus*, quæ ita exponit textum illum, prout etiam exponunt. Alber. *num.* 3. Jo. de Anan. in *d. c. 2. num. 8. verſ. In gloſ. fin. de delict. puer.* & Franc. Cald. in *Repet. l. Si Curatorem, in ver. Vel ad-*
120 *verſarij dolo, nu.* 61. *C. De in integr. reſtitut.* & in parricidio exemplificat D. Auguſtin. in libro quæſtionum novi & veteris Teſtamenti, in hæc verba: (Non enim velandum eſt excuſatione ruſticitatis, vel ætatis parricidium, quod dolo malo, aut ex inſidijs patratum probatur.) Unde Vincen. de Franch. *deciſ.* 250. *incip. Minori non ſuccurritur*, refert quemdam nobilem, qui parricidium veneno commiſerat, quamvis decimum octavum annum non compleviſſet, tamen à magna Curia condemnatum fuiſſe amputatione capitis, utque illius corpus includeretur in ſacco, ſeu dolio, & in mare projiceretur, ita ut ſepultura careret, juxta textum *in l. Pœna parricidæ, ff. Ad leg. Pomp. de Parricid.* & Conſilium confirmaſſe hujuſmodi ſententiam, quæ ob criminis immanitatem in die feſto ipſorum Tribunalium fuit executioni demandata quoad capitis amputationem ſub die 16. Junij 1580. cætera Prorex remiſit ad quorumdam nobilium ſupplicationem. Sequitur prædictam deciſ. Menoch. *de arbitr. Judic. lib. 2. centur. 4. caſu 356. nu.* 18. & noviſſimè Farinac. in *Praxi Crimin. qu.* 92 *num.* 107. *& ſeq.* ubi pluribus relatis affirmat hanc opinionem eſſe communiter receptam, & ſervari poſſe in judicando duobus concurrentibus, videlicet ut delinquens ſit major annis quatuordecim & Principe conſulto. Hunc articulum plenè examino in *d. c. Cum non ab homine, de Judic. in quæſtione*, An novitius minor vigintiquinque annis qui ſuperiorem regularem interfecit, à Religione tradi poſſit, aut debeat Curiæ ſæculari.

121 Tenendum eſt igitur Ordinarijs, & Epiſcopis nullatenus licere jura tranſgredi, aut contra Conſtitutiones Canonum diſpenſare, niſi à jure reperiatur illis expreſsè permiſſum, ut eſt textus in *c. Dilectus, infra, de tempor. ordinat.* ubi poſt Lauren. & Jo. hanc regulam ponunt Innoc. *nu. 1. in ver. Diſpenſatio*, Abb. Antiq. in *ver. Permiſſa*, Hoſt. *num. 2. in ver. Hujuſmodi diſpenſatio.* Jo. Andr. *nu.* 7. Bellam. *num.* 1. Butr. *num. 6. verſ. Quintò nota regulam.* Cardin. *num.* 2. Abb. *num.* 3. latè Archid. *in c. Licet Canon, num. 3. verſ. Et ibi aſſertive dixit, de elect. lib.* 6. & ita communiter teneri teſtatur Abb. in *c. At ſi Clerici, §. De adulterijs, num. 6. verſ. quandoque Conſtitutio loquitur generaliter, de judic.* Epiſcopi enim ſunt cuſtodes Canonum, & magiſtri, *c. Cum quibus*, 24. *qu.* 3. & debitores ſacras regulas cuſtodire, *c. Cum ſimus*, 9. *qu.* 3. ad idem jurejurando ſe adſtringunt, *c. Ego N. de jurejur.* Unde nulli Pontificum licet Sedis Apoſtolicæ decreta in totum, vel in partem qualibet occaſione convellere, vel mutare, ut legitur in *c. Inſtitutionis*, 25. *qu. 2. cum concord.* de quibus per Archid. *loc. cit.* per Feder. de Sen. *conſ. 17. incip. Quæſtio talis eſt, per tot.* & Petr. de Anchar. *ibi nu. 188. verſ. In contrarium, & num. 190. verſ. Accedit his utilis quæſtio*, & ſcripſi plenius in *eod. c. Dilectus.* Hactenus de opinione Innocentij.

122 Deciſio autem Rotæ ſupra de jure patr. in nov. quod Epiſcopus ex magna cauſa neceſſitatis, & utilitatis poſſit contra Canones generalis Concilij diſpenſare; an, & quando procedat, dixi latè in *c. fin. infra, de fil. Presbyter.* ubi poſui octo requiſita, quæ debent ſimul concurrere ad hoc ut prædicta doctrina tuto ſervari poſſit in practica.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Ne Innitaris.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutiones Decretorum ſingularibus ſunt opinionibus præferendæ.*
2 *Prudentiæ ſuæ initi quis dicatur.*
3 *Sapientia, vel ſtultitia hominis ex dictis, vel factis dignoſcitur.*
4 *Facta magis ſpectanda ſunt, quàm verba.*
5 *Sanctorum Patrum dictis an, & quando ſit ſtandum.*
6 *Papæ interpretatio prævalet dictis Sanctorum Patrum, & contraria opinio Abbatis refellitur tanquam erronea.*
7 *Eccleſiæ Romanæ doctrina eſt regula fidei.*
8 *Hieronymi authoritas cur prævaluerit ſententiæ Concilij.*
9 *Sanctorum Patrum dicta in philoſophicis non ſunt majoris authoritatis, quàm dicta Philoſophorum, quos ſequuntur.*
10 *Judex non debet judicare ſecundum propriam opinionem, ſed ſecundum Decreta Patrum, & aliorum habentium authoritatem leges condendi.*
11 *Opinio propria, & ſingularis erronea eſt, & potius eſt quædam ſuperſtitio.*
12 *Captioſi, & nimium de ſe præſumentes volunt omnes opiniones ſuas alijs prævalere.*
13 *Opinionem probabilem an ſequi liceat in quacumque materia, latiſſimè diſcutitur, & num. ſeqq. uſque ad n. 403.*
14 *Diviſio tractatus de opinione probabili.*
15 *Opinio etiam minus probabilis eligi poteſt in materia ad fidem, aut mores non pertinente, & num. 19.*
Declaratur n. 117.
16 *Opiniones diverſas ſi Sancti inter ſe habeant in his, quæ ab Eccleſia non ſunt definita, licitum eſt cuilibet quod vult dicere.*
17 *Mariæ Virginis corpus aſſerere non fuiſſe aſſumptum in Paradiſum, hodie eſt proximum hæreſi.*
18 *Opiniones non probabiles an ſequi liceat in articulis non definitis, remiſſive & n. 117.*
20 *Opinionem alicujus Magiſtri eligens contra manifeſtum ſcripturæ teſtimonium, ſive contra id, quod publicè tenetur ſecundum Eccleſiæ authoritatem, non poteſt ab erroris vitio excuſari.*
21 *Opinio illa ſemper eſt præferenda, quæ habet pro ſe legem, vel probatam conſuetudinem.*
22 *Opinio quid ſit, & n. 78. & 91. & ſeq. & n. 127.*
23 *Doctrinæ de libera electione opinionis probabilis origo, & progreſſus, & n. ſeq.*
25 *Probabilitatis gradus tres.*

26 *Referuntur authores doctrinæ de libera electione opinionis probabilis, & eorum aſſertiones, ibid, & nn. ſeqq. uſque ad n. 44.*
27 *Videlicet licere omnibus illam ſequi, & in omni materia.*
28 *Et in ſpecie id licere Lectoribus, & Magiſtris.*
29 *Item Advocatis etiam in cauſa ſanguinis & nn. 381. 390.*
30 *Item Conſiliariis, & Conſultoribus animarum. & num. 354.*
31 *Item Iudici etiam contra communem. & num. 298. & num. 355.*
32 *Ita ut reo non liceat appellare, etiamſi pro ſe habeat probabiliorem.*
33 *Item Medico. & n. 293. & n. 373.*
34 *Item Regi in bello gerendo, & n. 306. & n. 375.*
35 *Item Sacerdotibus in eſſentialibus Sacramentorum, & illorum adminiſtratione, & num. 303. & num. 376.*
36 *Ita ut liceat conſecrare in materia incerta.*
37 *Et Confeſſarius teneatur ſequi opinionem probabilem pænitentis, etiamſi credat eam eſſe falſam. & num. 305.*
39 *Et Eccleſia tribuat juriſdictionem ad abſolvendum Sacerdoti eligenti opinionem probabilem. & num. 380.*
40 *Et ſequi liceat opinionem minùs tutam, Etiam in articulo mortis.*
41 *Doctrina de libera electione probabilium opinionum eſt valdè utilis Chriſtianæ Reipublicæ, & ſaluti animarum. & nn. ſeqq.*
Imò valdè pernicioſa, ut latè oſtenditur n. 293. & numeris ſeqq. uſque ad n. 340. & n. 401.
42 *Reſtitutio pecuniæ an poſſit fieri per partes invito domino.*
43 *Famulus an poſſit ducere concubinam in domum heri abſque peccato.*
44 *Opinionem probabilem ſecundum ſe an in moralibus ſequi liceat, præſcindendo à quacumque probabilitate opinionis oppoſitæ. Latè diſcutitur ut numeris ſequentibus uſque ad n. 121.*
45 *Referuntur fundamenta pro opinione affirmativa. & nn. ſeqq. uſque ad n. 59.*
Referuntur fundamenta pro opinione negativa à n. 59. uſque ad n. 111.
Solvuntur contraria à n. 111. uſque ad n. 121.
Et quid ſi fiat reflexio ad opinionem oppoſitam. num. 109
46 *Opinionem probabilem eligens in actionibus humanis non agit temerè, ſed prudenter. & n. 56.*
Contrarium n. 66. & 69. & 70. & ſeqq. & n. 111.
47 *Certitudo moralis de honeſtate operationis ſufficit ad honeſtè operandum.*
48 *Certitudo alia ſupernaturalis, alia naturalis, alia moralis.*
49 *Leges illæ optimè ſunt conſtitutæ, quæ quàm pauciſſima reliquerint arbitrio judicantium.*
50 *Certitudinem mathematicam non oportet in cunctis quærere.*
51 *Moralis materia non nititur certis demonſtrationibus, ſed conjecturis groſſis, & figurantibus.*
Declaratur n. 99.
52 *Certitudo eſt determinatio intellectus ad unum.*
53 *Prudentia eſt de non neceſſariis.*
Declaratur n. 116.
54 *Prudentia hominis non eſt omninò certa propter variabilitatem ſingularium.*
55 *Deus, & lex non obligant ad impoſſibile.*
57 *Opinio tutior ex canonum præſcripto non eſt eligenda niſi res dubia ſit.*
Declaratur n. 118.
58 *Opinionem probabilem eligens non eſt in dubio, licet ſit cum formidine partis oppoſitæ.*
Declaratur n. 71.
60 *Actus humani, ut ſint recti, & habeant bonitatem moralem, procedere debent verbum verax, & conſilium ſtabile. & n. 87.*
61 *Veritas eſt indubitata rei certitudo.*
62 *Opinio probabilis indubitatam rei certitudinem habet. & n. 71.*
63 *Veritas nec fallit nec fallitur: opinio ſecus.*
64 *Veritas manet, & invaleſcit in æternum.*
65 *Opinio ſtabilitatem non habet, ſed variabilis eſt.*
66 *Prudentia quid ſit.*
Opinio intellectus, & fides in quibus differant. ibid.
67 *Prudentia eſt generalis regula humanorum actuum, & complexiva omnium virtutum moralium.*
68 *Intellectus rectus eſt qui dirigitur à prudentia, ſcientia, & opinione vera; non rectus verò qui dirigitur ab earum contrariis.*
69 *Opinio contra diſtinguitur à virtutibus intellectualibus. & n. 85. & 87.*
70 *Certitudo ſaltem moralis de rectitudine, & honeſtate operationis requiritur ad rectè, & honeſtè operandum. & n. 98.*
71 *Opinio probabilis moralem certitudinem non habet. & n. 72. & 76.*
78 *Opinionis diffinitio quæ. & n. 91. & 92.*
79 *Intellectus rectus, & non rectus qui dicatur ex ſententia Alexandri de Ales, & D. Thomæ. & num. 80.*
81 *Iudicium duplex in quolibet ratiocinatio.*
83 *Intellectus inclinatur in objectum ſuum per modum naturæ.*
84 *Veritatem amat omnis homo natura non degenerans, & eam ſcire ſuper omnia deſiderat. & num. 115.*
86 *Intellectus ſpeculativi, & practici virtus in quo conſiſtat.*
87 *Iudicii bonitas non conſiſtit in ſola veritate, ſed in eo, quod ſit firmum & ſtabile.*
88 *Scrupulus mors eſt conſcientiæ, ſi applicatio ad opus fluctuat circa rectum, & obliquum. & n. 96.*
89 *Fluctuans quantum ſapit fluctuationis, tantum ſapit indeterminationis. & n. 96*
91 *Opinio probabilis habet inſeparabiliter annexam formidinem.*
92 *Opinio eſt credulitas cum aliqua levi dubitatione, & tenet medium inter ſuſpicionem, & plenam probationem. & n. 261.*
93 *Formido quid ſit*
94 *Suſpicio eſt credulitas ex levibus conjecturis, & tenet medium inter dubitationem, & opinionem. & n. 261.*
95 *Scrupuloſa cum conſcientia operari peccatum eſt, niſi prius error deponatur, & nn. ſeqq & n. 246.*
96 *Conjux qui habet conſcientiam impedimenti ex credulitate levi, non poteſt exigere debitum, niſi prius deponat ſcrupulum. & n. 241.*
97 *Opinionibus contrariis ſi quis adducatur in ſuſpicionem, quòd actus ſit illicitus, ex ſententia D. Thomæ non poteſt actum illum explicare abſque peccato.*
99 *Certitudinem ex probabilibus ſufficere in moralibus quomodo ſit intelligendum, plenè explicatur, ut nn. ſeqq. uſque ad num. 111.*

100 *Ariſtoteles* in 1. Ethicor. cap. 3. Expenditur.
101 *Salomonis judicium non fuit probabile, ſed omninò certum.*
102 *Sententia diffinitiva fertur ex violenta præſumptione.*
103 *Probationes plures imperfectæ ſimul junguntur ad faciendam plenam, & perfectam probationem.*
104 *Probationes duæ ſemiplenæ faciunt unam plenã.*
105 *Teſtis unus, & confeſſio facta abſente parte, plenè probat.*
106 *Probatio plena conficitur ex diverſis probationibus imperfectis, cum tendunt ad eundem finem.*
107 *Probatio plena conſurgit ex pluribus præſumptionibus ad idem tendentibus, & ex pluribus adminiculis, quando unum alteri adminiculatur*
108 *Iudex inquiſitor veritatis debet cuncta rimari, nec ſe adſtringere ad unam ſpeciẽ probationis.*
109 *Opinio probabilis poteſt amplecti, quando contraria, utcumque tutior, eſt rationibus deſtituta.*
110 *Opinio probabilis reſpectu non probabilis poteſt dici probabilior.*
112 *Certitudinem moralẽ habere de omnibus eligibilibus eſt ſupra humanam facultatem. & nn. ſeq.*
113 *In moralibus periculum eſt diverſa ſentire, & admodum utile veritatem inveſtigare.*
114 *Ad veritatem nati homines, & ut plurimum veritatem conſequuntur.*
116 *Prudentiæ materia ſunt agibilia ſecundum quod ſunt objectum rationis ſcilicet ſub ratione veri.*
118 *Opinionem tutiorem ſequi tenetur non tantum qui dubius eſt, ſed etiam qui formidat.*
121 *Ex opinionibus duabus oppoſitis æquè probabilibus an liberum ſit cuilibet ſequi utramq; vel alteram, quam maluerit. Latè diſcutitur. ut nn. ſeqq. uſque ad n. 253.*
122 *Referuntur fundamẽta pro opinione affirmativa*
Referuntur fundamenta pro opinione negativa, à n. 123. uſque ad n. 252.
Solvuntur contraria n. 252.
Propoſitiones duæ contradictoriæ poſſunt eſſe probabiles. n. 122. & n. 131.
125 *Opiniones oppoſitas qui judicat eſſe æqualiter probabiles, vel quaſi æqualiter, non eſt moraliter certus, ſed dubius. Latè firmatur, ut nn. ſeqq. uſque ad n. 171.*
126 *Opiniones contrarias æquè probabiles eundem intellectum poſſe ſimul opinari non tantum moraliter, ſed etiam naturaliter, & phyſice eſt impoſſibile. & nn. ſeqq.*
127 *Opinari quid ſit.*
128 *Intellectus* cap. Ego ſolis, 9. diſt.
129 *Opinari non eſt in nobis, neceſſe enim falſum, aut verum dicere. & nu. 136. & 139. & nu. 154. & ſeqq.*
130 *Propoſitionem judicare probabilem, & judicare propoſitionem probabiliter eſſe veram multum differunt, & in quibus. & nn. ſeqq.*
131 *Opiniones duæ contradictoriæ poſſunt judicari probabiles, ſed non poſſunt judicari probabiliter eſſe veræ. & nn. ſeqq*
132 *Probabile eſt hoc eſſe verum, vel licitum, & probabile eſt hoc eſſe falſum, vel illicitum, non ſunt contradictoria.*
133 *Contradictoriæ propoſitiones non poſſunt unquam verificari etiam reſpectu duarum cauſarum. & nn. ſeqq.*
134 *Contradictoria ſimul eſſe vera, non poteſt eſſe in mente hominis, etiamſi voce proferatur.*
135 *Contradictoria duo judicari non poſſunt ſimul probabiliter eſſe vera etiam ex diverſis principiis, & refellitur contraria opinio.*
136 *Aſſenſus duo contrarii opinativi ſimul eſſe non poſſunt in eodem intellectu, unus ſcilicet ex principiis intrinſecis rationum, & alter ex principio extrinſeco authoritatis.*
137 *Intellectus ſpeculativus, & practicus an, & in quibus differant. & n. 218.*
139 *Opiniones diverſæ in nobis quotidie generantur propter diverſa phantaſmata.*
Doctorem non eſſe ſibi aliquando contrarium, eſt ferè impoſſibile. ibid.
139 *Opiniones contrarias qui judicat eſſe æqualiter probabiles, non poteſt earum alteram opinari. & n. ſeq.*
Imaginari quidem poſſumus, ut volumus, ſed non opinari. ibid. & 140.
140 *Fingere aliud eſt, & aliud opinari. & n. 141.*
142 *Problema quid ſit.*
143 *Intellectus non habet libertatem opinandi ut libet, ſed cogitur objecto ſe conformare, & nu. 154. & ſeqq.*
144 *Sententia certa in re dubia ferri non poteſt.*
145 *Problemata quomodo intelligantur dubitationem habere.*
146 *Dei judicium ſemper innititur veritati, quæ nunquam fallit, nec fallitur.*
147 *Dubitatio unde oriatur. & nn. ſeqq. & n. 162.*
150 *Dubitatio quid ſit. & n. 153. & 159.*
151 *Dubium quid. & n. 158.*
152. *Dubius ſimile quiddam ligatis patitur.*
154 *Quieſcere oportet in paritate contrariorum motuum, quod pluribus exemplis oſtenditur.*
155 *Intellectus ita movetur ab objecto veri, ut appetitus ſenſitivus bruti ab objecto delectabili,*
156 *Voluntas habet libertatem contrarietatis: intellectus ſecus.*
157 *Dubitans applicat animum ſuum ad plura, & neſcit quid eligat.*
158 *Dubium eſt motus indifferens in utramque partem contradictionis.*
160 *Probationes etiam certæ, & liquidæ per contrarias ſimiles conquaſſantur.*
161 *Legatum Sempronio amico relictum, ſi duo ſint Sempronii, æqua charitate conjuncti, cui debeatur.*
162 *Dubitatio ſit ex principiis tam intrinſecis rationum, quàm extrinſecis authoritatum ſi utrinq; ſint æquales. & nn ſeqq. uſque ad n. 171*
163 *Innocentii, Hoſtienſis, & Io. Andr. authoritas quanta ſit.*
164 *Archidiaconi opinio ſuper ſexto libro Decretalium prævalet communi.*
165 *Gloſſæ authoritas quæ. & n. 352.*
166 *Doctoris unius authoritas per contrariam authoritatem alterius enervatur.*
167 *Opinionum veritas, aut falſitas non ſeorſim eſt pendenda, ſed per differentiam, & comparationem ad oppoſita.*
168 *Intellectus Divinus, & Angelicus cognoſcunt compoſitionem, & diviſionem per intellectum ſimplicis quidditatis,*
Intellectus humanus cognoſcit componendo, dividendo, & ratiocinando. ibid.
169 *Dubium juris dicitur cum rationes pro, & contra congruunt, vel ubi ſunt diſcordes Doctorum opi-*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ALERE FLAMMAM VERITATIS DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ®

opinionis, nec conſtat de communi & n. 183.

170 Iudex cum variæ ſunt opiniones, nec diſcernitur quæ ſit verior, ſi unam ſequatur, an faciat litem ſuam.

171 Opinionem tutiorem in dubio eſſe eligendam, eſt velut quoddam Sacrorum Canonum axioma. & nn. ſeqq. uſque ad n. 191.

172 Et refellitur illorum opinio, qui dicunt hoc non eſſe in præcepto, ſed in conſilio tantum. & nn. ſeqq. uſque ad n. 191.

173 Poſſidentis melior eſt conditio in materia juſtitiæ, & in foro judiciali, non autem in materia aliarum virtutum, & in foro conſcientiæ, & refellitur opinio contraria, ut n. 191. uſque ad n. 211

174 Referuntur aliquot Theologorum aſſertiones de conſcientia dubia, videlicet,

Dubitans an ſit excommunicatus, ſive dubium ſit juris, ſive facti, non debet ſe habere pro excommunicato, nec tenetur petere abſolutionem. ibid.

175 Item dubitans an lex imponens pœnam excommunicationis ſit uſu recepta, poteſt exiſtimare non eſſe receptam.

176 Item dubitans an caſus ſit reſervatus, poteſt ab illo abſolvere.

177 Item dubitans, an commiſerit peccatum mortale, non tenetur illud confiteri.

178 Item dubitans de legitima poteſtate Prælati, non tenetur illi obedire.

179 Item dubitans an beneficium ſit tenue, non tenetur officium recitare.

180 Item dubitans in die Iovis an media nox ſit tranſacta, poteſt comedere carnes, ſecus ſi dubitet in die Sabbathi.

181 Aſſertiones ſupraſcriptæ confutantur. & nn. ſeqq. uſque ad n. 212.

182 Dubia cum conſcientia operari non licet, niſi prius dubium deponatur.

183 Cardinales, cum rationes ſunt utrinque probabiles, quomodo debeant in Conſiſtorio reſpondere.

184 Opinio tutior in dubio debet eligi ex præcepto. & nn. ſeqq. uſque ad n. 191.

185 Excommunicatum vitare jubetur Epiſcopus quoties abſolutio eſt dubia.

186 Dubitans de validitate ſponſalium cum puella ſeptennio proxima ſeparatur ab illius conſobrina, quam poſtea duxit in uxorem.

187 Presbyteri ordinati ab Epiſcopo incognito, de quibus dubium eſt an ſit Epiſcopi, ſunt iterum ordinandi.

188 Parvuli à parentibus ſubtracti, de quibus dubitatur an ſint baptizati, ſunt iterum baptizandi.

189 Eccleſia, de qua incertum eſt, an fuerit conſecrata, iterum conſecrari debet.

190 Matrimonium, de quo dubitatur an valeat, non eſt iterum contrahendum, ſed præſumitur pro illius validitate.

192 Epiſcopus quamvis ſit in poſſeſſione communicandi cum fidelibus, tamen dicitur deponendus, eo quòd in dubio non geſſit ſe pro excõmunicato.

193 Mulier dubitans de morte prioris conjugis non poteſt pergere in poſſeſſione debitum exigendi à ſecundo marito.

194 Interdictum uti poſſidetis datur vel cum poſſeſſor ab alio turbatur, vel cum duo contendunt de poſſeſſione.

195 Interdictum retinendæ, ut locum habeat, quæ ſint probanda.

196 Opinio tutior in dubio eligenda in foro pœnitentiali, vel quaſi pœnitentiali tantùm: in foro autem judiciali ubi agitur ad pœnam, eligenda eſt benignior. & nn. ſeqq. uſque ad n. 201.

Declaratur n. 204.

197 Iudex in dubio non debet judicare quemquam irregularem, ſed quilibet in dubio tenetur ſe irregularem judicare.

198 Opinio tutior cur eligenda ſit in foro conſcientiæ, non autem in foro fori.

199 Interpretatio in dubio contra tertium facienda eſt in meliorem partem, contra ſeipſum in deteriorem. & cur.

200 In obligationibus quæ concernunt Deum, tutius eſt præſumere quem ligatum, quàm ſolutum.

201 In judicio propriè non eſt reperire partem tutiorem.

Iudex condemnando innocentem, peccat contra proximum: abſolvendo nocentem, peccat contra Rempublicam. ibid.

202 Satius tamen eſt impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnari. & n. 267.

203 Pars tutior in foro conſcientiæ eſt etiam favorabilior.

204 Iudex an aliquando teneatur ſequi opinionem tutiorem.

205 Poſſeſſorium datur etiam in incorporalibus, in cauſis tamen civilibus non autem criminalibus

206 Pars tutior in moralibus eſt eligenda de jure naturali, & Divino, contra quod nulla poſſeſſio, aut Præſcriptio, vel conſuetudo ſuffragari poteſt, & nn. ſeqq. uſque ad n. 211.

207 Periculo mortalis peccati ſe exponere eſt peccatum mortale.

208 Etiam ubi actus de genere ſuo non eſt peccatum mortale. & n. 213.

209 Interdictum uti poſſidetis non datur in materia nutritiva peccati.

210 Nec quando jus reſiſtit.

211 Poſſeſſio in foro conſcientiæ non ſtat pro libertate humana, ſed pro obligatione abſtinendi ab actu illicito.

212 Opinio tutior in dubio eligenda eſt ſive dubium ſit facti, ſive juris, vel perſonæ, & nn. ſeqq. uſque ad n. 218.

Et tam in dubio juris practicè, quàm ſpeculativè. num. 218.

Et in omni materia etiam extra caſum irregularitatis n. 220.

213. Cum conſcientia erronea etiam erroneitate juris operari non licet abſque peccato.

214 Dubium juris habens an ſit excommunicatus, tenetur ſecuriorem partem eligere.

215 Amylum an ſit materia conveniens ad faciendum panem conſecrabilem.

216 In dubiis omnibus tres maximæ ſunt ſervandæ ex ſententia Scoti.

217 Dubium perſona quo ſenſu accipiatur à juriſperitis.

219 Intellectum eſſe certum practicè, & dubium ſpeculativè, vel è converſo non eſt poſſibile.

220 Opinio tutior in dubio eligenda eſt in omni materia, ubi vertitur ſalutis periculum. & refellitur contraria opinio.

221 Furioſus habens lucida intervalla ad Subdiaconatum promotus, an teneatur continere.

222 Ratio generalis ampliat dictum ſpeciale.

223 Lex etiam pœnalis dicitur favorabilis, & extendend

denda ubi agitur de ſecuritate animæ.

224 Ratio ſi ſit expreſſa in Canone, ubicumque ratio illa viget, caſus dicitur à jure expreſſus.

225 Certus eſt moraliter, non autem dubius qui judicat unam opinionem eſſe altera probabiliorem.

Opinio vehemens pro certitudine habetur. ibid.

226 Circumſtantiæ notabiliter aggravantes an ſint neceſſariò in confeſſione aperiendæ ab eo, qui putat utramque opinionem eſſe probabilem, vel unam altera probabiliorem.

227 Conſiteri ſtatim an ſit in præcepto poſt lapſum in mortale.

228 Opinio probabilior eligi poteſt quamvis contraria ſit tutior, dummodo deponatur conſcientia opinionis oppoſitæ.

229 In opinione deligenda ſervandæ ſunt regulæ juris, cum non apparet quæ opinio ſit tutior. & nn. ſeqq. uſque ad n. 242.

Et quæ ſint ejuſmodi regulæ n. 231.

230 Pars tutior in dubio quæ dicatur.

231 Præſumptio validitatis actus eſt aliarum præſumptionum regina.

232 Opinio favens matrimonio, vel poteſtati Clavium præferenda eſt opinioni contrariæ etiam communi.

233 Iudex tenetur ſequi communem opinionem, alias facit litem ſuam. & n. ſeq. & n. 275.

234 Opinio communis habet vim conſuetudinis. & n. 277.

235 Opinionibus diſcrepantibus ſi res prorſus ambigua ſit, abſtinendum eſt à conſilio, & judicio, & conſulendus eſt princeps. & n. 241.

236 Opinio, & veritas principem ſi confundant, poteſt Iudex differentiam dividere.

237 Opiniones ſi utrinque ſint probabiles, inducendæ ſunt partes ad concordiam.

238 Arbitrium liberum, & abſolutum nullo ſubjacet regulis juris poſitivi.

239 Arbitrij verbum in dubio viri boni, & à jure regulatum ſignificat.

240 Clauſula arbitrio Rotæ, quid importet.

241 Intellectus c. Inquiſitioni, de ſent. excom.

242 Intellectus c. Illud de Cler. excom. miniſtran.

243 Depoſitionis pœna infligi non poteſt niſi pro culpa mortali.

245 Intellectus c. Veniens, de Presbyter. non bapt.

Ordinatus ante baptiſmum an recipiat characterem ibid.

246 Opinionem habens quod actus ſit licitus ſi etiam habeat ſcrupulum de oppoſito, agit contra dictamen conſcientiæ. & n. 249.

247 Et multo magis ſi de oppoſito habeat opinionem æquè probabilem. & nn. ſeqq.

248 Scrupulus eſt credulitas ex levibus conjecturis, & plus credulitatis habet, quàm dubitatio, & minus quàm opinio. & n. 261.

250 Medicus peccat ſi propinet medicinam dubitans an ſit profutura, vel nocitura, etiamſi in ægrotum credat eam proficere debere. & n. 293.

251 Scrupulos vincendi ſaluberrimum eſt remedium contra illos operari.

Declaratur ibid.

253 Opinionem minus probabilem, & minus tutam an ſequi liceat, relicta probabiliori, ac tutiori plenè examinatur. & nn. ſeqq. uſque ad n. 403

254 Referuntur Authores, & fundamenta pro opinione affirmativa. & n. ſeq.

Referuntur quadraginta duo fundamẽta pro opinione negativa à n. 256. uſque ad n. 392.

Referuntur, & expenduntur Authores pro eadem ſententia à n. 340. uſque ad n. 392.

Solvuntur contraria n. 392. uſque ad n. 402.

255 Nemo tenetur ad id quod perfectius eſt, ſed ſufficit, ut ſequatur perfectum, ac tutum.

Declaratur n. 393.

Formido non præjudicat morali certitudini. d. n. 255. verſ. Movemur ſeptimo.

Contrarium n. 398. verſ. Ad ſeptimum.

Declaratur ibid. verſ. Ad rationem quintam.

257 Intellectus non habet libertatem opinandi ut libet, ſed violenter inclinatur in eam partem, in qua ſunt fortiora motiva.

258 Dictamen rationis quid ſit.

259 Ratio eſt dux intellectus.

260 Conſcientia quid. & n. ſeq.

261 Credulitas quotuplex. & per quos gradus ad plenam credulitatem perveniatur.

Fides, opinio ſuſpicio, & dubitatio in quibus differant. ibid.

262 Ignorantia vincibilis, & affectata æquiparatur ſcientiæ.

263 Argumentum à communiter accidentibus validum eſt.

264 Quæſtio omnis, in qua de peccato mortali quæritur, niſi expreſſe veritas habeatur, periculosè determinatur.

365 Roboam reprehenditur quod ſecutus fuerit conſilium juvenum derelicto conſilio ſeniorum.

266 Senum gloria eſt canities.

267 Lex naturæ eſt impreſſio Divini luminis in rationali creatura.

268 Lumen naturale intellectus eſt manifeſtatio veritatis.

269 Opinionem erroneam ſequens alicujus Magiſtri ex ſimplicitate non excuſatur.

270 Dubiis in rebus non eſt de facili præſtandus aſſenſus.

271 Doctor referens plures opiniones in dubiis, quam cenſeatur approbare.

272 Doctor qui ſimpliciter approbat unam opinionem, cenſetur contrariam reſilire.

273 Idem ſi dicat unam opinionem eſſe probabiliorem, ſeu veriorem. & n. ſeq.

274 Intellectus c. Cum Marthæ, § Quæſiviſti, de celebr. Miſſar.

275 Opinio communis eſt probabilis, & amplectenda in judicando, & conſulendo.

276 Niſi contraria ſit probabilior ſeu verior n. 438.

278 Rationem dimittens propter authoritatem humanam, incidit in inſipientiam beſtialem.

279 Opinionem communem ſequens, poſtrema veritati excuſatur à pœna in foro externo, ſed non excuſatur in foro conſcientiæ.

Opinio communis inducit errorem probabilem ibid.

280 Theodoſii Imperatoris edictum de opinione præferenda in diſcordia Iuriſconſultorum.

281 Probatio plenior abſorbet, & conſumit minus plenam dicitur oppoſitam & n. ſeq.

282 Teſtes plures in concurſu prævalent paucioribus.

283 Rationes duæ vincunt unam, & ratio fortis minus fortem tollit.

284 Opinio in concurſu probabiliorũ non eſt probabilis, ſed improbabilis.

285 Pars major, ac ſanior prævalet in omnibus actibus universitatis.

Con-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

286 *Conſtitutiones nonnullorum Ordinum præcipiunt ſuis ſubditis Regularibus, ut in controverſiis moralibus ſequantur opiniones magis probabiles.*
287 *Epiſcopi Graſſenſis Synodalis admonitio ad Confeſſarios nimis indulgentes, qui laxiores, minuſque probabiles opiniones ſequuntur.*
288. *Opinio ſemper eligenda, per quam Deus magis glorificatur, & quæ majorem habet conformitatem cum arcta via Evangelij.*
289 *Immunis eſt à peccato relinquens opinionem, quam veram credit, & magis tutam, ut ſequatur contrariam, eſt propoſitio non toleranda.*
290 *Certis incerta proponens in rebus ad ſalutem animæ pertinentibus graviter peccat.*
291 *Periculum qui non æſtimat imprudens, ac temerarius eſt, quod pluribus exemplis oſtenditur.*
292 *Doctrina de electione opinionis minus probabilis continet multa abſurda, quæ hic referuntur à n. 293. uſque ad n. 340.*
293 *Medicus præbens ægroto medicamentum, quod probabiliter poſſet obeſſe, peccat contra Iuſtitiam, & contra Charitatem. & nn. ſeqq.*
294 *Pericula ſe committens ſtultus & fatuus dicitur.*
295 *Medicus ſalutis gratia eſt.*
296 *Sacerdotes, & Paſtores Eccleſiæ ſunt Medici ſpirituales, qui medentur languoribus animæ.*
297 *Mors æterna longè magis eſt formidanda, quàm mors temporalis.*
298 *Iudicem poſſe judicare pro parte minus probabili oſtenditur eſſe abſurdum. & nn. ſeqq. & n. 355*
299 *Iudex eſt miniſter Dei, & debet conformare judicium cum veritate.*
300 *Nec poteſt contra eam pronunciare cum libera conſcientia, & ſecura.*
301 *Iudicium fori contentioſi non differt à judicio in foro animæ quoad obligationem eligendi opinionem magis probabilem.*
302 *Acceptio perſonarum gravius eſt peccatum in diſpenſatione rerum ſpiritualium, quam temporalium.*
303 *Opinionem ne dum probabilem, ſed nec probabiliorem ſequi licet in adminiſtratione Sacramentorum, quando ſuppetit materia certa.*
304 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis invertit ordinem judicij in foro pœnitentiali, & n. ſeq.*
305 *Confeſſor ſecundum aliquos non poteſt denegare abſolutionem eligenti opinionem minus probabilem, & minus tutam. Et denegando peccat mortaliter etiamſi credat pœnitentis opinionem eſſe falſam ibid.*
306 *Bellum ex utraque parte juſtum non datur. & num. 318.*
307 *Poſſeſſor dicitur habere potiora jura, etiamſi nullum jus habeat.*
Rex, qui pacifice regnum poſſidet, in paritate opinionum utrinque probabilium, iniquum eſt ut de ſua poſſeſſione vi dejiciatur, ibid.
308 *Bellum à ſpoliato moveri poteſt ſolum incontinenti, non autem ex intervallo.*
309 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis publicam pacem multoties turbat, & inflammat Principes ad bella gerenda.*
310 *Bellum eſt perditio animæ, corporis, & ſubſtantiæ.*
311. *Opinionum oppoſitarum utcumque probabilium oportet unam eſſe veram, & alteram falſam, & qui conſulit, vel judicat ſecundum utramque, neceſſariò pro una parte eligit falſum tam materialiter, quàm formaliter. & n. ſeq.*
312 *Probabilitas indifferenter ſe habet ad verum, & falſum.*
313 *Advocato non licet pro utraque parte ſcienter patrocinari & n. 315.*
314 *Doctrina de libera electione probabilium opinionum vix ad praxim deduci poteſt ſine ſcandalo.*
315 *Contrarietas turpis eſt in Doctore.*
316 *Amicis duobus in contrarijs opinionibus exiſtentibus, ſanctum eſt pro veritate pugnare.*
317 *Opinionibus diſcrepantibus conari quis debet habere Iudicem propitium, non tamen claudicantem.*
318 *Defenſio non competit ei, qui poteſt juſtè & impune offendi.*
319 *Doctrina de libera electione opinionis probabilis convellit libertatem, & immunitatem Eccleſiaſticam.*
320 *Reddit homines ignavos, eoſque ab omni ſtudio contemplandæ veritatis abducit.*
Relaxat fidelium conſcientias. & n. 322. & n. 337
Parit effrænatam opinionum multitudinem. n. 330. & 338.
Aperit viam opinionibus falſis, temerarijs, & ſcandaloſis. n. 335. & 338.
Non tollit ſcrupulos, ſed hebetat conſcientias. num. 401.
321 *Actus argumentandi eſt apud infinitos, concluſio reſpondendi, & medicina ſanandi apud paucos.*
322 *In occaſione proxima peccati ex ſententia cujuſdam Theologi licitum eſt perſeverare ob ſui, vel alterius commodum ſpirituale, vel temporale.*
324 *Concubinarius ex cujuſdam Theologi ſententia non tenetur concubinam è domo expellere, ſed tantum polliceri ſe cum ipſa non peccaturum, quando ex dimiſſa triſtius vitam duceret.*
325 *Miſſam audiens, & divinum officium recitans cum diſtractione voluntaria non ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.*
326 *Regularibus nefas eſt reluctari Papæ reformationem indicenti.*
327 *Opinionem minus probabilem Confeſſor poteſt eligere, cum per eam eximit pœnitentem ab aliqua obligatione, ex quorumdam Theologorum ſententia.*
328 *Et tenetur opinionem liberantem, & laxiorem indicare pœnitenti de illa interroganti.*
329 *Propoſitum habens varios Doctores conſulendi donec aliquem juxta deſiderium ſuum reſpondentem inveniat, an ſit tutus in conſcientia.*
330 *Opinionum probabilium hodie tam ingens eſt numerus, ut libera illarum electio videatur fovere quandam veluti libertatem conſcientiæ. & nn. ſeqq.*
331 *Doctoris unius authoritas an faciat opinionem probabilem ex eo, quod generaliter ſic doceant quatuor, vel quinque Doctores.*
332 *Opiniones probabiles efficere, ut quod olim peccatum erat, hodie amplius non ſit, aſſertio eſt non toleranda.*
333 *Opinionem erroneam ſequens alicujus Magiſtri à peccato non excuſatur.*
334 *Probabilitatum uſus eſt commentum Diaboli ad enervandam vim præceptorum. & n. 337.*
335 *Opiniones plurimæ hic referuntur, quæ non ſunt tolerandæ, & tamen hodie à quibuſdam Theologis probabiles reputantur.*
336 *Aſſertiones multæ, quas Parochi Pariſienſes, & Rothomagenſes Clero Gallicano authoritate Superiorum damnandas propoſuerunt, referuntur.*
337 *Mechlinienſis Archiepiſcopi Epiſtola ad ſacram Congregationem Inquiſitionis adverſus Confeſſores, qui nimis laxant habenas peccatoribus, innixi pernicioſis opinionibus quorumdam Theologorum refertur. & nn. ſeqq.*
339 *Aſſertiones ſeptemdecim referuntur excerptæ ex libris nonnullorum Theologorum, quas facultas Theologica Lovanienſis judicavit in praxi non tolerandas, & authoritate Superiorum prohibendas.*
Gandavenſis Epiſcopi Epiſtola, & aſſertiones viginti ſex ad ejus requiſitionem cenſuratæ à facultate Theologiæ Lovanienſi. ſub d. n. 339. verſ. His addimus.
340 *Propoſitiones ſex à Congregatione S. Officij qualificatæ ſub d. n. 339. verſ. His demum adjicimus.*
341 *Agere incertum, & dimittere certum in materia morali eſt peccatum mortale.*
342 *Pars periculoſa in controverſijs moralibus quæ dicatur ex ſententia Henrici Gandavenſis.*
343 *Iudex, gloſſis diſcrepantibus, eligere debet opinionem, cui magis ratio intellectus ſui conſentit.*
344 *Sententia judicis ſequentis unam opinionem in materia, in qua eſt magnus conflictus, valet, ſi non appareat quæ ſit communior, & illa non ſit apertè falſa.*
345 *Opinio verior, & probabilior à Iuriſperitis pro eadem accipitur.*
346 *Opinio tutior ſequenda eſt ubi agitur de periculo animæ, etiamſi oppoſita ſit ſatis probabilis ex ſententia Henrici Boich, & Bellameræ.*
347 *Opinionem communem Curia non ſequitur ubi contraria eſt verior.*
348 *Opinio communis judicanda non eſt ex multitudine, ſed ex pondere Authorum materiam diligenter inquirentium.*
349 *Doctoribus antiquis magis deferendum eſt, quàm modernis. & quatuor numeris ſeqq.*
350 *Antiqui magni, & veræ Philoſophiæ Authores.*
351 *Doctores antiquos relinquens, ut modernis adhæreat, non rectè ſapit.*
352 *Gloſſæ authoritas omnes alios antecedit.*
353 *Intellectus Clem. 1. §. fin. de Sum. Trinit. & fide Cathol.*
354 *Opinionem probabilem relicta probabiliori, ac tutiori ex ſententia multorum Theologorum noſtri temporis ſequi non licet conſiliario, ſeu conſultori animarum.*
355 *Item nec Iudici. & nn. ſeqq. uſque ad n. 373.*
Item nec Medico. n. 373. & nn. ſeqq.
Item nec Regi in bello gerendo. n. 375.
Et multò minùs in eſſentialibus Sacramentorum. n. 376. & nn. ſeqq. uſque ad n. 381.
356 *Iudex in cauſa criminalibus ſequi poteſt opinionem probabilem, quæ favet reo, relicta probabiliori, quæ favet Fiſco, ſi probabilitas verſetur circa factum.*
357 *Imo tenetur eo caſu reum abſolvere, ex ſententia nonnullorum Theologorum.*
Contrarium defendunt ſive probabilitas verſetur circa factum. n. 358. & nn. ſeqq. Sive circa jus. n. 366. & n. ſeq. uſque ad n. 373.
358 *Iudex ſpectare non debet an probationes Fiſci præponderent probationibus rei, ſed an ex proceſſu reſultet probatio ſufficiens ad condemnandum. & nn. ſeqq.*
359 *Accuſatore non probante, reus abſolvitur.*
360 *Etiamſi reus nihil probaverit.*
361 *Exceptio negativa pro parte rei non eſt probanda.*
362 *Accuſatum, vel inquiſitum etiam poſt accuſationem, vel inquiſitionem non præſumuntur culpabiles niſi delictum probetur.*
363 *Iudex abſoluto proceſſu offenſivo, ac defenſivo quomodo ſe debeat gerere in reo condemnando, vel abſolvendo.*
364 *Probationes in criminalibus debent eſſe luce clariores.*
365 *Indicia etiam vehementia ad infligendam pœnam ordinariam non ſufficiunt.*
367 *Iudices proniores eſſe debere ad abſolvendum, quàm ad condemnandum, & conſimiles regulæ quando habeant locum.*
368 *Læſæ Majeſtatis crimen an committat occidens Conſiliarium Principis.*
369 *Andreas de Iſernia Reginæ Ioannæ Conſiliarius Neapoli trucidatur.*
370 *Fur de jure an ſit ſuſpendendus pro unico furto magnæ quantitatis.*
371 *Rapiens publicam meretricem an incidat in pœnam raptus.*
372 *Et quid in muliere rapiente virum.*
373 *Medicus peccat, ſi ſcienter applicat infirmis medicamenta dubia, etiamſi credat ea probabiliter profutura.*
374 *Ægrotū melius eſt in manu Creatoris relinquere, quàm periculo exponere dubitabilis medicinæ.*
376 *Opinione probabili uti nō licet in eſſentialibus Sacramentorum niſi in caſu extremæ neceſſitatis.*
377 *Periculum grave facit, ut formido præponderet opinioni.*
378 *Baptizandus eſt puer in periculo mortis conſtitutus, ſi quid appareat extra uterum.*
379 *Sacerdos exiſtens in peccato mortali ſi temporis angat, ut non ſit locus pœnitentiæ, poteſt miniſtrare Sacramentum abſque peccato.*
380 *Sacerdoti eligenti opinionem probabilem Eccleſia minimè tribuit juriſdictionem ad abſolvendum, niſi error ſit communis, & titulus putativus proveniat à legitimo Superiore.*
381 *Advocato an, & quando liceat patrocinari ſecundum opinionem probabilem. & nn. ſeqq. uſque ad n. 392.*
382 *Advocatus in cauſa, in qua utrinque ſunt opiniones æquè probabiles ſi proponat clientulo rem tanquam certam, mentitur, & tenetur ei ad damna, & intereſſe.*
383 *Sed non prohibetur in cauſa dubia patrocinari ſi aperiat clientulo rem dubiam eſſe.*
384 *Temerè litigare non dicitur qui dubius eſt, ſed qui ſcit jus non habere.*
385 *Lites plerumque de re dubia inſtituuntur.*
386 *Advocati rectè meliorem vitam faciunt, quàm fratres Prædicatores, vel alij Religioſi.*
387 *Advocato non licet patrocinari pro parte minus probabili contra probabiliorem.*
388 *Etiamſi pandat clientulo rationes adverſarij eſſe probabiliores.*
Etiamſi non ſit cauſa ſanguinis, vel majoris partis bonorum. n. 390.
389 *Advocatus, qui in principio litis credidit rationes ſui clientuli eſſe probabiliores, ſi in proceſſu appareat contrarium, tenetur cauſam deſerere, aut illum ad concordiam inducere.*
391 *Furti actio datur etiam pro re minima.*

392 *Opinionem minùs probabilem ſequens, ac minùs tutam, relicta probabiliori, ac tutiori, eſt maximè imprudens, ac temerarius.*

394 *Verum eſt bonum intellectus, falſum autem eſt malum ipſius.*

395 *Veritas perſpicuum indaganda eſt in foro conſcientiæ, qui dicitur forum veritatis.*

396 *Conſcientia eſt quædam conſonantia, & harmonia cum veritate.*

397 *Lex Conſcientiæ debet dici lex Evangelica à Patre luminum oriens.*

Conſcientia eſt Angelus mentis præſes, ibid.

398 *Ratio naturalis ſe ipſam oſtendit, & veritatem occultam non ſinit.*

Formido duplex, ibid. verſ. Ad rationem quintam.

399 *Intellectus c. Litteras, de reſtit. ſpol. & n. ſeq.*

400 *Opiniones diſtinguens, & ad concordiam reducens, non videtur alias opiniones reprobare.*

Medium non opponitur extremis, ſed extrema ipſa invicem opponuntur, & mutuò ſe perimunt. ibid.

402 *Epilogus principalium trium quæſtionum, & praxis ſervanda in opinione deligenda cum ſecuritate conſcientiæ.*

403 *Opinionem probabilem an faciat authoritas unius Doctoris. Latè diſputatur, & nu. ſeqq. uſque in finem.*

Quid ſi authoritas illa ſit rationibus deſtituta. n. 406. & nu. ſeqq. uſque ad n. 418.

Et quid ſi nitatur gravi aliquo fundamento. n. 417. & nu. ſeqq.

Et quid de authoritate alicujus, qui ſit princeps in aliqua facultate. n. 420.

Et quid ſi opinio unius Doctoris ſit contra legem Dei, vel Eccleſiæ. n. 425.

Et quid ſi contra communem aliorum opinionem. n. 433. & 442.

Et quid ſi opinio ſingularis ſit verior, quàm opinio communis. n. 438.

Et quid ſi ab utraque parte ſint totidem Authores æqualis ponderis, & rationes æquè ſuaſibiles. num. 444.

Et quid ſi pro una parte ſint Doctores numero plures, & pro contraria graviores. n. 445.

Et quid ſi utrinque Doctores ſint æquales numero, ſed pondere inæquales. n. 447.

Et quid ſi pro una parte ſtet authoritas unius gravis Doctoris, & pro contraria nullus occurrat Doctor, & rationes utrinq; ſint æquales. n. 448.

405 *Opinionem probabilem facit authoritas unius Doctoris etiamſi contineat errorem contra jus divinum.*

Contrarium. n. 412. & n. 425. & n. 432.

406 *Opinionem probabilem in moralibus non facit ſola authoritas unius Doctoris utcumque gravis, & probi.*

407 *Probabilia ſunt quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut Sapientibus, & his vel omnibus, vel pluribus, vel maximè notis. & n. 421. & 434.*

408 *Doctorum dictis in tantum eſt credendum, in quantum Canonicis ſcripturis deſerviunt.*

409 *Vox unius, vox nullius.*

410 *Doctori atteſtanti de conſuetudine vel de communi uſu loquendi non creditur.*

411 *Cardinalis Zabarella nunquam voluit in opinionibus ceſtrenis urgente ratione.*

415 *Teſti unico atteſtanti de morte mariti non eſt credendum.*

416 *Ingenio non procedendum, ſed authoritatibus inſiſtendum.*

417 *Opinionem probabilem facit authoritas unius Doctoris probi, & docti, ſi nitatur gravi aliquo fundamento, & in contrarium nulla occurrat ratio, vel authoritas moveant.*

418 *Opinionem ſequens alicujus Magiſtri non ſubtiliter indagatam, quæ poſtmodum apparet falſa, excuſatur à peccato quamdiu falſa non apparuerit.*

419 *Nec peccat mortaliter qui ſequitur intellectum alicujus gravis Authoris etiamſi erret, dummodo error verſetur circa ſubtilitates legum.*

420 *Opinionem probabilem facit ſola authoritas unius Sapientis clariſſimi, & principis in aliqua facultate.*

422 *Locus ab authoritate infirmus, & inartificialis.*

423 *Authoritatis pondus inclinat ad actum, præcipuè ſi gravis ſit.*

424 *Authoritas magni Doctoris in tantum facit aliquam probabilitatem, in quantum præſupponitur in ſcientia verſatus, vel ſapienter loquutus.*

425 *Opinio unius Doctoris quantumvis gravis, & pii ſi ab Eccleſia ſit reprobata, aut ſit contra jus divinum, eſt improbabilis, & falſa.*

426 *Ius ignorare licet indoctis, ac rudibus, non autem iis, qui ſua prudentia inſtructi ſunt.*

427 *Illiteratus debet conſulere peritiores: alioquin ex juris ignorantia non excuſatur, & n. ſeq.*

428 *Simoniam committens non excuſatur ex eo, quod ſe peccare non crediderit.*

429 *Ignorantia nulla invincibilis eſt peccatum.*

430 *Ignorantia craſſa, & ſupina neminem excuſat.*

431 *Et quæ dicatur hujuſmodi ignorantia.*

432 *Opinionem ſequens errantis Magiſtri in ſpectantibus ad fidem, & bonos mores, ex ſimplicitate, & juris ignorantia non excuſatur.*

433 *Opinionem probabilem non reddit ſola authoritas unius Doctoris, ſi in contrarium ſit communis opinio.*

Niſi ille Doctor ita ſolveret argumenta contraria, & confirmaret ſua, ut ſuam redderet aut certam, aut longè probabiliorem. n. 438.

434 *Vox communis præfertur dictis paucorum.*

Rarò benè loquitur qui contra omnes loquitur. ib.

435 *Opinio communis non dicitur quæ plures Doctores habet caco ſequentes perfunctoriè.*

436 *Opinionem probabilem non facit multitudo Doctorum, ſi eam non confirment optimis rationibus.*

437 *Opinio probabilis communiter cenſetur ſi ſit approbata à ſex Doctoribus claſſicis tam ex profeſſo tractantibus, quàm ſi à quinquaginta ſola ferè authoritate priorum ductis.*

439 *Opinioni, quæ melioribus rationibus fulcitur juſtum, & æquum eſt inhærere, licet Imperator ſit in opinione contraria.*

440 *Verbo credendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum.*

441 *Ab opinione communi recedere non licet niſi habenti pro ſe rationem certam, & convincentem.*

442 *Opinionem probabilem non facit authoritas unius Doctoris, quando in contrarium ſunt plures æqualis, vel majoris ponderis.*

443 *Niſi opinio paucorum eſſet validioribus rationibus munita.*

444 *Opinionem unius, vel alterius, aut etiam plurium Doctorum ſequi non licet, quando in contrarium ſunt totidem Doctores æqualis ponderis, & rationes utrinque pares.*

445 *Idemq́; ſi pro una parte ſint Doctores numero plures, & pro contraria graviores.*

Secus ſi Doctores utrinque ſint pares numero, ſed graviores pro una parte. num. 447.

446 *Dignitas perſonarum compenſatur cum numero.*

448 *Opinionem probabilem reddit authoritas unius gravis Doctoris, ſi pro contraria nullus occurrat Doctor, & rationes utrinque ſint æquales.*

449 *Probationes cùm utrinque ſunt æquales, quælibet minima præſumptio pro una parte facit eam prævalere.*

1 NE INNITARIS. Conſtitutiones Decretorum ſingularibus ſunt opinionibus præferendæ. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. Butr. Card. Imol. Anchar. Abb. & alios communiter, vel ſecundum Aret. In judicando non debet quis ſequi ſenſum proprium, ſed regulas Patrum, ſive Conſtitutiones; vel generalius, In quocumque negotio debent magis ſervari Conſtitutiones, quàm ſenſus proprius. Sunt duæ partes. Prima ponit verba Salomonis *Proverb.* 3. Secunda expoſitionem Hieronymi ibi, *Prudentia ſua.*

2 Nota primò ſecundum Ant. Butr. ſignificatum horum verborum: *Non facias ſecundum prudentiam tuam*, intelliguntur enim de prudentia à jure informata. Unde gloſ. 3. Hoſtien. Jo. Andr. Imol. & Abb. interpretantur verba, *Prudentiæ tuæ*, id eſt in malo, ut in c. *Secundum* 8. *qu.* 1. Exemplificant Abb. Antiq. & Jo. Andr. ſi alicui dicatur: Non debes hoc facere, quia contra jus eſt; & reſpondeat ille, non curo, quia mihi videtur ita fieri debere: hic proprium ſenſum præponit Patrum conſtitutis; contra quem Auguſtinus in *lib.* 50. *homiliarum*, *homilia* 28. (Vis videre (inquit) quid ſit homo? omnis homo mendax. Homo ergo ſi vult eſſe aliquid boni, non ſit de ſuo: ſi de ſuo eſſe voluerit, mendax erit: ſi verax eſſe voluerit, de Deo, non de ſuo erit.) Et in *lib. de vera innoc. cap.* 311. (Nemo habet de ſuo niſi mendacium, & peccatum: ſi quid autem habet homo veritatis, & juſtitiæ, ex illo fonte eſt, quem debemus ſitire in hac eremo, ut ex eo quaſi guttis quibuſdam irrigati, non deficiamus in via.)

3 Secundò nota, ex illis verbis, quæ ſibi agenda, vel dicenda videntur, ex dictis, vel factis cognoſci hominis ſapientiam, vel ſtultitiam. Ad hoc *l. Quidam in ſuo, ff. De condit. inſtit.* ut hic per Butr. *in* 1. *notab.* magis tamen in hoc ſpectanda ſunt facta, quàm verba. *l. Si ratione, §. Si qui, ff. De adm. tut. & l. De quibus, in fin. ff. De legib. c. Dilecti, in fin. de Appellat. cum Concordant.* de quibus ibi plenè per gloſſam *ver. Facta præveniunt.*

5 Tertiò nota, ſtandum eſſe dictis SS. Patrum. Intellige ſecundum Innoc. & Compoſtell. ſi non ab Eccleſia recepta: & qui dicit quòd ipſi dicunt, non poteſt de temeritate redargui, niſi ab ipſiſmet fuerint retractata. Item Auguſtinus multa de dictis ſuis retractavit; vel tantùm per Eccleſiam correcta, *c.* 1. 16. *diſt.* Et cum Innoc. & Compoſtell. transeunt hic Hoſt. Jo. Andr. Butr.

6 Card. Imol. & alii quàm omnes. Unde patet erroneum eſſe quod Abb. dixit num. 3. *verſ. Ultimo quæritur*, videlicet dictum unius Sancti adjutum authoritate novi, vel veteris Teſtamenti prævalere Papæ interpretationi. Et quod dixit *c. Significaſti, num.* 3. *de elect.* in concernentibus fidem, etiam dictum unius privati præferendum eſſe dicto Papæ, ſi ille moveretur melioribus rationibus, & authoritatibus novi, & veteris Teſtamenti. Imo enim indubitata doctrina Eccleſiæ Romanæ, quæ principaliter eſt in Papa, eſt regula fidei. *c. Omnis*, 22. *diſt. c. Quæ, in fin.* 4 *ubiq;* c. 1. & *ſeq.* 12. *diſt.* & ad ipſum pertinet hujuſmodi dubia determinare. *c. Multo*, 17. *diſt. c. Hæc eſt fides*, *c.* 2. *eſt aliud*, *c. Quoties, & per totam*, 24. *q.* 1. *c. Majores, Inſ. de Baptiſ.* & docet S. Thom. 2. 2. *qu.* 1. *art.* 10. Unde meritò hanc Abbatis doctrinam confutat Sylveſt. in *ver. Opinionum*, 2. *in fin. verſ. Quod autem dicit*

8 *Panorm.* Nec obſtat, quod authoritas Hieronymi prævaluerit ſententiæ Concilii, *ut in c. Ita*, 36. *qu.* 2. Nam ut notat gloſ. & Turrecrem. in *c. Placuit, eod. cauſ. & quæſt.* hoc provenit quia dictum Hieronymi non ſolum fundatur, & roboratur veritate veteris Teſtamenti, ſed etiam innititur authoritati Meldenſis Concilii. In philo-

9 ſophicis verò, quæ ad fidem non ſpectant, dicta SS. Patrum non ſunt majoris authoritatis, quàm dicta Philoſophorum quos ſequuntur, ut per D. Thomam in 2. *ſentent. diſt.* 14. *art.* 2. *in corp. & in reſponſ. ad* 1.

10 Ultimò nota, Judicem non debere judicare ſecundum propriam opinionem, ſed ſecundum decreta Patrum, & aliorum habentium poteſtatem legis condendæ. Concordat text. *inc.* 1. *ſup. eod.* ibi: (Et nemo in actionibus vel judiciis Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, vel eorum authori-

11 tate ducatur.) (Nam ut inquit hic *Bald. num.* 2. erronea eſt cōſcientia propria, & ſingularis, quæ eſt potius quædam ſuperſtitio. *l. Quæ ſub condi-*

12 *tione, ff. De condit. inſtit.* Unde Antoni. de Butr, Jo. de Imol. & Alex. de Nevo dicunt hunc textum eſſe allegabilem contra capricioſos, qui plus de ſe præſumunt, quàm ſit in rei veritate, & volunt omnes opiniones ſuas aliis prævalere.

13 QUÆRO generaliter utrùm in omni materia ſequi liceat quamcumque opinionem probabilem?

14 Præſens diſputatio, ſeu potius tractatus de opinione probabili dividitur in quinque partes principales. In prima *num.* 13. proponitur quæſtio generalis ut ſupra, videlicet, Utrùm in omni materia ſequi liceat quamcumque opinionem probabilem. Ex *num.* 15. diſcutitur quid tenendum in materia ad fidem aut mores non pertinente. Ex *num.* 19. quid in articulis ab Eccleſia diffinitis. Ex *num.* 23. Quid in materia morum, & ponitur origo, & progreſſus doctrinæ de libera electione opinionis probabilis. Et à *num.* 25. uſque ad *num.* 44. recenſentur Authores probabiliſtarum, & eorum variæ opiniones. In ſecunda parte principali à *num.* 44. uſque ad *num.* 121. ponitur prima quæſtio. An in moralibus ſequi liceat opinionem probabilem ſecundùm ſe, prætermittendo à quacumque probabiliore opinionis oppoſitæ. Et à *num.* 45. uſque ad *num.* 59. ponuntur undecim argumenta pro opinione affirmativa. Et à *num.* 59. uſque ad *num.* 98. ponuntur viginti ſex argumenta pro opinione negativa.

Et à n.98. uſque ad n.121. explicatur quomodo intelligendum ſit illud principium, quod, In moralibus ſufficiat certitudo ex probabilibus. Et à n.121. uſque ad n.125. ſolvuntur argumenta contraria. In tertia parte principali à n.125. uſque ad n.253. ponitur ſecunda quæſtio, An ex duabus opinionibus oppoſitis æquè probabilibus liberum ſit cuilibet ſequi utramque, vel alteram quam maluerit. Et d. n.121. ponuntur argumenta pro opinione affirmativa. Et à n.127. uſque ad n.252. ponuntur ſex fundamenta principalia pro opinione negativa. Et à n.125. uſque ad n.171. ponitur prima concluſio, quod is, qui judicat duas opiniones oppoſitas eſſe æqualiter probabiles, non eſt moraliter certus, ſed dubius. Et hæc concluſio probatur ſeptemdecim argumentis. Et à n.171. uſque ad n.229. ponitur ſecunda concluſio, quod is qui dubius eſt, in moralibus tenetur ſequi partem tutiorem. Et à n.172. uſque ad n.191. ſolvitur prima objectio, quod ſequi partem tutiorem non ſit in præcepto. Et à n.191. uſque ad n.211. oſtenditur in moralibus, & in foro conſcientiæ non habere locum regulam juris, quod in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis. Et à n.211. uſque ad n.216. ſolvitur ſecunda objectio, quod regula de tutiori parte in dubio eligenda non habeat locum in dubio juris. Et n.217. ſolvitur tertia objectio, quod non habeat locum in dubio juris ſpeculativo. Et n.220. ſolvitur quarta objectio, quod procedat tantum in materia irregularitatis. Et n.225. ſolvitur quinta objectio de opinione probabiliori. Et à n.229. uſque ad n.242. ponitur tertia concluſio, quod ubi non conſtat æquè opinio ſit tutior, ſervandæ ſunt regulæ à jure præſcriptæ. Et à n.242. uſque ad n.252. ponuntur alia quinque fundamenta principalia pro eadem opinione negativa. Et n.252. ſolvuntur contraria. In quarta parte principali à n.253. uſque ad n.403. ponitur tertia quæſtio, An ſequi liceat opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori. Et n.254. & 255. ponuntur ſeptem argumenta pro parte affirmativa. Et à n.256. uſque ad n.402. ponuntur quadraginta duo fundamenta pro parte negativa. Et à n.292. uſque ad n.340. ponuntur duodecim abſurda, quibus oſtenditur quam ſit pernicioſa Chriſtianæ Reipublicæ, & ſaluti animarum hæc doctrina de libera electione opinionis probabilis. Et à n.335. uſque ad n.340. recenſentur quamplurimæ opiniones modernorum Theologorum, quas dicunt eſſe probabiles, cum tamen non ſint tolerandæ. Et à n.340. uſque ad n.392. referuntur, & expenduntur Authores antiqui, & moderni pro hac ſententia negativa. Et à n.392. uſque ad n.402. ſolvuntur argumenta contraria. Et d. n.402. ponitur epilogus præcedentium quæſtionum, & praxis ſervanda in opinione deligenda cum ſecuritate conſcientiæ. In quinta, & ultima parte principali à n.403. uſque in finem ponitur quarta quæſtio, An authoritas unius Doctoris reddat opinionem probabilem: & abſolvitur per octo concluſiones.

15 Pro clariori ſolutione hujus graviſſimæ, ac perdifficilis quæſtionis duo membra principalia ſunt diſtinguenda. Primum eſt cum verſamur in materia quæ ad fidem, aut mores non pertinet. Et tunc abſolutum eſt licere unicuique eligere opinionem etiam minus probabilem, ut declarat S. Thom. *quodlib. 3. art. 10.* dicens hoc caſu habere locum quod Apoſtolus dicit *ad Roman. 14. Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundat.* Et ſequitur Sylveſter in *Sum. in ver. Opinio num. 1.* ideoque in quæſtionibus Scholaſticorum, De numero Angelorum, De loco Paradiſi Terreſtris, De tempore Judicii finalis, Si Adam non peccaſſet utrum Chriſtus incarnatus fuiſſet, An major ſit numerus electorum, an reproborum, & his ſimilibus, poteſt quilibet ex probabilibus opinionibus eligere quam maluerit, licet minus probabilem. Et propterea in *c. Cum Marthæ, §. Quæſiviſti, de celebr. Miſſar.* quamvis inter varias Scholaſticorum ſententias illa probabilior judicetur quæ aſſerit in conſecratione Calicis aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari: tamen dicitur non eſſe inconveniens ſi aqua in
16 corpore Chriſti eſſe credatur. Et Innoc. hic affirmat ſi Sancti diverſas opiniones inter ſe habeant in his, quæ ab Eccleſia non ſunt diffinita, licitum eſſe cuique quod vult dicere. Et hoc dictum Innocentii ſequitur hic Hoſtien. *num. 3.* & Bartol. in *l. fin. C. De pœn. Judic. qui malè judicat.* Oldr. *conſ. 286. incipien. In electione, num. 5. verſ.*
17 *Lectum erat ec.* Et Sylveſt. *in ver. Opinio, num. 2.* Exemplificat Innoc. in Salomone damnato, & in corpore B. Mariæ aſſumpto. Sed quoad hoc ultimum hodie communis opinio eſt in contrarium, & meritò, ut dicunt hic Hoſtien. *num. 3.* & Joan. Andr. *num. 5.* Unde Bald. *num. 14.* ait, olim non fuiſſe hæreticum credere corpus B. Mariæ non eſſe in Paradiſo propter varias opiniones Sanctorum Patrum: hodie vero eſſe proximum hæreſi, quia ſolemniſſimum feſtum fit de Aſſumptione Sanctiſſimæ Virginis, cujus corpus, & anima, ut verbis Baldi utar, piè creditur eſſe in Paradiſo apud pedes Jeſu Chriſti: vel à dextris Chriſti, ut loquar cum Ugone de S. Victore, Petro Damiano, D. Thoma, & Card. Bellarm. ita exponentibus Pſalmum, *Adſtitit Regina à dextris tuis,* &c. Cæterum an, & quando in his, & conſimilibus quæſtionibus ad fidem, aut mores non pertinentibus ſequi liceat opiniones non probabiles, ad rem præſentem non ſpectat, & dixi in *c. 1. ſup. de Sum. Trinit. & fide Cathol.*

19 Secundum membrum principale eſt cum verſamur in his, quæ ſpectant ad fidem, aut mores; & tunc ſubdiſtinguere oportet duos caſus. Primus eſt cum articuli ſunt determinati à lege, aut publicè tenentur ſecundum Eccleſiæ authoritatem: & habet locum quod Auguſtinus ait in *lib. 3. de Doctrina Chriſtiana*; (Conſulere debet quis regulam fidei, quam de ſcripturarum planioribus locis, & de Eccleſiæ authoritate percepit.) Et quod ait Hieronymus in *Parabol.* (Prudentiæ ſuæ innititur, qui ea, quæ agenda, vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit.) ut hic in litera. Ad idem ſunt textus in *c. Si inter; 6. quæſt. 4.* & in *c. Sæpiuſpere, 11. qu. 3.*
20 *cum multis concordan.* Unde ſecundum D. Thomam *d. quodlib. 3. art. 10.* qui aſſentit opinioni alicujus Magiſtri, contra manifeſtum Scripturæ teſtimonium, ſive contra id, quod publicè tenetur ſecundum Eccleſiæ authoritatem, non po-
21 teſt ab erroris vitio excuſari. Itaque ſemper præferri debet opinio, quæ habet pro ſe legem, vel probatam conſuetudinem, ut ait Sylveſt. in *ver. Opinio, eod. num. 2.* Et idem eſt ſi intellectus moveatur ab ipſo objecto, ſive quia ſit per ſeipſum cognitum, ut in primis principiis, quorum eſt intellectus, ſive per aliud, ut patet de concluſionibus, quarum eſt ſcientia, ut idem D. Thom. declarat in *2. 2. qu. 1. art. 4.* Sed hic non eſt caſus noſter, quia verſamur in opinione.
22 Opinio autem dicitur cum intellectus declinat in unam partem contradictionis, cum formidine tamen alterius; nam ſi id fieret cum certitudine, non eſſet opinio, ſed fides, ut per D. Thom. *d. art. 4.* & Sylveſtrum *loc. cit.*

23 Secundus caſus eſt cum articuli non ſunt à lege determinati, nec publicè tenentur ſecundum authoritatem Eccleſiæ. Et tunc quæſtio eſt ardua noſtris temporibus excitata, & valdè periculoſa, An in materia morum ſequi liceat quamcunque opinionem probabilem. Dixi, noſtris temporibus, quia doctrina de libera electione opinionis probabilis in moralibus hoc ſæculo introducta eſt, & quaſi parva ſcintilla in magnum incendium excrevit. Nam illius ſectatores nullum aſſerunt ex Magiſtris, qui ante centum annos eam tradiderit; non quia Scriptores illorum temporum de tali doctrina non cogitaverint; incredibile enim eſt tot viros illuminatiſſimos, ac acutiſſimi ingenii, qui de humanis actibus, & virtutibus moralibus ex profeſſo diſſeruerunt, vim probabilitatum per tot ſæcula non agnoviſſe: ſed quia cognoverunt judicium probabile non poſſe aſſumi pro regula rectè operandi. Quare hæc doctrina ex hoc ſolo redditur valde ſuſpecta, quod ſit nova, & à conſuetudine Eccleſiæ exorbitans, dicente Apoſtolo *ad Hebræos 13. 9. Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci.* & Hieronymo *in Epiſtola Apologetica contra Origenem, quæ eſt 53. lib. 1.* (Cur poſt quadringentos annos nos docere niteris quod ante neſcivimus? Cur profertur in medium quod Petrus, & Paulus edere noluerunt? uſque ad hanc diem ſine hac doctrina Mundus Chriſtianus fuit.) Hæc Hieronymus. Ad hoc *c. qui neſciat, 11. diſt. c. Quod dilectio, in fin. de conſang. & affinit.* & *c. Cum conſuetudinis, de conſuet.* ubi Jo. Andr. *num. 7.* Mutationes, inquit periculoſæ ſunt, ut docet Aphoriſmus: & eſt contra Doctores, qui pernicioſas novitates inveniunt. Confert text. *in l. 1. in fin. ff. De Senator.* per quem Bald. in *l. ult. num. 9. ff. De pœn. judic.* qui male judicat, dicit, præſumi imperitiam in eo qui tenet novas, & inſolitas opiniones, & eum ſequitur Andreas Siculus in *Repet. rubr. de fide inſtrum. col. 7. verſ. Quis autem modo.* Porrò concors antiquorum ſententia fuit, ad hoc ut quis rectè, & prudenter operetur, neceſſario requiri, ut habeat certitudinem, ſaltem moralem, de rectitudine, & honeſtate operationis, eamque certitudinem nullatenus reperiri in opinione probabili, quæ fallibilis eſt, & ſe habet ad verum, & falſum, ac proinde vitioſum eſſe illam aſſumere pro regula, & norma humanorum actuum, ita ut cum primum pervenerimus ad gradum probabilitatis, illico ſiſtamus pedem, nec ulterius progrediamur: quin potius in controverſiis moralibus, in quibus vertitur ſalutis periculum

ſumma ope nobis enitendum eſſe, ut certitudinem, exploſa omni formidine, habeamus, & veritatem aſſequamur. Et hanc Theoricam tradiderunt plurimi ex Claſſicis, & primariis Magiſtris, quorum verba ad calamum referemus infra *à n. 79. uſque ad n. 98.*

24 Verum poſt multa ſæcula irrepſit alia doctrina, videlicet ad rectitudinem operationis non requiri judicium certò, & evidenter dictans actionem licitam eſſe, ſeu honeſtam, ſed ſufficere probabile judicium cum formidine partis oppoſitæ. Et in hac ſententia dicitur fuiſſe Jo. Gerſon Cancellarius Pariſienſis in *tract. de præpar. ad Miſſam, conſider. 3. Alphab. 37. litera S.* & eam probarunt Gabriel Vaſquez in *1. 2. q. 19. art. 6. diſp. 62. cap. 5. num. 26.* Jo. Salas *ibidem qu. 21. tract. 8. diſp. unic. ſect. 4. num. 4.* & Thomas Sanchez in *Decal. lib. 1. c. 9. n. 28.* Et pluribus tuetur noviſſimè Candidus Philalethus, ſeu potius Andreas Blancus è Societate Jeſu de opinionum
25 praxi in prima quæſtione. Et poſito hoc principio recentiores Theologi ſtatuerunt tres gradus probabilitatis.

Primus gradus eſt, cum quis in aliquo articulo, ſeu controverſia morali agnoſcit unam opinionem eſſe probabilem, nempe illam, quæ affirmat actum eſſe licitum, & ſubeſt peccati periculo; nec ulterius inquirit, an opinio contraria ſit æquè probabilis, aut probabilior, poteſt tuta conſcientia opinionem illam probabilem ſequi. Et in hoc primo gradu conveniunt Theologi noſtri temporis ferè omnes. Sed ab hoc primo gradu probabilitatis noſtro ſæculo factus eſt tranſitus ad ſecundum multo laxiorem, & gravioribus difficultatibus, & periculis involutum; videlicet cùm in aliqua morali controverſia duæ ſunt opiniones oppoſitæ æquè probabiles, vel quaſi, liberum eſt unicuique amplecti alterutram quam maluerit, etiam poſthabita opinione tutiori, & ſpecificante actum pro illicito.

Et quia abyſſus abyſſum invocat ab hoc ſecundo probabilitatis gradu Scholaſtici noſtri ſæculi proceſſerunt ad tertium, diſſeminantes doctrinam novam, & anteactis ſæculis inauditam; nempe cum in aliqua quæſtione de moribus duæ ſunt opiniones contrariæ, quarum una eſt probabilis, & minus tuta, quia affirmat actum eſſe licitum, & ideo ſubeſt peccati periculo; Altera verò eſt probabilior, ac tutior, quia affirmat, & ſpecificat actum pro illicito, integrum eſt cuilibet amplecti opinionem minus probabilem, & minus tutam, propoſita opinione probabiliori,
26 ac tutiori. Et hujus ſententiæ Authores ſunt Medina, qui primus videtur ſcripſiſſe in defenſionem probabilitatum, in *1. 2. quæſt. 19. art. 6. dub. penult.* Vaſquez, Suarez, Gregorius de Valentia, Azorius, Ledeſma, & alii ad numerum ſeptemdecim, quos refert, & ſequitur Sanchez in *Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 4.* Idque hoc tempore receptum eſſe teſtatur Petrus de Lorca in *1. 2. tom. 1. de actibus humanis, diſput. 39. membr. 1.* Quinimo ita tenere omnino ferè omnes Scholaſticos affirmat noviſſimè Ludovicus à Cruce *ſuper Bulla Cruciatæ in tract. de opinione*
27 *probabili, dub. 1. num. 6.* & hoc procedere non ſolum in materia Juſtitiæ, ſed etiam in alia quacunque ſcripſerunt Vaſquez in 1. 2. qu. 19. *art. 6.*

art.6. diſput.63.num.1. in princ.& Sanchez d.c.9. num.22.

28 Mirum autem eſt quam longè, lateque hos gradus poſtea dilataverint. Nam in ſpecie dixerunt licere uti hac doctrina tam Lectoribus, & Magiſtris in Scholis, ut Salas *in 1.2. diſp.unic.*
29 *ſect.6.num.69.*& Sanchez *ubi ſupra nu.26.* quam Advocatis, quos poſſe patrocinari ſecundum opinionem probabilem, omiſſa probabiliori etiam in cauſa ſanguinis, vel civili omnium bonorum, tradiderunt Villalob. *in Sum. tom.1. tract.1. diff.14. num.5.* Turrian. *in 2.2. tom.2. quæſt.71. art.3.* Lorca in *part.1. tom.2. diſp.39. membr.2.* Vaſquez *in 1.2. diſp.1... art.6. & diſp.64.c.1. num.5.* & alii, quos refert, & ſequitur Sanchez in *Decal. lib.1. d.c.9. num.53.*

30 Id ipſum de Conſiliariis, & Conſultoribus animarum cenſuerunt Vaſquez in *1.2. diſp.62. c.9. num.47.* & Salas in *1.2. tract.8. diſp. unic. ſect.9. num.85.* Imò Sanchez *d.c.9. num.20.* dicit poſſe Conſultores animarum modò juxta unam, modò juxta aliam opinionem conſulere, & quandoque prudenter facere minus probabilem & minus tutam opinionem conſulendo, quando judicat probabiliorem difficilem fore pœnitenti, vel conſilium petenti, & circa in eandem ſententiam Vaſquez *d. diſp.62. c.9. num.67.* Addit Sanchez *d.c.9 num.29.* in conſcientia tutum eſſe illum, qui propoſitum habet varios Doctores conſulendi, donec aliquem juxta deſiderium ſuum reſpondentem inveniat.

31 Judicem quoque ſequi poſſe opinionem probabilem etiam contra communem, & probabiliorem, tenet Ledeſma aſſerens hanc eſſe ſententiam multorum noſtræ ætatis, *tom.2. tract.8. c.22. poſt 11. diffinit.* & alii apud Sanchez *in prœalleg.c.9. num.46.* qui hanc opinionem dicit probabilem; & ſequuntur ex alii diligenter conquiſiti ab Antonino Diana, ut ipſe ait *in tract.13. reſol. moral. reſol.3.* ubi propterea poſt multos refert liberum eſſe judici ex duabus opinionibus probabilibus quam maluerit eligere, & ſecundum eam judicare pro amico, imò ſecluſo ſcandalo, nunc ſecundum unam, nunc ſecundum aliam etiam omiſſa probabiliori, & communiori, nec teneri in ſyndicatu, & exemplificat in decem caſibus congeſtis à Joanne Sancio in *præd. diſp.44. num.72. in fin.* & allegat Io. Valerium cum aliis ab eo relatis in differentiis utriuſque fori in *ver. Opinio, differ.3. num.1.* & idem tenet Sanchez *ubi ſupra num.45.* ſi utraque opinio
32 ſit probabilis. Sunt etiam qui opinantur quotieſcunque Judex fert ſententiam, ſecundum opinionem etiam minus probabilem, non eſſe licitum reo, qui habet pro ſe probabiliorem opinionem, appellare, ut apud eundem Dianam *par.3. tract.5. reſol.103.*

33 Similiter, & Medicum quamvis probabilius judicet medicinam fore noxiam ægroto, tamen ſi contrarium quoque putet probabile, dixerunt poſſe illam abſque peccato propinare; iiſque non ſolum ſi aliud certum remedium nō ſuppetat, & ſalus ægri ſit deſperata, ut Gregorius de Valentia *in 2.2. diſp.3. q.10. punct.2. col.ult. paulo ante verſ. Altero modo*: ubi ait, hoc caſu eſſe intelligendum quod fertur ex Galeno, Interfice audacter: & Sanchez *in Decal. tom.1. lib.1. c.d.c.9. num.39.* addens in fine hoc caſu Medicum non ſolum poſſe, ſed teneri medicamentum hoc minus tutum, & periculoſum adhibere: verum etiam ſi præſtò ſit aliud certum medicamentum, ut tenent Azor *tom.1. lib.2. Inſtit. moral. c.17. qu.11.* Aragon *in 2.2. quæſt.64. art.4. dub. penult.* Salas *in 1.2. qu.2. art.8. diſp. unic. ſect.15. num.158.* quos refert, licet non ſequatur, Sanchez *loco proximè citato num.41.*

34 Sed & Regem poſſe bellum gerere, ſi utrinque ſint opiniones probabiles, & probabilitas verſetur circa jus, pluribus nititur probare Io. Sancius *in pract. diſp.44. num.58.*

35 Quinimo propoſitam doctrinam putarunt multi habere locum etiam in eſſentialibus Sacramentorum, & illorum adminiſtratione adeo; ut
36 in ordine ad Deum, & virtutem Religionis, vel reverentiam debitam Sacramento tradiderint in Sacramentis omnibus fas eſſe uti opinione probabili, & minus tuta, ac propterea licere Sacerdoti conſecrare etiam in materia incerta, eo quod probabile à nonnullis id reputetur, tametſi contrarium ſit probabilius, & Miniſter ſe exponat periculo faciendi irritum Sacramentum, ut inter alios cenſet Petrus de Lorca *in p.2. de actib. human. diſp.39. membr.2.* Nec diſſentit Sanchez *in Decal. tom.1. lib.1. d.c.9. num.33.* ait enim probabilius eſſe in Sacramentorum adminiſtratione licere uti opinione minus probabili, relicta probabiliori, ac tuta, non obſtante irritandi Sacramenti periculo, dummodo non ſit contra communem Eccleſiæ conſuetudinem, aut contra obligationem Charitatis erga proximum, ut explicat *num.33.* adducens pro eadem ſententia, Vaſquez, Salon, Salas, & Sayr.

37 Amplius ſcripſerunt aliqui, Sacerdotem teneri in Sacramento Pœnitentiæ ſequi pœnitentis opinionem, etiamſi pœnitens eligat minus probabilem, & minus tutam, & denegantem ex hoc capite abſolutionem, mortaliter peccare, ut Sanchez in ſæpius citat. *c.9 num.27. & 29. &*
38 Jo. Sancius *in Selectis diſp.33. num.54.* quamvis credat pœnitentis opinionem eſſe falſam, ut dicemus *infra in 3. quæſt. in 32. fundamento num.305.*

39 Quid plura, non dubitarunt aliqui affirmare Sacerdoti eligenti opinionem minus probabilem circa ſuam juriſdictionem, poſthabita probabiliori, Eccleſiam aſſiſtere, ac juriſdictionem tribuere ad abſolvendum Sacramentaliter, licet Sacerdos verè juriſdictionem non habeat, eo quod ex electione illius opinionis oriatur titulus putativus cum Communi errore tribuente juriſdictionem ad præſcriptam *l. Barbarius, ff. De off. Prætor.* adeo ut Ludovicus à Cruce in *ſuis diſputationibus moralibus ſupra Bulla Cruciata in tit. De opin. probab. dub. ult.* glorietur ſe dum eſſet Compluti, ſuaſiſſe hanc opinionem Patri Suarez, qui in eam uſque diem ſenſerat non licere in Sacramento Pœnitentiæ uti juriſdictione probabili, eumque poſtea illā typis mandaſſe *4. tom. de pœnit. diſp.26. ſect.6. num.7.* Quam tamen opinionem Suarez dicit tantum eſſe probabilem, non autem ſequitur: ſed multi alii ſequuti ſunt, nempe Villalob. *in Sum. tom.1. tract.1. dub.15. num.5.* Lellius *lib.2. de Iuſt. & Iur. c.29. dub.8. n.68.* Sanchez *in Decal. to.1. lib.1. d.c.9. num.35. & de matrim. lib.3. diſp.22. num.ult.* & alii apud Dianam *reſol. moral. tract.13. reſol.2.*

ſol.2. verſ. Et tandem, ubi propterea infert non peccare Sacerdotem non approbatum, qui præſente approbato abſolvit pœnitentem in articulo mortis conſtitutum: nec Parochum audientem confeſſiones ſibi non ſubditi, in alia Diœceſi abſque approbati. me Ordinarii ejuſdem Diœceſis: item nec Sacerdotem, qui ex opinione probabili abſolvit à reſervatis.

40 Nec deſunt qui putant licere ſequi opinionem minus probabilem, & minus tutam in Sacramento Pœnitentiæ, etiam in mortis articulo, ut contra Sanchez *in Decal. tom.1. lib.4. c.1. num.6.* firmat Io. Sancius *in Selectis diſp.19. num.8.*

41 Ex quibus vides quam largè propalata ſit hæc doctrina probabilitatum in perniciem animarum. Et nihilominus illius defenſores paſſim conclamant eam eſſe valdè utilem, ac proficuam Chriſtianæ Reipublicæ, & quaſi antidotum ſaluberrimam conſcientiis fidelium curandis; audivimus enim nonnullos Theologos affirmare gratulandum eſſe huic ſæculo, quod inventa ſit via medendi morbis animarum longè uberiori, ac feliciori ratione, quam medeatur corporibus medicina naturalis: quandoquidem Medicus corporis ſi ægroto egenti remediis calidis applicet frigida, vel è converſo, non minuit vim morbi, ſed auget. At non ſic in medico ſpirituali animarum, qui poteſt applicare contraria remedia probabilium opinionum, quæ omnia
42 ſint profutura. En tibi exempla. Tenetur pœnitens reſtituere aureos centum, confeſſor ſuadet ut ſtatim integre reſtituat; neque enim eſt capax abſolutionis, qui cum poſſit totum reſtituere, ſine juſta cauſa vult differre, aut facere reſtitutionem per partes, ſecundum veram opinionem, de qua per Archid. *in c. Si res, num.5. 14. quæſt.6.* Jo. Major *in 4. diſt.15. quæſt.26.* & Sotus *de juſt. & jur. lib.4. quæſt.7. art.4.* poſt D. Thom. *in 2.2. q.62. art.8.* Concilium Senonenſe *anno 1542.* ibi: *Non abſolvantur, niſi promittant reſtituere bona fide quam citiſſimè poterunt alienum.* ut in Decretis Eccleſiæ Gallicanæ *lib.2. tit.7. de Pœnitentia, cap.116. & c.117.* At pœnitens vix ad hanc reſtitutionem inducitur. Quare medicus ſpiritualis applicat illi contrarium remedium opinionis probabilis, dicens poſſe eum differre, aut per partes reſtituere, ut interea aliquid inde emolumenti ſibi percipiat, ſi dominus nolit dilationem parum ſibi noxiam concedere, quod tenet Navarr. *in Manual c.17. num.62. verſ. Infertur nanè.* Imò eum poſſe abſolvi etiamſi abſque ulla juſta cauſa diu differat reſtitutionem, dummodo habeat animum reſtituendi, cenſet Molina *de juſt. tom.3. tract.2. diſput.153. num.1.* quem refert, & ſequitur Diana *reſol. moral. tract.17. num.1. reſol.3.* ubi ait ſe liberaſſe pœnitentem, qui ſæpius confeſſus fuerat ſe animum reſtituendi habere, ſed tamen cum poſſet, nunquam reſtituerat, adjiciens: Notent hanc Deciſionem Confeſſarii, nam multos tollit ſcrupulos maximè in confeſſione Nobilium, qui per multos menſes ſine aliqua juſta cauſa
43 differunt reſtitutionem. Similiter Confeſſor præcipit famulo, ne de cætero ducat concubinam in domum heri, ne præbeat illi occaſionem ruinæ, cum id nefas ſit ſecundum opinionem, quæ procul dubio verior, ac tutior eſt. *Arg. c. Nullus.* ibi, *ſubintroductam mulierem. c. Præterhæc*, & *c. Interdixit, 32. diſt.* & *c. 1. de cohabitatione cleric. & mulier.* & colligitur ex D. Thoma *in 4. diſt.38. qu.2. art.1. ad 4.* & *in 2.2. qu.43. art.1. ad 3.* & Sylveſtro in *verbo Occaſio.* Sed ægrè hoc præceptum fert famulus, timens ne ejiciatur à domino. Unde medicus animarum porrigit illi contrarium medicamentum opinionis, quam tenet Azorius *tom.2. Inſtit. moral. lib.12. cap.ult. qu.8.* id eſt, licere famulo bona intentione deducere concubinam hora certa in domum heri, vel in alium locum, ubi ſcit eam ſolitam cum illo peccare. Quinimò idem de iis, qui lucri cauſa non ſolum alloquiam, ſed etiam ſella geſtatoria portant meretrices in domum amaſii, dicit ſe conſultum reſpondiſſe Diana alios referens *reſol. moral. par.3. tract.6. reſol.11.* Utrumque igitur remedium ſecundum eos liberat pœnitentem à ſcrupulis, affertque illi ſerenitatem conſcientiæ. Hinc Baſſeus in *ver. Conſcientia*, apud Caramuelem *in Theol. Regular. diſp.6.* (Ex opinionum varietate, inquit, jugum Chriſti ſuaviter ſuſtinetur: poſſet namque evenire pleroſque hominum rebelles ſe prodere, ſi ad aliquid determinatè agendum, vel committendum conſtringerentur eo modo, quo tenemur mandata naturalia Dei implere, quod in illis decretum jam ſit determinatè, & abſque opinionum varietate quod agere oporteat, vel minus. Providentia ergo ſuperna cautum eſt, unicam tantum viam operationum mortalium non dari, ſed rectam inveniri poſſe actionem ſive juxta unam, ſive alteram opinionem operentur mortales; ſicuti eſt melius hercle plures eſſe vias Madritum ducentes, quam ſi unica tantùm reperiretur, nam illam vel nimis latam eſſe oporteret, aut per eam tranſeuntes impediri, & cum moleſtiis pergere eſſet opus: hanc non ſolum moleſtiam inveniendam eſt notum, conſtringendo homines unicam tantùm opinionum in ſuis actionibus, ſive omiſſionibus amplecti; verum non navaturos operam, & conſequenter peccaturos potius, quam ſibi placidam rem deſinerent, vel à ſibi exoſo abſtinere retraherentur. Huic damno bonitas Divina medens diverſa ingenia hominibus contulit, quibus diverſa inter ſe judicia rerum ferrent, & ita rectè operari arbitrarentur; Deo namque nullum emolumentum accreſcit, quod quis operetur juxta unam, vel aliam opinionem, ſolum deſiderat mandatum ſuum non infringi. Cum igitur juxta opinionem probabilem operans, Dei præceptum non infringat, Dæmon intereſt quidquam, quod juxta unam, vel aliam opinionem operatio dedicatur.) Ita Baſſeus. Et idem Caramuel *ubi ſupra.* (Ergo, inquit, Eccleſia Catholica felicior debet dici, quod exuberet ſanctiſſimis, & doctiſſimis viris qui introduxerunt benignas opiniones, quia damnarentur plurimi quos ſententiæ probabilitas ſalvat, nec inde Eccleſia infelix, quod Doctores opinentur paſſim, ſed & inde felicior, quod benignius, & facilius ſuos poſſit ad lauream empyream promovere.) Id ipſum, & iiſdem ferè verbis repetit Spinula *De libera, & prudenti electione, diſput.3. in fin.* & allegat Henriquez *in proœmio Summæ.*

Ego verò quamvis agnoſcam quam durum ſit impetum fluminis ſiſtere, & doctrinam hanc pru-

prurientem auribus Principum, & privatorum, ac ferè omnium mentibus infixam convellere: tamen fretus clementia Dei, qui veritatem diu latere non ſinit, in medium afferam quæ magis conducere videbuntur ad illius manifeſtationem. Et quia ſuperius *num.* 25. diſtinxi tres gradus probabilitatis, proſequendo ordinem ibi propoſitum, totam hanc materiam ad mores pertinentem ſubdividam in quatuor principales quæſtiones, ex quarum reſolutione, ni fallor, clarè apparebit quantum à ſemita veritatis receſſerint Novatores probabilitatum. In prima examinabitur quid dicendum ſit in aliqua controverſia morali quis agnoſcat unam opinionem eſſe probabilem, non reflectendo ad contrariam. In ſecunda quid ſi agnoſcat duas opiniones oppoſitas eſſe æquè probabiles, vel quaſi. In tertia quid ſi agnoſcat unam opinionem eſſe probabilem, & alteram probabiliorem. In quarta diſcutietur an authoritas unius, vel alterius Doctoris reddat opinionem probabilem.

44 QUÆRO igitur primò, an in moralibus ſequi liceat opinionem probabilem ſecundum ſe, præſcindendo à quacumque probabilitate opinionis oppoſitæ. Quod eſt quærere, an opinio probabilis per ſe ſit regula morum, ſeu an in morali materia licitum ſit opinari.

45 Sententiam affirmativam ſequuntur recentiores Theologi ferè omnes, ut conſtat ex dictis ſupra *num.* 24. & *num.* 25. nec non Juriſperiti, qui ſcripſerunt non peccare eum, qui agit, conſulit, aut judicat ſecundum opinionem probabilem. Oldrad. *conſ.* 286. *In electionis, num.* 5. *ver. Sed qui admittunt*, Gemin. *conſ.* 66. *Pro declaratione num.* 6. Et pro ea adducuntur præcipuè fundamenta infraſcripta.

46 Et primo in actionibus humanis qui eligit quod probabile eſt, non agit temere, ſed prudenter. *c. Ego ſolis*, *verſ. vel probabiles rationes*, 9. *diſt. c.* 1. *de homic. lib.* 6. ibi, *probabilibus conſtiterit argumentis. l. cum de ætate*, *ff. De probat. l. Ob carmen*, *§. fin. ff. De teſtib. l. Milites, C. De quæſtion.* cum ſimilibus. & probatur apertius in *l.* 4. *C. Manda*, juncta *l. Eum qui temere*, *ff. De judiciis.*

47 Secundò, ad hoc ut quis licitè, & honeſtè operetur, ſatis eſt ut moralem certitudinem habeat de rectitudine, & honeſtate operationis: Sed qui ſequitur opinionem probabilem, habet certitudinem hanc moralem de rectitudine, & honeſtate ſuæ operationis: Ergo licitè, & honeſtè operatur.

48 Major probatur, quia certitudo eſt in triplici differentia, ut notat S. Antoninus *p.* 1. *tit.* 3. *c.* 10. *reg.* 4. & poſt eum Angelus, & Sylveſter, in *ver. Opinio*, & Card. Paleottus *de Sacri Conſiſterii conſult. par.* 5 *qu.* 13. *verſ. Attamen.* Alia enim eſt ſupernaturalis, id eſt fidei, alia naturalis, alia moralis, ſeu civilis. Quod etiam innuit S. Thom. *in* 3. *ſent. diſt.* 23. *qu.* 2. *art.* 2. *qu.* 3. *& diſt.* 26. *qu.* 2. *art.* 1. Et quidem ad ſupernaturalem certitudinem impoſſibile eſt cuncta referre, quia non omnes articuli ſunt ab Eccleſia diffiniti. *c. Canones*, & ibi gloſ. *in ver. Eutychen.* Archid. *num.* 7. & Præpoſ. *num.* 11. 15. *diſt. c. Cum Chriſtus*, & ibi Jo. Andr. *num.* 2. *in fin.* Butr. *num.* 4. Anchar. *num.* 2. & Card. *num.* 3. *inſr. de hæret.* Et ſcripſi plenius in *c.* 1. *num.* 51. *ſup. de Sum. Trinit.*
49 *& fide Cathol.* Quod etiam patet exemplo legum Civilium. Nam etſi leges illæ optimè ſint conſtitutæ ſecundum Ariſt. 1. *Rhetor.* quæ in omnibus, qui incidere poſſunt caſibus, ſancitæ ſunt, quæque quam pauciſſima reliquerunt iis, qui judicant: tamen omnia lege comprehendi non potuerunt. Quod & ante ipſum docuit Plato *lib.* 9. *de legib.* affirmans, impoſſibile eſſe magna, parvaque omnia lege determinare. Itaque neque leges, neque ſenatuſconſulta ita ſcribi poſſunt, ut omnes caſus, qui quandoque inciderint, comprehendantur, ut & Julianus ait in *l. Neque leges*, & in *l. non poſſunt*, *ff. De legib.* Simi-
50 liter ad naturalem certitudinem impoſſibile eſt omnia referre, quia non omnia patent per rei evidentiam: nam reſte Philoſopho *in* 4. *Metaph. c.* 2. *in princ.* Impoſſibile eſt omnium habere demonſtrationem; ideoque, ut idem ait in 2. *Metaph. text.* 16. certitudinem mathematicam non oportet in cunctis quærere, ſed in iis, quæ non habent materiam, id eſt in mathematicis, quæ abſtrahunt à materia. Neceſſe eſt igitur pleraque referre ad certitudinem civilem, ſeu
51 moralem. Hujuſmodi autem certitudinem non oportet eſſe demonſtrativam, ſeu mathematicam, cum moralia ſaltem ut in pluribus non ſint demonſtrabilia, unde ſatis eſt, ut ſit talis, qualem requirit moralis materia, nam ut habetur in 1. *Ethic. c.* 3. Diſciplinati eſt in unaquaque re certitudinem requirere juxta exigentiam materiæ; ſimile enim vitium eſt, mathematicum quærere perſuadentem, & moralem demonſtrantem. Et concordat S. Thom. *in* 2. 2. *q.* 60. *art.* 3. *in reſp. ad* 1. dum ait: In humanis actibus invenitur aliqua certitudo, non quidem ſicut in demonſtrationibus, ſed ſecundum quod convenit tali materiæ.

Minor probatur, quia cum in moralibus haberi non poſſit omnimoda certitudo per rei evidentiam, ut proximè oſtenſum eſt, ſufficit certitudo ex probabilibus ſecundum Philoſ. 1. *Eth. d. c.* 3. ubi habetur in morali materia ſatis eſſe pingui quadam Minerva, & adumbrata figuratione verum oſtendere, atque de iis, quæ plerumque eveniunt ratiocinari, & ex iis ſimilia etiam concludere. Et idem tetigit in 2. *Ethic. c.* 2. & conſonant jura civilia in *l. Non poſſunt*, *ff. De legib.* & in *l. In obſcuris*, *ff. De regul. jur.* & notat Nicolaus de Lyra *ſup. cap.* 9. *Sapientiæ*, in hæc verba: (Agibilia humana, ſaltem ut in pluribus talia ſunt, ut quo ad ea non habeatur demonſtratio, ſed tantum probabilis ratio, quæ non facit intellectum aſſentire ſimpliciter uni parti, ſed cum formidine alterius.) & ſequuntur S. Antoninus, Angelus, Sylveſter, & Palæottus in locis proximè citatis non enim, inquiunt, conſurgit certitudo moralis ex evidentia demonſtrationis, ſed ex probabilibus conjecturis groſſis figurantibus magis ad unam partem, quā ad aliam ſe habentibus, & idem Sylveſter in *ver. Opinio ante num.* 2. ubi ait: Non eſt in dubio qui probabilibus rationibus flectitur ad unam partem, & tenet iſte certam ſibi moraliter, cum in moralibus ſufficiat certitudo ex probabilibus.) Ergo qui opinionem probabilem ſequitur, moralem habet certitudinem de rectitudine, & honeſtate ſuæ operationis, & conſe-

quenter rectè, & cum virtute operatur.

52 Tertiò, certitudo nihil eſt aliud, quam determinatio intellectus ad unum, ut diffinit S. Thom. *in* 3. *ſent. diſt.* 23. *qu.* 2. *art.* 2. *qu.* 3. Solus autem ille qui dubius eſt manet ſuſpenſus, & ad neutrum ſe determinat, ut dicemus infra *num.* 152. cum duobus ſequentibus, & *num.* 158. formido autem, quæ ineſt judicio probabili, non eſt tantæ potentiæ, ut excludat aſſenſum determinatum ad partem oppoſitam, ſed hoc tantùm operatur, ut intellectus per actum reflexum judicet rationes illius partis, cujus aſſenſum habet, non eſſe evidentes, ſeu infallibiles, ſed tantum probabiles.

53 Quartò, Judicium probabile in actibus humanis ad mores non pertinentibus reputatur ſufficiens ad prudenter agendum; alias enim vix quidquam rectè agerent propter incertitudinem rerum practicarum, & patet ex dictis ſupra in primo argumento. Ergo debet etiam in moralibus reputari ſufficiens ad honeſte operandum, cum nulla afferri poſſit ſufficiens ratio diverſitatis, vulgata *lege Illud. ff. Ad l. Aquiliam*, cum ſimil.

Quintò Prudentia eſt de non neceſſariis, ut dicitur in 6. *Ethic. c.* 5. & in opinativa parte animæ, & circa objectum contingens aliter ſe habere, ut docet S. Thomas in 1. 2. *qu.* 57. *art.* 4. *ad* 2. & conſiderat non ſolum univerſalia, ſed
54 etiam ſingularia, ut idem docuit in 2. 2. *qu.* 47. *art.* 3. ideoque prudentia hominis non eſt omnino certa propter variabilitatem ſingularium, ut dixit in *eod. art.* 3. *ad* 2. Ergo habere certum, & infallibile judicium de omnibus eligibilibus eſt ſupra humanam facultatem, ac proinde dicendum eſt ſufficere judicium probabile de rectitudine operationis.

55 Sextò, Deus, & lex non obligant nos ad impoſſibile. *c. Erit autem lex.* 4. *diſt. l. Titius*, *§. fin. ff. De excuſ. tutor. l. Quæ ſub conditione*, *§. Quoties*, *ff. De condit. inſtit. cum ſuis concordant.* Sed in moralibus non poſſumus eligere certo ſcita, ut oſtenſum eſt *ſupra num.* 51. Ergo ſatis eſt ut eligamus probabiliter opinata.

56 Septimò, In ſpeculativis licet abſque periculo erroris, & deceptionis opinari, & defendere quaſcumque opiniones, modò illæ ſint probabiles. *c. In quibus*, 22. *quæſt.* 2. & dictum eſt *ſup. num.* 15. Ergo in moralibus idem licet abſque periculo peccati, cum de ſimilibus idem judicium ſit habendum, *c. Inter corporalia*, *§. Sicut enim*, *de tranſlat. Epiſcopi.*

57 Octavò, Cum objectum prudentiæ ſit variabile, & contingens aliter ſe habere, ut paulo ſupra oſtenſum eſt in quinto argumento, neceſſe eſt ut intellectus, qui à tali objecto movetur, ſit cum formidine quòd aliter ſe habere poſſit, & conſequenter qui eligit quod eſt probabile, prudenter agit, quamvis ſit cum formidine partis oppoſitæ.

58 Nonò, Ex Canonum præſcripto ille ſolum tenetur ſequi partem tutiorem, qui verſatur in dubio, nempe quia ſuſpenſus manet, & neutri extremo aſſentitur, ut *c. Ad audientiam.* ibi, *cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem*, *c. Significaſti* ibi, *in hoc dubio.* & *c. Petitio*, ibi *in hujuſmodi dubio*, *de homicid. cum concordant.* de quibus, *infra. num.* 113. Sed ille qui adhæret opinioni probabili, non verſatur in dubio, quia non manet ſuſpenſus, imò aſſentitur uni parti contradictionis, licet cum formidine alterius, ut patet ex diffinitione opinionis, & notat Bald. *in l. Cum antiquitatibus, in* 3. *q. num.* 6. *C. De jur. deliber.* Ergo non tenetur ſequi partem tutiorem, & conſequenter poteſt adhærere opinioni ſpecificanti probabiliter actum pro licito, quamvis habeat formidinem partis oppoſitæ, quia non exponit ſe periculo peccati, quæ ſola ratio conſideratur in electione partis tutioris, ut in *d. c. Significaſti*, ibi: *pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur. c. Si quis poſitus*, & *c. Si quis autem*, *de pœnit. diſt.* 7. Et hanc differentiam inter eum, qui dubius eſt, & eum, qui opinatur probabiliter, & cum formidine, conſtituunt præter alios modernos Petrus de Lorca *in* 1. 2. *tom.* 1. *de actib. human. diſp.* 39. *membr.* 1. & Suarez. *to.* 5. *de Cenſur. diſp.* 40. *ſect.* 5.

Ultimò, Niſi liceret quamcumque opinionem probabilem eligere, peccarent docentes opiniones probabiles pro parte minus tuta, quia præberent occaſionem, ut qui eorum opinionibus uterentur, errarent. *c. Error*, & ibi Hugo, Archid. & Præpoſ. *c. Quid enim prodeſt*, & *c. Conſentire*, 83. *diſt. c. Quod autem*, 24. *quæſt.* 3. Eſt autem abſurdum viros doctos, & pios condemnare, cum ſcholæ plenæ ſint probabilibus ſententiis contrariis, & diſſentientibus. Integrum enim eſt judicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur, *c. Prudentiam*, *De off. Deleg.* & quod à pluribus quæritur ſapientibus, facilius invenitur. *c. De quibus*, 20. *diſt.* & per ampliores homines perfectiſſima veritas revelatur. *l. ult. ad fin. C. De fideicom.* & *c. Extra conſcientiam.* 64. *diſt.* Et confirmatur, quia illa regula morum eſt tuta, quæ ab omnibus Doctoribus comprobatur. *Arg. c. In canonicis, cum gloſ. in verb. Præponat.* 19. *diſt.* S. Thom. *in* 1. 2. *qu.* 1. *art.* 1. *in tertio argumento contrario.* Sed omnes Doctores in materia morali videntur admittere doctrinam probabilem cum rectitudine conſcientiæ, ut proximè dictum eſt. Ergo probabilis doctrinæ uſus eſt admittendus.

59 Sed prædictis minimè obſtantibus, adhærendum videtur contrariæ ſententiæ, quæ licet Authoribus modernis ſit verè deſtituta, innititur tamen ſapientiæ antiquorum, & fulcitur ſolidiſſimis fundamentis.

60 Primo enim roboratur Authoritate divinæ Scripturæ. *Eccleſ.* 32. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum conſilium ſtabile.* Ex quo loco expoſitores deſumunt duo eſſe neceſſaria in judicio, quod præcedit imperium prudentiæ, ad hoc, ut opera noſtra ſint recta, & habeant bonitatem moralem. Primum eſt veritas deſignata, per illa verba, *verbum verax*; ſecundum ſtabilitas, ſeu firmitas rationum ſignificata per verba ſequentia, *conſilium ſtabile*, ſecundum Janſenium. Utrumque autem requiſitum deficit in opinione utcumque probabili. Ergo noſtra opera, quæ opinioni probabili innituntur, nec recta ſunt, nec bonitatem habent moralem.

61 Minor probatur, quia veritas eſt indubitata rei certitudo, ut diffinit gloſ. *in Extrav. Io. XXII.*
62 *Sedes Apoſtolica, in ver. Veritatem*, *de conceſſ. præ-*

probavi. Opinio autem utcumque probabilis indubitatam hanc certitudinem non habet, imò quia opinamur, incertum eſt, ut ex Donato ſcribit *in Calepino verbo, Opinari*, & habetur
63 *in primo poſter. c. 26.* Item veritas nec fallit, nec fallitur: opinionem verò fallere ſæpe contingit, & falli, quæ ſunt verba *text. in c. A nobis, il. 2. de ſent. excom.* Item ad veritatem cognitam ſe determinat intellectus ſimpliciter, & abſque ulla formidine, & in illa totaliter quieſcit tanquam in ſuo fine, ut patet *in 2. Metaphyſ. text. 3.* opinioni verò, & probabilitati intellectus non aſſentitur ſimpliciter, ſed cum formidine partis alterius, ut ait Nicolaus de Lyra, de quo infra *in ſeptimo fundamento num. 27.* & D. Thom. *in 2. 2. qu. 1. art. 4.* & Bald. *in l. Cum antiquioribus, in 3. nu. num. 8. C. De jure deliber.* nec quieſcit in illa, ſed fluctuat, ſecundum Card. Cajet. infra *allegat. in 22. fundamento*, & ubi eſt opinio, ibi eſt vacillatio, inquit S. Bonaventura *in 3. ſent. diſt. 24. qu. 24. verſ. Item opinio, ante num. 33.* & probatur clare *in primo Magnorum moralium c. 33. ante medium*, ubi ſic legitur: (Exiſtimatio eſt, quia in omnibus ſerimur ancipites, ea ne ita, an ſecus.) Unde opinionem à veritate meritò contradiſtinxit Innocentius III. in *d. c. A nobis*, & ibi Canoniſtæ, & Ariſt. *in 6. Ethic. c. 3. in princ.* Igitur in opinione probabili deeſt pri-
64 mum requiſitum veritatis, deeſt etiam ſecundum ſtabilitatis, quia *veritas manet, & invaleſcit in æternum, & vivit, & obtinet in ſæcula ſæcu-*
65 *lorum. 3. Eſdræ 4. 38. c. Conſuetudo, 8. diſt.* opinio verò variabilis, & fallibilis eſt, ut in *d. c. A nobis*, & in *6. Ethic. d. c. 3. & 5.* & *in 1. poſter. d. c. 26* ubi dicitur opinionem eſſe circa verum, aut falſum, contingens aliter ſe habere. Unde opinio, quæ hodie videtur vera, craſtino tempore forte apparebit falſa, ſicut accidit in pluribus opinionibus, quæ olim reputabantur probabiles, & poſtea detectæ ſunt falſæ. Ad hoc *c. ſi nullis, de ætat. & qualit. c. unic. in princ. de Bigam. lib. 6. d. l. Cum antiquioribus, C. De jure deliber.* cum multis ſimilibus. Quinimo de pluribus articulis ad fidem pertinentibus, antequam diffinirentur ab Eccleſia, extabant opiniones diverſæ inter ſanctos Patres, & liberum erat unicuique quicquid vellet dicere, ut ait hic Innoc. & poſt eum Hoſt. *num. 3.* & alii ſupracitati *num. 16.* Et tamen poſtea quàm articuli fuerunt ab Eccleſia diffiniti, vel approbati, opiniones illæ apparuerunt falſæ, & erroneæ, ut de corpore B. Mariæ in cælum aſſumpto, notat Bald. *hic num. 14.* & de duabus naturis in Chriſto notant Canoniſtæ *in cap. Cum Chriſtus, de hæret.* Declaratio enim Eccleſiæ novum jus non induxit; ſed quod prius latebat, manifeſtavit. *l. Heredes palam, §. Quid vero, & §. Sed ſi ſupra, ff. De teſtam.* Genuen. *conſ. 72. num. 1.* plenè Philippus Probus ad *Monac. in c. 1. de privil. lib. 6.* Quare cum opinio probabilis nec veritatem habeat, nec ſtabilitatem, conſequens eſt, ut opera humana, quæ fundantur in judicio probabili, non ſint recta, & Deo grata, nec habeant bonitatem moralem, cum contradicant Divinæ Scripturæ, *c. Quiſquis, præceptis, 14. qu. 5.*

Et confirmatur ex verbis D. Bernardi in *regula S. Benedicti c. 38.* ubi propoſita quæſtione, An ſicut peccat qui operatur bonum, quod putat malum, ita mereatur qui operatur malum, quod putat bonum, ſic fatur: (Ergo, ut interior oculus verè ſimplex ſit, duo illi eſſe neceſſaria arbitror, charitatem in intentione, & in intellectu veritatem.) Ex quibus verbis arguitur ſic. Ad rectitudinem conſcientiæ ex D. Bernardo exigitur electio veritatis: Sed qui pro regula morum eligit opinionem probabilem, non eligit veritatem, cum judicium probabile, ſeu opinativum indifferenter ſe habeat ad verum, & falſum, ut ſupra proximè monſtratum eſt: Ergo qui pro regula morum utitur opinione probabili, non agit ſecundum rectitudinem conſcientiæ. Præterea oculus agentis rectè debet eſſe cautus, ut falli non poſſit, ſecundum D. Bernardum: Sed eligens opinionem probabilem non eſt cautus, ut falli non poſſit, cum opinionem fallere ſæpe contingat, & falli, ut in *d. c. A nobis, il. 2. de ſent. excom.* Ergo qui pro regula morum utitur opinione probabili, non agit rectè.

66 Secundo probatur hæc ſententia authoritate Ariſtotelis *6. Ethic. cap. 5.* ubi diffinit prudentiam eſſe habitum cum ratione vera circa bona humana activum: Opinio autem probabilis non fundatur in ratione vera, ſed fallibili, cum ſe habeat ad verum, & falſum, ut *primo Magnorum moral. c. 33. & in 6. Ethic. c. 3. & in d. c. A nobis*, & generatur argumentis inevidentibus, & rationibus, quæ non concludunt omnino, ſed perſuadent dumtaxat, ut fatentur ſequaces probabilitatum, inter quos Petrus de Lorca *tom. 1. diſp. 39. in princ.* & utitur conjecturis groſſis, & figurantibus, ut aſſerunt S. Antoninus, & alii ſupracitati *in ſecundo argumento contrario num. 51.* Hinc præclarè S. Bernardus *de Conſideratione ad Eugenium lib. 5. c. 2.* (Intellectus (inquit) rationi innititur, fides authoritati, opinio ſola veriſimilitudine ſe tuetur. Habent illa duo certam veritatem, ſed fides clauſam, & involutam, intelligentia nudam, & manifeſtam: cæterum opinio certi nihil habens, verum per veriſimilia quærit potius, quam apprehendit. Omnino in his cavenda confuſio, ne aut incertum opinionis fides figat, aut quod firmum, fixumque eſt fidei, opinio revocet in quæſtionem. Et hoc ſciendum, quia opinio ſi habet aſſertionem, temeraria eſt: fides ſi habet hæſitationem, infirma eſt: item intellectus ſi ſignata fidei tentet irrumpere, reputatur effractor, ſcrutator majeſtatis. Multi ſuam opinionem intellectum putaverunt, & erraverunt. Et quidem opinio poteſt putari intellectus; intellectus autem opinio non poteſt. Unde hoc accidit? Profecto quia hæc falli, & fallere poteſt, ille non poteſt; aut ſi falli potuit, intellectus non fuit, ſed opinio; verus nempe intellectus certam habet non modo veritatem, ſed notitiam veritatis. Poſſumus ſingula hæc ita diffinire: Fides eſt voluntaria quædam, & certa prælibatio necdum propalatæ veritatis: Intellectus eſt rei cujuſcumque inviſibilis certa, & manifeſta notitia: Opinio eſt quaſi pro vero habere aliquid, quod falſum eſſe neſcias. Ergo ut dixi fides ambiguum non habet, aut ſi habet, fides non eſt, ſed opinio.) Hæc D. Bernardus. Ergo judicium probabile, ſeu opinativum eſt extra ſphæram prudentiæ; ac proinde qui pro regula ſuorum actuum aſſumit opinionem probabilem, non agit prudenter, nec habet virtutem moralem, cum prudentia ſit generalis regula humanorum actuum, & completiva omnium virtutum moralium, ut dicitur *in 6. Ethic. d. c. 5.* & docet S. Thomas *in 2. 2. qu. 166. art. 2. ad 1. & in 3. ſent. diſt. 9. q. 1. art. 1. & diſt. 27. qu. 2. art. 4. qu. 1.*

68 Tertio probatur ex eod. Ariſt. *in 2. de Anima, text. 152.* ubi ait: (Intelligere, in quo eſt rectè quidem prudentia, & ſcientia, & opinio vera: non rectè autem contraria horum.) id eſt intellectus rectus eſt qui dirigitur à prudentia, ſcientia & opinione vera: non rectus verò qui dirigitur ab eorum contrariis, ut ex mente Alexandri de Ales, & S. Thomæ patebit *infra in 12. & 13. argumento.*

Dixit autem *opinio vera*, ut excluderet opinionem probabilem, de qua dubium eſt an vera ſit, vel falſa, cum ſe habeat indifferenter ad utrumque ut ex dictis patet. Ergo intellectus, qui dirigitur ab opinione probabili, eſt non rectus, & à ratione virtutis excluditur. Hinc Lactantius Firmianus *lib. 3. inſtitut. c. 25. in princ.* (Stultiſſimum (inquit) eſt præceptis velle parere, quæ utrum vera ſint, an falſa dubitatur.)

Quarto, Prudentia, quæ virtus eſt intellectualis, habet pro objecto verum, & utitur mediis per ſe ducentibus ad ipſum, non autem per accidens, quia ut dicitur in *6. Ethic. c. 5.* eſt habitus cum ratione vera: ergo non poteſt uti principio, quod ſit ſibi cognitum probabiliter tantum, cum probabilitas ſe habeat ad verum, & falſum, ut habetur *in 6. Ethic. c. 3.* & in *1. Magnor. moral. d. c. 33.*

69 Quinto, Opinio ſeu judicium probabile non eſt virtus, nec inter virtutes à Philoſopho connumeratur, ut patet in *1. Poſterior. c. 26.* & *in 6. Ethic. c. 3.* ubi opinio contradiſtinguitur à virtutibus intellectualibus ob eam rationem, quia fieri poteſt, ut in opinione mentiamur: Item ut diſſerit Franciſcus Piccolomineus in *philoſophia morali, gradu 6. c. 54.* (Prudentia eſt prima, & communis regula omnium actionum, & propterea ſupra ſe aliam regulam non habet; rectus enim cæterarum uſus prudentiæ ſubjicitur: probabile autem habet ſupra ſe probabilius, & certitudinem moralem, ac proinde ad prudentiam non pertinet.) Ergo qui in actibus humanis utitur opinione probabili, non agit prudenter, & cum virtute.

70 Sexto, Ad hoc ut quis rectè, & prudenter operetur, neceſſario requiritur ut habeat certitudinem ſaltem moralem de rectitudine, & honeſtate operationis, *c. Si quis poſitus & c. Si quis autem, in fin. de pœnit. diſt. 7. c. Inventis, verſ. In his, de ſponſal.* Medina *in 1. 2. qu. 19. art. 5.* Suarez *de actib. human. diſp. 12. ſect. 2.* Salas *in 1. 2. tract. 8. ſect. 4.* Leſſius *de juſt. & jure c. 41.* Et eſt communis ſententia; imò nonnulli exiſtimant eſſe de fide propter illud: *Rom. 14. Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt.* ubi gloſſa dicit, Fides noſtra vult ut homo agat hoc quod bene intelligit eſſe agendum, & peccatum eſt quod aliter fit, quam probatum eſt. Ad idem *cap. Quoniam omne, de præſcript.* & *§. Ex his, 28. quæſt. 1.* S. Thom. *in prælect. loca Apoſtoli*, & *quodlib. 8. art. 13.* Sed qui utitur opinione probabili, non habet hanc moralem certitudinem. Ergo non agit rectè, & prudenter.

71 Minor probatur, quia opinio incerta eſt, cum ſe habeat ad verum, & falſum: nam, ut inquit Ariſtoteles ſæpius allegatus in *1. Magnor. moral. cap. 33.* Exiſtimatio eſt qua in omnibus ſerimur ancipites ea ne ita, an ſecus. Quem locum exponens Jo. Calvinus ait, Opinionem eſſe qua ad utramque partem declinamus, puta ad hoc ita eſſe, & non eſſe. Unde exiſtimatione, & opinione fieri poteſt ut mentiamur, ut dicitur *in 6. Ethic. d. c. 3.* eamque fallere ſæpè contingit, & falli, ut in *d. c. A nobis, il. 2. de ſent. excom.* Item ſemper eſt cum formidine partis oppoſitæ, ut patet ex illius diffinitione; formidans autem ſe omnino ad unam partem non determinat, ſed fluctuat, & titubat, ut eſt textus in *l. fin. ibi*, mente titubanti, & ancipiti animo. *C. De condict. indebit.* & oſtenſum eſt ſupra *num. 63.* & conſequenter moralem certitudinem non habet, cùm certitudo ſit determinatio intellectus ad unum, ut per D. Thom. ſupracitatum *in 3. ſent. diſt. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3.* & apertius *de veritate q. 14. art. 1.* ubi ſic fatur: (Quandoque intellectus inclinat magis in unam, quam in aliam, ſed tamen illud inclinans non ſufficienter movet intellectum ad hoc, quod determinet ipſum ad unam partem totaliter.) Unde accipit quidem unam partem, tamen ſemper dubitat de oppoſita; & hæc eſt diſpoſitio opinantis, qui accipit unam partem contradictionis cum formidine alterius.

Et confirmatur, quia dictamen rectæ rationis debet conformari legi æternæ tanquam primæ regulæ. S. Thom. in *1. 2. qu. 19. art. 6.* Sed dictamen cum formidine morali repugnat conformari legi æternæ, quia hæc eſt immutabilis, *diſt. 5. in princ. & diſt. 6. §. His itaque.* Judicium vero opinativum in ſuo conceptu formali eſt variabile, & fallibile, habetque defectibilitatem moralem, quia ita creditur verum, ut etiam moraliter poſſit eſſe falſum, ut in ſuperioribus monſtratum eſt. Ergo dictamen opinativum moralem certitudinem non habet, & conſequenter non eſt per ſe conforme rectæ rationi.

72 Septimo in actibus humanis judicium, quod eſt incertum, non poteſt habere moralem certitudinem: ſed judicium probabile propter formidinem, quam intrinſecus habet infixam, eſt incertum: ergo moralem certitudinem habere non poteſt. Major patet, quia repugnat in humanis actibus aliquid eſſe ſimul certum, & incertum. *c. Si quis autem, in extremis verbis, de pœnit. diſt. 7.* & *d. §. Ex præmiſſis, 30. qu. 5.* ſicut repugnat, ut quis ſimul ſit ſecurus, & timidus, tutus, & formidans, ſtabilis, & fluctuans. Hæc enim ſunt oppoſita, quæ ſe mutuo deſtruunt: *l. Ubi repugnantia, ff. De regul. jur.* & ibi declarat Cagnol. *num. 2.* Decianus *conſ. 49. num. 11. lib. 3.* & patet ex Philoſ. *in 4. Metaphyſ. c. 6. circa medium.*

Minor eſt Nicolai de Lyra in oppoſitum multitie relati in *ſecundo argumento contrario ſub num. 51.* nam poſtquam dixit probabilem rationem non facere ut intellectus aſſentiatur uni parti ſimpliciter, ſed cum formidine alterius, immediate ſubjungit. (Et hoc eſt quod dicit, cogitationes enim mortalium ſunt timidæ, quia ſunt obnoxiæ formidini, & per conſequens ſunt incertæ providentiæ noſtræ, niſi dirigantur dono ſapientiæ Divinæ.) Hæc ille. Pondera illa verba

ba ; *& per conſequens* , quæ clarè demonſtrant judicium probabile ex eo , quod ſit obnoxium formidini , in neceſſariam conſequentiam eſſe timidum, & incertum; & ſic non habere moralem certitudinem requiſitam ad honeſtè operandum. Hinc rectè Breſſerus *de conſcientia lib. 3. c. 5. num. 64.* (Omnis opinio (inquit) etiam probabilis eſt incerta quatenus incertum eſt abſolutè quod opinamur.) Quinimò opinionem probabilem definiunt aliqui ex modernis eſſe illam , quæ ex rationabili motivo procedit citra certitudinem ; ut noviſſimè Honoratus fabri *de opin. prob. pag. 11.*

73 Octavò , Qui facit actum probabiliter illicitum, diſcrimini ſe committit, & mortaliter peccat , ut eſt text. *in c. Inquiſitioni , de ſent. excom.* Ubi eſt expreſſum mortaliter peccare eum , qui facit actum illicitum ex conſcientia credulitatis probabilis. Et probatur à fortiori *in c. Ad audientiam , in c. Significaſti , il. 2.* & *in c. Petitio, de homicid.* Sed qui facit actum probabiliter licitum facit actum probabiliter illicitum , cum probabilitas ſe habeat indifferenter ad utrumque extremum, ut *in 6. Ethic. c. 3. & 5. & in 1. Magnor. moral. c. 35.* & *in 1. Poſter. text. 44.* ubi probabile, ſeu opinabile diffinitur eſſe illud , quod ita creditur eſſe , quod tamen aliter ſe habere poteſt. Ergo qui facit actum probabiliter licitum, committit ſe diſcrimini , & mortaliter peccat. Quo argumento utitur in effectu Card. Cajet. ut patebit infra *in 21. fundamento.*

74 Nonò , Si dominus adminiſtrationem, & diſpenſationem bonorum ſuorum committeret ſervo, qui ex imprudentia, vel infidelitate ſolitus eſſet falli, & fallere: utique ab omnibus judicaretur imprudens , ejuſque fatuitati imputaretur, ſi ſervus ſubſtantiam diſſiparet. Et idem eſſet in ægroto , ſi pro cura ſui corporis uteretur opera Medici imperiti , & infidelis : & in navigante ſi navis regimen committeret nautæ, qui ex imperitia rei nauticæ , vel dolo malo ſolitus eſſet falli , & alios fallere , & quandoque mentiendo navigantes in interitum perducere: Ergo multo magis judicandus eſt imprudens Chriſtianus , qui pro directione , & regula conſcientiæ ſuæ utitur medio opinionis probabilis , quam mentiri & fallere ſæpè contingit, & falli, ut legitur in ſæpius allegato *cap. Inquiſit. , ſi. 2. de ſent. excom.* & *in 6. Ethic. d. c. 3. in princ.* cum anima corpori ac rebus omnibus ſit præponenda , *c. Sedulo , 38. diſt. & l. Sancimus , C. De Sacroſ. Eccleſ.*

75 Decimò, Ex ſententia eorum, qui defendunt probabilitates , authoritas unius gravis Doctoris facit opinionem probabilem, *l. Septimo menſe , ff. De ſtat. homin.* ut dicemus infra *in 4. qu. in princ.* & tamen *text. in l. fin. C. de inſtit. &*
76 *ſubſt.* opinionem graviſſimi Juriſconſulti Papiani dubitationem appellat. Ergo opinio utcumque probabilis certitudinem nõ habet: alioquin textus ille incongruè dubitationem appel-
77 laret opinionem tanti Juriſconſulti, cujus quanta eſſet authoritas, patet ex edicto Theodoſii inferius relato *num. 260.* Et ita illum textum, ad oſtendendum in opinione probabili non adeſſe certitudinem, ponderat Bald. *in l. Cum in antiquioribus , in 3. qu. num. 6. C. De jur. delib.* Ad idem *text. in c. Fraternitatis , de frigid. & malef.*

ubi articulus dicitur dubitabilis non obſtante opinione probabili, ponderando eum, ut dicam infra *in 2. quæſt. principali num. 14. verſ. Probatur quinto.*

Undecimo , Omnis opinio probabilis ſecundum Authores contrariæ ſententiæ eſt eligibilis. Sed omnis opinio controverſa eſt probabilis: Ergo omnis opinio controverſa eſt eligibilis. Minor eſt eorundem adverſariorum, quia omnis opinio controverſa habet aliquos Doctores pro ſe. Doctores autem non modo plures, ſed etiam unus ſecundum eos facit opinionem probabilem , ut dictum eſt in præcedenti argumento , & conſequenter ſi licet ſequi quamcumque opinionem probabilem , licet etiam ſequi quãcumque opinionem controverſam : At abſurdiſſimum eſt Chriſtianos in moralibus , in quibus vertitur ſalutis periculum , poſſe eligere quamcumque opinionem , de qua inter Doctores ſit controverſia; cum præſertim ex opinionibus controverſis ſemper altera ſit falſa , ut in *4. Metaph. c. 1. & 6.*

78 Duodecimo, Et fortius, ſi liceret ſequi quamcumque opinionem probabilem , liceret ſequi abſolutè quamcumque opinionem, quia opinabile , & probabile pro eodem accipiuntur , nec poteſt eſſe opinio propriè , niſi ſit probabilis. Quod ſic oſtendo. Omnis opinio eſt aſſenſus intellectus pro una parte contradictionis cum formidine alterius , ut communiter diffiniunt Philoſophi. Non poteſt autem quis uni extremo aſſentiri niſi ex probabilibus rationibus, quia intellectus movetur ab objecto, nec eſt in liberum opinari , ſecundum Ariſtotelem in *2. de anima text. 153.* & latius explicabitur infra *in 2. quæſt. num. 129.* Unde & Bald. in *d. l. Cum antiquioribus in 3. qu. num. 6. C. De jur. delib.* dicit , opinionem eſſe quando quis ex probabilibus conjecturis credit id , quod eſt verum , licet certitudinaliter non noverit. De natura igitur opinionis eſt, ut habeat pro ſe rationes moventes intellectum ad aſſentiendum , & conſequenter ſi licet ſequi quamcumque opinionem probabilem, licet etiam ſequi abſolutè quamcumque opinionem. Quid autem abſurdius quam inter Catholicos liberam eſſe quamcumque opinionem ſequi pro libito voluntatis ? eſſet enim quaſi renovare errorem Protagoræ, qui dicebat opinione omnia conſtare: quem errorem confutat Ariſtoteles *in 4. Metaph. c. 5.*

Decimotertio , Probatur hæc ſententia ab aliis pluribus abſurdis, & inconvenientibus, quæ ex doctrina de libera electione opinionis probabilis conſequuntur in detrimentum conſcientiarum, ut diffuſe patebit infra *in 5. quæſt. à num. 293. uſque ad num. 340.*

79 Decimoquarto , Probatur ex Alexandro de Ales in *Sum. p. 3. qu. 16. de juſtit. membr. 2. in reſponſ. ad quæſt. collateralem.* ubi ſic ratiocinatur : (Ad ſecundum eſt dicendum , quod eſt intellectus rectus , & non rectus : rectus eſt cum eſt ad quod natus eſt , ſcilicet ad cognoſcendam rem ſecundum quod eſt. Unde intellectus dicitur ab intus legendo , quia intuetur prout ſe habet veritas interius : & hoc modo nihil contemplatur intellectus quod non ſit verum. Intellectus non rectus eſt cum incidit in quod natus non eſt, non eſt autem natus, ut judicet per veri appa-

apparentiam.) Hæc ille. Sed intellectus qui judicat ſecundum opinionem probabilem , non intuetur veritatem interius , nec cognoſcit rem ſecundum quod eſt, ſed ſecundum veri apparentiam , cum probabilitas indifferenter ſe habeat ad verum , & falſum , ut patet *in 6. Ethic. c. 3.* & *in 1. Poſter. c. 26.* Ergo intellectus judicans ſecundum opinionem probabilem eſt non rectus , & rectè judicat.

80 Decimoquintò , Probatur ex D. Thoma in *2. 2. qu. 51. art. 2. ad 2.* ubi ad modum Alenſis Magiſtri ſui ratiocinatur dicens : (Rectum judicium in hoc conſiſtit , quod vis cognoſcitiva apprehendit rem aliquam prout in ſe eſt , quod quidem provenit ex recta diſpoſitione virtutis apprehenſivæ ; ſicut in ſpeculo ſi fuerit benè diſpoſitum imprimuntur formæ corporum ſecundum quod ſunt ; ſi verò ſpeculum fuerit malè diſpoſitum, apparent ibi imagines diſtortæ, & malè diſpoſitæ.) Hæc S. Thomas. Sed judicium, quod innititur opinioni probabili ex vi cognoſcitiva , non apprehendit rem prout in ſe eſt, nec ſub ratione veri , cum res poſſit aliter ſe habere , ut in *1. Poſter. d. cap. 26.* & ſupra proximè dictum eſt. Ergo judicium quod innititur probabilitati, ex mente D. Thomæ rectum non eſt, ſed potius diſtortum , & malè diſpoſitum.

81 Decimoſextò , Probatur ex ſimilibus verbis D. Bonaventuræ in *2. ſent. diſt. 7. art. 3. quæſt. 1. nu. 52.* quæ ſic ſe habent : (Dicendum quod deceptio , & error oritur ex deordinatione , ſive deviatione judicii. Judicium autem eſt duplex in quolibet ratiocinato ; unum quod eſt cognoſcendorum quod eſt veri ſub ratione veri : aliud agendorum quod eſt veri ſub ratione boni.) Hæc ibi. Sed judicium de rectitudine operationis, quod fundatur in opinione probabili , non cognoſcit verum ſub ratione veri , quia opinio poteſt eſſe falſa ; nec cognoſcit verum ſub ratione boni, quia operatio , quæ innititur opinioni fallibili , poteſt in ſe eſſe mala. Ergo judicium de rectitudine operationis quod fundatur in opinione probabili, deviat à recto, & ex mente S. Doctoris deceptionem, & errorem inducit.

82 Decimo ſeptimo, Probatur ex Scoto *quolib. 18 ſub littera E.* ubi ait: (Alia agunt ex cognitione intellectiva , quæ ſola propria eſt judicativa de tali convenientia. Et talia nata ſunt habere regulam intrinſecam rectitudinis in ſuo actu : & in ſolis iſtis poteſt eſſe actus bonus habens bonitatem moralem.). Ita Scotus. At judicium probabile non habet regulam intrinſecam rectitudinis in ſuo actu , ſed utitur principio fallibili, & indifferenter ſe habente ad rectum , & obliquũ, teſte Philoſ. *in 1. poſter. cap. 26. & in 6. Ethic. c. 3.* Ergo in tali judicio non poteſt eſſe actus bonus habens bonitatem moralem.

83 Decimoctavò , Probatur ex eodem Scoto *in collat. 12. poſt princ.* cujus hæc ſunt verba : (Intellectus inclinatur in objectum ſuum per modum naturæ : Ergo ſicut natura determinatur ad unum ita intellectus ad unum objectum præciſè inclinatur. Ergo ſicut natura non quietatur niſi in illo , ad quod determinatur ; ita nec intellectus quouſque habeat illud , ad quod ſummè, & maximè inclinatur.) Hactenus verba Scoti.
84 Sed intellectus ſummè, & maximè inclinatur ad cognitionem veritatis , quia , ut inquit S. Tho-

mas in *princ. Opuſc. 73. de Uſuris.* (Omnis homo natura non degenerans veritatem amat , & eam ſcire ſuper omnia deſiderat.) Ergo quandiu intellectus non habet id, ad quod inclinatur, ſcilicet veritatem, manet inquietus , & fluctuans, nec præciſè ſe determinat , & per conſequens non habet moralem certitudinem requiſitam ad rectè operandum , cum certitudo ſit determinatio intellectus ad unum , ut per D. Thomam ſæpius citatum in *3. ſent. diſt. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3.*

85 Decimonono , Probatur ex Patribus Salmanticenſibus *tom. 1. ſup. 1. 2. D. Thomæ ad qu. 57. art. 5. num. 8.* ubi ſic diſſerunt : (Quoniam judicium omnino practicum præcedens immediatè imperium prudentiæ eſt actus virtutis intellectualis , nempe ſyneſis , vel gnome , quæ junguntur prudentiæ ad rectè judicandum (eadem ratio eſt de conſilio , quod eſt actus eubuliæ deſervientis ad rectè judicandum.) Ergo debet eſſe perpetuò verum , alias prædicta virtus non eſſet diſpoſitio ad optimum , nec differret ab opinione , quæ eſt aliquando ad falſum , ob idque à ra-
86 tione virtutis excluditur.) Et in *eodem articulo nu. 4.* (Sicut ergo virtus intellectualis ſpeculativæ in eo conſiſtit , ut intellectus , per ſe fallibilis rebus neceſſariis , & infallibilibus conformetur : ita virtus practica in eo ſita eſt , ut res , ſeu actiones ex ſe contingentes , formæ infallibili, per quam intellectus practicus in eas influit, adæquentur.) Et in *articulo 6. ejuſdem quæſtionis nu.*
87 *8.* (Judicium ſtrictè ſumptum eſt determinatè de unico medio ; & ideo bonitas ejus non conſiſtit in ſola veritate , ſed in eo , quod ſit firmum, & ſtabile.) Hactenus verba Salmanticenſium. Sed judicium probabile non eſt perpetuò verum, & infallibile, nec habet ſtatum, quia eſt aliquando ad falſum , ut habetur ex Philoſ. *in 1. poſter. c. 26.* ideoque opiniones plurimæ, quæ olim æſtimabantur probabiles , poſtea apparuerunt falſæ , ut fuſius oſtenſum eſt ſupra *in 1. argumento.* Ergo judicium probabile ſicut opinio ex mente eorumdem Patrum à ratione virtutis excluditur.

88 Vigeſimò , Probatur ex Cardinali Cajet. in *opuſc. tom. 1. tract. ult. reſp. 13. dub. ult.* ubi hæc ſcribit : (Si applicatio ad opus fluctuat circa rectum , vel obliquum , mors ſcrupulus eſt conſcientiæ, contra quem illicitè agitur, & obliquitas mortalis incurritur.) & *infra.* (Hinc enim ſit , ut vacillatio conſcientiæ in applicatione deformem reddat actionem , quoniam ſit applicatio modo quo non debet ; debet enim potentia rationabilis determinari ad unum , ſi rectè exire debet in actum : alioquin diſcrimini exponitur utriuſque oppoſiti ſi fluctuante illa quis utitur.
89 Fluctuans enim quantum ſapit fluctuationis tantum ſapit indeterminationis, ac per hoc indebiti modi operandi.) Hæc Cajetanus. Sed potentia rationabilis , quæ in applicatione ad opus utitur opinione probabili, utique fluctuat, & vacillat circa rectum , vel obliquum , cum probabilitas ſit cum formidine & indifferenter ſe habeat ad utrumque extremum. Nam , ut inquit Ariſtoteles alias citatus in. *1. Magnorum moralium c. 33.* (Exiſtimatio , ſeu opinio eſt , qua in omnibus ferimur ancipites ea ne ita , an ſecus.) Et ubi eſt opinio , ibi eſt vacillatio , ut inquit S. Bonaventura ſupracit. *nu. 63.* Ergo formido illa,

la, ſeu ſcrupulus eſt mors conſcientiæ, & qui cum tali indeterminatione operatur, ſecundum Cajetanum exponit ſe diſcrimini, & indebito modo operatur, ideoque deformitatem moralem incurrit.

90 Vigeſimo primò, Probatur ex eodem Cajet. in *Sum. in ver. Opinionis uſus, ad fin.* ubi diſertis verbis aſſerit judicium practicum ad operandum debere eſſe certum, ita ut omnem contrariæ partis formidinem excludat, etiamſi ſecundum propriam opinionem quis operetur. Idque probat efficaciter hoc argumento. (Quando potentia rationabili ſolum practice probabiliter judicat aliquid eſſe licitum, judicat etiam probabiliter aliquid eſſe illicitum: At judicans probabiliter aliquid illicitum eſſe, & id faciens, peccat, utpote qui peccandi periculo ſe exponit. Ergo, &c.) Et cum Cajet. concordant Jacobus Almaynus *tract. moral. c. 14.* *Summa* Armilla in *ver. Opinio num. 2.* Navar. *in c. Si quis autem, num. 58. & ſeqq. de pœnit. diſt. 7.*

Vigeſimo ſecundò, probatur ex verbis Gregorii de Valentia *tom. 2. diſp. 1. punct. 2.* quæ ſunt hujuſmodi. (Ad rationem virtutis intellectualis pertinet, ut habitus ſecundum rationem ſuam ſpecificam inclinet determinatè ad verum, quod non convenit opinioni acquiſitæ, etiamſi contingat eſſe veram. Nam etiam tunc conſiderata ſecundum ſuam ſpeciem, circumſcripta differentia individuali indifferens eſt ad verum, & falſum oſtenſum.

Vigeſimo tertiò, Probatur ex Leonardo Leſſio *de juſt. & jur. lib. 2. de Prudentia dub. 2.* ubi ait: (Opinionem honeſti non eſſe judicium prudentiæ, quia non ita fertur in ſuum objectum, ut non poſſit eſſe falſa, quam ob cauſam non eſt virtus, ut rectè Ariſtoteles *in 6. Ethic. c. 3.* Non obſtat, quod opinio interdum ſit vera, quia id non habet ex intrinſeco modo tendendi in ſuum objectum, ſed per accidens, & fortuitò: nam ſicut eſt vera, ita poterat eſſe falſa, nulla facta in ea variatione.) Et *paulò ante dub. 1. n. 2.* (Certa (inquit) eſt notitia honeſti, & turpis: ita enim prudentia fertur in ſuum objectum, ut ex modo judicandi falli non poſſit circa proprium objectum, quia evidenter cognoſcit eſſe turpe, cujus ſignum eſt, quod is, qui judicat aliquid eſſe honeſtum, vel utile, de quo dubitat, vel formidat an in eo peccet, ſit imprudens, & imprudenter judicet, nempe quia judicium prudentiæ debet eſſe certum excludens omnem rationabilem formidinem.)

91 Vigeſimoquartò, Probatur, quia opinio probabilis eſſentialiter, & inſeparabiliter habet annexam formidinem, ut admittunt Authores contrariæ ſententiæ, & probatur in *1. Magnor. moral. c. 33.* & *5. Ethic. c. 3. in princ. in ſæpius citato c. A nobis, el 2. de ſent. excom. in l. fin. Cod. De inſt. & ſubſt.* & patet ex illius diffinitione, quam communiter tradunt Philoſophi. Opinio enim dicitur aſſenſus intellectus pro una parte contradictionis non omnino firmus, & certus, ſed cum formidine alterius, ut per D. Antoninum in *1. p. tit. 3. c. 10. §. 10.* Sylveſt. *in ver. Opinio, in princ.* Sotus in 4. *diſt. 27. quæſt. 1. art. 3. verſ. Tunc ergo.* Navar. in *c. Si quis autem, num. 11.* & ante eos D. Bonaventura *in 3. ſent. diſtin. 28. qu. 24. verſ. Item opinio*, ante num. 33.

(Opinio (inquit) eſt acceptio unius partis cum formidine alterius, & ubi eſt opinio, ibi eſt va-
92 cillatio. Et ſecundum Legiſtas in *l. Admonendi ff. De jurejur.* Opinio eſt credulitas cum aliqua levi dubitatione, & tenet medium inter ſuſpicionem, & perfectam probationem, ut ibi per Bart. *num. 21. & 22.* Alioquin excluſa formidine non eſſet opinio probabilis, ſed veritas, & certitudo, ſeu opinio vera, ut patet in *2. de Anima text. 154.* Nec eſſet ſecundus gradus probationis, ut dicunt Legiſtæ, ſed eſſet perfecta credulitas, ſeu perfecta probatio ſecundum Bart. *ubi ſupra num. 23.* Itaque quiſquis habet opinionem, neceſſario habet formidinem, quia cui convenit diffinitio,
93 convenit & diffinitum, *l. 1. §. Dolum ff. De dolo*, & notant omnes in *l. Omnis diffinitio ff. De regul. jur.* Quod cum ita ſit, inquiro quid ſit formido illa, quæ intrinſecè ineſt opinioni? Ariſtoteles paulo ſupra citatus in *1. Magnorum moral. cap. 33.* (Exiſtimatio (inquit) ſeu opinio eſt, qua in omnibus ferimur ancipites eâne ita an ſecus.) Quare ſecundum eum formido, quæ ineſt opinioni, eſt paſſio, quæ nos facit ancipites, id eſt ambiguos, & titubantes, an res ita ſe habeat nec ne, juxta *text. in l. fin. C. De condict. indeb.* Unde in effectu talis formido nihil eſt aliud, quam dubium poſitivum, & formale, aut ſaltem ſuſpicio quædam ſeu ſcrupulus, & levis credulitas, ne pars oppoſita ſit vera, ut explicant Theologi, & patebit *infra num. 261.* Hæc enim ſunt ſinonyma,
94 & idem importantia. & ſuſpicio illa, ſeu formido tenet medium inter dubitationem, & opinionem, plus enim credulitatis habet, quam dubitatio, & minus, quàm opinio, cum ſit credulitas ex levibus conjecturis, ut inquit Sylveſter *in verb. Opinio, in princ.* & notat Bart. *in d. l. Admonendi, num. 21.*

95 His poſitis probatur hæc ſententia inevitabili hoc argumento. Quiquis habet ſuſpicionem, formidinem, ſcrupulum, ſeu levem credulitatem, quod aliqua actio ſit illicita, non poteſt manente tali formidine abſque peccato operari, & actionem illam ad praxim deducere. Sed qui habet opinionem probabilem affirmantem actum eſſe licitum, neceſſario habet ſuſpicionem, formidinem, & ſcrupulum, ſeu levem credulitatem de oppoſito, id eſt quod ille actus ſit illicitus, ut evidenter oſtenſum eſt ſupra, & admittitur ab adverſarijs. Ergo qui habet talem opinionem probabilem, non poteſt ſecundum eam licitè operari, & actum illum ad praxim deducere abſque peccato.

Major propoſitio probatur per textum rotundum, qui cavillari non poteſt, in *c. Per tuas, el 2. de ſimon.* ubi deciditur eſſe peccatum mortale operari contra conſcientiam ſcrupuloſam, ſeu ex credulitate levi, niſi prius formido, ſeu error deponatur, ut plenius explicabitur *infra in 2. qu. in 6. principali fundamento pro opinione negativa nu. 249.* & tradunt Innoc. Jo. Andr. & alij ibi allegati. Ecce igitur ibi textus expreſſus, quod agens contra conſcientiam ſcrupuloſam, & cum formidine mortaliter peccat; hoc enim important illa verba, *ædificat ad gehennam*, ut notat Abbas in *c. Litteras, de reſtit. ſpoliat.*

96 Ad idem eſt textus apertus in *c. Inquiſitioni, de ſenten. excom.* ubi proponitur dubium, An conjux qui habet conſcientiam de impedimento diri-

derimente poſſit reddere, & exigere debitum conjugale. Et diſtinguitur, An talis habet hujuſmodi conſcientiam ex credulitate probabili, & diſcreta, an vero ex credulitate levi, & temeraria. Et in hoc ultimo caſu textus dicit: Ad Paſtoris ſui conſilium (conſcientia levis, & temerariæ credulitatis exploſa) licitè poterit non ſolum reddere, ſed exigere debitum conjugale. Pondera illud verbum, *exploſa*, quod clarè innuit, ut qui habet conſcientiam ex credulitate levi, ſeu formidine de nullitate matrimonij propter impedimentum dirimens, minimè poſſit abſque peccato exigere debitum conjugale, niſi prius formidinem illam, ſeu levem credulitatem explodat, id eſt deponat, ſeu abjiciat, & repellat, ut ibi per gloſ.

Et ratio deciſionis eſt, quia ſecundum Cajetanum *ſupra citatum num. 88.* qui formidat, vacillat, & fluctuat: & qui fluctuat, ad neutram partem ſe determinat: Qui autem ſine hac determinatione operatur, certitudinem non habet de honeſtate ſuæ operationis, cùm certitudo nihil ſit aliud, quam determinatio intellectus ad unum, ut per D. Thom. *ubi ſup. nu. 52.* & ſine hac certitudine exponit ſe diſcrimini, & levis illa credulitas, ſeu ſcrupulus eſt mors conſcientiæ. Patet igitur apertiſſimè peccare eum, qui operatur cum ſuſpicione, ſeu formidine, quod actus ſit illicitus, & conſequenter eodem modo peccare eum, qui operatur ſecundum opinionem probabilem affirmantem actum eſſe licitum, cùm neceſſariò habeat formidinem de oppoſito, id eſt quod actus ille ſit illicitus, ut ſupra proximè oſtenſum eſt.

97 Vigeſimoquinto, cùm juribus ut ſupra ponderatis concordat S. Thomas *quodlib. 8. art. 13.* ubi in puncto videtur determinare hanc quæſtionem: nam ſecundum eum is, qui habet certitudinem, quod ſibi liceat habere plures præbendas, & ex contraria opinione Magiſtrorum in quamdam dubitationem inducitur, ſi manente tali dubitatione, plures præbendas habet, periculo ſe committit, & ſic procul dubio peccato, utpote magis amans beneficium temporale, quàm propriam ſalutem. Ibi enim Doctor Angelicus pro dubitatione videtur intelligere non verum dubium, ſed formidinem, quæ aliquo modo certitudinem tollat: ait enim (ex conſcientia quem obligari ad peccatum ſive habeat certam fidem de contrario ejus, quod agit, ſive etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione: at cum opinione non ſtat dubitatio vera, & propria, ſed tantum formido, cum opinio includat aſſenſum pro una parte contradictionis cum formidine alterius, dubitatio verò excludat aſſenſum ab utroque extremo: nam ut habetur in *3. Metaphyſ. c. 1.* quatenus dubitat, eatenus ſimile quiddam ligatis patitur, utroque enim modo impoſſibile eſt ad ulteriora procedere.) Hæc ibi. Et propterea S. Thomas cum myſterio non dixit ſimpliciter in dubitationem inducitur, ſed in quamdam dubitationem; innuens per hoc ſe non loqui de dubitatione propriè ſumpta, ſed de formidine, quæ ineſt opinioni; ſed hunc locum latius expendemus *infra num. 70.*

98 Vigeſimoſexto, & ultimò. Pro majori dilucidatione veritatis ante omnia ſupponendum eſt illud principium tanquam certum, & infallibi-

le: videlicet in actibus humanis, ad hoc, ut quis rectè, & cum virtute operetur, requiritur, ut habeat certitudinem ſaltem moralem de rectitudine, & honeſtate operationis, ſecundum illud Auguſtini: Tene certum, dimitte incertum, ut in *c. Si quis autem, in fin. de pœnit. diſt. 7.* Idque a-
99 pud omnes eſt in confeſſo. Sed defenſores probabilitatum enixè contendunt in moralibus ſufficere certitudinem ex probabilibus, idque potiſſimum deducunt ex Ariſtotele *ſupra cit. in 1. Eth. c. 3.* Et ex hoc fundamento apud eos ſolido, & inconcuſſo deducunt omnes ſuas concluſiones, videlicet qui in actibus humanis eligit quod eſt probabile, non agit temerè, ſed prudenter: eligit perfectum, ac tutum: non committit ſe diſcrimini: ſequitur dictamen rationis, & alia plura id genus. Quare vis tota præſentis diſputationis verſatur in intelligentia aſſerti principij, quod in moralibus ſufficiat certitudo ex probabilibus; nam everſo hoc fundamento totam hanc machinam probabilitatum corruere neceſſe eſt. Et quidem nos credimus in eo magnam latere fallaciam, ſeu æquivocationem. Quod ut pro noſtri ingenij tenuitate quantum Deus dederit, dilucidè oſtendamus, accuratè obſervandum proponimus aliud eſſe in moralibus ſufficere certitudinem ex probabilibus, & aliud in moralibus ſufficere certitudinem probabilem. Hæc enim duo differunt ut cauſa, & effectus. Nam primum denotat cauſam, per quam certitudo moralis in nobis generatur, & in eſſe producitur: ſecundum verò denotat effectum, id eſt ipſam moralem certitudinem in nobis jam generatam, & in eſſe productam. Itaque cùm dicimus, in moralibus ſufficit certitudo, quæ oritur, & generatur in intellectu ex argumentis, & rationibus probabilibus, propoſitio vera eſt, quia plures rationes probabiles ſunt aptæ natæ producere, ac generare in potentia rationabili moralem certitudinem de honeſtate operationis abſque ulla formidine partis oppoſitæ; ſi rationes illæ ſint tanti ponderis, ut efficaciter moneant intellectum ad judicandum rem ita ſe habere, ut probatur in *c. Ego ſolis, verſ. Alius autem, 9. diſt.* Et hæc eſt illa certitudo ſurgens ex probabilibus, quæ in morali materia ſufficit ad rectè operandum. Cum vero dicimus, in moralibus ſufficit certitudo ex probabilibus, ſi intelligamus, id eſt in moralibus ſufficit certitudo probabilis, propoſitio eſt falſa, quia iſta certitudo probabilis non datur, imò implicat contradictionem, ut ſit certitudo, & ſit probabilis: quia certitudo eſt præciſa determinatio intellectus ad unum, ut in ſuperioribus dictum eſt. Probabilitas autem indeterminatè, & indifferenter ſe habet ad rectum, & obliquum. Unde judicium probabile non eſt judicium prudentiæ cùm non habeat pro objecto verum, & ſub ratione veri, ſed eſt judicium obnoxium formidini, timidum, & incertum, atque indeterminatum, fluctuans, & inſtabile, quod non intuetur veritatem interius, nec cognoſcit rem ſecundum quod eſt, ſed ſecundum veri apparentiam; & ideo fallit, & fallitur, & à ratione virtutis excluditur non habens bonitatem moralē, ut ex authoritatibus tantorū Patrum, & Magiſtrorum primæ claſſis diffusè oſtenſum eſt ſupra. Quapropter tantū abeſt, ut in moralibus ſufficiat certitudo probabilis, ut po-

tius opponantur, ac mutuò ſe deſtruant certitudo, & probabilitas. Nec aliud ſenſit Ariſtote-
100 les exadverſo citatus in 1. *Ethic. c. 3.* Si ſedulò expendantur illius verba; ait enim (In morali materia ſatis eſſe ut verum oſtendatur pingui quadam Minerva, & adumbrata figuratione, atque de iis, quæ plerumque eveniunt ratiocinari, & ex iis ſimilia etiam concludere.) Quibus verbis tantùm intendit, ut in materia morum non requirantur probationes per rei evidentiam, ſeu demonſtrationem, ſed ſatis ſit verum oſtendere per conjecturas probabiles, arguendo etiam à communiter accidentibus, & à ſimilibus. Quod & nos fatemur. Verum tamen oportet ſecundum Ariſtotelem ut his conjecturis, & argumentis probabilibus oſtendatur verum, & ſic non ſufficit ut oſtendatur probabile, quod longè diſtat, & contra diſtinguitur à vero, ut pluribus monſtratum eſt ſupra in 1. *fundamento, n. 60.* Quare ſi tu probabilibus tuis ratiocinationibus oſtendis opinionem probabilem, non ſatisfacis menti Ariſtotelis requirentis, ut oſtendas verum, quia loco veri, quod eſt objectum virtutum intellectualium, & eſt immutabile, æternum, & infallibile, atque excludens omnem formidinem, ut ex dictis conſtat, tu oſtendis opinionem probabilem, quæ à ratione virtutis excluditur, & eſt fallibilis, & cum formidine. Unde perperam ex eo loco deducunt defenſores probabilitatum in moralibus ad rectè, & prudenter operandum ſufficere opinionem probabilem: hoc enim nunquam ſomniavit Ariſtoteles, quin potius opinionem excluſit, & contradiſtinxit à prudentia, & aliis virtutibus intellectualibus ea ratione, quia in opinione fieri poteſt, ut mentiamur. Quocirca ex mente ipſius in morali materia uti poſſumus rationibus, & argumentis probabilibus tanquam mediis, & inſtrumentis ad oſtendendum verum, & tanquam cauſis generantibus in nobis moralem certitudinem. Sed tamen illud verum oſtenſum, & certitudo ex probabilibus conſurgens debet eſſe ſine omni formidine partis alterius, cum veritas, & certitudo formidinem non admittant; ideoque non ſufficit in ſententia Ariſtotelis judicium probabile, quod ſe habet ad verum, & falſum, & de cujus ratione intrinſeca eſt, ut formidinem, & fluctuationem includat. Similiter cum S. Antoninus, & alii ex adverſo citati *n. 51.* dicunt moralem certitudinem conſurgere ex conjecturis probabilibus groſſis, & figurantibus: Hæc verba non important, ut in moralibus ſufficiat certitudo probabilis, ſed tantum, ut in moralibus ſufficiat illa certitudo, quæ conſurgit, id eſt naſcitur, ſeu generatur ex hujuſmodi probabilibus conjecturis, & argumentis. Et eodem modo dum leges, & Canones decidunt quæſtiones, & cauſas ex argumentis probabilibus, non intendunt, ut ſufficiat judicium probabile ad judicandum, & decidendum; ſed tantum ut ex probabilibus rationibus ſimul junctis poſſit judex ita illuminari, ut formare judicium certum, & infallibile de rei veritate; quia nimirum etſi argumenta hujuſmodi ſeorſim conſiderata non concludunt omnino, nec ſint evidentia, ſed tantum probabilia; tamen ſi ſimul jungantur, & ſint multi ponderis, ſunt apta nata generare talem certitudinem, ut virtus apprehenſiva cognoſcat, & apprehendat abſque ulla trepidatione rem ita ſe habere; atque ita cauſæ ſunt probabiles ſed effectus ex illis reſultans eſt omnino certus, & infallibilis. Et hoc innuit textus in *c. Judicantem, 30. qu. 5.* in illis verbis: (ut ibi actio ambarum partium illuminata ſit plenior.) Itaque ſi rationes probabiles ſint plures, & tanti ponderis, atque momenti, ut illis intellectus ſine ulla formidine acquieſcat, & judicet rem ita ſe habere: hæc eſt moralis certitudo, quæ ſufficit ad rectè operandum: Si verò rationes illæ ſint quidem plures, & probabiles, ſed tamen non adeò firmæ, & efficaces, ut adæquent omnino intellectum, ſed tantum perſuadeant, adeo ut intellectus eis non aſſentiatur ſimpliciter, & abſolutè, ſed tantum cum formidine, & fluctuatione, ne pars oppoſita ſit vera: hæc eſt opinio probabilis, quæ non ſufficit ad bonitatem moralem, ut ſolidis fundamentis, & authoritatibus majorum noſtrorum in ſuperioribus monſtratum eſt. Quare non eſt bona conſequentia, Certitudo moralis conſurgit, id eſt naſcitur, & generatur in nobis ex probabilibus: Ergo probabilia ſunt moraliter certa. Quia in primo caſu conſideratur illud totum, & aggregatum perfectum, quod reſultat, & emergit ex pluribus ſingularibus imperfectis. In ſecundo autem caſu conſiderantur ipſa ſingularia per ſe imperfecta, & inſufficientia. Quo fit, ut ſi aliqua propoſitio haberet pro ſe unam tantum rationem, ſeu præſumptionem non convincentem, ſed ſolum probabilem, propoſitio illa non eſſet moraliter certa, quia eſſet cum formidine partis oppoſitæ: ſecus verò ſi ratio, ſeu præſumptio illa eſſet convincens, quia etſi non haberet evidentiam demonſtrationis, tamen ſufficeret ad generandam moralem cer-
101 titudinem, ut eſt textus in *c. Afferte, de præſumpt.* ubi proponitur judicium Salomonis, qui ex præſumptione violenta pronunciavit pro matre, dicens: *Date huic infantem vivum, & non occidatur; hæc eſt enim mater ejus.* Unde judicium Salomonis non fuit probabile, ſed omnino certum
102 non quidem certitudine mathematica, ſed morali. Ideoque Jo. Andr. & cæteri Canoniſtæ poſt eum ſic ſummant illum textum, videlicet ex violenta præſumptione fertur diffinitiva, concordat textus in *c. Litteris, eod. tit.* ibi: ex hujuſmodi violenta, & certa ſuſpicione fornicationis poteſt ſententia divortii promulgari. Surgit igitur certitudo moralis ex unica præſumptione violenta, vel ex pluribus rationibus, & argumentis probabilibus ſimul junctis, quæ tamen ſeorſim conſiderata non ſunt certa, ſed ſolum probabilia, & cum formidine partis oppoſitæ. Et hæc eſt ipſa veritas, nam & in judiciis plures
103 probationes imperfectæ ſimul junguntur ad faciendam plenam, & perfectam probationem ſecundum illud vulgatum, *Et quæ non proſunt ſingula, multa juvant. l. 2. §. Ætas*, & ibi gloſ. *in ver. Legitimus, ff. De excuſ. tutor. l. Inſtrumenta,* ubi etiam gloſ. *in ver. aliis quoque, C. De probat.* gloſ. *in c. Cum cauſam, in ver. Adminicula,*
104 *eod. tit. De teſt. b.* Et duæ probationes ſemiplenæ etiam diverſi generis ſimiliter junguntur ad faciendam unam plenam probationem, ut notat Bart. in *Admonendi, num. 48. verſ. Veritas eſt,* quod duæ ſemiplenæ faciunt unam plenam,
105 *ff. De jurejurando.* Unde unus teſtis, qui

fa-

facit ſemiplenam, & confeſſio facta abſente parte, quæ facit aliam ſemiplenam, ſimul juncta plenè probant. Caſus eſt in *c. Cum dilectus, de ſucceſſ. ab inteſt.* & notat. Bart. *ubi ſupra.* Item unus teſtis, & fama publica en caſu, quo faceret ſemiplenam, ut in *c. 1. de appellat.* & notatur in *l. 3. §. Iiſdem quoque principes, ff. De teſt. b.* & per Bart. *loc. cit.* Et idem patet in fama, & ſcriptura privata recognita per comparationem, quæ tanquam ſingula non faciunt niſi ſemiplenam, & tamen conjuncta faciunt unam plenam; ut per Alex. *conſ. 103. Inſuper eo, nu. 5. verſ. Tertio præſuppono, lib. 7.* & in aliis pluribus exemplis, quæ cumulat Antonius Gabriel
106 *commun. concluſ. 3. per tot.* Plena enim probatio conficitur ex diverſis probationibus imperfectis, cum tendunt ad eumdem finem: nam junguntur ſcripturæ plures, teſtes, fama, confeſſio, & alia adminicula ad unum perfectum, ut notat Bald. *conſ. 377. Punctus talis, n. 2. verſ. Prædictæ conſultationi, lib. 3.* Sed & ex pluribus præſump-
107 tionibus tendentibus ad idem conſurgit plena probatio, *l. Excipiuntur. ff. Ad Sillan.* cum concordantibus, ut per Ludovic. Roman. *conſ. 7. Viſis neceſſariis, n. 3.* & Cravet. *conſ. 158. n. 11.* Quinimo plena probatio reſultat etiam ex pluribus adminiculis quando unum alteri adminiculatur. Socin. *conſ. 98. col. 6. lib. 1.* Et quod ex pluribus vehementibus adminiculis Judex reddatur certus, ita ut poſſit cauſam decidere. Eſt textus in *d. c. Cum dilectus, de ſucceſſ. ab inteſt.*
105 Nam ut formaliter ait Bald. in *d. c. Cum cauſam, n. 1. & 2. de probat.* Judex inquiſitor veritatis debet cuncta rimari, nec adſtringere animum ſuum ad unam ſpeciem probationis, quia una ſpecies coadjuvat alteram, & confirmat, ut *l. 3. §. 1. ff. De teſtib.* Sicut in corpore humano ex membris multis ſibi invicem cohærentibus fit perfectum corpus, ut *l. Rerum mixtura, ff. De uſucap.* & in melodiis ex multis conſonantiis conſtat harmonia. Unde in probationibus ſurgit certitudo ex diverſis conjecturis, quia cedunt ad eamdem concluſionem finalem, & habent cauſas, & ſimilitudines, & conſonantias contextas, & invicem colligatas. *l. Qui ſententiam, C. De pœn.* in illis verbis: *conſpirantes, concordantesque in unum rei finem tendunt.* Quamobrem ſicut in judiciis plures probationes ſemiplenæ, & imperfectæ præſumptiones, & adminicula diſtinctim conſiderata, & tanquam ſingula plenam probationem non faciunt; neque ex illis Judex informat cum certitudine animum ſuum, ſed dubius remanet; nam, ut ait Bald. in *l. In bonæ fidei, n. 15. C. de reb. cred.* dubius eſt qui applicat animum ſuum ad ſemiplenam probationem: & tamen ex illis ſimul junctis conſurgit plena probatio, & certitudo judicialis ſufficiens ad cauſam ſine ulla trepidatione decidendam juxta textum in *d. c. Cum dilectus,* ita & in moralibus plures conjecturæ, & argumenta probabilia, quamvis per ſe ſingula non generent in nobis aſſenſum omnino certum, ſed ſolum cum formidine contrarii: tamen ex omnibus ſimul junctis conſurgit certitudo moralis, quæ licèt non ſit demonſtrativa, nihilominus excedit limites probabilitatis, & eſt extra omnem formidinem. Et hoc ſenſu veriſſima eſt propoſitio, quod in moralibus ſufficiat certitudo ex probabilibus, id eſt certitudo illa, quæ reſultat, generatur, & in eſſe producitur ex pluribus conjecturis imperfectis, & argumentis probabilibus, quæ per ſe ſola, & tanquam ſingula non ſunt moraliter certa, nec ſufficiunt ad honeſtè operandum. Atque hanc ſententiam ex recentioribus amplectitur Antonius Merenda in ſuo opere de conſilio, ubi innumeris ferè Sacræ Scripturæ locis juxta Sanctorum Patrum interpretationem accurato ſtudio impugnat, & prorſus damnat uſum probabilitatum eo modo, quo admittitur à modernis, & concordant Carena *de offic. Sanct. Inquiſ. par. 2. tit. 5. §. 4.* & Julius Mercorus in tractatu poſt ſcripta noſtra impreſſo *de probabilitate opinionum par. 1.* ubi facili, & clara methodo eruditè, ac ſtrenuè pro eadem ſententia pugnat.

109 Supereſt nunc, ut reſpondeamus ad argumenta contraria, pro quorum ſolutione primum omnium advertere oportet duobus modis poſſe contingere, ut ex opinionibus oppoſitis aliquis judicet unam tantum eſſe probabilem. Primo, ſcilicet cum examinatis accuratè motivis utriuſque partis, agnoſcit rationes ſuaſibiles, & authoritates moventes ſtare pro illa tantum opinione, quæ affirmat actum eſſe licitum, contrariam verò eſſe rationibus, & authoritatibus deſtitutam. Et hoc primo caſu admittimus licere opinionem illam ſequi quamvis oppoſita ſit tutior. Ratio eſt tum quia opinio illa propriè non debet dici probabilis, ſed magis opinio vera, de qua loquitur Philoſophus in 2. *de anima, text. 152.* Non enim poteſt eſſe cum formidine, ne pars oppoſita vera ſit, cum intellectus cognoſcat oppoſitam eſſe deſtitutam rationibus, & authoritatibus; & ideo illi non convenit diffinitio opinionis, quæ eſt acceptio unius partis cum formidine alterius, ut per D. Bonaventuram *in 3. ſent. diſt. 24. qu. 24. verſ. Item opinio, ante n. 13.* Tum quia cum in moralibus non requiratur certitudo evidens, ſeu mathematica, imo vitioſum ſit illam quærere, teſte Philoſopho *in 1. Ethic. c. 3.* & plenius dictum eſt *ſup. n. 50. & 51.* Is, qui determinat ſe ad unum ſine ulla formidine contrarii, utique moralem habet certitudinem requiſitam ad rectè operandum, ut per D. Thom. *in 3. ſent. diſt. 23. qu. 2. art. 2. qu. 3.* Tum quia alioquin nihil agere poſſemus, & Deus requireret à nobis impoſſibilia: etenim omnino impoſſibile eſt omnium eſſe demonſtrationem, ut legitur in *4. Metaph. c. 2. poſt princ.* Tum quia cum ex duabus opinionibus de eodem oporteat unam eſſe veram, alteram falſam, ut per D. Thomam *quodlib. 8. ar. 13.* Is, qui judicat unam partem eſſe falſam, eo quod non habeat pro ſe ullas rationes ſuaſibiles, vel authoritates alicujus momenti: in neceſſarium conſequentiam judicat eſſe veram illius contradictoriam. Tum
110 denique quia ſi licitum eſt ſequi opinionem probabiliorem, cujus oppoſita eſt probabilis, ut patebit infra in 3. *quæſt. principali,* multo fortius licitum eſt ſequi probabilem, cujus oppoſita eſt improbabilis: nam reſpectu improbabilis opinio probabilis dici poteſt probabilior. *Clem. unic. §. fin. verſ. Opinionem ſecundam, de Summ. Trinit. & fide Cathol. c. Capellanus, verſ. Sed poſterior ſententia, de feriis, cum concordantibus,* de quibus infra numero 270.

verſ.

verſ. Decimum nonum fundamentum. Et hoc primo caſu qui ſequitur opinionem ſpecificantem actum pro licito, non eſt imprudens, nec exponit ſe diſcrimini, neque ex contrarietate opinionum in aliquam dubitationem adducitur, ſed eſt certus moraliter, & ſine omni formidine. Unde non intrant doctrinæ S. Thomæ, Scoti, & aliorum, quos ſuperius citavimus pro opinione negativa, nec vendicant ſibi locum rationes in ea ponderatæ. Et quamvis opinio oppoſita ſit tutior, tamen non tenetur aliquis eam ſequi quando eſt falſa, ſeu improbabilis, imò ſi eam ſequeretur, eſſet ridiculus tanquam vir modici judicij, & trepidans, ubi non eſt timor. Unde idem S. Antoninus in 1. *part. tit.* 3. *c.* 10. curans ſcrupuloſos, ait non obligare ita Dei, & Eccleſiæ præcepta, ut eorum obſervantia quis fiat ridiculoſus, ſaltem apud diſcretos, & bonos: Et S. Ambroſius in *pſalm.* 118. (Non ſit ergo (inquit) irrationabilis timor, nec eſt ſapientia ſine timore Dei, ita timor ſine ſapientia eſſe non debet.) Huc etiam ſpectat illud Eccleſiaſt. 7 *Noli eſſe juſtus multùm.* Et in terminis hujus primi caſus non reperi quamquam contradictorem ex antiquis aut modernis ſcriptoribus. Secundo modo poteſt una tantum opinio judicari probabilis, quando intellectus flectitur ad unam partem dumtaxat propter rationes, quas habet ſuaſibiles, vel authoritates moventes, nec convertit ſe ad partem oppoſitam, diſcutiendo, & examinando illius motiva, ſed dicit, Sufficit mihi, ut opinio, quam ſequor, probabilis ſit ad hoc ut rectè, ac prudenter agam, vel ſaltem, ut errorem declinem: de oppoſita nihil curo, nec volo indagare an illa etiam ſit probabilis, vel probabilior. Et hic quidem aſſumit probabilitatem pro fine, & regula ſuarum operationum, quod minimè licet. Et in hoc ſecundo caſu procedit quæſtio ſuperius diſcuſſa, & concluſiones in ea firmatæ. Quibus ita conſtitutis, non obſtant contraria.

111 Ad primum namque reſpondetur negando aſſumptum, imò enim qui in actibus humanis ad mores pertinentibus eligit quod probabile eſt, imprudenter agit, quia tenetur pro regula ſuorum actuum eligere verum, quod eſt objectum prudentiæ, & tamen eligit probabile, quod ſe habet ad verum, & falſum. Item tenetur eligere quod eſt perpetuò verum, & ſtabile: & nihilominus eligit opinionem probabilem, quæ hodie videtur vera, & aliquando poterit detegi falſa. Item ut prudenter agat tenetur judicare de re ſecundum quod eſt: & tamen judicat ſecundum quod putatur eſſe probabiliter & ſecundum apparentiam. Item debet eſſe certus ſaltem moraliter de rectitudine ſuæ operationis; quam tamen certitudinem non habet judicium probabile, ſed fluctuat, & vacillat cum trepidatione, & ſcrupulo. Item debet uti principio infallibili; & utitur opinione probabili, quam mentiri, & fallere ſæpè contingit, & falli. Item ex prudentia tenetur eligere certum, & dimittere incertum; & tamen eligit judicium probabile, quod eſt obnoxium formidini, & ideo eſt timidum, & incertum. Item tenetur agere cum virtute: & ſequitur opinionem, quæ à ratione virtutis excluditur. Item utitur judicio probabili, ſeu opinativo, quod tanquam incertum, & indifferens ad verum, & falſum non poteſt eſſe objectum prudentiæ. Item tenetur eligere bonum, & rectum; & tamen eligit probabile, quod ſe habet indifferenter ad rectum, & obliquum. Item ne ſit imprudens tenetur cavere periculum: & nihilominus eligendo quod probabile eſt exponit ſe diſcrimini: prout hæc omnia, & alia plura his ſimilia patent per viginti ſex fundamenta ſuperius allata. Igitur hæc propoſitio, qui in actibus humanis eligit quod probabile eſt, non agit temere, ſed prudenter, eſt omnino falſa. Et ad Jura civilia, & canonica, quæ decidunt cauſas, & quæſtiones ex argumentis probabilibus, reſponſum eſt *ſupra in ultimo fundamento*, *n.* 100. *verſ. Et eodem modo dum leges, & canones.*

Ad ſecundum reſpondetur negando minorem, quia judicium probabile moralem certitudinem non habet, ut plenè probatum eſt ſupra *in 6. & 7 fundamento*, & *in* 20. *cum quatuor ſequentibus*. Ad id verò quod ſubjungitur in moralibus ſufficere certitudinem ex probabilibus, latiſſimè reſponſum eſt ſupra in *ultimo fundamento*, *à n.* 98. *uſque ad n.* 111. ubi evidenter oſtenditur æquivocatio, quæ irrepſit in intelligentia hujus propoſitionis, & *n.* 100. explicatur locus Ariſtotelis in 1. *Ethic. c.* 3. Diſcrimen igitur eſt inter judicium certum moraliter, & opinionem; quia judicium certum moraliter nullam formidinem habet de falſo. Unde ſi errat, hoc eſt omnino per accidens, & præter intentionem. At opinans ratione formidinis, quam habet, quod res poſſit aliter ſe habere, etiam appareat, aliquo modo prævidet errorem, qui etiamſi rarò accidat, non poteſt dici per accidens, & præter intentionem evenire. Ita Julius Mercorus poſt ſcripta noſtra viſus in *Tractatu de probabilitate opinionum par.* 1. *art.* 14. *verſ. Verum.*

Ad tertium reſpondetur negando minorem. Nam qui opinatur probabiliter unam partem contradictionis, ad illam ſe non determinat ſimpliciter, & abſolute prout requiritur ad hoc, ut ejus operatio ſit recta, ſed ſolum illi aſſentitur cum formidine, & fluctuatione quæ moralem certitudinem tollit, ut in ſuperioribus probatum eſt, & præſertim in 7. & 20. fundamento.

Ad quartum reſpondetur negando antecedens, imò enim etiam in his, quæ ad mores non ſpectant, incautè, & imprudenter agit qui pro regula ſuorum actuum utitur judicio probabili, quod ſæpè fallit, & fallitur. Deinde reſpondetur negando conſequentiam, quia ab alijs actibus humanis non rectè infertur ad actus morales, in quibus vertitur periculum ſalutis æternæ. Ad hoc bonus textus in d. *c. Significaſti* 2. *de homic.* ibi: (pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.)

112 Ad quintum, & ſextum reſpondetur negando eſſe ſupra humanam facultatem habere moralem certitudinem de omnibus eligibilibus. Primum enim hoc eſt contra Divinam ſcripturam, quæ *Eccleſ.* 37. requirit, ut ante omnia opera verbum verax præcedat nos, & ante omnes actus conſilium ſtabile, ut ſuſe explicatum eſt ſupra in 14. *fundamento n.* 60. Quare ſi Deus non requirit à nobis impoſſibilia, ut dicitur in argumento contrario, & tamen requirit, ut ante omnia opera ad veritatem perveniamus, conſequens eſt ut ad veritatem pervenire in actibus humanis nequaquam

quam ſit impoſſibile, ſeu ſupra humanam facul-
tatem. Atque ita argumentum adverſariorum
in oppoſitum retorquetur. Deinde hoc eſt con-
tra Cyprianum in *ſermone de Baptiſmo*, ubi ait:
(Neque lex tua ſcripta à lege naturali in aliquo
diſcrepat, ſed reprobatio mali, & electio boni
ſic animæ rationali infixæ ſunt divinitùs, ut de
hoc nemo rectè cauſetur, quia nulli ad harum
rerum proſequutionem deeſt ſcientia, ſive po-
tentia; quia & quod agendum eſt, ſcimus, &
113 quod ſcimus facere poſſumus.) Hæc Cyprianus.
Præterea hoc eſt contra Scholaſticos primæ
Claſſis, quos ſuprà retulimus in 14. *& in ſeqq.
fundamentis*, qui uno ore affirmant, veritatem in
omnibus quærendam eſſe, ac certum eſſe tenen-
dum ad hoc, ut actus noſtri ſint recti, & habeant
bonitatem moralem. Quibus addimus D. Tho-
mam in *opuſc.* 73. *de Uſuris poſt princ.* ubi ſic ait:
(Quoniam verò in dubijs, quorum veritas agni-
ta ſalutaris eſt, & incognita periculum ingerit
humanæ ſalutis, admodum utile eſt veritatem
inveſtigare: & temporibus noſtris audivimus
multas controverſias inter Doctores, non ſolùm
in naturalibus, verùm etiam in moralibus, in
quibus periculum eſt diverſa ſentire, & opina-
ri, & præcipuè in illa parte Juſtitiæ, quæ com-
mutativa dicitur à Philoſophis.) Hæc ibi. Rur-
ſus hoc eſt contra Philoſophorum traditiones;
ut quid enim diffinirent Prudentiam eſſe habi-
tum cum ratione vera circa bona humana acti-
vum, & illius objectum eſſe verum ſi eſſet ſupra
114 vires humanas verum attingere? Quippe ad ve-
ritatem nati homines, & ut plurimum veritatem
conſequuntur, ut inquit Ariſt. *lib.* 1. *Rhetoricor.
cap.* 1. Faciat ergo unuſquiſque quod in ſe eſt,
ut verum aſſequatur, id eſt, utatur ratione, per
quam poteſt comprehendere verum, & invocet
115 adjutorium Dei prout hæc verba exponit Alex.
de Ales in 2 *par. Sum. qu.* 29. *num.* 8. §. 1. Demum
imaginariam hanc impoſſibilitatem aſſequendi
veritatem funditus evertunt aurea verba Sancti
Thomæ in *princ. opuſc.* 73. *de Uſuris*, quæ ſic ha-
bent. (Omnis homo naturâ non degenerans ve-
ritatem amat, & eam ſcire ſuper omnia deſide-
rat, quam ſi quis concupiſcit vero corde, & eam
quæſiverit in ſimplicitate cordis, ipſa ſeipſam
manifeſtabit: & Deus, qui hoc promiſit, verax
eſt, & eam præbet diligentibus ſe, ſicut ſcriptum
eſt *Sap.* 6. Præoccupat eos, qui ſe concupiſcunt,
ut illis ſe prior oſtendat. Eccleſ. 1. *Fili concupi-
ſcens ſapientiam, accede ad illam, & Dominus prabe-
bit illam tibi.* Invoco ipſam, ne me errare per-
mittat in periculum animæ meæ, & in laqueum
aliorum, ſed illuminare dignetur oculos caligi-
noſos ipſo ſuo lumine, ſine quo nemo valet ad
lumen veritatis uſquequaque pertingere. A-
men.) Hactenus verba S. Thomæ. Confundan-
tur ergo, & erubeſcant ſequaces probabilita-
tum, qui aſſerunt eſſe ſupra facultatem huma-
nam habere certitudinem de eligibilibus, & ad
veritatem pervenire, & ideò Deum ad hoc non
obligare, ne requirat à nobis impoſſibilia. Imò
enim ex prædictis convincitur id non modo eſ-
ſe poſſibile, ſed etiam facile, ut plurimum con-
tingens, & ſecundum naturam. Et hic junge
quæ dicentur *infra in* 3. *quæſt. in reſponſione ad* 6.
116 *argumentum num.* 394. *& ſeqq.* Neque obſtat
quod prudentia ſit de non neceſſarijs, & verſe-
tur circa objectum contingens aliter ſe habere, & circa particularia, quæ non ſunt ſcibilia, Quoniam, ut inquit S. Thomas in 2. 2. *quæſt.* 47. *art.* 5. *ad* 3. Agibilia ſunt materia prudentiæ, ſecundùm quod ſunt objectum rationis, ſcilicet ſub ratione veri. Præterea etſi agibilia ſint contingentia, tamen, ut inquit Schola Salmanticenſis ſuperiùs relata in 19. *fundamento*, *num.* 85. Virtus intellectûs practici in eo ſita eſt, ut res, ſeu actiones ex ſe contingentes, formæ infallibili, per quam intellectus practicus in eas influit, adæquentur. Habet igitur prudentia aliquod judicium certum & infallibile, quo etiam in objecta fallibilia infallibiliter tendat. Atque ita objectum prudentiæ eſſe certum, tenent communiter Doctores, & in ſpecie Cajetanus *in* 2. 2. *q.* 47. *art.* 3. Medina *in* 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. Azor. *inſtit moral. par.* 1. *lib.* 3. *cap.* 25. *q.* 2. poſt Alexandrum de Ales *in Sum. par.* 1. *q.* 16.

117 Ad ſeptimum reſpondetur diſtinguendo antecedens. Nam aut quærimus de Lectoribus, & Magiſtris, qui habent onus docendi in ſcholis: & tales ſi pro regula eorum doctrinæ ſpeculativæ aſſumerent, & docerent opiniones probabiles, quæ ſe habent ad verum, & falſum, & multoties falluntur, & fallunt, vix poſſent à deceptionis periculo excuſari ex his, quæ ſcripſit S. Bonaventura ſupracit. in 16. *fundamento.* Aut quæritur de alijs, qui onus docendi non habent: Et hi nil mirum ſi poſſunt amplecti quaſcunque opiniones probabiles, quia in ſpeculativis, ubi de nullius præjudicio agitur, licitum eſt eligere opiniones nedum probabiles, ſed etiam falſas; ut eſt text. *in c. in quibus*, 22. *q.* 2. & ſcripſi pleniùs *in c. Firmiter, à num.* 53. *ſup. de Sum. Trinit. & fide Cathol.* Quæ diſtinctio in effectu eſt S. Thomæ in *quodlib.* 3. *art.* 10. Deinde reſpondetur à ſpeculativis non poſſe inferri ad moralia, in quibus agitur de peccati periculo, ut dictum eſt *ſup. in reſponſ. ad* 4. *argum.*

Ad octavum patet reſponſio ex dictis *ſup. in reſponſione ad* 5. *&* 6. *verſ. Neque obſtat quod prudentia.*

118 Ad nonum reſpondetur negando majorem, quia ex præcepto Sacrorum Canonum tenetur eligere partem tutiorem non ſolùm is, qui dubius eſt, ut in juribus in contrarium allegatis, ſed etiam is, qui habet formidinem ex credulitate levi, ut ſunt textus clari in *c. per tuas* 2. *de Simon.* & in *c. Inquiſitioni de ſentent. excommun.* ponderando illos, ut dixi *ſuprà in* 24. *fundamento, num.* 95. *&* 96. Ratio eſt, quia etiam ſic formidans & fluctuans exponit ſe diſcrimini, ut ibi dixi *verſ. Et ratio deciſiva eſt.* & conſtat ex dictis in 6. *&* 7. *fundamento*: & in hoc caſu etiam loquitur S. Thomas *quolib.* 8. *art.* 13. ut plenè oſtenſum eſt in *fundamento* 25. *num.* 77.

119 Ad ultimum reſpondetur doctrinam hanc de
libera electione opinionis probabilis eſſe no-
vam in Eccleſia, & noſtro ſæculo introductam,
120 ut ſup. diximus *n.* 23. Nam veteres Scholaſtici
oppoſitum docuerunt tradentes Theoricas, quæ
uſui probabilitatum omninò adverſantur, ut
conſtat ex dictis ſup. in 14. *fundamento cum pluri-
bus ſequentibus.* Quocirca non poſſumus doctri-
nam recentiori Theologorum approbare, quin
redarguamus & improbemus doctrinam Anti-
quorum Sapientium conſuetudine Eccleſiæ per

tot

tot ſæcula roboratam, qui contrarias regulas tradiderunt. Conſultius autem eſt à Modernis recedere, & Veteribus numero pluribus adhærere ſecundum illud Job 12. 12. 13. *In antiquis eſt ſapientia.* & fuſè patebit infra *nu* 149. Atque ita regula, quod à pluribus quæritur ſapientibus, facilius invenitur. & aliæ in argumento contrario adductæ in oppoſitum retorquentur. Et ex his expedita ſit hæc prima quæſtio.

121 Venio nunc ad ſecundam quæſtionem principalem, videlicet: An ex duabus opinionibus oppoſitis æque probabilibus, vel quaſi, liberum ſit cuilibet ſequi utramque vel alteram, quam maluerit.

122 Pro ſententia affirmativa, quam ſequuntur recentiores Theologi ſupracitati per diſcurſum à *nu.* 25. & præſertim *nu.* 30. & 31. ſupponendum eſt non implicare duas contradictorias opiniones eſſe probabiles; nam probabilem eſſe nihil eſt aliud, quam veram apparere ex aliquo fundamento non levi. Poteſt autem utraque contradictoria per diverſa motiva, ſive media cognoſcendi apparere vera, & ſic à potentia rationabili judicari probabilis. Et quamvis Vaſquez in 1. 2. *qu.* 19. *art.* 6. *diſp.* 62. *c.* 3. *nu.* 10. & Azor. *inſtit. moral. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 16. *qu.* 2. & 3. & *c.* 17. *qu.* 7. dicant non poſſe eundem intellectum per propria, & intrinſeca rei principia, id eſt per cauſas rei, aut effectus illius, aut abſurda, & impoſſibilia inde deducenda, judicare utramque opinionem probabilem, quia id eſſet intellectum duobus contradictoriis aſſentiri, ſed bene poſſe per extrinſeca principia, id eſt Doctorum authoritatem judicare contrariam opinionem eſſe probabilem: tamen eos refellit Sanchez in *Decal. lib.* 1. *c.* 9. *num.* 12. ubi aſſerit etiam ex principiis intrinſecis poſſe intellectum utramque partem contradictionis opinari, ſeu illi aſſentiri, quia non repugnat ex eiſdem principiis diverſimodè intellectis, ſeu applicatis contrarias opiniones oriri.

Et poſito hoc fundamento probatur hæc ſententia ex omnibus argumentis ſuperiùs adductis in præcedenti quæſtione pro parte affirmativa à *nu.* 45. *uſque ad nu.* 59. Nam unumquodque illorum, videlicet qui eligit probabile, prudenter agit, non exponit ſe diſcrimini, habet certitudinem in moralibus requiſitam ad honeſtè operandum, & reliqua omnia vendicant ſibi locum, etiamſi utraque opinio ſit æque probabilis; ſiquidem qui eligit alteram, vel utramque, adhuc eligit quod probabile eſt. Non enim una deſinit eſſe probabilis ex eo, quod contraria ſimiliter probabilis ſit, cum non implicet utramque partem contradictionis eſſe probabilem, ut dictum eſt ſup. proximè in ſuppoſito.

123 Verum his non obſtantibus, contrarium videtur tenendum, videlicet ex duabus opinionibus oppoſitis æque probabilibus, vel quaſi, nequaquam eſſe liberum ſequi alterutram, & longè minus utramque. Probatur autem hæc ſententia 26. fundamentis ſuperius adductis in 1. *q.* pro parte negativa à *num.* 59. *uſque ad n.* 111. cum enim ſingula probent non eſſe licitum ſequi opinionem ſpecificantem actum pro licito, quando illa ſola agnoſcitur eſſe probabilis, eo quod intellectus non reflectat ad contrariam, nec conſideret, an pro illa extent rationes, vel authoritates moventes: à fortiori probant non eſſe licitum ſequi opinionem probabilem, quando oppoſita agnoſcitur eſſe æque probabilis. Unde ſuppoſita veritate concluſionis firmatæ in 1. *qu.* hæc 2. quæſtio eſt de indubitabili.

Sed nihilominus quatenus etiam ejus veritas revocaretur in dubium, adhuc tamen ex illa non liceret inferre ad caſum præſentem. Ratio diverſitatis eſt, quia cum una tantum opinio judicatur eſſe probabilis juxta terminos quæſtionis præcedentis, intellectus non eſt propriè dubius, ſed illi aſſentitur licet opinativè, & cum formidine partis alterius. At verò cum utraque opinio eſt probabilis juxta terminos hujus quæſtionis, intellectus propter æquilibrium rationum manet ſuſpenſus, & dubius, ac neutri aſſentitur, ut mox probabitur latiſſimè à *nu.* 125. *uſque ad num.* 171.

124 Primum igitur, & principale fundamentum pro hac ſententia conſtituitur in tribus concluſionibus infraſcriptis.

Prima Concluſio eſt: Qui judicat duas opiniones oppoſitas eſſe æqualiter probabiles, vel quaſi æqualiter, non eſt certus moraliter de illarum veritate, ſed dubius.

Secunda Concluſio: Qui dubius eſt, in morali materia, in qua vertitur ſalutis periculum, tenetur ex præcepto ſequi opinionem tutiorem.

Tertia Concluſio: Si minimè appareat quænam opinio ſit tutior, tenetur ſequi regulas à Jure præſcriptas. Hæ tres concluſiones, in quibus conſiſtit victoria præſentis diſputationis, ſunt ſingillatim probandæ.

125 Prima Concluſio, id eſt, qui judicat duas opiniones oppoſitas eſſe æqualiter probabiles, vel quaſi æqualiter, non eſt moraliter certus, ſed dubius.

126 Probatur primo, Quia ut idem intellectus ſimul opinetur duas opiniones contrarias æquè probabiles, non tantùm moraliter, ſed etiam
127 naturaliter, & phyſicè eſt impoſſibile. Quod ſic oſtenditur, nam opinari nihil aliud eſt, quàm ex probabilibus conjecturis credere, ſeu judicare rem veram eſſe, illique aſſentiri, non quidem cum omnimoda certitudine, ſed cum formidine partis oppoſitæ, id eſt formidando, ne pars oppoſita vera ſit. Quod ſatis clarè adnotavit Bald. *in l. Cum in antiquioribus, in* 3. *qu. num.* 6. *C. De jur. deliber.* dicens: Opinio eſt quando quis ex probabilibus conjecturis credit id, quod eſt verum, licet certitudinariè non noverit. & docuit S. Bernardus *lib.* 5. *de conſideratione cap.* 2. ibi: (Cæterùm opinio certi nihil habens, verùm per veriſimilia quærit potius, quàm apprehendit.) Et apertius ibi: (Opinio eſt quaſi pro vero habere aliquid, quod falſum eſſe neſcias. Unde in effectu opinio aliud non eſt, quàm judicium
128 probabile de veritate alicujus rei. Et probatur in *c. Ego ſolis*, 9 *diſt.* ponderando illa verba: (Non ideò verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi per probabiles rationes quod à vero non abhorreat, perſuadere potuerunt.) Nam verbum, *putem*, deſignat judicium, quod ſit de propoſitionibus Scriptorum, & ſequentia verba: *per probabiles rationes, perſuadere potuerunt*, denotant hoc judicium non eſſe ſcientificum: ſed opinativum, & probabile, cum nitatur rationibus probabilibus, quæ non, convincant omninò, ſed perſuadent dumtaxat. Demum verbum illud, *verum*, nec non verba, *quod à vero non abhorreat*, demonſtrant tale judicium eſſe de veritate rei, quia intellectus credit quod eſt verum, ſeu putat eſſe verum, quamvis certò non noverit; ſicut enim propoſitio neceſſaria generat aſſenſum neceſſarium de veritate illius, ita probabilis propoſitio generat aſſen-
129 ſum probabilem de ejuſdem veritate. Idque non obſcure innuit Ariſt. in 2. *de Anima, tex.* 153. dum ait: (Opinari non in nobis eſt, neceſſe enim falſum, aut verum dicere.) Quæ ratio inepta eſſet, niſi judicium opinativum penderet à veritate
130 objecti. Atque hinc notabiliter deducitur, ut aliud ſit propoſitionem judicare probabilem, & aliud eam opinari, ſeu judicare probabiliter eſſe veram. Inter hæc enim quatuor ſunt differentiæ, ad quas oportet diligenter advertere, quia illarum confuſio multos traxit in errorem: Prima differentia eſt, quia cùm judicamus propoſitionem eſſe probabilem, hoc judicium non cadit ſuper illius veritate, ſed ſuper probabilitate; non enim judicamus eam eſſe veram, ſed tantum eſſe probabilem. At contra, cùm propoſitionem opinamur, judicium noſtrum eſt de illius veritate, quanquam cum formidine partis oppoſitæ, quia opinando quis credit quod verum eſt, ſeu putat eſſe verum, quamvis, ut cum Baldo loquar, certitudinariè non noverit. Secunda differentia eſt, quia propoſitionem judicare probabilem, non eſt illi præbere aſſenſum opinativum, ſeu probabiliter ei aſſentiri tanquam veræ, cùm hoc judicium, ut prædixi, non ſit de veritate propoſitionis, ſed tantùm de illius probabilitate: ideoque multas opiniones probabiles judicamus, & tamen eas non ſequimur, ut docet experientia, & patet in exemplo P. Suarez, de quo *ſupra n.* 39. Sed è converſo, propoſitionem opinari, ſeu judicare probabiliter veram eſſe, utique eſt illi aſſenſum præbere, licet non cum omnimoda certitudine, cùm opinio ſit aſſenſus pro una parte contradictionis cum formidine alterius, ut diffiniunt Philoſophi. Tertia differentia, quia cùm judicamus propoſitionem probabilem eſſe, hujuſmodi judicium eſt evidens, & ſcientificum, non opinativum: certò enim cognoſcimus rationes illius eſſe ſuabiles, & non convincentes; undè non opinamur eſſe probabiles, ſed ſcimus; neque enim opinari ſimul idem, & ſcire contingit, ut dicitur in 1. *Poſter. cap.* 26. Idque fatentur vel ipſi defenſores probabilitatum, ut apud Sanchez *in Decal. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 18. *in fine*, dum aſſerunt, ad hoc ut liceat ſequi opinionem probabilem, neceſſariò requiri, ut omnino certum ſit eam probabilem eſſe; & alioquin ſi ſufficeret judicium opinativum de probabilitate illius, daretur opinio opinionis, & probabilitas probabilitatis, & fieret proceſſus in infinitum. Contra verò, cùm propoſitionem opinamur, ſeu veram eſſe credimus, eique aſſentimur cum formidine partis alterius, certum eſt hoc judicium non eſſe ſcientificum, quia opinio contradiſtinguitur à ſcientia, & aliis virtutibus intellectualibus, ut in 6. *Ethic. c.* 3. *in princ*, & in 1. *Poſterior. c.* 26. & fuſiùs proba-
131 tum eſt *ſup. n.* 69. & *n.* 87. Quarta demum differentia conſurgens ex prædictis, eſt, quia cùm unam partem judicamus eſſe probabilem, poſſumus ſimiliter probabilem judicare illius
132 contradictoriam. Ratio eſt, quia cùm hoc judicium non ſit de veritate propoſitionis, ſed de illius probabilitate, ut dictum eſt in prima differentia, & probabilitas æque convenire poſſit utrique parti contradictionis: conſequens eſt, ut nihil repugnet quominus intellectus judicare poſſit duas contradictorias ſimul eſſe probabiles: quanquam enim impoſſibile ſit ut idem intellectus ſe determinet ad contradictoria, putans aliquid eſſe verum, & falſum, licitum & illicitum: tamen hæ duæ propoſitiones: Probabile eſt hoc eſſe verum, vel licitum; & Probabile eſt hoc eſſe falſum, vel illicitum, non ſunt contradictoriæ, quia utrumque ſimul poteſt eſſe probabile, cùm probabilitas, ut prædixi, æque conveniat vero, & falſo; ac proinde non implicat, quin intellectus poſſit utramque partem contradictionis ſimul judicare probabilem: idque admittunt Authores utriuſque ſententiæ. At è converſo cùm opinamur unam partem contradictionis, eique aſſentimur opinativè, & probabiliter, minimè poſſumus illius contradictoriam ſimul opinari, & in praxi ſequi, quia cùm judicium opinativum cadat ſuper veritate propoſitionis, ut diximus in *prima differentia*, ſicut eſt impoſſibile ut duæ contradictoriæ ſint veræ, ita impoſſibile eſt ut illas ſimul opinemur, ſeu veras eſſe judicemus, etiam probabiliter, & cum formidine: idque clarè docuit Ariſtoteles in 4. *Metaph. c.* 1. *circa med.* ubi ſic ait: (Impoſſibile namque eſt quempiam idem putare eſſe, & non eſſe.) Loquitur ergo ibi Philoſophus de judicio opinativo, & cum formidine, ponderando illud verbum, *putare*; nam quod opinamur, putamus: quod putamus, incertum eſt, inquit Donatus apud Joannem Calvinum *in verb. Opinari.* Igitur ſecundùm Ariſtotelem non eſt poſſibile ut idem intellectus ſimul opinetur, ſeu judicet cum formidine utramque partem contradictionis eſſe veram. Et *prope finem*, idem docuit apertiſſimè his præciſis verbis: (Impoſſibile eſt ſimul eundem idem arbitrari eſſe, & non eſſe; ſimul etenim haberet opiniones contrarias, qui de ea re haberetur mendax.) Patet ergo evidenter in ſententia Ariſtotelis eſſe impoſſibile, ut quis ſimul habeat duas contrarias opiniones, & opinetur, ſeu judicet etiam cum formidine duo contradictoria eſſe vera. Præterea impoſſibile eſt ut judicemus ſive cum formidine, ſive ſine formidine aliquid eſſe, quod certò ſcimus non ſic eſſe, ut patet in 4. *Metaph. cap.* 6. ſed certò ſcimus utramq; contradictoriam non eſſe veram, ut *in eod. cap.* 6. Ergo ſive cum formidine, ſive non, utramque veram judicare non poſſumus; & conſequenter ſi cum formidine judicamus unam determinatè veram, neceſſe eſt ut cum formidine judicemus alteram determinatè falſam.
133 Quod adeò verum eſt, ut nec per diverſa media poſſimus utrique ſimul aſſentiri. Ratio eſt, quia utraque per diverſa media vera eſſe non poteſt: nam ut ratiocinatur Gregor. Ariminen. *quæſt.* 2. *prolog. in princ.* (Propoſitiones contradictoriæ non poſſunt unquam verificari, etiam reſpectu duarum cauſarum, quia alioquin tu, & ego poſſemus facere ut duo contradictoria eſſent vera, quod nec Deus facere poteſt cum toto mundo.) Unde ſicut utraque etiam per diverſa media

vera

vera eſſe non poteſt, ita neque per diverſa media utraque credi poteſt, quia id, quod non poteſt eſſe, neque poteſt verum judicari, ut in 4. *Metaph. d. c. 6.*

134 Ideoque Durandus in *prolog. quæſt. 1. num. 21.* ait: (Æſtimare contradictoria ſimul eſſe vera, non poteſt eſſe in mente hominis, etiamſi voce proferatur.) & Angelus in *conſ. 87 incipien. Hic punctus, circa fin.* (Nec legiſlator (inquit) nec Deus ipſe poteſt actum repugnantem in eſſe producere.) cujus dictum ſequitur Decius in *l.*
135 *ubi repugnantia, ff. De regul. jur.* Atque ita non poſſe intellectum phyſicè & naturaliter loquendo, utramque partem contradictionis opinari, neque ex principijs intrinſecis rationum, neque ex principijs extrinſecis authoritatum. Tradiderunt idem Gregorius de Arimino in *prolog. artic. 1. quæſt. 2.* & Durandus *loco citato*, qui ad hoc citat etiam Ariſtotelem, & S. Thomam, & in hoc æquivocàrunt Vaſquez in 1. 2. *quæſt. 19. artic. 6. diſp. 62. c. 3. num. 10.* & ex illo Azor. *Inſtit. moral. lib. 2. cap. 16. quæſt. 2. & 3. & c. 17. quæſt. 7.* qui ſcripſerunt, duos contrarios probabiles aſſenſus circa eandem propoſitionem moralem haberi à nobis poſſe, alterum ſcilicet ex principijs intrinſecis rationum, alterum verò ex principijs extrinſecis authoritatum. Et Sanchez in *Decal. lib. 1. c. 9. num. 12.* qui confutando Vaſquez amplius affirmavit etiam per intrinſeca principia poſſe intellectum utramque partem contradictionis opinari, & utrique aſſentiri, quia non repugnat ex eiſdem principijs diverſimodè intellectis, ſeu applicatis contrarias opiniones oriri. In hoc, inquam, æquivocàrunt, quia pro eodem acceperunt poſſe intellectum præbere opinativum aſſenſum utrique parti contradictionis, & poſſe utramque partem contradictionis judicare probabilem, cùm tamen hæc duo multum differant, ut in ſuperioribus monſtratum eſt. Nam primùm intellectus nullo modo poteſt, etiam naturaliter & phyſicè; poteſt autem ſecundum, quia ut prædiximus, præbere aſſenſum opinativum uni parti contradictionis, ſeu unam partem opinari, eſt judicare illam eſſe veram, licet cum formidine partis alterius: nam aſſenſus opinativus eſt judicium probabile dictans rem ita eſſe. Non poteſt autem quis ſimul judicare rem probabiliter eſſe, & probabiliter non eſſe, ſed cùm unam partem judicat probabiliter eſſe veram, neceſſe eſt ut ejus contradictoriam judicet probabiliter eſſe falſam: Quia ſicut duæ contradictoriæ veræ ſimul eſſe non poſſunt, ita nec poteſt intellectus judicare ſive per aſſenſum probabilem, ſive per aſſenſum neceſſarium illas veras eſſe: ſed ſi uni aſſentitur tanquam veræ, oportet ut alteri aſſentiatur tanquam falſæ. At verò judicare propoſitionem probabilem, non eſt præbere illi aſſenſum opinativum, quia hoc judicium non eſt de veritate propoſitionis, ſed de illius probabilitate; quæ tamen confundunt Vaſquez, & Sanchez, non conſtituentes inter hæc duo aliquam differentiam, ad quod ſi advertiſſent, in prænominatam æquivocationem non incidiſſent. Undè jure optimo illorum errorem redarguit, & latè confutat Andr. Blancus ex eadem Societate Jeſu, ſub nomine Candidi Philalethi, in libello, ſeu tractatu *de opinionum praxi, q. 3. per totam,* & præcipuè *pag. 48. verſ. Dicendum,* & *qu. 5. pag. 77. verſ. Adverte primò,* & *pag. 84. verſ. Confirmatur,* & *verſ. Secundò,* & in *3. Corollario, pag. 171. verſ. Nam quoad illud.* Cui libello præter ipſum Andream ſubſcripſerunt, ejuſque doctrinam probàrunt alij octo non obſcuri nominis Sacræ Theologiæ
136 Profeſſores, & Magiſtri, ut patet in princ. libelli: & ante eum idipſum advertit Caſtro Palao *par. 1. diſp. 2. §. 2. nu. 4.* ubi impugnando Sanchez, ait: (Neque ab intrinſecis, neque ab extrinſecis motivis procedere poſſunt in eodem intellectu duo aſſenſus probabiles contrarij, quia intellectus non habet libertatem, propoſitâ veritate objecti, niſi ut aſſentiatur parti, quam veram exiſtimat, qualis eſt una tantùm pars, & hæc ſola probabilior. Et Sanchez æquivocavit, dum fecit tranſitum à probabili objecto ad probabile judicium: nam ſtat quidem de objecto contrario, ſeu in contrarium movente formari poſſe judicium, quod tale objectum ſit ex utraque parte probabile: ſed hoc eſt judicium evidens de probabilitate honeſtatis, quod eſt inſufficiens ad honeſtè agendum, & non eſt illud judicium probabile de veritate honeſtatis, quod tanquam neceſſarium ad honeſtè agendum requiritur ab omnibus; quod cùm haberi non poſſit, niſi de una parte contradictionis, manifeſtum eſt nondum inveniſſe Sanchez quomodo utramque poſſit quis opinari, & in praxi ſequi.) Hæc ille. & concordant Layman *lib. 1. theol. moral. tr. 1. cap. 5.* Breſſerus *lib. 3. de conſcientia*, & noviſſimè Julius Mercorus in *tract. de probabilitate opinionum, par. 2. c. 1.* ubi pluribus oſtendit repugnare rationi, ut idem intellectus ſimul poſſit aſſentiri aſſenſu opinativo utrique parti contradictionis. Et pro hac ſententia allegat etiam D. Cardinalem de Lugo *diſput. 10. de fide, ſect. 1. num. 14.* affirmantem (æquivocationem pati qui confundit hæc duo, credere concluſionem illam eſſe probabilem, & credere probabiliter illam, quæ ſunt valdè diverſa; nam qui tenent aliquam propoſitionem probabilem, concedunt ſimul contrariam eſſe probabilem, non tamen credunt veram etiam aſſenſu probabili, alioquin haberent aſſenſus duos probabiles de objectis contradictorijs.)
137 Hæc ibi. Nec admittenda eſt conſideratio Vaſquez, quòd licèt intellectus ſpeculativus opinetur ex intrinſecis principijs unam opinionem eſſe veram, tamen intellectus practicus hic & nunc poteſt aſſentiri opinioni oppoſitæ, & in praxi illam ſequi ex principio extrinſeco, eò quòd probati Authores eam ſequantur. Quoniam, ut inquit S. Thomas in *1. par. qu. 79. ar. 11.* (intellectus practicus, & ſpeculativus non ſunt diverſæ potentiæ, quia, ut dicitur in *3. de Anima*, Intellectus ſpeculativus per extenſionem fit practicus: Una autem potentia non mutatur in aliam, & *infrà.* Secundùm autem hoc differunt intellectus ſpeculativus, & practicus: nam intellectus ſpeculativus eſt, qui quod apprehendit, non ordinat ad opus, ſed ad ſolam veritatis conſiderationem: Practicus verò intellectus dicitur, qui hoc, quod apprehendit, ordinat ad opus: & hoc eſt, quod dicit Philoſophus, ubi ſuprà, quod ſpeculativus differt à practico fine, unde à fine denominatur uterque, hic quidem ſpeculativus, ille verò practicus.) Hactenus verba D. Thomæ. Cùm ergò intellectus ſpeculativus ex ſola veritatis

conſideratione ſecundùm propria & intrinſeca rei principia apprehendit unam opinionem probabiliter eſſe veram, non poteſt intellectus practicus ſimul apprehendere probabiliter eſſe veram illius contradictoriam, eamque ad opus ordinare ex principio extrinſeco, eò quòd eam ſequantur probati Authores, ut putat Vaſquez; Tum quia hoc modo eadem potentia intellectûs ſpeculativi, & practici apprehenderet, & opinaretur duo contradictoria eſſe ſimul vera, quod nec Deus etiam per diverſa media facere poteſt, ut inquiunt Durandus, & Gregorius de Arimino ſupracitati *nu. 135.* Tum quia intellectus practicus hoc modo non ordinaret ad opus opinionem, quam intellectus ſpeculativus apprehendit probabiliter eſſe veram, ſed potius illam deſtrueret opinando, & ad praxim ordinando illius contradictoriam; nec iſto modo practicus intellectus eſſet extenſio intellectûs ſpeculativi, ſed magis eſſet illius deſtructio, & una potentia in aliam tranſiret, contra doctrinam Ariſtotelis, & S. Thomæ.

138 Fateor quidem intellectum poſſe ſucceſſivis temporibus nunc adhærere uni opinioni, & paulò poſt relictâ illâ, adhærere oppoſitæ, *c. Certa, 12. q. 1. c. Beatus, 22. q. 2.* & habetur *35. q. 9. per tot. c. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. c. Non debet, de conſang. & affinit.* & tradit Anchar. *conſ. 210. Inter contraria, n. 1.* quia propter diverſa phantaſmata quotidie generantur in nobis opiniones diverſæ ſecundùm Philoſ. *3. de Anima*, cujus authoritate ſe excuſat Quintilianus Mandoſius, quod à priori ſententia defciverit, in *reg. 32. de impetr. benef. vac. per obit. famil. Card. qu. 21. num. 5.* Quinimò ut Socinus ait *conſ. 150. nu. 1. lib. 1.* Variabilis eſt opinio ſpeculativa, & ideò quaſi impoſſibile eſt Doctorem non eſſe ſibi contrarium aliquando. Verùm, ut ſimul & ſemel idem intellectus opinetur, & in praxi ſequatur duas contrarias opiniones æquè probabiles, non tantùm moraliter, ſed etiam naturaliter & phyſicè eſt impoſſibile, ut ex prædictis conſtat; & conſequenter in æqualitate contrariarum opinionum intellectus eſt in pendenti, & manet ſuſpenſus ac dubius, *l. Duo judices,* junctâ gloſ. 1. *ff. De re Iudic. l. In ambiguo, ff. De reb. dub. l. fin. C. De condit. indeb. gloſ. 1.* & Bal. *n. 1. in l. De ſtatu, ff. De teſtam.* Bart. *in l. Admonendi, n. 20. ff. De jurejur.* S. Thom. *in 3. ſent. diſt. 17. qu. 1. art. 4.* Durand *ibidem, q. 2. ad 2.* S. Antonin. *in 1. p. tit. 3. c. 10. §. 9.* Sotus *in 4. diſt. 27. q. 1. art. 4.* Navar. in *c. Si quis autem, nu. 12. de pœnit. diſt. 7.*

Probatur ſecundò hæc prima concluſio, quia
139 ſecundùm Philoſophum opinari non eſt liberum: neceſſe eſt enim, ut potentia rationabilis moveatur ab objecto, unde ſi motiva intellectum moventia perſuadent aliquid eſſe verum, non poteſt intellectus exiſtimare, ſeu opinari illud eſſe falſum, neque è converſo: & cùm ex duabus opinionibus oppoſitis oporteat unam eſſe veram, alteram falſam, ut inquit S. Thomas *quodlib. 8. art. 13.* naturaliter impoſſibile eſt, ut intellectus ſimul opinetur utramque, ut evidenter monſtratum eſt in præcedenti argumento. Et ſimiliter impoſſibile eſt, ut opinetur earum alteram, quam maluerit, quia cùm rationes utrinque ſint æqualis ponderis, intellectus inſtar ſtateræ habentis ab utraque parte pondera æqualia, ſtat in pendenti, ut dicta *l. Duo judices* ibi: *utramque in pendenti eſſe, ff. De re judic.* nec poteſt flecti & inclinari magis in unam partem quam in alteram, quia non habet ſufficientia motiva ad judicandum probabiliter veram magis hanc, quam illam, quod eſt opinari. Undè oportet intellectum quieſcere, quod evidentius monſtrabitur infrà in 14. *argumento primæ concluſionis ſu. n. 154.* Hoc poſito, Si quis, reluctante rationabili potentia, adhuc vellet opinari, & ſequi utramque opinionem æquè probabilem, aut earum alteram: hic ſanè proditor eſſet perſpicaciæ ſui intellectûs, nec putaret ſic componendo ſe verum dicere, ideoque non opinaretur, ſed fingeret, quia non moveretur ab objecto, ſed à voluntate, ut patet exemplo ſtateræ exiſtentis in æquilibrio, quæ ſi paulſiſper à manu moveretur, jam non libraret æquâ lance, nec verum diceret, ſed magis fingeret. Quippe tam in ſtatera, quàm in intellectu pondera ſunt
140 independenter à libertate. Nam imaginari quidem poſſumus, ut volumus, non autem opinari, quia imaginari eſt fingere pro libito voluntatis, & componere ad ipſius imperium: ſed opinari eſt non pro arbitrio fingere, ſed examinare, & ſequi rationum momenta, à quibus intellectus determinatur ad hoc, vel illud opinandum, ita ut non ſit in voluntatis arbitrio. Idque apertè docuit Ariſtoteles *2. de Anima. tex. 153.* nam ſecundùm eum (Non eſt eadem imaginatio, & opinio: Hæc enim paſſio in nobis eſt cùm volumus; licet namque cùm libet fingere quidquid volumus, ſicut qui in memorativis verſantur, & ſimulacra faciunt: opinari autem non in nobis eſt, neceſſe enim eſt aut falſum, aut ve-
141 rum dicere.) Hæc ibi. Porrò intellectus in intelligendo eſt veluti pictor, qui efformat rerum imagines: Et quidem interdum eſt pictor fingendo ad libitum, ſecundùm illud Horatij:

> *Pictoribus, atque Poëtis*
> *Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.*

& tunc neque verum, neque falſum dicit, ſed fingit, ut libet: ideoque nec dicetur falſa imago Chimeræ, ſeu Hippocentauri: interdum verò eſt pictor imitando, puta hominis, vel leonis imaginem exprimendo; & tunc dicitur ſemper verum, vel falſum exemplar, ſecundùm quod conformatur, vel non conformatur prototypo, & in hoc ſecundo caſu non eſt liber, ſed omnino ſequi debet prototypum; quod ſi non ſequatur, ſed ad libitum voluntatis pingat, jam non imitatur, nec exprimit verum, ſed fingit. Nam exemplatum quatenus diſcrepat ab originali, eſt adulterium, & falſum, ut in Authen. *de Tabell. n. 3. Illud quoque,* junctâ gloſ. *in ver. Adulterum,* & notant Bald. *conſ. 405. Punctus quæſtionis, circa fin. verſ. Ex his apparet. lib. 4.* & *conſ. 307. Proponitur quid, in fin. lib. 5.* Angelus *conſ. 347. Pater ſtipulatus, num. 1.* Ergo ſimiliter cùm motiva ad judicandum utrinque ſunt æqualia, ſi intellectus non vult fingere, ſed verum dicere, & judicium ſuum objecto conformare, tunc neceſſariò dubitat.

Probatur tertiò eadem concluſio authoritate
142 Ariſtotelis *1. Topic. c. 9. in princ.* ubi ſic diſſerit: (Sunt autem problemata, & de quibus contrarii ſunt ſyllogiſmi: dubitationem enim habent utrum

utrum ſic ſe habeant, an non, eò quòd de utriſque ſunt rationes ſuaſibiles.) Hæc ibi. Ecce igitur textus clarus à defenſoribus probabilitatum, quod ſciam, adhuc non ponderatus, in quo propoſitio dicitur dubitationem habere, cùm pro utraque parte ſunt rationes probabiles, ſeu quod idem eſt, ſuaſibiles. Nec obſtat ſi Authores contrariæ ſententiæ dicant hunc locum Ariſtotelis non procedere quando intellectus præbet aſſenſum opinativum propoſitioni problematicæ, & ex probabilibus rationibus ſe determinat ad utramque partem, vel ad alteram, quam maluerit, quia tunc, quamvis propoſitio ſit in ſe dubia, tamen intellectus in illius apprehenſione & intelligentia non ſit dubius, ſed moraliter certus. Id, inquam, non obſtat, tum quia naturaliter eſt impoſſibile, ut intellectus præbeat aſſenſum opinativum duabus propoſitionibus contradictoriis, vel earum alteri, quando rationes utrinque ſunt pares, ut evidenter monſtratum eſt in duobus argumentis præcedentibus. Tum quia cum propoſitio propter æquilibrium rationum ſit in ſe dubia, ſecundùm Theoricam Ariſtotelis, oportet & intelle-
143 ctum in illius intelligentia eſſe dubium. Ratio eſt evidens, quia cùm intellectus non habeat libertatem opinandi ut libet, ſed cogatur objecto ſe conformare, ut ex Philoſopho oſtenſum eſt in præcedenti argumento, & docet S. Thomas in 1. ſent. diſt. 48. artic. 3. ad 1. utique propoſitioni in ſe dubiæ minimè poteſt aſſentiri, nec eam judicare probabiliter veram eſſe, quod eſt opinari, ſed violenter cogitur eam judicare, ſicut in ſe eſt; alioquin judicaret eſſe quod non eſt, nec opinaretur, ſed fingeret. Si igitur vult objecto ſe conformare, & non fingere, neceſſe eſt ut dubitet, quia in re dubia non poteſt eſſe mo-
144 raliter certus. Et hoc eſt quod Canones atteſtantur, in re dubia ſententiam certam ferri non poſſe, c. Habuiſſe, 33. diſt. c. Grave, 11. quæſt. 3. gloſ. in c. Ad audientiam, in verb. in dubiis, de homic. & in c. Licet cauſam, in verb. ut poſſidetis, de probat.

145 Vel dic meliùs. Problemata dubitationem non habent intrinſecè, & ſecundùm rei veritatem, ſed ſecundùm apprehenſionem, & intelligentiam humanam, c. Intelligentia, de verb. ſignif. Undè cùm dicimus res eſſe dubias, ut in titulo ff. De reb. dub. hoc non ideò dicimus, quòd verè & intrinſecè ita ſit, ſed impropriè loquimur, & ſecundùm noſtrum modum intelligendi: nam veritas cujuſque rei in ſe eſt certa & infallibilis; ſed intellectus humanus eſt dubius, quia propter ejus imbecillitatem non intuetur rem ſicut in ſe eſt, & ideò contrariis ratiocinatur, & dubitat: & hoc eſt quod ait Philoſophus loco citato, dum dixit: ſunt autem problemata, de quibus contrarii ſunt ſyllogiſmi, id eſt, de quibus intellectus contrarios format ſyllogiſmos: nam ſyllogizare, & ratiocinari eſt operatio intellectus humani. Quo fit, ut in Deo, cui nihil eſt abſconditum, ſed omnia ſunt plana & aperta, c. Deus omnipotens 2. qu. 1. c. Nemo de ſentent. non ſunt problemata, neque probabilia, neque ſyllogiſmi, quia intellectus divinus cognoſcit per intellectum ſimplicis quidditatis, non autem componendo, & ratiocinando, ut docet ſanctus Thomas in 1. part. quæſt. 58. artic. 5. & ſicut legitur in c. A
146 nobis, ii. 2. de ſentent. excommun. Judicium Dei ſemper innititur veritati, quæ nunquam fallit, nec fallitur. Judicium verò Eccleſiæ nonnunquam opinionem ſequitur, quam fallere ſæpè contingit, & falli. Ex patent exempla in c. Later. & in c. Conſanguinei, de re judic. & in c. Fraternitatis, de frigid. & malef. & in c. Si quis non vult, 24 quæſt. 3. Dum ergo Ariſtoteles dixit, problemata dubitationem habere propter rationes utrinque ſuaſibiles, nihil aliud ſenſit, quàm intellectum in apprehenſione & intelligentia problematum eſſe dubium propter rationes, quas cognoſcit eſſe ex utraque parte probabiles, & de quibus contrarios format ſyllogiſmos. Quare ibi eſt textus inevitabilis, quod is, qui judicat duas opiniones oppoſitas, eſſe æqualiter probabiles, non eſt moraliter certus, ſed dubius. Idque diſertis verbis docuit S. Thomas de Veritat. quæſt. 14. artic. 1. ait enim: (Intellectus noſter reſpectu partium contradictionis ſe habet diverſimodè: quando enim non magis inclinatur in unam, quàm in aliam, vel propter defectum moventium ſicut in problematibus, de quibus rationes non habemus, vel propter apparentem æqualitatem earum, quæ movent ad utramque partem; & ita eſt dubitantis diſpoſitio, quæ flu-
147 ctuat inter duas partes contradictionis.) Hæc S. Doctor. Sed & Sylveſter in Sum. in verb. Dubium, in princ. inquit: (Primò dubitat de aliquo, vel circa aliquod, quando habet rationes ad utramque partem æqualiter, aut quaſi æqualiter moventes, ita quod non inclinatur ad hoc magis, quàm ad illud notabiliter.) & Card. Paleottus de ſacr. Conſiſtor. conſultat. par. 4. quæſt. 4. poſtquam declaravit quid ſit ſcientia, ſuſpicio, & ſcrupulus, in verſ. Et tamen, ſic ait: (Aliquando rationes utrinque æquales ſeſe offerunt, ita ut animus non magis in unam, quàm in alteram inclinet partem: & tunc oritur propriè dubitatio.) & infrà: (Poteſt dubitatio ex pluribus rationibus oriri, quæ utrinque probabiles occurrunt; perſæpè enim accidit, ut parem vim habere videantur; diſtrahiturque animus in deliberando, utrum hanc, an illam partem amplecti debeat.)

148 Probatur quartò hæc prima concluſio in c. Nervi, 13. diſtinct. ubi pluribus exemplis oſtenditur, eum qui agitatur contrariis opinionibus, & per rationes ſuaſibiles impellitur in utramque partem, propriè habere conſcientiam dubiam, atque perplexam. Quem textum ad propoſitum noſtrum ponderat Petrus de Ancharano conſ. 210. incip. Inter communia.

149 Probatur quintò in c. Fraternitatis, de frigid. & malef. ubi lata fuerat ſententia ſeparationis thori ex errore probabili, ut patet ibi: Sententiam divortii per errorem licet probabilem, non tamen eſſe probatam. Et tamen Innoc. III. dicit rem tunc temporis fuiſſe dubiam, ut conſtat ex illis verbis: quando articulus iſte dubitabilis erat. Quem textum ad hoc ſimiliter ponderat Oldrad. conſ. 266. incipien. Invictiſſimæ, verſ. Sed qui admittunt.

Probatur ſextò in c. Illud, de Præſumpt. ubi in articulo, An inter liberam & ſervum fuiſſet contractum matrimonium, nec ne, ponderantur rationes pro utraque parte probabiles, & tamen res dubia æſtimatur, ut patet ibi, in hujuſmodi dubitatione.

Probatur ſeptimò efficaciter in c. Inquiſitioni, de

de ſent. excom. inducendo illud, ut patebit infrà in ſecundo fundamento principali pro hac ſententia.

Probatur octavò in c. Illud de cler. excomm. miniſtr. & in c. Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. ſint legit. nec non in c. Veniens, de Presbyt. non baptizat. quos Canones itidem expendimus infra in 3. 4. & 5. fundamento.

Probatur nonò in c. Litteras, de reſtitut. ſpoliat. ubi Papa quamvis habeat omnia jura in ſcrinio pectoris, c. 1. hoc titulo, lib. 6. & l. Omnium, C. De Teſtam. tamen ubi videt opiniones Doctorum probabiles, reputat illam materiam dubiam, nec libenter illis detrahit. Atque ita illum textum ad hoc allegat Petrus Epiſcopus Brixien. in Repert. in ver. Opinio.

Probatur decimò, quia ut ex Ariſtotele de-
150 ducit Bald. in l. De ſtatu. nu. 1. ff. De teſtam. Dubitatio eſt æqualitas contrariarum ratiocinationum: nam ut ait Sylveſter in verb. Opinio, num. 1. dubitatio non habet rationem probabilem ad alteram partem tantùm, ſed ad utramque æqualiter, vel quaſi, & ſecundùm D. Thomam in 3. ſent. diſt. 17. quæſt. 1. artic. 4. ſignat motum rationis ſuper utraque parte contradictionis cum formidine determinandi alterum. Sed qui judicat æquè probabiles eſſe opiniones inter ſe oppoſitas, æqualiter ratiocinatur contraria, cùm pro utraque parte formet argumenta, & ſyllogiſmos, ſecundùm Philoſophum ſupracitatum 1. Topic. c. 9. in princ. vel certè utrinque habet rationes æquales cum formidine ſe determinandi ad alterum ſecundùm S. Thomam: ergo dubitationem habet.

Probatur undecimò, quia dubium eſt cùm in-
151 tellectus inter duas partes conſtitutus, quarum altera affirmat, altera negat, remanet ſuſpenſus, & neutri aſſentitur, quia non habet ſufficientia motiva pro una parte magis, quam pro altera, quæ inclinent & moveant ad aſſenſum, c. In canonicis, verſ. Si autem, 19. diſtinct. l. In ambiguis, ff. De reb. dub. & notat gloſ. in Rubrica ff. De jur. & fact. ignoran. & Bart. in l. Admonendi, num. 19. & 20. ff. De jurejuran. Ideoque, ut inquit Ariſtote-
152 les 3. Metaph. cap. 1. quatenus dubitat, eatenus ſimile quiddam ligatis patitur; utroque enim modo impoſſibile eſt ad ulteriora procedere. ubi Sanctus Thomas: (Dubitatio (inquit) de aliqua re hoc modo ſe habet ad mentem, ſicut vinculum corporale ad corpus, & eundem effectum demonſtrat: in quantum enim aliquis dubitat, in tantum patitur aliquid ſimile his, qui ſunt ſtrictè ligati; ſicut enim ille, qui habet pedes ligatos, non poteſt in anteriora procedere ſecundùm viam corporalem: ita ille, qui dubitat, quaſi habens mentem ligatam, non poteſt ad interiora procedere ſecundùm viam ſpeculationis.) Hæc B. Thomas. Sed inter duas opiniones oppoſitas æquè probabiles intellectus non habet ſufficientia motiva, cur magis flectatur ad unam, quàm ad alteram propter æquilibrium. Ergo dubitat, & ſimile quiddam ligatis patitur.

Probatur duodecimò, quia, ex communi Theologorum ſententia, in actibus humanis ad hoc, ut quis honeſtè operetur, neceſſe eſt, ut habeat certitudinem ſaltem moralem de honeſtate operationis, c. Si quis poſitus, & c. Si quis autem, in fin. de pœnit. diſtinct. 7. & conſtat ex dictis ſupra in præcedenti quæſtione in 6. fundamento, num. 70. & num. 98. Talis autem certitudo haberi non poteſt de utraque contradictoria, in qua ex una parte affirmatur honeſtas operationis, ex altera negatur, quando utraque eſt æquè probabilis, quia de neutra poteſt haberi, & intellectus fluctuat inter utramque, ut inquit Boërius deciſ. 11. num. 28. Ergo remanet conſcientia æquilibris, ut loquitur Joannes Gerſon apud Gabriel. diſtinct. 15. quæſt. 8. art. 2. dub. 2. vel ut Sylveſter loquitur in verb. Dubium. & in ver. Opinio, tunc ſumus in dubio probabili, prout hoc diſtinguitur à dubio ſcrupuloſo. Ad hoc bonus text. in c. Inquiſitioni, verſ. In ſecundo autem caſu, de ſent. excom.

Probatur decimotertio, quia ubi eſt contrarietas opinionum, non poteſt quis utrique aſſentiri; cùm impoſſibile ſit, ut de ſe determinet ad oppoſita etiam probabiliter, & cum formidine, ut ſæpius repetitum eſt. & probatur in 4. Metaph. c. 6. & in l. In ambiguis, ff. De reb. dub. in l. Inter me, & te ff. De except. rei judicatæ. in l. Pomponius, §. Si is, in fin. de Procurato. & in l. 1. & ibi gloſ. ult. C. De furtis. Undè cùm non poſſit eſſe certus, & determinatus ad pugnantia, neceſſariò ſequitur, ut ſit dubius, l. Siquidem, C. De except.
153 & hoc eſt quod voluit Bald. in rubr. C. De probat. dum dixit, dubitationem nihil aliud eſſe, quàm paſſionem animi cum præciſa ignorantia extremorum. Verè enim qui agnoſcit motiva ab utraque parte eſſe æqualiter moventia, agitatur inter duo extrema, & præcisè ignorat utrumque; cùm nemo poſſit intelligere contradictoria eſſe ſimul vera, ſecundùm Ariſt. in 4. Metaph. c. 1. circa med. & propè fin. & d. cap. 6. Facit textus in l. Ubi repugnantia, & ibi Decius num. 4. ff. De regul. jur.

154 Probatur decimoquartò hæc prima concluſio, quia in paritate contrariorum motuum oportet quieſcere; ideoque corpus in vacuo nunquam movebitur, ut dicitur 4. Phyſicor. quoniam non eſt cur magis determinetur ad hanc partem ſpatii, quàm ad alteram: & corpus ſi eſſet ex æquo grave, & leve, neque aſcenderet, neque deſcenderet, ſiquidem non eſſet potior ratio cur determinaretur ad aſcenſum, quàm ad deſcenſum. Et ob eandem rationem ſi bruto eſurienti proponerentur duo pabula in æquali diſtantia, ita ut omnia eſſent paria, brutum ad nullum pabulum moveretur, & fame periret. Quod clarè docuit Ariſtotel. aſſignans rationem quietis terræ in medio lib. 2. de cælo, tex. 93. in hæc verba: (Quemadmodum de capillo eſt ſermo validè quidem, ſed ſimiliter undique extenſo, quod non dirrumpetur: & de eſuriente ac ſitiente vehementer quidem, ſimiliter autem, & ab eſculentis, & poculentis æqualiter diſtante: etenim hunc quieſcere neceſſarium eſt.) Hæc ibi. Quod evidenti etiam experientiâ comprobatum eſt, ut dicitur in Aſino Buridani. Et Bartholomæus Medina in 1. 2. qu. 13. art. 3. in ſolutione primi, teſtatur ſe noviſſe hominem quendam dementem, qui propoſitis duobus pomis in æquali diſtantia, cruciabatur ut comederet, & non poterat niſi ab alio applicaretur potius ad unum, quàm ad aliud. Ergo ſimiliter neceſſarium eſt intellectum quieſcere, ubi rationes utrin-

utrinque ſunt æquales, cùm non ſit potior ratio quare flectatur in unam, quam in aliam partem: intellectus enim ita movetur ab objecto veri, ſicut appetitus ſenſitivus bruti ab objecto delectabili S. Thomas in 1. 2. *quæſt.* 13. *art.* 2. *in corp. & ad* 2. Et quemadmodum brutum non agit liberè, ſed naturaliter, cùm ſit determinatum ad unum particulare ſecundum ordinem naturæ, ut ibi dicitur: ſimiliter & intellectus; quoniam patitur ab intelligibili, ut ſenſus à ſenſibili, ut patet in 3. *de Anima, text.* 3. Unde ſicut ſenſum factum in actu per ſpeciem ſenſibilem neceſſe eſt ſentire, ita & intellectum factum in actu per ſpeciem intelligibilem neceſſe eſt intelligere, ut
156 inquit S. Thomas *contra Gentiles lib.* 1. *c.* 46. *in* 2. *notab.* Et quamvis voluntas propoſitis duobus bonis per intellectum poſſit unum eligere, & alterum refutare, cùm habeat libertatem contrarietatis, *l. Libertas, ff. De ſtat. homin.* & docet S. Thomas in 1. *part. qu.* 83. *art.* 1. tamen ſecus eſt in intellectu, quia non agit liberè, ſed cogitur ab intelligibili, licèt voluntas non cogatur ab appetibili, ut idem docuit in 1. *ſent. diſt.* 48. *art.* 3. *ad* 1. ait enim: (Defectus intellectûs non eſt in poteſtate noſtra, ſicut defectus voluntatis, quia intellectus violenter cogitur quandoque rationibus, ut in 5. *Metaph.* non autem voluntas.) Quamobrem ſicut brutum cùm objectum delectabile utrinque eſt æquale, neceſſariò quieſcit, ut dictum eſt, ita & intellectum præ dubio quieſcere oportet, cùm objectum veri ex utraque parte eſt æquale: nam dubitatio ligat rationem, ne poſſit procedere, ut habetur in 3. *Metaph. text.* 1. & tradit idem S. Thomas in 3. *ſent. diſt.* 17. *quæſt.* 5. *art.* 4. Quod enim in appetitu eſt proſecutio & fuga, in intellectu eſt affirmatio, vel negatio, ut docet Ariſtoteles *lib.* 6. *Moral. c.* 2. Undè ſicut appetitus in objectorum ſenſibilium æqualitate nec perſequitur, nec fugit, ſed quieſcit, ita & intellectus in æqualitate objectorum intelligibilium nec affirmat, nec negat, ſed neceſſariò hæret.

157 Probatur decimoquintò, quia certitudo nihil eſt aliud, quàm determinatio intellectûs ad unum, ut diffinit S. Thomas aliàs citatus in 3. *ſent. diſt.* 23. *qu.* 2. *art.* 2. *qu.* 3. Non poteſt autem intellectus ad unum ſe determinare, cùm motiva hinc inde ſint æqualia, quia non eſt ratio cur ſe determinet ad unam partem magis, quàm ad alteram; & ideò cogitur quieſcere, ut ſuprà proximè probatum eſt. Ergo certitudinem non habet, ſed dubitat: nam, ut ait gloſ. prima *in l. De ſtatu, ff. De teſtam.* dubitans applicat animum ſuum ad plura: & neſcit quid eligat, & Bart. *in l. Admonendi, ff. De jurejuran.* (Dubius (inquit) dicitur, qui non certitudine ſcit, ſed applicat animum ſuum ad ſemiplenam probationem.) & eum ſequitur Bald. *in l. In bonæ fidei, num.* 15. *C. de reb. cred.*

158 Probatur decimoſextò, quia judicare utramque partem contradictionis eſſe æqualiter probabilem, eſt judicare utramque non minus apparere veram, quàm falſam: nam quælibet ex proprio motivo apparet vera, & ex motivo ſuæ oppoſitæ apparet falſa; unumquodque enim motivum quantò magis ſuam partem facit apparere veram, tantò magis ſuam oppoſitam facit apparere falſam, *cap. Hoſpitiolum, in fin.* 32. *diſtinct. l.* 1. *ff. De his, qui ſunt ſui, vel alien. jur.* & docet Card. Cajetan. *ſuprà cit. num.* 88. Cùm igitur ex utraque parte motiva ſint æqualia, utraque pars æqualiter apparebit vera, & æqualiter apparebit falſa: Sed nullus poteſt opinari de propoſitione, quæ ſibi æqualiter apparet vera, & æqualiter ſibi apparet falſa, cùm opinari ſit judicare propoſitionem veram cum ſola formidine quòd ſit falſa, ut oſtenſum eſt *ſup. nu.* 127. Ergo cùm intellectus judicat utramque partem contradictionis eſſe æqualiter probabilem, de neutra poteſt opinari, ſed neceſſariò dubitat.

159 Probatur decimoſeptimò, & ultimò eadem Concluſio, quia, ut Iſidorus ſcripſit in *lib. Etymol.* Dubium eſt motus indifferens in utramque partem contradictionis: vel, ut ait Bald. in *d. l. De ſtatu, num.* 1. *ff. De teſtam.* Dubitatio eſt æqualitas contrariorum motuum mentis, & tenet medium inter errare, & ſcire. Quamvis autem aliqua opinio per ſe ſolum conſiderata videatur probabiliter vera, eò quòd habeat pro ſe rationes congruas & ſuaſibiles; tamen cùm primùm apparet oppoſitam quoque eſſe probabilem, rationes illius confunduntur per rationes alterius, & fit æqualitas contrariorum motuum mentis; & ſic dubitatio, quæ nihil aliud eſt, quàm æquilibrium intellectûs inter duo extrema. Textus eſt clarus in *l. Si pater, ff. De hæred. in-*
160 *ſtit.* Quemadmodum probationes etiam certæ, & liquidæ per contrarias ſimiles conquaſſantur, ſecundùm gloſ. communiter approbatam in *c. Licet cauſam, in ver. . . . poſſidetis, de probation.* Felin, & Dec. *in c. In præſentia, ſub num.* 12. *eod. tit.*
161 Seraph. *deciſ.* 619. *ſub num.* 3. *&* 9. Exemplum deſumi poteſt ex quæſtione tacti in *l. Si ita fuerit legatum, ff. De reb. dub.* Si legatum Sempronio amico fuerit relictum, & duo ſint Sempronii, æqua charitate conjuncti, quæritur cui legatum debeatur? Unus Sempronius deducit aſſiduam cum teſtatore familiaritatem, mutua obſequia & beneficia, & alia plura his ſimilia. Habet ergò hic Sempronius rationes probabiles, ob quas ei legatum adjudicari debeat: Sed & alter Sempronius probat amicitiam pluribus argumentis ejuſdem ponderis; unde & hic habet pro ſe rationes ſuaſibiles, ſi ſeorſim expendantur. Verùm ſi conferantur invicem rationes utriuſque, res profusdubia eſt. Vis cognoſcere quàm dubia? Legatum præ omnimoda ambiguitate, & incertitudine vitiatur, & neutri debetur, ut ibi deciditur, & concordat text. in *l.* 3. *§. Si duobus, ff. De alimen. lega.* Simile in *l. Si duo, ff. Uti poſſidetis,* & in *c. Tuæ fraternitatis, de præben.* ſic cùm duo Judices dati contrarias ſententias dederunt, Modeſtinus ait, utramque ſententiam in pendenti eſſe, *l. Duo judices dati,* junctâ gloſ. 1. *ff. De re judicat.* & ſcripturæ diverſæ fidem ſibi invicem derogantes ab una, eademque parte prolatæ nihil firmitatis habere potuerunt, dicit text. *in l. Scriptura, C. De fid. inſtrum.*

162 Quemadmodum autem ſit æquilibrium intellectus, & dubitatio ex principiis intrinſecis rationum utrimque parium, ut plenè oſtenſum eſt ſuprà, ita & ex principiis extrinſecis authoritatum, ſi ex utraque parte ſint æquales, *c. In Ca-*
163 *nonicis, verſ. Si autem,* 19. *diſtinct.* Accipe exempla. Tenet aliquam opinionem Innocentius, Pater, & Organum veritatis, ut ait Archid. in *c.* 1. *col.* 2. *propè fin. verſ. Quamvis Hoſtienſis, de except. lib.* 6. Item Pater Juris, & Canoniſtarum ſecundùm Speculat. *in proæmio. Specul.* & Roman. *in repetit. l. Si vero, §. De viro in* 54. *fallent. ff. ſolut. matrim.* Tu illico acquieſcis illius authoritati, & opinionem illam probabilem reputas, ad text. *in l. Septimo menſe, ff. De ſtat. homin.* At poſtea reperis oppoſitum ſentire Hoſtienſem, quem idem Speculat. *ubi ſuprà* lumen Juris appellat: vel Joannem Andream, qui Juridicæ ſcientiæ Juris Canonici Pater dicitur à Bald. in *princ. lectur. feudor.* Pater, & Illuminator Juris Canonici à Federico de Sen. *conſ.* 14. *incip. Monachus Peruſinus, in fin.* Princeps Canoniſtarum, & fons, & tuba utriuſque Juris à Jaſ. in *l.* 1. *in* 2. *lectur. C. De Sum. Trinit. & fide Cathol.* & in *l. Sancimus, C. De teſtam.* poſt Card. in *proæm. Clem. §. Cupientes, in princ.* Jam ergo authoritate quoque Hoſtien. & Jo. Andr. tu æqualiter perſuaſus neſcis quò flectas animum, ſed fluctuas inter utramque, ut inquit Boer. *deciſ.* 55. *num* 28. & dubiam reputas Innocentii opinionem, quam ob illius authoritatem antea proba-
164 bilem judicaveras. Rurſus vides unam ſententiam probari ab Archidiacono, cujus dicta non in gloſ. ſed in text. profitetur ſe recipere Jo. Andr. *in proæm. Sexti in gloſ.* 1. & cujus opinio etiam ſingularis ſuper Sexto libro Decretalium prævalet communi, ſecundum Felinum in *c.* 1. *num.* 54. *in* 4. *limit. ſup. eod.* ubi allegat *deciſ. Rotæ* 348.
165 *in antiq.* Sed deinde occurrit gloſ. contrarium ſentiens, cujus opinio ſimiliter communi opinioni dicitur eſſe præferenda à Jacobo Butrigar. in *l.* 3. *C. Qui pro ſua juriſdictione,* & notat Bal. in *l. Cum hæreditas, C. Depoſi.* & Felin. poſt alios
166 *loc. cit in* 2. *limit.* Ecce jam vides authoritatem unius enervari per contrariam authoritatem alterius, & jus eſſe turbidum, *l.* 1. *§. Noſtrum* ibi: *cum per contrarias interpretantium ſententias totum penè jus conturbatum eſt. C. De veter. jur. enuclean.* Unde jure optimo Capyc. *deciſ.* 10. *num* 18. *in fin.* (Ex quo (inquit) ſaltem de jure articulus principalis cauſæ eſt intricatus ob varias Doctorum opiniones, jus ipſum red-
167 ditur incertum, & dubium.) Et eum ſequuta eſt Rota *deciſ.* 659. *par.* 2. *recent.* Opinionum igitur veritas, aut falſitas non ſeorſim eſt perpendenda, ſed per comparationem ad oppoſita, ut habetur in 3. *Metaph. c.* 1. maximè in extremis verbis, & probatur in d. *c. In canonicis,* 19. *diſt. in c. Capellanus, de feriis, in l.* 1. *ff. De contrahen. empt.* & in *§. Item pretium inſtit. eod. in c. ult. de Presbyter. non bapt.* & in *c.* 1. *de ſent. & re judic. lib.* 6. ibi: *Stateram geſtent in manibus, lances appendant æquo libramine.* & tradit Card. Paleot. de *Sacr. Conſiſtor. conſult. par.* 4. *quæſt.* 4. ait enim: (Si conſiliarius perplexitatem inde profluere ſenciat, quod in utramque partem pares ſe offerant rationes, poterit tunc rationes ipſas inter ſe conferre, & tanquam in libra lances impoſitas utra lanx deprimat conſi-
168 derare. Ratio eſt, quia, ut ait D. Thomas *in* 1. *q. quæſt.* 85. *art.* 5. (Solus intellectus Divinus, & Angelicus cognoſcunt compoſitionem, & diviſionem, & rationem, non componendo, & ratiocinando, ſed per intellectum ſimplicis quidditatis. Intellectus autem humanus cognoſcit componendo, & dividendo ſicut & ratiocinando.) Et infra in reſponſione ad primam. (Compoſitio (inquit) & diviſio intellectus per quandam differentiam, vel comparationem fit.) & *art. ſeq. in reſp. ad* 1. ſimiliter docet veritatem, & falſitatem. Item opinionem, & ratiocinationem eſſe in intellectu ſecundum compoſitionem & divi-
169 ſionem. Unde rem dubiam eſſe cum rationes pro, & contra congruunt, dixit Alberic. *in Dictionar. in ver. Dubitabile.* Aut ubi ſunt conſilia, & diſcordes Doctorum opiniones, ut inquit Bart. in *l. Qui Romæ, §. Duo fratres, num.* 9. *ff. De verb. obligat. in* 1. *oppoſit.* per notata in *l. Ideo, ff. De legib. in l. Cum de novo, C. eod. in prima Conſtitutione Codicis, in §. Quibus, in gloſ. in ver. Extra;* & ſequuntur Antonius de Butrio, & Petr. de Anchar. *conſ.* 210. *Inter conſilia Ancharani incip. Inter contraria, per tot.* ubi pluribus probant rem dubiam eſſe, cum pro utraque parte ſunt opiniones & rationes æquè probabiles. *Alex. conſ.* 222. *Viſa facti narratione, num,* 10 *verſ. Et opiniones Doctorum faciunt rem ambiguam, lib.* 2. Raphael. Cuman *conſ.* 154. *Viſis, in fin.* & Marcabr. ab Auguil. *conſ.* 66. *num.* 442. ubi ait: dubium probabile juris dici, cum variæ ſint opiniones Doctorum, & non conſtat de communi, & Card. Paleot. de *Sacr. Conſiſtor. conſult. par.* 5. *quæſt.* 13. *verſ. Primò igitur,* ubi itidem affirmat ſtatum quæſtionis dubium à Doctoribus conſtitui, cùm utrinque habet rationes, ſive authoritates. Et eſt text. *in l. Sed etſi lege, §. Adeo autem, ff. De petition. hæred.* Unde mos eſt Doctorum in his caſibus dicere hæc, vel ſimilia verba: Negari non poteſt, quin articulus ſit dubius, cùm rationes, & authoritates urgeant pro utraque parte, ut per Cuman. & Alex. *locis citatis,* & per alios Doctores paſſim in conſiliis, & lecturis, idque haud obſcurè inſinuat Conc. Trid. *ſeſſ.* 18. *in princ.* ibi: *Catholicæ fidei doctrinam multorum inter ſe diſſidentium opinionibus pluribus locis inquinatam, & obſcuratam.* Igitur ob contrarias rationes, vel authoritates æqualis ponderis animus indifferenter ſe habet ad utramque partem contradictionis. Quæ quidem indifferentia, & rationum, vel authoritatum æqualitas neceſſariò parit dubitationem ſecundum Iſidor. S. Thom. & alios præcitat.

Veriſſima eſt igitur prima concluſio ſuperius propoſita *num.* 121. id eſt: Qui judicat duas opiniones oppoſitas eſſe æqualiter probabiles, vel quaſi æqualiter, non eſt moraliter certus, ſed
170 dubius: licet fateantur cùm variæ ſint opiniones Doctorum, nec diſcernitur quæ ſit verior, & magis recepta, in foro externo, judicem qui unam ex his opinionibus ſequutus eſt, non eſſe puniendum, licèt alter eo prudentior, & doctior forte ſecundum aliam judicaſſet: nam opinionum multiplicitas excuſat, ne litem ſuam feciſſe dicatur, ut in ſpecie declarat Bald. in *c.* 1. *§. Iudices, n.* 4. *de pace tenen. in uſib. feudor.* & in *l. Obſervare, §. Proficiſci, qu.* 30. *de off. Proconſ.* tametſi adjiciat eſſe arbitrarium judicibus ſyndicantibus an eo caſu, qui ſic judicavit excuſatione dignus ſit. Et ſequitur Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 4. *qu.* 35. *nu.* 19.

171 Secunda autem Concluſio, videlicet: Qui dubius eſt in morali materia, in qua vertitur ſalutis periculum, tenetur ex præcepto ſequi partem tutiorem, apud ſacros Canones eſt veluti quod-

dam axioma, & habetur diſertis verbis in *c. Ad audientiam, de homic.* ibi: (Quia vero utrum ex occaſione vulneris deceſſiſſet dubium habetur, cum in dubijs ſemitam debeamus eligere tutiorem, vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in ſacris Ordinibus non miniſtret.) in *c. Significaſti, il 2. eod. tit.* in illis verbis: (Quod ſi diſcerni non poſſit ex cujus ictu percuſſus interijt, in hoc dubio tanquam homicida haberi debet ſacerdos; & ſi forte homicida non ſit, à ſacerdotali officio abſtinere debet, cum in hoc caſu ceſſare ſit tutius, quam temere celebrare.) Et in *c. Petitio, eod. tit.* ibi: (Si de interfectione cujuſquam in illo conflictu tua conſcientia te remordet, à miniſterio Altaris abſtineas reverenter, cum ſit conſultius in hujuſmodi dubio abſtinere, quam temere celebrare.) Ad idem text. in *c. Si quis poſitus, de pœnit. diſt. 7.* ubi Auguſtinus ait: (Vis ergo à dubio deliberari? Vis quod incertum eſt evadere? Age pœnitentiam dum ſanus es.) & in *c. Si quis autem, eod. diſt.* (Duæ res ſunt: Aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur: quid horum tibi futurum ſit, neſcio. Ergo tene certum dimitte incertum.) & concordat *cap. Juvenis, de ſponſal.* ibi: (In his quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus.)

172 Sed inſignem hanc regulam Canonum plures Theologi ex recentioribus multifariam conantur evertere. Objiciunt enim primo, quod in re dubia tutiorem partem eligere non ſit præcepti, ſed conſilii tantum. Sic Suarez *de conſcer. par. 5. diſp. 40. ſect. 6. num. 9. & ſeqq.* Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. num. 11. & 64.* Malder. *in 1. 2.*

173 *diſp. 84. quæſt. 19. art. 5.* Moventur præcipue hoc fundamento, quia cum quilibet ſit in poſſeſſione ſuæ libertatis, & famæ, in dubio non debet ſpoliare ſe hac poſſeſſione judicando ſe culpabilem, aut nexu alicujus obligationis innodatam, cum ſecundum regulam Juris in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis, *l. Nec alienas, C. De rei vendicat. l. Sive autem, §. Si duobus,* & ibi Bald. *ff. De public. in rem act. c. Si à Sede, de præben. cum concordan.* de quibus per Dec. in *l. In pari, ff. De regul. jur.* Quam regulam habere locum non ſolum in materia Juſtitiæ, ſed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro animæ putat idem Sanchez *ubi ſupra num. 10.* Suarez *de Relig. par. 2. lib. 4. de voto, c. 5. num. 7.* Henriq. *in Sum. lib. 8. c. 3. in gloſ. littera P*, & alij multi.

174 Mirum autem eſt tam levi fundamento quàm graves, & periculoſas quæſtiones decidant, inter quas non parvi ſunt ponderis infraſcriptæ. Qui dubius eſt an inciderit in excommunicationem, ſive dubium ſit juris, ſive facti, non debet ſe habere pro excommunicato, nec tenetur petere abſolutionem, quia cum ſit in poſſeſſione communicandi cum fidelibus, non debet in dubio ea poſſeſſione privari. Sanchez *loco citato num. 56.* Layman. *lib. 1. tract. 5. c. 5. §. 4. num. 38.*

175 Et eadem ratione dubitans an lex imponens pœnam excommunicationis ſit uſu recepta, poteſt judicare non eſſe uſu receptam, & contra legem operari, nec propterea incidit in excommunicationem. Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 2. c. 19. quæſt. 12* quem citat Salas *par. 2. quæſt. 21. tract. 8.*

176 *diſp. unic. ſect. 18. num. 169.* Item dubitans an caſus ſit reſervatus poteſt ab illo abſolvere, Suarez *de cenſur. tom. 5. diſp. 40. ſect. 6. num. 4.* & *de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 15.* Emanuel Sà. in

177 *ver. Caſus reſervatus num. 5.* Item qui dubitat, an commiſerit peccatum mortale, non tenetur illud confiteri. Io. Præpoſ. *in 3. par. D. Thom. quæſt. de integrit. Confeſſ. dub. 3. num. 17.* Henriq. *in Sum. lib. 8. De Euchariſtia, c. 45. nu. 3. in*

178 *gloſ. littera P.* Item dubitans de legitima poteſtate prælati, non tenetur illi obedire. Vaſquez in 1. 2. *qu. 19. art. 6. diſp. 62. c. 6. in fin* Salas in 1. 2 *qu. 21 tract. 8. diſp. unic ſect. 8. num. 78.*

179 Item dubitans an beneficium ſit tenue, necne, non tenetur officium recitare. Salas *d. tract. 8.*

180 *diſp. unic. ſect. 17. num. 154. in fin.* Item dubius in die Jovis an tranſacta ſit media nox, poteſt tuta conſcientia comedere carnes: At vero in die Sabbathi dubitans ſimiliter an media nox exceſſerit, carnes comedere non poteſt. Sanchez *de matrim. tom. 1 lib. 2. diſp. 41. num. 40.* Layman. *lib. 3. tract. 1. c. 5. §. 4. num. 36.* Villalob. *in Sum. tom. 1. tract. 1. diſſ. 11. n. 7.* Rationem diverſitatis afferunt planè ridiculam, quia in primo caſu, cum in die Jovis unuſquiſque poſſideat ſuam libertatem veſcendi carnibus, in dubio manuteneri debet in ea poſſeſſione contra diem Veneris, ſeu contra præceptum abſtinentiæ, pro quo nulla eſt poſſeſſio, & propterea comedens non peccat, cum in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis. In ſecundo autem caſu in die Sabbathi poſſeſſio ſtat pro præcepto, unde peccat qui carnes comedit, quia ſpoliat Sabbathum, ſeu præceptum ſua poſſeſſione abſtinentiæ à carnibus.

181 Porrò hæc doctrina multò pernicioſior eſt ſaluti animarum illâ quam nunc tractamus de electione opinionis probabilis, quia in contrarietate probabilium opinionum habet quis aliquam rationem apparentem exiſtimandi rem

182 non eſſe dubiam, ſed moraliter certam. At hæc theorica liberè profitetur licitum eſſe operari cum conſcientia abſolutè dubia contra manifeſtum Sacrorum Canonum teſtimonium, & contra unanimem Theologorum, & Canoniſtarum ſententiam, *c. Nerri, 13. diſt. c. Illud, de Cler. excom. miniſtr. cum multis concordan.* Innoc. Jo. Andr. & DD. in *c. Per tuas, il. 2. de Simon.* Butr. & Anchar. *conſ. 210. inter conſilia ipſius Ancharani per tot.* Navar. *in manual. c. 27. nu-*

183 *mer. 288. verſ. Primum quod Iudex.* Ideoque Card. Paleot. de *Sacr. Conſiſtor. conſultat par. 4. quæſt. 4. poſteaquam in verſ.* Et tandem aliquando, docuit dubitationem propriè oriri, quando in utramque partem ſe offerunt rationes æquè probabiles: in verſ. *Sed patet,* ſic ait: (Conſiliarius dubitationem, qua antea detinebatur, quærat ab animo ſuo expellere priuſquam ſententiam ferat, ſimulque ſtudeat ſibi in mentem inducere, aut certè opinari, ſecundum quam ſuffragium ferre ſtatuit, veram eſſe: alioquin conſcientiæ dubiæ contraveniens, peccato ſe involveret, ut Doctores affirmarunt.) & *infra verſ. Certe.* (Cum res prorſus dubia eſt propter rationes utrinque probabiles, & Conſiliarius non poteſt dubitationem depellere, conſulit, ut in Conſiſtorio reſpondeat, ſibi non liquere.) & eſt doctrina D. Thomæ in ſæpius citato *quodl. 8. art. 13.* dicens, (ex conſcientia aliquem obligari

gari ad peccatum, ſive habeat certam fidem de contrario ejus, quod agit, ſive etiam habeat opi-

184 nionem cum aliqua dubitatione.) Veritas igitur eſt regulam de tutiori parte in dubio eligenda in his, quæ animæ ſalutem reſpiciunt, eſſe abſolutè in præcepto. Quod ſatis probant Canones prællegati, *nu. 171.* & proximè citandi, qui utuntur verbis non ſimplex conſilium, ſed obligationem importantibus, videlicet: Via eſt tutior eligenda: Pars ſecurior eſt tenenda: Semitam debemus eligere tutiorem: Quod certius exiſtimamus, tenere debemus, & alijs hujuſmodi. Præterea in *c. Illud, de Cler. excom. miniſtr.* deciditur de rigore deponendum eſſe Epiſcopum, qui in dubio illo tutiorem partem non elegit. Ergo electio hujuſmodi eſt in præcepto, quia pro tranſgreſſione Conſilij Epiſcopus deponi

185 non potuiſſet, *c. Quiſquis præceptis, 14. qu. 1.* Rurſus in *c. Sicut nobis de ſent. excom.* Epiſcopus jubetur excommunicatum vitare, quoties abſolutio

186 eſt dubia. Et concordat textus in *c. Per tuas, eod. tit.* ſimiliter in *d. c. Iuvenis de ſponſal.* Vir, qui contraxit matrimonium cum puella nondum ſeptenni, de qua propterea dubitatur, an eſſet viri potens, nec ne, jubetur ſeparari ab ejuſdem puellæ conſobrina, quam poſtea duxit in uxorem. Et redditur principalis ratio, quia in his, quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus. Ergo hæc regula abſque dubio eſt in præcepto, quia ſi eſſet in conſilio tantùm, vir non potuiſſet à ſecunda uxore judicio Eccleſiæ ſeparari. Idem ſuadetur in *d. c. Ad audientiam, de homic.* in illis verbis: *Poteris concedere, ut minoribus Ordinibus ſit contentus,* quæ ſatis apertè indicant neceſſitatem diſpenſationis, ſine qua non licuiſſet in minoribus Ordinibus miniſtra-

187 re. Hinc jura præcipiunt, ut Sacerdotes ordinati ab Epiſcopis incognitis, de quibus dubium eſt an ſint Epiſcopi, nec ne, debeant iterum ordinari, ut Gregorius III. ſanxit in *c. Presbyteris, 68.*

188 *diſt.* & idem ſtatuit in *c. Parvulos, de conſecrat. diſt. 4.* de parvulis, qui à parentibus ſubtracti ſunt, & ignoratur an ſint baptizati, ut ſcilicet iterum ſint baptizandi: utroque enim caſu abſq; dubio tutius eſt, ut propter periculum ſalutis animæ Sacramentum iteretur. Hinc etiam cùm Sanctiſſimus rejeciſſet ad ſacram Congregationem Concilij infraſcriptum dubium Vicarij Viennenſis, videlicet: An conſtitutus in minoribus Ordinibus de Baptiſmo dubitans, iterum baptizatus ſub hac conditione, ſi baptizatus es, non te baptizo, in Ordinibus prius ſuſceptis miniſtrare, aut ab integro ordinari debeat. Sacra Congregatio cenſuit debere ei iterum ordines conferri, ex *c. Veniens, de Presbyt. non baptiz.* ſed ſub conditione, ſi non erat baptizatus quando

189 primum eidem collati fuerunt. Et eodem modo iterum conſecrari debet Eccleſia, de qua incertum eſt, an fuerit conſecrata *c. Solemnitates, de*

190 *conſecr. diſt. 1.* At è converſo cùm dubium eſt, an matrimonium ſit validum, non eſt iterum contrahendum, ſed præſumitur pro matrimonio, *c. Si quis acceperit, 33. quæſt. 1.* Cujus differentiæ rationem aſſignans gloſ. in *d. c. Presbyteris, in ver. Et conſecrentur,* quia, inquit, ſine omni periculo eſt, ſi Sacramenta illa iterentur: ſed periculum eſſet, ſi judicaretur non eſſe matrimonium, ubi eſt. Indiſtinctè igitur in dubio pars tutior eligenda eſt, quæ neceſſitas ſurgit principaliter ex obligatione, quâ quis tenetur vitare periculum peccati, ut mox dicemus.

191 Nec quidquam obſtat, quòd in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis. Siquidem hæc regula procedit in materia Juſtitiæ, & in foro Judiciali dumtaxat, non autem in materia aliarum virtutum, & in foro conſcientiæ, ſecundùm veriorem ſententiam, quam ex recentioribus tuentur Vaſquez in *1. 2. diſp. 65. c. 5.* & *diſp. 66. c. 1.* Sayr. in *Clavi regia, lib. 1. c. 13. num. 9. & 36.* Salas *in 1. 2. quæſt. 21. tract. 8. diſp. unic. ſect. 25. num. 252.* Azor *Inſtit. moral. tom. 1. lib. 2. c. 12. quæſt. 4.* & *lib. 11. c. 15. quæſt. 2.* Et tenent communiter Canoniſtæ, quos inferiùs citabimus *nu.*

192 *196.* Eamque probant textus expreſſi 1. in *d. c. Illud, de Cler. excom. miniſtr.* ubi quamvis Epiſcopus ille eſſet in poſſeſſione libertatis communicandi cum fidelibus, tamen dicitur deponendus propterea, quòd in dubio non geſſit ſe pro excommunicato, nec abſtinuit à Divinis. Secundò

193 in *c. Dominus, de ſecundis nuptijs,* ubi deciditur, mulierem dubitantem de morte prioris conjugis, non poſſe pergere in poſſeſſione debitum exigendi à ſecundo marito. Tertiò in *c. Inquiſitioni, de ſent. excommun.* ubi conjux dubitans probabiliter de impedimento dirimente, ſimiliter prohibetur debitum exigere, non obſtante exigendi poſſeſſione. Quartò in *d. c. Significaſti, il. 2. de homic.* ubi non obſtante ratione adductâ, quòd in dubio nemo debeat ſe judicare culpabilem, & ſpoliare ſe ſuâ poſſeſſione, ſtatuitur, ut ſi diſcerni non poſſit, ex cujus ictu percuſſus interijt, in hoc dubio tanquam homicida haberi debeat Sacerdos, etſi fortè homicida non ſit, &c. Et concordant textus prællegati *num. 171.* in quibus deciditur, in dubio Sacerdotes debere ſe reputare irregulares, & à miniſterio Altaris abſtinere, nec ulla habetur ratio poſſeſſionis ſuæ libertatis, quæ profectò ſi attendenda eſſet, nunquam daretur caſus, ut quis teneretur tutiorem partem eligere, & hoc præceptum tam crebro à Sacris Canonibus inculcatum, eſſet ludibrio poſitum, ut cum Baldo loquar *in l. 1. num. 1. in fin.*

194 *de pace juram. firman.* Præterea in interdicto, *Uti poſſidetis,* ſeu *Retinendæ,* Prætor tuetur poſſeſſorem, ne à litigatore de ſua poſſeſſione vi dejiciatur, *l. 1. in princ. ff. Uti poſſidetis,* & datur hoc interdictum vel cùm poſſeſſor ab alio turbatur, *l. unic. C. eod.* Lap. *alleg. 73. in quæſt. num. 3. verſ. Iſte videtur,* & *num. 4. verſ. Tertium probat.* Vel cùm duo contendunt de poſſeſſione. Bartol. in *d. l. 1. § Hujus autem interdicti.* Anchar. *conſ. 274. Ad declarationem in princ.* Ergo hoc habet locum duntaxat in materia Juſtitiæ, quæ eſt in ordine ad alium, non autem in alijs virtutibus, quæ ſunt in ordine ad ſeipſum, quia nemo in ſua poſſeſſione à ſeipſo perturbatur, nec de illa ſecum contendit, aut litigat. Nec, ut ait Vaſquez *in 1. 2. diſp. 65. c. 3. verſ. Qui veriſimilem*, poteſt quis contra Deum opponere, quòd melior ſit conditio poſſidentis. Et ſanè. Quis imaginari unquam poterit Deum litigare, & contendere nobiſcum de anterioritate, & potioritate poſſeſſionis, quinimo & ſuccumbere in cauſa, ſi noſtra poſſeſſio anterior ſit? Ad

195 hæc, quæ traduntur à Doctoribus de hoc interdicto

dicto *Uti poſſidetis*, veluti quòd in eo probanda ſint duo extrema: alterum ut actor poſſideat ante litem conteſtatam: alterum, ut inquietetur ab adverſario, Angel. Aret. *conſ. 19. Videtur omnini, in princip.* Quòd uterque ſit actor, & uterque reus, *d. l. 3. & §. penult. Inſtit. de Interdict.* Alex. *conſ. 88. Quoniam in princ. lib. 5.* & alia his ſimilia. Item regulæ, quòd cùm ſint partium jura obſcura, reo favendum ſit potius, quam actori, *c. Cùm ſint partium, de reg. jur. lib. 6.* & *l. Favorabiliores, ff. Eod.* & quòd accuſatore non probante, abſolvendus ſit reus, etiamſi nihil præſtiterit, *c. un. ut Eccleſiaſtica beneficia.* Hæc, inquam, omnia nullatenus verificari poſſunt in foro conſcientiæ, ſed in materia Juſtitiæ, & in
196 foro fori duntaxat. Ac propterea in dubio tenetur quis ſequi partem tutiorem, & æſtimare ſe culpabilem tantummodò in foro pœnitentiali, vel quaſi pœnitentiali, ubi non agitur ad pœnam propriè; non autem in foro contentioſo, ubi agitur merè ad pœnam imponendam, ut diſtinguit Abb. *in c. Ad audientiam, num. 2. de homic.* ubi etiam Marian. Socin. *quæſt. 3. num. 18. & ſeqq.* & Felin. *num. 1.* Et *in c. Significaſti, d. 2. eod. tit.* Idem Abb. *num. 4.* Jo. de Anan. *num. 25.* Marian. Socin. *num. 4.* & *in verb. Dubium.* Roſella *in princ.* Angel. *num. 2.* Sylveſt.
197 *quæſt. 4. num. 7.* & eſt ex mente aliorum *in d. c. Ad audientiam*, qui in hac materia conſtituunt duas regulas: alteram negativam, id eſt, Judex in dubio non debet judicare, quamquam irregularem: alteram affirmativam, id eſt, quilibet in dubio tenetur judicare ſe irregularem, & abſtinere à miniſterio Altaris, ut Hoſt. *in fin.* Jo. Andr. *num. 5.* Anton. de Butr. *in fin.* Anchar. *num. 15.* Jo. de Anan. *in fin.* Prima enim regula procedit in materia Juſtitiæ, & in foro judiciali, ubi agitur ad pœnam. Secunda verò in foro pœnitentiali, vel quaſi, in quo neceſſariò ad evitandum periculum pars tutior eſt eligenda, ut declarat ibi Card. *num. 77.* Majol. *de Irreg. lib. 4. c. 2. num. 3. reg. 7. & lib. 5. c. 51. n. 10. verſ. Secundò limitatur.* Navarr. in *Manual. c. 27. nu. 194.*
198 Undè patet non concludere illationem Suarez *de cenſur. d. diſp. 40. ſect. 6. nu. 3.* & Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 10. nu. 42.* videlicet Judex non cogitur imponere pœnam, quæ per ſententiam imponenda eſt, donec in ſuo foro certus ſit de delicto. Ergo nec reus cogetur in conſcientia exequi in ſe pœnam legis, donec in eodem foro conſcientiæ ſit certus de delicto. Quando-
199 quidem plurimum intereſt inter utrumque caſum; & rationem differentiæ dilucidè aſſignat D. Thom. in *2. 2. q. 60. a. 4.* dicens: (Ubi non apparent manifeſta indicia de malitia alicujus, debet unuſquiſque eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando quod dubium eſt; alioquin injuriatur ei, & contemnit ipſum. Nullus autem debet alium contemnere, aut nocumentum quodcumque inferre abſque cauſa cogente. At verò circa ſeipſum homo debet dubia interpretari in pejorem partem ſecundùm illud Job 9. *Verebar omnia opera mea.* Eo quòd cùm debemus noſtris malis adhibere remedium, expedit ad hoc, ut ſecurius remedium apponatur, ut ſupponatur id, quod eſt deterius.) Hæc D. Thomas. Idem voluit gloſ. *in c. unic. in ver. Æſtimare, de ſcrutinio*, quæ conciliando jura in Articulo An in dubio præſumatur culpabilis, nec ne, hoc, inquit, generale eſt, & ubi vertitur periculum animæ, præſumatur in deteriorem partem, *de ſponſal. c. Juvenis*, & *86. diſtinct. c. Presbyteri.* Sed circa judicia præſumitur potius juſtum, vel bonum, quam è converſo, *86. diſtinct. c. Si quis, 11. quæſt. 3. c. In cunctis. 22. quæſt. 4. c. Innocens*, & *ff. De probat. l. Ab ea parte.* Quam gloſſam dicunt notabilem Abb. *in d. c. Ad audientiam, num. 2.* &
200 Marian. Socin. *num. 20. de homic.* Et idem notat Petrus de Anchar. *in c. 2. num. 2. in §. notab. infrà de obſerv. jejun.* dicens: (Licet in alijs facienda ſit benigna interpretatio, ne quis ſit obligatus in dubio, ut *l. Arrianus, de act. & obligat.* & *c. Ex litteris de probat.* tamen in obligationibus, quæ concernunt Deum, tutius eſt præſumere quem ligatum, quam ſolutum, ut ibi notat Hoſtien.) Ad hæc in judicio neutra pars periculo
201 vacat; nam ſi judex damnat innocentem, peccat contra proximum, cui ſine cauſa injuriatur, *l. 1. ff. De injurijs.* Sanctus Thomas *ubi ſuprà.* Si abſolvit criminoſum, peccat contra Rempublicam, cujus intereſt, ne delicta remaneant impunita, *c. Ut famæ, de ſentent. excommun.* Ergo cùm in Judice non ſit propriè reperire partem tutiorem, in dubio ſervandæ ſunt regulæ à jure præſcriptæ, ut dicemus *infrà in 3. concluſ. nu. 235.* & præferendum quod eſt benignius, & favorabilius, *l. Majorem, ff. De pact.* ibi: Sin autem omnia undique in unam æqualitatem concurrant, humanior eſt ſententia à Prætore eligenda, *l. Semper in dubijs, ff. De regul. jur. c. In pœnis, eodem tit. lib. 6.* ſecundùm Innocentium *in d. c.*
202 *Ad audientiam, in fin.* nam ſatius eſt impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari, ut legitur in *l. Abſentem, ff. De pœnis.* Et quamvis Covarr. & multi Theologi appellent tutiorem partem, & illam, cui ineſt minus mali, propriè tamen illa dici non debet pars tutior, quia verè utrinque imminet periculum, licet inæquale, ut dicam *infrà num. 229.* At verò in foro animæ periculum regulariter eſt ex una parte duntaxat, *c. Significaſti, il. 2. de homic.* ibi: (Pro eo, quod in altero nullum, in reliquo magnum periculum timeatur.) nam reus judicando ſe culpabilem, nulli periculo ſe exponit, nec cuiquam infert injuriam, quæ non fit volenti, & conſentienti, *l. Cum donationis, C. De tranſ. l. 1. §. Uſque adeo, ff. De injur. cum concordan.* Sed judicando ſe innocentem, exponit ſe periculo peccati, & infert injuriam Deo, cujus præceptum contemnit ſecundùm D. Thomam *quodlib. 8. artic. 13.* Ergo tenetur abſolutè ſequi partem tutiorem. Quam differentiam clarè etiam poſuit Abb. *in d. c. Significaſti, num. 4.* dicens, in foro conſcientiæ debere quem cenſeri irregularem, quia in ceſſatione à miniſterio altaris, nullum ſubeſt periculum: ſed ſi ageretur ad pœnam, ibi ſubeſt periculum, quia innocens non debet puniri, ut alius nocens relinquatur impunitus. Et idem dixit *in d. c. Ad audientiam, num. 2. eod. tit.* Undè Innoc. *in c. Cum tu, in fin. de teſtibus.* docet abſolutè in foro externo amplectendam eſſe partem benigniorem; in foro autem conſcientiæ tutiorem. Et ſequuntur ibi Hoſt. *nu. 2.* Jo. Andr. *in fin.* Card. *num. 1. in 1. oppoſ. in fin.* Boich. *nu. 2.* & Bellame. *num. 2.* Nec prædictis adverſatur *c. Eſtote miſericordes, infrà de*

de regul. jur. ubi indiſtinctè cavetur, ut dubia in meliorem partem ſint interpretanda. Quoniam vel intelligitur in foro externo juxta primum membrum Innocentij: vel ſi intelligatur in foro conſcientiæ, verbum illud, *meliorem*, exponi debet, id eſt *ſecuriorem*, pro eo, quòd in altero nullum, in altero verò magnum periculum timeatur, ut ibi declarat gloſ. *1.* communi-
203 ter approbata. Imò ſi benè advertatur, pars tutior in foro conſcientiæ eſt etiam favorabilior; negari enim non poteſt quin utilius, & favorabilius ſit incedere per viam tutam, quam per viam periculoſam, ut ex ſe patet. Undè gloſ. in *c. unic. in ver. Æſtimare, de ſcrutinio*, poſteaquam dixit generale eſſe, ut ubi vertitur periculum animæ, præſumatur in deteriorem partem, ſtatim ſubdit: ſed licet videatur deterior, tamen melior, & tutior eſt, allegat ſimile *de conſecr. diſt.*
204 *4. c. Parvulus.* Porrò ſi daretur caſus, ut etiam reſpectu Judicis verè una pars eſſet tutior, ita ut altera pars vacaret omni periculo, tunc electio tutioris partis eſſet in præcepto, etiam in foro judiciali propter identitatem rationis. Et in hunc ſenſum admitti poteſt opinio illorum Theologorum, qui ſcripſerunt regulam de tutiori parte eligenda procedere in utroque foro, ut Vaſquez in *1. 2. qu. 19. art. 6. diſp. 65. c. 3. verſ.*
205 *Qui verò priorem.* His accedit, quòd etſi in quæſtione illa, An poſſeſſorium detur in incorporalibus, prævaluerit opinio affirmativa Innocentij, & Canoniſtarum, in *c. Querelam de elect.* contra opinionem negativam Legiſtarum, de qua per Specular. *in tit. De reſt. ſpoliat. in 4. p. 3. Nunc dicamus*, tamen controverſia hæc procedit in cauſis civilibus tantùm; At verò in criminalibus, quamvis inquiſiti allegare ſoleant, delictum non præſumi, niſi probetur, eo quòd unuſquiſque præſumatur bonus, quamdiu non probetur malus, & alia id genus: tamen non eſt hactenus auditum apud Juriſconſultos ut in hac materia allegaverint poſſeſſionem; imò ſi reus accuſatus, vel inquiſitus de homicidio, furto, vel rapina peteret ſe abſolvi, eo quòd ſit in poſſeſſione non committendi hujuſmodi facinora, & Judex pronunciaret eum eſſe manutenendum in dicta poſſeſſione, eſſet profectò ridiculus. Quare ſi ubi agitur de crimine, ineptè allegatur poſſeſſio in materia juſtitiæ, etiam in foro judiciali; multò ineptius allegatur in materia aliarum virtutum, & in foro conſcientiæ, in quo non benignior, ſed tutior pars eligenda eſt, ut oſtenſum eſt ſuprà. Præterea vis agnoſcere in quantas abſurditates te conjiciat aſſertio tua, quòd in foro conſcientiæ homo ſit manutenendus in poſſeſſione ſuæ libertatis, & famæ contra Deum, & legem? attende diligenter.

Judicium conſtat ex tribus perſonis, id eſt judice, actore, & reo, *c. Forus, §. In omni, de ver. ſignif. l. Ubi, C. Ad legem Corneliam, de falſ. l. Inter litigantes, ff. De judic.* Tu dicis hoc judicium de poſſeſſione agi inter Deum, & hominem. Inquiro, quis erit judex, qui in hac cauſa pronunciet, & hominem in ſua poſſeſſione contra Deum manuteneat? Bart. in tract. quæſtionis ventilatæ coram Jeſu Chriſto inter Virginem Mariam ex una parte, & Diabolum ex altera, facit Diabolum actorem, & humanum genus reum, ejuſque advocatam Beatiſſimam Virginem, & judicem Jeſum Chriſtum: Tu verò conſtituis Deum actorem, & hominem reum, ſed judicem non deſignas.

Item interdictum retinendæ datur, cum duo contendunt de poſſeſſione ne veniant ad arma. *l. Æquiſſimum, ff. De Uſuf.* Jaſ. in *l. Quidam exiſtimaverunt. col. 3. n. 4. ff. Si cert. petat.* Tu verò, qui dicis hoc interdictum habere locum inter Deum, & hominem de poſſeſſione contendentes in foro animæ, conſidera an inter tales perſonas, & in tali foro ſubſit hujuſmodi periculum ad arma veniendi.

Item judicium retinendæ eſt ſummariſſimum. Rota diverſ. *deciſ. 641. n. 8. par. 1.* & momentaneum Cagnol. in *l. In pari n. 6. ff. De reg. jur.* Cæſar de Graſſis *deciſ. 22. alias 2. n. 5. de reſtit. ſpoliat.* & eſt præparatorium judicij poſſeſſorij principalis, atque plenarij. Bero. *conſ. 1. n. 1. lib. 1.* & datur quouſque cauſa cognoſcatur in pleno poſſeſſorio, vel petitorio, & ideo alicubi appellatur, *l. Interim*, quia expectat aliud judicium poſt ſe. Rota in *Tiraſonen. Decimarum, coram Cardinali Marquemontio impreſſa apud Marcheſanum de Commiſ. p. 1. fol. 1262. n. 2.* Covar. *pract. quæſt. cap. 17. in Rubr. & n. 2.* Dic ergo tu, qui aſſeris hoc judicium agitari inter Deum, & hominem, ſi in eo Deus ſuccumbat, & potior ſit conditio hominis ſuam libertatem poſſidentis, quo pacto ſuccurratur Deo, & coram quo jus ſuum proſequetur in pleno poſſeſſorio, vel in petitorio judicio, ad præſcriptum legis *Exitus. ff. De acquir. poſſeſſ.*

Item regula juris, quòd potior ſit conditio poſſidentis, procedit tantum in dubio, ut notat gloſ. *1. ad fin. in c. In pari, de reg. jur. lib. 6.* & cum jura partium ſunt obſcura, ut *c. Inter dilectos, de fide inſtrum.* Idque ſatis clarè admittunt adverſarij, dum ad eludendam regulam, quòd in dubio pars tutior ſit eligenda, opponunt ei contrariam regulam, quòd imò in dubio ſit melior poſſidentis conditio. At quomodo fieri poteſt, ut res dubia ſit, & obſcura ex parte Dei, cui omnia ſunt plana & aperta, *c. Deus Omnipotens. 2. qu. 1. c. Novit, de off. Delegati.* Neque inſiſtas dicendo rem eſſe obſcuram ex parte hominis; quoniam hoc non ſufficit cum prædicta regula non intret niſi quando jura ſunt obſcura ab utraque parte; alioquin ſi jus actoris ſit clarum, & liquidum, & jus rei convènti ſit dubium, ac turbidum, non pro reo, ſed pro petitore, eſt pronunciandum. Arg. d. *c. Inter dilectos, de fide inſtrum.* & *l. Rei alienæ, C. De rei vendic.* à contrario ſenſu, & notat Bald. *conſ. 439. Qualiter probentur, numero. 2. verſ. Sed quid eſt, lib. 3.*

Item poſſeſſorium non datur contra titulo poſſidentem, quando titulus eſt juſtus, & cum bona fide, *c. Licet cauſam de probat.* Alexand. *conſ. 89. Excellentiſſimi, n. 7. verſ. Accedo ad poſſeſſorium, lib. 5.* Unde etiam ſi ſolo poſſeſſorio agatur, qui juſtificat poſſeſſionem ſuam cum titulo, præferri debet. Bald. *conſ. 161. in fin. verſ. Ibid etiam, lib. 3.* Quinimo poſſeſſio titulata quantumcunque junior præfertur non titulatæ, quia magis dicitur juſtificata per punctum rationis. d. *c. Licet cauſam.* Bart. in *l. Si duo, col. 2. ff. Uti poſſidetis*, Bald. in *l. Qui accuſare, in vit. notab. col. fin. C. De edendo.* Poſſeſſio autem

ex parte Dei præterquam quod eſt antiquior, ut inferius dicemus, ſemper eſt cum titulo juſto, & cum bona fide, quia *Domini eſt terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum & univerſi qui habitant in eo*, ut in *Pſ.* 23. Nullo igitur caſu dari poteſt contra Deum potioritas poſſeſſionis ex parte hominis.

Item regula quod melior ſit conditio poſſidentis, non obtinet, niſi cum jura utrinque ſunt paria, ut *d. In pari Cauſa, ff. De reg. jur. c. In pari, eod. tit. lib. 6. l. Sive autem, §. Si duobus, ff. De public. in rem act. l. Si ſervum ſtipulatus, §. Sequitur, in fin.* ibi: Cum par utriuſque cauſa eſt, quare non potentior ſit qui tenet, quam qui proſequitur, *ff. De verb. oblig.* At quomodo poteſt eſſe par cauſa inter Deum, ſeu legem præcipientem, & libertatem hominis, cum Deus, & lex imperium, & poteſtatem habeant conſtringendi libertatem hominis, *l. Leges Sacratiſſimæ, C. De legib.* & homo cum tota ſua libertate vim nullam habeat reſiſtendi ſecundum illud Geneſis, 50. 19. *Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati. c. Qui reſiſtit, 11. qu. 3. c. Quiſquis præceptis, 14. qu. 1.*

Item interdictum retinendæ non datur contra ſupremum ſuperiorem. Menoch. *de retinend. qu.* 2. *n.* 154. numquid ergo dabitur homini contra Deum, qui ut dicitur Deuter. 10. 17. *eſt Deus deorum, & Dominus dominantium*?

Item hoc interdictum datur poſſeſſori quantumcunque injuſto, quia etiam prædo in ſua poſſeſſione eſt manutenendus, *c. In literis, cum materia, de reſtit. ſpoliat. d. l. Res alienas, Cod. De rei vendic.* Prædo autem, & qui rem alienam injuſtè detinet, utique eſt in peccato mortali quandiu non reſtituit, ut in regula Sexti. *Peccatum non dimittitur, &c.* At quomodo poteſt cadere in mentem hominis, ut in quæſtione inter Deum, & hominem, & in foro conſcientiæ homo ſit manutenendus in poſſeſſione mortalis peccati? Certum eſt enim non dari poſſeſſionem cauſativam peccati; quinimo judex etiam ex officio, & nemine petente debet amovere à tali poſſeſſione, Gemin. *conſ.* 76. *in princ.* Plenè Menoch. *de retinend. remed.* 3. *Nu.* 156. Ruin. *conſil.* 28 *lib.* 4. Igitur interdictum retinendæ in foro conſcientiæ locum non habet.

Item regula Sexti, de qua in d. *c. In pari*, eſt complicata; ſic enim ſe habet: In pari delicto vel cauſa, potior eſt conditio poſſidentis. Et quoad delictum gloſſa exemplificat in duobus caſibus, primo in eo, qui repetit pecuniam, quam dedit pro iniquo judicio. *c. Non ſanè*, 14. *qu.* 5. Secundo in eo qui uſuras quas ſolvit repetit. *c. Quia fruſtra, de uſur.* At hi duo caſus locum non habent in foro conſcientiæ; nam quoad primum quamvis ille, qui dedit pecuniam pro iniquo judicio repetere non poſſit, & potior ſit conditio judicis poſſidentis in foro externo; tamen ſecus eſt in foro animæ, quia non poteſt pecuniam malè acceptam ſibi retinere, ut in *Extravag. primo Bonifacij VIII. de ſent. excom. & in Bulla Sanctiſſ. Domini noſtri Alexandri VII. de dato, & promiſſo.* Et quoad ſecundum Uſurarius quamvis uſuras, quas ſolvit, repetere non poſſit, tamen ille qui accipit non poteſt eas ſibi retinere in foro conſcientiæ, ſed tenetur pauperibus erogare; ut in *c. Cum tu, de uſur.* Quare cum regula in pari delicto, non habeat locum in foro conſcientiæ; Ergo nec in pari cauſa, quia una determinatio reſpiciens duo determinabilia, debet utrumque æqualiter determinare, vulgata *l. Iam hoc jure, ff. De vulgar.*

Item cum hæc regula, ut prædixi, locum habeat tam in pari delicto, quàm in pari cauſa: Si tu pertinaciter contendis, eamdem regulam, habere locum etiam in foro conſcientiæ, & cum vertitur quæſtio inter Deum, & hominem: Ergo ſupponis in Deo poſſe cadere delictum. Quod eſt non tam impium, quàm impoſſibile, cum potentia Dei non ſe extendat ad peccatum. gloſ. in *c. Firmiter, in ver. Omnipotens, ſupr. de Sum. Trinit. & fid. Cathol.* S. Thom. in 1. *par. qu.* 25. *art.* 3. *ad* 2. Card. Bellarm. in *c. Per principalem, nu.* 87. *verſ. Secundò igitur hoc probo, 9. quæſt.* 3.

Item ut dicunt adverſarii. In dubio nemo debet ſpoliari ſua poſſeſſione. Inquiro à quo? Non à Deo, quia Deus neminem ſpoliat, nec nocet, nec nocere patitur aliquem injuſtè. *c. Secundum, 11. quæſt.* 3. Cum non ſit auctor mali, gloſ. in *c. Nabuchodonoſor, in ver. Cum Petrò, 28. qu.* 4. ſed ſumma Juſtitia, *c. Quicumque*, 11. *q.* 3. Neque à ſe ipſo ſpoliari quis poteſt invitus; quia nemo cogitur à ſe ipſo. S. Thomas in 1. 2. *q.* 96. *art.* 5. *ad* 3. Facit textus in *c. Debitum, & in c. Secund.* de quibus ibi in gloſ. 1. *de Baptiſ.*

206 Ac demum, alijs omiſſis, regula de tutiori parte in dubio eligenda, habet fundamentum in jure naturali divino, quo prohibentur omnes exponere ſe periculo divinæ offenſæ, ſeu propriæ ſalutis, ſecundum illud Eccleſ. 3. 27. *Qui amat*
207 *periculum in illo peribit.* Unde S. Thomas *quodl.* 8. *art.* 13. *in princ.* ait: (Quicumque committit ſe diſcrimini in his, quæ ſunt ad ſalutem, peccat.) & *quodlib.* 9. *art.* 15. *in* 4. *argumento contrario*: (Quicumque (inquit) committit ſe diſcrimini, & periculo peccati mortalis, peccat mortaliter.) & *quodlib.* 3. *art.* 9. *ad.* 3. (Quicumque non cavet pericula, videtur contemnere id, cujus detrimentum pericula inducere poſſunt)
208 Et Scotus *in fine ſecundæ quæſtionis prologi ſententiarum* notabiliter ait: (Multa in actibus humanis ſunt dubia, utrum ſint peccata mortalia etiam ſuppoſitis omnibus doctrinis Doctorum, & Expoſitorum, tamen non eſt dubia via ſalutis, quia à talibus tanquam periculoſis debet homo ſibi cavere, & ſe cuſtodire, ne, dum exponit ſe periculo, incidat in peccatum. Quod ſi noluerit quærere ſalutem, ſed non curando, exponit ſe periculo, ubi fortè actus de genere ſuo non eſt peccatum mortale, tamen peccabit mortaliter ſeſe periculo exponendo.) Et in 4. *diſt.* 17. *quæſt. unic.* dicit: (Ubi via eſt facilior, id eſt magis in poteſtate hominis, & certior ad gratiam recuperandam, tenetur quilibet ad illam viam, ita quod, omiſſa illa, non attentet aliam difficiliorem, & incertiorem, & quia tunc ſe exponeret periculo ſalutis ſuæ, & videtur eſſe contemptor propriæ ſalutis.) Hactenus verba Scoti. Et hanc rationem periculi conſiderant Sacri Canones in præcepto de electione partis tutioris, ut patet ex verbis dicti *cap. Significaſti, il 2. de homic.* pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur. & in *c. Inquiſitioni, de ſent. excom.* ibi: *Ne contra judicium conſcientiæ committat offenſam*,

ſam. & in Clem. *Exivi*, §. *Item præterea, de verb. ſignif.* ibi: (alias, quæ animæ ſalutem reſpiciunt, ad evitandos graves remorſus conſcientiæ pars tutior eſt tenenda.) Et hæc eſt ratio cur non liceat operari cum conſcientia dubia ſecundum communem opinionem, de qua ſupra *n.* 182. At contra jus divinum, & ubi agitur de materia peccati, certum eſt, nullam poſſeſſionem, imò nullam præſcriptionem aut conſuetudinem ſuffragari poſſe, *c. fin.* ubi DD. de conſuetudine. Et propterea ſecundum S. Thomam *quodlib.* 8. *art.* 13. qui poſſidet plures præbendas, & propter contrarietatem opinionum in dubitationem adducitur, non poteſt, manente tali dubitatione ſe in ea poſſeſſione conſervare, quia periculo ſe committit, & ſic procul dubio peccato, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam ſalutem. Ergo perperam allegatur poſſeſſio ad vitandum præceptum Sacrorum Canonum de tutiori parte in dubio eligen-
209 da. Neque enim interdictum *Uti poſſidetis*, dari poteſt in materia nutritiva peccati, & contra jus divinum. Menoch. *de retinend. q.* 24. *n.* 156.
210 Nec quando jus reſiſtit. Seraphin. *deciſ.* 1463. *num.* 2.

Vides ergò quàm multæ ſequantur ineptiæ, & abſurditates ex tua aſſertione, quod homo in foro conſcientiæ ſit manutenendus in poſſeſſione ſuæ libertatis contra Deum, & legem, adeo ut valde mirandum ſit, quod nonnulli Confeſſores in foro Sacramentali talem theoricam in
211 praxi ſervare, & docere non vereantur in perniciem animarum. Et nihilominus etiamſi concederemus in dubio judicandum eſſe pro poſſeſſore, non ſolum in materia Juſtitiæ, & in foro judiciali, ſed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro conſcientiæ quod eſt omnino falſum: tamen obſervandum eſt in foro interno, & in materia aliarum virtutum poſſeſſionem non ſtare pro libertate humana, ſed pro Deo, & lege: quandoquidem in ipſo inſtanti, in quo homo incipit habere uſum rationis, & eſſe doli capax, reperitur ligatus nexu obligationis ſervandi præcepta divinæ legis, & contra eam non peccandi, ut legitur, & notatur in *c.* 1. *de Delict. puer.* & conſequenter non exponendi ſe peccati periculo. Lex autem præcedit peccatum, quia ut dicitur 2. ad Romanos 8. *ſine lege peccatum mortuum erat*, Ergo poſſeſſio ſemper eſt pro Deo, & lege, non autem pro libertate hominis; ac proinde inepte allegatur, ex parte hominis, quod potior ſit conditio poſſidentis, quia poſſeſſio ſtat ſemper pro obligatione abſtinendi ab actu, de quo dubium eſt an ſit licitus, vel illicitus ut optimè deducit Candidus Philalethus in *prealleg. tract. de opinionum praxi, quæſt.* 7. *ver. Dico quinto, pag.* 148. & *verſ. Dices in materia Juſtitiæ. pag.* 149. & *verſ. Minor probatur, pag.* 151. Exemplificat in eo, qui emiſit votum, & dubius eſt an illud adimpleverit nec ne: poſſeſſio enim ſtat pro præcepto, & non pro libertate, cum præceſſerit obligatio. Et quamvis contrarium putet in eo, qui dubius eſt an votum emiſerit, quia tunc ſecundum eum poſſeſſio ſtat pro libertate, & non pro præcepto, tamen hoc ſtare non poteſt: ponamus enim re vera hominem emiſiſſe votum, ſed poſtea non bene recordari, & dubitare an illud emiſerit nec ne, ſane ſi dicat homo ego prorſus ſum dubius an votum emiſerim, & in hoc dubio nolo me ſpoliare poſſeſſione meæ libertatis, cum nulla lex me conſtrinxerit ad vovendum, *c. integritas*, 32. *q.* 1. Quia Dominus exigit oblatum, ſed non exigit offerendum, *c. Nuptiarum, in fin.* 27. *q.* 1. Contra Deus dicit, ſi tu es dubius, ego certus ſum te voviſſe, & ideo nulla eſt poſſeſſio ex parte tua: Sequere ergo in tuo dubio partem tutiorem, & *redde Altiſſimo vota tua*, ut in pſalmo 49. 14. & in *cap. Votum, de voto.* Quod ſi adhuc inſiſtat homo, & dicat, fortè ego non novi, & Deus ſcit me non voviſſe, & ideo volo pergere in poſſeſſione libertatis meæ. Contra eſt, quia fortè tu voviſti, & Deus ſcit te voviſſe, & ſic incerta eſt tua poſſeſſio; quia ſi voviſti, poſſeſſio ſtat pro Deo, & præcepto, ſecundum illud pſal. 75. 12. *Vovete & reddite.* Si non voviſti, poſſeſſio ſtat pro tua libertate: tu dubius es quid egeris, & incertus es ita ne ſit, vel non; quomodo ergo potes perſeverare in poſſeſſione ſi dubitas te poſſidere? cum & poſſeſſionem amittat qui ſuſpicatur ſe poſſe repelli, *l.* 3. §. *Si quis nunciet.* & ibi gloſ. in *verb. amiſiſſe.* & *l. Si id quod, in princ.* & §. *fin. ff. de acquir. poſſeſ. l.* 1. §. *ſive autem, ff. de vi, & vi armata.* Quare ſi tu facis actum, de quo dubitas an ſit contra votum nec ne, utique exponis te periculo mortalis peccati; & ideo mortaliter peccas, etiam ſi actus ex ſuo genere non ſit malus, ſecundum D. Thomam, & Scotum proximè citatos; nec tibi ſuffragari poteſt prætenſa poſſeſſio libertatis, cum incerta ſit, & dubium non tollat. Quod tamen ex abundanti dictum ſit, quia re vera ineptiſſima eſt hæc contemptio de potioritate poſſeſſionis inter Deum, & hominem, & ideo nihil obſtat regulæ Sacrorum Canonum de optione partis tutioris.

212 Objiciunt ſecundò, quod prædicta regula de tutiori parte in dubio eligenda procedat tantùm in dubio facti, in quibus terminis loquuntur, *c. Ad audientiam c. Significaſti il 2. & c. penult. de homic.* non autem in dubio juris. Quod tenent Suarez *tom.* 5. *de conſecr. diſp.* 40. *ſect.* 5. & Sanchez *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 37. Cæterùm nullam rationem diverſitatis aſſignant, & in contrarium eſt textus in *c. Illud, de Cler. excom. miniſtran.* ubi in dubio juris, an ſententia excommunicationis lata à Delegato non præmiſſa monitione, & ante intimationem liget nec ne, deciditur tutiorem partem eſſe eligendam. Nec refert, quod ille textus procedat in dubio juris perſonæ, id eſt cum jus eſt quidem certum in ſe ipſo, ſed quis putat illud eſſe dubium, & habet conſcientiam erroneam, ut videtur ſentire ibi gloſ. in fin. non autem in dubio juris abſoluto, ut diſtinguit Suarez *d. q.* 5. *verſ. Ulterius advertere oportet*, & Sanchez *ubi ſupra.* Siquidem neque inter hos duos caſus aſſignari poteſt ulla ſufficiens ratio differentiæ: nam cum jus eſt abſolutè dubium, aut quis credit illud eſſe certum, aut credit eſſe dubium: ſi credit eſſe certū tunc res eſt extra terminos præſentis controverſiæ, quia non verſatur in dubio, & ideo poteſt ſequi opinionem minus tutam, etiam ſi illa ſit falſa, quia excuſatur propter ignorantiam juris obſcuri, & intricati, ſecundum Innocentium in *c. Per tuas, il 2. de Simon.* aut credit

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

credit illud eſſe jus dubium ſicuti eſt. & tunc dubium juris abſolutum concurrit cum dubio perſonæ, cum quo operari non licet abſque peccato, ut fatentur ijdem Suarez, & Sanchez. Imo etiam
213 ſi jus ſit certum & clarum, & quis operetur ſecundum illud : tamen ſi opinetur eſſe dubium, peccat propter conſcientiam erroneam, & ſcrupuloſam, ut eſt textus ſecundum verum, & communem intellectum in d. c. Per tuas. ex quo Butr. colligit in 3. not. peccare agentem contra conſcientiam ſcrupuloſam etiam erroneitate juris. Ergo multo magis peccat ſi non ſolum conſcientia , ſed etiam jus ipſum ſit dubium, quia in primo caſu agit contra conſcientiam, quæ dubia eſt, ſed non contra legem, quæ in ſe eſt clara. At in 2. cum dubium ſurgat ex utroque capite, agit non ſolum contra conſcientiam , ſed etiam contra legem , ut declarat S. Thom *quodlib. 3. q. 12. art. 27.* & *quodlib. 8. art. 15.* Quamobrem Petrus de Lorca in 1. 2. *diſp. 38. membr. 2.* dicit hanc doctrinam de opinione partis tutioris eſſe univerſalem tam in dubiis juris, quam in dubiis facti, vel perſonæ propter identitatis rationem periculi vitandi, & eſſe unanimem omnium ſententiam, quam tradit S. Thom. *d. quodlib. 8. art.* 13. Adrian. *quodlib.* 2. Covar. *in Clem. Si furioſus, in princ. n.* 3. & omnes Summiſtæ *in ver. Dubium.* Majol. *de Irreg. lib. 5. c. 51. n. verſ. 2.* limitatur Paulus Burgos. *eod. tract. par. 1. q. 3. n.* 10. & tuetur Vaſquez *in 1. 2. q. 19. art. 6. diſp. 65. n. 9. & 13. & diſp. 66. c. 1. per totum.* Præterea etiam in dubio juris abſoluti tutiorem partem eſſe eligendam probant quatuor textus ad literam. Primus eſt in Clem. *Exivi §. Item præterea de verb. ſignif.* ubi in quæſt. meri juris, an Fratres Minores teneantur ſub præcepto mortalis peccati ad ea obſervanda, quæ in regula verbo imperativi modi negativè vel affirmativè appoſito inſeruntur, Pontifex utitur eadem regula ibi: (Nos itaque attendentes, quod in his, quæ animæ ſalutem reſpiciunt , ad vitandos graves remorſus conſcientiæ, pars ſecurior eſt tenenda.) Secundus eſt in *c. Veniens de presbyter. non baptiz.* ubi ſimiliter in dubio juris abſoluti, an ordinatus ante baptiſmum receperit characterem ; Innoc. III. reſpondit : (In hoc dubitabili caſu quod tutius eſt ſequentes, mandamus quatenus ipſum per ſingulos ordines uſque ad Sacerdotium promovere procures. Tertius in *c. Cum deſideres, verſ. ſecundæ quæſtioni. de ſent. excom.* ubi conſultus Pontifex de dubio juris meri , an communicare liceat cum eo , quem fama vulgaris percuſſiſſe clericum , reſpondit in tutiorem partem ab ejus participatione abſtinendum eſſe.
214 Quartus eſt in *c. fin. 14. diſt.* ibi : (In iis, quæ dubia fuerint, aut obſcura, id noverimus ſequendum.) Et propterea in dubio juris debere quem ſecuriorem partem eligere, & reputare ſe excommunicatum, tenet gloſ. *fin. in cap. Conſuluit de reg.* quæ quamvis de dubio generaliter loquatur, tamen propriè intelligenda eſt de dubio juris , cum alleget jura, quæ de dubio juris loquuntur, nempe *d. c. Illud.* & *c. Per tuas de ſent. excom.* Idem tenent Hoſt. & Jo. Andr. *in c. fin. ambo n. 3. de bigam.* Butr. *in d. c. Illud in fin.* Card. *in Clem. 1. q. 15. n. 19. in fin. de Sepult.* Soc. in *d. c. Per tuas. n.* 28. Sylveſter. *in ver. Abſolutio, 5. n. 14. dub.* 10. Rota *deciſ. 1. n. 5. in 2. fin. de bigam. in novis.* De dubio juris videlicet an liceat habere plures præbendas, ſimiliter lo-
215 quitur S. Thom *præalleg. quodlib. 8. art.* 13. & *quodlib. 9. art.* 15. prout etiam loquitur Scotus *in 4. diſt. 11. q. 6* cujus hæc ſunt verba : (Hic breviter poteſt dici, quod cum certum ſit farinam tritici purgatam ſecundum communem purgationem eſſe materiam convenientem ad faciendum panem conſecrabilem , & dubium ſit an amylum ſit hujuſmodi materia, & pars negativa multis ſit probabilior : non ſine peccato quis ſe exponit tali dubio, maximè ille, qui præparat
216 hoſtias conſecrandas.) Et *diſt. 3. q. 2.* ubi ſic diſſerit: (Et univerſaliter in omnibus dubiis, quantum ad materiam , & formam ſunt tres maximæ. Prima eſt iſta, Si poſſibilitas adeſt, tutiſſima via eſt eligenda. Secunda, Si non adeſt poſſibilitas, via tutiſſimæ proxima eſt eligenda. Tertia eſt iſta, Ceſſante impoſſibilitate, tunc eſt ſupplendum, quod impoſſibilitas prohibebat.) Hæc Scotus. Et pondera illa verba *univerſaliter in omnibus dubiis* quæ procul dubio includunt etiam dubium juris , & non reſtringuntur ad materiam, & formam Baptiſmi de quo Scotus loquitur. Et ita hunc locum intellexit Tartaretus
217 hanc quæſtionem exponens in *§. ſi quis quærat à Scoto.* Quo loco omittendum non eſt diſtinctionem inter dubium juris, facti, & perſonæ ad alios effectus admitti etiam à Juriſperitis, ut notatur in *c. ult. in gloſ. in ver. Ambiguus 33. diſt.* & per Card. Mantic. *de tacit. & amb. convent. lib. 1. tit. 15. n. 16.* ſed tamen dubium perſonæ apud eos non dicitur cum perſona dubitat, ſed cum perſona dubitatur , juxta textum in *cap. Quidam. 5. q. 1.*
218 Objiciunt tertio , quod regula de electione partis tutioris procedat in dubio juris practico, non autem ſpeculativo, ita ut ſpeculativè, & in abſtracto ſi quis dubitet an contractus aliquis ſit licitus, nec ne, liberè amplecti poſſit opinionem minus tutam; ſed ſi poſtea velit hic & nunc eundem contractum celebrare, tunc omnino teneatur ſequi partem tutiorem : & è converſo, ſi practicè ſit certus, licitè poſſit illum celebrare, Ita Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 2. & de matrim. lib. 2. diſp. 41. n. 6.* Laym. *in Theologia morali lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 2. n. 8.* Becanus *in 1. 2. tract. 1. c. 4. q. 9. n. 4.* & conſentit Suarez de
219 *cenſ. diſp. 40. ſect. 6. n. 8.* Sed profectò ſecundum hanc doctrinam licitum eſt aliud ſentire , & aliud operari, & poteſt Magiſter in ſcholis ſpeculativè docere opiniones illas, quas nec ipſe, nec auditores in practica ſequi poſſunt abſque peccato, quod valdè abſurdum eſt , & contra text. *in c. Error. c. Quid enim, & c. Conſentire, 83. diſt.* Item ſupponit hæc doctrina ex diverſis principijs poſſe aliquem eſſe certum practicè, licet ſpeculativè ſit dubius, quod eſt impoſſibile, cum intellectus practicus nihil aliud ſit, quam extenſio intellectus ſpeculativi , nec differat ab eo niſi reſpectu finis, ſecundum S. Thom. *in 1. p. q. 79. art. 11.* Unde hanc diſtinctionem latè confutavimus ſupra *n. 126.* & præſertim *n. 136.* & *n. 137.* eamque reprobat Corduba *lib. 3. q. 5.* & ineptam dicit, ac ſimiliter refellit efficaciter Petrus de Lorca in 1. 2. *de actib. hum. diſp. 38. membr. 1.*
220 Objiciunt quarto , quod eadem regula de tutiori

tiori opinione in dubio eligenda limitanda ſit ad terminos *c. Ad audientiam* , & *c. Significaſti, il 2.* & *c. penult. de homic.* ut procedat tantum in irregularitate , aſſerentes ita Pontifices ſtatuiſſe in odium homicidii, & propter ſpecialem indecentiam , quam habet ad miniſterium Sacrum. Ita Suarez *d. diſp. 40. ſect. 6. num. 4.* & 13. & Sanchez *d. c. 10. nu. 48.* & videtur ſenſiſſe Navar. in *c. Si quis autem, de pœnit. diſt. 7. num. 41.* dum ſcripſit , tam in foro conſcientiæ , quam exteriori in dubijs tutiorem partem eſſe eligendam vi præcepti in caſibus à jure expreſſis: quaſi ſentiat extra illos non ſemper eſſe præceptum , ſed conſilium , ut dixerat *num. 34.* Verum hæc objectio facilè diluitur. Primo , quia canones præcipiunt , ut eligatur pars tutior in omni materia, ubi vertitur ſalutis periculum, ut in excommunicatione eſt textus in *d. c. Illud, de cler. excom. miniſtr.* In matrimonio in *c. Iuvenis , de ſponſal.* In Pœnitentia in *c. Si quis poſitus* , & in *c. Si quis autem , de pœnit. diſt. 7.* In Sacramento Ordinis in *c. Veniens , de Presbyter. non baptiz.* In Baptiſmate in *c. Parvuli, de conſecr. diſtin. 4.* & generaliter ubi agitur de præcepto ſub culpa mortali, In Clem. *Exivi, §. Item præterea , de verb. ſignif.* & in alijs juribus ſupracita-
221 tis. Unde & Sacra Congregatio Concilii aliàs conſulta: An furioſus habens dilucida intervalla ad Subdiaconatus Ordinem promotus continere teneatur , reſpondit, Aut tempore ordinationis non agitabatur furore , durantibus nempè dilucidis intervallis; & teneri, aut agitabatur: & non teneri, niſi ante furorem habuiſſet animum ſuſcipiendi, aut non conſtat ſanæ, an inſanæ men-
222 tis tunc eſſet : & item teneri. Deinde quia etſi prædicti Canones *Ad audientiam, Significaſti, & penult. de homic.* loquantur in materia irregularitatis, quia ita contingit caſus: tamen non deducunt deciſionem ex indecentia miniſtrandi in ſacris Ordinibus cum dubio irregularitatis, prout facere debuiſſent, ſi deciſionem deduxiſſet ex natura Sacramentalium : ſed fundantur in principio illo , & ratione univerſali, quod ubi vertitur ſalutis periculum , in dubio pars tutior eſt eligenda. Unde extendendi ſunt ad latitudinem ipſius rationis, quia quandocumque ratio legis, vel Canonis eſt amplior, vel generalior dicto, ſeu diſpoſito, tunc ad amplitudinem rationis extenditur ipſa diſpoſitio. Textus eſt in *l. Regula, §. fin.* & ibi Bart. & Bald. notant *ff. De juris, & facti ignor.* & in *l. Nemini debitorum , §. fin. ff. De leg. 3. cum concord.* de quibus per Abb. in *c. Sicut, num. 8. de teſtib.* & Everardum in *ſua Centuria legali , in loco à ratione legis*
223 *larga*, &c. Præſertim quia cum hoc caſu agatur de ſecuritate animæ, lex etiam pœnalis dicitur favorabilis , & extendenda ex rationis identitate , ut in *c. penult. qui filii ſint legit.* adnotarunt Hoſt. *in fin.* Jo. Andr. *nu. 5.* Anton. de Butr. *n. 9.* Anchar. *nu. 5.* Abb. *nu. 5. & ſeq.* Præpoſ. *num. 3.* Bart. & DD. in *Authent. Sacramenta puberum, C. Si adverſus vendit.* Et ita jura illa intelligunt Expoſitores, dum ex eis colligunt regulam generalem , quod in dubijs ſpectantibus ad ſalutem animæ, & ubi agitur de materia peccati pars tutior eſt eligenda, ut in *d. c. Ad audientiam, de homic.* Hoſt. *num. 3. in fin.* & *nu. 4.* Butr. *num. 1.* Abb. *eod num. verſ. Aut agitur in foro pœnitentiali,* Jo. de Anan. *num. 1. verſ. Aut agitur,* Marian. Socin *nu. 4. 18. 19. & 20.* & Felin. *nu. 1.* & in *d. c. Significaſti , n. 2. eod. tit.* Idem Hoſt. *nu. 9. in fin. 10. & 15.* & Marian. Socin. *nu. 4.* Et *in verb. Dubium.* Angel. *num. 2.* Sylveſt. *quæſt. 4. n. 7.* Tabien. *qu. 2. n. 3.* & generaliter in omni dubio etiam extra materiam irregularitatis loquuntur S. Thom. & Scotus , quorum verba ſuperius retulimus *nu. 207. & 208. & 216.* Nec diſ-
224 ſentit Navar. *loco præalleg.* quia cum ratio illa de tutiori parte eligenda ad evitandum periculum peccati ſit expreſſa in Canone , ubicumque viget illa ratio , caſus dicitur à jure expreſſus, ut per Calder. *conſ. 147. in princ. alias num. Vtilite pendens.*
225 Objiciunt denique quod ſi hæc ratio periculi indiſtinctè eſſet attendenda , non liceret ſequi opinionem etiam probabiliorem , quando contraria eſt tutior. Et tamen hoc licitum eſſe fatentur omnes tam Theologi, quam Juriſperiti. Et conſtat ex *c. Placet , in fin. de Converſ. conjugat.* & *c. Nicæna, 31 , diſt.* cum multis ſimilibus. Sed & hæc objectio facile diluitur , quia idcirco non tenemur ſequi opinionem tutiorem quando oppoſita eſt verior, ſeu probabilior, quia tunc nullo modo verſamur in dubio , ſed flectimur ad illud extremum, quod probabilius judicamus, & ſumus moraliter certi; nam & opinio vehemens pro certitudine habetur ſecundum gloſ. in *l. Irrepudiandæ, in ver. Certiu, ff. De acquiren. hered.* Bald in *l. Si quis extraneus , §. Sciendum, ff. eod.* & in *l. Cùm in antiquioribus, in 3. quæſt. num. 6. C. De jur. deliber.* Anchar. *conſ. 354. Viſis diligenter , num. 4. verſ. Et quod vehemens opinio.* Facit textus *in c. Veniens , in fin.* ibi : *Et hæc præſumptio pro certitudine ſit habenda* , de Presbyter. non baptiz. & in *c. Dixit Dominus, 32. quæſt. 1.* & in *c. Afferte, de præſumpt.* cum multis ſimilibus. Non igitur mirum ſi eo caſu non ſit locus diſpoſitioni Sacrorum Canonum , qui non arctant ad electionem ſecurioris opinionis, niſi cùm res dubia eſt, ut patet ex dictis ſupra *nu. 57.* vel cum intellectus fluctuat inter utrumque extremum , ut dictum eſt *nu. 118.* At ſecus eſt cum quis judicat æquè probabilem utramque opinionem, quia tunc cum ſit dubius, ut abundè probatum eſt ſupra in prima Concluſione à *nu. 125. uſque ad nu. 171.* tenetur omnino ſequi opinionem tutiorem. Ita Sylveſter *in ver. Opinio , num. 1. junct. verſ. Non obſtat , paulo ante num. 2.* & clarius in *ver. Dubium , quæſt. 2. nu. 2.* dicens : (Si detur caſus quod opinio ſecurior ſit minus probabilis notabiliter , non eſt eligenda neceſſario , quia jam ceſſat ratio dubii; ſi autem probabilitas hinc inde eſſet æqualis, tutior eligenda eſt neceſſario quando ex electione alterius imminet periculū peccati mortalis.) Hæc ille. Et ſequitur Navar. *in manual. c. 27.*
226 *nu. 184.* Hinc in quæſtione illa, An circumſtantiæ notabiliter aggravantes ſint neceſſario in confeſſione aperiendæ , cùm res ſit admodùm controverſa , eo quod partem affirmantem teneant Antiſiodorus , Alenſis, Marſilius , Cajetanus , Victoria, Sotus , Suarez , & alii multi : partem verò negantem ſequantur S. Thom. S. Bonaventura, Scotus, Durandus , Paludanus , Gabriel, Adrianus, Turrecremata, S. Antoninus, Sylveſter, Covarruvias, & plerique alii ; utique in hoc

hoc conflictu qui judicat æquè probabilem eſſe
utramque opinionem, tanquam dubius tenetur
omnino ſequi tutiorem, ne in re graviſſima ex-
ponat ſe ſalutis periculo. At verò ſi judicet pro-
babiliorem eſſe ſententiam D. Thomæ, quam
communiorem, & probabiliorem dicit Navar.
in manual. c. 6. n. 6. verſ. Infertur octavo, & cui
apertè hodie ſuffragatur Decretum Conc. Tri-
dent. *ſeſſ. 14. de Pœnitentiæ Sacramento. c. 5.* ut
ſcripſi plenius in *c. Omnis utriuſque. n. 42. in-
fra de pœn. & remiſſ.* utique poterit illi imò adhæ-
rere, licet contraria ſit tutior, quia cùm ſit cer-
tus moraliter, jam ceſſat ratio periculi, ut ex
227 prædictis patet. Similiter B. Thomas tenet poſt
lapſum in mortale, non oportere confiteri ſub
præcepto ſtatim habita copia Confeſſoris, niſi in
pauciſſimis caſibus, qui ab ipſo recenſentur
in 4. diſt. 17. quæſt. 3. art. 1. qu. 4. & cum eo tenet
Riccardus. Sed Ugo de S. Victore, & B. Bona-
ventura ſunt in hoc contrariæ opinionis. Neu-
tra autem illarum reprobatur, etſi B. Thomæ
opinio communiter teneatur, quæ tamen minus
tuta videtur. Qui ergo ſequitur opinionem S.
Thomæ tanquam probabiliorem utcumque
minus tutam, non peccat. Ita formaliter B. An-
toninus *in 1. par. tit. 3. c. 10. de conſcientia, reg. 4.*
228 In varietate igitur opinionum indiſtinctè poteſt
quilibet amplecti probabiliorem, dummodo
tamen non habeat conſcientiam opinionis op-
poſitæ, ſed credat eam ſolam, quam ſequitur eſ-
ſe veram: Si enim contingeret, ut is, qui ſequitur
opinionem probabiliorem ſpecificantem actum
pro licito, ex reflexu ad contrariam opinionem
probabilem, inciperet fluctuare, ac formidare
de veritate probabilioris, manente tali fluctua-
tione, ac formidine non poſſet opinionem illam
utcumque probabiliorem amplecti, ſed tenere-
tur ſequi partem tutiorem, ut a peccati periculo
ſe eximeret: alioquin haberet conſcientiam
ex credulitate probabili, ſeu ex credulitate levi,
qua manente, operari non licet. *c. Inquiſitioni,
de ſent. excom.* & *c. Per tuas, il 2. de Simon.* ubi hoc
tenet Jo. Andr. *col. 3. ſub. n. 7. verſ. Dicendum
eſt igitur*, & ibi etiam Butr. *n. 9.* Abbas in *c. Litte-
ras, n. 4. de reſtit. ſpoliat.* ubi (nota (inquit)
quod etiam ad Eccleſiæ præceptum non
debet quis venire contra conſcientiam proba-
bilem, & quod veniens contra conſcientiam
ædificat ad gehennam, id eſt peccat mortaliter.)
& ſuſius dictum eſt ſupra *n. 95. & 96.* Et in hoc
præciſo caſu loquitur S. Thom. in *præalleg. quod-
lib. 8. art. 13.* ſi ſedulò illius verba expendantur.
Agit enim de illo, qui ex conſcientia habet cer-
titudinem de opinione, quod liceat habere plu-
res præbendas, & tamen ſi ex contraria opinio-
ne Magiſtrorum adducatur in quamdam dubi-
tationem, id eſt formidinem, & ea manente, plu-
res præbendas habeat, exponit ſe diſcrimini, &
procul dubio peccato, ut latius dictum eſt ſupra
in 25. fundamento n. 97. Ex quibus itidem conſtat
de veritate ſecundæ concluſionis, id eſt in du-
bijs, ubi vertitur ſalutis periculum, pars tutior
neceſſario eſt eligenda.
229 Tertia nunc ſequitur concluſio videlicet cum
ex duabus opinionibus oppoſitis non apparet
quæ ſit tutior, in ea deligenda ſervandæ ſunt re-
230 gulæ a jure præſcriptæ. Quo loco præmitten-
dum eſt, à Theologis partem tutiorem appella-
ri non tantum illam, in qua nullum peccatum
eſt, ſed etiam illam, in qua minus malum repe-
ritur, ſi neceſſarium ſit ex duobus unum eligere,
ut explicat Covar. *in 2. par. de matrim. c. 7. §. 2.
num. 7.* Cæterum propriè illa dici non debet pars
tutior, ſed potius minus periculoſa, quia verè
utrinque imminet periculum, licèt alterum ſit
altero gravius, ſicut ex duobus malis, quod le-
vius eſt, non dicitur melius, ſed minus malum,
ut in *c. Duo mala*, & *c. Nervi, 13. diſt.* Et cum
nihil ſine captione inveſtigari poteſt, quod mi-
nus habet captionis non dicitur æquius, ſed mi-
nus captioſum, vel minimum habens iniquita-
tis. *l. Quoties nihil, ff. De reg. jur.* & notat gloſ. in
d. c. Nervi, in ver. Minimæ. Præterea ſæpè
contingit, ut pro utraque parte ſubſit æquale pe-
riculum peccati, veluti cum dubium eſt an va-
leat primum, vel ſecundum matrimonium: quis
ex concurrentibus præeligendus ſit tanquam di-
gnior: cui facienda ſit reſtitutio ſi duo conten-
dant de dominio rei furto ſubtractæ; cujus ſum-
ptibus Eccleſia ſit reparanda: & in alijs hujuſ-
modi caſibus.

Quibus præhabitis ſtatuitur tertia concluſio,
videlicet cum res dubia eſt (quemadmodum
oſtendimus eſſe, cum ſunt opiniones utrinque
probabiles) liberum non eſt alterutram eligere,
Sed in optione opinionis, ſi non appareat quæ
tutior ſit, ſervandæ ſunt regulæ à jure præſcri-
231 ptæ. Jura enim in his quaſdam regulas tradide-
runt, quas in dubijs ſequi oporteat, quæ ſpar-
ſim habentur in titulis *de reg. jur. de reb. dub.
de legib.* & paſſim alibi. Quales ſunt: In du-
bio judicandum ut actus valeat potius, quam
pereat. *l. Quoties*, & *l. 2. ff. De reb. dub.* quam
reginam omnium interpretationum appellat
Card. Mant. *de conjectu. ultim. volunta. lib. ult.
tit. ult. nu. 13.* Item in dubijs præferendum quod
in regione, in qua actum eſt, frequentatur. *l. Sem-
per in ſtipulationibus, ff. De reg. jur.* Imo in opinio-
nibus deligendis primo loco ſpectandam eſſe
antiquam, & probatam conſuetudinem, quia
minime mutanda ſunt quæ certam ſententiam
ſemper habuerunt. *l. Minimè. ff. De legib.* cenſet
Matthæus Matheſil. *in ſuo opuſculo electionis ve-
rioris opinionis*, & Sylveſt. *in ver. Opinio, nu.* Item
ubi contrariæ extant ſententiæ, pronuncian-
dum eſt pro poſſeſſore. *l. Res alienæ, C. De revven-
232 dic.* Et potius pro reo, quàm pro actore, niſi in
cauſa favorabili, puta matrimonij, libertatis,
dotis, ſeu teſtamenti, ut legitur in *c. fin. de
re judica.* per quem textum præferendam eſſe
opinionem, quæ favet matrimonio etiam
contra communem, ſcripſerunt Hoſt. & Abb.
in c. Si vir, de cognat. ſpirit. Barboſ. *conſil. 60.
Scriptum, lib. 7.* & Dec. *in c. 1. n. 95. ſup.
eod.* Idemque de opinione, quæ favet poteſtati
Clavium, ſcripſit idem Hoſt. *in c. Rurſus. Qui Cle-
rici, vel voven.* & ibi etiam Jo. Andr. *Propè
fin.* & Felin. in *d. c. 1. n. 54. verſ. quinto limi-
ta.*

233 Aliàs ubi ſunt opiniones diſcordes, Judex te-
netur ſequi communem, *c. Novimus.* ibi: *Et
quorundam ſit opinio à pluribus approbata, de ver.
ſignif. c. De judicio.* ibi: *in quo plurimi concor-
dant, 3. qu. 3. c. In Canonicis, 19. diſt. & l. 1. de off.
234 quæſt.* Bald. poſt Jo. Andr. *hic n. 8.* ubi red-
dit rationem, quia communis opinio habet
vim conſuetudinis. Gemin. *conſ. 48. Pro exami-
nation. n. 5. verſ. Item quia major numerus
Doctorum*, Dec. poſt alios, in *d. c. 1. n. 93.
ſup. eod.* Aliuquin facit litem ſuam ſecundum
Angel. Aret. *in conſ. 9. Videtur primo, n. 10.
ver. Et clarum eſt in jure.* Decian. *conſ. 111.
n. 17. lib. 7.* Felin. in *d. c. 1. n. 54. verſ. Et ubi
DD. diſcrepant*, & dicitur per imperitiam judi-
care. Bald. in *l. Propterea per illum textum,
ff. De Senat.* & Alex. *conſ. 95. Viſis proceſſibus,
n. 6. lib. 2.* Rurſus in dubijs præferendum quod
benignius eſt, quod veriſimilius, quod plerum-
que fieri ſolet. *l. Semper in dubijs*, *l. In obſcu-
ris*, & *l. Quoties idem, ff. De reg. jur.* & quam-
plures aliæ his conſimiles, quæ compendiosè
recenſentur à Matth. Matheſil. in *d. opuſc. ele-
ctionis verioris opinionis inter tractatus commu-
nes.*

Sed hujuſmodi regulæ funditus everterentur,
& fruſtra legiſlatores in ijs præſcribendis
tantopere laboraſſent, ſi pro cujuſque arbitratu
liceret ſequi quamcumque opinionem probabi-
235 lem. Et tamen ut Ambroſ. ait in *Judices, 3. qu. 7.*
(Bonus Judex nihil ex arbitrio ſuo facit, & do-
meſticæ propoſito voluntatis, ſed juxta leges,
& jura pronunciat.) Quod adeo verum eſt, ut
Matth. Matheſil. *ubi ſup. n. 10.* Si res prorſus
ambigua ſit, cenſeat aut Principem eſſe conſu-
lendum, aut omninò abſtinendum à conſilio, &
judicio: ſed ſi omnino, inquit, ſint penitus pa-
ria, quod rarò accidit, dimittas conſulere, cum
ſigillo in tali dubio, & ſi ſis Judex, neutram
opinionem ſequaris. Idem ſenſit gloſ. in *c. Licet
236 cauſam, in ver. Vel poſſidetis, de probat.* Et in
his caſibus cùm veritas & opinio invicem ſe
confundunt, poſſe judicem dividere differen-
tiam propter conflictum argumentorum; de-
clarat Julianus in *l. Si Pater, ff. De hered. inſtit.* ubi
Bald. Imol. & alij, quemadmodum Tiberius im-
perator feciſſe dicitur in *l. Et hoc Tiberius, ff. eod.*
& ubi probationes hinc inde factæ ſe obſcurant,
& confundunt, tranſigi debere ſcripſit Bald.
conſ. 352. in fin. lib. 4. latè Boer. *deciſ. 42. n. 39.*
237 Quinimo partes eſſe reducendas abſolute ad
concordiam, & diviſionem, cum utrinque ſunt
opiniones probabiles, ſi materia ſit diviſibilis, ex
facto in terminis noſtris reſponderunt Ant. de
Butr. & Petr. de Anchar. *conſ. 210. inter conſ.
Anchar. incipien. Inter contraria, per totum,*
Sequitur Felin. in *c. 1. n. 55. verſ. Secundo nota.
ſup. eod.* & Boer. *deciſ. 155. n. 24. verſ. Ideo in
tanto diſcrimine opinionum*, poſt Bald. quem
citat in *conſ. 164. Quadam nomine Catharina,
ante finem exordio, lib. 3.* Idque exemplo Salo-
monis, qui dubius cujus eſſet filius, qui petebā-
tur, dixit: *Date dimidiam partem uni, & dimi-
diam alteri*, ut in *c. Afferte, de præſumpt.* Quam-
vis enim ut advertunt Butr. & Anchar. *loc. cit. n.
3.* Salomon reſpectu diviſionis pueri hoc ten-
tando dixerit, tamen reſpectu juſtitiæ ſententiæ
ſuæ hoc ſenſit, quod ubi dubia ſunt jura partium
propter conflictum opinionum, per medium di-
videre æquitatem habet. Ex quibus conſtat
quam variè loquantur moderni Theologi a Juri-
ſtis: illi enim cenſent poſſe judicem indiſtinctè
eligere quamcumque opinionem, modo ſit pro-
babilis, quin etiam hodie judicare ſecundum
unam, & cras ſecundum aliam, ut dictum eſt
ſup. n. 31. Hi verè contra affirmant cum omnia
utrinque ſunt paria, neutram ſequi licere, ſed
potius eſſe conſulendum principem, aut contro-
verſiam tranſactione dirimendam. Neque ob-
ſtat, quod in quamplurìbus caſibus jura decer-
nant eſſe locum judicis arbitrio *l. De cauſis, §. 1.
de off. deleg. l. 1. ff. De jur. delib.* cum multis ſimili-
238 bus. Quoniam etſi in abſoluto, & libero arbitrio
nullam regulam, nullam normam, nullam le-
gem, ſaltem poſitivam obſervare neceſſe ſit, ſe-
cundum Bartol. in *Extravag. Ad reprimen. in ver.
Videbis, n. 2.* & Dec. in *l. 1. n. 14. ff. De juriſd. omn.
jud.* Ita ut qui plenum habet arbitrium, poteſta-
tem habeat præferendi iniquum æquo, juxta
l. Fidei commiſſa, §. Quamquam, de leg. 3. ac proinde
non habeat hic neceſſe ſequi juris, rationis, &
æquitatis canones, ut inquit Jaſ. in *l. Si ſic legatum,
n. 22. & 26. de leg. 1.* Aliud tamen dicendum eſt
in arbitrio boni viri, quod non abſolutum, ſed
regulatum dicitur, ut per Jaſ. & alios ſupra cit.
Unde Bald. in *c. 1. §. Judices, n. 5. de pace juram fir-
ma.* ſcriptum reliquit judicem hunc arbitrari
debere ſecundum mentem legis juris, ac ratio-
239 nis, ac demum ſecundum æquitatem. Non ergo
ſequitur; Judex in articulis a lege non diffinitis
habet arbitrium: ergo poteſt ad libitum ſequi
hanc, vel illam opinionem: Etenim arbitrij
verbum, viri boni arbitrium, & a jure regula-
tum ſignificat Aret. in *l. Videamus, §. Deferre, n. 7.
ff. De in litem jur.* Jaſ. poſt multos in *d. l. Si ſic lega-
tum, n. 10. de leg. 1.* Felin. in *c. 1. col. 7. circa med. ſup.
eod.* ſemperque bonum, & æquum ſignificat, ſe-
cundum Baldum in *c. Nos cum pridem, col.
ult. de renunc.* Et quotieſcumque committitur
per clauſulas, *prudentiæ tuæ, judicio tuo, diſ-
cretioni tuæ*, quod frequentiſſimum eſt apud
ſacros Canones, boni viri arbitrium intelligitur
eſſe collatum, ut pluribus exemplis compro-
bat Menoch. *de arbitr. Judic. lib. 1. qu. 8,
per totam.* Et in dubio cenſeri conceſſum arbi-
trium à jure regulatum, non autem liberum,
ſeu plenum, crebrior ſententia eſt, ut multis
relatis teſtatur idem Menoch. *qu. 9. n. 1.* Et
240 propterea cum à Signatura committitur cauſa
cum clauſula, *arbitrio Rotæ*, ſervatur, ut arbi-
trium hujuſmodi debeat eſſe juri, & legibus con-
ſonum, ut in terminis hujus clauſulæ fuit reſo-
lutum in cauſa Hiſpalen. penſionis coram de
Graſſis, 4. *Novemb. 1575. in impreſſ. deciſ. 100.
alias. 7. de ſent. & re judic.* & coram Card.
Seraphin. *deciſ. 1017. n. 1.* Stat igitur pro
hac ſententia primum, & principale funda-
mentum, videlicet: Qui judicat duas opi-
niones eſſe æqualiter probabiles, vel quaſi, non
certus moraliter, ſed dubius eſt, ut probatum eſt
in prima concluſione à n. 125. *uſque ad n. 171.*
Qui autem dubius eſt, tenetur ex præcepto ſe-
qui opinionem tutiorem, ut oſtenſum eſt in ſe-
cunda concluſione à n. 171. *uſque ad n. 229.*
Quod ſi non appareat quæ tutior ſit in opinione
deligenda, tenetur ſervare regulas à jure præ-
ſcriptas ut conſtat ex dictis in tertia concluſio-
ne à n. 229.

241 Secundo principaliter pro hac ſententia pon-
derandus eſt textus in c. Inquiſitioni, de ſent. ex-
com. quia apertè probat omnes tres concluſiones
ſuperius firmatas. Ibi enim proponitur quæſtio,
An conjux qui habet conſcientiam impedimen-

ti dirimentis poſſit exigere, ac reddere debitum conjugale: & diſtinguuntur tres caſus. Primus eſt cum pro certo ſcit impedimentum. Secundus eſt cum de impedimento habet credulitatem levem, & temerariam. Tertius eſt cum de illo habet credulitatem probabilem, & diſcretam. Prima igitur concluſio, id eſt, Qui verſatur inter contrarias opiniones probabiles, non eſt certus, ſed dubius, probatur clare in ea Decretali, tum quia certitudo impedimenti quæ ponitur in primo caſu contradiſtinguitur à credulitate, ſeu opinione probabili, quæ ponitur in tertio caſu: tum quia conjux, qui habet conſcientiam impedimenti ex credulitate probabili, in hac fluctuatione animi, An matrimonium ſit validum, vel nullum, poteſt reddere debitum, licet poſtulare non debeat, ut ibi eſt deciſum in ultimo caſu. Ergo non eſt moraliter certus, ſed dubius. Conſequentia patet, quia ſi certus eſſet de impedimento dirimente, nec poſſet debitum exigere, nec reddere ſine mortali peccato, ut ibi deciditur in prin. & in *c. Litteras, de reſtit. ſpoliat.* Secunda itidem concluſio, quod in concurſu opinionum probabilium eligenda ſit tutior, probatur ibidem, quia conjux, qui pro una parte probabiliter putabat matrimonium à ſe legitime contractum eſſe validum, & pro alia habebat conſcientiam impedimenti dirimentis ex credulitate probabili, debitum exigere non poteſt, cum hoc proculdubio ſit tutius, ne, ut ibi dicitur, contra legem conſcientiæ committat offenſam. Tertia demum concluſio, quod ubi non conſtat quæ opinio ſit tutior, in eligenda opinione ſervandæ ſint regulæ juris, in eo textu probatur, quia conjux in conflictu probabilium opinionum nullitatis, & validitatis conjugii, debitum conjugale reddere poteſt, ne contra legem conjugii committat offenſam. Ergo quamvis peccatum eſſe poſſet tam in reddendo, quam in denegando debitum conjugale, quia ſi matrimonium erat validum, non licebat denegare; ſi matrimonium erat nullum, non licebat reddere: tamen cum utrinque eſſet probabilis opinio validitatis, & nullitatis conjugii, in eo dubio Pontifex decidit eſſe eligendum quod favorabilius eſt matrimonio, juxta *reg. c. fin, de re judic.* ideoque debitum eſſe reddendum, ne contra legem conjugii committatur offenſa. Ad idem eſt textus Lucii III. in *c. Dominus, de ſecund. nuptiis.* ibi: (Si verò aliquis, vel aliqua de morte prioris conjugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei, qui ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti, quod à ſe tamen noverit nullatenus exigendum.) Affirmare etiam poſſumus eo caſu tutiorem partem eſſe, ut reddatur debitum ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra n. 230.

242 Tertio principaliter pro eadem ſententia eſt text. *in præalleg. c. Illud, de cler. excom. miniſtr.* ubi Epiſcopus credidit ſe non fuiſſe ligatum excommunicatione Delegati Apoſtolici, eo quod ſententia lata fuerat non præmiſſa monitione, & ad ejus notitiam non pervenerat niſi per famam, ac propterea probabiliter opinatus fuit ſibi licere divina officia etiam ſolemniter celebrare. Et tamen textus decidit eum de rigore juris eſſe deponendum. (Quia (inquit) cum in dubiis via tutior ſit eligenda, & ſi delata in eum ſententia dubitaret, debuerat tamen potius ſe abſtinere, quam Sacramenta Eccleſiaſtica pertractare, licet cum ipſo tanquam non omnino culpabili propter hujuſmodi probabilitatem miſericorditer

243 diſpenſetur.) Patet igitur ex ea Decretali credulitatem, ſeu opinionem probabilem non excuſare à mortali peccato eum, qui tutiorem partem non eligit: pœna enim depoſitionis infligi non poteſt, niſi pro culpa mortali, ut notat gloſ. 1. *in c. Sicut noſtris*, & ibi Hoſtien. *n. 5.* & DD. *infra de jurejuran.*

Quarto principaliter aſſeruntur verba Deu-

244 teronomii. 17. 8. relata in *c. Per venerabilem*, §. *Rationibus, qui fil. ſint legit. Si difficile, & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris, & judicum inter portas videris verba variari, venies ad Sacerdotes, & ad judicem, qui fuerit illo tempore, &c. & facies quæcumque dixerint, ſequerisque eorum ſententiam.* Ex prioribus enim verbis apparet rem ambiguam cenſeri, cum judicium, ſeu intellectus in varios ſenſus, ſeu opiniones diſtrahitur, juxta text. *in c. Nervi, 13. diſt.* Et ex poſterioribus conſtat in hac opinionum varietate non eſſe liberum amplecti quamcumque. Sed opus eſſe ad Sedem Apoſtolicam recurrere, ut ibi exponitur, & illius ſententiam ſequi. Quo loco in hac ipſa materia opinionum utitur S. Thomas *quodl. 4. art. 14. de quo tamen dic ut ſcripſi in c. Cum veniſſent n. 42. & 51. infra de judic.* & adde quod dictum eſt ſup. *num. 235.*

245 Quinto principaliter adducitur textus in *c. Veniens, de presbyter. non baptiz. ubi in articulo,* An ordinatus ante Baptiſmum receperit Ordinis characterem, pro parte negativa aſſertur ratio, quod cum Baptiſmus ſit fundamentum omnium Sacramentorum, ante illius ſuſceptionem deficiente fundamento non ſuſcipiatur aliud Sacramentum. Et hæc ratio procul dubio eſt probabilis; imo certa, cum ſit fundamentum illius deciſionis. Contra verò adducitur, quod non ſolum per Sacramentum fidei, ſed per fidem etiam Sacramenti efficiatur quis membrum Chriſti, & reſpondetur argumento oppoſito, tum quia qui Chriſtum habet per fidem, etiamſi Baptiſmum non habeat, habet utique fundamentum, quod eſt Chriſtus Jeſus: tum quia contraria ratio non eſt generaliter vera, cum & Sacramentum conjugii, & Euchariſtiæ recipi poſſit à non Baptizatis, ſcilicet Baptiſmate fluminis ſed tamen Baptiſmo flaminis baptizatis, ut ibi exponit gloſ. Et hæc ratio itidem negari non poteſt quin ſit probabilis, quia per eam ſolvitur argumentum contrarium, & niſi eſſet probabilis, quæſtio propter primam rationem eſſet indubitabilis: & tamen Pontifex reſpondit: (In hoc dubitabili caſu quod tutius eſt ſequentes, mandamus quatenus ipſum per ſingulos Ordines uſque ad Sacerdotium promovere procures.) Conſtat ergo evidenter ex eo textu articulum effici dubium ex contrarietate probabilium rationum, & in eo dubio non utramlibet opinionem probabilem, ſed tutiorem tantum eſſe eligendam.

246 Sextò, & ultimò efficaciter probatur eadem ſententia, quia qui judicat probabiliter aliquid eſſe licitum, tamen ſi habeat etiam ſcrupulum de oppoſito, agit contra dictamen conſcientiæ, & peccat, niſi deponat ſcrupulum, & conſcientiam

247 tiam erroneam. Ergo multo magis peccat, ſi de oppoſito non ſolum habeat ſcrupulum, ſed etiam opinionem æque probabilem. Conſequens

248 eſt manifeſtum, quia plus eſt habere opinionem, quam ſcrupulum, ut patet apertè in d. *c. Inquiſitioni, de ſent. excom.* nam in ſcrupulo quis habet conſcientiam ex credulitate levi, & temeraria: in opinione vero conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili, & diſcreta, ut ibi deciditur, & declarat Sylveſter *in ver. Opinio, in princ.* (Scrupulus (inquit) plus aliquid credulitatis habet, quam dubitatio, & minus, quàm opinio, cum ſit credulitas ex levibus conjecturis, quæ idem eſt quod ſuſpicio,) ſeu, ut idem ait in ver. Scrupulus, in princ. puſillanimitas ſpiritus, & ſequuntur Legiſtæ in *l. Admonendi, ff. De jurejuran.* & ibi in ſpecie Bart. *n. 21.* ubi ait:) Poſt dubitationem autem poteſt incipere judex inclinare animum ſuum ad aliquam partium: & tunc ſi hoc facit ex aliquo levi indicio, vel ex aliquo levi argumento, iſta appellatur ſuſpicio, quæ aliqualiter movet animum judicis, non tamen in totum removet dubietatem, & hic eſt primus gradus probationis, ſeu credulitatis, quia jam incipit animus judicis adhærere uni parti, licet remaneat dubius. Poſt iſtam autem ſuſpicionem cum judici apparent argumenta fortiora, tunc judex incipit opinari, cum adhuc dubitat ne ſit contrarium; modicum tamen dubium remanet, & iſta vocatur opinio.) Hactenus verba præciſa Barteli, cum quo tranſeunt communiter DD. ut ibi teſtatur Jaſ. *in 2. lectu, n. 66.* Ergo ſi non poteſt quis operari ſecundum opinionem ſuam probabilem, ſi in contrarium habeat ſcrupulum ex credulitate levi, & temeraria, quod minus eſt, longè minus poterit operari ſecundum eamdem probabilem opinionem, ſi in contrarium habeat aliam opinionem, ſeu conſcientiam ex credulitate probabili, & diſcreta, quod magis eſt, c. *Cum illorum, verſ. Cum majora, de ſent. excom. cum concordan.* de quibus ibi in

249 gloſ. *in ver. Minora.* Antecedens probatur per textum ſingularem in *c. Per tuas, il. 2. de Simon,* ubi de Monacho ordinato ab Epiſcopo, quem credidit ſimoniacum, & propterea formidabat ab eodem ad ſuperiores ordines promoveri, deciditur, ut (contra conſcientiam ad ſuperiores ordines non aſcendat, ne forte ædificet ad gehennam, licet ex eo, quod conſcientiam habuerit nimis ſcrupuloſam, in difficultatem hujuſmodi ſit collapſus, quam utique non evadet niſi deponat errorem.) Hæc ibi. Ad idem textus in *d. c. Inquiſitioni, de ſent. excom.* ubi conjux qui ſuſpicatur adeſſe impedimentum dirimens ex credulitate levi, & temeraria, ad ſui Paſtoris conſilium, conſcientia hujuſmodi exploſa, poteſt reddere, & exigere debitum conjugale. Requirit ergo textus, ut ante copulam explodat, ſeu expellat, & ibi explicat gloſ. conſcientiam ſcrupuloſam, id eſt credulam, & de facili prurientem, ſecundum Jo. Andr. Atque ita non licere operari cum conſcientia ſcrupuloſa, niſi prius deponatur ſcrupulus, quidquid contra ſcripſerit Sylveſter *in ver. Scru-*

250 *pulus, n. 5.* clarè ſentit Innoc. in *c. Tua nos, n. 1. de homic.* dum determinat, Medicum peccare non ſolum cum adhibet medicinam dubitans an illa ſit nocitura, vel profutura, ſed etiam cum vehementer credit eam profuturam ſi aliquid dubitationis habeat, vel habere debeat ne noceat, quia ſemper in tutiorem partem intelligendum eſt. ita Innoc. cum quo concordat Jo. Andr. *circa princ.* dicens: (Peccat Medicus ſi propinat ſcienter medicinam nocituram, & etiam ſi dubitet ut non debeat proficere, vel nocere, etiam ſi magis credat eam proficere debere, quia in dubiis, &c.) Et ſequuntur ibi Anchar. *n. 3.* Jo. de Anan. *n. 5.* & alii communiter. Et eſt

251 ſententia D. Thomæ *quodlib. 8. art. 13.* Et quamvis Jo. Gerſon in *2. par. tract. de præpar. ad Miſſam, alphab. 37. littera ultima,* doceat ſaluberrimum remedium ſcrupulis vincendis eſſe frequenter contra illos operari, tamen per hæc verba ſenſit duntaxat optimum remedium contra ſcrupulos eſſe illos parvi pendere, & ſic deponere audacter operando contra illos, non autem licere operari retenta conſcientia ſcrupuloſa, quia ſic loqueretur contra d. *c. Inquiſitioni*, & contra determinationem prædictæ Decretalis *Per tuas*, ſecundum intellectum Innoc. Ibi *in fin.* contra communem Canoniſtarum ſententiam, & contra naturalem rationem, quia ſcrupulus eſt mors conſcientiæ teſte Card. Cajet. ſuperius relato in *1. qu. n. 88. & n. 96. verſ. Et ratio deciſionis eſt.* Patet igitur apertiſſime contra conſcientiam ſcrupuloſam, ſeu ex credulitate levi, & temeraria non eſſe licitum operari abſque peccato, & conſequenter multo minus eſſe licitum operari contra conſcientiam ex opinione, ſeu credulitate probabili, atque diſcreta, ut ſuperius eſt oſtenſum.

Demum pro hac ſententia ſunt Ariſtoteles, cujus verba retulimus, & expendimus ſup. in *1. 2. & 13. fundamento n. 124. n. 126.* & *n. 154.* dum enim docuit non eſſe liberum opinari, & in paritate contrariorum motuum oportere intellectum quieſcere: apertè ſenſit in æquilibrio opinionum non eſſe in nobis hanc, vel illam opinari. S. Thom. in *prealleg. quodlib. 8. art. 13.* qui apertè ſolum concedit in contrarietate opinionum eſſe licitum ſequi illam tantùm, quæ ita judicatur vera, ut ab altera oppoſita nihil intellectus moveatur per illius rationes, & motiva. Unde ſi utraque eſt æquè probabilis, ex ſententia S. Doctoris, nequaquam licet utramque eligere, cum in altera eſt peccandi periculum, & *quodl. 3. art. 10.* admittit in aliis, quæ ad mores non pertinent, eſſe liberum ſequi atque defendere utramque opinionem; non autem in his, quæ ſpectant ad mores, in quibus ſcilicet eſt periculum peccati. Scotus infra citatus *in 3. quæſt. in 10. fundamento pro ſententia negativa poſt n. 264.* Cum enim ſunt duæ opiniones, quarum una eſt probabilior altera, dicit non ſine peccato aliquem ſe exponere dubio, ſequendo ſcilicet minus probabilem. Eadem autem eſt ratio dubii, atque periculi, cum ambæ ſunt æquè probabiles, & non æquè tutæ. Jo. Gerſon Cancellarius Pariſienſis, cujus verba referuntur infra *in 3. quæſt. in 42. fundamento n. 341.* Gabriel in *4. diſt. 15. qu. 8. art. 13. dub. 2.* Jo. Major *in 4. quæſt. 2. Prolog.* Conradus de *contract. qu. 100.* ubi admittit poſſe quem in contrarietate opinionum alteram ſequi, dummodo formet ſibi bonam conſcientiam; & mox ſubdit, bonam conſcientiam, quæ formanda eſt, ſtare non poſſe cum æquilibri conſcien-

ſcientia dictante pariter, & quod ſit peccatum ſecundum aliquas rationes, & ſecundum alias quod non ſit peccatum: quia in tali dubio non poteſt formari bona, & non dubitativa conſcientia, & concl. 1. ait: (Quando agens habet æquilibrem conſcientiam, quod peccet, & quod non peccet, peccat.) Sylveſter in *ver. Dubium*, & in *ver. Opinio*, ubi in hanc rem multa egregiè colligit *ex. D. Thoma*, & aliis Theologis, ait enim: (Dubium probabile, quod diſtinguit à ſcrupuloſo, eſt quando rationes probabiles ex utraque parte ſunt quaſi æquales, & in tali dubio operando quis peccat.) Et iterum ſubdit: (Si probabilitas hinc inde eſſet æqualis, tutior eſt eligenda neceſſariò, quando ex electione alterius imminet periculum peccati mortalis.) Similiter ait ibidem ſecundum Philoſophum, & S. Thomam in *3. ſent. diſt. 17.* (Dubium eſt contrariarum rationum æqualitas, & *diſt. 18. art. 1. ad 2.* (Dubitatio (inquit) cauſatur, quando aliquis rationem ejus, quod quærit, & ne quo contraria apparent, videre non poteſt.) & alibi idem S. Doctor: (Dubium eſt cum intellectus non habet ſufficientia motiva ad veritatem cognoſcendam.) Unde ſubdit Sylveſter: (Propriè homo dubitat de aliquo, vel circa aliquid, quando habet rationes ad utramque partem æqualiter, vel quaſi æqualiter moventes. Opinio (inquit) eſt quæ habet credulitatem fundatam in humana ratione inſufficienti, & non concludente neceſſariò, ſed probabiliter pro una parte, & non pro alia; nam ſi habet rationem ad utramque partem æqualiter, non opinio, ſed dubitatio eſt, in qua non poteſt quis licitè operari.) Cordubenſis in *ſuo Quæſtionario lib. 2. quæſt. 3.* Paulus Comitolus *Reſponſ. moral. lib. 5. qu. 17.* Toletus in *Sum. de ſeptem peccat. mortal. c. 20.* & alii complures.

252 Non obſtat modò fundamentum ex adverſo ponderatum ſupra *n. 122.* quia magnam continet æquivocationem; quamvis enim non implicet duas contradictorias opiniones eſſe probabiles, & ab intellectu probabiles judicari, tamen benè implicat, ut idem intellectus præbeat utrique aſſenſum opinativum, & judicet utramque probabiliter eſſe veram, quod eſt opinari. Unde licet in terminis primæ quæſtionis vera eſſet prima ſententia, quæ affirmat eſſe licitum ſequi opinionem, quæ ſola probabilis eſt, eo quod contraria nullas habeat rationes, & authoritates moventes; tamen illic non liceret inferre, ut licitum eſſet ſequi opinionem probabilem, quando oppoſita eſt æquè probabilis. Inter hæc enim magna eſt ratio diverſitatis, quia in primo caſu intellectus præbet aſſenſum opinativum uni tantum parti contradictionis, in quo nulla eſt repugnantia: ut in ſecundo præbet aſſenſum opinativum duobus contradictoriis, & judicat utrumque probabiliter eſſe verum, quod non tantum moraliter, ſed etiam phyſicè, & naturaliter eſt impoſſibile, ut latiſſimè probatum eſt ſupra in prima concluſione verſ. Probatur primò à *n. 126.* Præterea ſententia illa quæ affirmat eſſe liberum ſequi opinionem ſpecificantem actum pro licito, quando illa ſola agnoſcitur eſſe probabilis, non eſt vera, eamque pleniſſimè confutavimus in *1. qu. 25.* irrefragabilibus fundamentis à *num. 44. uſque ad num. 111.* Quare ſi non licet eam ſequi quando illa ſola eſt probabilis, longè minus eam ſequi licet quando habet oppoſitam æquè probabilem, ut oſtendimus *n. 123.* exemplo ſtateræ, quæ à pondere faciliimè inclinatur, ſi ab alia parte nihil obſtet; at non movetur ſi à parte contraria obſtet tantundem ponderis. Hactenus de ſecunda quæſtione.

253 Progredior nunc ad tertiam quæſtionem principalem, videlicet, Cùm in aliquo articulo, ſeu controverſia morali duæ ſunt opiniones oppoſitæ, quarum una eſt probabilis, & minus tuta, quia affirmat actum eſſe licitum, & ideo ſubeſt peccati periculo; altera verò eſt probabilior, ac tutior, quia affirmat, & ſpecificat actum pro illicito: an ſit liberum unicuique amplecti opinionem minus probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori.

254 Affirmant ſeptemdecim ex modernis Theologis, quos refert, & ſequitur Thomas Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 4.* Idque hoc tempore receptum eſſe teſtatur Petrus de Lorca in *1. 2. tom. 1. de actib. human. diſp. 39. membr. 1.* Imò ita tenere omninò ferè omnes Scholaſticos affirmat Ludovicus à Cruce *ſuper Bulla Cruciata in tract. de opinione probab. dub. 1. num. 6.* & Candidus Philalethus in *tract. de opinionum praxi quæſt. 5. in princ.* dicens: hanc ſententiam eſſe multorum Theologorum hujus ferè ſæculi, nam ex antiquioribus ac vix aliquem ſe legiſſe, aut citatum ab aliis repeiſſe. Et noviſſimè Julius Mercorus in ſuo opere *de Probabilitate opinionum part. 2. art. 25.* recenſet pro hac ſententia catalogum Theologorum hujus temporis pluſquam ſexaginta, inter quos tamen non pauci numerantur inferioris notæ. Quam verò longè, latèque defenſores probabilitatum hanc materiam poſtea dilataverint, plenè ſcripſi ſupra à *n. 23. uſque ad n. 44.*

Moventur primò quia in actibus humanis qui eligit quod probabile eſt, non agit temerè, ſed prudenter, *c. Ego ſolis, verſ. Vel probabiles rationes, 9. diſt. cum concordantibus ſupra citatis in 1. quæſt. num. 46.* Sed qui ſequitur probabilem opinionem, omiſſa probabiliori, adhuc eligit quod probabile eſt, ut per ſe patet. Ergo non temerè, ſed prudenter agit. Et confirmatur; quia Deus nobis conſtituit pro regula morum dictamen rationis, ut homo id poſſit licitè agere quod ſibi probabiliter apparet honeſtum; ita ut formalis ratio certitudinis humanæ operationis conſtituatur in ipſa probabili apparentia honeſtatis, ut innuunt præcitata jura. Sed qui ſequitur minus probabilem in concurſu probabilioris, adhuc ſequitur id, quod ſibi apparet honeſtum. Ergo conformatur regulæ divinitus traditæ, & ſic non peccat, *can. Qui peccat, 23. q. 4.*

Moventur ſecundò quia is, qui moralem habet certitudinem de rectitudine operationis, rectè, & cum virtute operatur, & in hoc conveniunt authores utriuſque ſententiæ, ut conſtat ex dictis ſupra *in 1. quæſt. n. 47.* Sed is, qui ſequitur opinionem probabilem, utique habet hujuſmodi moralem certitudinem, licet oppoſita ſit probabilior. Ergo ſequendo opinionem illam probabilem, rectè, & cum virtute operatur.

Minor probatur, quia certitudo nihil eſt aliud, quam determinatio intellectus ad unum, ut ex D. Thoma dictum eſt ſupra *n. 57.* ſolus autem ille qui dubius eſt manet ſuſpenſus, & ad neutrum ſe determinat, ut ibidem diximus. Formido autem, quæ ineſt opinioni probabili propter oppoſitam probabiliorem non eſt tantæ virtutis, ut excludat aſſenſum determinatum ad partem oppoſitam, ſed ut aliàs diximus hoc tantùm operatur, ut intellectus per actum reflexum judicet rationes illius partis, cujus aſſenſum habet, non eſſe convincentes, ſeu infallibiles, ſed probabiles tantùm.

Moventur tertiò, quia cum in moralibus haberi non poſſit omnimoda, & infallibilis certitudo per rei evidentiam, ſufficit certitudo ex probabilibus, ut patet ex Philoſopho *in 1. Ethic. c. 3.* & fuſiùs oſtenſum eſt ſupra *n. 47.* Sed talis certitudo reperitur in opinione probabili, quamvis oppoſita ſit probabilior, ut probatum eſt *n. 15. & ſeqq.* Ergo ſufficit in moralibus ad rectè operandum.

Moventur quartò, quia in ſpeculativis licet abſque periculo erroris, & deceptionis operari, & defendere quaſcumque opiniones, modò illæ ſint probabiles, quamvis oppoſitæ ſint probabiliores, ut conſtat ex dictis in *1. quæſt. n. 55.* Ergo & in moralibus idem licet abſque periculo peccati, cum de ſimilibus idem ſit judicium, *c. Inter corporalia, de translat. Epiſc.*

Moventur quintò, quia quamvis ſequi pro-
255 babiliorem, ac tutiorem ſit majoris profectionis, tamen nemo tenetur ad id, quod perfectius eſt, ſed ſufficit ut ſequatur perfectum, ac tutum, *c. Aliud, 11. qu. 1. c. Integritas, 32. qu. 1. c. Quiſivit,* & ibi gloſ. *in verſ. Nolitu, 33. qu. 5.* opera enim majoris perfectionis non ſunt præcepti, ſed conſilii tantùm, quod non eſt obligatorium, *c. Quiſquis præceptu, 14. qu. 1.* & Clem. *Exivi, §. Cum igitur in primis, de verb. ſignif.* ſecundum illud Matth. 19. 21. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus.* & declarat S. Thom. in *1. 2. qu. 108. art. 4.* Sed qui ſequitur opinionem probabilem, relicta probabiliori ſequitur quod eſt perfectum, ac tutum; judicium enim probabile, non deſinit eſſe tale ex eo, quod contrarium ſit probabilius, nec via per ſe perfecta, ac tuta dicitur eſſe imperfecta, & periculoſa ex eo, quod alia ſit planior, ac ſecurior, imò comparativum præſupponit poſitivum, *l. Ubi autem non oportet, ff. De verb. oblig.* Jo. Andr. in *c. Cum dilectus, ver. Digniores, de elect.* & comparativi natura eſt relinquere formam poſitivi in extremo, *l. Cum filius, §. Cum pater, ff. De legat. 2.* Ergo licitum eſt ſequi opinionem probabilem, omiſſa probabiliori, ac tutiori.

Moventur ſextò, quia intolerabile onus eſſet, & multis ſcrupulis obnoxium, ſi in omni materia teneremur inveſtigare opiniones magis probabiles. Eccleſia autem, cum ſit pia mater, non debet alicui laqueum injicere, *c. De viduis, il. 2. 27. qu. 1.* nec quemquam oneribus importabilibus alligare, *c. Alligant. 26. q. ult.* & notant Jo. Andr. & Anton. de Butr. in *c. Dolentes, circa fin. de celebr. Miſſar.* Adde quod *jugum Chriſti ſuave eſt, & onus leve,* ut legitur Matth. 11. *& mandata ejus gravia non ſunt* Joan. Epiſt. 1 c. 5. &, *ducam te per ſemitas æquitatis, quas cum ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui,* Proverb. 4. At ſi nobis neceſſarium eſſet in noſtris actibus ſemper adinvenire probabiliores ſententias pro regula noſtrarum operationum, jugum Chriſti nimis grave redderetur, & admodum difficilia forent illius mandata, atque in via Evangelii multum arctarentur greſſus noſtri. Præſertim verò quia lex Chriſti videtur eſſe lex libertatis ſecundum illud Apoſt. ad Galatas 4. 31. *Iam non ſumus filii ancillæ, ſed liberæ, qua libertate vocavit nos Dominus.* & Jacob. 1. 25. *Qui perſpexerit in legem perfectam libertatis.* Servitus autem perquam dura eſſet, ſi præcepto adſtringeremur ad inveſtigandum ſemper ſententias magis probabiles, ut opera noſtra eſſent recta.

Moventur ſeptimò, quia fundamenta omnia quotquot ab impugnantibus uſum probabilitatum afferuntur, ad hoc unum tandem reduci videntur tanquam ad ſuum principium, nempe ad formidinem, quæ probabilitati inſeparabiliter annexa eſt. Ex hac enim formidine tanquam ex radice deducunt judicium probabile, ſeu, quod idem eſt, opinativum non habere certitudinem moralem ſecundum omnes requiſitam ad rectè operandum, quin potius eſſe incertum, variabile, & expoſitum periculo divinæ offenſæ; ideoque non eſſe regulam operandi rectè, & cum prudentia. Quamobrem ſi deſtruatur hoc fundamentum formidinis, totum ædificium ex adverſo conſtructum corruere neceſſe eſt, *c. Cum Paulus, 1. qu. 1. c. Veniens, de presbyt. non baptiz.* Conantur autem propugnatores probabilitatum hoc fundamentum evertere multiplici ratione.

Prima ratio eſt, quia Job procul dubio rectus fuit in ſuis operationibus: nam de ipſo legitur Job. 1. *Erat vir ille ſimplex, & rectus ac timens Deum, & recedens à malo.* Et tandem de illis habebat formidinem, ajebat enim cap. 4. *Verebar omnia opera mea, ſciens quia tu non parcis delinquenti.* Ergo poteſt quis habere formidinem de rectitudine ſuæ operationis, & ſimul operari ex conſcientia recta.

Secunda ratio, quia eatenus dubium poſitivum, & formale repugnat conſcientiæ rectæ, quatenus agens cum tali dubio exponit ſe periculo divinæ offenſæ, *c. Ad audientiam, verſ. Pro eo, de homic.* S. Thom. *quodlib. 8. art. 13.* Sed qui operatur cum formidine, non exponit ſe hujuſmodi periculo, ut patet ex dictis ſup. num. 52. Ergo formido non repugnat rectitudini conſcientiæ.

Tertia ratio, quia ſi intellectus non eſt moraliter dubius, eſt moraliter certus. Arg. *c. Hoſpitiolum, in fin.* & ibi gloſ. *unic. in princ. 32. diſt.* & *l. 1. ff. De his qui ſunt ſui, vel alien. jur.* Sed quando intellectus habet judicium probabile, ſeu opinativum de aliquo opere, quod ſit licitum, non eſt moraliter dubius, ut notat Bart. in *l. Admonendi, n. 19. ff. De jur. juran.* Ergo quando habet judicium probabile, eſt moraliter certus, & conſequenter judicium opinativum, ſeu probabile, de cujus eſſentia eſt formido, ſufficit ad rectitudinem operationis.

Quarta ratio, quia is qui ſequitur dictamen rationis, tuta conſcientia operatur; cum enim lex æterna, quæ eſt prima regula morum, ignota nobis ſit, fuit datum nobis à Deo præceptum naturale ſequendi dictamen rationis tanquam ſecundam regulam nobis notam; qua mediante con-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ®

conformaremur legi æternæ. S. Thom. in 1. 2. *q.* 19. *art.* 4. & 5. conſcientia enim dicitur ſpiritus, corrector, & pædagogus animæ, id eſt dictamen rationis, ut ex Origene inquit idem S. Thom. in *p.* 1 *q.* 79. *art.* 13. ſed ſequens dictamen probabile, cui inſeparabiliter ineſt formido, ſequitur dictamen rationis, quia formido de oppoſita non impedit, quin intellectus determinatè dictet hoc opus eſſe rectum, ut conſtat ex dictis *ſupra eod. n.* 52. Ergo ſequens judicium probabile, formidine hujuſmodi non obſtante, tuta conſcientia operatur.

Quinta ratio, quia ſi ab humanis actibus oporteret excludere omnem formidinem de ipſorum rectitudine, vix eſſet qui tuta conſcientia poſſet operari: nam cogitationes hominum ſunt obnoxiæ formidini, ut inquit gloſſa Nicolai de Lyra *ſuper cap.* 9 *Sapientiæ.* Ergo formido non præjudicat conſcientiæ rectæ.

Sexta, & poſtrema ratio ſumitur ab exemplis: nam præfectus militum multoties cum prudentia prælium tentat, quamvis formidet ſe poſſe ab hoſte ſuperari, eo quod dubius ſit belli eventus, ut notat Paris à Puteo *de re militar. lib.* 6 *cap.* 31. *n.* 11 *inter tract. comm. tom.* 12. *fol.* 141. Item Mercator ſæpè emit merces, & prudenter agit etiam cum formidine damni ex tali contractu, ut *ff. de periculo, & commodo rei venditæ, & de nautico fœnore quaſi per totum.* Item Medicus præbet ægroto medicamentum, quamvis formidet non profuturum, ut notatur per Innocentium in *cap. Tua nos, n.* 1. *de homic.* imo medici hoc ſæpius faciunt, ut de ſuis pharmacis experimentum capiant. Item Advocatus rectè patrocinatur clienti cum formidine ſuccumbendi, eò quod ambigua ſint facta cauſarum. *l. Advocati. in princ. c. De Advocatis divers. Iudic. l. Quod debetur ff. de pecul.* Nec temere dicitur litigare, qui formidinem habet de litis eventu, gloſ. 1. *in l. Eum, quem temere, ff. de Iudic.* Item Judex juſtè condemnat reum nec convictum, nec confeſſum pœna extraordinaria quando contra ipſum urgent judicia violenta Grammat. *deciſ.* 42. Julius Clarus *in §. fin. quæſt.* 20. *prope finem.* Et tamen de delicto per talem reum patrato, judex non habet niſi cognitionem probabilem, de cujus ratione intrinſeca eſt formido. Ergo talis formido non impedit quominus operatio ſit juſta, & recta.

Octavum, & ultimum fundamentum pro hac ſententia deduci poteſt ex *c. Literas de reſtit. ſpoliat.* ubi Innocentius III. in articulo reſtitutionis uxoris, quæ à viro abſque judicio Eccleſiæ diverterat propter occultum impedimentum, recenſet diverſas ſententias, & adductis pro unaquaque probabilibus rationibus, eligit ſententiam diſtinguentem tanquam veriorem; & tamen declarat pro hoc ſe nullam de prædictis ſententijs reprobare, nec cuiquam illarum ex ſua reſponſione aliquod præjudicium generare. Ex quo contextu colligitur in uno, & eodem articulo poſſe concurrere plures opiniones, quarum una ſit probabilis, & alia ſit probabilior, ſeu verior, & eſſe licitum ſequi etiam minus probabilem, cum Pontifex ibi declaret ſe illam non reprobare, nec ei præjudicium aliquod generare ex electione probabilioris. Unde ſicut in illo caſu Papa declaravit liberum eſſe unicuique amplecti quamcunque ex opinionibus probabilibus etiam poſthabita veriori, ſeu probabiliori, ita & in aliis caſibus hoc debet ſimiliter eſſe liberum, quia declaratio Papæ quamvis edita in aliquo ſpeciali caſu, facit jus commune. Caſus eſt in *c. Ex multa. De voto.* per quem textum ſic tradit gloſ. in *c. Ex tua in ver. Conſultat onem. de fil. Presbyter.* & Felin in *c.* 1. *n.* 17. *de Conſtit.* Ad idem text. *in l. final.* & ibi Bald. *n.* 1. *C. de Legib.*

256 Quibus tamen minimè refragantibus contrarium eſt dicendum, id eſt, minimè licere amplecti opinionem minus probabilem, ac minus tutam, ſed omnino eligendam eſſe probabiliorem, ac tutiorem.

Nititur autem hæc ſententia authoritate Ariſtotelis, S. Auguſtini, S. Jo. Chryſoſtomi, S. Thomæ, Scoti, & aliorum plurium tam Theologorum, quam Canoniſtarum primæ claſſis, de quibus infra in 43. *fundamento à n.* 340. *uſque ad n.* 348. Nec eſt deſtituta Authoribus modernis, ut patebit *n.* 354. *uſque ad n.* 392. Et probatur efficaciter 25. *fundamentis ſupra adductis in* 1. *quæſt. pro parte negativa à n.* 59. *uſque ad n.* 111. quibus latiſſimè oſtenſum eſt non licere amplecti opinionem ſpecificantem actum pro licito, quando intellectus apprehendit illam ſolam eſſe probabilem, eo quod non reflectat ad opinionem contrariam, nec diſcutiat an illius motiva ſint probabilia nec ne. Hujuſmodi enim fundamenta omnia à fortiori convincunt non eſſe licitum ſequi opinionem probabilem, quando intellectus agnoſcit oppoſitam eſſe probabiliorem ac tutiorem juxta terminos præſentis quæſtionis; Quandoquidem hoc caſu qui eligit minus probabilem, & minus tutam, procul dubio majorem habet incertitudinem de honeſtate ſuæ operationis, & graviori periculo ſe exponit, atque imprudentius agit, quam ille, qui non diſtrahitur inter contrarias opiniones, ſed flectitur ad unam tantùm, licet cum formidine partis oppoſitæ, ſecundum terminos primæ quæſtionis. Quippe in caſu illo, qui eligit opinionem, quam ſolam putat eſſe probabilem, habet conſcientiam de contrario ex credulitate levi dumtaxat propter formidinem, quam habet, ne pars oppoſita ſit vera. At in caſu præſenti eligens minus probabilem, & minus tutam habet conſcientiam de contrario ex credulitate nedum probabili, ſed probabiliori. Unde abſque dubio magis peccat cum majori diſcrimini ſe exponat, ut eſt textus clarus in *c. Inquiſitioni. de ſent. excom.* & fuſius dicetur infra *in* 28. *fundamento.*

Quare ſuppoſita veritate concluſionis firmatæ in 1. *quæſt.* hæc tertia quæſtio indubitabilis eſt, ut de 2. *quæſt.* dictum eſt ſupra *n.* 123. Præterea pro hac ſententia afferri poſſunt etiam fundamenta ſuperius allata in 2. *quæſt. pro parte negativa à n.* 123. *uſq. ad n.* 252. cùm enim ſingula plenè probēt inter duas opiniones æq; probabiles non eſſe liberum ſequi alteram, vel utramque, ſed omnino eligendam eſſe magis tutam; utique multò fortius probant non eſſe liberum ſequi opinionem probabilem, quando oppoſita eſt probabilior, ac tutior. Unde poſita illius veritate, præſens quæſtio ſimiliter eſt de indubitabili. Sed quatenus aliquis pertinaciter

ter adhuc vellet illarum veritatem in dubium revocare, nihilominus hæc ſententia nititur ſuis peculiaribus fundamentis.

257 Et quidem primum, & principale fundamentum deducitur ex authoritate Ariſtotelis alias citati, quod tanquam deſumptum ex intimis rei viſceribus, aliarum quoque rationum in hac materia fundamentum eſt. Sic igitur liceat ratiocinari. Intellectus humanus non habet libertatem opinandi: quia ut legitur in 2. *de Anima text.* 153. non eſt eadem phantaſia, & opinio; imaginari namque poſſumus cum libet, & fingere quidquid volumus; opinari autem (ſunt præciſa verba Ariſtotelis) non in nobis eſt, neceſſe enim eſt aut falſum, aut verum dicere. Ergo intellectus non habet libertatem opinandi partem minus probabilem, ſed cogitur ſequi plura, & fortiora motiva partis probabilioris. Nam ſicut ſtatera violenter inclinatur in eam partem in qua gravius eſt pondus, ita intellectus dum æqua lance librat rationes utriuſque opinionis, violenter attrahitur in partem illam, in qua præponderant graviora motiva. Ad hoc *c.* 1. & *c. Abbate. §. Præſumitur, de ſent. & re judic. lib.* 6. Alioquin ſi flecteret ſe ad leviora motiva opinionis minus probabilis, haberet libertatem opinandi pro libito voluntatis contra authoritatem Philoſophi, nec veritati objecti ſe conformaret, neque opinaretur, ſed fingeret. Ob quam rationem in præcedenti *quæſt. in* 2. & 14. *fundamento pro parte negativa num.* 139 & *num.* 155. firmatum eſt in paritate contrariorum motuum oportere intellectum quieſcere, quia cum motiva utrinque ſint æqualia, non eſt ratio cur magis moveatur in partem unam, quam in aliam. ut *l. Sed etſi lege. §. Adeo autem, ff. de petition. heredit. c. In canonicis. verſ. Si autem* 19 *diſt. l. fin. C. de condit. indeb.* Ergo vice verſa in imparitate contrariorum motuum neceſſe eſt intellectum moveri in eam partem, quæ fortioribus, & validioribus rationibus eſt munita §. *Item pretium verſ. Sed Proculi ſententia. Inſtit. de empt. & vendit. c. Capellanus, verſ. Poſterior. de feriis. c. Vides.* 23. *qu.* 6. & conferunt quæ dicta ſunt ſupra in 3. argumento pro eadem parte negativa ſecundæ quæſtionis principalis. *num.* 142. *verſ. Nec obſtat.*

Secundum fundamentum eſt, quia ut quis prudenter, & rectè operetur ſecundum Authores contrariæ ſententiæ debet habere ſaltem probabile judicium practicum, quod licitum ſit illud, quod operatur, ut apud Sanchez *in Decal. tom.* 1 *lib.* 1. *c.* 9. *num.* 18. Sed qui ſequitur minus probabilem, non poteſt formare hoc probabile judicium practicum, quod actus ſit licitus, quia cum habeat fortiora motiva pro illicito, impoſſibile eſt ut habeat judicium practicum de licito, cum opinari, ſeu judicare aliquid probabiliter eſſe verum in nobis non ſit, teſte Philoſopho proximè citato, ſed oporteat ſequi motiva fortiora, qualia non ſunt in minus probabili, ſed in oppoſita. Ergo qui minus probabilem ſequitur, non agit rectè, ac prudenter.

Tertium fundamentum eſt, quia ad hoc, ut actus noſtri ſint recti, & habeant bonitatem moralem ſecundum veriorem ſententiam, non ſufficit in judicio practico ut ſequamur illud, quod judicamus eſſe probabile, ſed neceſſe eſt ut ſequamur quod opinamur verum, cum opinari nihil aliud ſit, quàm judicare propoſitionem probabiliter veram eſſe, ut fusè oſtenſum eſt ſupra *in* 2. *quæſt. à num.* 127. Sed non eſt poſſibile, ut opinemur veram utramque, tum quia ex Philoſopho proximè allegato non eſt nobis liberum opinari, ſed violenter flectimur in eam partem, in qua ſunt validiora motiva: tum quia ex duabus opinionibus oppoſitis oportet alteram eſſe veram, alteram falſam, inquit S. Thom. *quodlib.* 8. *art.* 13. & cum cogamur judicare veram eſſe opinionem, quæ melioribus eſt rationibus fulcita, ut oſtenſum eſt ſupra in 1. *fund. n.* 257. conſequenter adſtringitur ad judicandum illius contradictoriam eſſe falſam. Facit text. in *l. Ubi repugnantia, ff. de regul. Iur.*

Et confirmatur, quia opinari propoſitionem non eſt judicare eam eſſe probabilem, ſed eſt judicare probabiliter eſſe veram, ut proximè dictum eſt. Sed duas contradictorias non poteſt quis judicare ſimul eſſe veras etiam probabiliter, & cum formidine, quia cum utraque vera eſſe non poſſit, ita nec poteſt aliquo modo vera judicari, ut patet ex Philoſopho in 4. *Metaph. cap.* 6. & validè probatum eſt ſupra *nu.* 131. & *ſeqq.* Similiter non poteſt intellectus ex duabus contradictoriis opinari, ſeu veram probabiliter judicare alterutram quam maluerit, cum juxta Philoſophum d. *text.* 153. non ſit liberum opinari. Neceſſe eſt igitur, ut opinetur illam partem, quæ nititur melioribus rationibus, d. *c. Capellanus de feriis. cum concordan.* de quibus infra in 19. *fundamento.*

258 Quartum fundamentum eſt, quia ille non licitè agit, qui non ſequitur dictamen rationis, *c. Conſuetudo.* 1. *diſt. c. Fruſtra.* 8. *diſt. c. Ex eo, verſ. Cum tam juris, quam rationis,* cum ibi notatis per gloſſ. *de elect. lib.* 6. *l. Quod non ratione. ff. De legib.* Nam, ut Bald. inquit in *l.* 1. *§. In primo. c.* 1. *C. De caduc. tollen.* quod ratio naturalis dictat, intactum, atque illibatum perpetuò cuſtodiri debet. Sed qui ſequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non ſequitur dictamen rationis. Ergo non agit licitè.

Minor probatur, quia dictamen rationis nihil eſt aliud, quam inclinatio potentiæ rationabilis ad aſſenſum; nam illud dictat ratio faciendum eſſe, ad cujus aſſenſum intellectus ſufficienter inclinatur ex motivis rationabilibus. *c. Ego ſolis, verſ. Alios autem ita lego,* 9. *diſt.* & patet ex
259 D. Thom, in *p.* 1. *q.* 79. *art.* 13. Ratio enim eſt dux intellectus, ut inquit Bald. *in l. Princeps, n.* 101. *ff. de legib.* ſeu intellectus fundamentum, ut idem ait in *c.* 1. *num.* 24. *de probat.* & eſt motus intellectus præcedens per cauſas ſenſitivas, vel intellectivas ſecundum ſubjectam materiam ad aliquod neceſſario concludendum, vel diſponendum, ut idem Bald. diffinit in *l. Non omnium. num.* 3. *ff. de legib.* Qui autem ſequitur minus probabilem, poſthabita probabiliori, minimè ſequitur inclinationem rationis, ſeu potentiæ rationabilis ad aſſenſum, quod hoc ſit faciendum, vel non faciendum; quandoquidem inclinatio ad aſſenſum fit neceſſario ad illam partem contradictionis, in qua ſunt plura, vel fortiora motiva, quia intellectus non habet libertatem opinandi ut libet, ſecundum Philoſophum ſupracitatum

tatum in primo fundamento, ſed cogitur ab intelligibili, ut ſenſus à ſenſibili, ut habetur *in 3. de Anima, text. 3.* & quamvis voluntas, propoſitis duobus bonis, per illum poſſit unum eligere, & alterum refutare, cum habeat libertatem contrarietatis, *l. Libertas, ff. De ſtat. homin.* tamen ſecus eſt in intellectu, quia non agit libere, ſed cogitur ab intelligibili, licet voluntas non cogatur ab appetibili. Ita S. Thom. *in 1. ſent. diſt. 48. art. 3. ad 1.* & plenius dictum eſt ſup. in *2. quaſt. num. 155. & 156.* itaque intellectus violenter rapitur in eam partem, in qua rationes graviores præponderant. In opinione autem minus probabili ſi comparetur cum magis probabili, non ſunt plura, & fortiora motiva, nec præponderant rationes graviores, quin potius illæ præponderant in magis probabili. Unde qui ſequitur minus probabilem, poſthabita probabiliori, non ſequitur inclinationem intellectus ad aſſenſum, ſeu ad diſſenſum ipſum, neceſſe eſt enim ut intellectus illi aſſentiatur in quod fortius inclinatur, cum liberum non ſit opinari, ut ſæpius repetitum eſt. Ergo à primo ad ultimum is, qui ſequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non ſequitur dictamen rationis, & conſequenter illicitè agit: quod argumentum in effectu eſt Henrici Gandavenſis, Conradi, & Cordubæ, quorum verba referuntur infra *num. 342.*

260 Quintum fundamentum eſt, quia is, qui facit actum ex ſuo genere licitum, ſi conſcientiam habeat quod ſit illicitus, abſque dubio peccat, ſive talis conſcientia ſit dubia, ut *c. Nervi, 13. diſt.* & *c. Illud de Cler. excom. miniſtr.* ſive ſit ex credulitate levi, & ſcrupuloſa, *c. Per tuas, il 2. de Simon. c. Inquiſitioni, verſ. in ſecundo, de ſent. excom.* Ponderando hæc jura, ut dixi ſupra *n. 95. & n. ſeqq. & num. 246.* ſive ſit ex credulitate, ſeu opinione probabili, ut in *d. c. Inquiſitioni, verſ. Verum.* Ergo multo magis peccat ſi habeat conſcientiam quod actus ſit illicitus ex credulitate, ſeu opinione magis probabili. Quod ſic oſtenditur evidenter. Conſcientia, quod ſpectat ad rem præſentem, nihil eſt aliud, quam credulitas, ſeu judicium de bonitate, vel malitia actus, ut colligitur ex D. Thoma in *1 par qu. 79. art. 13. in corp.* & ex D. Bonaventura in *2. ſent. diſt. 39.*
261 *num. 19.* Ad hujuſmodi autem credulitatem pervenitur per quatuor gradus, ut optimè declarat Bartol. in *l. Admonend, num. 16. cum tribus ſeq. ff. De jurejuran.* & ex illo Bald. in *l. In bonæ fidei, num. 14. C. De reb. cred.* Primus gradus eſt cum quis incipit dubitare, an actus ſit malus, ſeu illicitus, vel non, & iſte nihil habet credulitatis; nam dubitare quis dicitur ſecundum Bartol. quando non applicat magis animum ſuum ad unam partem, quam ad aliam; ideoque talis dubitatio non eſt gradus probationis, ſeu credulitatis, ſed eſt illud, per quod pervenitur ad inveſtigationem, quæ ad credulitatem perducit. Secundus gradus, qui dicitur primus probationis, eſt cum quis ex aliquo levi judicio, vel ex aliquo levi argumento incipit inclinare animum ſuum in eam partem, quod actus ſit malus: & talis appellatur ſuſpicio, ſeu ſcrupulus, qui nihil eſt aliud, quam credulitas ex levibus conjecturis; & ideo plus habet credulitatis, quam dubitatio, ſed minus, quam opinio; & hæc dicitur conſcientia ex credulitate levi, ſeu temeraria in *d. c. Inquiſitioni, de ſent. excom.* & conſcientia ſcrupuloſa appellatur in *c. Per tuas, il 2. de Simon.* Tertius gradus, qui dicitur ſecundus probationis, eſt cum quis ex fortioribus argumentis credit actum eſſe illicitum, non tamen eſt omnino certus: & hæc eſt opinio, quæ plus credulitatis habet, quam ſuſpicio, & minus, quam plena credulitas: & hæc appellatur conſcientia ex credulitate probabili, & diſcreta in *d. c. Inquiſitioni.* Quartus & ultimus gradus, qui dicitur tertius probationis, eſt cum quis habet certam credulitatem quod actus ſit illicitus: & hæc appellatur fides, & plena credulitas, ut in *d. c. Inquiſitioni, in princ.* Conſtat autem apud omnes, eum, qui actum ex ſuo genere licitum credit eſſe peccatum mortale, ut levare feſtucam de terra, mortaliter peccare contra conſcientiam, quamvis non contra legem Dei, ſi faciat actum illum, quia ſecundum Apoſtolum *Omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. c. Quoniam omne, de præſcript. c. Litteras, de reſtit. ſpoliat.* & omne, quod contra conſcientiam ſit ædificat ad gehennam, quæ ſunt verba textus in *§. Ex his, poſt c. Omnes, 28. qu. 1.* & declarat S. Thom. *quodlib. 8. art. 13.* & egregiè S. Bonaventura in *2. ſent. d. diſt. 39. num. 19.* Quò fit, ut quanto proximius accedit aliquis ad certam fidem, ſeu plenam credulitatem quod actus ſit malus, tantò magis peccet contra conſcientiam ſi actum illum faciat, quia majori periculo ſe exponit, & quantum ſapit credulitatis, tantum ſapit determinationis ad peccatum. Quare ſi peccat is, qui agit cum conſcientia dubia, nihil habens credulitatis, utique magis peccat qui agit cum conſcientia ſcrupuloſa, cum habeat aliquid credulitatis quamquam levis: & adhuc magis peccat, qui agit cum conſcientia ex credulitate, ſeu opinione probabili, & diſcreta, cum talis plus habeat credulitatis de malitia actus, quàm ille, qui ſimplicem habet ſuſpicionem. Ergo fateri oportet longe magis peccare eum, qui de peccato habet conſcientiam, ſeu opinionem magis probabilem, quia talis abſque dubio propius accedit ad certam fidem ſeu plenam credulitatem quod actus ſit malus, & ideo ſe exponit majori diſcrimini, & gravius offendit Deum, cujus præceptum magis contemnit, prout hi gradus diſtinguuntur, & efficaciter probantur in præallegata Decretali Inquiſitione. Ubi conjux ſi habet conſcientiam impedimenti dirimentis ex credulitate levi, & temeraria, poteſt exigere, & reddere debitum conjugale, dummodo tamen prius hujuſmodi conſcientiam explodat, ſeu deponat. Sed ſi habeat talem conſcientiam ex credulitate probabili, & diſcreta, poteſt reddere, ſed non exigere debitum, ne contra legem conſcientiæ committat offenſam, ut ibi patet in 1. & 2. membro diſtinctionis. At vero ſi habeat certam fidem, ſeu plenam credulitatem de impedimento non poteſt debitum exigere, nec reddere ſine mortali peccato, ut ibi deciditur in princ. & concordat textus in *c. Litteras, de reſtit. ſpoliat.*

262 Sextum fundamentum eſt, quia in agibilibus quicumque non adhibet moralem diligentiam, quam debet ad cognoſcendum quod ſit verum, vel falſum, abſque dubio peccat, ut docet S. Thomas

mas in *1. 2. qu. 76. art. 2.* talis enim ignorantia cum ſit eorum quæ ſcire poteſt, & debet, dicitur vincibilis, & affectata, quæ æquiparatur ſcientiæ, ut *c. Nr. 37. diſt.* & ideo non excuſat à peccato omiſſionis, *c. Cum inhibitio, de clandeſt. deſponſ. c. 2.* & ibi gloſ. *in ver. affectata, de tempor. ordin. lib. 6.* & optime declarat idem S. Tho. *ubi ſupra.* Sed qui ſequitur minus probabilem, relicta probabiliori, non adhibet moralem diligentiam quam debet, & poteſt ad cognoſcendum quod ſit verum, vel falſum. Ergo à peccato non excuſatur.

Minor probatur, quia minimè dicitur adhibere moralem diligentiam ad aliquod negotium rectè peragendum is, qui ſponte utitur mediis minus probabilibus & congruis ad illud rectè expediendum: hic enim ut plurimum à fine aberrat, ad quem non pervenitur niſi per medium. *l. 1. de orig. jur.* cum ſimilibus. Quis enim dixerit illum diligentiam adhibere, ut cognoſcat peccatum, ſeu errorem, aut falſitatem, qui dedita opera ſequitur id quod magis apparet peccatum, & error, & falſitas, quam contrarium? Nam ſi magis probabilis apparet magis vera, oportet ut illius contradictoria minus probabilis appareat magis falſa, quam vera, quia unam falſam eſſe neceſſe eſt, ut in *4. Metaph. c. 6.* Ideoque S. Thom. *quodlib. 8. art. 13.* ait; quem peccare ſi faciat contra legem, etiamſi non arbitretur facere: quod intelligendum eſt ſi non adhibuerit debitam diligentiam, ut veritatem cognoſceret.

Septimum fundamentum eſt, quia in nullo alio humano gravi negotio, in quo agitur de proprio cujuſque commodo, ſeu intereſſe, ſequitur quis minus probabilem partem, aut minus veriſimilia ad illius finem conſequendum; & ſi quis illa ſequatur, negligentiæ, ſeu culpæ ipſius imputabitur, *§. Igitur cum quis, in fin. inſtit. de obligat. quæ ex quaſi contractu. l. Heredes, §. Non tantum, ff. Familiæ erciſcundæ. l. In rebus, ff. De jur. dot. l. Si conſtante, §. Si maritus ff. ſolut. matrim.* Ergo multo minus id faciendum eſt in negotio animæ, in quo agitur de offenſa Dei, & de vita æterna; ac ſi id fiat, majori negligentiæ, & culpæ erit imputandum, ad tradita per gloſ. *2. in l. 1. ff. De pact.* & in Authent. *Ut cum, de appellat. cognoſc. §. Si quis de prædiis, in ver. Si enim, & in §. Sacra, in ver. excipiæ.* Inſtit. *de rer. diviſ.* Et conſtat ex D. Thoma *d. quodlib. 8. in fin. art. 13.* ibi: Periculo ſe committit, & ſic procul dubio peccato, utpote magis amans beneficium temporale, quam propriam ſalutem. Confert text. in *c. Ubi periculum, de elect. lib. 6.*

263 Octavum fundamentum eſt, quia in morali materia verum, vel falſum ſufficienter oſtenditur ex iis, quæ plerumque eveniunt, ut habetur in *1. Ethic. c. 3.* prout enim communiter, & frequenter accidit, ita exiſtimatur veritas ſe habere, *l. Evidens abeſt, ff. De edil. edict. l. Eum qui probabilem, C. De Epiſc. & Cler. l. Ideo quia,* & ibi gloſ. *1. ff. De legib. c. 1.* & ibi notant Jo. Calder. Card. Jo. de Imol. Abb. & DD. *de Cler. non reſident.* Sed frequentius, & plerumque evenit, ut opinio minus probabilis ſit falſa, Ergo qui in materia morali ſequitur minus probabilem, poſthabita probabiliori, ſequitur id, quod oſtenditur eſſe falſum.

Minor propoſitio patet, quia cum ex duabus opinionibus oppoſitis oporteat alteram eſſe falſam, ut in *4. Metaph. c. 6.* & per D. Thomam in ſæpius citato *quolib. 8. art. 13.* neceſſe eſt fateri falſitatem potius ineſſe illi opinioni, quæ minus habet rationis, & probabilitatis, quam illi, quæ rationabilior, & probabilior eſt, *c. Capellanum, de feriis.* Et cum in exiſtimatione, & opinione fieri poſſit ut mentiamur, ut dicitur in *6. Ethic. c. 3. in princ.* & judicium, quod innititur opinioni ſæpe fallatur, & fallat, ut habetur in *c. A nobis, il 2. de ſent. excom.* Quanto magis fallit, & fallitur judicium, quod innititur opinioni minus probabili, cujus oppoſita validioribus, & probabilioribus fulcitur rationibus?

264 Nonum fundamentum eſt, quia, ut inquit S. Thom. *quolib. 9. art. 15.* Omnis quæſtio, in qua de peccato mortali quæritur, niſi expreſsè veritas habeatur, periculosè determinatur. Sed qui conſulit opinionem minus probabilem non habet expreſsè veritatem, quin potius conſulit id, quod plerumque contingit eſſe falſum, ut oſtenſum eſt in præcedenti fundamento. Ergo qui eam conſulit, quæſtionem periculosè determinat, & conſequenter exponendo ſe periculo peccati mortalis, mortaliter peccat, ut diſertis verbis inquiunt S. Thomas, & Scotus ſupra cit. ad *num. 207.*

Decimum fundamentum deducitur ex verbis Scoti alias relati in *4. ſent. diſt. 17. quaſt. unic.* videlicet: (Ubi via eſt facilior, id eſt magis in poteſtate hominis, & certior ad gratiam recuperandam, tenetur quilibet ad illam viam, ita quod, omiſſa illa, non attentet aliam difficiliorem, & incertiorem, quia tunc ſe exponeret periculo ſalutis ſuæ, & videretur eſſe contemptor propriæ ſalutis.) Ita Scotus. Sed abſque dubio via eſt facilior, & magis in poteſtate hominis, & certior ad peccatum vitandum ſequi opinionem magis probabilem, & magis tutam, ad quam intellectus magis flectitur propter rationes validiores, quam ad contrariam minus probabilem, & minus tutam. Ergo tenetur quis ſequi magis probabilem, nec poteſt omiſſa illa, attentare aliam minus probabilem, & minus tutam, quæ procul dubio incertior, ac difficilior eſt, cum ad eam difficilius flectatur intellectus, quam ad oppoſitam: alioquin ex ſententia Scoti exponit ſe periculo ſalutis ſuæ, & videtur eſſe illius contemptor. Ad hoc *cap. Si quis poſitus,* & *c. Si quis autem, de pænit. diſt. 7.*

Undecimum fundamentum eſt, quia cum utrinque ſunt opiniones æquè probabiles, tenetur quis ex præcepto ſequi partem tutiorem. Ergo multo magis tenetur quis ex præcepto tutiorem partem amplecti quando oppoſita eſt minus probabilis. Ut autem cum evidentia percipias vim hujus argumenti, apprehende ſtateram intellectus, qui lances appendit æquo libramine, ut dicitur in *c. 1.* & *ini. Abbate, §. Præfatus, de ſent. & re judic. lib. 6.* & pone in lance dextera opinionem probabilem aſſumantem actum eſſe illicitum, quæ periculo vacat, ac tutior eſt; & in lance ſiniſtra pone alteram opinionem æqualiter probabilem, quæ affirmat actum eſſe licitum, & ſubeſt peccati periculo. Jam ſtatera ſtat in æquilibrio, cum pondera utrinque ſint

ſint æqualia, & intellectus in neutram partem poteſt declinare; quia cùm non ſit ratio cur magis declinet in partem dextram, quàm in ſiniſtram, in hac paritate contrariorum motivum cogitur quieſcere, & ſtat ſuſpenſus ac dubius, ut ſexdecim ſolidiſſimis fundamentis monſtratum eſt in quæſtione præcedenti in 1. concluſione à *num. 125. uſque ad num.* 171. & ideò in tali dubio tenetur ex præcepto ſequi partem affirmantem, actum eſſe illicitum, quæ tutior eſt, ut ſimiliter probatum eſt in eadem quæſtione in 2. concluſione à *d. num.* 171. *uſque ad num.* 191. Pone modò in lance dextera ſtateræ opinionem probabiliorem, ac tutiorem, & in lance ſiniſtra opinionem minus probabilem, ac minus tutam. Certè lanx ſiniſtra, quæ propter leviora motiva minus habet ponderis, minus etiam habet inclinationis, quàm habeat quando rationum pondera utrinq; ſunt æqualia. Item quantum aſſenſus, & applicatio intellectûs augetur in lance dextera, in qua ſunt graviora motiva, tantum minuitur in lance ſiniſtra, in qua motiva ſunt leviora: ac proinde reſpectu partis ſiniſtræ intellectus magis fluctuat, & vacillat circa veritatem opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, quàm faciat, quando rationes in utraque lance ſunt æqualis ponderis; & conſequenter cum reſpectu partis ſiniſtræ plus habeat fluctuationis, plus etiam habet indeterminationis, & indebiti modi operandi, ſecundùm Cajetanum alias citatum in *opuſc. tom.* 1. *reſponſ.* 13. *dub. ult.* Ergo ſi intellectus non poteſt inclinari in opinionem probabilem, & periculoſam, quando eſt in dubio propter æquilibrium rationum utrinque probabilium, multò minus poteſt in eam inclinari, quando illa eſt minus probabilis. Et per conſequens cùm magis probabiliter opinetur illicitum eſſe actum, & faciat illum contra inclinationem intellectûs, & ſic contra conſcientiam, & dictamen rationis, & ex perverſitate voluntatis utique magis peccat, quàm qui agit cum dubio. Præterea ſi in dubio non eſt liberum, neque licitum opinari partem, quæ non movet ad aſſenſum, quando propter æquilibrium neutra movet, multò minus erit liberum, aut licitum opinari unam partem non moventem, quando movet contraria, ſicut contingit in magis probabili: nam illa tantùm, non autem oppoſita movere poteſt, ut patet in duobus trahentibus pondus in contrarium, quorum unus ſit validior altero, quia validior ſolùm movet. Ac demum qui agnoſcit unam opinionem eſſe probabilem, & aliam probabiliorem, in ordine ad ſequendam licitè minus probabilem eſt in deteriori conditione, quàm is, qui eſt in dubio, quia dubitans non inclinatur in hanc partem magis, quàm in illam, *l. In ambiguo ff. De reb. dub.* gloſ. *in rubr. ff. De jur. & fact. ignor.* Barthol. *in l. Admonendi, nu.* 20. *ff. De jurejur.* & conſtat ex dictis in 1. quæſt. *d. nu.* 125 *uſque ad num.* 171. At qui agnoſcit unam eſſe probabilem, & aliam probabiliorem, magis inclinatur ad aſſenſum probabilioris tanquam veræ, & minus probabilis tanquam falſæ. Neque aliter, rebus ſic ſtantibus, inclinari poteſt, cùm non habeat libertatem ad libitum opinandi, ſed violenter trahatur à fortioribus motivis, ut in 2. *de Anima, tex.* 53. & pleniùs oſtenſum eſt *ſupr. in* 1. *fundamento* pro hac ſententia *nu.* 257. Ergo qui falſam opinatam & periculoſam ſequitur, contra conſcientiam agit, & plus peccat, quàm qui eſt in dubio. Ac demum in dubio tutior pars eſt eligenda, & uſus hujus regulæ neceſſarius eſt in dubio æquilibri, ut latiſſimè probatum eſt *ſup. in* 2. *qu.* Ergo multò magis eſt neceſſarius, quando dubium augetur ex parte illius opinionis, quæ affirmat actum eſſe licitum: ratio enim quare hæc opinio in dubio æquilibri non poteſt eligi, eſt, quia habet annexum periculum, ut ibi demonſtratum eſt. Ergo minus eligenda eſt, quando majus habet periculum, quod tunc utique accidit, quando de ea magis poteſt dubitari, quàm de ſua contradictoria. Certum autem eſt magis de ea dubitari, quando minus eſt probabilis, quàm ſua oppoſita; ſi ergo quando eſt æquè probabilis non poteſt eligi, utique multò minus eligi poteſt quando eſt minus probabilis.

Duodecimum fundamentum deſumitur ex illo Eccleſ. 3. 27. *Qui amat periculum, in illo peribit.* Quem locum citant in noſtro caſu plerique ex Theologis, ex quo ſic formatur argumentum. Qui non vitat, quantum poteſt, periculum peccandi materialiter, quod quantum poteſt, id eſt adhibitâ morali diligentiâ vitare tenetur, ipſe amat periculū, & perit in illo, ſeu peccat formaliter. Sed qui minus probabilem ſequitur relictâ probabiliori, non vitat quantum poteſt periculū peccandi materialiter, quod quantum poteſt, ſeu adhibitâ morali diligentiâ, vitare tenetur. Ergo formaliter peccat. Major eſt evidens, & eſt S. Thomæ, & Scoti, quorum præciſa verba ſuperiùs retulimus *num.* 207. & conceditur ab omnibus: nam omnes fatentur debere fieri moralem diligentiam in agibilibus, ut verum & rectum cognoſcatur, & falſum & obliquum vitetur, & niſi quis illam adhibeat, non excuſari ex ignorantia, quia eſt vincibilis, & affectata, quæ non excuſat à peccato, *cap. 2. de tempor. ordin. lib.* 6. S. Thom. in 1. 2. *qu.* 76. *art.* 2. & fuſiùs dictum eſt *ſup. in* 6. *fundamento* pro hac ſententia, & patet etiam *num.* 70. & 98.

Minor propoſitio ſimiliter patet, quia cum ex duabus opinionibus oppoſitis oporteat alteram eſſe falſam, ut ſæpius repetitum eſt ex Philoſopho in 4. *Metaphyſ. cap.* 6. & D. Thoma *d. Quodlib.* 8. *art. i.* 13. & falſitas veriſimilius inſit minus probabili, quæ debilioribus nititur fundamentis: utique qui illam eligit, relictâ probabiliori, non vitat quantum poteſt periculum eligendi falſum, quod quantum poteſt, id eſt, adhibitâ morali diligentiâ, tenetur vitare. Et hîc junge quæ in propoſito dicentur *infra in* 28. *fundamento.*

265 Decimumtertium fundamentum deducitur ex lib. 3. Regum cap. 12. videlicet: *Reſpondit Rex populo dura, derelicto conſilio Seniorum, quod ei dederant, & locutus eſt eis ſecundùm conſilium juvenum.* Ex quo loco arguitur ſic. Reprehenditur Roboam, quòd ſecutus ſit conſilium deterius, non enim apparet hoc ideò factum fuiſſe, quia conſilium illud aliquam probabilitatem non haberet, videlicet populum eſſe tractandum durè, ne aſſueſceret ſic liberè loqui, & ſeditionem excitare: Sed quia juniorum conſilium prætulit conſilio ſeniorum, non alia ſanè de cauſa, niſi quia melius hoc, quàm illud cenſendum eſt. Ad hoc bonus textus in *c. De quibus,* 20. *diſtinct.* ibi: *Seniores provinciæ congrega, & eos interroga;* & pulcher textus in *c. ult.* 84. *diſtinct.* ibi: *gloria ſenum canities;* hæc verò canities ſapientiam deſignat, de qua ſcriptum eſt: Canities hominum prudentia eſt. Et ibi gloſ. 1. dat concordantes: Sed qui ſequitur minus probabilem, probabiliori relictâ, conſilium ſequitur deterius, & minus ſapientum. Nam teſte Philoſopho in 1. *Topic. cap.* 1. Probabilia ſunt, quæ videntur ſapientibus, & maximè notis. Et probatur in *cap. quo neſciat,* ubi Præpoſitus *nu.* 7. *diſt.* 9. Ergo qui ſequitur opinionem minus probabilem, poſthabitâ probabiliori, eſt meritò reprehendendus. Et ſanè ſi licet amplecti minus probabiles opiniones, licet etiam vivere ſecundùm conſilium minus ſapientum, imò plerumque deſipientium, ſeu errantium; nam ex contradictorijs unam tantùm eſſe veram neceſſe eſt, ut in 4. *Metaph. d. c.* 6. & ut plurimum debet eſſe probabilior, & magis ſapiens dicitur, qui de rebus judicat juxta earum pondera, quæ ſunt momenta rationum, *c. Ego ſolis,* 9. *diſt. c. Indicantem,* 30. *q.* 5.

Decimumquartum fundamentum deducitur ex Ariſtotele in 2. *de Anima, text.* 152. *ubi ait:* (Intelligere, in quo eſt rectè quidem prudentia, & ſcientia & opinio vera, non rectè autem, contraria horum.) Ex quo loco arguitur ſic. Rectè intelligere, & ſapere, eſt ſequi opiniones veras: Sed qui ſequitur minus probabiles, ut plurimum ſequitur falſas, quia ut plurimum ratio humana poſt diligentem diſcuſſionem non
167 fallitur. Nam ratione naturali diſcernimus quid ſit bonum, & quid ſit malum: ſignatum eſt enim ſuper nos lumen vultûs Dei, & hoc lumen eſt lex naturæ, quæ eſt impreſſio Divini luminis in rationali creatura, ut inquit S. Thomas in 1. 2. *quæſt.* 91. *artic.* 2. & ex illo Fortunatus Gar-
165 zia *de nit. fin. utriuſque juris c.* 1. *num.* 80. *tract. com. tom.* 1. *pag.* 130. & lumen naturale intellectûs nihil eſt aliud, quàm manifeſtatio veritatis, ut idem S. Thomas docuit in 1. 2. *quæſt.* 67. *artic.* 1. Unde vix aliquid reperitur contra naturalem rationem, quod non remordeat conſcientiam, ut ait Bald. *in conſ.* 38. *incip. D. Thomas in fin. lib.* 1. Item argumenta rei indicant ipſam rem, *l. Intelligentia, de verb. ſignif.* Ergo qui ſequitur minus probabiles, ut plurimum non rectè intelligit, neque ſapit, unde nec prudens cenſeri poteſt, nec bonus, quia cum ex duabus contradictorijs neceſſariò una ſit vera, altera falſa, & plerumque falſa ſit minus probabilis, utique talis voluntariè, ac reluctante conſcientiâ ſequitur id, quod plerumque eſt contra veritatem. Ad hoc bonus text. in *c. Abbas ſanè,* § *Cæterum,* ibi: (Nec etiam Judex ipſe, cognitâ realiter veritate, pronuntiare in contrarium poſſet cum libera conſcientia, & ſecura.) *de ſent. & re judic. lib.* 6.

Decimumquintum fundamentum deducitur ex *c. In canonicis,* 19. *diſtinct.* ubi Auguſtinus ait: In illis ſcripturis, quæ non ab omnibus recipiuntur, præponendas eas eſſe, quas plures, gravioreſque recipiunt, eis, quas pauciores, minoriſque authoritatis Eccleſiæ tenent: Ergo ex ſententia Auguſtini, juxta plura, & graviora motiva eſt judicandum; ac proinde opinio probabilior ſemper eſt ſequenda.

Decimumſextum fundamentum ſumitur ex S. Joanne Chryſoſtomo, ſive Auctore imperfecto *in Matth.* cujus tamen authoritas gravis eſt apud Theologos, & crebrò ab illis citatur; ait enim *homiliâ* 44. *in cap.* 23. (Si veſtimenta empturus gyras unum negotiatorem, & alterum, & ubi meliores veſtes inveneris, & pretio viliori ab illo comparas: Quomodo non oportet populum circuire omnes Doctores, & inquirere ubi ſincera veritas Chriſti venundatur, & ubi corrupta, & veriorem eligere plus quàm veſtimentum?) Et ſuperiùs dixerat tales eſſe inexcuſabiles, ſi errant in fide. Cujus teſtimonium valdè etiam redarguit Authores modernos, qui auſi ſunt affirmare, tutum eſſe in conſcientia eum, qui propoſitum habet varios Doctores conſulendi, quouſque inveniat aliquem reſpondentem juxta deſiderium ſuum, ut dixi *ſup. nu.* 30.

Decimumſeptimum fundamentum ſumitur ex Tullio *in libro de Senectute,* ait enim: (Magnæ felicitatis eſt veras opiniones in ſenectute ſaltem aſſequi.) Sed veras opiniones per rei evidentiam aſſequi non poſſumus, cum moralia, ſaltem ut in pluribus non ſint demonſtrabilia, ut ex Philoſopho dictum eſt *nu.* 50. & 52. Ergo ut veras aſſequamur, magis probabiles ſequi debemus, non autem minus probabiles, quæ plerumque ſunt falſæ, ut dictum eſt in 14. *fundamento.*

169 Decimumoctavum fundamentum ſumitur ex Divo Thoma *quodlib.* 3. *art.* 10. ubi docet: In his, quæ ad fidem & mores pertinent, nullum excuſari ex ſimplicitate, ſi ſequatur erroneam opinionem alicujus magiſtri, & reddit ratio-
170 nem dicens: In rebus enim dubijs non eſt de facili præſtandus aſſenſus. Intelligit ergo Sanctus Doctor de dubio, quod oritur ex diverſitate opinionum, ideoque peccare illum, qui eas non examinat, ut ſequatur veras, ſed facilè ſequitur alterutram propter authoritatem alicujus Doctoris. Et *quodlib.* 8. *artic.* 13. affirmat, cùm ſunt contrariæ opiniones de aliquo articulo, oportere ad hoc, ut quis excuſetur à peccato, ut ex contrarijs opinionibus in nullam dubitationem adducatur, & poſt adhibitam diligentiam non inveniat aliquid, quod eum moveat ad credendum eſſe illicitum id, quod agere intendit. Sed qui ſequitur minus probabilem, relictâ probabiliori, utique invenit aliquid quod eum movet ad opinandum illud eſſe illicitum, imò quod magis movet, quàm moveat ad opinandum illud, quod putat eſſe licitum, & ex contrarietate opinionum in dubitationem adducitur; imò in pejori ſtatu reperitur, & magis culpabiliter agit, quàm ille, qui eſt in dubio, quia agit contra inclinationem intellectûs in alteram partem, & ſic contra dictamen rationis propter fortiora motiva, quæ ſunt in magis probabili, quàm relinquit, ut evidenter monſtratum eſt ſupra in *undecimo fundamento* pro hac ſententia: Ergo ille præſtat facilem aſſenſum his, quæ dubia ſunt, quin potius his, quæ magis apparent falſa, quàm vera, contra Angelicum Doctorem, & citò credit, ideoque levis eſt corde contra Divinum teſtimonium, *Eccleſ.* 19. id eſt imprudenter agit, & peccat.

Et

Et confirmatur, quia S. Thomas vult in con-
trarietate opinionum, ſi una amplectenda eſt, ita
nobis alteram improbabilem videri, ut nihil nos
moveat, quin noſtram indubitatam teneamus.
Quantò minus igitur ille concederet nos poſſe
illam amplecti, cujus contraria ita nos moveat,
ut ſolidiora argumenta veritatis illam habere
exiſtimemus? Quàm longè quæſo diſtant à ſen-
ſu tanti Doctoris illi, qui, quantumvis reluctan-
te conſcientiâ, quæ ſequitur validiores ratio-
nes, & fortiora motiva, nituntur eam detorque-
re in eam partem, in quam, præponderante par-
te contrariâ, nullo modo, neque etiam phyſicè
inclinari poteſt? Nonne hoc eſt formare con-
ſcientiam contra conſcientiam, & opinari non
ſecundum apparentiam rei, ſed fingere ve-
rum ex noſtro arbitrio, adverſus ea, quæ dixi-
mus *ſupra in 1. fundamento* pro hac ſententia.

Decimumnonum fundamentum eſt, quia ju-
ra expreſsè determinant in varietate opinio-
num eligendam eſſe magis probabilem. *Clem.
unic. §. fin.* ibi: *Opinionem ſecundam tanquam
probabiliorem.* & *c. Dicimus eligendam, de Sum.
Trinit. & fid. Catholic. c. Capellanus,* ibi: Sed po-
ſterior ſententia meliori & ſubtiliori nititur ra-
tione atque ibidem notant Abb. & Doctores, *de
ferijs. l. Idem cum eodem, in fin.* cum ibi notatis
per Bald. Angel. & Doctores *ff. De juriſdict. omn.
judic. l. Aemilius. ff. De minor. l. Pater, ff. De evict.*
& textus fortis in *§. Item pretium, inſt. de empt.
& vend.* ibi: Sed Proculi ſententia dicentis,
permutationem propriam eſſe ſpeciem contra-
ctus, meritò prævaluit, cùm & ipſe alijs Ho-
mericis verſibus adjuvaretur, & validioribus
rationibus argumentaretur. Pondera illud ad-
verbium, *meritò*, quod idem importat quod
rationabiliter, & de jure in *l. Cùm de lege, ff. De
probat. l. Meritò, ff. Pro ſocio. l. 3. ff. De pœna le-
gata. l. 1. §. De loco public. fruen.* Undè ille tex-
tus efficaciter probat, rationis & juris eſſe, ut in
contrarietate opinionum prævaleat probabi-
lior, & ſolidioribus argumentis vallata, & ideò
jure optimo ſententia illa Proculi dicitur eſſe
verior *in l. 1. prope fin. verſ. Sed verior, ff. De con-
trahen. empt.*

271 Vigeſimum fundamentum deducitur ex for-
mulis loquendi, quibus utuntur Doctores claſſi-
ci in opinionibus eligendis, & in decidendis
quæſtionibus. Nam gloſ. Innoc. Specul. & alij
eo celebriores Canoniſtæ hoc ferè obſervant.
Aliquando enim ſimpliciter referunt plures o-
piniones, & nullam expreſsè approbant: &
tunc cenſentur tranſire cum illa, quam recen-
ſent ultimo loco, gloſ. *in l. Qui filium, circa fin. ff.
Ad Trebellian.* Hoſtien. qui loquitur de opinio-
nibus Innocentij in *c. 1. de pæn. lib. 6.* & de o-
pinionibus gloſ. Innoc. & Speculatoris ſcripſe-
runt Bald. & Angel. in *l. Si idem cum eodem. §.
fin. ff. De juriſd. omn. jud.* Niſi primo gloſ. ponat
aliquam opinionem, & poſtea ſubijciat, alij di-
cunt, ſeu quidam dicunt: quia tunc prima cen-
ſetur opinio gloſſæ, ut per Jaſ. in *d. §. fin. nu. 3.* &
Dec. in *c. 1. prope fin. ſup. eod.* ubi limitant etiam
duobus alijs modis. Aliquando cogitando re-
linquunt, cùm præ dubio non audent aliquid de-
terminare. Plerumque autem aut unam opinio-
nem refellunt, & aliam expreſsè approbant:
272 aut ſimpliciter uni adhærent, & cenſentur con-
trariam reprobare, licèt id clarè non explicent,
ut notant Legiſtæ in *d. l. Si idem cum eodem, §. fin.
ff. De juriſd. omn. judic.* & Canoniſtæ in *d. c. 1. ſup.
eod.* Porrò Juriſtæ, præſertim in lecturis ex
duobus opinionibus nonnunquam unam dicunt
communem, aliam melioribus rationibus fulci-
tam, unam veriorem eſſe, æquiorem alteram;
unam defendi poſſe in via diſputativa, ſeu in
puncto juris, ſed contrariam ſequendam eſſe in
conſulendo, & judicando, & alia his ſimilia. At
vix reperies claſſicos Canoniſtas in moralibus,
& ſpectantibus ad ſalutem animæ unam ſenten-
tiam ſequutos fuiſſe, & aſſeruiſſe oppoſitam
273 eſſe probabilem, & ad praxim deduci poſſe. Et
quamvis ſæpe affirment aliquid eſſe probabi-
lius, ſeu verius; non tamen inde licet inferre,
ut ſenſerint contrarium eſſe probabile, aut ve-
rum, quemadmodum perperam deducunt ali-
qui ex recentioribus. Quinimò per ea verba
cenſentur approbare opinionem, quam dicunt
probabiliorem, & contrariam refellere, ut per
Jo. Andr. *in c. Litteras, col. 2. in verb. Melius,* & in
gloſ. *ſup. eod. ver. De reſtit. ſpoliat.* & probatur in
*Clem. unic. in fin. de Summa Trinitate. & fide Catho-
lica*, ubi in articulo illo, *An infantibus in Baptiſmo
infundantur virtutes*, relatis duabus opinionibus,
eligitur affirmativa tanquam probabilior. Et
tamen gloſ. ibi in *ver. Diligendam*, & Doctores
communiter aſſerunt ſententiam illam eſſe ab
omnibus tenendam, & contrariam rejectam
cenſeri. Ad idem textus in *c. Tertio loco, in ver.
Conſuetim, de præſumpt.* Imò Juriſconſultus *in d.
l. Si idem cum eodem*, ſimpliciter recenſet duas
oppoſitas Juriſconſultorum ſententias, & neu-
tram ex illis approbat, ſed tantùm in fine ait:
illorum ſententia probabilior eſt. Et tamen per
hæc verba opinionem illam cenſeri approba-
tam, nec quemquam poſſe contrariam ſequi,
firmant ibi Bald. Angel. Jaſ. & cæteri Docto-
res. Et concordat textus in *l. Pater, verſ. Sed vi-
274 deamus ne probabilius dicatur, ff. De evict.* Nec re-
fragatur textus in *c. Cum Marthæ, §. Quæſiviſti, de
celebrat. Miſſarum*, Nam reſpondetur articulum,
de quo ibi, videlicet utrum in Sacramento Al-
taris aqua cum vino tranſmutetur in ſangui-
nem, neque ad fidem, cùm non ſit diffini-
tum ab Eccleſia, neque ad mores pertinere. Undè
non mirum, ſi inter opiniones Scholaſticorum
illa probabilior judicetur, quæ aſſerit aquam
cum vino in ſanguinem tranſmutari, & tamen
dicatur non eſſe inconveniens, vel abſurdum, ſi
aqua in corpore Chriſti eſſe credatur. In his e-
nim licitum eſt ſequi opinionem minus proba-
bilem ſecundùm Sanctum Thomam, Innocen-
tium, & alios ſupracitatos *num. 16. & ſeq.*
Præterea in *d. §. Quæſiviſti*, ex eo quod Pontifex
dicat unam ſententiam eſſe probabiliorem, non
cenſetur contrariam reſpuere, quia hoc expreſ-
sè declarat in *verſ. Sed non convenimus*, ſicut fit in
c. Litteras ibi: (Nos autem ad præſens nullam
de prædictis ſententijs reprobamus,) *de reſtit. ſpo-
liat.* Ergo oppoſitum eſt dicendum, cùm Canon
expreſsè non declarat ſe non damnare ſenten-
tiam contrariam, ſed ſimpliciter unam eli-
git tanquam probabiliorem, juxta terminos
dictæ *Clement. unicæ*, quæ hoc modo conciliatur
cum *d. §. Quæſiviſti*. Divus Thomas verò, addu-
ctis hinc inde argumentis, ſemper ultimo loco

docet quid tenendum, & reſpondet obje-
ctis; idemque ferè obſervant reliqui graviores
Theologi. Sed & Patres ubique docent quid
nos tenere oporteat, nec unquam in ſpectantibus
ad mores memini me legiſſe eos relinquere no-
bis libertatem eligendi opinionem, quam ma-
luerimus. Imo Auguſtinus *de unico Baptiſmo,
lib. 7. c. 35.* in re gravi, & dubia, non auſus
quidquam diffinire, cenſet Divinum judicium
concordi oratione, & impenſis ſupplici devotio-
ne gemitibus eſſe implorandum. Quod refertur
in *c. Solet de conſecr. diſt. 4.*

275 Vigeſimum primum fundamentum eſt, quia
opinio communis proculdubio eſt probabilis;
nam ſecundum Philoſop. *1. topic. c. 1.* Probabi-
lia ſunt quæ videntur omnibus, vel pluribus.
Ideoque eſt amplectenda in judicando, & con-
ſulendo, ut eſt text. qui ad hoc communiter al-
legatur, in *l. 1.* ibi: *ſanè crebrior apud veteres opi-
nio eſt.* Ubi Bald. notat *ff. De offic. quæſtor.* & in
c. Novimus, de verb. ſignif. & tradit Alexander
conſ. 134. Præviſo themate, in fin. lib. 1. & *conſ.
22. Viſo proceſſu, circa fin. lib. 2.* Felin in *c. 1. col.
penult. verſ. Nono fallit. ſup. eod.* Dec. *conſ. 131.
Revocatur, in extremis verbis.* Idque facilè ad-
276 mittunt Theologi illi, qui, ut dicemus in *ult.
quæſt. in princ.* putant opinionem reddi proba-
bilem etiam ex ſola authoritate unius Doctoris.
Et tamen non licet opinionem communem ſe-
qui, ſi contraria ſit probabilior, ſeu, quod idem
eſt, verior, & melioribus rationibus ſubnixa,
ut eſt textus in *c. 1. de ijs, quæ fiunt à major. par.
cap.* in *c. Sanè quippe. 9. diſt.* & in *l. 1. §. Sed ne-
que C. de veter. Iur. enuclean.* ubi Juſtinianus
ait: (Sed neque ex multitudine Authorum,
quod melius, aut æquius eſt judicatote, cum
poſſit unius forſan, & deterioris ſententia, &
multos, & majores aliqua in parte ſuperare.)
Et tenet Hoſtien. in *c. 1. in fin. ſup. eod.* dum ait
(communem opinionem ſemper eſſe tenendam
niſi notoriè malè dicat, vel rationabiliter con-
vincatur, quod bonus Judex, & acutiſſimi in-
genii æſtimabit) & ſequitur, ibi totidem verbis
Jo. Andr. *ibidem in fin.* & alii communiter. Ideo-
que in Nicæna Synodo etſi aliquibus videretur
ſtatuendum eſſe, ut Epiſcopi, & Presbyteri ab
uxoribus, quas ante conſecrationem duxerant
abſtinerent, tamen Synodus laudavit ſententiã
277 ſolius Paphnutii tamquam probabiliorem, licet
nuptiarum eſſet inexpertus, ut refertur in *c. Nicæ-
na, 31. diſt.* quem textum ad hoc propoſitum pon-
derat gloſ. in *c. Capellanus, in ver. Rationabiliter
de ferijs.* Et eſt communis opinio, ut dicemus
infra *nu. 347.* Ratio eſt, quia ad ſummum opinio
communis habet vim conſuetudinis, ſecundum
Bald. *hic. n. 8.* At conſuetudo rationem non vin-
cit, 2. C. *Quæ ſit longa conſuetudo. l. Quod
non ratione. ff. De legib. c. fin. de conſuet.* Er-
278 go nec opinio communis. Imò ut dicibat Du-
randus in prologo, dimittens rationem propter
authoritatem humanam incidit in inſipientiam
beſtialem. Ad hoc bonus text. in *c. Ego ſolis,*
juncta gloſſa, *in verbo Quantalibet.* & in *c. Neque
279 quorumlibet, 9. diſt.* Et quamvis ſequens com-
munem opinionem, poſthabita veriori, excuſe-
tur à pœna in foro externo, eo quod opinio
communis inducat errorem probabilem; ut eſt
text. cum. gloſ. in *c. Unico, de Poſtul. Prælat. lib. 6.*

tamen non excuſatur in foro conſcientiæ, ut ex
mente Innocentii declarat Bart. in *l. fin. C. De
pœn. judic. qui malè judicant*; quia debuit eligere
eam, quæ validioribus rationibus firmatur, *§.
Item pretium, inſt. de empt. & vendit.* Et *l. Edicto, C.
de edict. D. Adriani tollen.* ſecundum eum, & ſequi-
tur Sylveſter in *ver. Opinio. num. 2.* Quamobrem
ſi opinio communis eſt probabilis, & tamen non
licet eam ſequi ſi oppoſita ſit magis probabilis:
Ergo non licet ſequi opinionem probabilem,
relicta probabiliori.

280 Vigeſimum ſecundum fundamentum ſumitur
ex Baronio *ad annum 435.* ubi refert edictum
Theodoſii tenoris infraſcripti, videlicet; (ubi
diverſæ ſententiæ proferuntur, potior numerus
vincat Authorum; vel ſi numerus æqualis ſit,
ejus partis præcedat authoritas, in qua excel-
lentis ingenii vir Papinianus emineat, qui ut ſin-
gulos vincit, ita cedit duobus.) Hæc ibi. Si
igitur ex edicto tanti Imperatoris ſequenda eſt
opinio, quæ probabilior eſt ex principio extrin-
ſeco authoritatis, cur itidem non ſit ſequenda
ſi probabilior ſit ex principio intrinſeco ratio-
num, aut ex intrinſecis, & extrinſecis ſimul jun-
ctis? Confert textus in *c. Prudentiam. §. Ille
quippe, de off. Deleg.* & in *l. Duo ex tribus. ff.
De re judic.* & quod notat Feder. de Sen. *conſ. 1.
n. 2. verſ. Præterea ſive dicamus, & n. 3. verſ. Præ-
terea ad hoc.*

281 Vigeſimumtertium fundamentum eſt, quia
probatio plenior abſorbet, & confundit minus
plenam directè oppoſitam, *c. Propoſuit de Cler.
excom. miniſtr.* gloſ. in *c. In noſtra, in ver. Men-
tionem, de Procurat.* Gemin. *conſ. 27. Super du-
282 bijs, in prin. & num. 11.* Et ideo teſtes numero
plures in concurſu prævalent paucioribus. *c.
Licet, de probat. c. In noſtra de teſtib.* Feder. de
Sen. *conſ. 185. Super eo. in princ.* & prævalet
probatio, quæ majori numero teſtium eſt mu-
nita, Bald. *conſ. 452. Quis melius, in prin. lib. 4.*
Et eſt regulare, quod probatio potentior extin-
guat minus potentem, Socin. *conſ. 54. n. 13. &
num. 18. lib. 4.* Alex. *conſ. 84. num. 7.* Cravet.
conſ. 6. num. 50. Rurſus in diſcordia prævalet ju-
dicium, quod plurimorum ſententijs confirma-
tur, *c. Prudentiam, de offic. Deleg. c. In cano-
nicis, 19. diſt.* Anchar. *conſ. 157. Summa pru-
dentia, num. 3.* ideoque Doctores numero plu-
res prævalent paucioribus, *l. 1.* ibi: *ſanè cre-
brior apud veteres opinio eſt, ff. De offic. quæſto. c. No-
vimus*, ibi: *& quorumdam ſit opinio à pluribus
approbata, de verb. ſignif.* & dictum eſt ſupra in
283 *21. fundamento, num. 275.* Rurſus duæ rationes
vincunt unam, *l. Nam & ſi*, & ibi communiter
ſcribentes, *ff. De in off. teſtam.* Bart. *in Au-
thent. Itaque num. 1. Cod. cum. de ſucceſſio.* & ra-
tio fortis minus fortem tollit, arg. *l. Si duo Pa-
troni, §. Marcellus, ff. De Iurejur.* & arg. gloſ.
*in c. Cum inter R. in ver. Epiſcopus munus. de
elect.* & tradit Barbat. *in repet. l. Cum acutiſſi-
mi, col. 2. C. de fideicom.* & Antonius Nicellus
*de concordia gloſſar. num. 32. tract. com. tom. 1. fol.
211.* Sive igitur ſumatur probabilitas ex prin-
284 cipio extrinſeco authoritatis, ſive ex principijs
intrinſecis rationũ, ſemper opinio probabilior,
quæ pluribus nititur Authoribus, aut validiori-
bus fundamentis, abſorbet, confundit, ac de-
ſtruit minus probabilem, quæ pauciores habet

Authores, ac leniora motiva. Ad quod eſt textus optimus in d. §. *Item pretium*, *Inſtit. de empt. & vendit.* & in *l.* 1. *ff. eod.* & ſic in concurſu probabilioris, opinio non eſt probabilis, ſed reprobabilis.

285 Vigeſimum quartum fundamentum deducitur ex more, & conſuetudine civitatum, rerumpublicarum, & regnorum totius Orbis, ſecundum quam decidi ſolent, ac terminari cauſæ, & controverſiæ ex pluralitate ſuffragiorum; & ſic ſequendo magis probabilem ex principio extrinſeco authoritatis. Quæ conſuetudo eſt etiam juri communi conformis, quo ſtatutum eſt, ut in omnibus actibus univerſitatum ſemper prævaleat ſententia majoris, ac ſanioris, ut de electionibus eſt cautum in *c. Licet devitanda*, *in fin.* & in *c. Quia propter. de elect.* cum multis ſimilibus: & de poſtulatione in *c. Scriptum*, *eod. tit.* & de præſentatione in *c. Quoniam de jur. patron.* & de collat. tradit Feder. de Sen. d. *conſ.* 1. *num.* 3. *verſ. Et hoc etiam declarat*, & de actibus capitularibus in *c. Cum in cunctis*, *de his*, *quæ fiunt à major. par. cap.* & *c. fin.* & generaliter de omnibus actibus Univerſitatum, in *l. Quod major. ff. Ad municipalem*, in *l. Nulli*, *ff. Quod cujuſque univerſit. nomi.* & in *l. Nominationem*, *D. De Decurion. lib.* 10. Feder. de Sen. d. *conſ.* 1. *in princ. verſ. Hoc præſuppoſito.* Cur ergo non idem dicendum in controverſijs moralibus, ut ſententia probabilior prævaleat minus probabili? Quippe pars probabilior poteſt dici pars major ex principio extrinſeco, cum habeat Authores numero plures, & graviores, ut *c. In canonicis*, 19. *diſt.* Item dici poteſt pars ſanior ex principijs intrinſecis rationum; tum quia nititur motivis magis rationabilibus, tum quia propter majorem conſcientiæ ſecuritatem præ ſe fert majorem Dei zelum, quam oppoſita minus probabilis, & minus tuta, Ad text. in *c. In Geneſi de elect.*

286 Vigeſimum quintum fundamentum ſumitur ex Decretis Capitulorum Generalium, & Conſtitutionum nonnullarum Religionum, quæ præcipiunt ſuis ſubditis Regularibus, ut in controverſijs moralibus ſequantur opiniones magis probabiles, ut in ſpecie ex Decreto Quinti Capituli Generalis Clericorum Regularium Theatinorum, & ex duabus epiſtolis paſtoralibus Generalis ejuſdem Religionis, quas quidem Conſtitutiones obligare ſub reatu peccati mortalis defendit noviſſimè Antonius Merenda *in ſuo tractatu de hac materia in Præfatione pag.* 174. *num* 485. *&* 486. & ſuperius *pag.* 4. *num.* 8. redarguit Authorem, qui evulgavit libros de caſibus conſcientiæ, in quibus profitetur ſe ſequi modum determinandi probabilitatem opinionum Conſtitutionibus ſui Ordinis minimè congruentem. Idem conſtat ex Conſtitutionibus Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis captivorum *cap.* 3. *de off. Patrum Lectorum*, ubi ſic legitur: In opinionum delectu habeant Patres lectores ſpecialem advertentiam, & enixè ſtudeant communiores, magiſque probatas ſententias tueri, nec ad oſtendendam ingenii ſubtilitatem adducant opiniones obſoletas, abſurdas, inutiles, præcipuève falſas, aut minus probabiles.

287 Vigeſimum ſextum fundamentum deducitur ex inſtructionibus Synodalibus R. P. D. Antonii Godeau Epiſcopi Graſſenſis ex Gallico idiomate tranſlatis in hæc verba: (Si Confeſſores omnes unanimiter abſtinerent à tanta indulgentia, qua peccatores abutuntur, eiſque eamdem viam oſtenderent pravos habitus dimittendi, atque ad Cælum perveniendi: ambigendum non eſſet, quin in Chriſtianis cerneretur notabilis mutatio. Cenſeo abſtinendum quidem eſſe à ferro, & igne extra caſus extremitatis: ſed ubi extremitas advenerit, negari non poteſt, quin ferro, & igne utendum ſit, & conſultius ægrum impellere ad gemitus, & clamores, quam ſinere ut moriatur. Quoties Judæi ſcandalizati ſunt ex ſermonibus Chriſti Salvatoris noſtri, nunquid propterea immutati ſunt? lenivit præcepta ſua abnegatione ſui ipſius, crucis amore, mundi abrenunciatione & odio rerum omnium, quæ ſæculum redolent. Nunquid Chriſtianus eſt vir delitiarum? Quippe illius vita, ut Tridentinum Concilium adſtruit, perpetua pœnitentia eſſe debet. Quod ſi verum eſt de Chriſtiano, quid de peccatore, qui Chriſtiani nihil habet præter nomen, & qui glorioſam hanc qualitatem ſæpius fœdavit. Quomodo arcta erit via, quæ ducit ad Cælum, & à paucis inventa ſi maximæ, quæ hodie vigent, ſunt veræ, quibus mediantibus, hæc via tantoperè eſt prolata, per quam nemo eſt qui incedere non poſſit percommodè cum ſuis ambitionibus, uſuris, luxibus, ſuperfluitatibus ac delicijs? Nonne verum eſt hodie in multis occaſionibus ſatis eſſe, ut quis ingenium habeat ad rectificandas cum dexteritate ſuas intentiones ad multa peccata vitanda? Chriſtus ait Cælum eſſe pro idiotis, & parvulis, id eſt pro humilibus, & ſimplicibus. Verum hoc noſtro ſæculo juxta magis communes, magiſque receptas propoſitiones, Cælum eſt tantummodo pro ingeniis ſubtilibus, & pro magnatibus, pro quibus aſſiduè conclamatur pax, pax, & qui in vita canonizantur in ſtatu longe diſſito à ſanctitate. Quam menſuram accipiunt majori ex parte directores conſcientiarum, qui ſi non pro commoditate pænitentium, certe pro ſua exiſtimatione, & mundi judicio minimè reſpiciunt ad veram Dei gloriam, nec ad regulas Evangelii, nec ad Sanctorum exempla, nec ad proximi detrimentum, ut merito dicere poſſimus cum Pſalmiſta: *Salvum me fac Deus, quoniam deſicit Sanctus, & diminutæ ſunt veritates à filiis hominum.* Ex recta adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ dependet inſtauratio Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ac morum reformatio in Chri-
288 ſtianis. In declarationibus caſuum contingentium ſequimini hoc generale axioma, ut eligatis ſemper eam opinionem, per quam Deus magis glorificatur, & quæ majorem habet conformitatem cum arcta via Evangelii. Maxima valdè periculoſa eſt illa, quæ hodie currit inter nonnullos Confeſſores, quod poſſumus relinquere probabiliorem opinionem, ut ſequamur minus probabilem: & probabilem cenſeri, ſi duo Authores illam doceant, imò & ſi unus dumtaxat. Etenim aperta hac via, vix reperies actionem ullam pravam, quæ non ſit licita.

289 Vigeſimum ſeptimum fundamentum ſumitur ex quam plurimis aſſertionibus, quas Parochi Pariſienſes, & Rothomagenſes univerſo Clero Gal-

Gallicano paucis abhinc annis propoſuerunt non tolerandas, & authoritate Superiorum prohibendas, inter quas primo loco tanquam aliarum præcipuam collocarunt hanc, de qua nunc diſputamus, videlicet, à peccato immunem eſſe qui relicta opinione, quam veram credit, & quæ magis tuta, contrariam ſequitur minus probabilem, minuſque ſecuram, ut fuſius patebit infra *num.* 336. Judicium autem tam magni cœtus Presbyterorum, qui in urbibus Regni præcipuis animas regunt, & conſcientias dirigunt, parvi non eſt faciendum, *c. Prudentiam*, §. *Illa quippe*, *verſ. Integrum enim eſt judicium, de off. Delega*, cum concordantibus, de quibus ibi per gloſſam in ver. Plurimorum.

Vigeſimum octavum fundamentum eſt, quia imprudenter agit qui pro regula ſuarum operationum utitur judicio probabili, ſequiturque opinionem, quam ſolam putat probabilem eſſe, minime reflectens ad motiva partis oppoſitæ, ut probatum eſt vigintiſex fundamentis in 1. *quæſt. à n.* 59. *uſque ad n.* 111. præſertim *n.* 66. *&* 69. *&* 70. *& ſeqq.* Agit autem imprudentius, qui ex duabus opinionibus æque probabilibus ſequitur minus tutam, ut ſimiliter eſt probatum latiſſimè in 2. *quæſt. à n.* 171. *uſque ad.* 229. Ergo agit imprudentiſſimè qui ſequitur minus probabilé & minus tutam, relicta probabiliori, ac tutiori, quia tunc magis accedit ad illud extremum; quod probabilius poteſt eſſe falſum, cum ejus contrarium probabilius ſit verum: opinio enim minus probabilis in concurſu probabilioris magis habet ſpeciem mali, quàm boni; nam quantò ſua contradictoria magis apparet vera, tantò hæc minus probabilis apparet falſa, ut conſtat
290 ex dictis ſupra in 11. *fundam.* In rebus autem ad ſalutem animæ pertinentibus, ut dicit Auguſtinus in *lib.* 1 *de Baptiſ. c.* 3. graviter peccat, qui certis incerta præponit, & magis incautè agit qui majori periculo ſe exponit, *c. Ubi periculum, de elect. lib.* 6. gloſ. 1. *in c.* 2. *de Iuram.*
291 *cal.* gloſ. fin. in *c. Venerabilis*, *de teſtib.* Et profecto nunquid non imprudens, ac temerarius dicendus eſſet, qui ſpontè ingrederetur ſylvam, quam probabilius crederet obſeſſam eſſe à latronibus, & graſſatoribus, ut per D. Ambroſium pſalmo 1. Quive ultrò ſe in altum puteum dimitteret per funem, quem probabilius judicaret protinus confractum iri? aut qui cum medicamentum tutum haberet, tamen illud ſumeret quod probabilius putaret eſſe mortiferum? Aut qui in duello pugnaret cũ milite ſtrenuo, ac forti, à quo probabilius opinaretur ſe fore interficiendum? Aut qui cum decem millibus bellum committeret adverſus Regem, qui cum viginti millibus veniret ad ſe, ut Lucæ 14. Rurſus tranſeundum eſt mihi flumen, conſulo aliquot viros fide dignos an vadum ſit tutum, reſpondent illi eſſe tutum, & plures ſæpè tranſmeare, nec alicui unquam aliquid mali accidiſſe. Si ergò illorum authoritate, & probabilibus rationibus adductus flumen ingrediar, non ſum dicendus imprudens, aut temerarius, licèt ſecurius poſſim per pontem tranſire. At ſi volenti mihi flumen ingredi occurrant viri multo plures, & majoris authoritatis, ac fidei, obteſtantes flumen eſſe profundum, ac rapidum, & multos in eo periiſſe, ac proinde periculoſum eſſe illi ſe committere. Certè ſi eorum teſtimonio, & rationibus validioribus auditis flumen intrarem, non ſolum imprudens, ac temerarius, ſed etiam fatuus dicendus eſſem, & meritò culpæ meæ omnes adſcriberent, ſi quid in aquis mihi deterius contingeret. Alia periculorum exempla his ſimilia habes apud S. Baſilium *de Inſtit. Monach. c.* 74. & S. Jo. Chryſoſt. *hom.* 9. *ſup. Epiſtolam ad Theſſalonicenſes.* Porrò quiſquis periculum non æſtimat, temerarius dicitur, Archid & Jo. Andr. in *c. Quia plerique in princ. de off. Ordinar. lib.* 6. Imò ſtultus, & fatuus ſecundum gloſ. in *c.* 1. *in ver. temerarius*, & ibi Ioan. Monach. & Joan. Andr. *de ſent. excom. eod. lib.* Quæ cùm ita ſint in periculo ſalutis corporis, longè magis vendicant ſibi locum in periculo ſalutis animæ, quæ corpori eſt præponenda, ut arguit gloſ. fin. in *c. Ille autem*, 32. *quæſt.* 5. Ad hoc *c. Sedulo*, 38. *diſt cap. Præcipimus*, 12. *quæſt.* 1. & *c. Solicitè*, *de major. & obed.* Pulchrè Abb. in *c. Litteras*, *num.* 25. *de reſtit. ſpoliat.* Itaque maximè imprudens eſt, ac temerarius, ne dicam fatuus, quiſquis eligit opinionem minus probabilem, ac minus tutam, & exponit ſe ſalutis periculo, *c. Significaſti*, *il* 2. & *c. Petitio de homic.* Et propterea lethaliter peccat ſecundum S. Thomam. *quodlib.* 8. *art.* 13. Scutum ſuperius relatum *num.* 208. Sylveſtrum in *ver. Dubium*, *q.* 2. *num.* 4. Cajet. *in opuſc. tom.* 1. *tract. ult.* & *in Sum. in ver. Opinio*, Paleot. *de Sacr. Conſiſt. Conſult. p.* 5. *quæſt.* 13. *verſ. Quod vero*, facit text in *c. Quia periculoſum*, *de ſent. excom. lib.* 6. ubi Archid. *in princ.* ait: quia periculoſum, ideo vitandum, in *c. Miratus*, 93. *diſt.* & in *l.* 1. §. *Si quis*, ibi, *Nam magis conſulendum*, de Carboniano edicto. Et his adde quæ dicta ſunt ſupra in 12. fundamento pro hac ſententia.

292 Vigeſimum nonum fundamentum deducitur ex pluribus abſurdis, quæ ſequuntur ex doctrina de libera electione opiniones minus probabilis: quæ quidem abſurda ſunt adeo gravia, ut diviſerint ab invicem authores contrariæ ſententiæ, & inter ſe pugnare coegerint: nam alii abſurda illa ingenuè fatentur, ſed rationem aliquam conati ſunt invenire, ſecundum quam hæc doctrina generaliter propoſita ſit limitanda in certis caſibus, & cum aliquibus declarationibus intelligẽda. Alij vero contra animadvertentes hujuſmodi limitationes aſſerri ſine ullo fundamẽto veræ rationis, audacter negant illa eſſe abſurda, quamquam reluctante conſcientia: quod enim aſſerunt abſurdum non eſſe, imò prudenter, & licitè fieri, id ipſi agi ſecum nullo modo vellent, nempè ſi ægrotarent, quærere Medicum, qui viam minus probabilem ſequeretur in eis curandis: aut ſi litigarent putantes ſe litigare pro juſtitia, habere judicem, qui pro minus probabili contra magis probabilem judicaret, & alia ejuſmodi, quæ oretenus tantùm concedere poſſunt ut vera, ad text. *in l.* 1. ibi, *non verbotenus*, *ff. Quod quiſque juris.*

293 Itaque vigeſimum nonum fundamentum deducitur ex primo abſurdo, quod eſt de Medico. Nam ex libera electione opinionis minus probabilis, ac minus tutæ ſequitur ut Medicus curans ægrotum, cui magis probabile ſit medicamentum non profuturum, minus verò probabile pro-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

profuturum, cum habeat aliud in promptu, quod magis probabile eſt profuturum fore, poſſit licitè tunc dare illud medicamentum, quod minus probabiliter eſſet profuturum, relicto eo, quod probabilius poſſet prodeſſe. Rurſus poſſet dare medicamentum, quod magis probabiliter obeſſet, & minus probabiliter prodeſſet; & ſic probabilius occideret. Hoc autem eſſe perquam abſurdum, vel ex eo manifeſtum eſt, quia nemo vellet talem Medicum. Arg. *l. 1. ff. De decr. ab Ordin. facien.* & ſatis conſtat ex dictis Innocentij, Jo. Andr. & aliorum, quos ſupra retulimus *num.* 250. Et quamvis negent id eſſe abſurdum Azor. *inſtit. moral. tom. 1. lib. 2. c. 17. q. 11.* Aragonius *2. quaſt. queſt. 63. ad dubium penultimum.* Salas *1. 2. quaſt. 21. tract. 8. diſp. unic. ſect. 15. à nu. 156.* tamen convincuntur ratione illa naturali, & evidenti, quia, ut prædixi, nemo eligeret ſibi Medicum, qui probabilius occideret, quàm ſanaret; & ſi quis talem eligeret, aut probaret, hunc ego cenſerem magis ægrum mente, quàm corpore; ſtultus enim, & fatuus
294 dicitur, qui diſcriminiſe committit. gloſ. *in c. 1. in ver. Temerarius*, & ibi Jo. Monach. & Jo. Andr. *de ſent. excom. lib. 6.* Talis igitur eſt meritò reprobandus, idque non propter ignorantiam, ſed propter malitiam, quia non Medici officium implet, ſed homicidam agit, juxta text. in *c. Abſit, 50. diſt. in fin.* ubi dicitur: Hoc non eſt curare, ſed, ſi dicere verum volumus, occidere. Et hoc non alia ex cauſa, niſi quia minus probabilem ſequitur, relicta probabiliori, atque tutiori. Alij vero, ut vitent abſurdum, ſibique & ægroto conſulant, reſpondent teneri Medicum ſequi partem magis probabilem, & magis tutam, ut Suarez, Sanchez. & alij apud eum *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 41.* Et ſic limitant generalem doctrinam, ut non procedat in Medico. Hujuſque limitationis duplicem afferunt rationem, una eſt Suarez quam reprobat Sanchez, & nos paulò infra examinabimus. Altera eſt ipſius Sanchez, videlicet quia Medicus tenetur ſequi partem tutiorem, non quidem ex obligatione juſtitiæ, & ſui officii, ſed ex debito charitatis, quæ poſtulat, ut certiori modo, quo
295 poſſumus, ægro ſubveniamus. Sed contra hanc rationem urget primò, quia Medici officium eſt adhibere medicamenta, quæ opinatur eſſe profutura, & non nocitura; nam Medicus ſalutis gratia eſt ut dicitur 8. *Phyſicor. cap. 2. de reſpiratione, verſ. Oportet enim*, & notant Innoc. Jo. Andr. & alij in *c. Tua nos de homic.* Et quamquam Non eſt in Medico ſemper relevetur ut æger, tamen nihil debet omittere, ut quantum in ſe eſt, ſanitatem inducat. Sic docuit Ariſtoteles *1. Topic. cap. 2.* ait enim: Nam nec Rhetor omni ex modo perſuadebit, neque Medicus ſanabit, ſed ſi ex ijs quæ contingunt, nihil omiſerit, ſufficienter diſciplinam eum habere dicemus. Idemque reperit *1. Rhetor. cap. 1.* dicens: (Neque enim medici eſt ſanitatem inducere, ſed quod uſque poſſibile ſit, ad hoc uſque perducere.) Et Boetius de Trinitate. (Neque enim (inquit) Medicus ſemper ægris affert ſanitatem, ſed nulla culpa erit medentis, ſi nihil eorum, quæ fieri oportebat, omiſerit.) Non poteſt autem Medicus opinari profuturum eſſe medicamentum, quod probabilius eſt nociturum, cum oporteat opinari illam partem, quæ habet fortiora motiva, ut conſtat ex dictis ſupra in 1. fundamento *n. 257.* & ſæpius repetitum eſt: Ergo Medicus, qui ſequitur partem minus probabilem, non ſatisfacit officio ſuo; & ſic peccat contra juſtitiam. *l. Idem juris, ff. ad l. Aquiliam, l. Medicus, ff. De var. & extraor. cognit. l. Illicitas, §. Sicuti, ff. De. off. Præſid.* Deinde contra prædictam rationem urget, quia ſi charitas, aut amor proximi poſtulat, ut certiori modo, quo poſſumus, ægro ſubveniamus, ſicut fatetur Sanchez: cur etiam amor veri, & recti, quod in omnibus actionibus noſtris ſpectare debemus, *l. 1. ff. De juſt. & jur.* non itidem poſtulat, ut certiori modo quo poſſumus, illud aſſequamur? Quippe verum, & rectum eſt participatio quædam, & ſumma ſimilitudo Divini eſſe, & ſummè à Deo diligitur ſecundum illud Pſalmi 50. *Ecce enim veritatem dilexiſti*, & Oſeæ 14. 10. *Recta via Domini*: ac proinde anteferendum eſt omnibus temporalibus, & humanis commodis, quia eſt bonum quoddam præcellens, atque divinum, *c. Conſuetudo, 8. diſt. c. Nolite timere, 11. q. 3. c. Qui ſcandalizaverit*, cum ibi notatis, de reg. jur. Ergo ſi ex charitate erga infirmum tenemur uti medio certiori, ut ei ſubveniamus, certè non minus ex amore veri, & recti, quod à nobis diligi, & omni ſtudio inquiri debet, & quod niſi ſic inquiramus, & amemus, peccamus formaliter, non tantùm materialiter, neque excuſamur ex ignorantia, tenemur certiori uti medio, ut illud aſſequamur. Et quemadmodum qui non utitur certiori medio ad ſubveniendum infirmo, convincitur ex Sanchez, & Vaſquez, non diligere infirmum, & peccat: ita quicumque non utitur medio certiori ad aſſequendum verum, & rectum, ſeu honeſtum convincitur ex hoc ipſo eſſe malus, & non diligere Deum, qui eſt ipſa veritas. Joan. 14. *c. Si conſuetudinum, 8. diſt.* gloſ. *in Extravag. Sedes Apoſtolica, in ver. Ve-*
296 *ritatem, de off. Deleg.* Præterea Sacerdotes, & Paſtores Eccleſiæ ſunt Medici ſpirituales, qui medentur languoribus animæ, *c. Inferiorum, 86. diſt. & c. ſeqq. c. Non vos, 5. quaſt. 5. c. Recedite, 45. diſt. c. Quod faciet, 23. quaſt. 4.* & innuit Conc. Trident. *ſeſſ. 14. de Pænitentiæ Sacramento cap. 5. verſ. Si enim erubeſcat ægrotus.* Quare ſi Medicus corporalis, ut dicunt Sanchez, & Vaſquez ex charitate tenetur uti certiori medio ad ſubveniendum proximo in ægritudine corporis, cur itidem Medicus ſpiritualis non tenetur ex præcepto charitatis uti certiori medio ad ſubveniendum proximo in ægritudine animæ, quæ
297 pretioſior eſt corpore? Item ſi cavendum eſt à Medico corporali, qui propinando medicinam probabilius nocituram occidit corpus, ut fatentur adverſarij, quanto magis cavendum eſt à Medico ſpirituali, & conſultore animarum, qui præbendo pernicioſum conſilium opinionis minus probabilis, ac minus tutæ, occidit animam, cum mors æterna magis ſit formidanda, quam mors temporalis? *c. Faciat homo, c. Omne genus, & c. Si quis, 22 quaſt. 1.* Quinimo ait Dominus in Evangelio: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere, ſed potius timete eum, qui poteſt & animam, & corpus perdere in gehennam.* Matthæi 10. 28. *d. c. Nolite timere, 11. quaſt. 3.* Et ſanè plurimum dolendum

lendum eſt, quod in cauſis noſtris, ubi agitur de periculo corporis, aut rerum temporalium, minus probabilem, ac minus tutam opinionem ſequi non liceat ſecundum prædictos Doctores; & tamen id liceat in cauſis ubi agitur de ſalute animæ, & peccati periculo.

Trigeſimum fundamentum ſumitur ex ſecun-
298 do abſurdo, quod eſt de Judice, qui ſecundum hanc doctrinam poteſt ſequi minus probabilem partem contra probabiliorem, ferendo ſententiam in favorem ejus, qui pro ſe habet rationes levioris momenti adverſus illum, pro quo militant rationes validiores. At hoc eſſe abſurdum nemo non videt, tum quia ſententia debet ſequi judicium intellectus, ut tradit Bald. in *c. Canonum ſtatuta, n. 35. ſupra eodem*, quod quidem judicium minimè flecti poteſt in illam partem, pro qua ſunt leviora motiva, cum opinari non ſit in nobis, ut ex Ariſtotele probatum eſt ſupra in 1. & 11. fundamento pro hac ſententia; & ideo non poteſt eligere opinionem, quæ minus habet rationis, ut notat idem Bald. in *d. c. Canonum ſtatuta, n. 33.* Quare ſi ſententia fertur pro parte debiliori, fertur contra judicium, & dictamen rationis; & ſic omninò iniqua eſt, quod ſatis conſtat ex dictis ſupra in 4. fundamento. Tum quia talis ſententia eſt contra potiora jura alterius ex litigatoribus, & ideo injuſta, *l. Edicto, §. 1. C. De edict. D. Adrian. tollen.* & notat Bald in *conſ. 420. Verba principis, n. 2. verſ. Et revertendo, lib. 1.* Tum denique quia judex eſt miniſter Dei in ter-
299 ris, *c. Nec is, 15. qu. 1. c. Non ſolum, 23. qu. 5.* Ut igitur ipſius judicium prodeat de vultu Dei, qui eſt via, veritas, & vita, *c. Ut noſtrum, de appellat. c. 1. in princ. ut Eccleſ. benef.* debet conformare judicium ſuum cum veritate, & ipſam ſummoperè juvare, & ad lucem perducere *l. penult. in fin. de probat. l. Illicitas, §. Veritas. ff. De off. Præſid.* cum ſimilibus, ut per Paulum de Caſtro in *conſ. 380. incip. Iudex eſt miniſter Dei, vol. 1.* Item debet ſequi veritatem, & legum, & juſtitiæ veſtigia, *l. Nemo, C. De ſent. & interloq. omn. Iudic.* Imò Judicantem oportet cuncta rimari, & tandiu actionem ventilare, quouſque ad verita-tem perveniatur, *c. Iudicantem, 30. qu. 5.* gloſ. fin. in *l. 2. C. De eden.* Et contra veri-
300 tatem pronunciare non poteſt cum libera conſcientia, & ſecura, ut dicitur in *c. Abbas ſanè, §. Ceterum, in fin. de ſent. & re judic. lib. 6.* Non ergo audiendi ſunt illi, qui apud Sanchez loco cit. putant abſurdum non eſſe, ut judex pronunciet pro parte minus probabili; nam profectò hoc ſibi nollent in ſua cauſa, & de injuſtitia conquererentur. Unde nec velle debent in cauſa aliorum contra præceptum juris naturalis, ac divini, ut legitur, in *princ. Decreti*, & in *l. 1. ff. Quod quiſque juris.* Quamobrem reſ-
301 ſpondent alij, & præſertim Sanchez, Vaſquez, & D. Card. de Lugo generalem doctrinam de libertate eligendi opinionem minus probabilem eſſe limitandam in judice, aſſignantes triplicem rationem diſparitatis. Prima eſt, quia judex tenetur reddere unicuique jus ſuum ſecundum merita cauſæ, & neminem lædere, *c. Forus, §. in omni, de verb. ſignif. c. 1. 23. qu. 2.* & *d. c. Iudicantem, 30. qu. 5.* Secunda, quia reſpublica conſtituit judicem ad lites dirimendas ſecundum quod ei melius videbitur, *l. Quidam exiſtimaverunt*, & ibi gloſ. *fin. ff. Si certum petatur.* Tertia, quia videtur acceptio perſonarum, *c. Neceſſe, 3. quaſt. 9.* ſicut cum beneficium, digniori poſthabito, confertur minus digno, S. Thomas in 2. 2 *qu. 63. art. 2.* Cæterum etſi hujuſmodi rationes ſint in ſe veræ, nullam tamen diſparitatem inducunt inter regulam, & limitationem. Nam quoad primam non eſt minoris, imò pluris æſtimanda læſio recti, & offenſa Dei, quàm læſio partis in foro judiciali, *c. Sicut qui Eccleſiam*, ibi: *Majus eſt peccatum, quod in Deum committitur, quàm quod in hominem. 17, qu. 7. c. Vergentis*, cum gloſ. in *ver. Longè ſit gravius, de hæret.* Læditur autem rectum, & Deus offenditur, quando non adhibetur debita diligentia ut rectum cognoſcatur. S. Thom. in *1. 2. quaſt. 76. art. 2.* & latius probatum eſt ſupra in 6. fundamento à *n. 262.* qualem diligentiam utique non adhibet qui minus probabilem ſequitur, ut ibidem oſtenſum eſt, verſ. Minor probatur. Similiter quoad ſecundam rationem nulla eſt diſparitas, quia ſi Reſpublica exigit judicium magis probabile in cauſis minoris momenti, quales ſunt res temporales, cur Deus tale judicium à nobis non exigat in cauſis longè gravioribus, quales ſunt animæ, & æternæ vitæ Ad hoc *c. Faciat homo, cum duobus capitulis ſeqq. 22. q. 2.* Et eodem modo quoad tertiam rationem nulla diſparitas conſiderari poteſt, imò in hoc judicio, in quo quæritur, An actus ſit bonus, vel malus, quoties eligitur opinio minus probabilis quod actus ſit bonus ſecundum opinionem minus probabilem, habetur acceptio perſonæ hominis contra Deum, & legem, cui favet opinio magis probabilis, quod actus ſit malus, & ſic eſt peccatum acceptionis perſonarum multo deterius, quàm ſit inter hominem, & hominem. Præterea Sacerdos in Sacramento pœnitentiæ eſt propriè judex, ut in Conc. Trident. *ſeſſ. 14. c. 7. de caſ. reſer.* & fuſius patebit infra in 32. fundamento. Et
302 propterea in pœnitentiis injungendis perſonarum acceptio non eſt habenda, *c. Sacerdos, 26. qu. 7.* Quinimo gravius eſſe peccatum acceptionis perſonarum in diſpenſatione rerum ſpiritualium, quam in diſpenſatione rerum temporalium docet S. Thom. proximè citat. in *2. 2. qu. 63. d. art. 2.*

303 Trigeſimum primum fundamentū ſumitur ex tertio abſurdo, quod eſt de adminiſtratione Sacramentorum in quo ſequendo opinionem minus probabilem, quis exponit ſe periculo faciendi irritum Sacramentū. At in re tanti momenti exponere ſe periculo errandi, cum poſſit quis tale periculum vitare eligendo opinionem magis probabilem, nemo negaverit grave eſſe peccatum, & ſatis conſtat ex verbis Scoti ſuperius relati *n. 210. & 215.* Sed nihilominus reſpondent nonnulli, ut Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 33.* & Vaſquez in *1. 2. diſp. 29. qu. 43.* hoc non eſſe abſurdum, nec inde ullam irreverentiam Sacramento exhiberi. Primò, quia partem probabilē ſequi poſſumus in materia ſacramentali, ſicut in alijs caſibus, in quibus periculum eſt, ne ſaltem materialiter peccemus contra præceptum divinæ legis. Et tamen quia ſequimur minus probabilem, non arguimur tanquam rei, & inobedientes præceptis divinis. Deinde quia etiam is, qui ſequitur magis probabilem, aliquo mo-

modo exponit ſe diſcrimini faciendi irritum Sacramentum, cum fieri poſſit ut illa opinio probabilior ſit falſa. Tandem ſubjungunt iſti, quod ſi ſubveniendum eſſet proximo indigenti effectu illius Sacramenti, tunc non ſolùm ſequi non liceret minus probabilem, ſed nec probabiliorem, ſi ſuppeteret aliqua alia ratio certa, & tuta conficiendi Sacramentum, quia ex lege charitatis eo caſu eſſet amplectenda. Sed contra prædicta eſt, quia multum intereſt inter quæſtionem, An aliquid liceat, & quæſtionem, An aliquid fiat: nam cum quæritur An aliquid liceat, tunc ſufficit judicium probabile, quod ſit licitum, ex regula illa generali, quod in moralibus ſufficiat certitudo ex probabilibus, de qua tamen regula latè diſſeruimus ſupra *in 1. quæſt. à n. 99. uſque ad n. 111.* At cum quæritur An aliquid fiat, quia effectus non tam pendet à judicio noſtro, quam à determinatione, ſeu operatione alterius: non ideo illud fiet, quia ita judicamus, ſi determinatio, ſeu operatio alterius aliter ſe habeat; nam ſolum judicium non ſufficit ubi factum requiritur, *c. Paſtoralis, in fin.* ubi gloſ. *ult. de off. Ordinar. cap. 1.* & ibi gloſ. in *ver. Voluntatem, de eo, qui mit. in poſſeſ.* Unde in primo caſu, ſcilicet in quæſt. An liceat, qui ſequitur magis probabilem, non exponit ſe periculo faciendi actum illicitum, ut conſtat ex dictis ſup. *n. 218.* Ac in ſecundo, id eſt in quæſt. An fiat, exponit ſe periculo non faciendi, ſive minus probabilem ſequatur, ſive magis probabilem, & imprudenter agit, atque in re gravi, qualis eſt confectio Sacramenti, graviter peccat, quia cum poſſit ſequi partem certam, ac tutam illud conficiendi, ſequitur probabilem, & non tutam. In primo igitur caſu non peccat, quia ſequitur tutam, licèt non tutiorem; ſed in ſecundo peccat, quia in re graviſſima non ſequitur tutam, ſcilicet in ordine ad conficiendum; in hac enim materia ne dum tuta, ſed tutior, & tutiſſima via eſt eligenda, ut Scotus docuit ſupra relatus *n. 216.* Quamobrem non tantùm ex charitate, ſed etiam ex reverentia, quæ debetur Sacramento, ſemper tenetur quis ſequi partem omnino tutam, nempe certam non faciendi irritum Sacramentum. Et ita præter Scotum tradit etiam expreſsè Suarez poſt alios *to. 4. in 3. par. diſ. 26. ſect. 6. n. 5.* Unde patet reſponſio ad duas rationes Vaſquez, & Sanchez, qui contrarium aſſerebant, quia in caſu conficiendi Sacramentum, neque minus, neque magis probabilem ſequi licet, cum alia eſt certa, quia hæc ſola tuta eſt ut Sacramentum conficiatur. In cæteris vero caſibus, in quibus quæritur An quid liceat, opinio probabilior eſt tuta, & ideo licet illam ſequi, ut fuſius oſtenſum eſt ſupra *eod. num. 228.*

304 Trigeſimum ſecundum fundamentum ſumitur ex quarto abſurdo, quod eſt in ſpecie de adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ. Nam cum abſolutio Sacramentalis ſit actus judicialis, & ſacerdos ſit verè, & propriè judex, ut diffinitur à Tridentina Synodo *ſeſſ. 14. c. 7. de caſ. reſer.* & ad eum ſpectet diſcernere inter lepram, & lepram, & pœnitentem ſolvere, vel ligare, eiq; pro modo culpæ pœnitentiam injungere, *c. 2. de pænit. & remiſſ. lib. 6. c. Omnis utriuſq;, infr. eod.* per hanc doctrinã ſacerdos non fungitur ãplius Judicis officio, ſed ſubditus ordine inverſo aſſumit ſibi judicium conſcientiæ ſuæ, & eligit ſuo arbitratu ſententiam ligantem, vel ſolventem: Nam cum ſacerdos judicat eſſe reſtituendum, negotiationem dimittendam, votum adimplendum, occaſionem peccati relinquendam, aut quid ſimile: ſtatim pœnitens objicit, extare ſuper hoc opinionem probabilem ſibi faventem, & eſſe in facultate ſua illam eligere. Unde in foro animæ judex ſequi cogitur judicium rei, non reus judicium ſacerdotis: quod quàm ſit ab-
305 ſurdum, nemo non videt. Sunt enim qui putant ſacerdotem non poſſe hoc caſu denegare beneficium abſolutionis, eo quod teneatur ſequi pœnitentis opinionem. Ita Suarez in 3. *par. tom. 4. diſp. 32. ſect. 5. n. 4.* Baſilius Pontius *de matrim. lib. 4. c. 25. n. 8.* Gregor de Valent. *tom. 3. diſp. 5. q. 7. punct. 4. in fin.* Imo abſolutionem non eſſe denegandam etiamſi pænitens eligat opinionem minus probabilem, & minus tutam tenet Thomas Sanchez alios referens *in Decal. to. 1. lib. 1. c. 9. n. 27. & 29.* qui amplius opinatur confeſſorem ex hoc capite denegantem abſolutionis beneficium, mortaliter peccare. Et ſequitur Jo. Sancius *in ſelect. diſp. 33. n. 54.* Quid plura? Confeſſorem ſequi debere pœnitentis opinionem, etiamſi credat illam eſſe falſam, dummodo probabilis reputetur inter Doctores probatæ authoritatis, confidenter affirmant Gregor. de Valent. in *2. 2. diſp. 1. q. 7. punct. ult. in fin.* Thomas Sanchez, & Jo. Sancius locis citatis. Quod abſurdum eſſe, & contra legem conſcientiæ reluctantis, apertè conſtat ex doctrina D. Thomæ *quodlib. 3. art. 27.* & *quodlib. 8. art. 13.* & S. Bonaventuræ in *2. ſent. diſt. 39. n. 19.* & Scoti *quodlib. 18 ſub littera* E, ubi ſic ait: (Non ſufficit ad bonitatem moralem, ut in agente ſit potentia judicativa de ſcientia ſui actus, ſed oportet, quod actu rectè judicet de actu, & ſecundum illud rectum judicium actus fiat: Si enim cognitio propria ſit erronea, licèt agat conformiter cognitioni rectæ alterius cognoſcentis, quia tamen tale agens natum eſt regulari in ſuo actu per propriam cognitionem, & ſecundum illam non agit, ſed contra illam, ideo non rectè agit.) Hæc Scotus. Atque ita hunc errorem pluribus confutat Candidus Philalethus *de opinionum praxi qu. 5. verſ. Adverte tertio, pag. 79.* & conſtat ex ijs quæ dicta ſunt ſup. in 5. fundamento pro hac ſententia.

306 Trigeſimum tertium fundamentum ſumitur ex quinto abſurdo, quod eſt de Bello. Nam defenſores probabilitatum contendunt licere invicem bellare, ſi utrinque ſint opiniones probabiles, quod bellum ſit juſtum, ut Jo. Sancius alias citatus in *pract. diſp. 44. n. 58.* Hoc autem abſurdum eſt, quia bellum ex utraque parte juſtum non datur: nam, ut ſcripſit Angel. Aret. *conſ. 96. In themate, n. 44. in fin* cum bellum ſit contrariorum, neceſſe eſt ut una pars foveat injuſtitiam, quia ſi unum contrarium eſt æquum, neceſſe eſt ut aliud ſit iniquum, *l. 1. ff. De his, qui ſunt ſui, vel alieni juris.* Unde contra Jo. Sancium tenent
307 Vaſquez, & Villalob. *infra allegat n. 375.* Id quod ſpecialem etiam habet rationem, quia cum in pari cauſa melior ſit conditio poſſidentis, *l. Qui accuſare, C. De edendo,* cum concordan. & poſſeſſor dicatur habere potiora

jura, etiamſi nullum jus habeat *l. Uti frui, §. Fortè, ff. Si uſusfruct. petat.* Paul. de Caſtro *conſ. 76. In facto iſto, lib. 2.* Iniquum eſt ut Rex qui pacificè regnum poſſidet, in paritate opinionum utrinque probabilium, & longè magis ſi pro ſe habeat opinionem magis probabilem, de ſua poſſeſſione vi dejiciatur: nam & injuſtus poſſeſſor debet conſervari in ſua poſſeſſione, *c. In litteris, de reſtit. ſpoliat.* Imò nec ſpoliatus de facto poteſt propria authoritate poſſeſſionem accipere contra ſpoliantem, *l. Si quis ad ſe fundum. ff. De vi. & vi
308 armata.* Ideoque ſpoliatum poſſe tantùm incontinenti, non autem ex intervallo bellum movere, ſcripſit Angel. Aret. d. *conſ. 96. num. 50 verſ. Et benè facit*, poſt Bart. in *l. Idem. §. Cum igitur per illum textum ff. de vi, & vi armata*, quamquam præſcriptio nulla dari poſſit etiam poſt decurſum tempus mille annorum, ſi à principio ſpoliator doloſus, vel violentus, juxta receptiſſimam Canoniſtarum opinionem, ut atteſtatur Cardinalis Seraph. *deciſ. 1360. n. 2.* Præterea cum abſtinere à bello inferendo abſque dubio ſit tutius, & res dubia ſit propter æqualitatem contrariarum rationum, ut oſtenſum eſt ſupra *in 2. quæſt. à n. 125. uſque ad n. 171.* In hoc dubio Rex tenetur ſequi opinionem, quæ periculo vacat, ut pariter conſtat ex dictis à d. *n. 171. uſque
309 ad n. 252.* Ex quibus patet quàm ſit pernicioſa Chriſtianæ Reipublicæ hæc doctrina probabilitatum, quæ publicam pacem ſæpè ſæpius turbat, & inflammat Reges ad bella gerenda. Timorati enim Principes priuſquam rem tam arduam aggrediantur, conſueverunt exquirere à ſuis Theologis, & Directoribus conſcientiæ quid ſibi liceat: à quibus audientes ſibi favere in puncto juris opinionem probabilem, quam tuta conſcientia ſequi poſſint, licet oppoſita ſit probabilior, ac tutior; huic damnabili conſilio acquieſcentes, bellum movent, quod eſt perditio animæ, corporis, & ſubſtantiæ, ut in *Authen. de Armis in princ.* & notat gloſ. 1. *in l. unic. C. publicæ lætitiæ, lib. 12.* quo etiam fit, ut hæc doctrina pariter non ſit à Chriſto, qui venit in mundum, ut pacem doceret, *c. Niſi bella, 23. quæſt. 1.* ſed potius ex Diabolo, qui eſt pacis æmulus, & ſator zizaniæ, ut in Extravag. *Super cathedram, §. Ab olim, de ſepult.*

311 Trigeſimumquartum fundamentum ſumitur ex ſexto abſurdo, nempè quia ſecundum hanc doctrinam licitum eſt ſequi opiniones oppoſitas, modò illæ ſint probabiles, & ſecluſo ſcandalo, modò judicare ſecundum unam, modò ſecundum aliam, ut tenent Authores ſupracitati *n.
312 31.* Hoc autem eſſe perquam abſurdum ſic oſtenditur evidenter. Ex contrariis opinionibus oportet unam ſemper eſſe veram, & alteram falſam, ut patet in *4. Metaph. c. 6.* & docet S. Thomas *quodlib. 8. art. 13.* Quamvis autem qui flectit ſe ad unam tantùm partem, quam putat eſſe probabilem, poſſit eligere falſum, quia humanum judicium fallere ſæpè contingit, & falli, *c. Lator, & c. Conſanguinei, de re judic. c. Si quis non rectè, 24. quæſt. 3. c. A nobis, il. 2. de ſent. excom.* tamen poteſt etiam eligere verum, cum probabilitas indifferenter ſe habeat ad verum, & falſum, ut in 1. *Magnor. moral. c. 33.* & conſtat ex dictis ſup. *num. 73. & 90.* Idque veriſimilius eſt ſi rationes utriuſque opinionis æquo libramine expendat juxta textum in *c. 1. de ſent. & re judic. lib. 6.* & eligat probabiliorem, & melioribus rationibus ſubnixam, ut in *c. Capellanus, de feriis* & in *§. Item pretium, inſtitut. de empt. & vend.* juncta *l. 1. ff. eod.* Verum qui conſulit, & judicat ſecundum utramque in rei veritate, neceſſario ſequitur falſum, ut patet ex Philoſopho in 2. *Periherm.* & docet idem D. Thom. in *1. p. qu. 17. art. 4.* Etenim probabilitates harum opinionum oppoſitarum conſiſtunt in lineis contradictoriis ut patet in *4. Metaph. cap. 6.* Nam probabilitas opinionis in ſe veræ eſt in linea veritatis, ſaltem ex parte rei: probabilitas vero opinionis in ſe falſæ eſt abſolutè in linea mendacii: Non enim habet fundamentum in re, ſed in obſcuritate intellectus circa eam ſpeculantis: Atque ita ex tenebris intellectus deducitur ſupponentis pro vero id, quod in ſe eſt falſum. Et ideo nec eſt duratura, niſi quamdiu duraverint tenebræ intellectus, ut in 1. *Poſter. cap. 26.* Non eſt igitur credendum voluiſſe Deum in Eccleſia hanc deceptionem permittere, ut ferè in qualibet materia fas ſit cuilibet ſequi quod neceſſario eſt falſum non ſolum materialiter, & quoad divinum judicium, quod veritati, quæ non fallit, nec fallitur, ſemper innititur, ut habetur in d. *c. A nobis*, & in *c. Spiritus Sanctus. 1. qu. 1.* ſed etiam formaliter reſpectu intellectus humani, qui quãvis non diſtinguat quænam opinio ex duabus oppoſitis ſit falſa, tamen certus eſt naturaliter in una ipſarum falſum latere, cum impoſſibile ſit utramque eſſe veram, ut in *4. Metaph. d. c. 6.* & per D. Thom. *loc. cit.* Unde ſequendo utramque ſequitur neceſſario id, quod certo ſcit eſſe falſum. Et quemadmodum qui miſcuit venenum in una ex duabus potionibus, & oblitus eſt in qua portione illud miſcuerit, quamvis ſeorſim poſſit probabiliter æſtimare hanc, vel illam non eſſe veneno admixtam, tamen ſi ſumat utramque certus eſt formaliter ſe ſumere venenatam: ita qui conſulit, vel judicat ſecundum oppoſitas opiniones probabiles, formaliter certus eſt ſe pro una parte ſequi falſum, licet propter imbecillitatem intellectus humani non diſcernat qua in parte falſitas reperiatur, ut egregiè declarat Bartol. in *l. In ambiguo, num. 2. ff. De reb. dub.*
313 Et hæc eſt ratio cur advocato non licet pro utraque parte ſcienter patrocinari, quia ſcilicet ex una parte ſemper tueretur injuſtam cauſam ſcienter. Et hæc eſt veritas, ut inquit Sylveſter in *ver. Advocatus, num. 7. §. 13.* Quamobrem doctrina hæc nova, quæ docet ſequi falſum, non eſt à Deo, quia Deus nec formaliter, nec materialiter poteſt eſſe author falſitatis, cum ſit ipſa veritas: Joan. 14. *c. Si conſuetudinem, 8. diſt.* Sed potius ex Diabolo, qui eſt pater mendacii. Jo. 8. 44. Archid. in *c. Nervi, n. 1. 13. diſt.*

314 Trigeſimumquintum fundamentum ſumitur ex ſeptimo abſurdo, quod eſt de ſcandalo, quia hæc doctrina vix ad praxim ſine ſcandalo deduci poteſt: nam ſecundum eam fas erit marito modo adhærere uxori ſuæ, & ab ea debitum exigere ſequendo ſententiam probabilem validitatis matrimonii; modò ei debitum denegare, illamque dimittere ut concubinam, & aliam ducere pro libito ſuæ voluntatis ſequendo contrariam opinionem æquè, vel magis probabilem nullitatis matrimonii, ſecundum ea, quæ legun-

tur, & notantur, in *c. Inquiſitioni, de ſent. excom.* & in *C. Litteras, de reſtit. ſpoliat.* frequentiſſime enim qui nuper ſcripſerunt tractatus de matrimonio recenſent oppoſitas opiniones aſſerendo utramque eſſe probabilem, aut unam probabilem, & alteram probabiliorem, etiam ubi
315 de fœdere matrimonii agitur. Item licebit Advocato in eadem cauſâ patrocinari tam pro actore, quam pro reo, ſi uterque habeat pro ſe rationes ſuaſibiles, contra text. in *l. 1. C. De Advoc. diverſ. judic. in l. Athletas, §. penult. ff. De his, qui notantur infamia,* & in *c. fin. 2. quæſt. 3.* Gloſ. Gemin. & Præpoſitus, in *c. Diſciplina, 45.* Et tamen Bald. *conſ. 94. Secundum eſt; in fin. lib. 4.* quia ſuſpicabatur in eodem articulo prius conſuluiſſe, & copiam conſilii non invenerat, ut ſibi eſſet contrarius, noluit conſulere etiam pro ea parte, in quam ex probabilibus rationibus inclinabat; quia, inquit, contrarietas turpis eſt in Doctore. Item licebit judici in eodem articulo nunc proferre ſententiam abſolutoriam, nunc condemnatoriam, & judicare pro amico adverſus ea, quæ dicentur infra nu. 355. cum tamen non deſit, qui ex antiquis ita hortetur: Si vis æquam ſententiam ferre, neminem eorum, qui judicio aſſiſtunt, cognoſce, ſed nudam ipſam, ſimplicemque veritatem; ut ex Conſtantino Armenopolo refert Menoch. *de ar-*
316 *bitrar. judic. in princ. tractatus in cohortatione ad judices.* Unde Bald. relatus à Boer. *deciſ. 155. num. 27.* Duobus, inquit, amicis in duabus contrariis opinionibus exiſtentibus, ſanctum eſt
317 pro veritate pugnare. Et quamvis, ut idem Bald. refert in *hoc cap. num. 10.* Io. Andr. det unum prudens conſilium, ut quando opiniones ſunt ita diverſæ, ut in utramque partem poſſit probabiliter inclinari, debeat quis conari, ut habeat judicem propitium: hoc tamen non ideo dixit, quod liberum ſit judici pro utraque opinione ſententiam ferre, ſed quia hoc caſu probabiliter poteſt contingere, ut judex amicitia ductus declinet in unam tanquam probabiliorem *c. Quantuor modis, & Quicumque 11. qu. 3.* Nam cum in dubio eſt animus, &c. ut advertit Boer. *loc. cit.* & propterea Bald. *ubi ſup.* poſt illa verba: debet quis conari ut habeat judicem propitium; immediatè ſubjunxit: non dico claudicantem, quia judex, & judicium claudicare non de-
318 bent. Licebit denique conſiliario ſecundum hanc doctrinam conſulere Regi, ut bellum gerat contra rebellem, & ſimul conſulere rebelli, ut vi armata reſiſtat Regi bellum gerenti, ſi uterque habeat opinionem probabilem ſibi faventem, & tamen certum eſt bellum ex utraque parte juſtum non dari, ut oſtenſum eſt ſupra in 33. fundamento, & defenſionem non competere illi, qui poteſt juſtè, & impugnè offendi, ſecundum communem ſententiam, de qua teſtatur Claudius de Seyſel. in *l. Vi vim, in lectura, num. 26. ff. de juſt. & jur.* Quæ ſanè omnia, & ſexcenta alia ſimilia, nemo ſani capitis inficiabitur abſurda eſſe, & ſcandaloſa, & ideo vitanda, *c. 2. de præſcript. c. Ad aures, de temp. ordinat. cum concord.* de quibus in glos. in ver. Scandalo.

319 Trigeſimum ſextum fundamentum ſumitur ex octavo abſurdo, nimirum quia quàm enormiter hæc doctrina in dies lædat libertatē, immunitatemque Eccleſiaſticam Dei ordinatione, & canonicis ſanctionibus conſtitutam, deplorandum eſt magis, quam commemorandum, quando quidem ſuborta aliqua de his controverſia, Principes ſæculi nihil ex arbitrio ſuo faciunt, ſed quid ſibi liceat, percunctantur à Theologis, quos ad ſua deſideria coacervant ſibi magiſtros. Hi verò ut ſe præbeant zelatores laicalis juriſdictionis prurientes auribus, & quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti, ut plurimum quid Divina Scriptura, Sacri Canones, & probata Concilia ea de re ſtatuant parum inveſtigantes, tantum laborant in perquirendo aliquem Doctorem, qui in eo articulo amplectatur opinionem juriſdictionem ſæculari faventem, aut ſaltem affirmet illam eſſe probabilem: eoque modica cum difficultate reperto (in tanta enim Scriptorum hujus ſæculi multitudine nūquam deſunt qui palam Potentatibus adulentur, & juriſdictioni Eccleſiaſticæ ſint infenſi) protinus conſulunt, ſuadentque Principibus, & Magiſtratibus ſæcularibus, ut opinione illa liberè utantur. Et ab hac potiſſimum radicè, ni fallor, provenit, ut multi cenſuris eccleſiaſticis irretiti, deſpiciant abſolutionem à Sede Apoſtolica obtinere, nec abſtineant à perceptione Sacramētorum, exiſtimantes ſe tutos eſſe in conſcientia; & tamen manifeſtum eſt magiſtrorum conſilia, quæ dantur contra præcepta legis, aut contra id, quod publicè tenetur per Eccleſiæ authoritatem, à peccato erroris non excuſare, ut per D. Thom. *d. quolib. 3. art. 10.* & *quodlib. 8. art. 13.* Unde fateri oportet hanc doctrinam non eſſe à Deo, cum tam crebro occaſionem præbeat convellendi jura, privilegia Eccleſiæ. Ad hoc *c. Concilia §. hinc 17. diſt. c. Quis dubitet, Duo ſunt,* & *c. fin. 96. diſt.* & *c. 1. De immunit. Eccleſ. lib. 6. cum multis concordantibus.*

320 Trigeſimum ſeptimum fundamentum deducitur ex nono abſurdo, nempè quia hæc doctrina reddit homines ignavos, eoſque ab omni ſtudio contemplandæ veritatis abducit. Nam ubi primum quis in aliqua controverſia morali intelligit extare opiniones probabiles, & ſe habere libertatem ſequendi quam maluerit, licet minus probabilem, ac minus tutam, non laborat pro veritate ulterius aſſequenda: quo fit, ut hoc ſæculo pauci inveniantur profundæ ſcientiæ, qui velut ſplendor effulgeant firmamenti, & velut ſtellæ in perpetuas æternitates, manſuri ad juſtitiam valeant plurimos erudire, ſecundum quod legitur in *c. Super ſpecula, de Magiſtris.* Imò
321 ut ait Bald. *conſ. 343. num. 4. lib. 1.* actus argumentandi eſt apud infinitos, concluſio reſpondendi, & medicina ſanandi apud paucos. Confert textus in *c. Nec mirum, verſ. Nec poteſtas* ibi: *Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes. 26. q. 5.* Addit Julius Mercorus *de probabilitate opinionum par. 3. art. 4.* futurum eſſe, ut admiſſo uſu probabilitatum libri qui tractant de morali materia brevi tempore contemptibiles ſiant, imò tota ſcientia moralis contemptui habeatur; nam caſus qui poterit unicuique occurrere, aut erit facilis, aut difficilis. Si facilis, non erit opus ſtudio, nec revolutione librorum pro ejus reſolutione: ſi difficilis, jam experimur difficultatem propoſitionis ex eo prevenire, quia utrinque ſunt rationes ſuaſibiles,

biles, ut habetur *1. Topicor. cap. 9. in princ.* Unde ſtatim, atque aliquis apprehendit caſum propoſitum eſſe difficilem, ſimul etiam apprehēdet illum eſſe pro utraque parte probabilem, & ſine alio ſtudio ad quam maluerit partem tuta conſcientia ſe applicabit. Ad quid ergo pro dirigendis conſcientiis deſudare, ac libros volvere labore ſupervacuo? *cap. fin. 7. q. 1.* gloſ. ult. in *c. Charitatem 12. q. 2.*

322 Trigeſimumoctavum fundamentum ſumitur ex decimo abſurdo, quod eſt de relaxatione conſcientiæ. Nam cum ſenſus hominis proni ſint ad malum; Geneſ. 8. *c. Omnis ætas. 12. q. 1.* ex libertate eligendi quamcunque opinionem probabilem fit, ut plerique eligant opiniones prurientes auribus, & indulgentes ſenſui, *c. Nec mirum, verſ. Hac poteſtas, 26. q. 5.* Unde plurimum relaxantur fidelium conſcientiæ, & frangitur nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, *c. Diſciplina, 45. diſt.* gloſ. in *c. 2. §. Nulla quoque, in ver. Conſuetudine de pœnit. & remiſſ. lib. 6.* & in *c. fin. in ver. Rationabilibus, prope fin.* De conſuetudine obſervatum eſt namque homines alioquin in jejuniis auſteros, à ſancta obſervatione deſtitiſſe, auditis Scriptorum noſtri temporis opinionibus jejunandi obligationes relaxantibus, ut dicemus infra in 40. fundamento ſub *n. 356. verſ. Obligationes,* contra ea, quæ in hac ipſa jejunii materia conſulit Pontifex in *c. 1. de*
323 *obſerv. jejun.* Et nonnulli, qui parati erant relinquere occaſionem proximam peccandi, modum invenerunt in ea perſeverandi, poſteaquam audierunt ſententiam Authoris affirmantis non modo eſſe licitum in hujuſmodi occaſione manere ſed etiam in eam ultro ſe conjicere; ob ſpirituale, aut temporale ſuum, aut proximi bonum
324 ut patebit eod. *n. 336. verſ. Tametſi.* Et ſimiliter alii, qui propoſuerunt è domo concubinam ejicere, à propoſito receſſerunt, audita alterius Theologi ſententia aſſerentis concubinarium non teneri eam repellere, ſed tantum polliceri ſe cum ipſa non peccaturum, quando ea dimiſſa triſtius vitam duceret; ut pariter inferius patebit eod. *n. 335. verſ. Concubinarium.* Item alii,
325 qui (quantum humana fragilitas patitur) conſueverunt cum interna attentione Miſſam audire, atque Officium Divinum recitare, faſſi ſunt omnem ſollicitudinem, & ſcrupulum depoſuiſſe, poſteaquam intellexerunt ſatisfieri præcepto Eccleſiæ Miſſam audiendo, & officium recitando etiam cum diſtractione voluntaria, eo quod Eccleſia non poſſit præcipere ut aſſiſtant, & recitent cum attētione, ſeu devotione interna, quod affirmarunt Ægidius Coninch *de Sacram. in 3. 1. q. 83. art. 6. n. 291. & 297.* Paulus Layman *tract. 7. c. 3. n. 2.* Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 25. nu. 3. in gloſ. litera* P. Quorum tamen opinionem nec vetam, nec probabilem eſſe latiſſime oſtendimus in *c. Dolentes, anu. 17. uſque ad n. 67. de*
326 *celebr. Miſſar.* Rurſus paucis abhinc annis quidam Regulares audita opinione, quam nonnulli Authores probabilem dicunt, quod Summus Pontifex non poſſit Regularibus ad præſcriptum Regulæ reformationem indicere, præter conſuetudinem, quæ in Religione vigebat tempore profeſſionis emiſſæ, auſi ſunt debitam mandatis Apoſtolicis obedientiam denegare. Et tamen nedum hoc caſu, in quo hujuſmodi opinio eſt manifeſtè falſa, & contra *c. Ex parte, de Regular. Recolentes,* & ibi dixi, *num. 7. & 9. & c. fin. de ſtat. Monac.* & contra Conc. *Trid. c. 1. ſeſſ. 25. de Regular.* Sed etiam ſi eſſet dubia, nihilominus parendum eſſet propter bonum obedientiæ. *c. Quid culpatur, in fin. 23. qu. 1.* gloſ. *fin. in c. 2. De major. & obed.* Et profectò ſi quis intelligat ſecundum unam opinionem ſe non teneri votum Religionis adimplere, aut damnum illatum reficere, aut uſuras acceptas reſtituere, vel quid ſimile, & liberum ſibi eſſe utramlibet opinionem amplecti cum ſecuritate cōſcientiæ, quis credat eum velle ſervituti Religionis ſe mancipare, aut reputare ſe reſtitutioni obnoxium, cum ab his poſſit ſe eximere eligendo opinionem minus probabilem ſibi faventem, relicta contraria probabiliori, ac tutiori? Præ-
327 ſertim vero quia multi affirmant in conflictu opinionum probabilium poſſe virum doctum, relicta opinione, quam probabiliorem credit, juxta probabilem conſulere, quando pœnitentem eximit ab obligatione reſtitutionis, & alia quacunque: Secus autem quando ipſum ad quippiam obligat. Atque ita ſecundum hanc Theoricam conſultores, & judices animarum ſequi non poſſunt opinionem minus probabilem, quando illa eſt ſtrictior, & ſecurior pro ſalute animæ pœnitentis, ſed ſolùm quando eſt laxior, & periculoſa. Quod affirmarunt Vaſquez *in 1. 2. diſp. 62. c. 9. n. 47.* & Salas *in 1. 2. tract. 8. diſp.*
328 *unic ſect. 9. n. 85.* Quinimò (quod hactenus non eſt auditum) Confeſſorem teneri opinionem liberantem & largiorem, minuſque tutam declarare pœnitenti de illa interroganti, ſcripſerunt idem Salas *ubi ſup.* & Sanchez *in Decal. to. 1. lib.*
329 *1. c. 9. num. 47.* Ac demum in conſcientia tutum eſſe illum, qui propoſitum habet varios Doctores conſulendi, donec aliquem juxta deſiderium ſuum reſpondentem inveniat, Author eſt idem Sanchez *d. c. 9. num. 29.* Licèt hunc in peſſimo ſtatu eſſe rectius affirmet Adrianus *in 4. de reſtit, quæſt. de præſcript. dub. 1. verſ. His præmiſſis,* & Navar *in manual. c. 17. num 83.* vides ergo per quam latam viam ducantur pœnitentes à defenſoribus probabilitatum: & tamen Dominus ait Matth. 7. 14 *Quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam.* Quare noſtro ſæculo verificata videntur verba Apoſtoli 2. *ad Timoth. 4 Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt,* &c. Quē locum præclarè ad rem noſtram explicans Beatus Dionyſius Carthuſianus ait: (Erit enim tempus cum homines ſanam, id eſt animarum languores ſanantem, doctrinam non ſuſtinebunt, id eſt patienter non audient: ſed ad ſua deſideria, id eſt, ut ea audiant, & faciant quæ deſiderant vitioſo affectu, coacervabunt, id eſt congregabunt ſibi magiſtros pro eorum beneplacito docentes, & operantes.)

330 Trigeſimum nonum fundament um elicitur ex undecimo abſurdo, quod eſt de effrænata multitudine probabilium opinionum. Cum enim nulla ferè ſit veritas moralis, quæ plauſibili aliqua ratione oppugnari non poſſit, nulli dubium eſt, quin omnis regula morum poſſit everti ex libertate opinandi, non modo in præceptis humanis, verumetiam in divinis, & naturalibus, dum de ipſis interdum non occurrunt nobis rationes

tiones demonſtrativæ. Vnde his temporibus eò res perducta eſt, ut nullus ferè ſit articulus in moralibus, in quo non ſit varietas, vel contrarietas opinionum, adeo ut in ſolo opere non ita pridem impreſſo reſolutionum moralium Antonini Dianæ numerentur in unum collectæ quæſtiones ſupra ter mille cum opinionibus, & Authoribus pro utraque parte plerumque affirmantibus aut ambas eſſe probabiles, aut unam probabilem & alteram probabiliorem, & in quibus ferè omnibus agitur de mortali peccato, ut de Sacramentis, de Cenſuris, de Votis, de Jejunio, de reſtitutione, & aliis hujuſmodi, quæ amplectuntur univerſam fere materiam ad forum conſcientiæ pertinentem. Quem ſcribendi morem paſſim obſervant & alii plures ex recentioribus
331 Theologis. Quinimo apud multos receptum videtur, ut probabilitas opinionis non ſolum eliciatur ex rationibus, & argumentis congruentibus, ſed etiam ex ſimplici authoritate unius docti, & pii Doctoris, ut tenent Gregor. de Valent. *in 1.2. diſp, 2. qu. 12. punct. 4. qu.* 4. Emanuel Sà *in Summ. in ver. dubium. num.* 1. Sanchez *in Decal. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *nu.* 7. Filliucius *to.* 2. *tract.* 21. *c.* 4. *num.* 134. & alii apud Dianam *reſol. moral. par* 4. *tract.* 4. *Miſcell. reſol.* 30. Quod tamen vix dixerunt Doctores noſtri de opinionibus gloſſarum, ut notat Decius in c. 1. *n.* 94. *ſup. eod.* Et quamvis hæc opinio ita generaliter, & abſolutè concepta ſuſtineri non poſſit, ut dicemus infra in 4. quæſt. tamen quidam Author modernus viã quamdam adinvenit eam defendendi veriſimiliter quidem, ſed non verè, ut loquar cum Ariſtotele in 4. *Metaph. c.* 3. *poſt med.* ſic enim ratiocinatur: (Sententia illa proculdubio eſt probabilis, quæ pro ſe habet quatuor ſaltem Doctores probos, & doctos. Sed hæc ſententia quæ docet opinionem reddi probabilem ex authoritate unius doctoris, habet pro ſe quatuor ſaltem authores doctos, & probos, videlicet quos ſupra proximè retulimus. Ergo probabilis eſt. Quamobrem ſi unicuique licet ſequi quamcumque opinionem probabilem, & probabilitas oritur etiam ex authoritate unius Doctoris: jam licet ſequi opiniones ferè omnes etiam erroneas, ac temerarias, cum hodie in moralibus nullum quaſi ſit paradoxum, quod non nitatur authoritate alicujus Doctoris, aut certè negari non poteſt quin errandi occaſio hinc præbeatur minus doctis, qui veritatem profundius ſcrutari nec ſolent, nec ſciunt. Non enim deſunt, ut ſæpe audivimus, qui dicant: ſufficit mihi, ut pro meæ conſcientiæ quiete ſic doceat talis, vel talis Theologus ex neotericis, quibus magis deferendum eſſe, quàm antiquis, quorum opiniones poſſunt eſſe antiquatæ, confidenter affirmat Thomas Sanchez *in Decal. tom.* 1. *d. c.* 9. *n.* 11. Quare hæc doctrina probabilitatum videtur fovere veluti quamdam libertatem conſcientiæ; ac proinde magnopere indigere dextera Dei, & Beatiſſimi Romani Pontificis proviſione, ne venenum jam plus nimio dilatatum ulterius ſerpat. Etenim ſi optimæ ſunt leges, quæ quam pauciſſima judicis arbitrio reliquerunt ſecundum Philoſophum 1. *Rhetor.* fateri oportet peſſimam eſſe hanc doctrinam, quæ ferè omnia relinquit libero cuiuſque arbitratui. Nam qui legem imperare jubet, is legem, & Deum imperare jubet: qui vero hominem, belluam adjungit, ut idem docuit 3. *Po-*
332 *liticor.* Præſertim vero quia idem Author Modernus non erubuit ſua epiſtola diſſeminare hanc propoſitionem, videlicet, Opiniones probabiles efficere, ut quod olim peccatum erat, modò amplius non ſit. Quod ſi verum eſt, jam opiniones probabiles ſunt ſupra legem Dei, &
333 naturæ, & tamen D. Thomas *quodlib.* 8. *art* 13. & *quodlib.* 3. *art.* 10. palam docuit opiniones Magiſtrorum minimè efficere ut quis excuſetur à peccato, ſi agat contra legem Dei, ſicut etiam tetigimus ſupra *num.* 319. Nam, ut dicitur Matthæi 15. *Si cæcus ducatum cæco præſtet, ambo in foveam cadunt.* Sed quicumque errat, cæcus eſt in quantum errat, *c. Hinc etenim,* 49. *diſt.* Ergo quicumque ſequitur opinionem errantis magiſtri, in foveam peccati cadit. Ad idem c. *Cum ſit art,*
334 *in fin. de ætat. & qualit.* Quapropter non immeritò Antonius Merenda *in ſuo tractatu de hac materia noviſſimè impreſſo in Præfatione pag.* 7. *num* 14. rotundis verbis affirmat, uſum probabilitatum eſſe commentum Diaboli ad enervandam vim præceptorum. Ad quod vide Epiſtolam Archiepiſcopi Mechlinienſis inferiùs relatam n. 37[illegible] nec non epiſtolam fratris Vincentii Baronii Diffinitoris Toloſæ Ordinis Prædicatorum impreſſam initio Tractatus de probabilitate opinionum fratris Julii Mercori ejuſdem Ordinis, in qua refertur Sanctiſſimi D. N. Alexandri præceptum, ſeu conſilium in Generali Capitulo evulgatum, ac Theologis Thomiſtis quotquot ſunt in Orbe Chriſtiano à Diffinitoribus deferendum, videlicet: Tædere Beatiſſimum Patrem tot novarum opinionum hoc ſæculo in Theologiam moralem inductarum, quibus diſciplina Evangelica reſolvitur, ac conſcientiis cum gravi animarum periculo illuditur, & ſe maximè velle à Theologis noſtris in Eccleſiæ hoc morbo occulto laborantis remedium, opus parari ex ſeveriori, & tuta Sanctiſſimi Præceptoris doctrina, quo hæc morum, & opinionum licentia, quæ in dies graſſatur, quaſi cauterio cohiberetur.

335 Quadrageſimum fundamentum deſumitur ex duodecimo abſurdo de innumeris ferè opinionibus falſis, temerariis, & ſcandaloſis, quæ ex libertate eligendi quaſcumque opiniones probabiles, tanquam ex æquo Trojano in dies prodeunt, & quamplurimæ pallio probabilitatis tectæ, traduntur à Scriptoribus noſtri temporis, quæ revera non ſunt tolerandæ. Ex quibus libet referre infraſcriptas, ut ex iis poſſit unuſquiſque intelligere quouſque progreſſi fuerint in morali materia hodierni conſultores animarum.

Ut leges etiam Pontificiæ obligent, requiritur conſenſus, & acceptatio Populi, qui propterea non peccat, etiamſi abſque ulla cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam. Azor. *inſtit. moral. par.* 1. *lib.* 5. *c.* 4. *quæſt.* 1. Villalob. *in Sum. tom.* 1. *tract.* 2. *dub.* 16. *num.* 6. & alii, quos ſequitur Antonin. Diana *reſol. moral lib.* 1. *tract.* 10. *reſol.* 1.

Poteſt Epiſcopus jure ordinario diſpenſare contra legem Concilii generalis, vel Summi Pontificis, quoties diſpenſandi facultas illi non adimitur, etiamſi facilis ſit aditus ad Papam. Baſil. Pont. *de matrim. lib.* 6. *c.* 8. *nu.* 11. allegat Sotum *in* 4. *diſt.* 32. *qu. unic. art. ult.*

Qui

Qui perdidit aliquam authenticam ſcripturam, licitè poteſt aliam ſimilem falſam confingere. Emanuel Sà *in Sum. ver. Falſarius.*

Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ. Probabile dicit Fagundez *reſol. mor. præcep.* 2. *lib.* 1. *c.* 4. *num.* 4. *in fin.*

Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendentem per feneſtram ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem inſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter. Caſtr. Palao, Merula, Hurtad. & Alphonſus de Leon apud Dianam *par.* 5. *tract.* 7. *reſol.* 25. & Julium Mercorum de Probabilitate opinionum *par.* 3. *art.* 9. *verſ. Famulus.*

Titius decies ingreſſus eſt domum cujuſdam mulieris, quinquies peccavit, & quinquies non peccavit. Si iterum ingrediatur, quamvis probabiliter timeat ſe peccaturum, non peccat, ſi etiam ſperet ſe non peccaturum, quia nemo tenetur vitare periculum probabile peccandi, ſed ſolum periculum proximum, quod tunc eſſet, quando Titius decies acceſſiſſet ad illam domum & octies peccaviſſet. Ita Caramuel *in Theol. Regul. diſput.* 70. apud Julium Mercorum *d. par.* 3. *art.* 24. *verſ. Secundus caſus.*

Clericus, ſi res ei ſubreptæ excedant valorem trium, quatuor, aut quinque ducatorum, poteſt ſine peccato, & incurſu irregularitatis occidere furem cum dictis rebus fugientem catapulta in eum exploſa. Valerius Reginaldus *in praxi fori pænitentialis, tom.* 2. *lib.* 2. & *totius operis lib.* 21. *c.* 5. *nu.* 64. & *ſeqq.* & *præcipuè nu.* 68. poſt Molin. quem citat *de juſt.* & *jur. tract.* 2. *diſp.* 16.

Regulares in foro conſcientiæ poſſunt uti privilegiis ſuis, quæ ſunt expreſsè revocata per Concilium Tridentinum, Henriquez *in Sum. de pænit. Sacram. c.* 6. *num* 6. Rodriquez *in quæſt. regular. to.* 1. *qu.* 8. *art.* 9. Sanchez *in Decal. tom* 2 *lib.* 5 *c.* 4. *num.* 18.

Prælati Religionum, ut ſunt Priores, Guardiani, Miniſtri, & ſimiles licèt non habeant approbationem, & licentiam ab Epiſcopis, poſſunt nihilominus audire confeſſiones ſæcularium, quia quamvis non habeant beneficium Parochiale, largo tamen modo dicuntur ipſum habere, quia habent curam animarum, & ſunt communiter probatiores, & digniores pleriſque ſæcularibus habentibus curam; & conſequenter per eos ſatisfit menti Concilii Tridentini. Sunt verba Joannis Valerii *in differen. utriuſque fori, in ver. Nullitas, differ.* 5. *n.* 3.

Cum ſubditis, qui ob paupertatem ad Urbem accedere non valent, poſſunt Epiſcopi diſpenſare in caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis. Sanchez *in Decal. to.* 1. *lib.* 4. *c.* 40. *num.* 39. & Salas *de legib. diſput.* 20. *ſect.* 3. *num.* 27.

Moniales exire poſſunt à Monaſterio non ſolum in tribus caſibus magni incendii, epidimiæ, & lepræ, juxta Bullam Pii V. ſed etiam dum imminet periculum probabile gravis, & diuturni morbi. *Bonac. in tract. de leg. diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *num.* 19. & alii apud Dianam *reſol. moral. lib.* 1. *tract.* 1. *reſol.* 13. ubi addit non obſtare declarationem Sac. Congregationis ab eo relatam quia de ea non conſtat authenticè.

Licet jurare falſum etiam in judicio, ſi jurans gerat aliquid in mente, quod efficiat ſenſum verum. Filliuc. *in quæſt. moral. tom.* 2. *tract.* 25. *c.* 1. *num.* 236. Sanchez *in Decal. to.* 1. *lib.* 3. *c.* 6. Leſſius *lib.* 2. *c.* 31. *dub.* 3. *num.* 14. exempla plura habentur apud eoſdem Authores.

Diſpenſatio inter conſanguineos, vel affines non eſt ſubreptitia non facta mentione de copula habita inter eos ante, vel poſt matrimonium ſtylo Curiæ non obſtante. Baſil. Pont. *de matrim. lib.* 8. *c.* 17. Probabilem dicit Sanchez *eod. tract. tom.* 3. *lib.* 8. *diſp.* 25. *num.* 12. & probabiliſſimam, & tutam in praxi Diana *reſol. moral. tom.* 1. *tract.* 10. *de leg. reſol.* 44. addens in tali caſu non teneri obtinentes diſpenſationem reſpondere Epiſcopo de copula interroganti, ſed poſſe ſine peccato negare reticendo in mente, ut tibi dicam.

Epiſcopi poſſunt ex magna neceſſitate diſpenſare etiam ante matrimonium contractum in impedimentis derimentibus. Sanchez *de matrim. lib.* 2. *c.* 7. *num.* 40. Baſil Pont. *eod. tract. lib* 8. *c.* 13. *num.* 6. qui citat Vaſquez & Salas, & exemplificat; Si morti proximus vellet contrahere ad legitimandos liberos, vel reſtaurandum honorem, aut pro bono pacis.

Principes ſæculares ex genere, & natura ſuæ poteſtatis poſſunt impedimenta matrimonium dirimentia fidelibus ſibi ſubditis ex juſta cauſa ſuis legibus indicere eo modo, quo Summus Pontifex id poteſt. Thomas Sanchez *de matrim. lib.* 7. *de imped. d.* 4. *qu. num.* 2.

Bulla Sixti V. contra Aſtrologos non obligat in foro conſcientiæ, ſed in foro externo tantum. Probabilem dicunt Suarez, Valentia, & Rodriquez apud Sanchez *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 38. *num.* 34.

Judices laici advocantes ad ſe cauſas Eccleſiaſticas, excuſantur ex tolerantia Summi Pontificis. Coriolan. *in Bulla Cœnæ ad fin.* & alii, quos refert, & ſequitur Ceval. *in tract. de cognit. per viam violentiæ gloſ.* 8. *num.* 42.

Regulares qui ſub pœna excommunicationis prohibentur colloqui cum Monialibus, non prohibentur colloqui cum Abbatiſſa, quia non venit appellatione Monialium. Diana *reſol. moral. par.* 3. *reſol.* 48. *in* 3. *notab.* ſubdens nec incidere in pœnas Decreti Sac. Congreg. ſi explicent alicui Moniali caſum conſcientiæ, cum talis locutio ſpeciem habeat ſermonis, & exhortationis. Allegat Laurentium de Peyrinis *in privil. Minor. tom.* 2. *conſt.* 6. *Pii V.* §. 10. *num.* 36.

Confeſſor ob ſolatium ſcrupuloſi anxiè petentis abſolutionem, cum tamen indiſpoſitus ſit, poteſt verba abſolutionis ſine intentione proferre. Et licet ſacerdoti miniſtrare hoſtiam non conſecratam pro conſecrata mulieri, quam cogit maritus ad communicandum, quæ ſine jactura famæ non poteſt communionem omittere. Jo. Sanc. *in ſelect. diſp.* 35. *nu.* 6. Ludovic. de S. Jo. *in Sum. tom.* 1. *qu.* 7. *de Euchar. art.* 8. *differ.* 3.

363 Libet etiam hic referre aſſertiones periculoſas plurimorum recentiorum in materia Theologiæ moralis, quas Parochi Urbis Pariſienſis, & Rothomagenſis, ut mihi relatum fuit, univerſo Clero Gallicano authoritate Superiorum damnandas propoſuerunt excerptas ex eorum libello ſupplici oblato in Novembri 1656. cum perſpicuè D. Thomas ſentiat *quodlib.* 3 *art.* 10. & *quodlib.* 8. *art.* 13. opiniones Doctorũ minimè impedire,

pedire, quo minus quis reus fiat, dum agit contra legem Dei. Contra aſſerunt hi recentiores, opinionem aliquam probabilem eſſe, cum ab uno ſolo Doctore gravi ſuſtinetur; & à peccato immunem eſſe qui relicta opinione, quam veram credit, & quæ magis tuta, contrariam ſequitur minus probabilem, minuſque ſecuram. Felliuc. *moral.quæſt.tract.*21.*c.*4.*nu.*128. Tannerus *Theol. ſchol. tom.*2. *diſp.*2.*quæſt.*6. *dub.*3. Sanchez *in Sum.lib.*1.*c.*9.*n.*7. Layman. *Theol. moral. lib.*1 *tract.* 1.*c.*5.§.2.*num.*6.

Opiniones probabiles efficere, ut quod olim peccatum erat, modò amplius non ſit. Vide Caramuel *epiſt.ad Antonin. Dianam*, poſſe Caſuiſtas reſpondere juxta opiniones non ſuas, tametſi eas falſas credant, ut ſuis conſultoribus faveant, atque adeò eoſdem reſpondere poſſe juxta ſententiam unam, atque oppoſitam. Laym. *Theol.moral lib.*1.*tract.*1.*c.*5.§.2.*num.*7. Eſcobar *Theol.moral.tract.*1.*cap.*3.*num.*24. Conditiones ad actum peccandi tot, atque tantas ab iis requiri, ut innumera crimina excuſari poſſint. Baunii *Sum.peccat.c.*39.*p.*906. *edit.*6.

Enervare eoſdem Eccleſiæ canones in molliſſima punitione criminum quantumvis atrocium. Eſcobar. *Theol. moral.tract.*1.*exem.*8.*c.*3.

Poſſe quempiam occidi, ut ejus impediatur alapa, aut percuſſio fuſtis. Azor. *inſtit. moral. art.*3.*lib.*2.*p.* 105. Filliuc. *tom.*2. *tract.* 29.*c.*3. *num.*50. Leſſius *de juſt.& jur.lib.*2.*c.*9.*d.*12.*n.*77. Eſcobar *Theol. moral. tractat.* 1. *exemp.*7.*c.*3. Becanus *Summ. part.* 3.*tom.* 2. *c.*69. *de homicid. quæſt.* 8.

Etiam Eccleſiaſtico, uti & Religioſo licere ſcientia, ac virtute partum honorem tueri hominem perimendo, qui contumeliis, atque calumniis illum appeteret. Amicus *tom.*5.*diſp.* 36. *num.*118.

Doctrinam hanc Amici, quæ dat facultatem Religioſo hominem perimendi, qui calumniam illi comminatur, à Caramuel propugnari, tanquam omnium communem, cujus contraria neque ſit probabilis. *Theol. fundamental. fundamen.* 55.§.6. *pag.*544.

Jure ambigi poſſe ſi Religioſo mulierem à ſe turpiter cognitam occidere haud liceat, quando factum vulgat. Caramuel, *ibid.*§.7 *pag.*551.

Sicut haud eſt nefas tueri honorem contra invadentem, falſum crimen illi impingendo, & fas eſſe illum occidendo, Caramuel *Theol.fundamental.fundam.*55.§.6 *pag.*550.

Licitum eſſe juxta quoſdam (ſpeculativè) aut juxta alios etiam (practicè) ſauciare, ac interimere qui colaphum impegerit, tametſi aufugiat. Leſſius *de juſt.& jur.lib.*2.*c.*9. *dub.*12.*nu.* 90. Reginaldus *in praxi lib.*21. *num.*61. Filliuc. *tract.*29.*c.*3 *nu.* 5. Layman. *lib* 3. *tract.*3.*part.*3, *tom.*3. *num.*3. Eſcobar. *Theol. moral. tract.*1. *exemp.*7.*c.*3. *Praxis* Caramuel *Theol. fundamental. fundam.* 55. §.8. *pag.*551.

Falſum accuſatorem, atque adeo teſtes, & judicem licere occidere, quando aliter oppreſſio innocentis impediri nequit. Tannerus *to* 3.*diſp.* 4.*qu.*8.*d.*4.*num.*83. Sanchez *oper.moral. in Decal. lib.*2.*c.*39. *num.* 7.

Procurare abortum licere ante animationem fœtus, ut conſulatur vitæ, & honori puellæ. Ægidius Trullench, *in Decal.tom.*3, *lib.*5.*c.* 1. *dub.*4. *num.* 1. Et quidam Theologus apud Dianam *part.*6.*tract.*8.*reſol.* 37.

Jure poſſe occidi qui dicit, mentiris, aut injurias profert. Eſcobar *Theol. moral. tractat.* 1. *exem.*7.*c.*3. Reginaldus *lib.*21.*c.*5 *n.*60.

Poſſe quoque occidi qui bona noſtra eripit etiam fugientem, dummodo pretioſum quid auferat. Leſſius *de juſt.& jur. lib.*2. *c.*9.*d.*11. *num.* 66.& 72. Eſcobar *Theol. moral. tractat.*1. *exem.* 7.*c.*3.

Quibuſdam caſibus permitti acceptationem duelli. Eſcobar *Theol. moral. tract.* 1. *exem.*7. *c.*3. Layman *lib.*3.*tract.*3.*p.*3.*c.*3.*num.*2 & 3. Hurtado de Mendoza in 2.2 *diſp.*170.*ſect.*9.§. 82. apud Dianam *part.*5.*tract.*19.*Miſcell.*2.*reſol.* 99. Simoniam non eſſe dare, aut recipere bonum temporale pro ſpirituali, quando datur ut motivum, & non quaſi pretium. Gregor. de Valent. *diſp.*6.*quæſt.*16. *punct.* 3.*pag.* 2039. & *ſeq.* Eſcobar *Theol. moral. tract.*6.*exem.*2.*c.*6. *n.*40. Milhardas *in Manuductione Curatorum c.*63.*inſtit.*1.*num.*2.

Item ſimoniam non eſſe beneficium acquirere promittendo pecuniam, quando intentio numerandi deeſt. Eſcobar *Theol.mor.tract.*6.*exam.* 2.*c.*2.*num.*19.

Divinatorem teneri ad reſtituendam rem acceptam pro divinatione, ſi ſolum conſuluit aſtra; ſi dæmonem, non item. Sanchez *Sum. Caſuum l.* 2.*c.*38.*n.*96.

Neminem teneri, aut jure naturæ, aut legum reſtituere acceptum pro proferenda ſententia injuſta, aut aſſaſſinatu committendo, vel adulterio, verùm licitè illud retinere. Leſſius *de juſt. lib.*2.*c.*19.*dub.*8.*num.*52.

Lata janua aperta furtis domeſticis per Baunii *Sum.peccat. p.*213.& 219. *edit.* 6.

Reſtituenda non eſſe damna, quæ tertius fecit nobis authoribus. Baunii *Sum. peccat.p.* 307. *edit.* 6.

Sub pœna peccati mortalis obligationem non eſſe ad reſtituendam totalem ſummam per minutiora plurima furta acquiſitam. Baunii *Sum. peccat.p.*220.*edit.*6.

Uſura palliata ab iſtis Caſuiſtis ſub nomine Majoris, cui perperam imponunt Baunii *Sum. peccat.p.*33.& *ſeq.edit.*6.

Invidiam non eſſe peccatum mortale ob proximi bonum temporale conceptam. Baunii *Sum. peccat.p.*123. *edit.* 6.

Quod ſacerdos pecunia accepta pro Sacrificio Miſſæ celebrando, aliam poſſit recipere pro ſacrificii parte ad ipſum ſpectante. Eſcobar *Theol.moral.tract.*1.*exam.*11.*c.*9.

Miſſam ritè audiri dum quatuor ejuſdem partes eodem tempore audiuntur. Eſcobar *Theol. moral.tract.* 1.*exam.*11.*c.*9.*p.*146.*edit. Lugdunen.* 1644. Baunii *Theol. moral.p.*1.*tract.*6. *de præcepto audiendæ Miſſæ quæſt.*9.*p.*312.

Obligationes jejunandi relaxat Eſcobar *Theolog.mor.tract.*1.*exam.*13.*c.*3.

Curam Confeſſarii de judicando ſtatu pœnitentis huc demum reduci ſi petenti num doleat de peccatis cum propoſito non amplius ea perpetrandi, id verbulo affirmet, eique Confeſſarium credere oportere. Filliuc. *mor. quæſt. to.*1. *tract.*7.*num.*359. Suarez *in* 3.*part.tom.*4.*diſp.*32. *ſect.*2.*num.*2.

Quod

Quòd pœnitens, tametſi interrogatus à Confeſſario, non ſit obligatus ei confiteri peccatum, de quo ſe accuſat conſuetudinis eſſe, ſeu in quod frequentiùs labatur. Baunij *Theol.mor.part.* 1.*tract.*4.*de pœnit.qu.*15.*p.*137.

Tametſi occaſio proxima peccandi dicenda ſit, quæ per ſe ad peccatum ducit, & in qua homo conſtitutus nunquam, aut ferè nunquam immunis eſt à lapſu, poſſe nihilominus in ea manere, imò ſeſe ultrò in hanc conjicere ob ſpirituale, aut temporale ſuum, aut proximi bonum. Baunij *Theol.mor.p.*1.*tract.*4.*de pœnit.q.*1.*pag.*93. & 94.

Concubinarium haud teneri pellere domo concubinam, verum ſolùm polliceri ſe non deinceps cum ea peccaturum, quando eâ relictâ triſtius vitam tranſigeret. Sancius in *Select.diſp.* 10.*n.*20. apud Dianam 5.*par.tract.*19.*reſol.*108.

Quòd ratio damni temporalis facit, ut abſolvi queat conſtitutus in proxima occaſione peccandi, tametſi eam non relinquat. Baunij *Theol. mor.par.* 1.*tract.*9.*de pœnit.q.*19.*p.*94.

Abſolvendos eſſe qui ſunt in proxima occaſione peccandi, tametſi inceſtûs, abſque obligatione, ut ſeſe ſejungant, quando horum lapſus frequentes non ſunt, aut ferè quotidiani, ſed ſolùm quoto menſe ſemel atque iterum. Imò abſolvendum toties quoties filiumfamilias, qui domum paternam deſerere nequit, aut pellere ancillam è domo, qua ſæpè abutitur, etiamſi ſpes nulla affulgeat à peccato eum abſtenturum, quamvis promittentem. Baunij *Sum. peccat. c.* 46.*p.*1084.*edit.*6.

Toties quoties item abſolvendos eſſe juniores, qui ſeſe polluunt, atq; reincidunt ſemper in eadem mortalia peccata, etiamſi non conantes ab his abſtinere. Baunij *Theol.mor.par.* 1. *tract.* 4. *de pœnit.qu.*15.*p.*96.

Neque denegandam, neque differendam abſolutionem eſſe iis, qui ſolent ex habitu mortaliter peccare contra legem Dei, naturæ, & Eccleſiæ, tametſi nulla ſpes appareat horum emendationis. Baunij *Theol.mor.p.*1.*tract.*4. *de pœnit. q.*22.*p.*109.

Quòd dolor de peccato admiſſo conceptus ratione mali temporalis, quod propterea incurſum ſit ob jacturam factam ſanitatis, aut pecuniæ, ſufficiat ad recipiendam gratiam abſolutionis, modo in animum inducat hoc malum à Deo immiſſum fuiſſe. Eſcobar *p.* 11. *tract.* 7. *exam.*9.*nu.*91. Amicus *tom.*8.*diſp.*3.*nu.*13.

Homines non obligari præcepto Charitatis unicum amoris Dei actum elicere, aut aliquod præceptum obſervare motivo ejuſdem amoris, quodque non tam injunctum ſit Deum diligere, quàm illum non odiſſe. Antonius Sirmond. in *defenſ.vir.tract.*2.

337 Quadrageſimum primum fundamentum ſumitur ex Epiſtola typis excuſa Archiepiſcopi Mechlinienſis ad Eminentiſſ. Cardinales Inquiſitionis Romanæ Præfectos, cujus tenor talis eſt.

Eminentiſſimi, ac Reverendiſſimi Patres ac Domini.

Sacræ Veſtræ Congregationis litteras die 18. Aprilis ſignatas, ſequentis Maij die 21. recepi, quibus indicat ſe precibus N. inclinatam, conſuiſſe injungendum mihi, ut Presbyteris .... alioquin examinatis & approbatis, licentiam audiendi Confeſſiones perſonarum ſæcularium concedere non prætermittam; niſi forſan aliquid in hoc ſubſit, quod animam meam contriſtet, juſtaſque cauſas intra trimeſtre coram ipſa Sac. Congregat. allegandas, hujuſmodi licentias denegandi habeam: futurum alioqui, ut alteri Epiſcopo facultas demandetur eoſdem examinandi, atque approbandi, ſi intra præfixum ſpatium congruas denegationis meæ rationes proferre neglexero. Hoc eſt, Eminentiſſimi Patres, quod urgente extremâ ſenectâ meâ ad dandam ſupremo Judici totius villicationis meæ rationem, ſupra quam dici poteſt animum meum contriſtat, quòd non tantùm mundum in maligno eſſe poſitum, ſed quotidie videam in pejus & pejus refrigeſcente charitate declinare. Hujus miſerandæ declinationis causâ, (ut partim experientiâ propriâ obſervavi, partim ex judicio & relatu virorum, qui mihi ab integritate morum, zelo animarum, doctrinâ, & rerum uſu probati ſunt, ſæpius cognovi) prima & potiſſima eſt hodierna multorum Confeſſariorum indulgentia, qua nimis laxant habenas peccatoribus, fidentes quibuſdam noviter inventis opinionibus quorundam Theologorum, quorum ſtudium non tendit ad ſectandam Evangelicam veritatem, & traditam nobis à Sanctis Patribus vitæ normam; ſed ad excuſandas excuſationes in peccatis, & eorum turpitudinem pallio probabilitatis obvelandam. De quibus Propheta Ezechiel: *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad*
338 *capiendas animas.* In ejuſmodi pernicioſis exceſſibus eò uſque proceſſum eſt, ut ſi quis omnia inſolentia paradoxa ex quorundam libris, & praxi excerpere velit, quibus hodie Eccleſiæ præcepta de obſervandis jejunijs, feſtis, lectione Horarum Canonicarum eluduntur, ſimoniæ, privatæ venditæ, mendacia, perjuria palliantur; obligatio vitandi occaſiones peccatorum extenuatur, Sacramentorum valor, & effectus evidenti periculo nullitatis exponuntur, non epiſtola una, ſed liber integer conſcribendus foret. Cùm autem laxæ regulæ, quæ depravatis hominum affectibus allubeſcunt, facilè eorum judicio probentur, viſi ſibi hoc ſucceſſu earum authores utilem Eccleſiæ operam præſtitiſſe, & auſi petulanter gloriari, ſe probabilitatum rotis quotidie cœli viam ampliare, hoc eſt, eſſe terminos arctæ vitæ, quæ ducit ad vitam ſemel à prima, & inflexibili veritate fixos, denuò proprijs ſuis adinventionibus refigere. Dum adverſus adulterinam hanc Theologiam ſolidioris doctrinæ, Chriſtianæque diſciplinæ cultorum querelas audivi, & non ceſſant hæretici nobis vicini improperare Eccleſiæ noſtræ Catholicæ, talia à quibuſdam ejus Doctoribus circa mores tradi, qualia nec inter gentes audiuntur, laxiores & pericuſioſiores articulos, quorum copia hiſce jungitur, partim ex libris publicè editis, partim ex obſervatione praxis quorundam mihi fideliter relata, colligi curavi, deſuperq; eruditorum meæ diœceſeos tum ſecularium, tum regularium judicium & cenſuram exquiſivi. Quibus viſis & expenſis conatus ſum mollioribus remedijs huic malo occurrere per me, & examinatores meos, monendo admittendos ad excipiendum Confeſſiones, ut ſibi à laxiori doctrina caverent;

ſubinde quoque erudito aliquo ſcripto curavi unum, vel plures ex hujuſmodi articulis refutari. Sed cùm obſervaverim hanc cautelam nequaquam ſufficere, & acrioribus remedijs opus eſſe, propoſui non admittere vel ſæculares, vel regulares ad munus Confeſſarij, niſi prætermitterent etiam juramento, quòd à dictorum articulorum praxi ſibi caverent. Contigit ſub hoc tempus, hoc eſt, anno 1652. die 28. Aprilis ſeſe præſentare examini plures Regulares .... judicavi me opportunè tunc poſſe exequi, quod animo conceperam, & ſiquidem inchoando à dictis Religioſis: tum quia exiſtimabam, quòd dum illi ad dictam promiſſionem præſtandam, & obſervandam eſſent voluntarij, aliorum quoque Ordinum Religioſi non eſſent refractarij: tum quia ipſi laxioribus doctrinis inveniendis & practicandis præ cæteris eſſe addictos certis experimentis didici: è quorum multis unum obſervatum eſt in examine annuo, & die ſupradictis coram Examinatoribus à me deputatis inſtituto; In illo enim dicti Religioſi ex propoſito circa articulos periculoſos examinati, multos ex illis mordicus ſuſtinuerunt, nominatim illum (quem etiam aliunde mihi conſtat ab ijſdem Religioſis fuiſſe practicatum, quod liceat ſacramentaliter abſolvere dimidiatè tantum confeſſos ratione magni concurſûs pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ feſtivitatis, aut indulgentiæ. Quo ſemel admiſſo, paſſim confeſſiones non integræ erunt, cùm dicti Religioſi ad ſua Templa trahant magnam populi frequentiam, & inſuper graves peccatores metu explicandi graviora ſua crimina avidè arrepturi ſint opportunitatem obtinendi abſolutionem, præmiſsâ tantum explicatione unius, alteriuſve levioris delicti. Hinc ſeptem ex dictis Religioſis, qui cæteroquin ſpecimen ſufficientis doctrinæ dederant, diſtuli admittere ad Confeſſiones ſæcularium audiendas, donec cum juramento promitterent, quòd non conformarent ſe præfatis articulis in dirigendis conſcientijs. Quia verò prævidebam fore; quòd juramentum non præſtarent ſine Superiorum ſuorum aſſenſu, hinc dictam copiam articulorum illis tradidi, ut Superioribus ſuis exhiberent, promiſeruntque ſe illis exhibituros. Sed nullum hactenus reſponſum vel illi, vel Superiores eorum mihi dederunt, niſi
339 quòd ab uno ex .... quem judicabam eſſe Profeſſorem in eorum .... Lovanienſi, mihi dictum ſit aliquos quidem ex dictis articulis editos eſſe a .... in Francia: ſed Belgas ad ea non attendere. Ad quod replicabam, quod cùm non ſolerent permitti impreſſiones librorum ..... niſi poſtquam à tribus Theologis per Provincialem deputatis approbati eſſent, nemini dubium eſſe poſſet, quin omnes de .... haberent pro probabili id, quod tot Theologis cum Authore libri viſum fuiſſet imprimi poſſe. Quibus omnibus conſideratis huc uſq; non potui comprehendere, cur per exactionem dictæ promiſſionis dicti Religioſi ſibi per me aliquod gravamen inferri exiſtimarent. Quòd ſi prætenſa ſua gravamina allegâſſent, ea maturè expendiſſem; & ſi juſtas aliquas querelas propoſuiſſent, nequaquam inhærere propoſito meo voluiſſem; non enim mihi mens fuit quidquam iniquo animo adverſus illos ſtatuere, ſed ruinam ſalutis ovium mihi commiſſarum ab invaleſcente hodie laxitate quorundam Confeſſariorum, quam præſertim à ... verebar, avertere. Quia verò ſuſpicari nõ potui alio ipſos prætextu ad ſubterfugiendũ uti, quam quia fortè inter cenſuratos articulos aliqui ſint, quos forſan exiſtimant benignâ interpretatione ſe poſſe in meliorem partem trahere, vel plauſibilibus argumentis ita ſtabilire, ut non videantur tam acrem cenſuram mereri, ne multas intricatas diſputationes ſine ſpe utilitatis cogerer ingredi; eoſdem articulos tranſmiſi facultati Theologicæ Academiæ Lovanienſis maturius expendendos, ut tantummodo exceptis inde aſſertionibus, quæ planè evidentis ſunt abſurditatis, digna eos cenſura perſtringeret: & ſi quas alias paris abſurditatis vel ex libris, vel ex praxi Confeſſariorum comperiſſet, illis excerptis adjiceret; prout factum eſt partim 30. Martij, partim 26. Aprilis 1653. dum aſſertiones numero 17. judicavit in praxi non tolerandas, & authoritate Superiorum meritò prohibendas, ut ex adjuncta copia videri poteſt. Ut igitur, Eminentiſſimi Domini, mandato veſtro in omnibus paream, quantum poſſum, & interim in eliminandis pernicioſis doctrinis, id, quod Epiſcopalis eſt muneris, non prætermittam, paratus ero Religioſos prædictos, quando nihil obſtabit aliundè ad excipiendum confeſſiones admittere, dummodo cum juramento debitæ auctoritati promittant, quòd ſaltem iſtis 17. aſſertionibus, quas ſimiliter alijs tam ſæcularibus, quam Regularibus proponam, nunquam in praxi ſe conformabunt: quod confido Eminentias Veſtras æquiſſimum judicaturas. Duo inſuper ſunt, de quibus Eminentias Veſtras hac occaſione certiores reddere volui: nimirum, quod à Regularibus non obſervetur Decretum Sacræ Congregationis negotijs, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium præfectæ de die 15. Junij anni 1647. quo declaratum Regularibus non competere licentiam abſolvendi à caſibus Ordinario loci reſervatis, aut inpoſterum reſervandis; proinde non poſſe illâ facultate uti ſine licentia ab Ordinario obtenta; tametſi dictum Decretum curaverim tertiâ menſis Octobris 1647. omnium Ordinum Regularium Superioribus inſinuari. Nam unus tantùm Regularis ex Ordine S. Auguſtini facultatem illam à me petijt, cui etiam tanquam viro cordato, & timorato conceſſi. Cæteri prætendunt neſcio quæ privilegia, aut privilegiorum communicationes, inſuper decreti nullitatem, quia ipſis inauditis, emanârit. Alij dicunt illud tantùm eſſe declaratorium, proindeque non valere adverſus ſua privilegia, quæ non ceſſant ſine Decreto, ut ajunt, abrogatorio. Quin etiam aliqui ſunt tam temerarij, ut audeant dicere, ne quidem Sanctiſſimum Dominum ipſorum privilegia revocare, aut limitare poſſe, cùm ſint eis conceſſa ob ſua merita. Alterum eſt, quòd Regulares plurimi in mea Diœceſi confeſſiones excipiunt, etſi nec à me, nec à prædeceſſoribus meis approbati ſint, prætendentes ſatis eſſe, quòd approbati ſint ab alterius Diœceſis Epiſcopo. Ideoque nuper mandavi, ut ex Copia mandati adjuncta patet, omnibus Regularibus ut nomina, & tempus approbationis à me, aut prædeceſſoribus meis datæ exhiberent: quod à plerìſque factum eſt, & deprehenſum quoque

multos ſe intruſiſſe in munus Confeſſarij in mea diœceſi ſine dicta approbatione. Sed quod non ſatis mirari potui, ubi mandatum illud venit ad notitiam Abbatis S. Angeli in Belgio Suæ Sanctitatis Internuncij, voluit, & mihi inſinuari curavit, ut dictum mandatum revocarem: cùm tamen præterquam quod antiquitus id obſervatum ſit, & in Synodo provinciali Mechlinienſi à Summo Pontifice Paulo V. confirmata, pro regula conſtitutum ſit tit. 5. c. 1. de Sacramento pœnitentiæ verbis comprehenſis articulo hic juncto, etiam Sanctiſſimus Dominus noſter nuper ſuo Brevi expedito anno Domini 1648. 14. Maij in cauſa Epiſcopi Angelopolitani idipſum voluerit obſervari, decernens Regulares etiam Societatis Jeſu in una diœceſi ab Epiſcopo approbatos ad confeſſiones perſonarum ſæcularium audiendas nequaquam poſſe in alia diœceſi hujuſmodi confeſſiones audire ſine approbatione Epiſcopi diœceſani; prout Eminentijs Veſtris ſcio eſſe notorium. Hæc ſunt, Eminentiſſimi, ac Reverendiſſimi Patres, ac Domini, quæ pro diſciplinæ Eccleſiaſticæ bono, Sacræ Congregationi Veſtræ ſignificare volui, confidens pio ejus zelo & vigilantia, quod non gravabitur mihi adhuc alios efficaciores modos, & media præſcribere, quibus ejuſmodi non negligendis abuſibus obviare poſſim, & cum omni ſubmiſſione venerando purpuras Veſtras maneo)

Em. Dominationibus Veſtris,

Bruxellis 17. Iulij 1654.

Humillimus famulus

Jacobus Archiepiſcopus Mechlinienſis.

Subſequuntur ſeptendecim aſſertiones non tolerandæ in praxi, & authoritate Superiorum meritò prohibendæ.

1. Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis futuræ ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio, dummodo ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.

2. Poteſt aliquando abſolvi qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere, quinimò directè, & ex propoſito quærit, aut ſe ingerit.

3. Copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium. Et mollities, ſodomia, beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ; adeoque ſufficit in primo caſu dicere in confeſſione, ſe eſſe fornicatum: & in ſecundo, ſe procurâſſe pollutionem.

4. Licet Sacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos ratione magni concurſûs pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut indulgentiæ.

5. Licitum eſt tam in judicio, quàm extra judicium jurare cum reſtrictione mentali, non habito reſpectu ad intentionem ejus, qui petit juramentum.

6. Licet aliquando interficere adverſarium, aut illum infamare (etiam imponendo illi falſa crimina) ſine peccato mortali.

7. Licet Clerico, vel Religioſo calumniatorem, gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione minantem occidere, quando alius defendendi modus non ſuppetit; uti ſuppetere non videtur ſi calumniator ſit paratus ea vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publicè, ac coram graviſſimis viris impingere, niſi occidatur.

8. Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

9. Quidam putant probabiliter nondum animato fœtu licere abortum ad vitandum ſcandalum, aut mortem procurare. Ex quo apparet non condemnandam facilè puellam abortum facientem, cùm nondum eſt animatus fœtus, ne, deprehenſa gravida, occidatur, aut infametur.

10. A parato maleficium maleficio ſolvere licet idipſum petere.

11. Qui apud Mendicantes communicant intra dies Paſchales, ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ de communione annua, nec tenentur illi in ſua Parochia communicare.

12. Peccata in confeſſione omiſſa ob inſtans periculum vitæ, aut aliam cauſam, non tenemur poſtea in confeſſione exprimere.

13. Non ſolùm licitum eſt defendere (defenſione occiſivâ) quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus ijs inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus: quare licitum eſt tam hæredi, quàm legatario contra injuſtè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſe taliter defendere, ſicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum poſſeſſionem injuſtè impedientem.

14. Vocare Deum in teſtem mendacij levis non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.

15. Ad defendendum honorem ſuum acceptare duellum, & occidere provocantem, non eſt mortale peccatum.

16. Non tenetur quis ſub pœna mortalis peccati reſtituere quod ablatum eſt per parva furta, quantacumque ſit ſumma totalis.

17. Abſolutionis capax eſt homo quantumvis laboret ignorantiâ myſteriorum fidei, & etiamſi per negligentiam quoque culpabilem neſciat myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Supraſcriptas aſſertiones numero ſeptendecim ſacra facultas Theologica in ſtudio generali oppidi Lovanienſis congregata in Curia Academica 30. Martij, & 26. Aprilis 1653. judicavit, & reſolvit in praxi non tolerandas, & ſuperiorum authoritate meritò prohibendas.

His addimus aliam conſimilem Epiſtolam Epiſcopi Gandavenſis ad facultatem Theologiæ Lovanienſem tenoris infraſcripti, videlicet:

Admodum Reverendi, ac eximij Domini.

Illuſtriſſimus, ac Reverendiſſimus Dominus Archiepiſcopus Mechlinienſis nuper defunctus piæ & recolendæ memoriæ, pro ſingulari ſua erga gregem ſibi commiſſum vigilantia, & ſolicitudine miſerat ante annos aliquot ſacræ veſtræ Facultati nonnullas propoſitiones morales admodum laxas, & pernicioſas examinandas, ac cenſurandas, ut ſi ita judicium ferret, earundem praxim in diœceſi ſua prohiberet, & animarum Rectoribus ac Confeſſarijs expreſſè mandaret, ne ullo pacto eas ſequerentur, admitterent, aut docerent: quod & juxta cenſuram veſtram præſtitit, ac facti ſui rationem ſacræ Congregationi Cardinalium S. Conc. Trid. Interpretum aperuit;

ruit; dictaſque propoſitiones,ut præfertur, cenſuratas tranſmiſit, ut authoritate ſua ſuperiori pium illud inceptum promovere dignarentur. Eminentiſſimi Patres zelum atque prudentiam ipſius,ut accepimus, ſummopere laudârunt,literis ad ipſum datis Romæ 14. Novembris 1654. & renuntiârunt dictas propoſitiones a ſe remiſſas ad S. Congregationem generalis Inquiſitionis examinandas & qualificandas,ut eo peracto opportunè tanto malo proſpiceretur. Remedium illud Chriſtianæ Religioni, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ pernecelſarium hactenus expectatum eſt, nondum tamen obtentum. Interea experimur ſummo animi noſtri, & proborum omnium dolore nimiam illam quorundam recentiorum licentiam in excogitandis vanis, & inutilibus quæſtionibus; quæ proficiunt potius ad impietatem,& ſerpunt ut cancer, ſtabiliendiſque novis opinionibus & commentis continuè augeri, & invaleſcere probabilitates, quibus ſolis innititur, magis,magiſque recipi & confirmari, Eccleſiaſticam diſciplinam paulatim peſſumdari, dogmata Evangelica negligi, mores perverti, virtutes ſperni, vitia ſpecioſis prætextibus obvolvi, & à corrupta natura paſſim magnis amplexibus arripi, ac ſenſim omnem ſolidæ & ſinceræ pietatis normam à fidelium cordibus exulare:quibus enim modis & authoribus, quæ vix ferme jam ſunt probabilia,ijſdem fiunt & licita; mendacia,fraudes,perjuria, calumniæ, homicidia,uſuræ,furta,ſimoniæ,& ſi quid neſandi ipſa quoque natura abhorret, nonniſi à rudibus & idiotis modò perpetrari videntur. Acutiores verò, & ſagaciores illi rerum inſpectores tot circumſtantijs,ſuppoſitionibus,modis,conditionibus,involucris iſta vitia norunt obducere,& fucatâ malitiâ in virtutes quodammodo transformare,ut non ſolùm hominibus,ſed ipſimet Deo facilè imponerent,ſi poſſent. Imò vero principijs ipſorum inhærendo leges omnes, & jura tam poſitiva, quàm naturalia probabilitatibus tandem cedere debebunt: Docent enim nonnulli authoritatem unius Doctoris probi & docti reddere opinionem probabilem;& hanc unicuique licitum eſſe, etiam reluctante conſcientiâ ſequi: cui præmiſſæ ſi ſubſumantur aliæ duæ ſequentes opiniones,quòd nempè Confeſſarius teneatur ſub peccato mortali abſolvere eum, qui juxta probabilem ſententiam operatus eſt, quamvis à parte rei ſit falſa, & talis à Confeſſario judicetur,neque Judex ſæcularis poſſit talem illæsâ conſcientiâ punire: Quid quæſo inde ſequetur niſi graviſſimorũ etiam criminum reos, modò doceant ſe unius Doctoris probi, & docti opinionem ſecutos, ab omni lege & pœna tam in foro poli,quàm in foro fori immunes eſſe, & liberos. Et hæc quidem fuſius fortaſſis, quàm neceſſe erat apud eximias DD. Veſtras depoſuimus, ut doloris noſtri & ſcriptionis unius cauſas cognoſcant: quæ animum noſtrum eò penitius feriunt, quòd intelligamus laxas & pernicioſas hujuſmodi opiniones non modò nimis liberè per diœceſim noſtram diſſeminari, & practicari, verùm etiam quandoq; pro concione plebi non ſine prudentiorum & cordatorum ſcandalo publicè tradi, doceri, & inculcari. Quid autem in privatis colloquijs, & præſertim ſacris confeſſionibus agatur, ſupremus animorum ſcrutator, & arbiter noſcit,pravos ſaltem effectus, & conſcientiarum corruptelas Confeſſarij plurimi, alijque viri probi quotidie experiuntur, ac deplorant. Urget interim ſubditarum ovium cura à ſupremo Paſtore Chriſto Domino nobis commiſſa,premit officij debitum,& inſtat reddenda miniſterij ratio, ut pro viribus noſtris opportunum quantocitius remedium adferamus; à nobis enim illam exiget,non ab illis,ad quos non pertinet de ovibus: ſed ſi ſpeculator, id eſt, Epiſcopus, viderit gladium etiam perverſæ doctrinæ, venientem,& non inſonuerit buccinâ, & populus ſe non cuſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus de manu ſpeculatoris requiram, inquit Dominus apud Prophetam ſuum Ezechielem. Neque enim ſolummodò conqueritur paulò inferius, quòd Paſtorum incuria & deſidia greges facti ſint in rapinam luporum,ſeu hæreticorum; verùm etiam quòd oves factæ ſint in devorationem omnium beſtiarum agri, quæ,licèt apertè non invadant, aut rapiant,occultè tamen inficiunt,& devorant gregem. Ac per eas non incongruè intelligi poſſent pernicioſarum iſtarum opinionum magiſtri, qui ſpeculationibus ſuis non niſi terrena & carni alluentia ſapere videntur, animos autem ad cœleſtia,& verè Chriſtiana non dirigunt; & cùm puriſſimam aquam biberint, reliquam pedibus ſuis turbant,& ovibus præbent bibendam, quod omnes hæretici faciunt,inquit S.Hieronymus in hunc locum, ut carpant eloquia ſcripturarum, & quantum in ſe eſt, maculent. Sed & Eccleſiaſtici viri,qui dogmatum non cuſtodiunt veritatem, ſed de ſuo corde confingunt, magiſtramque habent præſumptionem ſuam, ſimili errore tenentur, qui cum populo perſuaſerint vera eſſe quæ fingunt, & in theatralem modum plauſus concitaverint, & clamores, immemores ſiunt imperitiæ ſuæ, & adducto ſupercilio, libratiſque ſermonibus, atque trutinatis magiſtrorum ſibi aſſumunt authoritatem. Ut itaque conſcientiæ meæ, & officio hac in re ſatisfaciam, præter antedictas propoſitiones nuper 30. Maij, & 26. Aprilis 1653. à veſtra facultate cenſuratas, nonnullas alias hiſce injungo ad me delatas,atque judicio meo, & virorum doctorum ſæcularium, & regularium, quos ſuper ijs conſului,pernicioſas, eaſque ne temerè, aut leviter in re tanti momenti procedam, ad eximias DD. veſtras tranſmitto, & unicè rogo, ut dignentur pro ſingulari ſuo in Religionem, & veritatem Catholicam zelo jam toties comprobato dictas propoſitiones, prout hic jacent expreſſæ, maturè perpendere,& examinare: & quas in praxi pernicioſas, aut non tolerandas judicaverint, cenſura ſua ſingulis, & junctim appoſita notare, ut ego deindè, quod muneris mei fuerit, ſtatuam, & eaſdem ad ſanctam Sedem tranſmittam, opemque denuò pro univerſali remedio implorem, ſi eximijs DD. Veſtris operæ pretium aut neceſſe videatur, ſuper quo earum judicium gratum quoque erit intelligere, & non ſolùm mihi, ſed & fidelibus univerſis ſingulare beneficium præſtabunt, Deus ſacrum veſtrum cœtum Eccleſiæ, & Reipublicæ Chriſtianæ diutiſſimè ſervet, quod animitus fovet, & precatur.) Inferius habebatur (Admodum Reverendarum,& eximiarum DD. Veſtrarum humilis ſervus.) ſignabat (Antonius Epiſcopus Gandavenſis. Gandavo 9. Aprilis 1657.)

Reſponſum ſacræ Facultatis Theologicæ Lovanienſis ad prædictas litteras.

Illuſtriſſime ac Reverediſſime Domine.

(QUandoquidem Illuſtriſſimæ gratiæ veſtræ pro pio, & ſancto illo zelo, quo gregi ſibi commiſſo diu, noctuque ſollicitè (uti Præſul,& Paſtor bonus) invigilat, noſtrum judicium expoſcere placuerit ſuper ſuſpectis quibuſdam,quæ in diœceſi ſua invehi incipiunt,dogmatibus: nolentes vel officio noſtro, vel obſervantiæ,quam Ill. G. V. debemus, deeſſe, eadem iſta dogmata attentè, & iteratis ſæpè vicibus,tam collegialiter, quàm ſeorſim ante, pro materiæ gravitate perpendimus,& examinavimus;ac deprehendimus (uti ſchedæ hiſce junctæ indicabunt) quod tantoperè ab orthodoxis Doctrinæ Chriſtianæ principijs exorbitent, tamque latam portam varij generis vitijs aperiant, ut omnes in ea unanimiter ſimus ſententia, Præſulum Eccleſiæ eſſe illa tanquam ſalutari Chriſti doctrinæ diſſentanea profligare,& à diœceſibus ſuis omni convenientiori, quo id expedire judicaverint,modo eliminare; recurrendo etiam in iſtum finem ad Sanctam Sedem, eique ſupplicando, ut & ipſa manum ſalutarem huic tam pernicioſo utrique Reipublicæ malo adhibere dignetur. Neque enim dubitare de ea poſſumus, quin visâ enormitate, poteſtate ſibi à Domino in ædificationem conceſsâ uſura ſit, & ne illud peſtilenti ſuo afflatu latiùs in Eccleſia pretioſo Chriſti ſanguine redempta proſerpat, efficaciter præpeditura. Interea preces noſtras apud D.D. M. enixè interponemus, ut Ill. S. G. in adulto hoc ſenio renovari faciat ut aquilæ juventutem ſuam, eamque Eccleſiæ, & nobis multis adhuc annis ſoſpitem conſervet, & incolumem.) Infrà habebatur. (Illuſtriſſimæ ac Reverendiſſimæ Gratiæ Veſtræ ad omne obſequium devotiſſimi famuli Decanus, & Facultas S. Theol. in Acad. Lovan.) ſignabat Gerardus Vanuerm pro tempore Decanus, ſuo & totius S. Facultatis nomine, Lovanij 5. Maij 1657.

Aſſertiones quædam doctrinæ moralis per Facultatem Theologicam Lovanienſem ad requiſitionem Reverendiſſimi Domini Epiſcopi Gandavenſis examinatæ, & ſuis ſigillatim cenſuris perſtrictæ, die 4. Maij anni 1657.

Aſſertio I.

Licitum eſt quærere directè occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, aut temporali noſtro,vel proximi.

Cenſura.

Falſa,temeraria,pernicioſa, atque ab auditu fidelium procul arcenda aſſertio.

I I.

Nemo tenetur occaſionem proximam peccati vitare cum magno ſuo detrimento; unde nec concubinarius tenebitur dimittere concubinam,quæ ipſi nimis utilis eſt ad lucrandum bona temporalia mediâ negotiatione, vel etiam ad oblectamentum concubinarij, vulgò *regalo*, dummodo deficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno afficerent concubinarium, & alia famula ad id nimis difficilè inveniretur.

Cenſura.

Præcedenti aſſertioni conſectaria,& ſimilibus notis inurenda aſſertio, continens præterea corollarium uti Epicureorum placitis conſonum, ita Chriſtianorum regulis, quibus manum, pedem, & oculum quoque dextrum ſcandalizantem abſcindere, atque à nobis abjicere præcipimur adverſum.

I I I.

Probabile eſt non peccare mortaliter qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam,& honorem defendat, & ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

Cenſura.

Ne umbram quidem præfert probabilitatis, ſed cumulum complet temeritatis, ſpatioſum calumniatoribus, & impoſtoribus portam aperiens.

I V.

Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui fuſtem vel alapam nititur impingere,vel calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque licet,quamvis poſt illatam fugiat.

Cenſura.

Prior pars ſub indiſcreta ſua generalitate nefariam,& humanæ vitæ injurioſam continet doctrinam. Poſterior quoque non tam juſtam violentiæ repulſionem,quàm privatæ vindictæ executionem ſpirat.

V.

Licitum eſt occidere calumnioſum actorem, teſtes, & injuſtum Judicem ad ſervandam vitam,honorem,& res familiares.

Cenſura.

Abominanda,execrandaque aſſertio, aſſaſſinatibus, ſicariatibus, alijſque publicis Juſtitiæ miniſtris,quin & ipſis quoque Principibus præſentiſſimum procreans periculum.

V I.

Videtur probabile omnem fœtum,quamdiu in utero eſt,carere animâ rationali,& tunc primùm incipere eandem habere cùm patitur; ac conſequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

Cenſura.

Falſa, & Philoſophiæ, ac Theologiæ principijs

pijs diſſentanea aſſertio , perniciosè quoque concludens, ſiquidem ut in *Apologetico pro Chriſtianis, cap. 9.* monet Tertullianus : (Homicidij feſtinatio eſt prohibere naſci, nec refert natam quis eripiat animam, aut naſcentem diſturbet : homo eſt, & qui futurus eſt, & fructus omnis jam in ſemine eſt.) Quapropter ad homicidij reatum quod attinet, inculcanda potius fuerit fidelibus Auguſtini ſententia iſta *ſerm. 244. de tempore.* Mulier quæcunque fecerit hoc, per quod jam non poſſit concipere, quantoſcunque parere poterat, tantorum homicidiorum ream ſe eſſe cognoſcat.

VII.

Clarum, & certum eſt Judicem non poſſe punire aliquem, qui ſecutus eſt opinionem probabilem.

Cenſura.

Aſſertio relata ad eam probabilitatem, quam aſſertio 26. ſeu ultima obtendit, prorſus falſa eſt, & judiciariæ poteſtatis perperam coarctiva, ſeditionum, ac rebellionum invectiva, publicæ tranquillitatis turbativa, nec in Republica rectè ordinata ullatenus toleranda.

VIII.

Permiſſum eſt furari non ſolùm in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.

Cenſura.

Furari nullo caſu permiſſum eſt, quia intrinſecè malum : ſurripere autem alienum permiſſum eſt in extrema neceſſitate, quando aliter haberi non poteſt; ſed illud extendere indiffinitè ad neceſſitatem gravem, eſt dare anſam pauperibus ad paſſim furandum.

IX.

Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occultè heris ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.

Cenſura.

Hæc aſſertio falſa eſt, naturam hominis de ſe pronam ad malum præcipitans in furta, ac domeſticam pacem perturbans, eò vel potiſſimùm, quòd iſta compenſatio ipſorum famulorum & famularum judicio relinquatur.

X.

Qui ceſſit foro, poteſt ſibi retinere bona, quibus indiget ad ſuſtentationem familiæ, ne indecorè vivat, licèt debita, pro quibus cedit, ſint ex injuſtitia & notorio delicto contracta.

Cenſura.

Hæc aſſertio in ſua generalitate falſa eſt, & perniciosæ ſequelæ, utpote pleroſque fures, & alienorum bonorum uſurpatores liberans à reſtitutione.

XI.

In cauſa æquali poteſt Judex aliquid ab una partium accipere, ut ſententiam in ejus favorem ferat.

Cenſura.

Falſa eſt, juſtitiæ perverſiva, & immanibus, ac quotidianis corruptelis viam ſternens.

XII.

Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

Cenſura.

Apertè falſa eſt, & receptiſſimis juſtitiæ regulis contraria.

XIII.

Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum, ſed ſolum ſi exigatur tanquam ex juſtitia debitum.

Cenſura.

Hæc aſſertio periculoſa eſt, & ſerviens ad excuſandum, & palliandum uſuras de jure præſumptas.

XIV.

Contractus Mohatra licitus eſt etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu venditionis prævie inito cum intentione lucri.

Cenſura.

Falſa eſt, & palliativa uſurarum, præſertim cùm emptori imponitur onus revendendi, uti in aſſertione.

XV.

Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia quando temporale non datur tanquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale; vel etiam quando per temporale fit ſolùm compenſatio gratuita pro ſpirituali, aut è contra. Et id quoque locum habet etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale, imò etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic, ut illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis.

Cenſura.

Variæ iſtæ formalitates ut plurimum pallia ſunt latentis ſimoniæ; & quamvis fieri ſubinde poſſit, ut nulla propriè dictæ ſimoniæ labes ſubſit, plerumque tamen ſubſunt ſordes ſimoniæ affines.

XVI.

Pro interceſſione ad beneficium obtinendum poteſt aliquid dari ſine ſimoniæ ſuſpicione.

Cenſura.

Falſa eſt, & pernicioſa, hominibuſque ambitioſis,

tioſis, & indignis aditum aperiens ad beneficia per pecuniam promiſcuè procuranda.

XVII.

Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo ſacro, qui duas ejus partes, imò quatuor ſimul à diverſis celebrantibus audit.

Cenſura.

Falſa eſt, & præceptorum Eccleſiæ eluſiva, nec majorem habet apparentiam de quatuor ſacri partibus, quàm de viginti.

XVIII.

Urgens metus gravis eſt cauſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.

Cenſura.

Irreligioſa eſt, & Sacramentis Chriſti injurioſa.

XIX.

Qui mediante commendatione, vel munere ad Magiſtratum, vel officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato Regis à ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

Cenſura.

Patrocinatur humanæ ambitioni, juſtificat perjuria, & mandatum regium inutile reddit.

XX.

Superfluum non eſt quod homines ſervant pro ſtatus ſui, vel parentum qualitate, habita, vel adipiſcenda; ideoque vix poterunt inter ſæculares inveniri qui ſuperfluum habeant.

Cenſura.

Prior pars in ſua generalitate falſa eſt, & cum poſteriori, quæ inde deducitur, elidit obligationem eleemoſynæ, & miſericordiæ impendendæ à Scriptura ſacra crebro inculcatam.

XXI.

Non eſt niſi veniale, etiam abſque utilitate ſe cibo, & potu uſque ad vomitum ingurgitare, niſi ex hujuſmodi vomitibus gravia valetudini incommoda oriantur.

Cenſura.

Scandaloſa eſt, & falſa in ſua generalitate, ac laxans habenas potatoribus ad ſe liberaliter ingurgitandum, & inebriandum.

XXII.

Qui dormire nequit niſi veſperi ſumpta cœna, non tenetur jejunare, Imo neque in prandio collationem ſumere, quamvis hoc modo iſti incommodo obviare poſſet, quia nemo tenetur pervertere ordinem refectionum.

Cenſura.

Falſa eſt, & fundata ſuper frivolo prætextu.

XXIII.

Defeſſus ex quocumque labore licito, vel illicito, v.g. cum fœminis commixtione, liberatur à lege jejunii.

Cenſura.

Falſa, & caſtis auribus horribilis.

XXIV.

In rigore loquendo videtur, quo homo non teneatur unquam per totam vitam ſuam elicere actum amoris Dei.

Cenſura.

Impia, & primam legem Chriſtianæ vitæ evertens.

XXV.

Ut actio quæpiam ſit peccaminoſa, oportet ut procedat ab homine qui noſcit, & percipit quid boni malivè in ea ſit, & antequam id videat, aut animum reflectat, actio neque bona eſt, neque mala.

Cenſura.

Eſt contra communia Chriſtianæ Theologiæ principia, & innumera etiam immaniſſima hominum peccata excuſat cum pernicie animarum.

XXVI.

Authoritas unius Doctoris probi, & docti reddit opinionem probabilem.

Cenſura.

Pernicioſa eſt, & innumeras abſurditates invehens in omni materia doctrinæ moralis.

Inferius habebatur.

(Ita judicatum per Collegium S. Facultatis Theologicæ Univerſitatis Lovanienſis die 4. Maij 1655. ac de mandato DD. Decani & reliquorum Magiſtrorum ejuſdem Facultatis ſubſcripſit. Signatum, Gregorius Lipſius iſtius Facultatis Bedellus, & Notarius publicus.

His demum adjicimus ſex alias propoſitiones in Urbe noviſſimè qualificatas ut ſequitur.

Decretum die 30. Ianuarij 1659

In Congregatione generali S Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſimo D. N.D. Alexandro VII. ac Eminentiſſimis & Reverendiſſimis D.D.S.R. E. Cardinalibus in univerſa Republica Chriſtiana contra hæreticam

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
ALERE FLAMMAM VERITATIS
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ®

pravitatem generalibus inquiſitoribus à S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Cùm nuper à Regularibus Mendicantibus diœceſis Andegavenſis judicio Sedis Apoſtolicę (ad quam dumtaxat fidei controverſias, & morum univerſalis Eccleſiæ pertinet definire) infra inſertæ propoſitiones fuerint oblatæ: de mandato Sanctiſſimi D.N.D. Alexandri Divina Providentia Papæ VII. plurium Theologorum, & Canoniſtarum à Sanctitate ſua ad id ſpecialiter deputatorum examini ſint commiſſæ: quo peracto, ac relata Sanctitati ſuæ unanimi eorumdem Theologorum atque Canoniſtarum cenſura; idem Sanctiſſimus, auditis votis Eminentiſſimorum & Reverendiſſimorum D.D. Cardinalium generalium Inquiſitorum eaſdem propoſitiones prout infra qualificatas auctoritate Apoſtolica declaravit, & declaratas decrevit, & tales ab omnibus haberi præcepit.

I.

Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Epiſcopis, ut ſecularium confeſſiones audire poſſint: neque de illius Concilij auctoritate privilegia Regularium reſtringi poſſunt, cum id in Gallia receptum non ſit, præterquam in deciſionibus fidei. Neque etiam Bulla Sixti IV. pro illius confirmatione promulgata.

Eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa in hæreſim, & ſchiſma inducens, Sacro Concil. Trid. & Sedi Apoſtolicæ injurioſa.

II.

Ubi Concilium Tridentinum eſt receptum, non poſſunt Epiſcopi reſtringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad confeſſiones audiendas: neque illas ulla ex cauſa revocare. Quin imò ordinum Mendicantium Religioſi ad eas approbationes obtinendas non tenentur. Etſi ab Epiſcopis Religioſi non probentur, rejectio illa valet tantum ac ſi approbatio conceſſa fuiſſet.

Complexè accepta eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa, & erronea.

III.

Regulares Ordinum Mendicantium ſemel approbati ab uno Epiſcopo ad Confeſſiones audiendas in ſua diœceſi habentur pro approbatis in aliis diœceſibus, neque nova indigent Epiſcoporum approbatione. Regulares habent poteſtatem abſolvendi à peccatis Epiſcopo reſervatis, etiamſi ab Epiſcopo auctoritas iſta ipſis indulta non fuerit.

Quoad primam partem eſt falſa, & ſaluti animarum pernicioſa. Quoad ſecundam partem eſt falſa, auctoritati Epiſcoporum ac Sedi Apoſtolicæ injurioſa.

IV.

Nullus in foro conſcientiæ Parochiæ ſuæ intereſſe tenetur, nec ad annuam confeſſionem, nec ad Miſſas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, Divinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quæ ibi in Catecheſibus annunciantur, & docentur.

Quoad primam, & ſecundam partem ſimpliciter accepta eſt erronea, & temeraria. Suppoſitis vero privilegijs Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram. Et quoad tertiam partem de auditione verbi Dei, ſervetur diſpoſitio S. Concilii Tridentini.

V.

Talem legem in hac materia nec Epiſcopi, nec Concilia provinciarum, nec nationum ſancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Eccleſiaſticis cenſuris mulctare poſſunt.

Suppoſitis itidem privilegijs Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram. Verùm iſta non eſt prædicanda, nec publicè docenda, prout nec præcedens quarta.

VI.

Regulares Mendicantes petere poſſunt licitè à judicibus ſæcularibus, ut injungant Epiſcopis quatenus ipſis mandata concedant ad prædicandum in Adventu, & Quadrageſima. Quod ſi renuant facere Epiſcopi, decretum judicum ſæcularium tantundem valet, ac ſi permiſſio dictis Religioſis conceſſa fuiſſet.

Eſt falſa, erronea, & in hæreſim, & ſchiſma inducens.

Hanc ergo qualificationem, & declarationem à cunctis tenendam, & ſequendam, & in praxi obſervandam Sanctitas Sua declaravit, & mandavit ſub pœnis contra ſchiſmaticos, temerarios, ſeditioſos, ac de hæreſi ſuſpectos impoſitis, contrarijs quibuſcumque non obſtantibus.

Joannes Lupus S. Romanæ, ac Univerſalis Inquiſitionis Notarius.

340 Quadrageſimum ſecundum, & ultimum fundamentum pro hac ſententia, alijs omiſſis, ſumitur ex authoritate graviſſimorum Patrum, & Magiſtrorum primæ Claſſis, qui eam ſuis ſcriptis probarunt, inter quos primo loco affertur Ariſtoteles ſupracitatus in 1. fundamento n. 257 Nam cum docuerit intellectum non habere libertatem opinandi ad libitum, ſed violenter cogi à motivis falſis, aut veris; quia neceſſe eſt aut falſum, aut verum dicere: apertè ſenſit non eſſe poſſibile, ut opinetur partem minus probabilem, in qua ſunt leviora motiva, quin potius violenter eum adſtringi ad opinandum partem magis probabilem, in qua ſunt motiva gravioris ponderis, ut ibi latiùs deduximus. Item huic ſententiæ adſcribuntur

Sanctus Auguſtinus *in 2. de Doctrina Chriſtiana* relatus in *c. In Canonicis, diſt.* 19. ponderando eum ut dixi ſupra in 15. fundamento.

S. Joannes Chryſoſtomus *in Matth. homil.* 44. *c.* 23. cujus verba ſuperius retulimus, & expendimus in 16. fundamento.

S. Thomas *quodlib.* 8. *art.* 13. ubi vult ut cum de eodem ſunt opiniones contrariæ, liceat ſequi alteram, dummodo non habeatur opinio de oppoſita, & modò non habeatur aliquod motivum ad contrarium opinandum, & ad dubitandum de ſua: quæ omnia manifeſtant relinqui non poſſe opinionem probabiliorem, & eſt adeo evidenter in hac ſententia, ut omnino pertinax ſit in

in ſuo errore qui id negaverit. Quinimò Adrianus, & Corduba in locis proximè citandis explicant quædam dicta S. Thomæ, ex quibus colligitur eum ſequi viam adhuc ſtrictiorem, quàm ſit iſta, ſicut & nos ſupra diximus num. 269. & num. 270.

Scotus *in 4. diſt.* 11. *q.* 6. in illis verbis: (Cum multis probabilior ſit pars negativa, non ſine peccato aliquis ſe exponit dubio, ſequendo ſcilicet affirmativam minus probabilem.)

Joannes Major *in 4. ſent. q. 2. prolog. 3. & 5.* & contra quintam concluſionem circa finem, ubi latè, ac ſtrenuè pro hac ſententia pugnat.

341 Gabriel *in 4. diſt. 15. qu. 8. art. 13. dub. 2.* ubi etiam citat Joannem Gerſonem Cancellarium Pariſienſem *in regulis moralibus*, ubi ponit regulam infraſcriptam, videlicet: (Agere incertum, & dimittere certum in materia morali eſt peccatum mortale.) & ſpecificat eamdem regulam ſubjungens: (Si tale ſit incertum, quod ſit mortale, non ſolùm per conjecturas leves, aut ſuſpicione trepida, & ſcrupuloſa proveniente ex nimio timore cadendi in viam Domini, ſed intelligitur dum eſt tale vehementer, & probabiliter incertum æquè ſicut oppoſitum, vel magis; tunc illud quod agitur non carebit peccato mortali.) Hæc Gerſon.

324 Henricus Gandavenſis *quodlib.* 4. *qu.* 33. ubi ait: (Si peritus vir novit ſtatum Doctoris, qui ſententiat contra partem periculoſam, nempè in qua poteſt eſſe peccatum, ſi ponatur in actu habere omnes bonas conditiones prædictas, aut plures ex eis, quàm alius, nempè qui ſententiat pro parte periculoſa, ut v. g. ſi quæratur: An liceat habere plura beneficia, periculoſa vocatur illa, quæ affirmat; nam in illa poteſt eſſe peccatum, non in oppoſita, novit etiam rationes ejus eſſe efficaciores, & expreſſiores authoritates, quas adducit: iſte proculdubio exponens ſe illi periculo, mortaliter peccat; quia quod agit, non eſt ex fide, ſive conſcientia, ſed contra dictamen conſcientiæ, & rationis rectæ. Conradus *de contractib. qu.* 100. ubi ſic habet: (Si cauſæ adhærendi opinioni damnanti actum ſunt magis prægnantes, tunc ſunt natæ inducere eum ad magis credendum, quod ſit illicitus, quàm quod ſit licitus: modò intellectus eſt potentia rationalis non potens non credere id, quod ſibi oſtenditur, ut magis credibile: igitur talis magis credit, quod ſit damnatus actus; & ſic agens agit contra conſcientiam reclamantem, & peccat.

Antonius Cordubenſis *lib. 2. Quæſtionarii q.* 3. ubi citans Adrianum *in 4. de reſt.* ſic differit: (Agendo contra rectam rationem peccatur; ſed agens contra probabiliorem opinionem agit contra rectam rationem, quia agit contra rationem, & authoritatem, cui reſiſtere non licet; nam ideo eſt probabilior opinio, quia rationabilior, & quia validioribus innititur rationibus, & fundamentis, quibus naturaliter convincitur intellectus ut huic parti potius, quàm oppoſitæ aſſentiat.) Sanctus Antoninus *par. 1. tit. 3. c.* 10. §. 10. *reg. 4. verſ. Revertendo*, cujus hæc ſunt verba. (Notandum quod cum bona conſcientia poteſt quis tenere unam partem alicujus opinionis, & ſecundum eam operari, ſecluſo ſaltem ſcandalo, quæ ſcilicet pars habeat pro ſe notabiles Doctores, dummodo talis opinio non ſit contra authoritatem expreſſam Sacræ Scripturæ, nec contra determinationem Eccleſiæ Catholicæ, & quod etiam ex contrarietate talium opinionum non inducatur ad dubitandum, ſed bonam ſibi conſcientiam, & credulitatem formet de eo, quod credit tanquam de probabiliori parte, & præcipuè quando quis adhibet diligentiam inquirendo, An liceat, nec invenit aliquid quod eum ſufficienter moveat ad hoc, quod ſit illicitum.) Sylveſter in *ver. Dubium, num.* 4. Cajetan. *in Sum. in ver. Opinio.* Sot. *lib. 3. de juſt. & jur. quæſt 5. art.* 5. Navar. in *c. Si quis autem, num.* 53. *de præſcript.* & *in Sum. c. 27. num. 286. verſ. Quinto*, & alii quos refert, & ſequitur Paulus Comitulus in reſponſis moralibus, lib. 5. q. 15. Card. Paleot. *de Sacr. Conſiſt. conſult. p. 5. q. 13. verſ. Quod verò.* Et ex Canoniſtis Innocentius, Jo. Andr. Abbas, & alii in *c. Per tuas, il 2. de Simon.* & in *c. Tua nos, de homic.* Hoſtien. *in proœmio Summæ col.* 2. ubi ait: (Tu ergo, perlectis, & intellectis juribus, & rationibus, quibus unaquæque fulcitur opinio, amplectere quam malueris, & elige, cui dicas, Tu mihi ſola places. Ex mente igitur Hoſtienſis non poteſt eligi minus probabilis, quia illa non eſt talis, cui poſſit dici, tu mihi ſola places: & ſi quis hoc diceret, utique non opinaretur, ſed fingeret. Bald. in *l. Ab eo, num.* 11. *C. Quomodo, & quando Judex.* ubi quamvis dixerit; ſi propter intricationes probationum hinc inde judex dubitat, & ſtatutum municipale eum cogat pronunciare, poſſe illum pronunciare, quod ſibi videbitur: nihilominus ſtatim hoc temperavit dicens: tamen in ſententia exprimat qualitatem probationum, ex quibus movetur, & reſpon-
343 deat quibus non movetur. Et idem Bald. in *c.* 1. *n. 35. ſup. eod.* ubi ait, gloſſis diſcrepantibus judicem eligere debere opinionem, cui magis ra-
344 tio intellectus ſui conſentit. Et Abb. in *c. 2. de ſent. & re judica.* relatus ibi à Felino *n. 15. in. 7. fallent.* dum ait; (ſententiam judicis ſequentem unam opinionem in materia, in qua eſt magnus conflictus, valere ſi non appareat quæ ſit opinio communior, & illa non ſit aperte falſa.) Ergo à contrario ſi appareat quæ ſit communior, ſeu probabilior ex principio extrinſeco authoritatis, illa eſt ſequenda. Navar. *Sum. Hiſpan. c.* 28. *addit. ad n. 283. c.* 27. Et pro hac parte ex profeſſo conſuluerunt Antonius de Butrio, & Petrus de Ancharano inter conſilia ipſius Ancharani *conſ.* 210. *incip. Inter contraria, per totum.* Bald. Angel. & Legiſtæ in *l. Si idem cum eodem, §. fin. ff. De juriſd. omni. judic.*

Eidem ſententiæ adſcribendi ſunt Juriſconſul-
345 ti, qui affirmant in opinionum diſcrepantia eligendam eſſe veriorem; pro eodem enim uſurpatur à Doctoribus noſtris opinio verior, & opinio probabilior, ut probatur in *l. 1. prope fin. verſ. Sed verior, ff. De contrahen. empt.* juncto §. *Item pretium, verſ. Sed Proculi ſententia, Inſt. de empt. & vendit.* inter quos numerantur Oemin. *conſ.* 48. *Pro examinatione num 4. verſ. Primum quia, & Matthæ.* Matthæſil. *in ſuo opuſculo de elect. verioris opinionis, inter Tract. communes*
346 *vol. 6. fol.* 205. Quinimo Henric. Boich in. *c. Quæſitum, circa med. verſ. Et licet iſta opinio, de tempor. ordin.* dicit ſequendam eſſe opinionem tu-

tutiorem ubi agitur de periculo animæ, etiamſi
contraria opinio ſit ſatis probabilis. Et idem
repetit ibi Card. Bellame. *in 2. oppoſ. n. 12. verſ. Et*
dicit hic Dominus Henricus. Nec diſcrepat Navar. in
Manual. c. 27. n. 185. dum ait: (Ad ſerenitatem
conſcientiæ eligendam eſſe ex variis bonam opi-
nionem, & quieſcendum in ea.
347 Quibus adjungi poſſunt Doctores omnes, qui
ſentiunt ex duabus opinionibus, quarum una ſit
communis, alia ſit verior, eligendam eſſe ve-
riorem, & melioribus rationibus fulcitam. Nam
cum communis opinio ſit probabilis, *c. Novi-*
mus, de verb. ſignif. & latius dictum eſt ſupra in
21. fundamento; hi proculdubio cenſent non
eſſe licitum ſequi opinionem probabilem, reli-
cta probabiliori, ſeu (quod idem eſt) veriori.
Cujus ſententiæ ſunt gloſ. in *c. 1. in ver. Rationa-*
biliter, *per illum textum*; & Abb. *in penult. no-*
tab. de his, quæ fiunt à major. part. Capituli,
Bald. *hic*, & in *c. 1. § Iudices, col. pen. de pac.*
juram. firman. Gemin in *c. 1. in 1. col. in. 3. no-*
tab. de Sum. Trinit. lib. 6. Jo. de Anan. in *c. Tua,*
in 1. col. de uſur. Abb. *conſ. 1. in fin. lib. 1.* & in
c. Capellanus in 2. col. per illum textum de fe-
riis. Imol. in *l. Cum quidam la 2. ff. De acquir.*
hered. Præpoſitus in *c. Quis neſciat, num. 7. 9.*
diſt. Angel. *conſ. 100. Sanctiſſima, col. 6.* Dec. *conſ.*
259. Viſis his, in princ. Surd. *conſ. 294.* Menoch.
de arbitr. Iudic. lib. 2. centur. 4. caſ. 339. num. 21.
Sylveſter in *ver. Opinio, num. 2.* Navar. *conſ. 9.*
An nepotes, num. 3. de fil. Presbyter. Et eſt com-
munis opinio, teſte Rimimaldo Junior. *conſ. 405.*
num. 20. Imò eam tenent Jo. Andr. *in fin.* Abb.
n. 15. & Canoniſtæ omnes in *c. 1.* ſupra eodem, ut
ibi teſtatur Felinus *n. 54. in 1. limit.* Quæ etiam
de jure veriſſima eſt, & conſtat ex dictis ſup. in
eod. 21. fundamento; & ſervatur tam in Rota,
quæ communem opinionem non ſequitur, quan-
do apparet contrariam eſſe veriorem, & validio-
ribus ſubnixam rationibus, quàm in Sac. Con-
gregatione Concilii, quæ propterea in caſibus
contingentibus ſæpius mandavit; ut videretur
de veritate communis opinionis.
Unde his authoritatibus ſimul junctis ſatis
ſuperque patet hanc poſteriorem ſententiam vi-
deri magis communem, ſive gravitatem, ſive
numerum Doctorum conſideremus. Et tamen
348 ut inquit Paulus Comitolus *ſupracit. lib. 5. in re-*
ſponſis moralibus quæſt. 15. Non ſunt in delectu
opinionum attendendi plures numero, qui ſe-
quuntur tanquam oves aliæ aliam, ſed exiſti-
manda communior illa, quam ſex, vel ſeptem
Authores Claſſici rem ex profeſſo tractantes aſ-
ſerunt, quam probata à quinquaginta ſola au-
thoritate aliorum ductis, quod ante eum dixe-
rat Jo. Major *loc. cit.* in hæc verba: (Non ſem-
per habendus eſt oculus ad multitudinem dicen-
tium, ſed ſapientiam cum numero conſiderabis;
quia ſicut duos, vel tres debiliores valet unus
fortis, ſic unus oculatus materiam diligenter in-
quirens tres alios inferiores valet.) Hæc ille.
Confert optimè illud Exodi 23. *Ne ſequaris tur-*
bam ad faciendum judicium. Et bonus text. in *l. 1.*
§. Neque ex multitudine authorum, C. De vet.
jur. enucleand: & *c. In noſtra, de teſtibus, & con-*
cordant Alexander conſil. 202. in fine. ver. Nu me-
rus, lib. 7. poſt Baldum in *l. Magiſtratus, in fine,*
C. Quando provocare non eſt neceſſe, & alii plures,
quos adducemus *infra in 4. quæſt. poſt tertiam*
concluſionem, verſ. Verum tamen oportet adver-
349 *tere.* Negari autem non poteſt, quin Authores,
qui hanc ſententiam probarunt, ſint ex anti-
quis ſapientibus, quibus quidquid contra ſcri-
pſerunt Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 9. nu.*
11. ſtando limitibus authoritatis, magis eſt de-
ferendum, quam Doctoribus modernis ſecun-
dum illud Job 12. 12, 13. *in antiquis eſt ſapien-*
tia, & in multo tempore prudentia. Et Eccleſ. 39.
1. 4. *Sapientiam omnium antiquorum exquiret ſa-*
piens. Et Eccleſ. 8. *Non te prætereat narratio ſenio-*
rum, ipſi enim didicerunt à patribus ſuis. Et notat
Hoſt. in *c. unic. n. 51. & 52.* & ibi etiam Jo. Andr.
n. 40. & 41. de Sacr. unct. quia temporis diutur-
nitas videtur eis authoritatem attuliſſe. Sylveſt.
in ver. Opinio, n. 2. in fin. Pract. Papien. *in form. c.*
Quando teſt. prod. ad æternam rei memoriam, in fin.
Everar. *in loco Ab authoritate, num. 16. verſ. Ad*
350 *unum tantum adverte.* Ideoque antiqui Docto-
res magni, & veræ Philoſophiæ authores appel-
lantur à Baldo *conſ. 327. num. 2. verſ. Sed in hoc*
non conveniunt, lib. 3. & Speculat. *in proœmio*
nu. 15. (Tanta (inquit) nobis antiquitati habita
eſt reverentia, ut non una ſapientum taciturni-
tati tradere nullo patiamur modo.) Item, (An-
tiquos cum reverentia lego, ſine injuria recen-
tes,) dicebat Lampridius à Sidonio relatus.
Et Plinius; (Sum (inquit) ex his, qui miror
antiquos, non tamen, ut quidam noſtrorum
351 temporum ingenia, deſpicio; imo eum qui re-
linquit antiquos Doctores, ut modernis adhæ-
reat, non recte ſapere ſcripſit Signoroll. de O-
352 mod. *conſ. 245. n. 45.* Quod maximè procedit in
opinionibus gloſſæ, cujus authoritas omnes
alias antecedit, ſi credimus Baldo in *l. Cum here-*
ditas, C. Depoſ. & propterea idem Bald. *in l. fin.*
§. Neceſſitatem, C. De bonis, quæ libet. (Ad-
hæreas (inquit) Odofredi veritati, id eſt gloſſæ,
& in perpetuum non errabis.) Et in *c. Contin-*
git, de dol. & contum. aſſerit Baldum ſomniaſ-
ſe, ſicut accidit Doctoribus volentibus infrin-
gere opiniones gloſſarum, & Cynus in *l. Non*
mortuum, Cod. De contrahen. & committen. ſtipul.
(Advocate (inquit) audi idolum tuum, id eſt
gloſſam.) Et plura de veterum Doctorum au-
thoritate congerit Jo. Andr. ad Speculat. *in*
princ. & in Proœmio hujus compilationis. Petrus de
Anchar. *in proœmio 6.* & Cardinalis *in proœ-*
mio Clem. & alij paſſim. Facit text. in *l. 1. ibi:*
& ſanè crebrior apud veteres opinio eſt, ff. De
off. quæſt. & in *c. De quibus, 20. diſt. ibi*: (Facilius
namque invenitur quod à pluribus Senioribus
quæritur.) Et in *c. Domino Sancto, 50. diſt. in fin.*
ibi: (Quotieſcunque in geſtis Conciliorum diſ-
cors ſententia invenitur, illius Concilij magis
teneatur ſententia, cujus antiquior, aut potior
extat authoritas.)
353 Nec refragatur textus in *Clem. 1. §. fin. de*
Sum. Trinit. & fid. Cathol. ibi: (Opinionem ſe-
cundam tanquam probabiliorem, & dictis San-
ctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ
magis conſonam, & concordem, facto appro-
bante Concilio duximus eligendam.) Etenim
ex facto tunc accidit, ut ſecunda opinio, quam
moderni Theologi ſequebantur, probabilior eſ-
ſet, & magis conſona dictis Sanctorum. Unde
ex eo, quod Clemens V. cum Concilio eam ele-
gerit

gerit tanquam probabiliorem, & dictis Sancto-
rum & modernorum Theologorum magis con-
ſonam, non licet generaliter arguere, ut majoris
ſit ponderis authoritas modernorum quàm
antiquorum. Nam veriſimiliter Papa eo modo
meminiſſet de Theologis antiquis, ſi eamdem
opinionem fuiſſent amplexi, ſicut meminit de
dictis Sanctorum quod ad veteres referendum
videtur. Et Auguſtinum adducit ibi gloſ. in ver.
Sanctorum. Præterea paulo ante Concilij Vien-
nenſis celebrationem de articulo illius Clemen-
tinæ, id eſt de virtutibus, quæ in Baptiſmo par-
vulis infunduntur, ſcripſerunt Alexan. de Ales,
Albertus Magnus, S. Thomas, & ante eos Petrus
Lombardus Magiſter Sententiarum, quos citat
ibi gloſ. præallegata, & ad quos veriſimiliter re-
ſpexerunt patres Concilij Viennenſis. An au-
tem ex authoritate tantorum Theologorum ſit
inferendum ad ſcriptores hujus ætatis, judicent
alij.
354 Sed tamen, ut Theologis modernis alios iti-
dem modernos Theologos opponamus, non
pauci ex his numerantur, qui exiſtimant eſſe pec-
catum ſequi opinionem minus probabilem, &
minus tutam in concurſu probabilioris ac tu-
tioris, inter quos præter Cajetanum, Navar-
rum, Cordubam, Corradum, Comitolum, Gra-
vinam, & alios ſupracitatos, recenſentur Sotus
de juſt. & jur. lib. 3. qu. 5. & 6. Henricus *quodlib. 4.*
quæſt. 33. Paulus Freſanellus *de oblig. Miſſa.* Peje-
rinus *tom. 3. cap. 1. n. 10.* Antonius Perez *in Lau-*
rea Salmantina certamine 10. n. 55. Et ex profeſſo
tuentur Candidus Philalethus, qui primus liber-
tatem opinandi in materia morum fortiter
compeſcuit, in ſuo opuſculo de opinionum pra-
xi quæſt. 5. Antonius Merenda probabilitatum
impugnator acerrimus in tractatu de conſilio,
&c. fere per totum, & Julius Mercorus *de Proba-*
bilitate opinionum par. 2. præſertim art. 4. 7. & 8.
cum pluribus ſequentibus uſque in finem. In ſpe-
cie autem id non licere conſiliario, ſeu conſul-
tori animarum contra Vaſquez, & Salas, de qui-
bus ſup. *n. 30.* tradit Thomas Sanchez *in Decal,*
tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 21.
355 Item nec judici, ut contra authores relatos n.
31. tenet idem Sanchez ubi ſupra *c. 10. n. 46.*
quamvis affirmet contrariam quoque opinio-
nem eſſe probabilem. Villalob. *in Sum. to. 1. tract.*
1. diff. 15. n. 6. Bannes in *2. 2. qu. 63 art. 4. dub. 1. ad*
2. ubi refellit ſententiam illorum, qui dixerunt
in concurſu opinionum probabilium poſſe judi-
cem judicare pro amico, & nunc ſecundùm u-
nam, nunc ſecundum aliam. Layman *in Theol.*
moral. lib. 1. tract. 1. c. 5. § 3. n. 16. Malderus *in 1.*
2. qu. 19. art. 5. diſp. 86. propè fin. Filliuc. *to. 2. tract.*
21. c. 4. n. 144. Becan. *in Sum. to. 2. tract. 1. c. 4. qu. 9.*
n. 13. Tanner. *in 2. 2. diſp. 4. q. 4. dub. 6. n. 128.* Et
probatur efficaciter: nam certum eſt judicem in
dubio non poſſe ſententiam ferre, ut tenent
communiter Theologi cum D. Thom. *in 2. 2.*
quæſt. 60. art. 2. & Juriſperiti in *l. Admonendi*, poſt
Bart. *ibi n. 19. ff. De jur. juran.* Sed quando par-
tium jura ita ſe habent, ut ſtent probabiliter pro
una parte, & probabilius pro altera, judex du-
bitat tunc de minus probabili, imò magis dubi-
tat, quàm ſi rationes pro utraque parte eſſent æ-
què probabiles: magis enim dubitat de illa par-
te, quæ licet ſit probabilis, tamen contra eam ur-
gent fortiora motiva, ut evidenter monſtratum
eſt ſupra in 11. fundamento. Ergo in tali caſu ju-
dex non poteſt ſententiam ferre pro parte mi-
nus probabili.
356 Non me latet in cauſis criminalibus quando
opinio circa factum eſt probabilis pro reo, &
probabilior pro fiſco, pleroſque ex Theologis
modernis arbitrari eo caſu judicem ſequi poſſe
probabilem, quæ favet reo, omiſſa probabilio-
ri, quæ favet fiſco, ſeu accuſatori. Sic Sayr. *in*
clavi regia lib. 1. c. 11. n. 3. Salon. *in 2. 2. q. 63.*
357 *art. 4. controver. 2. concl. 2.* Imò in tali caſu ju-
dicem teneri reum abſolvere cenſent Salas *in 1.*
2. qu. 63. art. 4. controver. 2. concl. 2. & alij, quos
cumulat Diana *reſol. moral. in 2. addit. reſol. 13.*
Moventur, quia judex ſequi non poteſt proba-
biliorem opinionem pro fiſco, cum ad condem-
nandum requirantur probationes luce meridia-
na clariores, juxta text. in *l. Sciant cuncti, C. De*
358 *probat.*
Verùm obſervandum eſt diligenter judicem
hoc caſu minime ſequi opinionem minus pro-
babilem pro reo: nam ad ferendam ſententiam
ſpectandum non eſt an probationes fiſci præpon-
derent probationibus rei, ſed attendi debet an
ex proceſſu in univerſum reſultet talis proba-
359 tio, quæ ſufficiat ad condemnandum, ut decla-
rat Clarus *in §. fin. qu. 22. & 63.* Et quidem ſi pro-
batio non ſit omninò plena, & concludens, reus
eſt in cauſa abſolutionis: nam regula *l. Eius qui*
accuſare, ff. De eden. id eſt actore non probante,
reus abſolvitur, maximè procedit in judicio cri-
minali. Dyn. *conſ. 48. in quæſt. n. 2. verſ. Super 2. &*
3. Angel. Aret. *conſ. 63.* Clarus *n. 20 verſ.*
Secundo principaliter. Et eſt communis opinio,
360 teſte Jaſone, *in l. Non eſt novum, n. 5. C. De*
eden. & Clar. *in §. fin. qu. 62. in princip.* Et
habet locum etiam reo nihil probante, *c. unic.*
361 *Ut Eccleſiaſtica beneficia.* Bald. *conſ. 285. Ca-*
ſus, in princ. verſ. reſpondeo, lib. 2. Ratio eſt,
quia exceptio negativa pro parte rei non eſt
probanda, *c. Quoniam contra*, ubi Lanfranc. *de*
probat. Unde judex qui accuſatore minus ſuffi-
cienter probante, abſolvit reum, qui nihil pror-
ſus probavit, non judicat pro reo ſecundum opi-
nionem minus probabilem, ſed ſecundum id,
quod eſt certum, & à legibus determinatum,
gloſ. *in c. Iuvenis, in ver. Dubia, verſ. Sed non dicitur*
dubia res, quia actor non probavit clare, &c. de ſpon-
362 *ſal.* Bartol. in *l. Quoties, n. 1. ff. Si quis cau-*
tion. Nam etiam poſt accuſationem, & inquiſi-
tionem ſuper delicto, niſi delictum probetur, non
præſumitur accuſatus, vel inquiſitus culpabilis
ut ait Bald. *conſ. 410. in cauſa, & in quæſtione*
numero. 1. in fin. verſ. Sed quia non ſtatim,
363 *lib. 2.*
In practica tamen quæ ſuprà proximè dicta
ſunt aliter ſe habent, quàm ſpeculativè diſſeran-
tur. (Nam (ut ait Clar. *d. q. 62*) ubi nihil ulterius
ſupereſt ad agendum tam ex parte accuſatoris,
quàm ex parte accuſati, tunc debet judex diligẽ-
ter conſiderare proceſſum tam offenſivum, quã
defenſivum, & recta trutina perpendere quid ex
ipſo proceſſu reſultet, & qualia contra reum ex-
tet judicia, ſeu probationes, quæ per ejus defenſio-
nes eliſæ non fuerint; ſi enim reus ex eis eſt planè
convictus, vel confeſſus, debet condemnari; ſi
ſemiplena tantùm reſultat contra eum probatio,
eſt

eſt torturæ ſubjiciendus,quam ſi ſuſtinuerit,pur-
gatis indicijs,eſt abſolvendus,non quidem diffi-
nitivè ex capite innocentiæ, ſed rebus ſic ſtan-
tibus.) Et hanc practicam ſervari in Hiſpania
teſtatur Covar.variar.reſol.lib.1.c.1.poſt n.8. &
in Gallia Rebuff.in proœm.Conſt Franc.gloſſ.5.n.
18.& in Senatu Mediolanen Clar.loc.cit.Judi-
ces noſtri abſolvunt tanquam non repertum
culpabilem,nec de jure punibilem.Atque ita ju-
dex,qui eo caſu reum abſolvit, ſequitur omni-
no quod juſtius,& probabilius eſt.Quamobrem
ineptè aſſeritur in cauſis criminalibus judicem
ſequi debere opinionem pro reo minus proba-
bilem. Imò enim ſtat pro reo opinio probabili-
or quotieſcumque probationes pro fiſco,vel ac-
cuſatore non ſunt planæ, & concludentes, jux-
ta d.l.Sciant cuncti,C.de probat.& §.Sciant cuncti,
2.q.8. Neque enim ad infligendam pœnam or-
dinariam ſufficiunt judicia etiam vehementia.
c.Litteras,de præſumpt.Alex.conſ.2.Viſo proceſſu,in
princ.lib.7. Et probabilitas opinionis non eſt ſu-
menda ex probationibus rei, qui multoties eſt
abſolvendus, etiamſi nihil probaverit, ſed ex
probationibus fiſci, vel accuſatoris, ex cujus
perſona jus metimur,l.1.in princ.ff.ſi pars hered.
petat.l.fin.de rei vendic.Paul.de Caſtr.conſ.76.In
facto iſto,n.2.in fin.verſ.Et poſito.lib.2.Surd.conſ.
150.n.89.
366 Sed & ſi opinio probabilis pro reo verſetur
circa jus, tamen quidquid in contrarium ſenſe-
rit Villalob.in Sum.tom.1 tract.1.difficult.15.n.3.
& 4. & alij plures, tenendum eſt omnino judi-
cem ſequi debere probabiliorem opinionem,
etiam contra reum. Ratio eſt, quia cum in diffi-
cultatibus juris rarò accidat,ut judices ſint certi
per rei evidentiam, neceſſe eſt, ut judicent ſe-
cundum id,quod eſt certum moraliter, ſeu civi-
liter, ſive pro reo,ſive pro accuſatore. Nam ju-
ra, quæ dicunt judices proniores eſſe debere ad
abſolvendum, quàm ad condemnandum,
cap.3.de probat.eo quod ſanctius ſit nocentem
abſolvere,quàm condemnare innocentem,l.Ab-
ſentem,ff.de pœn.Item diſpoſitio l.Reſpiciendum,ff.
eod.quam Bald.ibi dicit eſſe philoſophicam,pro-
cedunt tantùm cum judex verſatur in dubio. At
cùm contra reum eſt opinio magis probabilis,
judex non eſt dubius,ſed moralem, ſeu civilem
habet certitudinem, quam Doctores plenam
credulitatem appellant, ut notat Bartol. com-
muniter receptus in l.Admonendi,n.21.& 22.ff.
de Iureiuran.& probatum eſt ſup.n.225.& n.ſeqq.
Ergo etiam pro fiſco tenetur ſequi opinionem
magis probabilem, & melioribus rationibus
fulcitam, ne alioquin agat contra dictamen
conſcientiæ, ut ſimiliter oſtenſum eſt ſupra in 4.
fundamento, pro hac ſententia. Id quod aliqui-
bus exemplis evidentiùs confirmari poteſt.
368 Inquiſitus eſt aliquis de crimine læſæ maje-
ſtatis,eò quod occiderit Conſiliarium Principis.
Opinio minus probabilis quorumdam eſt, quos
tacito nomine refert Clarus in §.Læſa majeſtatis,
Verſ.Quæro etiam, homicidam in hoc caſu non
eſſe reum læſæ majeſtatis, ſi homicidium patra-
verit ex privato odio ipſius Conſiliarij, non au-
tem in odium Principis. Tamen probabilior eſt
opinio, homicidam indiſtinctè incidere in cri-
men læſæ majeſtatis, pro qua in facti contingen-
tia conſuluit Rubeus conſ.154.Nemo autem hoc
caſu juſtè reprehenderet judicem, qui contra
reum ſequeretur opinionem probabiliorem,
pro qua fuit judicatum Neapoli contra reum,
qui trucidavit Andream de Iſernia celebrem
feudiſtam Reginæ Joannæ conſiliarium,ut refert
Paris de Puteo de Syndicatu.fol.124.n.14.& Af-
flict.ſup.1.part.Conſtit.Regni, rubric.29.
num.6.
370 Item quamvis ſecundum communem opi-
nionem pro unico furto magno fur ſuſpendi
non poſſit,ſecundum Angel. de Ubaldo inter
conſilia criminalia diverſ.conſ.71.n.2.lib.2.ta-
men contrariam opinionem docuit Bald. in
Auth.ſed novo jure poſt n.3.C.de ſerv.fugit. Nec eſ-
ſet damnandus Angel. qui in tract. de maleſic. in
ver. Veſtem caleſtem, n. 13. dicit ſe illam ſemel
practicaſſe dum Peruſij aſſideret, quam etiam
ex conſuetudine invaluiſſe in Hiſpania affirmat
Diaz in practica criminali Canonica, c. 84. poſt
num.2.
371 Rurſus probabilis opinio eſt pœnam l.Unica,C.
de raptu virginu,non habere locũ in rapiente pu-
blicam meretricem; atque ita tenere Doctores
teſtatur Hippol.de Marſil.in d.l.unic.n 26. &
conſuluit Cephal.140.lib.1. Verumtamen non
eſſet condemnandus judex, qui ſequeretur con-
trariam opinionem, ſecundum quam Cyn. in
ead.l.unic. aſſerit ſe vidiſſe aliquos ultimo ſup-
plicio puniri, prout illum refert Afflict.ſuper 1.
part.Conſt.Regni, rubric.20.n.17.& ſecundum
quam teſtatur etiam Grammaticus in Con.Regni
fol.19.col.1.n.2. Cum plures juvenes quamdam
meretricem è proſtibulo violenter rapuiſſent,
unum ex eis Florentinum, qui fuit principalis,
fuiſſe furca ſuſpenſum, & alios ſocios per trien-
nium ad triremes damnatos.
Et eodem modo quamvis probabilis,& com-
372 munis opinio ſit pœnam d.l.unic.C.de rapt.virg.
non habere locum in muliere rapiente virum,ut
teſtatur Grilland.de diverſ.crimin.lib.3.qu.10.n.
23.non tamen eſſet de injuſtitia redarguendus,
qui in judicando ſervaret opinionem gloſſæ in
d.l.unic.in ver.Sponſam, quam itidem tenent
communiter Doctores,teſte Marſil.ibidem n.23.
& etiam practicatur in Gallia,ut refert Papo lib.
22.tract.6 arreſto.3 ſecundum quam & Angel.in d.
l.unic. teſtatur ſe Florentiæ vidiſſe comburi
quamdam meretricem, quæ adoleſcentulum li-
bidinis causâ rapuerat. Hæc atque alia innume-
ra paſſim reperiuntur apud Doctores, ex qui-
bus licet intelligere juſtè agere judicem, qui ſe-
quitur opinionem, quam putat veriorem, ac
probabiliorem, etiam contra reum & in cauſis
capitalibus.Et hic junge quæ de obligatione ju-
dicandi ſecundum opinionem magis probabi-
lem generaliter dicta ſunt ſupra in 20. funda-
mento.
Similiter nec Medico licere uti opinione pro-
373 babili abſque reatu mortalis peccati, contra
Theologos citatos ſup. n. 33. ſcripſerunt Sot.
lib.3 de Iuſt.& Iur.qu.6.art 6.ad 4 Suarez 4.
tom.in 3.par.diſp.26.ſect.6 n.32. Villalob.in
ſum.tom 1.tract.1.difficult.1.n.6.Vaſquez.in 1.2.
tom.1.diſp.64.c.4.in fin. Sanchez in Decal.
tom.1.lib.1.c.9.n.41.Bonaven.de legib diſp.2.
qu.4.punct.4.n 22 Becan.in Sum.tom.1.cap.4.
qu.9.n.13. Et ex Canoniſtis noſtris tenent in c.
Tuanos, de homic. Innoc. n. 1 .Jo. Andr. circa
princ.

princ. Anton. de Butr.n.15. Anchar.n.3.Jo.de
Anan.num.5.Abb. in §.Ad ultimum n.4.Felin.
verſ.Poſtremo ſcias Angel. in verſ. Medicus n.2.
Sylveſt.eod.ver.quæſt.4.dub.1. quibus in locis
affirmant peccare Medicum, qui ſcienter appli-
cat infirmo medicamenta dubia,& aliqui ex eis
etiamſi Medicus probabilius credat ea profutu-
374 ra, ut dictum eſt ſup. n. 250. Reddunt rationem
Butr. & Anchar.quia melius eſt ægrotum relin-
quere in manu Creatoris, quàm ipſum periculo
exponere, ſupponendo eum dubitabili medici-
næ. Quinimò adjiciunt Innoc. & Jo. de Anan. id
vendicare ſibi locum etiamſi Medicus vehemen-
ter opinetur fore ut remedium hoc dubium pro-
ficiat infirmo. Mirum eſt tamen pleroſque ex
Theologis ſupra proximè ita citatis ſentire in
Medico corporum, cum oppoſitum ſenſerint in
Medico animarum, quaſi majori charitate ob-
ſtringamur ad procurandam valetudinem cor-
poris, quàm ſalutem animæ contra ea, quæ in
propoſito dicta ſunt ſup.in 19.fundamento.
375 Sed nec Regem poſſe bellum indicere ſi pro
utraque parte ſint opiniones probabiles,& lon-
gè minus ſi contra eum ſtet opinio probabilior
contra authores ſupracitatos n.34.Cenſent Vaſ-
quez in 1.2.tom.1.diſp.29.q.5.n.224. Villalob.
in ſum.tom.1.tract.1.difficult.17.nu.6.& 7.&
alii multi. Et hic junge quæ dicta ſunt ſupra
in 33.fundamento.
376 Longè autem minus licitum eſſe uti opinione
probabili in adminiſtratione Sacramentorum,
adverſus Theologos ſupra allegatos n.35.ſcrip-
ſerunt Medina in.1.2.qu.19.art.6.§.Ad argu-
menta in contrarium. Henriquez de Sacramentis
in genere cap.9.n.5. Bartholomæus à Ledeſma
de Sacram.in gener.dub.5.concluſ.4. Sanch. de
matrim.lib.3.diſp.20.n.4. & proptereà Petrus
à Soto in inſtitut. Sacerdotum lect. 2. de Eucha-
riſtia, & Alanus lib.1.de Euchariſtia c.19. aſſir-
mant inter diverſas opiniones de materia Sacra-
menti Euchariſtiæ eligendam eſſe tutiorem, &
peccare eum,qui utitur materia non certa,idem-
que vult Scot. in.4.diſt.11.qu.6. Et contrariam
ſententiam tantum admitti poſſe cum ex oppo-
ſito magnum periculum immineret, cenſet So-
tus de Secretò, membr.3.qu.2.concl.3. cui ſub-
ſcribit Navar. in c.Inter verba, in 2. edit corol-
377 lar.13.nu.135.11.q.3.his verbis: licet quis ha-
beat opinionem alicujus partis, & ſolum alte-
rius formidinem,non tenetur ſequi opinionem,
ſi inde magnum immineat alicui periculum, &
formido alterius apparentem habeat probabili-
tatem; quia periculum grave facit, ut formido
præponderet opinioni.Et ſequitur Card. Bellar.
lib.2.de pœnit.cap.7.& Baſil. Pont.de matrim.
378 lib.4.c.25.n.8. Unde Card Zabar.in Clem.unic.
§.final.n.1.de Sum.Trinit.& fid.Cathol.ſcripſit
conſilium eſſe, ut quidquid appareat de puero
extra uterum, imminente periculo mortis, ba-
ptizetur propter penetrabilem,& occultam ope-
rationem S. Spiritus, c.Multi.circa med.1.qu.1.
Et Card. Paleot. in compendio ordinationum pro
Parochis Bononienſibus fol. 38. (Pueri (inquit)
apparentes extra uterum matris cum brachio,
vel pede,vel digitis, cum imminente mortis pe-
riculo,baptizentur: ſed egreſſi vivi iterum ſub
conditione, ſi non es baptizatus,&c. baptizari
379 debent.) Inde etiam inferunt Gabriel Vaſquez
tom.2.in 3.par.diſput.136.c.4.& Baſil. Pont
de matrim.lib.10.c.15.nu.5.in Caſu neceſſitatis
extremæ, eum, qui eſt in peccato mortali, mi-
niſtrare poſſe Sacramentum ſine peccato,ſi tem-
pus ita urgeat, ut miniſtro non ſit locus pœni-
tentiæ; reddentes rationem, quia quamvis ſit
major virtus religionis erga Deum, quam miſe-
ricordiæ erga proximum; tamen quia Deo plus
placet, ut proximo, in cujus utilitatem inſtitu-
tum eſt Sacramentum, ſuccurramus, quam ut
diſpoſitionem alias debitam erga Sacramentum
ſervemus: ideò tunc licitè,& ſanctè Sacramen-
tum in peccato mortali celebratur. Quam ratio-
nem,ut advertit Baſil.Pont.breviter attingit D.
Thom.2.2.q.30.art.4.ad 1.& hoc ſenſu intelli-
gitur illud Oſeæ 6. Miſericordiam volo, & non
ſacrificium, & ſcientiam Dei, quam holocauſtum.
At vero extra caſum neceſſitatis non debet ulla-
tenus admitti diſtinctio ſuperius poſita num.35.
quod in ordine ad Deum, & virtutem Religio-
nis non peccet Sacerdos, qui utitur opinione
probabili in eſſentialibus Sacramentorum, ſed
tantum in ordine ad proximum. Quoniam mi-
nus malum eſt peccare contra miſericordiam,
quam contra Religionem,ut benè explicat idem
Pont. ubi ſupra num.4. Unde ſi non licet eligere
opinionem probabilem quando ſubeſt pericu-
lum inferendi injuriam,vel præjudicium proxi-
mo, multo minus id licet extra neceſſitatem cum
ſubeſt periculum irrogandi injuriam Deo,& fa-
ciendi irritum Sacramentum.Et his adde quæ in
propoſito dicta ſunt ſupra in 21.fundamento.
380 Eodem modo nequaquam ſuſtineri poteſt
quod dictum eſt ſup.n.39.Sacerdoti eligenti opi-
nionem probabilem, prætermiſſa probabiliori,
Eccleſiam tribuere juriſdictionem ad abſolven-
dum,eo quod inde oriatur titulus putativus cum
communi errore. Etenim error, unde elicitur
præſumptio Juriſdictionis ab Eccleſia tributæ,
debet eſſe communis,& titulus putativus prove-
nire debet à legitimo Superiore ut in c.Dudum,il.
2.de elect.& ibi docent Innoc.nu.3.Hoſtien ſu-
per ver.Damnabiliter, Jo.Andr.num.42.Anton.
de Butr.nu.26.Card.qu.6.& Abb.num.20.qui
expreſſius loquitur de utroque requiſito,dicens
gloſſam ibi eſſe ſingularem, & à Doctoribus
communiter approbari.Idem tenet in c.Nihil, de
elect.gloſ.fin.verſ.Sed pone quod talis Præla-
tus, per text. in c.Infamis, 3.qu.7.& alia jura
ibi allegata Innoc.nu.3.& 4.verſ.Si autem non
ſit intruſus ſua authoritate, Jo. Andr. poſt Ho-
ſtien. & compoſtel. col.fin.in ult. gloſ.verſ.Et
dicunt, quod omnia, quæ facit electus. Et Abb.
num.11.verſ.(Nec communis error juvat, ex
quo deeſt authoritas Superioris, nam lex Barba-
rius, ff.De offic.Prætor, fundat ſe ſuper com-
muni errore, & ſuper authoritate Superioris:
nam ille ſervus, qui putabatur liber, habuit of-
ficium à Superiore, & ſic concurrebant ibi duo,
ſcilicet authoritas Superioris, & communis er-
ror; ſecus autem ubi adeſſet unum tantum, ut
tenuit hic Innoc. & Bald. in repet.d.l.Barba-
rius.) Hactenus verba Abbatis. Roſella in
ver.Confeſſio Sacramentalis 3.num.41. Angel.
Confeſſio, 4.nu.12. Sylveſt. Confeſſor 2.n.15.
Navar. in c.Placuit, de pœnit.diſt.6.nu.177. &
in Manuali c.9.n.11.quam ſententiam bis etiam
ſequuta eſt Sac. Congregatio Concilii,ut ſcripſi

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

plenius in c. *Super eo*, *de crimine falſi*. Atqui utrumque requiſitum deficit hoc caſu: Nam eo ipſo quod Sacerdos eligens opinionem probabilem cognoſcit contrariam eſſe probabiliorem excluditur communis error: probabiliora enim ſunt quæ videntur omnibus, vel multis, vel Sapientibus, & id vel omnibus, vel plurimis, ut habetur in 1. *Topic.* c. 1. ad quod ponderanda ſunt etiam verba illa Innoc. in *d. c. Dudum*, videlicet; poteſt dici animas non deceptas, cum ab omnibus habeatur Prælatus. Item eo ipſo, quod Sacerdos affirmat titulum putativum oriri tantùm ex ſua *propria* opinione & credulitate probabili, ſatis clarè hinc excluditur titulus proveniens à legitimo ſuperiore; unde prædictorum opinionem merito refellit Jo. Sancius in *Select. diſp.* 44 *nu.* 19.

Ex quibus patet etiam ex Theologis noſtri temporis non multos eſſe, qui generaliter, & indiſtinctè affirment licere in concurſu probabilium opinionum eligere minus probabilem, & minus tutam, cum plurimi ſentiant oppoſitum in Conſiliario, in Judice, in Medico, in Rege, & in adminiſtratore Sacramentorum.

381 His adjice quod authores moderni, qui allegantur pro contraria ſententia, ſunt inter ſe admodum varii, & diſſidentes. Nam alii generaliter tenent in quacumque materia licitum eſſe amplecti opinionem minus probabilem habentem minimum probabilitatis, etiamſi de hac minima probabilitate habeatur minima probabilitas ſive evidentia. Sic Paſqualigus *deciſ.* 18 *n.* 2. Alii limitant, ut ita demum ſit licitum ſequi minus probabilem, ſi habeamus evidentiam de illius probabilitate. Breſſerus *de conſcientia lib.* 3. *cap.* 5. Merula *diſp.* 3. *cap.* 4. Alii magis limitant, ut ſolum liceat ſequi minimam probabilitatem, quando aliter grave damnum evitari nõ poteſt. Salas *par.* 1. *tract.* 8. *diſp. unic. ſect.* 5. Valentia *diſp.* 9. *quæſt.* 14. Alii affirmant uſum opinionis minus probabilis eſſe licitum in foro conſcientiæ dumtaxat, non autem in foro fori. Ita Sanchez *in Decal. lib.* 1. *cap.* 10. Layman *de Doctr. moral. lib.* 6. *cap.* 5. Alii dicunt ad hoc, ut liceat ſequi minus probabilem, prius diligentiam adhibendam eſſe an poſſimus certificari de magis probabili oppoſita. Baldellus *de conſcientia diſp.* 3. *ca.* 4. Alii non admittunt regulam ſequendi magis probabilem in materia Sacramentorum. Vaſquez *diſp.* 62. *cap.* 3. Suarez *tom.* 4. *diſp.* 26. *ſeſſ.* 6. Filliucius *tract.* 21. *cap.* 4. Alii ab hac regula accipiunt caſus ſpectantes ad materiam fidei. Sic Bardi *diſp.* 11. *Select. moral.* §. 8. & Bannes 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10. Sed contrarium tenet Spinula *de Libera, & prudenti electione diſp.* 3. *ſect.* 2. Alii adhuc magis limitant prædictam regulam ut locum non habeat in materia juſtitiæ commutativæ, & in caſibus ubi agitur de intereſſe proximi. Idem Bardi *loco cit.* Valentia *diſp.* 5. *par.* 4. *quæſt.* 7. Alii ſentiunt probabiliorem opinionem ſequendam eſſe de conſilio tantùm. Sanchez ubi ſupra. Alii verò nec de conſilio nec de præcepto, Joannes Sancius *in Selectis diſp.* 44. Caramuel *Theol. Regul. diſp.* 6. Alii affirmant ex præcepto ſequendam eſſe ſententiam minimam habentem probabilitatem ad vitandam infamiam, vel aliud grave damnum; Paſqualigus *deciſ.* 30. Alii vero negant. Villalob. *tract.* 1. *Sum. diſp.* 1. *cap.* 8. & Sanchez *de matrim. lib.* 2. *diſput.* 36. Alii cenſent eſſe licitum ſequi minus probabilem, quando non imminet aliquod periculum, ad quod vitandum prudentia dictat contrariam ſententiam eligi debere. Bonacina *diſput.* 2. *de pecc. quæſt.* 4. *punct.* 4. Demum alii exiſtimant hanc regulam de ſequenda opinione minus probabili eſſe tantum probabilem. Sanchez *loco cit.* Alii vero eſſe certiſſimam. Paſqualigus *deciſ.* 5. *n.* 4. Plura etiam alia diſcrimina, & varietates patebunt legentibus eorum ſcripta. Quare cum præallegati Doctores ſint adeò varii in explicanda ſententia de ſequenda opinione minus probabili, utique non ſunt tantæ authoritatis, ac ſi uniformiter loquerentur; ac proinde pro una ſententia univoca ſimul omnes ſupra enumerati citari non poſſunt, ut accurate obſervat noviſſime Julius Mercorus *de Probabilitate opinionum par.* 2. *art.* 27.

381 In Advocato tantùm ſubeſt aliqua difficultas. In quo tamen videtur diſtinguendum an ex duabus opinionibus oppoſitis utraque ſit æquè probabilis, an verò una ſit probabilis, & altera probabilior.

382 Primo caſu ſi quidem Advocatus proponat clientulo ſuo unam ex prædictis opinionibus veluti certam, affirmetque illam abſolutè fovere bonum jus, utique peccat, tum quia cum articulus propter conflictum argumentorum, & rationum utrinque probabilium ſit dubius, ut latè firmatum eſt ſupra in 2. quæſt. pro parte negativa in 2. concl. à nu. 125 uſque ad nu. 171. Advocatus, qui proponit rem dubiam, & periculoſam, tanquam certam, ac tutam, mentitur. Atqui nec artificioſo mẽdacio, nec ſimplici verbo oportet decipere quemquam, quia quomodolibet mentitur quis, occidit animam, ut legitur in c. *Nec artificioſo*, 22. *quæſt.* 2. At idem text. in c. *Ne quis*, c. *Iactat*, c. *Omne genus* ibi: *Nec ut præſtes mentiri ſtudeas, nec qualibet fallacia vitam alicujus defendas*, & c. *ſeq. ead. cauſ. & quæſt.* Et in cauſarum patrono eſt text. in *l. Rem non novam*, §. *Patroni*, C. *De jud.* Et docet D. Thom. 2. 2. *qu.* 71. *art.* 3. *ad* 3. tum quia proponendo rem dubiam veluti certam, inducit clientulum per deceptionem ad litigandum, qui fortè non litigaret, ſi rem dubiam intelligeret, Ideoque tenetur ei ad damna, & intereſſe, *l. Non eſt ignotum*, C. *De adminiſtr. tut.* & tradit Sylveſter *in ver. Advocatus num.* 5. *verſ. Quamdiu cauſa eſt dubia.* Atque in hunc ſenſum videntur accipiendi Theologi, qui ſimpliciter aſſerunt, advocatum nõ poſſe in cauſa dubia patrocinari.

383 Sin autem advocatus proponat articulum tanquam dubium, ſicuti eſt propter rationes utrinque ſuaſibiles: tunc poteſt tuta conſcientia in illa cauſa patrocinari, ut probatur in *d. l. Advocati, in princ.* C. *De advoc. diverſ. judic.* ubi advocati in primis inde laudantur, quia dirimunt ambigua fata cauſarum. Ergo ſi patrocinium præſtent in cauſa ambigua, non peccant, ſed magis laudandi ſunt, c. *Qui peccat*, 23. *quæſt.* 4.

384 Præterea proponendo rem tanquam dubiam, non inducunt clientulum ad temerè litigandum quia temerè litigare non dicitur qui dubius eſt, ſed qui ſcit ſe jus non habere, gloſ. 1. in *l. Eum*

quem

quem temere, ff. *De judic.* Item ut inquit Ariſt. *lib. Rhetor.* litiganti nihil eſt niſi oſtendere quia res eſt, vel non eſt, vel quia facta eſt, vel non facta eſt: verum autem ſit juſta, vel injuſta, oportet ipſum judicem cognoſcere, & non diſcere à litigantibus. Itaque Advocati nec ſententiam proferunt, nec judicem cogunt proferre, ſed tantum proponunt, quæ ſui clientuli jus confirmare poſſunt, quæ præponere judici in cauſa dubia non eſt injuſtum, & multum prodeſſe poteſt ut à judice cauſa melius expendatur, c. *Iudicantem* 30. q. *ult.* gloſ. 2. *in c. Grave* 35. *q.* 9. Cum cauſarum merita partium aſſertione pandantur, *l. fin.* C. *ſi per vim, vel alio modo.* Et propterea verba illa text. *Advocati, qui dirimunt ambigua facta cauſarum*, &c. gloſſ. exponit dicens, dirimunt, id eſt dicunt ea, propter quæ dirimuntur: nam ipſi non dirimunt, ſed judex. Et in ver. *lapſa* dicit cauſam ejus, qui ſententiam contrariam reportavit ob omiſſas juris allegationes poſtmo-
385 dum inſtaurari per advocati induſtriam. Ad hæc niſi advocato liceret conſulere in cauſa dubia, ſequeretur ut ferè nullo caſu eidem liceret patrocinari, & ſupprimi poſſent ferè univerſa orbis tribunalia; plerumque enim non conſuevit litigari niſi de rebus dubiis, & propterea incertus dicitur litis eventus, *l. Quod debetur*, ff. *De pecul.* & cauſæ terminus manifeſtare poterit qui timidius, quique audacius judicium vel reliquerunt, vel protulerunt, *d. l. Rem non novam* §. *Patroni*, C. *de Iudic.* & gloſſ. in *d. l. Advocati*, exponit verba illa, *ambigua fata*, id eſt fines. Hinc paſſim videmus ſententias latas in prima inſtantia revocari per judices appellationis, & has rurſus retractari in 3. inſtantia, & deciſiones crebro variari. Ad hoc c. *Nec norum*, & ibi gloſſ. 1. 8. q. 1. & *l. Si unus*, §. *Principaliter*, ibi: *propter naturalem hominum ad diſſentiendum facilitatem*, ff. *De recept. arbitr.* Satis eſt igitur ut advocatus moveatur probabilibus rationibus,
386 *l.* 1. C. *Manda.* Et cum advocati in cauſis ex utraque parte debeant eſſe æquales, *l. Providendum:* C. *De poſtulan.* & idcirco in omni cauſa quotidie videamus ſcribere utrinque advocatos; ſi hoc licitum non eſſet, conſequens eſſet, ut advocati penè omnes damnarentur, & falſum eſſet quod ait Hoſt. in proœmio ſummæ: (Advocatos rectos meliorem vitam facere, quam Fratres Prædicatores, vel alios Religioſos.) Sunt pro hac ſententia D. Antonin. *part.* 2. *tit.* 1. c. 19. §. 8. *alias eſt* 3. *par. tit.* 6. c. 2. §. 14. Angel. *in ver. Advocatus n.* 17. Sylveſter *eod. verſ.* 9. 10. Armilla *n.* 20. Navar. *in Manual. c.* 25 *nu.* 28. *verſ. Quamvis ſi cauſa eſt dubia*, Soto *lib.* 1. *de Iuſt. & jur. quæſt.* 8. Tolet. *in Sum. lib.* 5 c. 60. *n.* 2.

387 Secundo caſu, cum ſcilicet una opinio eſt probabilis, altera probabilior, verius videtur advocatum non poſſe conſulere, nec patrocinari pro parte minus probabili. Ratio eſt, quia nemo poteſt conſulere alteri id, quod ille abſque peccato exequi non poteſt, c. *Error, cum duobus ſeqq.* 83. *diſt.* S. Thom. *in loco proximè allegando.* Canoniſtæ in c. *Tua nos de homic.* Sed cliens non poteſt agere cauſam minus probabilem, nec judex pro illa parte ſententiam ferre, ſed uterque tenetur omnino ſequi partem probabiliorem, ut latiſſime probatum eſt ſupra quadraginta duobus fundamentis. Ergo advocatus non poteſt in ea cauſa conſulere, aut patrocinari. Quod clare ſenſit Navar. *in Manual. c.* 25. *n.* 28. *verſ. Et qui*, dum affirmat peccare advocatum, qui patrocinatur in cauſa, quam licet neſciat omnino eſſe injuſtam, magis tamen reputat eſſe injuſtam quam juſtam. Poſt Anton. de Butr. quem citat in
388 c. *Brevi, de iureiuran.* Idque quidquid ſenſerint Theologi relati à Sanchez *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 52. vendicat ſibi locum, etiamſi advocatus pandat clientulo ſuo rationes adverſarii eſſe probabiliores; ſiquidem adhuc ei non licet clientulo etiam ſcienti, & conſentienti auxilium
389 ferre. Imò ſi in principio litis credat rationes ſui clientuli eſſe veriores, ſeu probabiliores, & in proceſſu comperiat illas eſſe minus probabiles, & minus juſtam cauſam, tenetur cauſam ipſam deſerere, vel eum, cujus cauſam agit, ad cedendum inducere; ſive ad componendum ſine damno adverſarii, ſecundum S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 71. *art.* 3. Sylveſt. in *ver. Advocatus n.* 5. §. 10. Navar. *in Manual. c.* 25. *n.* 201. *ver. Et qui à principio credit juſtam.* & eſt text. in *d. l. Rem non novam*, §. *Patroni*, C. *De judic.* ibi: (Sed etſi certamine procedente aliquid tale ſibi cognitum fue-
390 rit, à cauſa recedant.) Et quamvis multi exiſtimaverint non eſſe prohibitum advocato ſequi opinionem minus probabilem, niſi in cauſa ſanguinis, vel civili omnium bonorum, ut Scotus Tolet. & alii relati à Sanchez *d. c.* 9. *num.* 52. Verè tamen ſive cauſa ſit criminalis, ſive civilis, & ſive agatur de omnibus bonis, ſive de illorum parte, nunquam licet advocato patrocinari in cauſa minus probabili, ſeu minus juſta. Bartol. *in l.* 1. §. *Si quis apud*, ff. *Quod quiſque juris*, & S. Tho. *loc. cit.* Quippe major, aut minor quantitas controverſiã auget, vel minuit injuſtitiam,
391 ſed peccati ſpeciem non mutat. Ideoque videmus furti actionem dari etiam de re minima, puta pro gallina, pro anſere, imo etiam pro ovo, ut dicit gloſ. in §. *Gallinarum*, *in ver. Qui lucrandi animo*, *inſtit. de rer. diviſ.* quam ſequuntur omnes, teſte Tiraquell. *in tract. de judic. in rebus minimis*, *fol.* 50. *col.* 2. *verſ. decimo.* Et Clarus in §. *Furtum*, *verſ. Pariter etiam advertimus.* Hæc de advocato.

392 Non obſtant modo argumenta contraria. Ad primum namque reſpondetur, negando majorem; imò enim qui in actibus humanis ad mores pertinentibus eligit opinionem minus probabilem, imprudenter agit, quia tenetur pro regula ſuorum actuum eligere verum, quod eſt objectum prudentiæ: & tamen eligit minus probabile, quod plerumque eſt falſum. Item tenetur eligere quod eſt perpetuo verum, & ſtabile: & nihilominus eligit opinionem minus probabilem, quæ hodie exiſtimatur vera, ſed poſtea veriſimilius apparebit falſa. Item ut prudenter agat tenetur judicare de re ſecundum id quod eſt; & tamen judicat ſecundum id quod putavit eſſe minus probabiliter. Item debet eſſe certus ſaltem moraliter de rectitudine ſuæ operationis, quam tamen certitudinem profecto non habet judicium minus probabile, ſed prorſus fluctuat & vacillat propter fortiora motiva opinionis oppoſitæ. Item debet uti principio infallibili: & tamen utitur opinione minus probabili, quam mentiri & fallere plerumque contingit, & falli. Item ex prudentia tenetur eligere certum, & dimitte-

re

re incertum : & tamen eligit judicium minus probabile, quod eſt obnoxium magnæ formidini propter validiora motiva partis alterius : & ideo eſt omnino timidum , & incertum. Item tenetur agere cum veritate : & tamen ſequitur minus probabilem opinionem, quæ ut in pluribus eſt falſa,& ideo a ratione virtutis proculdubio excluditur. Item tenetur eligere bonum,& rectum , & eligit minus probabile , quod plerumque ſe habet ad malum, & obliquum. Item ne ſit imprudens tenetur cavere periculum ; & nihilominus eligendo quod minus probabile eſt, ac minus tutum, exponit ſe manifeſto diſcrimini ; prout hæc omnia , & alia plura his ſimilia patent per viginti ſex fundamenta ſuperius allata in prima quæſtione pro parte negativa à nu. 59. uſque ad nu. 112. & probantur in 2. 3. & 7. fundamento pro hac ſententia.

Ad cõfirmationem reſpondetur primo negando aſſumptum , quia etſi Deus dederit nobis dictamen rationis ad rectè operandum,non tamen conſtituit formalem rationem rectitudinis humanæ operationis in ipſa probabili rectitudinis apparentia, cum hæc indifferenter ſe habeat ad rectum, & obliquum, ſed in ſola rectitudinis veritate ſecundum illud Eccleſ. 37. 20. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te*,ut fuſe explicatum eſt ſupra in prima quæſtione nu. 60.

Deinde reſpondetur argumentum retorqueri ex eodemmet principio ; cui præcipue innituntur Defenſores probabilitatum,videlicet : qui operatur id , quod probabiliter apparet rectum, ſecundum eos non peccat. Ergo à contrario peccat qui operatur id , quod apparet non rectum , *cap. Hoſpitiolum , in fin. 32. diſt.* & ibi gloſ. *notica in princ.* Sed qui ſequitur opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris operatur id quod ſibi apparet non rectum , quia fortiora motiva probabilioris opinionis oppoſitæ negant hujuſmodi opus eſſe rectum , ut conſtat ex dictis in pluribus fundamentis pro hac ſententia,& præcipue in primo. & 22. num. 257. & num. 281. Ergo qui ſequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, peccat. Si igitur æquanimiter obſervanda eſt regula à Deo tradita hominibus pro morum directione, quæ,ut ipſi affirmant, conſiſtit in hoc, ut id ſolum liceat operari, quod nobis probabiliter apparet rectum;in concurrentia opinionis minus probabilis , & probabilioris ſi illa dictet opus eſſe rectum , hæc vero non eſſe rectum , utique potius abſtinendum eſt ab opere , quia attenta ratione apparentiæ, quæ ſecundum eos eſt ratio formalis dictæ regulæ , hujuſmodi opus magis apparet non rectum, quam rectum, & eidem regulæ adverſatur potius, quam conformetur. Id quod pulchro exemplo confirmat Julius Mercorus in ſuo opere *de Probabilitate opinionum par. 2. art. 8.* videlicet. Rex in expeditione militari præcipit duci ſui exercitus, ut in gravioribus negotiis ſequatur conſilium ſeptem Seniorum,quos et collaterales nominatim conſtituit. Occurrit hoſtis , conſuliturque an acie ſit dimicandum , ex iis , qui ſunt a conſiliis, tres affirmant,reliqui negant. Si dux tunc nihilominus vellet præliari, quippe ageret cõtra præceptum Regis , apud quem non excuſaretur , ſi vocatus ad reddendam rationem pugnæ, vellet ſic paralogizare. Rex præcepit mihi agere juxta conſilium Seniorum. Sed tres , quorum conſilium ſum ſecutus , ſunt ſeniores. Ergo pugnando feci juxta præceptum Regis. Nam protinus fiſcalis ipſum tanquam deluſorem Regii mandati redargueret ſimili ſyllogiſmo. Imò feciſti contra mandatum Regis , quod erat , ut ſequereris conſilium Seniorum. Sed quattuor , quorum conſilium non es ſecutus , erant Seniores conſtituti à Rege pro conſilio. Ergo pugnando feciſti contra mandatum Regis : ideoque puniri debes,tametſi res bene ceſſerit , ut *l. Deſertorem, §. In bello , ff. De re milit.* Porrò non ſecus apud Regem Regum ſe excuſant,qui indiſtinctè utuntur ſententia minus probabili in concurſu probabilioris, dum illum paralogiſmum replicant. Deus ſolum à nobis exigit , ut ſequamur conſilium rationis. Sed dictamen juxta opinionem minus probabilem concurrente probabiliori eſt conſilium rationis. Ergo qui ſequitur opinionem minus probabilem concurrente probabiliori, non facit contra divinum mandatum. Non enim animadvertunt ex adverſo remordere, ac redarguere ſynderelim,quæ in interiori foro gerit vicem vigilantiſſimi fiſcalis. Arguit enim, Si fateris id ſolum eſſe opus licitum , quod ex conſilio rationis apparet honeſtum , fugere debes quod tibi apparet ex conſilio ejuſdem rationis non honeſtum. Igitur contra divinum mandatum agis , qui eligis opus , quod tibi ſuggerit opinio minus probabilis , cum idem ex conſilio opinionis probabilioris magis appareat non honeſtum.

Ad ſecundum, & tertium reſpondetur negando minorem;imo enim etiam is,qui opinionem probabilem eligit,moralem certitudinem non habet de honeſtate operationis, quin potius vacillat,& fluctuat, quia opinio eſt acceptio unius partis cum formidine alterius, & ubi eſt opinio, ibi eſt vacillatio , quæ ſunt præciſa verba S. Bonaventuræ *in 3. ſent. diſt. 24. qu. 24. verſ. Item opinio , alienum.* 33. Et probatum eſt ſupra in 1. quæſt. in 6. & 7. fundamento , & in 22. cum quatuor ſequentibus pro ſententia negativa, & in reſponſione ad ſecundum argumentum n. 111. Ergo multo magis caret morali certitudine,qui ſequitur opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris , ut conſtat ex dictis ſupra in 2. 3. 11. & 12. fundamentis pro hac ſententia.

Ad quartum reſponſum eſt ſupra in 1. quæſt. num. 111. in reſponſione ad quartum argumentum, negando ſcilicet antecedens , & negando conſequentiam. Nam ibi dicta concludunt à fortiori in caſu præſenti , in quo agitur de electione opinionis minus probabilis , relicta probabiliori, & ibi vide rationem diverſitatis inter ſpeculativa,& moralia.

393 Ad quintum reſpondetur negando minorem, imò enim qui ſequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum , nec ſequitur perfectum,nec tutum, ſed exponit ſe peccati periculo, & ſic procul dubio peccato , ut efficaciter probatum eſt ſupra in 12. & 28. fundamento.

Nec obſtat quod non teneamur eligere perfectius, ac tutius. Quoniam hoc vendicat ſibi locum, ſi ex electione partis oppoſitæ non immineat

neat periculum peccati , prout contingit in omnibus operibus boni , quæ non ſunt in præcepto ; quamvis enim ea facere ſit tutius , tamen qui non facit , non peccat , ut in ingreſſu Religionis , in quo exemplificat Sylveſt. in *ver. Scrupulus,num.* 3. & in his terminis loquuntur. *c. Aliud 11. quæſt. 1.* & alia jura in contrarium allegata ; ideoque Apoſtolus 1. *ad Cor. 7. 38.* dicit: *Qui matrimonio jungit virginem ſuam , benè facit , & qui non jungit , melius facit.* Et tamen inquit : *de virginibus præceptum Domini non habeo ; conſilium autem do.* Et mox ſubdit : *Si autem acceperit vxorem , non peccaſti , & ſi nupſerit virgo , non peccavit.* Ergo propterea quis non arctatur ad electionem melioris boni , id eſt virginitatis , quia in electione minoris boni , id eſt matrimonii , non committitur peccatum. At ſecus eſt ubi in electione unius partis vertitur peccati periculum , quia tunc tutiorem partem eligere non in conſilio , ſed in præcepto eſt , ut latè in ſuperioribus probatum eſt ; & declarat idem, & Sylveſter *in ver. Dubium , quæſt. 2. num. 4.* Præterea quamvis non teneamur ſemper ſequi perfectius, ac tutius , ſemper tamen ſequi tenemur perfectum, ac tutum, *c. Si quis poſitus*, & *c. Si quis autem, de pœnit. diſt. 7.* At cum ſequimur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum, nec perfectum ſequimur , nec tutum , ut ſupra proximè dictum eſt.

394 Ad ſextum diffuſè reſponſum eſt ſup. *in 1. qu. in reſponſione ad 5. & 6. à numer. 112. uſque ad numer. 117.* Quibus addimus D. Thomam *in 2. 2. qu. 60. art. 4. ad 2.* ubi ait : Unuſquiſque debet niti ad hoc , quod de rebus judicet ſecundum quod ſunt : quia verum eſt bonum intellectus, falſum autem eſt malum ipſius , ut dicitur in 6.

395 *Ethic.* Potiſſimùm autem veritas indaganda eſt in foro conſcientiæ , qui dicitur forus veritatis, ut latè per Feder. de Sen. *conſ. 21. per tot.* & Anton. de Butr. in *c. Inquiſitioni , in 5. not. de ſent.*

396 *excom.* Unde Archid. relatus hic à Bald. *nu.* 3. dicit conſcientiam eſſe quamdam conſonantiam,

397 & harmoniam cum veritate. Et in idem recidit quod ſcripſit idem Bald. *num.* 1. lex conſcientiæ debet dici lex Evangelica à Patre luminum oriens. Et quod dixit in *l. 2. C. De fideicommiſ.* Conſcientia eſt Angelus mentis præſes. Nec cuiquam

398 erit grave, aut importabile onus inveſtigare opiniones probabiliores. Quia ratio naturalis ſe ipſam oſtendit , & veritatem occultam non ſinit, ut idem Bald. ait *hic nu. 9.* Quinimo ſi credimus Federico de Senis *conſ. 254. in princ.* Qui veritatem dicit, non laborat , ſed cum magno labore, & languore trahuntur argumenta, quæ inducuntur pro oppoſitione veritatis.

Ad ſeptimum argumentum , & ad primam illius rationem reſpondetur. Beatum Job ibi non loqui de formidine , an ejus opera eſſent recta , ſed de metu , an facta eſſent debita cum diligentia , & intentione ſine ulla culpa veniali. Nam ut D. Gregorius inquit : (Sæpè ſordet in conſpectu ſuperni judicis, quod in conſpectu fulget operantis.) Et ita exponunt D. Hieronymus, & S. Thomas ſuper illud Apoſtoli ad Philippenſes 2. 18. *Cum metu , & tremore veſtram operamini ſalutem. Et 3. par. ſuper qu. 6. art. 4.*

Ad rationem ſecundam reſpondetur negando minorem : nam qui agit cum dubio poſitivo , & formali exponit ſe periculo peccati mortalis , & mortaliter peccat, ut conſtat ex dictis ſupra à nu. 206. & latius in 2. quæſt. principali in ſecunda concluſione à nu. 171. uſque ad nu. 229.

Ad rationem tertiam reſpondetur eum , qui habet judicium opinativum de aliquo opere , non habere quidem dubium negativum , de quo loquitur Bart. ex adverſo allegatus, ſed tamen habere dubium poſitivum , & formale, ex quo oritur fluctuatio, & vacillatio intellectus, & conſequenter incertitudo , & imprudentia operationis , ut latè monſtratum eſt in ſuperioribus , & compendiosè nu. 111.

Ad rationem quartam reſpondetur negando minorem : nam qui ſequitur opinionem minus probabilem, in concurſu probabilioris, minimè ſequitur inclinationẽ intellectus , qui violenter attrahitur in partem oppoſitam, in qua præponderant graviora motiva , ideoque nec ſequitur dictamen rationis. quod nihil eſt aliud, quam inclinatio intellectus in opus rectum , ut ex mente D. Thomæ probatum eſt ſupra in 4. fundamento pro hac ſententia nu. 258.

Ad rationem quintam reſpondetur diſtinguendo duplicem formidinem. Alia enim eſt formido Logica , ſeu remota , quæ in intellectu naſcitur ex eo , quod objectum cognitum , quamvis conſideratis particularibus rationibus intrinſecis , & extrinſecis ſit moraliter certum : tamen non repugnat quominus poſſit aliter ſe habere, attentis quibuſdam rationibus communibus , & remotis , ſecundum quod aliquando in humanis actibus accidere ſolet , ut *l. Si major. C. De legit. hæred.* exemplum patet in ſcriptura tabellionis , quæ facit plenam fidem , cum tabellio ſit perſona publica , quæ mentiri non præſumitur, *c. Quoniam contra , de probat.* & *c. Ad audientiam , de præſcript.* Et tamen attenta quadam ratione communi , id eſt humanitate , poſſibile eſt , ut tabellio mentiatur , & inſtrumentum ſit falſum, ut *l. 2. C. De fid. inſtrumentor.* & *l. 1. & 2. C. Ad l. Corneliam , de falſ.* cum ſimilib. Verum quia hoc raró contingit , cenſetur omnino per accidens , & non attenditur , ut *l. Iura , & l. Ex his, l. Nam ad ea , & l. Quoniam , ff. De legib.* Et formido ſi quæ remanet ex tali poſſibili contingentia de oppoſito non præjudicat certitudinẽ requiſitæ ad rectè operandum , imò cum ſit de periculo erroris valdè remoto , & raró contingente , tanquam levis contemnitur à viro prudenti. Ad hoc bonus textus in *d. l. Quoniam ,* ibi : *Quæ ſemel , aut bis accidunt , contemnunt legislatores.* Alia verò eſt formido moralis , ſeu prudentialis , quæ ſcilicet eſſentialiter ineſt judicio opinativo , ſeu probabili , & oritur ex eo, quod intellectus aſſentitur quidem uni parti contradictionis , ſed tamen propter particularia , & urgentia motiva alterius partis fluctuat , & formidat , ne pars oppoſita ſit vera. Et de hac formidine loquitur Ariſtoteles in 1. *Magnor. moral. cap. 35. ante med.* dum diffinit exiſtimationem , ſeu opinionem eſſe, qua in omnibus ferimur ancipites ea ne ita ſe habeant , an ſecus. Et in 1. *Poſter. cap. 26.* dum ait opinionem eſſe circa verum , aut falſum contingens aliter ſe habere , & Nicolaus de Lyra ſupra cit. *num. 72. verſ. Minor.* Et hæc formido prorſus perimit moralem certitudinem ; ita ut qui operatur cum tali formidine

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

ſeu dubio poſitivo, & formali in materia motum exponat ſe periculo, & peccet, ut dictum eſt ſupra in reſponſione ad rationem ſecundam. Quãvis igitur admitteremus timoratæ conſcientiæ homines dum rectè operantur experiri aliquam formidinem, ut dicitur in argumento contrario: tamen hæc non eſt formido moralis, de qua nunc loquimur, ſed eſt formido logica, ſeu remota, quæ rectitudini conſcientiæ non præjudicat, nec moralem adimit certitudinem.

Ad rationem ſextam, & poſtremam ab exemplis deductam reſpondetur: Perfectum militem incautè prorſus, & imprudenter agere, ſi hoſtem adoriatur moraliter formidans ſe poſſe ab eo ſuperari. Idemque dicendum de mercatore, qui timet contractum ſibi fore damnoſum, præſertim ſi illi opinantur ita probabilius eventurum, ut pluribus monſtratum eſt ſupra in reſponſione ad primum argumentum nu. 392. Ad exemplum de Medico reſponſum eſt ſupra nu. 250. & 293. In Advocato viget ſpecialis ratio cur poſſit in cauſa dubia patrocinari, ut latè probavimus nu. 381. Ad objectum verò de Judice dicimus ex præſumptione violenta ferre poſſe ſententiam, quæ ſanè non eſt probabilis, nec obnoxia formidini, ſed moraliter certa, cum ſit diffinitiva, ut c. *Afferte, de præſumpt.* & latius dictum eſt ſup. *nu. 101. & ſeq.*

399 Ad octavum, & ultimum argumentum deſumptum ex *cap. Literas, de reſtitut. ſpoliat.* reſpondetur idcirco ibi ex electione ſententiæ verioris, alias ſententias non cenſeri reprobatas, quia Innocentius III. in illo ſpeciali articulo declarat ſuæ intentionis non eſſe illas reprobare, aut cuiquam earum aliquod præjudicium generare; atque ita utitur quadam veluti clauſula præſervativa reprobationis, quæ illas conſervat in eo ſtatu, in quo reperiebantur, *c. Salvo, 9. quæſt. 3. c. Cum longe, 63. diſt. l. Si debitor, ff. Qui pot. in pign. vel hypotheca ſolvat.* At ſecus eſſet ſi ſimpliciter probabiliorem ſententiam elegiſſet, quia ex hoc ipſo intelligeretur reliquas omnes reprobare juxta textum in *Clem. unic. §. fin. de Summ. Trinit. & fid. Cathol.* & *l. Si idem, §. fin. ff. De juriſd. omn. judic.* & fuſius dictum eſt ſupra in 20.

400 fundamento *verſ. Quinimo.* De inde reſpondetur id eſſe ſpeciale in electione opinionis mediæ, & diſtinguentis: nam ut colligit Butrius ex eo text. *nu. 7. notab.* & Abb. *nu. 2. in fin.* inter opiniones diſtinguens, & illas ad concordiam reducens non videtur alias opiniones reprobare, vel alicui ex eis derogare. Et ratio naturalis eſt, quia medium non opponitur extremis, ſed extrema ipſa invicem opponuntur, & mutuo ſe perimunt, ut habetur in 1. *Phyſic. cap. 3.* & in 4. *Metaphyſ. cap. 6. circa med.* & in *c. Majores, §. penult. in fin. de Baptiſmo.*

401 Ad illud verò, quod generaliter tanti faciunt, & extollunt ſequaces probabilitatum, ut dictum eſt ſup. nu. 41. & ſeqq. nempè quod hæc doctrina tollat ſcrupulos, & afferat ſerenitatem conſcientiæ, quod medeatur morbis animarum, eaſque ad cœlum perducat per viam ſuavem, & planam, ſecundum illud Matth. 11. 30. *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Reſpondemus mirandum eſſe, quod viri docti, & pij ore, ſcriptoque talia effuderint paradoxa. Nam ſi ſermo ſit de præceptis juris naturalis, Chriſtus Dominus *non venit ſolvere legem, ſed adimplere*: ideoque mandavit, ut ab ea non prætermittetur unum jota, aut unus apex, ut Matth. 5. 17. & 18. Si verò ſit ſermo de præceptis juris divini poſitivi, lex evangelica ab ipſo promulgata non ideo ſuavis appellatur, quod ejus obſervatio ſecundum ſe careat difficultatibus: alioquin præceptum de captivando intellectum in obſequium fidei; præceptum de fide confitenda etiam cum periculo vitæ, præceptum charitatis de diligendo inimico, nec non præceptum de confeſſione peccatorum in quibus experimur ingentem ſenſus repugnantiam, ad jugum Chriſti nequaquam pertinerent. Sin autem ſermo ſit de præceptis Eccleſiæ, audi verba Agathonis Papæ relata in *c. In memoriam, 19. diſt.* (Servanda cum manſuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa S. Sede imponatur jugum, tamen feramus, & pia devotione toleremus.) Ad idem *c. In memoriam* 100. *diſt.* & *c. Quid ergo, 11. qu. 3.* facit text. in *l. Proſpexit, ff. Qui, & a quib.* ibi: quod perquam durum eſt, ſed ita lex ſcripta eſt. Jugum ergo Chriſti non propterea dicitur ſuave, quod indulgeat ſenſui, & faveat concupiſcentijs, ſed quia divinæ gratiæ dono, & virtute charitatis mandata alioquin aſpera, & laborioſa redduntur nobis ſuavia, & plana ſecundum illud 1. ad Corint. 15. *Abundantius omnibus his laboravi, non ego, ſed gratia Dei mecum.* Et ita expreſſè docuit S. Thomas in 3. *ſent. diſt. 40. art. 4. verſ. Sed contra, juncta quæſt. 3. verſ. Si autem ſecundo modo, & ad ſecundum*, ubi exponens hunc ipſum locum Matthæi, *Jugum meum ſuave eſt*, &c. ſic fatur: (Non ideo Dominus hoc dixit, quod ſecundum ſe non ſit laborioſum, & aſperum, ſed quia lex Evangelica ad mandata implenda inducit ex amore, qui omnia levia facit; & quia virtuoſus ea quæ ad virtutem pertinent delectabiliter exequitur, ut dicitur in 1. *Ethic. c. 11.* & ideo virtus perfecta levius quantumcumque difficilia exequitur, quàm carens virtute facilia, cui hoc ipſum triſte eſt, quod à delectationibus illicitis abſtineat.) Hæc D. Thomas. Similiter S. Auguſtinus exponens illud Joan. *epiſt. 1. cap. 5. Mandata ejus gravia non ſunt.* dicit: (Non ſunt gravia amanti, ſed non amanti gravia ſunt.) Et *cap. 49.* (Omnia (inquit) ſunt facilia charitati, cui una Chriſti ſarcina levis eſt, aut & una eſt ſarcina ipſa, quæ levis eſt; ſecundum hoc dictum eſt, & præcepta ejus gravia non ſunt, ut cui gravia ſunt conſideret non potuiſſe divinitus dici gravia non ſunt, niſi quia poteſt eſſe cordis affectus, cui gravia non ſunt, & petat quod deſtituitur, & impleat quod jubetur.) Sic Auguſtinus. Igitur ſuavitas in jugo Chriſti, & libertas in lege Evangelica nullatenus eſt petenda ex doctrina de libera electione opinionis probabilis, ſed ex humili imploratione divini auxilii: & Scriptores Catholici, qui tantopere hoc argumentum magnificant, reminiſci deberent, & cordi infigere aurea verba Hieronymi *in Jerem. cap. 27.* videlicet: (Hæreticos cuncta proſpera polliceri, ſemper Cœlorum regna facili negotio peccatoribus pandere, Sibi ſunt regna cœlorum: Potes imitari Majeſtatem Dei, ut abſque peccato ſis? cœpiſti enim perfectæ libertatis legem. Decipiunt blanditijs miſeros, & maxime mulierculas oneratas peccatis, quæ circumferuntur omni vento doctrinæ.) Hactenus verba Hieronymi.

Quod ergo magnificant probabilitatem ſectatores per hanc doctrinam homines ad Empyreum duci per viam ſuavem, & planam, eſt merum commentum ad animas decipiendas: nam cum Evangelium dicat, Matth. 7. 14. *Quàm anguſta porta & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inveniunt eam.* Inquiro ab ipſis num ſit alia via eundi ad cœlum ab illa; quam Evangelium docuit. Si dicant eſſe aliam, ſcilicet ſuavem, & latam probabilitatum, quam hoc noſtro ſæculo ipſi ſuo ingenio adinvenerunt: inſiſto, Cur ergo Evangelium nos eam non docuit, ſed tantùm meminit viæ arctæ, & portæ anguſtæ? & ſaltem cur Apoſtoli, & eorum Diſcipuli, ac Sancti Patres per quindecim ſæcula hanc viam facilem, & planam nobis non indicarunt? Sanè non immeritò genus humanum conqueri poſſet de Divina Clementia, ſi exiſtentibus duabus viis eundi ad Cœlum cum eadem ſecuritate, oſtendiſſet nobis illam tantùm, quæ anguſta eſt, & occultaſſet eam, quæ lata eſt, & plana. Et ſaltem negari non poſſet, quin Evangelium fuiſſet diminutivè loquutum, manifeſtando nobis portam anguſtam, & viam arctam, & abſcondendo aliam latam, & facilem: quod impium eſt affirmare. Nec ſe tueri poſſunt adverſarii ſi dicant Evangelium docuiſſe nos hanc quoque viam per illa verba: *Jugum meum ſuave eſt, &c.* & *mandata ejus gravia non ſunt.* Quoniam hujuſmodi authoritates alium habent ſenſum, ut ex Auguſtino, Hieronymo, & D. Thoma ſupra proxime oſtenſum eſt.

Sin autem dicant unam tantùm eſſe viam, quæ ducit ad vitam, ſcilicet anguſtam & arctam, quam docuit Evangelium: Ergo via larga, & plena probabilitatum, quæ Evangelio opponitur, non eſt via evangelica, nec ducit ad vitam, ſed magis ad interitum, cap. *Hoſpitiolum in fin. 32. diſt.*

Manifeſta quoque eſt illuſio, quod doctrina de libera electione opinionis minus probabilis tollat ſcrupulos, & ſerenet conſcientias. Ad quod demonſtrandum repetenda eſt differentia inter ſcrupulum, & opinionem. Scrupulus eſt credulitas levis, & temeraria. Opinio eſt credulitas probabilis, & diſcreta. Utrumque probatur clarè in *cap. Inquiſitioni, de ſent. excom.* & ex communi ſententia Theologorum & Juriſtarum fuſius oſtenſum eſt ſup. *n. 24. & 261.* Unde habere conſcientiam ſcrupuloſam nihil eſt aliud, quam habere credulitatem levem, ac temerariam de malitia actus: & habere conſcientiam opinativam aliud non eſt, quam habere credulitatem probabilem, & diſcretam, quod ſimiliter actus ſit malus, ut in *d. cap. Inquiſitioni,* & in *cap. Per tuas il. 2. de Simon.* Hoc poſito, is, qui ſequitur opinionem minus probabilem affirmantem actum eſſe licitum relicta probabiliori oppoſita, utique non habet ſimplicem ſcrupulum, ideſt credulitatem levem, & temerariam, ſed potius credulitatem probabilem, imò magis probabilem, & diſcretam de malitia actus, cum opinioni ſuæ minus probabili, quod actus ſit licitus, opponatur opinio probabilior, quod ſit illicitus. Ergo doctrina, quæ docet ſequi minus probabilem, & minus tutam in concurſu probabilioris, ac tutioris, nequaquam tollit ſcrupulum, ideſt levem, & temerariam credulitatem, quod actus ſit malus, quia impoſſibile eſt ut tollat id quod non eſt, cum privatio præſupponat habitum, *l. Decem ff. De verb. oblig. cap. Ad diſſolvendum, de deſponſat. impub.* Opinionem verò, ſeu credulitatem magis probabilem, & diſcretam de malitia actus hæc doctrina tollere non poteſt, quia ratio nulla ſubeſt cur talis credulitas poſſit ſuſpendi, aut tolli: neque enim poſſumus ad libitum conſcientiam noſtram formare, quia ſecundum Philoſophum ſæpius citatum in 2. *de Anima text. 153.* imaginari quidem poſſumus, & fingere quidquid volumus, opinari autem non eſt in nobis. Unde cum opinio, quod actus ſit licitus, ſit minus probabilis, & ejus contradictoria ſit probabilior, impoſſibile eſt etiam naturaliter, & phyſicè, ut intellectus propoſita veritate objecti, non inclinetur in partem probabiliorem, in qua ſunt fortiora motiva, ut pleniùs ſuprà in 1. fundamento n. 257. Cum igitur libertas eligendi opinionem minus probabilem in concurſu probabilioris, nec tollat ſcrupulum, nec opinionem de malitia actus, conſequens eſt, ut nec ſerenet conſcientias, nec earum ſanet vulnera, ut perperam conclamant propugnatores probabilitatum. Quid ergo facit hæc doctrina? dicam paucis: hebetat, & obtundit conſcientias. Dicam vulgarius: efficit conſcientias groſſas, & largas, & in cauſa eſt, ut homo minimè ſequatur dictamen rationis, & inclinationem intellectus, qui cognita opinione probabiliori, quod actus ſit illicitus, non poteſt illi non adhærere, cum non ſit potentia libera, ſed cogatur ab intelligibili, ſicut ſenſus à ſenſibili, ut planè probatum eſt ſupra in ſecunda quæſtione n. 155.

Quare electio opinionis minus probabilis affirmantis actum eſſe licitum, non eſt actus intellectus, ſeu potentiæ rationabilis, ſed eſt actus voluntatis, quæ cum ſit potentia libera, ex perverſitate, & malitia eligit quod deterius eſt reluctante conſcientia, ac proinde ædificat ad gehennam, ut in *d. cap. Per tuas. il. 2. de Simon.* & in *cap. Quoniam omne, de præſcription.* & conſtat ex dictis ſupra in 5. fundamento pro hac ſententia *n. 260.*

Ad motiva Baſſei, quod expediat duas habere vias pro mandatis Dei adimplendis, ſicut expedit duas habere vias, quæ ducunt Matrimonium: Reſpondetur hoc poſſe admitti ſi ambæ eſſent tutæ. At via probabilitatum, & libertas eligendi opinionem minus probabilem, quæ favet libertati in concurſu probabilioris, quæ favet præcepto, nullatenus tuta eſt, imò evidenti periculo expoſita, ut in ſuperioribus monſtratum eſt. Quibus nunc addimus illud proverb. 6. *Eſt via, quæ apparet homini recta, ſed noviſſima ejus ad inferna deducunt.* Ubi Sapientia Divina non loquitur de via mala ſecundum ſe, & à parte rei, quæ tamen certò, & invincibiliter apparet recta: Alioquin conſcientia erronea ex ignorantia invincibili non excuſaret contra id, quod docent communiter Theologi cum D. Thoma in 1. 2. *q. 19. art. 6.* Nec loquitur de via non recta, quam aliquis ſine ullo fundamento judicat rectam. Nam quod apparet rectum, ex aliquo fundamento apparet tale, *c. Ego ſolis, verſ. Alios verò, 9. diſt.* & oppoſitum eſt impoſſibile, ut ſup. oſtendimus *num.*

139. 140. & 143. Supereſt ergo, ut loquatur de via non recta ſecundum ſe, quæ non certò, ſed probabiliter tantùm apparet recta: idenim propriè dicitur probabile quod eſt apparens verum ut in *d. c. Ego ſolù*. Et hæc via non ad lauream Empyrei, ut putat Caramuel, ſed ex divino oraculo ad inferna deducit. Ad quod libet referre verba Religioſi viri Patris Gravinæ *in ſuo Cherubim Paradiſi, lib. 4. cap. 5.* quæ ſic ſe habent (Pro certo ſtatuant qui varias ſemitas opinionum illarum probabilium inducunt, vel varia itinera aperiunt innovandæ veritatis, & ſpeciem bonorum oſtendunt, quod non viæ dicendæ ſunt, ſed diverticula, & ſemitæ, quæ nunquam tandem ad unum exitum terminantur. Utinam inſtitueretur quod ſicuti in foro contentioſo accipiuntur communiter receptæ ſententiæ, ita & in foro pœnitentiali idem ſtatueretur decretis proviſivis, præſcribendo has, non illas recipiendas. Quam bene id eſſet conſultum Eccleſiæ! brevi tempore reformaretur mundus, qui ex licentia opinandi in præceps ruit, latiſſimam viam ingrediendo, quæ ducit ad perditionem) Hæc ille. Præterea ſi novæ felicitati Eccleſiæ, quam exaggerant Moderni congaudendum eſt, quia nunc exuberat multitudine opinantium, qui facilius deducuntur ad lauream Empyrei: ergo vice verſa eſt condolendum infelicitati Eccleſiæ ſæculorum præcedentium, & fideles illorum temporum dicendi ſunt miſerrimi, quibus hæc porta Empyrei fuit clauſa, quarum plurimi eſſent damnati, quia quod honeſtum eſt, turpe exiſtimantes, à proprijs Sacerdotibus malè inſtructi, ac decepti ex conſcientia erronea peccaverunt, ſecundum ea quæ leguntur, & notantur in *c. Per tuas il 2. de Simon. & in §. Ex his, 18. quæſt. 1.* & per D. Thomam *quodlib. 8. art. 13.* Infelix ergo fuit Eccleſia, quæ hujuſmodi laboravit ignorantia per quindecim ſæcula, ſi nunc dicenda eſt felix ex multitudine opinantium.

Ad alia objecta, quæ à defenſoribus probabilitatum poſt Medinam, & Sanchez noviſſimè afferuntur, nempe ad imaginariam demonſtrationem Caramuelis, ad quinque rationes Marci Vidal, & ad ſeptem argumenta P. Spinulæ, adæquatè reſpondet Julius Mercorus *de probabilitate*
420 *opinionum par. 2. art. 28.*

Ad extremum, ut omnia in ſuperioribus quæſtionibus enucleata in compendium redigantur; ſi quæris an in omni materia tibi ſequi liceat quamcunque opinionem probabilem, diſtingue, Aut quæſtio eſt de his, quæ ad fidem, aut mores non pertinent: & in his liberum eſt tibi amplecti quam malueris opinionem, etiam minus probabilem, ſecundum ea quæ dicta ſunt ſupra n. 15. Aut eſt quæſtio de his quæ ſpectant ad fidem, aut mores: & tunc ſubdiſtingue, Nam aut agitur de articulis ab Eccleſia diffinitis; & conſule regulam fidei, & ſequere decreta Patrum: alioquin ſi adhæreas opinioni alicujus Magiſtri contra manifeſtum Scripturæ teſtimonium, aut contra id, quod publicè tenetur ſecundum Eccleſiæ authoritatem, non poteris ab erroris vitio excuſari, ut conſtat ex dictis n. 19. cum duobus ſequentibus. Aut articuli non ſunt diffiniti ab Eccleſia, & tunc ut ſcias omni cum ſecuritate conſcientiæ ad praxim deducere, attende diligenter cum tibi occurrit aliqua controverſia, aut à te conſilium petitur in materia ad mores pertinente, ſi vis periculum evadere, hæc obſerva. Primùm invoca divinum auxilium, ne te errare permittat ſecundum id, quod docuit S. Thom. ſupra cit. n. 115. & mox ſuper quæſtione illa, in qua conſulere aut judicare debes, aggredere opinionem, quæ negat actum eſſe licitum, & periculo vacat, & examina diligenter illius motiva: & ſi agnoveris eam non habere rationes ſuaſibiles, vel authoritates moventes, tunc convertas te ad opinionem oppoſitam, quæ affirmat actum eſſe licitum, & ideo eſt periculo expoſita, accuratoque ſtudio expende, & diſcute ſeorſim, & ſingillatim unamquamque rationem illi faventem: & ubi cognoveris eas eſſe ſuaſibiles, ſeu probabiles, tunc illas omnes ſimul conjunge, ac trutina intellectus ſedulò in univerſum perpende: & ſi illis ſimul junctis, & in unum conflatis uſque adeo acquieſcat intellectus tuus, ut concipiat, & apprehendat rem ita eſſe, & judicet ſine ulla trepidatione ac formidine opinionem illam eſſe veram; intrepidè eam ſequaris, quia quamvis non ſis certus de illius veritate per rei evidentiam, ſeu demonſtrationem, quam in moralibus quærere vitioſum eſt; tamen certus es moraliter, cum ex illis probabilibus conſurgat, & generetur in te certitudo talis, quæ ſufficiens eſt ad rectè operandum; ac proinde bona cum conſcientia potes opinionem illam amplecti, & ſecundum eam præbere conſilium petenti, prout hæc patent à n. 98. uſque ad n. 111. & præſertim n. 109. & 110. Sed ſi agnoveris hanc partem habere pro ſe unam tantum rationem probabilem, aut plures quidem, ſed non tanti ponderis, ut eis etiam ſimul junctis intellectus tuus omnino acquieſcat, & ad eas ſimpliciter ſe determinet, ſed tantùm aſſentiatur fluctuans, & cum trepidatione ac formidine de illius veritate: & hoc caſu adhibe diligentiam an poſſis formidinem illam explodere, & abjicere: & quidem ſi hoc aſſequi potueris, tunc ea exploſa, poteris tutò ſequi eamdem opinionem, & juxta eam conſulere; quia judicium tuum, quod manente formidine erat probabile, ea depoſita, deſinit eſſe tale, & incipit eſſe certum, ea planè certitudine quam exigit moralis materia. Et hic propriè eſt caſus *cap. Inquiſitioni, verſ. In ſecundo, de ſent. excom.* At ſi omni diligentia adhibita non potes formidinem illam à te repellere, ac deponere, tunc intellectus tuus vacillat, & fluctuat, nec ſimpliciter ſe determinat; ideoque judicium tuum non eſt moraliter certum, ſed tantùm probabile, timidum, ac incertum, utpote obnoxium formidini; ac proinde teneris ab illa opinione prorſus abſtinere, nec ſecundum eam tibi fas eſt conſulere: alioquin exponis te diſcrimini, & lethaliter peccas, cum in judicio practico formido, & ſcrupulus niſi deponatur ſit mors conſcientiæ, ut conſtat ex dictis n. 88. & 95. & numeris ſequentibus, & n. 246. Verùm ſi à principio occurrat tibi opinio affirmans actum eſſe licitum, & illius rationes tibi videantur probabiles, & ideo tu velis in illa ſtatim quieſcere abſque eo quod reflectas ad opinionem contrariam, aut conſideres illius motiva, tunc cave ne decipiaris, quia non licet tibi opinionem illam utcumque probabilem ſequi, nec ſecundum eam conſulere aut judicare: ſic

ſic enim aſſumeres judicium probabile pro regulatiuarum operationum, quod in moralibus ſine peccato fieri non poteſt, ut viginti ſex fundamentis probatum eſt ſupra in prima quæſtione à num. 59. uſque ad num. 98. Sin autem perpenſis motivis, utriuſque partis agnoveris utramque opinionem eſſe æqualiter probabilem, vel quaſi æqualiter, eo caſu non eſt tibi liberum ſequi utramque vel alteram, quam malueris, quia non es moraliter certus, ſed dubius, ut probatum eſt in 2. quæſt. à num. 125. uſque ad num. 171. & ideo teneris ex præcepto ſequi partem tutiorem, ut ſimiliter eſt probatum à num. 171. uſque ad num. 229. Neque enim extra materiam Juſtitiæ, & in foro conſcientiæ habet locum regula: In pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis, ut conſtat ex dictis à num. 191. uſque ad num. 212. Unde teneris ſequi partem tutiorem ſive dubium ſit juris, ut à num. 212. uſque ad num. 218. & in omni materia, etiam extra caſum irregularitatis, ut num. 220. Quod ſi non appareat quæ opinio ſit tutior, ſervabis regulas à jure præſcriptas, ut patet à num. 229. uſque ad num. 242. Quod ſi omni ſtudio, ac diligentia adhibita in perquirenda veritate cognoveris omnia utrinque eſſe prorſus paria, quod raro accidit: tunc ſecundum ea, quæ dicta ſunt num. 255. & ſeqq. aut partes adige ad tranſigendum, aut divide rem diviſibilem, aut conſule Eccleſiam Romanam omnium Eccleſiarum matrem, & magiſtram, ut *c. Per venerabilem §. Rationibus, qui fil. ſint. legit.* Cæterum ſi conſideratis motivis utriuſque partis, agnoveris probabilem eſſe opinionem affirmantem actum eſſe licitum, contrariam verò eſſe probabiliorem, tunc non licet tibi ſequi minus probabilem, ac minus tutam, ſed teneris ex præcepto ſequi probabiliorem, ac tutiorem, ut quadraginta duobus fundamentis probatum eſt in 3. quæſt. à num. 255. uſque ad num. 402. Idque ſive ſis Conſiliarius, ut nu. 354. ſive Judex, ut n. 298. & 355. uſque ad num. 373. ſive medicus, ut num. 373. & num. ſeq. ſive Rex in bello gerendo, & num. 375. præcipuè verò in adminiſtratione Sacramentorum extra caſum extremæ neceſſitatis, ut n. 303. & 304. & n. 376. *uſque ad num.* 381. & ſive ſis Advocatus, ut n. 381. & num. ſeqq. uſque ad num. 292. Hæc ſequere & in perpetuum non errabis.

Quarto & ultimo QUÆRO pro complemento materiæ: An authoritas unius Doctoris in morali materia, in qua vertitur peccati periculum, reddat opinionem probabilem, ita ut ſit ſufficiens fundamentum eam tenendi, & ad praxim deducendi.

Sententiam affirmativam probarunt ex recentioribus Theologis Gregorius de Valentia, Emanuel Sa, Thomas Sáchez, Fillinccius, & alii quos ſupra citavimus in 3. quæſtione in 39. fundamento pro parte negativa n. 331. Qui omnes aſſerunt probabilitatem opinionum oriri etiam ex ſola authoritate unius docti, & pii Doctoris. & allegant Angelum in *ver. Opinio, n.* 2. & Sylveſt. *ibid. quæſt.* 1. & Navarrum *in Manuali cap.* 27. *num.* 288. dum dicit, poſſe nos eligere pro vera opinionem ejus, quem meritò cenſemus eſſe virum ſcientia, & conſcientia præditum. Quibus addi poſſunt Bonacina *de Peccato, diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 9. *num.* 1. ibi: (Sufficit authoritas unius Doctoris valde periti, & bonæ conſcientiæ) Martinus Breſſerus *lib.* 3. *de conſcientia cap.* 5. ibi: (Unius viri pii, & docti authoritas.) Caſtro-Palaus *parte prima diſp.* 3. *punct.* 1. *num.* 4. ibi: (Alicujus Doctoris pii, & gravis.) & Jacobus Granad. in *1. 2. contro.* 2. *tract.* 12. *diſp.* 4. *ſect.* 1. ubi ſic ait: (Dico ergo breviter per ſe loquendo eſſe probabilem opinionem, quæ habetur in aliquo Doctore ex recentioribus, qui ſit doctus in morali Theologia, pius, & minimè ſingularis, id eſt non docens frequenter opiniones ſingulares.)

404 Moventur quia opinio probabilis eſt, quæ non levi innititur fundamento: Authoritas autem viri docti, & pii non eſt leve fundamentum. Nam ſi in agibilibus prudenter agit qui credit homini gravi, & pio aſſerenti aliquid factum Romæ, vel Pariſiis, cur non item in moralibus, & practicis prudenter agat qui fidem adhibeat viro probo, & in ea materia verſato?

Nec placet Thomæ Sanchez limitatio Adriani *quodlib.* 4. *art.* 1. *littera N. verſ. Ex his patet.* & Cordubæ *in ſuo quæſtionar. lib.* 2. *quæſt.* 5. *in ſolutione ad ſecundum. Confirmat.* 1. *arg. verſ. Ad Landulphum. fol.* 18. ut hoc intelligatur ſi ſit error juris humani, ſecus ſi divini. Hæc, inquam, limitatio eidem Sanchez non placet, quia in utriſque eſt magni ponderis, ac momenti authoritas viri gravis, & pii. Itaque hic Auctor apertè ſentit ſolam authoritatem unius Doctoris reddere opinionem probabilem, & excuſare à peccato erroris, etiamſi error ſit juris divini; aſſeritque ſuæ opinioni favere D. Thomam *quodlib.* 3. *art.* 10. dicentem poſſe quemquam amplecti opinionem erroneam, quam à Magiſtro audivit in jis, quæ ad mores pertinent. Sed certè S. Doctor dicit totum oppoſitum, ut cuilibet legenti patere poteſt, & plenius paulo infra explicabimus.

Ego verò pro clariori ſolutione hujus quartæ quæſtionis exiſtimo ſtatuendas eſſe concluſiones infraſcriptas.

406 Prima concluſio eſt: ſola authoritas unius Doctoris utcumque docti, & probi nequaquam reddit opinionem probabilem nec eſt ſufficiens fundamentum eam tenendi, & licitè ad praxim deducendi.

407 Probatur primo authoritate Ariſtotelis 1. *Topic. cap.* 1. ubi ait: (Probabilia autem ſunt, quæ videntur omnibus, aut pluribus, aut Sapientibus, & his maximè notis.) Quem locum explicans Alexander ait: (Probabilia ſunt quæ omnibus, vel pluribus, vel Sapientibus, probantur, iiſque vel omnibus, vel pluribus, vel maxime cognitis, ac probatis.) & Boetius *de differ. Topic.* 1. 4. *poſt princ.* (Probabile veru (inquit) eſt quod videtur vel omnibus, vel pluribus, vel maxime notis, atque præcipuis. Ergo quæ videntur uni tantum Sapienti, non ſunt probabilia. Et conſequenter authoritas unius viri, utcumque gravis, & docti non reddit opinionem probabilem.

408 Probatur ſecundo *c. Noli meis, 9. diſt.* ubi Auguſtinus interrogatus reſpondit, ſcriptis ſuis pro firmo credendum non eſſe, niſi certum appareat. Per quem textum Petrus Brixienſis *in Repertorio in ver. Credere*, dicit; in tantum eſſe credendum dictis Doctorum, in quantum canonicis ſcripturis deſerviunt.

Probatur tertiò in *c. Si habes*, 24. *quæſt.* 3. ubi idem

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

idem Auguſtinus *ad Auxilium Epiſcopum.* (Si habes (inquit) de hac re ſententiam certis rationibus, vel ſcripturarum teſtimoniis exploratam, nos quoque docere digneris quomodo rectè anathematizetur pro patris peccato filius?) Ergo ſentiebat Auguſtinus ſolum Epiſcopi ſententiam rationibus, & ſcripturis nudatam non eſſe ſufficiens fundamentum ſic opinandi, & operandi.

Probatur quarto in *c. Ego ſolis*, *9. diſt.* ubi ſimiliter Auguſtinus profitetur ſe non credere Scriptoribus non Canonicis, quamvis doctis, & piis, niſi eorum dicta confirment vel per alios authores, vel per canonicas, aut probabiles rationes. Ait enim: Alios autem (id eſt Scriptores non canonicos) ita lego, ut quantalibet ſanctitate, doctrinaque polleant, non ideo verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt, ſed quia mihi per alios authores, vel canonicas, vel probabiles rationes, quod à vero non abhorreat, perſuadere potuerunt. Ergo ſola authoritas unius Sancti, & docti ſcriptoris ſine congruis rationibus ſecundum Auguſtinum non ſufficit ad opinandum, nec reddit opinionem probabilem. Concordat textus in *cap. Neque quorumlibet, ead. diſt.* & in *c. Per tuas, de ſent. excom.* ubi probatur non eſſe credendum cuilibet opinioni, neque cuilibet magiſtro, prout ibi notant Hoſt. *n.* 1. & Jo. Andr. *nu.* 12.

Probatur quinto in *l. fin. Cod. De inſtitut. & ſubſtitut.* ubi Imperator opinionem graviſſimi Juris conſulti Papiniani appellat dubitationem. Dubitatio autem minus eſt, quam opinio, quia eſt infimus gradus, per quem primo ad ſuſpicionem, deinde ad opinionem pervenitur, ut notat Bartolus communiter receptus in *l. Admonendi, num.* 12. *ff. De jurejur.* & plenius dictum eſt ſupra nu. 228. Ergo ſola authoritas unius Doctoris quantumcumque gravis non eſt tantæ potentiæ, ut attingat gradum opinionis probabilis.

409 Probatur ſexto ex generali regula, quod dicto unius non eſt credendum, quia vox unius, vox nullius, ut *c. Licet univerſis, c. Veniens, c. Iurejurando*, & *c. In omni negotio, de teſtib. l. Iuris jurandi, C. eod. Roman. ſingul.* 622. *incipien. Dictum unius.* Quantumcumque ſit gravis, & fide dignus, ut *c. Anobis*, & ibi Abbas *num.* 1. *verſ. Nota pulchrum textum, de teſtib.*

410 Et ideo non creditur magno Doctori atteſtanti de conſuetudine, ſeu de communi uſu loquendi, ut de Bartolo notat Baldus in *l. Cum quidam*; §. *Quod dicitur, in fine. ff. De acquiren. hered.* & pluribus relatis ex communi firmat Decius in *conſ.* 472. *incipien. Teſtator legavit, nu.* 16. *in fin. verſ. Secundo reſpondere poteſt.* Ergo nec creditur Doctori atteſtanti de probabilitate, ſeu veritate alicujus opinionis; cum præſertim dicti ſui nullam congruentem rationem adducat, & deponat non de veritate ipſa, ſed de judicio, & credulitate ſua, & de his, quæ ſunt juris. Unde longe minus ei fides adhibetur, ut notat Baldus *conſ.* 286. *incipien. Thema proponitur, num.* 3. *verſ. Supereſt igitur lib.* 2. Card. Zabarel *conſ.* 24. *Quæ enim poſſidet.* Alex. *conſ.* 148. *Excellentiſſime Domine, num.* 4. ubi atteſtatur ita om-
411 nes tenere, *lib.* 2. Hinc idem Card. *conſ.* 77. *incipien. Frater amice*, Scripſit ſe nulli unquam voluiſſe in opinionibus cedere, niſi urgente ratione, cujus dictum refert Felinus in *c.* 1. *in fin. ſupra eod.* Ad idem textus in *c. Sanctum eſt, de conſecr. diſt.* 4. & in *c. Noite timere*, 11. *qu.* 3. quem textum notat Archid. contra Scholares, qui quotidie dicunt, hæc eſt gloſſa communis: nam ut ipſe ait. (Cuicumque magno Doctori non habeo credere niſi ſuum dictum approbetur per authenticam ſcripturam.) & ſequitur Joannes Lupus *in repetitione c. Per veſtras*, §. 20. *in* 3. *art. num.* 12. *de donat. inter vir. & uxor.* ubi amplius ait, non eſſe credendum Doctoribus quantumcumque doctrina polleant, dum carent fundamento.

412 Probatur ſeptimo authoritate S. Thomæ in præallegato *quodlib.* 3. *art.* 10. ubi docet in his quæ pertinent ad fidem, & bonos mores, nullum excuſari à peccato erroris ſi ſequatur opinionem alicujus Magiſtri, quia in rebus dubiis non eſt de facili præſtandus aſſenſus, quem locum latius expendemus infra in 2. concluſione num. 425. & 452. Ergo ex ſententia S. Doctoris ſola authoritas unius Magiſtri nequaquam reddit opinionem probabilem, nec eſt ſufficiens fundamentum rectè opinandi, & licite operandi.

Probatur octavo ex ſententia parochorum Pariſienſium, & Rothomagenſium, qui cum anno 1656. propoſuerint univerſo Clero Gallicano quam plurimas aſſertiones periculoſas auctoritate Superiorum prohibendas, primo loco tanquam aliarum præcipuam poſuerunt hanc, de qua nunc diſputamus, videlicet opinionem probabilem eſſe, cum ab uno ſolo Doctore gravi ſuſtinetur, ut dictum eſt ſupra in 3. *quæſt. in* 40. *fundamento, num.* 336.

Probatur nono ex cenſura facultatis Theologicæ Lovanienſis ad requiſitionem Epiſcopi Gandavenſis, de qua ſupra *nu.* 339. *verſ. Illu addimus.* Nam vigeſimamſextam, & ultimam aſſertionem, videlicet: Authoritas unius Doctoris probi, & docti reddit opinionem probabilem: facultas hac cenſura perſtrinxit: Pernicioſa eſt & innumeras abſurditates invehit in omni materia doctrinæ moralis. Et ſeptimam aſſertionem id eſt, clarum, & certum eſt Judicem non poſſe punire aliquem, qui ſequutus eſt opinionem probabilem; facultas Theologica notavit cenſura ut infra: Aſſertio relata ad eam probabilitatem, quam aſſertio vigeſimaſexta, ſeu ultima obtendit, prorſus falſa eſt, & judiciariæ poteſtatis perperam coarctiva, ſeditionum, ac rebellionum invectiva, publicæ tranquillitatis turbativa, nec in Repuolica rectè ordinata ullatenus toleranda.

Probatur decimò & ultimò hæc prima concluſio ab abſurdo, quia hoc ſæculo in moralibus nulla fere eſt opinio quantumcumque exorbitans, quæ aliquem non habeat ſequacem. Quod enim vix tolerandum eſſet in philoſophicis, Theologi noſtræ ætatis non pauci in nulla re magis contendunt, quam ut certatim in materia morum adinveniant plauſibiles, & ingenioſas opiniones pallio probabilitatis rectas, adeo ut, quod maxime deplorandum eſt, is præclarius agere, & majori laude dignus videatur, qui majus profert paradoxum. Quare ſi ſequi liceat quamcumque opinionem probabilem, & probabilitas oritur ſola auctoritate unius doctoris, jam licet

licet omnia tenere, & in praxi ſequi pro libera cujuſque conſcientia. Quod quam ſit abſurdum, & alienum ab arcta via Evangelii, nemo non videt, & ſatis conſtat ex dictis ſupra nu. 77. & in 3. quæſt. in. 39. fundamento cum duobus ſequentibus.

413 Et hanc ſententiam probarunt Ariſtoteles, S. Auguſtinus, Archidiaconus, & Jo. Lupus ſupra citati *num.* 407. & *num.* 411. Baſſeus *in Floribus Theologiæ moralis, in ver. Conſcientia, num.* 8. §. *Vt opinio cognoſcatur*, qui amplius tenet, nec turbam Doctorum ſine rationibus efficere opinionem probabilem, ut fuſius patebit *infra num.* 431. Salon in 2. 2. *qu.* 63. *art.* 3. *controverſ.* 2. dicens, eos, qui in rebus moralibus parum verſati ſunt, non poſſe tuta conſciencia quod in uno, vel altero invenerint, ſequi, & naviſſime Antonius Merenda quamvis prædicta non alleget in ſuo tractatu hac de re edito in *præfatione pag.* 75. *à num.* 181. *præſertim num.* 185. & 192. *verſ. Vide*, ubi pluribus oſtendit opinionem probabilem non oriri ex authoritate Doctorum, ſed ex rationibus. Candidus Philalethus in *tractatu de opinionum praxi, qu.* 8. ubi multis fundamentis itidem concludit opinionem unius Doctoris non eſſe ſufficiens fundamentum opinandi, & operandi; & reſpondet objectis. & D. Cardinal. de Lugo, *de pænit diſput.* 22. *num.* 43. ubi ait: (Ergo non eſt ſatis, quod pœnitenti ſit probabilis opinio, ſed requiritur quod vere ſit talis propter authoritatem, & rationes quas pro ſe habet, vel communiter exiſtimetur probabilis. Ergo ſecundum eum ſola authoritas unius Doctoris ſine ratione ad hoc non ſufficit.

414 Nec contradicunt Angelus, & Sylveſter initio quæſtionis in contrarium adducti nu. 403. Nam Angelus dicit in cauſa dubia pro multitudine eſſe præſumendum, & loquitur de dubio, quod naſcitur ex opinionibus contrariis. Quod ſi non appareat quæ ſit communis opinio, præponendam eſſe illam, quæ validioribus rationibus firmatur. Quare quod aſſerit in fine poſſe quem ſine peccato ſequi ſui Doctoris opinionem, debet intelligi juxta prædicta, id eſt ſi ſit communior, vel probabilior, vel niſi, ut ibidè dixerat, ita probaret ſuam, ut alios ſuperaret; unde cum ſuis limitationibus Angelus nullo modo potuit citari pro hac ſententia. Simili modo Sylveſter concedit poſſe quem ſequi opinionem Magiſtri ſui non abſolutè, ſed ſi magis videtur rationi conſona. Unde nec ipſe affirmat ſimpliciter unius Doctoris opinionem eſſe ſufficiens fundamentum eam ſequendi, ſed potius oppoſitum.

Non obſtat ratio ſupra in contrarium adducta, quod aſſertio unius probi, & docti non ſit leve fundamentum ad reddendam opinionem probabilem. Quoniam hæc ratio petit principium, hoc enim quærimus an aſſertio unius ſit fundamentum ſufficiens opinandi, & rectè operandi. Unde aſſumi non debet pro fundamento id, de quo diſputatur, ut notat Ripa *in rubrica, ff. Soluto matrimonio num.* . . . Nec ſubſiſtit quod ſubjungitur credendum eſſe fide digno aſſerenti aliquid eſſe geſtum Romæ, vel Pariſiis. Imò nullus prudens ſub hujuſmodi aſſertione concluderet aliquod grave, & periculoſum negotium. Et ideo ſi Epiſcopus in remotis noviter proviſus à Papa intelligeret ex litteris ſui agentis, vel alterius fide digni Romæ expeditas fuiſſe bullas ſuæ proviſionis, & huic atteſtationi fidem adhibendo, non viſis bullis, acciperet poſſeſſionem ſui Epiſcopatus, & illius adminiſtrationi ſe immiſceret, utique non evaderet pœnas Extravagantis Bonifacii VIII. *Injunctæ, de elect.* ut alias vidi obſervatum; & meo tempore Sac. Congregatio Concilii laudavit Archiepiſcopum Goanum Indiarum Primatem, quod quamvis ex litteris ſui agētis intellexiſſet bullas Papales ſuæ proviſionis fuiſſe levatas, & caſu periiſſe, tamen illis non receptis, numquam potuit adduci ut Archiepiſcopatus adminiſtrationem ſuſciperet cujuſcumque neceſſitatis prætextu, ut ſcripſi plenius in *c. Nihil, num.* 20. & 54.
415 *infra de elect.* facit quod notat Bartol. in *l.* 2. § *Si dubitetur, num.* 1. *ad finem verſ. Quædam ſunt, ff. Quemadmodum teſtam. aper.* ubi tradit ſtandum non eſſe teſti unico in his, quæ ſunt magni præjudicii, veluti ſi atteſtetur de morte mariti, quia eſſet magna infamia ſi mulier vivente viro nuberet; non enim poſſet in priſtinum ſtatum reponi, ejuſque ſententia magis placet Thomæ Sanchez *de matrim. tom.* 1. *lib.* 3. *diſp.* 46 *nu.* 12.

416 Item non obſtat quod notat Archidiaconus in *c. Domino Sancto*, 19. *diſt. num.* 2. ubi dicit non eſſe ex ingenio procedendum, ſed authoritatibus inſiſtendum, & invehit contra gloſſas, quæ procedunt ex ingenio non informato authoritatibus. Etenim hoc intelligi debet non de authoritate probabili alicujus Doctoris, ſed de authoritate neceſſaria ſcripturarum Canonicarum, de quibus loquitur Auguſtinus in *c. In canonicis*, 19. *diſt.* & in *c. Ego ſolis*, 9. *diſt.* Stat igitur concluſio, quod ſola authoritas unius Doctoris utcumque docti, & pii non reddit opinionem probabilem, nec eſt fundamentum ſufficiens eam tenendi, & ſecundum illam operandi.

417 Limita primò hanc concluſionem, ut locum non habeat ſi authoritas talis Doctoris nitatur aliquo gravi fundamento & in contrarium nulla occurrat ratio, vel authoritas movens. Quod vix poteſt contingere niſi in caſu novo, & ab aliis non ventilato: tunc enim tuta conſcientia quis poteſt opinionem illam tenere, & ad praxim deducere; licet eo caſu affirmare poſſimus probabilitatem opinionis oriri magis ex vi rationis quam authoritatis, arg. *d. c. Ego ſolis. verſ. Alios autem.* 9. *diſt.* & C. *Si habes*, *in princ.* 24. & patebit infra num. 424. Et in his terminis tantum admitti poteſt quod dicunt Sanchez, & alii ſupra ex adverſo citati n. 403. videlicet probabilitatem opinionis oriri ex authoritate unius Doctoris. Procedit enim ſolummodo, cum Doctor ille, diſcuſſo articulo, movetur rationibus, quæ intellectum adæquent, prout etiam loquitur Sylveſt. in *ver. Opinio. qu.* 1. cujus verba ſupra proximè retulimus ſub num. 414. & noviſſime declarat Laurentius Portellus in *dub. regular. in ver. Opinio eligenda, num.* 4. & ex illo Antonin. Diana *reſolut. moral. par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 30. & Doctor Sorbonicus Du Val *tract.* 1. *q.* 4. *art.* 15. *pag.* 116. & 117. in hæc verba: (Dicimus Doctorem Claſſicum magnæ authoritatis, & famæ poſſe opinionem aliquam firmiſſimis rationibus roboratam introducere, eamque ita introductam, & confirmatam tuto aliquem ſequi poſſe.) & Jacob,

cob. Granad. in 1. 2. *contro. 2. tract.* 21. *diſp.* 4. *ſect.* 1. dicens, non poſſe tuto reputari probabilem opinionem alicujus Doctoris, quando ille nō reſpondet ſerio, ſed veluti obiter, & parum conſiderate: tunc enim illius authoritas non facit ſufficientem fidem. Et concordant alii ſupracitati
418 ſub *nu.* 413. Et in hunc etiam ſenſum accipiendum eſt dictum Abbatis in *c. Cappellanus, de feriis.* quod ſequens opinionem alicujus Magiſtri non ſubtiliter inveſtigatam, quæ poſtmodum appareat falſa, excuſatur à peccato quamdiu falſa nō apparuerit. Quod dictum refert & ſequitur Syl-
419 veſter in *ver. Opinio, nu.* 1. In quibus etiam terminis loquitur Innoc. in *c. Per tuas il. 2. de Simon.* dum ait; (Non peccare mortaliter eum, qui ſequitur intellectum alicujus gravis Authoris, etiamſi erret, dummodo tamen error hujuſmodi verſetur circa ſubtilitates legum.) cujus dictum ſequitur Baldus in *l. Ab eo, n.* 11. C. *Quomodo, & quando Iudex.* & dicit communiter receptum Navar. in *conſ.* 10 *N. tractabat. nu.* 5. *de conſang. & affinit.*

420 Limita ſecundo hanc primam concluſionem, ut non procedat in authoritate alicujus ſapientis, qui ſit clariſſimus, & maximè notus, ac Princeps, ſeu præcipuus in aliqua facultate: nam hoc caſu in ſola authoritate videtur quis poſſe quieſcere, & ſecundum eam opinari, & operari, ut probat textus in *l. Septimo menſe, ff. De ſtat. homin.* ubi dicitur: (Septimo menſe naſci perfectum partum jam receptum eſt, propter authoritatem doctiſſimi viri Hippocratis.) non dicit propter rationem, ſed propter authoritatem. Ergo ſola authoritas tanti viri ſufficiens eſt. Ad idem textus in *l. Si Pater, ff. De ſolut.* ubi probatur authoritate Ariſtotelis partu uno quinque naſci poſſe & in *l. Antiqui, ff. Si pars hæred. petat.* Unde & Pythagorici opinionibus Pythagoræ acquieſcebant non alia ratione, niſi quia ipſe dixit.
421 Idem ſuadetur ex verbis Ariſtotelis in 1. *Topic. cap.* 12. videlicet, propoſitiones eligendæ ſunt aut omnium opinione, aut plurium, aut ſapientum; & horum vel plurium, vel notiſſimorum; ubi Alexander ait: (Etenim ea quæ videntur omnibus oportet eligere, & ea, quæ videntur pluribus, & ea, quæ clariſſimis fama.) Igitur opiniones clariſſimorum virorum ſunt præponendæ opinionibus plurium ſapientum; vel
422 certe æqualis ponderis ſunt habendæ. Quippe magna eſt vis authoritatis, ut egregiè declarat S. Bonaventura in *opuſc.* 1. cujus titulus eſt, *Principium ſacræ Scripturæ*, ubi ſic diſſerit: (Licet autem locus ab authoritate concludens, infirmus, & inartificialis appelletur, pro eo quod non proprio argumento, ſed aliunde parato teſtimonio utatur qui arguit, ut Boetius docet, plerumque in authoritate proborum ratio ſuæ credulitatis aſſenſum citius exhibet, quam diſputationi com-
423 muni, ut pulcherrime docet Tullius. Et hoc quidem in notitia fidei manifeſtum eſt, ubi cum ratio veriſſima licet profundiſſima lateat, ſecundum Riccardum, ipſa tamen vis authoritatis ad aſſentiendum inclinat, quia quod ſcimus, & intelligimus rationi, quod verò credimus, debemus authoritati dicit Auguſtinus. Sic etiam in operabilibus conſuevit accidere, ut pondus authoritatis melius ad actum, præcipuè ſi gra-
424 ve ſit.) Hæc D. Bonaventura. Poteſt tamen dici inclinationem, & acquieſcentiam intellectus in caſu hujus limitationis non fundari in ſolo principio extrinſeco, ſeu inartificiali authoritatis, ſed etiam in principio intrinſeco rationis, ſaltem implicitè, nimirum quia cognoſcimus generaliter viros clariſſimos, atque præcipuos nunquam fuiſſe loquutos ſine fundamento rationis. Quod clarè adnotavit Joannes à S Thoma *ſuper* 1. 2. *S. Thomæ qu.* 18. *diſp.* 12. §. *Quid de probabilitate ex principiis extrinſecis*: dicens. (In tantum authoritatem alicujus Doctoris ſive antiqui, ſive moderni facere aliquam probabilitatem, in quantum præſumitur in ſcientia verſatus, ac ſapienter loquutus.) unde tandem ſic concludit: (Solet communiter dici, quod ille poteſt facere opinionem, qui præſumitur talis eſſe ſcientiæ, & ingenii, quod poſſit fundamenta probabilitatis tradere.) Unde cæteris paribus opinio antiquorum, & ſeniorum probabilior cenſetur, quia in antiquis, & ſenibus maximè præſumitur ſapientia.

425 Secunda concluſio eſt: Opinio unius Doctoris quantalibet ſanctitate, & doctrina præditi tuta conſcientia teneri, & ad praxim deduci non poteſt, ſi ab Eccleſia ſit reprobata, aut ſit contra Eccleſiæ determinationem, nec talis opinio ullatenus eſt probabilis, ſed potius improbabilis, & falſa.

Hæc concluſio eſt S Thomæ d. *quodl.* 3. *ar.* 10. ubi docet in ſpectantibus ad fidem, & bonos mores neminem excuſari à peccato erroris, ſi ſequatur opinionem alicujus Magiſtri contra manifeſtum Scripturæ teſtimonium, aut contra id, quod publicè tenetur per Eccleſiæ authoritatem. Et eum ſequuntur S. Antoninus *in* 3. *par. tit.* 5. *cap.* 3. §. 9. Angel. Sylveſt. & alii Summiſtæ *in ver. Opinio.* Idem tradit Suarez in 1. 2. *diſp.* 12. *ſect.* 6. *num.* 11. ubi ponit exemplum in opinione illa de abſolutione abſentis reprobata à Clemẽte VIII. Sanchez *in Decal. to.* 1. *lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 11. ubi ponit pro conditione opinionis probabilis, ut non contineat errorem: quod eſt dicere, ut ab Eccleſia non ſit rejecta. Caſtr. Pal. *par.* 1. *diſput.* 2. *nu.* 4. & alii Recentiores. Quibus adjungi poſſunt Adrianus, & Corduba ſupracitati num. 404. dum tradunt opinionem ſingularem unius viri quantumvis docti, & probi nullam facere probabilitatem in his, quæ ſunt contra jus divinum.

Probatur primo hæc ſecunda concluſio, quia ut ratiocinatur S. Thomas ubi ſupra *ſi cæcus ducatum cæco præſtet, ambo in foveam cadunt.* Matthæi 15. *c. Cum ſit ars, de ætate, & qualitate.* Sed quicumque errat, cæcus eſt in quantum errat. Ergo quicumque ſequitur opinionem errantis magiſtri in foveam peccati cadit.

Probatur ſecundo, quia Conſtitutiones Canonum, & ſic determinationes Eccleſiæ ſingularibus ſunt opinionibus præferendæ, ut eſt caſus in hac Decretali ſecundum Jo. Andr. Butr. Card. & omnes in Summ. textus. Ergo ſingularis opinio unius Doctoris contra determinationem Eccleſiæ nullam facit probabilitatem.

Probatur tertiò, quia opinio ſingularis unius Doctoris non eſt tenenda quando communiter ab aliis Doctoribus reprobatur, ut dicemus infra in tertia concluſione. Ergo longe minus tenenda eſt quando reprobatur ab Eccleſia, aut illius determinationi adverſatur; quia Eccleſia Ro-

Romana eſt majoris authoritatis, quàm Doctorum conſenſus, ut conſtat ex dictis ſup. numer. 6. & 7.

426 Nec prædictis adverſatur, quod ſufficiat indocto conſilium unius ſapientis, & probi viri, ut illud ſequi poſſit. Ergo & docto ſufficere debet.

Primò enim reſpondent nonnulli apud Azorium *inſtit. moral. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 7. *quæſt.* 5. negando conſequentiam, & bene judicio meo: quia jus ignorare licet indoctis, ac rudibus, non autem eis, qui ſua prudentia inſtructi ſunt, *l. Regula, ff. De jur. & fact. ignor.*

427 Deinde reſponderi poteſt negando antecedens; nam ſi ille indoctus dubitat de veritate opinionis, aut habet rationem dubitandi, eo quod audiverit alios aliter opinari; & poteſt illos conſulere, imò & debet, quia, ut inquit S. Thom. d. *quodlib.* 3. *art.* 10. in dubijs oportet non cito credere: alioquin ex juris ignorantia non excuſatur, ut eſt text. in d. *l. Regula*, §. *Sed juris ignorantiam*, & in *c. Non omnis*, 37. *diſt.* & tradit Corradus *de contract. quæſt.* 100. dicens: (Illiteratus inquirat à literatis timentibus Deum; & ſicut faceret imminente ſibi periculo corporalis vitæ, aut rerum, ſic etiam & multò magis in periculo animæ.)

428 Aut tali indocto nullum occurrit dubium de veritate opinionis; & nihilominus non excuſatur ex ignorantia juris, ut eſt textus clarus in *c. Per tuas, il 3. de Simon.* ubi ordinatus in Subdiaconum, qui prius præſentatori ſuo promiſit quod nil ab eo peteret, in ſuſcepto miniſtrare, vel ad ſuperiores Ordines aſcendere ſine diſpenſatione non poteſt, etiamſi peccare non crediderit, ut ibi eſt caſus ſecundum Jo. Andr. Card. Abbatem, & omnes *in Summar.* & gloſ. 1. exponens illa verba textus, *nec ſe in hoc illicitum egiſſe aliquid intellexit*; reddit rationem dicens: propter hoc non excuſatur, ut bene ſequentia notant, quia potuit conſulere peritiores: & concordant ibi Hoſt. *num.* 2. *in ver. illicitum*, Joan.
429 Andr. *num.* 5. & alij communiter. Nec ſubſiſtit quod dicebat quidam Theologus illum textum non habere locum in foro conſcientiæ, quia nulla ignorantia invincibilis eſt peccatum, ut inquit S. Thom. in 1. 2. *quæſt.* 76. *art.* 2. *in corpor.* Imò enim illa Decretalis expreſſe loquitur de eo, qui credidit ſe non peccaſſe, ſeu illicitum aliquid commiſiſſe, & ita communiter exponitur à Doctoribus, & imponit pœnam, quæ afficit animam, & ideo dubitari non poteſt, quin habeat locum etiam in foro interno; præſertim quia, ut latè probavi in *c. Si quis, num.* 37. *& ſeqq. de Regular.* Abſurdum eſt aſſerere legem juſtam humanam, & præſertim Eccleſiaſticam non obligare in foro conſcientiæ, præterquam in duobus caſibus ibi expreſſis, qui præſenti non ap-
430 plicantur. Neque verò talis dici poteſt ignorantia invincibilis, ſed potius vincibilis, ut egregiè declarat S. Thom. loco proximè citato, ſeu craſſa, & ſupina, quæ neminem excuſat, *c.* 1. *de ordinat. ab Epiſc. qui renunc. Epiſcopat. c. penult. de Cler. excom.* gloſ. in *c.* 1. *in verſ. Neſcire, & in verſ. Pro hujuſmodi negligentia, de Cler. per ſal-*
431 *tum promoto.* Dicitur enim craſſa, & ſupina ignorantia, quando de facili potuit quis ſcire, & non indagavit, gloſ. 2. *in d. c. penult.* Ad hoc bonus textus in *l. Si aviam*, ibi: *Si cum peritioribus tractatum habuiſſes, facilè cognoſceres, C. De ingen. & manu.*

432 Demum hæc doctrina eſt ipſius S. Thom. in præallegato *quodl.* 3. *art.* 10. cujus hæc ſunt præciſa verba: (In his, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores nullus excuſatur, ſi ſequatur erroneam opinionem alicujus magiſtri; in talibus enim ignorantia non excuſat. & infra: nec poteſt excuſationem habere propter ſimplicitatem, ſi in talibus erroneam opinionem ſequatur: in rebus enim dubijs non eſt de facili præſtandus aſſenſus, &c.) Loquitur ergo S. Thom. de indocto, qui per ſimplicitatem, & juris ignorantiam ſequitur opinionem errantis magiſtri, nec dubitat de illius veritate: imò credit eam eſſe veram; & tamen S. Doctor concludit talem ex ſimplicitate, & ignorantia hujuſmodi in ſpectantibus ad fidem, & bonos mores à peccato erroris non excuſari. & concordant S. Antonin. & alij ſupracitati *num.* 425.

Et ex his patet defendi non poſſe opinionem Sanchez citati ſup. *nu.* 405. qui reprobando Adrianum, & Cordubam exiſtimavit authoritatem unius Doctoris reddere opinionem probabilem, etiamſi contineat errorem contra jus divinum ea ratione, quia etiam in hoc eſt magni ponderis, & momenti authoritas viri gravis, & pij. Etenim ſi hoc verum eſſet, Arius quoque, Neſtorius, & alij hæreſiarchæ, qui antequam condemnarentur ab Eccleſia, à multis reputabantur viri graves, & docti, ſua authoritate feciſſent eorum falſas opiniones probabiles. Quod abſurdiſſimum eſt aſſerere, ut arguit S. Thomas *d. quodlib.* 3. dicens: (In talibus enim ignorantia non excuſat, alioquin immunes à peccato fuiſſent, qui ſequuti ſunt opinionem Arij, Neſtorii, & aliorum hæreſiarcharum, quod falſum eſt; quia, ut Auguſtinus dicit in *lib.* 3. *de Doctrina Chriſtiana* in his conſulere debet quis regulam fidei, quam de ſcripturarum planioribus locis, & Eccleſiæ authoritate percepit. Quibus adde quod Abbas Joachimus divinitus habuit donum intelligentiæ, & ſpiritum prophetiæ, & ſuper Daniele prophetavit Ordinem Prædicatorum, & Minorum, ut inquit Jo. Andr. in *c. Damnamus, num.* 9. *ſup. de Sum. Trinit. & fid. Cathol.* & fuit vir doctrina, & pietate clarus, nec fuit hæreticus, ſed erraticus, ut ibi plenè ſcripſi num. 9. & 26. & tamen nemo auderet affirmare opiniones erroneas Joachimi fuiſſe probabiles propter ejus authoritatem, & à peccato immunes fuiſſe qui ſequuti ſunt illius errores antequam eſſent damnati ab Innocentio III. in generali Concilio, ut in prædicta Decretali *Damnamus.* Ergo abſonum eſt aſſerere authoritatem unius viri quantalibet ſanctitate, & doctrina polleat, reddere opinionem probabilem, quamvis contineat errorem juris divini. Demum ſi opinio ſingularis errantis magiſtri eſt improbabilis, & vitioſa, quando eſt contra conſtitutionem Eccleſiæ, ut ſuperius probatum eſt *n.* 425. quanto magis quando eſt contra legem Dei? Et idem met Sanchez ſibi contrarius videtur hanc veritatem agnoviſſe *in Decal. tom.* 1. *lib.* 1. *d. c.* 9. *n.* 11. dum dixit, ad hoc ut opinio cenſeatur probabilis, oportere ut communiter reputetur non continere errorem. Quomodo ergo fieri poteſt, ut pro-

babilitatem habeat opinio errantis magiſtri, ſi ad eſſe probabilitatis requiritur, ut errorem non contineat?

433 Tertia concluſio eſt: ſola authoritas unius Doctoris non reddit opinionem probabilem, nec eſt ſufficiens fundamentum eam tenendi, & ſecundum illam operandi, ſi in contrarium ſit communis opinio, ita tenent Bart. Bald. & Legiſtæ in *l. 2. C. De pœn. judic. qui male judicavit.* Innoc. Jo. Andr. & Canoniſtæ *hic*, & in *c. 1. ſupra eodem*, & communiter Doctores ſupra copioſe relati in 3. *quæſtione in 21. fundamento pro parte negativa, n. 276.* Et probatur authoritate Ariſtotelis alias citati in 1. *Topic. c.* 1. dum ait: Probabilia autem ſunt quæ videntur omnibus vel pluribus. Ergo à contrario quæ videntur uni tantùm, minimè ſunt probabilia. Item probatur in *l.* 1. ibi: *Sanè crebrior apud veteres opinio eſt*, *ff. De offic. Quæſto.* & in *c. Novimus*, *ibi: & quorundam eſt opinio à pluribus approbata, de verb. ſignif.* Item probatur ratione, quia communis ſententia facit rem claram, & apertam. Decian. *conſ. 2. n. 76. volum.* 1. integrum enim eſt judicium, quod plurimorum ſententijs confirmatur, *c. Extra conſcientiam. 64. diſt. c. Prudentiam, §. Illa quippe, de offic. delegat.* Quod ſi vox populi, vox Dei, quanto magis vox ſapientum communiter conſentientium? Ad hoc *c. De quibus*, juncta gloſ. *in ver. Seniores*, 20. *diſt.*
434 & *l. ult. C. De fideicom.* Confert quod notat Innoc. in *c. Inquiſitionis n. 5 de accuſ.* ubi ait, vocem communem præferri dictis paucorum, & quod ſcripſit Bald. in *conſ.* 112. *incip. De generali natura, n. 7 lib. 2.* videlicet, rarò bene loquitur qui contra omnes loquitur, & quod notat Petrus Hiſpanus in *Summul. tract. 6. in c. de redargut.* & falſo, ubi dicit: (Inopinabile eſt quod eſt contra opinionem omnium, vel plurium, vel maximè ſapientum. (Et hic junge quæ dicentur in ſe-
435 quenti concluſione *n. 442.* Verumtamen, ut inquit Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 7. n. 39.* Non dicitur communis opinio, quæ plures Doctores eam aſſerentes habet, nulla diſputatione præmiſſa, ſed profunctoriè, &, ut ajunt, per tranſennam illam ſequentes. Et concordat Alciatus *de præſumpt. reg. 1. præſumpt. 51. n. 2 verſ. Item intellige.* Card. Mantic. *de conjecturis ultim. volunt. lib. 11. tit. 3. n. 4.* Thom. Sanchez *in Decalog. lib. 1. cap. 9. n. 9.* ubi ſimiliter ait: Non dicitur autem communis ex Authorum numero, qui priorum veſtigia inſtar ovium ſequentes, nulla diſcuſſione præmiſſa, eam affirmant: ſed communis dicetur ſi pauciores Doctores habeat, qui utriuſque partis rationibus diſcuſſis, & perpenſis, illam affirment.
436 Et idem monuit Baſſæus *in Floribus Theologiæ moralis in ver. Conſcientia, n. 8. §. Ut opinio cognoſcatur,* in hæc verba: (Opinionem probabilem non facit multitudo Doctorum eam ſequentium, ſi eam non confirment optimis rationibus; quia negare non poſſumus turbam Doctorum aliquando amplecti opinionem abſque delectu rationum, aut ſaltem rationibus non exactè
437 ponderatis. Unde optimè Navar. *in Manual. cap. 27 n. 289.* ait (communiorem cenſeri opinionem approbatam à ſex, vel ſeptem authoribus Claſſicis rem ex profeſſo tractantibus, quàm à quinquaginta ſola ferè pejorum authoritate ductis) Allegat Alexandrum *conſ. 202. Viſo themate, n. 7. lib. 7.* & conſentiunt Sanchez *de Matrim. tom. 1. lib. 3. diſp. 44. n. 2.* & Paulus Comitolus, & ante eos Jo. Major, quorum verba ſuperius retulimus *in 3. q. n. 348.*

435 Limita nunc tertiam concluſionem ſuperiùs firmatam, ut procedat ſi rationes opinionis ſingularis, & opinionis communis ſint æquales, vel quaſi æquales, tunc enim explorati juris eſt opinionem ſingularem unius Doctoris nullam facere probilitatem contra opinionem communem: ſecus vero ſi opinio unius Doctoris ita reſolveret argumenta contraria, & confirmaret ſua, & ſuam redderet aut certam, aut longè probabiliorem; tunc enim eſſet ſufficiens fundamentum eam tenendi, & ſecundum illam operandi etiam contra communem. Hanc limitationem admittunt communiter omnes Theologi, ut atteſtatur noviſſimè Candidus Philalethus in *tract. De opinionum praxi, quæſt. 8. pag. 158. verſ. Dico primo*, & in ſpecie eam tenent Vaſquez in *1. 2. qu. 19. art. 6. diſp. 62. cap. 4. in princ.* Azorius *Inſtit. moral. lib. 2 cap. 17. quæſt. 6.* Salas *1. 2. quæſt. 21. diſp. un. ſect. 7. n. 74.* & alii apud Sanchez *in Decal. tom. 1. lib. 1. cap. 9. n. 10.* & conſentiunt Juriſperiti, qui unanimiter tradunt communem opinionem non eſſe attendendam, cum contraria melioribus rationibus, & argumentis probatur. Ita Jo. Andr. Abb. & Felin. *in cap. 1. ſupra eod.* & complures alii, quos ſupra citavimus in *3. q. n. 276.* quibus addimus Rotam *deciſ. 501. poſt princ. part. 1. diverſ.* Seraph. *deciſ. 1360. an. 2.* & in Romana de Ghezzis, 9. Februarii 1635 coram Card. Panzirolo, & ſæpe alias: & probatur efficaciter in *d. l. 1. §. Sed neque. C. de ver. Iur. enucl. in cap. 1. de his, quæ fiunt à major. par. Capit.* & in *c. Sane quippe 9. diſt.* Quinimo juſtius, & æquius eſt illi ſententiæ inhære-
439 re, quæ melioribus rationibus fulcitur, etiam ſi Imperator ſit in opinione contraria, *l. Æmilius, ff. De Minor.* Dec. *conſ. 219. Viſis his, in princ.* Quò enim quis magis ratione nititur, eo majoris authoritatis ejus verba eſſe videntur, ut le-
440 gitur in *§. 1. diſt. 20.* Unde Auguſtinus dicebat: verbo credendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum, ut refertur in *cap. Vides, 23. q. 6.*

441 Cæterùm admonendi ſumus in hoc magna cum circumſpectione, & cautela procedendum eſſe, ne crebro, & paſſim à communi opinione recedamus ſub prætextu, quod contraria ſit probabilior: nam, ut inquiunt Angelus in *ver. Opinio, n. 1.* & Sylveſt. *ibidem num. 2.* Non licet à communi ſententia recedere, niſi habenti pro ſe rationem certam, & convincentem. & Salon. *in 2. 2. quæſt. 63. art. 4. controv. 2. in ult. notab.* ſcripſit, eos, qui in rebus moralibus parum verſati ſunt, non poſſe tuta conſcientia quod in uno, vel altero Doctore invenerint, ſequi: quia poteſt illis probabilis videri ea ſententia, cum tamen apud peritos non talis habeatur. Quare concludendum eſt cum Hoſtien. in *cap. 1. in fin. ſup. eod.* videlicet communem opinionem ſemper eſſe tenendam niſi notoriè male dicat, vel rationabiliter convincatur & concordant ibi Joan. Andr. itidem in fin. & reliqui omnes, ut fuſius dictum eſt ſupra in eod. 21. fundamento n. 276.

442 Quarta concluſio à præcedenti non abſimilis, Sola authoritas unius Doctoris non reddit opinionem probabilem, nec eſt ſufficiens fundamentum opinandi, & rectè operandi, quando in contrarium ſunt plures Doctores æqualis vel majoris ponderis. Ita Jo. Major *in 4. quæſt. 3. prol. concl.* 5. ubi ait: Duobus circumſpectis major fides datur, quàm uni; tribus, quam duobus; quatuor plus quam tribus, & ſic ſine fine. Et probatur quia ſecundum Philoſophum alias citatum 1. *Topic. c.* 1. & S. Thomam *in opuſc. de fallac. cap* 2. Probabilia ſunt quæ videntur omnibus, vel pluribus. Ergo quæ videntur paucioribus, non ſunt probabilia. Item probatur in *c. In canonicis, 19. diſt.* ubi Auguſtinus ait: (In eis verò (ſcilicet ſcripturis canonicis) quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, gravioresque accipiunt, eis, quas pauciores, minoriſque authoritatis Eccleſiæ tenent.) Item probatur ex verbis Edicti Theodoſij Imperatoris ſuperius relatis in 3. quæſt. in 22. fundamento pro parte negativa, videlicet. (Ubi diverſæ ſententiæ proferuntur, potior numerus vincat Authorum, vel ſi numerus æqualis ſit, ejus partis præcedat authoritas, in qua excellentis ingenij vir Papinianus emineat, qui ut ſingulos vincit, ita cedit duobus, facit textus in *c. Prudentiam*, §. *Illa quippe*, ib: *Duobus quàm uni, tribus, quàm duobus, de offic. deleg.* & in *l. Duo ex tribus*, *ff. De re judic.* Item probatur ratione, quia cum pro una parte ſint plures Doctores æqualis, vel majoris ponderis, & pro alia pauciores, neceſſe eſt, ut ſtatera intellectus declinet in eam partem, quæ majori pondere authoritatis prægravatur, cum ſecundum Philoſophum in *2. de Anima text.* 153. opinari non ſit in in nobis, ut fuſius explicatum eſt ſupra in 3. qu. in 1. fundamento partis negativæ n. 257. Demum cum opinio, in qua rationes ſunt æquales, ſed præponderant Authores, ſit probabilior, ut in 1. *Topic. d. cap.* 1. Hæc. 3. concluſio probatur omnibus fundamentis, quibus in 3. quæſt. probatum eſt in conflictu opinionum eligendam eſſe probabiliorem.

443 Procedit tamen hæc concluſio, ut prædixi, in eo tantùm caſu, in quo rationes utrinque ſunt æquales, vel quaſi; tunc enim opinio unius non eſt opinabilis contra opinionem plurium æqualis, vel majoris gravitatis: ſecus vero ſi opinio unius eſſet verior, ſeu probabilior, & validioribus rationibus munita, quia tunc præferenda eſſet opinioni nedum plurium, ſed etiam communi, ut pluribus probatum eſt in præcedenti concluſione n. 438.

444 Quinta Concluſio: Authoritas unius, vel alterius, aut etiam plurium Doctorum non reddit opinionem probabilem, ita ut ſit ſufficiens fundamentum opinandi, & operandi, quando in contrarium ſunt totidem Doctores æqualis ponderis, & rationes utrinque ſunt pares; Imò intellectus nec moraliter, nec phyſicè poteſt eligere utramque vel alteram, quia ſecundum Philoſophum ſæpius citatum in 2. *de Anima*, *text.* 153. Non habet libertatem ad libitum opinandi, ſed in æquilibrio authoritatum utrinque æqualium, & rationum æquè probabilium, & ſic in paritate contrariorum motuum cogitur quieſcere, & remanet ſuſpenſus, ac dubius, ut pluribus argumentis ad hominem probatum eſt ſup. in *2. quæſt. in 1. concluſione pro parte negativa, à n. 125. uſque ad n. 171.* & præſertim in 1, *& 2. & 14. & 16. fundamentis, n.* 162. Et in hoc dubio tenetur ex præcepto ſequi opinionem tutiorem, ut ibidem latiſſime firmatum eſt in 2. concluſione ab eod. n. 171. uſque ad n. 191.

445 Sexta concluſio: Cum pro una parte ſunt Doctores numero plures, & pro contraria graviores, cenſentur eſſe æqualis authoritatis, ut eſt text. ſingularis in *d. c. In canonicis, in fin. 19. diſt.* ubi Auguſtinus ait: (Si autem alias (ſcilicet canonicas ſcripturas) invenerit à pluribus, alias à gravioribus haberi (quamquam hoc inveniri vix poſſit) æqualis tamen authoritatis eas habendas
446 puto.) Ratio eſt, quam ibi reddit gloſſ. *in verſ. Plures*: quia dignitas perſonarum compenſatur cum numero, & eſt ſimile in teſtibus, ut *cap. In noſtra: de teſtib. & in creditoribus*, ut *l. Majorem ff. De pactis.* Et patet exemplo ſtateræ, quæ ſi in una parte habeat unicum pondus unius libræ, & in alia duodecim diſtinctas unius, remanet æquilibris, & in neutram partem inclinatur. Sic intellectus ſi pro una parte habeat plures authores, & pro alia graviores, & rationes utrinque ſint æquales, in hac paritate contrariorum motuum neque in hanc, neque in illam partem declinare poteſt, ſed cogitur quieſcere, & remanet ſuſpenſus, ac dubius. Et in hoc dubio non habet facultatem eligendi utramque opinionem, vel alteram, cum opinari non ſit in nobis, ſed tenetur omninò ſequi partem tutiorem, ut dictum eſt in præcedenti concluſione.

447 Septima concluſio eſt: Cum pro una parte ſtat opinio unius, vel alterius, aut plurium Doctorum, & pro alia ſtant totidem authores, qui tamen ſunt magis fide digni, & majoris ponderis rationes verò utrinque ſunt æquales, vel quaſi æquales, & tunc authoritas Doctorum minoris ponderis non reddit opinionem probabilem, ita ut ſit ſufficiens fundamentum opinandi, & operandi. Imò, ut inquit Paulus Comitolus *lib. 5. quæſt.* 17. niſi quis habeat conſcientiam, ſeu fidem quod illi Doctores, quos ſequitur, ſint magis fide digni, quàm alij, peccat illos ſequendo, qui ſentiant pro parte periculoſa. Probatur in d. *cap. In canonicis*, *in fin.* 19. *diſt.* nam ibi Auguſtinus dicit: (Scripturas canonicas, quarum aliæ recipiuntur à pluribus, & aliæ à gravioribus, æqualis authoritatis eſſe habendas,) nimirum quia gravitas æquipollet numero, & fit æquilibrium, ut dictum eſt in concluſione præcedenti. Ergo ſi pro utraque parte ſint numero pares, ſed pro una ſint graviores, non fit amplius æquilibrium, ſed præponderat pars illa, in qua graviores reperiuntur, ſicut ſi in dextera parte ſtateræ ſint duodecim diſtinctæ unciæ, & in parte ſiniſtra duodecim diſtinctæ libræ, proculdubio numerus unciarum utcumque æqualis minimè æquipollet ponderi duodecim librarum, ſed libræ unciis præponderant. Item probatur ex præcitato loco Ariſtotelis *primo Topic. cap.* 1. ubi habetur (probabilia eſſe quæ videntur ſapientibus, vel pluribus, vel maximè notis, atque præcipuis,) ut ibi explicat Alexander, & Boetius *de differ. Topic. c. 4. poſt principium.* Ergo in paritate numeri ſapientum ſolùm maximè noti, & præcipui reddunt opinio-

nem probabilem. Ac demum probatur omnibus motivis, quibus in 3. quæſt. probatum eſt in conflictu opinionum ſequendam eſſe magis probabilem, & præſertim ex illo, quod non ſit liberum opinari, de quo ſupra n. 257. Ergo nec phyſicè opinari poſſumus, niſi illam partem, quæ habet graviora motiva: & conſequenter in paritate rationum utrinque probabilium, ubi ſunt authoritates majoris ponderis, illam partem opinari neceſſe eſt.

448 Octava, & ultima concluſio: Authoritas unius gravis Doctoris reddit opinionem probabilem, & eſt fundamentum ſufficiens eam tenendi, & ad praxim deducendi, ſi in contrarium nullus occurrat Doctor, & utrinque ſint rationes æquè probabiles. Ratio hujus concluſionis eſt, quia rationes opinionis authoritate munitæ præponderant rationibus æquè probabilibus alterius opinionis authoritate deſtitutæ; Nam, ut inquit S. Thom. in 1. 2. *quæſt.* 13. *art.* 6. *ad* 3. Nihil prohibet ſi aliquando duo æqualia proponantur ſecundum unam conſiderationem, quin circa alteram conſideretur aliqua conditio, per quam emineat, & magis flectatur voluntas in ipſum, quàm in aliud. Unde in æquilibrio rationum opinio, cui favet authoritas, judicari debet probabilior, & conſequenter hæc concluſio probatur omnibus 42. fundamentis, quibus in 3. quæſt. probatum eſt ex duabus opinionibus oppoſitis probabiliorem eſſe eligendam. Confert. text. in *c. fin. de Presbyt. non baptiz.* ubi in quæſtione An ordinatus ante Baptiſmum recipiat ordinis characterem, referuntur rationes hinc inde probabiles, & tandem præeligitur ſententia, cui favet authoritas Concilij. Item confert dictum S. Bonaventuræ ſupracitati, n. 423. videlicet pondus authoritatis inclinat ad actum, præcipuè ſi grave ſit. Ergo cum ſtatera intellectus habeat rationum pondera utrinque æqualia, & in altera lance ultra pondus rationum habeat etiam pondus authoritatis, neceſſe eſt ut inclinetur in eam partem, in qua pondera ſimul juncta ſunt graviora. Sicut cum probationes ex utraque parte ſunt

449 æquales omninò, & pares, quælibet minima præſumptio, vel probatio pro una parte facit illam prævalere, ut notat Alex. *conſ.* 236. *Perſpectis, n.* 6. *verſ. Et qualibet probatio levis etiam minus legitima, lib.* 6. Allegat Baldum poſt gloſſam in *cap.* 1 §. *Si duo. de pace tenend. in uſib. feudor.* & idem Alex. *conſ.* 112. *In cauſa n.* 8. *in fin. lib.* 4. Marhl. *ſingul.* 271. *Teſtis de auditu.*

Itaque pro coronide concludamus ita demum authoritatem unius Doctoris in moralibus efficere opinionem probabilem, ita ut liceat eam tenere & ad praxim deducere, ſi ſex conditiones infraſcriptæ ſimul concurrant.

Prima eſt, ut Doctor ille ſit in morali materia peritus, & timoratæ conſcientiæ, ut conſtat ex dictis ſupra in princ. hujus quartæ quæſtionis, n. 403. alioquin ejus authoritas nihil conferret ad probabilitatem, ſed vis tota conſtituenda eſſet in momentis rationum, *arg. l.* 1. §. *Sed neque C. De veter. Iur. enucl.*

Secunda eſt, ut articulo examinato moveatur non levibus fundamentis: nam authoritas rationibus deſtituta nihil habet probabilitatis ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra à n. 406. uſque ad n. 418.

Tertia eſt, ut opinio illa non contineat errorem contra legem Dei, vel Eccleſiæ, ut patet ſup. in 2. concl. n. 425.

Quarta, ut non ſit contra communem aliorum opinionem, ut in 3. & 4. concluſ. n. 433. & 442. niſi opinio ſingularis ſit verior, ut n. 438.

Quinta, ut opinio unius Doctoris non habeat contra ſe opinionem æquè probabilem, eo quod in oppoſitum ſit alius Doctor paris authoritatis, & rationes utrinque ſint æquales: nam eo caſu ex æquilibrio, & æqualitate contrariorum motuum mentis oritur propriè dubitatio; & ideo ex præcepto oportet ſequi partem tutiorem, ut patet ex dictis ſupra in 5. & 6. concluſ. n. 444. & 445.

Sexta & ultima conditio eſt, ut contraria opinio non ſit magis probabilis, quia tunc tam phyſicè, quàm moraliter neceſſe eſt illam ſequi ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra in 7. & 8. concluſione n. 447. & 448. & latiſſimè probatum eſt quadraginta duobus fundamentis in 3. quæſt. principali per totam.

Qui vero his conditionibus non concurrentibus in materia morum ſequitur opinionem unius Doctoris pro parte periculoſa, is plane agit contra conſcientiam, & dictamen rationis, & ideo ædificat ad gehennam, ut *c. Per tuas. el* 2. cum ibi notatis per Abb. & Doctores de Simon. & *c. Quoniam omne, de præſcrip.* & fuſius dictum eſt ſupra in 3. q. n. 260.

Quæ tamen omnia reverenter ſubjicio determinationi, ac cenſuræ Sanctæ Matris Eccleſiæ.

Et ex his abſolutus ſit præſens tractatus de opinione probabili ad laudem Dei omnipotentis, qui eſt glorioſus in ſæcula. Amen.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Cum omnes.

SVMMARIVM.

1 *INtellectus triplex hujus cap. & n. ſeq. uſque ad n. 11.*
2 *Conſtitutio capituli ſuper his, quæ pertinent etiam ad Epiſcopum, ſine Epiſcopo facta non valet.*
3 *Capitulum ſine Epiſcopi conſenſu non poteſt ſtatuere ſuper reſidentia.*
4 *Nec ſuper ſtatu Eccleſiæ.*
5 *Conſuetudo non inducitur per obſervantiam juris communis.*
6 *Reſcripti, vel privilegij idem continentis quod jus commune, non oportet mentionem facere in ſecundo reſcripto, vel privilegio.*
7 *Idem in ſtatuto, vel conſuetudine.*
8 *Conſtitutio Capituli, quæ non eſt communis omnibus, & per quam tollitur antiqua conſuetudo, non valet.*
9 *Conſtitutio Collegij in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa, non tenet.*
10. *Major pars Capituli ſine rationabili cauſa non poteſt tollere conſuetudinem, utilitatem privatam nutriendo.*

11 *Conſuetudo non reſidendi, & percipiendi fructus beneficij in abſentia an valeat. & n. ſeq. uſq. ad n. 36*
Quid in beneficiis ſimplicibus, n. 12. Et quid in beneficiis in cathedralibus, & collegiatis eccleſiis, n. 18. Et quid in beneficiis curatis. n. 36.
12. *Beneficia omnia de jure communi ſcripto reſidentiam requirunt.*
13 *Beneficium datur propter officium.*
14 *Beneficia ſimplicia de generali conſuetudine perſonalem reſidentiam non requirunt,*
15 *Sed ſatis eſt illi deſervire per ſubſtitutum.*
16 *Conſuetudo non reſidendi in beneficiis ſimplicibus valida eſt.*
17 *Conſuetudo obtinendi plura beneficia ſimplicia, ſi unum ſit ſufficiens ad ſuſtentationem, an valeat.*
18 *Conſuetudo percipiendi fructus præbendæ in abſentia in cathedralibus eccleſiis valet de jure communi.*
19 *Clericus vagabundus poteſt ad reſidentiam revocari, licet ejus beneficium perſonalem reſidentiam non requirat.*
20 *Conſuetudo percipiendi fructus præbendæ in abſentia an valeat eo caſu, in quo Canonicus abſens non inſervit per ſubſtitutum.*
21 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*
22 *Conſuetudo immemorabilis, ſecundum quam ex quavis cauſa, & ultra tres menſes ab eccleſiis cathedralibus abeſſe licet, ſublata eſt à Concilio Tridentino.*
23 *Conſuetudo eccleſiæ Compoſtellanæ, quæ dignitates abſentes pro juſtitia miniſtranda habentur pro præſentibus, ſublata eſt à Concilio.*
24 *Conſuetudo etiam immemorabilis non excuſat Canonicos ab aliqua hora illius diei, quo choro intereſſe tenentur eo prætextu, quod adſint alij ab ipſis miſſi.*
25 *Conſuetudo non reſidendi cum eccleſia, vel dignitas nullos habens reditus, licet valeat de jure communi, tamen ſublata eſt à Concilio Tridentino in canonicatibus, & curatis.*
26 *Archidiaconus, & Archipresbyter Auximanus tenentur reſidere, licet nullos habeant reditus, ſed ſolum ſtallum in choro.*
27 *Decanatus Clodien. habens nudam præeminentiam in eccleſia ſine juriſdictione, fructibus, dote, voce, & loco in capitulo, reſidentiam non requirit.*
28 *Canonici an poſſint in ſervitio eccleſiæ, & chori ſe invicem ſubſtituere.*
29 *Et quid in abſentibus à civitate.*
30 *Et quid in pernoctantibus in ſuburbiis.*
31 *Conſuetudo etiam immemorabilis non reſidendi in collegiatis eccleſiis inſignibus non valet.*
Et quid in non inſignibus. ibid.
32 *Immemorabilis conſuetudo non reſidendi intelligitur, ſi à nullo prorſus ſolitum fuerit reſideri; ſecùs ſi alij reſederint, alij non.*
33 *Canonici collegiatarum etiam non inſignium, quibus cura animarum incumbit, tenentur reſidere non obſtante contraria conſuetudine, etiam immemorabili.*
34 *Conſuetudo immemorabilis percipiendi in abſentia quotidianas diſtributiones non tenet.*
35 *Canonici abſentes tribus menſibus à Concilio permiſſis non lucrantur diſtributiones, etiamſi ab immemorabili tempore illas percipere conſueverint.*
35 *Conſuetudo etiam immemorabilis non reſidendi in beneficiis curam animarum habentibus, eiſque per alium deſerviendi eſt corruptela.*
37 *Capitulum cathedralis etiam ſine Epiſcopo poteſt ſtatuere de his, quæ propria ipſius Capituli negotia reſpiciunt.*
Et an poſſit ejuſmodi ſtatutis, quo firmius obſerventur, pœnas adjicere. ibid. & n. ſeq. uſque in finem.
38 *Pœnam imponendi facultas à juriſdictione dependet.*
39 *Canonici poſſunt ſe obligare ad pœnam quaſi conventionaliter pro obſervantia ſtatuti.*
40 *Pœnam ſtipulari poſſunt paciſcendo partes etiam privatæ.*
41 *Capituli major pars ubicumque de neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ agitur, poteſt præjudicare minori in his, quæ competunt Canonicis, ut univerſis.*
24 *Abſentes vocati, aut non vocati in caſibus, in quibus non ſunt vocandi, tenentur ſtare deliberationi facta à majori parte præſentium.*
43 *Capitulum poteſt pœnas adjicere quaſi conventionaliter ex his, quæ pacto privatorum promitti, ac in conventionem deduci poſſunt.*
Et ſufficit conſenſus majoris partis. ibid.
44 *Statuta Capituli cum pœnæ adjectione non afficiunt ſucceſſores, niſi ab Epiſcopo fuerint confirmata.*

1 CUM OMNES. Legitur tripliciter. Prima lectura eſt Innocentij ſub. *n.* 1. *verſ. Vel dic illud habere locum.* & Bernardi Compoſtell. *n.* 4. *verſ. Vnde cum ſtatutum*, exiſtimantium hunc textum eſſe intelligendum in Conſtitutione edita à Canonicis ſuper Reſidentia ſine conſenſu Epiſcopi: potiſſima enim cauſa cur non valuit hæc conſtitutio ſecundum Compoſt. *n.* 5. fuit quia non intervenit Epiſcopi conſenſus, non autem quia eſſet injuſta: non enim iniquum eſt ſecundum Innocen. ut antiqui Canonici in ſuis conſuetudinibus remaneant percipiendi fructus in abſentia; & novi, qui ſcienter legem novam admiſerunt, ea ligentur, & fructus in abſentia non percipiant; quia Conſtitutio futura reſpicit, non præterita, *c. Cognoſcentes, ſupra eod. c. Ante.* 31. *diſt.* & *c. fin. inf. eod.* Et ſecundum hanc lecturam. Hæc Decretalis hoc intendit: Conſtitutio capituli ſuper his, quæ pertinent et-
2 iam ad Epiſcopum ſine Epiſcopo facta non valet. Verùm hæc lectura non congruit litteræ, quæ nihil dicit de Epiſcopo ſecundum Cardinalem *hic in princ.* & *n.* 3. *in* 3. *oppoſit. verſ. Tertiò ſoluit Innocentius.* Eſt tamen in ſe vera, quia Capitulum
3 ſine Epiſcopo non poteſt ſuper reſidentia conſtitutiones condere. *c. penult. infrà eod.* & not. gloſ. in *c.* 2. *in ver. Ex hoc de verbor. ſignificat lib.* 6. Facit. *c. Cum conſuetudinis infra de conſuetud.* & tenent hic Innoc. & Compoſt. *locis citatis* Card. *vbi ſup.* & *in* 5. *oppoſitione n.* 4. & Abb. *n.* 3. *verſ. ſecundus intellectus.* Cum reſidentia Clericorum ſpectet ad officium Epiſcopi ſine cujus licentia Clerici peregrinari non debent, *c. Non oportet. de conſecr. diſt.* 5.

Nec obſtat textus in *c. Cum dilectus. infrà de Cler.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

nem probabilem. Ac demum probatur omnibus motivis, quibus in 3. quæſt. probatum eſt in conflictu opinionum ſequendam eſſe magis probabilem, & præſertim ex illo, quod non ſit liberum opinari, de quo ſupra n. 257. Ergo nec phyſicè opinari poſſumus, niſi illam partem, quæ habet graviora motiva: & conſequenter in paritate rationum utrinque probabilium, ubi ſunt authoritates majoris ponderis, illam partem opinari neceſſe eſt.

448 Octava, & ultima concluſio: Authoritas unius gravis Doctoris reddit opinionem probabilem, & eſt fundamentum ſufficiens eam tenendi, & ad praxim deducendi, ſi in contrarium nullus occurrat Doctor, & utrinque ſint rationes æquè probabiles. Ratio hujus concluſionis eſt, quia rationes opinionis authoritate munitæ præponderant rationibus æquè probabilibus alterius opinionis authoritate deſtitutæ; Nam, ut inquit S. Thom. in *1. 2. quæſt. 13. art. 6. ad 3.* Nihil prohibet ſi aliquando duo æqualia proponantur ſecundum unam conſiderationem, quin circa alteram conſideretur aliqua conditio, per quam emineat, & magis flectatur voluntas in ipſum, quàm in aliud. Unde in æquilibrio rationum opinio, cui favet authoritas, judicari debet probabilior, & conſequenter hæc concluſio probatur omnibus 42. fundamentis, quibus in 3. quæſt. probatum eſt ex duabus opinionibus oppoſitis probabiliorem eſſe eligendam. Confert. text. in *c. fin. de Presbyt. non baptiz.* ubi in quæſtione An ordinatus ante Baptiſmum recipiat ordinis characterem, referuntur rationes hinc inde probabiles, & tandem præeligitur ſententia, cui favet authoritas Concilij. Item confert dictum S. Bonaventuræ ſupracitati, n. 423. videlicet pondus authoritatis inclinat ad actum, præcipuè ſi grave ſit. Ergo cum ſtatera intellectus habeat rationum pondera utrinque æqualia, & in altera lance ultra pondus rationum habeat etiam pondus authoritatis, neceſſe eſt ut inclinetur in eam partem, in qua pondera ſimul juncta ſunt graviora. Sicut cum probationes ex utraque parte ſunt

449 æquales omninò, & pares, quælibet minima præſumptio, vel probatio pro una parte facit illam prævalere, ut notat Alex. *conſ. 236. Perſpectis, n. 6. verſ. Et quælibet probatio levis etiam minus legitima, lib. 6.* Allegat Baldum poſt gloſſam in *cap. 1 §. Si duo. de pace tenend. in uſib. feudor.* & idem Alex. *conſ. 112. In cauſa n. 8. in fin. lib. 4.* Marhl. *ſingul. 271. Teſtis de auditu.*

Itaque pro coronide concludamus ita demum authoritatem unius Doctoris in moralibus efficere opinionem probabilem, ita ut liceat eam tenere & ad praxim deducere, ſi ſex conditiones infraſcriptæ ſimul concurrant.

Prima eſt, ut Doctor ille ſit in morali materia peritus, & timoratæ conſcientiæ, ut conſtat ex dictis ſupra in princ. hujus quartæ quæſtionis, n. 403. alioquin ejus authoritas nihil conferret ad probabilitatem, ſed vis tota conſtituenda eſſet in momentis rationum, *arg. l. 1. §. Sed neque C. De veter. Iur. enucl.*

Secunda eſt, ut articulo examinato moveatur non levibus fundamentis, nam authoritas rationibus deſtituta nihil habet probabilitatis ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra à n. 406. uſque ad n. 418.

Tertia eſt, ut opinio illa non contineat errorem contra legem Dei, vel Eccleſiæ, ut patet ſup. in 2. concl. n. 425.

Quarta, ut non ſit contra communem aliorum opinionem, ut in 3. & 4. concluſ. n. 433. & 442. niſi opinio ſingularis ſit verior, ut n. 438.

Quinta, ut opinio unius Doctoris non habeat contra ſe opinionem æquè probabilem, eo quod in oppoſitum ſit alius Doctor paris authoritatis, & rationes utrinque ſint æquales: nam eo caſu ex æquilibrio, & æqualitate contrariorum motuum mentis oritur propriè dubitatio; & ideo ex præcepto oportet ſequi partem tutiorem, ut patet ex dictis ſupra in 5. & 6. concluſ. n. 444. & 445.

Sexta & ultima conditio eſt, ut contraria opinio non ſit magis probabilis, quia tunc tam phyſicè, quàm moraliter neceſſe eſt illam ſequi ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra in 7. & 8. concluſione n. 447. & 448. & latiſſimè probatum eſt quadraginta duobus fundamentis in 3. quæſt. principali per totam.

Qui vero his conditionibus non concurrentibus in materia morum ſequitur opinionem unius Doctoris pro parte periculoſa, is plane agit contra conſcientiam, & dictamen rationis, & ideo ædificat ad gehennam, ut *c. Per tuas. al 2.* cum ibi notatis per Abb. & Doctores de Simon. & *c. Quoniam omne, de præſcrip.* & fuſius dictum eſt ſupra in 3. q. n. 260.

Quæ tamen omnia reverenter ſubjicio determinationi, ac cenſuræ Sanctæ Matris Eccleſiæ.

Et ex his abſolutus ſit præſens tractatus de opinione probabili ad laudem Dei omnipotentis, qui eſt glorioſus in ſæcula. Amen.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Cum omnes.

SVMMARIVM.

1 *INtellectus triplex hujus cap. & n. ſeq. uſque ad n. 11.*

2 *Conſtitutio capituli ſuper his, quæ pertinent etiam ad Epiſcopum, ſine Epiſcopo facta non valet.*

3 *Capitulum ſine Epiſcopi conſenſu non poteſt ſtatuere ſuper reſidentia.*

4 *Nec ſuper ſtatu Eccleſiæ.*

5 *Conſuetudo non inducitur per obſervantiam juris communis.*

6 *Reſcripti, vel privilegij idem continentis quod jus commune, non oportet mentionem facere in ſecundo reſcripto, vel privilegio.*

7 *Idem in ſtatuto, vel conſuetudine.*

8 *Conſtitutio Capituli, quæ non eſt communis omnibus, & per quam tollitur antiqua conſuetudo, non valet.*

9 *Conſtitutio Collegij in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa, non tenet.*

10. *Major pars Capituli ſine rationabili cauſa non poteſt tollere conſuetudinem, utilitatem privatam nutriendo.*

Con-

11 *Conſuetudo non reſidendi, & percipiendi fructus beneficij in abſentia an valeat. & n. ſeq. uſque ad n. 36*

Quid in beneficiis ſimplicibus. n. 12. Et quid in beneficiis in cathedralibus, & collegiatis eccleſiis, n. 18. Et quid in beneficiis curatis. n. 36.

12. *Beneficia omnia de jure communi ſcripto reſidentiam requirunt.*

13 *Beneficium datur propter officium.*

14 *Beneficia ſimplicia de generali conſuetudine perſonalem reſidentiam non requirunt,*

15 *Sed ſatis eſt illi deſervire per ſubſtitutum.*

16 *Conſuetudo non reſidendi in beneficiis ſimplicibus valida eſt.*

17 *Conſuetudo obtinendi plura beneficia ſimplicia, ſi unus ſit ſufficiens ad ſuſtentationem, an valeat.*

18 *Conſuetudo percipiendi fructus præbendæ in abſentia in cathedralibus eccleſiis valet de jure communi.*

19 *Clericus vagabundus poteſt ad reſidentiam revocari, licet ejus beneficium perſonalem reſidentiam non requirat.*

20 *Conſuetudo percipiendi fructus præbendæ in abſentia an valeat eo caſu, in quo Canonicus abſens non inſervit per ſubſtitutum.*

21 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*

22 *Conſuetudo immemorabilis, ſecundum quam ex quavis cauſa, & ultra tres menſes ab eccleſiis cathedralibus abeſſe licet, ſublata eſt à Concilio Tridentino.*

23 *Conſuetudo eccleſiæ Compoſtellanæ, qua dignitates abſentes pro juſtitia miniſtranda habentur pro præſentibus, ſublata eſt à Concilio.*

24 *Conſuetudo etiam immemorabilis non excuſat Canonicos ab aliqua hora illius diei, quo choro intereſſe tenentur eo prætextu, quod adſint alij ab ipſis miſſi.*

25 *Conſuetudo non reſidendi cum eccleſia, vel dignitas nullos habens reditus, licet valeat de jure communi, tamen ſublata eſt à Concilio Tridentino in canonicatibus, & curatis.*

26 *Archidiaconus. & Archipreſbyter Auximanus tenentur reſidere, licet nullos habeant reditus, ſed ſolum ſtallum in choro.*

27 *Decanatus Clodien. habens nudam præeminentiam in eccleſia ſine juriſdictione, fructibus, dote, voce, & loco in capitulo, reſidentiam non requirit.*

28 *Canonici an poſſint in ſervitio eccleſiæ, & chori ſe invicem ſubſtituere.*

29 *Et quid in abſentibus à civitate.*

30 *Et quid in pernoctantibus in ſuburbiis.*

31 *Conſuetudo etiam immemorabilis non reſidendi in collegiatis eccleſiis inſignibus non valet.*

Et quid in non inſignibus. ibid.

32 *Immemorabilis conſuetudo non reſidendi intelligitur, ſi à nullo prorſus ſolitum fuerit reſideri; ſecus ſi alij reſederint, alij non.*

33 *Canonici collegiatarum etiam non inſignium, quibus cura animarum incumbit, tenentur reſidere non obſtante contraria conſuetudine, etiam immemorabili.*

34 *Conſuetudo immemorabilis percipiendi in abſentia quotidianas diſtributiones non tenet.*

35 *Canonici abſentes tribus menſibus à Concilio permiſſis non lucrantur diſtributiones, etiamſi ab immemorabili tempore illas percipere conſueverint.*

35 *Conſuetudo etiam immemorabilis non reſidendi in beneficiis curam animarum habentibus, eiſque per alium deſerviendi eſt corruptela.*

37 *Capitulum cathedralis etiam ſine Epiſcopo poteſt ſtatuere de his, quæ propria ipſius Capituli negotia reſpiciunt.*

Et an poſſit ejuſmodi ſtatutis, quo firmius obſerventur, pœnas adjicere. ibid. & n. ſeq. uſque in finem.

38 *Pœnam imponendi facultas à juriſdictione dependet.*

39 *Canonici poſſunt ſe obligare ad pœnam quaſi conventionaliter pro obſervantia ſtatuti.*

40 *Pœnam ſtipulari poſſunt paciſcendo partes etiam privatæ.*

41 *Capituli major pars ubicumque de neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ agitur, poteſt præjudicare minori in his, quæ competunt Canonicis, ut univerſis.*

24 *Abſentes vocati, aut non vocati in caſibus, in quibus non ſunt vocandi, tenentur ſtare deliberationi factæ à majori parte præſentium.*

43 *Capitulum poteſt pœnas adjicere quaſi conventionaliter ex his, quæ pacto privatorum promitti, ac in conventionem deduci poſſunt.*

Et ſufficit conſenſus majoris partis. ibid.

44 *Statuta Capituli cum pœnæ adjectione non afficiunt ſucceſſores, niſi ab Epiſcopo fuerint confirmata.*

1 CUM OMNES. Legitur tripliciter. Prima lectura eſt Innocentij ſub. *n. 1. verſ. Vel dic illud habere locum.* & Bernardi Compoſtell. *n. 4. verſ. Unde cum ſtatutum*, exiſtimantium hunc textum eſſe intelligendum in Conſtitutione edita à Canonicis ſuper Reſidentia ſine conſenſu Epiſcopi: potiſſima enim cauſa cur non valuit hæc conſtitutio ſecundum Compoſt. *n. 5.* fuit quia non intervenit Epiſcopi conſenſus, non autem quia eſſet injuſta: non enim iniquum eſt ſecundum Innocen. ut antiqui Canonici in ſuis conſuetudinibus remaneant percipiendi fructus in abſentia; & novi, qui ſcienter legem novam admiſerunt, ea ligentur, & fructus in abſentia non percipiant; quia Conſtitutio futura reſpicit, non præterita, *c. Cognoſcentes, ſupra eod. c. Ante. 31. diſt.* & *c. fin. inf. eod.* Et ſecundum hanc lecturam. Hæc Decretalis hoc intendit: Conſtitutio capituli ſuper his, quæ pertinent et-

2 iam ad Epiſcopum ſine Epiſcopo facta non valet. Verùm hæc lectura non congruit litteræ, quæ nihil dicit de Epiſcopo ſecundum Cardinalem *hic in princ.* & *n. 3. in 3. oppoſit. verſ. Tertiò ſolvit Innocentius.* Eſt tamen in ſe vera, quia Capitulum

3 ſine Epiſcopo non poteſt ſuper reſidentia conſtitutiones condere. *c. penult. infrà eod.* & not. gloſ. in *c. 2. in ver. Ex hoc de verbor. ſignificat lib. 6.* Facit. *c. Cum conſuetudinis infra de conſuetud.* & tenent hic Innoc. & Compoſt. *locis citatis* Card. *ubi ſup.* & *in 5. oppoſitione n. 4.* & Abb. *n. 3. verſ. ſecundus intellectus.* Cum reſidentia Clericorum ſpectet ad officium Epiſcopi ſine cujus licentia Clerici peregrinari non debent. *c. Non oportet. de conſecr. diſt. 5.*

Nec obſtat textus in *c. Cum dilectus. infrà de Cler.*

non

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

non reſident. ubi Capitulum ſtatuit ſuper reſidentia, ut ibi patet in ſupraſcriptione. Quoniam illud factum fuit authoritate Epiſcopi ſui, vel non erat qui illud impugnaret, aliàs non valuiſſet, niſi Papa illud ex certa ſcientia confirmaſſet. Et ita etiam poteſt intelligi *cap. 2. & 3. infra eod.* ſe-
4 cundum Compoſt. & Jo. Andr. Et ex hoc intellectu collige generaliter Capitulum ſtatuere non poſſe ſuper ſtatu Eccleſiæ ſine conſenſu Epiſcopi. Quod tenet Innoc. in d. *c. Cum conſuetudinis*, ubi eſt bonus textus. *infrà de conſuet.* Et præter Innocen. & Compoſt. tenent. hic Butr. *n.* 45. Abb. *n.* 4. Felin. *n.* 9. Beto. *n.* 36. Calder. *conſ.* 2. *de Conſtitut.* quos ſequitur Rota *deciſ.* 21. apud Farinac. *par. 2. recent.* Abb. *conſ. 7. & conſ. 9. lib.* 2. Archid. & Gemin. in *c. Catholica* 11. *diſtinct.* & in *c. Contumaces.* 50. *diſtinct.* & alibi paſſim Doctores.

Quid autem in caſu converſo, An ſcilicet Epiſcopus ſuper ſtatu Eccleſiæ ſtatuere poſſit ſine conſenſu Capituli, dicam in *c. Novit, de his, quæ ſiunt à major. par. Cap.*

Secunda lectura, quam recitat hic Anton. de Butr. *in princip.* eſt illorum, qui putant conſuetudinem antiquam, contra quam Canonici fecerunt ſtatutum, fuiſſe conformem juri communi; quia omnes Canonici in abſentia nihil percipiebant. Et ſic ſtatutum in ea parte, in qua diſpoſuit ut Canonici antiqui perciperent fructus in abſentia, fuit contra conſuetudinem. Et ſecundum hoc Pontifex mandat ut antiqui, & novi Canonici in omnibus coæquentur, ità ut neque his, neque illis liceat aliquid percipere in abſentia. Et ſecundum hanc lecturam caſus ſic ſe habet. Stante conſuetudine ut Canonici Curcen. in abſentia reditus non poſſent percipere, Canonici antiqui ſtatuerunt ut novi ſtarent conſuetudini, & ipſi antiqui in abſentia poſſent fructus percipere. Et de vineis annexis præbendis ſtatuerunt ut novi nihil perciperent: Pontifex conſiderans unumquemque eodem jure uti debere, quod in alium ſtatuit, & dictum Sapientis *Patere legem, quam tu ipſe tuleris* præcipit ut quod ſtatuerunt in alios, ſervent in ſeipſis, & nihil percipiant, & nullus eorum habeat vineas annexas. Et ſecundum hunc intellectum verba illa textus, *in hoc conſueverunt eſſe pares*, exponuntur, videlicet ut in
5 abſentia nihil perciperent. Sed hanc lecturam utcunque ſubtilem, & in ſe veram ſimiliter arbitror non eſſe congruentem litteræ hujus Decretalis. Moveor, quia conſuetudo, ſecundum quam abſentes nihil percipiunt, cum ſit juri conformis, *c. Conquerente, c. Tuæ, & c. Cum ad hoc, infra, de Cler. non reſident.* cum multis ſimilibus, & notat gloſ. 1. *hic in princip.* non dicitur conſuetudo, ſed obſervantia juris communis, quo utentes non videntur voluiſſe novam conſuetudinem inducere, ut firmat Jo. Andr. in *c. un. de cler. conjugat. lib. 6.* quem ibi ſequuntur Anchar. Gemin. & alij Fulgoſ. *conſ.* 123. *Præſuppoſitu, n.* 2. Alexan. in *l. De quibus, in princip. ff. De legib.* & Roch. de Curte in *tract. de conſuetud. n.* 11. Si ergo Canonici Trecenſis Eccleſiæ conſueviſſent nihil percipere in abſentia, hujuſmodi actus abſtinendi à perceptione fructuum non fuiſſent fundati ſuper conſuetudine, ſed ſuper jure. Atque ita defeciſſet animus conſuetudinis introducendæ, ut formaliter inquit Jo. Andr. in d. *c. unico, n. 2. in ver. Nolumus*, & conſequenter Pontifex hic non fundaſſet ſuam deciſionem in eo, quod ſtatutum Capituli eſſet contra conſuetudinem Eccleſiæ Trecenſis,
6 ſed potius in eo quod eſſet contra jus commune. Facit quod notat Innoc. Hoſt. & alij in *c.* 1. *infra de reſcr.* ubi tenent de reſcripto, vel privilegio idem continente quod jus commune, non opor-
7 tere mentionem facere in ſecundo reſcripto, vel privilegio. Et idem in ſtatuto, vel conſuetudine diſponente idem, quod jus commune, determinat glo. notab. in *c.* 1. *in ver. Facit, de Conſtitut. lib.* 6. quam ſequuntur ibi Gemin. *col.* 1. *in* 2. *oppoſ.* & Franc. *col. 7. verſ. In ea gloſſa.*

Tertia, & communis lectura eſt, quod antiqua conſuetudo hic diſponeret contra jus commune, ut Canonici reditus Canonicatuum perciperent in abſentia. Et ſecundum hanc lecturam ſtatutum, ut antiqui Canonici abſentes poſſent fructus percipere, erat conforme conſuetudini, ſed contra jus commune. Sed in ea parte, in qua ſtatuebat ut Canonici juniores nihil perciperent in abſentia, erat contra conſuetudinem, ſed conſonabat juris communis diſpoſitioni. Et juxta hanc lecturam mandatur, ut in hoc juniores coæquentur antiquis, ità ut omnes in abſentia fructus percipiant. Et caſum pone ſic: Vigebat conſuetudo in Eccleſia Curcen. ut Canonici omnes in abſentia poſſent fructus percipere, & cuilibet præbendæ eſſent annexæ vineæ. Canonici antiqui in ea Eccleſia tunc exiſtentes ſtatuerunt ut ijdem antiqui perciperent fructus ut prius; novi autem ſupervenientes nihil haberent. Item ut vineæ decedentium dividerentur inter antiquos, & non tranſirent ad ſucceſſores. Canonici poſtea recepti de hoc conqueſti ſunt Papæ, qui conſiderans prædicti ſtatuti irrationabilitatem, eo quod jus diſponat, & naturalis ratio dictet, ut quod quiſque juris in alium ſtatuit, ſervet in ſeipſo; Et Sapientis dicat auctoritas, *Patere legem*, &c. præcipit ſtatutum caſſari, & omnes ad conſuetudinem antiquam reduci. Et juxta hanc le-
8 cturam ſummatur ſic ſecundum glo. Jo. Andr. & alios communiter. Conſtitutio Capituli, quæ non
9 eſt communis omnibus, & per quam tollitur antiqua conſuetudo, non valet. Vel ſic, Non valet conſtitutio collegij in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa.
10 Vel aliter ſic, ſecundum Abb. & Felin. Abſque rationabili cauſa non poteſt major pars Capituli tollere conſuetudinem, utilitatem privatam nutriendo. Hoc dicit. Et dividitur in duas partes. In prima recitat duo ſtatuta ſucceſſivè facta. In ſecunda duplici ratione utrunque caſſari man-
11 dat. ibi, *Cum igitur.*

Nota primò valere conſuetudinem non reſidendi, & percipiendi fructus beneficii in abſentia, de quo eſt textus optimus hic, qui ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur. Et per hanc litteram tenet hic glo. *fin.* Item glo. *penult. in c. Dudum, il. 2. de elect.* & glo. 1. *in c. Ad audientiam, de Cler. non reſident.* Abb. & Dec. *hic* ambo *n.* 1. *in* 1. *notab.* Sed tu plenius diſtingue, Nam. Aut quæritur an ejuſmodi conſuetudo valeat in beneficiis ſimplicibus. Aut quæritur an valeat in beneficijs in Cathedralibus, aut collegiatis Eccleſiis. Aut denique an valeat in beneficiis curam animarum habentibus.

Circa

12 Circa primum quamvis de jure communi ſcripto beneficia omnia reſidentiam requirant, ut in *c. Super ordinata, de præb.* & in *c. Conquerente, de Cler. non reſident.* & notat Innocentius *in c. fin. in fine*, & ibi Abb. *n.* 3. *eodem tit.*
13 & Abb. *in c. Extirpandæ*, §. *Qui verò*, *num.* 30. *verſ. Nam beneficium quantumcunque minimum, de jure communi requirit reſidentiam, de præb.* Oldrad. *conſ.* 140. *In Eccleſia Calaguritan. num.* 3. *verſ. Etſi dicatur.* Rebuff. *in praxi titul. Diſpenſatio de non reſidendo, num. 7. & ſequent.* Quia propter officium datur beneficium, *cap. fin. de reſcriptis lib.* 6. Feder. de Senis *conſ. 246. in princip.* & beneficia omnia ad divinum cultum, atque Eccleſiaſtica munia obeunda ſunt inſtituta, in decreto Concilij Tridentini *c.* 3. *ſeſſ.* 21. Abb.
14 *ubi ſuprà num. 32. ad finem*, tamen generalis conſuetudo inolevit, ut beneficia ſimplicia perſonalem reſidentiam non requirant, ut teſtantur Lap. *alleg.* 118. *n.* 1. *propè finem. verſ. Sed nec etiam.* Oldrad. *loco citato.* Abb. hic in 1. *notab.* & *conſ. 47. in princip. lib.* 2. Rebuff. *ubi ſuprà n.* 8. Et Rota apud Card. Serap. *deciſ.* 639. *n.* 5.
15 Sed ſatis eſt eis deſervire per ſubſtitutum. An-
16 char. *conſ.* 233. *n.* 3. Quæ quidem conſuetudo hodie videtur approbata in *c. Gratia, de reſer. lib.* 6. & in *Clem. Gratiæ, eod. tit.* eamque validam eſſe tenent utrobique gloſſ. & Doctores, & eſt communis opinio, ut teſtatur Abb. in *d.* §. *Qui verò, n. 31. de præb.* Hinc Epiſcopo Vintimilien. aliàs petenti, ut ob Sacerdotum Parochorum penuriam, ac populi frequentiam poſſet revocare Presbyteros abſentes habentes in diœceſi unde viverent, atque in primis obtinentes capellanias, ac beneficia ſimplicia, eoſque cogere in diœceſi permanere: S. Congregatio
17 Concilij cenſuit non concedendum, licet Anton. de Butr. *c. fin. n. 4. verſ. Secundus caſus, infrà de Cler. non reſident.* poſt Innocent. dicat abſentes revocari poſſe ob clericorum penuriam, etiamſi obtineant beneficia perſonalem reſidentiam non requirentia, *argum. c. Quia frater. 7. q.* 1. An autem valeat conſuetudo obtinendi plura beneficia ſimplicia, ſi unum ſit ſufficiens ad ſuſtentationem, vide Abbatem pluribus concludentem non valere tanquam irrationabilem, & impræſcriptibilem in *eod.* §. *Qui verò, n.* 36. *verſ. Aut quæritur de beneficijs ſimplicibus.* Cujus opinio videtur hodie approbata à Concilio Tridentino in *cap.* 17. *ſeſſ.* 24.

18 Circa ſecundum duo caſus ſunt diſtinguendi. Primus eſt, an valeat conſuetudo, ſecundùm quam obtinentes in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſijs Dignitates, Canonicatus, aut portiones percipiunt in abſentia fructus præbendæ. Secundus eſt, an valeat conſuetudo, ſecundùm quam ijdem percipiunt in abſentia diſtributiones quotidianas.

In primo caſu Doctores communiter tenent de jure validam eſſe hujuſmodi conſuetudinem, quia de hoc eſt textus clarus hic, & tenent gloſſ. præallegatæ *ſup. n.* 11. Innocent. Hoſtien. Jo. Andr. & omnes hic Abb. poſt alios *in d. cap. Extirpandæ.* §. *Qui verò, n.* 31. *verſ. Quoad ſecun-*
19 *dum.* Limitat primò hanc concluſionem Innocentius *in* 6. *Ego tua, de Cler. non reſident.* ut non procedat ſi clericus vagetur, quia tunc poteſt ad reſidentiam revocari, etiamſi beneficium perſonalem reſidentiam non requirat, & privari, ſi monitus non redierit; quia ſufficit delictum vagationis ad privationem, *c. Non oportet Epiſcopum*, & *cap. ſeq. 7. qu.* 1. Et ita ſentit Innoc. non valere conſuetudinem non reſidendi datâ vagatione ex non reſidentia, prout illum intelligit, & ſequitur Abb. *in d.* §. *Qui verò. n.* 32. *verſ. Alia poteſt elici limitatio*, & Dec. hic in 2. *lect. n.* 5.
20 Deinde limitat eandem concluſionem Hoſtien. hic *num.* 10. dummodo Canonicus abſens per Vicarium, vel aliàs Eccleſiæ deſerviat; alioquin putat conſuetudinem non valere tanquam Eccleſiæ oneroſam, ut in *cap. 1. De conſuet.* Et cum hac limitatione tranſeunt communiter DD. ut hic teſtatur Abb. *num.* 10. Qui tamen temperat hoc dictum Hoſtienſis, & reſtringit ad caſum, in quo Eccleſia propter hujuſmodi conſuetudinem deſtitueretur miniſtris, aliàs tenet conſuetudinem percipiendi fructus in abſentia validam eſſe, etiamſi abſentes per ſubſtitutos non inſerviant; quia quilibet clericus, ex quo in ſortem Domini aſſumptus eſt, inſervit Eccleſiæ univerſali, ut notat Innoc. *in c. fin. de Cler. non reſid.* Et hoc ipſum poſt Goffred. & Alan. firmat idem Abb. *in d. c. Extirpandæ*, §. *Qui verò, n.* 31. *verſ. Sed advertendum eſt, de præb.*

21 Verùm hodie ceſſant hujuſmodi ambages, quia conſuetudo inſerviendi per ſubſtitutum, & fructus in abſentia percipiendi in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſijs expreſsè ſublata eſt à Concilio Tridentino *in cap. 12. verſ. Præterea, ſeſſ.* 24. ubi ſtatuitur, ut obtinentibus in eiſdem Cathedralibus, aut Collegiatis Dignitates, Canonicatus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore cujuslibet ſtatuti, aut conſuetudinis ultra tres menſes ab eiſdem Eccleſijs quolibet anno abeſſe; ſalvis nihilominus earum Eccleſiarum Conſtitutionibus, quæ longius ſervitij tempus requirunt; alioquin primo anno privetur unuſquiſque dimidiâ parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ ac reſidentiæ fecit ſuos; Quòd ſi iterum eâdem fuerit uſus negligentiâ, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit; Creſcente verò contumaciâ, contra eos juxta ſacrorum Canonum Conſtitutiones procedatur: id eſt, ad privationem, ad quam in totum non eſt procedendum, niſi lapſo trium annorum ſpatio, ut S. Congregatio declaravit. Et infrà in §. *Omnes verò*, expreſsè diſponitur, ut omnes divina per ſe, & non per ſubſtitutos compellantur obire officia. Atque ita eo decreto corrigitur textus noſter, quatenus præcipit ab omnibus æqualiter ſervandam eſſe conſuetudinem, ſecundùm quàm Canonici non reſidentes percipiebant fructus præbendarum in abſentia. Item corrigitur opinio Hoſtienſis, exiſtimantis conſuetudinem eſſe validam eo caſu, in quo Canonici abſentes inſerviunt per ſubſtitutum. Ac demum corrigitur opinio Goffredi, Alani, & Abbatis tenentium valere conſuetudinem hanc, etiam abſentes per Vicarium non deſerviant, excepto caſu, in quo Eccleſia eſſet miniſtris deſtituta. Nam ex Concilio abſentes ultra tres menſes privandi ſunt fructibus, etiamſi inſerviãt per alios. & ſive Eccleſia abundet miniſtris, ſive non, & tollitur quævis contraria conſuetudo.

Hinc cùm eſſent Canonicatus in Eccleſijs Parochialibus & Collegiatis Aquileien. diœceſis,

in

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ®

in quibus Canonici deſervierunt per ſubſtitutum ante Concilium Tridentinum, ſicut hodie etiam inſervierunt, fuit dubitatum an hoc eſſet tolerandum, vel deberent cogi ad perſonaliter reſidendum: Sacra Congregatio cenſuit ita co-
22 gendos. Quinimò ex ejuſdem Congregationis ſententia eo decreto ſublata eſt conſuetudo etiam immemorabilis, ſecundùm quam ex quavis cauſa, & ultra tres menſes ab eiſdem Eccleſijs
23 quolibet anno abeſſe liceat. Unde conſuetudo Eccleſiæ Compoſtellanæ, qua Dignitates habentur pro præſentibus eâ ratione, quia coguntur abeſſe pro juſtitia miniſtranda in ejus juriſdictione, eo decreto ſublata intelligitur, ut eadem Congregatio declaravit. Quia Concilium excipit tantummodò caſum, quando pro cura animarum abſunt, ut in c. 3. *verſ. Quod ſi alicui, ſeſſ.* 22. Quæ ratio poterat excuſare ſolum Archipresbyterum, qui generaliter curæ incumbit.
24 Et alijs propoſito dubio, an Canonici ſint excuſandi ab aliqua hora illius diei, quo choro intereſſe tenentur eo prætextu, quòd eorum nomine, velut in matutino, adſint alij ab ipſis miſſi, præſertim ſtante immemorabili conſuetudine: ſacra Congregatio cenſuit non eſſe excuſandos.

25 Quinimmò theſaurarius Eccleſiæ Coſentin. cùm Dignitas Theſaurariatûs nec fructus aliquos, nec curam haberet, licèt ſit major poſt Pontificalem in *d. Eccleſia*, dubitavit an teneretur reſidere ſtante conſuetudine non reſidendi, quæ valet cùm Eccleſia, vel Dignitas nullos reditus habet, Abb in *d. c. Extirpandæ*, §. *qui verò*, *de præb.* ſacra Congregatio cenſuit Theſaurarium, licèt nullos fructus haberet, teneri ex Concilio ad reſidentiam, quia illa conſuetudo non reſidendi, quæ valet de jure communi cùm nulli ſint fructus, ſublata eſt à Concilio in Canonicatibus, & Curatis.

26 Et ſimiliter cùm Cardinalis .... Epiſcopus Auximanus petijſſet, an duæ dignitates ſuæ Cathedralis, videlicet Archidiaconus, & Archipresbyter, qui nullos reditus habent, ſed ſolùm ſtallum in choro, teneantur ad reſidentiam, & ad quod genus reſidentiæ: die 18. Januarij 1614. reſponſum eſt ſupradictas dignitates, licèt nullos habeant reditus, teneri omninò reſidere juxta formam à Concilio præſcriptam in 12. *ſeſſ.* 24. licèt alias declaratum fuerit Decanatum, cujus proviſus habet nudam præeminentiam in Eccleſia Clodien. ſine Juriſdictione, & fructibus, & dote ac voce, & loco in Capitulo, nec participat de diſtributionibus, & alijs incertis, reſidentiam non requirere, nec inducere incompatibilitatem.

Patet igitur ex ſupradictis ſublatam eſſe quamcunque conſuetudinem inſerviendi per
28 ſubſtitutum in Cathedralibus Eccleſijs. Veruntamen Sacra Congregatio cenſuit debere Epiſcopum concedere facultatem Capitularibus ſeſe invicem ſubſtituendi in ſervitio tum Eccleſiæ, tum chori, dum tamen non ijs temporibus ſubſtituantur, quibus ſervitio Eccleſiæ adſtricti ſunt. Item Epiſcopum curare debere, ut hac ſubſti-
29 tuendi facultate non abutantur. Sed hoc decretum aliàs declaravit habere locum tantummodò inter præſentes. Et cùm incidiſſet dubitatio, an cenſeri debeat abſens is qui extra mœnia medium milliare, vel circa in ſuburbijs pernoctet, & in loco præcipuè, à quo poſſit ad ſervitiū opportunè accedere; reſponſum nō cenſeri abſentem.

Hæc de conſuetudine non reſidendi, & fructus præbendæ in abſentia percipiendi in Cathedralibus Eccleſijs.

Quo verò ad Collegiatas, Cùm Epiſcopus Co-
31 men. habens in ſua diœceſi plures Collegiatas Eccleſias, non tamen inſignes, conſuluiſſet ſacram Congregationem Concilij, An ſi in eis à tempore immemorabili nunquam conſueverit reſideri, poſſet compellere Canonicos ad reſidendum juxta *c. 12. verſ. Præterea, ſeſſ. 24.* ſacra Congregatio cenſuit *cap. 12. verſ. Præterea.* ſupradictum intelligi de omnibus Collegiatis etiam non inſignibus; niſi tamen iſtæ non inſignes Collegiatæ eſſent rurales prorſus deſtitutæ, aut in quibus nunquam antea ſupra hominum memoriam ſolitum eſſet reſideri; aut quæ adeò tenuis reditûs eſſent, ut Canonicos non habentes undè vivant, alere non poſſent.

Sed poſtea cùm ſubdubitatum eſſet, an deciſio Sacræ Congregationis, ut immemorabilis excuſet à reſidentia, procederet in Collegiata non inſigni rurali tantùm, an verò etiam in urbana, ita ut illa verba, *aut in quibus*, non repeterent dictionem, *rurales.* Cùm autem quidam dicerent Gregorium XIII. in una Patavin. de immemorabili in non inſignibus aliter ſenſiſſe, relatum eſt ad eum decretum Congregationis: Sanctitas Sua probavit quod viſum eſt Congregationi, ut ſcilicet quando Eccleſiæ non ſunt inſignes, ſola immemorabilis conſuetudo non reſidendi excuſet Canonicos à reſidentia; ſed in Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus immemorabilis nullo modo excuſet.

Amplius cenſuit S. Congregatio in Collegiatis Eccleſijs unumquemque ex titularis, ſeu Canonicis teneri per ſeipſum inſervire, niſi aliquæ ex ipſis adeò modici reditus ſint, ut titulares aliunde non habentes unde vivant, alere non poſſint, ac propterea adſit etiam conſuetudo non reſidendi.

32 Poſtea S. Congregatio eadem de re rurſus habita declaravit illa verba decreti à ſe editi, videlicet, in quibus nunquam antea ſupra hominum memoriā ſolitum eſſet reſideri, intelligenda eſſe, ſi à nullo prorſus ſolitum fuerit reſideri; ſecus ſi alij reſederint, alij non; tunc enim qui non reſederunt compellendos eſſe ut reſideant.

33 Cæterùm ſi Canonicis cura animarum incumberet, immemorabilis inſerviendi per ſubſtitutum, non valeret etiam in Collegiatis non inſignibus. Unde in Caſtro Aricia, ubi ſunt centum familiæ, adeſt Parochialis Eccleſia Sanctæ Mariæ, quæ ſex beneficiatos habet, qui Canonici vocantur pares, & nullum Caput habentes, nec dignitatem, nec ſigillum, nec aream communem, nec locum Capitularem, nec aliqua ſigna indicantia Eccleſiam eſſe Collegiatam. Itaque ipſi beneficiati ipſam Eccleſiam Parochialem eſſe cenſentes, & arbitrantes non convenire loci qualitati, ut omnes ibi reſideant; à tempore immemorabili ſemper obſervatum eſt, ut ipſi Eccleſiæ deſerviatur per unicum ſacerdotem ab eis conſtitutum. Et cùm dubitâſſent nunquid ulterius omnes, vel aliqui eorum reſidere tenerentur: Sacra Congregatio cenſuit teneri omninò reſidere; tum quia Canonici; tum quia Curati.

In

34 In ſecundo autem caſu concludendum eſt abſolutè, conſuetudinem percipiendi in abſentia quotidianas diſtributiones nullam prorſus, atque irritam eſſe ex Conſtitutione Bonifacij VIII. quæ incipit, *Conſuetudinem*, relatā in *c. unico, de Cler. non reſident. lib. 6.* & à Concilio Tridentino innovata in *d. c. 12. verſ. Diſtributiones verò, ſeſſ. 24.* & notat gloſ. communiter approbata in *d. c. unico, in verb. Improbantes*, & Dec. hic *n. 2.* Imò hoc procedit, etiamſi conſuetudo ſit immemorabilis. Nam cùm Conſtitutio Bonifacij non ſimpliciter tollat conſuetudinem, ſed eam improbet, ibi, *Improbantes*, per hoc cenſetur ſuſtuliſſe etiam illam, cujus initij non eſt memoria, arg. *c. Cùm venerabilis*, & *c. fin. ſuprà de conſuetud.*

35 Quod adeò verum eſt, ut nec tribus menſibus à Concilio permiſſis in *d. c. 12. verſ. Præterea*, valida ſit conſuetudo, etiam immemorabilis percipiendi in abſentia quotidianas diſtributiones, ut ſæpius cenſuit Sacra Congregatio. Et ſanè cùm diſtributiones quotidianas non lucrentur duo Canonici abſentes pro ſervitio Epiſcopi, *c. De cætero*, & *c. Ad audientiam*, juncta gloſ. in *ver. Integre, infrà de Cler. non reſident.* nec abſentes ſtudiorum causâ, *c. Licet, de præben.* nec in alijs caſibus privilegiatis, quos poſui in *c. Licet, infrà de præben.* nec valeat in his caſibus contraria conſuetudo; licet immemorabilis, ut pluries fuit reſolutum, cùm non ſint de tribus caſibus exceptis in *d. c. unico*, longè minus valere debet in caſu abſentiæ trium menſium recreationis causâ. Et dignum eſt memoratu quod cùm Canonici Cathedralis Eccleſiæ Æſinæ ab immemorabili tempore conſueviſſent quatuor menſes quotannis ab Eccleſia abeſſe, & eo tempore diſtributiones quotidianas percipere; eaque conſuetudo ab omnibus Epiſcopis tolerata fuiſſet, & præſertim à ſanctæ mem. Paulo V. qui in minoribus eidem Eccleſiæ præfuit; & ſupplicâſſent propterea, ut ſibi liceret pergere in eadem conſuetudine: Sacra Congregatio cenſuit non concedendum, ſed de cætero abſentiæ tempus tres menſes ad ſummum excedere non debere, & abſentes eo tempore percipere poſſe fructus præbendæ duntaxat, amiſſis diſtributionibus quotidianis.

36 Circa tertium ſimiliter tenendum eſt ſine dubio in beneficijs curatis talem conſuetudinem non valere, quia eſt irrationabilis, & Eccleſijs onerosa, & periculum continet animarum, ut dicit Abb. in *c. Extirpandæ*, §. *Qui verò, n. 32. verſ. Et ex prædictis puto, de præb.* Quod procedit etiam ſi quis per Vicarium inſerviat, ut tenet Archid. in *c. Sacerdotibus, 31. diſtinct.* Abbas *loco citato*, & Dec. hic in *2. lect. n. 7.* Ratio eſt ſecundùm eos, quia in commiſſione curæ electa eſt induſtria perſonæ, cùm per ſeipſum debeat illam exercere, ut in *d. §. Qui verò*, in *c. Quia nonnulli, de Cler. non reſiden.* & in *c. Clericos, de offic. Vicar.* Ergo conſuetudo ut alij committatur, non eſt rationabilis, ad hoc *c. fin. de offic. Deleg.* & *c. Is cui, eod. tit. lib. 6.* Tu dic reſidentiam in beneficijs curam animarum habentibus eſſe de jure divino, & naturali, & abſentes mortaliter peccare, & fructus ſuos non facere, & contrariam conſuetudinem etiam immemorabilem eſſe corruptelam, prout hæc omnia habentur in decreto Concilij Tridentini *c. 1. ſeſſ. 23.* & probavi latiſſimè in *c. Ex parte, de Cler. non reſident.*

37 QUÆRO, an Capitulum Cathedralis Eccleſiæ, cui ex juris communis præſcripto, & Sacræ Congregationis Concilij declaratione etiam abſque Epiſcopo competit facultas ſtatuendi de his, quæ propria ipſius Capituli negotia reſpiciunt, poſſit ejuſmodi ſtatutis, quò firmiùs obſerventur, pœnas adjicere?

Capitulum poſſe ſtatuere de his, quæ non reſpiciunt Epiſcopum, nec generalem ſtatum Eccleſiæ, ſed ſingularia ipſius Capituli negotia, puta ut certis modis dividantur quotidianæ diſtributiones, vel ut certis temporibus ad Capitulum non vocati conveniant, vel ſuper adminiſtratione bonorum communium Capituli, in quibus Capitulum habet adminiſtrationem ſeorſim ab Epiſcopo, & ſuper alijs ſimilibus, Gloſſa eſt receptiſſima in *c. 2. in ver. Statuto, ubi omnes, de verbor. ſignif. in 6.* Et notant hic Compoſtellan. Jo. Andr. & alij, & in *c. Cùm conſuetudinis, de conſuetud.* Idque jam declaravit Sacra Congregatio.

An verò Capitulum cùm hæc ſtatuta condit, poſſit etiam pœnam ſtatuere in ipſos Canonicos tranſgreſſores, videtur diſtinguendum. Nam aut quæritur an valeat ſtatutum pœnale tanquam
38 conditum ab habente juriſdictionem. Et hoc pacto non valet, quia Capitulum juriſdictione caret, & facultas imponendi pœnam à juriſdictione procedit *l. 1. ff. Si quis judic. non obtemper.* & notat hic Jo. Andr. *n. 11.*

39 Aut quæritur, an Canonici ſtatuentes poſſint ſe obligare ad pœnam quaſi conventionaliter pro obſervantia ſtatuti. Et hoc modo tenet adjectio pœnæ. Ita diſtinguit hic Butr. in *6. col. verſ. Nunquid autem, qui cùm loquatur de univerſitate habente juriſdictionem, idem videtur ſentire de Capitulo*, cujus poteſtatem in hac materia poteſtati Univerſitatis ſimilem eſſe, *ſuprà eadem col.* oſtendit. Quam opinionem non obſcurè amplectitur gloſ. recepta in *c. Cum aliquibus, in ver. Firmitate, de reſcr. in 6.* dum verbum, *firmitate*, quod habetur in textu, accipit pro vinculo pœnæ, cui ſe Canonici ſtatuentes ſponte obligaverunt, & comprobat Capella Tholoſana *deciſion. 405.* Et quamvis Imol. hic *num. 22.* velit hanc adjectionem pœnæ ita demum obligare, ſi Canonici promittant obſervare ſtatutum ſub certa pœna applicanda Superiori: tamen hæc limitatio ab alijs non ponitur, & ra-
40 tioni repugnat; quia cùm partes etiam privatæ poſſint inter ſe paciſcendo pœnam ſtipulari, *l. Si pacto quo pœnam, C. De pactis cum ſimilibus*, non eſt dare rationem diverſitatis, cur Capitulares non poſſint & ipſi tanquam privati ſe ad pœnam obligare, ubi ſtatuto contrafecerint. Nec eſt quòd replicetur, contrahentes ideò poſſe pœnam promittere, quia conſentit tunc is, cujus intereſt, nec obligatur invitus. At in caſu noſtro loquimur de ſtatuto, in quo cùm ſufficiat conſenſus majoris partis Capituli, *l. Quod major, ff. Ad municip.* & hic per DD. hujuſmodi pœna non videtur poſſe afficere eos, ſaltem qui fuerunt abſentes, vel ſtatuto non conſenſerunt.

41 Reſpondetur enim majorem partem Capituli

ubi-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

ubicunque de neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ agitur, poſſe præjudicare minori quoad ea, quæ competunt Canonicis, non ut ſingulis, ſed collegialiter, *c. Cùm in cunctis, inſr. de his, quæ ſi. à major. par. Cap.* & notant hic DD. & præcipuè Imol. *n. 9.* & Abb. *n. 7. verſ. Venio ad ſecundum.*

42 Abſentes autem ſive vocati in caſibus, in quibus ſunt vocandi, ſive non vocati, ubi eos vocari non oportet, tenentur ſtare deliberationi factæ à majori parte præſentium, ſecundùm gloſ. magn. *hic* & *in c. Præſentium, in ver. Ipſorum, de teſtib. lib 6.* Itaque ad dubium videtur reſpondendum, adjectionem pœnarum valere quaſi conventionaliter, dummodo ſint ex eo genere pœnarum, quæ pacto privatorum promitti, atque in conventionem deduci poſſunt.

Illud tamen omittendum non eſt hujuſmodi pœnas non afficere Canonicos ſucceſſores, quia Canonici ſtatuere non poſſunt in ſucceſſorum præjudicium, ut tenent DD. hic, ubi in ſpecie Jo. de Anan. *num. 5.* dicit per ſtatuta Canonicorum non poſſe inferri præjudicium reale quoad omnes, niſi de conſenſu Epiſcopi.

43 Die 31. Maij 1607. propoſito hoc dubio in Sacra Congregatione Concilij Patres unanimiter cenſuerunt, Capitulum poſſe pœnas adjicere quaſi conventionaliter, ex his videlicet, quæ pacto privatorum promitti, ac in conventionem deduci poſſunt, ſufficereque conſenſum majoris partis Capituli; ſed Canonicos ſucceſſores non affici hujuſmodi ſtatutis, niſi ab Epiſcopo fuerint confirmata.

DE CONSTITVTIONIB.

Cap. Quæ in Eccleſiarum.

S V M M A R I V M.

1 *Conſtitutio facta ſuper rebus non ſuppoſitis juriſdictioni ſtatuentis ipſo jure non valet.*
2 *Conſtitutio laicorum non poteſt tribuere vaſſallo poteſtatem alienandi feudum quod tenet ab Eccleſia.*
3 *Cives habent facultatem condendi ſtatuta in ſuis civitatibus.*
Etiam contra jus commune, num. 5.
4 *Dum tamen ſint licita, & de rebus eorum juriſdictioni ſuppoſitis.*
6 *Statuta à Clero etiam cum Epiſcopo fieri non poſſunt contra Canones, ſed benè à populo contra jus commune.*
7 *Et quæ ſit ratio differentiæ.*
8 *Paupertas non eſt juſta cauſa auferendi bona aliena.*
9 *Eleemoſynam tempore egeſtatis poteſt facere monachus de bonis monaſterij, etiam ſine licentia Prælati.*
10 *Si neceſſitas ſit extrema, aliàs ſecus.*
11 *Pauperi ſubveniendum eſt de proprio, non de alieno, ſive ſuâ culpâ in egeſtatem inciderit, ſive non. & num. ſeq.*
12 *Eleemoſyna pro nutrimento indiſtinctè danda eſt.*
13 *Pauper & inops in quibus differant, remiſſivè.*
14 *Statutum laicorum ſpecificè diſponens de Eccleſiis, vel earum bonis, non valet etiamſi alios conjungat.*
Idem in conſuetudine laicorum. n. 52. & n. 100.
Nec inde ullum præjudicium Eccleſiis generatur. n. 19.
Ampliatur novem modis, ut n. 20. & ſeqq. & n. 57
15 *Et ſtatuarij ſunt ipſo facto excommunicati, & privandi ſunt feudo quod habent ab Eccleſia.*
16 *Laici ſuper Eccleſiis, earumq; perſonis ac bonis nullam habent juriſdictionem, & n. 26. & 31.*
17 *Statuendi poteſtas à juriſdictione regulatur.*
18 *Statutum excedens poteſtatem ſtatuentium, eſt ipſo jure nullum.*
20 *Statutum laicorum diſponens ſuper rebus, quæ ratione ſolius dominij directi pertinent ad Eccleſias, & ratione utilis dominij pertinent ad laicos, vel è converſo non tenet.*
21 *Idem ſi diſponat de bonis patrimonialibus clericorum.*
22 *Bona patrimonialia clericorum non ſunt de foro laicorum, nec eorum ſtatutis ligantur.*
23 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt.*
24 *Statutum factum à laicis contra perſonas ſæculares intuitu clericorum, puta contra eorum conſanguineos, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.*
25 *Leges Imperatorum ac Principum de Eccleſiis, earumve perſonis ac bonis ſpecificè diſponentes, ſunt nullæ ex defectu poteſtatis.*
26 *Etiam in materia, in qua contrarium non reperitur ſtatutum de jure canonico.*
27 *Nec ſervari debent etiam de honeſtate.*
Quod procedit etiamſi fuerint editæ ab imperatoribus ad inſtantiam Eccleſiæ. n. 28.
Item procedit etiamſi concernant favorem, & commodum Eccleſiarum. n. 30.
Item procedit etiamſi à Gratiano ſint inſertæ in volumine decreti. n. 33.
Item procedit etiamſi fuerint editæ ex juſta cauſa. num 41. 44. & ſeqq.
28 *Eccleſia non poteſt ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatoris.*
29 *Lex civilis per Papam inſerta Canoni ſervari debet tanquam lex Canonica.*
32 *Lex Principis generaliter loquens, ubi Canon non contradicit, ſervari debet etiam quoad Eccleſias, niſi de ipſis Eccleſiis vel bonis earum ſpecificè diſponat.*
34 *Leges civiles, quæ procedunt privilegiando Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, an valeant. & nn ſeq. uſque ad n. 41.*
35 *Privilegium eſt lex licèt ſpecialis, & privata, & differt à lege communi ſicut ſpecies à genere.*
36 *Genus à quo removetur, & quælibet ejus ſpecies.*
37 *Privilegium regulariter ſubdito eſt concedendum, & non alij.*
Sed contrà, n. 39.
38 *Princeps propriâ authoritate non poteſt in favorem Eccleſiæ privilegium concedere.*
39 *Contrarium.*
40 *Declaratur.*
41 *Statuti ad validitatem non ſufficit juſta cauſa, ſed præcipuè poteſtas ſtatuentis requiritur. & n. 44.*
42 *Alienationem feudi in Eccleſiam an capitula feudalia prohibere poſſint. & nn. ſeqq. uſque ad n. 57. & n. 94. & ſeqq.*
43 *Eccleſia eſt cultrix juſtitiæ, nec in ſe injuſtum patitur, nec in alium tolerat.*

Cau-

44 *Cauſa etiam graviſſima non tribuit ſtatuendi poteſtatem non habenti.*
45 *Lex injuſta eſt ex auctore, quando fertur ab eo ultra ſibi commiſſam poteſtatem, etiamſi ordinetur ad bonum commune.*
46 *Statuendi poteſtas magis eſt neceſſaria ad legem condendam, quàm cauſa boni publici.*
47 *Lex civilis ſpecificè diſponens de Eccleſijs inducta ſuper ratione naturali, nec contradicens Canoni, ſervatur non ratione legis Principis, ſed ratione naturali ſuper quam fundatur.*
48 *Canone, vel lege deficiente recurrendum eſt ad rationem naturalem.*
49 *Statuta laicorum an poſſint præjudicare Eccleſiæ in acquirendis. & nn. ſeqq.*
50 *Argumentum à pacto, vel teſtamento ad legem, ſtatutum, vel conſuetudinem, an, & quando procedat. & n. ſeq.*
51 *Princeps in bonis ſubditorum nullum habet directum, vel utile dominium, ſed tantùm protectionem, juriſdictionem, & quoddam dominium univerſaliter conſideratum. & n. 113.*
52 *Feudales conſuetudines ſpecificè diſponentes de rebus ſpectantibus ad Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas ratione utilis dominij, non valent. & n. 94. & ſeqq.*
53 *Feudum an tranſeat in monaſterium, ſi feudatarius fiat Monachus. & n. ſeq. & n. 57. uſque ad n. 66.*
54 *Feudum perpetuum ad omnem hæredem tranſit, quia redigitur adinſtar proprietatis, & poteſt appellari francum.*
55 *Sed ſi ſit ad vitam, morte naturali finitur.*
56 *Finito jure datoris, finitur jus acceptoris.*
57 *Regularis ex Ordine Fratrum Prædicatorum ad Epiſcopatum aſſumptus an ſuccedat in feudo aperto poſtquam fuit conſecratus Epiſcopus, latiſſimè diſcutitur, ut n. ſeq. uſque ad n. 108.*
58 *Feuda ſecundùm Canones habere poſſunt Clerici, Religioſi, & Epiſcopi.*
59 *Vaſſallus ſi fiat Clericus, vel Monachus, in feudo non ſuccedit, & ſi quod habet, perdit.*
Declaratur n. 61. & ſeqq. uſque ad n. 66.
60 *Feudum ita demum tranſit in monaſterium ſi tale requirat ſervitium, quod à religioſo vaſſallo, vel monaſterio poſſit honeſtè per ſe, vel per alium explicari; aliàs ſecus. & n. ſeqq. uſque ad n. 66. & 79. uſque ad n. 108.*
Declaratur, ut n. 105.
61 *Miles ſæculi eſſe deſinit, qui factus eſt miles Chriſti. Declaratur n. 104.*
62 *Beneficium non pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.*
63 *Feudalia jura in excluſione Regularium à ſucceſſione feudi ſolummodò contemplantur eorum inhabilitatem ad ſerviendum.*
65 *Feudum ſive fuerit apertum ante, ſive poſt profeſſionem vaſſalli, tranſit in monaſterium, ſi ſervitia poſſint honeſtè à monacho, vel monaſterio per ſe, vel per alium exhiberi.*
66 *Feudi ſervitium, an, & quando poſſit explicari per ſubſtitutum. & n. ſeqq. uſque ad n. 79*
67 *Feudum ſi ſit nobile, antiquum, & honorificum, liberum, francum, & expeditum, vaſſallus intelligitur abſolutus ab omni ſervitio præterquam ab expreſſo in inveſtitura.*
68 *Servitium, quod præſtatur in ſignum recognitionis, cùm ſit annuum, in quocunque ſtatu præſtari poteſt.*
69 *Obſequia à vaſſallo præſtanda ſunt adinſtar eorum, quæ libertus debet patrono.*
70 *Obſequia, quæ debet patrono libertus, ſunt honoris & reverentiæ.*
71 *Homagium, & ſacramentum fidelitatis honeſtè à religioſo vaſſallo præſtari poteſt per ſeipſum.*
73 *Abbatiſſa vel Prioriſſa exire debet è clauſura ad homagium, & juramentum fidelitatis præſtandum pro feudo, quod monaſterium habet à domino temporali, ſecus poſt Bullam Pij V.*
74 *Forma fidelitatis nihil continet, quod à vaſſallo religioſo, & Epiſcopo non poſſit honeſtè per ſe, vel per alium explicari.*
75 *Vaſſallus ex forma fidelitatis non tenetur ad militandum, præſertim in propria perſona.*
76 *Et eſt in optione ipſius an ad expeditionem bellicam velit ire, vel mittere, an ſubminiſtrare dimidium reditûs unius anni. & n. 78.*
77 *Non tenetur ſequi dominum in bello, neque ad alia ſervitia perſonalia, niſi hoc expreſſè ſit cautum in inveſtitura.*
79 *Monachus factus Epiſcopus paternam hæreditatem vendicat, non ſibi, ſed Eccleſiæ. & n. 88.*
80 *Spolia Epiſcopi Regularis morientis ab inteſtato in Indijs Orientalibus ad propriam Eccleſiam pertinent.*
81 *Feudum Regularis ad Epiſcopatum aſſumpti tranſit in Eccleſiam ſi ſervitium honeſtè præſtari poſſit per ſe, vel per ſubſtitutum. & n. ſeqq. uſque ad n. 108.*
82 *Monachus factus Comes per Papam, ſuccedit in feudo aperto poſtquam factus eſt Comes.*
83 *Vaſſallus factus Epiſcopus cenſetur habilitatus ad inſerviendum per ſubſtitutum, licèt feudum requirat ſervitium perſonale. & n. 85.*
84 *Epiſcopus eſt ſucceſſibilis in feudo paterno.*
85 *Epiſcopi & Cardinales retinent feuda ad eos devoluta jure ſucceſſionis.*
86 *Regularis ſi fiat Epiſcopus, non per hoc abſolvitur à voto paupertatis & n. 89.*
87 *Et cùm nihil habeat, nihil donare poteſt.*
88 *Regularis Epiſcopus quicquid poſt ſuam conſecrationem acquirit, non ſibi, ſed Epiſcopatui acquirit.*
89 *Frater minor ſi fiat Epiſcopus, non efficitur capax ſucceſſionis, ſed tamen bona in ſuam Eccleſiam deferuntur.*
90 *Feudum eſt beneficium Principis, & latiſſimè interpretandum.*
91 *Clericorum appellatione in materia feudali veniunt clerici etiam Regulares, & Epiſcopi, etiamſi vocetur clericus major natu n. 93.*
92 *Inhabilis ad ſerviendum feuda ſi habilitetur ad ſuccedendum, cenſetur etiam habilitatus ad ſerviendum per ſubſtitutum.*
94 *Feudorum liber eſt authenticus, & alligari poteſt ad deciſionem cauſarum, & ligat etiam Eccleſiam, & Eccleſiaſticas perſonas.*
95 *Fallit quoad Capitula, quæ de Eccleſijs, vel perſonis, ac rebus earum ſpecificè diſponunt.*
96 *Leges civiles, quæ loquuntur de emphyteuſi Eccleſiæ, ſervari non debent.*
97 *Feudorum liber non emanavit à Principe, ſed à privatis hominibus non habentibus authoritatem legis condendæ.*
98 *Et ideò ſecundùm aliquos non ligat.*
Sed contrà, & cur. n. 99.
99 *Conſuetudines feudorum cùm ſint ſupra hominum*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

ubicunque de neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ agitur, poſſe præjudicare minori quoad ea, quæ competunt Canonicis, non ut ſingulis, ſed collegialiter, *c. Cùm in cunctis, inſr. de his, quæ ſi. à major. par. Cap.* & notant hic DD. & præcipuè Imol. *n. 9.* & Abb. *n. 7. verſ. Venio ad ſecundum.*

42 Abſentes autem ſive vocati in caſibus, in quibus ſunt vocandi, ſive non vocati, ubi eos vocari non oportet, tenentur ſtare deliberationi factæ à majori parte præſentium, ſecundùm gloſ. magn. *hic* & *in c. Præſentium, in ver. Ipſorum, de teſtib. lib 6.* Itaque ad dubium videtur reſpondendum, adjectionem pœnarum valere quaſi conventionaliter, dummodo ſint ex eo genere pœnarum, quæ pacto privatorum promitti, atque in conventionem deduci poſſunt.

Illud tamen omittendum non eſt hujuſmodi pœnas non afficere Canonicos ſucceſſores, quia Canonici ſtatuere non poſſunt in ſucceſſorum præjudicium, ut tenent DD. hic, ubi in ſpecie Jo. de Anan. *num. 5.* dicit per ſtatuta Canonicorum non poſſe inferri præjudicium reale quoad omnes, niſi de conſenſu Epiſcopi.

43 Die 31. Maij 1607. propoſito hoc dubio in Sacra Congregatione Concilij Patres unanimiter cenſuerunt, Capitulum poſſe pœnas adjicere quaſi conventionaliter, ex his videlicet, quæ pacto privatorum promitti, ac in conventionem deduci poſſunt, ſufficereque conſenſum majoris partis Capituli; ſed Canonicos ſucceſſores non affici hujuſmodi ſtatutis, niſi ab Epiſcopo fuerint confirmata.

DE CONSTITVTIONIB.

Cap. Quæ in Eccleſiarum.

S V M M A R I V M.

1 Conſtitutio facta ſuper rebus non ſuppoſitis juriſdictioni ſtatuentis ipſo jure non valet.
2 Conſtitutio laicorum non poteſt tribuere vaſſallo poteſtatem alienandi feudum quod tenet ab Eccleſia.
3 Cives habent facultatem condendi ſtatuta in ſuis civitatibus.
Etiam contra jus commune, num. 5.
4 Dum tamen ſint licita, & de rebus eorum juriſdictioni ſuppoſitis.
6 Statuta à Clero etiam cum Epiſcopo fieri non poſſunt contra Canones, ſed benè à populo contra jus commune.
7 Et quæ ſit ratio differentiæ.
8 Paupertas non eſt juſta cauſa auferendi bona aliena.
9 Eleemoſynam tempore egeſtatis poteſt facere monachus de bonis monaſterij, etiam ſine licentia Prælati.
10 Si neceſſitas ſit extrema, aliàs ſecus.
11 Pauperi ſubveniendum eſt de proprio, non de alieno, ſive ſuâ culpâ in egeſtatem inciderit, ſive non. & num. ſeq.
12 Eleemoſyna pro nutrimento indiſtinctè danda eſt.
13 Pauper & inops in quibus differant, remiſſivè.
14 Statutum laicorum ſpecificè diſponens de Eccleſiis, vel earum bonis, non valet etiamſi alios conjungat.
Idem in conſuetudine laicorum. n. 52. & n. 100.
Nec inde ullum præjudicium Eccleſiis generatur. n. 19.
Ampliatur novem modis, ut n. 20. & ſeqq. & n. 57
15 Et ſtatuarij ſunt ipſo facto excommunicati, & privandi ſunt feudo quod habent ab Eccleſia.
16 Laici ſuper Eccleſiis, earumq; perſonis ac bonis nullam habent juriſdictionem, & n. 26. & 31.
17 Statuendi poteſtas à juriſdictione regulatur.
18 Statutum excedens poteſtatem ſtatuentium, eſt ipſo jure nullum.
20 Statutum laicorum diſponens ſuper rebus, quæ ratione ſolius dominij directi pertinent ad Eccleſias, & ratione utilis dominij pertinent ad laicos, vel è converſo non tenet.
21 Idem ſi diſponat de bonis patrimonialibus clericorum.
22 Bona patrimonialia clericorum non ſunt de foro laicorum, nec eorum ſtatutis ligantur.
23 Forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt.
24 Statutum factum à laicis contra perſonas ſæculares intuitu clericorum, puta contra eorum conſanguineos, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam.
25 Leges Imperatorum ac Principum de Eccleſiis, earumve perſonis ac bonis ſpecificè diſponentes, ſunt nullæ ex defectu poteſtatis.
26 Etiam in materia, in quâ contrarium non reperitur ſtatutum de jure canonico.
27 Nec ſervari debent etiam de honeſtate.
Quod procedit etiamſi fuerint editæ ab imperatoribus ad inſtantiam Eccleſiæ. n. 28.
Item procedit etiamſi concernant favorem, & commodum Eccleſiarum. n. 30.
Item procedit etiamſi à Gratiano ſint inſertæ in volumine decreti. n. 33.
Item procedit etiamſi fuerint editæ ex juſta cauſa. num 41. 44. & ſeqq.
28 Eccleſia non poteſt ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatorum.
29 Lex civilis per Papam inſerta Canoni ſervari debet tanquam lex Canonica.
32 Lex Principis generaliter loquens, ubi Canon non contradicit, ſervari debet etiam quoad Eccleſias, niſi de ipſis Eccleſiis vel bonis earum ſpecificè diſponat.
34 Leges civiles, quæ procedunt privilegiando Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, an valeant. & nn. ſeq. uſque ad n. 41.
35 Privilegium eſt lex licèt ſpecialis, & privata, & differt à lege communi ſicut ſpecies à genere.
36 Genus à quo removetur, & quælibet ejus ſpecies.
37 Privilegium regulariter ſubdito eſt concedendum, & non alij.
Sed contrà, n. 39.
38 Princeps propriâ authoritate non poteſt in favorem Eccleſiæ privilegium concedere.
39 Contrarium.
40 Declaratur.
41 Statuti ad validitatem non ſufficit juſta cauſa, ſed præcipuè poteſtas ſtatuentis requiritur. & n. 44.
42 Alienationem feudi in Eccleſiam an capitula feudalia prohibere poſſint. & nn. ſeqq. uſque ad n. 57. & n. 94. & ſeqq.
43 Eccleſia eſt cultrix juſtitiæ, nec in ſe injuſtum patitur, nec in alium tolerat.

44 Cauſa etiam graviſſima non tribuit ſtatuendi poteſtatem non habenti.
45 Lex injuſta eſt ex auctore, quando fertur ab eo ultra ſibi commiſſam poteſtatem, etiamſi ordinetur ad bonum commune.
46 Statuendi poteſtas magis eſt neceſſaria ad legem condendam, quàm cauſa boni publici.
47 Lex civilis ſpecificè diſponens de Eccleſijs inducta ſuper ratione naturali, nec contradicens Canoni, ſervatur non ratione legis Principis, ſed ratione naturalis ſuper quam fundatur.
48 Canone, vel lege deficiente recurrendum eſt ad rationem naturalem.
49 Statuta laicorum an poſſint præjudicare Eccleſiæ in acquirendis. & nn. ſeqq.
50 Argumentum à pacto, vel teſtamento ad legem, ſtatutum, vel conſuetudinem, an, & quando procedat. & n. ſeq.
51 Princeps in bonis ſubditorum nullum habet directum, vel utile dominium, ſed tantùm protectionem, juriſdictionem, & quoddam dominium univerſaliter conſideratum. & n. 113.
52 Feudales conſuetudines ſpecificè diſponentes de rebus ſpectantibus ad Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas ratione utilis dominij, non valent. & n. 94. & ſeqq.
53 Feudum an tranſeat in monaſterium, ſi feudatarius fiat Monachus. & n. ſeq. & n. 57. uſque ad n. 66.
54 Feudum perpetuum ad omnem hæredem tranſit, quia redigitur adinſtar proprietatis, & poteſt appellari francum.
55 Sed ſi ſit ad vitam, morte naturali finitur.
56 Finito jure datoris, finitur jus acceptoris.
57 Regularis ex Ordine Fratrum Prædicatorum ad Epiſcopatum aſſumptus an ſuccedat in feudo aperto poſtquam fuit conſecratus Epiſcopus, latiſſimè diſcutitur, ut n. ſeq. uſque ad n. 108.
58 Feuda ſecundùm Canones habere poſſunt Clerici, Religioſi, & Epiſcopi.
59 Vaſſallus ſi fiat Clericus, vel Monachus, in feudo non ſuccedit, & ſi quod habet, perdit.
Declaratur n. 61. & ſeqq. uſque ad n. 66.
60 Feudum ita demum tranſit in monaſterium ſi tale requirat ſervitium, quod à religioſo vaſſallo, vel monaſterio poſſit honeſtè per ſe, vel per alium explicari; aliàs ſecus. & n. ſeqq. uſque ad n. 66. & 79. uſque ad n. 108.
Declaratur, ut n. 105.
61 Miles ſæculi eſſe deſinit, qui factus eſt miles Chriſti.
Declaratur n. 104.
62 Beneficium non pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.
63 Feudalia jura in excluſione Regularium à ſucceſſione feudi ſolummodò contemplantur eorum inhabilitatem ad ſerviendum.
65 Feudum ſive fuerit apertum ante, ſive poſt profeſſionem vaſſalli, tranſit in monaſterium, ſi ſervitia poſſint honeſtè à monacho, vel monaſterio per ſe, vel per alium exhiberi.
66 Feudi ſervitium, an, & quando poſſit explicari per ſubſtitutum. & n. ſeqq. uſque ad n. 79
67 Feudum ſi ſit nobile, antiquum, & honorificum, liberum, francum, & expeditum, vaſſallus intelligitur abſolutus ab omni ſervitio præterquam ab expreſſo in inveſtitura.
68 Servitium, quod præſtatur in ſignum recognitionis, cùm ſit annuum, in quocunque ſtatu præſtari poteſt.
69 Obſequia à vaſſallo præſtanda ſunt adinſtar eorum, quæ libertus debet patrono.
70 Obſequia, quæ debet patrono libertus, ſunt honoris & reverentiæ.
71 Homagium, & ſacramentum fidelitatis honeſtè à religioſo vaſſallo præſtari poteſt per ſeipſum.
73 Abbatiſſa vel Prioriſſa exire debet è clauſura ad homagium, & juramentum fidelitatis præſtandum pro feudo, quod monaſterium habet à domino temporali, ſecus poſt Bullam Pij V.
74 Forma fidelitatis nihil continet, quod à vaſſallo religioſo, & Epiſcopo non poſſit honeſtè per ſe, vel per alium explicari.
75 Vaſſallus ex forma fidelitatis non tenetur ad militandum, præſertim in propria perſona.
76 Et eſt in optione ipſius an ad expeditionem bellicam velit ire, vel mittere, an ſubminiſtrare dimidium reditûs unius anni. & n. 78.
77 Non tenetur ſequi dominum in bello, neque ad alia ſervitia perſonalia, niſi hoc expreſsè ſit cautum in inveſtitura.
79 Monachus factus Epiſcopus paternam hæreditatem vendicat, non ſibi, ſed Eccleſiæ. & n. 88.
80 Spolia Epiſcopi Regularis morientis ab inteſtato in Indijs Orientalibus ad propriam Eccleſiam pertinent.
81 Feudum Regularis ad Epiſcopatum aſſumpti tranſit in Eccleſiam, ſi ſervitium honeſtè præſtari poſſit per ſe, vel per ſubſtitutum. & n. ſeqq. uſque ad n. 108.
82 Monachus factus Comes per Papam, ſuccedit in feudo aperto poſtquam factus eſt Comes.
83 Vaſſallus factus Epiſcopus cenſetur habilitatus ad inſerviendum per ſubſtitutum, licèt feudum requirat ſervitium perſonale. & n. 85.
84 Epiſcopus eſt ſucceſſibilis in feudo paterno.
85 Epiſcopi & Cardinales retinent feuda ad eos devoluta jure ſucceſſionis.
86 Regularis ſi fiat Epiſcopus, non per hoc abſolvitur à voto paupertatis & n. 89.
87 Et cùm nihil habeat, nihil donare poteſt.
88 Regularis Epiſcopus quicquid poſt ſuam conſecrationem acquirit, non ſibi, ſed Epiſcopatui acquirit.
89 Frater minor ſi fiat Epiſcopus, non efficitur capax ſucceſſionis, ſed tamen bona in ſuam Eccleſiam deferuntur.
90 Feudum eſt beneficium Principis, & latiſſimè interpretandum.
91 Clericorum appellatione in materia feudali veniunt clerici etiam Regulares, & Epiſcopi, etiamſi vocetur clericus major natu n. 93.
92 Inhabilis ad ſerviendum feudo ſi habilitetur ad ſuccedendum, cenſetur etiam habilitatus ad ſerviendum per ſubſtitutum.
94 Feudorum liber eſt authenticus, & alligari poteſt ad deciſionem cauſarum, & ligat etiam Eccleſiam, & Eccleſiaſticas perſonas.
95 Fallit quoad Capitula, quæ de Eccleſijs, vel perſonis, ac rebus earum ſpecificè diſponunt.
96 Leges civiles, quæ loquuntur de emphyteuſi Eccleſiæ, ſervari non debent.
97 Feudorum liber non emanavit à Principe, ſed à privatis hominibus non habentibus authoritatem legis condendæ.
98 Et ideò ſecundùm aliquos non ligat.
Sed contrà, & cur. n. 99.
99 Conſuetudines feudorum cùm ſint ſupra hominum

num memoriam, habent vim privilegij, & videntur ab Eccleſia approbata.

100 *Fallit in capitulis, quæ fiunt contra immunitatem Eccleſiaſticam.*

101 *Epiſcopi propter excellentiam dignitatis non cōprehenduntur in capitulis feudalibus excludentibus clericos & monachos à ſucceſſione feudi.*

102 *Feudum proveniens ab Eccleſia Romana eſt Eccleſiaſticum.*

103 *Et ad illud non extenduntur jura feudalia excludentia à ſucceſſione feudi clericos & monachos.*

104 *Religioſus, & Epiſcopus ſi fiat vaſſallus Eccleſiæ Romanæ, non deſinit eſſe miles Chriſti.*

105 *Feudum apertum Religioſo ad Epiſcopatum aſſumpto tranſit in Cathedralem Eccleſiam quoad commoditatem dominij utilis durante vitâ naturali ipſius Epiſcopi. & n. 107.*

106 *Feudalia jura, quæ ex ſui natura non tranſeunt niſi ad heredes ſanguinis, ut Regnum, Ducatus, & Baronia, non tranſeunt in monaſterium, vel Eccleſiam ſed remanent generi.*

107 *Declaratur.*

108 *Principis reſcriptum, lex, vel ſtatutum in læſionem juris alterius an valeat nec ne, diſtinguitur. & n. ſeqq. uſque in finem.*

109 *Quid ſi Princeps auferat jus quæſitum vel acquirendum de jure naturali, id eſt gentium.*

Et quid ſi procedat ſine juſta cauſa, & hoc ſit certum. n. 112.

Et quid ſi ex juſta cauſa, & hoc pariter ſit certum. n. 118.

Et quid ſi dubium ſit an juſta cauſa ſubſit. n. 120

Et quid ſi auferat jus alteri competens de jure civili. n. 133.

Et quid ſi jus ex toto non auferatur, ſed differatur. n. 139.

110 *Dominia ſunt de jure gentium.*

Sed modi acquirendi per jus civile diſtinguuntur. n. 116.

111 *Ius gentium dicitur etiam jus naturale.*

113 *Imperator quamvis habeat juriſdictionem in univerſos, non tamen habet dominium rerum privatarum.*

114 *Leges auferentes rem alterius ſine juſta cauſa ſunt tyrannicæ.*

115 *Conſuetudo, per quam ſine cauſa jus alterius aufertur, non valet.*

117 *Papa an ſine cauſa poſſit auferre alicui officium, vel beneficium remiſſivè.*

119 *Cauſa juſta auferendi rem alterius eſt favor publicus.*

120 *Princeps in auferendo rem alterius in dubio præſumitur motus ex juſta cauſa.*

Contrarium. n. 124.

121 *Et contra hujuſmodi præſumptionem probatio non admittitur.*

122 *Contrarium. & n. 123.*

Declaratur quatuor modis, ut n. 125. & ſeqq.

123 *Principis aſſertio non probat juſtam cauſam auferendi rem alterius, ſed tantùm transfert onus probandi in adverſarium.*

125 *Princeps reſcribendo contra jus quæſitum ex ſuo contractu non præſumitur motus ex juſta cauſa.*

126 *Princeps non poteſt ſuo vaſſallo ſine cauſa cognitione feudum auferre. & n. ſeq.*

127 *Feudum eſt contractus ultro citroq; obligatorius.*

128 *Princeps reſcribendo contra conceſſionem ſuam etiam gratuitam, non præſumitur ex juſta cauſa motus, ſed circumventus.*

129 *Et hæc præſumptio eſt juris, & de jure non admittens probationem in contrarium.*

130 *In conceſſionibus Principum prima attenditur, nec per ſecundam primæ derogatur.*

131 *Princeps reſcribendo contra jus tertio quæſitum de jure gentium non præſumitur motus ex juſta cauſa reſpectu non ſubditorum.*

132 *Idem ſi cauſa in reſcripto expreſſa ſit frivola, ſeu irrationabilis.*

133 *Actiones à jure civili ſunt proditæ.*

134 *Principis reſcriptum, lex, vel ſtatutum auferens ex toto jus alteri competens de jure civili non valet, niſi adjiciatur clauſula:* Non obſtante *lege, &c.*

135 *Vel niſi aliàs conſtet de expreſſa voluntate Principis.*

136 *Sed in reſcriptis Papæ requiritur derogatio regulæ de non tollendo jus quæſitum*

137 *Princeps non poteſt actionem alteri competentem ſic auferre, quin reddat juſtitiam.*

138 *Et hoc caſu ſine actione formali agi poteſt ex ſola obligatione naturali.*

139 *Princeps poteſt modicam læſionem inferre dando dilationem debitori, ut non poſſit interim conveniri.*

140 *Ius merè civile tolli poteſt ab eo, qui juriſdictioni præeſt, ſi ſuper eo faciat legem municipalem.*

141 *Lex civilis poteſt jus naturale diſtinguere, & adjuvare, eiq; addere, vel detrahere.*

142 *Princeps ſecularis an poſſit diſtinguere, limitare, & interpretari jus divinum.*

1 QUÆ IN ECCLESIARUM. Conſtitutio laicorum Eccleſiam, ſeu ejus bona non adſtringit, hoc dicit Jo. Andr. vel aliter ſecundùm Petrum de Anchar. Conſtitu-
2 tio facta ſuper rebus non ſuppoſitis juriſdictioni ſtatuentis, ipſo jure non valet. Vel ſpecialius ſecundùm Cardinal. Conſtitutio laicorum non poteſt tribuere vaſallo poteſtatem alienandi feudum, quod tenet ab Eccleſia. Dividitur in duas partes. In prima ponitur Conſtitutio. In ſecunda ejus caſſatio, ibi, *volentes.*

3 Nota primò ibi: *Cives Terviſini conſtituerunt.* Cives habere facultatem condendi ſtatuta in ſuis civitatibus, prout hic notant Abb. in 1. *notab.* & Dec. *num* 10. poſt gloſſ. primam, & Bald. *n.* 1. dicentes, id eis licere tam jure fori, quàm jure poli. Hujuſmodi enim poteſtas competit cuilibet populo, ſeu univerſitati populum conſtituenti, *l. Omnes populi:* & ibi plenè Bart. *ff. De Iuſt. & Iur. §. Ius autem, inſt. de jur. natural. gent. & civil. cap. Ius civile, 1. diſtinct.* Butr. & Anchar.
4 hic in *primo notab.* & Imol. *n.* 4. dum tamen alias ſint licita, & de rebus ſuæ juriſdictioni ſuppoſi-
5 tis, ſecundùm Anchar. & Imol. Quod locum habet etiamſi ſtatuta ſint contra jus commune, ut probatur in *l. item eorum, ff. Quod cujuſque univ. nomin. in l. Prohibere, §. Planè, ff. Quod vi, aut clam,* & in *l. 1. C. De emancipat. liber.* & firmat Albericus de Roſate in 1. *part. ſtatut. q. 7. verſ. Sed quid ſi ſtatutum*, quem ſequitur Felin in *cap. quod ſuper his, n. 2. de major. & obedient.* & Dec. hic *n.* 18.

6 Et in hoc ſigna differentiam inter populum & clerum. Nam clerici etiam cum Epiſcopo poteſtatem non habent ſtatuendi contra Canones, ut eſt textus in d. *cap. Quod ſuper his*, & ibi dixi, *n.* 26. plenè Federic. de Senis, *conſ.* 17. *Quæſtio talis eſt, per totum.* Petr. de Anchar. *in repetit. Cap. Canonum ſtatuta, numer.* 188. *verſ. In contrarium.* & *numer.* 190. *verſ. Accedit his utilis quæſtio, ſupra eod.* Jaſ. in d. *l. Omnes populi, col.* 2. *num.* 30. *de Iuſt. & Iur.* Dec. *hic num.* 12. Rationem diverſitatis aſſignat Abbas in *cap. fin. num. 9. verſ. Sed pulchrum eſt videre, inf. de conſuet.* Quæ tamen ratio fortè eſt magis ſubtilis, quàm vera: & eam refellit Felin. in d. *cap. Quod ſuper his, numer. 2. verſ. Sed difficile eſt inveſtigare rationem, de major. & obedient.* & *numer.* 3. approbat rationem differentiæ, quam ponit Jo. de Imol. *in cap. fin. num.* 10 *verſ. Sed certè poteſt dici, de offi. legat.* nempe quod populus idcirco poteſt ſtatuere contra jus civile, quia ſtatuendi poteſtas fuit ei conceſſa, & approbata per Imperatorem in d. *l. Omnes populi.* Aliàs enim fortè non poſſet contra jus ſtatuere, cum omnis poteſtas tranſlata fuerit de populo in Imperatorem, ſecundum ea quæ notantur in *l. fin. in verb. Solus Imperator, C. de legib.* Quod latiùs proſequere, ut per Felin. ubi ſupra.

8 Secundò nota ibi: *Si ad inopiam vergere probabiliter allegaverit.* Inopiam non eſſe juſtam cauſam auferendi bona aliena. Cardin. & Imol. *hic in 2. notab.* Nam etſi ſubveniendum ſit in egeſtate conſtitutis, *cap. Non ſatis, verſ. Si quis tamen, 83. diſtinct.* & tempore neceſſitatis omnia ſint communia, *cap. Sicut hi, 47. diſtinct. cap. 3.*
9 *inſt. de furt.* ideoque in tali caſu liceat etiam monacho, qui nihil habet, facere eleemoſynam de bonis monaſterii, etiam ſine Prælati licentia, ut notatur in *cap. Non dicatis, in gloſſ. in verb. Poſſidere, 12. quæſt. 1.* & in *cap. Alia, in verb. Si nummos, 16. quæſt. 1.* tamen hæc vera ſunt quoad
10 conſtitutos in extrema neceſſitate, & ne quis fame pereat, juxta text. in *c. Paſce fame morientem, 86. diſtinct.* At in caſu ſtatuti Terviſini, de quo hic, potuiſſet eſſe feudum longe majoris
11 valoris: & nihilominus exiſtenti in neceſſitate ſubveniendum eſt de proprio, non de alieno, ſi-
12 ve ſua culpa in egeſtatem inciderit, ſive non, *cap. Quieſcamus, 42. diſt.* quod intelligit ibi gloſſ. *in verb. poſtulat. circa ſuenda eleemoſyna*, quæ datur pro nutrimento, quæ indiſtinctè danda eſt, ut ibi, & in *cap. Quam pio 1. quæſt.* 2. & in
13 aliis concordant, in gloſſ. alleg. Sed de alieno nunquam licet facere eleemoſynam, *cap. Tua, il 2. cap. Ex tranſmiſſa* & ibi gloſſ. magna circa *finem, verſ. Aliàs ſi dominum, infra de decimis* & notatur in *cap. 2. in gloſſ. 2. de conſuet.* & per Cardin. *hicn. 10. in 7. oppoſit.* Quibus adde D. Thomam in 2. *2. quæſt. 32. art. 7. ad 3.* Quis autem dicatur inops, & de differentia inter inopem, & pauperem, vide hic per Card. *in 2. not.* Bellam. *in princ. in verb. Inopiam*, & Dec. *n.* 5. poſt Archid. in *cap. Quo jure, 8. diſt.*

14 Tertiò nota ibi: *Conſtitutionem hujuſmodi.* Statutum Laicorum ſuper rebus eccleſiaſticis non valere, ut hic eſt text. celebris, qui quotidie à Doct. allegatur. Quod clarum eſt ſecundum omnes, quando de ipſis rebus eccleſiaſticis ſpecificè diſponit, etiamſi alios conjungat, ut hic per Butr. *num.* 3. & Imol. *num.* 4. & notat Bart. in *l. Omnes populi, numer. 36. ff. De juſt. & jure*, & in
15 *l. Cunctos populos, numer. 28. C. De Sum Trinit. & fid. Catholic.* & ſtatutarii, niſi infra duos menſes ſtatuta hujuſmodi deleri fecerint, ſunt ipſo facto excommunicati, ut *cap. Noverit, de ſentent. excommunicat.* & not. gloſ. in *cap. Gravem. in verb. Promulgare, eod. tit.* Cardin. *hic numer.* 2. Abb. *conſ. 83. Præſens dubium, numer. 2. verſ. Quinimo ſtatuentes, libr.* 1. & privandi ſunt feudo, quod habent ab eccleſia, ut in di-
16 cto *cap. Gravem*, cum gloſ. in *verb. Privatus.* Ratio concluſionis eſt ſecundum Innocent. *hic in princ.* quia laici ſuper eccleſiis, & earum perſonis, ac bonis nullam habent juriſdictionem, *c. 1. 10. diſt. c. Bene quidem, 96. diſt. c. Cum cauſa,*
17 *de re & jud.* ſtatuendi poteſtas à juriſdictione regulatur, ut notat Barthol. in d. *l. Omnes populi, in prima quæſtione principali, ff. De Iuſt. & Iure.* Bald. *in l. final. per illum text. ff. De Iuriſdict. omn. Iudic.* & in *l. Decernimus, col. 2. numer. 7. verſ. Redeo ad primum: C. De ſacroſ. eccleſ.* Butr. *in cap. Cum omnes, col. penult numer. 29. & 30. ſupra eod.* Anchar. *in repetit. cap. Canonum Statuta, in 9. quæſt. ſupra eod.* Dec. *in cap. Eccleſia San-*
18 *cta Maria, numer. 89. infra eod.* Quare hujuſmodi ſtatuta tanquam excedentia limites poteſtatis ſtatuentium ſunt ipſo jure nulla, ut hic per Abb. *in. 2. notab.* & Dec. *num.* 14. nec inde ul-
19 lum præjudicium eccleſiis generatur, ut hic patet, & in dicto *cap. Bene quidem, 96. diſt.* gloſſ. prima *hic*, & Innoc. *in princip.* & quod hic dicitur de ſtatuto, idem intelligas de conſuetudine, ut dicam *infra num.* 52.

10 Ampliatur primò, etiamſi ſtatuta laicorum diſponant ſuper rebus, quæ ratione ſolius dominii directi pertinent ad eccleſias, & ratione utilis dominii pertinent ad laicos, prout hic erat in bonis feudalibus, quæ laici habebant ab eccleſia. Et ad hoc quotidie allegatur hoc cap. ſecundum Abb. *in 3. notab.* & idem dicendum ſi ſtatuta diſponant ſuper rebus, quæ ad Eccleſiam ſpectant ratione utilis dominii duntaxat, ut hic per Decium *num.* 19.

21 Ampliatur ſecundò etiamſi ſtatuta hujuſmodi diſponant de bonis patrimonialibus clericorum, ut concludit Butr. *hic num. 20. col. penult. poſt med. verſ. Si autem loquimur in patrimonialibus.* Et Abb. in d. *cap. Eccleſia ſancta Maria, in lectura num.* 21. Felin. *num.* 8. & Dec. *num.* 176.
22 Ratio eſt, quia ejuſmodi bona non ſunt de foro laicorum, ut eſt text. in *l. Decernimus. C. De Epiſcopali audient.* & notat. Oldrad. *in conſ. 83. An Epiſcopus numer. 4. verſ. Cum ergo clerici.* Ergo nec eorum ſtatutis ligantur, quia forum ſor-
23 tiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt, *cap. Ut animarum de Conſtitut. lib. 6.* & eſt regula, quam poſt Innoc. tradit Anton. de Butr. *in rubr. de conſuetud. numer. 7. verſ. Nam regulam habetis.* Archid. in *cap. Quo jure num. 18. 8. diſtinct.* Speculat. *in tit. de Conſtitut. §. 1.* Cald. *conſ. 54. Statuto, de teſtam.* Dec. *hic numer.* 15. Card. Seraph. *deciſ. 1018. num.* 6. & hoc modo arguit Dec. in d. *cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ, num.* 175. & adde quod ibi dixi, nu. 79 de exemptione bonorum patrimonialium clericorum à ſæculari poteſtate.

24 Ampliatur tertiò etiamſi ſtatuta fiant à laicis contra perſonas ſæculares intuitu clericorum, puta contra eorum conſanguineos, quia dicun-

tur contra libertatem Eccleſiaſticam, ut notab. dicit Angel. *in l. prima*, *numer.* 3. *ff. In jus vocat. ut eant*. & ante eum Bart. in *l. prima in fine*, *ff. De his quæ pæn. nomin.* & in *l. Repenis*, *C. De agric. & cenſit. lib.* 11. quos ſequitur Dec. in *d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, *numer.* 180. *infra eodem*. Ad quod eſt bonus textus in *cap. Sciant cuncti*, *de elect. libro* 6. cum ſimilibus, & per eum

25 Ampliatur quartò etiam in legibus Imperatorum, ac Principum utcumque ſupremam in temporalibus juriſdictionem habentium, ut ſunt leges Codicis, & Authentic. quæ de Eccleſijs, Eccleſiaſticiſque perſonis, ac bonis ipſarum loquuntur, quia non valent ex defectu poteſtatis, ut concludit Abbas in *d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, in lectura, num.* 10. *verſ. Ad primum dico*, *infra eodem*; quem ibi ſequuntur Felin. *numer.* 40. *verſ. Recipit autem prædicta regula, in 1. limitatione*. & Dec. *num.* 91. & fuit theorica Jo. Andr. *in cap. Non minus, nu.* 14. *infra de immunitat. Eccleſ.* ibi: (Non video quòd lex non ſolùm Digeſtorum, ſed etiam Codicis, vel Authenticorum poſſit conſtringere Eccleſias ad talia:) Quam illic approbant Butr. *numer.* 10. & Abbas dicens communem theoricam, *numer.* 18. *&* 20. Idem docuit Bart. in *l.* 1. *num.* 80. *C. De Sacroſanct. Eccleſ.*

26 Ampliatur quintò, etiamſi lex civilis diſponat de rebus, vel perſonis eccleſiaſticis, vel bonis earum in materia in qua contrarium non reperitur ſtatutum de jure canonico, quia nihilominus non eſt ſervanda, licet Canon non contradicat: talis enim lex eſt nulla, tanquam condita à non habente poteſtatem, *l. fin. de juriſdict. omn. judic. cap. Anobis, il primo de ſentent. excommunic. cap. ut animarum, de Conſtitut. lib.* 6. cùm certum ſit Imperatorem nullam habere poteſtatem ſuper eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas, earumque bona, ut in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*; & melius in *cap. Si Imperator*, & in *cap. Cum ad verum*, 96. *diſtinct.* & firmant Abbas in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, in lectura*, *num.* 10. *verſ. Ad primum dico*, & in *repetit. num.* 15. *verſ. Sed nihilominus*. & Felin. *dicto num.* 40. *verſ. Recipit autem*.

27 Ampliatur ſextò, ut hujuſmodi leges de eccleſijs, vel earum bonis, aut perſonis ſpecificè diſponentes ſervari non debeant etiam de honeſtate, ut idem Abbas firmat in *dicto cap. Eccleſia*, *in lectura*, *num.* 10. *verſ. Ad primum dico*; & in *repetitione*, *num.* 10. *circa finem*. *verſ. Unde nec de honeſtate talis lex ſervanda eſt*, idque duabus rationibus. Prima eſt, ob defectum honeſtatis in legiſlatore. Secunda eſt, quia ex hoc denotaretur ſuperioritas imperij ad eccleſiam, confunderetur ordo totius monarchiæ, & eſſet res perniciosi exempli; & ſequitur Felin. *loco citato*.

28 Quod latiùs proſequor in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, *num.* 51. quamvis Abbas in *repetit.* *dicto nu.* 15. *ad finem verſ. Et procedunt hæc*, dicat prædicta procedere, quando Imperator facit legem motu proprio, non ad inſtantiam eccleſiæ, ut *cap.* 2. 97. *diſtinct.* hoc tamen, ſalvâ illius reverentiâ non puto verum, quia eccleſia cùm jure divino ſit exempta à ſæculari poteſtate, non poteſt etiam ſponte ſe ſubmittere ſuperioritati, ac legibus Imperatoris, ut notat Jo. Andr. in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, *num.* 50. *verſ. Ille verò qui eſt ſuper omne forum*, *infra eodem*, & probavi latiſſimè in *cap. Significaſti*, *à num.* 71. *de elect.*

29 Nec obſtat quòd lex civilis ſervari debeat, ſi ab eccleſia ſit canonizata, ut dicitur in ſequenti ampliatione, *num.* 33. quoniam eo caſu ſervari debet non tanquam lex civilis, ſed tanquam lex canonica, quia: Omnia noſtra facimus, &c. *l.* 1. *§. Sed neque*, *C. De veteri jur. enucleand. cap. Cum aliquibus, de reſcript. lib.* 6. *cap. Si cum*, & *cap. Hi qui*, *de prebend. eodem lib.* Unde lex canonizata dicitur Canon, & ſic mutat nomen, ut notat gloſſ. in *cap. Imprimis*, *in verb. Capitali*, 2. *quæſt.* 1. quam alijs relatis ſequitur Felin. in *cap.* 1. *not. de præſumptionibus*, & ſecundùm hoc Romani Pontifices ſæpiſſimè fundant ſuas deciſiones in dictis legum, ut *cap. Ex antiquis*, 54. *diſtinct. cap. Accuſationes*, & *cap. Cujus in agendo* 3. *quæſt.* 8. cum multis ſimilibus, ut per Felin. in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, *num.* 36. *infr. eod.*

30 Ampliatur ſeptimò, etiamſi ſtatuta laicorum & leges Imperiales redundent in favorem, & commodum eccleſiarum quia nihilominus non valent ex defectu poteſtatis, ut eſt textus apertus in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, *infra eodem*,

31 & in *cap. Bene quidem*, 96. *diſtinct.* ubi laici licet religioſi ſint, & potentes, de facultatibus eccleſiaſticis aliquid decernere quolibet modo prohibentur. Et hic tenent gloſſ. 1. Hoſtienſ. *num.* 1. & alij communiter, Abbas *conſ.* 83. *Præſens dubium*, *num.* 2. *lib.* 1. & in *dicto cap. Eccleſia*, *in lectura num.* 10. *verſ. Ad primum dico*; & in *repetit. num.* 26. & in *cap. Non minus*, *num.* 20. *de immunit. Eccleſiar.* & in *cap. In præſentia*, *num.* 29. *verſ. Et in hoc dubio aliter ſentio*, *de probat.* ubi ait, legem civilem ſpecificè diſponentem ſuper rebus eccleſiæ, præſertim prohibendo, vel certam ſolemnitatem dando, eſt in favorem eccleſiæ non tenere, cùm non habeat poteſtatem: allegat text. in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, & Joan. Andr. qui hoc tenet in *cap. Conſtitutus*, *num.* 17. *verſ. Circa primam ſolutionem*, *de relig. domib.* Calder. in *cap.* 1. *De nov. oper. nuntiat.* Item bona gloſſ. in *cap.* 1. *in verb. Tractatus*, *circa med.* & ibi Innocent. *num.* 2. *in dicto verb. Tractatus*, *verſ. Nec credimus neceſſaria*, *de reb.*

32 *Eccleſ. non alien. lib.* 6. Et quamvis Abbas ſubdat legem Principis generaliter loquentem debere obſervari quoad eccleſias ubi canonibus non contradicit, ut *dicto cap.* 1. *de nov. oper. nunt.* 12. tamen dicit ſecus eſſe, quando ſpecificè diſponit de eccleſia, vel ejus bonis, quia non poteſt Imperator ponere falcem in meſſem alienam, contra *cap. Novit. de judic.* & *cap. Duo ſunt*, 96. *diſtinct.* & ſequitur Felin. in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, *num.* 40. *verſ. Recipit autem prædicta regula*, & ibi etiam Dec. *numer.* 91. *infra eodem*.

33 Quæ ampliatio locum habet etiamſi leges hujuſmodi ſint inſertæ à Gratiano in volumine Decreti, quia per hoc non dicuntur canonizatæ, niſi à Papa canonibus ſint inſertæ, ut per Felin. *dicto num.* 40. *verſ. Et iſta limitatio*: & ſcripſi plenius in *cap. Canonum ſtatuta*, *num.* 38. 39. *&* 45. *ſupra eod.*

34 Ampliatur octavò, etiamſi leges civiles procedant

dant privilegiando Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, ſecundùm opinionem Gaſp. Calder. in *Repet. cap. Poſtulaſti*, *num.* 62. *de pænitent. & remiſſ.*

35 Ejus fundamentum eſt, quia privilegium eſt lex, licet ſpecialis & privata, *cap. Privilegia*, 3. *diſtinct. §. fin. verſ. Cùm ergo*, 25. *quæſt.* 1. & differt à lege communi ſicut ſpecies à genere; ſed per legem non poteſt quis locum, & perſonam non ſubditam includere, *l. Cunctos populos*, *in princip. C. de Summa Trinitate, & Fide Catholica*,

36 & *cap. Ut animarum*, *de Conſtitut. lib.* 6. Ergo nec per privilegium. Tenet conſequentia, quia à quo removetur genus, & quælibet ejus ſpecies, *cap. Pœnale*, 14. *quæſt.* 5. *l. Filius*, *in fin. ff. De donat.* & *nu.* 63. allegat Hoſtienſ. *in Summa*, *de*

37 *privileg. §. Cui concedendum*, ubi ait: (Privilegium regulariter ſubdito eſſe concedendum, & non alij.) Et regulam tradit, quod illi poteſt concedi privilegium, quem conſtitutio conce-

38 dentis arctare poteſt. Et ſubdit Calder. hanc eſſe rationem, quare etiam deinceps in favorem Eccleſiæ non poteſt privilegium concedere propriâ auctoritate, quia non poteſt ei, ſive ſuper eam legem condere, per *cap. Bene quidem*, 96. *diſt.* & notat per Innoc. hic, & *in cap. Auditis*, *de in integr. reſtit.*

39 Sed contrarium ex diametro tenet Abbas *in d. cap. Eccleſia*, *in lectura*, *num.* 10. *verſ. Dicerem tamen*, & *in repetitione*, *num.* 15. *circa finem*. *verſ. Dicit enim hæc eſſe vera*, ubi concluſionem ſuprà firmatam, quòd leges ſpecificè diſponentes de Eccleſijs non ſint ſervandæ, etiam de honeſtate, limitat, niſi ſint merè privilegiativæ; quia tunc ceſſat ratio ſuperioritatis, cùm poſſit privilegiari etiam non ſubditus; & ita intelligit tex. in *cap. Novit. De judicijs*, ubi allegatur lex Theodoſij Imperatoris, & cum eo tranſit ibi Felin. *d. num* 40. *verſ. Duobus tamen caſibus*, dicens hunc caſum eſſe ſatis clarum. Sed & Hoſt. in *Summa de privileg. §. Quis poſſit*, *verſ. Sed nunquid Imperator*. generaliter tenet Imperatorem poſſe privilegiare Eccleſias & perſonas Eccleſiaſticas; & idem notat in *tit. De immunit. Eccleſ. §. A quibus muneribus*, *col.* 3. *verſ. Ego puto*, & *col. ſeq. verſ.*

40 *Item hæc vera ſunt ibi*: *Cùm ergo Princeps*. Pro concordia dici poſſet Imperatores, ac Principes ſæculares non poſſe privilegiare Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas in ſpiritualibus, ſed benè in temporalibus, quæ habent in eis, *cap. In Synodo*, 63. *diſt.* juncta gloſ. *in verb. Conceſſionis*. & eſt diſtinctio Innocentij *in d. cap. Auditis*, *in princ. de in integr. reſtit.* cum quo concordat Hoſtienſ. *in Summa de appell. §. A quo*, *col.* 3. *verſ. Sed pone*, ibi *hæc enim puto*. dum ait, laicos quoad laicos, vel quoad jus ſuum pertinet, poſſe Eccleſias privilegiare, & ſic intelligit *cap. Auditis*, *de præſcript. c. Inter delectos*, *de fid. inſtr. d. cap. Auditis*, *de in integr. reſtit. cap. Conſtantinus*, 96 *diſtinct.* & *cap. Dudum*, *de decim.* unde privilegium indultum ab Imperatore alicui Eccleſiæ valet contra privatos ſibi ſubditos, ſed non contra alias Eccleſias, niſi authoritas Papæ interveniat, *cap. Hinc etiam*, 17. *diſt.* & hic notat Henric. Boych *nu.* 1. *in fin. verſ. Unde privilegium*, poſt Archidiacon. *in cap. Quo jure*, 8. *diſt.*

41 Ampliatur ultimò etiamſi ſtatuta & leges hujuſmodi edantur ex juſta cauſa, prout erat in caſu hujus decretalis propter paupertatem, quia nihilominus ob defectum poteſtatis non valent, ut hic deciditur, & in notab. caſu tradit Angel. *conſ.* 23. *Nulla perſona*, quem ſequitur Dec. hic *num.* 18. & ratio eſt evidens, quia ad validitatem ſtatutorum, ac legum non ſufficit juſta cauſa, ſed præcipuè poteſtas ſtatuentis requiritur, ut in eodem caſu tradit Abbas *conſ.* 83. *Præſens dubium*, *per totum lib.* 1. & Dec. *d. num.* 18. & notat Bald. *in conſ.* 326. *Rex Romanorum*, *num.* 2. *in princip. verſ. Item certum eſt quod potentia*, *lib.* 1. Surdus *conſ.* 301. *ſub num.* 45. *verſ. Et non movet*, *cum ſeq. col.* 3. dicens, & benè, quòd licèt ad Principem ſæcularem ſpectet providere circa politicam temporalem, & ea, quæ publicum bonum circa temporalia reſpiciunt, non tamen perſonas, & res Eccleſiæ, vel Clericorum attingere poteſt, quia ad illius ſtatuti validitatem non ſufficit juſtitia cauſæ, ac bonum publicum, niſi concurrat authoritas.

42 Et ex hoc redditur valdè dubitabile, quod hic notat idem Bald. *num.* 19. *&* 20. videlicet Capitula feudalia prohibentia alienationem feudi in Eccleſiam valere, nec dici poſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, cùm ſint feudata in ratio-

43 ne naturali, & inconvincibili; quia Eccleſia eſt cultrix juſtitiæ, nec in ſe injuſtum, nec in alium tolerat, *cap.* 1. *De feud. alien.* ubi textus unicus *verſ. Nec feudatarius*.

44 Sed certè hæc ratio non eſt concludens, quia cauſa etiam graviſſima non tribuit ſtatuendi poteſtatem non habenti, ut ipſemet Bald. notat in *l. Cunctos populos*, *num.* 55. *verſ. Ita ratio non valet*. *C. De Summa Trinit. & fide Catholica*, Butr. in dicto *cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*, *num.* 20. ubi etiam Felin. *num.* 39. *verſ. Et dicuntur juſtæ*, *infr. eod.* Crotus in *l. Filiusfamilias §. Divi*. *num.* 80. *ff. De legat.* 1. Fortun. Gartz. in *tract. de ultim. fin. num.* 143. *in fin. verſ. nec obſtat ratio*. Bero in *cap.* 1. *num.* 220. *ſuprà eod.* Quibus conſonat doctrina Divi Thomæ *in* 1. 2. *quæſt.* 96. *artic.* 4. *in fin.* ubi docet leges dici juſtas tribus modis. Primò ex fine, quia ordinantur ad bonum commune. Secundò ex authore, quia lex lata non excedit poteſtatem ferentis. Tertiò ex fama, quando onera imponunt ſubditis ſecundùm æ-

45 qualitatem. Quamobrem cauſa boni publici, quæ requiritur ad legem condendam, ſola non ſufficit, niſi etiam conditor habeat poteſtatem, & intra ejus fines ſe contineat. Quod ibidem expreſsè D. Thomas animadvertit dicens: legem eſſe injuſtam ex auctore, cùm aliquam legem fert ultra ſibi commiſſam poteſtatem, et-

46 iamſi ordinetur ad bonum commune. Imò poteſtas ſtatuendi magis eſt neceſſaria ad legem condendam, quàm cauſa boni publici, quia hæc reſpicit legis qualitatem, illa verò ſubſtantiam, ſine qua nulla qualitas conſiderari poteſt, *l. Si*

47 *nullam*, *§. Si abſentis*. *ff. De petit. hereditat.* Quando autem lex civilis ſpecificè diſponens de Eccleſijs eſt inducta ſuper ratione naturali, nec reperitur Canon contrarius, poteſt illa ſervari in foro Eccleſiaſtico, non ratione legis Principis, ſed ratione naturali ſuper qua fundatur, *arg. cap.*

48 *Paſtoralis*. *de fid. inſtrum.* Nam deficiente canone, vel lege, recurrendum eſt ad rationem naturalem, *arg. l. Sive oportet*, *§. Sufficit*, *ff. De excuſat. tutor.* & *cap. Secundò requiris*, *in fin. de appellation.* & declarat Abbas in *dicto cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ*,

rie, infrà eod. in lectura d. num. 10. *circa finem, verſ. Ideò dico, quòd ubi lex*, & in *repet. num.* 15. *circa finem, verſ. Item ſi lex eſſet inducta*, & ibi etiam Felin. *d. num.* 40. *verſ. Duobus tamen caſibus.*

Nec urget argumentum Baldi hîc *num.* 16.
49 quod laicis licitum ſit defendere ſuas juriſdictiones, & utilitatem publicam in acquirendis Eccleſiæ, quia hoc poteſt pactum, & teſtamen-
50 tum, ut *l. fin. C. De rebus Eccleſiæ non alien. l. ult. C. De pactis inter emptorem.* Ergo & ſtatutum, ut notatur in *l. Si ita quis*, §. *Ea lege*, *ff. De verb. obligat.* & in *l.* 2. *C. de jure emphyt.*

Nam reſpondetur non ſatis apertè argui à
51 prohibitione privati, ad prohibitionem Principis. Nam privatus habet in ſuo fundo plenum dominium, plenamque proprietatem, Princeps verò tantùm protectionem, juriſdictionem, & quoddam dominium univerſaliter conſideratum; non autem ullum directum, vel utile dominium ullius certi fundi, certive ſoli, gloſ. in *l. Benè à Zenone*, *in verb. Omnia Principis*, *C. De quadrienn. præſcription.* Abb. hîc *num* 11. *verſ. Si autem non ſubeſt cauſa*, & in *cap. Nimis. n.* 1. *De jurejur.* Alex. *conſ.* 76. *In cauſa, & lite, n.* 7. *lib.* 2. & ex communi DD. ſententia Reſtaur. Caſtald. in *tract. de Imper. qu.* 92. *lib.* 2. Martin. Lauden. *de Princip. quæſt.* 47. Franciſc. Zoanett. in *tract. de Roman. imper. num* 150. *cum ſeqq.* ubi id probat legibus, juriſconſultorum authoritatibus, rationibus, & hiſtoriarum monumentis.

52 Accedit, quòd conſuetudines feudales diſponunt, ut perſonæ Eccleſiaſticæ non modò feudum non acquirant, ſed etiam ut perdant quod prius habebant, ut in *cap.* 1. §. *Ex hoc illud, de feud. fœmin. cum concord.* de quibus *infrà n.* 59. Undè cùm ſpecificè diſponant de rebus ad Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas pertinentibus ratione utilis dominij, non valent ex defectu poteſtatis, ut eſt tex. hîc ſecundùm ea, quæ dicta ſunt *ſuprà in prima ampliation. n.* 20. Quod enim hîc dicitur de nullitate ſtatuti, vendicat ſibi locum etiam in conſuetudine laicorum ſpecificè diſponente de Eccleſijs, vel earum perſonis, ac rebus, ut notat Butr. in *d. cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, numer.* 20. *col. penult. ante med. verſ. Si quæritur, infrà eod.* allegat Bart. in *l. Cunctos populos, numer.* 28. *C. De Summa Trinit. & fide Cathol.* & Joan. Andr. in *addit. ad Speculat. in tit. De conſtitut.* Et hîc junge quæ dicam infrà *numer.* 94. & *ſeqq.*

53 Fatetur tamen Baldus hîc *num.* 20. feudum tranſire in monaſterium, ſi feudatarius fiat monachus, quia hæc eſt alienatio neceſſaria, & tamdiu durat apud monaſterium, quamdiu vivit feudatarius vitâ naturali: eo autem mortuo, ſi
54 feudum erat perpetuum, ad omnem hæredem tranſit in perpetuum, quia tale feudum redigitur adinſtar proprietatis, & poteſt appellari
55 francum, ut *cap. Inter dilectos, de fide inſtrum.* Si autem erat ad vitam, quod interpretatur de vita naturali, morte naturali finitur, quia nullæ re-
56 manent ejus reliquiæ, & finito jure datoris, finitur jus acceptoris, ut in *cap.* 1. §. *Rurſus, qui feudum dare. poſſ. l. Lex vectigali, ff. De pignorib. l. Uxor patrui, C. De legat. l. Si domus*, §. *ultim. ff. De legat.* 1. *l. Qui tabernas, ff. De contrahen. empt.* Sed tandem diſtinguit dicens: aut ſervitium feudi poteſt explicari per monaſterium, & vera ſunt prædicta, aut non; & tunc feudum redit ad dominum non mutatione perſonæ, ſed extinctione finalis cauſæ, ut in *cap.* 1. *de eo, qui arma bellic. depoſuit.*

Verùm hoc latiùs examinabitur in quæſtione ſequenti.

57 QUÆRO. An Regularis ex Ordine Fratrum Prædicatorum ad Epiſcopatum aſſumptus ſuccedat in feudo aperto, poſtquam fuit conſecratus Epiſcopus? Evaſionem præbuit huic diſceptationi feudum Caſtillionis Lacus Traſymeni apertum Epiſcopo Squillacenſi per obitum Ducis à Cornea ejus fratris; cùmque à Sanctiſſimo D. N. Innocentio X. juſſus fuerim ſcripto proferre quid pro veritate ſentirem, reſpondi ut infra, videlicet:

58 Beatiſſime Pater; Cùm feudum hoc non ſit hæreditarium, ſed ex pacto, & providentia, propoſita quæſtio eſt valdè implexa, & difficilis, tum ob varietatem opinionum, de quibus per Capyc. *deciſ.* 10. *num.* 4. & *ſeq.* Tum quia ſecundùm canones clerici, religioſi, & Epiſcopi poſſunt habere feuda, ut de clericis patet in *cap. Ex tranſmiſſa*, & *cap. Rerum, de for. competen.* & in *cap. Nimis, de jurejuran.* De Religioſis eſt expreſſum in *cap.* 1. §. *Verum*, & ibi Gemin. in 2. *not. de ſtat. regul. lib.* 6. Et de Epiſcopis conſtat ex *cap. Si Epiſcopus*, juncta gloſ. *in verb. Regia*, 18. *diſtinct.* ex *cap. Si quis laicus*, 22. *qu.* 5. & ex *cap Solitæ, de major. & obed.* & de omnibus tradit Calder. *conſ.* 2. *An clericus, num.* 1. *verſ. Item hoc probatur, de feu.* & Felin. *in cap. In præſentia, num.* 46. *verſ. Ad idem, de probation.*

56 Econtra verò jura feudalia nominatim excludunt clericos, & monachos à ſucceſſione, & retentione feudi, ut in *cap.* 1. §. *Qui clericus, ſi de feud. defunct. contens. ſit inter Dom. n. & agnat. vaſſall.* ubi dicitur: Qui clericus efficitur, aut votum religionis aſſumit, hoc ipſo feudum amittit, & in *cap.* 1. §. *Ex hoc illud, de feud. fœmin.* ibi; Qui habitum religionis aſſumunt ut converſi, nec poſtea in feudo ſuccedunt, & ſi quod habent, perdunt, & in *cap* 1. *de vaſſall. milite*, qui arma bellica depoſuit, ubi eſt caſus, & ibi notant Andr. de Iſern, *num.* 1. & reliqui feudiſtæ.

60 Cæterùm in hac contrarietate à Doctoribus ferè omnibus in eam ſententiam itum eſt, ut ſi feudum requirat perſonale ſervitium, quod à vaſſallo religioſo nec per ſeipſum, nec per ſubſtitutum præſtari valeat; tunc minimè tranſeat in monaſterium, ſed ſtatim agnatis, vel Domino aperiatur: Si verò tale requirat ſervitium, quod honeſtè à religioſo vaſſallo explicare poſſit per ſe, vel per ſubſtitutum, hoc caſu benè tranſeat in monaſterium, durante tamen vitâ naturali ipſius profeſſi.

61 Hanc diſtinctionem probant apertè Capitula feudalia proximè citata, & illorum gloſſatores. Nam in *d. cap.* 1. *De vaſſall. milit.* diſponitur, ut feudatarius, qui habitum religionis aſſumpſit, & ſic converſus factus eſt, amittat feudum. Et mox ſubnectitur ratio per hæc formalia
62 verba: *quia deſijt eſſe miles ſæculi, qui factus eſt miles Chriſti, nec beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.* Eatenus igitur Regularis excluditur à beneficio feudi, quatenus ipſe tanquam miles Dei non poteſt ſæculo militare, nec gereret officium annexum feudo. Ergo ex mente dicti capitis ſecus dicendum, ſi tal à honeſtè præſtare poſſit per ſe, vel per ſubſtitutum: ſimiliter in *cap* 1. *An mutus, vel alius imperfectus feud. retin.* cavetur, ut clericus, fœmina, & conſimiles, id eſt, Religioſi, feudum retinere non poſſint, quia, ut ibi dicitur, ipſum ſervire non valent. Et quamvis in *d. cap.* 1. §. *Qui clericus, ſi de feud. defunct. &c.* Regulares indefinitè repellantur à feudo: tamen gloſſ. ibi *in verb. Amittit*, & Baldus *num.* 2. dicunt hoc ideo eſſe, quia cùm pro mortuis reputentur quoad mundum, nec debeant ſe implicare negotijs ſæcularibus, ſunt inhabiles ad ſerviendum feudo; alioquin ſine reſtitutione gloſſæ ille textus videtur Judaicus, ut dicit Baldus in *cap.* 1. *in fin.*
93 *de feud. fœmin.* Jura igitur feudalia in excluſione Regularium ſolummodò contemplantur eorum inhabilitatem, & impotentiam ad ſerviendum, & tunc feudum redit ad Dominum, non mutatione perſonæ, ſed extinctione finalis cauſæ, ut idem Baldus ait hîc *num.* 10. *verſ. Imò dicas.* & poſt eum Alex. *conſ.* 10. *num* 1. *verſ. Ita dicit Bald lib.* 5. Unde ſi ſervitia annexa feudo ſint talia, quæ à monaſterio poſſint honeſtè exhiberi per ſe, vel per alium, eo caſu ceſſante cauſa excluſionis, ceſſant memorata capitula. Debent enim reſtringi, & limitari ad limites rationis, cui innituntur, ut optimè declarat Calderin. *conſ* 2. *num.* 2. *verſ Per prædicta*, & *verſ. Secus ergo. de feud.* Abbas in *cap. In præſentia, num* 69. & ibi etiam Felin. *num.* 46. *verſ. Et hoc modo, de probat.* Salyc. *in auth. Ingreſſi, in fin. C. De Sacroſ. Eccleſ.* Curt. Senior *conſ.* 62. *nu.* 6, *verſ. Septimò.* Alex. *d. conſ.* 10. *num.* 16. *lib.* 5. Jacobin. de ſancto Georgio, in *tract. de feud. in verb. Et quibuscunque, num.* 4. *circa fin. verſ. Ad multra adducta.* Quinimò Ægidius Bellam. *conſ.* 48. *An Comes, num.* 31. *verſ. Sed contra*, dicit ex generali conſuetudine dicta jura feudalia debere intelligi, quando eſſet feudo annexum ſervitium perſonale, quod non poſſet per alios commodè expediri.

64 Et ita originaliter diſtinxit pater juris, & organum veritatis Innocentius in *d. cap. In præſentia, numer.* 3. *de probationibus*, ſic enim ait: (Et feudalia tranſeunt in monaſterium, ſi debeant talia ſervitia, quæ monaſterium honeſtè poſſit exhibere per ſe, vel per alium. *Arg. l. Ad ſimilitudinem*, & *l. Quiſquis*, *C. De Epiſcop. & cleric.* aliàs redit ad Dominum.) Hæc Innocentius, quem ibi totidem ferè verbis ſequuntur Hoſtienſ. *num.* 8. *in verb. Oblationis. verſ. Feuda etiam.* Jo. Andr. *num.* 16. *verſ. Sed nunquid feuda.* Bellamer. in 6. *quæſt num.* 16. Anchar. *nu.* 21. Abbas *num.* 69. Felin *num.* 49. & Dec. *num.* 290. Archid. *in cap. Si qua mulier, num.* 4. 19. *quæſt. ult.* Jo. Andr. in *addit. ad Speculat. in tit. De ſtat. monach* §. 1. *verſ* 45. *littera* N. *in verb. In præſentia.* Baldus hîc *num.* 20. *verſ. Imò dicas.* Bellamer. *d. conſ.* 48. *num.* 31. *verſ. Sed contra*, & ita diſtinctionem Innocentij ſequuntur Canoniſtæ omnes, ut dicit Pedemont, *deciſ.* 22. *nu.* 7. & ex Legiſtis eam probârunt Cyn. poſt Martin. Sylvan. in *Auth. Ingreſſi, num.* 13. *C. De Sacroſ. Eccleſ.* & ibi etiam Bart. in 2. *lectur. num.* 44. *verſ. In hoc teneo opinionem Innocentij.* Et Salycet. *num.* 11. dicens ita communiter Doctores tenere. Bald. in *cap.* 1. §. *Qui clericus, num.* 1. *verſ. Si de feud. defunct.* & idem Bald. in *cap.* 1. *nu.* 1. *verſ. Si ergo feudum, de milit. vaſſall. qui arm. bell. depoſuit.* Jacobin. in *tract. de feud. in verb. Et quibuscunque, num.* 4. *verſ. Contrariam.* ubi refert ſe ita reſpondiſſe, & re ipſa obtinuiſſe pro Priore Sancti Andreæ de Taurino ex Comitibus Valpergiæ. Curt. Sen. *conſ.* 62. *Primo aſpectu, num.* 2. Alex. *d. conſ.* 10. *num.* 8. *lib.* 5. ubi ait ita omnes tenere. Capyc. *d. deciſ.* 10. *num.* 4. *verſ. Videndum eſt*, ubi alios refert, & *num.* 10. dicit in hac opinione non eſſe contradictorem.

65 Neque verò conſtituenda eſt differentia, An feudum fuerit apertum ante, vel poſt emiſſam profeſſionem, quia utroque caſu tranſit in monaſterium, ſi ſervitia ſint ejus qualitatis, ut à Monacho, vel monaſterio poſſint honeſtè per ſe, vel per alium exhiberi. Felin. alios citans in *d. cap. In præſentia, num.* 48. *de probat.* Calder. *d. conſ.* 2. *num.* 1. & 2. *de feud.* Curt. Senior *d. conſ.* 62. *per totum.* ubi latè conſuluit Canonicum Regularem, vel monaſterium poſſe ſuccedere in feudo aperto poſtquam erat profeſſus, quia ſervitia poterant decenter præſtari per ſe, vel per ſubſtitutum. Jacobin. *ubi ſuprà num.* 4. *ad fin.* Imò minor eſt dubitatio de ſucceſſione monaſterij in feudo aperto poſt monachatum, quia tunc ceſſat ratio, quòd vaſſallus ingrediendo Religionem videatur feudo renuntiare. Ideoque hoc caſu ſi ſervitium ſit perſonale, debet admitti de æquitate ad inſerviendum per ſubſtitutum: ſin autem ſervitium poſſit per alium explicari, tunc admitti debet etiam de rigore: ita Bald. in *cap.* 1. *num.* 3. *de benefic. fœmin.* Bellamer. *d. conſ.* 48. *num.* 31. *verſ. Ultra prædicta.* Curt. Senior. *d. conſ.* 62. *num.* 6. *verſ. Octavò.*

66 His ita conſtitutis, pro ſolutione quæſtionis inquirendum eſt quæ, & qualia ſervitia huic feudo ſint annexa; & quidem perſpecto tenore inveſtituræ nullum apparet ſervitium, quod à monaſterio, vel Eccleſia non poſſit honeſtè per ſe, vel per alium exhiberi.

67 Nam in bulla inveſtituræ cavetur, ut feudum hoc ſit nobile, antiquum, & honorificum, liberum, francum, & expeditum. Quæ verba maximè ſimul juncta faciunt vaſſallum omni libertate liberum, & ab omni ſervitio abſolutum, ut formaliter inquit Calderin. *conſ.* 7. *An feudatarius, num.* 1. *verſ. Not. feudum, tit. De feud.* Oldrad. *conſ.* 234. *Factum tale enim. Quidam, numer.* 2. *verſ. Ego conſiderabam.* Et denotant libertatem, & franchitiam in omnibus, præterquam in inveſtitura expreſſatis, ut declarat Jo. Andr. in *addit. ad Speculat. tit. De præſcript. col. penult. & ultim.* Alex. *conſ* 30. *Quoniam omne, numer.* 19. *verſ. Sed per hoc dicit.* Jo. Andr. *lib.* 1. Jacobin. *de feud. in verb. Et promiſerunt. n.* 2. Seraphin. *deciſ.* 1105. *nu.* 9.

68 Servitia autem, quæ in hac inveſtitura exprimuntur, ſunt tantùm infraſcripta, videlicet ut feudatarius in ſignum, & recognitionem feudi ſummam duorum millium ſcutorum annis ſingulis Cameræ Apoſtolicæ perſolvere teneantur, ac jura colonorum ſervare. Et hoc ſervitium reale eſt, & abſque dubio præſtari poteſt per ſubſtitutum. Andr. de Iſern. *in cap.* 1. § *Qui clericus, numer.* 6. *verſ. Ubicunque, ſi de feud. fuer. controverſ.* Nam, ut inquit, Felin. *in cap. In* præ-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

præſentia, *num 47. verſ. Fallit 2. de probationib.*
ſervitium, quod præſtatur in ſignum recogni-
tionis, cùm ſit annuum, in quocunque, & quali-
cunque ſtatu mutato præſtari poteſt. Sequitur
Decius *ibid. num. 290.* Ruin. *conſ. 42. Proponi-*
69 *tur, num. 10 lib. 1.* Deinde ſequitur in inveſti-
tura, ut feudatarij teneantur ad obſequia, quæ
pro ſimilibus feudis Papæ, ac Sedi Apoſtolicæ de
jure vel conſuetudine præſtari ſolent. Quæ qui-
dem obſequia domino per vaſſallum præſtan-
da ſunt, ad inſtar eorum, quæ libertus debet pa-
trono, ut per Andr. de Iſern. *in cap. 1. num. 5. quib.*
70 *mod. feud. amitt.* Obſequia autem, quæ debet
patrono libertus, ſunt honoris & reverentiæ,
quia liberto ſemper honeſta, & ſancta patroni
perſona videri debet, *l. Liberto, ff. De obſequ.*
gloſſ. *in rubr. Cod. de obſeq. Patron. præſtand.*
Quare ambigendum non eſt, quin obſequia
hujuſmodi à religioſo vaſſallo, & Epiſcopo ho-
neſtiſſimè poſſint ac debeant Summo Pontifici,
ac Sanctæ Sedi per ſeipſum exhiberi. Ad hoc
Extravagans *Quorundam, col. 10. verſ. Habent in*
illis minores obſequi majoribus, de verbor. ſignifi-
cat.

Tandem in inveſtitura cavetur, ut ea omnia,
ad quæ tenentur feudatarij, & Marchiones
Sedis Apoſtolicæ Papæ, & eidem Sedi impen-
dere, & præſtare teneantur. Quæ verba referun-
tur ad ea, quæ ſunt ex natura contractûs feuda-
lis, id eſt, ad homagium, & fidelitatem, ut per
71 Joan. Andr. & Alex. *locis proximè citatis.* Homa-
gium autem, & ſacramentum fidelitatis hone-
ſtè à Religioſo præſtari poteſt per ſeipſum, ut
72 eſt caſus in *cap. Periculoſo, §. Verum, de ſtat. Re-*
gular. lib. 6. ubi pro feudo, quod monaſterium
habet à Domino temporali, etiàm Abbatiſſa,
vel Prioriſſa clauſuram exire debet ad homa-
gium, & juramentum fidelitatis præſtandum. Et
ibi notant omnes in Summario text. & Franc.
73 in 2. *notab.* Nec illa conſtitutio fuit ſublata, imò
expreſsè innovata à Concilio Tridentino in
cap. 5. ſeſſ 25. de Regularib. Licèt poſtea hac in
parte ſublata fuerit per declaratoriam Pij V.
quæ incipit *Decori. Sub Conſtitutione octava de clau-*
ſura Monialium: Unde ſi hæc præſtare poteſt
Abbatiſſa clauſuræ adſtricta, multò magis Re-
ligioſi, & maximè Epiſcopi, qui etſi feudum
non habeant, tamen præſtant Papæ juramen-
tum fidelitatis, ut in *cap. Ego N. de jurejurand.*
Quod juramentum eſt bigium, ut dicunt ibi
Baldus *num. 11. verſ. Ibi contra.* & Alex. de Næ-
74 vo, *num. 24. verſ. Ex quo infert.* In forma autem
fidelitatis, quam Domino præſtant feudata-
rij, nihil continetur, quod à Religioſo, & Epi-
ſcopo non poſſit honeſtè per ſe, vel per alium
explicari, ut patet in *cap. de forma. 25. quæſt. 5.*
quod refertur in *cap. 1. de form. fidelitat.* & in
75 *tit. De nov. form. in uſib feud.* Nam ad militan-
dum, præſertim in propria perſona, ex forma
fidelitatis, utique vaſſallus non tenetur. Oldrad.
conſ. 134. num. 2. in fin. verſ. Inter hæc autem non
eſt aliquem ad exercitum ſequi. Baldus *in cap. 1.*
num. 17. verſ. Inter hæc autem, in tit. De capita-
neo, qui curiam vendidit. Jacobin *de feud. in verb.*
76 *Et promiſerunt, num. 2.* & clarè probatur in *cap.*
Imperialem, §. Firmiter, de prohib. feud. alienat.
per Frider. ubi cautum eſt, ut vaſſallus tenea-
tur ire, vel mittere cum Domino ad expedi-
tionem bellicam, vel ipſi Domino ſubminiſtra-
re dimidium, reditus unius anni. Et ſic eſt in
optione vaſſalli an velit ire, vel mittere; an ve-
rò reditus ſubminiſtrare. Et eſt communis Do-
ctorum opinio, ut teſtantur Jacobin. *ubi ſuprà,*
77 *num. 26.* & Clar. in §. *Feudum, quæſt. 22.* & quòd
vaſſallus non teneatur ſequi Dominum in bello,
neque ad alia ſervitia perſonalia, niſi hoc ex-
preſsè ſit cautum in inveſtitura, cùm hoc non ſit
de natura feudi, tenuerunt Bellam *d. conſ. 48.*
num. 31. ſub verſ. Sed contra. Socin. Sen. *conſ.*
257. viſis inveſtituris, nu. 1. circa fin. verſ. Et licet.
lib. 2. Decian. *conſ. 58. Quæritur nunc, num. 42.*
verſ. Neque hic dicitur, lib. 2. Rota *deciſ. 41. num.*
78 *2. par. 1. diverſ.* Et generaliter quòd in omni
feudo ſit in electione vaſſalli an velit perſonali-
ter inſervire, an vero pecuniam ſolvere, poſt
antiquos deducit Alvarot. *in cap. 1. in fin. de pac.*
juram. firm. & in *d. cap. Imperialem, §. Firmiter.*
Jacobin. *loco cit.* Capyc. *deciſ. 10. num. 11.* Et
in Epiſcopo, qui tenet magnum & nobile feu-
dum ab aliquo Principe, notat Hoſt. in *Sum. de*
immunit. Eccleſiar. §. A quibus muneribus, verſ. Ab an-
garijs ver. ibi: Sed puto ſi Epiſcopus.

Ex quibus patet omne ſervitium in hac inve-
ſtitura expreſſum poſſe à vaſſallo religioſo, &
Epiſcopo honeſtè per ſe, vel per ſubſtitutum ex-
pediri. Et conſequenter ſi feudum fuiſſet aper-
tum antequam memoratus Religioſus eſſet E-
piſcopus, utique tranſiviſſet in monaſterium
juxta primum membrum diſtinctionis Innocen-
tij, de quo *ſuprà, num. 64.* Religio enim Fratrum
Prædicatorum hodie eſt capax bonorum immo-
bilium ex Concilij Trid. *cap. 3. ſeſſ. 25. de Regular.*
79 Verùm cùm fuerit apertum, poſtquam eſt in
Epiſcopum conſecratus, ſuccedit Eccleſia: nam
monachus, quem Canonica electio à jugo regu-
læ monaſticæ profeſſionis abſolvit, & ſancta
ordinatio de monacho Epiſcopum facit, velut
legitimus hæres paternam ſibi hæreditatem
poſtea jure vendicandi poteſtatem habet. Quæ
ſunt verba Concilij Toletani relata in *cap. Statu-*
tum 18. q. 1. & illud pronomen, *ſibi,* exponitur,
id eſt, Eccleſiæ; ſive, ut ibi per gloſſ. *in verb. Le-*
gitimus, Archid. & Turrecrem.

80 Ideoque cùm Archiepiſcopus Goanus in In-
dijs Orientalibus in viſitatione liminum inter
alia quæſiviſſet, an ſpolia Epiſcopi Regularis
morientis ab inteſtato pertinerent ad Cameram
Apoſtolicam, an ad ſucceſſorem beneficij, &
bo. me. Cardinalis Serra teſtatus eſſet, Cameram
Apoſtolicam ibi quoad ſpolia nihil prætendere:
Sacra Congregatio Concilij reſpondit bona poſt
conſecrationem acquiſita ad propriam Eccle-
ſiam pertinere per *d. cap. Statutum, & doctrinam.*
Navarr. *de reditib. Eccleſ. q. 1. in 9. admonit. n. ...*
& ſeq.

81 Unde quemadmodum Cathedralis Eccleſia ad
quam Regularis aſſumptus eſt, ſuccedit in bonis
allodialibus ei poſt conſecrationem delatis: ita
& in feudalibus, de quibus agitur, quia cùm ſer-
vitia illis annexa non ſint incompatibilia cum
ſtatu Regulari, ſicut in illis ante conſecrationem
ſucceſſiſſet Religioſus ad utilitatem monaſterij,
ut fusè oſtenſum eſt ſupra, ita poſt conſecratio-
nem ſuccedit Epiſcopus ad utilitatem Eccleſiæ.
Idque ad exemplum monachi, qui effectus eſt
Comes per Papam: ſuccedit enim in feudum
aper-

apertum poſtquam factus eſt Comes, tanquam
poſtliminio reverſus, in integrum reſtitutus, &
habilitatus. Ita Bald. *in conſ. 275. quod prore-*
83 *gula, numer. 7. verſ. Pone quod Monachus, lib. 2.*
Quod longè magis procedit in Regulari ad Epi-
ſcopatum evecto. Nam etiamſi ſervitia feudo
annexa requirerent induſtriam perſonæ juxta
tex. in *l. Inter artifices, ff. De ſolut.* & in *cap. fin. de*
off. deleg. Tamen ex quo factus eſt Epiſcopus,
cenſetur habilitatus ad inſerviendum per ſubſti-
tutum, ut eſt tex. in *l. Ad ſimilitudinem, C. De*
Epiſcop. & cleric. & tradunt Præpoſitus in *cap. 1.*
§. Et quia, col. 6. poſt med. verſ. Reſpondeo, de
his qui feud. dar. poſſ. Calder. *d. conſ. 2. numer. 1.*
verſ. Item hoc probatur, de feud. Jaſ. *conſ. 117.*
In cauſa & lite, num. 2. verſ. Ad prædicta accedat,
quod etiam effectus Epiſcopus, volum. 4. Cephal.
conſ. 1. numer. 4. verſ. Tertio quicquid. Martin.
Lauden. in *cap. 1. §. Et quia vidimus, qui feud.*
dar. poſſ. ubi refert hanc controverſiam de facto
contigiſſe in Epiſcopo Palmen. & præſtantiores
Doctores Bononienſes, & Papienſes conſuluiſſe,
Epiſcopum eſſe ſucceſſibilem in feudo paterno,
prout etiam refert Jacobin. in *tract. de feud. in*
verb. Et quibuſcumque. numer. 4. verſ. Contrariam.
85 Et ita communiter ſervatur. Nam Epiſcopi, &
Cardinales retinent feuda ad eos devoluta jure
ſucceſſionis, ne dignitas potiùs decrementum,
quàm incrementum eis attuliſſe videatur, & ſine
controverſia admittuntur ad præſtandum quod-
cunque ſervitium per ſubſtitutum, ut atteſtatur
Julius Clarus in §. *Feudum, q. 76. circa fin. verſ.*
Cæterum communiter ſervatur.
86 Neque obſtat, quod hoc caſu verſemur in Epi-
ſcopo Regulari, qui per conſecrationem non
fuit abſolutus à voto paupertatis, ſed adhuc re-
manſit in ſtatu incompatibili cum acquiſitione
dominii feudalis gloſ. *in cap. Statutum in verb.*
Legitimus, 18. quæſt. 1. & in *cap. De Monachis,*
in verb. Diſcedere, 16. quæſt. 1. S. Tho. in 2. 2. *qu.*
87 *185. art. 8.* & probatur in *cap. Cum olim, il 2. verſ.*
Præterea, de privileg. ubi Monaſterium, cui Ca-
nonicus Regularis in Epiſcopum jam promotus
mille marabatinorum donaverat, fuit condem-
natum ad illorum reſtitutionem, quia, ut ibi di-
cit gloſ. in *verb. Reſtitutionem*, qui nihil habet, ni-
hil donare poteſt.
88 Id inquam non obſtat, quoniam, ut reſpondet
d. gloſ. quicquid Religioſus poſt ſuam conſecra-
tionem acquirit, non ſibi, ſed Epiſcopatui ac-
quirit. Et, ut inquit D. Thom. *ubi ſupra in re-*
ſponſ. ad 3. non vendicat hæreditatem ut pro-
priam, ſed quaſi Eccleſiæ debitam. Et ſic non
89 frangitur votum paupertatis. Imo quod plus eſt
ſi frater Minor promoveatur ad Epiſcopatum,
quamvis talis dignitas non faciat eum capacem
ſucceſſionis, quia non liberat à ſubſtantialibus
regulæ: tamen bona, quæ ipſi fratri Minori jam
aſſumpto obveniunt, remanent apud Eccleſiam,
ad quam eſt aſſumptus, ut poſt Bart. Bald. & Fe-
deric. de Sen. firmat Nicolaus de Ubald. *in tract.*
de ſucceſſ. ab inteſtat. clericor. in 1. part. num. 3.
& 4. & ex modernis Navarr. *conſ. 7. incipit, Qui-*
dam Archiepiſcopus olim frater Minor. num. 1. de
ſolut. & reſolvit Rota *deciſ. 115. per tot p. 4. tom. 2.*
recent.

Confirmantur prædicta, quia in hac inveſti-
tura ex deſcendentibus maſculis Diomedis pri-
mo loco vocantur filius major natu, & nepos
major natu laici, excluſis perſonis eccleſiaſticis,
quæ matrimonium contrahere non valuerint, id
eſt clerici in ſacro ordine conſtituti, & ſolemni-
ter profeſſi. Nam his duobus modis ſolemniza-
tur votum impediens matrimonium contrahen-
dum, & dirimens poſtea contractum, ut *cap. 1.*
De voto, lib. 6. & paulò poſt ſequitur in inveſti-
tura: laicis verò omnibus ceſſantibus ex præfa-
tis clericis major natu ſubintret. Quæ verba vi-
dentur intelligenda de illis clericis, ſeu perſonis
eccleſiaſticis, quæ extantibus maſculis fuerant
à feudo excluſæ; & ſic de conſtitutis in ſacro
Ordine, vel ſolemniter profeſſis. Non enim in-
veſtitura diſcretivè loquitur de clericis, vel mo-
nachis, ſicut ſit in *cap. 1. §. Qui clericus, ſi de*
feud. defunct. &c. & in alijs concordantibus; ſed
90 loquitur ſimpliciter de clericis. Et cum feudum
ſit beneficium Principis, *cap. 1. §. Beneficium,*
in quibus cauſ. feud. amitt. ac proinde ſit pleniſ-
ſimè interpretandum, *l. fin. ff. De conſtit. princ.*
Præpoſ. in *cap. 1. §. Et quia, col. 18 a te med.*
verſ. Item quia beneficia Principis, de his qui feud.
91 *dar. poſſ.* utique in hac favorabili materia cleri-
corum appellatione veniunt clerici etiam regu-
lares, ut per Abb. *in rubr. de vit. & honeſt. cle-*
ric. numer. 15. Paul. de Caſtr. *conſ. 336. in hac*
ſubſtitutione, numer. 3. lib. 1. Imò veniunt etiam
Epiſcopi ſecundum Abbatem in *cap. Cum tibi,*
92 *numer. 40. de verb. ſignificat.* Unde quatenus præ-
dicti aliàs eſſent inhabiles ad ſerviendum; ta-
men cum ex forma inveſtituræ ſint habilitati ad
ſuccedendum, intelliguntur etiam habilitati ad
ſerviendum per ſubſtitutum, arg. *l. Quidam con-*
ſulebant, ff De re judicat. Et hanc regulam ponit
Andr. de Iſern. in *cap. 1. in fin.* & poſt eum Bald.
ibidem n. 6. verſ. Adde talem regulam, & Afflict. *col.*
4. in princip. de milit. Vaſſall. qui arma bellic. depoſuit.
Alex. *d. conſ. 10. n. 16. & 17. lib. 5.* Pedemon.
deciſ. 27. n. 15. & 16.
93 Nec refert quod in inveſtitura vocetur cleri-
cus major natu. Quia nihilominus ſuccedit mo-
nachus, & Epiſcopus. Paul. de Caſtr. *conſ. 336.*
In hac ſubſtitut. numer. 30. libr. 1. juncto themate
conſilij.
94 Poſtremò in hac materia illud accuratè obſer-
vandum videtur, quod etſi liber feudorum ſit
authenticus, & allegari poſſit ad deciſionem cau-
ſarum in materia feudali, & liget etiam eccle-
ſiam, & eccleſiaſticas perſonas, Bald. *in cap.*
Cæterum, num. 2. de judic. & alii apud Clar. *in §.*
Feudum, q. 3. verſ. Sed nunquid: tamen hoc vi-
95 detur omnino limitandum quoad illa capitula,
quæ ſtatuunt nominatim contra eccleſias, &
perſonas eccleſiaſticas, prout facit *d. cap. 1. §.*
Qui clericus, ſi de feud. defuncl. &c. & alia capitula
ſupra citata *n. 59.* Quia talia ſunt contra liberta-
tem eccleſiaſticam, & non valent, ut per Bald.
conſ. 275. Quod regula, nu. 9. verſ. Papa etiam lib.
2. Oldrad. *conſ. 270. In quæſtione propoſita, nu. 9.*
verſ. Et tu inſtabis amice.

Nam & leges Imperiales, quæ ſpecificè diſpo-
nunt de eccleſijs, & eccleſiaſticis perſonis, ac
bonis earum, quales ſunt quæ habentur in titu-
lis, *de ſacroſ. eccleſ. de Epiſc. & cleric*, & con-
ſimiles, non valent ex defectu poteſtatis, ut eſt
text. celebris in *cap. Eccleſia S. Mariæ*, & ibi
notant omnes, infra eodem, & fusè dictum eſt
ſu-

66 ſupra num.25.& ſeqq.unde leges civiles,quæ loquuntur de emphyteuſi eccleſiæ , ſervari non debent ſecundum Abb. in cap. in præſentia, num. 28.verſ. Ego in hoc dubio, de probation. Et idem eſt in conſtitutionibus laicorum ſuper rebus ſpectantibus ad eccleſias, vel perſonas eccleſiaſticas,etiam ratione dominijutilis tantum,ut probatur in hoc capitulo ſecundum ea , quæ dicta
97 ſunt ſupra,num.20.& 52. Quod ſi ita eſt in legibus Imperatorum, ac Principum, multo fortius obſervandum erit in conſtitutionibus feudalibus,quæ non emanarunt à Principe,ſed à privatis hominibus;nempe Roberto Otto,&Gerardo Agapite non habentibus authoritatem leges condendi,ut advertit Bellamer.d.conſ.48.num. 33.verſ.Item fac quod quæſtio loquitur de jure. Qui
98 propterea,num.33 verſ.Quid dicendum, in fin. firmat communem eſſe opinionem , quod jura feudorum non ligent. Et quamvis hodie contraria opinio frequentius ſit recepta ; tamen hoc i-
99 deo eſt , quia ex quo liber feudorum fuit pro authentico obſervatus,& allegatus ſupra hominum memoriam, uſus tanti temporis vim habet privilegij,ut ait Molin,in conſuetud.Pariſ.feud.in
100 princip.numer.46.& Clar.loc.citat. At hæc ratio non militat in capitulis,quæ ſunt contra libertatem eccleſiaſticam , quia in talibus conſuetudo utcunque immemorabilis non valet, nec habet vim privilegii, cap.Cum terra,& ibi Abb.in 2.notab. de elect. Collect. in cap. 1. numer.30.circa fin.De conſuetudin.& hodie expreſſum in Conſtitutione ſanct. mem. Urbani VIII. quæ incipit: Romanus Pontifex edita die 5. Junij 1631. Et hic junge quæ dicta ſunt ſupra n.52.

Nec refert quod Dec. conſ. 131. Revocatur in dubium,numer.3 dicat jura feudorum videri approbata ab Eccleſia : ubi canones expreſſe non contradicunt: quoniam hoc poteſt admitti in illis tantum juribus feudalibus , quæ generaliter loquuntur,prout colligitur ex ipſomet Dec.n.2. verſ.ad hoc facit,& ita intelligi debet Bald. quem Dec.allegat,in cap. Cæterum , numer. 2. de judic. dum ait conſuetudines feudales habere locum etiam in feudis eccleſiaſticis. At ſecus eſt in illis juribus, quæ de eccleſijs, & earum perſonis ac rebus ſpecificè diſponunt , quia ponunt falcem in meſſem alienam,& non valent, prout de legibus Imperatorum diſtinguitur per canoniſtas in cap.1.infr.de nov.oper.nunciat. & poſt Abbat. & alios dixi ſupra n.32.Quare cum capitula feudalia excludentia à ſucceſſione Clericos , & monachos hac in parte non habeant legis authoritatem;Conſequens eſt , ut in hoc articulo ſervandi ſint canones, qui clericos, & monachos non repellunt,ut ſupra diximus num 5.Felin. in d.cap.In præſentia,num.44.verſ.Et non dicas,de probat.

101 Hic accedit quod in prædictis capitulis excludentibus clericos,& monachos non comprehenduntur Epiſcopi propter excellentiam dignitatis Epiſcopalis Cephal.conſ.1.num. 4. verſ. Quicquid;ac proinde in eorum ſucceſſione ſervabitur jus commune, ut diſponitur in cap. 1. §. Strenuus, de cognit. feud. Bald. conſ. 328. Cum in cauſa , in fin. verſ. Declarando id, quod dixi lib. 3. Paul. de Caſtr. conſ. 262. Dico quod Epiſcop. in fin libr. 2. Clar. in §. Feudum , in quæſt.3.

102 Ac demum cum præſens feudum uti proveniens ab eccleſia Romana ſit eccleſiaſticum. Bald. in Prælud.feud.in ult.diviſion. Imol. in c. fin. numer. 36 verſ.Item feudorum aliud eſt eccleſiaſticum, infra
103 de feudis. Iura feudorum ſuperius allegata , quæ prohibent clericos , & religioſos ſuccedere in feudo ſæculari conceſſo à Principibus ſæcularibus, ad hoc feudum Eccleſiaſticum non extenduntur ; Nam Principes laici veriſimiliter nolunt in ſuis feudis ſecularibus admitti eccleſiaſticos :ſed è contra in feudis eccleſiaſticis non eſt veriſimile , ut apoſtolicus voluerit excludere ſuum genus eccleſiaſticorum. Ita in terminis Jaſon in conſ.117.In cauſa & lite,numer.1.col.2.verſ.
104 Secundo principaliter vol. 4. ubi etiam ſubdit in feudo eccleſiaſtico ceſſare rationes ponderatas in præallegatis capitulis excludentibus clericos , & religioſos à ſucceſſione feudi , nempe quod deſinant eſſe milites ſæculi qui facti ſunt milites Chriſti, & nemo militans Deo implicet ſe negotiis ſæcularibus. Hæ namque rationes non applicantur feudo eccleſiaſtico, quia Religioſi, & epiſcopi propter hoc non deſinunt eſſe milites eccleſiæ , & poſſunt impendere ſervitia feudalia ſecundum eorum qualitatem, & conditionem,ut latius per eum , & ſequitur deciſio Pedemontana 27.n.17.in 5.fallentia.

105 Ex quibus concludendum videtur feudum hoc debere in eccleſiam epiſcopalem tranſire quoad commoditatem dominii utilis, durante tamen vita naturali ipſius epiſcopi.Nam, ut inquit Bald.in auth.Niſi rogati.n.15.C. Ad Trebell. interim donec vivit vaſallus feudum non redit ad dominum , ſed eccleſia habet commoditatem ſi ſervitium juxta conditionem feudi non minus decenter præſtare poſſit eccleſia , quam vaſallus. Et idem Bald.in cap.1.n.1.verſ. Si ergo feudum de milit.vaſſal.qui arm. bellic. depoſuit. Et ibi etiam Alvarot.col. 2. Alex.dicto conſ.10.n.10.14.& 17. lib.5.Felin in d c. In præſentia.num.46.verſ.Secundo.

106 Nec prædictis obſtat quod jura feudalia, quæ ex ſui natura non tranſeunt,niſi ad hæredes ſanguinis, ut Regnum, Ducatus, Baronia minimè tranſeant in monaſterium , vel eccleſiam , ſed remaneant generi,ut inquit Bald in l. Deo nobis. §.Hoc etiam.n.4.C.De Epiſcop.& cleric. poſt gloſſ. ordinariam in cap. Scripſit nobis, in verb. Dignitatem,27.qu.2.Felin.in d. cap. In præſentia, numer. 44.verſ.Ad idem quod notat Bald.& ibi etiam Dec. numer. 289. de probat. Spec. in tit. De ſtat. Monach. §. 1.numer. 15.dicens ita ſervari de facto.

107 Etenim hujuſmodi authoritates vendicant ſibi locum in ſucceſſione , per quam feudum tranſit in perpetuum ad manus mortuas,adeo ut nunquam ſit reverſurum ad dominum , juxta text. in cap. 1.§.1.De alien.feud At in caſu præſenti ſecundum concluſionem ſuperius firmatam monaſterium,& eccleſia non ſuccedunt in feudo in perpetuum,nec ſunt vaſalli,ſed habent ſolam commoditatem dominii utilis vivente feudatario;unde prædictæ authoritates non applicantur.Et ita ſeipſum declarat Bald.in cap. 1.n. 1. verſ. Si ergo feudum, & ibi etiam Alvarot col. 2. de milit. vaſſall.qui arm.bell.depoſ. & idem Bald. hic numer.19.Alex.d.conſ. 10. numer. 17. lib. 5. Capyc.deciſ. 0.num.5.& 10.& quamvis Præpoſ. in

in cap. 1. §.Et quia, col.13,ante med. verſ. Aut loquimur de iis qui feud. dar. poſſ. opinatus fuerit monaſterium etiam durante vita feudatarij non ſuccedere in feudo , quod tranſit ſolum in hæredem ſanguinis:tamen loquitur ex capite ſuo, & in prima opinione non eſt contradictor, ut dicunt Capyc. d. deciſ. 10. n. 6. & 10. & Clar.in §.Feudum,quæſt.78. verſ. Quæ tamen opinio.

108 In glo. prima. Quæro cum Innocentio , an Principis reſcriptum, lex, vel ſtatutum in læſionem juris alterius valeat, necne.

109 Pro ſolutione duo caſus principales ſunt diſtinguendi. Primus eſt cum Princeps aufert jus alteri quæſitum, vel acquirendum de jure naturali ideſt gentium, ut ſunt dominia, obligationes, & hujuſmodi,quæ non dantur à jure civili,
110 ſicut dantur actiones,l.Ex hoc jure, ff. De Iuſtit. & jur.inſtit. de rerum diviſ. §. Feræ quoque beſtiæ ; ſed proveniunt à jure gentium , quod etiam dicitur
111 jus naturale,quia naturali ratione inductum eſt, ut inſtit. de rerum diviſ. §. Singulorum , ſecundum Innoc.hic.n.3.circa fin.verſ. De jure autem naturali.& Compoſtel.n.3.

112 Et in hoc primo caſu ſubdiſtingue : Nam aut princeps auferendo jus alterius procedit ſine juſta cauſa, & hoc eſt certum:& concludendum eſt ſecundum Innocentium , n. 2. hujuſmodi reſcriptum,aut legem, vel ſtatutum non valere, ut l. fin. C. Si contra jus , vel utilitat.public. Et concordant Compoſtell. n. 1. Hoſt. eod. n. in verb. Ut ſi quis, verſ. Hoc enim. Joan. Andr. n. 15. & 16. Felin. n. 27. & reliqui omnes. Et hanc dicit eſſe opinionem Canoniſtarum, & Legiſtarum Abb. hic. n. 11. verſ. Si autem non ſubeſt cauſa, per text. in Clement. Paſtoralis de re judicat.ubi habetur, Imperatorem non poſſe tollere ea, quæ ſunt de jure naturali ; & ſic
113 non poteſt Imperator alicui rem ſuam auferre, quia licet habeat juriſdictionem in univerſos, l. De precario,ff.Ad leg.Rhod.de jact.non tamen habet dominium rerum privatarum, quæ à principio fuerunt conceſſæ occupantibus , ut inſt. de rerum diviſ Quaſi per totum, ſecundum Abbatem , & Felin. locis proximè citatis , & conſtat ex dictis ſupra n. 51. Eandem concluſionem poſuit Bart. in proœmio Digeſtorum , per text. Quem dicit meliorem de mundo in l. venditor. §.Si conſtat. ff. Commun. prædiorum , per quod dicit nec principem , nec civitatem poſſe aliquem privare dominio rei ſuæ ſine cauſa. Et quamvis non deſint contradictores, ut hic per Felin.n.33.verſ Secundum vero membrum, tamen
114 hæc opinio eſt communior, & rationabilior, ut dicit Raphael Fulgoſ. in d.l fin.C.Si contra jus & Felin.loco proximè citato. Et patet ex cumulat. per Ant Gabr.comm.concl. libr. 3. in tit. De jure quæſit. non toll. concl. 1. n. 1. & eam ſequitur D. Thom. dicens hujuſmodi leges eſſe tyrannicas in quodlib.12. art.24. in fin. Et hoc membrum declara ſeptem modis,ut hic per Fe-
115 lin. n.40. Et ſicut non valet reſcriptum , lex, vel ſtatutum ; ita nec conſuetudo , ſecundum Innoc.d. n. 2. verſ. Et ſicut reſcriptum , Hoſt. n. 4. & Jo. Andr. n. 16.verſ. Et ſicut non valet.

116 Non obſtat quod rerum dominia videantur haberi per leges Imperatorum, ut cap. Quo jure, 8.diſt.Ergo legibus , & ſtatutis poſſunt auferri. Quoniam ut reſpondet Compoſtell.hic. n.6.ad fin. verſ. Sed videtur, & Jo.Andr. num. 24. à jure gentium deſcendunt dominia,ſed per leges principum diſtinguuntur modi per quos dominia acquiruntur,ut ff.De De acquir.rer. domin. per totum.ſequitur Ruin,conſ.21. Viſis omnibus. n. 3. vol.1.& Felin.hic.n.49.verſ. Secundum eſt. An au-
117 tem Papa ſine cauſa poſſit auferre alicui officium , vel beneficium , examinavi latiſſime in cap.Conſultationibus,infr.de cler. ægrotant. & plura in utramque partem congerit hic Felin. n. 40. uſque ad n.45.

118 Aut princeps auferendo jus alterius procedit ex juſta cauſa, idque ſimiliter eſt certum:& tenendum eſt reſcriptum,legem vel ſtatutum valere , vel ſi quis ſepulcrum, ff.De religioſ.& ſumpt. funer.C.Pro quib. cauſ. ſerv. pro præmio libert. accipiant,per totum.Innoc.hic.n.2.in fin. verſ. in caſibus tamen , & n. 3. Compoſt. n. 4. Hoſt. eod. num.verſ. Et hoc verum eſt. Jo. Andr. n. 18. verſ. Et hoc vera. Abb. n. 11. Ideoque per præſcriptionem à jure civili inductam privatur quis jure ſuo,l.Bene à Zenone,C.De quadrien.præſc. & propter delictum bona confiſcantur , C. De bon.damn.per tot. Item per legem humanam certo caſu inducitur ſervitus , ut in cap. Ita quorumdam, de Iudæis, contra libertatem , quæ eſt de jure naturali , ut c. Ius naturale 1. diſt.

119 Et juſta cauſa auferendi jus quæſitum de jure gentium eſt favor publicus, ut l. Item ſi verberatum , §. 1. ff. De rei vendicat. l. Lucius, ff. De evict. & not. in l. Antiochenſium , ff. De privil. credit. Abb. d. n. 11. circa fin. verſ. Sed cauſa exiſtente,& Felin.n.27. verſ. cauſa autem, pleno Anton. Gabriel , commun. concluſ. lib. 3. in tit.De jure quæſit.non tollen.concl.2.n.1. adeò ut in hoc caſu valeat reſcriptum , etiam ſi in eo non fuerit derogatum regulæ de non tollen. jus quæſitum.Saye. ſuper d. regula.quæſt.19.& deciſ.penult. lib.2.& ſuit multoties reſolutum in Rota,ut dixi in cap.Cæterum,n.32 & 49. infra de reſcriptis. Et hoc ſecundum membrum,quod princeps ex juſta cauſa poſſit rem alterius auferre, declara notabiliter quatuor modis,ut hic per Felin.à n.28. uſque ad n. 32.

120 Aut denique dubium eſt, an juſta cauſa ſubſit, necne:& tunc Cyn. & communiter legiſtæ,in l. Reſcripta, C De precib. Imperat.offerend. tenent præſumi pro Principe, quod fuerit motus ex juſta cauſa.Et idem tenet gloſſ. gloſſ.fin in l.Relegati ff.De pœn.dicens magnam, & juſtam cauſam eſſe principis voluntatem.Butr.hic.n.22. verſ.aut eſt dubium , & Cardin. in 6. quæſt.& Imol. n. 18. verſ.Si autem eſſet dubium ; & pro hac opinione plurimos cumulat , eamque dicit eſſe magis communem Anton Gabriel commun.concl.lib.5. d. tit. De jure quæſito non tollen. concl. 3. n. 4. & 5.

121 Quinimo dicunt Doctores in Principe , qui ſuo reſcripto aufert dominium de jure gentium quæſitum privato,uſque adeo cauſam præſumi, ut contra hujuſmodi præſumptionem contraria probatio non admittatur, Cyn.in d. l. Reſcripta, circa fin. C. De precib. Imper. offerend. Butrius & Imol. locis citat. Felin hic. n. 60. verſ. Et
122 adeo procedit , ſed hoc dictum , ut inquit Abb. hic

hic.n.14.videtur ſatis durum,& nullo jure aperte probatur, & in contrarium poteſt allegari text.in Clem.*Paſtoralis*, *de re judicat*. & illud dictum reprobat Cravet.in *conſ*.135.*Verba decreti*, *n*.42.*verſ*.*Imo iſto caſu*.ubi citat plurimos, & in princ. ejuſdem, n. 42. concludit aſſertionem
123 Principis ſuper juſta cauſa non eſſe probationem, ſed tantum operari, ut transferatur onus probandi in adverſarium, & allegat Angel. in *conſ*.368.*Sereniſſimus Princeps Venceſlaus*, *n*.2. & Roman.in *conſ*.367.*Circa primum*,*n*.38.Com. in *conſ* 32.*In hac conſultatione*,*n*.9.*col*.6,*verſ*.*Et maxime cum Pontifex libr*.1.alios citat Gabr. d. *concl*. 3.*n*.3.
124 Imo in Principe reſcribente contra jus tertio quæſitum de jure gentium abſolutè cauſam non præſumi tenuerunt Abb.hic d.*n*.14.*verſ*.*Hoc dictum*,Dec.*n*.27.& Felin *n*.66.*verſ*.*Ex quibus redditur dubia*,& alij plures apud Anton.Gabriel *d*. *concl*.3.*n*.1.
125 Quia tamen in practica ſervaretur prima opinio,ut dicit Abb.*loco cit*.eam poteris limitare quatuor modis.Et primo eam limitabis ut non procedat quando Princeps reſcribit contra jus quæſitum ex ſuo contractu; ad hoc *l*. *Cæſar*.*ff*. *de publican* & *vectigal*. & *cap*. 1. *de probat*.ubi text. optimus. Quam limitationem poſuit etiam idem Abbas in *conſ*.3. *Nitar in præſenti in penult*. *col*.in 27.*qu*.*lib*.2. & Bertrand in *conſ* 15.*n*.4 *vol*. 1,*verſ*.*Secundo reſpondetur*,& in *conſ*.233.*n*.3.*vol*. 2.& Gabr.*d*.*concl*.3.*n*.13. & ex hoc infert Abb.
126 *hic n*.15, ut Princeps non poſſit ſuo vaſſallo ſine cauſæ cognitione feudum auferre,quia in feudo
127 eſt quidam contractus, ex quo ultro citroque naſcitur obligatio,ut in *cap*.*De forma*, 22.*qu*.5. juncta gloſ.in *l*.*Liber homo*,*ff*.*De verb*.*obligat*.Item de natura feudi eſt, ut non auferatur niſi cauſa cognita,ut in *cap* 1. *de natur*.*feud*.& in *cap*.1. *de feud*.*ſine culpa non amitt*.*in uſib*.*feud*.& in hac ſpecie conſuluerunt Dec.*conſ*.689.*viſo puncto*.Pariſ. *conſ*.11 *Caſtrum iſtud*, *n*.55.& 111.*lib*.1.Socin. Jun.*conſ*.94.*Conſilium*,*n*.3.*vol*.2.& paſſim alij.
128 Limitabis ſecundo, ut non procedat ſi princeps reſcribat contra conceſſionem ſuam etiam gratuitam,puta conferendo officium,vel beneficium à ſe prius alteri collatum: in tali enim reſcripto non præſumitur cauſa, ſed potius Princeps præſumitur circumventus, tex. eſt in cap. *Cum olim infra de re judicat*. ubi ſi Papa conferat alicui beneficium unius,& dicta collatio repugnet ordinationi à ſe prius factæ in favorem alterius, ſecunda diſpoſitio irritatur, prima remanente,ea ratione,quia ipſam ſecundam feciſſe cenſetur tanquam circumventus in ea, quam prius fecerat,vel ex oblivione, vel facto ipſius collitigatorij.Et ita de hoc eſſe ibi caſum expreſſiſſimũ dixit Roman.*conſ*.298.*circa præmiſſam*,*n*.1. *verſ*.*Secundo eadem conclusio* quem ſequitur Ruin. *conſ*.98.*Quia per privilegium n*.22. *volum*. 4. Dec. *conſ*.588.*Viſo puncto*,n.18 Socin.Jun.*d*.*conſ*. 94. *n*.3.*vol*.2.& Ferrett.*conſ*.6.*Factum tale eſt*,*alias n*.
129 4. & hæc præſumptio circumventionis eſt juris & de jure, quæ contrariam probationem non admittit,ut ibi voluit ſingulariter Innoc.*in princ*. cum quo concordant Hoſt *n*.5 Joan. Andr. *n*.4. Bellam.*n*.2.Cardin.*n*.9 *verſ*.*Et dicit Innocen*. Alex.de Nevo,*n*.22 & Felin.*n*.5.*col*.5.*verſ*.*Am*-*plia iſta*,& conſuluit eleganter Bald in *conſ* 327. *Pridie enim*,*n*.4.*volum*.1.Ruin. *ubi ſupra*, & concordant plures,quos citat. Apoſtil. ad Rom. *d*.
130 *conſ*.298.*lit*.B. Porro in conceſſionibus Principum prima attenditur,nec per ſecundam primæ derogatur,ut conſuluit Roman.*d*.*conſ*.298.*per totum*,& alij quos cumulat Anton. Gabr. *comm*. *concl*.*lib*.3.*in tit*.*De jure quæſito non toll*,*conſ*.7.*n*.4. & 5.
131 Limitabis tertiò, ut præſumatur pro Principe reſpectu ſubditorum dumtaxat, non autem reſpectu aliorum,ut notabiliter voluit Innocen. in *cap*.*Inquiſitioni*,*n*.4 *de ſentent*.*excommunicat*. ubi quod ſi Papa mandat laico ſibi non ſubjecto in temporalibus,ut det alicui rem ſuam, talis non tenetur ei obedire niſi appareat legitima cauſa ſic præcipiendi,cum non ſit ei temporaliter ſubjectus:& idem colligitur ex Clem. *Paſtoralis de re judicat*. ubi ponderatur quod Rex Siciliæ non ſuberat Imperio. & hanc limitationem approbat hic Abb.*n*.15.*verſ*.*Item limito*,& Felin.*n*.62. *in fin*.*verſ*.*Limita* 3.& idem Abb in *cap*.1.*n*. 4 *in fin*.*de cauſ poſſ*.& *propriet* Ruin.*conſ* 91.*Quæritur*, *n*.5.*volum*.1.& *conſ*. 123.*Viſa facti ſentent*, *n*. 23. *volum*.3.
132 Limitabis quartò,niſi cauſa in reſcripto Principis expreſſa ſit frivola,ſeu irrationabilis.Tunc enim princeps quamvis reſcribat ex certa ſcientia,motu proprio, & de plenitudine poteſtatis,tamen præſumitur circumventus. & tales literæ ſunt ipſo jure nullæ,& ita ſingulariter limitat Dec.in *conſ*.576.*Pro reſolutione*,*n*.10. Bolognett *conſ*.2.*n*.45. Socin.Sen. *conſ*. 273. . . . . . *ante fin*.*vol*.2.Ruin. *conſ*.123. . . . . *n*.3. *vol*. 3. alias limitationes ad prædictam regulam ponit Anton.Gabr.*dicta concl*.3. *De jure quæſit non toll*.& latius an, & quando cauſa præſumatur in principe reſcribente contra jus tertij,vide Præpoſitum in *cap*.*Venerabilem*,§.*Quod autem*,*col*.1.*in* 3. *notab*. & *ſeq*.*Qui filij ſint legit*.
133 Secundus caſus principalis eſt quando reſcriptum, lex, vel ſtatutum lædit jus alterius in eo, quod ad eum pertinet de jure civili, prout ſunt actiones,quæ à jure civili ſunt proditæ,ut *l*. 2. *ff*. *De origin*.*Iuris*,& *l*.*Ex hoc jure in fin*.*ff De juſt*.& *jur*. & in hoc.2.caſu Innoc.*hic*, *num*. 3. *verſ*.*Ubi vero reſcriptum*.Compoſtell.*n*.5.Hoſtien *n*.4 *verſ*.*Ubi vero*.Joan.Andr.*n*.19.& Felin.*n*. 54. *in fin*. *verſ*.
134 *Quarta concluſio*,diſtinguunt ſic:Aut reſcriptum, lex, vel ſtatutum perimit jus alterius omnino, vel denegat ex toto agendi poteſtatem: & non valet niſi adjiciatur clauſula,*non obſtante lege*,&c. arg.*l*.*Si quis in princ*.*teſt*.*ff*.*De legat*. 3.& authent. *Hoc inter liberos*,*C*.*De teſtam*.arguendo à lege ad ultimam voluntatem, quæ ſimiliter lex dicitur, ut §. *Diſponat*. *auth*. *de nup*. & melius ſecundum Hoſt *ubi ſup*. probatur in *cap*. *Nonnulli infra de reſcript*.& in *cap*. *ult*. *De Capell monach*.& quod di-
135 ctum eſt niſi adjiciatur clauſula *non obſtante*,&c. locum habet etiam quando alias conſtat de expreſſa voluntate Principis ſecundum Compoſt. *d*.*n*.5.Hæc tamen non procedunt in litteris Papæ
136 contra jus tertij, quia non dicitur conſtare de illius voluntate per quaſcunque derogationes, niſi expreſſè fuerit derogatum regulæ de jure quæſito non toll. ut reſolvit Rota coram Card. Seraphin *deciſ*.1082.*n*.6.7.& 8.Quæ quidem deroga-

gatio requiritur in jure quomodo libet quæſito, & cujuſcumque ſit generis.Cæſ.de Graſſ. *deciſ*.1.*n*.4.*de verb*.*ſignif*.
137 Verum tamen etſi reſcriptum, vel lex auferre poſſit actionem modis prædictis, ut eſt communis opinio ſecundum Abb.*hic num*.3. non tamen poteſt illam ſic auferre quin reddat juſtitiam,quia id eſſet contra jus naturale. Et ita ex mente aliquorum declarant Innoc. *hic num*. 3. *verſ*.*Sed* & *tunc*,*ut quidam dicunt*,& Compoſtell. *num*. 6. *eod*. *verſ*. & tenent Jo. Andr. *num*. 21. Abb. *d*. *numer*. 13. & Felin. *numer*. 55. Nam hoc caſu ſit reditus ad primævum jus in
138 quo non erant actiones, ſed manu regia adminiſtrabatur juſtitia, d. *l*. 2. & ſic habes caſum, in quo ſine actione formali quis poteſt agere ex ſola obligatione juris gentium, ſecundum Abbat. & Felin. locis citatis, & ſequitur Alex. *conſ*.1.*Ponderatis*, *num*. 31. *verſ*.*Non obſtat*, *lib*. 5.
139 Aut ex hujuſmodi reſcripto, lege, vel ſtatuto jus alteri competens de jure civili non aufertur, ſed differtur, & tunc valent, ut *l*. *Quoties*, C. *De precib*. *Imper*. *offerend*. Innoc. *d*. *numer*. 3. *poſt med verſ*.*Si verò non auferatur jus*.Compoſtell. *numer*.6. *eod verſ*. Hoſt. *numer*. 4. *verſ*. *Ubi verò reſcriptum*,Jo Andr.*numer*. 22. Abbat. *num*. 12. & Felin. *numer*. 47. dicentes Principem poſſe inferre modicam læſionem,puta dare dilationem debitori,ut non poſſit interim conveniri,d.*l Quoties*.Idem tradit Alex *conſ*.216.*Non arguendo*,*n*.15.*lib*.2.
140 Cæterum indiſtinctè jus merè civile tolli poteſt,ſi is,qui habet juriſdictionem ſuper eo jure, de hoc facit legem municipalem, ſecundum Innoc.*n*.4.& Jo. Andr.*n*.23.
141 Poſtremò addunt Innoc. d. *numer*. 4. *verſ*. *Ius autem naturale*. Compoſtell. *numer* 8. Jo Andr. *numer*.25.& Felin. *numer*.26. quod etſi lex civilis non poſſit tollere in totum jus naturale; poteſt tamen illud diſtinguere, & adjuvare, eique addere,vel detrahere, ſicut lex civilis, vel Canonica diſtinguit illud Evangelij.*In ore duorum*, *vel trium ſtat omne verbum*, *cap*. *In omni infra de teſtibus*, ut non procedat in multis caſibus, in quibus plures requiruntur, ut *l*.*fin* C. *De teſtam*. *l*. *Hac conſultiſſima*.*C*.*Qui teſtam facere poſſ*.*l*. *Teſtium*, C.*De teſtib*.*cap*.1.& 2.2.*qu*.4 & hoc expreſſè dicit tex.in *l*.*Ius civile*,*ff*.*De juſt*. & *Iur*. ibi *Cum aliquid addimus*, *vel detrahimus juri communi*. (id eſt naturali) ut ibi in gloſ. 1. Idque exemplo juris Prætorii,quod Prætores introduxerunt adjuvandi,vel ſupplendi vel corrigendi juris civilis gratia,ut *l*. *Ius autem*, §. *fin*.*ff*. *eod*. & ibi plena gloſ. in *verb*. *Adjuvandi*. Et ita Innoc. & ſequaces videntur ſentire non modo jus naturale, id eſt gentium, ſed etiam jus divinum poſſe diſtingui, limitari, & declarari per leges civiles, ut hic per Felin.*numer*. 2. Circa quod Cyn. & Legiſtæ multa dicunt in *l*.*Reſcripta*, C. *De precib*.*imper offer*. & Bald poſt gloſ. in *l*. *fin*.
142 C.*Si contra jus*,*vel utilitat*. *public*. Et alij apud Felin. *hic numer*. 2. & 16 & concludunt Principem poſſe limitare jus divinum in illis articulis,qui reperiuntur ab ipſo jure divino limitati; in aliis ſecus, niſi ſubſit juſta cauſa limitandi,& in dubio præſumi pro lege Principis. Sed Abbas *hic n*. 4.limitando dicta Legiſtarum dicit Principem ſæcularem poſſe ſtatuere interpretando jus divinum in rebus prophanis,in quibus habet juriſdictionem, & dummodo ſubſit cauſa aperta; ſed in ſpiritualibus interpretationem pertinere ad Papam, ut eſt tex. in *cap*.*Per venerabilem*, *in fin*. *Qui filij ſint legitimi*. Quod pluribus exornat Felin. *hic numer*. 17. & *ſeqq*.

Ego verò exiſtimo hæc dicta non procedere per ea, quæ ſcripſi in *cap*. *Cum pridem à numer*. 76. *uſque ad numer* 84.*de pact*.ubi latiſſime probavi legem humanam ex quacumque cauſa non poſſe legi Divinæ quidquam detrahere, nec illam modificare, ſeu limitare, aut ſuper ea diſpenſare, ibi plenè videas. Et ad authoritatem illam: *In ore duorum*, *vel trium ſtat omne verbum*. Quæ videtur diſtingui, & limitari per legem Canonicam, in *cap*. *Licet univerſis*, *infr*. *de teſtib*. & in *cap*. *Præſul*, 2. *qu*.4. Reſponde ut dixi in *cap*.*Cum eſſes*,*numer*. 144. & *numer*. 149. *de teſtam*. & in d. *c*. *Licet univerſis*, *in* 2. *not*. Diſtinctio autem Cyn. & Legiſtarum eſt ſine ſucco, quia ineptum eſt ut lex civilis limitet jus divinum in illis caſibus, in quibus jus divinum ſeipſum limitat.Jam enim illa non eſt limitatio juris civilis,ſed juris divini. Arg. *cap*. *Litteris de reſcript*.& *l*.*Item eorum*.§. *Si decuriones ff*. *Quod cujuſque univerſ*. *nomin*. ubi verò jus divinum non limitat ſeipſum, lex civilis ex cauſa quantumvis gravi nequaquam poteſt illud limitare. Nam ſi id non poteſt Apoſtolicus, ut dixi in d. *cap*. *Cum pridem*, *numer*. 76. & *ſeqq*. longè minus id poterit Princeps ſæcularis; *cap*. *Cum ad verum*, & *cap*. *Si Imperator*, 96. *diſt*.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Cum acceſſiſſent.

SVMMARIVM.

1 *Dignitatis collatio devolvitur ad Papam ſi omnes collatores habuerunt ſex menſes ad conferendum, & neglexerunt conferre.*

2 *Papa confert beneficia devoluta poteſtate ſpeciali, non generali tantum,quia poteſt omnia beneficia conferre.*

Papa duobus modis conferre poteſt beneficia devoluta,in diverſis verò.

3 *Dignitas,perſonatus,& officium an differant.*

4 *Nomen dignitatis non ſufficit in reſcripto ex ſtylo curiæ, ſed requiritur nomen proprium, & cognomen.*

5 *Canonici non poſſunt ſupprimere aliquam dignitatem in Eccleſia, & illius redditus ſibi applicare ſine authoritate Papæ.*

6 *Præbendarum tenuitas eſt juſta cauſa ſuppreſſionis dignitatis.*

7 *Epiſcopus cum conſenſu Capituli poteſt aliquot præbendas ſupprimere, & earum fructus reliquarum præbendarum diſtributionibus ſi ſint tenues appli-*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ALERE FLAMMAM VERITATIS

*hic.n.*14.videtur ſatis durum,& nullo jure aper-
te probatur , & in contrarium poteſt allegari
text.in Clem.*Paſtoralis , de re judicat.* & illud di-
ctum reprobat Cravet.in *conſ.*135.*Verba decreti,*
*n.*42.*verſ. Imo iſto caſu.*ubi citat plurimos, & in
princ. ejuſdem, n. 42. concludit aſſertionem
123 Principis ſuper juſta cauſa non eſſe probatio-
nem, ſed tantum operari, ut transferatur onus
probandi in adverſarium, & allegat Angel. in
*conſ.*368.*Sereniſſimus Princeps Vinceſlaus , n.* 2. &
Roman.in *conſ.*367.*Circa primum,n.*38.Com. in
conſ 32.*In hac conſultatione,n.*9.*col.*6,*verſ. Et ma-*
*xime cum Pontifex libr.*1.alios citat Gabr. d. *concl.*
3.*n.*3.
124 Imo in Principe reſcribente contra jus tertio
quæſitum de jure gentium abſolute cauſam non
præſumi tenuerunt Abb.hic d.*n.*14.*verſ. Hoc di-*
ctum,Dec.*n.*27.& Felin *n.*66 *verſ.Ex quibus red-*
ditur dubia,& alij plures apud Anton.Gabriel *d.*
*concl.*3.*n.*1.
125 Quia tamen in practica ſervaretur prima o-
pinio,ut dicit Abb.*loco cit.*eam poteris limitare
quatuor modis.Et primo eam limitabis ut non
procedat quando Princeps reſcribit contra jus
quæſitum ex ſuo contractu; ad hoc *l. Cæſar.ff. de*
publican & vectigal. & *cap.* 1. *de probat.*ubi text.
optimus. Quam limitationem poſuit etiam i-
dem Abbas in *conſ.*3. *Nitar in præſenti in penult.*
col.in 27.*qu.lib.*2 & Bertrand in *conſ* 15.*n.*4 *vol.*
1,*verſ. Secundo reſpondetur*,& *in conſ.*233.*n.*3.*vol.*
2.& Gabr.*d.concl.*3.*n.*13. & ex hoc infert Abb.
126 *hic n.*15, ut Princeps non poſſit ſuo vaſſallo ſine
cauſæ cognitione feudum auferre,quia in feudo
127 eſt quidam contractus , ex quo ultro citroque
naſcitur obligatio,ut in *cap.De forma*, 22.*qu.* 5.
juncta gloſ.in *l.Liber homo,ff.De verb.obligat.*Item
de natura feudi eſt, ut non auferatur niſi cauſa
cognita,ut in *cap* 1. *de natur. feud.*& in *cap.* 1. *de*
feud.ſine culpa non amitt.in uſib.feud.& in hac ſpe-
cie conſuluerunt Dec.*conſ.*689.*viſo puncto*.Pariſ.
*conſ.*11 *Caſtrum iſtud, n.* 55.& 111.*lib.* 1. Socin.
Jun.*conſ.*94.*Conſilium,n.*3.*vol.*2.& paſſim alij.
128 Limitabis ſecundo , ut non procedat ſi prin-
ceps reſcribat contra conceſſionem ſuam etiam
gratuitam,puta conferendo officium,vel bene-
ficium à ſe prius alteri collatum: in tali enim re-
ſcripto non præſumitur cauſa, ſed potius Prin-
ceps præſumitur circumventus, tex. eſt in cap.
Cum olim infra de re judicat. ubi ſi Papa confe-
rat alicui beneficium unius,& dicta collatio re-
pugnet ordinationi à ſe prius factæ in favorem
alterius, ſecunda diſpoſitio irritatur, prima re-
manente,ea ratione,quia ipſam ſecundam feciſ-
ſe cenſetur tanquam circumventus in ea, quam
prius fecerat,vel ex oblivione , vel facto ipſius
collitarij.Et ita de hoc eſſe ibi caſum expreſſiſ-
ſimũ dixit Roman.*conſ.*298.*circa præmiſſam,n.* 1.
verſ.Secundo eadem conclusio quem ſequitur Ruin.
*conſ.*98.*Quia per privilegium n.*22. *volum.* 4. Dec.
*conſ.*588.*Viſo puncto*,n.18 Socin.Jun *d.conſ.* 94.
*n.*3.*vol.*2.& Ferrett.*conſ.*6.*Factum tale eſt,alias n.*
129 4. & hæc præſumptio circumventionis eſt juris
& de jure , quæ contrariam probationem non
admittit,ut ibi voluit ſingulariter Innoc.*in princ.*
cum quo concordant Hoſt *n.*5 Joan. Andr. *n.* 4.
Bellam.*n.*2.Cardin.*n.*9 *verſ. Et dicit Innocen.* A-
lex.de Nævo,*n.*22 & Felin.*n.*5.*col.*5. *verſ. Am-*
plia iſta,& conſuluit eleganter Bald in *conſ* 327.
*Pridie enim,n.*4.*volum.*1.Ruin. *ubi ſupra* , & con-
cordant plures,quos citat. Apoſtil. ad Rom. *d.*
130 *conſ.*298.*lit.* 8. Porro in conceſſionibus Princi-
pum prima attenditur,nec per ſecundam primæ
derogatur,ut conſuluit Roman.*d.conſ.* 298.*per*
totum,& alij quos cumulat Anton. Gabr. *comm.*
*concl.lib.*3.*in tit.De jure quæſito non toll.conſ.*7.*n.* 4.
& 5.
131 Limitabis tertiò , ut præſumatur pro Princi-
pe reſpectu ſubditorum dumtaxat , non autem
reſpectu aliorum,ut notabiliter voluit Innocen.
in *cap.Inquiſitioni,n.*4 *de ſentent.excommunicat.*u-
bi quod ſi Papa mandat laico ſibi non ſubjecto in
temporalibus,ut det alicui rem ſuam, talis non
tenetur ei obedire niſi appareat legitima cauſa
ſic præcipiendi,cum non ſit ei temporaliter ſub-
jectus:& idem colligitur ex Clem. *Paſtoralis de re*
judicat. ubi ponderatur quod Rex Siciliæ non
ſuberat Imperio. & hanc limitationem appro-
bat hic Abb.*n.*15.*verſ.Item limito*,& Felin.*n.*62.
in fin.verſ.Limita 3.& idem Abb in *cap.*1.*n.* 4 *in*
fin.de cauſ.poſſ.& propriet Ruin.*conſ* 91.*Quæritur,*
*n.*5.*volum.*1.& *conſ.* 123.*Viſa facti ſentent, n.* 23.
*volum.*3.
132 Limitabis quartò,niſi cauſa in reſcripto Prin-
cipis expreſſa ſit frivola,ſeu irrationabilis.Tunc
enim princeps quamvis reſcribat ex certa ſci-
entia,motu proprio, & de plenitudine poteſta-
tis,tamen præſumitur circumventus. & tales li-
teræ ſunt ipſo jure nullæ,& ita ſingulariter limi-
tat Dec.in *conſ.*576.*Pro reſolutione,n.*10. Bolog-
nett *conſ.*2.*n.*45. Socin.Sen. *conſ.* 273. . . . . . *ante*
*fin.vol.*2.Ruin. *conſ.*123. . . . .*n.*3. *vol.* 3. alias
limitationes ad prædictam regulam ponit An-
ton.Gabr.*dicta concl.*3. *De jure quæſit non toll.*& la-
tius an , & quando cauſa præſumatur in principe
reſcribente contra jus tertij,vide Præpoſitum in
*cap.Venerabilem,§.Quod autem,col.*1 *in* 3. *notab.* &
ſeq.Qui filij ſint legit.
133 Secundus caſus principalis eſt quando reſcri-
ptum, lex, vel ſtatutum lædit jus alterius in eo,
quod ad eum pertinet de jure civili , prout ſunt
actiones,quæ à jure civili ſunt proditæ,ut *l.* 2. *ff.*
De origin.Iuris,& *l.Ex hoc jure in fin.ff De juſt.& jur.*
& in hoc.2.caſu Innoc.*hic, num.* 3. *verſ.Ubi vero*
*reſcriptum.*Compoſtell.*n.*5.Hoſtien *n.*4 *verſ.Ubi*
vero.Joan,Andr.*n.*19.& Felin. *n.* 54 *in fin. verſ.*
134 *Quarta concluſio*,diſtinguunt ſic:Aut reſcriptum,
lex , vel ſtatutum perimit jus alterius omnino,
vel denegat ex toto agendi poteſtatem : & non
valet niſi adjiciatur clauſula,*non obſtante lege,&c.*
arg.*l. Si quis in princ.teſt.ff. De legat.* 3. & authent.
Hoc inter liberos, *C.De teſtam.* arguendo à lege ad
ultimam voluntatem, quæ ſimiliter lex dicitur,
ut §. *Diſponat. auth, de nup.* & melius ſecundum
Hoſt *ubi ſup.* probatur in *cap. Nonnulli infra de re-*
ſcript.& in *cap. ult. De Capell monach.*& quod di-
135 ctum eſt niſi adjiciatur clauſula *non obſtante,&c.*
locum habet etiam quando alias conſtat de ex-
preſſa voluntate Principis ſecundum Compoſt.
*d.n.*5.Hæc tamen non procedunt in litteris Papæ
136 contra jus tertij , quia non dicitur conſtare de
illius voluntate per quaſcunque derogationes,
niſi expreſsè fuerit derogatum regulæ de jure
quæſito non toll. ut reſolvit Rota coram Card.
Seraphin *deciſ.*1082.*n.*6.7.& 8.Quæ quidem de-
roga-

rogatio requiritur in jure quomodo libet quæſi-
to, & cujuſcunque ſit generis. Cæſ.de Graſſ. *de-*
*ciſ.*1.*n.*4.*de verb.ſignif.*
137 Verum tamen etſi reſcriptum , vel lex aufer-
re poſſit actionem modis prædictis , ut eſt com-
munis opinio ſecundum Abb.*hic num.* 3. non ta-
men poteſt illam ſic auferre quin reddat juſti-
tiam,quia id eſſet contra jus naturale. Et ita ex
mente aliquorum declarant Innoc. *hic num.* 3.
verſ. Sed & tunc,ut quidam dicunt,& Compoſtell.
num, 6. *eod. verſ.* & tenent Jo. Andr. *num.*
21. Abb. *d. numer.* 13. & Felin. *numer.* 55.
Nam hoc caſu ſit reditus ad primævum jus in
138 quo non erant actiones, ſed manu regia admini-
ſtrabatur juſtitia, d. *l.* 2. & ſic habes caſum, in
quo ſine actione formali quis poteſt agere ex
ſola obligatione juris gentium , ſecundum
Abbat. & Felin. locis citatis , & ſequitur A-
lex. *conſ.* 1. *Ponderatis , num.* 31. *verſ. Non obſtat,*
lib. 5.
139 Aut ex hujuſmodi reſcripto, lege, vel ſtatuto
jus alteri competens de jure civili non aufertur,
ſed differtur , & tunc valent , ut *l. Quoties, C.*
De precib. Imper. offerend. Innoc. *d. numer.* 3.
*poſt med verſ. Si vero non auferatur jus.*Compoſtell.
numer. 6. *eod verſ.* Hoſt. *numer.* 4. *verſ. Ubi*
*vero reſcriptum.*Jo Andr.*numer.* 22. Abbat. *num:*
12. & Felin. *numer.* 47. dicentes Principem
poſſe inferre modicam læſionem,puta dare dila-
tionem debitori,ut non poſſit interim conveni-
ri. d. *l. Quoties.*Idem tradit Alex *conſ.*216. *Non ar-*
*guendo,n.*15.*lib.*2.
140 Cæterum indiſtinctè jus merè civile tolli po-
teſt,ſi is, qui habet juriſdictionem ſuper eo jure,
de hoc facit legem municipalem, ſecundum In-
noc.*n.*4.& Jo. Andr.*n.*23.
141 Poſtremò addunt Innoc. d. *numer.* 4. *verſ. Ius*
autem naturale. Compoſtell. *numer* 8. Jo Andr.
*numer.*25.& Felin. *numer.* 26. quod etſi lex civi-
lis non poſſit tollere in totum jus naturale; po-
teſt tamen illud diſtinguere, & adjuvare ,eique
addere,vel detrahere, ſicut lex civilis, vel Ca-
nonica diſtinguit illud Evangelij.*In ore duorum,*
vel trium ſtat omne verbum, cap. In omni infra de te-
ſtibus, ut non procedat in multis caſibus. in qui-
bus plures requiruntur , ut *l. fin C. De teſtam. l.*
Hac conſultiſſima.C.Qui teſtam facer poſſ.l. Teſtium,
*C.De teſtib.cap.*1.& 2. 2.*qu.*4 & hoc expreſſè di-
cit tex.in *l.Ius civile ff.De juſt. & Iur.* ibi *Cum ali-*
quid addimus , vel detrahimus juri communi. (id
eſt naturali) ut ibi in gloſ. 1. Idque exemplo
juris Prætorii,quod Prætores introduxerunt ad-
juvandi,vel ſupplendi vel corrigendi juris civi-
lis gratia,ut *l. Ius autem , §. fin.ff. eod.* & ibi
plena gloſ. in *verb. Adjuvandi.* Et ita Innoc. &
ſequaces videntur ſentire non modo jus natu-
rale, id eſt gentium, ſed etiam jus divinum poſ-
ſe diſtingui , limitari , & declarari per leges
civiles , ut hic per Felin,*numer.* 2. Circa quod
Cyn, & Legiſtæ multa dicunt in *l. Reſcripta , C.*
De precib.imper offer. & Bald poſt gloſ. in *l. fin.*
142 *C.Si contra jus,vel utilitat. public.* Et alii apud
Felin. *hic numer.* 2. & 16 & concludunt
Principem poſſe limitare jus divinum in illis ar-
ticulis,qui reperiuntur ab ipſo jure divino limi-
tati; in aliis ſecus,niſi ſubſit juſta cauſa limitan-
di,& in dubio præſumi pro lege Principis. Sed
Abbas *hic n.* 4.limitando dicta Legiſtarum dicit
Principem ſæcularem poſſe ſtatuere interpre-
tando jus divinum in rebus prophanis,in quibus
habet juriſdictionem, & dummodo ſubſit cauſa
aperta ; ſed in ſpiritualibus interpretationem
pertinere ad Papam , ut eſt tex. in *cap. Per ve-*
nerabilem , in fin. Qui filij ſint legitimi. Quod
pluribus exornat Felin. *hic numer.* 17. &
ſeqq.

Ego verò exiſtimo hæc dicta non procedere
per ea , quæ ſcripſi in *cap. Cum pridem à numer.*
76. *uſque ad numer* 84.*de pact.*ubi latiſſime pro-
bavi legem humanam ex quacunque cauſa non
poſſe legi Divinæ quidquam detrahere , nec il-
lam modificare, ſeu limitare , aut ſuper ea di-
ſpenſare , ibi plenè videas. Et ad authoritatem
illam : *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum.*
Quæ videtur diſtingui , & limitari per legem
Canonicam, in *cap. Licet univerſis , infr. de*
teſtib. & in *cap. Præſul,* 2. *qu.*4. Reſponde ut dixi
in *cap.Cum eſſes,numer.* 144. & *numer.* 149. *de te-*
ſtam. & in d. *c. Licet univerſis , in* 2. *not.* Diſtin-
ctio autem Cyn. & Legiſtarum eſt ſine ſucco,
quia ineptum eſt ut lex civilis limitet jus divi-
num in illis caſibus, in quibus jus divinum ſeip-
ſum limitat.Jam enim illa non eſt limitatio ju-
ris civilis,ſed juris divini. Arg. *cap. Litteris de re-*
ſcript.& *l.Item eorum.§. Si decuriones ff. Quod cu-*
juſque univerſ. nomin. ubi verò jus divinum non
limitat ſeipſum , lex civilis ex cauſa quan-
tumvis gravi nequaquam poteſt illud limitare.
Nam ſi id non poteſt Apoſtolicus, ut dixi in d.
cap. Cum pridem , numer. 76. & *ſeqq.* longè
minus id poterit Princeps ſæcularis , *cap.*
Cum ad verum , & *cap. Si Imperator* , 96.
diſt.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Cum acceſſiſſent.

S V M M A R I V M.

1 *Dignitatis collatio devolvitur ad Papam ſi omnes collatores habuerunt ſex menſes ad conferendum, & neglexerunt conferre.*

2 *Papa confert beneficia devoluta poteſtate ſpeciali, non generali tantum,qua poteſt omnia beneficia conferre.*

Papa duobus modis conferre poteſt beneficia devoluta,in diverſis verò.

3 *Dignitas,perſonatus,& officium an differant.*

4 *Nomen dignitatis non ſufficit in reſcripto ex ſtylo curiæ, ſed requiritur nomen proprium, & cognomen.*

5 *Canonici non poſſunt ſupprimere aliquam dignitatem in Eccleſia , & illius reditus ſibi applicare ſine authoritate Papæ.*

6 *Præbendarum tenuitas eſt juſta cauſa ſuppreſſionis dignitatis.*

7 *Epiſcopus cum conſenſu Capituli poteſt aliquot præbendas ſupprimere,& earum fructus reliquarum præbendarum diſtributionibus ſi ſint tenues appli-*

applicare ex Concilio Trid.

8 *Non tamen ex Concilio poteſt ſupprimere dignitatem.*

9 *Collatio beneficii dicitur donatio.*

10 *Qualitas non poteſt eſſe ſine ſuo ſubjecto.*

11 *Beneficium non vacat per obitum beneficiati, in tribus caſibus, id eſt ſi ſit ſuppreſſum, ſi præbendæ non ſint diſtinctæ, & ſi ſit de menſa.*

Litteræ ad beneficium vacaturum non extenduntur ad beneficium de menſa. ibid. verſ. Tertius eſt.

12 *Statuentes poſſunt recedere à ſtatuto edito contra jus, non obſtante confirmatione Apoſtolica.*

Declaratur. n. 19.

13 *Capitulum generale an poſſit recedere à conſtitutionibus per Sedem Apoſtolicam confirmatis præſcribentibus tempus faciendi decreta circa electionem Generalis in ſede vacante. & n. ſeq. uſque in fin.*

14 *Actus contra prohibitionem legis eſt ipſo jure nullus, quamvis lex non procedat ulterius irritando actum.*

15 *Niſi eadem, vel alia lex declaret actum valere. & num. 38.*

16 *Geſta contra conſtitutiones Ordinis confirmatas cum decreto irritante non valent.*

Declaratur. n. 21. & 27.

17 *Conſtitutio Capituli generalis confirmata à Sede Apoſtolica cum clauſula decreti à ſtatuentibus revocari non poteſt, etiam quatenus concernit eorum favorem.*

Contrarium. n. 21.

18 *Clauſula decreti quando apponitur videtur data forma cui renunciari non poteſt.*

Declaratur. n. 22.

19 *Statutum poteſt à ſtatuentibus revocari quatenus concernit eorum favorem non obſtante confirmatione Superioris.*

20 *Et cenſentur revocaſſe per unicum actum capitulariter geſtum contra ſtatutum, aut ſaltem ſuſpendiſſe pro illa vice.*

21 *Statutum poteſt revocari à ſtatuentibus quatenus concernit eorum favorem etiamſi fuerit confirmatum cum decreto irritanti.*

22 *Forma renunciari poteſt quando privatam reſpicit utilitatem.*

23 *Præceptum reſpiciens utilitatem ejus cui præcipitur conſilium dicetur.*

24 *Prohibitio legis concernens principaliter favorem ejus cui fit, habet vim exhortat. ionis. & n. 38.*

25 *Privilegio ſicut poteſt renunciari, ita & decreto irritanti tanquam acceſſorio.*

26 *Decretum appoſitum in regreſſu, vel alia gratia non habet effectum niſi volente eo in cujus favorem eſt appoſitum.*

27 *Decretum irritans in confirmatione conſtitutionum, quarum aliquæ habent clauſulam annullativam actus contrarii, & aliæ non, minime inducit nullitatem quoad omnia. uſque ad n. 34.*

28 *Confirmatio Pii IV. cum clauſula decreti non operatur ut omnia geſta contra Concilium Trident. ſint nulla.*

29 *Matrimonia contracta non præmiſſis denuntiationibus valida ſunt.*

30 *Concilium Tridentinum ubi voluit imponere pœnam nullitatis actus, id diſertis verbis expreſſit.*

31 *Profeſſio non eſt irrita ex eo quod facta fuerit à puella ante explorationem voluntatis.*

32 *Electio Provincialis facta non prævio juramento de eligendo digniorem contra Conſtitutiones Ordinis confirmatas cum decreto irritanti, non eſt nulla.*

33 *Decretum irritans apponitur ad finem removendi obſtacula impedientia executionem actus ſuper quo decernitur.*

34 *Cauſa finali conſtitutionis ceſſante, ceſſat ipſa conſtitutio.*

35 *Decretum irritans non impedit manutentionem dum diſcutitur an principalis diſpoſitio locum habeat, necne.*

36 *Verba futuri temporis non imperativè prolata non ſunt diſpoſitiva.*

37 *Actus contra legis præſcriptum factus ab eo qui prius juriſdictionem non habebat, eſt nullus, ſecus ſi habebat.*

38 *Intellectus* c. Ad Apoſtolicam, de Regul.

39 *Actus contra legem non habentem perpetuam cauſam prohibitionis non eſt irritus.*

40 *Actus contra ſtatuti prohibitionem ſi fiat ab ipſiſmet ſtatuentibus valet.*

CUM ACCESSISSENT. Dignitas ſublata de Eccleſia per ſtatutum Capituli à Papa confirmatum ulterius non cenſetur vacare, niſi poſtea per contrarium actum ſtatutum illud fuerit revocatum. Hoc dicit. Dividitur in tres partes ſecundum Hoſt. & Jo. Andr. In prima ponitur allegatio pro Primicerio. In ſecunda allegatio contra eum pro Capitulo. In tertia diffinitivæ commiſſio. Secunda ibi, *fuit inſuper*. Tertia ibi, *Quocirca*

1 Nota primo ibi, *tanto tempore vacaviſſet, &c.* dignitatem poſſe tamdiu vacare, ut ejus collatio ad Sedem Apoſtolicam devolvatur. Quod contingit quando ſuperiores omnes ordinarii collatoris unà cum ipſo collatore habuerunt ſex menſes ad conferendum; & neglexerunt conferre: Ultimo enim collatio devolvitur ad Papam juxta terminos decreti Lateranen. Concilii, de quo in *c. 2 infra, de conceſſ. preben.* Et tunc

2 Papa confert ex poteſtate propria, & ſpeciali, non ex generali tantum, qua poteſt omnia beneficia conferre. *c. 2. de preb. in 6.* & Clem. 1. *in fin. ut lite pend.* & tradit Sarnen. *in proœm. regul. Cancell. qu. 2. n. 7. verſ. Conſiderata perſona ipſius Papæ,* & plenius in *regul. de jur. quæſ. non tollen. qu. 1. n. 7.* Quintil. Mandoſ. in *reg. 2. qu. 2. n. 2.* Porrò beneficia devoluta duobus modis Papa conferre poteſt. Primò poſteaquam ad eum ſunt devoluta omnibus inferioribus in ſtatutis temporibus ad conferendum negligentibus. Deinde quando beneficia ſunt tantum devoluta ad aliquem ſuperiorem ordinarii collatoris, ut puta ſi ob negligentiam Abbatis, vel Capituli devoluta ſit collatio ad Epiſcopum, vel ob negligentiam Epiſcopi ad Metropolitanum, ad præſcriptum d. *c. 2. de preb. in 6.* Papa enim concurrere poteſt cum Epiſcopo, vel Metropolitano; atque ita ſemper conferre poteſt vel ratione devolutionis ad ipſum, vel ratione concurſus, ut declarat Rebuff. *ſuper concord. in tit. De collat. §. Si quis vero, in ver. Devolutio,* & Mandoſ. *in reg. de Ann. quæſt. ult. num. 6.*

3 Secundo nota dignitatem, perſonatum, & officium eſſe ſynonyma, ſeu idem importantia;

nam in hac decretali Primiceriatus quandoque appellatur dignitas, quandoque perſonatus, & quandoque officium. Quod tamen verum eſt largè ſumpto vocabulo, ſed in ſtrictiori ſignificatione differunt, ut plenè notat Jo. Andr. poſt Archid. in *c. 1. de conſuet. lib. 6.* & in *c. De multa inſr. de prabend.* Butr. *hic n. 4.* Imol. *n. 1.* & Abb. *in princip.* & ſcripſi in *c. Ad hæc, infra, de preb.* ubi plenè videas.

4 Tertio nota ibi, *Archidiaconus Tullenſis*, ad certitudinem perſonæ ſufficere in reſcripto exprimere nomen dignitatis, quod tamen hodie non ſervatur, quia ex ſtylo Curiæ apponitur nomen integrum, & cognomen ad evitandam æquivocationis fallaciam: ut dicunt hic Hoſt. Jo. Andr. Butr. Cardin. & Imol, & not. in *c. fin. infr. de reſcript.* Nam & in legibus crimen falſi committitur, ſi nomina prudentum per ſpecialia ſigna, non per conſequentiam litterarum exprimantur, *l. 1. circa fin. §. Ne autem per ſcripturam, C. De vet. jur. enucl.*

5 Quartò nota ibi, *ac ſtatutum ipſum authoritate Sedis Apoſtolicæ fuiſſe poſtmodum confirmatum.* Canonicos non poſſe ſupprimere in Eccleſia aliquam dignitatem, & illius redditus ſibi applicare ſine Papæ authoritate: hic enim fundatur validitas ſtatuti in confirmatione Apoſtolica. Unde ſine illa ſtatutum non valet, etiam ſi fiat de epiſcopi conſenſu, ut poſt multa concludit hic gloſſ. in *ver. confirmatum.* Cardin. *n. 1.* & alii communiter.

6 Quinto nota ibi, *inter Canonicos ipſos Primiceriatus proventibus, & poſſeſſionibus diſtributis*; legitimam cauſam eſſe ſupprimendi aliquam dignitatem in Eccleſia, ut redditus convertantur in utilitatem Canonicorum, quibus proprii redditus non ſufficiunt, ut hic per Abb. *in 4. notab.* Cauſa tamen hujuſmodi non eſſet ſufficiens ad dignitatem ſupprimendam, niſi etiam concurreret authoritas Sedis Apoſtolicæ, ut dictum eſt in præced. notab. licet ſecus ſit in ſuppreſſione Canonicatus, ut eſt caſus in *c. Ex parte*, ibi, *Licet redditus non ſint diminuti, infr. eod.*

7 Porrò in *c. 15. ſeſſ. 24.* Concil. Trid. ſtatutum eſt ut in cathedralibus, & collegiatis inſignibus, ubi frequentes, adeoque tenues ſunt præbendæ, ſimul cum diſtributionibus quotidianis, ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui non ſufficiant, liceat Epiſcopis cum conſenſu Capituli vel aliquot ſimplicia beneficia, non tamen regularia iis unire, vel ſi hac ratione provideri non poſſit, aliquibus ex iis ſuppreſſis eas ad pauciorem numerum reducere, & illarum fructus, & proventus reliquarum præbendarum diſtributionibus applicare. Verum circa hoc decretum cùm Capitulum, & Canonici Eccleſiæ Elnen. qui obtinuerunt ab Ordinario uniri Præcentoriam ejuſdem Eccleſiæ, quæ inibi dignitas exiſtit eidem Capitulo ob præbendarum tenuitatem, dubitaſſent an ea valida eſſet, ex *d. c. 15.* Sac. Congregatio Concilii cenſuit vigore *c. 15. ſeſſ. 24.* non potuiſſe uniri dignitatem. Quamobrem cùm caſus ſuppreſſionis dignitatis ſit omiſſus à

8 Concilio, ſalva manet juris communis prohibitio: nam quod non mutatur, cur ſtare prohibetur? *l. Sancimus, C. De teſtam. l. Præcipimus, in fin. C. De appellat.* Hoſt. in *c. Ad apoſtolicam, n. 2. de regular.* An autem Capitulum poſſit numerum Canonicorum augere, dixi in *c. Dilecto, inſ. de præb.*

9 Sextò nota ibi, *perſonatus eſſet donatio devoluta.* Collationem beneficii dici donationem, ut hic, & in *c. Poſtulaſti, infra, de conceſſ. præben.* eſt enim quædam liberalitas, *c. Relatum, inſ. de præb. c. fin. de off. Vicar. lib. 6.* quod eſt verum reſpectu ejus, cui confertur: non enim tenetur collator magis ei, quam alteri conferre. Unde illi conferendo gratiam facit, ſed non dicitur liberaliter in dando ſimpliciter, quia abſolutè tenetur conferre, ut infra. *Ut eccleſ. benef. in rubro & nigro.* Et in neceſſitatibus non eſt liberalitas, *l. Rem legatam, ff. De adimen. legat.* & declarat gloſ. in d. *c. Relatum, in ver. Liberalitas*, Cardin. Imol. & Abb. *hic.*

Septimò nota caſum, in quo per mortem beneficiati non vacat beneficium, quando ſcilicet beneficium eſt ſuppreſſum ut hic. Alius caſus eſt in Eccleſia non numerata, vel ubi præbendæ non ſunt diſtinctæ, *c. Dilecto, de præb.* & *c. Ex parte, de conceſſ. præben.* Tertius quando beneficium eſt de menſa, gloſ. *in clem. 1. in ver. Non vacet, de exceſſ. Prælat.* conſolidatur enim menſæ mortuo clerico ad inſtar uſus fructus, *c. Cum conſtet, de pignor.* Unde Imol. in *c. Abbatem, in 2. col. inſr. de reſcript*, relatus hic à Felin. *n. 2.* tenet contra Jo. Andr. & Butr. Litteras ſuper beneficio vacaturo non extendi ad beneficia de menſa. Et hos tres caſus recenſent hic Butr. *n. 8.* Card. *n. 2.* Anchar. *in princ.* Imol. *numer. 3.* & Felin. *eod. num.*

10 Octavò nota ibi, *Primiceriatus ipſe tanto tempore non vacaverit*, extincta dignitate eſſe impoſſibilem illius vacationem, quia non entis nullæ ſunt qualitates *l. Divus, ff. De milit. teſtam. l. 2. ff. De uſufruct. ear. rer.* Oldrad. *conſ. 203. Factum tale eſt, verſ. Ad ſecundam quæſtionem.* Et ubi deficit ſubjectum, deficit prædicatum, quia impoſſibile eſt prædicari de non ente, ut dicit Angel. *conſ. 390. Chariſſime frater, num. 1.* Nec accidentia eſſe poſſunt ſine ſubjecto, *c. Baptizari, in fin. 5. diſt. l. 1. Cod. De condit. ob turp. cau. l. Eum qui in Provincia, ad fin ff. Si cert. petat.* Bald. in *l. Omnium, col. 2. verſ. Nam impoſſibile eſt intelligere accidentia, C. De teſtam.* Rom. *conſ. 91. Viſis, numer. 8.* Plura ſimilia congerit Philipp. Prob. ad Jo. Monach. *in c. 1. numer. 35. & ſeqq. de conſeſſ. lib. 6.*

11 Ultimò nota in verſ. *Niſi poſtea dicti Canonici contravenerint.* Canonicos quamvis non poſſint contra jus ſtatuere, tamen poſſe tollere ſtatutum contra jus ab ipſis editum, etiam authoritate Apoſtolica confirmatum: nam hic Canonici ſtatuerunt, ut dignitas Primiceriatus non eſſet amplius in Eccleſia, quod eſt contra jus, ut dictum eſt ſupra *in 4. notab.* & ſtatutum fuerat à Papa confirmatum. Et tamen ſi contraveniant facto ipſo aliquem in Primicerium eligendo, dignitas extincta reviviſcit. Et ita hanc concluſionem firmat Bart. in *l. Omnes populi, 13. col. verſ. Iuxta prædicta quæro ff. De juſt. & jur.* & alii hic copioſè relati à Felin *numer. 3.* Verum hoc impugnat Dec. *hic numer. 18.* Si confirmatio fuit neceſſaria; quia tunc ſtatutum dicitur abſolutè ſuperio-

12 ris quod ab inferiore tolli non poteſt ex defectu poteſtatis, ut hic per eum. Sed in contrarium ſtat littera hujus Decretalis. Nam hic ſta-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

tutum de ſuppreſſione dignitatis fuit editum contra jus, & ſic confirmatio Apoſtolica fuit neceſſaria, & tamen Canonici poſſunt contravenire. Abb. ſic diſtinguit conciliando opiniones *n.* 2. Aut ſtatutum concernit principaliter favorem ſtatuentium, & procedit opinio Bartholi. Aut concernit favorem aliorum, vel bonum publicum; & tunc procedit opinio contraria, & ſequitur Felin. *num. 4. verſ. Prima declaratio*, Sed tu adverte, quia etſi DD. videantur hic fundare validitatem revocationis ſtatuti confirmati in eo, quod per illam fiat reditus ad jus commune; tamen ſtante ſupradicta diſtinctione Abbatis, non eſt jus in hoc. Nam ſi ſtatutum editum fuerit ob favorem aliorum, vel ob publicam cauſam, revocari non poterit à ſtatuentibus, licet per revocationem fiat reditus ad jus commune; imo hoc procedit etiamſi ſtatutum non fuerit confirmatum per ſuperiorem ſecundum Innocentium communiter receptum in *c. Cum olim, il 2. numer. 7. verſ. Imò plus dicimus*, alias eſt in *c. Accedentibus, de privil.* Exemplum in decreto edito per Capitulum Generale ex cauſa publicæ quietis, ut Generalis Ordinis eligi non poſſit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædeceſſor. Quamquam enim per revocationem hujus decreti fiat reditus ad jus commune, ſecundum quod electio generalis tam activa, quam paſſiva libere ſpectat ad univerſam Congregationem, ut decidit Rota *deciſ. 65. num. 5. par. 1. in recent.* tamen durante cauſa illa quietis publicæ, decretum ab eodem Capitulo generali revocari non poteſt, ut ſcripſi in eadem decretali, *Cum dilectus, à numer. 9. uſque in fin.* Sin

13 autem ſtatutum concernat tantummodo favorem ipſorummet ſtatuentium, poterit ab ipſis revocari, licet per revocationem non fiat reditus ad jus commune, non obſtante confirmatione Apoſtolica etiam facta cum decreto irritanti, ut plenè dicam in quæſtione ſeq. præſertim num. 19. & 21.

Poſita conſtitutione Congregationis Somaſchæ cum reliquis conſtitutionibus ejuſdem Congregationis ex certa ſcientia, & cum decreto irritanti per Sedem Apoſtolicam confirmata tenoris infraſcripti, videlicet: Priuſquam ad præpoſitum Generalem eligendum deveniant Patres electores, ſi quid ſtatuendum erit, ad ipſius, vel majorum officialium perſonas, jura, modum procedendi, & ad electiones attinens, hic erit locus.

Item, poſito decreto poſt electionem Præpoſiti Generalis in Capitulo generali propoſito, & ſuffragijs Patrum obtento, quo determinatum eſt pro publica quiete, ut poſteaquam Præpoſiti Generales Congregationis ſui triennalis regiminis tempus expleverint, ſucceſſor immediatè eligi non poſſit ex eadem natione, ſeu ſtatu, ſed ex alio.

QUÆRITUR, An decretum ut præfertur editum ſit validum, & in proximo generali capitulo obſervandum, nec ne?

Ex duplici capite videtur hoc decretum poſſe impugnari. Primum ex eo, quod propoſitum & obtentum fuerit ante electionem Præpoſiti generalis contra præſcriptum dictæ conſtitutionis. Secundum ex eo, quod reſtringat libertatem electionis contra diſpoſitionem ſacrorũ Canonum,

14 Quoad primum caput contra validitatem Decreti facit, primò, quod actus geſtus contra prohibitionem legis eſt ipſo jure nullus, licet lex ulterius non procedat irritando actum, *l. Non dubium*, ubi id not. Bart. Bald. & Legiſtæ, *Cod. De legib. c. Ne nimia, de relig. domib. c. un. in princ. eod. tit. lib. 6. c. Quæ contra jus, de regul. jur. eod. lib.* gloſ. in *c. Vides, in ver. Diſſolvi, 10. diſt.* Canoniſtæ in *c. Ad Apoſtolicam, infra, de regul.* Sufficit enim legiſlatorem tantum prohibuiſſe ad hoc ut ea quæ lege fieri prohibentur, ſi fuerint facta non ſolum inutilia, ſed pro infectis habeantur, ut legitur in d. *l. Non dubium, quæ eſt canonicata, in c. Imperiali, 25. qu. 2.*

15 Neque obſtat text. in *d. c. Ad Apoſtolicam*, ubi valet profeſſio facta infra annum in Ordinibus non Mendicantium contra legis prohibitionem; Siquidem hoc procedit ibi, *quia Decretalis procedit ulterius, declarando actum valere.* Secus autem eſt ſi canon ſimpliciter prohibeat, quia tunc ex vi ſolius prohibitionis actus redditur nullus. Et ita ad illum textum, & ad *c. Nec novimus, 17. quæſt. 2.* & *c. Si vir. 27. diſt.* poſt Goffred. reſpondent ibi Jo. Andr. *num. 3.* Cardin. *num. 8. verſ. Septimò oppono*, & Henric. *circa med. verſ. Super eo.* Et cum hoc intellectu tranſeunt ibi communiter DD. ut Abbas teſtatur, *numer. 11.*

Ergo cum decretum, de quo agitur propoſitum fuerit à Capitulo generali, & Patrum ſuffragijs firmatum poſt electionem Generalis contra præſcriptum conſtitutionis initio propoſitæ videtur ipſo jure nullum, licet conſtitutio ulterius non procedat ad irritationem actus.

16 Deinde quatenus conſtitutio ex vi ſolius prohibitionis non importaret nullitatem actus; tamen cum poſtea fuerit confirmata una cum cæteris conſtitutionibus Congregationis à Sede Apoſtolica cum inſertione tenoris, & cum clauſula decreti irritantis, actus in contrarium geſtus non tenet, *c. Si ſoli, verſ. Niſi nos ingratia tibi facta decreviſſemus irritum, & inane, de conceſ. preb. lib. 6. cum concord.*

17 Quod adeo verum eſt, ut conſtitutio propter clauſulam decreti in confirmatione appoſitam à ſtatuentibus revocari non poſſit, etiam quatenus concernit favorem ſtatuentium, text. eſt notab. in *c. Dilecto, de preb.* in illis verbis: (Niſi forte ſtatutum aliquod obviaret, cui Sedis Apoſtolicæ confirmatio acceſſiſſet, hujuſmodi clauſula prohibitionis adjecta, ut ſi quidquam contra id fieret, non valeret.) Et ibi notat gloſ. *in ver. Hujuſmodi clauſula*, dicens verius eſſe, ut non obſtet ſtatuentibus confirmatio Papæ cum eorum favore facta ſit, quin poſſint contravenire ſi velint, niſi clauſula hujuſmodi ſit appoſita, *decernimus irritum, & inane.* Sequitur ibi Abb. *col. 3. nu. 14. verſ. Nota gloſſam*, juncto text. in *l. Jus publicum in fin. ff. De pact.*

18 Quod eam habet rationem, quia quando clauſula decreti apponitur, videtur data forma, ſecundum Bald. in *l. 1. nu. 2. ff. De liber. & poſth.* Formæ autem renunciari non poteſt, ut notat Bart. in *l. De his, de tranſact.* Albert Brun. in *tract. de forma ſol. 33. col. 1.* Et propterea ubi tale decretum apponitur, conſenſus partium nihil operatur, ut per gloſ. in *c. Statutum, in princ. in ver. Committatur, de reſcr. in 6.*

19 Verum his non obſtantibus, verius videtur ſupraſcriptum decretum ex hoc capite propoſitionis poſt electionem Præpoſiti Generalis infirmari non poſſe: nam cum conſtitutio capituli præſcribens locum, ſeu tempus propoſitionibus faciendis in ſede vacante, edita fuerit in favorem vocalium, ne ſcilicet authoritas Generalis electi impedimento eſſet illorum libertati, licuit eiſdem vocalibus capitulariter ab ea reſilire, non obſtante confirmatione Apoſtolica. Nam regula eſt, quod ſtatuentes recedere poſſunt à ſtatuto confirmato per Superiorem abſque alia licentia Superioris, qui confirmavit, quatenus ſtatutum concernit eorum favorem. Textus eſt in *l. Omnium, C. De teſtam.* ubi teſtamentum confirmatum à Principe revocari poteſt. Et in terminis ſtatuti capitularis caſus eſt hic, per quem text. ita tenet gloſſ. in *d. c. Dilecto, in ver. Hujuſmodi clauſula, de preb.* Abb. *n. 10. verſ. Et ex contrario*, Bart. in *l. Omnes populi, col. 13. verſ. Juxta prædicta quæro ff. De juſt. & jur.*

Ratio eſt quia licet ſtatuentibus favori ſuo renunciare *c. Ad Apoſtolicam, de Regular.* gloſſ. *in Clem. 1. in verſ. inhibentes, verſ. Item cum hæc princi-*

20 *paliter, de Iureparr.* Nec requiritur ut expreſſè renunciaverint; imò per unicum actum capitulariter geſtum contra conſtitutionem, cenſentur illam ſuſtuliſſe, ut probat hæc littera in fin. in ver. *Contravenerint*, & fuit opinio Tancredi, quam gloſſa hic dicit eſſe veriorem; & ſequitur Oldrad *conſ. 259. Impugnatur electio, col. 1. num. 1. verſ. Secundo, quia illud ſtatutum.* Aut ſaltem pro illa vice cenſentur conſtitutioni renunciaſſe, aut illam ſuſpendiſſe, ſecundum opinionem Decij *hic n. 26. verſ. Ultimo nota.*

21 Hæc autem regula quod ſtatuentes poſſint ad ſui præjudicium recedere à ſtatuto confirmato, procedit etiamſi in confirmatione adſit clauſula decreti irritantis, quod probatur.

22 Primo quia etſi talis clauſula videatur formam, ſeu præceptum continere, nihilominus etiam formæ renunciari poteſt quando privatam reſpicit utilitatem, *c. fin. §. His autem*, ubi Abb. in *2. not. de off. deleg.* & notat Bart. in *l. Filia præterita ff. De injuſt. rupt.* & ſufficit tacita renunciatio

23 ſecundum Abb. ubi ſuprà, ac ſimiliter præceptum, quod reſpicit utilitatem ejus cui præcipitur in effectu conſilium dicitur, *l. Cum Pater. §. Mando*, ubi gloſſ. *in ver. conſilii ff. De leg. 2.* & *l. 2. §. fin. ff. Mand.* Dec. *hic n. 22.* Quemadmodum & prohibitio legis concernens principaliter favorem ejus, cui fit, habet vim exhortationis *cap. Denique §. Hæc etſi legibus, 4. diſt.* per quem textum ita ſcripſit Abb. in *c. Ad Apoſtolicam, n. 11. verſ. 2. Solve, de regul.*

Neque obſtat text. in d. *cap. Dilecto, de preb.* quia ibi agitur de favore eccleſiæ, & non ſimpliciter de favore ſtatuentium. Unde non mirum ſi ſtatutum revocari non poſſit, ut benè obſervat Dec. *hic n. 24.* adjiciens eodem modo procedere gloſſ. in d. *c. Statutum*, quia ibi agitur de favore mixto cui meritò renunciari non poteſt, ut notant DD. ibi poſt Jo. de Imol. Secus quando ſolum tractatur de favore ſtatuentium, ut ex prædictis patet.

25 Unde hanc ſententiam tuetur hic Dec. *n. 22.* & eam dicit magis juridicam Rota apud Cardin. Creſcen. *deciſ. 79. aliæ 3. febru. De privil.* & *deciſ.* 1. *ſub tit. De præter.* quæ incipit: *Eſt privilegium.* Quia ſicut privilegio quis poteſt renunciare, ita & decreto irritanti tanquam acceſſorio; Aretin. in *l. Duobus, §. Etiam col. 2. verſ. Bald. tamen, de vulg. & pupil.* Expreſſius Cardin. in *Clem. 1. n. 8. quæſt. de elect.* Eandem opinionem tenet Caſſad. *deciſ.*

26 *2. de decret.* & Samen. *in reg. de trienn. q. 49. n. 11.* ubi ait; decretum appoſitum in regreſſu, vel alia quæcumque gratia non habere effectum niſi volente eo, in cujus favorem eſt appoſitum per text. in *c. 1. De conceſſ. preb. in 6. cum concord.*

27 Secundo principaliter quando actus confirmatus alicubi habet clauſulam annullativam actus contrarij, & alicubi non, ut in caſu noſtro in quo conſtitutio, de qua agitur, non habet prædictam clauſulam, ſicuti habent plures aliæ conſtitutiones hujus Congregationis; tunc decretum irritans appoſitum in confirmatione non inducit nullitatem quoad omnia, ſed regulatur, & modificatur ſecundum naturam actus confirmati. *cap. Quia cunctis, de conceſſ. preb. lib. 6.* Gem. in. *conſ. 143. Ex narratis n. 1. verſ. Decretum enim.* Put. *deciſ. 1. n. 3. lib. 1.* Card. Seraphin. *deciſ. 341. n. 4.* poſt Caſſad. & Samen. *loc. cit.* Quod clare oſtenditur exemplo Bullæ confirmationis Concilii Tridentini à Pio IV. editæ, quæ incipit, *Benedictus Deus*: in ea enim appoſitum eſt decretum irritans, & tamen certiſſimum eſt hoc decretum non importare nullitatem omnium, & ſingulorum, quæ fiant contra diſpoſitionem Concilii, alioquin ſequerentur plurima abſurda. Et in ſpecie

29 matrimonia contracta non præmiſſis denuntiationibus nulla eſſent, cum id prohibeatur fieri in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Item profeſſiones emiſſæ à puellis ante explorationem voluntatis eſſent invalidæ cum ante hujuſmodi explorationem emitti prohibeantur in *cap. 17 ſeſſ. 25. De*

30 *regul.* Et tamen contrarium, in utroque caſu ſæpius declaravit S. Congregat. Quandoquidem Concilium ubi voluit imponere pœnam nullitatis actus, id diſertis verbis expreſſit, ut fecit in matrimoniis clandeſtinis in *d. c. 1.* & in profeſſione emiſſa infra annum probationis, aut ante annum ætatis 16. in *c. 15. ſeſſ. 25. De regul.* Item in electionibus Regularium, quæ non fiunt per vota ſecreta in *c. 6. ejuſdem ſeſſionis*, & ſæpe alibi. Unde ubi hanc pœnam nullitatis non appoſuit, cenſetur noluiſſe actum eſſe irritum *cap. 2. verſ. Unde ſi circa tranſlationem, de tranſl. Epiſc.* Oldrad. *conſ. 266. Quod autem, num. 10.* & conſequenter decretum irritans in confirmatione Bullæ Pii IV. appoſitum non debet hanc nullitatem indiſtinctè inducere, ſed potius regulari ſecundùm naturam actus confirmati. Alioquin non confirmaret, ſed potius inverteret verba & mentem Concilii.

31 Et ponderandum eſt in præſentia dictum *cap. 17. ſeſſ. 25. De Regul.* præſcribens tempus profeſſionibus emittendis poſt explorationem voluntatis fuiſſe editum in favorem libertatis Virginum Deo dicandarum, ut ibi dicitur in princ. Quemadmodum & præſens Conſtitutio præſcribens tempus propoſitionibus faciendis ante electionem Generalis, edita fuit in favorem libertatis electorum. Ergo ſicut profeſſio emiſſa contra diſpoſitionem Concilij, eo caſu ex ſententia S. Congregationis non redditur irrita in vim

decreti irritantis poſiti in Bulla Confirmationis Concilii, ita nec propoſitio decreti de quo agitur, facta contra antedictam Conſtitutionem debet reddi irrita ex decreto irritanti appoſito in litteris confirmationis conſtitutionum hujus Congregationis.

32 Et ex prædicta conſideratione Bullæ Pij IV. cum nuper dubitatum eſſet in S. Congregatione Regularium de validitate electionis Provincialis Mediolanen. ordinis Minorum Conventualium celebratæ, non prævio juramento de eligendo digniore contra prohibitionem conſtitutionis Ordinis; & opponeretur quod eſſet nulla propter decretum irritans appoſitum in Bulla confirmationis conſtitutionum ejuſdem ordinis; S. Congregatio hoc non obſtante reſolvit pro validitate electionis, cum conſtitutio illa de juramento præſtando non haberet in ſpecie clauſulam annullativam actus contrarij.

Et confirmatur, quia etiam in conſtitutionibus hujus Congregationis plurima reperiuntur præcepta, & ordinationes, ex quorum tranſgreſſione valde abſurdum eſſet, ut electiones eſſent invalidæ. Nam pag. 22. mandatur ut Cancellarius ante ſingulorum officialium electionem ea legat, quæ in conſtitutionibus de ipſis atque ipſorum officijs decreta ſunt, item pag. 27. ſtatuitur, ut dum calculi extrahuntur, à ſolis ſcrutatoribus videantur, non ab alijs electoribus. Et pag. 30. præſcribitur forma juramenti à capitularibus præſtandi ante electionem præpoſiti Generalis, & tamen nemo aſſereret ex omiſſione alicujus ex prædictis ſolemnitatibus vitiari electionem propter clauſulam decreti appoſitam in confirmatione conſtitutionum. Et in omiſſione juramenti hoc jam declaravit S. Congregatio Regularium, ut ſupra proximè dictum eſt. Similiter pag. 22. cavetur ut quinque, aut ſex pagellæ electoribus diſtribuantur. Item ut præſes propriam ſchedulam duobus digitis ſublatam in urnam immittat. Quid ergo ſi ſeptem, aut octo pagellæ diſtribuantur electoribus? Quid ſi præſes ſchedulam ſublevet tribus digitis? numquid propterea irritabitur electio? Patet igitur ex prædictis, & alijs quæ in conſtitutionibus habentur, decretum irritans non poſſe referri ad ſingulas conſtitutiones abſque eo, quod mille

33 abſurditates ſequantur. Unde generaliter dicendum eſt decretum irritans, ſiquidem adjiciatur alicui particulari ordinationi, vel prohibitioni tunc indiſtinctè importare nullitatem actus in contrarium attentati juxta textum in *cap. Quia propter, de elect.* & in *cap. Si cui, eod. tit. lib. 6.* Si verò apponatur in clauſulis executivis, ut fieri ſolet ex ſtylo, tunc referri debet ad judices, ut verba ipſa ſonant; apponitur enim ad finem removendi obſtacula impedientia executionem actus, ſuper quo decernitur, *cap. Si ex tempore, de elect. lib. 6.* & notat Gemin. *conſ. 143. Ex narratu, n. 1.* & ex eo tollitur juriſdictio aliter judicandi, ex notatis per Cardinal. in *cap. Quia diligentia, in 3. quæſt. de elect.* Seraph. *deciſ. 351. n. 1.* Rota *deciſ. 174. n. 13. part. 7. recent.*

Tertiò, & ultimò quod ſpectat ad præſentem quæſtionem obſervandum eſt, conſtitutionem Congregationis initio propoſitam, idcircò præſcripſiſſe tempus propoſitionibus faciendis circa perſonas, jura, & electionem præpoſiti Generalis, vel majorum officialium ante ipſorum electionem, ne iidem poſtea electi quoquomodo læderet, aut imminueret libertatem capitularium. Hæc autem libertas non eſt conſideranda reſpectu ſuffragiorum, quia cum ſuffragia ferantur per calculos; ratio ipſa ſecreti ſatis tuetur libertatem capitularium adverſus authoritatem ſuperiorum, ut not. in d. *cap. Quia propter, de elect.* & patet ex decreto, *cap. 6. ſeſſ. 25. De Regul.* Concil. Trid. Sed conſiderari debet reſpectu propoſitionum in capitulo; quia Generalis electus, ſi aliquis articulus ſibi diſpliceret, facilè impedire poſſet, ne à vocalibus proponeretur. At hæc ratio omnino ceſſavit in decreto, de quo agitur; quia omnes, & ſinguli capitulares ſede vacante ante electiones jurejurando ſe obſtrinxerunt non impedire, quominus decretum hoc proponeretur in capitulo, caſu quo aliquis eorum in

34 Generalem eligeretur: ergo cum beneficio juramenti ſatis conſultum fuerit libertati electorum, ut effectus ipſe comprobavit, quia decretum fuit propoſitum, & obtentum poſt electionem præpoſiti Generalis abſque ullo ejus impedimento: utique ceſſante cauſa finali conſtitutionis ceſſavit conſtitutio, *cap. Etſi Chriſtus*, & ibi gloſſ. in *verſ. Ceſſante, de jure jur.*

35 Et ad ſummum remanet ſaltem dubium, an diſpoſitio ejuſdem conſtitutionis afficiat ſupradictum decretum. At quando eſt dubium an aliqua conſtitutio vindicet ſibi locum in certo caſu, necne, tunc clauſula decreti irritantis non impedit, quin pendente articuli examinatione, res conſervari debeat in eo ſtatu, in quo reperitur. Ita Seraph. *deciſ. 1471. n. 5.* Nam decretum irritans eſt acceſſorium ad conſtitutionem, in qua eſt appoſitum; & ideo dum diſcutitur, an conſtitutio intret, decretum nihil operatur. Gemin. & Franc. in *cap. Præterea, in princ. num. 2. de offic. legat. lib. 6.* Gabriel in *tit. De clauſulis concl. 5. num. 85.* Rot. *in Recent. deciſ. 523. n. 3. part. 3.* Et conſequenter eſto res dubia ſit, quod negatur; tamen decretum irritans non debet impedire, quin vocales illius nationis, de qua fuit Generalis, remaneant in proximo capitulo in eo ſtatu excluſionis ab electione paſſiva, in quo non reperiuntur, ex vi ſupraſcripti decreti capitularis.

Nec prædictis obſtant adducta in contrarium: ad primum enim quod actus factus contra prohibitionem legis ſit ipſo jure nullus.

36 Reſpõdetur primò, conſtitutionem Congregationis hoc caſu non prohibere, ne propoſitiones fiant poſt electionem Generalis, imo nec præcipere, ut an fiant antea: nullum enim verbum ibi legitur, quod prohibitionem, aut præceptum importet, ſed ſimpliciter indicatur quod fieri expediat per illa verba, *hic erit locus*. Quæ cum non ſint imperativè prolata, ſed futuri temporis, non ſunt diſpoſitiva. Alex. *conſ. 190. Plura n. 31. verſ. Fortius dico, lib. 6.* & potius ſonant in conſilium, quod non eſt obligatorium, l. 2. *§. fin. ff. Mand.*

37 Reſpondetur ſecundò, actum geſtum non ſervatis conditionibus, & modificationibus à lege præſcriptis itademum eſſe nullum, ſi eodem contextu lex tribuat poteſtatem, & præſcribat conditiones, tunc enim recipitur poteſtas qualificata, ſeu modificata: & ideo actus non ſervatis modis

modis præſcriptis à lege redditur nullus ex defectu poteſtatis; ſecus verò ſi lex præſcribat modum, vel conditiones obſervandas ab eo, qui prius poteſtatem, vel juriſdictionem habebat; quia tunc actus ſuſtinetur in vim poteſtatis præexiſtentis, licet tranſgrediens ſit puniendus. Hæc eſt notabilis theorica gloſſ. *in Clem. 1. in ver. Inhibentes, verſ. Sed quæro, de jurepatr.* quam ſequitur Anchar. in *cap. ſtatutum. § fin. verſ. Adverte, de reſcr. lib. 6.* Abb. in *cap. Ex parte, n. 5. inſr. eod.* Roman. *conſ. 203. Quod primum n. 7.* At Capitulum generale ante præſcriptum modum in propoſitionibus obſervandum habebat poteſtatem faciendi decreta à jure communi, *c. In ſingulis, §. Hujuſmodi*, & *§. Si verò, de ſtat. monach.* Ergo propoſitio ab ipſo facta contra modum à conſtitutione præſcriptum, & decretum inde ſecutum non vitiatur.

38 Reſpondetur tertiò etiam à lege prohibitoria poſſe recedi per eum, in cujus favorem edita fuit. Et videtur de hoc textus clarus in *cap. Ad Apoſtolicam, de regul.* ubi prohibetur fieri profeſſio infra annum; & tamen ſi fiat in Ordinibus non Mendicantium, tenet. Et redditur ratio, quia cum tempus probationis ſit indultum in favorem converſi, & Monaſterij per profeſſionem infra annum emiſſam pariter & acceptam uterque renunciare videtur ei, quod pro ſe noſcitur introductum. Et quia multa fieri prohibentur quæ ſi facta fuerint, obtinent roboris firmitatem, ex quo contextu colligitur profeſſionem emiſſam contra legis prohibitionem non ideo ſuſtineri, quia textus procedat ulterius decernendo actum valere, ut habet communis intellectus, quem propterea meritò reprobat ibi Abb. *n. 11. verſ. Sed certe*: nam textus non procedit diſpoſitivè ſuſtinendo profeſſionem, ſed loquitur declarativè, quod patet ex eo, quia reſpondet ad conſultationem, ut notatur in *cap. Conſultationi, de tempor. ordin.* Item declarat profeſſionem tenere ex ratione antiqua. Ergo etiam ante illam decretalem tenebat profeſſio, ut per Abbat. *ubi ſupra.*

39 Reſpondetur quartò, ubi legis prohibitio non habet perpetuam cauſam prohibitionis, actus in contrarium geſtus non eſt nullus, ut notatur in *cap. Vides*, in gloſſ. *in ver. diſſolvi 10. diſt.* & in *cap. Tua, de ſponſ. duor.* Conſtitutio autem de qua agitur, non habet hujuſmodi cauſam prohibitionis perpetuam, quia propoſitiones poſſunt fieri aliquando, id eſt dum ſedes vacat, nec prohibentur fieri, niſi in tempore Sedis plenæ. Ita declarat Abb. in d. *c. Ad Apoſtolicam, n. 11. verſ. Ideo ſolvo.* Ad idem eſt gloſſ. quæ ſic limitat regulam, *l. Non dubium, C. De legib. in d. Clem. 1. in ver. Inhibentes, de jurepatr.*

40 Reſpondetur denique quidquid ſit in lege ſuperioris, in quibus terminis loquuntur contraria; certè actus geſtus contra prohibitionem ſtatuti, ab ipſiſmet ſtatuentibus non eſt nullus, quia licitum eſt conditoribus recedere à ſua conſtitutione, quatenus concernit eorum favorem, non obſtante confirmatione Apoſtolica juxta textum hic, & dictum eſt ſupra in principio primi fundamenti pro hac ſententia, *verſ. Nam regula eſt, n. 19.*

Ad ſecundum argumentum quod ſcilicet decretum capituli Generalis ſit nullum propter decretum irritans appoſitum in confirmatione conſtitutionum Congregationis, abunde patet reſponſio ex dictis in ſuperioribus fundamentis.

Secundum caput, videlicet, An hoc decretum poſſit impugnari ex eo, quod reſtringat libertatem electionis contra diſpoſitionem ſacrorum Canonicum, plenè examino in *c. Cum dilectus, infr. de conſuet. à n. 10. uſque ad 56.*

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Cum M.

SVMMARIVM.

1 *Canonicis ſupranumerariis capitulum de fructibus ſuperexcreſcentibus providere tenetur, non obſtante conſtitutione de certo numero, & contraria proteſtatione.*

2 *Præbendarum, & Canonicorum numerus determinatur ſecundum varias eccleſiarum conſuetudines.*

3 *Fructus ſuperexcreſcentes debentur canonicis ultra numerum receptis, quando præbendæ non ſunt diſtinctæ, ſed fit diviſio per certam menſuram fructuum.*

4 *Fructus induſtriales cedunt lucro præbendati, ubi præbendæ ſunt diſtinctæ, & n. 40.*

5 *Nomina propria in reſcriptis an, & quando exprimi poſſint abbreviatè per primam litteram.*

6 *Litis conſors admittitur ſine mandato ad agendum pro conſorte, ſicut conjunctus pro conjuncto, dummodo caveant de rato.*

Et quid in requirentibus ſpeciale mandatum, n. 10.

7 *Litis conſortium inducitur ex ſimultanea lite, & cauſa.*

8 *Canonicus pro Concanonico non poteſt agere ſine mandato.*

9 *Amicus an admittatur pro amico in judicio.*

11 *Præbendas aliquot ſupprimendi legitima cauſa ut reliquorum reditus tenues augmententur.*

12 *Præbendæ ut poſſint ſupprimi ad augendos reliquarum reditus ex Concilio Trid. quinque conditiones requiruntur.*

13 *Capitulum ex cauſa publicæ utilitatis poteſt ſtatuta facere contra antiquam eccleſiæ conſuetudinem, etiam non facta mentione conſuetudinis.*

14 *Et etiamſi conſuetudo foveret utilitatem publicam, & ſtatutum ſit nutritivũ utilitatis privatæ.*

15 *Dummodo principaliter, & directè concernat utilitatem eccleſiæ, & fiat de Epiſcopi conſenſu.*

16 *Præbenda non eſt de ſubſtantia Canonicatus.*

17 *Canonicatus poteſt eſſe actu ſine præbenda, ſed non ſine ſpe, & expectatione futuræ præbendæ.*

18 *Proteſtatio contra ſubſtantiam rei, ſuper qua interponitur, non relevat.*

19 *Proteſtatio contraria facto regulariter non prodeſt. Declaratur n. 22.*

20 *Proteſtationum materia quam ſit profunda, & periculoſa.*

21 *Proteſtatio contraria conſecutivis facti, ſeu dependentibus à facto an, & quando valeat.*

22 *Et quid ſi ſit contraria facto.*

23 *Et quid ſi ſit declaratoria facti multipliciter intelligibilis.*

decreti irritantis poſiti in Bulla Confirmationis Concilii, ita nec propoſitio decreti de quo agitur, facta contra antedictam Conſtitutionem debet reddi irrita ex decreto irritanti appoſito in litteris confirmationis conſtitutionum hujus Congregationis.

32 Et ex prædicta conſideratione Bullæ Pij IV. cum nuper dubitatum eſſet in S. Congregatione Regularium de validitate electionis Provincialis Mediolanen. ordinis Minorum Conventualium celebratæ, non prævio juramento de eligendo digniore contra prohibitionem conſtitutionis Ordinis; & opponeretur quod eſſet nulla propter decretum irritans appoſitum in Bulla confirmationis conſtitutionum ejuſdem ordinis; S. Congregatio hoc non obſtante reſolvit pro validitate electionis, cum conſtitutio illa de juramento præſtando non haberet in ſpecie clauſulam annullativam actus contrarij.

Et confirmatur, quia etiam in conſtitutionibus hujus Congregationis plurima reperiuntur præcepta, & ordinationes, ex quorum tranſgreſſione valde abſurdum eſſet, ut electiones eſſent invalidæ. Nam pag. 22. mandatur ut Cancellarius ante ſingulorum officialium electionem ea legat, quæ in conſtitutionibus de ipſis atque ipſorum officijs decreta ſunt, item pag. 27. ſtatuitur, ut dum calculi extrahuntur, à ſolis ſcrutatoribus videantur, non ab alijs electoribus. Et pag. 30. præſcribitur forma juramenti à capitularibus præſtandi ante electionem præpoſiti Generalis, & tamen nemo aſſereret ex omiſſione alicujus ex prædictis ſolemnitatibus vitiari electionem propter clauſulam decreti appoſitam in confirmatione conſtitutionum. Et in omiſſione juramenti hoc jam declaravit S. Congregatio Regularium, ut ſupra proximè dictum eſt. Similiter pag. 22. cavetur ut quinque, aut ſex pagellæ electoribus diſtribuantur. Item ut præſes propriam ſchedulam duobus digitis ſublatam in urnam immittat. Quid ergo ſi ſeptem, aut octo pagellæ diſtribuantur electoribus? Quid ſi præſes ſchedulam ſublevet tribus digitis? numquid propterea irritabitur electio? Patet igitur ex prædictis, & alijs quæ in conſtitutionibus habentur, decretum irritans non poſſe referri ad ſingulas conſtitutiones abſque eo, quod mille ab-
33 ſurditates ſequantur. Unde generaliter dicendum eſt decretum irritans, ſiquidem adjiciatur alicui particulari ordinationi, vel prohibitioni tunc indiſtinctè importare nullitatem actus in contrarium attentati juxta textum in *cap. Quia propter, de elect.* & in *cap. Si cui, eod. tit. lib. 6.* Si verò apponatur in clauſulis executivis, ut fieri ſolet ex ſtylo, tunc referri debet ad judices, ut verba ipſa ſonant; apponitur enim ad finem removendi obſtacula impedientia executionem actus, ſuper quo decernitur, *cap. Si ex tempore, de elect. lib. 6.* & notat Gemin. *conſ. 143. Ex narratis, n. 1.* & ex eo tollitur juriſdictio aliter judicandi, ex notatis per Cardinal. in *cap. Quia diligentia, in 3. quæſt. de elect.* Seraph. *deciſ. 351. n. 1.* Rota *deciſ. 174. n. 13. part. 7. recent.*

Tertiò, & ultimò quod ſpectat ad præſentem quæſtionem obſervandum eſt, conſtitutionem Congregationis initio propoſitam, idcircò præſcripſiſſe tempus propoſitionibus faciendis circa perſonas, jura, & electionem præpoſiti Generalis, vel majorum officialium ante ipſorum electionem, ne iidem poſtea electi quoquomodo læderent, aut imminuerent libertatem capitularium. Hæc autem libertas non eſt conſideranda reſpectu ſuffragiorum, quia cum ſuffragia ferantur per calculos: ratio ipſa ſecreti ſatis tuetur libertatem capitularium adverſus authoritatem ſuperiorum, ut not. in d. *cap. Quia propter, de elect.* & patet ex decreto, *cap. 6. ſeſſ. 25. De Regul.* Concil. Trid. Sed conſiderari debet reſpectu propoſitionum in capitulo; quia Generalis electus, ſi aliquis articulus ſibi diſpliceret, facilè impedire poſſet, ne à vocalibus proponeretur. At hæc ratio omnino ceſſavit in decreto, de quo agitur; quia omnes, & ſinguli capitulares ſede vacante ante electiones jurejurando ſe obſtrinxerunt non impedire, quominus decretum hoc proponeretur in capitulo, caſu quo aliquis eorum in
34 Generalem eligeretur: ergo cum beneficio juramenti ſatis conſultum fuerit libertati electorum, ut effectus ipſe comprobavit, quia decretum fuit propoſitum, & obtentum poſt electionem præpoſiti Generalis abſque ullo ejus impedimento: utique ceſſante cauſa finali conſtitutionis ceſſavit conſtitutio, *cap. Etſi Chriſtus*, & ibi gloſſ. in *verſ. Ceſſante, de jure jur.*

35 Et ad ſummum remanet ſaltem dubium, an diſpoſitio ejuſdem conſtitutionis afficiat ſupradictum decretum. At quando eſt dubium an aliqua conſtitutio vindicet ſibi locum in certo caſu, necne, tunc clauſula decreti irritantis non impedit, quin pendente articuli examinatione, res conſervari debeat in eo ſtatu, in quo reperitur. Ita Seraph. *deciſ. 1471. n. 5.* Nam decretum irritans eſt acceſſorium ad conſtitutionem, in qua eſt appoſitum; & ideo dum diſcutitur, an conſtitutio intret, decretum nihil operatur. Gemin. & Franc. in *cap. Præterea, in princ. num. 2. de offic. legat. lib. 6.* Gabriel in *tit. De clauſulis concl. 5. num. 85.* Rot. *in Recent. deciſ. 523. n. 3. part. 5.* Et conſequenter eſto res dubia ſit, quod negatur; tamen decretum irritans non debet impedire, quin vocales illius nationis, de qua fuit Generalis, remaneant in proximo capitulo in eo ſtatu excluſionis ab electione paſſiva, in quo non reperiuntur, ex vi ſupraſcripti decreti capitularis.

Nec prædictis obſtant adducta in contrarium: ad primum enim quod actus factus contra prohibitionem legis ſit ipſo jure nullus.

36 Reſpõdetur primò, conſtitutionem Congregationis hoc caſu non prohibere, ne propoſitiones fiant poſt electionem Generalis, imo nec præcipere, ut an fiant antea: nullum enim verbum ibi legitur, quod prohibitionem, aut præceptum importet, ſed ſimpliciter indicatur quod fieri expediat per illa verba, *hic erit locus*. Quæ cum non ſint imperativè prolata, ſed futuri temporis, non ſunt diſpoſitiva. Alex. *conſ. 190. Plura n. 31. verſ. Fortius dico, lib. 6.* & potius ſonant in conſilium, quod non eſt obligatorium, l. 2. §. *fin. ff. Mand.*

37 Reſpondetur ſecundò, actum geſtum non ſervatis conditionibus, & modificationibus à lege præſcriptis itademum eſſe nullum, ſi eodem contextu lex tribuat poteſtatem, & præſcribat conditiones, tunc enim recipitur poteſtas qualificata, ſeu modificata: & ideo actus non ſervatis modis

modis præſcriptis à lege redditur nullus ex defectu poteſtatis; ſecus verò ſi lex præſcribat modum, vel conditiones obſervandas ab eo, qui prius poteſtatem, vel juriſdictionem habebat; quia tunc actus ſuſtinetur in vim poteſtatis præexiſtentis, licet tranſgrediens ſit puniendus. Hæc eſt notabilis theorica gloſſ. *in Clem. 1. in ver. Inhibentes, verſ. Sed quæro, de iurepatr.* quam ſequitur Anchar. in *cap. ſtatutum. § fin. verſ. Adverte, de reſcr. lib. 6.* Abb. in *cap. Ex parte, n. 5. inſr. eod.* Roman. *conſ. 203. Quod primum n. 7.* At Capitulum generale ante præſcriptum modum in propoſitionibus obſervandum habebat poteſtatem faciendi decreta à jure communi, *c. In ſingulis, §. Hujuſmodi*, & *§. Si verò, de ſtat. monach.* Ergo propoſitio ab ipſo facta contra modum à conſtitutione præſcriptum, & decretum inde ſecutum non vitiatur.

38 Reſpondetur tertiò etiam à lege prohibitoria poſſe recedi per eum, in cujus favorem edita fuit. Et videtur de hoc textus clarus in *cap. Ad Apoſtolicam, de regul.* ubi prohibetur fieri profeſſio infra annum; & tamen ſi fiat in Ordinibus non Mendicantium, tenet. Et redditur ratio, quia cum tempus probationis ſit indultum in favorem converſi, & Monaſterij per profeſſionem infra annum emiſſam pariter & acceptam uterque renunciare videtur ei, quod pro ſe noſcitur introductum. Et quia multa fieri prohibentur quæ ſi facta fuerint, obtinent roboris firmitatem, ex quo contextu colligitur profeſſionem emiſſam contra legis prohibitionem non ideo ſuſtineri, quia textus procedat ulterius decernendo actum valere, ut habet communis intellectus, quem propterea meritò reprobat ibi Abb. *n. 11. verſ. Sed certe:* nam textus non procedit diſpoſitivè ſuſtinendo profeſſionem, ſed loquitur declarativè, quod patet ex eo, quia reſpondet ad conſultationem, ut notatur in *cap. Conſultationi, de tempor. ordin.* Item declarat profeſſionem tenere ex ratione antiqua. Ergo etiam ante illam decretalem tenebat profeſſio, ut per Abbat. *ubi ſupra.*

39 Reſpondetur quartò, ubi legis prohibitio non habet perpetuam cauſam prohibitionis, actus in contrarium geſtus non eſt nullus, ut notatur in *cap. Vides*, in gloſſ. *in ver. diſſolvi 10. diſt.* & in *cap. Tua, de ſponſ. duor.* Conſtitutio autem de qua agitur, non habet hujuſmodi cauſam prohibitionis perpetuam, quia propoſitiones poſſunt fieri aliquando, id eſt dum ſedes vacat, nec prohibentur fieri, niſi in tempore Sedis plenæ. Ita declarat Abb. in d. *c. Ad Apoſtolicam, n. 11. verſ. Ideo ſolvo.* Ad idem eſt gloſſ. quæ ſic limitat regulam, *l. Non dubium, C. De legib. in d. Clem. 1. in ver. Inhibentes, de iurepatr.*

40 Reſpondetur denique quidquid ſit in lege ſuperioris, in quibus terminis loquuntur contraria; certè actus geſtus contra prohibitionem ſtatuti, ab ipſiſmet ſtatuentibus non eſt nullus, quia licitum eſt conditoribus recedere à ſua conſtitutione, quatenus concernit eorum favorem, non obſtante confirmatione Apoſtolica juxta textum hic, & dictum eſt ſupra in principio primi fundamenti pro hac ſententia, *verſ. Nam regula eſt, n. 19.*

Ad ſecundum argumentum quod ſcilicet decretum capituli Generalis ſit nullum propter

decretum irritans appoſitum in confirmatione conſtitutionum Congregationis, abunde patet reſponſio ex dictis in ſuperioribus fundamentis.

Secundum caput, videlicet. An hoc decretum poſſit impugnari ex eo, quod reſtringat libertatem electionis contra diſpoſitionem ſacrorum Canonicum, plenè examino in *c. Cum dilectus, infr. de conſuet. à n. 10. uſque ad 56.*

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Cum M.

SVMMARIVM.

1 *Canonicis ſupranumerariis capitulum de fructibus ſuperexcreſcentibus providere tenetur, non obſtante conſtitutione de certo numero, & contraria proteſtatione.*

2 *Præbendarum, & Canonicorum numerus determinatur ſecundum varias eccleſiarum conſuetudines.*

3 *Fructus ſuperexcreſcentes debentur canonicis ultra numerum receptis, quando præbendæ non ſunt diſtinctæ, ſed ſit diviſio per certam menſuram fructuum.*

4 *Fructus induſtriales cedunt lucro præbendati, ubi præbendæ ſunt diſtinctæ, & n. 40.*

5 *Nomina propria in reſcriptis an, & quando exprimi poſſint abbreviatè per primam litteram.*

6 *Litis conſors admittitur ſine mandato ad agendum pro conſorte, ſicut conjunctus pro conjuncto, dummodo caveant de rato.*

Et quid in requirentibus ſpeciale mandatum, n. 10.

7 *Litis conſortium inducitur ex ſimultanea lite, & cauſa.*

8 *Canonicus pro Concanonico non poteſt agere ſine mandato.*

9 *Amicus an admittatur pro amico in judicio.*

11 *Præbendas aliquot ſupprimendi legitima cauſa ut reliquorum reditus tenues augmententur.*

12 *Præbendæ ut poſſint ſupprimi ad augendos reliquarum reditus ex Concilio Trid. quinque conditiones requiruntur.*

13 *Capitulum ex cauſa publicæ utilitatis poteſt ſtatuta facere contra antiquam eccleſiæ conſuetudinem, etiam non facta mentione conſuetudinis.*

14 *Et etiamſi conſuetudo foveret utilitatem publicam, & ſtatutum ſit nutritivũ utilitatis privatæ.*

15 *Dummodo principaliter, & directè concernat utilitatem eccleſiæ, & fiat de Epiſcopi conſenſu.*

16 *Præbenda non eſt de ſubſtantia Canonicatus.*

17 *Canonicus poteſt eſſe actu ſine præbenda, ſed non ſine ſpe, & expectatione futuræ præbendæ.*

18 *Proteſtatio contra ſubſtantiam rei, ſuper qua interponitur, non relevat.*

19 *Proteſtatio contraria facto regulariter non prodeſt. Declaratur n. 22.*

20 *Proteſtationis materia quam ſit profunda, & pericuioſa.*

21 *Proteſtatio contraria conſecutivis facti, ſeu dependentibus à facto an, & quando valeat.*

22 *Et quid ſi ſit contraria facto.*

23 *Et quid ſi ſit declaratoria facti multipliciter intelligibilis.*

24 Pro-

24 *Proteſtatio relevat quando non eſt contraria facto, ſed tollit mentem à facto.*
25 *Canonia aliud eſt, aliud præbenda.*
26 *Canonia quid ſit.*
27 *Præbenda quid ſit.*
28 *Præbenda collata, cenſetur eo ipſo collatus etiam Canonicatus.*
29 *Canonicus præbendatus ſi aliud beneficium impetret facta mentione de præbenda, & non de Canonicatu, gratia non eſt ſubreptitia.*
30 *Et quid in caſu converſo.*
31 *Laicus quamvis non poſſit eſſe Canonicus, poteſt tamen eſſe præbendatus.*
32 *Secus ex ſtylo curiæ.*
33 *Simoniacum non eſt recipere aliquem in Canonicũ eo pacto ut de præbendis diſtinctis nihil percipiat.*
Secus ſi reciperetur cum pacto, ut nec de Canonia, nec de præbendis diſtinctis, nec de communibus proventibus aliquid haberet, & n. 35.
34 *Pactum juri conſonum ſimoniam non inducit, & num. 36.*
37 *Statutum excludens Canonicos ſupranumerarios à reditibus ſuperexcreſcentibus, quamvis ſit malum, non tamen eſt ſimoniacum.*
38 *Pactum initum inter eligentes non nocet electo.*
39 *Canonicis ſupranumerariis debentur reditus ſuperexcreſcentes, etiam ſi provenerint ex Canonicorum induſtria.*
40 *Quod procedit ſi prædia ſint communia, & reditus communiter augmententur.*
Secus ſi præbendæ ſint diſtinctæ, ibidem.
41 *Paludes melioratæ cultorum cura non debent ſeparatim cenſeri.*
42 *Clauſulæ conſuetæ omiſſio reſcriptum non vitiat.*
43 *Statutum taxans numerum Canonicorum habet tacitam conditionem, niſi reditus eccleſiæ augmententur, & n. ſeqq.*
Etiam ſi fuerit à ſede Apoſtolica confirmatum cum decreto irritanti, n. 46.
44 *Diſpoſitio qualibet intelligitur rebus ſic ſtantibus.*
45 *Monialium numerus etiam in Monaſteriis exemptis ab ordinario præfixus augeri poteſt, ſi reditus Monaſterii augmententur, & n. ſeqq.*
47 *Statutum, & confirmatio ſtatuti limitatur ad limites cauſæ ſtatuti.*
48 *Numerus ſtabilita à capitulis generalibus, vel provincialibus præfinitus à Superioribus regularibus augeri non poteſt etiam prætextu augmenti redituum abſq; licentia S. Congregationis Concilii.*
49 *Canonicis ſupranumerariis non tenentur Canonici antiqui communicare ſuas præbendas, ſed tantum reditus ſuperexcreſcentes.*
50 *Numerus præbendarum an frangatur per receptionem Canonicorum ultra numerum, & per ſuperexcreſcentiam fructuum.*
51 *Canonicis ultra numerum receptis debentur fructus ſuperexcreſcentes uſque ad quantitatem valoris præbendarum antiquarum, & non ultra.*
52 *Et quid ſi fructus non ſufficiant niſi ad unam præbendam, & n. ſeq.*
53 *Præbenda non eſt ita affecta Canonico noviter recepto, ut collatio alteri facta non teneat, & n. 62.*
54 *Attentata ante omnia ſunt revocanda, prævia tamen cauſæ cognitione.*
55 *Attentare eſt delictum.*
Attentata ſunt plenè probanda ibidem.
56 *Attentata turbida non ſunt revocanda, & poteſt Rota illa non attendere quando cauſa fuit commiſſa ejus arbitrio.*
57 *Canonici an recipi poſſint cum expectatione futuræ præbendæ, & n. ſeq. uſque in fin.*
58 *Quid ſi receptio fiat purè, & ſimpliciter, cum intentione tamen ut receptus habeat præbendam cum primum vacaverit.*
59 *Et quid ſi primò recipiatur purè, & poſtea ex intervallo promittatur ei præbenda proximè vacatura.*
Et quid ſi eodem tempore fiat receptio, & promiſſio ſub diverſa conceptione verborum, ea tamen intentione, ut ſtatim ſit Canonicus, ſed præbendam non habeat niſi cum vacaverit, n. 64.
Et quid ſi effectus utriuſque conferatur in tempus vacaturæ, n. 67.
Et quid ſi receptio, & promiſſio fiant ſub unica verborum ſtructura, n. 68.
60 *Expreſſio ejus, quod de jure ineſt, quandoque eſt illicita.*
61 *Maximè ſi alio modo exprimatur, quam inſit.*
62 *Canonicus receptus cum promiſſione vacaturæ præbendæ debet illam habere non ex vi promiſſionis ſed ex vi receptionis.*
65 *Canonici ſupranumerarii qualiter ab Epiſcopo creari poſſint ex ſententia S. Congregationis Concilii.*
66 *Canonici ultra numerum recepti non poſſunt præbendam poſtea vacantem propria authoritate apprehendere, niſi eis conferatur, nec habent jus in re, ſed jus ad rem.*
69 *Actus licet inſpecta unitate orationis videatur unicus, tamen propter diverſitatem effectuum cenſentur duo, & utilis ab inutili non inficitur.*

1 CUM M. FERRARIENSIS. Si Capitulum contra ſuam conſtitutionem de certo Canonicorum numero aliquos receperit ultra numerum, de ſuperexcreſcentibus reditibus illis providere tenetur. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. cui conſentiunt Bald. Bellam. Butr. Anchar. Imol. & Jo. de Anan. vel ſic ſecundum Abbatem. Non obſtante certo Canonicorum numero etiam per Papam confirmato, providendum eſt receptis ultra numerum de ſuperexcreſcentibus fructibus, maximè ſi voluntariè per Canonicos fuerint recepti, vel aliter ſecundum Aretin. Proteſtatio contraria facto non relevat proteſtantem; & ideò ſi Capitulum contra ſuum ſtatutum aliquos recipit in Canonicos, non obſtante proteſtatione, de fructibus ſuperexcreſcentibus eis providere tenetur. Dividitur in tres partes principales ſecundum Hoſtien. & omnes. In prima ponitur allegatio pro Martino, & ſociis receptis. In ſecunda ibi, *Verum* allegatio in contrarium pro Canonicis recipientibus. In tertia ibi, *mandamus*, diffinitionis commiſſio & quælibet earumdem partium ſubdividitur in alias tres, ut hic per Joan. Andr. Ad intelligen-
2 tiam textus præmittendũ eſt, in Cathedralibus, & Collegiatis eccleſiis varias extare conſuetudines circa diſtinctionem, & determinationem numeri præbendarum, & Canonicorum, ut in c. *fin. de conceſ. præb. lib. 6.* Interdum enim ſe determinant in numero tam Canonicorum, quàm præbendarum, interdum in neutro; interdum verò in altero tantum; ſemperque contingit eccleſias variari altero de quatuor modis, quos hic latè proſequitur Anton. de Butr. *numer.* 1. Et quidem in caſu hujus Decretali per ſtatutum Capituli erat determinatus numerus præbendarum dumtaxat, ſecundum unum intellectum, qui colligitur ex illis verbis textus, quatuordecim præbendas tantum ſtatuerunt, vel erat determinatus nũerus tam præbendarum, quam Canonicorum, ſecundum alium intellectum, qui magis congruit litteræ ibi, contra conſtitutionem venientes alios quinque in Canonicos receperunt. Non enim veniſſent contra conſtitutionem recipiendo Canonicos ultra numerum, niſi Canonicorum numerus fuiſſet per conſtitutionem taxatus. Sed nihilominus præbendæ non erant hic diſtinctæ, ſed unicuique ex Canonicis certa menſura, vel portio fructuum aſſignabatur. Et quia ultra illam menſuram reditus Eccleſiæ erant adaucti, in hujuſmodi augmento conſiſtebant reditus ſuperexcreſcentes, de quibus controvertebatur inter Canonicos an-
4 tiquos, & noviter receptos. Alioquin ſi præbendæ fuiſſent realiter diſtinctæ ut beneficia ſeparata, ſeparatéque inſtituta ſecundum ea, quæ habentur in c. *Ex litteris, de probat.* Reditus ſuperexcreſcentes ceſſiſſent lucro illius Canonici tantum, cujus erat illa præbenda, ut dicam infra in 9. notab. num. 40. Quod ſi præbendæ non eſſent diſtinctæ, & nihilominus non eſſet determinata certa menſura, ſeu portio fructuum, ſed omnibus in communi redactis tot fierent præbendæ, quot reditus ſuppetunt; eo caſu non eſſet dare fructus ſuperexcreſcentes, nec haberet locum iſte textus, quamvis numerus Canonicorum, & præbendarum eſſet taxatus; exempli gratia, ſi in Eccleſia eſſent decem præbendæ, & totidem Canonici, & in fine anni divideretur communis acervus frumenti per decem portiones æqualiter, & cuilibet Canonico decima pars illius acervi aſſignaretur; quantumcunque ille acervus excreſceret, tamen ſemper unicuique Canonico contingeret decima pars pro ſua præbenda, & nihil ſeparatum diſcerni poſſet, quod ſuperexcreſceret. *Arg. l. fin.* & ibi bona gloſ. in *ver. Exigi*, *C. De alluvion.* Ad hoc igitur ut dari poſſint hujuſmodi reditus ſuperexcreſcentes, neceſſe eſt ut portio fructuum ſit taxata, puta in viginti ſalmis frumenti pro quolibet Canonico, & ita erat in Eccleſia Ferrarienſi, de qua agitur in hoc cap.

5 Nota primo ex principio textus, in reſcriptis ſatis eſſe exprimere primam litteram nominis proprii, ut hic, & in c. *P. & G. de off. deleg.* & *c. Cum I. & A. de ſent. & re judic. cum ſimil.* ſecundum Barbat. & modernos hic. Sed an hoc ſit verum, & an probetur jure, examinat plenè Rip. *in 2. notab.* Ex ſtylo Curiæ nomina eorum, contra quos reſcripta impetrantur, ſcribi poſſunt abbreviatè per unam litteram; ſed nomina impetrantium debent ſcribi extensè, & prima littera debẽt eſſe capitanea, & magna, ut notat Specul. in *tit. De reſcript. præſent. §. Primo igitur, verſ. Et quoniam ex forma, numer.* 4. Archid. in *Summa*, 25 *qu. 2. numer.* 4. & Ripa *ubi ſupra*, Confert textus in *l. 2. ante fin. C. De veter. jur. enucl.* ubi præcipitur ut nomina prudentum, qui leges compoſuerunt, per conſequentiam litterarum manifeſtentur, & ſic ceſſat quæſtio duodecima in lib. Jo. de Deo fundata ſuper littera Apoſtolica, in qua ponebantur litteræ pro nomine, ſecundum Jo. Andr. *in addit. ad Specul. loc. cit. littera P.* Nec obſtat hic textus cum concord. quia fuit compilator operis, qui brevitatis ſtudio reſecavit antiquas decretales, ubi omnia erant extensè ſcripta, & tantum appoſuit primam litteram, ut notat Jo. Andr. ſup. *in proœm. in ver. Superfluas num.* 32. & in *c. Nobis, num. 2. infr. de jure patr.* & Bar. *hic num.* 2.

6 Secundò nota ibi, *pro ſe, & ſociis*, poſſe quem agere pro litis conſortibus etiam ſine mandato, prout hic notat gloſ. 1. Hoſt. *num.* 1. Jo. Andr. *num.* 27. Cardin. *in 1. notab.* Abb. *nu.* 9. Decius *num.* 31. Ripa, *num.* 53. & alii communiter. Et quamvis hoc non benè probetur hic, quia iſte Martinus habebat mandatum a Concanonicis, quorum erat procurator, ſecundum gloſ. *præalleg.* & Innoc. *hic in princ.* & patet in antiqua relata ab Anton. Auguſt. *in 3. compilat. Decretal. lib. 1. hoc tit.* tamen eſt in ſe verum, & eſt ſpeciale in hoc caſu; nam ſicut conjuncta perſona poteſt agere pro conjuncta ſine mandato, præſtando tamen cautionem quod dominus habebit ratum, ut in *l. Sed & hæ, ff. De Procur.* & in *c. Nonnulli, in fin. inf. de reſcript.* ita conſors ejuſdem litis admittitur ad agendum pro conſorte ſine mandato, dummodo tamen ſimiliter caveat de rato, licet non admittatur niſi prius cum omnibus fuerit lis conteſtata, ut *l. 2. C. De conſort.*
7 *ejuſd. lit.* Et hujuſmodi conſortium contrahit ex communione cauſæ, & litis, ut notatur in *l. Si petitor. ff. De judic.* & per Butr. *hic num. 22. verſ. Quia conſortium inducitur ex ſimultanea lite, & cauſa*, & Abb. *nu.* 9.

8 Regulariter verò qui non admittitur ad agendum nomine alterius ſine mandato, unde iſte Canonicus fuit admiſſus ad agendum pro Concanonico, vel quia, ſicut prædixi, mandatum habebat, ut in antiqua, vel quia erat litis conſors, alioquin contra, ut hic per gloſ. 1. Butr. *d. n. 22, verſ. Ad primum*, & Jaſ. in *l. Exigendi, nu. 7. verſ. Ad idem facit textus, C. De procur.* adeo ut ſine mandato nec amicus admittatur pro amico, quia jura, quæ dicunt conjunctam perſonam poſſe agere pro conjuncta, loquuntur de conjuncta ſanguine, ut in d. *l. Sed & hæ, ff. De procur.* & in d. *c. Nonnulli*, ubi eſt caſus, ut per Butr. *hic*
9 *numer. 26. verſ. Hoc fallit in conjuncta.* Et quamvis in amico contrarium teneant Cyn. & Salyc. *in d. l. Exigendi.* Guglielm. de Cun. *in d. l. Sed & hæ*, & Bart. in *l. Non ſolum, §. Qui alieno, ff. De procur.* Et hanc opinionem in puncto juris poſſe defendi in amico magno, & ſingulari exiſtimat Jaſ. in *d. l. Exigendi, numer. 4. in 4. extenſ.* nihilominus eam reprobant Butr. loco proximè citato. Angel. in d. *l. Sed & hæ* Gemin. in *c. Qui ad agendum, de procur. lib. 6.* & alii plures, quos refert Jaſ. in d. *l. Exigendi, num.* 7. & videtur verior etiam in puncto juris. Secundum quia etiam in amico ſingulari non viget eadem ratio, quæ in ſanguine conjuncto, quia amicitia diſſolvi poteſt, ſed jura ſanguinis deleri non poſſunt. *l. Ius agnationis, ff. De pact.* Tum quia cum materia ſit exorbitans, non debet trahi ad conſequentiam, *c. Quæ à jure, de reg. jur. lib. 6.* ut benè per Butr. *hic d. numer. 26. verſ. Hoc tamen puto.* Et hanc partem veriorem putat, & pluribus confirmat Ludovic. Roman. *in ſingul. ſuo 560. incip. Cynus*, & in *l. Si verò, §. De viro, in 26 fallen. ff. ſol. matrim.* ubi latè probat hanc eſſe com-

communem opinionem, & eum refert, & ſequitur Felin. alios adducens in c. Coram, num. 2. infrà de off. deleg.

10 Limita concluſionem ſuperiùs firmatam in omnibus caſibus, qui requirunt ſpeciale mandatum. In his enim litis conſors non admittitur ad agendum pro conſorte, ſicut nec conjunctus pro conjuncto, l. Patri pro filio, & l. Illud, §. 1. ff. De minor. Jaſ. in d. l. Exigendi, in 4. Fallen. num. 9. C. De procur. Felin. dicens ita omnes tenere in d. c. Nonnulli, §. Sunt & alij, num. 16. de reſcript. Et ita in litis conſorte videtur firmare Abb. hic num. 10. Sed contrarium tenent Dec. num. 36. & Ripa num. 58. aſſignantes rationem differentiæ inter conjunctas perſonas, & litis conſortes. Alias fallentias ad prædictam regulam proſequitur Ripa à num. 54. & ex ejus dictis collige novem eſſe neceſſaria ad hoc, ut litis conſors poſſit agere pro conſorte, ut hic per eum num. 59. verſ. Ex præmiſſis.

11 Tertiò nota ibi, ut eò amplius ſuos reditus augmentarent. unam cauſam legitimam ſupprimendi aliquot præbendas, eaſque ad pauciorem numerum redigendi, nempè ut augeantur reditus tenues aliquarum præbendarum; tot enim in Eccleſia ſunt ponendi, quot ex illius reditibus poſſint congruè ſuſtentari, c. 1. de inſtit. & c. 1. §. Sanè, de ſtatu regul. lib. 6. Quantò autem inter pauciores Eccleſiæ dividuntur proventus, tantò majores fiunt ſingulorum percipientium portiones, ut hic, & in c. ult. verſ. Quantoque inter pauciores, de conceſſ. præb. lib. 6. & ita hic notant Abbas num. 1. Aretin. in 2. notab. & Ripa num. 20. Facit quod notat gloſ. in c. Pulchra, in ver. Dato, 86. diſt. & Butr. hic num. 8.

12 Hodie hæc cauſa partim approbatur, & partim modificatur à Concilio Tridentino in c. 15. ſeſſ. 24. ubi ſtatuitur, ut in Eccleſijs Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus, in quibus frequentes, adeoque tenues ſunt præbendæ, unà cum diſtributionibus quotidianis, ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui non ſufficiant, liceat Epiſcopo cum Capituli conſenſu, vel aliquot beneficia ſimplicia, non tamen regularia, ijs unire (& in hoc primo membro reſtringitur c. Expoſuiſti, infrà de præb. quo permittebatur, ut propter paupertatem præbendarum poſſent eis annecti etiam Capellæ, id eſt, Parochiales Eccleſiæ, ut ibi dicitur) vel ſi hac ratione provideri non poſſit, aliquot ex ijs ſupprimere, & illarum fructus reliquarum diſtributionibus applicare. Et circa hoc ſecundum membrum nota ſuppreſſionem præbendarum hodie fieri non poſſe niſi in ſubſidium, nempè cùm deficit remedium unionis beneficiorum ſimplicium; nam alternativa, vel, non eſt electionis, ſed ordinis, ut oſtendit conditio illa, ſi hac ratione provideri non poſſit, & cenſuit Sacra Congregatio ejuſdem Concilij interpres, & de intellectu illius decreti vide quod plenè ſcripſi in d. c. Expoſuiſti. Et quod ſpectat ad rem præſentem, ex eo decreto collige quinque conditiones requiſitas ad hoc, ut fieri poſſit præbendarum ſuppreſſio. Prima ſcilicet, ut Eccleſiæ ſint inſignes. Secunda, ut præbendæ ſint frequentes. Tertia, ut præbendæ ſimul cum diſtributionibus ſint adeò tenues, ut non ſufficiant ad decentem Canonicorum ſuſtentationem. Quarta, ut ſuppreſſio non fiat à Capitulo, ſed ab Epiſcopo de Capituli conſenſu. Quinta, ut fiat in ſubſidium, id eſt, deficiente remedio unionis ſimplicium beneficiorum.

13 Quartò nota ibi, contra antiquam conſuetudinem ſtatuerunt. Canonicos poſſe ſtatuta facere contra conſuetudinem Eccleſiæ diu obſervatam, dummodò id faciant ex cauſa communis utilitatis, gloſ. hic in ver. Conſuetudinem. Hoſt. num. 2. in eod. ver. Butr. num. 13. Imol. num. 8. verſ. Et nota etiam. Quod procedit etiam non factâ mentione conſuetudinis, ut hic per Butr.
14 num. 10. per rationem c. 1. de conſuet. lib. 6. Quinimò hoc procedit, etiamſi conſuetudo foveret utilitatem publicam, & ſtatutum ſit nutritivum utilitatis privatæ ipſorum ſtatuentium, dum tamen hoc faciant ex rationabili cauſa, ſecundùm Abb. hic num. 2. & Aretin. num. 4. Hoc intelli-
15 gas tu cum duplici declaratione. Prima eſt, dummodò ſtatutum concernat directè, & principaliter publicam utilitatem Eccleſiæ, ſecundariò autem & indirectè privatum commodum ſingulorum Canonicorum, prout declarat hic Ripa nu. 22. Secunda declaratio eſt, dummodò ſtatutum fiat à Capitulo de Epiſcopi conſenſu, vel etiam ſine, ſi verum eſt confirmationem Papæ interceſſiſſe, ſecundùm Jo. And. hic num. 2. in ver. Statuerunt. An autem, & ſuper quibus Capitulum poſſit abſque conſenſu Epiſcopi ſtatuta facere, eiſque pœnam adjicere plenè notavi ex ſententia Sac. Congregationis Concilij in c. Cum omnes, num. 37. ſup. eod.

16 Quintò nota ibi, in Canonicos receperint nullis præbendis aſſignatis eiſdem. Præbendam non eſſe de ſubſtantia Canonicatûs, quia poteſt eſſe Canonicus ſine præbenda, ut hic patet ſecundùm Bald. num. 18. Abb. in 3 notab. Aretin. num. 6. & Rip. num. 26. Idem tenet Innocent. in C. fin. infrà de Cleric. non reſiden. & probatur in c. Sanctorum, 70. diſt. ubi expreſſum eſt quem non debere eſſe Canonicum præbendatum in diverſis Eccleſijs, quaſi innuat, ut quis poſſit in diverſis Eccleſijs habere Canonicatus ſine præbenda, cùm id ſit utile Eccleſiæ, ut contingit ſi Canonici habeant unde vivant ex diſtributionibus quotidianis, ut ſcripſi pleniùs in c. Cùm jam dudum, nu. 24. & 25. infrà de præben. Item in principio erant Canonici ſine præbendis diſtinctis, maximè quando
17 Eccleſia non habebat temporalia, c. Videntes, 12 quæſt. 1. Abb. hic num. 30 in fin. Sed hoc intelligunt Doctores reſpectu temporis præſentis: nam reſpectu futuri utique non poteſt eſſe Canonicus ſine præbenda, id eſt, ſine ſpe & expectatione futuræ præbendæ, c. Relatum, infr. de præbend. c. Cùm ſuper, de conceſſ. præben. & ſic debet intelligi gloſ. in c. un. in ver. Receperit, de Cler. non reſid. lib. 6. dum ait, non eſſe Canoniam ſine præbenda. Hæc enim duo ita ſunt naturaliter conjugata, ut cui confertur Canonicatus, debeat aſſignari & præbenda ſi quæ vacat; ac ſi non vacet, debeat expectari vacatio, ad quod vide bonam gloſ. in c. Dilectus, il 1. in ver. Approbantes, infrà de præben. & ita hic declarant Bald. d. num. 18. & Ripa, num. 26. & 77. verſ. Nec obſtat dictum Innocentij.

18 Sextò nota ex illis verbis, ſine præjudicio dictæ Conſtitutionis. Et ſigna duas regulas valdè practicabiles in materia proteſtationis. Prima regula eſt, quòd proteſtatio contra ſubſtantiam rei,

rei, ſuper qua interponitur, non prodeſt. Et ita contigit in caſu hujus decretalis. Nam novi Canonici fuerunt recepti cum proteſtatione, ut non frangeretur numerus præbendarum in conſtitutione præfixus, & ſic ut præbendam non haberent, quæ eſt ſubſtantia negotij; nam receptus non debet carere præbendâ, ut c. Cum ſuper, inf. de conceſſ. præb. & dictum eſt in præced. notab. meritò proteſtatio hic non profuit, & Papa illam non admiſit. Ad idem c. Dilectus, il. 1. & c. Inter cætera, infrà de præbend. c. Si quis objecerit, 1. quæſt. 5. & eſt ſimile in profeſſo cum proteſtatione ut habeat proprium, c. Cum ad monaſterium, in fin. infrà de ſtatu Monach. & c. Inſinuante, §. 1. qui Cler. vel voven. & in contrahente matrimonium cum proteſtatione ut vitetur proles, c. ult. de condit. appoſ. & ita hanc regulam ex hoc textu elicit gloſſ. in ver. Sine præjudicio. Hoſtien. num. 12. Jo. Andr. num. 3. Henric. Boich. num. 1. Bellam num. 3. verſ. Secunda concluſio, eamque confirmat, & tripliciter limitat Felin. num. 7. verſ. Secunda concluſio.

19 Secunda regula eſt, quòd ubi quis per contrarium factum contradicit ſuæ proteſtationi, nec proteſtatio, & factum ſe ſimul compatiuntur, non ſuffragatur proteſtatio. Et ad hoc quotidie allegatur hic textus. Nec obſtat quòd hoc fiat corruptè, ut poſt Butr. dicit Abbas hic num. 14. eo quod proteſtatio hic non fuerit contraria facto. Nam Canonici antiqui receperunt iſtos in Canonicos, & volebant eos eſſe Canonicos, nec proteſtatio repugnabat, ſed veniebat ad tollendum jus conſecutivum ad factû geſtum. Nam ex quo quis eſt receptus ad jus Canoniæ, conſequenter ex diſpoſitione juris debet habere præbendam, c. Relatum, de præb. & ad hoc jus conſecutivum tollendum tendebat iſta proteſtatio. Id, inquam, non obſtat, quia ſi benè advertatur, hæc proteſtatio cantabat ſic, videlicet: Recipimus vos in Canonicos cum proteſtatione, quod non intendimus derogare conſtitutioni noſtræ de numero quatuordecim. Pugnabant autem ex diametro proteſtatio ut ſalva maneret conſtitutio de certo numero, & factum receptionis ultra numerum. Et hoc eſt quod dicit littera, contra conſtitutionem ipſam, voluntariè venientes, quinque in Canonicos receperunt, & infrà ibi, in derogationem ſuæ Conſtitutionis: hoc enim apertè demonſtrat Canonicos recipiendo alios ultra numerum feciſſe actum derogatorium conſtitutioni, quam proteſtabantur ſalvam fore. Nam numerum in ea præfixum manere integrum, & numerum frangere alios recipiendo ultra numerum, ſe invicem non compatiuntur, meritò rejicitur proteſtatio uti contraria facto, & ſic puto ſalvari poſſe communem intellectum, prout poſtea reperi illum defendi per Rip. hic num. 77. verſ. Defendendo inductionem. Unde hanc regulam ex hoc c. deſumunt gloſſ. hic in ver. præjudicio. Innocent. numer. 1. Compoſtell. num. 6. Abb. Antiq. num. 2. in fin. Henric. Boich. num. 3. Jo. de Anan. num. 5. & reliqui Interpretes, & Domini de Rota deciſ. 6. incipit. Si ſuſpendens, de cau. poſſeſſ. & propriet. & deciſ. 15. Si Iudex, in fin. de off. deleg. in noviſſ. & deciſ. 260. num. 5. par. 5. recent. Nam per actum contrarium receditur à proteſtatione, ut dixit Rot. in præalleg. deciſ. 6. & 15. & deciſ. 563. num. 1. part. 3. diverſ. & hoc pro regula videntur præſupponere communiter Doctores, hic, ut Felin. teſtatur, num. 77. Quam tamen limitat ſex modis, ut ibi in verſ. Recipit tamen iſta regula; eamque fuſiùs proſequitur Ripa hic in 4. quæſt. à num. 70. uſque ad num. 101.

20 Porrò occaſione receptionis, quam hic fecerunt Canonici antiqui ſine præjudicio fractionis numeri, Doctores multum inſiſtunt circa proteſtationis materiam, quæ ſecundùm Abb. hic eſt prolixa, ſubtilis, & periculoſa. Secundùm Felin. profundiſſima. Secundùm Alex. de Nævo, longa, & difficilis, ſed tamen utilis. Secundùm Barbat. famoſa, utilis, & ſubtilis. Secundùm Jo. Baptiſt. Ferrett. ſubtilis, & intricata, practicabilis tamen; & ſecundùm Dec. verſatur in magno pelago. Eamque fundamentaliter examinat Jo. And. in reg. In general. lib. 6. in Mercur. & Bart. adeo copioſè & ordinatè eam tractavit in l. Non ſolum, § Morte, ff. De novi oper. nunciat. ut nullus poſtea ſit auſus illam ingredi, ut hic dicunt Felin. num. 26. verſ. Reſtat poſtremò. & Rip. num. 66. verſ. Pro intelligentia, licèt Butr. num. 35. dicat Bartolum eam non perfectè explicare. Canoniſtæ tamen hic dilatant fimbrias, præſertim Butr. à num. 35. Felin. à num. 27. & Ripa, qui eam ulterius tractat à num. 66. uſque ad num. 167. Sed propriùs ad materiam hujus capit. vide tu compendioſam diſtinctionem, quam hic poſuit Hoſtien. num. 12. & ſecuti ſunt Jo. And. num. 30. Henric. Boich in princ. & Cardin. num. 7. verſ. Generaliter autem. Moderni tamen videntur ſequi trimembrem diſtinctionem Abb. hic num. 15. quam reaſſumunt Dec. à num. 61. & Ferrett. num. 1. tomo. 2. Repeten. fol. 183. & colligitur ex dictis Antonij de Butrio à num. 35. videlicet quandoque proteſtatio fit
21 ad tollendum id, quod venit conſecutivè ad factum, & valet ſi fiat ſuper dependentibus à ſola voluntate proteſtantis, & actus vitiatur, l. Per ſervum, §. Uſufructu, an fructus legetur ff. De uſu & habit. Secus ſi fiat ſuper dependentibus à conſenſu plurium, quia requiritur omnium conſenſus, alias non valet, per ea, quæ notantur in c. fin. de condit. appoſ. & idem eſt ſi proteſtatio fiat ſuper non dependentibus à poteſtate partium, ſed à diſpoſitione juris, quia non valet. Quandoque
22 eſt contraria facto, & ſimiliter valet ſi fiat ſuper dependentibus à mera voluntate proteſtantis, allegatur c. Hæc eſt fides, 24. quæſt. 1. & l. Si quis, in princ. ff. De legat. 3. & idem ſi fiat ſuper his, quæ pendent à voluntate proteſtantis, & alterius, quia valet de conſenſu utriuſque, c. Cumana, de elect. Etiamſi ſit contra præſumptionem juris, & de jure, dummodo abſit turpitudo, per ea, quæ notantur in c. Si qui fidem, de ſponſal. & per Innoc. in c. Veniens, il 2. eodem tit. Secus ſi fiat ſine conſenſu alterius, quia non valet, niſi fiat ex cauſa probabili, ut c. 1. infrà quod met. cau. Quan-
23 doque proteſtatio fit ad declarandum factum multipliciter intelligibile, & ad dandum intellectum contra communem intelligentiam, & proteſtatio valet, & operatur ut factum intelligatur ſecundùm ſenſum proteſtationis, l. Neſennius, ff. De negot. geſt. l. Si quis. §. Plerique, ff. De relig. & ſumpt. funer. Singula hæc membra per diſtinctas concluſiones latiſſimè proſequitur, in aliquibus temperat, pluribus illationibus exornat,

nat, & ab objectis tuetur. Rip. hic in 4. *quæſt.* à
numer. 71. *uſque ad numer.* 101. ad quem recur-
24 re. Et ad tertium membrum adde Dominos de
Rota *deciſ.* 218. *num.* 1. *& ſeqq. part.* 7. *recent.*
ubi notabiliter declarant proteſtationem ſuffra-
gii quando non eſt contraria facto, ſed tollit
mentem à facto, allegant *l. Non ſolum*, *§. Morte*,
& ibi Doctores, maximè Rubeum *num.* 349 *ff. De*
novi oper. nunciat. Burſatt. *conſ.* 214 *num.* 26.
lib. 2. & fuit theorica Abb. in *c.* 1. *num.* 16. *&*
17. *infra de lit. conteſt.* quem ſequitur Alex. *conſ.*
130. *In cauſa Strozzarolorum*, *col. ult. num.* 17. *lib.*
4. quam prolixiùs examinat Ripa hic *num.* 70.
ubi etiam videas an, & quando proteſtatio dica-
tur contraria facto.

25 Septimò nota ibi, *de Canonia nihil perciperent,*
donec primi duo eſſent præbendas integras aſſecuti,
aliud eſſe Canoniam, aliud præbendam, ut hic,
& in *c. Eam te, infra de reſcript.* ibi, in Canonicum
reciperent, & præbendam ſibi conferre debe-
26 rent, & in *c. Dilectus*, *il.* 2. *infra*, *de præb.* Cano-
nia ſecundum gloſſ. hic *in verb. receperunt*. Innoc.
num. 2. & Compoſt. *num.* 7. eſt quoddam jus
proveniens ex electione, & receptione in fra-
trem, ut hic, & in *c. Dilecto*, *inf. de prebend.* & ſe-
cundum Compoſt. hic *num.* 8. & Hoſtien. *num.*
4. conſiſtit in jure, & honore, ut *c. Propoſuit*, *in*
fin. de conceſſ. præb. ſcilicet ſtallo in Choro, lo-
co in Capitulo, & ſimilibus, ut in prædictis juri-
bus, in *c. Præterea*, & in *d. c. Dilecto*, *de præb.*
Vel, ut deſcribit Baldus hic *num.* 13. Canonia
eſt jus ſpirituale in Eccleſia, quo jure communi
competit locus in Choro ad divina officia, &
cætera quæ debent fieri in Capitulo, ſicut ſunt
tractatus electionis, alienationis, & ſimilia, quæ
27 collegialiter debent fieri. Præbenda verò prout
ſtrictè, & propriè accipitur *hic*, *& infra de præb.*
per totum, ſecundum Compoſt. *hic num.* 9. Eſt jus
ordinatum, ſeu inſtitutum pro Canonico ad
utendum, & fruendum rebus, & juribus ad hoc
deputatis, & recipiendum, & adminiſtrandum
ipſa quod jus ex Canonia, ſive officio deſcendit
tanquam ſequela, quia ex quo quis habet Cano-
niam, ſive officium, debet habere præbendam,
ſive beneficium, *c. Relatum.* & *c. Dilectus*, 1. *&*
2. *infra de præb.* *c. Si quis.* & *c. Eos*, 81. *diſtinct.*
Et hinc fit ut ob reſpectum, quem habet præ-
28 benda ad Canoniam, quia ſcilicet ex ea proce-
dit, & pro Canonico inſtituta eſt, ſi alicui præ-
benda vacans conferatur, vel de ipſa quis inve-
ſtiatur, perinde ſit, ac ſi inveſtiretur de Canoni-
catu, ut notatur in *c. Tranſmiſſam*, *infra de elect.*
Nam ex hoc ipſo & Canonia intelligitur colla-
ta. Secundùm Compoſt. *hic num.* 10. & Bald.
num. 19. quia unum trahit ad ſe reliquum ratio-
nem connexionis, & cujuſdam unionis. Undè
ſufficit, ut in litteris Papæ, vel Epiſcopi fiat men-
tio de altero, quia correlativa ſunt, & unum ab
altero dependet. Fatetur tamen Compoſt. con-
ſultiùs eſſe, ut collator dicat: Confero tibi præ-
bendam cum plenitudine juris Canoniæ, ut *cap.*
29 *Propoſuit*, *infra de conceſſ. præb.* Tu adde Dominos
de Rota *deciſ.* 547. *Verum Canonicus*, *aliàs* 72. *de*
reſcript. in antiq. ubi decidunt gratiam non eſſe
ſubrepticiam, ſi Canonicus præbendatus impe-
tret aliud beneficium facta mentione de præ-
benda quam obtinebat, non autem de Canoni-
catu, licet contrarium reſolvant in caſu conver-
30 ſo, videlicet in eo, qui fecit mentionem de Ca-
nonicatu & non de præbenda, ut in *deciſ.* Biſi-
gnetti 2. *Verum Canonicus*, *de præb.* & ſuiſſis *de-*
ciſ. 449. *Quidam habent*, *aliàs* 33. *de reſcript. in no-*
vis. De quo tamen vide quod plenè ſcripſi *in c.*
Eam te, *infra de ætat. & qualit.*

31 Quandoque verò præbenda accipitur largiùs
pro jure, quod alicui non tanquam de collegio,
ſed ratione miniſterij, vel officij, vel paupierta-
tis, aut utilitatis conceditur ad utendum, &
fruendum certis rebus Eccleſiæ, ut redditibus,
quos Canonici, vel alij percipiunt. De qua præ-
benda habetur in *c. quia nonnulli*, *infra de magiſtr.*
in *c. Poſſeſſiones*, 16. *quæſt.* 1. & in *c. Illud*, *quæſt.*
6. Nec talis præbendatus intererit communibus
tractatibus, cùm non ſit ei collata præbenda ut
Canonico. Unde laici nobiles, qui ab Eccleſia
Compoſtellana, & Eccleſia ſancti Martini Tu-
ronis recipiuntur in Canonicos, vocem in ele-
ctionibus, vel alijs tractatibus non habent, cùm
ſit jus ſpirituale, quod in laicum non cadit, *c. Sa-*
croſancta, & *c. Maſſana*, *de elect.* Sed per talem
receptionem intelliguntur ipſi nobiles jus con-
ſequi quantum ad ea, quæ de jure capere poſſunt,
cujuſmodi ſunt temporalia, quotidianæ diſtri-
butiones, & ſimilia, *Arg. c. Paſtoralis*, *de donat.* &
l. Si aliquando, *ff. De leg.* 1. & ita hic declarat
Compoſtell. *num.* 10. *& ſeq.* & ſecundum hæc
accipiendum eſt quod hic notant Vincentius &
gloſſ. *in ver. Receperant*, & Hoſt. *num.* 6. dum di-
cunt laicum, quamvis non poſſit eſſe Canonicus,
poſſe tamen eſſe præbendarium. *Arg. c. In Eccle-*
ſia, *infra de inſtit.* Hoc enim debet intelligi de
præbenda non canonicali. Secus verò ſi ſit an-
nexa Canoniæ, quia tunc quamvis habeat ali-
quid temporalitatis, tamen propter illam anne-
xionem eſt jus ſpirituale, ut probat textus in *c.*
Dilecto, & ibi dixi *num.* 7. poſt Card. & Abb.
infra de præb. & propterea merus laicus tal s præ-
bendæ non eſt capax, ut ibi declarat Abb. in 5.
32 *notab.* & in *c. Majoribus*, *eod. tit.* Hodie tamen hæc
differentia non videtur amplius admittenda,
quia præbendæ conſideratæ ſeorſim à Canonia
nihil aliud ſunt, quam ſtipendia, ſeu penſiones
ſuper redditibus Eccleſiarum, quæ quidem pen-
ſiones hodie multum habent ſpiritualitatis, &
non reſervantur niſi prima tonſura initiatis, ut
ſervat Curia, & ſcripſi latè in *c. Cum in cunctis*, *à*
num. 94. *infra de elect.* & in *c. Ad audientiam*, *à n.*
40. *uſque ad n.* 121. *de reſcript.*

33 Octavò nota, ex ijſdem verbis, *ita quod de Ca-*
nonia nihil perciperent, non eſſe ſimoniacum reci-
pere aliquem in Canonicum eo pacto, ut de
præbendis diſtinctis nihil percipiat. & ita intel-
34 ligunt hanc litteram gloſſ. *in ver. Perciperent.* &
Innocent. *num.* 5. Ratio eſt quia hic ſtatuto or-
dinabatur, ut antiquæ præbendæ inter Canoni-
cos diſtinctæ non minuerentur; & hoc juri con-
ſonabat: pactio autem juri conſona ſimoniam
non inducit, quia hæc promiſſio aliàs illicita
35 propter juris concurſum efficitur licita; ſecus
verò ſi reciperetur cum pacto, ut nec de Cano-
nia, nec de præbendis diſtinctis, nec de commu-
nibus proventibus aliquid perciperet, hoc enim
eſſet ſimoniacum, ut *c. Dilectus*, *il.* 1. *infra de*
præb. Ad hoc Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24.
c. 14.

36 Hæc concluſio non probatur hic, quia ex pro-
teſta-

teſtatione, & pacto Canonici antiqui intende-
bant excludere noviter receptos à redditibus ſu-
perexcreſcentibus, quod non erat juri conſo-
num; eſt tamen in ſe vera, quia quæ de jure in-
ſunt, licitè deducuntur in pactum etiam in ſpiri-
tualibus, *c. Significatum*, & *c. Per tuas*, *de Simon.*
gloſ. *in c. Ad audientiam*, *in ver. Renunciantes*, *de*
reſcript. gloſ. 2. *in c.* 1. *de reſtit. ſpoliat. lib.* 6.
Butr. *hic num.* 49. Abbas *num.* 24. & Dec. *num.*
37 131. & alij communiter. Hic verò proteſtatio
non damnatur tanquam ſimoniaca, quia inter
electores, & electum nulla interceſſit pactio, vel
conventio, ſed tantummodo Canonici inter ſe
ſtatuerunt, ut receptus nihil perciperet. Con-
dendo autem ſtatutum quamvis malum, non
commiſerunt ſimoniam, licèt aliàs peccaverint:
Sed ſi hoc in pactum deduxiſſent, utique fuiſſent
ſimoniaci, ut *c. Artaldus*, 8. *quæſt.* 3. & *c. Quam*
pio, 1. *quæſt.* 2. & hunc intellectum approbat
Innoc. *d. num.* 5. *In ver. Perciperent*, *verſ. Vel dic*
38 *melius.* Abb. Antiq. *num.* 2. *in ver. Ita quod.* Hoſt.
num. 6. Jo. And. *num.* 36. qui ex hoc notabili-
ter inferunt, ut pactum initum inter eligentes
non noceat electo. Sed circa hoc vide tu quod
ſcripſi in *c. Nobis*, *de ſimon.* ubi latiſſimè in utràm-
que partem diſſerui, an electio facta per ſimo-
niam cum electoribus commiſſam, electo igno-
rante, ſit ipſo jure nulla, à *num.* 35. *uſque ad num.*
83. Item pondera Concilium Tridentinum *ſeſſ.*
24. *c.* 14. & Conſtitutionem Pij V. quæ incipit:
Dum nimis, *in Bullar. tom.* 2. *pag.* 310.

39 Nonò nota ibi, *per Canonicorum induſtriam*,
Canonicis de novo receptis providendum eſſe
de redditibus ſuperexcreſcentibus, etiamſi hujuſ-
modi incrementum provenerit ex induſtria an-
tiquorum Canonicorum: hic enim Papa non
admiſit allegationem eorundem Canonicorum
dicentium, fructus excreviſſe per eorum indu-
ſtriam, quia alios recipiendo ſibi præjudicium
intulerint, cùm tot ponendi ſint in Eccleſia, quot
ex ejus redditibus poſſunt commodè ſuſtentari,
c. 1. *infra de inſtit.* Ideoque Papa ſimpliciter
mandat, ut receptis aſſignentur reditus ſuperex-
creſcentes, nec diſtinguit unde augmentum
provenerit. Neque id attendi debet, ex quo
reperiuntur adaucti, *c. ult. de verb. ſignif.* gloſ. *hic*
in ver. Induſtriam. Hoc enim favore divini cul-
tûs introductum eſt in ampliandis Eccleſiæ mini-
ſtris, ſecundum Innoc. *hic num.* 8. *in ver. Super-*
excreſcentes. Sed hoc notabiliter declarant Do-
40 ctores ut procedat ſi prædia ſint communia, &
reditus communiter augmententur. Secus verò
ſi præbendæ ſint omninò diſtinctæ, & ſeparatæ,
& per induſtriam Canonici ſua præbenda au-
gmentetur; quia tunc augmentum cedit ei ſoli,
nec eos dividere, aut cum alijs communicare
compellitur. *Arg. l. Ceterùm*, *ff. De rei vendic.* *c.*
ult. in 1. *reſp. infra de pecul. Cleric.* *c.* 1. *in fine de uſu-*
41 *ra*, & *c. Cum cauſam*, *de præb.* Nam & paludes
melioratæ curâ cultorum non debent ſeparatim
cenſeri, nec diligentiam ſuam ſibi damnoſam
intelligant, dicit textus in *l. ult. Cod. de alluvion.*
& ita *hic* declarant Hoſt. *num.* 17. Jo Andr. *num.*
37. & Butr. *num.* 56.

42 Decimò nota ibi, *ſicut conſuevit*, ex omiſſione
clauſulæ ex ſtylo Curiæ apponi conſuetæ re-
ſcriptum non vitiari, quia ſubintelligitur, ut hic
eſt textus apertus, quem ad hoc ponderat Ro-
man, in *conſ.* 376. *Quæſtio eſt*, *in fine.* Butr. *hic*
num. 19. Imol. *num.* 9. *verſ. Item poteſt notare*
quòd clauſula, concordat textus in *c. Accepi-*
mus, & ibi dixi in 2. *notab. infra de ætat. &*
qual.

43 Undecimò nota ibi, *niſi in tantum excreſcerent*
Eccleſiæ facultates, in Conſtitutione Eccleſiæ,
qua taxatur certus Canonicorum numerus, ſub-
intelligi tacitam conditionem, niſi Eccleſiæ
reditus augmententur, ut hic eſt caſus ſecundùm
Cardin. *in princip.* & notat gloſ. *in ver. ſufficere*,
44 cum qua omnes tranſeunt. Ratio eſt quia quæ-
libet diſpoſitio intelligitur rebus ſic ſtantibus, *c.*
Beatus, 22. *quæſt.* 2. & *c. Quemadmodum*, *cum*
ibi notat. de jurejur. Domini de Rota apud Cæ-
ſar. de Graſſ. *deciſ.* 4. *num.* 17. *de reb. Eccleſ. non*
alienan.

45 Ex quo notabiliter infero ut decretum Con-
cilij Tridentini *c.* 3. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* quo præ-
cipitur, ut in monaſterijs Monialium is tantùm
numerus conſtituatur, & impoſterum conſerve-
tur, qui vel ex redditibus proprijs monaſterij, vel
ex conſuetis eleemoſynis congruè poſſit ſu-
ſtentari, ſit intelligendum, & declarandum, niſi
reditus monaſterij adeò excreverint, ut ad plu-
rium Monialium ſuſtentationem congruè ſuffi-
46 ciant, juxta textum *hic.* Nàm iſti Canonici fece-
runt conſtitutionem, ut præbendæ eſſent qua-
tuordecim tantùm, & conſtitutio fuit à Sede
Apoſtolica confirmata, ut patet in *verſ. Verum*,
& *infrà in verſ. Mandamus.* Per quam quidem con-
firmationem Conſtitutio effecta fuerat Papalis,
nec videbatur poſſe à Canonicis revocari, *c. Si*
Apoſtolica, *c. Si eum*, & *c. Si quis*, *in fin. de prebend.*
lib. 6. *c. Cum aliquibus*, *de reſcript. eodem lib.* Car-
din. *conſ.* 130. *Ad primam partem*, *num.* 5. Dec.
in c. Cum acceſſiſſent, *num* 12. *ſupr. eodem*, & ta-
men textus decidit hujuſmodi Conſtitutionem
eſſe intelligendam juxta clauſulam conſuetam:
Dummodò reditus Eccleſiæ non fuerint augmentati.
Quinimò hoc vendicat ſibi locum, etiamſi con-
firmatio facta fuiſſet à Papa cum decreto irri-
tanti, quia nihilominus Canonici potuiſſent
frangere numerum, ſi fructus ſuperexcreviſſent:
nam, ut inquit Butr. *hic num.* 2. *verſ. Si eſt confir-*
47 *matum*, ſtatutum, & confirmatio ſtatuti limitatur
ad limites cauſæ ſtatuti. Cauſa ſtatuti determi-
nativa, & reſtrænativa numeri eſt ſola penuria
fructuum, quia aliter non conceditur. Augmen-
tatio ergo fructuum debet eſſe cauſa reſolutiva
ſtatuti ex defectu cauſæ. Et hoc eſt quod dici-
mus, ſtatutum recipere conditionem reſoluti-
vam ſtatuti, niſi fructus ſuperexcreverint. Hæc
Butrius, & ſequuntur Felin. in *d. c. Cùm acceſſiſ-*
ſent, *num.* 13. *ſup. eodem.* & Jaſ. in *l. Quod Servius*,
num. 11. *ff. De condit. cauſ. data non ſeq.* Ita ergo
in propoſito videtur dicendum in decreto præ-
fixionis & conſervationis numeri in monaſte-
rijs Monialium.

Et in hunc ſenſum videtur accipienda Conſti-
tutio Gregorij XIII. *Deo ſacratis Virginibus*, §. 6 *in*
Bullar. to. 2. *pag.* 368. dum mandat ut locorum Or-
dinarij etiam in monaſterijs exemptis cum illo-
rum Superiorum interventu numerum Monia-
lium præfigant, neq; ſupra illum numerum aliæ
recipi poſſint, etiam de conſenſu ſuorum Supe-
riorum: ex hoc enim non videtur interdicta au-
gmentatio numeri ex redditibus ſuperexcreſcen-
tibus, per ſupradicta.

Hæc

48 Hæc tamen obtinent in Monaſterijs Monialium duntaxat ubique locorum, & in Monaſterijs virorum ultra montes, ut ſcripſi plenius in *cap. 1. in ſeprad. quæſt. infr. de inſtit.* non autem in Monaſterijs virorum Italiæ, & Inſularum adjacentium, quia in decretis *de celebr. Miſſar.* non ita pridem editis à S. Congregatione Concilij in §. 13. *in Bullar. tom. 4. pag. 316.* ſpecialiter cautum eſt, ut Superiores regulares perpetuò ſervare teneantur numerum familiæ in prædictis monaſterijs Capituli generalis, vel provincialis authoritate præfinitum, nec poſſint quoquo modo augere, etiam prætextu augmenti redituum abſque ſacræ ipſius Congregationis licentia, ſub pœna privationis officiorum vocisque activæ ac paſſivæ, & perpetuæ inhabilitatis eo ipſo incurrenda. Idemque prius ſanxerat Paulus V. in *Conſtit.* quæ incipit: *Sanctiſſimus*. *edita die 4. Decemb. 1605. ut in Bullar. tom. 3. pag. 187.*

Duodecimò nota ibi, *ad vacaturas præbendas quatuor receperant.* De jure communi non videri prohibitam receptionem Canonicorum cum expectatione futuræ præbendæ, ſed quia hoc videtur obviare Concilio Lateranenſi in *c. Nulla, infra de Conceſſ. præbend.* & à Doctoribus dantur variæ ſolutiones, ego hunc articulum expediam infra cum gloſſ. *in verſ. Ad vacaturas præbendas*, diſtinguendo quinque caſus.

49 Decimotertiò nota ibi, *antiquis Canonicis præbendas cum integritate percipientibus conſuetas.* Canonicis de novo receptis non teneri antiquos Canonicos communicare ſuas præbendas, ſed tantum reditus ſuperexcreſcentes. Sed contrà.
50 Canonici antiqui venerunt contra Conſtitutionem ſuam recipiendo Canonicos ultra numerum in Conſtitutione præfixum. Ergo non debent beneficio ipſius Conſtitutionis juvari, *cap. Cùm acceſſiſſent, ſuprà eodem:* nec Canonicis nuper receptis debent negari præbendæ, *c. Dilectus, il. primo, infrà de præb.* Doctores ſolvunt contrarium tripliciter.

Prima ſolutio eſt Innocentij, hic *num.* 7. quòd hic propterea non debebant communicari præbendæ, quia Conſtitutio non loquebatur de numero Canonicorum, ſed de numero præbendarum duntaxat: aliud enim eſt Canonica, aliud præbenda; unde recipiendo Canonicos ultra numerum, non venerunt contra Conſtitutionem: meritò Papa determinat ut conſuetæ præbendæ antiquis Canonicis cum integritate permaneant. Et ex hoc ſingulariter nota numerum præbendarum non frangi per receptionem ultra numerum Canonicorum: & hæc ſolutio communiter tenetur, ut hic teſtatur Imol. *nu.* 30. ſed repugnat littera ibi, *in derogationem ſuæ conſtitutionis*, ut latius dixi *ſup. in evidentiaibus. num. 3. & 19.*

Secunda ſolutio eſt Compoſtellani hic *nu.* 5. in *verſ. Conſuetas.* Quòd ideo Canonici antiqui non debuerunt ſuas præbendas communicare, quia proteſtati fuerunt, ut per hoc præbendarum numerus in Conſtitutione taxatus non frangeretur: alioquin niſi fuiſſent proteſtati, debuiſſent ſuas præbendas communicare, ut *c. Dilectus, il primo infrà de præb.* ubi diſponitur, ut dentur eis quotidianæ diſtributiones. Sed hæc ſolutio non recipitur à Doctoribus. Tum quia proteſtatio fuit contra jus, tum quia fuit contraria facto, ut dixi *ſuprà in 6. notab.*

Tertia ſolutio eſt gloſſæ hic *in ver. Cum integritate*, quòd numerus antiquarum præbendarum fuit fractus per receptionem ultra numerum, & communicatio earundem præbendarum juſta fuit, ſed eam Pontifex non conceſſit, quia recepti eam non petierunt. Hæc ſolutio eſt optima ad textum, quia reverà novi Canonici non petierunt niſi fructus ſuperexcreſcentes. Sed reſtat dubium, an per ſuperexcreſcentiam fructuum, & receptionem Canonicorum ultra numerum frangatur numerus præbendarum. In quo dubio diſtingue plures caſus, ut hic per Butr. *num.* 33. & vide quæ ſcripſi in *c. Dilectus, il primo num. 21. & 25. infrà de præb.*

51 Decimoquartò nota ibi, *pares cum alijs ſortiri præbendas.* Canonicis ultra numerum deberi fructus ſuperexcreſcentes, uſque ad quantitatem valoris præbendarum antiquarum, & non ultrà: quod verò ſuperfuerit, in communes uſus Canonicorum, vel aliter, ut melius videbitur, eſſe convertendum, ut dicitur in littera. Sed quid ſi
52 reditus ſuperexcreſcentes non ſufficiant niſi ad unam præbendam? Innoc. hic *num. 8. in verſ. Superexcreſcentes.* Hoſtienſ. *num.* 19. Petrus de Sampſone, & Compoſtell. *num. 25. verſ. Item pone.* tenent adhuc eſſe dividendos inter omnes receptos æqualiter, *arg. hujus litteræ;* & quia ſi Papa concedit noviter receptis, quod plus eſt, ſcilicet fructus quando ſunt pares præbendis, cenſetur etiam concedere quod minus eſt, ſcilicet quando non ſufficiunt. *arg. c. 1. 16. quæſt. 2.* & *cap. Ex parte, il 3. de Decim.* Sed Vincentius, Ægid. & Abb. Antiq. hic *n. 5. in verſ. Pares*, dicunt eſſe in arbitrio ſuperioris eligere cui det, & ſic eſſe locum gratificationi, *arg. c. Quod autem, inf. de Iurepatr.* & *l. Privilegia, ff. De privil. credit.* placet diſtinctio Jo. Andr. hic *num.* 11. quod ait: Apparet quis ſit primò receptus; & tunc debentur illi fructus ſuperexcreſcentes, etiamſi non ſufficiant niſi ad unam præbendam, quia gratificatio non habet locum niſi ubi eſt paritas, *c. penult. de reſcr. lib. 6.* Item ſi hoc habet locum in præbenda, ut ſcilicet debetur prius recepto; ergo & in fructibus, qui ſuccedunt loco præben-
53 dæ, *arg. c. Eccleſia, inf. Vt lit. pend.* Fatetur tamen Jo. Andr. præbendam non ita eſſe affectam, ut collatio alteri facta non teneat ſecundùm ea, quæ notantur in *c. Si ſoli, de conceſſ. præb. lib. 6.* Aut non apparet quis ſit primò receptus, & tunc fructus æqualiter ſunt dividendi juxta primam opinionem Innocentij, & ſequacium, quæ diſtinctio fuit originaliter Compoſt. *loc. cit.*

54 Ultimò nota ibi, *revocatis in irritum*, quicquid ab alterutra parte fuerit innovatum poſt motam litem, in irritum eſſe revocandum tanquam attentatum, ut hic, & in *c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, inf. Vt lit. pend.* cum alijs hic alleg. in gloſſ. *in ver. Poſt motam quæſtionem*, revocatio tamen fieri debet prævià diligenti cauſæ cognitione, ne alioquin lite pendente quis privetur commodo ſuæ poſſeſſionis contra id, quod habetur in *c. Volumus, 16. quæſt. 4.* & in *c. Conſultationibus, de jurepatr.* ſecundùm Innocent. hic *num. 9. in ver. Revocatis*, & Imol. *num* 38. Idem firmant Innocent. & Jo. Andr. in *c. Epiſcopi, de rebus Eccleſ. non*
55 *alien.* Cùm enim attentare ſit delictum, Bellam. *deciſ. 18. incip. Oneratio conſcientiæ. nu.* 1. Lancellott. *de Attent. in præfat. nu. 104. & 105.* & delicta

concludenter probari debeant, *c. Super his*, ubi Felin. *num. 17. de accuſat.* Butr. *deciſ. 440. incip. Franciſcus de Arala, num. 3. part. 1.* Inde fit ut attentata ſint plenè probanda, ut decidunt Domini de Rota *deciſ. 411. num. 1. part. 2. recent.*
56 Unde in primis, & ante omnia non eſſe revocanda attentata quando ſunt turbida, dixit Rota *deciſ. 651. num. 1. part. 3. recent.* & poteſt Rota hujuſmodi attentata turbida non attendere, quando cauſa fuit commiſſa ejus arbitrio, ut *deciſ. 657. num. 4 in recent. part. 3.* De materia attentatorum, & intellectu hujus textûs vide *hic* plenè per Compoſtell. *n. 19. in ver. Revocatis.* Butr. *num.* 58. Imol. *num.* 38. & Abb. *in gloſ. fin. num.* 32.

57 In gloſſ. ad vacaturas præbendas. Quæro an Canonici recipi poſſint cum expectatione futuræ præbendæ: Pro clariori quæſtionis ſolutione quinque caſus videntur diſtinguendi ex mente Doctorum, præſertim Antonij de Butr. *hic num.* 32. & Jo. de Imol *nu. 25. verſ. In gloſ. ad præbendas.*

58 Primus caſus eſt, cùm receptio fit purè & ſimpliciter, cum intentione tamen, ut receptus habeat præbendam cùm primùm vacaverit: & indubitanter concludendum eſt, receptionem valere, ut *c. Dilectus, il 1.* & *cap. Prodilorum, de præb.* & tali provideri debet, cùm ſe facultas obtulerit, *c. Relatum, eodem tit.* & *c. Accedens, de Conceſſ. preben.* & in hoc primo caſu intelligi debet littera hujus decretalis ibi, *Ad vacaturas Præbendas receperant*: nam Canonici antiqui recipiebant ſupranumerarios in Canonicos, & in fratres purè & ſimpliciter: ſed non intendebant eis aſſignare præbendas, niſi cùm vacarent. Undè verba illa non denotant formam receptionis, ſed intentionem recipientium, & noviter recepti agebant ad præbendas ex vi receptionis ad jus Canoniæ, non ex vi promiſſionis. Et hic intellectus colligitur ex gloſſa noſtra, & communiter recipitur à Doctoribus, exploſà interpretatione Innocentij, quòd hæc decretalis contineat diſpenſationem, & non jus commune, & hic primus caſus eſt ſatis planus.

59 Secundus caſus eſt, cùm quis primò recipitur purè in Canonicum, & deinde ex intervallo ei promittitur præbenda proximè vacatura. Et cùm aliud ſit Canonia, aliud præbenda, valet receptio ad Canoniam ſecundùm omnes, ut *hic* teſtatur Butr. *num. 32. verſ. Secundus caſus.* Sed an valeat vacaturæ promiſſio, ſunt opiniones Gloſſ. 1. *in c. Relatum, de præb.* ſentit promiſſionem valere: & hanc partem tuetur Dec. *hic num.* 128. per textum in *d. c. Relatum*, & quia promiſſio vacaturæ habet fomentum juris, cùm non debeat carere præbendà qui in Canonicum eſt electus, *c. Cùm ſuper, de conceſſ. præbend.* & alias illicitum propter concurſum juris efficitur licitum: unde non eſt ſimonia ſi promittatur quod de jure communi debetur, ut dixit *ſuprà num. 34. & 36.* In contrarium eſt communis opinio, à qua non videtur recedendum, ut *hic* per Ripam, *num.* 185. quia promiſſioni vacaturæ præbendæ reſiſtit Concilium Lateranenſe in *c. Nulla, de conceſſ. prebend.* ob eam rationem, quia inducit votum captandæ mortis, ut ibi, & in *c. Deteſtanda*, & *c. ſeq. eod. tit. lib. 6.* Hæc autem ratio militat etiam eo caſu, in quo collato Canonicatu promittitur præbenda vacatura,

60 Non obſtat quòd hæc promiſſio ſit expreſſio ejus, quod de jure communi tacitè inerat: nam ut reſpondent Butr. & Imol. *locis citatis*, hoc caſu iſtud non ſufficit, ne detur occaſio ex tali promiſſione captandi mortem alterius, ſicut in ſimili: quamvis ex diſpoſitione juris communis poſſit quis licitè expectare hæreditatem proximi, vel propinqui ſui ab inteſtato decedentis: tamen de hæreditate illa paciſci non licet, ut *l. fin. C. De pact.* Accedit regula expreſſa, *Nocent, &c. ff. De reg. jur. cum concordant.* de quibus ibi
61 in gloſ *un.* Unde & fortè melius reſpondet Ripa, *d. num.* 185. expreſſionem ejus, quod de jure ineſt, hoc caſu vitiari, quia alio modo exprimitur, quam inſit, *arg. l. Si ita, §. Ibi ſi volet, ff. De*
62 *legat.* 1. Nam collato ſimpliciter Canonicatu per Capitulum, ſeu Ordinarium, præbenda vacatura non eſt affecta, quominus cùm vacaverit poſſit alteri conferri, ut *hic* tenet Jo. Andr. *num.* 11. poſt Innocent. & alios *in cap. Inter cætera, de præbend.* Ideoque ceſſat eo caſu ratio captandi mortem alterius à Lateranenſi Concilio conſiderata. At quando vacatura præbenda promittitur, ſi promiſſio obligaret, præbenda illa eſſet quodammodo affecta, & jus Canonico acquiſitum ad vacaturam, *arg. c. Si capitulo*, & *c. Si ſoli, de conceſſ. præb. lib. 6.* Quod quidem jus ad vacaturam nullus inferior à Papa dare alicui poteſt propter votum captandæ mortis: & ſic promiſſio dicitur aliter fieri, quàm de jure communi tacitè ſubintelligeretur: meritò tanquam contra Concilium Lateran. facta non valet. Non obſtat textus, cui Decius innititur in *d. c. Relatum*, nam ut reſpondet Ripa, ubi ſuprà, etſi Papa mandet ibi præbendam conferri juxta promiſſa, non tamen ex promiſſione jus aliquod erat acquiſitum Canonico, ſed ad majorem aggravationem Capituli recuſantis conferre præbendam Papa ponderat illam promiſſionem, ſecundùm Abb. in *d. c. Dilectus, il 1. de præb.* Conclude igitur in hoc ſecundo caſu valere receptionem in Canonicum, ſed non promiſſionem vacaturæ præbendæ, & ſic utile per inutile non vitiari juxta Regul. Sexti, *utile.*

63 Cave tamen, quia ſic recepto nihilominus conferri debet præbenda cùm vacaverit, non quidem ex vi promiſſionis, quæ nulla eſt, ſed ex vi connexionis, quam habet præbenda ad Canoniam, textus eſt in *d. c. Dilectus*, & firmat gloſſ. *in c. 2. verſ. Indirectè, de conceſſ. præbend. lib. 6.* Innocent. *hic num. 6. verſ. Vbi autem ſimpliciter*, & Abb. *num.* 29. Et quamvis contrarium ſenſerit Innoc. *in d. c. Dilectus*, tamen ejus dictum damnant communiter Doctores, ut illic teſtatur Butr. *num. 9. verſ. Hæc eſt in effectu.* Non enim ſubſiſtit illius motivum, quòd hinc aperiatur via ad vacatura. Quandoquidem quòd debeatur vacatura ubi promittitur, eſt ex diſpoſitione hominis, quod improbatur à jure: & ita loquitur *c. 2. de conceſſ. præb.* Quòd autem debeatur ex diſpoſitione juris ſurgentis ex receptionis actu, hoc jure non damnatur, quinimo permittitur, ut in *d. c. Relatum cum ſimil.* Nec obſtat quòd ſecundùm Innocentium Canonico ſupranumerario non debeatur præbenda cùm vacat, ſed numerario: hoc enim eſt falſum, quia cùm vacat præbenda, Canonicus ſupranumerum extinguitur, & numerum antiquum ingreditur: unde cùm

lam reperiatur numerarius, nil repugnat quominus vacantem habere poſſit, ut benè ibi per Butr. *num. 16. verſ. Sed adverte.*

64 Tertius caſus eſt, cùm quis recipitur in Canonicum, & eodem tempore, ſub diverſa tamen conceptione verborum promittitur ei vacatura eâ intentione, ut illicò ſit Canonicus, & poſtea tempore vacationis ſtatim habeat præbendam: & tunc ſecundùm omnes valet receptio in Canonicum, ſed non promiſſio vacaturæ, ut *hic* teſtatur Butr. *num. 32. verſ. Tertius caſus.* Ratio eſt, quia iſti ſunt duo actus ſeparati; & ideò unus non inficitur ab alio, & cùm receptio ad jus Canoniæ ſit ſimplex, & ſola promiſſio vacaturæ habeat vitium, ut in *c. 2. de conceſſ. præb.* hæc ſola debet infici per reg. *Utile per inutile. lib. 6.* & hoc tenet Innoc. *hic num. 6. verſ. Ubi autem ſimpliciter*, & gloſſ. in *d. c. Dilectus, il 1. in ver. Approbantes. de præb.* Itaque tertius caſus, & ſecundus à pari procedunt.

65 Nec prædictis adverſatur declaratio Sanctæ Congregationis Concilij, dum cenſuit poſſe ab Epiſcopo Canonicos ſupranumerarios creari, eâ tamen conditione, ut nullum jus ad præbendam vacaturam habeant, vel vendicent ſibi ex tali erectione. Hæc enim declaratio non ita intelligi debet, ut Canonici ſupranumerarij non debeant habere jus ad præbendam poſtquam vacaverit, idque in pactum deduci debeat. Hoc enim eſſet contra jura, quia eò ipſo quòd quis recipitur ultra numerum, habet jus ad vacaturam præbendam, ut *c. Cùm ſuper, de conceſſ. præb. c. Relatum*, & *c. Dilectus, il 1. de præb.* Nec poteſt in receptione apponi contraria conditio, ut patet ex

66 dictis *ſup. nu. 17.* & in *6. & 8. notab.* ſed declaratio in hunc ſenſum videtur accipienda, ut Canonici ſupranumerarij non poſſint præbendam poſtea vacantem propriâ authoritate apprehendere, ut innuunt illa verba: *Nullum jus ſibi vendicent, &c.* Per receptionem namque ultra numerum non cenſetur collata præbenda; & ideò vacante præbendâ non poteſt illam jure proprio ſibi vendicare, quia antequam ſit ei collata, etiamſi petierit illam ſibi conferri, habet jus ad rem, ſed non in re; ut eſt textus in *c. Si poſtquam*, & in *c. penult. de conceſſ. præb. lib. 6.* & declarat *hic* Felin. *num. 16. verſ. Sed hæc opinio.* Caveant igitur Epiſcopus vel Capitulum, ne in creandis vel recipiendis Canonicis ſupranumerarijs paciſcantur ut præbendam vacaturam habeant, vel non habeant: utrumque enim pactum eſt illicitum; & à jure improbatum, ut ex dictis conſtat, ſed hoc relinquant in diſpoſitione juris communis, vel certè apponant conditionem, ut ſic recepti non poſſint abſque nova collatione præbendam poſtea vacantem propriâ authoritate ſibi vendicare, juxta declarationem S. Congregationis.

67 Quartus caſus eſt, cùm eodem tempore, & ſub diverſa conceptione verborum quis recipitur in Canonicum, & promittitur ei præbenda vacatura, effectus tamen receptionis utriuſq; confertur in tempus vacaturæ: ita ut ſic receptus non ſit Canonicus ſtatim, ſed ſolùm habeat præbendam, & Canonicatum cùm præbenda vacaverit: & hoc 4. caſu Innoc. *in d. c. Dilectus, il 1. De præb. in princ.* ſup. gloſſ. *in ver. Proximo*, firmat non valere receptionem, habitâ conſideratione magis ad unitatem effectûs in tempore ſimultaneam, quàm ad diverſitatem conceptionis verborum: & ſic concludit tam receptionem, quàm promiſſionem vitiari, quaſi judicentur unus actus conjunctus, & individuus propter unionem effectûs; & ſequitur Butr. *hic num. 32. verſ. Quartus caſus*, dicens, benè notandum, & Imol. *num. 26. verſ. Secus ſi conſtaret de mente.*

68 Quintus & ultimus caſus eſt, cùm receptio & promiſſio vacaturæ ſit ſub unica verborum ſtructura, velut ſi dicatur: Recipio te ad vacaturam præbendam, & tunc gloſſ. in *præall. c. Dilectus, il 1. de Præb. in ver. Approbantes*, & Innoc. *hic num. 6. in ver. Vacaturas*, tenet abſolutè receptionem non valere. Tu vero ex mente Doctorum diſtingue tres caſus: nam aut conſtat effectum tam receptionis ad Canonicatum, quàm promiſſionis præbendæ collatum fuiſſe in tempus vacationis: & exploratum juris eſt receptionem non valere, ut probatur à fortiori ex dictis in caſu præcedente: & tenet *hic* Butr. *num. 32. verſ. Quintus caſus*, & Imol. *num. 26. verſ. Et idem*

69 *multò fortius.* Aut conſtat recipientes voluiſſe, ut receptio ſtatim valeret, ſed collatio præbendæ ſortiretur effectum tempore vacationis: & tunc Innocentius *in d. c. Dilectus filius, il 1. num. 1. in ver. Proximo*, tenet receptionem valere, & ſolam promiſſionem vitiari, quia licet inſpectâ unitate conceptionis verborum videatur unicus actus, & individuus, tamen habitâ conſideratione ad mentem, & effectum, cenſentur duo actus ſeparati; & ideò utilis ab inutili non inficitur, conſentiunt *hic* Butr. *d. num. 32. verſ. Sextus caſus*, & Imol. *num. 26. verſ. Si autem conſtaret.* Aut denique verſamur in dubio, eò quod non appareat an recipientes voluerint effectum receptionis differre in tempus vacationis, nec ne. Et in hoc dubio unitas orationis, & conceptionis verborum efficit ut non teneat receptio, quia effectus tam receptionis, quàm promiſſionis videtur collatus in tempus vacationis futuræ, ut in *præalleg. c. Dilectus*, & ibi gloſſ. *in ver. Approbantes.* Secus quando in diverſis orationibus ſit receptio, & promiſſio vacaturæ, ut in ſecundo & tertio caſu; quia tunc in dubio mens videtur fuiſſe ut receptio ſtatim valeat; & propterea hæc valebit, licet non valeat promiſſio vacaturæ, ut *hic* benè per Imol. *d. num. 26. verſ. In dubio tamen.*

Inveſtigandum hic eſſet, an receptus ultra numerum debeat habere ſtallum in Choro, vocem in Capitulo, & quotidianas diſtributiones. Sed hanc quæſtionem plenè examino *in d. c. Dilectus, il primo, de præbend.* Ubi etiam vide, an per hujuſmodi receptionem numerus frangatur.

DE CONSTITVTIONIB.

Cap. Eccleſia S. Mariæ.

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ Eccleſiarum per conſtitutiones laicorum diffiniri non debent.*

2 *Lex ſæcularis generaliter lata ad Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, aut earum bona in earum præjudicium non extenditur.*

3 *Statutum generale laicorum non ligat clericos ſive redundet contra ea, quæ ſunt clericis conceſſa in privilegium ſive contra ea, quæ illis competunt de jure communi, & nu. ſeqq.*

4 *Diſpoſitio generalis non comprehendit illicita.*

5 *Ius commune difficilius tollitur, quàm privilegium.*

6 *Laici cogi poſſunt per judicem Eccleſiaſticum ad declarandum eorum ſtatutum non comprehendere Eccleſias.*

7 *Lex ſæcularis diſponens de Eccleſijs, perſonis Eccleſiaſticis, vel earum bonis, etiamſi reſpiciat earum commodum vel ſavorem, non valet.*

8 *Statuendi poteſtas à juriſdictione dependet.*

9 *Princeps laicus in Eccleſias, vel Eccleſiaſtica negotia nullam habet juriſdictionem.*

10 *Clerici exempti ſunt à ſæculari juriſdictione jure humano, & divino.*

11 *Presbyteri cadaver, qui ſibi mortem conſciverat, areſto Pariſienſi remittitur ad judices Eccleſiaſticos.*

12 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit de clericis vivis, & mortuis.*

13 *Eccleſiaſtica poteſtas lege Evangelicâ à Chriſto ſupernaturaliter conſtituta eſt.*

14 *Ozias cùm minaretur Sacerdotibus, à Deo leprâ percuſſus eſt.*

15 *Bona Eccleſiarum, & clericorum exempta ſunt à juriſdictione Principis ſæcularis jure tam humano, quàm divino.*

16 *Eccleſia nunquam humanis legibus conſtringitur.*

17 *Leges civiles C. De ſacroſ. Eccleſ. de Epiſc. & Cler. & conſimiles non valent ex defectu poteſtatis.*
Imperator recognoſcit Imperium ab Eccleſia. ibid.

18 *Solemnitas introducta ab Imperatore in alienatione bonorum Eccleſiæ non attenditur.*

19 *Leges civiles loquentes de emphyteuſi Eccleſiaſtica non debent ſervari.*

20 *L. Ad inſtructionem, C. de ſacroſ. Eccleſ. non tenet.*

21 *Clerici etiam de honeſtate non tenentur ad obſervantiam legum ſæcularium, quæ de clericis, & earum bonis expreſſè diſponunt.*

22 *Actus ipſo jure nullus, & cui lex reſiſtit, nec naturalem parit obligationem.*

23 *Statuentes contra immunitatem, ſeu libertatem Eccleſiaſticam ſunt ipſo jure excommunicati.*

24 *Arma deferendi licentia adverſus edictum Principis laici, à quo ſit clericis concedenda.*

25 *Clerici an ligentur edicto Principis ſæcularis de armis non deferendis vi coactivâ.*

26 *Et an vi directivâ rationis.*
Clerici cum armis reperti an poſſint à curia ſæculari armis ſpoliari. ibid.

27 *Arma clerico ablata à curia ſæculari an ſint ei reſtituenda.*

28 *Clerici cum armis prohibitis deprehenſi quâ pœnâ ſint puniendi.*

29 *Lex civilis generaliter lata ob bonum publicum an comprehendat etiam clericos vi directivâ rationis.*
Clerici an ſint membra Reipublicæ, & veniant populi appellatione. ibid.

30 *Clericis non licet judicem ſæcularem adire pro licentia deferendi arma.*

31 *Epiſcopus habet merum imperium in ſua Diœceſi.*

32 *Legis civilis non eſt habenda ratio, quando opponitur Canonicæ.*

33 *Solvendi & ligandi eadem eſt poteſtas.*

34 *Clerici an & quomodo eximi poſſint per laicum ab obligatione legis de armis non deferendis.*

35 *Armorum uſus jure Canonico eſt clericis interdictus.*

36 *Laicus non poteſt relaxare clericis prohibitionem juris Canonici de armis non deferendis.*

37 *Arma edicto Principis ſæcularis prohibita an liceat miniſtris curiæ laicalis in Eccleſia perquirere, & inde auferre.*

38 *Eccleſia eſt extra territorium judicis laici.*

39 *Delinquens in Eccleſia non privatur immunitate, niſi propter homicidium, vel membri mutilationem.*

40 *Eccleſia eſt immunis tam quoad perſonas, quàm quoad bona.*

41 *Immunitas conceſſa fuit Eccleſiæ non intuitu perſonæ, ſed ob reverentiam Dei, & ejus Eccleſiæ debitam.*

42 *Familia Epiſcopi de ipſius licentia an poſſit deferre arma prohibita edicto Principis ſæcularis.*

43 *Lex civilis prohibens uſum armorum non comprehendit familiam Epiſcopi, uſque in fin.*

44 *Familia Epiſcopi exempta eſt à juriſdictione ſæculari.*

45 *Epiſcopi debent habere familiam armatam immunitate Eccleſiaſticâ gaudentem.*

1 ECCLESIA S. MARIÆ. Cauſæ Eccleſiarum per conſtitutiones laicorum diffiniri non debent. Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. cui ſubſcribunt Ant. de Butr. Cardin. Anch. Imol. Bald. & Bellam. Sed plenius ſecundùm Abb. cum quo tranſeunt Aretin. Felin. & alij recentiores. Hoc intendit ſtatutum generale laicorum ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas, vel earum bona in earum præjudicium non extenditur, nec ſpeciale etiamſi earum commodum, & favorem concernat. Dividitur ut per Jo. Andr.

Nota ex hac Decretali duas concluſiones quæ ſunt veluti claves, & axiomata quædam in materia juriſdictionis, immunitatis, ac libertatis Eccleſiaſticæ.

2 Prima concluſio eſt. Lex ſæcularis generaliter lata, id eſt, nulla Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticarum habitâ mentione, quantumcunque rationabilis non comprehendit Eccleſias, aut perſonas Eccleſiaſticas, vel earum bona in earum præjudicium. Hæc eſt concors ferè omnium juris civilis, & canonici interpretum determinatio; & in ſpecie ita tenent *hic* poſt Jo. de Lignan. Anton. de Butr. *num. 20.* Petr. de Anchar. in 3. *notab.* Jo. de Imol. *ſub. num. 11.* Abb. in 1. *notab.* Felin. *numer. 81. verſ. Ex hoc infert.* Dec.

iam reperiatur numerarius, nil repugnat quominus vacantem habere poſſit, ut benè ibi per Butr. *num. 16. verſ. Sed adverte.*

64 Tertius caſus eſt, cùm quis recipitur in Canonicum, & eodem tempore, ſub diverſa tamen conceptione verborum promittitur ei vacatura eâ intentione, ut illicò ſit Canonicus, & poſtea tempore vacationis ſtatim habeat præbendam: & tunc ſecundùm omnes valet receptio in Canonicum, ſed non promiſſio vacaturæ, ut *hic* teſtatur Butr. *num. 32. verſ. Tertius caſus.* Ratio eſt, quia iſti ſunt duo actus ſeparati; & ideò unus non inficitur ab alio, & cùm receptio ad jus Canoniæ ſit ſimplex, & ſola promiſſio vacaturæ habeat vitium, ut in *c. 2. de conceſſ. præb.* hæc ſola debet infici per reg. *Utile per inutile. lib. 6.* & hoc tenet Innoc. *hic num. 6. verſ. Ubi autem ſimpliciter,* & gloſſ. in *d. c. Dilectus, il 1. in ver. Approbantes. de præb.* Itaque tertius caſus, & ſecundus à pari procedunt.

65 Nec prædictis adverſatur declaratio Sanctæ Congregationis Concilij, dum cenſuit poſſe ab Epiſcopo Canonicos ſupranumerarios creari, eâ tamen conditione, ut nullum jus ad præbendam vacaturam habeant, vel vendicent ſibi ex tali erectione. Hæc enim declaratio non ita intelligi debet, ut Canonici ſupranumerarij non debeant habere jus ad præbendam poſtquam vacaverit, idque in pactum deduci debeat. Hoc enim eſſet contra jura, quia eo ipſo quòd quis recipitur ultra numerum, habet jus ad vacaturam præbendam, ut *c. Cùm ſuper, de conceſſ. præb. c. Relatum,* & *c. Dilectus, il 1. de præb.* Nec poteſt in receptione apponi contraria conditio, ut patet ex
66 dictis *ſup. nu. 17.* & in *6. & 8. notab.* ſed declaratio in hunc ſenſum videtur accipienda, ut Canonici ſupranumerarij non poſſint præbendam poſtea vacantem propriâ authoritate apprehendere, ut innuunt illa verba: *Nullum jus ſibi vendicent, &c.* Per receptionem namque ultra numerum non cenſetur collata præbenda; & ideò vacante præbendâ non poteſt illam jure proprio ſibi vendicare, quia antequam ſit ei collata, etiamſi petierit illam ſibi conferri, habet jus ad rem, ſed non in re; ut eſt textus in *c. Si poſtquam,* & in *c. penult. de conceſſ. præb. lib. 6.* & declarat *hic* Felin. *num. 16. verſ. Sed hæc opinio.* Caveant igitur Epiſcopus vel Capitulum, ne in creandis vel recipiendis Canonicis ſupranumerarijs paciſcantur ut præbendam vacaturam habeant, vel non habeant: utrumque enim pactum eſt illicitum; & à jure improbatum, ut ex dictis conſtat, ſed hoc relinquant in diſpoſitione juris communis, vel certè apponant conditionem, ut ſic recepti non poſſint abſque nova collatione præbendam poſtea vacantem propriâ authoritate ſibi vendicare, juxta declarationem S. Congregationis.

67 Quartus caſus eſt, cùm eodem tempore, & ſub diverſa conceptione verborum quis recipitur in Canonicum, & promittitur ei præbenda vacatura, effectus tamen receptionis utriuſq; confertur in tempus vacaturæ: ita ut ſic receptus non ſit Canonicus ſtatim, ſed ſolùm habeat præbendam, & Canonicatum cùm præbenda vacaverit: & hoc 4. caſu Innoc. *in d. c. Dilectus, il 1. De præb. in princ.* ſup. gloſſ. *in ver. Proximo,* firmat non valere receptionem, habitâ conſideratione magis ad unitatem effectûs in tempore ſimultaneam, quàm ad diverſitatem conceptionis verborum: & ſic concludit tam receptionem, quàm promiſſionem vitiari, quaſi judicentur unus actus conjunctus, & individuus propter unionem effectûs; & ſequitur Butr. *hic num. 32. verſ. Quartus caſus,* dicens, benè notandum, & Imol. *num. 26. verſ. Secus ſi conſtaret de mente.*

68 Quintus & ultimus caſus eſt, cùm receptio & promiſſio vacaturæ ſit ſub unica verborum ſtructura, velut ſi dicatur: Recipio te ad vacaturam præbendam, & tunc gloſſ. in *præall. c. Dilectus, il 1. de Præb. in ver. Approbantes,* & Innoc. *hic num. 6. in ver. Vacaturam,* tenet abſolutè receptionem non valere. Tu verò ex mente Doctorum diſtingue tres caſus: nam aut conſtat effectum tam receptionis ad Canonicatum, quàm promiſſionis præbendæ collatum fuiſſe in tempus vacationis: & exploratum juris eſt receptionem non valere, ut probatur à fortiori ex dictis in caſu præcedente: & tenet *hic* Butr. *num. 32. verſ. Quintus caſus,* & Imol. *num. 26. verſ. Et idem*
69 *multò fortius.* Aut conſtat recipientes voluiſſe, ut receptio ſtatim valeret, ſed collatio præbendæ ſortiretur effectum tempore vacationis: & tunc Innocentius *in d. c. Dilectus filius, il 1. num. 1. in ver. Proximo,* tenet receptionem valere, & ſolam promiſſionem vitiari, quia licet inſpectâ unitate conceptionis verborum videatur unicus actus, & individuus, tamen habitâ conſideratione ad mentem, & effectum, cenſentur duo actus ſeparati; & ideò utilis ab inutili non inficitur, conſentiunt *hic* Butr. *d. num. 32. verſ. Sextus caſus,* & Imol. *num. 26. verſ. Si autem conſtaret.* Aut denique verſamur in dubio, eò quòd non appareat an recipientes voluerint effectum receptionis differre in tempus vacationis, necne. Et in hoc dubio unitas orationis, & conceptionis verborum efficit ut non teneat receptio, quia effectus tam receptionis, quàm promiſſionis videtur collatus in tempus vacationis futuræ, ut in *præalleg. c. Dilectus,* & ibi gloſſ. *in ver. Approbantes.* Secus quando in diverſis orationibus ſit receptio, & promiſſio vacaturæ, ut in ſecundo & tertio caſu; quia tunc in dubio mens videtur fuiſſe ut receptio ſtatim valeat; & propterea hæc valebit, licet non valeat promiſſio vacaturæ, ut *hic* benè per Imol. *d. num. 26. verſ. In dubio tamen.*

Inveſtigandum hic eſſet, an receptus ultra numerum debeat habere ſtallum in Choro, vocem in Capitulo, & quotidianas diſtributiones. Sed hanc quæſtionem plenè examino *in d. c. Dilectus, il primo, de prebend.* Ubi etiam vide, an per hujuſmodi receptionem numerus frangatur.

DE CONSTITVTIONIB.

Cap. Eccleſia S. Mariæ.

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ Eccleſiarum per conſtitutiones laicorum diffiniri non debent.*

2 *Lex ſæcularis generaliter lata ad Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, aut earum bona in earum præjudicium non extenditur.*

3 *Statutum generale laicorum non ligat clericos ſive redundet contra ea, quæ ſunt clericis conceſſa in privilegium ſive contra ea, quæ illis competunt de jure communi, & nn. ſeqq.*

4 *Diſpoſitio generalis non comprehendit illicita.*

5 *Ius commune difficilius tollitur, quàm privilegium.*

6 *Laici cogi poſſunt per judicem Eccleſiaſticum ad declarandum eorum ſtatutum non comprehendere Eccleſias.*

7 *Lex ſæcularis diſponens de Eccleſijs, perſonis Eccleſiaſticis, vel earum bonis, etiamſi reſpiciat earum commodum vel favorem, non valet.*

8 *Statuendi poteſtas à juriſdictione dependet.*

9 *Princeps laicus in Eccleſias, vel Eccleſiaſtica negotia nullam habet juriſdictionem.*

10 *Clerici exempti ſunt à ſæculari juriſdictione jure humano, & divino.*

11 *Presbyteri cadaver, qui ſibi mortem conſciverat, areſto Pariſienſi remittitur ad judices Eccleſiaſticos.*

12 *Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit de clericis vivis, & mortuis.*

13 *Eccleſiaſtica poteſtas lege Evangelicâ à Chriſto ſupernaturaliter conſtituta eſt.*

14 *Ozias cùm minaretur Sacerdotibus, à Deo leprâ percuſſus eſt.*

15 *Bona Eccleſiarum, & clericorum exempta ſunt à juriſdictione Principis ſæcularis jure tam humano, quàm divino.*

16 *Eccleſia nunquam humanis legibus conſtringitur.*

17 *Leges civiles C. De ſacroſ. Eccleſ. de Epiſc. & Cler. & conſimiles non valent ex defectu poteſtatis.*
Imperator recognoſcit Imperium ab Eccleſia. ibid.

18 *Solemnitas introducta ab Imperatore in alienatione bonorum Eccleſiæ non attenditur.*

19 *Leges civiles loquentes de emphyteuſi Eccleſiaſtica non debent ſervari.*

20 *L. Ad inſtructionem, C. de ſacroſ. Eccleſ. non tenet.*

21 *Clerici etiam de honeſtate non tenentur ad obſervantiam legum ſæcularium, quæ de clericis, & earum bonis expreſſè diſponunt.*

22 *Actus ipſo jure nullus, & cui lex reſiſtit, nec naturalem parit obligationem.*

23 *Statuentes contra immunitatem, ſeu libertatem Eccleſiaſticam ſunt ipſo jure excommunicati.*

24 *Arma deferendi licentia adverſus edictum Principis laici, à quo ſit clericis concedenda.*

25 *Clerici an ligentur edicto Principis ſæcularis de armis non deferendis vi coactivâ.*

26 *Et an vi directivâ rationis.*
Clerici cum armis reperti an poſſint à curia ſæculari armis ſpoliari. ibid.

27 *Arma clerico ablata à curia ſæculari an ſint ei reſtituenda.*

28 *Clerici cum armis prohibitis deprehenſi quâ pœnâ ſint puniendi.*

29 *Lex civilis generaliter lata ob bonum publicum an comprehendat etiam clericos vi directivâ rationis.*
Clerici an ſint membra Reipublicæ, & veniant populi appellatione. ibid.

30 *Clericis non licet judicem ſæcularem adire pro licentia deferendi arma.*

31 *Epiſcopus habet merum imperium in ſua Diœceſi.*

32 *Legis civilis non eſt habenda ratio, quando opponitur Canonicæ.*

33 *Solvendi & ligandi eadem eſt poteſtas.*

34 *Clerici an & quomodo eximi poſſint per laicum ab obligatione legis de armis non deferendis.*

35 *Armorum uſus jure Canonico eſt clericis interdictus.*

36 *Laicus non poteſt relaxare clericis prohibitionem juris Canonici de armis non deferendis.*

37 *Arma edicto Principis ſæcularis prohibita an liceat miniſtris curiæ laicalis in Eccleſia perquirere, & inde auferre.*

38 *Eccleſia eſt extra territorium judicis laici.*

39 *Delinquens in Eccleſia non privatur immunitate, niſi propter homicidium, vel membri mutilationem.*

40 *Eccleſia eſt immunis tam quoad perſonas, quàm quoad bona.*

41 *Immunitas conceſſa fuit Eccleſiæ non intuitu perſonæ, ſed ob reverentiam Dei, & ejus Eccleſiæ debitam.*

42 *Familia Epiſcopi de ipſius licentia an poſſit deferre arma prohibita edicto Principis ſæcularis.*

43 *Lex civilis prohibens uſum armorum non comprehendit familiam Epiſcopi, uſque in fin.*

44 *Familia Epiſcopi exempta eſt à juriſdictione ſæculari.*

45 *Epiſcopi debent habere familiam armatam immunitate Eccleſiaſticâ gaudentem.*

1 ECCLESIA S. MARIÆ. Cauſæ Eccleſiarum per conſtitutiones laicorum diffiniri non debent. Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. cui ſubſcribunt Ant. de Butr. Cardin. Anch. Imol. Bald. & Bellam. Sed plenius ſecundùm Abb. cum quo tranſeunt Aretin. Felin. & alij recentiores. Hoc intendit ſtatutum generale laicorum ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas, vel earum bona in earum præjudicium non extenditur, nec ſpeciale etiamſi earum commodum, & favorem concernat. Dividitur ut per Jo. Andr.

Nota ex hac Decretali duas concluſiones quæ ſunt veluti claves, & axiomata quædam in materia juriſdictionis, immunitatis, ac libertatis Eccleſiaſticæ.

2 Prima concluſio eſt. Lex ſæcularis generaliter lata, id eſt, nulla Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticarum habitâ mentione, quantumcunque rationabilis non comprehendit Eccleſias, aut perſonas Eccleſiaſticas, vel earum bona in earum præjudicium. Hæc eſt concors ferè omnium juris civilis, & canonici interpretum determinatio; & in ſpecie ita tenent *hic* poſt Jo. de Lignan. Anton. de Butr. *num. 20.* Petr. de Anchar. in 3. *notab.* Jo. de Imol. *ſub, num. 11.* Abb. in 1. *notab.* Felin. *numer. 81. verſ. Ex hoc infert.* Dec.

nu. 233. Mantuan ſub. nu. 1. Idem firmant Oldrad. relatus à Feder. de Sen. conſ. 85. numer. 4. Calder. relatus à Cardin. conſ. 144. num. 5. Feder. de Sen d. conſ. & num. Card. d. conſ. & num. & in repet. c. Perpendimus, numer. 13. verſ. Aut ſi obſervaretur, de ſent. excomm. Jo. Andr. & Lap. in c. fin. de immun. eccleſ. in 6. & ibidem Gemin. numer. 3. verſ. Sed pone Anchar. numer 1. quæſt. 1. verſ. Quæro poſt Jo. Andream. Franc. numer. 2. verſ. Et ultra etiam. Bartol. in l. Filius familias, §. Divi, num. 11. de legat. 1. quem ibi ſequuntur Angel. Imol. Florian. Crott. n. 8. Alex. nu. 12. Ripa nu. 81 Jaſ. num. 106. qui quamvis poſtea multa in propoſitum alleget, ibi tamen ait omnes ita ſentire, & ita indubitanter eſſe tenendum. Ferdinand. Loaz nu. 157. Bolognett. nu. 200. Ex quibus Crott. Alex. Jaſ. & Loaz teſtantur hanc opinionem communi ſcribentium conſenſu eſſe receptam, & Ripa affirmat eam ſequi communiter Legiſtas, & Canoniſtas. Eamdem probant Bald. in l. Præter divinum, nu. 17. C. De Sacroſ. Eccleſ. & in conſ. 133. lib. 3. Anton. de Butr. in c. Tua il 1. num. 4. de decim. Redoan. in tract. de reb. eccleſ. non alien. qu. 10. num. 6. Cuman. conſ. 85. Præſuppoſito caſu, prope fin. Jacob. à Canib. in tract. de repreſſal. in 2. par. num. 10 Bertach. in tract. de Epiſcop. in 4 par. numer 147. Fabian de Monte in tract. de empt. & vendit. 3. p.
3 principali num. 45. verſ. Sed non valeret. Qui ferè omnes exemplificant in lege, vel ſtatuto laicali prohibente alienationem fieri in non ſubditum, Et quamvis Bart. in l. Cunctos populos, numer. 27. verſ. Quinto quæro, C. De Summ. Trinit. teneat ſtatuta laicorum ſi de eccleſia, vel clericis expreſſe non diſponant, non valere quatenus redundent contra ea quæ ſunt conceſſa eccleſijs, vel clericis in privilegium. Auth. Caſſa. C. eod. tit. Secus ſi contra ea quæ non competunt eccleſijs, vel clericis ex privilegio, ſed ut cuilibet, quia ligant clericos, & ſunt ſervanda in foro epiſcopali, dummodo ſint honeſta, per c. Cum veniſſent, de eo qui mitt. in poſſeſſ. c. Conſtitutus, de in integr. reſtit. c. Cum cauſa, de re judic. tamen ejus opinionem reprobant communiter Doctores, & contra eam præter Cyn. in l. fin. circa fin. C. Quæ ſit longa conſuetudo, relatum à Bartolo ubi ſupra, tenent Bald. in l. 1. col. 8. verſ. Sed hic ulterius quæritur, & in l. Omnis innovatione, C. de Sacroſ. Eccleſ. Calder. conſ. 11. hoc tit. & alij, quos refert, & ſequitur hic Felin. num. 81. verſ. Sed contra Bartolum. Et hoc dictum Bartoli communiter damnari per Canoniſtas, dicit hic Anton. de Butr. num. 20 & Dec. nu. 233. referent Dominic. idem dicentem in c. 1. de jurejur. Principalis ratio eſt, quia dicuntur contra libertatem eccleſiaſticam non ſolum ſtatuta illa, quæ auferunt eccleſijs, ſive clericis, quod illis competunt tamquam clericis, & in privilegium ſecundum Innocent. & omnes in c. Noverint, de ſent. excomm. Sed etiam quæ auferunt quod illis competit de jure communi, & ut cuilibet de populo, c. fin. de immun. eccleſ. lib. 6. c. Cum terra, & ibi Butr. inf. de elect. Lap. alleg 92. Inſpeximus. Paul. de Caſtr. in d. Auth. Caſſad. numer. 4. & ſeq. & ibi etiam Dec. num. 17. Felin. alios adducens hic numer 69. verſ. Tertia fuit opinio, & Dec. numer. 3. verſ. Quando auferuntur ea, quæ conceſſa ſunt eccleſijs, vel eccleſiaſticis perſonis de jure communi canonico, vel civili. Et
4 cum eccleſiæ, & perſonæ eccleſiaſticæ, & earum bona ſint prorſus exempta à ſæculari juriſdictione, ac proinde ex defectu poteſtatis non liceat Principibus laicis in eccleſias, vel earum perſonas, aut bona nominatim ſtatuere, ut hic deciditur, & latius dicam infra in 2. concluſ. Leges laicales generaliter diſponentes ad hunc perverſum intellectum trahi non debent, ut inquit Petr. de Anchar. in d. c. fin. numer. 1. verſ. Præterea, poſt Jo. Andr. ibi num. 4. quoniam ſub generali diſpoſitione non veniunt illicita c. Cauſam, de elect. c. Si gratioſe, de reſcr. in 6. l. Si Procurator, ff. De cond. indeb. Et ſicut expreſſe non poſſunt laici per ſua ſtatuta ligare clericos, vel eccleſias: ita nec tacitè generaliter diſponendo, quia tacitum, & expreſſum æquiparantur. l. Cum quid, ff. Si cert. pet. ut hic per Imol. num. 11. Et in his paria ſunt aliquid directè, vel indirectè facere, c. Quanto, de privil. c. fin. de immunit. eccleſiar. in 6. cum concordan. de quibus ibi per glo. & Jo. Andr. Menoch. conſ. 291. nu. 25. & ſeq. lib. 3.

Quamobrem lex generalis perſonas eccleſiaſticas, & earum bona non comprehendit tam ex defectu poteſtatis, quam voluntatis. Abb. in c. A nobis, il primo, num. 4. de ſent. excom. Alex. conſ. 210. num 1. lib. 2. Socin. Sen. conſ. 40. num. 9. lib. 4. Crot. conſ. 75. numer. 13. & ſeq. lib. 1. & alii paſſim. Unde Butr. hic prope fin. verſ. Unum tamen adverte. Si laicus inquit facit ſtatutum in genere loquens, in dubio illud ſtatutum ex mente condentis non ligat Eccleſiam, tum quia non eſt veriſimile ut diſpoſitionem extendat ad non ſubjectum poteſtati, c. A nobis, de ſent. excomm. niſi in quantum privilegiaret, tum quia non eſt præſumptio in genere loquentem ſe extendere ad prohibita per quæ delinqueret, c. Si compromiſſarius, de elect. ſubdens hoc eſſe notabile verbum Joannis Monachi in c. Ut animarum, de conſt. lib. 6. Eò autem magis inveriſimile eſt ſtatuentes velle clericos includere, quia alioquin in ſententiam excommunicationis inciderent, ut in c. Noverint, de ſent. excomm. c. Non minus, de immun. eccleſ. c. 1. & c. fin. eod. tit. lib. 6. & in Bulla Cœnæ Domini c. 15. verſ. Seu noſtra, & dictæ ſedis. plenè Navarr. in Manual. c. 27. numer. 118. Præterea ſi non valet ſtatutum quando diſponit contra privilegium eccleſiarum, licet generaliter loquatur, ut fatetur Bar-
5 tol. Longe minus debet valere ſi diſponat contra concernentia jus commune, quia facilius tollitur quod competit de jure ſpeciali, quam quod de jure communi, l. Eius militis, §. Militia, ff. De milit. teſtam. & tradunt hic Butr. num. 20 Imol. num. 11. Felin. num. 81. & Dec. num. 2. Barbat. in rubr. de reb. eccl. non alien. numer. 138. Alber. de Roſat. de ſtatut. par 2. qu. 2. numer. 6. Galliaula in Repet. l. Centurio, numer. 157. De vulg. & pupill.

Nec refert quod ſtatutum ſit bonum, & æquum, quia hoc non tribuit poteſtatem ſtatuendi ſecundum Bald. in l. Cunctos populos numer. 15. verſ. Iſta ratio non valet, C. De Summ. Trinit. publica enim utilitas qualitatem legis reſpicit. Sed poteſtas, & authoritas ſubſtantiam, ſine qua nulla poteſt conſiderari qualitas. l. 2. ff. De uſufruct. & l. Nec ullam, aliàs eſt, l. Etiamſi, §. Si

quâ

quæ abſentis, & ibi notat Angel. in princip. ff. De petit. hered. Unde parum refert ut in laico adſit modus condendi legem, ſcilicet utilitas & neceſſitas, niſi etiam adſit poteſtas, & voluntas; quæ omnia ad cujuſcunque actus validitatem concurrere debent. Bald. conſ. 526. Rex Romanorum, num. 2. lib. 1. Boer. conſ. 76. num. 26. vol. 1. Purpurat. conſ. 335. num 2.

Ad jura per Bart. allegata reſpondetur, ea loqui in conſuetudine clericorum, & laicorum ſimul, ut per Felin. d. num. 81. ubi etiam dicit opinionem Bartoli poſſe ſalvari in quinque caſibus, quos proſequere, ut per eum.

Addit Jo. Andr. in d. c. fin. num 4. non eſſe abſurdum dicere ſtatuentes compelli poſſe per Judicem Eccleſiaſticum ad declarandum ſtatutum non includere Eccleſias, & ſequuntur ibi Petr. de Anchar. ſub num. 1. poſt med. verſ. ſubdit tamen, Gemin. ſub num. 4. verſ. Imò non eſſet abſurdum, & Franc. num. 2. verſ. Quod autem, & infra circa fin. verſ. Et ultra etiam. Butr. conſ. 40. Statuto civitatis, num. 2. verſ. Quinimo compellere poſſet Judex Eccleſiaſticum. Et idem Butr. hic in fin. & Felin. num. 75. dicens hanc eſſe ſolemnem, & efficacem practicam per totam materiam hujus decretalis, plenè Gabr. conſ. 47. vol. 2. Surd. alios citans conſ. 301. num. 45. vol. 3. Ad quod eſt bonus textus in c. Pervenit, de arbitr.

7 Secunda concluſio. Lex Principis laici utcunque ſupremam in temporalibus juriſdictionem habentis, quæ ſpecialiter de Eccleſijs, aut Eccleſiaſticis perſonis, vel earum bonis loquitur, etiamſi reſpiciat earum commodum, vel favorem, non valet ex defectu poteſtatis. Textus clarus eſt hic, ubi hoc notat Abb. in lectura, num 10. verſ. Ad primum dico, & in repetitione num. 26. Felin. num. 40. verſ. Recipit autem prædicta regula, & Dec. num. 87. A qua concluſione nemo diſſentit, nec
8 diſſentire poteſt, quoniam poteſtas ſtatuendi à juriſdictione dependet, l. fin. & ibi Bald. ff. De juriſd. omn. judic. c. A nobis, il primo, de ſentent. excommunicat. c. Ut animarum, de conſt. lib. 6. Bart. in l. Omnes populi, in 1. quæſt. in princip. ff. De juſt. & jur. Roman. conſ. 118. num. 1. Abb. hic d. num. 10. Dec. num. 8. & alibi ſæpe DD. & in quocunque actu ad illius validitatem præter voluntatem neceſſaria eſt juſta poteſtas, c. Cum ſuper, de offic. deleg. c. Super inordinata, & ibi Butr. in primo notab. de præbend. l. Cum te, ubi Bald. nu. 1. C. De donat. ante nupt. Et poteſtatis defectus ſemper, & indiſtinctè nullitatem producit, ut ait hic Butr. num. 20. & Dec. num. 233. Crott. in l. Filiusfamilias, §. Divi, num. 80. in fin. ff. de leg. 1.

Explorati autem juris eſt Eccleſias, perſonas Eccleſiaſticas, & earum bona frui omnimodâ
9 exemptione à juriſdictione ſæculari. Et quidem in Eccleſias, vel Eccleſiaſtica negotia admittunt omnes, Principem ſæcularem non poſſe ullam authoritatem ſibi vendicare: Catholicus enim Princeps filius eſt, non præſul Eccleſiæ, & quod ad religionem pertinet & diſciplinam, diſcere convenit, non docere, c. Si Imperator, 96. diſtinct. Quippe ad Dei Sacerdotes Deus voluit quæ Eccleſiæ ſunt diſponenda, pertinere, non ad ſæculi poteſtates, d. c. Si Imperator, c. Benè quidem, ead. diſt. Unde Ambroſius in c. Convenior, 23. quæſt. 8. allegatur, inquit, Imperatori licere omnia ipſius eſſe univerſa. Reſpondeo. Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea, quæ divina ſunt, imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere, ſed ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt: Quæ Dei Deo, quæ Cæſaris Cæſari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum. Plena ſunt hujuſmodi teſtimoniorum Concilia, quibus optimi quique Imperatores, ac Reges aſſenſum præbuerunt, & illuſtris eſt ea de re confeſſio Baſilij Imperatoris in fine octavæ Synodi. Non datum eſt, inquit, laicis ſecundum Canones decernendi quicquam de Eccleſiaſticis cauſis; opus enim hoc eſt Pontificium. Habetur & Regis Theodorici reſponſum, profitentis ſynodalis eſſe arbitrij in negotijs Eccleſiæ majoribus ſequenda præſcribere, nec aliquid ad ſe præter reverentiam de Eccleſiaſticis negotijs pertinere, ut refertur in c. Concilia, 17. diſt.

10 Perſonas itidem Eccleſiaſticas exemptas eſſe à juriſdictione laicali diſertis verbis cavetur in d. c. Si Imperator, 96. diſtinct. ubi habetur non à legibus publicis, non à potentatibus ſæculi, ſed à Pontificibus & Sacerdotibus omnipotentem Deum voluiſſe Clericos & Sacerdotes ordinari, & diſcuti, hoc eſt, ut ibi omnes notant, judicari. concordant c. Continua, c. Si quiſquam, c. Clericum, c. Volumus, cum ſeqq. 11. quæſt. 1. Idemque ſancitur in Concilio Calcedonenſi can. 9. in Matiſconenſi II. can. 9. Item in Concilio Milevitano, ſeu potius in Toletano III. can. 13. relato in c. Inolita, 11. quæſt. 1. & in Concilio Carthaginenſi VIII. aliàs Matiſconen. can. 9. relato in c. Placuit, ead. cau. & quæſt. in c. 2. & in c. Si diligenti, de for. compet. in c. Cùm non ab homine, in c. Atſi clerici, de judic. in c. Si judex laicus, de ſent. excommunicat. in 6. & in c. Quanquam de cenſib. eodem lib. & noviſſimè in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 9. tit. Reformationes curiæ, & aliorum, verſ. Et cùm à jure. Licet hanc exemptionem permulti hæretici conati ſint convellere, ut in ſpecie Marſilius de Padua, Joannes de Janduno relati à Turrecr. in Summ. de Eccleſ. lib. 4. par. 2. c. 37. Joannes Calvinus, Petrus Martyr, quorum fundamenta evertit Card. Bellarmin. tom. 2. Controverſ. lib. 1. c. 28. in tit. An Clerici ſint liberi à jugo poteſtatis ſæcularis. Et quanquam non conveniant inter ſe DD. quo jure hujuſmodi exemptio inducta ſit; crebrior tamen graviſſimorum interpretum ſententia eſt eam exemptionem eſſe de jure divino. Ita tenet gloſ. penult. in d. c. Si Imperator, dum ait, Clericos ante omnem humanam conſtitutionem à ſæculari poteſtate exemptos eſſe, & conſtitutiones Clericos eximentes non novum jus continere, ſed juris declarationem. Idem ſentiunt Turrecr. & Præpoſ. in d. c. Si Imperator, num. 1. gloſ. & DD. in d. c. Quanquam, de cenſib. lib. 6. Cardin. in Repet. c. Perpendimus, num. 50 verſ. Ego tamen dico, de ſentent. excomm. Bald. in c. 2. num. 50 de major. & obed. & in Authen. Statuimus, in princ. C. de Epiſc. & Cler. ubi loquens de dicta Authentica prohibente trahi perſonam Eccleſiaſticam ad judicium ſæculare, notat ſecundùm Canoniſtas id non eſſe jus novum, ſed recedere ab errore veterum legum. Quia (inquit) clerici nunquam fuerunt de temporali juriſdi-

ctio-

ctione judicum laicorum ; & hæc eſt ipſa veritas, quia Deus a principio hujuſmodi juriſdictiones diſtinxit. Idemque tradunt Hoſtien. *in d. c. 2. de major. & obed.* dicens Clericos à poteſtate Imperatoris exemptos eſſe à Summo Imperatore, id eſt, Deo, & etiam ab Imperatore inferiori. Goffred. *ibid.* Abb. & Felin. *num.* 1. Mil. *in Repert. in ver. Clericus.* Imol. *in Clem.* 1. *col.* 1. *de off. ordin.* Roman. in *Sing.* 414. Lap. *alleg.* 92. *num.* 7. Anchar. *conſ.* 96. *num.* 3. Prob. in *addit. ad Monach. in c. Si judex laicus, de ſent. excommun. in 6. num.* 1. Hieron. Gig. *in tract. de crimin. læſæ majeſt. quæſt.* 68. *num.* 15. Tiber. Decian. *in tract. criminal. l. 9. c. 9. num.* 1. Hippolyt. Riminal. in *Repet. c. Quæ in Eccleſiarum, num.* 54. Everar. *conſ.* 19. *num.* 13. *incipien. In materia quæſtionis,* & in *conſ.* 42. *incipien. Viſis, & benè diſcuſſis, num.* 25. & 26. & alij plures. Et hanc eſſe communem ſententiam teſtatur Alciat. *in c. Cùm non ab homine, num.* 2. *de judic.* Stephan. Aufrer. *de poteſt. ſecul. ſuper Eccleſiaſticis perſonis in introductione, num.* 7. Navarr. in *relect. c. Novit, de judic. notab.* 6. *num.* 6. Covarr. *pract. quæſt.* 31. *num.* 1. & noviſſime Gregor. de Valent. alios allegans *tom.* 4. *diſp.* 9. *quæſt.* 5. *punct.* 4. *de exemptione Clericorum, verſ. Tertia aſſertio.* Atque ita deciſum fuit in Rota Romana in Antiq. *deciſ.* 10. *de conſuet.* In Concilio Neapolitano, ut apud Gram. *deciſ.* 61. Et in Senatu Pariſienſi, ut refert Rebuff. in *Concord. tit. de poteſt. Concord.* adjiciens, id eſſe contra rationem naturalem, ut laici inferiores judicent de perſonis Eccleſiaſticis, quæ ſunt ipſis digniores ; teſtaturque areſto
11 Senatus Pariſienſis die 5. Aprilis anno 1431. remiſſum eſſe ad judicem Eccleſiaſticum cadaver Presbyteri, qui laqueo ſibi mortem conſciverat in vico S. Germani. Ex quo, inquit, pa-
12 tet, quòd judex Eccleſiaſticus cognoſcit de Clericis vivis & mortuis, quia character eſt impreſſus animæ & oſſibus.

Et probatur efficaciter hæc ſententia in *d. c. Si Imperator, in d. c. Quanquam, in præcit. loco Concilij Lateranenſis.* Ac demum in Concilio Tridentino in *c.* 19. *ſeſſ.* 25. ubi dicitur immunitatem Eccleſiæ, ac perſonarum Eccleſiaſticarum Dei ordinatione, ac Canonicis ſanctionibus conſtitutam.

13 Præcipua hujus determinationis ratio eſt, quia cùm Eccleſiaſtica poteſtas ſit à Chriſto Salvatore noſtro lege Evangelicâ ſupernaturaliter conſtituta, & Petro ut Principi Apoſtolorum, ejuſque ſucceſſoribus, non autem Principibus laicis commiſſa, *c. In novo,* 21. *diſtinct. c. Solitæ, de major. & obed.* & habetur 96. *diſtinct. per tot.* eaque circa ſpiritualia verſetur : conſequens eſt, ut ad Eccleſiaſticam, non laicam poteſtatem pertineat juriſdictio in perſonas Eccleſiaſticas, quæ omnino corpus & animam in ſortem Domini tranſtulerunt, & Dei ſervito dedicârunt, *c. Cùm partio,* 12. *quæſt.* 1. Qua ratione uſus eſt Hoſt. in *d. c.* 2. cui ſubſcribunt Jo. And. Imol. & alij, Marian. Socin. in *c.* 2. *num.* 3. *de ſor. compet.* Et plura in hanc rem congerit eleganter Oldrad. *conſ.* 83. *incip. An Epiſcopus poſſit decimare ſervos Re-*
14 *gis.* Sed & multis alijs rationibus, & ſacrarum litterarum teſtimonijs hanc opinionem comprobârunt Authores præallegati, & Turrecr. *in d. c. Si Imperator,* 96. *diſtinct.* ubi prope finem refert illud *Paralipomenon.* 26. Ozias Rex iratus tenens thuribulum in manu, ut adoleret incenſum, minabatur ſacerdotibus, ſtatimque orta eſt lepra in fronte ejus : cumque aſpexiſſet eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui ſacerdotes viderunt lepram in fronte ejus, & feſtinatò expuerunt in eum, ſed ipſe perterritus acceleravit egredi, eò quòd ſenſiſſet plagam Domini. Subdit deinde Turrecrem : Caveat ergo Princeps Catholicus ſi vult juvari à Domino, & victorias obtinere, ne uſurpare velit ad ſacerdotem pertinentem authoritatem; alias ejiciendus eſt è templo per ſententiam excommunicationis, & leprâ deteſtandæ culpæ percuſſus à communione fidelium ſeparandus.

15 Denique bona Eccleſiarum, & clericorum eſſe & ipſa exempta à juriſdictione Principis ſæcularis magnâ Patrum conſenſione, & vehementi in laicos ſibi in illa jus aliquod vendicantes increpatione declaratum eſt in Synodo Romana III. *c.* 1. relato in *c. Benè quidem,* 96. *diſtinct.* & in Synodo Romana VI. cujus decretum refertur in *c. In canonibus,* 16. *quæſt.* 1. In Concilio generali ſub Innocentio III. *c.* 44. relato in *c. Cùm laicis, de reb. Eccleſ. non alienan.* de quo etiam eſt textus apertus hic. Et hanc quoque exemptionem eſſe de jure divino, conſtat evidenter ex *d. c. Quamquam, de cenſib. lib.* 1. ibi : Cùm igitur Eccleſiæ, Eccleſiaſticæque perſonæ, ac res ipſarum non ſolùm jure humano ; quinimò & divino à ſæcularium exactionibus ſint immunes.) Ad idem textus irrefragabilis in *c. Non minus, infrà, de immu. Eccleſ.* inducendo eum ut *ibi dixi in* 2. *notab.* & dicit eſſe communem & veram ſententiam Canoniſtarum, eamque pluribus argumentis tuetur ex recentioribus Gregor. de Valent. *tom.* 4. *d. diſp.* 9. *quæſt.* 5. *punct.* 4. *verſ. Tertia aſſertio.* Cardinal Bellarmin. *Controverſ. tom.* 2. *lib.* 1. *de Cleric. c.* 28. *in* 4. & 5. *propoſit.* Idemque firmârunt Jo. Montaig. *de collat. parlam. par.* 2. *num.* 11. Burſatt. *conſ.* 42. *num.* 1. *lib* 1. & *conſ.* 186. *num.* 8. *lib.* 2. Plot. in *addit. ad ultim. conſ.* Lauden. *num.* 8. Everar. *conſ.* 30. *nu.* 23. *ad fin.* & noviſſime deciſum fuit in Rota Romana *in cauſa Albanen. Gabellæ, ſeu onerum* 28. *Iunij* 1630. coram R. P. D. Merlino, articulo accuratiſſime examinato.

Quamobrem cùm tam Eccleſiæ, quàm perſonæ Eccleſiaſticæ, & earum bona ſint prorſus exempta à ſæculari juriſdictione : neceſſariò hinc
16 ſequitur, ut Princeps ſæcularis nullam ſibi authoritatem, aut juriſdictionem in Eccleſias, perſonas, & bona hujuſmodi poſſit vendicare, ut de his omnibus eſt textus *hic* in *d. c. Cùm laicis,* & in *c. Inter hæc,* 33. *quæſt.* 2. ubi dicitur ſanctam Dei Eccleſiam nunquam humanis legibus conſtringi, & clamant paſſim interpretes omnes in locis ſupracitatis.

17 Unde etiam infertur, ut omnes leges, quæ habentur in tit. *C. De ſacroſanct. Eccleſ. de Epiſ. & cler.* & in Authen. *de Sanctiſſ. Epiſ. cum ſimil.* non valeant ex defectu poteſtatis, cum de Eccleſijs, de perſonis Eccleſiaſticis, & earum bonis ſpecialiter loquantur, ut concludit *hic* Abb. num. 10. *verſ. Ad primum dico,* & fuit theorica Jo. Andr. *in c. Non minus, num.* 14. *infrà, de immu. Eccleſ.* quam ibi ſequuntur Butr. *nu.* 10. & Abb. *nu.* 18. & Calderin. *conſ.* 2. *incip. Statuto Peruſino, num.* 3. *verſ.*

verſ. Reperio, de cenſib. Addit Abb. *hic loco citato,* hodie Imperatorem recognoſcere Imperium ab Eccleſia; idemque ab Eccleſia coronari, & confirmari, & Imperium de gente in gentem per Eccleſiam transferri, ut fuit olim tranſlatum de Græcis in Germanos, *c. Venerabilem, de elect.* Cujus quidem tranſlationis veritatem pluribus Romanorum Pontificum atteſtationibus, & ipſorummet Principum confeſſionibus comprobat, & à mendaciis, & impoſturis Matthiæ Flaccii Illyrici latiſſime vendicat Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *Controverſ. lib.* 1. *de tranſlatione Imperij à Græ-*
18 *cis ad Germanos per tot.* Hinc etiam fit, ut ratio habenda ſit ſolemnitatis ab Imperatore introductæ in alienatione bonorum eccleſiæ, ut in Auth. *Hoc jus porrectum, C. de ſacroſ. eccleſ.* prout tenet Abb. *d. numer.* 10. & Dec. *numer.* 91. poſt Innoc. in *c.* 1. *numer.* 2. *verſ. Nam ſtatuta*
19 *legalia, de reb. eccl. non alien.* & idem Abb. in *c. Nulli, infin. eod. tit.* & in *c. In præſentia numer.* 28. *Verſ. Ego in hoc dubio, deprobat.* ubi eadem ratione concludit jura civilia quæ loquuntur de emphyteuſi
20 eccleſiæ non debere obſervari. Et eodem modo diſpoſitio *l. Ad inſtructionem, C. De ſacroſ. eccleſ.* ſervari non debet, ut tradunt Bartol. & DD. in *d. l. Ad inſtructionem,* & plenè Barbat. *conſ.* 1. *lib.* 3. & *conſ.* 29. *lib.* 4. & Dec. *hic numer.* 42. & *ſeqq.* poſt gloſ. in *c. Generaliter,* §. *Navarum, in ver. Collationibus,* 16. *qu.* 1. Abb. *conſ.* 3. *Caſus ſuper quo, lib.* 1. & ſcripſi plenius in *c. Non minus, numer.* 50. *infr. de immun. eccleſiaſt.*

21 Uſque adeò autem leges ſæculares nominatim diſponentes de perſonis eccleſiaſticis & earum bonis etiam in earum favorem ſunt nullæ, ut clerici ne ex vi quidem directiva rationis ad illarum obſervantiam teneantur, ut ſenſit hic Abb. *n.* 10. *verſ. Et credo,* dicens ejuſmodi leges non eſſe obſervandas etiam de honeſtate, cùm ſint nullæ tanquam conditæ à non habente poteſtatem. Facit quod notat Jaſ. in *l. Cùm quis n.* 7.
22 *C. De jur. & facti. ignor.* ubi tenet ex actu ipſo jure nullo, & cui lex reſiſtit, nec naturalem oriri ob-
23 ligationem. Ejuſmodi autem legibus Sacri Canones vehementer reſiſtunt, ita ut earum conditores etiam ſententiæ excommunicationis ſubjiciant, ut in *c. Noverint, infra, de ſent. excom.* & dictum eſt ſupra, n. 4. verſ. Et eo magis. An autem clerici teneantur vi directiva ad obſervantiam legis generaliter latæ abſque ulla mentione perſonarum eccleſiaſticarum, dicam plenè in quæſt. ſeq. n. 26.

24 QUÆRO. Suppoſito Principis ſæcularis edicto ad bonum publicum lato de armis non ferendis, aut domi retinendis,

Primò, An clerici ex Epiſcopi licentia poſſint eadem arma deferre, & retinere, ita ut ejuſmodi licentia non ab eodem Principe, ſed Epiſcopo tantum ſit eis concedenda.

Secundò, An Principis familiæ in eccleſijs, & alijs locis eccleſiaſtica immunitate gaudentibus arma perquirere, vel inde à quovis auferre liceat.

Tertiò an Epiſcopi familia de ipſius Epiſcopi licentia impunè uti poſſit quovis armorum genere perinde ac familia Principis ſæcularis.

25 Quoad primam quæſtionem ardua eſt dubitatio, an clerici ejuſmodi edicto ligentur : Sunt enim qui putant ligari non modo vi directiva rationis, ſed etiam coactiva, ita ut ſi arma contra Principis laici prohibitionem detulerint, poſſint civiliter puniri à ſæcularibus judicibus, inter quos recenſentur Jo. Fab. in *l. Addictos,* per illum textum in *ver. Ubi procedat. C. De Epiſ. audien.* Aufrer. *in tract. de poteſt. ſecul. ſeu in Repet. Clem.* 1. *de off. ordin. numer.* 21. *Verſ. Decimotertio fallit, in ver. Armorum.* Guilhelm. de Benedic. *in Repet. c. Raynutius, in ver. Et uxorem nomine, fol.* 87. *numer.* 36. Jo. Redin. in *tract. de Majeſt. Princip. in ver. Non armis ſolum decoratam,* 2. *par. numer.* 162. & *ſeq. inter Tract. communes fol.* 152. ubi nititur hanc opinionem tueri & rationibus, & authoritatibus, quas in præſentia refellere non oportet, ut inferius patebit.

26 Alij verò quam plures arbitrantur clericos teneri tantum edicto laicali vi directiva rationis; ita ut propterea poſſint quidem à curia ſæculari armis ſpoliari, ſed non puniri etiam civiliter, cum hoc ſit juriſdictionis, quam non habent ſæculares in perſonas eccleſiaſticas. Ideoque pœnam eſſe petendam à judice eccleſiaſtico tantum. Atque hujuſmodi ſententiæ ſunt Jo. de Plat. *in* § *Item lex Iulia, inſtit. de publ. judic.* Jo. Lup. *in Repet. c. Per veſtras in* 2. *notab.* §. 1. *num.* 13. *de donat. inter vir. & uxor.* Afflict. *in conſ. Intentionis, n.* 13. *ad fin. de illicit. port. armor.* Covarr. *practicar. quæſt. in* 33. *quæſt. n.* 7. & *var. reſol. c.* 20. *in fin.* Menoch. *de arbitr. jud. caſ.* 394. *n.* 31. & *ſeq.* Clar. *in* §. *fin. qu.* 36. *verſ. Ultimo quæro,* ubi teſtatur hanc eſſe magis communem opinionem. Sot. *in* 4. *diſt.* 25. *qu.* 2. *art.* 2. *concl.* 4. Farinac. *de Armis qu.* 8. *n.* 96.

27 Quorum plerique probant uſque adeò licere familiæ ſæculari clericos cum armis deprehenſos abſque metu excommunicationis apprehendere, atque armis ſpoliare, ut nec deinde teneantur eadem arma reſtituere judici eccleſiaſtico, uti opinantur Cavar. Clar. & quidam alij locis citatis, ubi Covarr. (Cenſeo (inquit) clericum quemcumque arma prohibita portantem poſſe per ſæcularem judicem, & miniſtrum laicæ juriſdictionis armis his ſpoliari, & privari abſque ullo metu excommunicationis : hoc enim ad ſæcularem judicem, & reipublicæ Rectorem dubio procul pertinet, nec compelli poterit judex ſæcularis à judice eccleſiaſtico arma illa reſtituere; ſiquidem laica lex arma prohibere potuit, eaque prohibitio clericos etiam complectitur, ut probavimus ſuperiùs, & licet non poſſet judex ſæcularis punire clericum arma prohibita portantem, pœna etiam pecuniaria; ipſa tamen arma quibus armatus deprehenſus
28 clericus eſt, juſtiſſimè poteſt eidem auferre, nec eſt lex divina, vel humana quæ contrarium probet. Imò hæc conſuetudo, aut tacita juris permiſſio ſanctiſſima eſt, atque in maximam vergit Reipublicæ utilitatem.) Hactenus Covarr.

29 Quæ opinio ſupponit illud principium, quod lex civilis generaliter lata ad bonum publicum & commune tam laicorum, quàm clericorum utilitatem, etiam clericos comprehendat, ſaltem vi directiva, & ex vi dictaminis rationis, cum & ipſi ſint cives, & membra Reipublicæ. Quod docuit gloſ. in *c. Generaliter, in ver. Neceſſitatis,* 16. *qu.* 1. Salic. in *Authen. Caſſa. & irrita, n.* 12.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

C. De ſacroſ. eccleſ. Calder. *conſ. 2. col. 3. verſ. Ad hoc tamen clerici hoc tit.* Barbat. *conſ. 1. col. 12. verſ. Et dicit quod ſtatuta lib. 3.* Abb. in *c. Non minus, col. fin. prope fin. verſ. Fateor tamen quod ſi clericus, de immun. eccleſ.* Paul. de Caſtr. in *l. Ad inſtructionem, C. De ſacroſ. eccl.* Natta *conſ. 311. numer. 4.* Guiliel. *de Benedict. in d. c. Raynutius, in ver. Et uxorem nomine Adelaſiam, num. 70.* Bellam. *conſ. 45. in princ.* poſt Innoc. inter conſilia ejuſdem Bellam. *conſ. 46. num. 4.* & *conſ. 47. verſ. Super ſexto articulo.* Idque aliis relatis fuſius comprobat Dominus meus Jo. Franciſcus Fagnanus in *tract. de juſt. & valid. cenſur. Pauli V. part. 3. ver. Quinto arguitur.* Ideoque Card. Bellarm *tom. 2. Controverſ. lib. 1. c. 28. An clerici ſint liberi à jugo poteſtatis ſæcularis,* in ſecunda propoſitione, cum primo docuiſſet clericos quoad vim rationis directivam, non autem coactivam ligari conſtitutione Principis jubentis neminem noctu cum armis incedere, ſubdit deinde: Nam clerici præterquam quod clerici ſunt; ſunt etiam cives, & partes quædam Reipublicæ politicæ: igitur ut tales vivere debent civilibus legibus: Non ſunt autem aliæ, quam quæ à Magiſtratu politico latæ ſunt. Gregor. de Valent. *tom. 4. diſp. 9. qu. 5. punct. 4. in princ.* Igitur illas clerici ſervare debent; alioquin magna confuſio & perturbatio in Republica orIretur, ſi clerici non ſervarent politicas leges in rebus humanis, & politicis.) Hæc Bellarmin.

Quæ tamen non tranſeunt abſque difficultate, & in contrarium valde urget text. *in l. Placet, C. De Epiſc. & Cler,* ubi dicitur, Clerici cum publicis actionibus vel ad Curiam pertinentibus, cujus corpori non ſunt annexi, nihil commune habeant; Per quem text. Abb. in *c. Non minus, in fin. de immun. eccleſ.* tenet clericos non eſſe de univerſitate laicorum, allegat Innoc. in *c. Dilecta, de exceſſib. Prælat.* & ſequuntur Thom. Parpal. in *repet. d. l. Placet,* & Jo. Maur. *in repet. l. unic. C. De mulier. & in quo loco, lib. 10.* Quod abſque dubio procedit in odioſis, in quibus clerici non veniunt appellatione populi, *c. Si ſententia, de ſent. ex. comm. in 6.* & eſt communis opinio, ut teſtatur hic Dec. *num. 36.* licet ſecus ſit in favorabilibus, *cap. Dilecti, de for. compet.* & ibi Abb. *num. 3. in 2. notab.* Anchar Imol. & Abb. in *c. 1. de præb.* Præpoſ. in *cap. Decis, 12. diſt.* Dec. *hic eod. n. 36.*

Verùm eſto ſententia Covarr. & aliorum vera ſit in ea parte, in qua affirmat clericos ligari edicto Principis ex dictamine, & vi directiva rationis tantum. At certè nullo jure defendi poteſt in alia parte, in qua vult clericos poſſe à Curia ſæculari apprehendi, atque armis ſpoliari: nam aut executor, vel officialis Curiæ apprehendit clericum, eumque armis vi ſpoliat de facto, & tanquam privata perſona; & tunc non excuſatur à violenta manuum injectione. Nam, ſicut non liceret alteri privato clericum ſiſtere, repellere, dimovere, aut aliquid ex ejus manibus per vim abſtrahere abſque incurſu cenſurarum Canonis, *Si quis ſuadente, 17. q. 4.* ut illic omnes notant: & in *c. Pervenit,* & in *c. Fua nos, de ſent. excomm.* ita nec licebit hoc miniſtro ſæculari, ſi de facto, & tanquam privatus procedat: textus eſt ſingularis in *c. Si verò, il 1. in fin. de ſent. excom.* cui reſponderi non poteſt, ut inquit Aretin. in *c. Cum non ab homine, de judic.* ubi propterea miratur de DD. contrarium aſſerentibus contra caſum illius decretalis: & cum eo tranſit Felin in *d. c. Si verò, num. 2. verſ. Contrariam partem.* ſin autem clericum ſiſtat, & armis privet tanquam officialis, & executor Curiæ ſæcularis: tunc negari non poteſt, quin hujuſmodi actus ſit juriſdictionis, cum procedat à Curiæ miniſtro tanquam miniſtro, & de mandato judicis ſæcularis: executio enim eſt pars juriſdictionis, *c. Si delegatus, de offic. deleg. in 6.* Jo. de Anan. in *c. Significaſti, in fin. inſ. eod. titul.* Quinimò quoad perſonas, alioquin non ſubditas in multis caſibus jura permittunt cognitionem, ſed non executionem, ut *l. A D. Pio, ff. De re judic.* gloſſ. 1. *in Clem. 1. de for. compet.* fuſè Anchar in *c. Eam quæ, num. 15. de reg. jur. in 6.* Et patet ex notatis per Innoc. in *d. c. Significaſti, in fin.* Unde palam eſt tam ipſum exequutorem, qui clericum armis ſpoliat, quam judicem mandantem incidere in excommunicationem ſtatutam in *c. Ut famæ, de ſent. excomm.* & in *Bulla Cœnæ, c. 17.* ut in ſpecie advertit Navarr. *in man. c. 27. nu. 71.* & Bellarm. *tom. 2. contro. lib. 1. c. 28. An clerici ſint liberi à jugo poteſtatis ſecularis, in 2. propoſitione.*

Nec urget ratio quod Clerici ſint membra Reipublicæ civilis, & quod non deceat eos publicam tranquillitatem perturbare: nam hæc ratio ſolum concludit eos teneri ex rationis dictamine ad obſervantiam legis ſæcularis, ut cenſent Authores poſtremo citati; ſed inde non poteſt inferri, ut ſi eam non obſervent, ſint eis arma auferenda per familiam ſæcularem: habent enim ſuos judices eccleſiaſticos, à quibus apprehendi, armis ſpoliari, ac pro modo culpæ coerceri, & puniri valeant. Unde opinio Covarr. tanquam periculoſa ob metum cenſurarum minus vera, & quæ adverſatur eccleſiaſticæ libertati nullo modo eſſet ſequenda in practica, nec eam ſequi ſolent judices timoratæ conſcientiæ; cum præſertim non deſint authores maximè ex recentioribus qui eam refellant.

Cæterum in ſolutione dubitationum, de quibus agitur, non eſt opus de veritate dictarum opinionum uberius diſſerere: nam etſi edictum Magiſtratus ſæcularis arma prohibentis obliget clericos vi directiva rationis non tamen hinc ſequitur ut Epiſcopus non poſſit ex juſta cauſa licentiam deferendi arma eodem edicto prohibita ſuis ſubditis impertiri.

30 Neque enim fas eſſet clericis judicem ſecularem adire pro hujuſmodi licentia obtinenda, à quo jure Divino, & humano exempti ſunt, ut latè oſtenſum eſt ſupra n. 10. Et cum princeps ſæ-
31 cularis poſſit eam ſuis ſubditis in ſuo territorio tribuere, nulla ratio ſuadet, cur non idem liceat Epiſcopo, cum & ipſe habeat merum imperium in ſua diœceſi, *c. Si quis epiſcopus,* & ibi gloſ. *in ver. Quia alibi, 2. qu. 7.* Gundiſal. *de heret. quæſt. 11. nu. 16 & ſeq.* ideoque poſſe Epiſcopum hujuſmodi licentiam concedere, ſupponit Præpoſ. in *c. Clericum, 50. diſt.* Marſ. *in pract. crim. §. Pro complemento, ſub num. 5.* & Guido Papa *deciſ. 437. n. 7.*

32 Cum itaque Epiſcopus poſſit hanc licentiam impertiri, manifeſtum etiam erit non legem laicam

cam prohibentem, ſed eccleſiaſticam concedentem eſſe quoad clericos obſervandam: neque enim eſt habenda ratio legis ſæcularis, quando opponitur canonicæ, *c. 1.* ubi gloſſ. & DD. *de nov. oper. nunc.* Bero. *conſ. 196. n. 23. lib. 1.* & in materia Cardin. Bellarm. *tom. 2. Controverſ. lib. 1. c. 27. An clerici ſint liberi à jugo poteſtatis ſæcularis in 2. propoſit.* ubi affirmat Clericos ne vi quidem directiva rationis ligari hujuſmodi lege civili quando adverſatur eccleſiaſticæ: atque ita cum pugnent hoc caſu prohibitio laici, & conceſſio eccleſiaſtici, lex utriuſque obſervanda erit quoad ſuos ſubditos, gloſſ. in *c. Poſſeſſor, de reg. jur. in 6.* & ibi Jo. Andr. *in Mercurial.* Anton. de Butr. in *c. Clerici, n. 12. verſ. Si materia eſt mixta,* & ibi etiam Abb. *num. 2. de Iudic.* Felin. *hic n. 43.* & ſcripſi plenius in *c. 1. n. 27. inſ. de Pact.*

33 Neque obſtat quod cum Princeps ſecularis poſſit ſuo edicto clericos ligare, ſaltem ex rationis dictamine, poterit quoque illos à nexu hujuſmodi obligationis abſolvere: atque ita licentiam deferendi arma concedere, cum eadem ſit ſolvendi & ligandi poteſtas, *cap. Verbum de pœnit. diſt. 1. cap. Cum inferior, de major. & obed.* Feder. de Sen. *conſ. 14. num. 4. verſ. In 2. quæſt.*

34 Nam reſpondetur clericos duobus modis ab edicto hujuſmodi abſolvi poſſe. Primò cum Princeps generaliter revocat legem, quam condiderat de armis non deferendis: & tunc non eſt dubitandum, quin etiam clerici ſint ſoluti à lege, cui ex vi rationis ſubjiciebantur. Sublata enim eſt vis legis ex ipſius conditoris revocatione; in gl. *c. In iſtu §. Leges, 4. diſt.* Bart. in *l. Omnes populi, in fin. de juſt. & jur.* gloſſ. & DD. in *c. 1. ſupra eod.* ubi in ſpecie Dec *n. 37.*

Deinde abſolvi poſſunt clerici à dicta obligatione nominatim, cum ſcilicet Princeps relaxat legis vinculum in ſpecie quoad clericos per conceſſionem licentiæ, & hoc non licet. Ratio eſt quia quæcumque lex ſæcularis quæ ſpecialiter, & nominatim de clericis, vel rebus eccleſiaſticis ſtatuit etiamſi in eorum favorem ſit lata, nulla eſt ex defectu poteſtatis. Sic probat textus expreſſus hic in illis verbis, *quod eccleſiarum etiam reſpiciat commodum, & favorem.* Et latius dictum eſt ſupr. in 2. concl. Ergo quemadmodum non poſſet laicus clericis nominatim prohibere armorum delationem, ita nec poterit illis hanc licentiam ſpecificè impertiri, cum utroque caſu careat juriſdictione, à qua poteſtas ſtatuendi dependet, *l. fin. ff. De juriſd. omn. Iud. c.*

35 Quod evidenter alia etiam ratione probatur. Nam non eſt dubitandum, quin uſus armorum lege canonica ſit clericis interdictus: id enim ſancitum eſt in *c. Clerici,* ubi gloſſ. & omnes notant *infr. de vit. & honeſt. Cleric. in Clem. 1. eod. tit.* & in *can. Clerici, & ſeqq. 23. q. 8.* quod latius proſequitur Marſil. *in practic. crim. § Pro complemento hujus operis, n. 1. & ſeq.* & Menoch. *de arbitr. Iud.*
36 *caſu 394. n. 31.* Itaque ſi admittamus clericos ligari etiam edicto laicali de armis non deferendis, manifeſtum erit illos conſtringi hac in re duplici vinculo obligationis; id eſt civilis, & canonicæ. At princeps ſæcularis utrumque tollere poſſit vinculum à ſe injectum ſublata ſuæ legis obligatione: nulla tamen ratione poterit eximere clericos ſibi alias non ſubditos ab obligatione juris canonici: facultas enim eſt juſta cauſa ſuper hoc jure diſpenſandi, non ſæcularibus poteſtatibus, ſed eccleſiaſticæ tantum eſt à Chriſto Domino attributa *c. Tranſlato,* ubi Abb. *in Summ.* & cæteri notant *infr. eod.* & habetur *69. diſt. per tot.* DD. in *c. Per venerabilem, qui Fil. ſint legit.* Specul. *in tit. De legat, §. Poſtremo, verſ. Sed illud quæritur,* cum aliis adductis per Ruin. *conſ. 75. Quia de pluribus quæritur, n. 2. vol. 3.* Atque hinc patet clericis nihil prodeſſe licentiam cum armis incedendi à ſeculari poteſtate impetratam, ſed opus eſſe ut nexus jure canonico injectus ab eccleſiaſtico judice relaxetur.

37 Ad ſecundam quæſtionem videtur reſpondendum, non licere officialibus laicis in eccleſiis, & aliis eccleſiaſticis locis immunibus arma vetita perquirere, vel inde auferre. Nam cum
38 perquiſitio, & ablatio illa ſit actus Juriſdictionis contentioſæ, non poteſt à judice laico exerceri in Eccleſia, quæ eſt extra territorium ipſius *l. 2. in fin. C. De Summ. Trinit. & fid. Cath.* Paul de Caſtr. in *l. Si quis in hoc genus, num. 3. C. De epiſc. & Cler.* Abb. in *c. Inter alia, num. 29. de Immun. eccleſ.* Atque ita expreſſe ſtatuitur in *l. Pateant, C. De his qui ad eccl. confuger.* in hæc verba. (Hos vero qui templa cum armis ingredi audent, ne hoc faciant præmonemus; alias ſtatim eos ut arma deponant authoritate Epiſcopi à ſolis clericis ſecurius conveneri præcipimus.) & infra. (Etſi Eccleſiæ voce moniti per tot, tantorumque denunciationes renuerint arma relinquere: jam clementiæ noſtræ apud eum, & epiſcopum cauſa purgata, armatis, ſi ita res exegerit intromiſſis abſtrahendos eſſe cognoſcant.) Ad idem Concilium Tolet. relatum in *c. Diffinivit 17. quæſt. 4* cujus hæc ſunt verba) Diffinivit S. Concilium, ut nullus audeat confugientem ad Eccleſiam, vel reſidentes abſtrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, ſeu ſpolii reſidentibus in loco ſancto inferre.) Ad idem text. in *c. 1. infr. de Immun. eccleſ.* & in *c. 2. eod. tit. in 6.*

Et quamvis Covar. *variar. reſol. lib. 2. c. 20. ſub. n. 18.* relatus à Foller. *in praxi crim. canon. c. Miſcellanea quædam n. 50.* ſentiat judicem laicum etſi non poſſit fugientes ad eccleſiam inde invitos abducere: poſſe tamen ab eis arma prohibita etiam intra Eccleſiam auferre, eo quod cum arma deferens intra eccleſiam delinquat, à judice ſæculari ſit puniendus, aut ſaltem armis ſpoliandus: ejus tamen opinio eſt contra jura ſuperius expreſſa, nec ulla valida ratione fulcitur. Leviſſima enim eſt illa ratio, quod deferens arma delinquat in eccleſia. Tum quia quatenus etiam hoc delictum eſſet tale, ut privaret delinquentem immunitate eccleſiæ, non tamen hinc ſequeretur (ut male inquit Covar.) ut abſtractio ulla fieri poſſet à Curia ſæculari, ſed ab eccleſiaſtica tantum, juxta *d. l. Pateant, & Conſtitutionem*
39 *Gregorii XIV.* hac de re editam. Tum quia non quodcumque delictum in eccleſia perpetratum privat immunitate eccleſiaſtica, etſi ſit grave, ſed homicidium tantum vel mutilatio, ut expreſſe ſtatuitur in *c. fin. de Immun. eccleſ. & in prædicta Gregorii Conſt.* & quemadmodum Ec-
40 cleſia eſt immunis quoad perſonas ad eam con-

confugientes; ita, & quoad bona, ut etiam pro-
batur in d. *c. Sicut.* 17. *q.* 4. ibi (aut perſonam ho-
minis, vel bona ejus inde ſubtraxerit,) & in c.
Quiſquis, ibi: (aliquid inde eripiendo, vel aufe-
41 rendo:) neque enim immunitas fuit eccleſiæ
conceſſa intuitu perſonæ confugientis, ſed ob
honorem, & reverentiam quæ ipſi Deo, atque
ejus eccleſiæ debetur, ut per Vaſquez *de ſucceſſ.
creat. lib.* 3. § 22. *limitat.* 17. *n.* 55. Remig. *de Im-
mun. eccleſ. n.* 2. & probatur in d. *c.* 2. *de Immun.
eccleſ. in c. Reum ad Eccleſiam, & in cap. Si quis il* 4.
17. *q.* 4. atque ex eis cenſet Remig. & bene judi-
ces, vel officiales arma in eccleſia perquirentes
incidere in pœnas violantium Eccleſiæ immu-
nitatem.

42 Ad tertiam quæſtionem videtur ſimiliter reſ-
pondendum familiam Epiſcopi quovis genere
43 armorum impunè uti poſſe, perinde ac familiam
Curiæ ſæcularis. Nam lex civilis prohibens ge-
neraliter uſum armorum, ut C. *Ut armorum uſus,
lib.* 11. & *in rubr. de Fabri, eod. lib.* & in *Auth. de ar-
mis, § Si autem*, non comprehendit familiam E-
piſcopi, ut ſcripſit Bald. in *l.* 3. *§. Ait enim ff. De of-
fic. præf. Vigil.* ubi ex textu illo, Nota (inquit) of-
ficiales communes poſſe & debere portare ar-
ma: & idem puto de familia Epiſcopi cum ipſe
habeat imperium in ſua diœceſi: & ſequuntur
Marſil. in *pract. crimin. in ver. Pro complemento, n.*
5. Socin. *reg.* 30. *in* 1. *Fall.* Barbat. *de Cardin. legat.
qu.* 5. *n.* 17. Amad. *de Syndic. n.* 92. ubi propterea
reprehendit quemdam judicem, qui juſſit ca-
pi familiarem Epiſcopi pro delatione armo-
rum: & Menoch. *de arb. jud. caſu* 394. *nu-
mer.* 6.

Quæ concluſio iiſdem fere nititur fundamen-
44 tis quibus primæ quæſtionis ſolutio: nam cum
familia Epiſcopi ſit exempta à juriſdictione ſæ-
culari, ac de foro eccleſiæ *c. fin.* & ibi omnes no-
tant *de offic. Archid.* Dec. in *cap. Cum non ab homi-
ne, n.* 4. *de judic. de communi* Abb. in *c.* 2. *n.* 6. *verſ. In
familia vero Epiſcopi, de foro competen.* tenetur ſer-
vare legem Epiſcopi uſum armorum conceden-
tis, non edictum laici prohibentis, ut de clericis
ſupra probavimus.

Neque his obſtat quod Epiſcopus pro execu-
tione juſtitiæ debeat implorare auxilium bra-
chij ſæcularis, *c. Adminiſtratores*; & *cap. Principes,*
23. *q.* 5. & quod ſicut pro ſpiritualibus debent
Principes recurrere ad eccleſiam, ita in tempo-
ralibus debeant Prælati recurrere ad Principes
ſæculares, *c. Cum ad verum*, & *c. Imperator.* 96. *diſt.*
nec promiſcuis actibus ſunt eorum officia per-
turbanda *l. Conſulta Divalia, Cod. De teſtam.* Pul-
chre Oldrad. *conſ.* 83. *incipien. An Epiſcopus, per tot.*
Nam reſpondetur hoc idem obſervari inter ſæ-
culares judices, ut unus imploret auxilium alte-
rius, ubi vires ipſius non ſufficiunt ad exequen-
dum quod ſibi incumbit: text. eſt in *l. Si quis in
hoc genus, C. De Epiſc. & Cler.* ſed & judices ſæcu-
lares in ſubſidium invocant auxilium Eccleſiæ,
ubi per ſe non poſſunt ſuos ſubditos coercere,
ut notat Innocent. in *c. Licet ex ſuſcepta, infra de
foro compet.* Ergo hinc non bene infertur, ut Ec-
cleſia non habeat poteſtatem exequendi etiam
per ſuos miniſtros. Et propterea jura non ſtatu-
unt præcisè, ut Epiſcopus teneatur implorare
brachium ſæculare, ſed adjectis verbis *ſi opus fue-
rit*, ut in *c.* 1. ibi: Et cum opus fuerit publicum
convocent auxilium *de offic. ordinar.* in *c. Peri-
culoſo, §. ult. verſ. invocato ſi opus fuerit, & c. De ſtatu.
Regular. l. b.* 6. innovato à Concilio Trid. in *cap.* 5.
ſeſſ. 25. *De Regular.* & ſæpe alibi. Per quod inſi-
nuant eſſe arbitrarium Epiſcopo ad brachii ſe-
cularis invocationem confugere cum ſibi vires
non ſuppetunt ad juſtitiam exequendam: item
non obſtat quod Eccleſiæ ſit interdicta executio
gladij temporalis, cum Petro Dominus dixe-
rit, Converte gladium tuum in locum ſuum, ut
legitur & notatur in *c. Novit, de judic.* & *in ſumma*
23. *q.* 8. & arma clericorum ſint lacry-
mæ & orationes, *c. Convenior, cad. cau. &
quæſt.*

Reſpondetur enim eccleſiam non habere gla-
dium materialem ad mortem alicui inferen-
dam, vel membri mutilationem. Et in hunc ſen-
ſum accipienda ſunt jura in contrarium addu-
cta, ut plenè notatur in *cap. Cum non ab homine, de
judic.* & in *c. Novimus, de verb. ſignif.* At ſecus eſt ad
exequendam juſtitiam ſibi incumbentem,
ut patet ex *Clem.* 2. *§. fin. de hæret.* ubi tribuitur fa-
cultas Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, ut
poſſint armatos officiales habere. Ex quo innui-
tur penes eccleſiam eſſe hanc poteſtatem utendi
officialibus armatis in criminibus ad ſuum fo-
rum pertinentibus; alioquin non potuiſſet ea In-
quiſitoribus concedere. Ad hoc *Extravag. Unam
Sanctam, de major. & obed.* Atque ita contrarias
oppoſitiones Abbatis in d. *cap. Significaſti, de off.
delegat.* diluit Gundiſal Villadiego *de hæret.
q.* 11. *n.* 16. adjiciens ſic obſervare communem
uſum.

Adde quod ex decreto Concilii Trident. in
c. 3. *ſeſſ.* 25. Epiſcopus antequam utatur gladio
excommunicationis, debet ad executionem rea-
lem vel perſonalem etiam contra laicos proce-
dere per ſuos proprios, vel alienos executores.
Quod neceſſario ſupponit eum uti poſſe officia-
libus armatis, cum perſonarum diſtrictio vix, ac
ne vix quidem fieri poſſit ſine miniſterio armo-
rum.

Neque vero hac in re videtur hodie ſubeſſe
ulla difficultas; nam etſi olim eſſet opinio ab ali-
quibus controverſa in d. *c. Cum non ab homine, de
judic.* An liceret Epiſcopis habere familiam ar-
45 matam, nihilominus S. Congregatio Epiſcopo-
rum, jam ſæpius probavit ſententiam Epiſcopis
faventem veluti gravioribus authoritatibus, &
ſolidioribus rationibus munitam; cenſuitque E-
piſcopum non ſolum poſſe, ſed debere etiam ha-
bere familiam armatam immunitate eccleſiaſtica
gaudentem. Idemque reſpondit S. Congreg.
Concilij ab Epiſcopo Serano conſulta ſub die
23. Novembris 1615. Quamobrem non videtur
amplius dubitandum quominus poſſit Epiſco-
pus uſum armorum cujuſvis generis ſuis officia-
libus pro executione juſtitiæ concedere ad in-
ſtar Principis ſecularis.

Præſertim verò quia eandem ſententiam in
fortioribus terminis, ideſt in familiaribus Epiſ-
copi, etiam non neceſſarijs pro executione ju-
ſtitiæ hoc ipſo tempore probavit Curia in me-
morabili caſu Reipublicæ Lucanæ: nam vexilli-
feri, antiani, miniſtri, & officiales, qui pro tem-
pore extiterunt denunciati fuerunt excomuni-
cati ab Epiſcopo civitatis Caſtelli commonitorio
Apoſtolico in vim ſpecialis facultatis deſuper
habitæ per litteras in forma Brevis ſub die 23.
Februarii 1640. Civitas vero cum univerſo do-
minio Lucano ſuppoſita fuit eccleſiaſtico inter-
dicto, propterea quod duos familiares Cardina-
lis Epiſcopi cum armis deprehenſos, & duos ejuſ-
dem Cardinalis fratres germanos in depreſſio-
nem, & violationem eccleſiaſticæ libertatis car-
ceribus mancipaverint, & eumdem Commiſſa-
rium à S. D. N. Urbano VIII. illuc ablegatum ad-
mittere recuſaverint, ut in ſententia declarato-
ria ſub die 29. Martii, & in alia interdictoria 5.
Aprilis 1640. Confert text. in *l.* 1. *§. Sed & ſi quæ
leges, Cod. De veteri jur. enucl.* & dicta per Cardin.
Zabar. *conſ.* 136. *n.* 1. *verſ. Præmitto quod etiam*, &
per Lap. *alleg.* 55. *n.* 3. *verſ. Iſtam opinionem ſequi-
tur Romana Curia.*

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Statutum non valet, per quod cultus divinus ſine cauſa diminuitur, etiamſi in forma communi à Papa fuerit confirmatum. & n. 3 & 4.*

2 *Præbendarum numerus per conſtitutionem Canonicorum reſtringi non poteſt, ſi eccleſiæ reditus non ſint diminuti.*

3 Inhiare *quid ſit.*

4 *Confirmatio in forma communi, quid operetur.*

5 *Confirmatio ſubreptitia non convalidat præbendarum ſuppreſſionem nullam.*

6 *Præbendarum reductio invalida non impedit vacationem præbendæ in remanentibus ultra numerum.*

7 *Impetratio beneficij ex taciturnitate ſuppreſſionis nullæ non redditur ſubreptitia.*

8 *Præbendarum numerus reduci poteſt à Canonicis authoritate Epiſcopi, ſi Eccleſiæ reditus diminuti ſint.*

9 *Fallit ſi præbendæ non ab Epiſcopo, vel Capitulo, ſed ab alijs fuerint dotatæ. & n. 15. & 29.*

10 *Item fallit ſi præbendarum numerus fuerit ordinatus, aut confirmatus authoritate Apoſtolica. & num. 16.*

11 *Vel juratus à Canonicis. ibid.*

Item fallit ſi negotia Epiſcopi, & Capituli ſint communia.

12 *Et quid poſt Concilium Tridentinum. & nn. ſeqq.*

13 *Præbendarum numerum an, & quando Epiſcopus poſſit reſtringere in vim Concilij Tridentini, & in quibus jus commune fuerit à Concilio alteratum, ſeu declaratum.*

14 *Præbendas non poteſt hodie Epiſcopus ſupprimere, ſi illarum tenuitati providere poſſit per unionem beneficiorum ſimplicium.*

15 *Præbendas patronatus laicalis Epiſcopus ſupprimere non poteſt ſine conſenſu patroni. Secus ſi ſint patronatus eccleſiaſtici.*

17 *Præbendarum numerum Epiſcopus poteſt ex cauſa reducere, ſed non tenetur. Nec Metropolitanus poteſt in hoc ſupplere.*

18 *Abbatibus, & alijs inferioribus etiam exemptis, & juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus non licet præbendas ſupprimere ex c.* 15. *ſeſſ.* 24.

19 *Nec Capitulo Sede vacante.*

20 *Miſſas, & Anniverſaria, aut eleemoſynas pauperibus erogandas an Epiſcopus ex cauſa tenuitatis reducere poſſit de jure communi.*

Et an ex Concilio Tridentino. n. 30.

21 *Papa ſolus alterare poteſt uſum illorum, quæ per fideles donata ſunt, vel relicta.*

22 *Commutatio voluntatis ab inferiori à Principe regulariter fieri non poteſt.*

23 *Et quid ſi proventus hæreditatis non ſufficiant ad onera adimplenda. & n.* 25.

24 *Miſſarum onera beneficio incumbentia Epiſcopus reducere non poteſt.*

25 *Miſſarum onera beneficio injuncta, an Epiſcopus moderari poſſit, ſi reditus poſtea diminuti ſint. & nn. ſeqq.*

Quid ſi ejuſmodi reditus ſpectent ad hæredem. ibid.

Et quid ſi ſpectent ad beneficiatum. n. 27. *& ſeqq.*

26 *Onus pro rata minuitur reditibus diminutis.*

27 *Voluntas teſtatoris poteſt ab Epiſcopo in alium pium uſum commutari ſi de jure, vel de facto adimpleri non poſſit.*

28 *Commutandi ultimas voluntates ſi qua facultas de jure Epiſcopo competebat, non eſt ſublata à Concilio Tridentino.*

30 *Anniverſaria, & officia defunctorum Epiſcopus poteſt reducere ad præſcriptum Concilij Tridentini cap.* 4. *ſeſſ.* 25.

31 *Eleemoſynas pauperibus erogandas Epiſcopus reducere non poteſt in vim cap.* 4. *ſeſſ.* 25. *Concilij Tridentini. & nn. ſeqq.*

32 *Diſpenſandi facultas ut favorabilis eſt amplianda, niſi agatur de præjudicio tertij.*

33 *Diſpenſandi poteſtas in ſimplicibus non extenditur ad mixta.*

34 *In Miſſis, vel Anniverſarijs, aut eleemoſynis reducendis quis ordo ſervari debeat.*

1 EX PARTE. Non valet ſtatutum, per quod
cultus divinus ſine cauſa diminuitur, et-
iamſi in forma communi à Papa fuerit
confirmatum. Hoc dicit. Vel ſpecialius. Non
poſſunt Canonici ſine cauſa reſtringere nume-
rum Canonicorum, ſeu præbendarum. Dividi-
tur ab Hoſt. in duas partes. Prima ponit factum
corrigendum. Secunda correctionem, ibi *Nolen-
tes.*

2 Nota ex decretali duas concluſiones, quarum
prima eſt negativa, videlicet. Statutum Capitu-
li reſtringens numerum Canonicorum, ſeu præ-
bendarum non valet, ſi eccleſiæ reditus non ſint
diminuti: & ita hic eſt caſus ſecundum Abb. An-
tiq. Panormit. Aretin. & Felin. & notant gl. 2.
Innoc. *in princ. in ver. Diminuti*, & communiter
Doctores. Cujus concluſionis duplex ratio col-
ligitur ex textu. Prima eſt, quia hujuſmodi ſta-
tutum procedit ex radice avaritiæ: nam ut legi-
tur in *c. fin. de conceſſ. præben. lib.* 6. quantò in-
ter pauciores cujuſvis eccleſiæ dividuntur pro-
ventus, tantò majores fieri poſſunt ſingulorum
percipientium portiones. Simile in *c. Cum M. ſu-
3 pra eod.* Et hanc rationem indicat littera ibi, *pro-
prijs commodis inhiantes*; id eſt cupiditati inten-
dentes ſecundum gloſ. 1. Inhiatio enim eſt ve-
hemens cupiditas, ut *l.* 1. *C. De petit. honor. ſublat.
lib.* 10. Eodem loquendi modo utitur textus
in

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS ®

confugientes; ita, & quoad bona, ut etiam probatur in d. *c. Sicut. 17. q. 4.* ibi (aut perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit,) & in c. *Quiſquis*, ibi: (aliquid inde eripiendo, vel aufe-
41 rendo:) neque enim immunitas fuit eccleſiæ conceſſa intuitu perſonæ confugientis, ſed ob honorem, & reverentiam quæ ipſi Deo, atque ejus eccleſiæ debetur, ut per Vaſquez *de ſucceſſ. creat. lib. 3. § 22. limitat. 17. n. 55.* Remig. *de Immun. eccleſ. n. 2.* & probatur in d. *c. 2. de Immun. eccleſ. in c. Reum ad Eccleſiam, & in cap. Si quis il 4. 17. q. 4.* atque ex eis cenſet Remig. & bene judices, vel officiales arma in eccleſia perquirentes incidere in pœnas violantium Eccleſiæ immunitatem.

42 Ad tertiam quæſtionem videtur ſimiliter reſpondendum familiam Epiſcopi quovis genere
43 armorum impunè uti poſſe, perinde ac familiam Curiæ ſæcularis. Nam lex civilis prohibens generaliter uſum armorum, ut C. *Vt armorum uſus, lib. 11.* & *in rubr. de Fabri, eod. lib.* & in *Auth. de armis, § Si autem,* non comprehendit familiam Epiſcopi, ut ſcripſit Bald. in *l. 3. §. Ait enim ff. De officio præf. Vigil.* ubi ex textu illo, Nota (inquit) officiales communes poſſe & debere portare arma: & idem puto de familia Epiſcopi cum ipſe habeat imperium in ſua diœceſi: & ſequuntur Marſil. in *pract. crimin. in ver. Pro complemento, n. 5.* Socin. *reg. 30. in 1. Fall* Barbat. *de Cardin. legat. qu. 5. n. 17.* Amad. *de Syndic. n. 92.* ubi propterea reprehendit quemdam judicem, qui juſſit capi familiarem Epiſcopi pro delatione armorum: & Menoch. *de arb. jud. caſu 394. numer. 6.*

Quæ concluſio iiſdem fere nititur fundamen-
44 tis quibus primæ quæſtionis ſolutio: nam cum familia Epiſcopi ſit exempta à juriſdictione ſæculari, ac de foro eccleſiæ *c. fin.* & ibi omnes notant de *off. Archid.* Dec. in *cap. Cum non ab homine, n. 4. de judic. de communi* Abb. in c. 2. *n. 6. verſ. In familia vero Epiſcopi, de foro competen.* tenetur ſervare legem Epiſcopi uſum armorum concedentis, non edictum laici prohibentis, ut de clericis ſupra probavimus.

Neque his obſtat quod Epiſcopus pro executione juſtitiæ debeat implorare auxilium brachij ſæcularis, *c. Adminiſtratores;* & *cap. Principes, 23. q. 5.* & quod ſicut pro ſpiritualibus debent Principes recurrere ad eccleſiam, ita in temporalibus debeant Prælati recurrere ad Principes ſæculares, *c. Cum ad verum,* & *c. imperator. 96. diſt.* nec promiſcuis actibus ſunt eorum officia perturbanda *l. Conſulta Divalia, Cod. De teſtam.* Pulchre Oldrad. *conſ. 83. incipien. An Epiſcopus, per tot.* Nam reſpondetur hoc idem obſervari inter ſæculares judices, ut unus imploret auxilium alterius, ubi vires ipſius non ſufficiunt ad exequendum quod ſibi incumbit: text. eſt in *l. Si quis in hoc genus, C. De Epiſc. & Cler.* ſed & judices ſæculares in ſubſidium invocant auxilium Eccleſiæ, ubi per ſe non poſſunt ſuos ſubditos coercere, ut notat Innocent. in *c. Licet ex ſuſcepta, infra de foro compet.* Ergo hinc non bene infertur, ut Eccleſia non habeat poteſtatem exequendi etiam per ſuos miniſtros. Et propterea jura non ſtatuunt præciſè, ut Epiſcopus teneatur implorare brachium ſæculare, ſed adjectis verbis *ſi opus fuerit*, ut in *c. 1.* ibi: Et cum opus fuerit publicum convocent auxilium *de offic. ordinar.* in *c. Periculoſo, §. ult. verſ. invocato ſi opus fuerit, & c. De ſtatu. Regular. l. 6.* innovato à Concilio Trid. in *cap. 5. ſeſſ. 25. De Regular.* & ſæpe alibi. Per quod inſinuant eſſe arbitrarium Epiſcopo ad brachii ſæcularis invocationem confugere cum ſibi vires non ſuppetunt ad juſtitiam exequendam: item non obſtat quod Eccleſiæ ſit interdicta executio gladij temporalis, cum Petro Dominus dixerit, Converte gladium tuum in locum ſuum, ut legitur & notatur in *c. Novit, de judic,* & *in ſumma 23. q. 8.* & arma clericorum ſint lacrymæ & orationes, *c. Convenior, cad. cau. & quæſt.*

Reſpondetur enim eccleſiam non habere gladium materialem ad mortem alicui inferendam, vel membri mutilationem. Et in hunc ſenſum accipienda ſunt jura in contrarium adducta, ut plene notatur in *cap. Cum non ab homine, de judic.* & in *c. Novimus, de verb. ſignif.* At ſecus eſt ad exequendam juſtitiam ſibi incumbentem, ut patet ex *Clem. 2. §. fin. de hæret.* ubi tribuitur facultas Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, ut poſſint armatos officiales habere. Ex quo innuitur penes eccleſiam eſſe hanc poteſtatem utendi officialibus armatis in criminibus ad ſuum forum pertinentibus; alioquin non potuiſſet ea Inquiſitoribus concedere. Ad hoc *Extravag. Vnam Sanctam, de major. & obed.* Atque ita contrarias oppoſitiones Abbatis in d. *cap. Significaſti, de off. delegat.* diluit Gundiſal Villadiego *de hæret. q. 11. n. 16.* adjiciens ſic obſervare communem uſum.

Adde quod ex decreto Concilii Trident. in *c. 3. ſeſſ. 25.* Epiſcopus antequam utatur gladio excommunicationis, debet ad executionem realem vel perſonalem etiam contra laicos procedere per ſuos proprios, vel alienos executores. Quod neceſſario ſupponit eum uti poſſe officialibus armatis, cum perſonarum diſtrictio vix, ac ne vix quidem fieri poſſit ſine miniſterio armorum.

Neque vero hac in re videtur hodie ſubeſſe ulla difficultas; nam etſi olim eſſet opinio ab aliquibus controverſa in d. *c. Cum non ab homine, de judic.* An liceret Epiſcopis habere familiam ar-
45 matam, nihilominus S. Congregatio Epiſcoporum, jam ſæpius probavit ſententiam Epiſcopis faventem veluti gravioribus authoritatibus, & ſolidioribus rationibus munitam; cenſuitque Epiſcopum non ſolum poſſe, ſed debere etiam habere familiam armatam immunitate eccleſiaſtica gaudentem. Idemque reſpondit S. Congreg. Concilij ab Epiſcopo Serano conſulta ſub die 23. Novembris 1613. Quamobrem non videtur amplius dubitandum quominus poſſit Epiſcopus uſum armorum cujusvis generis ſuis officialibus pro executione juſtitiæ concedere ad inſtar Principis ſecularis.

Præſertim verò quia eandem ſententiam in fortioribus terminis, ideſt in familiaribus Epiſcopi, etiam non neceſſarijs pro executione juſtitiæ hoc ipſo tempore probavit Curia in memorabili caſu Reipublicæ Lucanæ: nam vexilliferi, antiani, miniſtri, & officiales, qui pro tempore extiterunt denunciati fuerunt excommunicari ab Epiſcopo civitatis Caſtelli commonitorio Apoſtolico in vim ſpecialis facultatis deſuper habitæ per litteras in forma Brevis ſub die 23. Februarii 1640. Civitas vero cum univerſo dominio Lucano ſuppoſita fuit eccleſiaſtico interdicto, propterea quod duos familiares Cardinalis Epiſcopi cum armis deprehenſos, & duos ejuſdem Cardinalis fratres germanos in depreſſionem, & violationem eccleſiaſticæ libertatis carceribus mancipaverint, & eumdem Commiſſarium à S. D. N. Urbano VIII. illuc ablegatum admittere recuſaverint, ut in ſententia declaratoria ſub die 29. Martii, & in alia interdictoria 5. Aprilis 1640. Confert text. in *l. 1. §. Sed & ſi quæ leges, Cod. De veteri jur. enucl.* & dicta per Cardin. Zabar. *conſ. 136. n. 1. verſ. Præmitto quod etiam,* & per Lap. *alleg. 55. n. 3. verſ. Iſtam opinionem ſequitur Romana Curia.*

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Statutum non valet, per quod cultus divinus ſine cauſa diminuitur, etiamſi in forma communi à Papa fuerit confirmatum. & n. 3. & 4.*
2 *Præbendarum numerus per conſtitutionem Canonicorum reſtringi non poteſt, ſi eccleſiæ reditus non ſint diminuti.*
3 Inhiare *quid ſit.*
4 *Confirmatio in forma communi, quid operetur.*
5 *Confirmatio ſubreptitia non convalidat præbendarum ſuppreſſionem nullam.*
6 *Præbendarum reductio invalida non impedit vacationem præbendæ in remanentibus ultra numerum.*
7 *Impetratio beneficij ex taciturnitate ſuppreſſionis nullæ non redditur ſubreptitia.*
8 *Præbendarum numerus reduci poteſt à Canonicis authoritate Epiſcopi, ſi Eccleſiæ reditus diminuti ſint.*
9 *Fallit ſi præbendæ non ab Epiſcopo, vel Capitulo, ſed ab alijs fuerint dotatæ. & n. 15. & 29.*
10 *Item fallit ſi præbendarum numerus fuerit ordinatus, aut confirmatus authoritate Apoſtolica. & num. 16.*
11 *Vel juratus à Canonicis. ibid.*
Item fallit ſi negotia Epiſcopi, & Capituli ſint communia.
12 *Et quid poſt Concilium Tridentinum. & nn. ſeqq.*
13 *Præbendarum numerum an, & quando Epiſcopus poſſit reſtringere in vim Concilij Tridentini, & in quibus jus commune fuerit à Concilio alteratum, ſeu declaratum.*
14 *Præbendas non poteſt hodie Epiſcopus ſupprimere, ſi illarum tenuitati providere poſſit per unionem beneficiorum ſimplicium.*
15 *Præbendas patronatus laicalis Epiſcopus ſupprimere non poteſt ſine conſenſu patroni. Secus ſi ſint patronatus eccleſiaſtici.*
17 *Præbendarum numerum Epiſcopus poteſt ex cauſa reducere, ſed non tenetur. Nec Metropolitanus poteſt in hoc ſupplere.*
18 *Abbatibus, & alijs inferioribus etiam exemptis, & juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus non licet præbendas ſupprimere ex c. 15. ſeſſ. 24.*
19 *Nec Capitulo Sede vacante.*
20 *Miſſas, & Anniverſaria, aut eleemoſynas pauperibus erogandas an Epiſcopus ex cauſa tenuitatis reducere poſſit de jure communi.*
Et an ex Concilio Tridentino. n. 30.
21 *Papa ſolus alterare poteſt uſum illorum, quæ per fideles donata ſunt, vel relicta.*
22 *Commutatio voluntatis ab inferiori à Principe regulariter fieri non poteſt.*
23 *Et quid ſi proventus hæreditatis non ſufficiant ad onera adimplenda. & n. 25.*
24 *Miſſarum onera beneficio incumbentia Epiſcopus reducere non poteſt.*
25 *Miſſarum onera beneficio injuncta, an Epiſcopus moderari poſſit, ſi reditus poſtea diminuti ſint. & nn. ſeqq.*
Quid ſi ejuſmodi reditus ſpectent ad hæredem. ibid.
Et quid ſi ſpectent ad beneficiatum. n. 27. & ſeqq.
26 *Onus pro rata minuitur reditibus diminutis.*
27 *Voluntas teſtatoris poteſt ab Epiſcopo in alium pium uſum commutari ſi de jure, vel de facto adimpleri non poſſit.*
28 *Commutandi ultimas voluntates ſi quæ facultas de jure Epiſcopo competebat, non eſt ſublata à Concilio Tridentino.*
30 *Anniverſaria, & officia defunctorum Epiſcopus poteſt reducere ad præſcriptum Concilij Tridentini cap. 4. ſeſſ. 25.*
31 *Eleemoſynas pauperibus erogandas Epiſcopus reducere non poteſt in vim cap. 4. ſeſſ. 25. Concilij Tridentini. & nn. ſeqq.*
52 *Diſpenſandi facultas ut favorabilis eſt amplianda, niſi agatur de præjudicio tertij.*
33 *Diſpenſandi poteſtas in ſimplicibus non extenditur ad mixta.*
34 *In Miſſis, vel Anniverſarijs, aut eleemoſynis reducendis quis ordo ſervari debeat.*

1 EX PARTE. Non valet ſtatutum, per quod cultus divinus ſine cauſa diminuitur, etiamſi in forma communi à Papa fuerit confirmatum. Hoc dicit. Vel ſpecialius. Non poſſunt Canonici ſine cauſa reſtringere numerum Canonicorum, ſeu præbendarum. Dividitur ab Hoſt. in duas partes. Prima ponit factum corrigendum. Secunda correctionem, ibi *Nolentes.*

2 Nota ex decretali duas concluſiones, quarum prima eſt negativa, videlicet. Statutum Capituli reſtringens numerum Canonicorum, ſeu præbendarum non valet, ſi eccleſiæ reditus non ſint diminuti: & ita hic eſt caſus ſecundum Abb. Antiq. Panormit. Aretin. & Felin. & notant gl. 2. Innoc. *in princ. in ver. Diminuti,* & communiter Doctores. Cujus concluſionis duplex ratio colligitur ex textu. Prima eſt, quia hujuſmodi ſtatutum procedit ex radice avaritiæ: nam ut legitur in *c. fin. de conceſſ. præben. lib. 6.* quantò inter pauciores cujuſvis eccleſiæ dividuntur proventus, tantò majores fieri poſſunt ſingulorum percipientium portiones. Simile in *c. Cum M. ſu-*
3 *pra eod.* Et hanc rationem indicat littera ibi, *proprijs commodis inhiantes*; id eſt cupiditati intendentes ſecundum gloſ. 1. Inhiatio enim eſt vehemens cupiditas, ut *l. 1. C. De petit. bonor. ſublat. lib. 10.* Eodem loquendi modo utitur textus in

in c. *fin.* ibi, *turpe lucrum inhiantes*, 20. *quæſt.* 3. & in c. *Ex parte*, *in fin.* ibi, *lucris temporalibus inhiare*, infra, *de cenſib.* & in *l. Per diverſas*, C. *Mandati*, ibi, *alienis rebus, fortuniſque inhiantes*, cum ſimil. ut hic per Dec. *nu.* 1. Secunda ratio eſt, quia hoc ſtatutum cedit in diminutionem divini cultus, ut patet ibi, *Nolentes divini numinis minui cultum, ſed potius augmentari.* Ad idem c. *Vaſa*, cum gloſ. in *ver. Succreverit*, *de conſecr. diſt.* 1. Atque ita niſi rationabilis cauſa ſubſit, non valet ſtatutum divini cultus diminutivum, ut dicunt in Summa hujus textus Jo. And. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. & Jo. de Anan. ad hoc *l. Innovo*, *ff. De conſtit. Princip.* ſecundum Innoc. *hic in princ.* & Hoſt. *nu.* 2. Nec obſtat textus in c. *ult. de relig. domib.* Quoniam illud fit ibi propter honorem eccleſiæ, ne nimia religionum diverſitas confuſionem inducat, ſecundum Jo. Andr. *hic num.* 8. & Imol. *in* 2. *notab.*

4 Procedit autem hæc prima concluſio etiamſi ſtatutum reſtringens numerum Canonicorum fuerit à Sede Apoſtolica confirmatum in forma communi. De hac enim confirmatione intelligitur hoc capitulum ibi, *non obſtante confirmatione à nobis obtenta*, nam talis confirmatio ſub communi forma nihil novi tribuit, c. *Cum dilecta*, §. *Nos igitur*, *de Confirm. util. vel inutil.* c. *Quia diverſitatem*, *in fine*, *de conceſſ. præben.* & c. *Ex parte il primo*, *de privileg.* & tenet hic gloſ. in *ver. Confirmatione.* Hoſt. *numer.* 6. Jo. Andr. Bald. Butr. Cardin. Anchar. Imola, & Jo. de Anan. omnes *in princip.* Sed dices; Ad quid igitur hujuſmodi confirmatio membranas occupat? Reſpondet Bald. *num.* 19. dicens: Confirmatio facit de aliquo validius, ut non poſſit revocari per ſtatuentes; ſed de nullo non facit aliquod, niſi Papa apponeret clauſulam, *non obſtan.* & ex certa ſcientia ſcriberet, vel in contradictorio examine decerneret, ut *l. Adoptio*, *ff. De adopt.* Et eſt ratio ſecundum eum, quia illud, quod non eſt confirmabile de jure, non præſumitur per incuriam confirmatum, ut *l.* 2. §. *Ne quis à Principe*, *ff. Ne quid in loco publ. l. Meminerint*, C. *Unde vi*, & c. *Qualiter*, *& quando*,
5 *il primo*, *de accuſation.* Poteſt etiam intelligi hoc cap. de confirmatione ſubreptitiè impetrata, eo quod ſtatuentes mentionem non fecerint de ſtatuto antiquo, nec de reditibus eccleſiæ non diminutis: talis enim confirmatio non validat præbendarum ſuppreſſionem nullam. Arg. c. 2. *de reſcript.* & tenet hic gloſ. in *ver. Confirmatione.* Innoc. *in eod. ver.* Hoſt. *numer.* 4. *verſ. Nec etiam prodeſt*, *& numer.* 7. Jo. Andr. *in fine.* Butr. *numer.* 6. & reliqui poſt eos. Et idem eſt ſi non meminerint de aſſenſu Epiſcopi neglecto, c. *Cum conſuetudinem*, *de conſuetud.* ſecundum Innoc. & Jo. Andr. *locis citatis*, & Card. *numer.* 2. *verſ.*
6 *Et de conſenſu.* Et nota hoc ſtatutum non obſtante confirmatione ſub communi forma impetrata uſque adeò eſſe nullum, ut reſtrictio numeri non impediat vacationem præbendarum in remanentibus ultra numerum, ut probat littera ibi, *præbendas, quas à tempore ultimi ſtatuti invenerit vacaſſe in Eccleſia memorata.* Et notat Butr. *numer.* 6. & Bald. *numer.* 3. qui ex hoc notabi-
7 liter infert, ut ſi quis poſt ultimum ſtatutum reſtringens numerum impetraverit vocaturam facta mentione numeri antiqui, & non novi, valeat impetratio, quia novus numerus non eſt numerus juris, ſed facti, de quo non oportet mentionem facere. Ergo taciturnitas ſuppreſſionis invalidæ ſubreptionem non inducit, ad hoc c. *Non præſtat*, *de regul. jur. lib.* 6. & vide bonam gloſſam in c. *Cum noſtris*, *in ver. Non vacaret*, *de conceſſ. preben.* Rota *in antiq. deciſ.* 176. *alias* 69. *de reſcript. quæ incipit*, Nota quod de gratia adverſarii, quæ nulla eſt, non teneor in gratia mea facere mentionem, Gemin. *conſ.* 120. *numer.* 4. *verſ. Item de jure iſtius.* Felin. plenè in c. *Ex tenore*, *numer.* 2. *& ſeqq* poſt gloſ. 1. *ibi in fin. de reſcr.*

8 Secunda concluſio eſt affirmativa, & colligitur à contrario ſenſu ex illis verbis, *licet ejus non ſint diminuti reditus*, videlicet, poſſunt Canonici aliquot præbendas ſupprimere, eaſque ad pauciorem numerum reducere Epiſcopi authoritate, ſi Eccleſiæ reditus diminuti ſint. Arg. c. *Quoniam*, *infra*, *de vita*, *& honeſt. Cleric.* & tenet hic gloſ. 1. Hoſt. *num.* 2. *in ver. Diminuti.* Card. *num.* 2. *in* 1. *quæſt.* Abb. & Aretin. ambo in 2. *notab.* & ita communiter teneri teſtatur Cardin. in c. *Cum acceſſiſſent*, *in* 4. *quæſt. ſupra eod.* Nec mirum, quia auctis facultatibus Eccleſiæ augeri poteſt Canonicorum numerus authoritate Epiſcopi, c. *Cum M.* & ibi plenè notatur, *ſupra*, *eod.* & arg. c. *Quanto*, *de cenſib.* c. *Innovo*, 21. *diſt.* & *l. In eccleſiis*, C. *De Epiſc. & cler.* Ergo eadem authoritate diminui poteſt reditibus diminutis; quia omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, c. 1. *de regul. jur.* & *l. Nihil tam naturale*, *ff. eod.* & eadem authoritas, quæ requiritur in conſtructione actus, requiritur in illius deſtructione, c. *Verbum*, *de pœnit. diſt.* 1. Roman. *conſ.* 65. *Viſo themate*, *num.* 2. *Verſ. Hoc enim*, & *conſ.* 116. *Viſo*, *in princ.* & ſicut in augmento numeri, ita & in illius coarctatione facultates eccleſiæ ſunt conſiderandæ, ut c. 1. & c. *Authoritate*, *de inſtit.* ſecundum Hoſt. *hic numer.* 3. ut idem operetur oppoſitum in oppoſito quod propoſitum in propoſito, *l. Si ex toto*, *ff. De legat. primo*, *l.* 3. §. *fin. l.* 4. & *l. Legata. in fine*, *ff. De adimen. legat.* Non obſtat textus in c. *fin. de verbor. ſignificat.* Nam, ut reſpondet Compoſtell. & poſt eum Cardin. in d. c. *Cum acceſſiſſent*, *in* 4. *quæſtione* ibi, *voluntariè fuit petita confirmatio Sedis Apoſtolica*; Et eodem modo reſpondet ad c. *Cum olim*, *de conſuetud.* Fatetur enim utile eſſe, ut in talibus authoritas Papæ interveniat, & concordat hic Vincentius.

9 Hæc tamen ſecunda concluſio procedit, dummodo præbendæ fuerint dotatæ ab Epiſcopo, vel Capitulo. Secus ſi ab aliis, quia tunc in præjudicium Patroni, qui illas fundavit, vel dotavit, nequeunt Epiſcopus, & Capitulum illas ſupprimere, & ad pauciorem numerum reducere, ut c. *Monaſterium*, & c. *Rationis*, & ibi notatur, 16. *quæſt.* 7. & tenent Innoc. & Compoſtell. in c. *Cum acceſſiſſent*, *ſup.* Bellam. *ibid. num.* 7. *verſ. Sed numquid* Cardin *in* 5. *quæſt.* & Abb. *num.* 4. *in fin.* & *num.* 5. & Hoſt. *hic num.* 9. *verſ. Et hoc eſt verum* De quo latius dicam infra, *nu.* 15. & numer. 29.

10 Rurſus procedit eadem concluſio, ſi Canonicorum numerus fuerit in Eccleſia judicio Epiſcopi

ſcopi ordinatus juxta textum in *l. In Eccleſiis*, *cod. De Epiſc. & cler.* Secus ſi ab initio inſtitutus fuerit, vel poſtea confirmatus authoritate Apoſtolica cum clauſula decreti irritantis, quia tunc à Canonicis authoritate Epiſcopi reſtringi non poteſt. Arg. c. *Cum veniſſent*, *de judic.* c. 1. *&* 2. *de confirm. util. vel inutil.* c. *Omnis res*, *de reg. jur.* & *l. Nihil tam naturale*, *ff. eod.* Et idem eſt ſi numerus fuerit juratus, ut c. *Dilecto*, *de preben.* & ita intelligunt hanc decretalem Hoſtien. *numer.* 2. *&* 4. Collect. & Bellam. ambo *numer.* 2. & idem Bellam. in d. c. *Cum acceſſiſſent*, *num.* 7. *verſ. Sed numquid*, & ibi etiam Card. *in* 5. *quæſtione*, *ſupra*, *eod.* de quo tamen dic plenius, ut ibi ſcripſi.

11 Demum procedit concluſio prædicta ſi negotia Epiſcopi, & Capituli ſint diviſa: ſecus ſi ſint communia, quia tunc non poteſt Capitulum præbendas ſupprimere, etiam authoritate Epiſcopi, ne ſit author in facto proprio, *l. Pupillus*, *ff. De author. tutor.* & Clem. *Si una*, *de reb. eccl. non alienan.* & tenent hic Hoſt. *numer.* 4. *verſ. Item nec authoritate Epiſcopi.* Henric. Boich *poſt princ. verſ. Sed ſi quæris*, *in d.* c. *Cum acceſſiſſent*, *numer.* 2. *verſ. Sed ſi quæris*, ubi etiam Abb. *num.* 5. *ſup. eod.* gloſ. in d. Clem. *Si una*, *in ver. Menſa ſua.* Quam ibi ſequuntur Card. *nu.* 1. & reliqui omnes, de quo tamen dic ut plenè ſcripſi in c. *Expoſuiſti*, *de præb.*

12 Sed hodie in his ſervari debet decretum Concilii Tridentini *cap.* 15. *ſeſſ.* 24. quo ſtatuitur, (ut in eccleſiis cathedralibus, & collegiatis inſignibus, ubi frequentes, adeoque tenues ſint præbendæ ſimul cum diſtributionibus quotidianis, ut ſuſtinendo decenti Canonicorum gradu, pro loci, & perſonarum qualitate non ſufficiant, liceat Epiſcopis cum conſenſu capituli, vel aliquot ſimplicia beneficia, non tamen regularia, iis unire; vel ſi hac ratione provideri non poſſit, aliquibus ex iis ſuppreſſis cum patronorum conſenſu, ſi de Jure patronatus laicorum ſint, quarum fructus, & proventus reliquarum præbendarum diſtributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciorem numerum reducere; ita tamen ut tot ſuperſint, quæ divino cultui celebrando, ac dignitati Eccleſiæ commodè valeant reſpondere: non obſtantib. quibuſcumque conſtitutio-
13 nibus, & privilegiis.) Hæc ibi. Ex quo contextu omiſſo unionis remedio, de quo egi latiſſimè in d. c. *Expoſuiſti*, *de præb.* Quod ſpectat ad materiam ſuppreſſionis obſervandum eſt, jus commune fuiſſe in multis alteratum, ſeu declaratum à Concilio. Primò enim Concilium voluit præbendarum ſuppreſſionem fieri poſſe ab Epiſcopo in cathedralibus, & collegiatis inſignibus duntaxat, ut patet ex princ. *d. c.* 15. Non autem in non inſignibus, quod non reperiebatur cautum de jure communi. Deinde noluit Concilium fieri poſſe hanc ſuppreſſionem in prædictis eccleſiis omnibus; ſed in illis tantum, ubi præbendæ eſſent frequentes. Quod de jure communi ſaltem expreſſè cautum non erat. Unde Epiſcopus hodie non poteſt præbendas ſupprimere, & ad pauciorem numerum reducere, niſi tot ſuperſint, quæ ſufficiant ad divinum cultum peragendum, & dignitatem Eccleſiæ conſervandam, ut patet in *d. c.* 15. ibi, *frequentes*: nec non ibi, *ita tamen ut tot ſuperſint.* Præterea Concilium voluit licere Epiſcopo numerum præbendarum reſtringere ex cauſa tenuitatis reddituum, non diſtinguendo an reditus fuerint tenues ab initio, an poſtea diminuti fuerint: cum tamen jus commune diſpoſuerit in eo tantum caſu, in quo reditus ex poſt facto ſint imminuti, ut patet in hac decretali. Similiter jus commune non exigebat, ſaltem expreſſè, ut eſſent tenues niſi præbendæ, ut hic patet: at ex Concilio oportet ut tales ſint non ſolùm fructus præbendæ, ſed etiam diſtributiones, ut patet in *d. cap.* 15. ibi, *tenues ſunt præbendæ, ſimul cum diſtributionibus quotidianis.* Quamobrem ſi ſolæ diſtributiones eſſent tenues, deveniendum non eſſet ad ſuppreſſionem, ſed Epiſcopus uti poſſet remedio *cap.* 3. *ſeſſ.* 21. ut
14 S. Congregatio declaravit. Inſuper jure communi inſpecto ubi facultates Eccleſiæ erant diminutæ, poterat Epiſcopus cum capitulo immediatè procedere ad ſuppreſſionem præbendarum: ſed ex Concilio Epiſcopus debet primo conſulere præbendarum tenuitati per unionem beneficiorum ſimplicium: atque hoc remedio deficiente, tunc demum confugere poteſt ad aliud remedium ſuppreſſionis præbendarum: illa enim alternativa, vel quâ Concilium utitur in d. c. 15. non eſt electionis, ſed ordinis, ut clarè oſtendit conditio illa, quæ immediatè ſubſequitur, videlicet *ſi hac ratione provideri non poſſit.* Ad hoc c. *Metropolitano*, & ibi gloſſ. *in ver. Ex Presbyteris*, 63. *diſt.* & quod ſcripſi in c. *Inter cæteras*, *numer.*
15 47. *de reſcript.* Ad hæc Concilium in illis verbis, cum patronorum conſenſu, approbavit opinionem Innocentii, & Compoſtellani, de qua ſupra numer. 11. aſſerentium non poſſe Epiſcopum præbendas ſupprimere ſi fuerint ab aliis fundatæ, vel dotatæ: & in ſequentibus verbis, *ſi de jurepatronatus laicorum ſint*, eamdem opinionem limitavit, ſeu declaravit procedere in præbendis patronatus laicalis dumtaxat; unde ſi fuiſſent dotatæ de bonis eccleſiaſticis etiam ab aliis quàm ab Epiſcopo, vel Capitulo ſecundum ea, quæ notantur in c. *Cum autem*, *de jurepat.* & in *cap. Unico*, *in fine*; *eod. tit. lib.* 6. tunc ex decreto Concilii à contrario ſenſu poſſet Epiſcopus concurrentibus requiſitis illas ſupprimere, & ad pauciorem numerum reducere, etiam ſine conſenſu patroni eccleſiaſtici, quod eſt valde notabile: & vide bonam gloſſam in c. *Cum dilectus*, *in ver. Quempiam præſentare*, *verſ. Sed num-*
16 *quid*, *de jurepatron.* Amplius in derogatione illa, non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus, & privilegiis, S. Synodus non obſcurè ſuſtulit opinionem Hoſtien, & aliorum, qui dixerunt reductionem numeri præbendarum ab Epiſcopo, & Capitulo fieri non poſſe, ſi ejuſmodi numerus fuerit ordinatus ab initio, aut poſtea confirmatus authoritate Apoſtolica. Cum enim talis ordinatio, vel confirmatio nihil ſit aliud, quàm conſtitutio, vel privilegium, utique dum Concilium conſtitutionibus, & privilegiis derogavit, in neceſſariam conſequentiam permiſit Epiſcopis, ut poſſent ex cauſa numerum præbendarum reſtringere, non obſtante ordinatione, vel confirmatione Apoſtolica. Accedit quod cùm cathedrales, & collegiatæ eccleſiæ non erigantur niſi à ſede Apoſtolica, & in illarum erectione ſemper conſueverit præfiniri numerus præbendarum; ſi Epiſcopus non poſſet illarum numerũ redu-

reducere, proviſio Concilii eſſet ſupervacua contra textum in c. *Commiſſa*, *de elect. lib. 6.*
17 cum ſimil. Ponderatis quoque illis verbis Concilii, *liceat Epiſcopo*. S. Congreg. cenſuit præbendarum tenuitati cathedralis, vel collegiatæ inſignis poſſe Epiſcopum providere, juxta c. 15. *ſeſſ. 24.* ſed non teneri, nec Metropolitanum in hoc poſſe ſupplere. Atque ita reprobavit opinionem Hoſtien. *hic num.* 4. qui putavit in caſu hujus cap. poſſe haberi recurſum non ſolum ad Papam, ſed etiam ad Metropolitanum per *cap. Nullus*, *de iure patron.* Et approbavit contrariam opinionem Joan. Andr. de qua per Bellam. *hic number. 2. verſ. Sed tibet quod dicit*; quia hic caſus non eſt de his, qui notantur per gloſſ. in c. *Paſtoralis*, *de offic. ordin*, & per Jo. Monach.
18 in c. 1. *De ſupplen. neglig. prælat. lib. 6.* Ac demum hæc decretalis cum decidat Canonicis non licere præbendas ſupprimere, quando eccleſiæ reditus non ſunt diminuti; à contrario ſenſu probat id licere Canonicis ſi reditus imminuti ſint. Sed quia mentionem non facit de Epiſcopo, gloſſ. 2. Hoſt. *nu. 2.* & Doctores ſupplent. Epiſcopi authoritate, non autem propria. Verum hoc explicitè declaravit Cocilium. Unde S. Congreg. cenſuit Abbatibus, vel Archidiaconis, qui ſunt principales dignitates in collegiatis eccleſiis, & ad quos tanquam ad ordinarios inferiores pertinet collatio præbendarum, non licere præbendas ſupprimere in vim *cap. 15. ſeſſ. 24.* Sed Epiſcopo tantum cum conſenſu Capituli, ſi modò ipſa Collegiata ſit inſignis, & ſerventur alia, de quibus in *d. c. 15.* Et aliàs cenſuit Abbati juriſdictionem quaſi epiſcopalem habenti, etiamſi exemptus ſit, ac ordinarius eccle-
19 ſiæ collegiatæ, etiamſi in dicta eccleſia concurrant omnia requiſita *cap. 15. ſeſſ. 24.* non licere Canonicatus ſupprimere. Et eodem modo cenſuit hanc facultatem non competere Capitulo ſede vacante.

20 Nunc cum in ſuperioribus firmatum ſit licere Epiſcopo cum conſenſu Capituli ob redituum tenuitatem reducere numerum Canonicorum, ſeu præbendarum; hinc ſumpta occaſione inveſtigandum eſt, an ſimiliter ex eadem cauſa tenuitatis eidem liceat reducere onera Miſſarum, ſeu Anniverſariorum, aut eleemoſynæ pauperibus erogandæ. Sæpe enim contingit ut ex teſtatorum diſpoſitionibus hæredes teneantur per ſacerdotes peculiares, Anniverſaria pro defunctis, vel Miſſas quotidianas, ſeu certis diebus celebrare; & interdum etiam eleemoſynas pauperibus diſtribuere, & conſimilibus oneribus multoties etiam gravantur in fundationibus beneficiati futuri. Verum quandoque evenire ſolet ut fructus hæreditatis, vel beneficii non ſufficiant pro omnibus oneribus à fundatore, ſeu teſtatore impoſitis ſupportandis. Unde ad locorum Ordinarios per gravatos recurritur, ut opportunè provideant, maximè juxta facultatem ſibi traditam à Concilio Tridentino *c. 4. ſeſſ. 25.*

Quamobrem circa prædicta dubitatur primò an Epiſcopus de jure communi facultatem habeat reducendi, ac moderandi non ſolum onera Miſſarum celebrandarum, & Anniverſariorum, ſed etiam eleemoſynæ pauperibus erogandæ. Secundò, an id ſaltem poſſit auctoritate Concilii Tridentini *cap. 4. ſeſſ. 25.* Tertiò, quatenus poſſit, quo ordine debeat moderationem facere, videlicet an in ipſis Anniverſariis, vel Miſſis quotidianis, ſeu potius in eleemoſynis.

21 Ad primum dubium reſpondetur reductionem, ſeu moderationem onerum prædictorum, cum reſpiciat commutationem piæ voluntatis, ſoli Romano Pontifici eſſe reſervatam. Textus eſt clarus in Clem. *Quia contingit*: & ibi gloſſ. in, *ver. Sedes Apoſtolica*, *de relig. domib.* ibi: (Nota per hanc litteram ſolum Papam alterare poſſe uſum illorum, quæ per fideles donata ſunt, vel relicta.) Quam gloſſam ſequuntur ibi Card. *in 10. notab.* & *in 2. oppoſ. numer. 9. & q. 4. num.* 11. Imola *num. 16.* Abb. *num. 3. in ver. Solus Papa*, Vitalin. *numer.* 17. & reliqui omnes. Quod etiam ſupponit Concilium Tridentinum *cap. 6.*
22 *ſeſſ. 22.* Diſpoſitio enim teſtatoris ut lex debet ſervari, *cap. Ultima voluntas*, & ibi gloſſ. *unic. 13. quæſt. 2. §. Diſponat in Auth. de nupt.* quam non poteſt inferior a Principe tollere, *l. Si quis ad declinandam, §. Sin autem, C. De Epiſc. & Cler. cap. A nobis*, & ibi Abb. *numer.* 4. & Covarr. *numer. 7. de teſtam.* Et hanc ſententiam in propoſito non obſcurè probavit Concilium Tridentinum in *d. c. 4. ſeſſ. 25.* Dum facultatem reducendi onera Miſſarum tribuit Epiſcopo non ſimpliciter, & abſolutè, ſed in diœceſana Synodo: nam ſi hæc reductio, & moderatio de jure Epiſcopis licuiſſet, utique Concilium, quod emanavit ad ampliandam facultatem Epiſcoporum, non eam reſtrinxiſſet ad tempus Synodi diœceſanæ. Arg. *l. Legata inutiliter, ff. De adim. legat. l. Quod favore, C. De legib.* & *c. Quod ob gratiam, de reg.*
23 *jur. lib. 6.* Quod ſi proventus hæreditatis non ſufficiant ad implenda omnia onera injuncta, videtur poſſe inferior à Principe facere dictam moderationem uſque ad ea, quæ poſſunt ex dictis reditibus adimpleri, *l. Legatam municipio, ff. De adminiſtr. rer. ad civit. pertin.* & ibi gloſſ. *unica*, quæ adducit concord. *c. Nos quidem, de teſtam.* & notat Cardin. *ubi ſupra quæſt. 4. & 5.* neque enim hoc caſu hæres potuit plus gravari, quam fuerit honoratus. Arg. *l. Imperator, §. Cum*
24 *quidam*, & ibi Bart. *ff. De legat. 2.* Ceterum ſecus dicendum eſt quoad onera beneficiis in eorum fundatione injuncta, quæ ſervari mandat Concilium Trid. *ſeſſ. 25. cap. 5.* Et meritò: nam fundatio, & dotatio illa habet ſe per modum quaſi contractus ultrò citroque obligatorii, ſeu donationis ſub modo; quam cum Epiſcopus admiſerit, & proviſus dum inſtitueretur non recuſaverit, non poteſt modò onus detractere. Arg. *d. l. Imperator. §. Enimvero*, imputetque ſibi beneficiatus ſi paſſus eſt ſe ad tenuem ordinari eccleſiam ſeu beneficium, *c. Conquerente*, & ibi Doctores, *de Cler. non reſiden.* gloſſ. in *c. Clericus victum, in ver. Vigilias, 91. diſt.* Hinc S. Congregatio Concilii cenſuit non eſſe concedendum indultum, quod petebatur, reductionis onerum Miſſarum beneficio incumbentium; tum quia Concilium juncta declaratione ipſius Congregationis non permittit reductionem Miſſarum, quarum celebratio in fundatione beneficii injuncta ſuit; tum quia ex hoc fideles ſcandalizarentur, & a fundationibus retraherentur; tum quia ceſſant cauſæ Concilii, quod non reperiantur, qui tale onus ſubire velint, cum beneficiati acceptantes beneficia ſponte onus etiam ſuſceperint.

Quod ſi à principio erant quidem ſufficientes, ſed poſtea imminuti ſint, adeò ut non ſufficiant ad onera ſupportanda, tunc in quantum hujuſmodi reditus ſpectant ad hæredem, poterit fortè ordinarius illa moderari, quia videtur hæres inſtitutus ut ex reditibus ipſis curet hæc & hæc obſervari; unde ſufficit ut adimplenda curet, quæ poteſt ex erogatione omnium proven-
26 tuum: nam imminutis reditibus, imminutum dicitur & onus, ex gloſſ. trita in *l. Plautius in gloſ. fin. ff. De condit. & demonſtr.*

27 At reſpectu ipſius beneficiati duo caſus videntur diſtinguendi. Primus eſt reſpectu eleemoſynarum, quas ipſe beneficiatus tenetur aliis Sacerdotibus erogare pro Miſſis celebrandis; & hoc primo caſu ſi reditus beneficij ſint adeo imminuti, ut non ſufficiant ad hujuſmodi onera adimplenda, ſimiliter videtur poſſe ordinarius illa moderari, quia quotieſcumque pia voluntas teſtatoris ſive de jure, ſive de facto adimpleri non poteſt, tunc per Epiſcopum una cum hærede, vel executore poteſt in alium pium uſum commutari: textus eſt clarus in *cap. Nos quidem, de teſtam.* ubi id notant Innocent. n. 1. in ver. Per teſtatorem Hoſt. *n. 5. in ver. Et alibi placet.* Jo. Andr. *n. 7. in gloſſ. Et alibi placet*, Butr. *n. 4.* & Abb. *n. 6.* Ad idem textus in *d. l. Legatam, ff. de adminiſtr. rer. ad civit. pertin.* & in *l. Legatum civitati*, ubi Bart. *n. 2. 3. & 4. proſequitur eamdem theoricam. ff. De uſufruct. leg.* Ad quod facit optimè decretum Concilij Tridentini *cap. 8. ſeſſ. 25.* ubi ſtatuitur ut ſi hoſpitalia ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum perſonarum genus fuerint inſtituta, nec in loco ubi ſunt dicta hoſpitalia ſimiles perſonæ, aut perpaucæ reperiantur; fructus illorum in alium pium uſum, qui eorum inſtitutioni proximior ſit, ac pro loco, & tempore utilior convertantur ab Ordinario cum duobus de Capitulo per ipſum deligendis; & ita in ſpecie noſtra tenent Felin. in *c. Cum acceſſiſſent. n. 19. infin. ſupra eod.* & Roch. de Curte poſt alios in *tract. de iurepatr. in ver. Praeo quod. qu. 12.* ubi concludit poſſe Epiſcopum reducere onera Miſſarum beneficio incumbentia, ſi eleemoſynæ pro illarum celebratione erogandæ ſint adeo diminutæ, ut ad onera ſupportanda non ſufficiant. Quamobrem ſi in aliqua eccleſia eſſent celebrandæ plures Miſſæ quotidianæ, & Rector eccleſiæ ſive ex lege fundationis, ſive ex teſtatoris præſcripto teneretur ex reditibus beneficij eleemoſynas tribuere pro illis celebrandis, ſi ejuſmodi reditus poſtea diminuti eſſent, fortè beneficiatus non teneretur niſi tot eleemoſynas erogare, quot caperent fructus beneficij, juxta moderationem epiſcopi, & non ultra. Etenim cum non teneatur ex bonis patrimonialibus has eleemoſynas tribuere, ſed ex fructibus beneficij tantum, utique ſi fructus hujuſmodi ad illas non ſufficiant; & ſic voluntas teſtatoris, nec de jure, nec de facto adimpleri poſſit; intrat facultas ordinariis attributa in *d. c. Nos quidem*, & ibi dixi in 4. notab. & conferunt, quæ de hærede dicta ſunt ſupra, n. 23. & 25. Neque verò hæc facul-
28 tas competens epiſcopo de jure communi videtur ſublata à Concilio in *c. 4. ſeſſ. 25.* Quia cum emanaverit ad ampliandam Epiſcoporum authoritatem in hujuſmodi reductionibus, non eſt veriſimile ut voluerit illius diminutionem inducere. Arg. *d. l. Legata inutiliter, ff. De adimen legat.* cum aliis ſupracitatis numer. 22. in fin.

Decretum verò *cap. 5. ejuſdem ſeſſ.* quod jubet ut oneribus beneficio incumbentibus non derogetur, recipit declarationem à jure communi, & à *cap. 8. verſ. Quod ſi, ſeſſ. 25.* ut locum habeat, ſi onera hujuſmodi de jure, vel de facto adimpleri poſſint, aliàs ſecus. Et hanc interpretationem jampridem videtur admiſiſſe Sac. Congregatio: nam conſulta, an facultas commutandi ultimas voluntates de jure communi Epiſcopo competens cenſeatur ſublata per ſpeciale remedium *cap. 4. ſeſſ. 25.* quo cavetur ut Epiſcopus circa hæc in diœceſana Synodo provideat: reſpondit non eſſe ſublatam, ſi quæ Epiſcopis de jure communi competebat circa ultimarum voluntatum commutationem.

Secundus caſus eſt reſpectu Miſſarum, quas beneficiatus per ſeipſum celebrare tenetur. Et hoc caſu etiamſi reditus beneficii poſtea diminuti fuerint, non videtur Epiſcopus illam facultatem habere illas reducendi, ex gloſ. citata in *c. Clericum victum, 91. diſt.* quæ hanc reductionem nec Epiſcopo videtur concedere. Et eſt ratio, quia cum hoc caſu pia voluntas teſtatoris, vel fundatoris tam de jure, quam de facto per ipſum beneficiatum impleri poſſit; non eſt cur liceat Epiſcopo illam commutare; ſed hæc facultas eſt ſoli Papæ reſervata ex dicta Clem. *Quia contingit, de relig. domib.* ut abundè oſtenſum eſt ſupra. Nec
29 prædictis obſtat hæc decretalis cum gloſ. *in ver. Diminuti*, & *c. Cum acceſſiſſent.* cum ſua gloſ. *in ver. Confirmata, ſupra, eod.* Quoniam imminutis redditibus tunc demum poſſunt præbendæ ad pauciorem numerum reduci authoritate Epiſcopi, quando illarum numerus fuit ab ipſis eccleſiis, vel eccleſiam ordinantibus, ſeu gubernantibus inſtitutus, & determinatus, ut in *l. In eccleſiis, C. De Epiſ. & cler. & in Auth. Ut determinatus ſit num. Cleric. in rubr. & nigr. collat. 1. & in c. 1. de inſtit.* Secus ſi ſit inſtitutus à patronis in beneficiorũ fundatione, ut plenè oſtenſum eſt ſupra n. 9. & 15. Atq; ita argumentum ex his juribus deſumptum in oppoſitum retorquetur, ut quemadmodum Epiſcopus facultatem non habet reducendi numerum præbendarum, ita nec numerum Miſſarum eis annexum, quando ex lege fundationis eſt præfinitus, ut idem ſit judicium de corpore beneficii, ac de oneribus illi annexis. Arg. *cap. Si quis objecerit, 1. quæſt. 3. lib. Cum principalis, ff. De reg. jur. & reg. Acceſſorium, lib. 6.*

30 Ad ſecundum dubium cum clara ſit diſpoſitio Concilii in *d. c. 4. ſeſſ. 25.* tribuentis Epiſcopo facultatem reducendi in ſynodo diœceſana numerum Miſſarum, quæ in aliquibus eccleſiis ex variis defunctorum relictis impoſita ſunt, ſi numerus ſit adeò magnus, aut eleemoſynæ pro illis celebrandis ſint adeò tenues, ut non facilè inveniatur qui velit huic ſe muneri ſubjicere: idem videtur reſpondendum de anniverſariis; omnia enim ſacra ſunt, gloſ. 1. *in c. Cum creatura, de celebr. Miſſar.* nec eſt ratio quare anniverſaria ſubtrahantur ab ipſa Concilij diſpoſitione. Et propterea Sac. Congregatio cenſuit *d. c. 4. ſeſſ. 25.* habere locum etiam in reductione officiorum

pro defunctis, et in individuo cum Capitulo cathedralis Neapolitanæ pro tenui eleemoſyna incumberet onus celebrandi tot anniverſaria, ut ad remedium Concilij in *d.c.4.* recurrendum foret, & hæſitaretur de facultate Archiepiſcopi, eo quod in *d.c.4.* fieret mentio de Miſſis tantum, & non de Anniverſarijs: Sac. Congregatio ad ipſius Capituli conſultationem reſcripſit Archiepiſcopo in hæc verba. (Cum ex libello hoc Capituli iſtius Cathedralis nomine oblato cognitum eſſet ab Illuſtriſſimis Cardinalibus, qui ſacra Tridentini Concilij decreta interpretantur, dubitari abs te an ejuſdem Concilij decretum *ſeſſione 25. c. 4.* intelligatur etiam de Anniverſarijs; ij Amplitudini tuæ ſignificandum cenſuerunt, decretum prædictum in ſacrorum etiam Anniverſariorum reductione locum habere, ut in margine ipſius libelli adſcriptum eſt. Quamobrem Amplitudo tua præfati Canonis authoritate in caſu propoſito uti non dubitabit, &c.) *26 Novembris 1583. Philippus Boncompagnus. Card. S. Sixti.*

Recipit tamen hæc facultas moderandi Miſſas, & anniverſaria duplicem limitationem. Altera eſt, ut procedat tantummodo in oneribus impoſitis ante Concilium. Altera ut locum non habeat in obligationibus Miſſarum, quæ impoſitæ ſunt Capellis erectis in titulum, ut ex ipſius Sac. Congregationis ſententia dixi in *c. Significatum, n. 15. de preben.*

31 Verum quoad moderationem eleemoſynarum pauperibus erogandarum verius videtur à Concilio nullam facultatem Epiſcopis attributam fuiſſe: nam quamvis diſpenſatio prout reſ-
32 ſpicit perſonam, cui diſpenſandi facultas conceditur, ſit tanquam favorabilis amplianda, ut notat Anton. de Butr. in *c. Niſi cum pridem, §. Perſonæ verò, n. 36. de renunc.* & Felin. in *c. Poſtulaſti in 4. limit. de reſcript.* tamen hoc fallit quando agitur de præjudicio tertij, ut ibi per Felin. *verſ. Secundus caſus, ſicut contingit hoc caſu.* Item dicta concluſio non ita admittitur ut facultas conceſſa in uno genere extendatur ad aliud genus, ut per Navarr. *in Manuali cap. 12. n. 79.* ut ſimiliter hoc caſu accederet, ſi Epiſcopus facultatem ſibi conceſſam quoad moderationem Miſſarum vellet extendere ad moderationem eleemoſyna-
33 rum. Accedit ad prædicta communis concluſio Canoniſtarum, aſſerentium poteſtatem diſpenſandi in ſimplicibus conceſſam non extendi ad mixta, Felin. in *c. At ſi clerici, §. De adulterijs, notab. 8. & 9. de judic.* & ita Sac. Congregatio cenſuit ordinarium ex *cap. 4. ſeſſ. 25.* non poſſe diminuere onus à teſtatore impoſitum hæredibus, ut certis diebus eleemoſynas erogent.

Ad tertium dubium cùm Epiſcopus, ut prædi-
34 xi, facultatem non habeat ex Concilio niſi quoad Miſſas, & Anniverſaria; dicendum videtur debere eum moderari Anniverſaria potius, quam Miſſas quotidianas, plus enim ſuffragij capiet anima defuncti, ſi pro eleemoſyna decem juliorum celebrentur pro ipſa decem Miſſæ per decem ſacerdotes, quam ſi pro eadem fiat unum anniverſarium cum interventu viginti, aut plurium ſacerdotum, quia ſuffragium, quod provenit ex virtute ſacrificij, & operis operati multum præponderat ei, quod provenit ex virtute meriti, & operis operantis, *c. Virum, de conſecr. diſt. 2.* & eſt unanimis Theologorum, & Canoniſtarum ſententia, ut ſcripſi latiſſimè poſt alios in *c. Fraternitatem, de ſepultur.* & inde provenit ut præferenda ſit hæc ſolutionis, ſeu ſatisfactionis conditio, quæ ex virtute ſacrificij proficiſcitur, cum debitori in Purgatorio exiſtenti ſit magis utilis. Arg. *l. 1. & 3. ff. De ſolut.* Suffragia enim proſunt per modum ſolutionis debiti, ut per D. Thomam *in 4. diſt. 45. qu. 2. art. 4. qu. 2. ad 1.* Quod ſi Epiſcopus haberet facultatem moderandi etiam eleemoſynas pauperibus erogandas, ſimiliter conſultius foret ab ea moderationem exordiri, quia ex dicta erogatione defuncti anima minus habebit ſuffragij, quam ſi ex eadem eleemoſyna miſſæ, vel anniverſaria celebrentur, *c. Non æſtimemus, c. Animæ defunctorum, & c. Tempus, 13. qu. 2.* & hoc eadem ratione, de qua in *d. l. 1. & l. 3. ff. De ſolut.* et hunc ordinem in reductionibus ſervandum aliàs probavit Sac. Congregatio Concilij. Cenſuit enim ſi Rectori beneficij ex fundatione incumbat onus celebrandi, & faciendi eleemoſynas, & ob redituum tenuitatem facienda ſit reductio ab habente poteſtatem, potius reducendas eſſe eleemoſynas, quam Miſſas, vel Anniverſaria.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Lex nihil debet obſcurum, vel ambiguum continere.*
Declaratur n. 3. verſ. Non tamen intelligas.
2 *Lex habens plures intellectus allegari non debet ad deciſionem cauſarum.*
3 *Sententia lata contra caſum legis, vel ſtatuti de cujus intellectu probabiliter dubitatur, non dicitur continere errorem expreſſum.*
4 *Conſtitutio futura reſpicit, non præterita niſi in ea de præteritis caveatur.*
5 *Conſtitutio quid ſit, & an illius appellatione veniant declarationes Apoſtolicæ.*
6 *Congregationis Concilij declarationes an habeant legis authoritatem, ita ut obligent in utroque foro, & nn. ſeqq. uſque ad n. 69.*
7 *Congregationis Concilij inſtitutio, & facultates. & n. 35. & ſeqq.*
8 *Congregationis Concilij authoritas in decretis Tridentini Concilij interpretandis eſt Apoſtolica, & facit jus quoad omnes. & nn. ſeqq.*
9 *Conſtitutiones factæ authoritate Papæ cenſentur Papales, & ab inferioribus revocari non poſſunt.*
Declarationes editæ Principis authoritate habent vim Conſtitutionis generalis, ibid. verſ. Et in terminis.
10 *Declarationes à Congregatione Concilij fieri debent conſulto Romano Pontifice, & cur.*
11 *Conſultatio Papæ etiam edita in aliquo particulari caſu facit jus commune inter omnes.*
Dubia emergentia in audientia Papæ referenda ſunt ad ipſum Apoſtolicum, ibid.

Ver

12 *Verbum, decernere, neceſſitatem inducit, & referri poteſt tam ad novæ legis editionem, quàm ad legis jam editæ declarationem.*
13 *Cardinalium authoritas in dubiis & cauſis decidendis tam ex veteri, quàm ex novo Teſtamento cauſam trahit.*
Intellectus c. Per venerabilem. §. Rationibus, qui fil. ſint legit. ibid.
14 *Declaratio legis ab eo facta qui à Principe authoritatem habet legem interpretandi eſſentialiter non differt à lege declarata.*
15 *Declarans non inducit jus novum, ſed tantum manifeſtat quod prius latebat.*
Enucleare quid ſit, ibid. verſ. Quod ſatis confirmant.
16 *Interpretatio ſtatuti dicitur ſtatutum ſi ſit intrinſeca & ſubſtantialis, & inſeparabilis à ſtatuto. & n. 19*
17 *Declarare quid ſit.*
18 *Verba reſolvere, decidere, reſpondere, quid importent.*
19 *Interpretatio quid ſit, & quid differat à declaratione.*
20 *Congregatio Concilij in ſuis reſcriptis frequentius utitur verbo cenſuit, & cur.*
21 *Declarationes Congregationis Concilij inſunt Concilio, & obligant in utroque foro ex vi legis declaratæ.*
22 *Decreta Apoſtolica, & Conciliaria obligandi vim habent etiam ſub reatu mortalis peccati.*
23 *Qualitates omnes, quæ inſunt legi declaratæ, cenſentur ineſſe illius declarationi.*
24 *Baptizati à Calviniſtis, ſunt verè baptizati, nec ſunt iterum baptizandi etiam ſub conditione.*
25 *Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, &c. aut ex alia cauſa vocato, adhibito tamen ad illum actum; aut interdicto; vel non ſacerdote, validum eſt. & n. ſeq.*
27 *Procuratio poſt Concilium Tridentinum non debetur Epiſcopo viſitanti Eccleſias, & loca pia ſuæ civitatis.*
28 *Sacerdos excommunicatus & denuntiatus non poteſt ſacramentaliter abſolvere pœnitentem etiam in articulo mortis.*
29 *Epiſcopi non poſſunt abſolvere in caſibus occultis in Bulla Cœnæ Sedi Apoſtolicæ reſervatis.*
30 *Item poſt Bullam Pij V. Nequeunt abſolvere Moniales in materia clauſuræ ſecretò delinquentes.*
31 *Epiſcopi abſolventes, ac diſpenſantes in caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis, incidunt in Bullam Cœnæ.*
32 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum vero bigamo ad primam tonſuram, aut beneficia ſimplicia.*
33 *Ignorantia juris dubij an, & quando excuſet.*
34 *Legem Canonicam male intelligens non peccat mortaliter, niſi poſt declaratam ejus obſcuritatem.*
35 *Congregationis Concilij ſtylus in dubijs decidendis, & cauſis expediendis.*
36 *Congregatio Concilij inhibet officialibus Vrbis in cauſis Conciliaribus, in quibus habet juriſdictionem privativè quoad omnes.*
37 *Congregatio Epiſcoporum de ijs quæ ad interpretationem Concilij pertinent, aut de ipſis Congregationis Concilij decretis cognoſcere non poteſt.*
38 *Stylus in cauſis Rotalibus cum dubia emergunt ad interpretationem Concilij pertinentia. & n. ſeq. & n. 72.*
39 *In commiſſionibus cauſarum, quando in ſupplicatione non exprimitur articulus certus juris, jubetur addi clauſula, Dummodo non agatur de interpretatione decretorum Concilij.*
40 *Citatio partis in declarationis legum, & quando requiratur.*
41 *Papa dat litteras in forma Brevis & Auditor Cameræ monitoria pro obſervatione declarationum Congregationis Concilij. & n. 70.*
42 *Lex ante prohibitionem non ligat.*
43 *Declarationes Congregationis Concilij non requirunt publicationem. & nn. ſeqq.*
44 *Declaratio legis etiam obſcuræ, ac dubiæ publicationem non requirit.*
45 *Declaratio triplex, & propriè fit ſuper dubio. ibid. verſ. Et ſanè.*
Declaratio legis trahitur etiam ad præterita, imò & ad pendentia, & n. 53. & ſeqq.
46 *Ignorantia declarationum Congregationis Concilij an, & quando excuſet. & n. 50.*
47 *Conſtitutiones Apoſtolicæ ante illarum publicationem an, & quando ligent ignorantes.*
48 *Lex declarata intelligenda erat juxta declarationem habentis authoritatem eam declarandi, etiam antequam declaratio emanaſſet.*
49 *Ignorantia juris dubij non excuſat, quando conſuli poſſunt peritiores.*
50 *Ignorantia Iuris an, & quando excuſet.*
51 *Conſtitutio nova etiam ante publicationem ligat eos, qui illius habent notitiam.*
52 *Conſtitutiones Papales non continentes tempus, & locum, an valeant.*
In declarationibus Congregationis Concilij non conſuevit apponi tempus, neque locus, & cur. ibid. & nn. ſeqq.
53 *Declaratio legis habet vigorem ex tempore legis declaratæ.*
54 *Excommunicatus per declarationem amplius non ligatur, cum ab initio ligatus non fuerit.*
55 *Canones Concilij Trid. circa dogmata juris divini ſunt declarationes, & ideo non incipiunt obligare à Kal. Maij 1564. Sicut alia decreta reformationem concernentia; ſed à divina inſtitutione.*
56 *Declarationes Congregationis Concilij an careant legis authoritate, eo quod aliquando videantur ſibi contrariæ.*
57 *Epiſcopi comprovinciales, nec perſonaliter, nec per Procuratorem tenentur accedere ad Metropolitanam Eccleſiam, non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili.*
58 *Concurſus non requiritur in parochialis juris patronatus mixti laicorum, & eccleſiaſticorum.*
59 *Declarationibus Congregationis Concilij impreſſis vel manuſcriptis ſigillo, & ſubſcriptione carentibus an, & quæ fides ſit adhibenda.*
60 *Interpretatio legis quotuplex ſit.*
61 *Congregationis Concilij interpretatio non eſt probabilis tantum, ſed neceſſaria. & n. 63.*
62 *Innocentius IV. Pater juris, & cur.*
64 *Iuriſdictiones omnes ſunt principaliter apud principem, tanquam apud fontem.*
65 *Congregatio Concilij reſpondet ad dubia juris; ea verò quæ factum concernunt rejicit ad judices ordinarios.*
66 *Declarationes Congregationis Concilij quamvis edantur in aliquo ſpeciali caſu, tamen faciunt jus quoad omnes.*
67 *Sententia Principis declaratoria juris habet vim generalis ſtatuti.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

pro defunctis, et in individuo cum Capitulo cathedralis Neapolitanæ pro tenui eleemoſyna incumberet onus celebrandi tot anniverſaria, ut ad remedium Concilij in *d.c.4.* recurrendum foret, & hæſitaretur de facultate Archiepiſcopi, eo quod in *d.c.4.* fieret mentio de Miſſis tantum, & non de Anniverſarijs: Sac. Congregatio ad ipſius Capituli conſultationem reſcripſit Archiepiſcopo in hæc verba. (Cum ex libello hoc Capituli iſtius Cathedralis nomine oblato cognitum eſſet ab Illuſtriſſimis Cardinalibus, qui ſacra Tridentini Concilij decreta interpretantur, dubitari abs te an ejuſdem Concilij decretum *ſeſſione 25. c. 4.* intelligatur etiam de Anniverſarijs; ij Amplitudini tuæ ſignificandum cenſuerunt, decretum prædictum in ſacrorum etiam Anniverſariorum reductione locum habere, ut in margine ipſius libelli adſcriptum eſt. Quamobrem Amplitudo tua præfati Canonis authoritate in caſu propoſito uti non dubitabit, &c.) *26 Novembris 1583. Philippus Boncompagnus. Card. S. Sixti.*

Recipit tamen hæc facultas moderandi Miſſas, & anniverſaria duplicem limitationem. Altera eſt, ut procedat tantummodo in oneribus impoſitis ante Concilium. Altera ut locum non habeat in obligationibus Miſſarum, quæ impoſitæ ſunt Capellis erectis in titulum, ut ex ipſius Sac. Congregationis ſententia dixi in *c. Significatum, n. 15. de preben.*

31 Verum quoad moderationem eleemoſynarum pauperibus erogandarum verius videtur à Concilio nullam facultatem epiſcopis attributam fuiſſe: nam quamvis diſpenſatio prout reſ-
32 ſpicit perſonam, cui diſpenſandi facultas conceditur, ſit tanquam favorabilis amplianda, ut notat Anton. de Butr. in *c. Niſi cum pridem, §. Perſonæ verò, n. 36. de renunc.* & Felin. in *c. Poſtulaſti in 4. limit. de reſcript.* tamen hoc fallit quando agitur de præjudicio tertij; ut ibi per Felin. *verſ. Secundus caſus, ſicut contingit hoc caſu.* Item dicta concluſio non ita admittitur ut facultas conceſſa in uno genere extendatur ad aliud genus, ut per Navarr. *in Manuali cap. 12. n. 79.* ut ſimiliter hoc caſu accederet, ſi epiſcopus facultatem ſibi conceſſam quoad moderationem Miſſarum vellet extendere ad moderationem eleemoſyna-
33 rum. Accedit ad prædicta communis concluſio Canoniſtarum, aſſerentium poteſtatem diſpenſandi in ſimplicibus conceſſam non extendi ad mixta, Felin. in *c. At ſi clerici, §. De adulterijs, notab. 8. & 9. de judic.* & ita Sac. Congregatio cenſuit ordinarium ex *cap. 4. ſeſſ. 25.* non poſſe diminuere onus à teſtatore impoſitum hæredibus, in certis diebus eleemoſynas erogent.

34 Ad tertium dubium cùm epiſcopus, ut prædixi, facultatem non habeat ex Concilio niſi quoad Miſſas, & Anniverſaria; dicendum videtur debere eum moderari Anniverſaria potius, quam Miſſas quotidianas, plus enim ſuffragii capiet anima defuncti, ſi pro eleemoſyna decem juliorum celebrentur pro ipſa decem Miſſæ per decem ſacerdotes, quam ſi pro eadem fiat unum anniverſarium cum interventu viginti, aut plurium ſacerdotum, quia ſuffragium, quod provenit ex virtute ſacrificij, & operis operati multum præponderat ei, quod provenit ex virtute meriti, & operis operantis, *c. Verum, de conſecr. diſt. 2.* & eſt unanimis Theologorum, & Canoniſtarum ſententia, ut ſcripſi latiſſimè poſt alios in *c. Fraternitatem, de ſepultur.* & inde provenit ut præferenda ſit hæc ſolutionis, ſeu ſatisfactionis conditio, quæ ex virtute ſacrificij proficiſcitur, cum debitori in Purgatorio exiſtenti ſit magis utilis. Arg. *l. 1. & 3. ff. De ſolut.* Suffragia enim proſunt per modum ſolutionis debiti, ut per D. Thomam *in 4. diſt. 45. qu. 2. art. 4. qu. 2. ad 1.* Quod ſi Epiſcopus haberet facultatem moderandi etiam eleemoſynas pauperibus erogandas, ſimiliter conſultius foret ab ea moderationem exordiri, quia ex dicta erogatione defuncti anima minus habebit ſuffragij, quam ſi ex eadem eleemoſyna miſſæ, vel anniverſaria celebrentur, *c. Non æſtimemus, c. Animæ defunctorum*, & *c. Tempus, 13. qu. 2.* & hoc eadem ratione, de qua in *d. l. 1. & l. 3. ff. De ſolut.* et hunc ordinem in reductionibus ſervandum aliàs probavit Sac. Congregatio Concilij. Cenſuit enim ſi Rectori beneficij ex fundatione incumbat onus celebrandi, & faciendi eleemoſynas, & ob redituum tenuitatem facienda ſit reductio ab habente poteſtatem, potius reducendas eſſe eleemoſynas, quam Miſſas, vel Anniverſaria.

DE CONSTITVTIONIBVS

Cap. Quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Lex nihil debet obſcurum, vel ambiguum continere.*
Declaratur n. 3. verſ. Non tamen intelligas.
2 *Lex habens plures intellectus allegari non debet ad deciſionem cauſarum.*
3 *Sententia lata contra caſum legis, vel ſtatuti de cujus intellectu probabiliter dubitatur, non dicitur continere errorem expreſſum.*
4 *Conſtitutio futura reſpicit, non præterita niſi in ea de præteritis caveatur.*
5 *Conſtitutio quid ſit, & an illius appellatione veniant declarationes Apoſtolicæ.*
6 *Congregationis Concilij declarationes an habeant legis authoritatem, ita ut obligent in utroque foro, & nn. ſeqq. uſque ad n. 69.*
7 *Congregationis Concilij inſtitutio, & facultates, & n. 75. & ſeqq.*
8 *Congregationis Concilij authoritas in decretis Tridentini Concilij interpretandis eſt Apoſtolica, & facit jus quoad omnes. & nn. ſeqq.*
9 *Conſtitutiones factæ authoritate Papæ cenſentur Papales, & ab inferioribus revocari non poſſunt.*
Declarationes editæ Principis authoritate habent vim Conſtitutionis generalis. ibid. verſ. Et in terminis.
10 *Declarationes à Congregatione Concilij fieri debent conſulto Romano Pontifice, & cur.*
11 *Conſultatio Papæ etiam edita in aliquo particulari caſu facit jus commune inter omnes.*
Dubia emergentia in audientia Papæ referenda ſunt ad ipſum Apoſtolicum. ibid.

Ver

12 *Verbum, decernere, neceſſitatem inducit, & referri poteſt tam ad novæ legis editionem, quàm ad legis jam editæ declarationem.*
13 *Cardinalium authoritas in dubiis & cauſis decidendis tam ex veteri, quam ex novo Teſtamento cauſam trahit.*
Intellectus c. Per venerabilem. §. Rationibus, qui fil. ſint legit. *ibid.*
14 *Declaratio legis ab eo facta qui à Principe authoritatem habet legem interpretandi eſſentialiter non differt à lege declarata.*
15 *Declarans non inducit jus novum, ſed tantum manifeſtat quod prius latebat.*
Enucleare quid ſit, ibid. verſ. Quod ſatis confirmant.
16 *Interpretatio ſtatuti dicitur ſtatutum ſi ſit intrinſeca & ſubſtantialis, & inſeparabilis à ſtatuto. & n. 19*
17 *Declarare quid ſit.*
18 *Verba* reſolvere, decidere, reſpondere, *quid importent.*
19 *Interpretatio quid ſit, & quid differat à declaratione.*
20 *Congregatio Concilij in ſuis reſcriptis frequentius utitur verbo cenſuit, & cur.*
21 *Declarationes Congregationis Concilij inſunt Concilio, & obligant in utroque foro ex vi legis declaratæ.*
22 *Decreta Apoſtolica, & Conciliaria obligandi vim habent etiam ſub reatu mortalis peccati.*
23 *Qualitates omnes, quæ inſunt legi declaratæ, cenſentur ineſſe illius declarationi.*
24 *Baptizati à Calviniſtis, ſunt verè baptizati, nec ſunt iterum baptizandi etiam ſub conditione.*
25 *Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & c. aut ex alia cauſa vocato; adhibito tamen ad illum actum; aut interdicto; vel non ſacerdote, validum eſt. & n. ſeq.*
27 *Procuratio poſt Concilium Tridentinum non debetur Epiſcopo viſitanti Eccleſias, & loca pia ſuæ civitatis.*
28 *Sacerdos excommunicatus, & denuntiatus non poteſt ſacramentaliter abſolvere pœnitentem etiam in articulo mortis.*
29 *Epiſcopi non poſſunt abſolvere in caſibus occultis in Bulla Cœnæ Sedi Apoſtolicæ reſervatis.*
30 *Item poſt Bullam Pij V. Nequeunt abſolvere Moniales in materia clauſuræ ſecretò delinquentes.*
31 *Epiſcopi abſolventes, ac diſpenſantes in caſibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis, incidunt in Bullam Cœnæ.*
32 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum vero bigamo ad primam tonſuram, aut beneficia ſimplicia.*
33 *Ignorantia juris dubij an, & quando excuſet.*
34 *Legem Canonicam male intelligens non peccat mortaliter, niſi poſt declarationem ejus obſcuritatis.*
35 *Congregationis Concilij ſtylus in dubijs decidendis, & cauſis expediendis.*
36 *Congregatio Concilij inhibet officialibus Urbis in cauſis Conciliaribus, in quibus habet juriſdictionem privativè quoad omnes.*
37 *Congregatio Epiſcoporum de ijs quæ ad interpretationem Concilij pertinent, aut de ipſis Congregationis Concilij decretis cognoſcere non poteſt.*
38 *Stylus in cauſis Rotalibus cum dubia emergunt ad interpretationem Concilij pertinentia, & n. ſeq. & n. 72.*
39 *In commiſſionibus cauſarum, quando in ſupplicatione non exprimitur articulus certus juris, jubetur addi clauſula, Dummodo non agatur de interpretatione decretorum Concilij.*
40 *Citatio partis in declaratione legum, & quando requiratur.*
41 *Papa dat litteras in forma Brevis & Auditor Cameræ monitoria pro obſervatione declarationum Congregationis Concilij. & n. 70.*
42 *Lex ante prohibitionem non ligat.*
43 *Declarationes Congregationis Concilij non requirunt publicationem. & nn. ſeqq.*
44 *Declaratio legis etiam obſcuræ, ac dubiæ publicationem non requirit.*
45 *Declaratio triplex, & propriè fit ſuper dubio. ibid. verſ. Et ſanè.*
Declaratio legis trahitur etiam ad præterita, imò & ad pendentia, & n. 53. & ſeqq.
46 *Ignorantia declarationum Congregationis Concilij an, & quando excuſet. & n. 50.*
47 *Conſtitutiones Apoſtolicæ ante illarum publicationem an, & quando ligent ignorantes.*
48 *Lex declarata intelligenda erat juxta declarationem habentis authoritatem eam declarandi, etiam antequam declaratio emanaſſet.*
49 *Ignorantia juris dubij non excuſat, quando conſuli poſſunt peritiores.*
50 *Ignorantia Iuris an, & quando excuſet.*
51 *Conſtitutio nova etiam ante publicationem ligat eos, qui illius habent notitiam.*
52 *Conſtitutiones Papales non continentes tempus, & locum, an valeant.*
In declarationibus Congregationis Concilij non conſuevit apponi tempus, neque locus, & cur. ibid. & nn. ſeqq.
53 *Declaratio legis habet vigorem ex tempore legis declaratæ.*
54 *Excommunicatus per declarationem amplius non ligatur, cum ab initio ligatus non fuerit.*
55 *Canones Concilij Trid. circa dogmata juris divini ſunt declarationes, & ideo non incipiunt obligare à Kal. Maij 1564. Sicut alia decreta reformationem concernentia; ſed à divina inſtitutione.*
56 *Declarationes Congregationis Concilij an careant legis authoritate, eo quod aliquando videantur ſibi contrariæ.*
57 *Epiſcopi comprovinciales, nec perſonaliter, nec per Procuratorem tenentur accedere ad Metropolitanam Eccleſiam, non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili.*
58 *Concurſus non requiritur in parochialis juris patronatus mixti laicorum, & eccleſiaſticorum.*
59 *Declarationibus Congregationis Concilij impreſſis vel manuſcriptis ſigillo, & ſubſcriptione carentibus an, & quæ fides ſit adhibenda.*
60 *Interpretatio legis quotuplex ſit.*
61 *Congregationis Concilij interpretatio non eſt probabilis tantum, ſed neceſſaria. & n. 63.*
62 *Innocentius IV. Pater juris, & cur.*
64 *Iuriſdictiones omnes ſunt principaliter apud principem, tanquam apud fontem.*
65 *Congregatio Concilij reſpondet ad dubia juris; ea vero quæ factum concernunt rejicit ad judices ordinarios.*
66 *Declarationes Congregationis Concilij quamvis edantur in aliquo ſpeciali caſu, tamen faciunt jus quoad omnes.*
67 *Sententia Principis declaratoria juris habet vim generalis ſtatuti.*

Cen

68 Congregationis Concilij reſcripta ſunt veluti reſponſa prudentum.

69 Congregatio Concilij occaſione viſitationis Liminum, & recognitionis Conciliorum Provincialium, reſpondet etiam aliàs, & non Conciliaria.

70 Rota Romana teſtimonium de authoritate reſolutionum S. Congregationis Concilij, & num. 71. & 72.

QUONIAM. Conſtitutio futura reſpicit non præterita, niſi in ea de præteritis caveatur. Hoc dicit ſecundum omnes. Dividitur in tres partes. Prima ponit in genere declarationis cauſam. Secunda declarationem ibi, *declaramus*. Tertia declarationis rationem ibi, *cum leges*.

1 Nota primò ibi, *nihil debet obſcurum, vel ambiguum continere*, legem ſeu conſtitutionem quamvis non feratur niſi ſuper dubio, *l. Labeo, ff. De Carbon. edict.* tamen debere eſſe claram, *cap. Erit autem lex, 4. diſt.* ibi: *manifeſta quoque ne aliquid per obſcuritatem in captionem contineat*, id eſt ne aliquis poſſit eam captiosè interpretari, ut ibi explicat glo. vel ne per obſcuram conſtitutionem in laqueum incidamus, *c. De vidua, 27. q. 1.* Unde nihil eſt tam proprium legum ſicut claritas, ut in *Auth. de teſtam. imperf. §. Nos igitur*, ideoque

2 Statutum quod eſt ambiguum non meretur in cauſis allegari ſecundum Bald. *hic n. 13.* & lex habens varios intellectus allegari non debet ad deciſionem cauſarum, *l. In ambiguo*, & ibi Bart. *n. 2. ff. De reb. dub.* Jaſon. *in rubr. n. 21. & ſeq. ff. De tranſact.* Idemque in ſtatuto & conſtitutione tradit Felin. *ſupra in proœm. num. 2.* & ſententia lata contra caſum legis, vel ſtatuti de cujus intellectu

3 probabiliter dubitat, non dicitur continere errorem expreſſum, ut notat Bart. in *l. Cum prolatis, ff. De re judic.* & Bald. *hic n. 14.* Decian. *conſ. 32. n. 24. lib. 2.* & Vant. *de nullit. ex defectu proceſſus, n. 118. verſ. Et præmiſſa intellige*; dicitur autem obſcurum quantum ad litteram, ambiguum quantum ad mentem, ſecundum Joan. Andr. & Card. hic qui etiam referunt illud Hieronymi in Oſeam, videlicet: (Obſcuritas tribus modis naſcitur, aut rerum difficultate, aut magiſtri imperitia, aut diſcentis nimia tarditate) Non tamen intelligas ſecundum Joan. Andr. legem ita claram eſſe debere, ut nihil dubium relinquatur, quod præcipuè patet ex eo, quod ibi debet eſſe generalitas, d. *c. Erit autem lex, 4. diſt. c. Cum omnes infr. eod.* glo. *in rubr. huj. tit. lib. 6.* Generalitas vero obſcuritatem inducit, *l. Ita fideic. ff. De Iur. fiſc. cap. Venerabilibus, infr. de conſtit. util. vel inutil.* Sed ideo dicitur non eſſe obſcura, quia ad conditorem poterit haberi recurſus pro declaratione & ita nihil remanebit ambiguum, *l. fin. C. De leg.* & cum Joan. Andr. tranſeunt hic Butr. Cardin. & alij. Verumtamen dicit Bart. in *l. Omnes populi, numer. 56. verſ. 3. Quæro, ff. De juſt. & jur.* non recurri ad Principem pro interpretatione, niſi in ſubſidium, cum ſcilicet alia interpretatio, quæ congrua ſit, haberi non poteſt, & ſeq. Dec. in *l. In ambiguis, la 2. n. 1. ff De reg. jur.* de quo ſcripſi plenè in *c. Cum veniſſent, infr. de judic.*

4 Secundò nota conſtitutionem reſpicere futura tantum, & non præterita: concordat text. in *cap. Cognoſcentes, ſupra eod. c. 1. 31. diſt. cap. Propoſuiſti, 82. diſt. l. Leges, C. De legib.* Quinimò trahere leges ad præterita eſt quædam calumnia *l. penult. C. De Decurion. lib. 10.* ibi: cum conveniat leges futuris regulas imponere non præteritis calumnias excitare, & notat hic Bald. *num. 19.* Fallit tamen hæc regula præcipuè in duobus caſibus. Primus eſt cum in conſtitutione expreſſè cavetur, ut trahatur etiam ad præterita, ut hic, & in *c. Sic quidam, 10. qu. 1.* & in *cap. Cum in cunctis, inf. de elect.* Secundus eſt ſi conſtitutio ſit declaratoria: hæc enim ex ſua natura etiam præterita comprehendit, *c. fin. infr. De fil. Presb. c. pen. De conſ. eccl. vel alt.* & plenè dicam inf. num. 45. & ſeqq. & propoſitio non eget publicatione ut ſimiliter dicam, infra num. 45. & ſeqq.

Ultimò nota ex principio litteræ, conſtitutiones Apoſtolicæ ſedis aſtringere omnes, ad idem *c. 1. ſupra eod. c. Si quis omne, 1. qu. 7. c. Si Romanorum, 19. diſt.* & *c. Nolite, 11. diſt.* cum concord.

5 Quid de declarationibus? Non videtur, quia conſtitutio dicitur à *con*, quod eſt ſimul, & *ſtatuo*, quaſi *ſimul ſtatutio*; vel dicitur communis ſtatutio, ut inquit gloſ. *in rubr. huj. titul. lib. 6.* Statuere autem ex propria ſignificatione eſt jus novum inducere, *Cum. fin. §. fin. De reſcr.* glo. in extr. *Suſcepti. Ioan. XX. 1. in ver. Statuimus, de elect.* At declaratio jus novum non inducit, ſed tantum explicat jus antea editum, *l. Heredes palam, §. Quod verò, & §. Sed etſi notam, ff De teſtam. cap. Cum tu, cum ibi not. de uſur.* & dicam plenius inf. n. 12.

Reſpondeo, ſi declarationes ſint editæ immediatè à ſummo Pontifice, abſque dubio ligant omnes *c. 1. De Bigam. lib. 6. cap. 1. De privil. eod. lib.* Nec obſtat verbum *conſtitutio*, quia quamvis ſtrictè accipiatur prout differt ab alijs partibus juris ſcripti, & tunc nihil aliud ſit quam quod Princeps ſtatuit, & ordinat animo condendi legem, ut *inſtit. de jur. nat. §. Sed & quod Principi placuit*: tamen in latiori ſignificatione complectitur etiam reſponſa prudentum, & alias partes juris ſcripti, & ſic etiam declarationes, ut declarat gloſſ. præalleg. *in rubr. hujus tit. lib. 6.* quam ibi ſequuntur Gemin. Anchar. & Franc. Unde declarationes quoque dicuntur conſtitutiones nō quidem novi juris promulgatoriæ, ſed juris præexiſtentis declaratoriæ, ut probatur in *c. fin. de fil. Presb.* & in *c. pen. de conſ. eccl. vel alt.* & not. Jo. Andr. in *c. 1. in princ. in ver. Diffinimus, de privil. in 6.* dicens non eſſe curandum quod ille text. dicat, *decernimus*; quia licet ſit declaratio, tamen eſt conſtitutio, & cum eo tranſeunt ibi Gem. & alij. Sin autem declarationes emanaverint non immediatè à ſummo Pontifice, ſed de illius authoritate, dic latiſſimè, ut in quæſito ſeq.

QUÆRO, Utrum declarationes ſacræ Con-

6 gregationis Cardinalium Concilij Tridentini interpretum obtineant legis authoritatem, adeo ut non ſolum in exteriori judicio, ſed etiam in foro animæ obligandi vim habeant.

Emerſit nuper hæc quæſtio, quia nonnulli Epiſcopi innixi ſententiæ ſcriptorum aliquot recentiorum viſi ſunt exiſtimare ſacræ Congregationis Concilij declarationes, etſi magnum habe-

habeant pondus authoritatis, earumque præcipua habenda ſit ratio in dubijs, & cauſis decidendis; tamen legis vigorem non obtinere cùm promulgari non conſueverint, & nondum ſanxerit Romanus Pontifex, ut tanquam leges recipiantur. Quod tamen longè aliter ſe habere patebit ex his, quæ de S. Congregationis inſtitutione & authoritate; de ipſarum declarationum natura, ac vi; deque obſervantia ac ſtylo inferiùs dicentur.

Primum igitur Pius IV. anno 1563. 7. Calend. Februar. in Conſtitutione, quæ incipit, *Benedictus Deus*: poſteaquam confirmavit Oecumenicam Tridentinam Synodum; mox ad evitandam perverſionem, & confuſionem, quæ oriri poſſet, ſi unicuique liceret in decreta Concilij commentaria, & interpretationes ſuas edere, inhibuit omnibus tam Eccleſiaſticis, quàm laicis, Prælatis quidem ſub interdicti ingreſsûs Eccleſiæ; alijs verò ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne quis ſine ejus authoritate auderet ullos commentarios, gloſſas, annotationes, ſcholia, nullumve omninò interpretationis genus ſuper ipſius Concilij decretis quocunque modo edere, difficultateſque & controverſias, quæ ex ijs decretis exorirentur, ſibi ac Sedi Apoſtolicæ declarandas & decidendas reſervavit. Et ſubinde idem Pius IV. in Conſtitutione incipiente *Sicut ad ſacrorum Conciliorum, edita anno 1564. 15. Cal. Aug.* declaravit ejuſdem Concilij decreta omnia ad reformationem, juſque poſitivum duntaxat ſpectantia à Cal. Maij ejuſdem anni 1564. omnes obligare cœpiſſe, neque poſt eam diem excuſationem cujuſquam, quòd ea ignoraverit, admittendam.

7 Hoc ipſo tempore initium habuit S. Congregatio Concilij ſub eodem Pontifice Pio IV. qui cùm paulò antè edidiſſet nonnullas Conſtitutiones & ordinationes concernentes reformationem ſacræ Pœnitentiariæ, Vicarij Urbis, Camerarij, Auditoris Cameræ, Palatij Apoſtolici cauſarum Auditorum, Gubernatoris, aliorumque Urbis & Romanæ Curiæ Tribunalium, & officiorum; deputavit octo S. R. E. Cardinales, qui eaſdem Conſtitutiones, & pariter Decreta Tridentini Concilij per quoſcunque tribunalium prædictorum Judices, & officiales ſub excommunicationis latæ ſententiæ, ac privationis officiorum, & alijs eiſdem Cardinalibus benè viſis eò ipſo incurrendis pœnis firmiter, & cum effectu ſervanda curarent, niſi tam in executione dictorum decretorum Concilij, quàm dictarum conſtitutionum aliqua dubietas, aut difficultas emergeret; quo caſu ad Sanctitatem Suam referrent, ut in motu proprio incipien. *Alias nos, edito eo anno 1564. 4. Nonas Auguſt.* Itaque ſacra Congregatio ab initio Tridentini Concilij decretis non interpretandis, ſed exequendis duntaxat, perfecta eſt: ſed paulò poſt cùm multis conſultationibus reſpondiſſet ad Concilij intelligentiam pertinentibus, & dubitatum eſſet de illius facultate ob prohibitionem Pij IV. in Conſtitutionibus ſuprà editis: Pius V. indulſit eidem, ut poſſet decidere caſus, quos tanquam claros putaret decidendos; quos verò tanquam dubios exiſtimaret, referendos, Sanctitati Suæ referret: quos in eam uſque diem fecerat: moxque ipſi Congregationi ampliores etiam facultates pro decidendis cauſis, & controverſijs Concilij interpretationem concernentibus, idem Pius V. attribuit, ut in libris ejuſdem Congregationis adnotatum reperitur manu Cardinalis Carafæ. Creſcente verò cauſarum & negotiorum mole, quæ ex omnibus terræ partibus ad eam confluebant, conſtitutum eſt, ut pro faciliori expeditione quatuor Cardinales ex corpore generalis Congregationis delecti frequentiùs convenirent ſub nomine Congregationis particularis. Quam quidem Congregationem Sixtus V. die 8. Maii 1586. declaravit in præteritum potuiſſe, & in futurum poſſe expedire caſus aliàs deciſos in Congregatione generali, atque etiam eos, quos pro claris haberet omnium ſententia.

Poſt hæc idem Sixtus V. in Bulla, quæ incipit: *Immenſa æterni Dei, §. Deo autem Patri, edita 11. Cal. Febr. 1587.* eorum quidem decretorum, quæ ad fidei dogmata pertinent, interpretationem ſibi ipſi reſervavit, ac poſtea ſubdit: Cardinalibus verò præfectis interpretationi, & executioni Concilij Tridentini, ſi quando in his, quæ de morum reformatione, diſciplina, ac moderatione, & Eccleſiaſticis judicijs, alijſque hujuſmodi ſtatuta ſunt, dubietas aut difficultas emerſerit, interpretandi facultatem, nobis tamen conſultis, impartimur. Ac deinde attribuit eidem Congregationi alias facultates, nempe provinciales & diœceſanas Synodos in uſum inducendi: Item provincialia Concilia expediendi, & recognoſcendi: Prælatorum Limina viſitantium poſtulata audiendi: adjiciens, ut quæ Congregatio ipſa per ſe poſſet, ex charitatis & juſtitiæ norma expediret, majora ad Sanctitatem Suam referret. Præterea ſtatuit, ut Congregatio haberet authoritatem promovendi reformationem Cleri & Populi, nedum in Urbe, & ſtatu Eccleſiaſtico temporali, ſed etiam in univerſo Chriſtiano orbe. Et in declarationibus editis paulò poſt idem Pontifex diſpoſuit, ut Cardinales Congregationum jam erectarum, inter quas Congregatio Concilij ſibi viros S. Theologiæ & Pontificij, ac Cæſarei juris peritos in Conſultationibus adhiberent, ut quæ juſtitiæ, atque æquitati conſentanea maximè eſſent, decernerentur; graviora verò quæcunque ad ſe, vel ſucceſſores ſuos deferrentur. & in alijs declarationibus in Conſiſtorio editis die 11. Maij 1588. in fin. decrevit, ut ſi alicui Congregationi occurreret pro rebus ad ipſam Congregationem ſpectantibus brachio ſæculari indigere, tunc recurreretur ad Gubernatorem, Auditorem Cameræ, Vicarium, ſive ad alium judicem, qui præceptis ab ipſa Congregatione factis obedire teneretur: ut in Bullar. *tom. 2. fol. 616. & ſeq.* Ac demum ut omittamus alias facultates, quæ ad rem præſentem non pertinent, Greg. XIV. per litteras in forma Brevis eidem Congregationi impertitus eſt authoritatem ſcribendi nomine Papæ.

8 His ita conſtitutis, manifeſtum videtur declarationes S. Congregationis Concilij vim legis obtinere, & in utroque foro obligare: cujus quidem aſſertionis veritas nititur præcipuè his fundamentis.

Et primò, cùm facultas Concilium Tridentinum

ALERE FLAMMAM VERITATIS
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

num interpretandi ſit Sedi Apoſtolicæ reſervata per Conſtitutionem Pii IV. initio relatam; & quòd Sixtus V. in ſua Conſtitutione hanc interpretandi facultatem ipſi Congregationi impertitus fuerit, jam Congregatio in his decretis interpretandis non ſua, ſed Papæ utitur authoritate: nam quotieſcunque Papa tribuit aliquam facultatem alteri, qui eam prius non habebat, tunc authoritas illa intelligitur eſſe Apoſtolica, *cap. Cum aliquibus, de reſcriptis in 6.* Ex quo textu hanc regulam deſumunt Archid. Joan. Mon. Joan. Andr. Anchar. & alii omnes. Ideoque S. Congregatio multoties inſcribitur Tridentini Concilii Sanctiſſimi Domini noſtri authoritate, ſeu Apoſtolicâ authoritate interpres. Et concordat tex. in *c. Si eum, de præbend. in 6.* ibi: (Talis receptus hujuſmodi noſtrâ authoritate mandati, non legati, ſed noſtrâ intelligitur authoritate receptus): & in *c. Hi qui, in fin. eod. tit. & lib.* in illis verbis (Eum quoque, qui ad mandatum legati, vel alterius authoritate Apoſtolicâ ſibi ſpecialiter in hac parte conceſſâ fungentis recipitur; authoritate Apoſtolicâ receptum eſſe dubium non exiſtit.) Ad idem eſt textus formalis, qui clarè hanc ſententiam probat, in *l. 1. C. De veter. jur. enucl.* Nam ibi in *§. Noſtram autem conſummationem*, Juſtinianus prohibet ne ad ſuum Codicem dentur Commentaria; ſicut Pius IV. ſua conſtitutione prohibuit ad decreta Tridentini Concilii, & in *§. Hu itaque ...* dicit prudentibus interpretandarum legum authoritatem ſacratiſſimos Principes tribuiſſe; quemadmodum illam Sixtus V. attribuit Congregationi, demum in *§. Sed neque,* Imperator declarat prudentum interpretationes habere legis authoritatem, tanquam, inquit, ſi eorum ſtudia ex principalibus conſtitutionibus profecta, & à noſtro divino fuerint ore perfuſa; & mox reddit rationem: quia meritò omnia noſtra facimus, quibus authoritatem impartimur. Quam rationem in his terminis adducit etiam Joan. Monachus, in *d. cap. Cum aliquibus, num. 15. de reſcriptis in 6.* & illâ utitur Bonifacius VIII. *in cap. Si Apoſtolica,* ibi: certum eſt quòd cùm ipſa proviſio ipſius legati poſt impertitam à nobis authoritatem, noſtra cenſeatur effecta. & *c. de præbend. eod. lib.* quem text. ad hoc allegat Dec. poſt Abb. *in cap. Cùm acceſſiſſent, num. 8. ſup. eod.* & cùm Papa ſit cauſa & origo authoritatis Congregationis, debet etiam eſſe cauſa cauſati, id eſt, interpretationum ab ea editarum, *l. Manumiſſiones, ff. De juſt. & jure, cap. fin. De injur.* Jaſon, *in l. Si pecuniam, num. 21. ff. De cond. cauſ. data,* actus enim tribuitur primæ cauſæ, *l. Item eorum, §. Si decuriones, ff. Quod cujuſ. univer. num. c. Litteris, de reſcript.* Bart. *in l. Unum ex familia, §. Si rem, de leg. 2.* & Papæ ordinanti, non exequenti: ut eſt
9 caſus in *d. c. Litteris,* Rom. *conſ. 366.* Et propterea conſtitutiones authoritate Papæ editas ab eo, qui alias poteſtatem ſtatuendi non habebat, cenſeri Papales, & ab inferioribus revocari non poſſe determinat Bart. *in l. Omnes populi, num. 33. verſ. Iuxta prædicta quæro, ff. De juſt. & jure,* & idem Bart. *in l. 2. in fin. C. De oper. lib.* Bald. *in l. Ex placito, col. 2. C. De rer. permut.* Felin. in *c. Cùm acceſſiſſent. num. 9. ſup. eodem.* ubi Dec. *num. 16. verſ. Secundò, concluſio,* teſtatur hanc concluſionem ab omnibus ſimpliciter teneri.

Pro qua conſuluit Lud. Rom. *conſ. 116.* ubi *numer. 1. in fin.* reddit rationem, quia cum authoritate ſuperioris inferior ſtatuerit, non ipſe hoc feciſſe videtur; ſed ille, cujus authoritate hoc factum eſt. Et Navarr. *conſ. 8. in 1. quæſt. De conſtit.* ubi reſpondit, conſtitutiones editas à Capitulo generali in vim privilegiorum ordinis tolli non poſſe à Capitulo repræſentativo Capituli generalis, imò neque ab ipſo generali Capitulo; quia inquit, cùm editæ fuerint authoritate Apoſtolicâ, facta illa ſunt facta Papæ, & inferior non poteſt tollere facta ſuperioris. Et propius ad rem noſtram declarationes, ſeu interpretationes factas ab eo, qui habet authoritatem à Principe, habere vim conſtitutionis generalis, tradit gloſſ. communiter approbata in *l. 1. in ver. Juſque in fin. C. De legib.* per tex. qui maximè congruit Cardinalibus in *l. Non ambigitur, ff. eod.* in *l. 1. ff. A quib. appell. non liceat,* in *§. Lex eſt, inſt. de jur. nat.* Item in *l. Formam, ff. De offic. Præf. Præt.*

10 Secundò Sixtus V. dat facultatem Congregationi Concilium interpretandi, adjectis verbis: Nobis tamen conſultis. At hujuſmodi verba ſupervacanea eſſent, ſi Congregationis interpretatio non haberet legis authoritatem: neque enim eſt opus, ut cùm magiſtri, aut judices interpretantur canones, aut leges ante interpretationem conſulant Principem, *l. Unica, C. De profeſſ. qui in Urb. Conſtant. lib. 12. l. Non poſſunt, ff. De legib.* gloſſ. *in cap. 1. in ver. Interpretatum, de poſtul. Prel.* Innoc. *in cap. Cum ſpecialis, de appell.* Sylveſt. *in ver. Opinio, num. 2. verſ. Quis judex poteſt interpretari.* Et de Tridentina Synodo cautum eſt expreſsè in *cap. 2. ſeſſ. 25. De reform.* ibi: ab iiſdem Univerſitatibus Canones, & decreta hujus ſanctæ Synodi integrè recipiantur; ad eorumque normam Magiſtri, Doctores, & alii in eiſdem Univerſitatibus, ea quæ Catholicæ fidei ſunt, doceant, & interpretentur, ſeque ad hoc inſtitutum initio cujuslibet anni ſolemni
11 juramento obſtringant. Dicendum eſt igitur idcircò Pontificem voluiſſe prius ſe conſuli à Congregatione, ut illius declarationes majorem acciperent roboris firmitatem ex Pontificia conſultatione, & facerent jus quoad omnes, ad quod eſt tex notab. in *cap. Ex multa, de voto,* ibi: In conſultatione noſtra jus editur: & notat gloſſa in *c. Ex tua, in ver. Conſultationem, de fil. Presb.* & gloſſ. fin. *in c. Conſultationi, de temp. ordin.* Cardin. *in Clem. ultim. in 2. opp. de præbend.* Abb. *in c. Venerabilis, in 2. col. de judic.* Felin. in *c. 1, num. 17. verſ. Et per iſtam declarationem, ſuprà eod.* Propterea enim cùm dubia emergunt in audientia Papæ, referendum eſt ad ipſum Apoſtolicum, ut inquit Bald. *in l. Cùm de novo, in fin. C. De legib.*

Tertiò, conſtitutio eadem agit primò de authoritate interpretandi dubia, quæ pertinent ad fidei dogmata, & hanc Pontifex ſibi reſervat. Deinde agit de authoritate interpretandi dubia, quæ ſpectant ad morum reformationem, diſciplinam ac moderationem, & Eccleſiaſtica judicia. Et hanc ſacræ Congregationi impartitur: ſed authoritas interpretandi, quam in primo caſu Papa ſibi reſervat, eſt Apoſtolica, & facit jus quoad omnes, *c. 1. De juram. calum. c. Sunt quidam, 25. quæſt. 1.* Sylveſt. *in ver. Interpretatio, num. 2.*

num. 2. Ergo & authoritas interpretandi, quam in ſecundo caſu tribuit Congregationi *c. Majores,* ibi: tota authoritas intelligenda eſt de adultis, ne ad alios prima, & ad alios ſecunda clauſula referatur, *de Baptiſ.* ubi Ant. de Butr. *nu. 7.* notat clauſulam in dubio individuè prolatam cenſeri ne diverſo jure cenſeatur. Et idem Butr. in *c. Per venerabilem, in princ. in 6. not. Qui fil. ſint legit.* ubi ex eo textu ſimiliter notat eamdem vim non poſſe cenſeri jure diverſo, etiamſi conſideretur prout applicatur ad diverſos reſpectus. Et confirmatur, quia exceptio Apoſtolicæ authoritatis interpretandi dubia ad fidem pertinentia, quam Papa ſibi reſervat, declarat regulam ſecundæ authoritatis interpretandi dubia ad reformationem ſpectantia, quam tribuit Congregationi, eſſe ſimiliter intelligendam de authoritate Apoſtolica. Nam, ut inquit Bald. *conſ. 407. nu. 2. verſ. Secundò quæritur, lib. 5.* de natura exceptionis eſt ut eximat ſe à genere, & declaret prædicata generis eſſe debere ejuſdem qualitatis cum exceptione; aliàs exceptio non eſſet de regula, contra textum in *l. Nam quod liquidè, §. fin. ff. De pen. leg.* & eſſet deriſoria, ut dixit Paul. de Caſtr. *conſ. 79. nu. 3. lib. 1.*

Quartò in declarationibus à Xiſto V. ut ſupra editis ſtatuitur, ut quæ pertinent ad reformationem, a Congregatione pro juſtitia, & æquitate
12 decernantur. Verbum autem *decernere* neceſſitatem inducit, *c. Inter cætera, & c. Dilecti, in fin.* ubi notatur, *de præben. c. Decernimus,* ubi Felin. *de judic.* glo. & Cardinalis *in Clem. Eos, de Regul.* Et quamvis in ſtrictiori ſignificatione referatur ad novæ legis editionem, tamen ſe compatitur etiam cum verbo *declarare*, & in ſui latitudine aptum eſt importare etiam legis jam editæ declarationem, textus eſt in *c. Conſtitutionem,* ibi, Declarantes decernimus, *de ſent. excomm. in 6.* & in *c. 1.* & ibi Gem. *in 2. not. de Cler. ægrot. eod. lib.* Et propterea Sacræ Congregationis reſolutiones, etiam decreta aliquando appellari conſueverunt. Et eodem ſpectat, quod in prædicta Conſtitutione legitur, ut quæ Congregatio ipſa per ſe poterit, ex Charitatis, & Juſtitiæ norma expediat, majora ad Pontificem referat.

Quintò, ſub eadem oratione, & verborum ſtructura tam in eadem Sixti Conſtitutione, quam in aliis litteris Apoſtolicis eadem Congregatio paſſim dicitur aſſumpta, ſeu præfecta decretis Tridentini Concilii interpretandis & exequendis. Sed authoritas exequendi inducit quoad omnes parendi neceſſitatem, ut patet in Conſtitutione Pii IV. in princ. relata, in qua pro Concilii executione tribuitur Congregationi ampliſſima authoritas procedendi pœnis, & cenſuris Eccleſiaſticis etiam uſque ad officiorum privationem. Ergo & authoritas interpretandi per regulam *l. Iam hoc jure, §. fin. ff. De vulg. & pupill.* & *l. fin. Cod. De ſent.* de qua per Dec. in *c. Nerit, numer. 56. ſuprà, de judic.* Veritas enim orationis de pluribus loquens regulata ab eodem verbo operatur, ut æqualis ſit determinatio quo ad omnes, *l. Hæreditatem, & l. Quamvis. C. De impuber. & aliis ſubſtit.* Bald. in *l. In teſtamento, C. De inoffic. teſt.* quod pluribus exemplis confirmat Fioran. à S. Petro *conſ. 14. numer. 9. & ſeq. per totum.* Et cum utrumque jus interpretandi, & exequendi manaverit ab eodem fonte Apoſtolicæ poteſtatis, ſuccedit dictum Bald. relatum à Felin. in *c. Translato, num. 6. ſuprà eod.* Quod propter ſimultaneam originem ſpecies diviſæ in unam naturam annectuntur. Et quæ procedunt à pari potentia & virtute ſunt unius effectus. *l. 1. §. Non eſſe, ff. Ne quid in loco pub.* Petr. Brixien. *in Repert. in ver. Effectus.*

Sextò facultates quæ in eadem Sixti Conſtitutione, & in declarationibus poſtea editis conceduntur Sacræ Congregationi, omnes inducunt neceſſitatem, veluti præcipiendi, ut Provincialia Concilia ex omnibus mundi partibus ad eam referantur: illaque recognoſcendi, & emendandi, atque in uſum indicendi una cum Synodis diœceſanis: Item promovendi reformationem Cleri, & Populi, nedum in Urbe & ſtatu Eccleſiaſtico, ſed etiam in univerſo Chriſtiano orbe; atque alia quæ ibi recenſentur. Ergo idem dicendum de interpretandi facultate. Uniformis enim debet eſſe cujuslibet authoritatis intellectus, ut inquit glo. in *c. Majores, in princ. in ver. Tota authoritas, de Baptiſ.*

Septimò, ex litteris in forma Brevis Gregorii XIV. quarum initio meminimus, Sacra Congregatio authoritatem habet ſcribendi nomine Papæ; ergo ambigendum non eſt quin ejus reſcripta cenſeantur Papalia, & Apoſtolica, ut conſtat ex d. *c. Cum aliquibus, in 2. reſponſ. de reſcript. in 6.* & *c. Hi qui, de præben. eod. lib.*

13 Octavò, Cardinalium authoritatem in dubiis, & cauſis decidendis cenſeri Apoſtolicam, & tam ex veteri, quam ex novo teſtamento cauſam trahere apertè probat textus valde ſingularis, in *c. Per venerabilem, §. Rationibus, qui fil. ſint legit.* ubi Innocentius III. exponens verba illa Deuteronomii: Si difficile, & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem, & ſanguinem: cauſam, & cauſam; lepram, & lepram, & judicium inter portas tuas videris variari, venies ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore, qui judicabunt tibi judicii veritatem, & facies quæcumque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, ſequeriſque eorum ſententiam: ſic ait. Sunt autem ſacerdotes Levitici generis fratres noſtri, qui nobis jure Levitico in executione ſacerdotalis officii coadjutores exiſtunt. Quæ quidem verba de Cardinalibus eſſe intelligenda tradunt ibi Jo. Andr. *col. 5. in ver. Fratres noſtri,* Anchar. *num. 18.* & Abb. *nu. 19.* Specul. *in tit. De legato, §. Sequitur, num. 2.* Et hanc authoritatem non de Epiſcopis, ſed de Cardinalibus intelligendam eſſe clarè conſtat ex Epiſtola decretali Eugenii IV. ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, quæ incipit, *Non mediocri,* data Florentiæ, ubi Eugenius præſidebat in Concilio Florentino. Anno ſui Pont. 8. *in verſ. Imo,* ut inquit, Innocentius III. In quem ſenſum etiam accipitur à Sixto V. in Conſtitutione, quæ incipit, *Poſtquam verus,* edita 3. Non. Decembris 1586. *verſ. Ut inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſam & cauſam,* &c. ubi propterea, inquit, Cardinalium verba, & reſponſa pro oraculis; monita, & præcepta ab Univerſis Chriſtianis regulas ac normam rectè vivendi, rectèque ſentiendi exiſtimari. Quinimò ex eo tex. *in ver. Angelus* colligit Goffr. Cardinales participare in plenitu-

dine

dine poteſtatis. Et cum eo tranſit ibi Jo. Andr.
col. 7. in eod. ver. Angelos. Quod citra controver-
ſiam conſ[illegible] ſibi locum in Cardinalibus à Sum-
mo Pontifice decidendi authoritatem habenti-
bus, quemadmodum habent Cardinales Sac.
Congregationis Concilii; tunc enim propriè ve-
rificantur ſimultanea illa verba Deuteronomii;
Ipſi, id eſt Summus Pontifex, & ejus fratres Car-
dinales, ſeu Cardinales ab ipſo authoritatem
habentes judicabunt tibi judicii veritatem. Eo-
rum autem deciſioni neceſſario parendum eſſe
apertè oſtendunt ſubſequentia verba: *Et facies
quæcumque dixerint, ſequerisque eorum ſen-
tentiam,* &c. Hinc Cardinalis Paleot. *de Sacri
Conſiſtorii Conſultat. par. 5. qu. 40.* dixit Congrega-
tiones Cardinalium, quas Summi Pontifices, &
præſertim Sixtus V. ad cauſarum difficultates ip-
ſius authoritate cognoſcendas, & definiendas in-
ſtituerunt, eſſe tanquam ſibulas Conſiſtorii ab eo
veluti fonte promanantes. Et quemadmodum
ſol non ſolum ipſe lucet, verum etiam ſtellis lu-
men impertitur, quo & cœlum ornant, & illu-
minant orbem univerſum; ſic ſummum Pontifi-
cem, non ſuis decretis modo Eccleſiam per ſe-
ipſum docere, & moderari, verum etiam ita Car-
dinales ſua tum authoritate fulcire, tum poteſta-
te augere, ut ſociatis laboribus facile omnes dif-
ficultatum nodos diſſolvant.
14 Nono declaratio legis ab eo facta, qui à Prin-
cipe, ſeu legis conditore jus habet legem inter-
pretandi, eſſentialiter non differt à lege decla-
rata *l. Hominis, & ver. §. Verbum ex legibus, ff. De
verbor. ſignif. l. Qui teſtamento, §. Mulier, in ver. Argu-
mento, ff. De teſtam.* Abb. *conſ. 75. n. 6. verſ. Nam mens
15 legis, lib. 1.* Ergo eamdem authoritatem, & obli-
gandi vim habet quam ipſa lex. Nam qui decla-
rat, novum jus non inducit, ſed tantum detegit,
quod prius latebat. *l. Hæredes palam, §. Quod vero,
& §. Sed etſi notam, ff. De teſtam.* ubi Ulpianus
ait: Quod vero quis obſcurius in teſtamento vel
nuncupat, vel ſcribit, an poſt ſolemnia expla-
nari poſſit quæritur? ut puta Stichum legave-
rat, cum plures haberet; nec declaravit de
quo ſenſerat: Titio legavit, cum multos Titios
amicos haberet, &c. poterit ne poſtea declarare
de quo ſenſerit? Et puto poſſe; nihil enim nunc
dat, ſed datum ſignificat. Atque ita ibi eſſe caſum
adſtipulatur Bellam. *deciſ. 746. col. 2. verſ. Ideo talis
dicitur propriè declaratio.* Idem probatur in proœ-
mio Sexti ibi: Nunc antiquorum declaratione,
nunc vero novorum editione jurium. In Clem.
*Exivi, verſ. Horum autem, de verbor. ſignifi-
cat.* & in Clem. *fin.* ibi, ipſam declarare, ac
quædam adjicere *de jurejur.* Et per hæc jura ita
ſcripſerunt. Gemin. *conſ. 72. n. 1.* quem refert,
& ſequitur Philipp. Prob. qui in hanc rem plura
cumulat ad Joan. Monach. in *c. 1. de pri-
vil. lib. 6.* Anchar. *conſ. 65. numer. 3.* &
Fulgoſ. *conſ. 147. in fin. verſ. Ad ſecun-
dum.*
Quod ſatis confirmant duæ ſimilitudines, qui-
bus inter alias utuntur Juriſconſulti in expri-
menda declarationis natura. Altera ducta eſt à
nucleo, qui tener in nuce clauditur, eaque con-
fracta enucleatur: unde illud Plauti: Qui ex nu-
ce nucleum eſſe vult, frangat nucem. Enucleare
igitur eſt quaſi nucleum alicujus rei eruere, &
quia lex cum explicatur, ejus perplexitas, &
dubietas inſtar nucis frangitur, enucleari dici-
tur. Ideoque gl. *in rubr. digeſtorum in ver. Enuclea-
ti,* explicat id eſſe per ſimilitudinem dictum à
nuce & nucleo. Et Alber. *in Diction. Enucleare,* in-
quit, vetus jus, id eſt extra nuclei obſcuritatem
ponere. Altera ducitur à ſpica, & granis, qua uti-
tur Raphael Fulgoſ. *conſ. 157. in fin. verſ. Ad ſe-
cundum,* dicens eum qui declarat nihil de novo
referre, ſed jam relatum ſignificare: exemplo e-
jus qui excutit grana ex ſpicis, quia non dicitur
novam ſpeciem facere, ſed eam, quæ erat, decla-
rare *l. Adeo, §. Cum quis, ff. De acquir. rer. dom.* ubi
Cajus: cum grana quæ ſpicis continentur perfe-
ctam habeant ſuam ſpeciem; qui excutit ſpicas,
non novam ſpeciem facit, ſed eam quæ eſt dete-
git. Eodem exemplo utitur Ægid. Bellam d. *de-
ciſ. 796. col. 2.* & Vitalin. *in Clem. unic. 1. §. Nos ita-
que n. 22. de jurejur.* Quemadmodum igitur cum
nucleus ex nuce, & grana ex ſpicis eruuntur ſpe-
ciem non mutant, ſed ſunt idem nucleus, & ea-
dem grana; ita & declaratio cum ex viſceribus
legis educitur, nihil eſt aliud quam ipſa lex. Id-
16 que apertè docuit Bald. in *c. 1. n. 52. ſupra eod.* al-
legans ad hoc gloſſ. ord. quam dicit non eſſe ali-
bi in *l. Qui teſtamento, §. Mulier, ff. De te-
ſtam.*
Quibus etiam conſonat quod Sacræ Congre-
gationis reſcripta appellari conſueverint de-
clarationes, reſolutiones, deciſiones, interpreta-
tiones, reſponſa; his enim reſcribendi modis uti
ſolet, nempè declaravit, reſpondit, cenſuit,
&c.
17 Declarare autem nihil eſt aliud, quam aperi-
re, ſeu manifeſtare ſuper aliqua lege, ſeu Conſti-
tutione intellectum, ſive ſenſum, quem habuit
Princeps tempore editionis legis, quando ſcili-
cet lex eſt obſcura, vel erratur in ejus intellectu,
ut apud Paul. de Caſtr. poſt *conſ. 339. in alleg. ad
conſ. 340. col. 1. verſ. Non obſtantibus prædictis, lib. 1.*
Unde & Oldrad. *conſ. 318. in fin. verſ. Ad articulos,*
dicit effectum declarationis eſſe, verbum obſcu-
rum clarius explicare, quod colligitur ex hac
decretali, ex *c. 1. de libell. oblat.* & *Clem. 1. §. 2. de
Summ. Trinit. & fid. Cath.*
18 Similiter reſolvere nihil aliud eſt quam mo-
dum ambiguitatis explicare, ſeu enodare, *c. Inter
alia, de ſent. excomm. l. fin. C. De leg.* unde legis obſ-
curitas appellatur nodoſa, id eſt involuta *in pro-
œm. Clem.*
Item decidere cum propriè idem ſit quod ab-
ſcindere, ſeu ſuccidere per tranſlationem ſigni-
ficat rem dubiam dirimere; nam cum lex decla-
ratur, quaſi certum à dubio ſecernitur, & obſcu-
rum ſuccíditur. Ac propterea in eod. proœm.
Clem. legis declaratio appellatur deciſio lucida
ſuæ nodoſæ ambiguitatis. Et mox ſubnectitur:
Neceſſaria eſt ſuperioris authoritas, ut tollat
ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, &
obſcura ſuccidat. Et in *c. unic. de bigam. in 6.* legi-
tur, altercationis antiquæ dubium præſentis de-
clarationis oraculo decidentes.
19 Item interpretatio ut diffinit Bald. *ſupra in
proœm. n. 35.* eſt ſermonum difficilium, vel per-
plexorum expoſitio, vel ſecundum Sylveſt. *in
ver. Interpretatio in princip.* eſt unius verbi per ali-
ud, vel unius ſententiæ per aliam declaratio;
Propriè tamen loquendo cum exponimus illud,
quod verbis legis comprehenditur, legem non
in-

interpretamur, ſed declaramus, ut notat Bart. *in
l. Gallus, §. Etiamſi, nu. 1. ff. De liber. & Poſthum.* Un-
de, ut Bald. inquit in *conſ. 211. in princ. & verſ. E.
eſt vulgaris doctrina, lib. 5.* Ea, quæ veniunt per mo-
dum declarationis, verè & propriè ineſſe dicun-
tur. Qui enim explicat, nil novi facit, ſed diſcoo-
perit. Ea vero, quæ veniunt per modum ſupple-
tionis, per interpretationem inſunt, non verè, &
propriè, & in *c. 1. n. 52. ſup. eod.* dixit, interpreta-
tionem ſtatuti eſſe ſtatutum, ſi ſit intrinſeca, &
ſubſtantialis & inſeparabilis à ſtatuto. Hæc enim
eſt mera declaratio, ſecus ſi ſit argumentalis, vel
extrinſeca, quæ dicitur interpretatio, vel potius
correctio, ſeu enodificatio, juxta textum in *l. 1.
§. Quæ operas,* junctâ gloſ. *in ver. Interpretatione, ff.
Ad Tertull.* & not. gloſ. 2 *in l. 1. ff. De orig. jur.* Paul.
de Caſtro *conſ. 338. nu.* & *conſ. 340. n. 1. lib. 1.* Ver-
bo autem *Reſpondit* utebantur prudentes, qui
conſultationibus reſpondebant, ut habetur in *c.
Reſponſa prudentum, 2. diſt.* & in *§. Reſponſa, inſtit. de
jur. nat.* Ideoque juriſconſultus in *l. fin. ff. De author.
tutor.* Reſponſum, inquit habes, ſcis, quid agere
debes.
20 Verbo itidem *cenſuit,* olim utebatur Senatus,
cùm de re aliqua ſententiam dicebat, *ut l. Senatus,
ff. de contrahen. empt.* & *l. cenſeri, ff. De donat. cau.
mor.* cum Concord. Hoc autem verbo frequen-
tius utitur S. Congr. & quidè congruè, cùm Car-
dinales authoritatem habeant Senatorum, ut in-
quit Innoc. *in c. Cum te, de re judic. ſubn. 1. per tex.
in c. Eccleſia, 16. q. 1.* & Specul. in *tit. De legato, §.
Sequitur, n. 1. in fin. per c. Conſtantinus, 96 diſt.*
Ex quibus reſcribendi formulis cum ſimiliter
ſatis liqueat Sac. Congregationis declarationes
editas Apoſtolicâ authoritate nihil aliud eſſe eſ-
ſentialiter, quam decreta ipſa Concilij ex ſe ob-
ſcura ac dubia, ſeu, ut ait Vitalin. *in eod. proœm.
Clem. §. Nunc igitur, nu. 32.* malè ab aliquibus in-
tellecta, explicatione dilucidata & clarificata:
21 hinc neceſſariò ſequitur ut obligandi vim ha-
beant perinde ac decreta ipſa declarata, quod
expreſſè aſſeruit Paul. de Caſtr. *conſ. 339. col. pen.
n. 5. verſ. 5. Quæritur, lib. 1.* ubi ait vim omnè, quæ
ineſt diſpoſitioni declaratæ, cenſeri etiam ineſſe
illius declarationi. Et ante eum Oldrad. *ad conſ.
263. n. 5. & ſeq. verſ. Et advertendum eſt.* Subdens
declarationem eſſe dependentem, implicitam,
22 & conſequentè ad declaratum. Explorati autem
juris eſt decreta Apoſtolica & Conciliaria gene-
raliter omnes obſtringere in utroq; foro, etiam
ſub reatu mortalis peccati, *c. De his, il primo, in fin.
50. diſt. c. Quia, 64. diſt. c. Nulli fas eſt,* ubi hoc tenet
Hugo; *19. diſt. c. Si quis omnem, 19. q. 7. c. Violato-
res, 25. q. 1. cap. 1. 2 5. ubi ſ.* Archid. *in c. Deteſt. inda,
n. 4. de conceſſ. præb. in 6.* quem refert, & ſequitur
ibi Gemin. *in princ. verſ.* An ſcienter faciens con-
tra præceptum, vel prohibitionem Canonis pec-
cet mortaliter. Felin. *ſup. in c. 1. n. 11.* gloſ. & DD.
in c. Nam concupiſcentiam, ſupra eod. & *in rubr. de
obſerv. jejun.* Et de Trid. Concilio ſatis conſtat
ex Conſtitutione Pij V. quam initio retulimus:
& ex alia ejuſdem, quæ incipit: *In principio Apo-
ſtolorum.* Et quamvis conſtitutio ut obliget ſub
mortali debeat præcipere, aut prohibere, ut ad-
vertunt Authores proximè citati, Declarationes
autem nihil præcipiant, aut prohibeant, ſed tan-
tùm ſignificent quid agi oporteat, ut dictum eſt:
tamen ſatis eſt ut præcipiant, aut vetent decreta
23 ipſa Concilij, cui declarationes ipſæ inſunt; nam
qualitates omnes legis declaratæ cenſentur in-
eſſe illius declarationi, textus eſt in *l. Nihil,* &
ibi Bart. in *princ. ff. De conjungen. cum emancip. li-
ber.* & in *Auth. de filijs ante dotalia inſtrumenta na-
tu, ad fin.* Roman. *conſ. 93. num. 4. verſ. Quia in le-
ge nova.* Paul. de Caſtr. *d. conſ. 339. col. fin. num. 5.
verſ. Quintò quæritur, lib. 1.* Et obligatio ad cul-
pam & pœnam oritur ex lege declarata, non ex
declarante, ut declarat Vitalin. in *Clem. unica, n.
7. de immun. Eccleſ.* Et probatur in *l. Aſſe toto,* ubi
id notat Bart. in *Summ. ff. De hered. inſtit.*
Quod clariùs patebit ſi recenſeantur aliquot
exempla declarationum Sac. Congreg. ad rem
pertinentium.
24 Primò igitur cùm decreto Concilij *can. 4 ſeſſ.
7. de Bapt.* diffinitum ſit, ut ſi quis dixerit bapti-
ſmum, qui etiam ab hæreticis datur In nomine
Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, cum intentione
faciendi quod facit Eccleſia, non eſſe verũ bapti-
ſmum, anathema ſit: magnoperè hæſitatum eſt
de baptiſmo Calviniſtarum; nam cùm hi nullam
vim, efficaciam ac virtutem tribuant baptiſmo:
videbatur illis deeſſe intentio, ſaltem univerſalis
faciendi quod facit Eccleſia. Et tamen complu-
ribus Theologis conſultis, & articulo pro rei
gravitate maturè diſcuſſo S. Congregatio Conci-
lij authoritate ſibi tributâ cenſuit baptizatos à
Calviniſtis verè baptizatos eſſe, ut iterum bapti-
zandi non ſint etiam ſub conditione, ſi non ſint
baptizati. Concilium ergo etſi generaliter dicat
baptiſmum hæreticorum eſſe verum baptiſmum
ſi habeant intentionem faciendi quod facit Ec-
cleſia, tamen non aperit qualis eſſe debeat hujuſ-
modi intentio, & an in hæreticis Calviniſtis ea-
dē intentio concurrat, necne, ſed S. Congr. ita
declaravit. Quis ergo baptiſmum à Calviniſtis,
qui quamvis haberet notitiam declarationis à
Congregatione ut ſuprà editæ, tamen faceret ſe
iterum baptizari, auderet excuſare à mortali
culpa & ſacrilegio, de quo in *c. Qui bis, & c. Eos,
de conſecr. diſt. 4.* & *c. 2. de Apoſt. & reiter. baptiſ.*
25 Simili modo ad decretum *c. 1. ſeſſ. 24. de refor.
matrim.* S. Congregatio declaravit validum eſſe
matrimonium contractum coram Parocho etiã
invito, & per vim adhibito, quanquam nihil eo-
rum, quæ agebantur, vidit & intellexit, ſi affecta-
vit non intelligere: ut in Parocho, qui ſibi aures
obturaverat; etiamſi ex alia cauſa vocatus, ad-
hibitus tamen ad illum actum: Item coram Pa-
rocho tam viri, quàm mulieris, etiam in aliena
Parochia; imò etſi Epiſcopus illi matrimonium
26 interdixerit. Item coram Parocho etiam mino-
ribus tantùm Ordinibus initiato. Fingamus nunc
pœnitentem contraxiſſe matrimonium cum
muliere aliquo ex prædictis modis, & poſtea
quaſi non ſervaverit formam Concilij, de facto
aliam duxiſſe, quis Sacerdos auderet eum ſacra-
mentaliter abſolvere, ſi ille poſthabitâ legitimâ
uxore, adhuc vellet commiſceri adulteræ? Et ta-
men Concilium hoc expreſsè non aperuit, ſed
tantùm ita interpretata eſt Sacra Congr. Quo lo-
co illud eſt notatu dignum, quod Navar. quam-
vis *conſ. 9. de clandeſt. deſp.* optimis rationibus ſen-
tiret validum eſſe matrimonium contractum
coram Parocho non Sacerdote, non obſtantibus
verbis *d. c. 1.* vel alio Sacerdote: tamen quia au-
divit, licet falsò, S. Congregationem inclinaſſe
in

in contrariam partem; conſ. ſeq profeſſus eſt ſe non audere recedere à ſententia, in quam per errorem credidit S. Congregationem inclinâſſe.

27 Rurſus etſi de jure communi Epiſcopus poſſit accipere procurationem etiam cùm viſitat Eccleſias, & loca pia ſuæ civitatis, *c. Venerabili*, ubi gloſ. *in ver. Cenomanenſi, de cenſ.* tamen Sacra Congregatio reſolvit, Epiſcopo id non licere poſt decretum *cap. 3. ſeſſ.* 24 licet verbis Concilij non adeò clarè id exprimatur. Eos verò, qui in caſu prædicto, aut in *alijs* non permiſſis procurationem exigere præſumpſerunt; non modò S. Congregatio acriter corripuit, atq; ad reſtitutionem ejus, quod indebitè acceperunt, coëgit; ſed ſanctiſſimus aliquando etiam dupli pœnâ mulctavit juxta tex. in *c. Quia plerique, de immun. Eccleſ.* Ad quam quidem reſtitutionem adacti ſunt etiam Epiſcopi, qui contra declarationem S. Congregat. prætextu conſuetudinis mulctas pecuniarias ſibi, aut ſuis officialibus applicârunt, & tamen ea conſuetudo nullibi reperitur expreſſè ſublata à Conc.

28 Ad hæc quamvis *ſeſſ. 14. de Sacram. Pœnit. c. 7. de caſ. reſerv.* diffinitum ſit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis; atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſint: tamen Epiſcopus Valentin. petijt declarari, utrum pœnitentes in articulo mortis conſtitutos poſſit in caſibus reſervatis abſolvere quilibet Sacerdos, etiam excommunicatus, & denuntiatus, ut tenuit Navar. *de regul. Confeſſariorum, c. 27. num. 272. verſ. Quia per eadem verba, fol.* 551.

Congregatio Generalis, Moron. Alciat. Senon. M. Alt. Alban. S. Sixt. cenſuit, non poſſe. Quia communis opinio videtur illa, quòd tales excommunicati non poſſint, etiam in caſu neceſſitatis, Magiſt. Sent. *in 4. diſt.* 19. S. Th. in *3. p. q. 1. art. 2. q. 2. ad 3.* Durand. in *4. diſt. 19. q. 1. ar. 3.* Turrecr. in *c. 1. n. 3. de Pœnit. diſt. 6.* S. Ant. in *3. p. tit. 14. c. 19. §. Quintadecima conditio.* Bacchon. *in 4. diſt. 15. q. 2. ar. 2.* Scot. *in 4. diſt. 19. q. unic. a. 4.* Riccard. *in 4. diſt. 18. a. 9. q. 3.* Alex. de Ales in *4. p. q. 20. memb. 8. a. 2.* Navar. in *Manuali, c. 26. n. 26.* Facit *c. Audivimus, 24. q. 1.* Abb. *in c. Cum clericis de Ordin. ab Epiſcopo, qui ren.* Decius *in l. more, ff. de juriſd. omnium judic.* Licet contra teneant Palud. Sylveſt. & Sot. Nec obſtat *c. 7. de Caſ. reſerv.* quia debet intelligi de omnibus Sacerdotibus in unitate Eccleſiæ viventibus, referendumque ad eos Sacerdotes, de quibus *eod. c. 7. in 1. & 2. par.* agitur, qui habent vel Ordinariam, vel delegatam poteſtatem. De hac quæſtione ſcripſi latiſſimè *in c. Non eſt vobis, infra de ſponſal.*

29 Demum ut alia omittamus, cùm Sac. Congregatio declaraverit ex Bulla Cœnæ ſublatam eſſe facultatem Epiſcopis tributam decreto Concilij *c. 6. ſeſſ.* 24. & ſimiliter ex Bulla Pij V. ademptam
30 eſſe facultatem Epiſcopis competentem in vim *d. c. 6.* abſolvendi Moniales ſecretò delinquentes in materia clauſuræ; nemo affirmaret lethali culpâ vacare Epiſcopos, qui ab hæreſi occulta, & ab alijs caſibus occultis per eaſdem Bullas Sedi A-
31 poſtolicæ reſervatis, auderent abſolvere. Quinimò nec excuſandi eſſent à cenſuris latis in eadẽ Bulla Cœnæ Domini contra uſurpantes juriſdictiones ac jura ad Sedem Apoſtolicam pertinentia, ut in his & ſimilibus caſibus multoties datæ
32 ſunt litteræ ad Epiſcopos. Et in ſpecie cùm quidam Epiſcopus cum ſibi ſubdito vero bigamo diſpenſâſſet ſuper bigamia, eique primam tonſuram, & beneficium ſimplex contuliſſet contra ſententiam Sac. Congregationis, quæ declaravit Epiſcopo hanc facultatem non competere, quamvis Congregatio niteretur eum excuſare; tum quia pœna ſuſpenſionis à jure impoſita non videtur latæ ſententiæ, ſed ferendæ; tum quia ſuper hoc articulo inter primarios DD. maximè diſſidetur: tamen Sixtus V. in Conſiſtorio reſpondit ſignificãdum Epiſcopo ipſum eſſe ſuſpenſum à collatione Ordinum: Item promotum incidiſſe in pœnas juxta declarationem Congregationis, licet adjecerit ſe benignè acturum cum utroque ubi abſolutionem, & diſpenſationem peterent.

Quòd ſi dicas, in ſupradictis caſibus, & alijs conſimilibus obligationem non oriri ex eo, quod ita Sacra Congregatio declaraverit, ſed ex eo, quòd ita Concilium diſpoſuerit, fateor ita eſſe; quia declarationes intrinſecè inſunt Concilio, & obligatio ex Concilio ipſo proficiſcitur, ut latè oſtenſum eſt ſuprà; & poſt Abbatem declarat *hîc* Felin. *num.* 4. In hoc tamen conſiſtit differentia, quòd cùm poſt declarationem ſuper aliquo decreto editam, jus, quod ex eo decreto oritur, dicatur clarum; ejus ignorantia amplius allegari non poteſt: ſicut aliquando allegari potuiſſet ante ipſam declarationem.
33 Manifeſtum eſt enim ignorantiam juris dubij, ac difficilis intellectus in aliquibus caſibus excuſare, quemadmodum docent Innoc. *in c. Per tuas, n. 2. col. 2. de Simon.* Card. *in Clem. fin. in 4. qu. de reg.* Felin. *in c. 2. col. 7. de re judic.* & Navarr. *conſ. 7. de re-*
34 *gul.* Et propterea malè intelligens legem Canonicam non peccat mortaliter, niſi poſt declaratam ejus obſcuritatẽ. Fel. *in d. c. Per tuas, col. 2. n. 6. verſ. Quinta concluſio, de ſimon. poſt Innoc. ibi ad fin.* & Bald. *in l. Ab eo, in 3. col. C. Quomodo, & quando judex.*

35 Decimò & ultimò, his omnibus accedit uſus, & longiſſima obſervantia Summis Pontificibus ſcientibus & approbantibus. Nam & in eorum præſentia Congregationes Concilij multoties haberi conſueverunt, ut in ſpecie obſervatum fuit tempore Clementis VIII. Et alias quotieſcunque emergentia dubia nondum deciſa reſolvuntur, ad præſcriptum Conſtitutionis Sixti V. de omnibus conſuevit fieri relatio Papæ à Cardinali Præfecto, vel à Secretario Congregationis, ut ego ipſe diu obſervavi, licet id in declarationibus exprimi nec opus ſit, nec ſemper ſoleat.
36 Qui teſtari etiam poſſum, Sac. Congregationem frequenter inhibuiſſe Auditori Cameræ, ac Vicegerenti, & illis ſignificâſſe, ut ſuas moderarentur inhibitiones, ſeu monitoria, eoſque ſemper promptè paruiſſe, cùm Congregationis juriſdictio in materijs Conciliaribus ſit privativa quoad
37 omnes. Et Greg. XIII. dixit nunquam ſuæ intentionis fuiſſe committere Epiſcoporum Congregationi, ut de ijs, quæ ad interpretationem Concilij pertinerent, aut de ipſis Congregationis Concilij decretis cognoſceret. Illud autem ſe rectè meminiſſe ait Sanctitas Sua, commiſiſſe Congregationi Concilij ea omnia, quæ ad Concilium interpretandum pertinent, ut eſt adnotatum in libris publicis Sac. Cong. *tom. 10. fol.* 557.

38 In caſibus autem Rotalibus etſi aliquando ſignificatum fuerit Ponenti, ut partes remitteret

ad

ad Congregationem; illud tamen ferè ſemper obſervatum eſt, ut quoties incidit quæſtio ſuper intelligentia alicujus decreti Concilii ſi caſus ſit dubius, & aliàs à Congregatione non deciſus; Rota ipſa aut Congregationem conſulat, aut ſignificet partibus, ut ipſæmet adeant Congregationem, à qua ubi reſolutionem obtinuerint, redeunt poſtea cum ipſa ad Rotam pro cauſæ expe-
39 ditione. Imò idem Greg. *die 7. Junij* 1574. audita Congregatione juſſit ſignificari Cardinali Aquavivæ, ut quando in ſupplicationibus non exprimitur articulus certus juris, ſuper quo cognoſcendum eſt, ſed in genere, & confusè petitur commiſſio cauſæ, addatur ſemper hæc clauſula, Dummodo non agatur de interpretatione decretorum Concilii. Et *die* 14. *April.* 1581. dixit non eſſe tractandum in Rota ſuper reſolutionibus Congregationis.

40 Item quamvis in declaratione legis citatio partis non requiratur. Oldrad. *conſ. 293. in princ. c. Olim*, ubi id notat Innoc. *de ver. ſignif.* Paul. de Caſtr. *conſ. 338. n. 1. col. 2. verſ. Præterea*, tunc videtur pars citanda, tamen cum declarationes eduntur ad inſtantiam partis; S. Congregatio conſuevit audire quorum intereſt, & dare etiam litteras ad Epiſcopos, ut moneant partes ad jura ſua in Congregatione deducenda. Quod præcipuè obſervat cum dubia proponuntur in concreto, & decreta Concilii caſibus particularibus applicantur propter varias factorum circumſtantias, velut ſi quæſtio ſit, an tale jus patronatus ſit à Concilio ſublatum; an in tali examine per concurſum fuerit ſervata forma à Concilio præſcripta; an certa Eccleſia vel Hoſpitale poſſit ab Epiſcopo ſitari, & alia id genus. Porrò in ſimilibus caſibus tametſi agatur de declaratione, tamen requiri citationem partis ſatis colligitur ex his, quæ ſcripſit Bald. in *l. fin. n. 1. & ſeqq. C. De leg.* Alex. *conſ. 11. n. 1. & ſeqq. lib. 7.* Marian. Soc. *conſ. 12. col. 2.* per tex. in *l. Ejus qui delatorem ff. De jure fiſci*, & Philipp. Prob. ad Monach. in *c. 1. n. 8. De privil. in 6.* Ut autem decla-
41 rationes debitæ executioni demandentur, S. Congregatio non ſolum præcipere conſuevit, ſed etiam in contumaces, & refractarios animadvertere pœnis, & cenſuris Eccleſiaſticis. Et à Secretaria Brevium paſſim expediuntur litteræ Apoſtolicæ, & ab Auditore Cameræ Monitoria pro obſervatione declarationum à Congregatione editarum. Quas itidem Epiſcopi, & Sedis Apoſtolicæ Nuntii, quin & S. R. E. Cardinales, & de latere Legati ſuſcipiunt, & exequuntur. Imò cum olim Alphonſus proviſus de Canonicatu in Eccleſia Oxomen. qui ab Epiſcopo erat erectus pro Theologo, obtinuiſſet declarari à S. Congregatione, quod decretum, *c. 1. ſeſſ.* 5. non comprehendat præbendas ſedi Apoſtolicæ reſervatas, opponebatur apud auditores Regii Conſilii, quod de tali declaratione aut per Breve ſub annulo piſcatoris, aut per Bullas plumbeas conſtare deberet: ideoque Alphonſus adjit S. Congregationem pro remedio: Congregatio parva cenſuit referendum Sanctiſſimo ſi velit Nuntium curare, ut litteræ Card. S. Sixti mittantur executioni, prout in aliis, an velit concedere Breve, ut litteris illis fides præſtetur, *die. 23. Februarij* 1577. Sanctitas ſua dixit, quod ſcribantur litteræ ad Nuntium, ut teſtetur Regi, & cui opus

erit, quod decreta Congregationis Concilii ſolita ſunt ſignificari ſolis litteris; & ita hactenus executæ ſunt ſemper, nec opus eſſe Breve. Congregatio parva cenſuit poſt ver. Litteris, addenda eſſe hæc verba, ſcilicet Cardinalis S. Sixti.

42 Sed prædictis objicitur primò. Declarationes S. Congregationis non conſueverunt publicari; neque enim affiguntur ad valvas in locis publicis, ut moris eſt in conſtitutionibus Apoſtolicis, ſed ſimpliciter eduntur partibus quarum intereſt, ſigillo, & ſubſcriptione munitæ. Ergo non ligant, ut in Authent. *ut factæ novæ conſtit.* Nam leges inſtituuntur, cum promulgantur; firmantur cùm moribus utentium approbantur, *c. In iſtis. §. Leges, 4. diſt.* per quem textum Paul. & Matth. relati à Cardin. *in proœm. Clem. in verſ. Univerſitati, n.* 1. dicunt tria requiri ad eſſe legis, primò ut inſtituantur, ſecundò ut promulgentur, tertiò ut moribus utentium approbentur; ac ſi quid horum deficiat non eſſe legem, quamvis gloſſ. magna ibi poſt med. teneat publicationem eſſe ultimum actum perficientem legem per tex. in *l. Humanum. C. De leg.* idque verius eſſe affirmat Cardin. *ubi ſupra* & eſt ex mente Divi Thomæ. in *1. 2. quæſt. 90. art.* 4. relati à Navarr. *conſ. 1. verſ. Quinto dico, de conſtit.* Quod procedit etiam in conſtitutionibus Apoſtolicis, *c. 1.* ubi gloſſ. *in ver. Solemniter editur, de Poſtul. Prælat. c. Noverit*, ubi etiam gloſſ. in *ver. Infra duos menſes, de ſent. excomm.* gloſſ. & DD. in *c. 2.* Ubi in ſpecie Felin. *n. 7. ſup. eod.* Et de declarationibus S. Congregationis tradit Petrus de Ledeſma *in Summ. tom. 1. De Sacram. Pœnit. c. 13. difficult.* 7. Affirmans ob defectum publicationis eas non habere legis authoritatem.

43 Verum hæc objectio tollitur, quia ſolemnitas publicationis exigitur quidem in legis editione, idque ſervat etiam S. Congregatio in decretis, quæ per modum novæ legis ab ipſa eduntur, ut patet in decretis de Apoſtatis, & ejectis, de rebus regularium non alienandis, de celebratione Miſſar, & aliis hujuſmodi; At ſecus eſt in legis declaratione, ut tradunt hic communiter Canoniſtæ *in proœm. Clem.* quia cum legis declaratio non faciat novum jus, ſed tantum manifeſtet quod prius erat, ut latè oſtenſum eſt ſuprà n. 12. & ſeqq. & lex declarata ab initio promulgata fuerit, ſolemnitas publicationis ſemel adhibita in principali diſpoſitione, non eſt ulterius repetenda in illius declaratione. Ita declarat Bart. in *l. Heredes palam, §. Si quid, col. 1. verſ. Venio ad ſequentem gloſſam*, ubi etiam Imol. *col. 1. verſ. Quæro quot teſtibus*, Aret, *col. 1. in 2. not.* Bald. *in §. Sed ſi notam, in fin. verſ. Quartò, & ultimò nota*, & Ang. in *verſ. Ibi & etiam ff. De teſtam.* Bellam. *deciſ. 746. col. 2. verſ. Tertio fuſius probatur hoc.* Rebuff. *in pract. de non toll. jur. quæſt. in gloſſ. 3.* Rom *conſ. 482. n. 7. verſ. Et pro hoc*, quia videmus. Atque ita defectum publicationis non impedire quo minus declarationes S. Congregationis habeant legis authoritatem ex recentioribus tradit Rodriq. *de Regul. tom. 1. q. 11. art. 1. & 2.*

Quod procedit etiamſi lex declarata ſit prorſus obſcura, & dubia. Nam nihilominus in illius declaratione publicatio non requiritur ut clarè probatur d. *l. Heredes palam, §. Quod vero*, ubi diſpoſitio erat ambigua, ut niſi teſtetor

Q illam

illam declaraſſet, propter incertitudinem fuiſſet nulla, ut eſt text. in *l. Si ita fuerit legatum, ff. De reb. dub. & l. 3. §. Si dubitet, ff. de adim. leg.* at tamen in §. *Quæ vero*, deciditur illius declarationem fieri poſſe abſque ſolemnitatibus requiſitis, & ſatis eſſe, ut ſolemnia præceſſerint in diſpoſitione declarata; atque in hunc ſenſum, DD. communiter illum text. interpretantur. Ad idem eſt tex. apertus in *l. Aſſe toto, ff. De hæred. inſt.* ubi teſtator cavit, Quem hæredem Codicillis fecero, hæres eſto. Et ita perſona hæredis erat prorſus incerta. Et tamen quia in Codicillis Titium hæredem inſtituit, inſtitutio valet, licet Codicillis dari hæreditas non poſſit, ut ibi deciditur. Ergo ſolemnitas teſtamenti requiſita in inſtitutione hæredis non requiritur in illius declaratione.

Et ſane mirum eſt quoſdam ex Theologis affirmare declarationes S. Congregationis eſſe publicandas, cum decreta Concilii ſunt dubia, non autem cum ſunt clara, ut Salas *de leg. b. tract. 14. diſp. 21. qu. 97. ſect. 12. verſ. Quinto colligunt.* Imò enim oppoſitum potius dicendum fuiſſet; Nam ſemper declaratio proprie loquendo fit ſuper dubio d. §. *Sed ſi notam*, alias non diceretur propriè declaratio, ſed potius nova conſtitutio, vel correctio, ut explicat Paul. de Caſtr. *conſ. 22. n. 4. verſ. Non ſemper declaratio, lib. 1.* Petr. de Anchar. *conſ. 127. n. 4. verſ. Nec talis dicitur propriè declaratio.* Et idem Paul. de Caſtr. *conſ. 350. n. 1. lib. 1.* ubi ait declarationem tribus modis fieri. Primò modo propriè cum Papa, vel alius declarat illud quod eſt dubium in jure; & hæc eſt mera declaratio quæ non facit novum jus, ſed factum declarat. Secundò per modum correctionis ſuper eo quod certum eſt. Tertiò per modum modificationis, vel augmenti: & his duobus caſibus dicitur nova conſtitutio, non autem declaratio, quia ſupponitur res certa, & quæ certa ſunt declaratione non indigent, *l. Ille, aut ille, §. Cum in verbis, ff. De leg. 3.* cum concord. per eum alleg. Ergo ſolemnitas publicationis potius adhibenda eſt cum declaratio ſit ſuper lege clara, quæ dici poteſt nova lex, ſeu correctio legis antiquæ, quam cum ſit ſuper lege dubia, quæ verè, & propriè dicitur declaratio.

45 Hujus concluſionis intrinſeca ratio eſt, quia cum certum ſit leges futuris tantum dare formam negotiis, ut *hic & c. 2. ſup. eod. & l. Leges, C. De legib.* idcirco novæ conſtitutiones publicari debent, ut omnes intelligant ſe à tempore publicationis, vel poſt duos menſes teneri ad illarum obſervantiam, ut declarat gloſſ. in d. *c. 2. in ver. Ante Prohibitionem*, & Vital. *in proœm. Clem. verſ. Nunc igitur:* at hæc ratio ceſſat in propria conſtitutionis declaratione, quia non incipit obligare ex eo tempore quo fit, ſed trahitur etiam ad præterita, ut in Auth. *de ſil. ante dotal. inſtrum. nat. §. 1.* Et in *l. Aſſe toto, ff. De hæred. inſtit.* gloſſ. *fin. in proœm. in data Sexti libri.* Bald. in *l. Non dubium, in 2. col. C. De legib.* Felin. *hic n. 4.* ubi Dec. *n. 44.* dicit implicare contradictionem, & repugnantiam quamdam, ut ſit conſtitutio declaratoria, & non habeat locum in præteritis. Quinimò trahitur etiam ad negotia pendentia, Anchar. in *proœm. 6. n. 6*, Vital. in *d. §. Nunc igitur, n. 32. in proœm. Clem.* Et propterea cum Rota in cauſis in eo Tribunali pendentibus conſulit S. Congregationem ſuper aliquo articulo conciliari, poſtea conſuevit cauſam expedire juxta Congregationis declarationem. Ergo conſtitutio declaratoria non eget publicatione, quia cum extendatur ad præterita, & pendentia, fruſtra expectaretur lapſus duorum menſium à publicatione. Ita formaliter dicit Felin. *in d. c. 2. n. 8. in 6. limit. ſup. eod.* ſubdens ita ibi omnes ſentire: facit *c. Cum contingat, de off. de leg.*

46 Nec refragatur quod abſque publicatione, declarationum notitia haberi non poſſit, & iniquum videatur, ut ignorantes ad illarum obſervantiam teneantur, *l. ult. ff. De decret. ab ordin. faciend. l. Si ignorantes, ff. Locati.* Archid. in *c. Si Apoſtolica, in gl. Decernat, de præb. in 6.*

47 Siquidem reſpondetur primò conſtitutiones Apoſtolicas obligare ignorantes etiam ante illarum publicationem quoad obſervantiam, quia ligantur ſubditi etiam ignorantes, ut obſervent tempore ſcientiæ veræ, vel præſumptæ, non autem ad pœnam quaſi contemptores; non enim poſſunt dici contemptores veri, vel præſumpti ante publicationem debite factam. Ita reſpondet ad litteram Vital. *in proœm. Clem. §. Nunc igitur, paulò ante, n. 21. verſ. Et ideò quia talis obſtrictio:* & eſt ex mente Bald. in *c. 1. n. 17. ſupra eod.* Ubi ait conſtitutionem eſſe arctativam ignorantiæ, ſaltem propter naturalem juſtitiam, & poſſe arctare actum, ſed non agentem, quia parcitur ignoranti in pœnis.

48 Reſpondetur ſecundo, legem declaratam fuiſſe intelligendam juxta declarationem habentis authoritatem eam declarandi, etiam antequam declaratio emanaſſet. Ita tradit gloſſ. in *c. Sicut nobis, in ver. Reſpondemus, de verb. ſignif.* & eſt textus ſingularis in Authen. *de raptor. mulier. quæ raptor. n. in fin.* ibi: tanquam ſi lex noſtra ab initio cum tali interpretatione promulgata fuiſſet: quem textum ad hoc propoſitum dicit meliorem de jure Felin. *hic n. 4. in 2. fall.* Unde cum decreta Concilii etiam circumſcriptis Congregationis declarationibus eſſent à principio intelligenda, & obſervanda ad eum modum, quo Congregatio ipſa interpretata eſt, defectus publicationis declarationum, & conſequenter illarum ignorantia juſtam excuſationem non parit. Qua de re innumera exempla afferri poſſent, ſed ſatis erit unicum attuliſſe. Epiſcopus ultra montes in vim c. 12. *ſeſſ. 24.* pronunciavit irritam eſſe collationem canonicatus nullum ſacrum Ordinem annexum habentis in Collegiata Eccleſia, eò quod proviſus non exegiſſet annum vigeſimum ætatis ſuæ; Idque contra reſolutionem S. Congregationis, quæ declaravit Concilium *in d. cap. 12.* Nihil diſpoſuiſſe circa ætatem ad obtinendos Canonicatus in Eccleſiis Collegiatis. Quæſitum eſt an ſententia Epiſcopi ſuſtineatur ex eo quod ipſe habuerit ignorantiam invincibilem prædictæ declarationis. Et manifeſtum eſt non ſuſtineri, quia ſi licuit Epiſcopo ignorare declarationem non publicatam; non tamen licuit ignorare decretum Concilii, quod etiam ante Congregationis declarationem ita erat intelligendum, cum declaratio non faciat aliquid novi. Et ignorantia potuit quidem excuſare à pœna, ſed non validare actum nullum, ut ſunt jura aperta in *c. Si poſt-*

quam

quam, in c. Dudum, §. Hæc igitur, in c. Si beneficium, & in c. penult. verſ. Licet ab ignorantibus, de præb. in 6. & tradit Archid. in *cap. Si Apoſtolicæ circa med. eod. tit. & lib.* & Felin. *in c. 2. n. 7. verſ. Quarto limita, ſup. eod.* Et ſecundum præallegatã reſolutionem ſe vidiſſe judicari in Hiſpan. teſtatur Eman. Rodrig. *de Regul. tom. 1. qu. 11. art. 2.* Quinimò Sixtus V. non excuſavit à pœna ſuſpenſionis Epiſcopum, qui ignorans declarationem Congregationis diſpenſavit cum bigamo ad primam tonſuram, & beneficia ſimplicia, ut dictum eſt ſupra n.
49 33. Quod ſi quid in decretis Concilii aliquid obſcurius dictum videatur; non tamen propterea ab illius obſervantia quiſquam excuſatur, cum ſuper eo poſſit, ac debeat ſedem Apoſtolicam conſulere, ut cavetur in conſtitutione Pii IV. initio relata; certum eſt enim ignorantiam juris dubii non excuſare, cum conſuli poſſint peritiores, *l. Regula, in princ. verſ. Sed juris ignorantia, ff. De jur. & fact. ignorant.* Specul. *in tit. De Summ. Trinit. num. 6.* Anton. de Butr. *conſ. 18. in fin. verſ. Aut enim erravit.*

50 Reſpondetur 3. Statum præſentis quæſtionis eſſe, an declarationes S. Congregationis obtineant vim legis; & quoad hoc certum eſt, illarum vim non impediri ex eo quod publicatæ non fuerint, cum ad hoc ſufficiat promulgatio legis declaratæ, ut oſtenſum eſt ſupra. An autem ſuppoſita illarum vi, & efficacia obligandi excuſentur ab earum obſervantia, qui earumdem notitiam non habent; alterius eſt judicii; in hoc enim articulo examinandum eſſet an ignorantia ſit affectata, vel craſſa, aut probabilis, ſeu invincibilis: quinam ſint qui in ejuſmodi erroris, vel ignorantiæ prætextu ſe excuſant, num Epiſcopi, vel alii rerum eccleſiaſticarum periti, quibus non licet jus, in quo verſantur ignorare; an vero milites, minores, ac rudes. Rurſus an jus quod ignoratur ſit dubium, an clarum; habenda etiam eſſet locorum ratio & diſtantiæ ab Urbe; non enim idem judicium ſtatuendum eſſet de eo qui Romæ, ac de eo qui in remotioribus Provinciis moram traheret, ut in Auth. *Ut factæ novæ conſ. §. Neigitur*, ibi: in provincias directa, &c. & advertit Vital. *in proœm. Clem. §. Nunc igitur, n. 28.* Item diſtinguendum eſſet inter forum interiorem quoad Deum & forum exteriorem quoad Eccleſiam, ut ex D. Thom. fusè explicat Navarr. *conſ. 2. in princ. de conſtit.* Et alia hujuſmodi, quæ copioſe cumulantur ab Ant. Gabr. *In concl. Ignorantia præſumitur*, quæ eſt quinta: & *in concl. Ignorantia excuſat*, quæ eſt ſexta: & *concl. ſeq. tit. De reg. jur.* quæ tamen ad præſentem quæſtionem non pertinent. non enim ſequitur: non habentes notitiam declarationum S. Congregationis propter ignorantiam excuſantur ab illarum obſervatione, Ergo Congregationis declarationes non habent legis authoritatem: ſicut non ſequitur. Ignorantes in aliquibus caſibus
51 excuſantur ab obſervatione legis. Ergo lex vim obligandi non habet. Præſertim vero, quia etiam nova conſtitutio, quamvis ante publicationem non liget ignorantes ſaltem reſpectu pœnæ, valet tamen, & ligat eos, qui illius habent notitiam, ut videtur textus in *c. 1. in vers. Nec obſtaret, de conceſſ. præbend. lib. 6.* & videtur communis traditio, ut patet ex allegatis per Felin. in *c. 2. n. 7. in 2. fall. ſup. eod.* Quandoquidem ſecundum Feder. de Sen. *conſ. 211. circa finem, n. 3. verſ. Item eſt advertendum, uſque in fin.* ne nova quidem lex, ſeu conſtitutio requirit ad ſui eſſe publicationem, ſed tantum ad effectum, ut liget ignorantes: & ſequitur Abb. *conſ. 35. in princ. lib. 2.* Quæ tamen ex abundanti dicta ſunt, quia hoc caſu non verſamur in novæ legis editione, ſed in legis jam editæ declaratione, quæ declaratio ligat etiam ignorantes ex tempore editionis legis declaratæ, ut oſtenſum eſt ſupra.

52 Objicitur 2. Conſtitutiones Papales continere debent tempus, & locum, alias non valent, ut in proœm. Clem. *verſ. Datum*, ubi id notat Vital. *n. 2. & l. Si beneficium, C. De diverſ. reſcript.* ſed in declarationibus Congregationis, quæ eduntur partibus in forma authentica regulariter non conſuevit apponi tempus, neque locus. Ergo non valent.

At ſimiliter hæc objectio tollitur, quia hæc ſolemnitas temporis, & loci, quatenus requiratur, de quo articulo aliter loquitur Bald. *in 1. conſtit. Cod.* Requiritur tantum in novæ legis editione, non autem in legis jam editæ declaratione; nimirum quia declaratio retrotrahitur ad
53 tempus conditæ legis, cui intrinſecè ineſt & ab illius promulgatione obligandi vim habet, *l. Aſſe toto, ff. de hæred. inſtituend.* Bartol. in *l. Omnes populi, ff. De juſt. & jur. in 5. quæſt. principali.* Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. De teſtam. col. penult. verſ. Hoc etiam nota.* Et in *c. Licet cauſam, col. 3.* ubi etiam Butr. *verſ. Ex his deciditur, de probat.* Paul. de Caſtr. *conſ. 350. lib. 1.* & in *d. l. Hæredes palam, §. Et ſi quid poſt, col. 2. ff. De teſtam.* ubi propterea infert declarationes à Pontifice editas ſuper gratiis ab eo factis valere, & præjudicare eis, quibus erat jam jus quæſitum, quaſi illud quod declaratur à principio dictum fuiſſet; a primordio enim tituli poſterior formatur eventus, ut in his terminis conſtitutionis declaratæ dixit Anchar. *conſ. 65.*
54 *n. 3.* Et propterea excommunicatus per declarationem amplius non ligatur, cum ab initio ligatus jam fuerit, ſed ſolum declaratur: ut ab aliis vitetur. Rom. *conſ. 482. & prob. in d. c. Volentes, de privil. in 6.* poſt Gem. in *c. Epiſcoporum. eod. tit. & lib. verſ. Sed poſſet ſalvari 3.* ubi ſi delictum inquit exemptorum eſſet notorium, & ex tali delicto ipſo facto incurrerent excommunicationem ex juris diſpoſitione, tunc Ordinarii locorum poſſent illos denunciare excommunicatos ad finem, ut per ſuos ſubditos evitentur. Nec dici poteſt, quod tunc imponant eis pœnam, quia illa eſt à jure inducta, nec denunciatio aliquid addit. Et ſequitur ibid. Franc. *verſ. Si tamen ex delicto.* Marian. Socin. *in c. Accepimus col. 11. verſ. Secundum 3. opum, de privil.* & Felin. in *c. Non poteſt, n. 3. de re judic.*

55 Unde etiam factum putamus ut Pius IV. dum in conſtitutione in princ. relata declaravit Tridentini Concilii decreta cœpiſſe obligare à Calend. Maji anno 1564. reſtrinxerit ſe ad decreta pertinentia ad reformationem & jus poſitivum dumtaxat. Nam ſummus Pontifex cum ſit ſupra omne jus humanum poſitivum, *c. Propoſuit, de conceſſ. preben.* S. Thom. *quodlib. 4. art. 13.* & abſolutè poſſit nova decreta condere, ac vetera etiam conciliaria abrogare, c. *Significaſti*, & c.

Invaluit, de elect. Turrecrem. in c. Sicut, n. 7. 15. diſt. utique decretis reformationem, ac jus poſitivum concernentibus jure potuit annectere tempus, à quo inciperent obligare, c. Cum ſingula, de preb. in 6. c. Noverit, de ſent. excom. Dec. in c. 2. n. 37. ſupra eod. Vital. in §. Nunc igitur, n. 30. in proœm. Clem. At verò præcepta divina cum Eccleſia poſſit tantum interpretari, & declarare, non autem tollere, ſeu immutare, c. Majores, de Baptiſ. c. Sunt quidam, 25. qu. 1. gloſ. fin. Archid. Turrecrem. & Præpoſ. in d. c. Sicut, 15. diſt. S. Thom. ubi ſup. meritò doctrinæ editæ à Patribus in concilio circa dogmata, tempus à Pio IV. non eſt adjectum; quia nimirum cum non ſint jus novum, ſed juris divini declarationes, ut in d. c. Sunt quidam, non incipiunt obligare ab eo tempore, quo fuerunt in Concilio editæ, aut promulgatæ, ſed à divina inſtitutione, ut clarè probatur in c. Cum tu, de uſur. ubi cum quidam uſurarij contenderent ſe non teneri ad uſurarum reſtitutionem, niſi poſt publicationem prohibitionis decreti Concilii Lateranenſis, Alexander III. reſpondit illos teneri reſtituere ſive ante, ſive poſt interdictum uſuras extorſerint; quia cum hoc divinum ſit præceptum, lex Pontificia eſt juris divini declaratoria, non novi juris promulgatoria; ideoque non incipit obligare ab eo tempore, quo publicatur, ſed trahitur etiam ad præterita, ut not. ibi glo. in ver. Sive poſt, quam Doctores communiter ſequuntur. Item gloſſa hic in ver. Futura, & Felin. n. 4. Et tradunt in c. Cum Chriſtus, de hæret. Jo. Andr. Butr. & Anchar. omnes in princ. Card. n. 2. in fin. verſ. Nam Conſtitutio hæc cum ſit juris divini, debet reſpicere præterita. Et Abb. in fin. verſ. Et ex hoc infertur. Et propterea Patres in his quæ ad fidem pertinent uſi non ſunt verbis novum jus inducentibus, ſed juris præexiſtentis declarationem importantibus, qualia ſunt, Sancta Synodus definit, declarat, tenet, profitetur, docet, damnat, anathematizat, & alia his ſimilia.

Non eſt igitur opus ut declarationibus Sacræ Congregationis adjiciatur tempus, aut locus, cum incipiant obligare à tempore publicationis Concilij, & qualitates omnes, quæ inſunt Concilio, cenſeantur ineſſe illius declarationibus, ut late in Superioribus monſtratum eſt, præſertim n. 21. 23. 41. & 48.

56 Objicitur tertiò. Multæ ſolutiones Sac. Congregationis ſibi contrariæ inveniuntur, ut patet ex declarationibus impreſſis, & manuſcriptis, quæ circumferuntur. Ergo vim obligandi non habent, l. Ubi repugnantia, ff. De regul. jur. Lex enim debet eſſe poſſibilis, c. Erit autem lex, 4. diſt. & reg. Nemo poteſt, de regul. jur. in 6. Nam impoſſibile eſt contrariis declarationibus aſſenſum præbere, aut obtemperare, l. In ambiguæ, ff. De reb. dub.

At reſpondetur multas etiam leges reperiri ſibi contrarias, nec tamen inde licet inferre ut careant virtute obligandi, cum debeant invicem conciliari, ſi congruè id fieri poſſit, c. Litteras, de reſt. ſpol. §. Hic ita reſpondetur, 25. quæſt. 2. c. 1. de cognat. ſpirit. Nam conveniens eſt jura juribus concordare, c. Cum expediat, de elect. in 6. l. Præcipimus, C. De appell. gloſ. in c. Cum dilectus, in ver. jure communi, de conſuet. præſertim cum multæ declarationes videantur ſibi contrariæ, quæ tamen deprehenduntur tales non eſſe, ſi factorum diverſitas, & circumſtantiæ ſedulo expendantur. Quod ſi ad concordiam reduci nequeant, poſteriores derogant prioribus, l. Sed & poſteriores, C. De leg. c. 1. de Conſtit. in 6. Et de deciſ. ſibi contrariis cenſet Jo. Franc. Pavin. in Præludijs Extravag. Ioan. XXII. col. 3. verſ. Deciſiones.

Deinde reſpondetur falſam, & commentitiam eſſe hanc multiplicem declarationum repugnantiam; quandoquidem ſpacio quindecim ferè annorum, quo fuimus Sac. Congregationis Concilij à ſecretis, nunquam contigit, ut Congregatio ex deliberatione retractaverit ullam reſolutionem prius editam. Nec anteactis temporibus in ſcriptoris, & libris publicis uſquam reperi, eam ex propoſito receſſiſſe à deciſis, niſi in duobus caſibus.
57 Nam cum ante cenſuiſſet decretum Concilii c. 2. ſeſſ. 24. quo diſponitur, ne in poſterum Epiſcopi Comprovinciales ad Metropolitanam Eccleſiam accedere inviti compellantur; intelligendum eſſe de perſonali acceſſu ipſorum Epiſcoporum, non autem de Procuratore mittendo: poſtea tamen die 17. Iulij 1578. de ead. re maturius deliberans cenſuit Concilium liberaſſe ſuffraganeos etiam ab onere mittendi Procuratorem non obſtante contraria conſuetudine etiam immemorabili. Sed quia prius diverſum ſenſerat, dixit referendum Sanctiſſimo qui probavit ſententiam poſteriorem Congregationis, juſſitque dari litteras ad Epiſcopos, præſertim Regni Neapolitani, quibus eis ſignificaretur. Etſi alias Sac. Congregatio aliud cenſuiſſet; tamen poſtea perpenſis aliis rationibus, & facta relatione Sanctitati Suæ ita fuiſſe decretum. Et iterum cum antea declaraſſet in
58 Parochialibus juris patronatus mixti laicorum, & Eccleſiaſticorum requiri formam examinis per concurſum; tamen poſtea animadvertens in mixto prævalere qualitatem, quæ magis favet patronatui; facta relatione Sanctiſſimo, ac de ejus mandato iterum articulo diſcuſſo receſſit à prima declaratione. Aliàs verò dubia ſemel reſoluta in Congregatione ne conſueverunt quidem denuò proponi, ne dum retractari. Quod eſt etiam juri conſonum; nam ſemel interpretatum non poteſt iterum interpretari, quia rei declaratæ nihil addi poteſt, vel detrahi, ut dicit gloſſ. ordinar. in l. Quidquid adſtringendæ, ff. De verbor. oblig. quod non reperitur alibi ſecundum Bald. in c. 1. n. 57. ſupra eod. & omnes ſcribentes in d. l. Quidquid adſtringendæ, allegant illum textum pro ſingulari ſecundum unam lecturam in ver. Nec rurſus, ad hoc quod habens poteſtatem interpretandi non poteſt interpretari niſi ſemel tantum.

Unde etiam colligitur falſum eſſe quod vulgus credit S. Congregationem idcirco non permittere, ut ſuæ deciſiones imprimantur, ne impediatur illas revocare pro rerum, ac temporum diverſitate, neve appareat illarum contrarietas. Etenim hæc impreſſionis prohibitio alias habet altiores, ac rationabiles cauſas, quas hic recenſere non oportet. Et quamvis longiſſimi temporis curſu mutatis perſonis Congregationis ob varios hominum ſenſus poſſibile ſit, ut in aliquo articulo reſolvatur contrarium ejus, quod ignoratur prius reſolutum fuiſſe: tamen hic caſus, meo tempore, quod meminerim nunquam accidit, & ferè vix poteſt accidere: tum quia Cardinalium, Præfecti, aut Secretarii mutationes ob mortem, vel aliam cauſam non fiunt repente omnium ſimul, ſed ſemper ſuperſunt multi habentes notitiam præteritarum declarationum: tum quia ſcripturæ ſunt adeò benè digeſtæ, ac diſpoſitæ per materias, titulos, tempora, ac diœceſes, ut quotieſcumque aliquod novum dubium diſputandum proponitur, brevi, ac parvo labore dignoſci poſſit an aliquid circa illud
59 prius diffinitum fuerit. Nec refert quod in declarationibus manuſcriptis, vel impreſſis, quæ deferuntur per manus, multæ appareant contrariæ; ſiquidem illis non eſt fidendum, cum quamplures ſint apocriphæ, aut falſæ, & undique ſcateant erroribus; ut propterea mirum non ſit, ſi Sac. Congregatio die 27. April. 1621. de mandato Greg. XV. decreverit hujuſmodi declarationes Indici librorum prohibitorum eſſe adiiciendas. Ergo deciſionibus quæ Congregationis nomine inſcribuntur fides adhibenda non erit, niſi appareant manu Cardinalis Præfecti, & Secretarii ſubſcriptæ, & conſueto ſigillo obſignatæ. Tantum præbere poſſunt cauſam viris prudentibus, ac timoratæ conſcientiæ inquirendi de illarum veritate, de qua ſi probabiliter conſtaret ex alicujus fide digni teſtimonio, licet non authenticè, non eſſet laudandus, qui illius veritate aliter non inveſtigata auderet contrarium docere, ut faciunt nonnulli ex Theologis, qui relatis verbis multarum declarationum, Summorum Pontificum, aut Congregationis, ut illas evitent, conſueverunt indiſtinctè reſpondere: De illis nobis non conſtat authenticè: atque ita liberè contrariam ſententiam tuentur. Quod certè vix abeſt ab irreverentia, ac temeritate. Quinimò, ut inquit Salas de leg. tract. 14. diſp. 21. q. 97. ſect. 12. in fin. rectè facit judex, qui declarationes S. Congregationis, quas invenerit apud aliquem probatum Authorem, ut veras habuerit, & ſequatur, etiamſi nec à parte allegentur, nec producantur: adjiciens, In foro conſcientiæ teneri unumquemque eas ſequi, ſi de illis ſufficientem notitiam habuerit: juxta ea quæ tradit Navarr. conſ. 1. num. 12. & per totum de Conſtit.

60 Objicitur quartò. Interpretationum quatuor ſunt ſpecies, quarum meminit glo. & Abb. in c. 1. de poſtul. Prælat. Item gloſſ. fin. in c. Sicut, §. 1. 11. quæſt. 1. & in l. Si de interpretatione, ff. De leg. Prima interpretatio eſt generalis, & neceſſaria, & in ſcriptis redigenda ut Principis. Et hæc facit jus quoad omnes, ut hic & in c. Conſtitutionem, de ſent. excomm. in 6. & c. Inter alia inf. eod. tit. Secunda eſt generalis, & neceſſaria, ſed non in ſcriptis redigenda, ut conſuetudinis, c. Cum dilectus, de conſuet. & d. l. Si de interpretatione. Et hæc ad præſentem quæſtionem non pertinet. Tertia non eſt generalis, ſed neceſſaria, & in ſcriptis redigenda, ut judicis, l. Non poſſunt, ff. De legib. Quarta nec generalis eſt, nec in ſcriptis redigenda, nec neceſſaria, ſed probabilis tantum, ut Magiſtrorum, l. Unica, C. De profeſſ. qui in urb. Conſtantinop. lib. 12. cum Concord. de quibus ibi per Luc. de Penn.
61 Dum autem dicimus Congregationem habere Authoritatem interpretandi Concilium, hoc videtur intelligendum de ultima ſpecie interpretationis, id eſt probabilis, quam cæteris Doctoribus Pius IV. ſua Conſtitutione interdixit, ut videntur innuere illa verba: (gloſſas, commentaria, ullumve interpretationis genus.) Ad exemplum Nicolai IV. in c. Exiit qui ſeminat, §. Itaque ſub pœna, de verb. ſignif. in 6. quam Conſtitutionem propterea nemo auſus eſt interpretari, ut ibi notat gloſſ. adeo ut neceſſe fuerit ut Joannes XXII. illam prohibitionem ſuſpenderit in Extravag. Quia nonnunquam, eod. tit. Nec non exemplo Juſtiniani, qui in l. 1. C. De veter. jur. enucl. ſui Codicis interpretationem prohibuit his verbis, (Nullis juriſperitis in poſterum audere commentarios illi applicare, & verboſitate ſua ſupradicti Codicis compendium confundere; quemadmodum in antiquioribus temporibus factum eſt, cùm per contrarias interpretantium ſententias totum penè jus conturbatum eſt.)

Nec tollit obicem quod Sac. Congregationis authoritas emanaverit à Summo Pontifice. Nam & Papæ interpretatio nonnunquam probabilis eſt; & non neceſſaria, ut not. Jo. Andr. in addit.
62 ad Specul. in rubr. Ne ſede vacante, ubi propterea ait Innocentium IV. vere fuiſſe Patrem juris, quia pavit nos duplici pabulo, ſcilicet ſolemni apparatu, ut Magiſter, in quo ejus authoritas eſt probabilis tantum; & Conſtitutionibus, quas fecit ut Pontifex, & nunc habemus in 6. lib. Decretalium, in quibus authoritas illius neceſſaria eſt. Quod multo magis videtur procedere in interpretationibus Sac. Congreg. quia cum abſque ſpeciali Sanctiſſimi facultate legem condendi authoritatem non habeat, nec videtur habere interpretandi ea interpretatione, quæ neceſſaria, & generalis dicitur, & vim legis obtinet; nam ejus eſt jura interpretari, cujus eſt condere, §. Ex his, 11. quæſt. 1. c. Inter alia, de ſent. excommun. c. fin. de conceſſ. preb. l. fin. C. De legib. Unde in Conſtitutione Sixti V. de qua ſupra in princ. legitur ad Summum pontificem tantummodo ſpectare generalia Concilia indicere, confirmare, interpretari.

Atque ita declarationes Sac. Congreg. Concilii eſſe tantum, ut inquiunt, doctrinales, neque illis eſſe neceſſario ſtandum affirmat (nullum tamen adducens fundamentum) Thom. Sanchez de matrim. tom. 3. lib. 8. diſp. 2. n. 10. Petr. de Ledeſm. in Summ. tom. 1. de Sacram. Pœnit. c. 13. diffic. 7. Alphonſ. de Vega in Summ. to. 1. c. 62. caſu 40. Villalobos, & alii nonnulli Theologi.

63 Cæterum ad hanc quoque objectionem patet reſponſio ex dictis à n. 8. uſque ad nu. 42. ubi decem fundamentis latiſſimè probatum eſt Sacræ Congregationis authoritatē eſſe Apoſtolicam, ejuſque interpretationem non eſſe tantum probabilem, ſed neceſſariam, quæ in ſcriptis redigitur, & obligat omnes generaliter in utroque foro. Et ſanè cum in proœmio dictæ Bullæ Sixtus V. primò dixerit decretorum Tridentini Concilii interpretationem ad ſingularem Summi Pontificis authoritatem tantummodo pertinere, ac deinde immediatè hanc interpretandi authoritatem Congregationi impertitus fuerit; patet manifeſtè eum tribuiſſe Congregationi jus faciendi interpretationem illam, quæ ſingulariter pertinet ad Summū Pontificem, & ſic generalem & neceſſariā juxta tex. hic, & in d. l. fin. ubi id no-

tat Bald. C. *De legib.* Præſertim vero quia cum Sixtus V. in declarationibus editis poſt inſtitutionem Congregationum à ſe erectarum diſponat, ut Cardinales ſibi viros Sacræ Theologiæ, & Pontificii, ac Cæſarei juris peritos in conſultationibus adhibeant, apertè diſtinguit interpretationem Congregationis ab interpretatione Magiſtrorum. Quod, ut inquit Card. Paleott. *de ſacri Conſiſt. conſult. par. 5. qu. 40. verſ. Quare ut antea*, conſonat cum veteri inſtituto Oecumenicorum Conciliorum, in quibus non ſolum conveniebant Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, qui jus ſuffragij definitivi habebant, ſed Presbyteri etiam, & Diaconi ſæpe adhibebantur, qui ſententiam conſultivam dicebant, ac Patrum deliberationes conſilijs ſtudiiſque ſuis juvabant. Et confirmatur, quia in iiſdem declarationibus in principio, ut dictarum Congregationum expeditiones validæ exiſtant decernitur, ut Cardinales in qualibet Congregatione non ſint pauciores tribus. Hæc autem ratio validitatis expeditionum inepta eſſet, ſi Congregationis authoritas eſſet tantùm doctrinalis, ut Magiſtrorum.

64 Sed urgebis. Judices, ac Magiſtratus univerſi authoritatem habent à Principe, apud quem ſunt principaliter juriſdictiones, tanquam apud fontem, à quo fluunt, & refluunt ſicut flumina ad mare, ut inquit formaliter Bald. in c. 1. §. *Ad hæc, numer. 11. de pact. juram. firm.* alias eſt ſub titulo *de allodijs in uſib. feud.* & Gram. *deciſ. 46. in princip.* adeo ut nec minima juriſdictio poſſit conferri, niſi authoritate Principis mediata, vel immediata, ut notatur in *l. Et quia, ff. De juriſd. omn. jud.* in *l. Privatorum, C. eod. tit.* per Innoc. in c. *Cum ab Eccleſiarum, inf. de off. ordin,* & tradit Bald. *ind. §. Ad hoc, num. 2.* & tamen diffinitiones, & interpretationes Judicum legis vigorem non habent, ſed inducunt tantum parendi neceſſitatem in ea particulari cauſa in qua emanant, *l. Paulus, la prima, ff. De re judic.* & d. *l. Non poſſunt, ff. De legibus.* Innoc. in c. *Cum ſpeciali, ſub num. 4. de appell.* quem ibi ſequuntur Joan. Andr. *col. 3. verſ. Quidam dicunt*, & Ant. de Butr. *num. 11. verſ. Dicit tamen Innocentius.* Bald. in *l. Cum de novo, in princ. C. de leg.* Ergo ſimiliter etſi ſacra Congregatio habeat decidendi authoritatem à Principe; tamen illius interpretatio videtur tertiæ ſpeciei, id eſt illius, quæ generalis non eſt, licet ſit neceſſaria, & in ſcriptis redigenda ut judicis. Vel certe quatenus illius declarationes habeant legis authoritatem, id videtur procedere in illis tantum, quæ generaliter, & per modum legis eduntur, non autem in illis, quæ fiunt in aliquo ſpeciali caſu.

65 At facilis eſt reſponſio. Quia juriſdictio alijs Judicibus attributa regulariter reſtricta eſt ad certos limites perſonarum, aut territorii, extra quos non extenditur, *l. fin. ff. De juriſd. omnium judic.* Nam ſicut Prætor univerſam juriſdictionem mandare alii poteſt, ita & in perſonas certas, vel de una ſpecie poteſt, ut legitur in *l. Prætor, ff. eod.* At ſacra Congregatio fuit generaliter aſſumpta à Summis Pontificibus ad decreta Tridentini Concilij interpretanda: & propterea decidit non ſolum caſus particulares, & in concreto, ſed in plurimum aperit ſenſus, & mentem Sanctæ Synodi generaliter, & in abſtracto, Ea vero, quæ in facto conſiſtunt reijcit ad Judices ordinarios. Unde eatenus ſe extendit illius authoritas, quatenus protenditur latitudo decretorum Concilii, quibus declarationes intrinſecè
66 inſunt, ut oſtenſum eſt ſupra. Et ideo cum Congregatio declaravit decretum Concilii c. 6. *ſeſſ. 23.* ademiſſe clericis non habentibus requiſita ibi præſcripta, privilegium fori dumtaxat, ſed nihil diſpoſuiſſe de privilegio Canonis. Item cum declaravit ad obtinendum ſimplex beneficium eccleſiaſticum ſufficere ex eo decreto decimumquartum annum inchoatum: & è converſo ad obtinendas dignitates quibus animarum cura nulla ſubeſt in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſijs ex decreto *c. 12. verſ. Ad cæteras, ſeſſ. 24.* requiri annum vigeſimum ſecundum completum, & in alijs innumeris caſibus: quamvis declarationes editæ fuerint ad conſultationem Epiſcoporum, aut partium litigantium in aliquo ſpeciali caſu; tamen nemo dixerit non eſſe generaliter obſervandas, cum decreta illa Concilii, quæ generaliter ligant omnes, habeant ſemper in ventre ſenſum, ſeu intellectum illum, quem ſacra Congregatio ſua declaratione manifeſta-
67 vit. Et propterea videmus ſententiam Principis, quæ venit ad declarandum aliquod dubium juris, quamvis lata fuerit inter partes, & in caſu particulari; tamen facere jus quoad omnes, quia non ſolum habet vim ſententiæ, ſed etiam generalis ſtatuti, ut docuit Bald. per illum text. in *l. fin. num. 1. C. De legib.* Et in propriis terminis cum Pontifex, vel authoritatem habens ab ipſo reſpondet ad conſultationem alicujus in aliquo particulari caſu, reſponſum illud facere jus commune inter omnes: Eſt textus apertus in c. *Ex multa, de voto*, per quem tex. ita determinat gl. in c. *Ex tua, in ver. Conſultationem, de fil. presbyt.* & Felin. alios allegans in c. *In, 17. ſupra eod.* Quibus accedit quod etſi ad hanc interpretationem faciendam deſideraretur præciſa authoritas legis condendæ; illa tamen non deeſſet, quia Congregatio ex Bulla Sixti in his, quæ morum reformationem concernunt, authoritatem habet pro juſtitia, & æquitate decernendi quæcunque ſibi viſa fuerint in univerſo orbe. Unde ſicut Princeps authoritatem habet ubique, & quoad omnes, ſic & is, qui authoritatem habet ab ipſo, ut poſt Jacob. de Belviſio dixit Jo. And. in c. *Per venerabilem, col. 1. qui fil. ſint legit.*

68 Quamobrem ut concludamus Sacræ Congregationis reſcripta ſunt veluti reſponſa prudentum: nam ut olim prudentes, reſpondebant diffinitive conſultationibus eorum, qui illorum ſententiam exquirunt circa intelligentiam decreto-
69 rum Concilii. Occaſione autem viſitationis Liminum, & emendationis Conciliorum Provincialium conſuevit reſpondere Epiſcopis eam conſulentibus ſuper omnibus dubiis ad Eccleſiarum regimen pertinentibus etiam non Conciliaribus. Conſtat autem eorumdem prudentum reſponſa vim legis obtinere c. *Reſponſa prudentum, 2. diſt. l. Ius autem civile, ff. De juſt. & jur. §. Reſponſa, inſtit. de jur. natur.* & *l. 1. §. Sed neque, C. De veter. jur. enucl.* Valet enim illatio: Ita ait Celſus Juriſconſultus; ergo ita eſt, *l. 1.* ubi Bart. Bald. Ang. Paul. de Caſtr. Alex. Jaſ. & cæteri notant, *ff. Si cert. pet.*

Hanc

Hanc autem Sac. Congregationis authoritatem DD. quoque paſſim reverenter agnoſcunt. Nam Nicolaus Garz. *de benef. tom. 1. in præfat.* (Quod attinet (inquit) ad declarationes S. Congregationis certum eſt eas non eſſe declarationes doctrinales, ſicut latas à Doctoribus, & Juriſperitis, ut aliqui Theologi perperam dicunt, ſed eſſe declarationes definitivas, ſeu deciſivas vim legis habentes, & ut leges recipiendas, utpotè latas ex Commiſſione Papæ, & à perſonis habentibus interpretandi, & reſpondendi facultatem à Principe, ut apparet ex Bulla Sixti V. quæ eſt in parte ſecunda Bullarij in ordine ſeptima, ubi habetur facultas dictæ Congregationis.) Et eadem Sac. Congregatio cuidam Abbatiſſæ Meſſanenſi ſic reſpondit: Eadem ratio habenda eſt de his, quæ ſcribuntur à Cardinalibus ſacræ Congregationis Concilii Tridentini nomine ipſius Congregationis, ac ſi à Papa ſcripta eſſent, & alias ſic cenſuit: decreta, & litteræ Congregationis Concilii ſemotis litibus ſunt executioni demandanda, nec ſuper his ſententia, nec decretum aliquod eſt faciendum. Et ita ſuper declarationibus Sac. Congregationis Papa ſtatim dat Breve, & Auditor Cameræ Monitorium in earum executionem. Et Rota eas abſque ulla controverſia, & diſputatione amplectitur, ſuſcipit, & obſervat, ut praxis oſtendit. Et quamvis declaratio ſit facta ad inſtantiam alicujus, ſeu in caſu particulari; tamen facit jus quoad omnes, & in univerſum. Hæc ille.

Similiter Eman. Rodriq. *de regul. tom. 1. q. 11. ar. 1. & 2.* affirmat has declarationes ſi authenticæ habeantur in judicio, & extra eſſe obligatorias, & dicendas eſſe definitivas, quæ ut tales imponunt neceſſitatē, & in ſcriptis rediguntur ſicut declarationes ipſius Principis legislatoris, & teſtatur ſecundum eas in Tribunalibus judicari.

Sed & Ludovicus Miran. *in Manual. Prælat. to. 2. quæſt. 26. ar. 11.* rejecta opinione quorumdam, qui in Hiſpania contrarium aſſerebant, concludit declarationes ſacræ Congregationis authentico ſigillo, & ſubſcriptione munitas non ſolum habendas eſſe ut doctrinales, verum etiam ut judiciales, & in utroque foro obligare, & ſecundum ipſas in omnibus Tribunalibus judicari debere. Eo quod cum Cardinales faciant hujuſmodi declarationes ex commiſſione Summi Pontificis, & ipſius auctoritate; eadem lege, qua jubemur Papalem declarationem recipere, tanquam certam, & veram, eadem jubemur etiam recipere eaſdem declarationes explicantes mentem, & intentionem legislatoris.

71 Idem cenſet Jo. de Salas, *de legib. tr. 14. q. 97. diſp. 21. ſect. 12.* dicens declarationes dictæ Congregationis non ut probabiles, & doctrinales dumtaxat habendas eſſe, ſed ut authoritativas, & neceſſarias tanquam ſi ab ipſo Papa editæ fuiſſent, & ideo habere vim obligandi in utroque foro tam in judicio, quàm extra, non ſolum pro illis perſonis, ad quarum inſtantiam fiunt, ſeu in illo ſpeciali caſu, cui Congregatio reſpondet, ſed ut leges generales in ſimilibus omnibus; idque probavi tum ex verbis conſtitutionis Sixti V. in quibus Papa eamdem, quam ipſe habet, interpretandi, & exequendi facultatem Congregationi impartitur; maximè quia illa exceptio dubiorum, cum debeat eſſe de regula legis, id manifeſtius redditur tum ex conſultatione Papæ, quia ex ea, etiam ſi ſit ſuper particulari caſu, jus generale editur, juxta textum in c. *Ex multa, de voto*, allegat pro hac ſententia Eman. Rodrig. & Nicolaum Garziam, *ut citatu*, Item in *praxi Epiſcopali part. 1. Ver. Authoritas*, ac præterea Rotam *deciſ. 182. 743. & 750. part. 1. & deciſ. 325. par. 2. diverſ.* in quibus Rota juxta declarationes Cardinalium judicavit, refert etiam, licet mutilatè, verba alterius deciſionis Rotæ *in cauſa Tudent. juriſdictionis, 28. Novembris 1607. coram Cardinali Sacrato*, quæ ſic ſe habent. Cum fuiſſet pro parte Moderni Epiſcopi data quædam declaratio S Congregationis ſuper interpretatione Concilii Trid. Rota quæ ſolet acquieſcere reſolutionibus S. Congregationis negativè reſpondit. Cæterum cum fuerit repertum, quod illa non erat reſolutio S. Congregationis, ſed quædam annotatio bon. me. Card. Caraffæ; iterum propoſui dubium, & Domini affirmativam ſententiam amplexi fuerunt. Impreſſa eſt hæc deciſ. in *Rep. t. 3. deciſ. 166. n. 1.* & ſubdit Salas ſe hujuſmodi verba retuliſſe, neſciens an alibi tam expreſſum, aut grave teſtimonium pro declarationibus S. Congreg. reperiatur. Sed expreſſius hoc habetur in deciſione Romana Capellaniæ, 2. *Januarij 1589. coram Cardinali Pamphilio*, in hæc verba: Domini attenta reſolutione Illuſtriſſimorum DD. S. Concilii Interpretum in cauſa Piſtorien. quod præſentandus non debet eſſe Presbyter ex eo, quod in fundatione dicatur Capellanum debere celebrare divina officia, &c. receſſerunt à reſolutis in hac cauſa, & dixerunt Capellaniam non eſſe Sacerdotalem. Quam quidem deciſionem ad litteram retuli in c. 1. n. 73. *infr. de ætat. & qualit.* Deinde addit Salas, *ubi ſupra* in verſ. *Quartò colligo*, effectum obligandi, quem habent prædictæ declarationes, non ſolum eſſe quoad futura, ſed etiam quoad præterita, quia hoc eſt de natura legis declaratoriæ, & potius ligat conſtitutio antiqua, quam nova declaratoria: ſecundum gloſ. in *Clem. Statutum, in ver. Declaramus, de elect.* & ibi Card. *q. 2.* gloſ. in *c. 11. de decim. in ver. Declaramus, lib. 6.* & Abb. hic n. 8. & ſententias contra declarationes S. Congregationis latas, eſſe ipſo jure nullas, ut ibi per eum in verſ. *Sextò colligunt.* Id ipſum cenſent & alii Recentiores. Nec aliud ſentit Baſil. Pont. in *tract. De matrim. lib. 5. c. 13. §. 1. n. 7.* ab aliquibus perperam allegatus pro contraria ſententia. Tantum enim, ait, non obſtant deciſiones Rotæ, quas pro ſua ſententia Menochius refert; his enim ego oppono Congregationis declarationes, quæ majus pondus authoritatis habent.

72 His demum addo Rotam in *cauſa Fulginaten. hereditatis 14. Februarij 1650. coram R. P. D. Veroſpio*, cujus hæc ſunt verba. Prædicta verò certiora redduntur ex reſolutione S. Congregationis Concilij Tridentini in *una Meliten. ſub die 10. Maij 1608.* qua Eminentiſſimi Patres reſpon æ-
runt profeſſionem ab hujuſmodi Equitibus obe-
dientię nuncupatis emiſſam nullius eſſe r oboris,
atque momenti ad obligandum ipſos eligioni,
niſi eorum inſtitutio per Apoſtolicam à Sede fue-
rit approbata, vel ab eadem Er minentiſſimus
magnus Magiſter legitimam ad id facultatem
obtineat. Quorum reſponſa r non ſolum futuris
imponendi finem controver ſis vim obtinent, ſed
juſtam

juſtam quoque per ſe ferunt interpretationem in præcedentibus caſibus hactenus deciſi, neque in judicium deductis pari ratione ſervandam, juxta gloſſ. *in proœm. Clem. in verb. De cætero*, Salas *de legib. quæſt. 97. tract. 4. ſect. 12. verſ. 5 Colligo.* ubi loquitur in ſpecie de reſolutionibus S. Congregationis prædictæ Rota coram Gregorio *deciſ. 310. numer. 7.* & *deciſ. 317. numer. 32. par. 4. tom. 2. recent.* & in Milevitana Antianitatis, 26. *May 1650. in §. Non obſtat quod prædicta ordinatio coram Reverendiſſimo D. meo Decano*, & ab hoc Tribunali ſemper magna cum reverentia ſuſcipi ſolent, ut dictum fuit in Averſan. Beneficiorum, 3. *Julij. 1606.* coram Cardinali Sacrato: & coram Buratto *dec. 479. num. 2.* & in Meten. Abbatiæ, 19. *Junij 1628. Coram D. meo Decano*, Et in Majoricen. Parochialis, 13. 15. *Junij 1646. coram R. P. D. meo Celſo.* Et in alijs relatis in Calaguritan. Clavis, 12. *Januarij. 1648. in ultimo, §. Coram R. P. D. meo Cerrado*, & in Oppiden. Proceſſionum, 18. *May 1646. in §. Et hæc paris diſpoſitio coram me.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Cæterum.

SUMMARIUM.

1 *Reſcriptum ſecundum in eodem negotio ab adverſario impetratum non valet, ſi de primo non faciat mentionem, & primum manet in ſuo robore, & n. 3.*

2 *Reſcriptum ſecundum non valet, ſi taceat primum fuiſſe impetratum communi conſenſu. & n. 14.*

4 *Reſcriptum primum ſi non fuit præſentatum, & illius authoritate facta citatio, valet ſecundum prius præſentatum, licet de primo mentionem non faciat.*

5 *Reſcriptum ſecundum ad lites non faciens mentionem de primo an ſit ipſo jure nullum, an vero ſit annullandum ope exceptionis.*

8 *Et quid in litteris beneficialibus, & gratioſis n. 8.*

9 *Subreptio non inficit litteras contentioſas ipſo jure, ſed ope exceptionis.*

10 *Secus ſi litteræ ſint gratioſæ.*

11 *Reſcriptum ſecundum ſi faciat mentionem de primo, valet ſecundum, & non primum.*

12 *Reſcriptum ſecundum faciens mentionem de primo an tollat primum ipſo jure.*

13 *Gratia ſecunda quamvis faciat mentionem de prima, tamen non tollit primam, niſi in ſecunda fuerit expreſſe derogatum regulæ de jure quæſito non tollendo. & n. 17.*

14 *Reſcriptum ſecundum non ſufficit ut faciat mentionem de primo, niſi etiam faciat mentionem de illius qualitatibus, quæ reddidiſſent Principem difficiliorem ad ſecundas litteras concedendas.*

15 *Subreptionem inducit omne tacitum, quo expreſſo princeps non tam facilè dediſſet litteras.*

16 *Princeps, ſi in ſecunda gratia non fuerit facta mentio de qualitatibus primæ, præſumitur circumventus.*

18 *Regula de jure quæſito non tollendo Papa non cenſetur velle derogare quibuſcunque utatur verbis, & clauſulis, niſi eidem regulæ expreſſè deroget. & n. 26.*

19 *Amplia primò etiamſi Papa habuerit certam ſcientiam ex narratis de præjudicio tertij.*

20 *Amplia ſecundò in jure quomodolibet quæſito, & ex privilegio.*

Amplia tertiò, etiam in gratia motu proprio. n. 22.

Amplia quartò, etiamſi Papa proceſſerit de plenitudine poteſtatis. n. 23.

Amplia quintò etiam ſi generaliter derogaverit conſtitutionibus Apoſtolicis, & regulis Cancellariæ etiam cum clauſula, quorum tenores, n. 26.

Limita primò, in gratia ex ſui natura præjudiciali. n. 28.

Limita ſecundò, in gratia quæ fit ob publicam utilitatem. n. 32. & n. 48.

21 Quomodolibet *dictio, includit omne jus quantumcunque minimum.*

24 *Clauſula* de plenitudine poteſtatis *operatur etiam in præjudicium tertij, fallit ut n. 25.*

25 *Proteſtatio de qua in regula de non tollendo jus quæſitum tollit conſenſum, & voluntatem Papæ ab illo gerendo.*

27 *Clauſula derogatoria in litteris Apoſtolicis ſemper apponi conſueverunt.*

29 *Gratia ex ſui natura præjudicialis quando dicatur. & n. 30. & 31.*

30 *Scientia Papæ de præjudicio tertij ſi proveniat ex narratis, non ſufficit ad tollendum jus quæſitum ſine expreſſa derogatione regulæ.*

31 *Proteſtatio cedit facto omnino contrario.*

33 *Studia litterarum pertinent ad communem utilitatem.*

34 *Privilegio conceſſo miſerationis cauſa renuntiari non poteſt.*

35 *Officium obtinens ad ſui vitam, ſi evadat cæcus, an valeat proviſio de eodem officio alteri facta ſine derogatione regulæ de jure quæſito non tollendo, latè diſcutitur, ut n. ſeqq. uſque in finem.*

36 *Officia ex ſui natura regulariter ſunt perpetua, præſertim ſi concedantur ad Vitam.*

37 *Officialis perpetuus ſine juſta cauſa de poteſtate ordinaria amoveri non poteſt.*

38 *Regula de non tollendo jus quæſitum obſtat ſecundæ gratiæ de officio prius alteri ad vitam conceſſo.*

39 *Cæcitas non eſt juſta cauſa removendi aliquem ab officio prius obtento.*

Quamvis ſit officium eccleſiaſticum. n. 43

Et quamvis detur principaliter propter exercitium, & non propter dignitatem n. 62. & n. ſeq. uſque in finem.

40 *Cæcus qui perdit viſum non perdit officium.*

41 *Senatorium ordinem retinet, & judicantis officio fungitur.*

Retinet magiſtratum prius acceptum ibid.

42 *A tutela non removetur, ſed datur illi curator, vel coadjutor. & n. 73.*

43 *Mutus Archidiaconus, qui amiſit officium linguæ, non removetur ab officio.*

44 *Idem ſi amiſerit officium oculorum.*

45 *Officialis electus, qui ante confirmationem evaſit cæcus, debet in eodem officio remanere, illudque per alium exercere. & n. 58.*

46 *Officium obtinens ſive gratuitum, ſive oneroſum, ſi fiat inhabilis, non privatur officio, ſed inſervit per ſubſtitutum, & retinet ſtipendia ſua.*

47 *Etiamſi officium requirat induſtriam perſonæ.*

50 *Coadjutoria concernit principaliter publicam utilitatem, non autem remotio officialis infirmi ab officio.*

51 *Prælatus etiam invitus cogi poteſt ad cedendum, quando ſubeſt periculum deſtructionis eccleſiæ, dummodum detur ei bonum conveniens.*

52 *Utilitas publica præfertur privatæ.*

53 *Coadjutoria gratia cur non requirat derogationem regulæ de jure quæſito non tollendo.*

54 *Infirmi remotio ab officio, vel beneficio eſt contra jus, & utilitatem publicam. & n. ſeqq.*

55 *Afflicto afflictionem addere peccatum eſt.*

56 *Rex Portugalliæ inhabilis à Regno non removetur, ſed datur illi coadjutor à Romano Pontifice ob publicam utilitatem.*

57 *Officio, vel beneficio ſuo quem privare ſine culpa, perverſum eſt, & contra eccleſiaſticam cenſuram. & n. ſeq.*

59 *Cæcis eſt miſerendum, & de novo ſubveniendum.*

60 *Dementia non eſt juſta cauſa removendi ab officio perpetuo, ſed ſolum dandi coadjutorem.*

61 *Repetitio nunquam fieri intelligitur etiam in eadem clauſula quando ex illa reſultat aliquid exorbitans à jure communi.*

62 *Infirmus ab officio removeri poteſt de poteſtate ordinaria quando officium datur principaliter non propter dignitatem, ſed propter exercitium.*

Contrarium n. 73. & ſeqq. uſque in fin.

Declaratur primò, ut procedat in officio temporali, non autem in ſpirituali, & perpetuo. n. 65.

Declaratur ſecundò, ut procedat in officiali, qui ex propria culpa in morbum incidit. n. 58.

Sed contra ſecundum Canones n. 69.

Declaratur tertiò, ut procedat in remotione ab adminiſtratione, non autem à titulo, & habitu officij. n. 70.

Declaratur quartò, ut non procedat ſtante conſuetudine inſerviendi per ſubſtitutum n. 78.

Declaratur quintò, ut non procedat in officiali, qui factus eſt cæcus. n. 80.

Intellectus leg. ij. quos judices, C. De off. Præfect. Prætor. orient. *n. 63. & ſeqq. uſque in fin.*

63 *Iudices propter longinquam infirmitatem inutiles ab adminiſtratione removentur, & alij in eorum locum ſubrogantur. contrarium. n. 67. & 73.*

Declaratur multis modis ut n. 65. & ſeqq. uſque in finem.

64 *Iudex datus mutari jubetur ſi propter infirmitatem diu fuerit impeditus.*

Procedit in judice delegato. n. 71.

66 *Leges debent imitari Canones, ſed non è converſo.*

67 *Iudex propter furorem, vel cæcitatem ſupervenientem non debet removeri.*

68 *Officialis, qui ex propria culpa in morbum incidit, removetur ab officio ſecundum leges.*

69 *Secus ſecundum Canones.*

70 *Iudices ob adverſam valetudinem inutiles removentur ab adminiſtratione, ſed non ab officio.*

71 *Delegati juriſdictio de facili per ordinarium judicem revocatur.*

72 *Iudicium ſolvitur vitante eo, qui juſſit judicare.*

73 *Tutor factus inutilis propter adverſam valetudinem non removetur, ſed datur illi coadjutor.*

74 *Epiſcopatus eſt nomen oneris, non honoris.*

75 *Infirmi ſive Epiſcopi, ſive Parochi, ſive ſimplices beneficiati ſive officiales, non removentur. ſed eis dantur coadjutores, & n. ſeqq.*

76 *Officia perpetua, & ſpiritualia regulantur per omnia ut beneficia eccleſiaſtica.*

77 *Imò difficilius quis removetur ab officio, quàm à beneficio.*

79 *Officiales collegiorum urbis ægritudine, vel ſenio, aut aliàs legitimè impediti, ex conſuetudine inſerviunt per ſubſtitutum ſibique emolumenta percipiunt.*

80 *Lex generalis poſterior non tollit legem ſpecialiter loquentem, ſed diſtinguitur, & limitatur per legem antiquam.*

81 *Cæcus non poteſt dici inhabilis ad officium, vel magiſtratum, nec reſpectu tituli, nec reſpectu exercitij. & n. ſeqq. uſque in finem.*

82 *Non excuſatur à Concilio, vel patrocinio.*

83 *Si ſit ſapiens, cogi poteſt ire ad conſilium, & conſulere.*

84 *Non privatur voto, quod aliàs haberet ſi cæcus non eſſet.*

85 *Non dicitur inhabilis ad legendum, vel ſcribendum, cum à lege ſit habilitatus ad hæc implenda per ſubſtitutum.*

86 *Cæcis vis ingenij, & intellectus perſpicacior eſt, & n. ſeqq.*

87 *Iudicandi munus magis conſilio prudentis viri, quàm corpore explendum eſt.*

1 CÆTERUM. Si in ſecundo reſcripto de primo reſcripto adverſarii ejuſdem cauſæ non ſit mentio, valet primum: aliter valet ſecundum, & ſi primum communi
2 conſenſu fuit obtentum, non valet ſecundum hoc tacito impetratum. Hoc dicit Joa. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Felin. & Dec. & ſunt tres partes, quæ per ſe patent; ſecunda ibi *ſi verò*, tertia ibi *verum*.

3 Nota ex hac decretali tres regulas in materia reſcriptorum ſcitu neceſſarias, & uſu forenſi admodum frequentes. Prima regula eſt ſi ſecundæ litteræ in eodem negotio ab adverſario impetratæ, de primis non faciant mentionem, primæ remanent in ſuo robore, & ſecundæ non valent. Hæc regula habetur in prima parte text. & validitas primarum litterarum probatur ibi: *Priores judices ad deciſionem cauſæ procedere poſſint*, & nullitas ſecundarum, ibi: *nec ſecundæ litteræ obtineant alicujus roboris firmitatem*. Ratio hujus primæ regulæ; quia ſi princeps recordatus fuiſſet primarum litterarum, ſecundas utique non conceſſiſſet. Ideoque ſecundæ non valent ex defectu intentionis, ut *cap. Ex parte, el 1. infra de off. deleg.* ibi: *ſi memores fuiſſemus nos pro prædicto N. litteras direxiſſe, pro adverſario nullatenus ſcripſiſſemus.* Ad idem *cap. In noſtra infr. eod. cap. Ex litteris de off. deleg.* Quare hanc regulam ponunt hic gloſſ. poſt caſum, Joan. Andr. Bald. & omnes in Summ. text.

4 Declara tamen hanc primam Regulam, dummodo primæ litteræ fuerint præſentatæ, & illarum auctoritate fuerit facta citatio, alias enim valerent ſecundæ; quæ primò fuerunt præſentatæ, etiamſi in eis de primis litteris nulla mentio facta eſſet, *cap. Ut debitum*: & ibi notatur in gloſ. *in verb. Aſſignata, infra de Appel.* gloſſ. 1. & 2. hic Bald. *n. 1.* & plerique alii. Plures alias declarationes ad hanc regulam vide hic plenè per Felin. *à n. 2. verſ. Limita decem modis.*

5 An autem ſecundum reſcriptum non faciens men-

juſtam quoque per ſe ferunt interpretationem in præcedentibus caſibus hactenus deciſis, neque in judicium deductis pari ratione ſervandam, juxta gloſſ. *in proœm. Clem. in verb. De cætero*, Salas *de legib. quæſt. 97. tract. 4. ſect. 12. verſ. 5 Colligo*, ubi loquitur in ſpecie de reſolutionibus S. Congregationis prædictæ Rota coram Gregorio *deciſ. 310. numer. 7. & deciſ. 317. numer. 32. par. 2. tom. 2. recent.* & in Milevitana Antianitatis, 26. *Maii 1650. in §. Non obſtat quod prædicta ordinatio coram Reverendiſſimo D. meo Decano*, & ab hoc Tribunali ſemper magna cum reverentia ſuſcipi ſolent, ut dictum fuit in Averſan. Beneficiorum, 3. *Julij. 1606.* coram Cardinali Sacrato: & coram Buratto *dec. 479. num. 2.* & in Meten. Abbatiæ, 19. *Junij 1628. Coram D. meo Decano*, Et in Majoricen. Parochialis, 13. 13. *Junij 1646. coram R. P. D. meo Celſo*. Et in alijs relatis in Calaguritan. Clavis, 12. *Januarij. 1648. in ultima*, §. *Coram R. P. D. meo Cerrado*, & in Oppiden. Proceſſionum, 18. *May 1646. in §. Et hæc juris diſpoſitio coram me.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Cæterum.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum ſecundum in eodem negotio ab adverſario impetratum non valet, ſi de primo non faciat mentionem, & primum manet in ſuo robore. & n. 3.*
2 *Reſcriptum ſecundum non valet, ſi taceat primum fuiſſe impetratum communi conſenſu. & n. 14.*
4 *Reſcriptum primum ſi non fuit præſentatum, & illius authoritate facta citatio, valet ſecundum prius præſentatum, licet de primo mentionem non faciat.*
5 *Reſcriptum ſecundum ad lites non faciens mentionem de primo an ſit ipſo jure nullum, an verò ſit annullandum ope exceptionis.*
Et quid in litteris beneficialibus, & gratioſis n. 8.
9 *Subreptio non inficit litteras contentioſas ipſo jure, ſed ope exceptionis.*
10 *Secus ſi litteræ ſint gratioſæ.*
11 *Reſcriptum ſecundum ſi faciat mentionem de primo, valet ſecundum, & non primum.*
12 *Reſcriptum ſecundum faciens mentionem de primo an tollat primum ipſo jure.*
13 *Gratia ſecunda quamvis faciat mentionem de prima, tamen non tollit primam, niſi in ſecunda fuerit expreſſè derogatum regulæ de jure quæſito non tollendo. & n. 17.*
14 *Reſcriptum ſecundum non ſufficit ut faciat mentionem de primo, niſi etiam faciat mentionem de illius qualitatibus, quæ reddidiſſent Principem difficiliorem ad ſecundas litteras concedendas.*
15 *Subreptionem inducit omne tacitum, quo expreſſo princeps non tam facilè dediſſet litteras.*
16 *Princeps, ſi in ſecunda gratia non fuerit facta mentio de qualitatibus primæ, præſumitur circumventus.*
18 *Regula de jure quæſito non tollendo Papa non cenſetur velle derogare quibuſcunque utatur verbis, & clauſulis, niſi eidem regulæ expreſſè deroget. & n. 26.*
19 *Amplia primò etiamſi Papa habuerit certam ſcientiam ex narratis de præjudicio tertij.*
20 *Amplia ſecundò in jure quomodolibet quæſito, & ex privilegio.*
Amplia tertiò, etiam in gratia motu proprio. n. 22.
Amplia quartò, etiamſi Papa proceſſerit de plenitudine poteſtatis. n. 23.
Amplia quintò etiam ſi generaliter derogaverit conſtitutionibus Apoſtolicis, & regulis Cancellariæ etiam cum clauſula, quorum tenores, *n. 26.*
Limita primò, in gratia ex ſui natura præjudiciali. n. 28.
Limita ſecundò, in gratia quæ ſit ob publicam utilitatem. n. 32. & n. 48.
21 Quomodolibet *dictio, includit omne jus quantumcunque minimum.*
24 *Clauſula* de plenitudine poteſtatis *operatur etiam in præjudicium tertij, fallit ut n. 25.*
25 *Proteſtatio de qua in regula de non tollendo jus quæſitum tollit conſenſum, & voluntatem Papæ ab alio gerendo.*
27 *Clauſulæ derogatoriæ in litteris Apoſtolicis ſemper apponi conſueverunt.*
29 *Gratia ex ſui natura præjudicialis quando dicatur. & n. 30. & 31.*
30 *Scientia Papæ de præjudicio tertij ſi proveniat ex narratis, non ſufficit ad tollendum jus quæſitum ſine expreſſa derogatione regulæ.*
31 *Proteſtatio cedit facto omnino contrario.*
33 *Studia litterarum pertinent ad communem utilitatem.*
34 *Privilegio conceſſo miſerationis cauſa renuntiari non poteſt.*
35 *Officium obtinens ad ſui vitam, ſi evadat cæcus, an valeat proviſio de eodem officio alteri facta ſine derogatione regulæ de jure quæſito non tollendo, latè diſcutitur, ut n. ſeqq. uſque in finem.*
36 *Officia ex ſui natura regulariter ſunt perpetua, præſertim ſi concedantur ad Vitam.*
37 *Officialis perpetuus ſine juſta cauſa de poteſtate ordinaria amoveri non poteſt.*
38 *Regula de non tollendo jus quæſitum obſtat ſecundæ gratiæ de officio prius alteri ad vitam conceſſo.*
39 *Cæcitas non eſt juſta cauſa removendi aliquem ab officio prius obtento.*
Quamvis ſit officium eccleſiaſticum. n. 43
Et quamvis detur principaliter propter exercitium, & non propter dignitatem n. 62. & n. ſeq. uſque in finem.
40 *Cæcus qui perdit viſum non perdit officium.*
41 *Senatorium ordinem retinet, & judicantis officio fungitur.*
Retinet magiſtratum prius acceptum ibid.
42 *A tutela non removetur, ſed datur illi curator, vel coadjutor. & n. 73.*
43 *Mutus Archidiaconus, qui amiſit officium linguæ, non removetur ab officio.*
44 *Idem ſi amiſerit officium oculorum.*
45 *Officialis electus, qui ante confirmationem evaſit cæcus, debet in eodem officio remanere, illudque per alium exercere. & n. 58.*
46 *Officium obtinens ſive gratuitum, ſive oneroſum, ſi fiat inhabilis, non privatur officio, ſed inſervit per ſubſtitutum, & retinet ſtipendia ſua.*
47 *Etiamſi officium requirat induſtriam perſonæ.*
50 *Coadjutoria concernit principaliter publicam utilitatem, non autem remotio officialis infirmi ab officio.*
51 *Prælatus etiam invitus cogi poteſt ad cedendum, quando ſubeſt periculum deſtructionis eccleſiæ, dummodum detur ei bonum conſcambium.*
52 *Utilitas publica præfertur privatæ.*
53 *Coadjutoriæ gratia cur non requirat derogationem regulæ de jure quæſito non tollendo.*
54 *Infirmum remotio ab officio, vel beneficio eſt contra jus, & utilitatem publicam. & n. ſeqq.*
55 *Afflicto afflictionem addere peccatum eſt.*
56 *Rex Portugalliæ inhabilis à Regno non removetur, ſed datur illi coadjutor à Romano Pontifice ob publicam utilitatem.*
57 *Officio, vel beneficio ſuo quem privare ſine culpa, perverſum eſt, & contra eccleſiaſticam cenſuram. & n. ſeq.*
59 *Cæcis eſt miſerendum, & de novo* [illegible] *ſubveniendum.*
60 *Dementia non eſt juſta cauſa removendi ab officio perpetuo, ſed ſolum dandi coadjutorem.*
61 *Repetitio nunquam fieri intelligitur etiam in eadem clauſula quando ex illa reſultat aliquid exorbitans à jure communi.*
62 *Infirmus ab officio removeri poteſt de poteſtate ordinaria quando officium datur principaliter non propter dignitatem, ſed propter exercitium.*
Contrarium n. 73. & ſeqq. uſque in fin.
Declaratur primò, ut procedat in officio temporali, non autem in ſpirituali, & perpetuo. n. 65.
Declaratur ſecundò, ut procedat in officiali, qui ex propria culpa in morbum incidit. n. 68.
Sed contra ſecundum Canones n. 69.
Declaratur tertiò, ut procedat in remotione ab adminiſtratione, non autem à titulo, & habitu officij. n. 70.
Declaratur quartò, ut non procedat ſtante conſuetudine inſerviendi per ſubſtitutum n. 78.
Declaratur quintò, ut non procedat in officiali, qui factus eſt cæcus. n. 80.
Intellectus legis illiquos judices, C. De off. Præfect. Prætor. orient. *n. 63. & ſeqq. uſque in fin.*
63 *Judices propter longinquam infirmitatem inutiles ab adminiſtratione removentur, & alij in eorum locum ſubrogantur, contrarium. n. 67. & 73.*
Declaratur multis modis ut n. 65. & ſeqq. uſque in finem.
64 *Judex datus mutari jubetur ſi propter infirmitatem diu fuerit impeditus.*
Procedit in judice delegato. n. 71.
66 *Leges debent imitari Canones, ſed non è converſo.*
67 *Judex propter furorem, vel cæcitatem ſupervenientem non debet removeri.*
68 *Officialis, qui ex propria culpa in morbum incidit, removetur ab officio ſecundum leges.*
69 *Secus ſecundum Canones.*
70 *Judices ob adverſam valetudinem inutiles removentur ab adminiſtratione, ſed non ab officio.*
71 *Delegati juriſdictio de facili per ordinarium judicem revocatur.*
72 *Judicium ſolvitur vitante eo, qui juſſit judicare.*
73 *Tutor factus inutilis propter adverſam valetudinem non removetur, ſed datur* [illegible] *coadjutor.*
74 *Epiſcopatus eſt nomen oneris, non honoris.*
75 *Infirmi ſive Epiſcopi, ſive Parochi, ſive ſimplices beneficiati ſive officiales, non removentur, ſed eis dantur coadjutores. & n. ſeqq.*
76 *Officia perpetua, & ſpiritualia regulantur per omnia ut beneficia eccleſiaſtica.*
77 *Imò difficilius quis removetur ab officio, quàm à beneficio.*
79 *Officiales collegiorum urbis ægritudine, vel ſenio, aut aliàs legitimè impediti, ex conſuetudine inſerviunt per ſubſtitutum ſibique emolumenta percipiunt.*
80 *Lex generalis poſterior non tollit legem ſpecialiter loquentem, ſed diſtinguitur, & limitatur per legem antiquam.*
81 *Cæcus non poteſt dici inhabilis ad officium, vel magiſtratum, nec reſpectu tituli, nec reſpectu exercitij. & n. ſeqq. uſque in finem.*
82 *Non excuſatur à Concilio, vel patrocinio.*
83 *Si ſit ſapiens, cogi poteſt ire ad conſilium, & conſulere.*
84 *Non privatur voto, quod aliàs haberet ſi cæcus non eſſet.*
85 *Non dicitur inhabilis ad legendum, vel ſcribendum, cum à lege ſit habilitatus ad hæc implenda per ſubſtitutum.*
86 *Cæcis vis ingenij, & intellectus perſpicacior eſt, & n. ſeqq.*
87 *Judicandi munus magis conſilio prudentis viri, quàm corpore explendum eſt.*

1 CÆTERUM. Si in ſecundo reſcripto de primo reſcripto adverſarii ejuſdem cauſæ non ſit mentio, valet primum: aliter valet ſecundum, & ſi primum communi
2 conſenſu fuit obtentum, non valet ſecundum hoc tacito impetratum. Hoc dicit Joa. Andr. Bald. Bellam. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Felin. & Dec. & ſunt tres partes, quæ per ſe patent; ſecunda ibi *ſi verò*, tertia ibi *verum*.

3 Nota ex hac decretali tres regulas in materia reſcriptorum ſcitu neceſſarias, & uſu forenſi admodum frequentes. Prima regula eſt ſi ſecundæ litteræ in eodem negotio ab adverſario impetratæ, de primis non faciant mentionem, primæ remanent in ſuo robore, & ſecundæ non valent. Hæc regula habetur in prima parte text. & validitas primarum litterarum probatur ibi: *Priores judices ad deciſionem cauſæ procedere poſſunt*, & nullitas ſecundarum, ibi: *nec ſecundæ litteræ obtineant alicujus roboris firmitatem.* Ratio hujus primæ regulæ, quia ſi princeps recordatus fuiſſet primarum litterarum, ſecundas utique non conceſſiſſet. Ideoque ſecundæ non valent ex defectu intentionis, ut *cap. Ex parte, el 1. infra de* [illegible], ibi: *ſi memores fuiſſemus nos pro prædicto N. litteras direxiſſe, pro adverſario nullatenus ſcripſiſſemus.* Ad idem *cap. In noſtra infr. tod. tap. Ex litteris de off. deleg.* Quare hanc regulam ponunt hic gloſſ. poſt caſum, Joan. Andr. Bald. & omnes in Summ. text.

4 Declara tamen hanc primam Regulam, dummodo primæ litteræ fuerint præſentatæ, & illarum auctoritate fuerit facta citatio, alias enim valerent ſecundæ, quæ primò fuerunt præſentatæ, etiamſi in eis de primis litteris nulla mentio facta eſſet, *cap. Ut debitum*: & ibi notatur in gloſ. *in verb. Aſſignata, infra de Appel.* gloſſ. 1. & 2. hic Bald. *n.* 1. & plerique alii. Plures alias declarationes ad hanc regulam vide hic plenè per Felin. à *n. 2. verſ. Limita decem modis.*

5 An autem ſecundum reſcriptum non faciens men-

mentionem de primo impetrato ſuo et eodem cauſa ab adverſario ſit ipſo jure nullum, necne, ſunt opiniones. Abb. *hic n. 5.* refert Compoſtel. tenere ſecundum eſſe ipſo jure nullum, & pro eo dicit optime facere hanc litteram ibi: *nec ſecunda litteræ obtineant aliquod roboris firmitatem.* Quæ verba cum ſint præſentis temporis, videntur inducere nullitatem ipſo jure: ad gloſſ. *in reg. de pan. de regul. jur. lib. 6.* & in *l. In criminalibus verb. Habeatur, Cod. De juriſdict. omn. judic.*

Sed tu adverte; nam Compoſtell. non fuit in hac opinione, imo cum Innocentio oppoſitum cenſuit, ut mox dicetur: & forte Abb. voluit allegare Tancredum, qui, ut refert Hoſtien. *hic n. 1. in verb. Secundæ litteræ,* tenuit ſecundas litteras non facientes de primis mentionem eſſe ipſo jure nullas, motus ex antiqua compilatione, in qua dicebatur, nec ſecundæ litteræ de jure obtineant, &c. exponebat enim de jure, id eſt ipſo jure, & eum ſequitur hic Andr. Siculus; ſed contrariam opinionem, id eſt ſecundum reſcriptum ad lites non eſſe nullum ipſo jure, ſed annullandum per ſententiam, adeo ut per tale reſcriptum detur juriſdictio, & teneat proceſſus ſecundi judicis, ſi ex adverſo non excipiatur, tenuit Goffr. *hic,* qui ad motivum Tancr. reſpondet, verba illa de jure ex compilatione, qua utimur, fuiſſe ſublata ad confundendam illius opinionem, ut refert Hoſt. *ubi ſupra.* Idem tenuerant hic Philippus, Petr. de Sampſone relati à Cardinali, *n. 3.* Innoc. *n. 2. in verb. Nec ſecundæ, & n. 3.* Compoſtell. *in fin. princ. ver. Securius, & juſtius.* Abb. Antiq. *n. 2.* Hoſt *dicto n. 1. in verb. Secundæ litteræ,* Joan. Andr. *n. 6.* Bald. *n. 4.* Card. *n. 3. d.* Abb. Sicul. *n. 5. verſ. Tertia opinio,* dicens hanc opinionem eſſe communem fere omnium DD. & Felin. *n. 10.* dicens ita tenere omnes DD. hic excepto Andrea Siculo, cujus motivis reſpondet.

6 Pro hac opinione inducitur *c. Si autem, & cap. Plerumque, infra eod.* in quibus patet ſecundum reſcriptum ſubreptitie impetratum ob taciturnitatem primi valere poſt annum data negligentia primi impetrantis: ergo non fuit nullum ab initio, alioquin tractu temporis non potuiſſet convaleſcere, ut in regula *Non firmatur, de reg. jur. lib. 6.* Quæ inductio approbatur hic ab omnibus, ut atteſtatur Felin. *in cap. Ad audientiam, il 2. n.*
7 *17. Litteræ ad lites infr. eod.* & ad hunc tex. & ſimilia jura, quæ videntur obſtare huic opinioni reſponderi poteſt, ſecundum reſcriptum non habere roboris firmitatem, ſeu eſſe nullum inſpecto effectu, nam id, quod ope exceptionis poteſt annullari, poteſt dici largo modo nullum, ut *l. Si dati ſtipuler. ff. de verb. obligat,* ſecundum Abb. *hic n. 8.* facit tex. in *l. 1. in princ.* juncta expoſitione Bald. *in verb. Nulla ff. De offic. ejus, cui mandata eſt juriſdictio,* vel planius reſpondeo, ut hic per Felin. *n. 10.*

8 Limita communem opinionem, ut procedat in reſcriptis ad lites, ſeu litteris juſtitiæ, juxta terminos hujus decretalis: ſecus verò in litteris beneficialibus, ſeu gratioſis; nam ſecundæ non facientes mentionem de primis, ſunt ipſo jure nullæ, *Cap. Conſtitutus infra eodem, cap. Cum olim, de re judicata, cum concordant.* Ratio differentiæ
9 eſt, quia litteræ contentioſæ per ſubreptionem non annullantur ipſo jure, ſed veniunt annullandæ ope exceptionis, dicto *cap. Si autem,* & *cap. Plerumque infr. eodem, cap. Ut debitus, de appell.* Abb *hic n. 6.* Late Hoſt. *in Summ. hoc tit. §. Quæ poſſunt objici, verſ. Sed nunquid proceſſus,* Compoſtell. *in cap. Super litteris, n. 6. verſ. Primo caſu infr. eod.* Rota *deciſ. 13. incip. Verumſi ſit delatum, h. e. tit. in antiq.* & *deciſ. 151. incip. Si aliquis judex, alias 63. de appell. in antiq. & in recent. deciſ. 582. n. 2. par. 2.* Seraph. *deciſ. 513. n. 7.* At verò in beneficialibus, & gratioſis litteræ ſubreptitiæ ſunt ipſo jure nullæ, *cap. Ad audientiam, il 2. infra eod. Clem. 1. de preb. cap. Si motu proprio, eod. tit. lib. 6.* Abb *hic n. 6. verſ. Nam ſcire debes aliam concluſionem.* Et tenent gloſ. fin. Innoc. & omnes in *d. c. Ad audientiam,* ut ibi dixi in ult. not. n. 20. & ſeqq.

11 Secunda regula eſt: ſi ſecundæ litteræ faciunt mentionem de primis, valent ſecundæ, & non primæ; habetur hæc regula in ſecunda parte hujus tex. ibi: *ſi verò in ſecundis litteris,* et eam ponunt Joan. Andr. & reliqui poſt eum, *in Summ.* tex, gloſſ. *in verb. Judicio.* Innoc. *n. 6.* & alii communiter. Ratio hujus ſecundæ regulæ eſt, quia cùm hoc caſu conſtet de intentione Principis volentis primas litteras revocare, & de poteſtate non ſit ambigendum, poſteriores derogant prioribus, *cap. Bonæ,* ibi: *reſpondemus igitur, quod poſteriores debent prioribus præjudicium generare: de conſtit. utiil. vel inutil. cap. 1.* *Cum ibi not. de conſ. lib. 6. l. Pacta noviſſima, C. De pactis.*

12 An autem ſecundum reſcriptum faciens mentionem de primo tollat primum ipſo jure, adeo ut proceſſus factus ſuper primo ſit nullus, eſt ardua quæſtio, quam prolixe examinat Abb. *hic n. 10.* ad eum recurre.

13 Limita hanc ſecundam regulam, niſi ſecundæ litteræ auferant jus tertio quæſitum ex primis litteris; quia tunc non valent ſecundæ, etiamſi de primis faciant mentionem, niſi expreſſè in ſecundis fuerit derogatum regulæ Cancellariæ de jure quæſito non tollendo. Card. Seraph. *dec. 1082.* & latius dicam infr. n. 18.

14 Tertia eſt regula & quidem valde notabilis: non ſufficit ut ſecundæ litteræ faciant mentionem de primis, ſed amplius requiritur ut in eis fiat mentio de illarum qualitatibus, quæ ſi fuiſſent expreſſæ, reddidiſſent Principem difficiliorem ad ſecundas litteras concedendas. Hæc regula ſimiliter probatur clarè ex tertia parte textus noſtri ibi: *verum.* Nam ſi primæ litteræ fuerint impetratæ de communi conſenſu, non valent ſecundæ, quamvis de primis faciant mentionem; niſi etiam in eis exprimatur illa qualitas, quod primæ fuerint impetratæ de conſenſu partium. Et ita intelligunt hoc cap. gloſſ. *in verb. De commiſſione,* dicens eſſe nullas ſecundas litteras, quamvis de prima commiſſione fecerint mentionem, ſi tacuerint quod de communi conſenſu fuerit impetrata. Abb. Antiq. *n. 2. in verb. Verum.* Hoſt. *n. 5. in eod. verb.* Bald. *n. 14.* Abb. Siculus, *n. 3.* Joan. Andr. Bellam. Butr. & omnes in Summ. tex. & hanc regulam pluribus confirmat Cardin. *conſ. 136. Factum ſic ſe habet. Vacantibus Canonicatu, &c. numer. 9.* & *conſ. 142. Punctus quæſtionis, num. 6. & 7.* Alex. *conſ. 111 Perſpicua litteris, numer. 2. lib. 6.* Concordat. *cap.* Dilectus

Dilectus, il primo infra eod. cap. Coram, juxta ſecundum intellectum de off. delig. cap. 2. ibi, (Quoniam in poſterioribus litteris non ſuit mentio facta priorum, nec in eis, &c.) *de dol. & contumac. cap. Inter monaſterium,* ibi: (Tum etiam quoniam de privilegijs Apoſtolicæ Sedis, & proceſſu negotij coram primis judicibus nihil in ſecundis litteris dicebatur, quod ſi fuiſſet expreſſum obtinere minime potuiſſent,) de re judic. cum multis concord.

15 Ratio hujus tertiæ regulæ eſt, quia omne tacitum, quo expreſſo Princeps non tam facile dediſſet litteras, reddit reſcriptum ſubreptitium, *cap. Super litteris, cum materia,* & *cap. Poſtulaſti, infra eod.* Abb. *hic numer. 3. verſ. Ratio eſt.* Caſſad. *dec. 12. numer. 14. de preb.* Rota. *dec. 759. numer. 1. par. 2.* & *dec. 670. numer. 4. par. 4. rec.* & alias paſſim. Quæ quidem ſubreptio licet in contentioſis non annullet reſcriptum, niſi fuerit exceptum: tamen in beneficialibus, & gratioſis reddit gratiam ipſo jure nullam, ut oſtenſum eſt ſupra numer. 10.

16 Et per hoc alias dixi ſecundam gratiam de officio prius alteri collato cum clauſula *ad tui vitam,* ab eodem Pontifice factam non valere, cum in ea non fuiſſet expreſſum, quod prima ab eodem emanaverat cum illa qualitate, *ad tui vitam,* de quo ſi Papa recordatus fuiſſet, veriſimiliter ſecundam gratiam vel nullo modo, vel certè non tam facilè conceſſiſſet. Ideoque ſecunda gratia eſt ſubreptitia, ac nulla, & Princeps præſumitur circumventus per ſupradicta, & per tex. in *cap. Cum olim* ibi: (Contra pronunciationem ſuam contulit, ſicut credimus, circumventus.) *infra de re judic.* cum ibi not. per Felin. *numer. 2. verſ. Ideo infert,* quod gratia ſecunda, & in *cap. Conſtitutus,* ibi: Cum de hoc memoratus P. non feciſſet in ſuis litteris mentionem, intelligendum erat circumveniſſe prædeceſſorem noſtrum, & dictas litteras veritate tacita impetraſſe, infra hoc titulo.

17 Cæterum adverte, quia hodie non ſufficit, ut in ſecunda gratia fiat mentio de prima cum illius qualitatibus; ſed amplius requiritur, ut expreſſè, & nominatim derogetur regulæ Cancellariæ 18. *de non tollendo jure quæſitum:* alioquin ſecunda gratia eſt ipſo jure nulla. Hæc concluſio eſt Mohedan. *deciſ. 7. per totam maxime num. 6. de reſtit. ſpol.* ubi reſolvit collationem officij cuſtodis pontis, & portæ Salariæ factam à Papa cum clauſula, *non obſtante collatione per nos alteri facta,* nullum præjudicium intuliſſe primo officiali, & obſtare regulam de jure quæſito non tollendo: & allegat Bart. qui idem tenet in *l. Prædia, num. 2. C. De locat. prædior. lib. 11.* & Bald. *in auth. Hoc inter liberos, num. 7. verſ. De clauſula autem, C. De teſtam.* concordat Buratt. *deciſ. 421. numer. 1.* Quinimò non valere ſecundam gratiam de officio prius alteri ad vitam conceſſo, etiamſi in ea fuerit facta expreſſa, & individua derogatio primæ gratiæ, & intrare prædictam regulam de jure quæſito, cui derogatum non fuerat, tenuit Rota *in cauſa Bononien. Portæ Palatii coram Litta,* ut latiùs dicam infra num. 38.

18 Neque obſtat ſi dicas regulam non intrare ubi conſtat Papam voluiſſe auferre jus alteri quæſitum, quoniam de hoc quæritur an voluerit; & propter proteſtationem in regula appoſitam conſtat nolle, quibuſcumque utatur verbis, & clauſulis, niſi expreſſè deroget regulæ. Sarnen. *in proœm. dictæ regulæ quæſt. 5. num. 3.* & fuit dictum in cauſa Burgenſi juris ſepeliendi coram Cæſare de Graſſ. 10. Junii 1575. quæ habetur in *tit. de reſcr. deciſ. 9.* & ſequitur Seraph. *dec. 1082. num. 6. & 7.*

19 Amplia primò hanc concluſionem, ut locum habeat, etiamſi Papa ex narratis in litteris habuerit certam notitiam præjudicii tertii; ut plenè firmavit Rota coram Cæſ. de Graſſ. in *d. dec. 9. de reſcript. per totam, & in recent. dec. 607. num. 5. par. 3.*

20 Amplia ſecundò in jure quomodolibet quæſito, etiam ex privilegio. Samen. *ſuper reg. de non tollen. jur. quæſ. quæſt. 15. circa fin.* Gozzadin. *conſ. 14. numer. 22.* Roland. *conſ. 2. num. 23. lib. 4.* latè Cæſ. de Graſſ. *deciſ. 1. per totam, de verbis*
21 *ſignificat.* Seraph. *d. deciſ. 1082. num. 1.* Nam dictio, *quomodolibet,* in regula appoſita includit omne jus quantumcumque minimum, gloſ. in *Clem. 2. in verb. Quomodolibet, de ſent. excommun.* Pariſ. *conſ. 58. num. 10. lib. 1.* Seraphin. *ubi ſupra, num. 3.*

22 Amplia tertiò etiamſi Papa ſecundam gratiam fecerit motu proprio, & ex certa ſcientia. Mohed. *d. deciſ. 7. num. 1. & 2. de reſtit. ſpoliat.* Cæſ. de Graſſ. *d. deciſ. 9. de reſcript. num. 14.* nam motus proprius non firmat privilegium contra jus alterius, ut dixi in *cap. Cauſam quæ, num. 18. & ſeqq. infra eod.*

23 Amplia quartò, etiamſi Papa proceſſerit de plenitudine poteſtatis; nam etſi clauſula *pote-*
24 *ſtatis plenitudine* operetur in tertii præjudicium, ut voluerunt Pariſ. *conſ. 5. nu. 91.* & *conſ. 30. nu.*
25 *46. lib. 4.* & Gozzadin. *conſ. 5. nu. 25. & ſeqq.* tamen hoc non habet locum in terminis regulæ, in qua proteſtatio tollit conſenſum, & voluntatem ab actu gerendo, ubi ei non derogatur; & ita nulla poteſt alia formula introduci, per quam poſſit dici conſtare de mente Papæ, niſi faciat regulæ mentionem. Quæ ſunt formalia verba Cardinal. Seraphin. *in præcitata deciſ. 1082. n. 9.* ubi etiam ſubdit ita deciſum fuiſſe coram Blanchetto *in una Mediolanenſi fructuum 24. Aprilis 1592.* in proprijs terminis hujus regulæ.

26 Amplia quintò etiamſi in gratia ſecunda fuerit generaliter derogatum conſtitutionibus Apoſtolicis, & regulis Cancellariæ in contrarium facientibus etiam cum clauſula, Quorum tenoris. Nam nihilominus Rota ſemper tenuit hujuſmodi generales derogationes non ſufficere, quia regulæ de jure quæſito non tollendo ſpecialiter, & individuè eſt derogandum. Put. *deciſ. 265. lib. 2.* & fuit dictum in Bononien. *uſus fructus 23. Maii 1625. coram Caccino circa med. verſ. Aut nititur,* ubi allegantur deciſiones concordantes,
27 & eo magis quia clauſulæ derogatoriæ in litteris Apoſtolicis ſemper apponi conſueverunt. Put. *deciſ. 418. num. 4. lib. 2.* unde ſi clauſulæ generales ſufficerent ad derogandum regulæ, in omni gratia cenſerentur illi derogatum, & regula redderetur omnino inanis, & eluſoria, *cap. Commiſſa, de elect. lib. 6.*

28 Limita nunc propoſitam concluſ. ut non procedat in gratia ex hujuſmodi natura præjudiciali, & de indubitata concedentis ſcientia, quia in tali gratia non poteſt de ignorantia Papæ, aut ſubreptio-

reptione dici, ex quo Papa ſcit per eam tertio
præjudicari propter jus certum, de quo præſu-
mitur habere notitiam, ut dicit Bald. in *l. fin.*
numer. 9. C. Sententiam reſcin. non poſſe, & ideo
non requiritur derogatio regulæ, quæ eſt funda-
ta in defectu intentionis, ſed ſufficit actus con-
trarius ad removendam priorem voluntatem in
proteſtatione regulæ poſitam, *c. Sollicitudinem,*
in fin. de appell. cap. Cum acceſſiſſent, & *cap.*
Cum M. Ferrarienſis, de Conſtit. cum ſimilibus,
ut per Rotam *de off. deleg. deciſ. 15. in fin. & de*
cauſ. poſſ. & propriet. deciſ. 6. in novis. & latiſſi-
mè per Felin. *in d. cap. Cum M. nume. 77.* & ita in
pluribus cauſis firmavit Rota, ut coram Card.
Seraph. *dec. 762. num. 4. & dec. 1445. num. 6. &*
in recen. dec. 174. num. 1. 2. & 3. par. 1. ubi alle-
gantur aliæ deciſiones concordantes, & *dec. 607.*
nu. 4. par. 3. & dec. 11. nu. 25. par. 6. & in dicta
Bononien. *uſusfructus 23. Mart 1625. verſ. Non ob-*
ſtat quod hæc gratia coram Coccino.

29 Dicitur autem gratia præjudicialis ex ſui na-
tura, quando perneceſſariò implicat præjudiciũ
tertii, ita ut ſola gratia ſecum afferat præjudi-
cium in neceſſariam conſequentiam, & Papa il-
lud agnoſcit ex natura gratiæ, ut dicitur in præ-
alleg. deciſionibus cujus generis ſunt exemptio
à decimis, prout loquitur Caſſad. *deciſ. 1. de pri-*
vileg. Seraph. *deciſ. 762. nu. 4.* & exemplificant
præcitatæ deciſiones, item exemptio à juriſdi-
ctione Epiſcopi, in quibus terminis Corn. *con-*
ſil. 86. num. 16. lib. 4. Item commutatio ultimæ
voluntatis, ut *d. dec. 11. num. 25. par. 6. recent.*
Item unio, & erectio, Seraph. *d. dec. 1445. nu.*
6. Item ſæcularizatio Eccleſiæ regularis, ut *d.*
dec. 174. nu. 1. par. 1. recent. Item diſmembratio,
in d. Bononien. *uſusfructus verſ. Non obſtat. quod*
30 *hæc gratia.* Nec prædictis refragatur, quod non
ſufficiat ſcientia Papæ, ſed ulterius requiratur
derogatio regulæ. Caſ. de Graſſ. *d. dec. 3. de reſcr.*
& in Cæſaraugustana juriſdictionis 13. *Iunii* 1594.
coram Card. Seraph. & dictum eſt ſupra in pri-
ma limitatione, quoniam non loquuntur de
ſcientia quæ oritur ex natura ipſius rei quæ geri-
tur, ſed ex ſcientia deſumpta ex narratis, circa
quæ Papa facilius potuit circumveniri, quia in
narrando poſſunt adeſſe ſuggeſtiones, quæ di-
cuntur tam ſi verum, quam ſi falſum narretur, ut
dicitur in d. *deciſ. 3. de reſcr. nu. 44.* & ideo bene
requiritur derogatio, quia deficit voluntas Papæ
etiam ſi vera narrentur, ne per ſuggeſtiones tol-
latur jus tertii, ut dicitur in regula; & in his ter-
minis procedunt deciſiones in contrarium allega-
tæ. At ſecus eſt, ubi Papa intelligit præjudicium
ex natura ipſius gratiæ, ut bene in d. *deciſ. 607.*
nu. 5. par. 3. recent. & in d. Bononien. *uſusfructus*
d. verſ. Non obſtat quod hæc gratia.

31 Rurſus gratia, quæ de ſui natura non eſt præ-
judicialis, non habet tantam repugnantiam cum
regula, ſicut ipſamet gratia præjudicialis. Cum
enim præjudicium in illa ſit accidentale, ſtante
proteſtatione, de qua in regula, dici poteſt Pa-
pã intellexiſſe gratiam facere, ſi & quatenus ceſ-
ſet præjudicium tertii. Verum in gratia præju-
diciali ex ſui natura non poteſt cadere hujuſmo-
di interpretatio, quia ſublato præjudicio ceſſat
omnino gratia; & conſequenter cum veniant in
concurſum proteſtatio, & factum, neceſſe eſt, ut
proteſtatio cedat facto omnino cõtrario, extra-
ditis per Bart. & alios in *l. Non ſolum, §. Morte,*
ff. De nov. oper. nunciat. & notatur in d. *dec. 174.*
numer. 3.

32 Deinde limita eamdem concluſionem in gra-
tia, quæ ſit ob publicam utilitatem, in qua de-
rogatio regulæ non requiritur, quia per eam non
cenſetur præſervatum jus particulare in concur-
ſu juris publici, cui cedere debet. Arg. *l. Item*
ſi verberatum, §. 1. ff. De rei vendic. l. Lucius, ff.
De evict. plene Anton. Gabr. *comm. concl. in ti-*
tul. De jure quæſit. non tollen. concl. 2. numer. 1. &
in terminis regulæ tradunt Sarnen. *ſuper dicta re-*
gula quæſt. 19. & deciſ. penult. lib. 2. Anton Augu-
ſtin. *in Repert. ſuper d. reg. num. 8.* Rebuff. *ſuper*
eadem reg. gloſſ. 6. numer. 30. in verb. Etiamſi mo-
tu proprio, & fuit multoties reſolutum in Rota,
33 ut *deciſ. 759. num. 1. par. 1. diverſ.* quæ loquitur
in terminis indulti conceſſi pauperibus Collegii
S. Jacobi ſuſcipiendi gratis gradum Doctoratus
in Collegio Univerſitatis; & fuit conſideratus
favor publicus, tum quia litterarum ſtudia ad
communem pertinent utilitatem, ut in procem.
34 Gregor. verſ. Ad communem. Tum quia fuit
conceſſum miſerationis cauſa cui renunciari non
poteſt, ex Felin. in *c. Si diligenti, numer. 16. de*
for. compet. Item coram Card. Seraph. *dec. 762.*
num. 5. ubi dicitur ita fuiſſe reſolutum in Sala-
mantina Privilegiorum 12. *Novembris* 1583. &
in Granaten. Hoſpitalis 26. *Maii* 1583. coram
Bravo. Item in recent. *dec. 174. nu. 7. par. 1.* quæ
loquitur in ſæcularizatione facta per Papam ob
bonum publicum, & reformationem Eccleſiæ
Cæſaraugustanæ.

35 Ex facto quæſitum eſt. A, per litteras Apoſto-
licas fuit proviſus de officio cum clauſula ad ſui
vitam, & cum deinde luminibus orbatus eſſet,
de eodem officio per ſimiles litteras proviſus fuit
B. An ſecundæ gratiæ obſtet regula de jure quæ-
ſito non tollendo?

36 Videtur reſpondendum obſtare, quia cum re-
gulariter officia ex ſui natura ſint perpetua, Cal-
detin. *conſ. 3. de reſcriptis.* Guidopap. *dec. 195.*
numer. 1. præſertim quando conceduntur ad vi-
tam, ad tex. in *l. 1.* & ibi gloſ. *1. ff. Pro ſocio*, & no-
tat Abb. in *cap. Cum inter R. in 3. notab. de elect.* &
in *cap. Ad noſtram, numer. 7. de confirm. util, vel*
37 *inutil.* Primò officiali fuit jus quæſitum in tan-
tum, ut ſine juſta cauſa de poteſtate ordinaria
non potuerit amoveri, ut latiſſimè deducit Bo-
lognett. *conſ. 3.* Roman. *conſ. 467.* Menoch. *de*
arbitrar. qu. 55. lib. 1. in addit. nu. 8. Carol Tapia
in l. fin. C. De Conſtit. Princip. cap. 9. à nu. 73. uſque
38 *ad numer. 95. par. 2.* Ideoque ſecundæ gratiæ de
eodem officio alteri factæ, proculdubio obſtat
regula de jure quæſito non tollendo, ut in termi-
nis terminantibus reſolvit Rota in *Bononien. offi-*
cii Portæ Palatii 5. Novembris 1594. coram Litta,
quæ eſt *deciſ. 334. par. 4. diverſ. & concord.* Mo-
hedan. *deciſ. 7. maxime num. 6. de reſtit. ſpol.* & Bu-
rat. *dec. 421. num. 1.*

39 Cæcitas autem ſupraveniens non eſt juſta cau-
ſa removendi quem ab officio prius obtento, ut
40 *l. Infamia* ibi: non etiam amiſſionis oculorum,
caſus quæſitum ſibi adimit honorem, *C. De De-*
curion. lib. 10. quem tex. ſic ſummat Bart. qui
41 perdit viſum, non perdit officium *l. 1. §. quam-*
vis autem, ibi: Cæcus & Senatorium ordinem
retinet, & judicandi officio fungitur, & infra
me-

melius eſt, ut retinere quidem dicamus jam ac-
ceptum magiſtratum poſſe, *ff. De poſtulando, &*
42 *l. Cæcus, ff. De iudiciis.* Sed & tutor luminibus
captus non removetur à tutela, ſed datur il-
li curator, vel coadjutor, *l. Etiamſi tutor. ff. De*
author. tutor. l. poſt ſuſceptam, ff. De exc. ſſ. tu-
tor. & *l. Solet*, & ibi Bart. *num. 2. & 3.* Bald.
in princ. & Legiſtæ, *ff. De tutel.* & Canoniſtæ in
cap. final. de ſupplen. neglig. Prælat. lib. 6. ubi in
ſpecie Archid. *num. 2. circa fin. verſ. Et quod ta-*
lis Abbas. Joan. Andr. *eodem num. verſ. Item imo-*
ri longa ægritudine impedito datur curator. Gemin.
col. 2. eod. verſ. Butr. *num. 4.* Philipp. Prob. *ad*
Monach. nu. 2.

Quod locum habet etiam in officiis, & digni-
tatibus Eccleſiaſticis, ut *cap. fin. infr. de cleric.*
43 *ægrot.* Nam cum tex. ibi decidat non eſſe remo-
vendum ab officio Archidiaconum, qui amiſit
officium linguæ: gloſ. ibi dicit idem eſſe ſi ami-
44 ſerit officium oculorum, & ſequuntur Hoſtien.
in princ. Joan. Andr. *num. 14.* Henric. Boich.
num. 4. Butr. *num. 19.* & Card. *in 2. quæſt. num. 5.*
Abb. *in conſ. 45. per totum, maxime num. 3. lib. 1.*
45 ubi conſuluit electum ad officium qui eo interim
antequam confirmationem obtineret, evaſit cæ-
cus, debere in eodem officio remanere, illudque
per alium exercere; & eum ſequitur Vant. *de*
nullit. ex defect. iuriſd. deleg. num. 42. & 43. Et
generaliter in quocunque officio id ipſum pro-
bat Bolognett. *d. conſ. 3. num. 12.* ubi quod licet
46 rectè à principio gratiam, vel officium gratui-
tum, vel oneroſum quis receperit, tamen ſi po-
ſtea perpetuo morbo inhabilis effectus fuerit,
non poterit officio privari; ſed ſi officium con-
ceſſum non habet adminiſtrationem, tunc reti-
nebit honorem, & emolumenta, onus verò de-
ponet: ſin autem adminiſtrationem habeat, in-
ſerviet per ſubſtitutum, & habebit ipſe officium,
47 & ſtipendia ſua, etiamſi eſſet officium requirens
induſtriam perſonæ. Et idem repetit *num. 39.* ſub-
dens ita pulcrè determinare Mayner in *l. Nemo*
poteſt, num. 79. ff. De reg. iur.

48 Nec prædictis obſtat motivum, quod cum
primus officialis ob ſupervenientem cæcitatem
deſierit officium exercere, ne illud publico in-
commodo ſubjaceret, fuerit eidem datus coad-
jutor, qui quidem coadjutor poſtea idem offi-
cium obtinuit cum emolumentis: & ita hæc ſe-
49 cunda gratia videatur facta ex cauſa publicæ uti-
litatis, in qua propterea non requiritur deroga-
tio regulæ de jure quæſito non tollendo, ſecun-
dum ea, quæ dicta ſunt ſupra in ſecunda limita-
tione *num. 32.*

50 Nam reſpondetur rationem publicæ utilitatis
poſſe tantum conſiderari, prout hic fuit conſide-
rata, in datione coadjutoris, non autem in pro-
viſione officii; & ratio differentiæ eſt, quia gra-
tia coadjutoriæ datur principali propter publi-
cam utilitatem, ut ſcilicet per eam ſit conſultum
officio, & populo, *cap. Ex parte, in fin. de cler.*
ægrot. Abb. in *cap. Tua nos, num. 4. eod. tit.* Rot.
dec. 114. num. 17. cum ſeqq. par. 6. recen. At verò
in proviſione officii hæc ratio eſt impertinens,
quia nullum eſt publicum incommodum, quod
officialis infirmus titulum, & habitum officii
retineat, dummodo adſit alius, qui illius vices
ſuppleat, & onera officii ſupportet, ut per Abb.
ubi ſupra. Quam differentiam inter hos duos
caſus apertiſſimis verbis conſtituit pater Juris
& organum veritatis Innocentius in *cap. Niſi*
51 *cum pridem, num. 4. in verb. Malitiam, verſ. Nos dici-*
mus, de renunc. Nam primò ibi firmat propter
malitiam populi, quando ſubeſt periculum de-
ſtructionis Eccleſiæ, Prælatum etiam invitum
cogi poſſe ad cedendum Prælaturæ, dummodo
52 detur ei bonum concambium, quia utilitas pu-
blica præfertur privatæ. Deinde opponit quod
imo utilitas privata præferatur publicæ, quia
furioſi, & alii infirmi ab officio non removen-
tur, ut *cap. 1. cap. Quamvis, cap. Qualiter,* & *cap.*
Cum percuſſis, 7. qu. 1. Et tandem ſolvit per hæc
præciſa verba. [Dic quod in cap. prædictis non
præfertur privata utilitas publicæ; imo utraque
utilitas ibi ſervatur, privata in eo quod infir-
mus remanet in dignitate; & publica in eo, quod
53 infirmo datur coadjutor.) Ita Innocent. quem
ibi totidem verbis ſequuntur Hoſt. *num. 24.* Jo.
Andr. *27. verſ. Non obſtat, quod infirmi non remo-*
ventur. Bellam. *num. 4. verſ. Sed oppono.* Butr. *num.*
21. verſ. Nec obſtat. Abb. *num. 11. eodem verſ.*
Card. in *§. Propter malitiam. num. 1. quæſt. 4. in*
fin. Et hæc eſt ratio cur in coadjutoria nõ requi-
ratur derogatio regulæ de jure quæſito non tol-
lendo, nempe quia gratia coadjutoriæ quæ re-
ſpicit favorem publicum, eſt juri communi con-
formis, & nemini præjudicat, ut dicitur in d.
54 *dec. 114. num. 12. par. 6. rec.* At verò remotio in-
firmi à quibuſvis beneficiis, vel officiis eſt contra
jus, & utilitatem publicam. Quod clarè deduci-
tur ex *cap. Scripſit. 7. quæſt. 1.* ubi ſic legitur; Om-
nino injuſtum eſt, ut honore ſuo privetur ægro-
tus; atque ideò hoc per nos fieri nullatenus po-
teſt, ne peccatum in mea anima ejus depoſitio-
55 ne veniat. Idem deducitur ex *cap. Cum percuſſio,*
immediatè ſequenti, ibi: (Non debet à nobis ad-
di flagellatis afflictio (ſcilicet in ſubtractione
beneficii) ne nos culpæ, quod abſit, offenſa reſpi-
ciat, id eſt, ſequatur nos, & arripiat, quia ſi flagel-
latis addimus afflictionem, peccamus, ut expo-
nunt Archid. & Turrecrem. Unde gloſ. ibi for-
mat caſum in clerico, qui ob ægritudinem pri-
vatus fuerat beneficio: & ſubdit, quod Grego-
rius ſuper hoc querela pulſatus præcepit, ut o-
mnia ei reſtituerentur; quia, inquit, ſi pro ægri-
tudine Eccleſia privaretur, & Deus offendere-
tur, & alii non invenirentur hoc exemplo deter-
riti qui vellent Eccleſiæ militare.) Hactenus ver-
ba gloſſæ. Ex quibus conſtat tantum abeſſe ut ſit
favor publicus privare ægrotum, ut potiùs hoc
adverſetur publicæ utilitati propter rationem
gloſſæ, quæ deſumpta eſt ex *cap. 1. de Cler. ægrot.*
unde Abb. ibi *in 3. notab.* ſic ait: (Exiſtenti in in-
firmitate, & ſic in impotentia ſerviendi non de-
bet ſubtrahi beneficium, ne ex hoc turbetur ſta-
tus Eccleſiæ.) Et ſimiliter Roman. *conſ. 467. nu. 7.*
verſ. Quarto per tex. in d. *cap. 1.* dicit remotio-
nem officialis ſine culpa tendere non ad conſer-
vationem, & bonum ſtatum officii, ſed potiùs ad
ejus ſubverſionem eo conſiderato, quod difficul-
56 ter reperiretur, qui hoc officium ſubiret regimi-
nis. Ad idem eſt tex. in *cap. Grandi, de ſupplenda*
negligentia Prælat. lib. 6. ubi Regi Portugaliæ inhabi-
li Papa dat coadjutorem perpetuum ob publicã
Regni utilitatem; & tamen per hoc cenſetur vo-
luiſſe Regnũ à Rege abdicare, ſed tantũ publicæ
utilitati conſulere per deputationẽ adminiſtra-

R toris,

toris, ut ibi deciditur in *verſ. Per hoc autem.* Ac demum in quocumque officio idem deducitur ex *cap. Satis perverſum, 56. diſtinct.* ubi dicitur: ſatis perverſum, & contra eccleſiaſticam probatur eſſe cenſuram, ut quis privetur, quem ſua culpa, vel facinus ab officii, quo fungitur, gradu non dejicit. Et tam in officiis, quam in beneficiis format ibi caſum gloſſ. Archidiacon. & Turrecrem. & per illum text. Rebuff. *in tract. nominat. quaeſt. 21. num. 65* dicit perverſum eſſe, ut ſine culpa quis privetur per Papam ſuis officiis, vel beneficiis: & eodem modo Roman. *diſtio conſ. 407. num. 1.* per illum text. dicit ſatis perverſum, & conſequenter iniquum eſſe, ut Rector hoſpitalis ſine culpa ab officio removeatur: & eum ſequitur Menoch. *de arbitr. quaeſt. 55.*
58 *lib. 1. in addit. num. 1.* & in terminis noſtris Abb. *conſ. 47. num. 5. lib. 1.* dicit eſſe contra dictum *cap. Satis perverſum*, ut electus ad officium civile, & nondum confirmatus removeatur ab officio ex cauſa ſupervenientis caecitatis, ne addatur afflictis afflictio, & ſine culpa ſua quis privetur jure
59 ſuo, cum ſit potius caecis miſerendum, & eis de novo ſubveniendum, ut *cap. Licet, de cenſibus.* Haec Abb. quem ſequitur Vant. *de nullit. ex defect. jurisd. de-*
60 *leg. num. 42. & 43.* Quinimo Petr. de Anchar. in *conſ. 188. num. 7.* plane conſuluit, nec perpetuam dementiam, ex qua officialis redditur prorſus inhabilis, eſſe juſtam cauſam removendi eum ab officio, ſed ſolum dandi coadjutorem: & loquitur in Generali Humiliatorum amoto per Papam ex cauſa dementiae ab officio Generalatus.

61 Et ex his patet cauſam publici incommodi jure optimo fuiſſe praetermiſſam in ſecunda gratia proviſionis officii, quia cum ex ea induceretur privatio primi officialis, hujuſmodi privationi, quae juri communi, & favori publico adverſatur, talis cauſa adaptari non poteſt. Quo fit ut eadem cauſa expreſſa in coadjutoria nequaquam poſſit cenſeri repetita in proviſione officii, quia talis repetitio nonnumquam fieri intelligitur in eadem oratione, quando ex illa reſultat aliquid exorbitans a jure communi & contra jus tertio quaeſitum, ut optime deducit Ruin. *conſ. 113. num. 12. vol. 4.*

62 Rurſus non obſtat aliud motivum, quod officialis factus inhabilis propter aegritudinem removeri poſſit de poteſtate ordinaria (& ſic abſque derogatione regulae de jure quaeſito non tollendo) quando officium datur principaliter non propter dignitatem, ſed propter exercitium, ut in hoc caſu ex Alciato, *de praeſumpt. regul.*
63 *3. praeſumpt. 19. num. 7.* qui hoc firmat per tex. in *l. Si quos judices*, C. *De off. Praef. Praet. orien.* ubi judices propter adverſam, & longinquam corporis valetudinem inutiles ab adminiſtratione
64 removentur, & vice eorum alii ſubrogantur: & in *l. Si longius, ff. De judiciis*, ubi judex datus mutari jubetur ſi propter infirmitatem diu fuerit impeditus.

65 Nam ad praedictas leges, & conſequenter ad hanc doctrinam Alciati primo loco reſpondet Hugo in *cap. Si quis Abbas, 16. qu. 2.* & poſt eum Archid. in *cap. fin. num. 2. verſ. Item pro illorum ſententia, de ſupplen. neglig. Praelatorum, lib. 6.* & Turrecrem. in *cap. Scripſit, in 2. in reſponſione ad primum & ſecundum argumentum verſ. Hic habitu, 7. quaeſt. 1.*
per haec praeciſa verba, videlicet quod leges tales loquuntur de honore temporali; Canones
66 vero de ſpirituali, & perpetuo, & alia eſt in ſecularibus cauſis, alia in divinis; & leges debent imitari Canones, & non e converſo. Haec ex illis. Quamobrem cum officium, de quo agitur, ſit perpetuum, adminiſtrationemque in foro conſcientiae, & ordinem ſacrum habeat annexum: conſequens eſt, ut in remotione ab hujuſmodi officio non ſint ſervandae illae leges, ſed ſacri Canones, qui officialibus infirmis dari jubent coadjutores, ut *de Cler. aegrot. per tot.* & *c. Unic. eod. tit. lib. 6.*

67 Praeterea, ut ſubdit Turrecrem. *ubi ſupra*, dictae leges habent alias contrarias leges, in quibus continetur, quod propter furorem vel caecitatem ſupervenientem judex, vel magiſtratus non debet removeri, *ut ff. De ſtat. homin. l. Qui furere, & ff. De poſtulan. l. 1. §. Quamvis autem, & ff. De judiciis, l. Caecus.*

68 Deinde reſpondetur doctrinam Alciati, & per citatas leges intelligi debere in officiali, qui ex propria culpa in morbum incidit, non autem in eo, qui ſine culpa ſua factus eſt inutilis; quia talis non removetur ſed datur illi Coadjutor, & ita declarat Archidiac. in d. *c. fin. num. 2. verſ. Poteſt dici.* & poſt eum Jo. Andr. *ibidem num. 1. verſ. Ad quod*, & Butr. *num. 2. in fin. verſ. Quia id verum*, Magnif. in *l. Nemo poteſt, num. 12. ff. De reg. jur.* licet ſecundum Canones infirmitas excuſet a privatione tituli, & emolumentorum,
69 etiamſi ex propria culpa provenerit. Covar. *lib. 3. var. reſol. cap. 13 num. 8.* ſcripſi in *cap. Ut Abbates, num. 36. de aetat. & qualit.* & in *c. Licet, num. 147. de praeb.*

70 Tertio loco reſponderi poteſt tex. in dicta *l. Si quos judices*, C. *De off. Praef. Praet. orien.* non loqui de remotione judicum inutilium ab officio, ſed ab adminiſtratione; ut verba ipſa ſonant, & dum ſubjungit: & eorum vice alii ſubrogentur, hoc ſimiliter exponi debet retento eodem themate, ſcilicet in adminiſtratione, prout ſimilia verba in his terminis exponit Abbas, in *cap. Tua nos, num. 4. de Cleric. aegrot.* & ante eum Archid. in d. *c. fin. num. 2. verſ. Si tamen bene ad-*
71 *vertas de ſupplen. neglig. Prael. lib. 6.* Textus vero in d. *l. Si longius, ff. De jud.* loquitur in judice dele-
72 gato, cujus juriſdictio de facili per ordinarium judicem eum delegantem revocatur, cum judicium ſolvatur vetante eo, qui juſſit judicare, ut *l. Judicium, ff. De judic.* & quod de tali judice loquatur, clare colligitur ex verb. ibi poſito, *datus*, quod exponitur, id eſt delegatus, ut *l. Judex*, & *l. A judice ff. eod.* ſecundum Archidiac. *loco citato, verſ. Sed poſſet reſponderi, quod lex, ſi longius.*

73 Quarto loco reſponderi poteſt Alciati doctrinam confundi ex eo, quod ſecundum leges tutor nullam habet dignitatem, ſed datur principaliter propter adminiſtrationem, *l. 1. ff. De tutel. & de adminiſtrat. tutor. per tot.* & tamen Tutor factus inutilis propter adverſam valetudinem non removetur, ſed datur ei coadjutor, ut *l. Solet, ff. De tutel.* & latius dictum eſt ſupra, *num. 42.* &
74 ſecundum Canones etiam Epiſcopatus datur principaliter propter exercitium, cum ſit nomen oneris, non honoris, ut dicitur in *cap. Qui Epiſcopatum, 8. quaeſt. 1.* & officium Parochi ſimiliter datur

datur principali propter exercitium curae ani-
75 marum, *cap. Quia nonnulli, de Cleric. non reſident.* & generaliter quodcumque beneficium datur principaliter propter officium, *cap. fin. de reſcr. lib. 6.* & tamen nec Epiſcopi nec Parochi, nec ſimplices beneficiati propter morbum incurabilem a ſuis beneficiis removeri poſſunt, ſed eis coadjutores adjungi debent *cap. Scripſit, cap. Quamvis, cap. Petiſti, 7. quaeſt. 1. & de Cler. aegrot. per tot.* & *cap. Unic. eodem tit. lib. 6.* & latius o-
76 ſtenſum eſt ſupra num. 44. 54. & ſeqq. Quare idem prorſus dicendum in officio, de quo agitur, quod cum ſit perpetuum, & collativum, & annexum habeat ordinem ſacrum, regulatur per omnia, ut beneficium eccleſiaſticum, ſecundum Sarnen. *in regul. de infirm. quaeſt. 22. verſ. Aut loquimur de officio*, & ante eum Federic. de Senis *conſ. 20. in civitate Peruſii, num. 3. verſ. Sed quod officio Paruit.*

77 Imo difficilius removetur quis ab officio perpetuo, quam a beneficio, ut late probat Bolong. *d. conſ. 3. n. 125. & 131.*

78 Quinto loco reſpond. eandem Alciati doctrinam non applicari caſui noſtro, quia ex antiqua obſervantia, & ſtylo officiales Collegii, de quo agitur, legitime impediti etiam per ſenium, & inhabilitatem perpetuam officiorum ſuorum titulos indifferenter retinuerunt inſervientes per ſubſtitutum, ſibique emolumenta perceperunt. Qui quidem ſtylus eſt conformis Bullae Pii V. 83. §. 12. & conſonat etiam cum obſervantia alio-
79 rum collegiorum. Nam ut omittamus ſacrae Rotae Auditores, idipſum ſervatur in Advocatis Conſiſtorialibus, & in Cantoribus Cappellae Pontificiae, qui licet conſtituantur principaliter propter exercitium; tamen ob ſupervenientem aegritudinem, vel ſenium non removentur, ut eſt notorium, & in Cantoribus conſtat ex Bulla Sixti V. 38. *In ſuprema.*

Ultimo aliis omiſſis, ad Alciati doctrinam reſpondetur, praecitatas leges non habere locum in officiali caeco, quia cum generaliter ſtatuant, ut officiales propter morbum inutiles removeantur; & in caeco ſpecialiter ſit cautum, ut judicantis officio fungatur, retineatque magiſtratum prius acceptum, ut *d. l. Caecus, ff. De judic.*
80 & *l. Prima, §. Quamvis autem ff. De poſtul.* intelligi debent de aliis infirmis, non autem de caecis; quia lex generalis poſterior non tollit legem ſpecialiter loquentem. Dyn. *conſ. 27. num. 3. verſ. Item ex hoc reſultat.* Bart. in *l. Item, in fin. ff. Ad Turpil.* & alii apud Ant. Gabr. *commun. concl. tit. De legibus, concl. 1. num. 6. & 10.* Sed potius diſtinguitur, & limitatur per leges antiquas, ne videatur illas corrigere. Caſtill. *Conſ. 16. In facto ſupponitur, num. 5. verſ. Adiegamentum*, ubi dicit omnes DD. ita tenere, & eo magis, quia cum leges praedictae loquantur de officiali inutili, haec verba non adaptantur caeco, & conſequenter nec illorum diſpoſitio, *l. 4. §. Toties,*
81 *ff. De damn. infect.* Nam caecus non poteſt dici inutilis ad officium, vel magiſtratum quandoquidem aut conſideramus titulum, & habitum ipſius officii: & hoc reſpectu planum eſt nec in caeco, nec in quovis alio infirmo illam reperiri inhabilitatem. Et in hoc concordant gloſſ. 1. Bart. Bald. Angel. & omnes in d. *l. Caecus, ff. De judic.* & Gloſſ. 1. & communiter Canoniſtae in *c.*
fin. de Cler. aegrot. & optime probat Bolognett. *dicto conſ. 3. num. 33.* Aut conſideramus uſum,
82 & exercitium officii: & hoc reſpectu ſimiliter planum eſt caecum nullatenus eſſe inutilem ad ea, quae conſilio implenda ſunt, *ut l. 1. C. Qui morb. ſe excuſ. lib. 10.* & in *l. 2. §. Corporis debilitas, ff. De vocat. muner.* unde ait gloſſ. in d. *l. 1. in verb. Perſonalium*, caecus a conſilio, vel patrocinio non excuſatur, quia ingenio pollet, cui vim
83 natura negavit. Imo ſi ſit ſapiens compelli poterit ire ad Concilium, & conſulere, ſecundum Joan. de Anan. in *cap. Licet num. 4. infra de cen-*
84 *ſibus*: & Sacra Congregatio Concilii jam declaravit ex caecitate ſuperveniente quem non privari voto, quod alias haberet, ſi caecus non eſſet.
85 Et quamvis nudum, & rude miniſterium legendi, ſcribendique, quod magis corpore, quam ingenio expletur, caecus per ſeipſum praeſtare nequeat: tamen poteſt illud adimplere per ſubſtitutum exemplo judicis caeci, qui ſcribit, ac legit ſententiam per alium, Bald. in *l. fin. num. 4. verſ. Sed pone*, C. *De ſent. ex pericul. recitand.* Bart. Bald. & Angel. in d. *l. Caecus, ff. De judic.* Lucas de Penna, in d. *l. 1. num. 8. & 9. C. Qui morb. ſe excuſant, lib. 10.* Nec propterea dici, aut cenſeri poteſt inhabilis, ut in fortioribus terminis late deducit Bolognetr. d. *conſ. 3. num 35.* ubi pluribus oſtendit infantem nec reſpectu exercitii poſſe dici inhabilem ad officium ſibi delatum, ea potiſſimum ratione, quia a lege datum fuit remedium, ut per alium adminiſtret, & qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur. Et ideo tanquam inhabilis non poteſt officio privari, quia is, qui a lege habilitatus eſt, non poteſt dici, nec reputari inhabilis: ut latius per eum confert. tex. in *cap. In Audientiam*, & ibi bona gloſſa *in verb. Infirmitas*, *de Cler. non reſident.* & Gloſſ. *ult. in cap. 1. de Cler. aegrot.* Quod ſi hoc eſt in infante, qui prorſus caret uſu rationis, multo
86 fortius obtinebit in caeco, cui vis intellectus, & ingenii perſpicacior eſt, ut per Gloſſ. in d. *l. 1. C. Qui morb. ſe excuſ. lib. 10.* ſatis enim eſt, ut oculis intellectus cernat, ac judicio ſuo quid agen-
87 dum determinet, cum munus judicandi magis concilio prudentis viri, quam corpore explendum ſit, ut ait Vant. *de nullit. ex defect. jurisd. delegat. num. 43.* Qua de re plura exempla congerit Tiraquell. *de jur. primogen. quaeſt. 21. num. 15. tom. 1.* & curioſum exemplum ponit Joannes de Anan. poſt Ant. de Butr. in *c. Licet, num. 3. & 4. inf. de cenſibus.*

Et ita pronunciatum fuit ſub *die 11. Julii 1649.* in cauſa Romana Correctoris ſacrae Poenitentiariae per Eminentiſſimos DD. S. R. E. Cardinales Lantem, Quevam, & Cherubinum judices delatos appellat. remota: & ſententia fuit executioni demandata vigore ſpecialis commiſſionis Sanctiſſimi mandati expediti ſub die 11. Auguſti immediate ſequentis.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

DE RESCRIPTIS.

Cap. Inter cæteras.

S V M M A R I V M.

1 R*Eſcriptum impetranti ſufficit alterum probare ex disjunctivè narratu.*
2 *Alternativa ut verificetur ſatis eſt alteram partem eſſe veram.*
3 *Clericus conſtitutus gaudet privilegio fori, licet clericalem habitum, & tonſuram non deferat, & Eccleſiæ non inſerviat.*
Alternativa diſpoſitio unum in effectu continet. ibid.
4 *Alternativè petens non dicitur præciſè alterum petere.*
5 *Iurans non venire contra contractum an ſit perjurus, ſi petat pretium ſuppleri, vel contractum reſcindi.*
6 *Prohibitum ſimpliciter an ſit etiam prohibitum alternativè, & n. 9.*
7 *Alternativa ambiguitatem, & obſcuritatem inducit.*
8 *Iuramentum poteſt remitti ab eo, in cujus favorem eſt juratum.*
Alternativa petitio pendet à voluntate debitoris, cujus eſt electio. ibid.
9 *Alternativa poſita inter perſonas reſolvitur in conjunctivam, & requirit concurſum utriuſque copulati.*
10 *Alternativa negativa ut verificetur an ſufficiat alterum non factum eſſe; an verò requiratur ut neutrum ſit factum.*
11 *Dictiones,* vel, & aut, *ſunt propriè, & ſimpliciter alternativæ, quæ verba, & ſenſum disjungunt.*
12 *Dictiones,* ſeu, & ſive, *non ſunt alternativæ propriè, & ſimpliciter, ſed habent naturam mixtam.*
13 *Et ſunt indifferentes ad disjunctivam, & conjunctam.*
Contrarium. num. 21.
Declaratur. num. 34. & ſeq.
14 *In diſpoſitione favorabili, ut in legatis ſtant ampliativè: in non favorabili, ut in contractibus, ſtant disjunctivè.*
Contrarium. num. 17.
15 *Intellectus* l. Si quis ita legaverit, ff. De aur. & arg. leg. *& num. 17. 24. & 27.*
16 *Legatum pecuniæ, quæ habetur Peruſii, ſeu Paduæ, an comprehendat utramque. & num. 24.*
Et quid ſi loco dictionis, ſeu, *poſita ſit dictio,* vel, *num. 34.*
17 *Dictio,* ſeu, *ex ſui natura eſt augmentativa.*
Contrarium. n. 21.
18 *Interpretatio lata ſit etiam in odioſis quatenus patitur verborum proprietas.*
19 *Interpretatio ſtricta ſit in legatis ut minus gravetur hæres quàm fieri poſſit.*
20 *Intellectus* l. In teſtamentis, ff. De regul. jur.
21 *Dictio,* ſeu, *regulariter eſt disjunctiva,* ſeu *alternativa.*
22 *Legato equo albo, ſeu nigro, alter tantùm debetur.*
23 *Dictio,* ſive, *propriè importat alternativam,* ſeu, *disjunctivam.*
24 *Dictio,* ſeu, *juncta cum relativo auget diſpoſitionem.*
25 *Legatis libris impreſſis, ſeu manuſcriptis, debentur omnes.*
26 *Participium reſolvitur in ſuum verbum cum relativo.*
27 *Dictiones,* ſeu, & ſive, *quando ponuntur inter illa, quæ habent conformitatem, & convenientiam, ſtant ampliativè.*
Inter ſynonyma ſtant expoſitivè pro id eſt. n. 30.
Inter genus, & ſpeciem ſtant conjunctivè, ſeu expoſitivè, n. 31.
28 *Portus. De Portu idem indicatur, quod de Vrbe.*
29 *Legatum Digeſti veteris, ſeu Infortiati utrumque comprehendit.*
32 *Dictiones,* ſeu, & ſive, *ad vitandum abſurdum quamvis verba disjungant, ſenſum tamen conjungunt.*
33 *Augent, disjungunt, & exponunt prout ſuadet mens diſponentis, & ſubjecta materia. & n. ſeq.*
34 *Habent ſymbolum cum conjuncta, in quam faciliùs tranſeunt, quàm dictiones,* aut, & vel.
35 *Falſitas, vel ſubreptio in uno ex disjunctivè narratis non vitiat reſcriptum.*
36 *Filius ſacerdotis non concluditur in ſacerdotio genitus.*
37 *Ioannis Andreæ pater quis fuerit.*
38 *Filius ſacerdotis non excluditur à beneficio, niſi probetur genitus poſt ordinem ſacrum.*
39 *Fallit ſi agatur de beneficio paterno.*
40 *Item fallit in Eccleſia Orientali.*
41 *Obligatus ad duo alternativè poteſt præſtare quod maluerit ut liberationem conſequatur.*
42 *In alternativis electio regulariter eſt debitoris.*
43 *Fallit in legatis alternativis, quorum electio in dubio eſt legatarii.*
44 *Item fallit in pœnis alternativè appoſitis, quarum electio eſt judicis, non rei, niſi in caſibus, &c.*
45 *Examinatores Synodales an ſint neceſſariò eligendi Magiſtri, Doctores, aut Licentiati; an verò ſit in optione Epiſcopi eligere alios clericos his qualitatibus carentes, & num. ſeq. uſque in fin.*
46 *Alternativa regulariter eſt electionis, non ordinis.*
47 *Fallit ſi ſit poſita inter diverſas perſonas, & in primò nominatis ſubſit major ratio.*
48 *Disjuncta poſita inter perſonas, inter quas cadit affectio ordinata, non reſolvitur in conjunctam.*
49 *Vicarius Capituli Sede vacante non poteſt eligi non Doctor, aut Licentiatus, niſi in defectum aliorum his qualitatibus præditorum.*
50 *Regulares non graduati an poſſint eligi in Examinatores Synodales exiſtentibus graduatis.*
51 *Regulares deputari non poſſunt Iudices Synodales, aut Conſervatores, niſi habeant qualitates requiſitas.*
52 *Qualitates actu requiſitæ debent actu concurrere, nec ſufficit aptitudo.*
53 *Dictio,* etiam, *implicat caſum magis dubitabilem.*
54 *Concurſus habitus coram Examinatoribus non Magiſtris, ſeu Doctoribus, aut Licentiatis in Theologia, vel Iure Canonico, non eſt nullus.*
55 *Doctor ignarus perinde ac nullus.*

INTER

1 INTER CÆTERAS. Ex disjunctivè narratis in reſcripto ſufficit impetranti alterum probare. Hoc dicit ſecundum Io. Andr. & Doctores communiter. Vel clariùs ſecundum Abbatem. Si Papa mandat in reſcripto de duobus inquiri alternativè ad certum effectum conſequendum, ſufficit alterum probari. Communis diviſio. Conſultatio, & reſponſio. Secunda ibi, *Huic.* Et prima pars ſubdividitur. Nam primò ponitur quæſtio. Secundò declaratio ibi, *Puta.*

2 Nota primò ad verificationem disjunctivæ, ſeu alternativæ ſufficere alteram partem eſſe veram. Et ad hoc quotidie allegatur hæc Decretalis, concordat *c. In alternativis, de regul. iur. lib. 6. l. Si quis ita ſtipulatus fuerit,* & *l. Si quis*
3 *ita ſtipuletur, ff. De verborum obligatione.* Hinc cenſuit Sac. Congregatio Concilii Clericorum beneficiatum fori privilegio gaudere, licet careat requiſitis habitus, & tonſuræ clericalis, & ſervitii Eccleſiæ, quia Tridentini Concilii decretum in *c. 6. ſeſſ. 23.* loquitur alternativè ibi, (Niſi beneficium eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum, & tonſuram deferens alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſerviat.) Et ſic ſufficit alteram partem alternativæ verificari per regulam hujus Decretalis. In alternativa enim diſpoſitione unum in effectu continetur, l. *Cum illud, ff. Quan. dies leg. ced. l. Si illud,* ubi Bald. *ff. De*
4 *legat. 2.* Unde qui alternativè petit, non dicitur præciſè alterum petere, §. *Huic autem, inſtit. de*
5 *action.* & hic notat Dec. *in 3. notab. qui propterea, num. 23.* infert videri dubitabile dictum Baldi in *l. Quæ ſub conditione,* §. *Si quis, ff. De condit. inſtit.* quem hic refert, & ſequitur Felin. *ad finem verſ. Et memento in æternum,* videlicet quod qui juravit non venit contra contractum; poteſt nihilominus petere ut pretium ſibi ſuppleatur, in quo fuit deceptus. Sed ſi peteret
6 alternativè pretium ſuppleri, vel contractum reſcindi, eſſet perjurus; quia illud, quod eſt ſimpliciter prohibitum, eſt etiam prohibitum alternativè. Et idem dixerunt Cyn. & Angel. in *l. 2. in 6. quæſtione, C. de reſcinden. vendit.* Hoc inquam dictum ſecundum Dec. non videtur verum; tum quia, ut prædixi, petens alternativè, non dicitur præciſè alterum petere: imò alterna-
7 tiva ambiguitatem, & obſcuritatem inducit, ut eſt textus in *l. Prætor edixit,* § *Quod autem, ff. De iniur. in l. Vbi autem,* §. *Qui id, ff. De verborum obligatione,* & notat Bartol. in *l. Stipulationes non dividuntur, in ultima quæſtione, ff. eod.* tum quia qui petit alternativè pretium ſuppleri, vel contractum reſcindi, non videtur venire contra promiſſionem, quia quamvis ſimpliciter, & abſolutè promiſerit non contravenire; hoc tamen intelligi debet contra voluntatem ejus, in cujus
8 favorem juravit; alioquin eo volente, benè poteſt contractus reſcindi, cum ipſe juramentum ſibi præſtitum remittere poſſit, *c. 2. de ſponſal.* Oldrad. *conſ. 241. Factum tale in fine, verſ. Tertio quid plus.* Et eſt communis opinio, ut teſtantur Raphaël Fulgoſ. *conſ. 38. Ad primum, in princ.* & Alexan. *conſ. 125. Viſis, & conſideratis, numero 2. verſ. Secundò quia iuramentum, lib. 1.* & pleniùs *conſ. 59. Viſo inſtrumento, in princ. lib. 1. & num. 7. verſ. Non obſtat tertium.* Quamobrem petitio alternativa, quæ in effectu pendet à voluntate debitoris, cujus eſt electio *l. Plerumque, in fine, ff. De iur. dot.* & *d. reg. In alternativis,* non videtur eſſe prohibita. Nec verum eſt quod prohibetur ſimpliciter, cenſeri etiam prohibitum alternativè: nam in contrarium eſt caſus in *l. Adigere,* §. 1. *ff. de iurepatr.* & in *l. fin.* §. *Si quis, ff. Qui, & à quibus.* Et eſt gloſ. in *c. Multorum, in ver. Aut, certe, 27. quæſt. 2.*
9 Prædicta autem Regula, videlicet In alternativis ſatis eſſe alteram partem eſſe veram, tres recipit declarationes.

Primò enim declaratur, ſeu reſtringitur ut non procedat in alternativa, quæ ponitur inter perſonas, quia tunc reſolvitur in copulativam: & ſic requiritur concurſus utriuſque copulati, textus eſt in *l. Cum quidam, C. de verbor. ſignificat.* Unde ſi teſtator inſtituat hæredem Titium, aut Seium, ambo erunt hæredes, ut ibi eſt caſus. Et ſimiliter ſi Papa conferat beneficium Titio, aut Seio, utrique debetur beneficium, & uno recuſante, accreſcit alteri; & dictio, *vel,* eodem modo tunc ponitur copulativè. Ita notabiliter per d. *l. Cum quidam,* reſolvunt Archid. & Gemin. in *c. Paſtoralis, 7. quæſt. 1.* & ſequitur Felin. *hic num. 1. verſ. Fallit primò.*

Cæterum hæc declaratio recipit octo notabiles ſublimitationes, quas ponit Iaſ. in d. *l. Cum quidam.* ad quem remiſiſſe ſufficiat.

10 Secundò prædicta regula declaratur procedere ſi alternativa concipiatur per verba affirmativa, ut in exemplo hic poſito in littera, & in *l. Plerumque, in fine, ff. De iur. dot.* Secus ſi per verba negativa, quia oportet ut neutrum contingat. Textus eſt in d. *l. Si quis ita ſtipulatus, in fine, ff. De verborum obligatione,* ubi ſi promittis te daturum ſi navis non venerit, aut Titius conſul factus non fuerit, ad hoc ut non tenearis, requiritur utrumque non factum eſſe. Ad idem textus in *l. Si is qui ducenta,* § *Vtrum, ff. De reb. dub.* ubi ſi ſic concipiatur ſtipulatio, ſi illud, aut illud factum non erit, oportet ut neutrum factum ſit. Et tenent hic Card. *num. 4. in prima oppoſ.* & Abb. *in 3. notab. num. 2.* Idem tenet Angel. in d. *l. Si quis ita,* & Marian. Socin. *conſ. 52. Vt veram, col. penul.* relatus hic à Dec. *num. 26.*

Contrarium tenet Imol. *hic,* & in *l. Si ita quis ſtipuletur,* ubi Alexand. *ff. De verb. oblig.* quia ſive ſermo ſit affirmativus, ſive negativus, diſpoſitio effectum habet verificata altera parte, ut in d. *l. Si quis ita ſtipulatus.* Et eſt ex mente Dyni in d. *reg. in alternativis, verſ. Ad ſecundam partem oppono,* ubi dicit eſſe differentiam inter alternativam affirmativam, & alternativam negativam, quia in affirmativa ſufficit alterum fieri, in negativa oportet alterum non fieri; tamen idem eſſe in utraque, ſi conſideretur effectus; quia in affirmativa ſufficit alterum affirmativè; in negativa ſufficit alterum negativè. Tu diſtingue. Aut quæritur an in alternativa negativa ſufficiat alterum adimpleri quoad effectum ut committatur ſtipulatio; Et concluſio ſit non eſſe differentiam, An alternativa affirmativè, vel negativè concipiatur: quia utroque caſu, ſi alterum verificetur, committitur ſtipulatio; ut in exemplo proximè relato. Et in hoc primo caſu loquitur Dyn. *ubi ſupra.* Aut quæritur, an ſufficiat alterum adimpleri quoad ef-

fectum vt ſtipulatio non committatur; & con-
cludendum eſt non ſufficere, ſed oportere, ut neu-
trum fiat. Vide in exemplo, de quo ſupra, pro-
mitto decem, ſi nauis non venerit, aut Titius
conſul non fuerit, ſi neutrum contingat, non
committitur ſtipulatio, nec ſum obligatus. Ita
in effectu diſtinguunt hic Felin. *nu. 16. verſ. Fallit*
quarto, & Dec. *nu. 26.* qui propterea dicunt ca-
vendum eſſe ab Abbate, dum in ſuo exemplo,
videlicet, Dabo decem ſi Imperator non venerit
in Italiam, vel filius mihi non naſcatur, dixit
non ſum obligatus, ſi alterum accidat; debuit
enim dicere ſi neutrum accidat. Et hoc ſic de-
claratur, quia ſi alterum fiat ex alternatiuis, ſti-
pulatio committitur, vt dictum eſt. Ergo à con-
trario ſenſu ſi alterum non fiat, non committi-
tur ſtipulatio. Et vt verum ſit hoc, id eſt alte-
rum non factum eſſe, neceſſe eſt ut neutrum fiat;
Et ita ad hoc vt non oriatur obligatio, copulati-
uè requiritur vt neutrum fiat. Sed certè Abbas
in meo codice non dicit illud, ad quod eum al-
legant Felin. & Dec. videlicet, Non ſum obliga-
tus ſi alterum accidat. Sed dicit, Non ſum obli-
gatus ſi neutrum iſtorum accidat. Et ita concor-
dat cum ipſis.
Aduerte tamen, quia hæc diſtinctio procedit
ſi alternatiua concepta verbis negatiuis ſit poſita
in conditione, vt in exemplo ſuperiùs poſito,
Dabo decem, ſi nauis non venerit, aut Titius
conſul factus non fuerit; tunc enim ad hoc vt
ſim obligatus ſufficit vt alterum fiat; & ad hoc
vt non ſim obligatus, requiritur vt neutrum fiat.
At ſecus eſt ſi alternatiua negatiua proferatur
purè, & ſimpliciter, verbi gratia: Promitto
contractum non reſcindere, aut pretij ſupple-
mentum non petere: tunc enim non ſufficit vt
vnum non faciam, ſed teneor neutrum facere.
Quod breviter & dilucidè explicat Io. Andr. in
d. c. In alternatiuis, in princ. de regul. iur. lib. 6. in
Mercurial. Intellige, inquit, regulam de qua ibi,
de alternatiuis affirmatiuis; in negatiuis enim
requiritur vt neutrum fiat, *l. Si quis ita. ff. De ver-*
bor. obligat. ſecundum Dynum. Declaro,
quia ſicut affirmatiua vult alterum fieri; ita ne-
gatiua vult alterum non fieri, & ſic neutrum fie-
ri. Et ſequitur Philipp. Franc. *nu. 1. in 2. notab.*
Quamobrem lapſi ſunt Doctores, qui abſolutè
dixerunt non eſſe differentiam inter alternati-
uam affirmatiuam, & negatiuam. Imò enim qui
promittit hoc, vel illud facere, ſatis eſt vt alte-
rum faciat. At qui promittit hoc, vel illud non
facere, non ſufficit vt non faciat vnum, ſed tene-
tur vtrumque non facere.
11 Tertiò prædicta regula, id eſt, in alternatiuis
ſufficere alterum adimpleri, declaratur procede-
re in alternatiuis propria, & ſimplici, quæ ſcili-
cet tam ſenſum, quàm verba disjungit, qualis
eſt dictio, *vel*, vt hic in textu, & in *l. Pediculis*, §.
Argento, ff. De aur. & arg. leg. & in *l. Cum quidam*,
in princip. C. de verbor. ſignif. & tenet Bartol.
in *l. Si quis ita legauerit, ff. De aur. & arg. leg.* vbi
per dicta iura reprobat Cynum dicentem di-
ctionem, *vel*, non eſſe alternatiuam ſimpliciter,
& ideo vtrumque requirere. Talis etiam eſt di-
ctio, *aut* vt clarè probatur in d. *l. Si quis ita*, *in*
l. Si is qui ducenta, §. Verum, ff. De reb. dub. in l. Prætor
edixit, §. Quod autem ff. De iniur. & in *l. Vbi au-*
tem, ff. De verb. obl. & in hoc conſentiunt
omnes.

12 Sed aliud dicendum eſt in alternatiuis impro-
pria, & non ſimplici, ſicuti eſt dictio, *ſeu* & di-
ctio, *ſiue*, quæ appellantur ſubdiſiunctiuæ, &
habent naturam mixtam, cum aliquando ha-
beant naturam alternatiuæ, aliquando coniun-
ctiuæ, ut inquit Bartol. in *l. Si quis ita legauerit*,
poſt med. verſ. Quædam eſt dictio diſiunctiua,
ff. De aur. & arg. leg. Abb. *hic num. 4. &* Bald.
13 *nu. 14.* dicens dictionem, *ſeu*, eſſe indifferentem
14 ad diſiunctam, & coniunctam. Et in his dictio-
nibus Bartol. *loco citato* diſtinguit ſic. Aut ver-
ſamur in diſpoſitione fauorabili, vt in legatis, in
quibus ſit plenior interpretatio, quàm in contra-
ctibus, *l. in teſtamentis, ff. De regul. iur.* Et di-
ctiones huiuſmodi ſtant copulatiuè. Et ita pro-
15 cedit illa lex. Si quis, ita, vbi ſi legauero vxori
mundum, ornamenta, ſeu quæ eius cauſa para-
ui, omnia debentur: nam fauore legati ſecun-
dum Bartol. diſiunctiva, *ſeu* accipitur pro con-
iuncta. Aut verſamur in diſpoſitione non fauo-
rabili, vt in contractibus. Argum. *l. Veteribus*,
ff. de pact. &c. *Contra eum, de regul. iur. lib. 6.* Et
dictiones *ſeu*, & *ſiue*, ſtant alternatiuè, ſicut di-
ctio, *aut*, prout de dictione, *ſiue* eſt textus in *l. Si*
ita quis ſtipuletur ff. De verb. oblig. de quo latius
per eundem Bartol. in d. *l. Si is qui ducenta, §. Ve-*
rum, ff. De reb. dub. & hanc diſtinctionem ſe-
quuntur hic Imol. *num. 6 verſ. Aut loquimur in al-*
ternatiua hominis. Abb. *nu. 4.* & Felin. *in pen-*
ult. col. num. 16, in 3. fall. & idem voluit Bald. in
d. *l. Si quis ita legauerit*, & Roman. poſt alios
in *conſ. 363. Petitur, num. 2.* vbi apoſtilla in ver.
Ampliationem citat plurimos, & eſt communis
declaratio, vt inquit Dec. hic alios citans *ſub*
16 *num 27.* Vnde ſi teſtator legat pecuniam, quam
habet Peruſij, ſeu Paduæ, vtraque pecunia ve-
nit in legato, vt idem Bald. firmat, in *l. penult.*
in nona oppoſitione, verſ. Et hoc facit, C. De ver-
bor. ſignif. dicens eſſe nouum dictum, & mente
tenendum, quem ſequitur Brixienſis *in Repertorio*
in ver. Seu.
17 Sed tu adverte; nam tex. in d. *l. Si quis ita*
legauerit, ff. de aur. & arg. leg. non fundat ſe in
eo quod materia ſit fauorabilis, ſed in natura
ampliatiua dictionis, *ſeu*, dum dicit: hoc enim
verbum, *ſeu* ampliandi legati gratia poſitum
eſt: & ita dictionem, *ſeu*, ex ſui natura eſſe aug-
mentativam, per illum textum firmat Abb. *hic*
num. 4. Calder. *conſ. 548. in fine, aliàs 4. de verb.*
ſignif. Roman. *d. conſ. 363. nu. 2.* dicens de hoc
eſſe caſum in d. *l. Si quis ita*, & allegat gloſſam
in *c. Ego Ludovicus, in ver. Seu, 63. diſt.* & Io.
Andr. in *c. Licet, de offic. Vicar.* & ſequitur Cra-
18 uetta *conſ. 105. num. 6.* Quare ſi hoc eſt ex pro-
pria verbi ſignificatione, perinde locum habere
debet in materia odioſa, atque in fauorabili,
quia etiam in odioſis ſit lata interpretatio qua-
tenus patitur verborum proprietas, *l. cum lege*,
vbi Aret. ff. De teſtam. & not. Calder. *conſ. 1. de con-*
19 *ſang. & affinit.* Præterea non videtur verum, ma-
teriam legatorum, de qua ibi agitur, eſſe fauo-
rabilem. Imò enim regula eſt in contrarium,
cum in legatis fieri debeat ſtricta interpretatio
Ideoque in dubio videtur legatum quod mini-
mum eſt, *l. Nummis, ff. De leg. 3. l. Apud Iulianum*,
aliàs in §. Idem Iulianus, §. Scio, de leg. 1. Teſta-
tor enim cenſetur voluiſſe minus grauare
hæredem, quam fieri poſſit, *l. Vnum ex familia*,
§. Si

20 *§. Si rem de leg. 2.* Nec obſtat textus, quem Imola
allegat in *l. In teſtamentis, ff. de reg. iur.* Nam illa
regula non videtur procedere in legatis, quæ li-
cet in Teſtamento relicta ſint; tamen ſtrictè in-
terpretari debent, ut prædixi; unde glo. quæ
ibi ponit exemplum in legatis, non bene dicit,
& eam reprobat Dec. *ibidem num. 4.* Sed & Bartol.
in *l. Cum avus, ff. De condit. & demonſt.* videtur in-
telligere illam legem reſpectu inſtitutionis, quia
inſtitutio eſt caput teſtamenti, *§. Ante heredis, inſti-*
tution. de leg. Et ideò latior interpretatio ſit in
teſtamentis, quàm in legatis, ut not. glo. fin. in
l. Si plures, ff. De condit. inſtit.
21 Tu conclude dictionem, *ſeu* regulariter eſſe
diſiunctivam, ſeu alternativam, *c. Litteras, de*
deſponſ. impub. c. Paſtoralis, de cau. poſſeſſ. & propr.
Clem. *Non poteſt, de procur. c. ult. in fin. 75.*
diſt. & notat in Archid. in c. *Ego Ludovicus, ad*
finem, 63. diſt. Calder. *conſ. 248. circa med. verſ.*
Idem probat dictio, ſeu, aliàs 22, de præb. Gemin.
conſ. 32. num. 11 verſ. Cum dictio ſeu, diſiunctionem
ſignificet. Roman. *conſ. 177. num. 7. verſ. Ex quibus*
quidem verbis, maximè ex dictione, ſeu, quæ regu-
lariter eſt alternativa, ubi Horatius Mandoſ. *in*
apoſtilla, in ver. Regulariter, plura cumulat; &
idem Roman. *conſ. 65. ad fin* ubi dicit natu-
ram dictionis, *ſeu*, eſſe disjunctivam; & ideò
non eſſe ad improprietatem, id eſt ad conjun-
ctionem trahendam. Alex. *conſ. 79. num. 5.*
lib. 5. dicens dictionem, *ſeu*, eſſe disjuncti-
vam, ſicut dictio, *aut*, & poni inter diverſa.
Cravett. *conſ. 657. num. 3. cum ſeq.* ubi ait hanc
22 propriè dici dictionem alternativam, quia de ſui
natura hoc importat. Unde ſi teſtator legat equū
album, ſeu nigrum, alter tantum debetur, quia
non videtur ſenſiſſe de pluribus, ut inquit Bald.
23 *hic num. 13.* quem ſequitur Dec. *num. 28. verſ. Et*
iſtud expreſſè.
Et idem dicendum de dictione, *ſive*, ut in *l. Si*
quis ita ſtipuletur, ff. De verbor. oblig. & tradit Imol.
in *conſ. 14. num. 3.* ubi ait dictionem, *ſive*, pro-
priè importare disjunctivam, ſeu alternativam.
Unde Marian. Socin. hic dicebat nunquam ſibi
ſuaderi potuiſſe, ut ſi quis legaverit fundum ta-
lem, ſive domum talem, utrumque debeatur,
24 quia hoc videtur contra mentem teſtatoris.
Sed fallit primò hæc regula, quando dictio,
ſeu jungitur cum relativo, quia eo caſu auget,
& ampliat diſpoſitionem, *l. Ea tamen [illegible]*,
ff. De l. 2. Unde ſi teſtator legat uxori mundum,
& ornamenta, ſeu quæ ejus cauſa parata ſunt,
debentur omnia. Et in hoc caſu loquitur textus
in d. *l. Si quis ita legaverit, ff. De aur. & arg. leg.*
Secundum intellectum, quem ponit Bartol. So-
cin. in *l. Si is qui ducenta, §. Verum, ff. de reb. dub.*
Quamobrem ſi legetur pecunia, quæ habetur
Patavii, ſeu Peruſii, ut in exemplo Baldi, de quo
ſupra num. 16. debetur utraque; quia perinde
eſt ac ſi legata fuiſſet pecunia, quæ habetur ſeu
25 Patavij, ſeu Peruſii.
Nec obſtat ponderatio Decii hic nu. 28. quod
ſcilicet textus in d. *l. Si ita quis*, faciat vim ſim-
pliciter, in illa dictione, *ſeu*, quæ eſt ampliativa,
non autem in relativo; imo enim non facit vim
ſimpliciter, & abſolutè in ſola natura dictionis,
ſeu, ſed in modo, quo fuit adjecta; non enim
dicit per verbum, *ſeu*, legatum ampliari; ſed
dicit verbum illud *ampliandi legati gratiâ* poſitum

eſſe. Et ſic ponderat potius modum poſitionis,
ſeu adjectionis, quam naturam verbi. Unde
congruè dici poteſt habuiſſe relationem relativi.
Et per hoc puto idem dicendum ſi teſtator ute-
retur participio, veluti ſi diceret: Lego libros
meos impreſſos, ſeu manuſcriptos. Idem enim
eſt ac ſi dixiſſet, lego libros meos, qui ſunt im-
26 preſſi, ſeu manuſcripti; cum participium reſol-
vatur in ſuum verbum cum relativo, ut not. glo.
in Clem. 1. in ver. Si dignitatibus, de præb. Bar-
tol. in *l. Centurio. ff. De vulg. & pupil.* & in *l. 1.*
ad fin. ff. De condition. & demonſtr. Alex. *conſ. 7.*
num. 16 lib. 7. & ita libri omnes veniunt in lega-
to, per ſupradicta.
27 Fallit ſecundò propoſita regula quando dictio,
ſeu, vel *ſive*, ponitur inter illa, quæ habent con-
formitatem, & convenientiam, ita ut non ſint
omninò diverſa: tunc enim non ſtat alternati-
vè, ſeu disjunctivè ſed ampliativè, ut hic per
Dec. *num. 25. verſ. Unde poſtremò cogitabam.*
Et ita ſecundum eum poteſt intelligi textus in
d. l. *Si quis ita legaverit, ff. De aur. & arg. leg.*
Nam mundus & ornamenta mulieris, de quibus
ille textus loquitur in primo exemplo, ſatis di-
cuntur parata uxoris gratiâ, *l. Argumento, § Or-*
namenta, & § Mundus, ff. eod. Et idcirco cum
teſtator legavit mundum, & ornamenta, ſeu quæ
uxoris gratia parata ſunt; illa dictio, *ſeu*, poni-
28 tur augmentativè. Et idem patet in ſecundo
exemplo, id eſt cum teſtator legavit vina, quæ
erant in urbe, ſeu portu. Nam de portu idem
eſt judicium, quod de urbe, *l. Cæſar, ff. de pu-*
blican. &c. *Ubi periculum, §. Porrò, de elect.*
lib. 6. Et quia vinum in portu deſtinatum erat ad
civitatem; idcircò reputabatur eſſe in civitate,
ut not. Bald. in *l. Ex facto proponebatur, ad fin.*
ff. de hered. inſt. & Alber. in *l. 1. §. 1. ff. De offic.*
Præf. urb. Non igitur mirum, ſi dictio, *ſeu*, ibi
ſtet ampliativè. Ad idem textus in *c. 1. Verum,*
de ſtat. regul. lib. 6. ibi (ab aliquo Principe, ſeu
Domino temporali,) in *l. fin. § Sunt munera, ff.*
De muner. & honor. ibi; *civilia ſeu publica*, & in
l. 1. ff. De his quib. ut indig. ibi, legato, ſeu
fideicommiſſo, Hodie enim hæc per omnia ſunt
exæquata, ut in *l. 1. ff. De l. 1.* Ad idem allego
gloſſam notabilem in *c. Bonæ memoriæ, il pri-*
mo, in ver. Nominationem, quæ eſt glo. *fin. in c.*
de poſtul. Prælat. dum ponderat idcircò textum
ibi dicere poſtulationem, ſeu nominationem,
quia talis nominatio ſatis ſimilis eſt poſtulatio-
29 ni, imò quaſi idem eſt. Et ad hanc ſpeciem vi-
detur poſſe referri quod ait Cremen *ſingul. 56.*
lego Digeſtum, videlicet, ſi legetur alicui Dige-
ſtum vetus, ſeu Infortiatum; dictionem, *ſeu*,
augere, & utrumque deberi. Sequitur Lodovic.
Gomes, *in §. Sed iſta poſt, num. 38. inſtit. de action.*
& Horat. Mand. ad Rom. *conſ. 363. in ver. Amplia-*
tionem.
30 Fallit tertiò, cum dictio, *ſeu*, ponitur inter
ſynonyma, ſeu idem importantia, quia ſtat ex-
poſitivè, ſeu declarativè. Clemen. *Si Romanus,*
de præb. Clem. *2. de vit. & honeſt. cler.* Clemen. *1.*
de cenſib. Concil. Trident. *cap. 10. ſeſſ. 7* ibi,
dimiſſorias ſeu reverendas in *c. 1. ſeſſ. 24.* ibi,
Examinis, ſeu inquiſitionis, & paſſim alibi, Ge-
min. *conſ. 115. ſuper dubio, n. 7.* Bald. *conſ. 218.*
Statuto, num. 3. verſ. Statutum ponitur, lib. 2. &
conſ. 203. Punctus quidem, num. 2. lib. 5. Paul.

de Caſtr. *conſ 379 Primò videndum , col. 2. verſ. Tertiò dico , lib. 1.* Socin. Iun. *in l. Centurio , num. 174. verſ. Ad ſecundum , ff. De vulg. & pupil.* Quod
maximè procedit , ne in diſpoſitione ſuperflui-
tas inducatur , ut per Paul. de Caſtr. *loc. citato.*
Et idem dicendum de dictione , *ſive* , quæ cum
ponitur inter ſynonyma , exponitur pro , id eſt,
ut cum dicitur Alexander , ſive Paris , *l. Ad pro-
tegendam* , & ibi glo. 1. C. *De in litem dand. tut.* &
notat Bart. in d. *l. Si quis ita legaverit , poſt med.
verſ. Quædam eſt dictio disjunctiva.* Licet Dec. *hic
num. 31.* in prædicto exemplo dixerit dictionem,
ſive , augere , quod non eſt verum , quia Alexan-
der non eſt alius à Paride , ac proinde dictio, *ſive*,
non auget, ſed exponit.

31 Fallit quartò , cùm dictio , *ſeu*, ponitur inter
genus , & ſpeciem , quia reſolvitur in conjun-
ctam , ut *l. Sæpè ibi , dari , ſeu donari , ff. De verb. ſi-
gnificatione*, & firmat Bartol. in l. *Quintus , in prima*
per illum textum *num. 3. ff. De aur. & arg. leg.* & ſe-
quuntur Doctores hic. Similiter & dictio , *ſive*,
cum ponitur inter genus , & ſpeciem ſtat expoſi-
tivè pro id eſt , ut per eundem Bartol. in *conſ. 41
Statuto civitatis , num. 3. verſ. Et quod ponatur , lib. 2.*
ubi Apoſtilla in *ver. Præcedit genus*, dat concordan-
tes.

32 Fallit quintò, ſi aliàs ſequeretur abſurdum: nam
ad illud vitandum , dictiones , *ſeu & ſive* , quam-
vis verba disjungant, ſenſum tamen conjungunt,
ut tradit Paul. de Caſtr. *conſ 318. Viſo & examinato,
num. 4. lib. 1.*

33 Fallit ſextò , ubi apparet de mente diſponen-
tis , quia tunc dictiones , *ſeu , & ſive* , poſſunt im-
portare conjunctionem, item disjunctionem, ſive
diſgregationem , & quandoque expoſitionem ,
prout aliæ conjunctiones , ut firmat Bald. *conſ.
229. Primum dubium, num. 2. verſ. Secundum punctum,
lib. 1.* Imol. *conſ. 44. num. 3.* ubi dicit dictionem, *ſi-
ve* , propriè importare disjunctivam , ſeu alter-
nativam ; ſed importare conjunctionem, ubi con-
ſtat de mente proferentis. Unde ut notabiliter
inquit Bald. *hic num. 2.* tene pro firma regula ,
quod ſemper ad intentionem diſponentis eſt re-
currendum , ut ſolemniter notat Bernard. in *c. Ex
parte , in gloſ. 1. ſupra eod.*

34 Ex his patet Doctores circa dictiones , *ſeu &
ſive* , eſſe admodùm varios , alii enim dicunt illas
ex ſui natura eſſe augmentativas ; alii cenſent
eſſe ex propria ſignificatione alternativas , ſeu
disjunctivas : alii vero aſſerunt eas habere natu-
ram mixtam , & eſſe indifferentes ad conjun-
ctam , & disjunctam ; fateor tamen eas habere
ſymbolum , & convenientiam quandam cum
conjuncta , unde in eam faciliùs tranſeunt, quam
dictiones , *aut* , & *vel* , quæ ſtrictè ſunt alternativæ.
Et propterea quamvis ſuperius firmatum ſit le-
gatum pecuniæ, quæ habetur Peruſii , ſeu Paduæ
utrumque comprehendere ; ſecùs tamen eſt ſi le-
getur pecunia , quæ habetur Peruſii, vel Paduæ,
quia altera tantum debetur , nec alternativa ;
aut , tranſit in conjunctam , cùm hoc non repe-
riatur jure cautum , prout hic firmat Imol. &
Felin. quidquid contra ſenſerit Card. item Cyn.
& Alber. de Roſate in *l. Cum quidam , C. De verbo-
rum ſignif.* Nam Cyni opinionem dixit eſſe fal-
ſiſſimam Bartol. in *l. Si is qui ducenta. §. Vtrum,
ff. De rebus dub.* & ſequitur Iaſ. in d. *l. Cum qui-
dam.* Et ita ſecundùm eum textus in d. *l. Si quis
ita legaverit* , procedit tantùm in dictione , *ſeu* ,
& *ſive* , quæ licet regulariter ſint alternativa , fa-
cilè tamen tranſeunt in conjunctam. Unde qua-
tenus habeant mixturam disjunctæ , & conjun-
ctæ ; proximiùs tamen accedunt ad naturam di-
ſiunctæ , ſeu alternativæ , & in ea magis incale-
ſcunt , ut de Hermaphrodito dicitur in *l. Quæri-
tur , ff. De ſtat. homin.* & in *c. Si teſtes , §. Herma-
phroditus , 4. qu. 3.* licèt quandoque augeant,
quandoque exponant , prout ſuadet mens diſpo-
nentis , & ſubjecta materia , ut declarat Ægid.
Bellam. *conſ. 39. num. 7. & 8.* & Felin. *hic num. 3.*
qui ad hoc quamplurimos cumulat , licet ſatis
confusè.

35 Secundò nota reſcriptum , in quo duo alterna-
tivè narrantur, non eſſe ſubreptitium, ex eo, quod
alterum ſit falſum , & ſic falſitas , vel ſubreptio
in uno ex disjunctivè narratis non vitiat reſcrip-
tum , & utile per inutile non vitiatur ſecundum
Ægid. Cremonen. quem hic ſequuntur Jo. Andr.
num. 7. Baldus , *num. 1. verſ. Nota quod alternativa,*
Butr. *num. 2. & 3.*

36 Tertiò nota non valere illationem, Quis eſt fi-
lius ſacerdotis : ergo eſt in ſacerdotio genitus.
37 Sicut contigit in Jo. Andrea , cujus pater erat
magiſter grammaticæ, eumque genuit antequam
eſſet in Presbyterum ordinatus , ut idem de ſe ip-
ſo refert *in addition. ad Specul. in Rubr. de fil. Preſ-
byter.* ut ſe defenderet adverſus eos , qui ip-
ſum ſpurium adſtruebant. Ad hoc bonus textus
in *c. Ad extirpandas* , & quod ibi dixi *num. 4. infra
de fil. Presbyter.* & in *l. 2. §. In filiis , ff. De Decurion.*
38 ubi natus ante Decurionatum eſt filius Decurio-
nis Unde infertur ut ad repellendum aliquem
à beneficio non ſufficiat probare promoven-
dum eſſe filium ſacerdotis , niſi etiam probetur
poſt ſacerdotium genitus , ut hic per Butr. *num.*
4. & Abb. *in 1. & 2. notab.* Et intellige ſacerdo-
tium pro ordine ſacro , cum hodie Subdiaco-
natus annexum habeat votum ſolemne conti-
nentiæ , *c. 1. infra , qui cler. vel voven.* & *c. unde
39 voto lib. 6.* Fallit ſi ageretur de beneficio paterno ;
quia tunc ſatis eſſet probare eum filium ſacerdo-
tis , licet non procreatum in ſacerdotio , cum
filius etiam legitimus prohibeatur immediatè
ſuccedere in beneficio patris , ut eſt caſus in
c. Ad extirpandas , de fil. Presbyt. & hic declarant
40 Abb. *num. 1.* Felin. *num. 2. verſ. Et ad iſtum textum,*
& Dec. *num. 6.* Item fallit ſi eſſet filius ge-
nitus ex ſacerdotio in Eccleſia Orientali , quæ
votum continentiæ non admiſit , *c. Nicæna , 31.
diſt.* & *c. Cum olim , de cler. conjug.* Felin. *eod. num.
2. in fine.*

41 Quartò nota eſſe in optione illius , qui ad duo
alternativè tenetur , alterutrum præſtare ut libe-
rationem conſequatur , *l. penult. C. De condict.
indeb.* & *c. Referente , infra , de præb.* cum aliis hic
allegatis in glo. *in ver. iſtorum* , quam communi-
42 ter DD. recipiunt. Et ſic in alternativis ele-
ctio regulariter eſt debitoris , *reg. in alternati-
vis , de reg. iur. lib. 6. l. Plerumque , §. finali ff. De iur.
dot , & §. Huis autem qui loco , inſt. de act. cum ſimili-
bus.*

43 Fallit hæc regula multipliciter , ut hic per DD.
præſertim Felin. *nu. 4.* Sed præcipuè recipit duas
notabiles limitationes. Prima eſt ut non proce-
dat in legatis alternativis , ita glo. in *l. Lucio , in
ver. Vendicare , ff. De legat. 2.* quæ notabiliter di-
cit

cit in legatis alternativis electionem eſſe hære-
dis , ſi ad eum verba dirigantur , puta ; Hæres
dato; ſed ſi dirigantur ad legatarium, ipſius eſſe
electionem , ut ſi dicatur , Tu legatarie percipi-
to. Verum ſi teſtator utatur verbo , *lego*, quod eſt
indifferens , vel ſimili , in dubio electionem eſſe
legatarii , & non hæredis, Quam Gloſſam repu-
tat ſingularem , & meliorem de corpore juris.
Imol. *hic num. 5.* & Felinus , *d. num. 4. verſ. Facit
Gloſſa* , & Alex. in *l. Qui duos , ff. De leg. 1.* Idem
tenet Dyn. *in d. reg. In alternativis* , & Bald. in d. *l.*
44 *Lucio* Secunda limitatio eſt ut non procedat in
pœnis alternativè appoſitis , quia non datur op-
tio reo , & ſic debitori , ſed judici , Gloſſ. *fin. in
c. Acrapula , infra , de vit. & honeſt. cleric.* quam
ſequuntur Joan. Andr. & communiter Doctores,
ut ibi teſtatur Abb. *num. 4.* & ſequitur Felin. *hic*
plurimos cumulans , *num. 5. verſ. Fallit quintò*, ubi
amplius hanc fallentiã reſtringit decem modis,
quos per te videas.

Ultimò nota, alternativam regulariter eſſe e-
lectionis , non ordinis. De quo tamen hic latiùs
ut in quæſtione ſeq. Et de his duabus ſpeciebus
alternativæ , vide Gloſſam *unicam in regula Sexti,
In alternativis.*

45 QUÆRO cùm decreto Concilii Tridenti-
ni *c. 17. verſ. Sint verò , ſeſſ. 24.* ſtatutum ſit ut Exa-
minatores Synodales pro parochialibus confe-
rendis ſint Magiſtri , ſeu Doctores , aut Licentia-
ti in Theologia , aut Jure Canonico, vel alii cle-
rici , ſeu regulares etiam ex Ordine Mendican-
tium , aut etiam ſæculares. qui ad id videbuntur
magis idonei : nunquid inter diverſa perſona-
rum genera ibi alternativè expreſſa optio ſit
Epiſcopo tributa , vel potius ordo præſcriptus,
adeò ut clericos gradu Magiſterii , Doctoratus ,
aut Licentiaturæ carentes eligere non debeat ,
ubi aliorum his qualitatibus præditorum copia
ſuppetat.

46 Videtur reſpondendum alternativam, *vel*, quæ
habetur in d. *verſ. Sint verò* , præſcribere ordi-
nem , non electionem , & Epiſcopum ad ſecun-
dam partem alternativæ pervenire non debere
quamdiu primæ poſſit eſſe locus.

47 Primò quidem , quia etſi alternativa regula-
riter electionem tribuat , & alteram ejus partem
adimplere ſufficiat , ut hic , & in *c. Cum plures* ,
ubi Gloſſ. *in ver. Forma , de off. deleg. lib. 6.* cum
concordantibus , de quibus ſupra in 1. notabili;
tamen quando eſt poſita inter perſonas habentes
diverſas qualitates, & in primò nominatis ſub-
eſt major ratio , quàm in poſterioribus in ſecun-
da parte alternativæ comprehenſis ; tunc alter-
nativa ordinem inducit , non electionem ; & ad
ſecundam partem alternativæ perveniri non de-
bet , niſi in ſubſidium , & in defectum primæ Ita
probat textus in *c. Metropolitano* , juncta Gloſſa
in ver. Ex presbyteris , 63. diſt. ubi cum textus ju-
beat ut Metropolitano defuncto , in ejus locum
ſubrogetur alius ex Presbyteris , vel Diaconis;
gloſ. notat illis verbis eſſe deſignatum ordinem,
ut ex Diaconis Metropolitanis non eligatur, niſi
48 deſint Presbyteri. Idem probat textus in *l. Hære-
des mei , §. final. ff. Ad Trebell.* ubi fideicommiſſum
relictum alternativè nepotibus, vel cæteris cog-
natis non debetur cæteris cognatis donec extent
nepotes , qui prædilecti præſumuntur , & in
l. Cum Pater , §. penult. ff. De leg. 2. ubi disjuncta
poſita inter perſonas , inter quas cadit affectio
ordinata , non reſolvitur in conjunctam , ut ibi
per Bartol. Unde ſi teſtator mandet aliquid da-
ri liberis , aut iis deficientibus , conſanguineis,
aut affinibus ; ſequimur ordinem , ut ait glo. in
d. *c. In alternativis , verſ. Sunt tamen quædam alter-
nativa , in quibus debet ordo ſervari.* Id ipſum colli-
gitur ex *l. Si fundum ſub conditione , §. His verbis , de
leg. 1.* & *c. Mandato , de præben. lib. 6.* & notat glo.
c. Licet in verb. Vel in Parochiis , de ſepultura , in 6.
quam ibi Joannes de Lignano relatus à Franc.
teſtatur eſſe communiter approbatam Felinus,
in *c. Cum dilecta num. 4. verſ. Et dicit Gloſſa , infra
eodem.* At in caſu noſtro major ratio ſubeſt in
Magiſtris , Doctoribus & Licentiatis pro
illorum idoneitate , quàm in ſimplicibus cle-
ricis. Ergo ordo ſcripturæ ſpectandus eſt ,
ita ut hi eligi non debeant , niſi ubi illi defici-
ant.

Secundò , idem ſuadetur , quia aliàs prima
pars alternativæ eſſet otioſa , niſi deſignaret or-
dinem ; & ſatis fuiſſet tribuere Epiſcopo facul-
tatem eligendi clericos ſæculares , vel regula-
res idoneos. Ad quod abſurdum vitandum fate-
ri neceſſe eſt ſecundam partem alternativæ eſſe
ſubſidiariam : nam ne ſyllaba quidem in legibus
debet eſſe ſuperflua , ſecundum Bald. *in rubr. C.
De contrahen. empt. quæſt. 6.* quin potiùs debent
verba intelligi impropriè , & contra eorum na-
turam , quam ut nihil operentur , *c. Si eameat , de
ſent. excom. lib. 6.* Abb. in *c. fin. num. 8. de præb.* &
in conſ. 32. col. 2. poſt med. lib. 2.

49 Tertio , id confirmari poteſt , quia aliàs Sac.
Congregatio Concilii idem videtur cenſuiſſe cir-
ca intellectum , tex. *c. 16. ſeſſ. 24.* ubi jubetur eli-
gi Vicarius Capituli ſede vacante , qui ſit ſaltem
in Jure Canonico Doctor , vel Licentiatus , vel
alias quantum fieri poterit idoneus , Declaravit
enim niſi deſint Doctores & Licentiati non poſ-
ſe eligi alium his qualitatibus carentem.

Non obſtat , quod illa verba poſita in fine ſe-
cundæ partis alternativæ videantur tribuere fa-
cultatem præferendi non Doctores , & non Li-
centiatos , ſi ſint magis idonei , Doctoribus , &
Licentiatis : quia reſpondetur , vel illa verba po-
ſita in fine ex regula vulgata referri ad totam
clauſulam , ita ut elegi debeant magis idonei ex
ſingulis gradibus ibi expreſſis ; vel ſi referenda
ſit ad ſecundam partem alternativæ tantùm , hoc
importare , ut cum in defectum habentium quali-
tates expreſſas in prima parte alternativæ per-
venitur ad perſonas expreſſas ; in ſecunda ex eis
eligantur , qui ad id magis idonei videbuntur.
Et ſic illa verba non adverſantur ſuprapoſitæ
opinioni.

50 Item non obſtat , quòd cum in ſecunda parte
habeatur mentio Regularium , quorum plures
Religiones non habent inſtitutum hos gradus
conferendi , ſequeretur , ſecundum hanc opinio-
nem ; ut Epiſcopus deberet præferre Graduatos
plerumque non admodum litteratos Regulari-
bus longè doctioribus , qui ad gradus hujuſmodi
ex Religionis inſtituto non promoventur. Quia
reſpondetur hoc abſurdum vitari , ſi ita intelli-
gamus Concilium ut ex illis Religionibus , quæ
his gradibus carent , poſſint aſſumi non habentes
eas qualitates , etiamſi alii graduati non deſint:
nam in illis fortè non videtur neceſſarium hos
gra-

gradus requirere, cùm eos aſſequi ex inſtituto
Religionis prohibeantur.
Deinde reſpondetur Concilium abſolutè vo-
luiſſe ut primò loco deputarentur Magiſtri, ſeu
Graduati, quia cùm hi ſtudiorum curſus perage-
re, & in publicis functionibus litteraturæ pericu-
lum facere conſueverint; eos juris præſumptio-
ne ſufficienter idoneos judicavit, à qua quidem
juris præſumptione quemadmodum noluit poſſe
recedi ex eo, quod alii aptiores, & doctiores
reperirentur ex clero ſæculari, cùm alternativa,
ut dictum eſt, ſit ordinis, non electionis: ita
nec cenſendum eſt voluiſſe ut poſſet recedi ex
eo, quod aptiores reperirentur ex clero Regu-
lari; utroſque enim ſub una, & eadem oratione,
ac determinatione Concilium complectitur.
Unde ſuccedit regula. *Lam hoc iure*, §. *fin. ff. De
vul. & pupill.* & *l. final. C. De ſent.* de qua per Dec.
in *c. Novit, num. 56. de iudic.* Nec videtur incon-
veniens ut Epiſcopus carere debeat in hac fun-
ctione miniſterio Regularium, qui ex inſtituto
hos gradus ſuſcipere non ſolent. Quandoqui-
dem Patres Concilii non latebat multas Religio-
nes extare ejuſmodi inſtituti. Unde ſi voluiſſent
eos comprehendere, expreſſiſſent: Argum. *l. V-
nica*, §. *Sin autem ad deficientis*, *C. De cadus. tollen.
&c. Ad audientiam*, *verſ. Nam ſi intelligeremus, de de-
cim.* ejuſmodi enim expreſſio parum de mem-
brana occupaſſet, ut inquit Oldr. *conſ. 260. num.*
51 *10.* Et quemadmodum abſurdum non eſt ut Re-
gulares quantumvis idonei non poſſint eſſe Iu-
dices Synodales, ſi careant qualitatibus re-
quiſitis in *c. Statutum, de reſcript. in 6.* ut in *Cle-
men. 2. eod. tit.* nec judices conſervatores, ſi
non habeant requiſita *c. fin. de offic. deleg. eod.
lib.* & *Conſtitutionis Gregorii XV. de Conſervatori-
bus*: ita nec videtur abſurdum ut non poſſint
eſſe Examinatores Synodales, niſi deficienti-
bus Magiſtris, aut Graduatis: nam ubi lex cer-
52 tas qualitates actu requirit, debent illæ quali-
tates actu concurrere, nec ſufficit aptitudo. Abb.
in *c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora*: *num. 10. de elect.*
Gloſſ. & DD. in *d. c. Statutum*, & Roman. *conſ.
216. Electio, num. 3. 5. & ſeq.* Quinimo in Reli-
gionibus Monaſticis gradus Magiſterii, Docto-
ratus, & alii ſimiles non ſunt in uſu. Et tamen
Monachos, Graduatis non deficientibus, Con-
cilium apertè excludit in *d. c. 18. ſeſſ. 24.* ut in-
dicant verba illa, *etiam ex Ordine Mendicantium*,
quæ poſita ſunt ad differentiam non Mendican-
tium. Ergò ſi Concilium exiſtentibus Gradua-
tis, in Examinatores Synodales noluit depu-
tare, poſſe Monachos, licet ex eorum inſtituto
hos gradus ſuſcipere non ſoleant; eodem modo
dicendum eſt noluiſſe ut deputari poſſent Regu-
lares, etiam ex illis Ordinibus Mendicantium,
53 qui ſimile habent inſtitutum, Præſertim verò
quia in Mendicantibus major ſuberat ratio du-
bitandi quin deputari poſſent, utinimum eadem
verb, *etiam ex ordine Mendicantium*; ponderando
particulam, *Etiam*, quæ implicat caſum magis
dubitabilem, *c. Tanta, de ſimon.* Gemin. *conſ. 55.
num. 2. verſ. Sed dictis.*
54 Cæterum adverte, quia etſi Epiſcopus elige-
re debeat Examinatores prædictis qualitatibus
inſignitos, ſi eorum copia ſuppetat; non tamen
ſequitur ut ſi alios clericos idoneos eligat, con-
curſus propterea ſit nullus: nam Sacra Congre-
gatio Concilii aliàs conſulta in caſu Montis Re-
galis, an concurſus habitus coram Examinato-
ribus Synodalibus non Doctoribus, vel Magiſtris,
aut ſaltem Licentiatis in Theologia, vel Jure Ca-
nonico ſit nullus, cùm præſertim alii extant his
qualitatibus præditi: *Die 2. Auguſti 1607.* reſpon-
dit debuiſſe quidem eligi Examinatores, qui
ſint Magiſtri, ſive Doctores, aut Licentiati in
Theologia, aut Jure Canonico. Cæterum etiamſi
his qualitatibus careant, concurſum non eſſe
propterea nullum.
55 Illud præterea omittendum non eſt, ſi alicubi
non reperiantur Doctores, niſi prorſus imperiti;
eo caſu licere Epiſcopo, prætermiſſis Doctori-
bus, alios clericos magis idoneos deputare ſive
ſæculares, ſive regulares, ut aliàs in electione
Vicarii Capitularis reſpondit Sac. Congrega-
tio; approbavit enim electionem factam de Vica-
rio non Doctore, nec Licentiato aliàs idoneo,
cùm ibi non extaret niſi unicus Doctor, iſque o-
ninò imperitus: Doctor enim ignarus perinde ac
nullus. Felin. poſt alios in *c. Clerici, num. 1. verſ.
Verum autem Doctor titulo tantum, inf. de iud.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Eam te.

S V M M A R I V M.

1 Sede vacante ſi Papa tribuat Capitulo ubi vicesgerenti, ut præbendam conferat, Epiſcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur.
2 Capitulo ſi diriguntur monitoriæ, vel præceptoriæ ſuper receptione alicuius, & ad Epiſcopum ſpectat receptio, Epiſcopus, qui tempore datæ erat de Capitulo, exequi tenetur.
3 Promotus non dicitur quis ante conſecrationem, licet ſit electus, & confirmatus vel proviſus, & num. 5. 9. & 15.
Contrarium, num. 23. & ſeqq.
Declaratur. num. 30. & 38.
4 Epiſcopi promoti in Curia an ex Bulla Urbani VIII. teneantur ſe conferre ad reſidentiam infra menſem computandum à die proviſionis, an verò à die conſecrationis, & nu. ſeqq. uſque in finem.
6 Epiſcopus non dicitur ante conſecrationem, ſed electus, & n. 28.
Declaratur duobus modis, ut n. 30. & 38.
7 Electio & conſecratio unum faciunt Epiſcopum.
8 Pontifex non dicitur ante conſecrationem.
9 Proviſus à Papa ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus.
Declaratur n. 30. & 38.
10 Archiepiſcopus appellari non poteſt ante ſuſceptionem Pallii.
11 Papa ante conſecrationem, & coronationem ex ſtylo non ſcribit nomen ſuum, nec Pontificatum in data, ſed utitur dimidia Bulla, & appellat ſe electum, & num. 13.
12 Aſſerentes tamen eum non debere ſe Epiſcopum, ſed electum inſcribere, ſunt eo ipſo excommunicati.
14 Imperator non dicitur ante coronationem.
15 Proviſio, ſeu pronunciatio Papæ in Conſiſtorio habet vim electionis, & confirmationis.

16 Epiſcopi, vel Pontificis appellatione in materia pœnali non venit electus confirmatus ante conſecrationem.
Contrarium, n. 25.
17 Civitas interficiens electum non incidit in pœnam interficientis Epiſcopum.
18 Promoti in Curia ad Epiſcopatum tenentur viſitare Cardinales præſentes.
19 Lex debet eſſe rationabilis, & poſſibilis, aliàs non eſt obligatoria.
20 Epiſcopi aquæ ex cauſa poſſunt ſingulis annis duos, vel tres menſes ab Eccleſia abeſſe. & num. 36.
21 Et hæc facultas non fuit eis adempta per Conſtitutionem Urbani VIII. ſuper reſidentia.
22 Et illa utip-ſtente principio ſuæ promotionis, etiam antequam ſe conferant ad reſidentiam.
Contrarium, n. 37.
24 Proviſi à Papa etiam ante conſecrationem appellantur, promoti, & n. 27.
25 Proviſi nondum conſecrati accedentes ad Eccleſiam, & adminiſtrantes ante levatas Bullas incidunt in pœnam Extravag. Iniunctæ, & elect.
26 Conſtitutio in favorem animæ recipit latam interpretationem, licet ſit exorbitans, & pœnalis.
29 Præfecti Cathedralibus Eccleſiis dicuntur etiam non conſecrati.
30 Epiſcopi appellatione venit etiam electus, quando in eo militat eadem ratio, quæ in conſecrato.
31 Epiſcopus electus, & confirmatus tenetur perſonaliter reſidere, ſicut conſecratus, & nu. ſeqq. & num. 40.
32. Et inter eum, & eligentes contrahitur ſpirituale coniugium.
33 Epiſcopus electus, & confirmatus ante conſecrationem non poteſt exercere ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, ſed ea ſolum, quæ ſunt iuriſdictionis.
34 Formula, qua utitur Papa in promovendis Epiſcopis in Conſiſtorio.
35 Parochus tenetur perſonaliter reſidere, quamvis nondum ſit promotus ad ſacerdotium.
37 Abſtedere non dicitur, qui priùs non reſedit.
38 Epiſcopi appellatione venit tantùm conſecratus in concernentibus exercitium, & decorem ordinis Epiſcopalis.
39 Sed in concernentibus iuriſdictionem venit etiam electus confirmatus, vel proviſus per Papam.
41 Electus confirmatus poteſt dare licentiam clerico ſe abſentandi à Parochiali ſtudiorum cauſa.

1 EAM TE. Intellectus huius capitis eſt
admodum involutus, maximè propter
ſcripta intricata Innocentii; & legitur
quinque modis, ut hîc per Cardinalem
in 3. 4. & 10. oppoſitione: communiter tamen ſic
ſummatur. Si vacante Sede Papa ſcribat Capitu-
lo, ut præbendam conferat, Epiſcopus ibi crea-
tus mandatum adimplere tenetur. Hoc dicit
Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. Anchar. Imol.
Abb. & Io. de Anan. Sed juxta quartam lectu-
ram Innocentii, quam dicunt communiter ap-
probatam Cardin. & Abb. in prin. & Ripa n.
44. circa fin. verſ. Quartum ſuit intell. &c. Hoc in-
tendit. Si vacante Sede ſcribitur Capitulo tan-
quam gerenti vices Epiſcopi, ut præbendam a-
licui conferat, creatur Epiſcopus nondum exe-
cuto mandato, & ad eum ſpectat collatio præ-
bendarum, illud adimplere tenetur. Adverte
2 tamen quia in dubio mandatum factum Capitu-
lo Sede vacante cenſetur factum Capitulo uti
vicesgerenti: unde procedit lectura Jo. Andr.
ut benè hîc per Henric. Boic. num. 2. & Ripam,
in princ. num. 45. Vel meliùs juxta quintam le-
cturam, de qua per Cardinalem in princ. & in
10. oppoſ. ſi Capitulo diriguntur Monitoriæ, vel
Præceptoriæ ſuper receptione alicujus, & ad E-
piſcopum ſpectat receptio, Epiſcopus, qui tem-
pore datæ erat de Capitulo, exequi tenetur, &
ſecundùm hanc lecturam, quæ magis conſonat
rationi ponderatæ in littera ibi, (quod nullate-
nus feciſſe deberes, ſi datam litterarum diligen-
tiùs attendiſſes): textus videtur procedere de
plano. Cōtinet autem quinque, ut dicebat Hoſt.
mandatum, executionem, cavillationem, repre-
henſionem, & antipophoram.
3 Nota primò, ibi: *Ante ſuam promotionem* jun-
cto fine ibi, *Nec adhuc eſſet conſecratus*. Epiſcopum
electum, & confirmatum ante conſecrationem
non dici promotum ad Epiſcopatum; & ita ex
hac littera deducit Franc. Vercellenſis, cum quo
tranſeunt communiter DD. ut latiùs dicam infra
n. 5.
4 Et ex hoc infero ad quæſtionem, quæ nuper
contigit in facto. Urbanus VIII. ſan. mem. in
Bulla *ſuper reſidentia Epiſcoporum* edita die 14.
Decembris 1634 quæ incipit *ſancta Synodus*: ſta-
tuit, ut jam Præfecti Cathedralibus, vel majo-
ribus Eccleſiis etiam S. R. E. Cardinales ſe iti-
neri committant, & ad reſidentiam conferant
infra unum menſem, ſi in Urbe exiſtant; infra
duos, ſi extra Urbem in Italia; ſi extra Italiam
infra quatuor computandos à die publicationis
Bullæ: nondum autem Præfecti infra prædictos
terminos computandos à die eorum promotio-
nis ſub pœna amiſſionis facultatis teſtandi, &
aliis pœnis in conſtitutione expreſſis. Quæſitum
eſt, an verba illa, à die promotionis, intelligi
debeant à die conſecrationis, an verò à die pro-
poſitionis, & proviſionis in Conſiſtorio, ita ut
proviſus in curia, & non conſecratus ſi infra
menſem non contulerit ſe ad reſidentiam, inci-
dat in pœnas conſtitutionis.
5 Et quidem verba illa, à die promotionis, eſſe
exponenda, id eſt à die conſecrationis, videtur
ſuaderi poſſe, quia non dicitur quis promotus
ante conſecrationem, licet ſit electus, & confir-
matus, ut probatur in hoc *cap. Coniungendo.
principium*, ibi. ; *Ante ſuam promotionem*, cum
fine ibi, *Nec adhuc eſſet conſecratus*: & origina-
liter ex hac littera deduxit Franc. Vercell.
quem poſtea ſequuti ſunt Joannes Andr. num. 1.
Bellam. in princ. in verſ. Promotionem Butrius,
Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Felin. om-
in 1. notab. Joannes de Selva in tr. De benef. part. 1.
quæſt. 2. num. 48. ubi ex hoc infert, ut ſi in pri-
vilegio fiat immerito de promotis, non veniant
6 electi non conſecrati, per tex. hîc. Similiter an-
te conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed
electus, *c. Tam litteris*, & ibi Abb. *in 1. notab. de
De his quæ fiunt à Prælatis ſine conſ. Capit.* Ubi
etiam Abb. *in 1. notab.* Gloſſ. 1. & DD. in *c. 1. de
Relig. domibus*, cum ſimilibus, ut hîc per Felin.
7 *col. 2. in fin. verſ. Cum iſtis concordant*, & benè
pro-

gradus requirere, cùm eos aſſequi ex inſtituto Religionis prohibeantur.

Deinde reſpondetur Concilium abſolutè voluiſſe ut primò loco deputarentur Magiſtri, ſeu Graduati; quia cùm hi ſtudiorum curſus peragere, & in publicis functionibus litteraturæ periculum facere conſueverint; eos juris præſumptione ſufficienter idoneos judicavit, à qua quidem juris præſumptione quemadmodum noluit poſſe recedi ex eo, quod alii aptiores, & doctiores reperirentur ex clero ſæculari, cùm alternativa, ut dictum eſt, ſit ordinis, non electionis: ita nec cenſendum eſt voluiſſe ut poſſet recedi ex eo, quod aptiores reperirentur ex clero Regulari; utroſque enim ſub una, & eadem oratione, ac determinatione Concilium complectitur. Unde ſuccedit regula. *Iam hoc jure*, §. *fin. ff. De vul. & pupill.* & *l. final. C. De ſent.* de qua per Dec. in *c. Novit, num. 56. de judic.* Nec videtur inconveniens ut Epiſcopus carere debeat in hac functione miniſterio Regularium, qui ex inſtituto hos gradus ſuſcipere non ſolent. Quandoquidem Patres Concilii non latebat multas Religiones extare ejuſmodi inſtituti. Unde ſi voluiſſent eos comprehendere, expreſſiſſent: Argum. *l. Unica*, §. *Sin autem ad deficientia*, C. *De cadus. tollen.* &c. *Ad audientiam*, *verſ. Nam ſi intelligeremus, de decim.* ejuſmadi enim expreſſio parum de membrana occupaſſet, ut inquit Oldr. *conſ. 260. num.*
51 *10.* Et quemadmodum abſurdum non eſt ut Regulares quantumvis idonei non poſſint eſſe Iudices Synodales, ſi careant qualitatibus requiſitis in *c. Statutum*, *de reſcript. in 6.* ut in *Clemen. 2. eod. tit.* nec judices conſervatores, ſi non habeant requiſita *c. fin. de offic. deleg. eod. lib.* & *Conſtitutione Gregorii XV. de Conſervatoribus*: ita nec videtur abſurdum ut non poſſint eſſe Examinatores Synodales, niſi deficientibus Magiſtris, aut Graduatis: nam ubi lex cer-
52 tas qualitates actu requirit, debent illæ qualitates actu concurrere, nec ſufficit aptitudo. Abb. in *c. Cum in cunctis*, §. *Inferiora: num. 10. de elect.* Gloſſ. & DD. in d. *c. Statutum*, & Roman. *conſ. 210. Electio*, *num. 3. 5. & ſeq.* Quinimo in Religionibus Monaſticis gradus Magiſterii, Doctoratus, & alii ſimiles non ſunt in uſu. Et tamen Monachos, Graduatis non deficientibus, Concilium apertè excludit in d. *c. 18. ſeſſ. 24.* ut indicant verba illa, *etiam ex Ordine Mendicantium*, quæ poſita ſunt ad differentiam non Mendicantium. Ergo ſi Concilium exiſtentibus Graduatis, in Examinatores Synodales noluit deputare, poſſe Monachos, licet ex eorum inſtituto hos gradus ſuſcipere non ſoleant; eodem modo dicendum eſt noluiſſe ut deputari poſſent Regulares, etiam ex illis Ordinibus Mendicantium,
53 qui ſimile habent inſtitutum, Præſertim verò quia in Mendicantibus major ſuberat ratio dubitandi quin deputari poſſent, utinnuunt eadem verb, *etiam ex ordine Mendicantium*; ponderando particulam, *Etiam*, quæ implicat caſum magis dubitabilem, *c. Tanta*, *de ſimon.* Gemin. *conſ. 55. num. 2. verſ. Sed dictio.*

54 Cæterum adverte, quia etſi Epiſcopus eligere debeat Examinatores prædictis qualitatibus inſignitos, ſi eorum copia ſuppetat; non tamen ſequitur ut ſi alios clericos idoneos eligat, concurſus propterea ſit nullus: nam Sacra Congregatio Concilii aliàs conſulta in caſu Montis Regalis, an concurſus habitus coram Examinatoribus Synodalibus non Doctoribus, vel Magiſtris, aut ſaltem Licentiatis in Thologia, vel Jure Canonico ſit nullus, cùm præſertim alii extant his qualitatibus præditi: *Die 2. Auguſti 1607.* reſpondit debuiſſe quidem eligi Examinatores, qui ſint Magiſtri, ſive Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico. Cæterum etiamſi his qualitatibus careant, concurſum non eſſe propterea nullum.

55 Illud præterea omittendum non eſt, ſi alicubi non reperiantur Doctores, niſi prorſus imperiti; eo caſu licere Epiſcopo, prætermiſſis Doctoribus, alios clericos magis idoneos deputare ſive ſæculares, ſive regulares, ut aliàs in electione Vicarii Capitularis reſpondit Sac. Congregatio; approbavit enim electionem factam de Vicario non Doctore, nec Licentiato aliàs idoneo, cùm ibi non extaret niſi unicus Doctor, iſque omninò imperitus: Doctor enim ignarus perinde ac nullus. Felin. poſt alios in *c. Clerici*, *num. 1. verſ. Verum autem Doctor titulo tantum*, *inſ. de iud.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Eam te.

S V M M A R I V M.

1 *Sede vacante ſi Papa tribuat Capitulo uti vicesgerenti, ut præbendam conferat, Epiſcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur.*

2 *Capitulo ſi diriguntur monitoriæ, vel præceptoriæ ſuper receptione alicuius, & ad Epiſcopum ſpectat receptio, Epiſcopus, qui tempore datæ erat de Capitulo, exequi tenetur.*

3 *Promotus non dicitur quis ante conſecrationem, licet ſit electus, & confirmatus vel proviſus, & num. 5. 9. & 15.*

Contrarium, num. 23. & ſeqq.

Declaratur. num. 30. & 38.

4 *Epiſcopi promoti in Curia an ex Bulla Urbani VIII. teneantur ſe conferre ad reſidentiam infra menſem computandum à die proviſionis, an verò à die conſecrationis, & nu. ſeqq. uſque in finem.*

6 *Epiſcopus non dicitur ante conſecrationem, ſed electus, & n. 28.*

Declaratur duobus modis, ut n. 30. & 38.

7 *Electio & conſecratio unum faciunt Epiſcopum.*

8 *Pontifex non dicitur ante conſecrationem.*

9 *Proviſus à Papa ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus.*

Declaratur n. 30. & 38.

10 *Archiepiſcopus appellari non poteſt ante ſuſceptionem Pallii.*

11 *Papa ante conſecrationem, & coronationem ex ſtylo non ſcribit nomen ſuum, nec Pontificatum in data, ſed utitur dimidia Bulla, & appellat ſe electum, & num. 13.*

12 *Aſſerentes tamen eum non debere ſe Epiſcopum, ſed electum inſcribere, ſunt eo ipſo excommunicati.*

14 *Imperator non dicitur ante coronationem.*

15 *Proviſio, ſeu pronunciatio Papæ in Conſiſtorio habet vim electionis, & confirmationis.*

16 *Epiſcopi, vel Pontificis appellatione in materia pœnali non venit electus confirmatus ante conſecrationem.*

Contrarium, n. 25.

17 *Civitas interficiens electum non incidit in pœnam interficientis Epiſcopum.*

18 *Promoti in Curia ad Epiſcopatum tenentur viſitare Cardinales præſentes.*

19 *Lex debet eſſe rationabilis, & poſſibilis, aliàs non eſt obligatoria.*

20 *Epiſcopi aqua ex cauſa poſſunt ſingulis annis duos, vel tres menſes ab Eccleſia abeſſe. & num. 36.*

21 *Et hæc facultas non fuit eis adempta per Conſtitutionem Urbani VIII. ſuper reſidentia.*

22 *Et illa utip-ſfenta principio ſuæ promotionis, etiam antequam ſe conferant ad reſidentiam.*

Contrarium, n. 37.

24 *Proviſi à Papa etiam ante conſecrationem appellantur, promoti. & n. 27.*

25 *Proviſi nondum conſecrati accedentes ad Eccleſiam, & adminiſtrantes ante levatas Bullas incidunt in pœnas Extravag. Iniunctæ, & elect.*

26 *Conſtitutio in favorem animarum recipit latam interpretationem, licet ſit exorbitans, & pœnalis.*

29 *Præfecti Cathedralibus Eccleſiis dicuntur etiam non conſecrati.*

30 *Epiſcopi appellatione venit etiam electus, quando in eo militat eadem ratio, quæ in conſecrato.*

31 *Epiſcopus electus, & confirmatus tenetur perſonaliter reſidere, ſicut conſecratus, & nu. ſeqq. & num. 40.*

32 *Et inter eum, & eligentes contrahitur ſpirituale coniugium.*

33 *Epiſcopus electus, & confirmatus ante conſecrationem non poteſt exercere ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, ſed ea ſolum, quæ ſunt iuriſdictionis.*

34 *Formula, qua utitur Papa in promovendis Epiſcopis in Conſiſtorio.*

35 *Parochus tenetur perſonaliter reſidere etiamſi nondum ſit promotus ad ſacerdotium.*

37 *Abſcedere non dicitur, qui priùs non reſedit.*

38 *Epiſcopi appellatione venit tantùm conſecratus in concernentibus exercitium, & decorem ordinis Epiſcopalis.*

39 *Sed in concernentibus iuriſdictionem venit etiam electus confirmatus, vel proviſus per Papam.*

41 *Electus confirmatus poteſt dare licentiam clerico ſe abſentandi à Parochiali ſtudiorum cauſa.*

1 EAM TE. Intellectus huius capitis eſt admodum involutus, maximè propter ſcripta intricata Innocentii; & legitur quinque modis, ut hic per Cardinalem *in 3. 4. & 10. oppoſitione*: communiter tamen ſic ſumatur. Si vacante Sede Papa ſcribat Capitulo, ut præbendam conferat, Epiſcopus ibi creatus mandatum adimplere tenetur. Hoc dicit Joann. Andr. Bald. Bellam. Butr. Anchar. Imol. Abb. & Io. de Anan. Sed juxta quartam lecturam Innocentii, quam dicunt communiter approbatam Cardin. & Abb. *in prin.* & Ripa *n. 44. circa fin. verſ. Quartam ſuit lectura*, Hoc intendit. Si vacante Sede ſcribitur Capitulo tanquam gerenti vices Epiſcopi, ut præbendam alicui conferat, creatur Epiſcopus nondum executo mandato, & ad eum ſpectat collatio præbendarum, illud adimplere tenetur. Adverte
2 tamen quia in dubio mandatum factum Capitulo Sede vacante cenſetur factum Capitulo uti vicesgerenti: unde procedit lectura Jo. Andr. ut benè hic per Henric. Boic. *num. 2.* & Ripam, *in princ. num. 45.* Vel meliùs juxta quintam lecturam, de qua per Cardinalem *in princ. & in 10. oppoſ.* ſi Capitulo diriguntur Monitoriæ, vel Præceptoriæ ſuper receptione alicujus, & ad Epiſcopum ſpectat receptio, Epiſcopus, qui tempore datæ erat de Capitulo, exequi tenetur, & ſecundùm hanc lecturam, quæ magis conſonat rationi ponderatæ in littera ibi, (quod nullatenus feciſſe deberes, ſi datam litterarum diligentiùs attendiſſes): textus videtur procedere de plano. Cõtinet autem quinque, ut dicebat Hoſt. mandatum, executionem, cavillationem, reprehenſionem, & antipophoram.

3 Nota primò, ibi: *Ante ſuam promotionem* juncto fine ibi, *Nec adhuc eſſet conſecratus*. Epiſcopum electum, & confirmatum ante conſecrationem non dici promotum ad Epiſcopatum; & ita ex hac littera deducit Franc. Vercellenſis, cum quo tranſeunt communiter DD. ut latiùs dicam infra *n. 5.*

4 Et ex hoc infero ad quæſtionem, quæ nuper contigit in facto. Urbanus VIII. ſan. mem. in Bulla *ſuper reſidentia Epiſcoporum* edita die 14. Decembris 1634. quæ incipit *Sancta Synodus*: ſtatuit, ut jam Præfecti Cathedralibus, vel majoribus Eccleſiis etiam S. R. E. Cardinales ſe itineri committant, & ad reſidentiam conferant infra unum menſem, ſi in Urbe exiſtant; infra duos, ſi extra Urbem in Italia; ſi extra Italiam infra quatuor computandos à die publicationis Bullæ: nondum autem Præfecti infra prædictos terminos computandos à die eorum promotionis ſub pœna amiſſionis facultatis teſtandi, & aliis pœnis in conſtitutione expreſſis. Quæſitum eſt, an verba illa, à die promotionis, intelligi debeant à die conſecrationis, an verò à die propoſitionis, & proviſionis in Conſiſtorio, ita ut proviſus in curia, & non conſecratus ſi infra menſem non contulerit ſe ad reſidentiam, incidat in pœnas conſtitutionis.

5 Et quidem verba illa, à die promotionis, eſſe exponenda, id eſt à die conſecrationis, videtur ſuaderi poſſe, quia non dicitur quis promotus ante conſecrationem, licet ſit electus, & confirmatus, ut probatur in hoc *cap. Coniungendo, principium, ibi.*; *Ante ſuam promotionem*, cum fine ibi, *Nec adhuc eſſet conſecratus*: & originaliter ex hac littera deduxit Franc. Vercell. quem poſtea ſequuti ſunt Joannes Andr. num. 1. Bellam. *in princ. in verſ. Promotionem* Butrius, Cardin. Anchar. Imol. Abb. & Felin. omnes *in 1. notab.* Joannes de Selva *in tr. De benef. part. 1. quæſt. 2. num. 48.* ubi ex hoc infert, ut ſi in privilegio fiat mentio de promotis, non veniant
6 electi non conſecrati, per tex. *hic*. Similiter ante conſecrationem non dicitur Epiſcopus, ſed electus, *c. Tam litteris*, & ibi Abb. *in 1. notab. de De his quæ fiunt à Prælatis ſine conſ. Capit.* Ubi etiam Abb. *in 1. notab.* Gloſſ. 1. & DD. in *c. 1. de Relig. domibus*, cum ſimilibus, ut hic per Felin.
7 *col. 2. in fin. verſ. Cum iſtis concordant*, & benè pro-

probatur *in rubrica de Tranſlatione Epiſc. vel elect.*
Et meritò, quia electio & conſecratio unum
8 faciunt Epiſcopum, ut dicit tex. *in cap. Sicut 40. diſtinct.* Non etiam appellatur Pontifex, ut
per gloſſ. *in Clem. 2. in verſ. Pontificum, de celebrat. Miſſar.* cum qua concordat ibi Paulus, Jo.
de Lignan. Imol. & Cardin. *in 3. quaſtione*, &
Joan. de Selva *de Beneſ. part. 1. d. quaſt. 2. num. 48.*
9 Quod locum habet non modo in canonice electis, & confirmatis, ſed etiam in illis, quos Papa
pronunciavit Epiſcopos, quia ante conſecrationem vocantur electi, ut notat Abb. in *cap. Tua
num. 2. verſ. Et idem dic hodie: de his, qua fiunt à Prælat. ſine conſ. cap.* & in *cap. Cum in cunctis,
§. Cum verò, num. 6. de elect.* Felinus, *hic num. 5. verſ. Tertiò, extende*, Joannes de Selva *d. quaſt. 2.*
10 *num. 48. verſ. Idem eſſet in illis.* Quemadmodum nec ante ſuſceptionem Pallii poteſt aliquis appellari Archiepiſcopus, *cap. Niſi, infra de autorit. & uſu Pallii, cap. Quod autem, de electione*,
11 Nec electus in Papam ante benedictionem, coronationem, & conſecrationem ex ſtylo intitulatur Pontifex, nec ſcribit Pontificatum in data,
ut notat gloſſ. *ſuper data ſexti in ver. Pontificatus*,
Item gloſſ. *in fin. in proœm. Clem. Licet*, ubi primum à duabus partibus Cardinalium vocem
habentium eligitur, Præſulatum aſſumat, *c. Licet, de vitanda*, & ibi dixi *num. 5. de electione*, &
12 in *cap. Significaſti, num. 32. eodem titulo.* & aſſerentes eum ante ſuæ coronationis inſignia ſe non
debere Epiſcopum ſimpliciter, ſed electum inſcribere, ſententiam excommunicationis incur-
13 rant, ut in extravag. *quia nonnulli, de ſent. excom.* de qua ſuper gloſſ. ibi noviter facta. Quia de
ſtylo Curiæ etiam moderno ante cõſecrationem non exprimit Papa in Bulla nomen ſuum, ſed dimidia Bulla utitur, & ſe electum appellat, ideò
illa extrau. judicet Apollo, ut inquit Felinus *hic*
14 *num. 6.* ſimiliter electus in Imperatorem non dicitur Imperator niſi corona ſuſcepta, *l. antepenult. ff. De militar. teſtam. l. Bene à Zenone, C. De quadr. præſcript.* Gloſſa præallegata ſuper data
Sixti in *ver. Pontificatus.* Item gloſſ. *in Clem. 1. circa medium, verſ. Eveniunt, in verſ. Futurus, de iureiur.* & Angelus in d. *l. Bene à Zenone*, de quo
ibi egregiè per Salicetum, num. . . . . . Oldrad.
conſ. 110. incip. Quaſtio eſt utrum Imperator ante coronationem, per totum. dixi in d. *cap. Licet de vitanda, num. 7. de elect.* & alia plura his ſimilia
congerunt hic Felin. *num. 2.* Ripa, *num. 5.*

15 Si igitur electus, & confirmatus ante conſecrationem non poteſt dici promotus: ergo nec
pronunciatus à Papa in Conſiſtorio, quia talis pronunciatio, ſeu proviſio Papalis habet vim
electionis, & confirmationis, ſecundum Innoc. in *cap. Cum olim in princip. de cauſ. poſſeſſ. & proprietat.* Gloſſ. in *cap. 1. in ver. Proviſionem, de elect. lib. 6.* ubi quod Papa providendo eligit, &
confirmat, Abb. in d. *cap. Tua, num. 2. verſ. Et idem dic hodie, de his quæ fiunt à Prælat.* & in d. *cap. Cum in cunctis, §. Cum verò, num. 3. verſ. Sed quære, de elect.* ubi quod Papa creat Epiſcopos ſolo
verbo, & talis creatio dicitur proviſio, quæ habet vim electionis, & confirmationis alios
citat Felinus, *hic num. 3. verſ. Differunt tamen.* &
conſequenter Bulla Urbani VIII. quæ de promotis loquitur, non debet extendi ad proviſos
non conſecratos; nam quibus non conveniunt

legis verba, neque ipſa diſpoſitio convenire videtur, *l. Si ſervum, §. Non dixit Prætor. ff. De aqua*
16 *quotidiana*, & Hoſtien. *l. 4. Toties, ff. De damn. infect.* & eò magis quia Bulla eſt pœnalis: in
materia autem pœnali appellatione Epiſcopi, vel Pontificis minimè venit electus, & confirmatus, ſi nondum ſit cõſecratus, ut notat gloſſ.
in *Clem. Si quis ſuadente, in ver. Quemvis Pontificem, de pœnis*: & Baldus in *l. Sinendum, poſt*
17 *princip. C. de furt.* ubi quod civitas interficiens electum, non incidit in pœnam interficientis
Epiſcopum, de qua in *cap. Itanos, 25. quaſt. 2.* & eum ſequitur Felinus *hic num. 1 in princ. verſ. Unde Bald.* quibus accedit, quod per extravag.
Iniunctæ, de electione Epiſcopi tenetur Bullas ſuæ promotionis expedire, & antea prohibentur
ad Eccleſias ſibi commiſſas accedere, aut in il-
18 larum adminiſtratione ſe immiſcere: & ex conſtitutione 7. Leonis X. in Concilio Lateranenſi
edita, quæ incipit *Superna*, in *§. 64. Promoti viſitare tenentur Cardinales, qui præſentes in Curia fuerint*,
in Bullar. *tom. 1. pag. 475* & plerumque debent
alia etiam negocia in Curia explicare. Quæ vix
19 fieri poſſent infra ſpatium unius menſis. Unde non eſt veriſimile, ut Pontifex voluerit eos arctare, ut infra tam brevem terminum ab Urbe
abſcedant. Arg. *l. Titius, §. final. ff. De excuſat. tut.* Roman. *conſ. 410. Ut clarius, num. 1.* Quia lex
debet eſſe rationabilis, & poſſibilis; aliàs non eſſet obligatoria, *cap. Erit autem lex, 4. diſtin.*
Nec tranſgreſſio ejus imputaretur ad pœnam,
20 ut ibi per Gloſſ. *in verſ. Poſſibilis*, quinimo cum ex Concilio Tridentino Epiſcopis tres menſes
ſingulis annis à ſuis Eccleſiis abeſſe liceat, dum-
21 modò id æqua ex cauſa fiat, ut in *c. 1. §. Quoniam autem, ſeſſ. 23.* Et hæc facultas non fuerit illis adempta per Conſtitutionem Urbani, ut aliàs fuit
22 declaratum: nihil prohibet, quo minùs hujuſmodi facultate uti poſſint in princ. anni ſui proviſionis ante quam munus conſecrationis ſuſcipiant, & ſe ad reſidentiam conferant.

23 Verum his non obſtantibus dicendum videtur terminos præſcriptos in Bulla Urbani ad committendum ſe itineri, & conferendum ſe ad reſidentiam eſſe computandos à die proviſionis,
ſeu pronunciationis factæ per Papam in Conſiſtorio, non autem à die conſecrationis; quia verbum promotionis, quo Bulla utitur, ex proprietate vocabuli comprehendit etiam electos, &
confirmatos, ut eſt textus in *cap. Cum in cunctis, §. Inferiora, verſ. Hoc ſanè, de electione* juncta Gloſſ.
quæ exponit, *verſ. Promoti*, id eſt electi, & confirmati, ſed non ordinati: & concordant ibi Innoc. Compoſtell. & Hoſt. facit tex. in *cap. Super his, de accuſat.* & *cap. Non magnopere, in fin.* &
cap. *Ultimò, in fin. Ne Clericus, vel Monachus*, & ita per hæc jura firmant hic Dec. *num. 7.* & Ripa
24 *num. 1.* Ego præter eos allego duo jura, quæ irrefragabiliter convincunt proviſos, ſeu pronunciatos à Papa in Conſiſtorio appellari promotos,
etiamſi nondum fuerint conſecrati. Primùm eſt in extravag. *Iniunctæ, de elect.* in illis verbis.
Epiſcopi, & Abbates, qui apud dictam Sedem promoventur, aut confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, nec non
ibi: (eorum promotionem, confirmationem, ſeu benedictionem:) per quem textum tollitur etiã
25 motivum, de quo ſupra *num. 16.* quod appella-

tione

tione Epiſcopi vel promoti in pœnalibus non venit non conſecratus. Nam dicta extravag.
Iniunctæ, imponit pœnas Epiſcopis accedentibus ad Eccleſias ſibi commiſſas, & adminiſtrationem
ſuſcipientibus ante expeditas Bullas: & tamen comprehendit etiam promotos in curia, ſeu proviſos per Papam, nec non electos, & confirmatos, etiam non conſecratos, cum de illis, & de
conſecratis loquatur disjunctivè. Unde ſi promoti, & nondum conſecrati ad Eccleſias ſe
conferrent, & bonorum eccleſiaſticorum adminiſtrationi ſe immiſcerent, proculdubio in-
26 ciderent in pœnas ibi ſtatutas. Præterquam quod cum materia reſidentiæ concernat utilitatem
animæ, etſi Conſtitutio Urbana aliàs eſſet exorbitans, & pœnalis tamen reciperet extenſionem, ut notat Joannes Andr. in *c. Ex tenore, num. 5. verſ. Illa enim conſtitutio. Qui fil. ſint legit.*
ubi ſingulariter ait, conſtitutionem, etſi videatur odioſa, quia pœnalis; tam favorabilem eſſe,
ſi ſit inducta in animarum favorem, & ideò illius pœnam non eſſe reſtringendam, ſed dilatandam. Sequitur Sarneu, alios citans in *regul. de verisimili, in 1. quaſtione, num. 5. verſ. Iſta tamen non obſtantibus.* Et nihilominus etiam in pœnalibus in lata interpretatio, quatenus patitur verborum proprietas, ut dixi in *c. Inter cæteras, num. 18. ſupra eodem.* præſertim cum in proviſis, &
27 conſecratis militet eadem ratio, ut patebit infra, num. 31. Alterum eſt jus noviſſimum Concilii Tridentini, *ſeſſ. 7. cap. 2.* Ubi ſic legitur: ad
majores Eccleſias promoti munus conſecrationis infra tempus à jure ſtatutum ſuſcipiant. Ecce
igitur tex. rotundus, quod promoti dicuntur eſſe non conſecrati.

Nec obſtat hæc decretalis, quoniam non probatur, ad quod eam inducit Franciſcus Vercell.
& ſequaces ſupra citati num. ubi bene advertunt hic Dec. Ripa, & Joan. de Anan. omnes *in primo not.* Nam tempore datæ litterarum vacabat
Sedes. Ergo iſte non erat electus, & confirmatus, quia ſic Sedes non vacaſſet, *cap. Tranſmiſſam, infra decret.* & dum tex. dicit, nec adhuc
eſſet conſecratus debet intelligi, nec electus.
28 Addo quod præcitati Doctores videantur habuiſſe bonum intellectum, non enim dixerunt abſolutè aliquem non dici promotum ante conſecrationem, ſed dixerunt Epiſcopum non dici
promotum. Unde ſenſus eſt, quod non conſecratus non dicitur promotus Epiſcopus, quia electus, & confirmatus, licet dicatur promotus;
adhuc tamen non dicitur Epiſcopus. Idque ſatis apertè præter alios declaravit Imola *in 1. not.* dum ait: Nota quod ante conſecrationem
non dicitur quis promotus in Epiſcopum, licet ſit electus, & confirmatus nam ante confirmationem non debet appellari Epiſcopus, ſed electus,
dum ſit confirmatus.

29 Præterea conſtitutio Urbani non loquitur explicitè de Epiſcopis, quorum appellatione, ut
prædixi, regulariter veniunt ſolum conſecrati: ſed ad inſtar Concilii Tridentini, *cap. 1. verſ. Ne verò, ſeſſ. 23.* loquitur de Præfectis Cathedralibus, vel majoribus Eccleſiis, quorum appellatione abſque dubio veniunt etiam non conſecrati, ut clarè probatur in decreto ejuſdem Concilii d. *ſeſſ. 23. cap. 2.* ubi ſancta Synodus ſtatuit per
hæc formula verba videlicet, Eccleſiis Cathe-

dralibus, ſeu Superioribus quocumque nomine, ac titulo Præfecti ſi munus conſecrationis intra
tres menſes non ſuſceperint ad fructuum perceptorum reſtitutionem teneantur. Et ita evidenter patet Præfectos Eccleſiis Cathedralibus propriè dici ante conſecrationem: & conſequenter
dum Bulla Urbani præſcribit eiſdem Præfectis terminum ad conferendum ſe ad reſidentiam
computandum à die eorum promotionis, debet intelligi de illa promotione, quæ fit à Papa in
Conſiſtorio ante conſecrationem, & cum myſterio Bulla ad inſtar Concilii Tridentini non Epiſcopi, ſed Præfecti nomen adhibuit, ut fortè ſubmoveret dubitationem, quæ fieri potuiſſet de
computatione temporis à die conſecrationis.

30 Et nihilominus etiam ſi Bulla nominatim loqueretur de Epiſcopis, tamen Regula illa, quod
Epiſcopi appellatione non venit electus, & confirmatus non conſecratus, recipit duas notabiles
limitationes, quæ optimè adaptantur caſui, de quo nunc agitur.

Primò enim limitatur niſi in electo militet eadem ratio quæ militat in conſecrato: tunc enim
appellatione Epiſcopi venit etiam electus, ut per Gloſſ. in *Clem. 1. in ver. Eiſdem ſanè ſemper*, & in Abb. num. 2. & tunc promotus dicitur
etiam non conſecratus: & ita per illam gloſſam probat hanc limitationem Felinus, *hic, num. 5. col. 2. poſt princ. verſ. Et adde gloſ.* & ante eum Marian. Socin. in *ſua diſput.* quæ incipit, *Aſſuetiſ aulæ*:
& eſt tertia in ordine reddens rationem, quia ſtante rationis identitate non dicitur fieri extenſio, ſed comprehenſio: & eum ſequitur idem
Felinus, *hic num. 5. col. 3. poſt medium, verſ. Reſpondet ad gloſſam*: in materia autem reſidentiæ,
31 de qua loquitur Conſtitutio Urbana, nulla eſt differentia inter electum, confirmatum, ſeu pronunciatum à Papa, & conſecratum, ut probat
32 textus in *c. Inter corporalia, §. Sicut enim, de tranſlat. Epiſcopi.* per hæc formalia verba: (Sicut enim Epiſcopus conſecratus ſine licentia Romani Pontificis ſuam non debet Eccleſiam derelinquere, ſic & electus confirmatus, cum non debeat in dubium revocari, quin poſt electionem, & confirmationem Canonicam inter
perſonas eligentium, & electi conjugium ſit ſpirituale contractum, cui proſectò Epiſcopalis dignitas nihil addit, & infra. Unde cum non ſit
majus vinculum Epiſcopi ad Eccleſiam quàm electi, maximè cum fuerit confirmatus, imò
idem penitus, & non aliud: idem juris obtinet
33 in utroque.) Hæc ibi. Et quamvis ante conſecrationem non habeat poteſtatem ordinis, quæ
in conſecratione tantum confertur, tamen aſſequitur plenariam in ſpiritualibus, & temporalibus adminiſtrationem, *cap. Tranſmiſſam de elect.*
& Papa in Conſiſtorio facta propoſitione per
34 Cardinalem relatorem pronunciat Epiſcopum, per hæc formalia verba, (Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti,
& Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac noſtra, Eccleſiam N. de perſona N. providemus,
ipſumque illi in Epiſcopum præficimus, & Paſtorem, curam, & adminiſtrationem ipſius eidem in ſpiritualibus, & temporalibus plenariè
committen.) & Cardinalis relator ſignat ſchedulam, quam mittit Vicecancellario per ſimilia, ut refert Flamin. Pariſ. *de ſignat. Benef.*

lib. 1. quaſt. 5. num. 33. & 35. Quamobrem cùm etiam ante conſecrationem ſit Paſtor, & curam habeat animarum, utique tenetur oves ſuas agnoſcere præcepto divino; & conſequenter apud Eccleſiam ſuam perſonaliter reſidere, ut in
35 Concilio Tridentino, *cap. 1. ſeſſ. 23.* & eſt ſimile in Parocho, qui habet regimen animarum, & tenetur perſonaliter reſidere etiamſi non ſit promotus ad Sacerdotium, ut *in cap. Licet Canon. §. Etiam, de elect. lib. 6.* & ibi notat. Butr. *in 5. notab.* Anchar. *in 2.* Gemin. in d. *§. Is etiam, verſ. quarto quando dicatur*, & Franc. *ibid. num. 3. in fin. verſ. In eadem Gloſſa.*

36 Et confirmatur, quia Epiſcopis ex Concilio, dicto *cap. 1. §. Quoniam, ſeſſ. 23.* non licet longiori ſpatio, quam duorum, vel trium menſium ſingulis annis ab Eccleſia abeſſe. Quod ſi Bulla Urbani VIII. non arctaret proviſos ad reſidendum niſi poſt menſem à die conſecrationis, haberent omnes primo anno ad minus quatuor menſes abſentiæ: nam tres menſes habent ad ſuſcipiendum munus conſecrationis, *cap. Quoniam, 75. diſtinct. cap. Quoniam, 100. diſtinct.* Concilii Tridentini, *ſeſſ. 23. cap. 2.* & alium menſem haberent ex Bulla: quod eſſet abſurdum, quia cum Conſtitutio emanaverit in favorem reſidentiæ, non debet in ejus diſpendium retorqueri, *l. Quod favore, C. De legib. cap. Quod ob gratiam, de reg. jur. lib. 6.* nec operari contrarium ejus, ad
37 quod inducta eſt, *l. Legata inutiliter, ff. De adimen. legat. cum ſimil.* Nec verum eſt promotos ad Epiſcopatum poſſe ſumere tres menſes abſentiæ in principio anni ſuæ promotionis. Quoniam Concilium, *in d. §. Quoniam*, intelligi debet de Epiſcopis reſidentibus, qui à ſuis Eccleſiis abſcedunt; non autem de illis, qui nunquam ad reſidentiam ſe contulerunt, ut patet ibi, ſtatim reverſuri ſunt, *l. Plerique, ff. De rit. nupt. l. Vir mulieri, ff. De donat. inter vir. & uxor.* & *l. 3. ff. De divort.* nec non ibi, abſcedentium, quod verb. neceſſario ſupponit Epiſcopos antea in ſuis Eccleſiis reſediſſe: ac deinde ab illis receſſiſſe, ut *l. Unica, C. de Colon. Paleſt. lib. 11.* Nec obeſt anguſtia temporis unius menſis ſupra ponderata, nu. 18. quia ad expediendas Bullas ſufficiunt dies circiter viginti, & interea poteſt promotus ſe expedire à viſitatione ſacri Collegii, & aliis in Curia peragendis: & expedit animarum ſaluti, ut quamocius ad reſidentiam ſe conferant.

38 Secundò limitatur ſupraſcripta Regula, ut locum habeat ſolummodò in ſpectantibus ad exercitium, & decorem ordinis Epiſcopalis in quibus appellatione Epiſcopi venit tantum conſecratus, *cap. Transmiſſam*, cum ibi notatis *de elect.* & tradit Butr. in *conſ. 19. Quia hic agitur*: cum aliis hic congeſtis per Felinum, *num. 1. col. 3. in*
39 *princ. verſ. Et ideò dicit Boerius*, ſecus verò ſi materia ſubjecta concernat juriſdictionem Epiſcopalem, quia cum hæc cadat in electo confirmato, ut d. *cap. Transmiſſam*, cum Gloſſ. *in ver. De talibus*, diſpoſitio loquens de Epiſcopo verificatur etiam in electo confirmato, ſeu proviſo, licet non conſecrato, ut nota. Gloſſ. in *d. Clem. 1. in ver. Epiſcopus*, & ibi Abb. *num. 2. de foro competenti.* Cardin. poſt Zenzelinum *in Clem. 1. in 6. quæſt. De pœnis.* Felinus alios referens *hic num. 5. verſ. Reſtringuntur.* Joannes de Selva, *de Beneſ.*
40 *part. 1. quæſtione 2. num. 44.* Hoc autem caſu verſamur in materia reſidentiæ, quæ non prærequirit ordinem Epiſcopalem, imò poteſt ac debet fieri à proviſis etiam non ordinatis, ut in d. *c. Licet Canon. §. Is etiam, de electione lib. 6.* & ſu-
41 ſius oſtenſum eſt in præcedenti limitatione. Facit quod notat. Joan. Andr. in *c. Cum ex eo*, ibi: & per idem dicendum in electo, de elect. lib. 6. ubi tenet, electum confirmatum poſſe dare licentiam clerico ſe abſentandi à Parochiali per ſeptennium ſtudiorum cauſa, licet ille tex. loquatur de Epiſcopis: & eum ſequuntur Felinus & Joan. de Selva, *locis citatis.* Ex quibus patet etiam reſponſum ad objecta: & ita fuit obſervatum in caſu bon. mem. Ludovici Rodulphi, Epiſcopi Pactenſis, qui cum in morbum incidiſſet poſt menſem à die propoſitionis in Conſiſtorio, ſed infra menſem à die ſuſcepti muneris conſecrationis, & paulò poſt in Curia obiiſſet, ejus bona tanquam ſpolia Cameræ Apoſtolicæ applicata fuerunt, nulla habita ratione facultatis teſtandi, quam obtinuerat à felicis record. Urbano VIII. & adde quod de hac Bulla ſuper reſidentia ſcripſi in *c. Qualitate, à n. 11. uſque in fin. de Cler. non reſident.*

De materia decretalis videlicet quando Papa Sede vacante, vel plena mandat Capitulo, vel Epiſcopo, ut aliquem recipiant in Canonicum, & in Fratrem, eique præbendã conferant, numquid mandatum poſſint, aut debeant adimplere, vide magiſtralem diſtinctionem Baldi hic, *n. 32.* & Henric. Boic. *numero 5. verſ. Si quis quando Papa.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Ad Audientiam il. 1.

S V M M A R I V M.

1 *LAtinitas falſa vitiat reſcriptum Papæ,*
Amplia etiamſi falſa latinitas ſit in uno tantum ex Capitulis ſeparatis, n. 4.
Limitata ſi ſit in ſupplicatione, & narrativa partis. num.
2 *Litteræ Apoſtolicæ deficiendo in figura litterarum, deficiunt in figura ſubſtantiæ.*
3 *Et præſumuntur falſificatæ præſumptione juris, & de jure.*
5 *Scripturæ fides eſt indiviſibilis.*
Declaratur. num. 13.
6 *Subreptio in una parte non vitiat totum reſcriptum in partibus ſeparatis.*
7 *Declara quando eſt in parte, quæ non cauſat principaliter conceſſionem gratiæ.*
9 *Litteræ Apoſtolicæ facultatis teſtandi, & transferendi penſiones an ex omiſſione regiſtrationis in Camera cenſeantur nullæ quoad utramque facultatem teſtandi duntaxat.*
10 *Regiſtrationis omiſſio adimit fidem Brevi Apoſtolico quo ad facultatem teſtandi, ſed non quo ad facultatem transferendi penſiones.*
11 *Scriptura continens capitula ſeparata, quamvis non probet quoad unum, poteſt tamen probare quoad aliud.*

12 *Niſi defectus proveniat ex dolo illius, à cujus authoritate fides ſcripturæ dependet.*
14 *Inſtrumenti unius falſitas, & defectus fidei influit etiam in alia inſtrumenta.*

1 AD AUDIENTIAM. Falſa latinitas vitiat reſcriptum Papæ; Hoc dicit Jo. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anch. Imol. Abb. Jo. de Anan. Barbat. Felin.
2 & Dec. & ſic litteræ Apoſtolicæ deficiendo in figura litterarum deficiunt in figura ſubſtantiæ, ut inquit Bald. hic num. 2. Ratio decretalis eſt, quia reſcriptum Papæ tranſit per multas manus, & magna maturitate decoquitur, *cap. Apoſtolica*, & ibi Gloſſ. *135. quæſt. 4.* Joan. de Imol. *conſ. 153. Viſo reſcripto, num. 5.* nec veriſimile ut aliquis ex officialibus non viderit falſam latinitatem, & illam non emendaverit, ut hic in Gloſſ. *unica.*
3 Ideoq; reſcriptum hujuſmodi præſumitur extra voluntatem, & cancellariam Principis, & ab aliis fuiſſe falſificatum, ut ait Gloſſ. & Felin. *hic num. 2.* Imò hæc eſt præſumptio juris, & de jure, ut reſpondit Ludovicus Romanus *conſ. 376. Quæſtio eſt nunquid, num. 11. in fin.*
4 Et intellige regulam hujus tex. etiamſi falſa latinitas ſit in uno tantum ex capitulis ſeparatis, adhuc enim reſcriptum vitiatur in totum, quia
5 tota auctoritas & fides deficit, cum fides ſcripturæ ſit indiviſibilis, ut patet in tex. ibi: *fidem te nolumus adhibere:* & in *cap. Si ad Scripturas, 9. diſtinctione* & in *cap. Pura, & ſimplex 3. q. 9.* Et hic fir-
6 mant Bald. *num. 15.* & Felin. *num. 2.*

Nec obſtat tex. in *cap. Si eo tempore infra eadem lib. 6.* ubi ſubreptio in una parte non vitiat to-
7 tum reſcriptum in partibus ſeparatis. Quoniam aliud eſt ſubreptio in tacendo verum, ut ibi aliud in exprimendo falſum, ut hic; nam ſubreptio non impedit quin conſtet de voluntate Principis in capitulo ſeparato quando eſt in parte, quæ non cauſat principaliter conceſſionem gratiæ, ſed Papa aliunde movetur. At falſa grammatica operatur, ut totum reſcriptum videatur extra voluntatem Principis ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra num. 1. & ita poſt Abbatem in *c. Sedes. infra eodem.* Ad prædictam objectionem reſpondet Felin. *hic num. 2.* qui amplius ad regulam hujus decretalis ponit quinq; ampliationes, & 11. limitationes, quas per te
8 videas. Et ultra eum limita duodecimo eandem regulam, ut locum habeat ſi falſa latinitas ſit in parte, in qua Princeps reſcribit: ſecus verò ſi ſit in ſupplicatione, & narrativa partis, ut per Jo. de Imol. *d. conſ. 133. n. 5.*

9 Ex facto quæſitum eſt an litteræ in forma Brevis quibus tribuitur facultas teſtandi, & transferendi penſiones, ex omiſſione regiſtrationis in Camera cenſeantur nullæ quoad utramque facultatem, an verò quoad facultatem teſtandi duntaxat.

10 Facultas teſtãdi, quę regiſtrari debet in Camera nullam habet connexitatem cum facultate transferendi; ideòque omiſſio regiſtrationis, etſi adimat fidem Brevi quoad facultatem teſtandi, non
11 tamen cenſetur illam adimere quoad facultatẽ transferendi: nam quoties ſeparata ſunt Capitula, quamvis ex aliquo defectu ſcriptura non probet quo ad unũ, poteſt tamen probare quoad alia, Gloſſ. in *l. Si ex falſis, in verb. Niſi fortè, Cod. De tranſact.* quam dicit Alex. *ibidem, num. 4.* in
12 judiciis obſervari; & omnes ad eam recurrere. Quod ſine dubio procedit quando defectus non provenit ex dolo illius, à cujus authoritate fides ſcripturæ dependet, prout non provenit in caſu noſtro. Rota *deciſ. 3. de fide inſtrum. in antiquis*, Bart. Angel. & alii apud Anton. Gabr. *commun. concl. de crimin. concl. 5. num. 2.* Legiſtæ, in d. *l. Si ex falſis*, & Canoniſtæ in *cap. Fraternitatis, infra de hæreticis.* Dec. *in conſ. 317. numero 7. & 8.*

13 Neque obſtat quod fides inſtrumenti ſit indiviſibilis, ut dictum eſt ſupra num. 5. quia reſpondetur id procedere quando agitur de defectu fidei perſonæ adſtruentis fidem inſtrumento; tunc enim ſi perſonæ non creditur, ut puta notario in uno Capitulo, nec credi etiam debet in alio, cum ab ejuſdem perſonæ authoritate depende-
14 ant. Imò, quod plus eſt, falſitas, & defectus fidei unius inſtrumenti influit etiam in alia inſtrumenta. Ita loquuntur Doctores in *l. Si ex falſis*: Et ita accipi debet quod dicitur fidem inſtrumenti eſſe indiviſibilem. At in caſu noſtro fides unius partis Brevis, ſcilicet facultatis teſtandi non proficiſcitur à perſona, quæ ſubſequi debebat: & ita ceſſat ratio individuitatis fidei quam Doctores in falſitate inſtrumenti conſiderant.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Cauſam quæ.

S V M M A R I V M.

1 *ORdo reſcripti interpretationem recipit à iure communi.*
2 *Clauſula in reſcripto poſita debet ad ſtatum iuris reduci ubicunque ſita reperiatur.*
3 *Ordo ſenſus, & intellectus magis ſervandus, quàm abuſivus ordo verborum.*
4 *Reſcriptum Principis debet reduci ad terminos iuris communis, etiam impropriando verb. Et quid in privilegiis. n. 7. & ſeqq.*
5 *Reſcripta contra ius illicita, niſi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, & num. 31.*
6 *Reſcriptum conceditur ad iuris communis obſervantiam; alias tranſit in privilegium.*
8 *Privilegia ſunt reſtringenda, ut minus lædant ius commune, quàm fieri poſſit, dum tamen aliquid conferant quantumcunque minimum, & numero 24. & 26.*
9 *In quantum tangunt ius concedentis ſunt latiſſimè interpretanda.*
10 *Sed in quantum tangunt ius tertii, ſunt reſtringenda. & num. ſeqq.*
11 *Gratia principis ita eſt interpretanda, ut non noceat tertio.*
12 *Amplia primò etiam in gratia conceſſa miſerabilibus perſonis.*
13 *Amplia ſecundò etiam in gratia conceſſa Regibus.*
Amplia tertiò etiamſi præiudicium ſit modicum, num. 15. ſed contra, num. 16.
Amplia quartò etiam quando reſcribitur motu proprio, num. 17.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

lib. 1. quæſt. 5. num. 33. & 35. Quamobrem cum etiam ante conſecrationem ſit Paſtor, & curam habeat animarum, utique tenetur oves ſuas agnoſcere præcepto divino; & conſequenter apud Eccleſiam ſuam perſonaliter reſidere, ut in
35 Concilio Tridentino, *cap. 1. ſeſſ. 23.* & eſt ſimile in Parocho, qui habet regimen animarum, & tenetur perſonaliter reſidere etiamſi non ſit promotus ad Sacerdotium, ut *in cap. Licet Canon. §. Etiam, de elect. lib. 6.* & ibi notat. Butr. *in 5. notab.* Anchar. *in 2.* Gemin. in d. *d. §. Is etiam, verſ. Quarto quando dicatur*, & Franc. *ibid. num. 3. in fin. verſ. In eadem Gloſſa.*

36 Et confirmatur, quia Epiſcopis ex Concilio, dicto *cap. 1. §. Quoniam, ſeſſ. 23.* non licet longiori ſpatio, quam duorum, vel trium menſium ſingulis annis ab Eccleſia abeſſe. Quod ſi Bulla Urbani VIII. non arctaret proviſos ad reſidendum niſi poſt menſem à die conſecrationis, haberent omnes primo anno ad minus quatuor menſes abſentiæ: nam tres menſes habent ad ſuſcipiendum munus conſecrationis, *cap. Quoniam, 75. diſtinct. cap. Quoniam, 100. diſtinct.* Concilii Tridentini, *ſeſſ. 23. cap. 2.* & alium menſem haberent ex Bulla: quod eſſet abſurdum, quia cum Conſtitutio emanaverit in favorem reſidentiæ, non debet in ejus diſpendium retorqueri, *l. Quod favore, C. De legib. cap. Quod ob gratiam, de reg. iur. lib. 6.* nec operari contrarium ejus, ad
37 quod inducta eſt, *l. Legata inutiliter, ff. De alimen. legat. cum ſimil.* Nec verum eſt promotos ad Epiſcopatum poſſe ſumere tres menſes abſentiæ in principio anni ſuæ promotionis. Quoniam Concilium, *in d. §. Quoniam*, intelligi debet de Epiſcopis reſidentibus, qui à ſuis Eccleſiis abſcedunt; non autem de illis, qui nunquam ad reſidentiam ſe contulerunt, ut patet ibi, ſtatim reverſuri ſunt, *l. Plerique, ff. De rit. nupt. l. Vir mulieri, ff. De donat. inter vir. & uxor.* & *l. 3. ff. De divort.* nec non ibi, abſcedentium, quod verb. neceſſario ſupponit Epiſcopos antea in ſuis Eccleſiis reſediſſe: ac deinde ab illis receſſiſſe, ut *l. Unica, C. de Colon. Paleſt. lib. 11.* Nec obeſt anguſtia temporis unius menſis ſupra ponderata, nu. 18. quia ad expediendas Bullas ſufficiunt dies circiter viginti, & interea poteſt promotus ſe expedire à viſitatione ſacri Collegii, & aliis in Curia peragendis: & expedit animarum ſaluti, ut quantocius ad reſidentiam ſe conferant.

38 Secundò limitatur ſupraſcripta Regula, ut locum habeat ſolummodò in ſpectantibus ad exercitium, & decorem ordinis Epiſcopalis in quibus appellatione Epiſcopi venit tantum conſecratus, *cap. Tranſmiſſam*, cum ibi notatis *de elect.* & tradit Butr. in *conſ. 10. Quia hic agitur*: cum aliis hic congeſtis per Felinum, *num. 1. col. 3. in princ. verſ. Et idem dicit Butrius*, ſecus verò ſi ma-
39 teria ſubjecta concernat juriſdictionem Epiſcopalem, quia cum hæc cadat in electo confirmato, ut *d. cap. Tranſmiſſam*, cum Gloſſ. *in ver. De talibus*, diſpoſitio loquens de Epiſcopo verificatur etiam in electo confirmato, ſeu proviſo, licet non conſecrato, ut nota. Gloſſ. in *d. Clem. 1. in ver. Epiſcopus*, & ibi Abb. *num. 2. de foro competenti.* Cardin. poſt Zenzelinum in *Clem. 1. in 6. quæſt. De pœnis.* Felinus alios referens *hic num. 5. verſ. Reſtringuntur.* Joannes de Selva, *de Benef.*
40 *part. 1. quæſtione 2. num. 44.* Hoc autem caſu verſamur in materia reſidentiæ, quæ non prærequirit ordinem Epiſcopalem, imò poteſt ac debet fieri à proviſis etiam non ordinatis, ut in *d. c. Licet Canon. §. Is etiam, de electione lib. 6.* & ſu-
41 ſius oſtenſum eſt in præcedenti limitatione. Facit quod notat. Joan. Andr. in *c. Cum ex eo*, ibi: & per idem dicendum in electo, de elect. lib. 6. ubi tenet, electum confirmatum poſſe dare licentiam clerico ſe abſentandi à Parochiali per ſeptennium ſtudiorum cauſa, licet ille tex. loquatur de Epiſcopis: & eum ſequuntur Felinus & Joan. de Selva, *locis citatis*. Ex quibus patet etiam reſponſum ad objecta: & ita fuit obſervatum in caſu bon. mem. Ludovici Rodulphi, Epiſcopi Pactenſis, qui cum in morbum incidiſſet poſt menſem à die propoſitionis in Conſiſtorio, ſed infra menſem à die ſuſcepti muneris conſecrationis, & paulò poſt in Curia obiiſſet, ejus bona tanquam ſpolia Cameræ Apoſtolicæ applicata fuerunt, nulla habita ratione facultatis teſtandi, quam obtinuerat à felicis record. Urbano VIII. & adde quod de hac Bulla ſuper reſidentia ſcripſi in *c. Qualitate, à n. 11. uſque in fin. de Cler. non reſident.*

De materia decretalis videlicet quando Papa Sede vacante, vel plena mandat Capitulo, vel Epiſcopo, ut aliquem recipiant in Canonicum, & in Fratrem, eique præbendā conferant, numquid mandatum poſſint, aut debeant adimplere, vide magiſtralem diſtinctionem Baldi hic, *n. 32.* & Hentic. Boic. *numero 6. verſ. Si quis quando Papa.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Ad Audientiam il. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Latinitas falſa vitiat reſcriptum Papæ.*
Amplia etiamſi falſa latinitas ſit in uno tantum ex Capitulis ſeparatis, n. 4.
Limitata ſi ſit in ſupplicatione, & narrativa partis. num.
2 *Litteræ Apoſtolicæ deficiendo in figura litterarum, deficiunt in figura ſubſtantiæ.*
3 *Et præſumuntur falſificatæ præſumptione iuris, & de iure.*
5 *Scripturæ fides eſt indiviſibilis.*
Declaratur. num. 13.
6 *Subreptio in una parte non vitiat totum reſcriptum in partibus ſeparatis.*
7 *Declara quando eſt in parte, quæ non cauſat principaliter conceſſionem gratiæ.*
9 *Litteræ Apoſtolicæ facultatis teſtandi, & transferendi penſiones an ex omiſſione regiſtrationis in Camera cenſeantur nullæ quoad utramque facultatem teſtandi duntaxat.*
10 *Regiſtrationis omiſſio adimit fidem Brevi Apoſtolico quo ad facultatem teſtandi, ſed non quo ad facultatem transferendi penſiones.*
11 *Scriptura continens capitula ſeparata, quamvis non probet quoad unum, poteſt tamen probare quoad aliud.*

12 *Niſi defectus proveniat ex dolo illius, à cuius auctoritate fides ſcripturæ dependet.*
14 *Inſtrumenti unius falſitas, & defectus fidei influit etiam in alia inſtrumenta.*

1 AD AUDIENTIAM. Falſa latinitas vitiat reſcriptum Papæ; Hoc dicit Jo. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anch. Imol. Abb. Jo. de Anan. Barbat. Felin.
2 & Dec. & ſic litteræ Apoſtolicæ deficiendo in figura litterarum deficiunt in figura ſubſtantiæ, ut inquit Bald. hic num. 2. Ratio decretalis eſt, quia reſcriptum Papæ tranſit per multas manus, & magna maturitate decoquitur, *cap. Apoſtolica*, & ibi Gloſſ. *135. quæſt. 4.* Joan. de Imol. *conſ. 133. Viſo reſcripto, num. 5.* nec veriſimile ut aliquis ex officialibus non viderit falſam latinitatem, & illam non emendaverit, ut hic in Gloſſ. *unica.*
3 Ideoq; reſcriptum hujuſmodi præſumitur extra voluntatem, & cancellariam Principis, & ab aliis fuiſſe falſificatum, ut ait Gloſſ. & Felin. *hic num. 2.* Imò hæc eſt præſumptio juris, & de jure, ut reſpondit Ludovicus Romanus *conſ. 376. Quæſtio eſt numquid, num. 11. in fin.*

4 Et intellige regulam hujus tex. etiamſi falſa latinitas ſit in uno tantum ex capitulis ſeparatis, adhuc enim reſcriptum vitiatur in totum, quia
5 tota auctoritas & fides deſinit, cum fides ſcripturæ ſit indiviſibilis, ut patet in tex. ibi: *fidem te noluimus adhibere*: & in *cap. Si ad Scripturas, 9. diſtinctione* & in *cap. Pura, & ſimplex 3. q. 9.* Et hic fir-
6 mant Bald. *num 15.* & Felin. *num. 2.*

Nec obſtat tex. in *cap. Si eo tempore infra eadem lib. 6.* ubi ſubreptio in una parte non vitiat to-
7 tum reſcriptum in partibus ſeparatis. Quoniam aliud eſt ſubreptio in tacendo verum, ut ibi aliud in exprimendo falſum, ut hic; nam ſubreptio non impedit quin conſtet de voluntate Principis in capitulo ſeparato quando eſt in parte, quæ non cauſat principaliter conceſſionem gratiæ, ſed Papa aliunde movetur. At falſa grammatica operatur, ut totum reſcriptum videatur extra voluntatem Principis ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra num. 1. & ita poſt Abbatem in *c. Sedes. infra eadem.* Ad prædictam objectionem reſpondet Felin. *hic num. 2.* qui amplius ad regulam hujus decretalis ponit quinq; ampliationes, & 11. limitationes, quas per te
8 videas. Et ultra eum limita duodecimo eandem regulam, ut locum habeat ſi falſa latinitas ſit in parte, in qua Princeps reſcribit: ſecus verò ſi ſit in ſupplicatione, & narrativa partis, ut per Jo. de Imol. *d. conſ. 133. n. 5.*

9 Ex facto quæſitum eſt an litteræ in forma Brevis quibus tribuitur facultas teſtandi, & transferendi penſiones, ex omiſſione regiſtrationis in Camera cenſeantur nullæ quoad utramque facultatem, an verò quoad facultatem teſtandi duntaxat.

10 Facultas teſtādi, quę regiſtrari debet in Camera nullam habet connexitatem cum facultate transferendi; ideòque omiſſio regiſtrationis, etſi adimat fidem Brevi quoad facultatem teſtandi, non
11 tamen cenſetur illam adimere quoad facultatē transferendi: nam quoties ſeparata ſunt Capitula, quamvis ex aliquo defectu ſcriptura non probet quo ad unū, poteſt tamen probare quoad alia, Gloſſ. in *l. Si ex falſis, in verb. Niſi fortè, Cod. De tranſact.* quam dicit Alex. *ibidem, num. 4.* in
12 judiciis obſervari; & omnes ad eam recurrere. Quod ſine dubio procedit quando defectus non provenit ex dolo illius, à cujus authoritate fides ſcripturæ dependet, prout non provenit in caſu noſtro. Rota *deciſ. 3. de fide inſtrum. in antiquis*, Bart. Angel. & alii apud Anton. Gabr. *comm. concl. de crimin. concl. 5. num. 2.* Legiſtæ, in d. *l. Si ex falſis*, & Canoniſtæ in *cap. Fraternitatis, infra de hæreticis.* Dec. *in conſ. 317. numero 7. & 8.*

13 Neque obſtat quod fides inſtrumenti ſit indiviſibilis, ut dictum eſt ſupra num. 5. quia reſpondetur id procedere quando agitur de defectu fidei perſonæ adſtruentis fidem inſtrumento; tunc enim ſi perſonæ non creditur, ut puta notario in uno Capitulo, nec credi etiam debet in alio, cum ab ejuſdem perſonæ authoritate depende-
14 ant. Imò, quod plus eſt, falſitas, & defectus fidei unius inſtrumenti influit etiam in alia inſtrumenta. Ita loquuntur Doctores in *l. Si ex falſis*: Et ita accipi debet quod dicitur fidem inſtrumenti eſſe indiviſibilem. At in caſu noſtro fides unius partis Brevis, ſcilicet facultatis teſtandi non proficiſcitur à perſona, quæ ſubſequi debebat: & ita ceſſat ratio individuitatis fidei quam Doctores in falſitate inſtrumenti conſiderant.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Cauſam quæ.

S V M M A R I V M.

1 *Ordo reſcripti interpretationem recipit à iure communi.*
2 *Clauſula in reſcripto poſita debet ad ſtatum iuris reduci ubicunque ſita reperiatur.*
3 *Ordo ſenſus, & intellectus magis ſervandus, quàm abuſivus ordo verborum.*
4 *Reſcriptum Principis debet reduci ad terminos iuris communis, etiam improprijando verb. Et quid in privilegiis. n. 7. & ſeqq.*
5 *Reſcripta contra ius illicita, niſi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, & num. 31.*
6 *Reſcriptum conceditur ad iuris communis obſervantiam; aliàs tranſit in privilegium.*
8 *Privilegia ſunt reſtringenda, ut minimum lædant ius commune, quàm fieri poſſit, dum tamen aliquid conſervant quantumcunque minimum, & numero 24. & 26.*
9 *In quantum tangunt ius concedentis ſunt latiſſime interpretanda.*
10 *Sed in quantum tangunt ius tertii, ſunt reſtringenda, & num. ſeqq.*
11 *Gratia principis ita eſt interpretanda, ut non noceat tertio.*
12 *Amplia primò etiam in gratia conceſſa miſerabilibus perſonis.*
13 *Amplia ſecundò etiam in gratia conceſſa Regibus.*
Amplia tertiò etiamſi præiudicium ſit modicum, num. 15. ſed contra, num. 16.
Amplia quartò etiam quando reſcribitur motu proprio, num. 17.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

lib. 1. quaſt. 5. num. 33. & 35. Quamobrem cùm etiam ante conſecrationem ſit Paſtor, & curam habeat animarum, utique tenetur oves ſuas agnoſcere præcepto divino; & conſequenter apud Eccleſiam ſuam perſonaliter reſidere, ut in
35 Concilio Tridentino, *cap. 1. ſeſſ. 23.* & eſt ſimile in Parocho, qui habet regimen animarum, & tenetur perſonaliter reſidere etiam ſi non ſit promotus ad Sacerdotium, ut *in cap. Licet Canon. §. Is etiam, de elect. lib. 6.* & ibi notat. Butr. *in 3. notab.* Anchar. *in 2.* Gemin. in d. *§. Is etiam, verſ. quarto quando dicatur*, & Franc. *ibid. num. 3. in fin. verſ. In eadem Gloſſa.*

36 Et confirmatur, quia Epiſcopis ex Concilio, dicto *cap. 1. §. Quoniam, ſeſſ. 23.* non licet longiori ſpatio, quàm duorum, vel trium menſium ſingulis annis ab Eccleſia abeſſe. Quod ſi Bulla Urbani VIII. non arctaret proviſos ad reſidendum niſi poſt menſem à die conſecrationis, haberent omnes primo anno ad minus quatuor menſes abſentiæ: nam tres menſes habent ad ſuſcipiendum munus conſecrationis, *cap. Quoniam, 75. diſtinct. cap. Quoniam, 100. diſtinct.* Concilii Tridentini, *ſeſſ. 23. cap. 2.* & alium menſem haberent ex Bulla; quod eſſet abſurdum, quia cum Conſtitutio emanaverit in favorem reſidentiæ, non debet in ejus diſpendium retorqueri, *l. Quod favore, C. De legib. cap. Quod ob gratiam, de reg. iur. lib. 6.* nec operari contrarium ejus, ad
37 quod inducta eſt, *l. Legata inutiliter, ff. De adimen. legat. cum ſimil.* Nec verum eſt promotos ad Epiſcopatum poſſe ſumere tres menſes abſentiæ in principio anni ſuæ promotionis. Quoniam Concilium, *in d. §. Quoniam*, intelligi debet de Epiſcopis reſidentibus, qui à ſuis Eccleſiis abſcedunt; non autem de illis, qui nunquam ad reſidentiam ſe contulerunt, ut patet ibi, ſtatim reverſuri ſunt, *l. Plerique, ff. De rit. nupt. l. Vir mulieri, ff. De donat. inter vir. & uxor.* & *l. 3. ff. De divort.* nec non ibi, abſcedentium, quod verb. neceſſario ſupponit Epiſcopos antea in ſuis Eccleſiis reſediſſe: ac deinde ab illis receſſiſſe, ut *l. Unica, C. de Colon. Paleſt. lib. 11.* Nec obeſt anguſtia temporis unius menſis ſupra ponderata, nu. 18. quia ad expediendas Bullas ſufficiunt dies circiter viginti, & interea poteſt promotus ſe expedire à viſitatione ſacri Collegii, & aliis in Curia peragendis; & expedit animarum ſaluti, ut quamocius ad reſidentiam ſe conferant.

38 Secundò limitatur ſupraſcripta Regula, ut locum habeat ſolummodò in ſpectantibus ad exercitium, & decorem ordinis Epiſcopalis in quibus appellatione Epiſcopi venit tantum conſecratus, *cap. Tranſmiſſam*, cum ibi notatis *de elect.* & tradit Butr. in *conſ. 70. Quia hic agitur*: cum aliis hic congeſtis per Felinum, *num. 1. col. 3. in*
39 *princ. verſ. Et ideò dixit Butrius*, ſecus verò ſi materia ſubjecta concernat juriſdictionem Epiſcopalem, quia cum hæc cadat in electo confirmato, ut *d. cap. Tranſmiſſam*, cum Gloſſ. *in ver. De talibus*, diſpoſitio loquens de Epiſcopo verificatur etiam in electo confirmato, ſeu proviſo, licet non conſecrato, ut nota. Gloſſ. in *d. Clem. 1. in ver. Epiſcopus*, & ibi Abb. *num. 2. de foro competent.* Cardin. poſt Zenzelinum *in Clem. 1. in 6. quæſt. De pœnis.* Felinus alios referens *hic num. 3. verſ. Reſtringuntur.* Joannes de Selva, *de Benef.*
40 *part. 1. quæſtione 2. num. 44.* Hoc autem caſu verſamur in materia reſidentiæ, quæ non prærequirit ordinem Epiſcopalem, imò poteſt ac debet fieri à proviſis etiam non ordinatis, ut in *d. c. Licet Canon. §. Is etiam, de electione lib. 6.* & ſu-
41 ſius oſtenſum eſt in præcedenti limitatione. Facit quod notat. Joan. Andr. in *c. Cum ex eo*, ibi: & per idem dicendum in electo, de elect. lib. 6. ubi tenet, electum confirmatum poſſe dare licentiam clerico ſe abſentandi à Parochiali per ſeptennium ſtudiorum cauſa, licet ille tex. loquatur de Epiſcopis: & eum ſequuntur Felinus & Joan. de Selva, *locis citatis.* Ex quibus patet etiam reſponſum ad objecta: & ita fuit obſervatum in caſu bon. mem. Ludovici Rodulphi, Epiſcopi Pactenſis, qui cum in morbum incidiſſet poſt menſem à die propoſitionis in Conſiſtorio, ſed infra menſem à die ſuſcepti muneris conſecrationis, & paulò poſt in Curia obiiſſet, ejus bona tanquam ſpolia Cameræ Apoſtolicæ applicata fuerunt, nulla habita ratione facultatis teſtandi, quam obtinuerat à felicis record. Urbano VIII. & adde quod de hac Bulla ſuper reſidentia ſcripſi in *c. Qualitate, à n. 11. uſque in fin. de Cler. non reſiden.*

De materia decretalis videlicet quando Papa Sede vacante, vel plena mandat Capitulo, vel Epiſcopo, ut aliquem recipiant in Canonicum, & in Fratrem, eique præbendã conferant, numquid mandatum poſſint, aut debeant adimplere, vide magiſtralem diſtinctionem Baldi hic, *n. 32.* & Hentic. Boic. *numero 5. verſ. Si quis quando Papa.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Ad Audientiam il. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Latinitas falſa vitiat reſcriptum Papæ.*
Amplia etiamſi falſa latinitas ſit in uno tantum ex Capitulis ſeparatis, n. 4.
Limitata ſi ſit in ſupplicatione, & narrativa partis, num.
2 *Litteræ Apoſtolicæ deficiendo in figura litterarum, deficiunt in figura ſubſtantiæ.*
3 *Et præſumuntur falſificatæ præſumptione iuris, & de iure.*
5 *Scripturæ fides eſt indiviſibilis.*
Declaratur. num. 13.
6 *Subreptio in una parte non vitiat totum reſcriptum in partibus ſeparatis.*
7 *Declara quando eſt in parte, quæ non cauſat principaliter conceſſionem gratiæ.*
9 *Litteræ Apoſtolicæ facultatis teſtandi, & transferendi penſiones an ex omiſſione regiſtrationis in Camera cenſeantur nullæ quoad utramque facultatem teſtandi duntaxat.*
10 *Regiſtrationis omiſſio adimit fidem Brevi Apoſtolico quo ad facultatem teſtandi, ſed non quo ad facultatem transferendi penſiones.*
11 *Scriptura continens capitula ſeparata, quamvis non probet quoad unum, poteſt tamen probare quoad aliud.*

12 *Niſi defectus proveniat ex dolo illius, à cuius authoritate fides ſcripturæ dependet.*
14 *Inſtrumenti unius falſitas, & defectus fidei influit etiam in alia inſtrumenta.*

1 AD AUDIENTIAM. Falſa latinitas vitiat reſcriptum Papæ; Hoc dicit Jo. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anch. Imol. Abb. Jo. de Anan. Barbat. Felin.
2 & Dec. & ſic litteræ Apoſtolicæ deficiendo in figura litterarum deficiunt in figura ſubſtantiæ, ut inquit Bald. hic num. 2. Ratio decretalis eſt, quia reſcriptum Papæ tranſit per multas manus, & magna maturitate decoquitur, *cap. Apoſtolica,* & ibi Gloſſ. *135. quæſt. 4.* Joan. de Imol. *conſ. 133. Viſo reſcripto, num. 5.* nec veriſimile ut aliquis ex officialibus non viderit falſam latinitatem, & illam non emendaverit, ut hic in Gloſſ. *unica.*
3 Ideoq; reſcriptum hujuſmodi præſumitur extra voluntatem, & cancellariam Principis, & ab aliis fuiſſe falſificatum, ut ait Gloſſ. & Felin. *hic num. 2.* Imò hæc eſt præſumptio juris, & de jure, ut reſpondit Ludovicus Romanus *conſ. 376. Quæſtio eſt nunquid, num. 11. in fin.*
4 Et intellige regulam hujus tex. etiamſi falſa latinitas ſit in uno tantum ex capitulis ſeparatis, adhuc enim reſcriptum vitiatur in totum, quia
5 tota auctoritas & fides deſinit, cum fides ſcripturæ ſit indiviſibilis, ut patet in tex. ibi: *fidem te nolumus adhibere:* & in *cap. Si ad Scripturas, 9. diſtinctione* & in *cap. Pura, & ſimplex 3. q. 9.* Et hic firmant Bald. *num 15.* & Felin. *num. 2.*
6 Nec obſtat tex. in *cap. Si eo tempore infra eadem lib. 6.* ubi ſubreptio in una parte non vitiat to-
7 tum reſcriptum in partibus ſeparatis. Quoniam aliud eſt ſubreptio in tacendo verum, ut ibi aliud in exprimendo falſum, ut hic; nam ſubreptio non impedit quin conſtet de voluntate Principis in capitulo ſeparato quando eſt in parte, quæ non cauſat principaliter conceſſionem gratiæ, ſed Papa aliunde movetur. At falſa grammatica operatur, ut totum reſcriptum videatur extra voluntatem Principis ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſupra num. 1. & ita poſt Abbatem in *c. Sedes, infra eadem.* Ad prædictam objectionem reſpondet Felin. *hic num. 2.* qui amplius ad regulam hujus decretalis ponit quinq; ampliationes, & 11. limitationes, quas per te
8 videas. Et ultra eum limita duodecimo eandem regulam, ut locum habeat ſi falſa latinitas ſit in parte, in qua Princeps reſcribit: ſecus verò ſi ſit in ſupplicatione, & narrativa partis, ut per Jo. de Imol. *d. conſ. 133. n. 5.*
9 Ex facto quæſitum eſt an litteræ in forma Brevis quibus tribuitur facultas teſtandi, & transferendi penſiones, ex omiſſione regiſtrationis in Camera cenſeantur nullæ quoad utramque facultatem, an verò quoad facultatem teſtandi duntaxat.
10 Facultas teſtãdi, quę regiſtrari debet in Camera nullam habet connexitatem cum facultate transferendi; ideòque omiſſio regiſtrationis, etſi adimat fidem Brevi quoad facultatem teſtandi, non
11 tamen cenſetur illam adimere quoad facultatẽ transferendi: nam quoties ſeparata ſunt Capitula, quamvis ex aliquo defectu ſcriptura non probet quo ad unũ, poteſt tamen probare quoad alia, Gloſſ. in *l. Si ex falſis, in verb. Niſi fortè, Cod. De tranſact.* quam dicit Alex. *ibidem, num. 4.* in
12 judiciis obſervari; & omnes ad eam recurrere. Quod ſine dubio procedit quando defectus non provenit ex dolo illius, à cujus authoritate fides ſcripturæ dependet, prout non provenit in caſu noſtro. Rota *deciſ. 3. de fide inſtrum. in antiquis,* Bart. Angel. & alii apud Anton. Gabr. *comm. concl. de crimin. concl. 3. num. 2.* Legiſtæ, in d. *l. Si ex falſis*, & Canoniſtæ in *cap. Fraternitatis, infra de Hæreticis.* Dec. *in conſ. 317. numero 7. & 8.*
13 Neque obſtat quod fides inſtrumenti ſit indiviſibilis, ut dictum eſt ſupra num. 5. quia reſpondetur id procedere quando agitur de defectu fidei perſonæ adſtruentis fidem inſtrumento; tunc enim ſi perſonæ non creditur, ut puta notario in uno Capitulo, nec credi etiam debet in alio, cum ab ejuſdem perſonæ authoritate depende-
14 ant. Imò, quod plus eſt, falſitas, & defectus fidei unius inſtrumenti influit etiam in alia inſtrumenta. Ita loquuntur Doctores in *l. Si ex falſis*: Et ita accipi debet quod dicitur fidem inſtrumenti eſſe indiviſibilem. At in caſu noſtro fides unius partis Brevis, ſcilicet facultatis teſtandi non proficiſcitur à perſona, quæ ſubſequi debebat: & ita ceſſat ratio individuitatis fidei quam Doctores in falſitate inſtrumenti conſiderant.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Cauſam quæ.

S V M M A R I V M.

1 *Ordo reſcripti interpretationem recipit à iure communi.*
2 *Clauſula in reſcripto poſita debet ad ſtatum iuris reduci ubicunque ſita reperiatur.*
3 *Ordo ſenſus, & intellectus magis ſervandus, quàm abuſivus ordo verborum.*
4 *Reſcriptum Principis debet reduci ad terminos iuris communis, etiam impropriando verb. Et quid in privilegiis. n. 7. & ſeqq.*
5 *Reſcripta contra ius elicita, niſi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, & num. 31.*
6 *Reſcriptum conceditur ad iuris communis obſervantiam; aliàs tranſit in privilegium.*
8 *Privilegia ſunt reſtringenda, ut minimè lædant ius commune, quàm fieri poſſit; dum tamen aliquid conſervant quantumcunque minimum, & numero 24. & 26.*
9 *In quantum tangunt ius concedentis ſunt latiſſimè interpretanda.*
10 *Sed in quantum tangunt ius tertii, ſunt reſtringenda, & num. ſeqq.*
11 *Gratia principis ita eſt interpretanda, ut non noceat tertio.*
12 *Amplia primò etiam in gratia conceſſa miſerabilibus perſonis.*
13 *Amplia ſecundò etiam in gratia conceſſa Regibus.*
Amplia tertiò etiamſi præiudicium ſit modicum, num. 15. ſed contra, num. 16.
Amplia quartò etiam quando reſcribitur motu proprio, num. 17.

Amplia quintò, etiamſi aliàs gratia nihil conferret num. 24. & 26.
Amplia ſextò, etiamſi oporteat recedere à proprietate verborum, n. 27.
Limita, niſi verba ſint adeo clara, ut ceſſet omnis ambiguitas. num 54.
14 *Privilegia Regum in dubio ſunt interpretanda, ut minus derogent iuri communi & ſuperioritati Pontificiæ.*
18 *Motus proprius non firmat privilegium contra ius alterius.*
19 *Licet præſervet à ſubſcriptione, non tamen operatur remotionem iuris alieni.*
20 *Princeps non intendit, iuri alterius derogare.*
21 *Clauſula ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis ſtante intentionis defectu nihil operatur.*
22 *Intentionis defectus ſemper opponi poteſt, licet in motu proprio ſublata ſit facultas de eo dicendi.*
23 *Onus tamen probandi incumbit allegānti.*
25 *Verba reſcripti tolerabilius eſt ut nihil operentur, quàm ut aliquis indebitè damnum patiatur.*
26 *Privilegium, ubi non agitur de præiudicio tertii, non debet adeo ſtrictè interpretari, ut nihil operetur.*
28 *Clauſula, Non obſtante collatione alteri facta, intelligitur de collatione invalida, ne tertiò præiudicetur.*
29 *Reſcripti verba, quod aliquis ſit privatus beneficio propter crimen non inducens privationem ipſo iure, impropriantur, & exponuntur, quod ſit privandus.*
30 *Princeps reſcribens ſcienter contra ius tollit iuris obſtaculum.*
31 *Contrarium.*
32 *Declaratur.*
33 *Princeps reſcribendo ſimpliciter contra ius præſumitur circumventus.*
34 *Verba clara interpretationem non admittunt.*
35 *Regula de iure quæſito non tollendo debet expreſſè derogari, nec ſufficit ſcientia Papæ implicita, vel explicita ex narratis quod agebatur de præiudicio tertii.*
36 *Nec ulla formula introduci poteſt, per quam dici poſſit conſtare de mente Papæ volentis tertio præiudicare, niſi faciat regulæ mentionem.*
37 *Fallit in gratia ex ſui natura præiudiciali.*
38 *Item fallit in gratia, quæ ſit ob publicam utilitatem.*

1 CAUSAM QUÆ. Ordo reſcripti interpretationem recipit à iure communi: Hoc dicit. Jo. Andr. Bellam. Butr. Card. Anchar. Imol. Abb. Joan. de
2 Anan. vel aliter ſecundum Ant. de Butr. Abb. & Felin. clauſula in reſcripto poſita debet ad ſta-
3 tum juris reduci, ubicunque ſita reperiatur, vel pleniùs ſecundum Bald. ordo reſcripti recipit interpretationem ab ordine præfixo de iure cōmuni: & verba præpoſita, vel poſtpoſita idem ſignificant: & ordo ſenſus, & intellectus magis ſervandus, quàm abuſivus ordo verborum. Dividitur in duas partes, in prima ponitur partis conqueſtio, in ſecunda reſponſio, ac judicis inſtructio: ibi, *non volentes.*
4 Nota primò, ex hac decretali notabilem theoricam, quod reſcriptum Principis debet reduci ad terminos juris communis, etiamſi oporteat id facere per impropriationem verborum, pro-

ut ex hoc tex. deducunt Abb. & Decius ambo *in primo notabili*, & notat in Gloſſ. in *cap. Paratus in verb. Si verba, 23. q. 1.* quæ per hunc text. dicit, verba in reſcripto poſita iuri, & æquitati eſſe conformanda, licet verba non patiantur. Oldrad. *conſ. 268. Quæſitio eſt utrum, num. 5.* Calder. *conſ. 2. Si mandatur, num. 1. de reſcript.* dices reſcripta debere interpretari ſecundum ius etiam ſi quantum ad verba videantur diſcrepare à jure communi, & de hoc eſſe caſum in hac decretali, & in *cap. Super litteris, infra eodem*, & in *cap. Super quæſtionem, §. Si vero, de off. deleg.* Ad quod plura more ſuo cumulat hic Felinus *num. 5. & ſeqq.*
5 Rationem hujus concluſionis aſſignat Calder. *ubi ſupra*, quia reſcripta contra jus elicita, niſi aliud appareat de voluntate Principis, non valent, *l. Reſcripta, Cod. De precib. Imper. offer. cap. Reſcripta, 25. q. 2.* ergo in quantum poſſunt, reduci debent ad jus commune.
6 Aliam rationem reddit Abb. hic num. 1. quia reſcriptum conceditur ad juris communis obſervantiam, nec debet aliquid continere contra jus: nam tunc eſſet privilegium, ut notat gloſſ. in *cap. 1. verb. Naſcatur, in fin. de conſtitut. lib. 6.* & Cyn. in dicta *l. Reſcripta, Cod. De precib. Imp. offerend.* Igitur ne reſcriptum quid operetur contra naturam ſuam, debet ita, & taliter intelligi, ut juri communi non obviet.
7 Et per hanc rationem videtur Abb. ſentire aliud eſſe dicendum in privilegiis, quæ conceduntur contra obſervantiam juris communis, & tenet expreſſe Gloſſ. hic *in verb. Procedat*, dicens verba in reſcriptis eſſe intelligenda ſecundum jus commune, ut hic, & in concordant. in ea allegatis: ſecus in privilegiis, *cap. Ad audientiam, in fin. infr. de Decim. cap. In his, de privilegiis.* Idem Innoc. *hic numero 2.* & Hoſtienſ. *numero 10.* dicentes in privilegiis fieri latam interpretationem, *l. final. ff. De conſtitut. Princip. cap. Olim de verborum ſignificatione*, dummodò à verbis privilegii non recedatur, *cap. Ad aures, infr. de privileg. cap. In ſingulis, §. Porro, de ſtatu Monachorum.* cum ſuis concordant.
8 Sed tu dicas privilegia, in quantum poſſunt, eſſe reſtringenda ad limites juris, ut quantò minus fieri poteſt lædat jus commune, ut eſt tex. in d. *l. Si quando, in princip. Cod. de inoff. teſt.* dum tamen ita intelligantur, ut aliquid conferant quantumcunque minimum, per ea, quæ leguntur, & notantur in *cap. Olim, de verborum ſignif. in d. cap. In his, de privileg.* ut benè per Butr. *hic num. 17.* Imol. *numero 11. verſ. Interdum autem*, & Dec. *num. 3.*
9 Et quamvis privilegia in quantum tangunt jus concedentis latiſſimè ſint interpretanda, per id quod habetur in *cap. Cum dilectus, inf. de conſuetudin.* Nam quoad concedentem cenſentur eſſe beneficia, in quibus ſit latiſſima interpretatio, quando agitur de præjudicio ſolius concedentis, juxta not. in *cap. fin. infr. de translation. Epiſcoporum*, & in d. *cap. Olim, de verborum ſi-*
10 *gnificat.* tamen in quantum tangunt jus tertii, ſunt reſtringenda, *cap. Paſtoralis, infr. de privil.* & not. Innoc. in *cap. Cum dilecti, de donation. cap. Tua, de decim.* & in d. *c. ult. de translation. Epiſcop.* Oldrad. d. *conſ. 268. numero 2.* Baldus in *l. Nec avus, num. 2. C. De emancipat. liber.* Butr. hic

hic numero 18. Imol. *num. 11. verſ. Et prædicta procedant*, & Felin. *num. 10. verſ. Et ideo dicit* Bald.
Itaque ſi princeps alicui privilegium concedit, ipſum ſic temperatè, & civiliter eſt intelligendum, ut in quantum fieri poteſt, ſine alterius injuria, & juris alieni præjudicio (præſertim ſi per ipſam juris interpretationem aliqua utilitas cui conceditur, afferri poſſit) intelligatur conceſſum, quæ ſunt formalia verba Oldradi in præalleg. *conſ. 261 num. 1.*
11 Et generaliter conceſſiones Principis ita eſſe interpretandas, ut non noceant tertiò, probant jura clara in *l. 2. §. Meritò*, ibi: nam quoties aliquid in publico fieri permittitur, ita oportet permitti, ut ſine injuria cujuſque fiat, *ff. Ne quid in loc. pub.* & in *l. Impuberi*, ibi: privilegium militum ad alienam injuriam porrigi non oportet, *ff. De adminiſtrat. tutor.* & in *l. Sed cum ab herede*, ibi: præſertim ſi novum beneficium cum alterius injuria poſtularetur, *ff. Ad Trebell.* & in *l. Nec avus*, ibi: nec in cujuſquam injuriam beneficia tribuere moris eſt noſtri, *Cod. De emancipat. liber.* & in *cap. Ex tuarum, infr. de uſu Pallii*, ubi Gloſſ. *in verbum, Permittat*, & in *cap. Ad aures, verſ. Cum non ſit intentionis noſtræ, ſupra eodem cap. Ex parte il primo*, ibi: Si memores fuiſſemus, & *cap. Super eo*, ibi: Non tamen eſt noſtræ intentionis, *infr. de off. deleg.* cum plurimis concordant. & notat Gloſſ. 1. in *cap. Ecce, 90. diſtinct.* & in *cap. lege, in verb. Diviſiones, 10. diſtinct.* & in *cap. 1. in verb. Iuſtitiam, 22. diſtinctione*, cum multis ſimilibus ut hic per Filinum, *num. 10. verſ. Et generaliter.* Rota *in antiquioribus deciſ. 2. num. 2 de renunc.*
12 Amplia primò, etiamſi privilegium conceſſum eſſet perſonæ miſerabili; nam adhuc intelligendum eſſet ſine præjudicio tertii; neque enim jura patiuntur ut unius inopia per alterius injuriam relevetur, nec quod ex pietate aliquibus miſerabilibus perſonis conceditur, ad injuriam alterius redundet, *cap. 1. 22. quæſt. 2. & cap. 2. inf. de eccleſ. ædific.* & tradunt Oldr. *d. conſ. 268. numero 8.* & Sarnen, *in reg. de iure quæſito non toll. quæſt. 1. num. 4.*
13 Amplia ſecundò, etiam in privilegiis conceſ-
14 ſis Regibus, quæ odioſa ſunt, ut per Rebuff. *ſuper concord. in tit. De Regib. ad Prælat. nominan. in princ.* in Gloſſ. *in verb. Cathedralibus*, & Felinus, *hic num. 25.* & ideò veniunt interpretanda, ut minus derogent juri communi, & ſuperioritati Pontificiæ. Caputaq. *deciſ. 84. n. 6. & 7. p. 2.*
15 Amplia tertiò, etiamſi præjudicium ſit modicum, Gloſſ. in *cap. Cum olim, in verbum, Præjudicium, infra de conſuetudin.* Felinus, *hic numero 10. verſ. Et quæ dicuntur de præiudicio*, ſed in oppoſitum eſt Gloſſ. *fin. ad d. l. Nec avus, Cod. De emancip. liber.* quæ exponit verbum, injuriam, ſcilicet magnam; ſed parva toleratur. Et allegat multa jura. Ad idem Gloſſ. in d. *cap. Ad aures, in verb. Intentionis, ſupra eodem*, quæ dicit Papam ſic uni concedere beneficium, ut alium non lædat, vel gravet, ſaltem graviter, ſeu enormiter per jura ibi allegata.
17 Amplia quartò, etiam quando reſcribitur motu proprio, ut notat. Hoſt. in *cap. Cauſam quæ, in princ. in verb. Varietatem ſolitam, infra de teſt.* Caldrin. in *cap. Mandatum, num. 24. ſupra eodem.* Abb. in *cap. 1. numero 22. de iudic.* Felin. *hic numero 10. verſ. Et procedunt hæc.* Rota *deciſ. 331. numero 25.*
18 *in 3. 4. par. recen.* Et quod motus proprius non firmet privilegium contra jus alterius, tenent Abbas in *cap. Ad aures, num. 5. ſupra eodem.* Butr. in *cap. Per venerabilem, numero 15. infr. qui fil. ſint legitimi.* Præpoſ. in *cap. Quia circa num. 4. de conſangu. & affinit.* Rota *in antiq. dec. 445. aliàs 71. de reſcr.* & *dec. 33. num. 6. & 7. de præb.* ubi quod
19 motus proprius licet præſervet à ſubreptione, tamen non operatur remotionem juris alterius
20 Seraphin. *dec. 308. num. 6.* Ratio, quia Princeps non intendit juri alterius derogare, *cap. Super*
21 *eo, de off. deleg.* cum concord. Et ſtante defectu intentionis, clauſulæ *ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis*, nihil operantur. Rota. *dec. 474.*
22 *numero 18. par. 8. recent.* quinimo defectus intentionis ſemper opponi poteſt, licet in motu proprio ſublata ſit facultas de eo dicendi. Seraphin.
23 *deciſ. 965. num. 12.* Onus tamen probandi intentionis defectum incumbit allegānti, idē Seraph. *dec. 1484. num. 11.*
24 Amplia quintò, etiamſi aliàs privilegium ni-
25 hil conferret quia potiùs debet tolerari, ut verba reſcripti nihil operentur, quàm ut aliquis indebitè damnum patiatur, quæ ſunt formalia verba Sarn. *in reg. de non toll. iur. quæſit. quæſt. 1. n. 4* & *quæſt. 22. ad fin. alleg.* Iaſ. poſt Gloſſ. Bart. & alios, in *l. ſ. §. In computatione, col. fin. C. De iure deliber.* & Gemin, in *cap. Si Papa, in ſuo princ. de privil. lib. 6.*
Ubi tamen non agitur de præjudicio tertii,
26 privilegium non debet adeo ſtrictè interpretari, ut nihil operetur, ut hic per Imol. *num. 11.* & Felinus *eodem numero verſ. Secunda declaratio*, & ita intelligi poteſt Gloſſ. noſtra in *verb. Procedat, in fin.* dum vult in privilegiis non fieri interpretationem ſecundum jus, quia illa contra jus conceduntur, cum privilegiū dicatur quaſi privans legem, ſeu jus commune, *cap. Privilegia, 3. diſt.* & ideò ita debet interpretari, ut aliquid addat juri communi d. *cap. In his, de privil.* & *cap. Abbate, de verb. ſignif.*
Amplia ſextò & ultimò, etiamſi oportet re-
27 cedere à proprietate verborum: nam potius verba Principis ſunt improprianda, quàm ut tertio præjudicium inferant, ut tradit Roman. *conſ. 234. circa primum, num. 1. verſ. Secundò idem probatur*, dicens de hoc eſſe caſum in *cap. Super eo, de off. deleg.* Ruin. *conſ. 123. Viſa facti ſerie, poſt numerum 12. lib. 3.* Sigiſmund. Loffred. *conſ. 39. Quidam Baron. 25.* Iaſ. in *l. Ex facto, in 4. notab. ff. De vulg. & pupill.* Bolognett. *conſ. 2. in cauſa vertente, numero 38.* Sarnen. *in reg. de iur. quæſ. non toll. d. q. 1. num. 4.*
Hinc deducitur primò, ut ſi Papa mandet con-
28 ferri alicui beneficium non obſtante collatione de ipſo alteri facta, hæc verba ſint intelligenda de collatione invalida, non autem de valida, ne alteri præjudicetur, prout hic firmat Compoſt. *num. 13. verſ. Et per eaſdem rationes.* Subdens ſe ita de mandato Papæ ſententiam protuliſſe apud Mediolanum, quia hujuſmodi litteræ ſunt odioſæ, & ambitioſæ, & jus alterius uſurpantes, & ideò reſtringendæ, & hanc deciſionem Compoſtell. ſequitur hic Jo. Andr. Bald. Butr. Imol. & alii communiter, illamque pluribus exornat Felinus *num. 9. cum multis ſeqq.* & quamvis *n. 25. verſ. Conſidera ſecundò*, videatur dubitare de illius veritate in puncto juris, ſubdit tamen ab ea in practica recedendum non eſſe, quia non

ha-

habet contradictorem. Quibus adde Mohedan.
dec. 7. de reſt. ſpol. ubi vertebatur lis inter duos
ſuper officio cuſtodis pontis, & portæ Salariæ,
quorum præſens prædictum officium à Papa ob-
tinuerat ad ſui vitam. Secundus idem officium
poſtea obtinuerat ab eodem Pontifice cum clau-
ſula Motuproprio, & ex certa ſcientia, & non
obſtante collatione per nos alteri facta, & cum
facultate ingrediendi poſſeſſionem propria au-
ctoritate, & Rota reſolvit conceſſionem ſecun-
dam non valere, & primum officialem ſpoliatū
eſſe reintegrandum, & *num. 6.* dicit non obſtare
clauſulam illam, Non obſtante conceſſione per
nos alteri facta: nam intelligitur de invalida li-
cet per errorem alleget Innocentium, cum de-
buerit allegare Compoſt.

29 Deducitur ſecundò, ut ſi Papa in ſuis litteris
aſſeret aliquem à jure privatum eſſe ſuo bene-
ficio propter tale crimen, illudque alteri confer-
ret; ſi tamen de jure non eſſet privatus, ſed pri-
vandus: prædicta verba deberent impropriari,
& reduci ad ſenſum juris, id eſt, ut eſſet privan-
dus, ita notabiliter determinat Felin. *hic num. 6.*
30 *verſ. Sed in iſta deciſione*, & quamvis Petr. de
Anchar. *conſ. 293. incipit Vltra alia*, velit ut Prin-
ceps diſponendo ſcienter contra jus, tollat ju-
ris obſtaculum, *l. idem Vlpianus*, *ff. De excuſ. tu-*
31 *tor.* nihilominus Felin. *ubi ſupra*, dicit ſe non
credere illud eſſe tenendum, quia habere ali-
quem pro privato ſuis beneficiis, qui de jure
non eſt privatus, eſt diſponere contra jus. Ve-
rum Papa non intendit contra jus diſponere, niſi
dicat, non obſtante, &c. gloſ. in *cap. 1. in verb.*
Noſcatur, de conſt. lib. 6. Ergo reſcribendo quod
ſit privatus, nulliter reſcribit, & contra mentem
ſuam. Nec dicatur, derogat juri ex certa ſcien-
tia eo ipſo quod ſcribit contra jus. Quoniam ſi
hoc eſſet, quodcunque reſcriptum contra jus va-
leret indiſtinctè, cum Papa præſumatur habere
omnia jura in ſcrinio pectoris, *cap. 1. de conſtit.*
lib. 6. quod tamen conſtat eſſe falſum, ut *l. Reſcrip-*
ta, Cod. De precibus Imp. offer. cum ſuis concord.
32 Et quamvis poſſit juri derogare, tamen id ve-
rum eſt, quando conſtat de certa ſcientia, quæ
non percipitur ex hoc ſolo, quod ſcribat con-
tra jus, quia ſequeretur tunc dictum abſurdum
neceſſariò, ſed percipitur ubi adjicit hoc ver-
bum (ex certa ſcientia) vel ſi diceret Titium
privandum volumus haberi pro privato: Tunc
33 enim apparet Principem ſcire ſe derogare, ſed
reſcribendo ſimpliciter contra jus, præſumitur
circumventus, ut idem Felin. tradit in *cap. Non-*
nulli in 4. fallentia ſecunda regula verſ. Secundò con-
traſtam 4. fallentiam, *infra eodem*: (Nec dica-
tur in beneficialibus reſcriptum non indigere
clauſula *non obſtante*, quia hoc eſt falſum, ut i-
dem deduxit in eodem *cap. Nonnulli*, *verſ. Fallit*
novo. Et illa latiùs reaſſumpſit conſulendo in
diœceſi Lunenſi, in qua unus impetraverat Ec-
cleſiam alterius, quia Papa in ſuis litteris dicebat
eum privatum eo quod ſine licentia ſe abſenta-
verat à cura animarum. Hæc enim non erat ſuf-
ficiens cauſa, quæ cum beneficio privaret ipſo
iure.) Hæc Felin.

34 Et ex his collige declarationem ad plenam
regulam hujus textus, quod litteræ Apoſtolicæ
ad intellectum juris ſunt reducendæ: procedit
enim ubi verba hoc patiuntur; ubi verò nulla eſt
ambiguitas, ceſſat hæc communis interpretatio,
l. Ille, aut ille, §. Cum in verbis, ff. De leg. 3. In-
noc. *hic numero 2. & 3. in fin.* Compoſtell. *num. 10.*
Abb. *in 1. notab. verſ. Quod intellige.*

35 Hodie verò ubi agitur de tollendo jure alteri
quæſito non ſufficit, ut verba litterarum Apoſto-
licarum ſint clara, imo nec ſufficit ut Papa ha-
buerit ſcientiam implicitam: vel explicitam ex
narratis, quod agebatur de jure tertii tollendo,
ſed debet nominatim fieri mentio, & individua
derogatio regulæ de jure quæſito, ut optimis
fundamentis reſolvit Rota apud Cæſar de Graſſ.
deciſ. 9. aliàs 7. de reſcrip. & *deciſ. 10. numero 1. de*
verb. ſignif. quæ deciſiones fuerunt poſtea multo-
36 ties approbatæ, Seraph. *deciſ. 1082. numero 6. &*
ſeqq. ubi etiam deciſum ait nullam aliam formu-
lam poſſe introduci per quam poſſit dici conſta-
re de mente Papæ volentis tertio præiudicare,
niſi faciat regulæ mentionem, quia proteſtatio,
quam Papa facit in regula tollit ejus conſenſum,
& voluntatem ab actu gerendo ubi ei non de-
rogatur, ex Sarnen. *in proœm. regul. quæſt. 3. n. 3.*
37 Fallit in gratia ex ſui natura præiudiciali, in
qua non requiritur derogatio regulæ. Rot. *in*
38 *recent. dec. 11. numero 25. par. 6.* Item fallit in gra-
tia, quæ fit ob publicam utilitatem, ut in *dec.*
174. numero 7. par. 1. recent. Quæ omnia latius re
aſſumpſi in *cap. Ceterum*, à num. 18. ſupra eod.
ubi plenè videas.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Super litteris.

S V M M A R I V M.

1 *Deciſio huius cap. attenditur etiam inter Legiſtas.*
2 *Tacens verum, vel exprimens falſum in reſcripto, ſi per malitiam, caret fructu impetratis: ſi per ſimplicitatem aut aliàs non obtinuiſſet reſcriptum, & idem aut obtinuiſſet, & ſecundum iuris ordinem, Delegatus procedit. & num. 3.*
3 *Bona fides abeſſe præſumitur ubi enormis læſio reperitur.*
4 *Subreptio doloſa vitiat reſcriptum in totum, ſi autem proceſſit ex ſimplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit cauſa conceſſionis.*
5 *Subreptio, & obreptio an, & in quo differant.*
6 *Cauſantur ex duplici cauſa.*
7 *Mendacium committi poteſt tam falſum exprimendo, quàm verum tacendo.*
8 *Subreptio, & obreptio quid ſit.*
9 *Reſcriptum falſum, & obreptitium in quo differant.*
10 *Subreptio doloſa vitiat reſcriptum.*
11 *Ampliatur primò, etiamſi impetrans eſſet ſanctus.*
12 *Sed contra.*
13 *Ampliatur ſecundò, etiam in litteris Beneficialibus.*
Ampliatur tertiò, etiam in privilegiis, n. 15.
Ampliatur quartò, etiamſi fuerit cauſa partis reſcripti tantum. num. 18.
Et reſcriptum contineat plura capitula ſeparata, & ſubreptio non fuerit cauſa obtinendi omnia, numero 19.

Ma-

Maximè in litteris gratiæ, n. 20.
Et in expectativis. n. 23.
Ampliatur quintò, ſive fuerit commiſſa exprimendo falſum, ſive tacendo verum n. 25.
Ampliatur ſeptimò, etiamſi non fuerit cauſa conceſſionis. n. 33.
Limita primò, niſi ſubreptio doloſa ſit circa ea, quæ non tangunt ſubſtantiam, vel formam reſcripti. nu. 34.
Limita ſecundo, niſi reſpiciat unum tantum ex duobus alternativè narratis. n. 35.
Limita tertio, niſi litteræ fuerint obtentæ motu proprio. n. 37.
14 *Falſitas non præſumitur in litteris ad lites, ſicut præſumitur in litteris ad beneficia.*
15 *Mendacium necat privilegium.*
16 *Subreptio magis vitiat litteras gratioſas, quàm litteras ad Beneficia.*
17 *Subreptio doloſa in gratioſis etiamſi minima ſit eſt attendenda.*
Etiamſi Papa aliàs fuiſſet conceſſurus ibidem.
21 *Subreptio facilius vitiat litteras beneficiales, & gratioſas, quàm reſcripta ad lites.*
22 *Subreptio etiam doloſa non vitiat reſcripta ad lites ipſo iure, ſed ope exceptionis, ſed litteras gratioſas, & beneficiales vitiat ipſo iure.*
23 *Expectativæ ſunt ambitioſæ, & reſtringendæ.*
24 *Subreptio non doloſa non vitiat litteras in totum, ſed eam partem tantum, cuius fuit cauſa.*
26 *Expreſſio falſitatis, & ſuppreſſio veritatis facta per dolum æquiparantur.*
27 *Exempla doloſæ ſubreptionis per falſi expreſſionem in reſcriptis ad lites.*
28 *In litteris Gratiæ.*
29 *Exempla doloſæ ſubreptionis per veri ſuppreſſionem in reſcriptis ad lites.*
30 *In litteris gratiæ.*
31 *Diſpenſatio nunquam porrigitur ad defectus ſuppreſſos.*
32 *Sufficit tamen exprimente qualitates in genere.*
33 *Subreptio doloſa vitiat reſcriptum in totum, etiamſi Princeps aliàs conceſſiſſet.*
35 *Intellectus* c. Si eo tempore de reſcriptis, lib. 6.
36 *Alternativè petens non cenſetur præciſè alterum petere, fallit ſi alternativa non poſſit niſi in uno verificari.*
Minor petens alternativè ſibi provideri de beneficio curato, vel ſimplici, cenſetur ſe reſtrinxiſſe ad ſimplex, cuius eſt capax ibid.
37 *Motus proprius omnem ſubreptionem excludit.*
Dari tamen poteſt de defectu intentionis n. 38.
38 *Subreptio duplex, altera quæ provenit ex parte impetrantis, altera, quæ oritur extra ipſa. Primam tollit motus proprius. Secundam non.*
39 *Motus proprius relevat ab onere iuſtificandi gratiam, ſed probato intentionis defectu, nihil operatur.*
Requiritur tamen oris apertio, quando in conceſſione eſt ſublata facultas contrarium dicendi, vel operandi, ibid. verſ. In præiudicium.
40 *Subreptio in dubio an præſumatur doloſa.*
41 *Quid in reſcriptis ad lites.*
Et quid in literis gratioſis. n. 45.
42 *Falſi crimen nemo præſumitur committere propter literas de ſimplici iuſtitia.*
43 *Dolum non præſumitur quis commiſiſſe in re modica.*
44 *Dolus præſumitur in eo, qui in facto proprio non antiquo, neque intricato falſum narrat, etiam in litteris iuſtitiæ, & n. 46.*
45 *Subreptio in gratioſis ſemper præſumitur cum dolo, ſed hæc præſumptio eſt iuris tantum; & ideo poteſt contrarium probari.*
Et ſi gratia ſit modica, dolus non præſumitur numero 46.
46 *Dolus in litteris gratiæ præſumitur in eo, qui expreſſit falſum, vel tacuit verum in facto proprio.*
47 *Ignorantia in facto proprio non præſumitur.*
48 *Falſitas quæ non inducit Principem ad gratiam faciliùs concedendam, ſed eſt ſuperflua, non præſumitur doloſa.*
49 *Idem ſi vero expreſſo Princeps difficilius conceſſiſſet.*
50 *Dolus in eo, qui ſuggeſſit falſum, vel tacuit verum in reſcripto ex quibus probetur.*
51 *Simplicitati, & imperitiæ parcitur.*
52 *Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſi non fuit cauſa conceſſionis, reſcriptum non vitiat.*
53 *Quod procedit etiamſi impetrans tacuerit ea, quæ de proceſſu ſunt neceſſario exprimenda.*
54 *Idem procedit etiam in beneficialibus. Sed vide numero 57.*
Sed fallit ſi qualitates ſint tales, ad quarum expreſſionem impetrans tenetur de iure communi numero 57.
Item fallit ſi ſubreptio cadat in eo, ad quod verba conceſſionis non adaptantur, ibidem verſ. Motivum autem.
Item fallit ubi eſt diverſitas perſonarum, vel cauſarum alteris, vel aliter, n. 60.
Item fallit ſi expreſſio falſitatis facta fuerit non cauſa demonſtrationis, ſed cauſa taxationis, numero 61.
55 *Litteræ non vitiantur ex eo, quod impetrans tacuerit beneficium ab alio iniuſte poſſideri, vel per ſimoniam.*
56 *Et exprimens beneficium cum cura, vel reſidentia obtinebit beneficium ſimplex, & reſidentiam non requirens.*
57 *Subreptitia non eſt impetratio theſaurariæ ſub nomine dignitatis cum ſit officium, verſ. At ſecus eſt.*
Stylus Principis attenditur ad dignoſcendum an veriſimiliter litteras conceſſiſſet, nec ne, ibidem verſ. Ad dignoſcendum.
Item attenditur, an gratia præiudicium inferat. ibid.
58 *Litteræ impetrationis ob taciturnitatem beneficii, etiam modici, vitiantur.*
59 *In litteris beneficialibus non tenetur impetrans facere mentionem niſi de qualitatibus in iure expreſſis.*
62 *Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam vitiat reſcriptum in totum, ſi ſit ſubſtantiæ reſcripti inductiva.*
Quod à fortiori procedit in beneficialibus, & gratioſis. num. 64.
Item procedit etiam quando ſubreptio non fuit cauſa finalis, ſed impulſiva. n. 67.
Et quid ſi alius pro abſente litteras impetravit. numero 71.
63 *Reſcriptum inutile fit ſi talis veritas taceatur, vel talis falſitas exprimatur, qua tacita, vel expreſſa, Papa litteras non dediſſet.*

S 4 64. Exem-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

habet contradictorem. Quibus adde Mohedan. *dec. 7. de reſt. ſpol.* ubi vertebatur lis inter duos ſuper officio cuſtodis pontis, & portæ Salariæ, quorum præſens prædictum officium à Papa obtinuerat ad ſui vitam. Secundus idem officium poſtea obtinuerat ab eodem Pontifice cum clauſula Motuproprio, & ex certa ſcientia, & non obſtante collatione per nos alteri facta, & cum facultate ingrediendi poſſeſſionem propria auctoritate, & Rota reſolvit conceſſionem ſecundam non valere, & primum officialem ſpoliatū eſſe reintegrandum, & *num. 6.* dicit non obſtare clauſulam illam, Non obſtante conceſſione per nos alteri facta: nam intelligitur de invalida licet per errorem alleget Innocentium, cum debuerit allegare Compoſt.

29 Deducitur ſecundò, ut ſi Papa in ſuis litteris aſſeret aliquem à jure privatum eſſe ſuo beneficio propter tale crimen, illudque alteri conferret; ſi tamen de jure non eſſet privatus, ſed privandus: prædicta verba deberent impropriari, & reduci ad ſenſum juris, id eſt, ut eſſet privandus, Ita notabiliter determinat Felin. *in num. 6.*
30 *verſ. Sed ex iſta deciſione*, & quamvis Petr. de Anchar. *conſ. 293. incipit Ultra alia*, velit ut Princeps diſponendo ſcienter contra jus, tollat juris obſtaculum, *l. idem Ulpianus*, *ff. De excuſ. tu-*
31 *tor.* nihilominus Felin *ubi ſupra*, dicit ſe non credere illud eſſe tenendum, quia habere aliquem pro privato ſuis beneficiis, qui de jure non eſt privatus, eſt diſponere contra jus. Verum Papa non intendit contra jus diſponere, niſi dicat, non obſtante, &c. gloſ. in *cap. 1. in verb. Noſcatur, de conſt. lib. 6.* Ergo reſcribendo quod ſit privatus, nulliter reſcribit, & contra mentem ſuam. Nec dicatur, derogat juri ex certa ſcientia eo ipſo quod ſcribit contra jus. Quoniam ſi hoc eſſet, quodcumque reſcriptum contra jus valeret indiſtinctè, cum Papa præſumatur habere omnia jura in ſcrinio pectoris, *cap. 1. de conſtit. lib. 6.* quod tamen conſtat eſſe falſum, ut *l. Reſcripta, Cod. De precib. Imp. offer.* cum ſuis concord.
32 Et quamvis poſſit juri derogare, tamen id verum eſt, quando conſtat de certa ſcientia, quæ non percipitur ex hoc ſolo, quod ſcribat contra jus, quia ſequeretur tunc dictum abſurdum neceſſariò, ſed percipitur ubi adjicit hoc verbum (ex certa ſcientia) vel ſi diceret Titium privandum volumus haberi pro privato: Tunc
33 enim apparet Principem ſcire ſe derogare, ſed reſcribendo ſimpliciter contra jus, præſumitur circumventus, ut idem Felin. tradit in *cap. Nonnulli in 4. fallentia ſecunda regula verſ. Secundò contra iſtam 4. fallentiam*, *infra eodem*: (Nec dicatur in beneficialibus reſcriptum non indigere clauſula *non obſtante*, quia hoc eſt falſum, ut idem deduxit in eodem *cap. Nonnulli*, *verſ. Fallit nono.* Et illa latiùs reaſſumpſit conſulendo in diœceſi Lunenſi, in qua unus impetraverat Eccleſiam alterius, quia Papa in ſuis litteris dicebat eum privatum eo quod ſine licentia ſe abſentaverat à cura animarum. Hæc enim non erat ſufficiens cauſa, quæ cum beneficio privaret ipſo iure.) Hæc Felin.

34 Et ex his collige declarationem ad plenam regulam hujus textus, quod litteræ Apoſtolicæ ad intellectum juris ſint reducendæ: procedit enim ubi verba hoc patiuntur; ubi verò nulla eſt ambiguitas, ceſſat hæc communis interpretatio, *l. Ille, aut ille, §. Cum in verbis*, *ff. De leg. 3.* Innoc. *hic numero 2. & 3. in fin.* Compoſtell. *num. 19.* Abb. *in 1. notab. verſ. Quod intellige.*

35 Hodie verò ubi agitur de tollendo jure alteri quæſito non ſufficit, ut verba litterarum Apoſtolicarum ſint clara, imo nec ſufficit ut Papa habuerit ſcientiam implicitam: vel explicitam ex narratis, quod agebatur de jure tertii tollendo, ſed debet nominatim fieri mentio, & individua derogatio regulæ de jure quæſito, ut optimis fundamentis reſolvit Rota apud Cæſar de Graſſ. *decſ. 9. aliàs 7. de reſcrip.* & *deciſ. 10. numero 1. de verb. ſignif.* quæ deciſiones fuerunt poſtea multo-
36 ties approbatæ, Seraph. *deciſ. 1682. numero 6. & ſeqq.* ubi etiam deciſum ait nullam aliam formulam poſſe introduci per quam poſſit dici conſtare de mente Papæ volentis tertio præiudicare, niſi faciat regulæ mentionem, quia proteſtatio, quam Papa facit in regula tollit ejus conſenſum, & voluntatem ab actu gerendo ubi ei non derogatur, ex Sarnen. *in proœm. regul. quæſt. 3. n. 3.*

37 Fallit in gratia ex ſui natura præjudiciali, in qua non requiritur derogatio regulæ. Rot. *in*
38 *recent. dec. 11. numero 25. par. 6.* Item fallit in gratia, quæ fit ob publicam utilitatem, ut in *dec. 174. numero 7. par. 1. recent.* Quæ omnia latius reaſſumpſi in *cap. Ceterum*, à num. 18. ſupra eod. ubi plenè videas.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Super litteris.

S V M M A R I V M.

1 *Deciſis hujus cap. attenditur etiam inter Legiſtas.*
2 *Tacens verum, vel exprimens falſum in reſcripto, ſi per malitiam, caret fructu impetratis: ſi per ſimplicitatem aut aliàs non obtinuiſſet reſcriptum, & idem aut obtinuiſſet, & ſecundum iuris ordinem, Delegatus procedit. & num. 3.*
3 *Bona fides abeſſe præſumitur ubi enormis læſio reperitur.*
4 *Subreptio doloſa vitiat reſcriptum in totum, ſi autem proceßit ex ſimplicitate, vel ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit cauſa conceßionis.*
5 *Subreptio, & obreptio an, & in quo differant.*
6 *Cauſantur ex duplici cauſa.*
7 *Mendacium committi poteſt tam falſum exprimendo, quàm verum tacendo.*
8 *Subreptio, & obreptio quid ſit.*
9 *Reſcriptum falſum, & obreptitium in quo differant.*
10 *Subreptio doloſa vitiat reſcriptum.*
11 *Ampliatur primò, etiamſi impetrans eſſet ſanctus.*
12 *Sed contra.*
13 *Ampliatur ſecundò, etiam in litteris Beneficialibus.*
Ampliatur tertiò, etiam in privilegiis, n. 15.
Ampliatur quartò, etiamſi fuerit cauſa partis reſcripti tantum. num. 18.
Et reſcriptum contineat plura capitula ſeparata, & ſubreptio non fuerit cauſa obtinendi omnia, numero 19.

Ma-

Maximè in litteris gratiæ, n. 20.
Et in expectativis. n. 23.
Ampliatur quintò, ſive fuerit commiſſa exprimendo falſum, ſive tacendo verum n. 25.
Ampliatur ſeptimò, etiamſi non fuerit cauſa conceßionis. n. 33.
Limita primò, niſi ſubreptio doloſa ſit circa ea, quæ non tangunt ſubſtantiam, vel formam reſcripti. nu. 34.
Limita ſecundo, niſi reſpiciat unum tantum ex duobus alternativè narratis. n. 35.
Limita tertio, niſi litteræ fuerint obtentæ motu proprio. n. 37.
14 *Falſitas non præſumitur in litteris ad lites, ſicut præſumitur in litteris ad beneficia.*
15 *Mendacium vetat privilegium.*
16 *Subreptio magis vitiat litteras gratioſas, quàm litteras ad Beneficia.*
17 *Subreptio doloſa in gratioſis etiamſi minima ſit eſt attendenda.*
Etiamſi Papa aliàs fuiſſet conceſſurus ibidem.
21 *Subreptio facilius vitiat litteras beneficiales, & gratioſas, quàm reſcripta ad lites.*
22 *Subreptio etiam doloſa non vitiat reſcripta ad lites ipſo iure, ſed ope exceptionis, ſed litteras gratioſas, & beneficiales vitiat ipſo iure.*
23 *Expectativæ ſunt ambitioſæ, & reſtringendæ.*
24 *Subreptio non doloſa non vitiat litteras in totum, ſed eam partem tantum, cuius fuit cauſa.*
26 *Expreßio falſitatis, & ſuppreßio veritatis facta per dolum æquiparantur.*
27 *Exempla doloſæ ſubreptionis per falſi expreßionem in reſcriptis ad lites.*
28 *In litteris Gratiæ.*
29 *Exempla doloſæ ſubreptionis per veri ſuppreßionem in reſcriptis ad lites.*
30 *In litteris gratiæ.*
31 *Diſpenſatio nunquam porrigitur ad defectus ſuppreſſos.*
32 *Sufficit tamen exprimente qualitates in genere.*
33 *Subreptio doloſa vitiat reſcriptum in totum, etiamſi Princeps aliàs conceßiſſet.*
35 *Intellectus* c. Si eo tempore de reſcriptis, lib. 6.
36 *Alternativè petens non cenſetur præciſè alterum petere, fallit ſi alternativa non poßit niſi in uno verificari.*
Minor petens alternativè ſibi provideri de beneficio curato, vel ſimplici, cenſetur ſe reſtrinxiſſe ad ſimplex, cuius eſt capax ibid.
37 *Motus proprius omnem ſubreptionem excludit.*
Dari tamen poteſt de defectu intentionis n. 38.
38 *Subreptio duplex, altera quæ provenit ex parte impetrantis, altera, quæ oritur extra ipſa. Primam tollit motus proprius. Secundam non.*
39 *Motus proprius relevat ab onere iuſtificandi gratiam, ſed probato intentionis defectu, nihil operatur.*
Requiritur tamen oris apertio, quando in conceßione eſt ſublata facultas contrarium dicendi, vel operandi, ibid. verſ. In præiudicium.
40 *Subreptio in dubio an præſumatur doloſa.*
41 *Quid in reſcriptis ad lites.*
Et quid in litteris gratioſis. n. 45.
42 *Falſi crimen nemo præſumitur committere propter litteras de ſimplici iuſtitia.*
43 *Dolum non præſumitur quis commiſiſſe in re modica.*
44 *Dolus præſumitur in eo, qui in facto proprio non antiquo, neque intricato falſum narrat, etiam in litteris iuſtitiæ, & n. 46.*
45 *Subreptio in gratioſis ſemper præſumitur cum dolo, ſed hæc præſumptio eſt iuris tantum; & ideo poteſt contrarium probari.*
Et ſi gratia ſit modica, dolus non præſumitur numero 46.
46 *Dolus in litteris gratiæ præſumitur in eo, qui expreßit falſum, vel tacuit verum in facto proprio.*
47 *Ignorantia in facto proprio non præſumitur.*
48 *Falſitas quæ non induxit Principem ad gratiam faciliùs concedendam, ſed eſt ſuperflua, non præſumitur doloſa.*
49 *Idem ſi vero expreſſo Princeps difficilius conceßiſſet.*
50 *Dolus in eo, qui ſuggeßit falſum, vel tacuit verum in reſcripto ex quibus probetur.*
51 *Simplicitati, & imperitiæ parcitur.*
52 *Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſi non fuit cauſa conceßionis, reſcriptum non vitiat.*
53 *Quod procedit etiamſi impetrans tacuerit ea, quæ de proceſſu ſunt neceſſario exprimenda.*
54 *Idem procedit etiam in beneficialibus. Sed vide numero 57.*
Sed fallit ſi qualitates ſint tales, ad quarum expreßionem impetrans tenetur de iure communi numero 57.
Item fallit ſi ſubreptio cadat in ea, ad quod verba conceßionis non adaptantur, ibidem verſ. Ceterum autem.
Item fallit ubi eſt diverſitas perſonarum, vel cauſarum actoris, vel rei, n. 60.
Item fallit ſi expreßio falſitatis facta fuerit non cauſa demonſtrationis, ſed cauſa taxationis, numero 61.
55 *Litteræ non vitiantur eò, quod impetrans tacuerit beneficium ab alio iniuſte poßideri, vel per ſimoniam.*
56 *Et exprimens beneficium cum cura, vel reſidentia obtinebit beneficium ſimplex, & reſidentiam non requirens.*
57 *Subreptitia non eſt impetratio theſaurariæ ſub nomine dignitatis cum ſit officium, verſ. At ſecus eſt.*
Stylus Principis attenditur ad dignoſcendum an veriſimiliter litteras conceßiſſet, nec ne. ibidem verſ. Ad dignoſcendum.
Item attenditur, an gratia præiudicium inferat. ibid.
58 *Litteræ impetrationis ob taciturnitatem beneficii, etiam modici, vitiantur.*
59 *In litteris beneficialibus non tenetur impetrans facere mentionem niſi de qualitatibus in iure expreßis.*
62 *Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam vitiat reſcriptum in totum, ſi ſit ſubſtantiæ reſcripti inductiva.*
Quod à fortiori procedit in beneficialibus, & gratioſis. num. 64.
Item procedit etiam quando ſubreptio non fuit cauſa finalis, ſed impulſiva. n. 67.
Et quid ſi alius pro abſente litteras impetravit. numero 71.
63 *Reſcriptum inutile fit ſi talis veritas taceatur, vel talis falſitas exprimatur, qua tacita, vel expreſſa, Papa litteras non dediſſet.*

S 4 64. Exem-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

64 *Exempla non doloſæ ſubreptionis ſubſtantia reſcripti inductive, & n. ſeq.*
65 *Reſcriptum commiſſorium cauſæ ſuper re feudali non facta mentione de feudo, non valet.*
67 *Reſcriptum vitiatur tacendo id, quod ſi fuiſſet expreſſum, nihilominus fuiſſet obtentum, ſed non ita facile.*
Fallit ſi taciturnitas proveniat ex probabili ignorantia, num. 61.
Niſi taceatur id, quod erat de iure exprimendum. n. 69.
Subreptitia eſt reſignatio eius, qui expreſſit ſe eſſe forenſem, cum in impetratione beneficii expreſſiſſet ſe eſſe civem Romanum, numero 67. verſ. Et millies.
Penſio reſervata non facta mentione alterius penſionis reſervatæ ſuper eodem beneficio eſt ſubreptitia, ac nulla, ibid.
69 *Reſcriptum non vitiatur ſi taceatur id, quod de iure non debet exprimi, licet eo expreſſo Princeps non ita facile litteras conceſſiſſet.*
70 *Intellectus* cap. Gratia de præben. lib. 6.
72 *Subreptio per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſi non fuit cauſa totius conceſſionis, ſed partis tantum, eam ſolam vitiat, & non totum reſcriptum.*
Quod procedit etiam in beneficialibus, n. 76.
Sed fallit ſi obtentum per ſubreptionem habeat connexitatem cum reliquis, n. 78.
Item fallit ſecundum aliquos in privilegiis, n. 79.
Sed contra, num. 80.
73 *Simplicitas reſpicit ius, ignorantia factum.*
74 *Vitium eatenus vitiare debet quatenus ingreditur ſubſtantiam actus.*
75 *Exempla non doloſæ ſubreptionis, quæ non fuit cauſa totius conceſſionis, ſed partis duntaxat.*
80 *Privilegia, & litteræ beneficiales in materia ſubreptionis æquiparantur.*

SUPER LITTERIS. Famoſum, &
1 difficile, ac varias decidens opiniones.
Cardin. Emanavit enim ad declarationem
opinionum Legiſtarum inſurgentium ex intellectu
duarum legum, nempe *l. Præſcriptione,*
& *l. Et ſi legibus conſentaneum, Cod. Si contra ius, vel
util. public.* quæ ſunt canonizatæ in *cap. Præſcriptione*
& in *c. Et ſi legibus, 25. quæſtione 2.* ejuſque
deciſio attenditur etiam inter Legiſtas, ex quo
in contrarium non reperitur ſtatutum de jure
civili, ut declarat Abbas in *cap. Licet ex ſuſcepto,
numero 10. verſ. Quartum decimum caſus, inſr. de
for. compet.* & Dec. *hic numero 1. in fin. verſ. Et
ſic emanavit.* Item in materia reſcriptorum obtinet
principatum Ant. de Butr. & notat Bart.
in d. *l. Præſcriptione, numero 3. verſ. Certe Domine;*
& eſt clavis totius tituli; Abbas Siculus. Sum-
2 matur variis modis, qui tamen ferè in idem recidunt.
Joan. Andr. cum quo concordant Bellam.
& Anchar. ſic ſummat: Qui per malitiam tacet
verum, vel falſum exprimit in reſcripto, caret
impetratis: idem in eo, qui hoc fecit ignorantia,
vel ſimplicitate ſi expreſſo verò, quod tacuit,
vel tacito falſo quod expreſſit, litteras
non habuiſſet; ſi verò nihilominus ſaltem in forma
communi litteras habuiſſet ſecundum juris
formam procedet judex. Bald. ſummat ſic: Qui
per malitiam tacet verum, vel exprimit falſum
in reſcripto, caret funditus impetratis: ſi verò
hoc facit ex ignorantia, vel ſimplicitate, ſi quidem
non erat veriſimiliter conceſſurus, ſimpliciter
non valet: ſed ſi ſaltem in forma communi con-
3 ceſſiſſet literas, ſecundum juris formam procedet
judex; & bona fide rabeſſe præſumitur ubi
enormis læſio reperitur. Cardin. ſic: exprimens
falſum, vel tacens verum in reſcripto, ſi maliti
oſè, caret impetratis ſi per ſimplicitatem, aut
aliàs non obtinuiſſet reſcriptum, & idem; aut
obtinuiſſet ſecundum juris ordinem, Delegatus
procedit. Butr. Imol. & Ioan. de Anan. Jacob.
Zocchius *vol. 2. Reſpet. fol. 268.* & Quintil. Mand.
vol. 6. in appendic. fol. 30. Doloſa ſubreptio reſcriptum
vitiat indiſtinctè, temeraria verò ſubreptio
vel ex ſimplicitate, vel ex ignorãtia procedens
ſi eſt ſubſtantia reſcripti inductiva, totaliter
reſcriptum vitiat: aliàs verò ſi ſolius formæ
ſpecificæ, illam tollit, ſed non reſcripti
ſubſtantiam quoad formam communem. Abb. &
Ambroſ. de Vignate *vol. 2. Reſpon. fol. 211.* exprimens
falſum, vel tacens verum in reſcripto,
ſi malitioſè caret prorſus impetratis: ſed ſi per
ſimplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinuiſſet
verò expreſſo vel ſuppreſſo falſo, ſaltem literas
in forma communi, & Delegatus procedit
ſervato juris ordine, & non ſpeciali forma reſcripti;
ſecus ſi nullo modo literas habuiſſet. Vel
4 brevius ſecundum eundem Abbatem. Guidop.
Bero. & Felin. Doloſa ſubreptio vitiat reſcriptũ
in totum: ſi autem proceſſit ex ſimplicitate, vel
ignorantia, eatenus vitiat, quatenus fuit cauſa
conceſſionis. Hoc dicit. Dividitur in tres partes
principales. Prima ponit caſum ſuper quo antiquitus
erant opiniones, quas recitat. Secundò
illas per diſtinctionem bimembrem ad concordiam
reducit. Tertiò dat regularem doctrinam.
Secunda ibi, *Nos igitur.* Tertia ibi, *Niſi
forma.*
5 Ad intelligentiam textus præmittendum eſt
primò ſubreptionem, & obreptionem eſſe ſynonyma
& idem importantia, ut probat textus in
l. 1. Cod. Si nuptiæ ex reſcript. pet. ubi in eodem
caſu reſcriptum appellatur ſubreptitium, & obreptitium:
& ibi illum textum ad hoc ponderat
Bald. *in princ. in verſ. Obreptione,* & Dec. in
*c. Cæterum, numero 28. verſ. Sed tamen talis differentia,
ſupra eodem:* & Iaſ. in *l. præſcriptione,
numero 1. verſ. Mihi autem videtur. Cod. Si contra ius,*
& quamvis aliqui putent obreptionem eſſe
quando exprimitur falſum, ſubreptionem verò
quando tacetur verum, ut Iaſ. *conſ. 2. in
themate, numero 1. verſ. Imo ſine lib. 1.* Alii verò
exiſtiment litteras obreptitias dici quando ſub
involucro verborum, puta ironicè, vel callidè,
ſeu fraudulenter loquendo effugiunt deliberatam
conſcientiam Principis; ſubreptitias verò
quando Papa plenè intellexit totum illarum tenorem,
ſed narratum eſt falſum, vel ſuppreſſum
verum: & in hac opinione fuerit Innoc. in *c. Cum
dilecta, num. 1. 2. & 3. infra eodem,* & ibi etiam
Ioan. de Imol. *numero 10.* & Berous *hic numero 2.*
Gemin. *conſ. 120. Quia in facto numero 3. in fin. verſ.
Et ſi iſto caſu,* tamen hæc differentia jure
non probatur, ut dicit Abbas in *eodem cap. Cum
dilecta, numero 7.* Dec. & Iaſ. *ubi ſupra* & Quintilianus
Mandoſ. *hic numero 5.* Imo ſecus cum eo
his vocabulis Doctores promiſcuè utuntur,
nec conſtituunt differentiam inter obreptitium,
&

& ſubreptitium, & ita magis communiter teneri
atteſtantur, Socin. Sen. in *conſ. 77. Licet in præſenti,
num. 16. vol. 1.* & Mandoſ. *hic num. 5. in fin.* Hanc etiam
dicit eſſe veram opinionem Dec. hic num.
4. quibus adde Calderinum *conſ. 3. 4. Aliàs primo,
de feudis.* Gemin. *conſ. 53. Pro examinatione, in princ.*
& *conſ. 63. Dubia ſupraſcripta, in princ. verſ. Secundo
præmitto.*
6 Præmittendum ſecundò, ſubreptionem, vel
obreptionem cauſari ex duplici cauſa, videlicet
ex taciturnitate veritatis, & ex expreſſione
falſitatis, ut patet in textu ibi, *tacita veritate,
vel ſuggeſta falſitate:* & infra ibi, *falſitatis expreſſionem,
vel ſuppreſſionem veritatis,* ſecundum
Anton. de Butr. *hic numero 8.* & de reſcripto ſubreptio
notat Bart. in *l. Præſcriptione, numero 5.
verſ. Quæro utrum reſcriptum ſubreptitium; Cod.
Si contra ius:* & de obreptitio Bald. *ibidem, num.
7 16. & ſeqq.* & de utroque Iaſ. *numero 1.* & ſic
mendacium committi poteſt tam falſum exprimendo,
quàm verum tacendo, ut eſt tex. in *cap.
Cum dilecti filii, inſr. de accuſat.* ubi jurans plenam
dicere veritatem, tacendo incurrit pœnam
falſi. Butr. *hic num. 7.* & ſcripſi plenius in *c. Falſidicus,
in 2. not. inſr. de crimine falſi:* & tangam
8 infra *numero 28.* Subreptio igitur, vel obreptio
eſt expreſſio falſi, vel taciturnitas veri, quo non
expreſſo, vel tacito, Papa nullo modo litteras
conceſſiſſet, ſed potius denegaſſet, textus eſt
hic verſ. *Si verò,* & in *c. Dudum, el 2. verſ. Inſuper,
de elect.* Vel conceſſiſſet quidem, ſed non ita facile,
ut eſt textus, in *cap. Poſtulaſti, infra eodem,*
aut veriſimile eſt conceſſurum non fuiſſe, ut dicit
textus, in *cap. 2. de fil. Presbyt. lib. 6.* & notat
Gemin. *conſ. 63. Dubia ſupradicta: in princ. verſ. Secundò
præmitto.*
9 Præmittendum tertiò, aliud eſſe reſcriptum
falſum, aliud ſubreptitium: nam reſcriptum falſum
eſt, quod caret primordio veritatis, ut *l.
Cum filius, §. Hæres, ff. De legat. ſecundo,* veluti
cum reſcriptum emanat præter conſcientiam
Principis, vel Cancellarii ſui ab illis, qui ſunt
inferiores perſonæ, & qui non ſunt ad hoc deputatæ.
Obreptitium eſt illud quod non caret
primordio veritatis, quia ſcilicet emanavit quidem
à Principe, ſeu ab ejus cancellario, ſed tamen
fuit mendacium in eo inſertum; & ita intelligi
debent jura in *l. Si quis obreptum, ff. Ad leg. Cornel.
de fal.* & in *l. Sed ſi hac, §. Patronum, ff. De in
ius vocan.* & notat, Cynus in *l. Præſcriptione, num.
3. Cod. Si contra ius vel util. publ.* Dic brevius ſecundum
Bart. *ibi num. 1.* Reſcriptum falſum eſt illud,
quod nunquam exivit de cancellaria Principis.
Obreptitium autem quod eſt verum in ſe, ſed
cauſæ in eo inſertæ ſunt falſæ. Sequitur Iaſ. *ibid.
num. 1.*
His præmiſſis deſcendo ad materiam decretalis,
& eã proſequar per quatuor regulas principales
ex textu deſumptas, adjectis ampliationibus,
limitationibus, & exemplis ex quibus
ſubreptionis materia, quam ſcribentes paſſim
conclamant eſſe difficilem, ac profundam, remanebit,
ni fallor, clarè, & dilucidè explicata.
10 Prima regula eſt: Subreptio doloſa vitiat reſcriptum.
Deſumitur hæc prima regula ex textu
noſtro in *verſ. Verùm,* qui priori modo: & notat
Joan. Andr. Bald. & omnes in *Sum. tex. in primo,
membro,* poſt gloſ. in *ver. Priori modo,* Innoc.
princ. & Hoſtien. *num. 6.*
11 Ampliatur primò hæc regula, ut locum habeat
etiamſi reſcriptum impetrans eſſet ſanctus, ut eſt
textus in *cap. 1. Vt lite pendente:* vitiatur enim reſcriptum,
quia propter meritum vitæ non eſt recedendum
à juris diſpoſitione, & ita per illum
textum notat Bald. *in Rubrica Vt lite pendente, in
fin.* & Dec. *hic num. 3.* licet hoc dictum impugnet
12 Bero. in *ſecunda lectura, numero 16.* quia ſanctus,
& perfectus dici non poteſt, qui doloſè falſum
exprimit, aut veritatem ſupprimit, allegat textum
in *c. Cavete, 22. quæſt. ult.* & in *c. 1. & cap. Mihi,
22. quæſt. ſed melius facit c. 1.* ibi, uterque reus eſt
& qui veritatem occultat, & qui mendacium
dicit, infra de crimine falſi: & multipliciter reſpondet
ad textum in d. *c. Vt lite pendente,* qui videtur
loqui de Beato Thoma Cantuarienſi.
13 Ampliatur ſecundò, ut locum habeat non modo
in reſcriptis ad lites, de quibus ſpecificè loquitur
hic *c. Sed etiam,* & multò fortiùs in literis
beneficialibus, quia facilius redduntur nullæ, ut
dicam *infra n. 21.* & quia ſunt magis odioſæ, *c.
Quamvis, de præben. lib. 6.* & hic ſummat Butr.
numero 27. Abb. *num. 2. in primo notat,* Barbat. *n. 25.*
Dec. *num. 16.* & Bero. *in prima lectura, n. 4. & 39.
14 & in ſecunda num. 61. & 62.* & in hoc concordant
omnes à fortiori, ut inquit Felin. *hic num. 1. verſ.
In litteris gratiæ, num. 5.* facit tex. in *c. Accedens,
de crimine falſi:* ubi in litteris ad lites non ita præſumitur
falſitas, ſicut in beneficialibus, & ibi
Innoc. *in princ.* arguit, quod ſi quis ſuggeſſit falſum
in litteris de ſimplici juſtitia non præſumitur
doloſè feciſſe, ſecus in litteris gratiæ; quia
dolus ex perſpicuis indiciis probatur, *l. Dolum,
Cod. De dolo,* & cum Innoc. concordant ibi Hoſtien.
num. 8. Joan. Andr. *num. 21.* Bellam. *n. 22.
verſ. Hoſtien. dicebat.* Cardin. *num. 11.* Imol. *n. 8.
verſ. Hoſtienſis verò,* & Abbas *n. 7.*
15 Ampliatur tertiò, ut à fortiori locum habeat
etiam in privilegiis, quia mendacium necat privilegium,
ut inquit Bald. per illum textum, in
l. Et ſi in princ. Cod. Si contra ius, exemplum in eo,
qui feudum impetravit, vel remiſſionem criminis
mendaciter narrando ſe ſtrenuum militem,
& multos latrones apprehendiſſe, vel transfu-
16 gas indicaſſe, ut ibi notant gloſſ. 1. Paul. de Caſtro,
& alii ſcribentes, dixi à fortiori, quia ſubreptio
magis vitiat literas gratioſas, quàm literas
ad beneficia, ut voluit gloſſ. *2. in c. Non poteſt,
17 de præben. lib. 6.* & eſt bonus textus in *cap. 1. & 2.
de filiis Presbyt. eod. lib.* Bero. *hic num. 39.* Unde
ſubreptio in gratioſis etiamſi minima ſit, eſt attenda.
Rota. *deciſ. 435. num. 1. p. 3. recent.* etiamſi
Papa aliàs fuiſſet conceſſurus, Puteus, *Dec. 424.
lib. 1.* Rota. *ubi ſup. 1.*
18 Ampliatur quartò, etiamſi doloſa ſubreptio
fuerit cauſa partis reſcripti duntaxat, quia nihilominus
vitiat reſcriptum in totum, & hoc in
pœnam doloſi, ut in tex. ibi. In ſuæ perverſitatis
pœnam nullum ex illis literis commodum conſequatur.
Et ita delegatus nec de cauſa cognoſcere
poterit, ſecundum ſpecialem, vel favorabilem
formam traditam in literis, puta ut ſummariè,
ac ſimpliciter procedatur, nec etiam juxta juris
ordinem: ſecundum Jo. Andr. *num. 10. in ver.
19 Preſſo.* Et ex hoc ſecundum Abbatem hic n. 2,
nota textum apertum, quod ſubreptio doloſa vitiat
omnia contenta in reſcripto, licet reſcriptũ
con-

contineat plura capitula ſeparata, prout hic erant forma, & ſubſtantia reſcripti, etiamſi ſubreptio non fuerit cauſa obtinendi omnia, quod eſt valde notabile, ſecundum eum. Idem Barbat. *num. 25.* Quod latius proſequitur Bero. *à num. 5. uſque ad num. 9.* reſpondendo ad objecta Philippi Decii.

20 Quod ſi hoc habet locum in litteris contentioſis, fortius debet obtinere in litteris gratiæ, ut per Abbatem ubi infra, & cum eo conſentiunt hic Bero. *num. 13.* & Quint. Mendoſ. *num. 7. verſ.*
21 *Ampliant. vol. 6. Repetent. in Appendix. fol. 31.* Ratio eſt ſecundum Abbatem, *d. n. 2.* & in *cap. Ceterum, numero 6. verſ. Nam ſcire debes, ſupra eodem.* Quia ſubreptio facilius inficit litteras Beneficia-
22 les, & gratioſas, quam reſcripta ad lites; illæ enim per ſubreptionem vitiantur ipſo jure, hæc verò ad lites per ſubreptionem etiam doloſam regulariter non vitiantur ipſo jure, ſed ope exceptionis *c. Statuimus ſupra eodem*, & infra, *c. Plerumque*, Bellam. *d. 435. Proceſſus factus*, Innoc. Butr. & Abb. in *c. Ceterum, ſupra eodem* cum ſimilibus, ut dixi in *c. Ad audientiam*, poſt Felinum *hic numero 17. verſ. Litteræ ad lites, infra eodem* & eſt communis opinio, ut hic atteſtatur Bero. *num. 21. verſ. Verum antequam, & num. 37.*

23 Quæ ampliatio præcipue vendicat ſibi locum in litteris expectativis, quia ſunt ambitioſæ, & reſtringendæ; & ideo per ſubreptionem doloſam vitiantur in totum, *quamvis, il. p. de præben. lib. 6* ... *cap 2. infra de conceſſ. præben. & c. 2. eodem tit. lib. 6* Bero. *hic num. 43.*

24 Et ex hoc collige limitationem notabilem ad textum in *c. Si eo tempore, de reſcriptis lib. 6.* Ut procedat quando ſubreptio non fuit doloſa: tunc enim vitiat ſolum illam partem gratiæ, cujus fuit cauſa, & non reliqua contenta in reſcripto, ſecundum Abbatem, *hic n. 2. verſ. Ex quo collige*, & ita etiam limitari debet quod ait Ant. de Butr. in *c. Exhibita, circa fin. verſ. Ex hoc ..., de judic.* videlicet reſcriptum non vitiari in totum, ſi ex copulativè narratis in reſcripto una pars ſit falſa: nam ſi malitioſè illa copulativè narrata ſint, in totum deberent reſcriptum vitiare. Vel ſecundò & melius ad textum, in *d. c. Si eo tempore*, reſpondes, ut dicam infra in *2. limitat. hujus 1. regulæ. n. 35.*

25 Ampliatur 5. ſupradicta regula, ut locum habeat ſive ſubreptio fuerit commiſſa exprimendo falſum, ſive tacendo verum; pariſicantur enim quoad taciturnitas veri, & ſuggeſtio falſi, ut eſt caſus apertus *hic, verſ. ... modo*, (id eſt per fraudem, ſecundum Gloſſ. Innoc. & Hoſt.) falſitatem exprimunt, vel ſupprimunt veritatem in ſuæ perverſitatis pœnam nullum ex litteris commodum conſequantur, & notant Cardin. *in 12. not.* Abb. *num. 2. verſ. Et nota quod hec verificantur*, Dec. *num. 4 verſ. Tertio.* Joan. Andr.
26 Bellam. Butr. Anchar. & omnes in *ſumm. tex. in 1. membro*; & in ſpecie Ambr. de Vignate, *vol. 2. Repetent, fol. 211* qui ſummat ſic, Mendax precator doloſus, id eſt dolo tacens verum, vel exprimens falſum, in totum caret impetrantis. Facit ad hoc quia non ſolum dicendo, ſed etiam tacendo committitur mendacium, *l. Ea quæ commendari.* ubi Bart. *num. 1. hoc inducit ad teſtis, ff. De contrahend. empt.* Iaſ. in *l. Præſcriptione, in 2. not. C. ſi contra jus, vel utilitatem publicam*, & hic junge quæ dixi ſupra nu. 7.

27 Exemplum doloſæ ſubreptionis per falſi expreſſionem in reſcriptis ad lites habetur in *c. Sedes, §. Si quis vero ſupra eodem*, item ſecundum Bald. *hic num. 7.* exemplum in eo, qui dicit ſe miſerabilem perſonam; & ideo impetravit procedi ſummariè, & de plano: nam ſi perſona miſerabilis non eſt, reſcriptum ei non prodeſt, quia callide mentitus eſt paupertatis ingenium, ut *l. 1.*
29 *Cod. de Mendic. validis, lib. 11.* In litteris autem gratioſis habetur in *cap. Ad aures ſupra eodem*, & in *cap. Si propoſuerit infra eodem*, & in *cap. Ex litteris de tranſact.* in eo, qui dixit ſe Clericum, cum nondum eſſet tonſuratus.

29 Exemplum doloſæ ſubreptionis per veri ſuppreſſionem in reſcriptis ad lites, eſt in litigioſo, qui doloſè impetrat ſecundum reſcriptum nulla de prima facta mentione *c. Ceterum. & c. Ex tenore, ſupra eod. c. 2. De dolo & contum.* vel qui tacuit proceſſum habitum ſuper eodem negotio. *c. Inter. de re judic. vel de litis pendentia, cap. Cauſam, il. 2. de teſtib.* Item ſecundum Baldum *hic ſub num. 7.* Pone exemplum in muliere, quæ impetravit reſcriptum ſuper actione de dote, cum eſſent nuptiæ inceſtuoſæ, ut *l. Si quis inceſt. C. De inceſt. nupt.* Item in eo, qui impetravit tanquam filius,
30 cum eſſet ſpurius, ut *l. Si qua illuſtris; C. Ad Orfitianum.* In litteris autem beneficialibus exemplum habes in *cap. Ad aures*, & in *c. Cum adeò ſupra eodem*, & in *c. Statutum propterea, de præben. lib. 6*, ſecundum Cardin. *hic num. 13. in 5. quæſt.* poſt Goffred. & Hoſt. *num. 6. in verſ. Priori, & num 8.*
31 *in verſ. ſupprimunt.* Abb. Antiq. *num. 3.* Jo. Andr. *num. 2.* Item ſecundum Bald. *num. 7. in fin.* In litteris gratioſis poteſt poni exemplum in eo, qui fecit ſe legitimari tanquam ſimplicem naturale, cum eſſet inceſtuoſus: nam ad defectus ſuppreſſos nunquam porrigitur diſpenſatio, ſed oportet exprimi qualitatem defectuum, *l. Sed ſi hi. §.*
32 *Patronum, ff. De in jus voc.* ſufficit tamen exprimere qualitatem in genere, puta quod ſit illegitimè notus, licet non dicat ex moniali, vel Monacho, ſecundum Bald. *hic num. 8.*

33 Ampliatur 6. etiamſi expreſſio falſi, vel taciturnitas veri non fuerit cauſa conceſſionis, propterea quod eo non expreſſo, vel tacito Papa nihilominus literas conceſſiſſet: hæc enim diſtinctio an Papa veriſimiliter dediſſet literas nec ne, adhibetur in tantum in *2. reg.* videlicet quando ſubreptio committitur per ſimplicitatem, vel ignorantiam: at ubi committitur per dolum, vel malitiam, ſubreptio indiſtinctè vitiat reſcriptū, & innuit gloſſ. hic in *ver. Nullatenus.* dum ait non diſtingui hoc caſu quæ falſitas ſit expreſſa, vel veritas occultata, ſed ſufficere: ut per malitiam hoc fecerit, & tenet expreſſè Innoc. *in prin. in ver. Cognoſcet*, ibi: Plus dicimus, quia ſi etiam illud per fraudem obtineat, quod aliàs obtenturus eſt, non valet. *l. Et ſi. C. Si contra jus*, & cum Innoc. concordat hic Jo. Andr. *num. 12.* Imolan. *5.* Abb. *in 1. not.* Barbat. *num. 24.* Baro. *num. 13.* & Quintil. Mandoſ. *num. 7.* Dec. in *c. Sedes, in 4. not. ſupra eod.* Bellam. *d. 4. num. 1.* Mohed. *d. 8. de reſcript.* ubi deciſum fuit gratiam diſpenſationis vitiari per falſam expreſſionem ætatis quinq; annorū licet non fuerit neceſſaria, & Papa conceſſiſſet, & gratia nō ſit fundata in d. ætate. quia in gratioſis, & in facto proprio præſumitur dolus, qui vitiat gratiā. Ratio eſt odiū ipſius dolo-

doloſi, Butr. *hic num. 5. verſ. Ratio prima.* Hæc enim eſt pœna exprimentis falſum, vel tacentis verum per dolum, vel malitiam, quia reddit ſe indignum gratia; & ideo indiſtinctè caret impetratis: ſic probat hæc decretalis ibi, in ſuæ perverſitatis pœnam.

34 Nunc limita 1. regulam ſuperiùs propoſitam, ut locum non habeat ſi ſubreptio non fuit cauſa formæ, nec ſubſtantiæ, nec alicujus de contentis in litteris, ut quia in illis aliquid falſum doloſè, & ſcienter expreſſum fuerit, quod nihil de contentis in litteris cōcernebat, ſed erat omninò extra materiam in illis poſitam: nam talis ſubreptio literas juſtitiæ, vel gratioſas nec in totum, nec in parte vitiat, ut hic probatur à contrario ſenſu, & eſt de mente Abb. *hic à contrario*, ſecundum Bero. *in 1. lectura, num. 43. & in 2. num. 15.* Ad hoc quod notat Innoc. & Hoſt. in *c. Ex litteris inf. de tranſact.* Quod ſi ſubreptio ſcienter commiſſa fuerit, quæ non ſit cauſa conceſſionis, nullo modo vitiat litteras, & impetrans illarum vigore poteſt beneficium obtinere.

35 Limita 2. niſi plura in reſcripto fuerint narrata alternativè, quia tunc ſi ſubreptio etiam reſpiciat unum, illud tantum vitiat, non autem alia in quibus nulla fuit commiſſa ſubreptio, ut notabiliter voluit Antonius de Butr. in *d. c. Exhibita prope finem, verſ. Et ſi quidem*, dicens hoc eſſe planum, & Bero. *hic in 1. lectura, num. 7. poſt med. verſ. Verum nota*, licet Butrii mentionem non faciat, & ita poteſt intelligi textus in *c. Si eo tempore, infra eod. lib. 6*, nam Papa ibi dedit litteras ad duo alternativè narrata, videlicet ad beneficium curatum, vel ad beneficium ſimplex. Unde quamvis gratia de beneficio curato eſſet ſubreptitia propter defectum ætatis in litteris non expreſſum, non tamen propterea vitiatur de beneficio ſimplici, circa quod nulla fuit ſubreptio, cum impetrans haberet ætatem requiſitam ad illud obtinendum, & eſt ratio quia ad veritatem alternativè ſufficit alteram partem eſſe veram.
36 *l. Ita ſtipulatus. ff. De verbor. obligat. c. Inter ceteras, ſupra eodem*, & quamvis alternativè petens non dicatur præciſè alterum petere *§. Hoc autem. inſtitut. de actio.* Dec. in *d. c. Inter ceteras, in 3. not.* tamen quando diſpoſitio alternativa ab initio non poteſt niſi in uno verificari, ſimpliciter de illo ſolo facta cenſetur, arg. *l. Si ſtipulatus. ff. De verborum obligatione*, Unde minor, qui tacendo defectum ætatis, petiit ſibi provideri de beneficio curato, vel de ſimplici, cenſetur præciſè ſuam petitionem reſtrinxiſſe ad beneficium ſimplex, cujus eſt capax, ac proinde gratia de ſimplici non vitiatur, *d. c. Si eo tempore.* Quod nota perpetuò ad intellectum illius textus.

37 Limita 3. niſi litteræ fuerint obtentæ motu proprio Papæ, quia tunc ſubreptio etiam ſcienter facta non vitiat, & hoc propter virtutem motus proprii ipſius Principis, quæ omnem ſubreptionem excludit. Clemen. *Si Romanus de præben. cap. Si motu proprio, eod. in titulo lib. 6.* ſecundum Bero. *hic in ſecunda lectura, num. 42.* Rota *dec. 353. num. 1. par. 4. recent.*

38 Ceterum adverte quia ſubreptio eſt duplex, altera, quæ provenit ex parte impetrantis, altera, quæ oritur ex re ipſa. Primam tollit motus proprius; ſecundam non, Bellam. *d. 302 d. 475.* Vitalin. *in Clem. Per litteras, num. 11. & 12. de præben.* Felin. in *c. In noſtra, in 10.* Corrolar. *de reſcript.* Card. Seraph. *d. 198. n. 1.*

Rurſus adverte, quia etſi contra litteras motu proprio obtentas non poſſit dari de ſubreptione, ut prædixi, tamen poteſt dari de defectu intentionis, qui ſubreptioni æquiparatur, ut in prællegata deciſione Seraphini *595. num. 2.* Imò quod eſt ſubreptio in gratia facta ad ſupplicationem partis, eſt defectus intentionis in gratia facta motu proprio, ut dicitur in *deciſ.*
39 *110. n. 6. part. 5. recent.* Et quamvis motus proprius relevet impetrantem ab onere juſtificandi gratiam, quæ ſolum innititur voluntati, & verbo Papæ, Achil. *deciſ. 10. de probat.* Put. *d. 10. lib. 3.* Cardin. Seraph. *diſp. 1404. num. 10. & in recent. d. 853. num. 3. & d. 645. num. 2. par. 1.* tamen non impedit, quin ex adverſo poſſit dari de defectu intentionis Papæ, eoque probato motus proprius non operatur. Bald. in *l. Imperialis, §. Si miles, Cod. De nupt.* Bellam. *diſp. 302.* Caſſador. *d. 4. verſ. Non tamen, de prob.* cum aliis relatis in prælleg. *d. 110. num. 3. par. 5. recent.* Adverte tamen quia requiritur oris apertio, quando in conceſſione eſt ſublata facultas contrarium dicendi, vel opponendi, & interpretandi. Caputaquen. *d. 34. num. 4. par. 3.* Put. *deciſ. 32. num. 5. lib. 1. & d. 577. in fin. lib. 3.* Seraph. *dec. 311 & 724. n. 1.* Rota. *d. 157. n. 14. par. 6. recent.*

40 Modo pro abſolutione hujus primæ regulæ duo ſuperſunt inveſtiganda. Primum eſt, An ſubreptio in dubio præſumatur doloſa ad effectum, ut probans ſubreptionem relevetur ab onere probandi dolum. Secundum qualiter dolus probetur.

41 Circa primum diſtinguendum eſt inter reſcripta ad lites, & litteras gratioſas: quum in reſcriptis ad lites ſubreptio in dubio non præſumitur doloſa, & qui fraudem, vel dolum allegat, probare debet, *l. Quoties, §. Qui dolo, ff. De prob.* nam quilibet præſumitur bonus donec probetur malus, *c. Fuit. inſr. de Servitio. c. Dudum, de præſump. l. Meritò, ff. Pro ſocio*, & hic firmant Gloſſ. *in ver. Pravi modo*, & Gloſſ. *ſeq.* Innoc. *in princ. in ver. Facta fuerit, verſ. Et debet probare dolum, qui allegat.* Abb. Antiq. *num. 3. in eadem verſ.* Hoſt. *num. 7.* Joannes Andr. *num. 21.* Bald. *num. 14.* & alii communiter. Caputaquen. *d. 220. num.*
42 *1. & 2. par. 3.* Et pro hac opinione eſt textus optimus in *c. Accedens, infr. de crimine falſi*, quem ſic ſummat Abbas Antiq. propter litteras de ſimplici juſtitia nemo præſumitur committere crimen falſi; & ibi Gloſſ. 1 & Innoc. *in princ.* & Hoſt. *num. 4.* inde ſumunt argumentum, quod ſi quis ſuggeſſit falſum in litteris de ſimplici juſtitia, non præſumitur doloſè feciſſe. Ratio eſt, quia de facili poſſunt obtineri, ut ibi dicitur nec
43 in re modica præſumitur quis dolum commiſiſſe, *l. Si vivum, §. 1. & l. ſeq. ff. De dolo*, eſt tamen unus caſus, in quo in reſcriptis ad lites præ-
44 ſumitur dolus, videlicet quando ſunt magnæ conjecturæ doli, ut ſi eſt falſitas in narratione facti proprii, non antiqui, neque intricati, vel ſi ſunt litteræ magni ponderis. Et idem de ſimilibus conjecturis, ut hic pulchrè per Abbatem, *num. 7. verſ. Sed tu concludè.* & Felin. *num. 5. verſ. Eſt etiam unus caſus.*

45 In litteris autem gratioſis ſtat regula in oppoſitum, quia expreſſio falſi, & taciturnitas veri ſem-

ſemper præſumitur cum dolo, ſecundum Innoc. in d. c. *Accedentes, in princ. de crimine falſi*: & quamvis loquatur ſi gratia ſit magna: tamen in gratioſis in dubio dolum præſumi ſentit ſimpliciter idem Innoc. in c. *Dilectus, il. 1, num. 2. ſupra eodem* Caſſador. *d. 10. num. 3. de præben.* Monedan. *deciſione* [illegible], *de reſcript.* Seraphin. *d. 29. num. 4.* Rota *d. 153. num. 5. p. 4. recent.* & ſequitur Felinus, *hic num. 5. verſ. Et quod ingratioſis*, qui tamen ſubdit hanc præſumptionem non eſſe juris, & de jure; & ideò poſſe probari ſubreptionem dolo caruiſſe. Sed Hoſt. in d. c. *Accedens num. 3. verſ. Si verò*, dicit in litteris gratioſis eſſe attendendam qualitatem gratiæ, & perſonæ impetrantis, & ſecundum hoc contra ipſum præſumendum eſſe plus, vel minùs. & cum
46 Hoſt. concordant ibi Jo. Andr. & quod in gratia modica dolus non præſumatur tenet Bellam. *hic num. 22.*

Ruſus attendendum an impetrans ſuggeſſerit falſum in facto proprio, quia in litteris gratiæ præſumendum eſt contra ipſum, ut patet in *l. quæquis, C. De reſcindend. vendit.* & notat Gloſſ.
47 *1. in d. c. Accedens*, ibi, ſed pone quod falſum affirmet circa rem propriam, cujus notitiam habuit, præſumitur contra ipſum, quia non præſumitur quis ignorare factum propriæ rei & cum Gloſſ. concordant ibi Hoſt. *num. 4. verſ. Sed quid ſi circa factum proprium*, Butr. *num. 7. verſ. Sed pone*, dicit Gloſſ. Mohed. *deciſ. 8. de reſcript.* Accorambon. *d. 17. lib. 1.* Seraph. *d. 561. num. 2.* Rota *d. 295. num. 13. p. 6. rec.*

48 Sunt tamen duo caſus in quibus ſubreptio in beneficialibus non præſumitur doloſa, ſecundum Felin. *hic num. 5. verſ. Sunt tamen.* Primus eſt quando falſitas non eſt talis, quæ veriſimiliter debeat inducere Papam ad gratiam faciliùs concedendam, ſed eſt ſuperflua, quia tunc in dubio non præſumitur doloſa, cùm dolus ſit quædam machinatio exquiſita. *l. 1. ff. De dolo*, quæ in ſuperfluis, & inutilibus non eſt veriſimilis. Bellam. *d. 4* quæ incipit *Falſa expreſſio non doloſa.*

49 2. Caſus eſt quando falſitas eſt circa illud, quod ſi eſſet verum, potius debuiſſet Principem retrahere à conceſſione, puta dixit ſacriſtiam eſſe dignitatem, cum non eſſet; nam ſi eſſet dignitas, Princeps difficiliùs conceſſiſſet, & ſi non eſſet faciliùs conceſſiſſet; talis ergo falſitas non præſumitur doloſa. Rota in *Antiquior. d. 19. in fin. de Præben.* Bellam. *d. 171.* incipien. *Falſa expreſſio litis pendentia.*

50 Circa 2. id eſt qualiter dolus, ſeu fraus, vel malitia probetur generaliter dicendum eſt probari ex perſpicuis indiciis, ut eſt tex. in *l. Dolum, C. De dolo*, puta ex qualitate perſonæ, & ex forma reſcripti, ut dicit gloſſ. *hic in ver. Nullatenus, verſ. Sed qualiter probetur malitia*, ſpecialiter autem, ut verbis utar Hoſtienſis, *hic num 8.* Probabitur hæc fraus eo ipſo, quod impetrans probatur ſciens. *l. Verius, ff. De probat.* & *l. Non omnes, § à Barbaris, ff. De re militari*, & *l. Dolum, C. De dolo.* Ergo probata ſcientia, fraus probata intelligitur, niſi in communi forma impetretur, ut *c.*
51 *Accedens* [illegible] *de crimine falſi*: ita Hoſt. qui tamen ſtatim declarat dictum ſuum procedere in homine curioſo, & diligenti: ſecus verò ſi ſit ſimplex homo, quia tali ſubveniendum eſt, licet probetur ſcientia. *c. 3. de conſecrat. diſtinctione* [illegible] *c. Cum univerſorum infra de rerum permut.* neque enim obeſt quod per ſimplicitatem commiſſum eſt, ut *l. 1. §. ult. ff. De ventre inſpic.* Item imperitiæ parcitur *l. Cum de indebito. §. 1. ff. De probat.* & *l. 1. §. ult. ff. ult. ff. De edendo*, cum *concord. de quibus per eum numero 5.* Sed tandem hanc diſtinctionem non admittit niſi per aliquas conjecturas relevetur, quod committitur arbitrio judicis ne viam aperiamus, &c. Arg. *c. Nonnulli, infra eod.* &c. *c. Vniet infra* ut beneficia eccleſiaſtica, quibus verbis intendit Hoſt. ut probata ſcientia, cenſeatur probata malitia, & ſi impetrans ſit homo ſimplex, niſi per aliquas conjecturas arbitrio boni judicis relevetur, & cum ipſo concordant Joan. Andr. *num. 21.* & alii ſupra citat. num. 14.

52 2. Regula: expreſſio falſitatis, vel taciturnitatis veritatis ex ſimplicitate, vel ignorantia proveniens, ſi non ſit cauſa conceſſionis, eo quod expreſſa veritate, vel tacita falſitate, Princeps nihilominus litteras conceſſiſſet reſcriptum non vitiat. Habetur hæc reg. ex verbis textus ibi: Si talis expreſſa ſit falſitas, vel veritas occultata, quæ quamvis fuiſſet tacita, vel expreſſa, Nos nihilominus literas dediſſemus, &c. Et eam ponit Innoc. *num. 3. verſ. 2. reg.* Hoſt. *num. 10.* Joan. Andr. *num. 25.* Bellam. *num. 13 verſ. aut tacita veritate.* Butr. *num. 3. verſ. 3. reg. & num. 4.* Cardin. *num. 13. in 3. & 4. reg.* Anchar. *num. 4.* Imol. *nu. 4. verſ. Nota quod ibi*; Bellam. *d. 4. & 115.* Caſſador. *d. 12. num. 15. de præben.*

53 Amplia primò hanc 2. reg. ut locum habeat etiamſi impetrans tacuerit ea, quæ de proceſſu ſunt neceſſariò exprimenda, quia valent litteræ etiamſi tale quid ſit omiſſum, quo expreſſo Princeps nihilominus litteras conceſſiſſet, ut determinat. Innoc. *hic. num. 1. in ver. In communi forma*, arg. *c. Oblatæ infra de appellat.* licet alii contra.

54 Amplia ſecundò etiam in beneficialibus, ut eſt textus in c. *Dudum, verſ. Conſiderantes, de præb. lib. 6.* qui in materia beneficiali expreſſè vult ut taciturnitas alicujus qualitatis, qua expreſſa nihilominus Princeps litteras conceſſiſſet, non vitiet eas. Ad idem textus in *c. Si pro Clericis pauperibus, eodem tit. & lib.* ubi taciturnitas defectus ſacrorum Ordinum non vitiat litteras, ex quo impetrans intra tempora à jure ſtatuta poteſt promoveri ad Ordines, quos requirit beneficium. Et per hæc jura tradit Felinus *hic num. 2.* Bellam. *d. deciſ. 4.* Caſſador. *d. 22. num. 15. de præben.* Cæſar de Graſſ. *d. 8. num. 2. eodem titulo*, Rota *d. 439. numero 6 p. 4. & d. 24. num. 4. verſ.*
55 *Sane hac ratio, p. 5. & d. 140. num. 7. & d. 222 nu. 23. p. 7. recent.* Hinc fit, ut ſi taceatur beneficium ab alio injuſtè poſſideri, vel per ſimoniam, non vitientur litteræ, ut notant Innoc. & Hoſt. in
56 *c. Ex litteris, de tranſact.* & qui narravit beneficiũ cum cura, vel reſidentia, obtinebit beneficium ſimplex, & reſidentiam non requirens, quia multò potius Papa hoc conceſſiſſet. Rota *deciſ. 73. Papa ſupplicat. alias 502. de reſcript. in Antiquis*, & Felinus *hic num 2. verſ. Et ad idem Rota*, Verum
57 tamen gloſſ. in *c. Si motu proprio, in verſ. Taceat, de præben. lib. 6.* tenet hic *29. c. in 2. reg.* non habere locum in beneficialibus, quia non ſufficit, ut Papa veriſimiliter voluerit providere, ſed requiritur proviſio, & facta in uno caſu, nõ porrigitur ad alium, *cap. Suſceptum, infra eodem lib. 6* & opinionem gloſſ. dicit videri veriorem Dec. *hic num. 18. verſ. Sed hæc verior videtur.* De qua pleniùs diſſerit Bero. *num. 49. verſ. contrarium*, & *num. 51. verſ. ſecunda ratio* [illegible]. Sed non videtur recedendum à 1. opinione, quam paſſim ſervat Rot. ut in præcitatis deciſionibus.

Motivum autem gloſſæ poſſet procedere ſi ſubreptio caderet circa id ad quod verba literarum non adaptantur. Unde ſi quis exprimat dignitatem cum ſit beneficium ſimplex, nõ valent litteræ licet Papa ſimplex beneficium faciliùs contuliſſet, quia dignitatis appellatione non veniunt beneficia ſimplicia, *c. Si forte*, juncta gloſſ. *in ver. Dignitatem, de elect. lib. 6.* & ſimili modo impetrans præbendã integram, non poterit obtinere dimidiã, licet dimidiam faciliùs impetraſſet, quia appellatione integræ præbendæ non venit dimidia, tex. eſt in *c. Cùm, de non ſacerdotali: de præb. eod. lib.* & in litteris ad beneficia tanquã ambitioſis non fit extenſio de caſu ad caſum, etiam ex majoritate rationis, nec valet arg. de majori ad minus etiam affirmativè, ut in *d. c. Cùm de non ſacerdotali*; & in *c. Quamvis de præben. lib. 6.* & in *c. Suſceptum de reſcriptis, eodem lib.* & notat Bero *hic numero 44. poſt princ. verſ. Hæc ratio non placet, in prima lectura*, & in *2. numero 53.* & in hoc caſu intrat ratio gloſſæ quod non ſufficiat, ut Papa voluerit providere, ſed neceſſaria ſit proviſio. At ſecus eſt ſi ſubreptio ſit circa qualitatem beneficii, quam ſi Papa ſciviſſet, eodem modo, vel faciliùs conceſſiſſet, tunc enim nõ applicatur motivum gloſſæ quod non ſufficiat ut Papa voluerit providere, ſed requiratur proviſio; quoniam Papa tunc verè providit de beneficio, licèt ejus qualitatem ignoraverit, quam tamen ſi ſciviſſet, eadem vel majori facilitate providiſſet, & ideò ſubreptio non vitiat, ut d. *c. Dudum*, & ibi Gloſſ. *in ver. De ipſa*, & in *c. Si pro Clericis, de præben. lib. 6.* & tenet Rota *deciſ. 11. num. 10. p. 6. rec.* Capurat. *dec. 100 numero 2. p. 1.* ubi allegat Romanum *conſ. 174. in 2. dubio*, & Cravet. *conſ. 4. num. 17. & 19.* Quo fit ut ſi quis impetraverit Theſaurariam in certa Eccleſia ſub nomine dignitatis, cum eſſet Officium, talis ſubreptio non vitiet litteras, ut pro majori parte tenuerunt Domini de Rota *dec. 582. alias 4. Quidam obtinuit, de reſcr. in Antiquis*; quia ſi fuiſſet narratum illud eſſe officium, Papa eodem modo, imò faciliùs dediſſet, cùm faciliùs conſueverit conferre beneficia minora, quæ ſonant in Officium, quàm Dignitates, & faciliùs beneficia ſimplicia, quàm Curata, ut in *c. Ad aures. ſupra eodem* & in *c. Gratia eod. titulo lib. 6.* Et illam deciſionem ſequuntur hic, & pluribus confirmant Abb. *numero 6. verſ. Et ad 3 addita.* Dec. & Bero *in 1. lect. numero 44. & in 2. n. 54. & ſeqq.* Ad cognoſcendum autem quæ ſint illa, quibus expreſſis Papa veriſimiliter gratiam conceſſiſſet, vel non conceſſiſſet, attenditur communis ſtylus Principis, vel ſtylus Cancellariæ; item probabilis conjectura, vel communis uſus aliarum litterarum, quas Principes conceſſerũt, vel conſueverunt concedere, aliàs nunquam deprehendi poſſet, num Princeps feciſſet gratiã, ſi fuiſſet expreſſum, nec ne: fortè enim feciſſet, & fortè non, ut benè per Lapum *allegat. 69 Duo Prælati* Quod latiùs proſequitur Felin. *hic numero 8. verſ. In 1. reg.* & cenſuit Rota apud Caſſad. *d. 12*

numero 14. de præben. & in rec. d. 105. numero 1. & 3. & d. 729. numero 14. part. 2. Potiſſimum verò attenditur, an gratia præjudicium inferat, quia tunc præſumptio eſt Papam vel non conceſſurũ, vel difficiliùs, ut dicitur in præallegata *d. 105. numero 3.* Et tenet Cardin. *conſ. 96. 1 videtur mihi numero 2.*

58 Limita 1. hanc 2. reg. ut locum habeat dummodo qualitates non expreſſæ ſint tales, ad quarum expreſſionem non tenetur impetrans de jure communi: ſecus ſi ſint tales, de quibus impetrans debuit de jure mentionẽ facere, quia tunc taciturnitas earum vitiat, etiamſi alias Papa omninò literas conceſſiſſet, ita procedit tex. in *cap. Si motu proprio, de præben. lib. 6.* ubi taciturnitas beneficii prius obtenti, quantumvis modici vitiat litteras impetrationis. Hoc enim procedit quia de obtento etiam modico de jure eſt facienda mentio, ut ibi in Gloſſa penult. & poſt Dominicum declarat Felinus *hic numero 8. verſ. Limita*
59 *1.* Dec. *numero 18.* & regula eſt quod non tenetur impetrans facere mentionem in litteris beneficialibus, niſi de qualitatibus in jure expreſſis, Felin. ubi ſupra qui allegat Calder. *conſ. 8. de præben.* & Domin. in *c. Poſtulaſti, infra eodem.*

60 Limita 2. ut non procedat ubi eſt diverſitas perſonarum, vel cauſarum actoris vel rei, quia tunc etiamſi ſuper tacito fuiſſent datæ literæ, nihilominus reſcriptum obreptitium vitiatur. Ita Calder. *conſ. 11. Epiſcopus Delegatus, de ſententia excom.* allegat. *cap. Significante, infra eodem* & ſequitur Felinus *hic numero 1. circa finem, verſ. Et dicit quod regula.*

61 Limita 3. dummodo ea, quæ ſunt expreſſa circa qualitates beneficii, expreſſa ſint cauſa demonſtrationis, ſubreptio non doloſa non obeſt, ſi Princeps nihilominus conceſſiſſet; ſecus verò ſi expreſſa eſſent cauſa taxationis, quia tunc reſcriptum beneficiale non poteſt reducii ad ea, quæ ſi fuiſſent benè expreſſa, non retraxiſſent Principem à conceſſione literarum. Rota *d. dec. 4. numero 3. verſ. Aliter tamen, de reſcript. in Antiquis*, Domin. *in cap. Poſtulaſti, infra eodem*: & hic notant Felin. *num. 5. verſ. Limita 4.* Dec. *numero 11. verſ. 2.* & Bero. *in 1. lectura num. 44. & in 2. n. 10.* Quando autem aliquid dicatur expreſſum cauſa demonſtrationis, vel taxationis vide per eundẽ Bero. *numero 45. in prima Lectura, & in ſecunda num. 57.*

62 Tertia regula; Expreſſio falſitatis, vel ſuppreſſio veritatis per ſimplicitatem, vel ignorantiam vitiat reſcriptum in totum, ſi ſit ſubſtantiæ reſcripti inductiva, ſeu fundamentum, vel cauſa totius conceſſionis, id eſt ſi Princeps tacita falſitate, vel expreſſa veritate, nullo modo dediſſet litteras. Deſumitur hæc tertia regula ex litera hujus textus, ibi: *Si verò per hujuſmodi falſitatis expreſſionem, vel ſuppreſſionem etiam veritatis litteræ fuerint impetratæ, quâ tacitâ, vel expreſſâ nos nullas prorſus litteras dediſſemus*: & eam ponunt *hic* Innoc. *numero 4. in verſ. Si verò tertia regula*; Hoſtienſ. *numero 10. verſ. Vel per ſimplicitatem.* Joannes Andr. *numero 11.* & notant Abb. *numero 4. & 6.* Felinus *numero 8. verſ. Limita 3.* & Dec. *num. 8. in 2. notab.* & idem Abbas in *c. Conſtitutus in 2. notab.* & in *c. Sedes, numero 4. ſupra eodem*: & in *c. Ad audientiam, numero 14.* & ibi Felin. *num. 21. in 3. ampliat. infra eodem* Franc. in *c. Si tempus*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

pore, *num.* 4. *de reſcripto*, *lib.* 6. Bellam. *deſ.* 4. *num.* 1. & probatur ratione evidenti, quia deeſt voluntas concedentis, à qua dependet ſubſtantia reſcripti: nam, ut ait gloſſa hic in *ver.* *Litteras dediſſemus*, ſimplicitas, & ignorantia non prodeſt circa hujuſmodi literas impetrandas, imò ad hoc ut reſcriptum teneat, nihil debet ſupprimi ex iis, quæ movere poſſunt animum Principis ad dandum reſcriptum, vel denegandum. Et in-
63 fra immediatè ponit quamplurima exempla, & in fine dat generalem theoricam his verbis: (& generaliter ubicumque talem veritatem tacuit, vel talem falſitatem expreſſit, qua tacita, vel expreſſa, Papa literas non dediſſet, reſcriptum inutile ſit;) ac cum gloſſa concordant Hoſtien. *numero* 10. Joan. Andr. *num.* 25 *verſ.* *Aut id falſum*, Bellam. *num.* 17. *poſt med.* *verſ.* *Aut non habuiſſet*. Butr. *numero* 3. *verſ.* *Tertia regula*, *num.* 5. Card. *numero* 13. *verſ.* *Quinta regula*, Anchar. *numero* 4. *verſ.* *Et tunc aut ex falſitate*, Imol. *numero* 6. *verſ.* *Secus ſi Delegatus*. Abbas in 2 *notab.*

64 Exempla hujus 4. regulæ, ſecundum Innocentium *hic numero* 4. *verſ.* *Nos nullus*, habentur in *cap.* *Ad aures*, *de cohabitat. cleric. & mulierum* in *c.* *Super eo*, & in *c.* *Cum olim*, *de re iudicat.* in *c.* *Inter dilectos*, *de fide inſtrum.* in *c.* *Cum adeo*, & in *c.* *Conſtitutus*, *ſupra eodem*: in *c.* *Ex litteris*, *de tranſactione* & in *l.* *final.* *Cod.* *Sent.* *reſcindi non poſſe.*

65 Aliud exemplum quando in totum vitietur reſcriptum propter ſubreptionem, vel obreptionem ex ignorantia, vel ſimplicitate poni poteſt, ſi impetretur reſcriptum commiſſionis cauſæ ab ipſo Papa ſuper re feudali non facta mentione, quod feudalis ſit; quia tunc Papa veriſimiliter ſe non intromiſiſſet ſuper re feudali, niſi fortè in defectum non adminiſtratæ juſtitiæ, ex quo ad dominum feudi talis cognitio ſpectabat, ut in conſtitutione Federici *Hac edictali*, §. *Præterea*, *cap.* *Cæterum*, & *c.* *Novit de iudiciis*, *cap.* *Ex tranſmiſſa*, & *c.* *ſeq.* *de for. compet.* Unde quia hæc ſubreptio, & taciturnitas fuit cauſa totius conceſſionis, reſcriptum corruit in totum, licet ignorantia, vel ſimplicitas, non autem dolus intervenerit, utroque enim caſu litteræ pariter vitiantur: nam etſi dolus præponderet ſimplicitati, & ignorantiæ, tamen idem erit effectus, quando ſubreptio fuit cauſa totius conceſſionis, ut bene per Quintil. Mandoſ. *in repet.* *huius cap.* *numero* 67. *in fin.* *verſ.* *Exemplum*, *tom.* 6. *Repeten.* *in Append.* *fol.* 31.

66 Ampliatur primò hæc tertia regula, ut à fortiori locum habeat in literis beneficialibus, & gratioſis, ut concludit Abbas *hic in* 2. *not.* Felin. *numero* 6. *verſ.* *Limita quintò*, & Dec. *num.* 17. Seraph *d.* 734. *num.* 7. Rota *d.* 94. *num.* 60. & 61. *par.* 7. *recent.* & conferunt quæ dixi ſupra n. 21.

67 Ampliatur ſecundò, ut locum habeat non ſolum quando ſubreptio fuit cauſa inductiva, & finalis ipſius conceſſionis, ſed etiam quando fuit cauſa impulſiva, ut quia Princeps etiam ceſſante ſubreptione fuiſſet quidem conceſſurus, ſed non ita de facili, ſeu de levi, & ſic ſubreptio fuit cauſa impellens; nam nihilominus ſaltem in gratioſis ſubreptio vitiat, ut eſt textus in *cap.* *Poſtulaſti*, in illis verbis, *de levi non ſcribimus*: & ibi ponderant Doctores, *infr.* *eodem* & tenet Gloſſa *in c. fin.* *in figuratione caſus*, *de filiis Presbyter.* *lib.* 6. & ibi Prob. *in Addit.* *ad Monach.* *numero* 3. *verſ.* *Ipſo iure*, Abb. *hic numero ſeptimo*, & in *c.* *Ad aures*, *numero* 4. *ſupra eodem*. Gemin. in *cap.* *Dudum*, *numero* 13. *de præben.* *lib.* 6. & ibi Anchar. *numero* 7. & Franc. *ad fin.* Imol. *in d.* *cap.* *Poſtulaſti*, *num.* 4. & ibi etiam Felin. *num.* 1. Calder. *conſ.* 13. *An poſſidens*, *in tit.* *De reſcriptione*, Alexand. *conſ.* 43. *Requiſitus*, *numero* 8. *verſ.* *Non obſtant ſupra allegata*, *lib.* 7. & *conſ.* 161. *Viſis notatis*, *numero* 5. *verſ.* *Quia littera gratioſa*, *eodem lib.* & millies reſolvit Rota, ut apud Caſſad. *d.* 12. *numero* 14. *de præben.* Put. *d.* 252. *numero* 2. *lib.* 1. Seraph. *d.* 30. *numero* 2 ubi decidit reſignationem eſſe ſubreptitiam ſi quis in interpretatione beneficii dicat ſe eſſe Romanum, & poſtea in reſignatione dicat ſe eſſe forenſem, quia propter hujuſmodi narrativam Papa motus fuit ad faciliùs concedendum, quàm ſi narraſſet ſe eſſe civem Romanũ cum hoc caſu opus eſſet derogatione: & apud Burat. *deciſ.* 55. *numero* 6. & *d.* 310. *num.* 7. & in recent. *d.* 418. *numero* 11. *par.* 1. & *d.* 670. *n.* 4. *par.* 4. & *d.* 94. *numero* 60. & 61. *par.* 7. & *d.* 738. *n.* 1. *par.* 2. ubi reſolvit reſervationem penſionis non facta mentione alterius penſionis ſuper eodem beneficio reſervatæ eſſe ſubreptitiam, ac nullã; quia ſi Papa ſciviſſet dictam penſionem, vel non conceſſiſſet ſecundam, cum non ſoleant duplici onere gravari beneficia, ad notata in *c.* *Mandatũ*, *infra eodem* Caſſador *d.* 3. *penſ.* cum aliis ibi allegatis: vel ſaltem difficiliùs conceſſiſſet, quod ſufficit ad cauſandam ſubreptionem, atque inde nullitatem gratiæ Socin. Senior *conſ.* 280. *numero* 2. Corn. *conſ.* 243. *num.* 6. *vol.* 1. Cravetta *conſ.* 296. *num.* 3.

68 Sed tu adverte, quia hæc concluſio non procedit quando ſubreptio provenit ex ignorantia probabili; tunc enim taciturnitas ejus, quo expreſſo reſcriptum non ita facilè fuiſſet obtentũ, illud non vitiat, ut efficaciter probat textus in *c.* *Gratiæ*, *de reſcript.* *lib.* 6 tenendo prout communiter tenetur, quod non ponat caſum ſpecialem: nam ſi Papa ſciviſſet de alio beneficio, non ita facilè conceſſiſſet, & tamen quia illa taciturnitas erat cooperta juſtâ ignorantiâ, reſcriptum valet: & ita illum textum ad hoc ponderant Abb. *numero* 5. Felinus *numero* 6. *verſ.* *Limita ſecundò*: ex quo ſequitur magna limitatio ad regulam d. *cap.* *Poſtulaſti*, *in verſ.* *De levi*, videlicet quod tacere id, quo expreſſo Princeps non ita facilè reſcripſiſſet, vitiat reſcriptum; nam hæc regula non obtinet quando taciturnitas provenit ex juſta ignorantia, ut per Felin. *ubi ſupra.*

69 Pro concordia poteſt dici primam opinionem gloſſæ, & ſequacium procedere quando tacetur id, quod de jure erat exprimendum in literis; tunc enim taciturnitas utcumque non doloſa vitiat litteras, etiam ſi Papa eo expreſſo conceſſiſſet, quamvis non facilè, ut *cap.* *Si motu proprio*, *de præben.* *lib.* 6. & conſtat ex dictis ſupra num. 58 Secus verò ſi per ignorantiam taceatur id, de quo non eſt cautum in jure, ut debeat exprimi; quia tunc litteræ non vitiantur, licet eo expreſſo difficiliùs fuiſſent obtentæ; ita gloſſa in *Clem.* 1. *in ver.* *Vel alter*, *paulo poſt.* *princ.* *de præben.* Calder. *conſ.* 6. *ad fin.* *verſ.* *Per prædicta*, *eodem tit.* & *conſ.* 10. *de reſcriptione* & *conſ.* 1. *n.* *de filiis Presbyter.* Felinus *hic num.* 2. *verſ.* *Et regula eſt*, & in *c.* *Poſtulaſti*, *numero* 1. *verſ.* *Declara etiam*, *infr.* *eodem* Rota *d.* 32. *Extra Rotam*; *numero.* 5. *de reſcript.* *in noviſ.* ubi ait: (Non omnia tacita, quorũ expreſſio movere potuiſſet ad denegandum gratiam, vitiant; ſed ea ſolum, de quibus reperitur expreſſum, vel de quibus in jure eſt cautum, ut eis expreſſis eam gratiam nullatenus conceſſiſſet;) & ideò conceſſio facta per Papam crimino ſo valet ipſo jure, *cap.* *Inter dilectos*, *de exceſſ.* *Prælat.* *c.* *Accedens*, *de accuſat.* & notat præcitata gloſ. *in Clem.* 1. & tamen ſi fuiſſet crimen expreſſum, hoc valde potuiſſet movere ad denegandum, *c.* *Eam te*, *de ætat.* & *qualit.* cum ſimil. concordat Bellam. *d.* 697. *Concluſio extra Rotam*, *numero* 4. & 6. Caputaq. *d.* 310. *n.* 3. *par.* 1. Mohedan. *d.* 7. *de reſcript.* Rot. *d.* 105. *n.* 2. *par.* *recent.* Navar. *conſ.* 1. *quæſt.* 11. *de conſtit.* & *conſ.* 2. *numero* 5. *de reſcriptione*, & *in aliis pluribus.*

70 Verum huic concordiæ adhuc fortiter obſtat textus in d. *c.* *Gratia*, *de reſcript.* *lib.* 6. nam ibi deciditur, ut impetrans beneficium à Papa tacito alio, quod ſibi abſenti collatum fuerat ab Ordinario, poſſit utrumque retinere ſi ſint compatibilia; ſi verò incompatibilia ſint, habeat optionem retinendi quod maluerit: & redditur ratio deciſionis, quia tempore impetrationis neſciebat, & tamen fuit ignoranter tacitum beneficium, quod de jure erat exprimendum. d. *c.* *Si motu proprio*, *d.* *mod.* *lib.* 6. Ergo ſubreptio ex juſta ignorantia proveniens non vitiat litteras, etiamſi fuerit tacitum id, quod de jure erat exprimendum.

Doctores dant varias ſolutiones, ut per Joan. Andr. in d. *cap.* *Gratiam num.* 2. & hic per Butr. *num.* 21 Abb. *num.* 1. & Bero. *in prima lectura*, *num.* 41. Sed placet ſolutio ipſius Beroii, *num.* 42. videlicet quod ibi ſubreptio ex juſta ignorantia proveniens idcirco non vitiat literas ad beneficia, quia ex ignorantia tacitum fuit beneficium, in quo impetrans jus in re nõ habebat, ſed tantũ jus ad rem; nam fuerat collatum beneficium abſenti, ignoranti per Ordinarium, quo caſu abſenti non acquiritur jus in beneficio, ſaltem, in re, & irrevocabiliter, niſi per ratificationẽ, ut *cap.* *Si tibi abſenti*, *de præben.* *lib.* 6. & ideò ſubreptio proveniens ibi ex tam probabili ignorantia non vitiat litteras, quia ad hoc ut vitiet, debet taceri beneficium, in quo impetranti eſt acquiſitum jus in re quantumcumque ſit modicum: & ita procedit textus in d. *c.* *Si motu proprio*, de jure autem ad rem non eſt facienda mentio in litteris *Clem.* *Gratiæ de reſcript.* & hæc eſt ratio, cur in d. *c.* *Gratiã*, ſubreptio ex tolerabili ignorãtia proveniens non vitiat, quia fuit tacitum id, quod de jure exprimendum non erat, licet eo expreſſo Papa non ita facilè literas conceſſiſſet.

71 Limitant nonnulli hanc tertiam regulam, ut non procedat ſi alius pro abſente litteras impetravit, quia ſubreptio non nocet abſenti, & ignoranti. Rota *d.* 41. *D.* *Emanue V.* *de reſcript.* *in antiq.* quam ſequitur *hic* Felin. *num.* 7. & Bart. Socinus *conſ.* 270. *Conſiderato*, *ad fin.* ſed eam confutat Dec. *num.* 9. quia intentio reſcribentis attenditur, & non ignorantia partis licet probabilis. Addens, quod ſubreptio vitiat etiam quando alius pro eo impetravit, ut probat textus in *c.* *Si eo tempore*, *ibi*, (ſecus ſi ad petitionem illius, vel alterius pro eo oblatam,) *de præb.* *lib.* 6. ubi hoc tenent Anch. *in* 3. *not.* & Franc. *n.* 3.

72 4. *Regula.* Subreptio per ſimplicitatem vel ignorantiam, quæ non fuit cauſa totius conceſſionis, ſed partis illius dumtaxat reſcriptum non vitiat in totum, ſed eatenus tantũ, quatenus fuit cauſa conceſſionis. Colligitur hæc 4. reg. quæ in ordine literæ eſt 2. ex illis verbis (Nota ſi talis expreſſa ſit falſitas, vel veritas occulta, quæ quamvis fuiſſet tacita, vel expreſſa, nos nihilominus, ſaltem in forma communi litteras dediſſemus, Delegatus non ſequens formam in litteris ipſis appoſitam ſecundum ordinem juris in cauſa procedat.) Et ſic reſcriptum non viciatur quoad ſubſtantiam, quia ſubreptio non fuit ſubſtantiæ reſcripti inductiva, ex quo Papa in forma communi litteras conceſſiſſet, ſed vitiatur quoad formam, ſeu modum procedendi, quia ſubreptio fuit ipſius formæ inductiva; & ideò delegatus non procedit ſecundum formam reſcripti, ſed ſecundum juris ordinem; & ita hanc regulam ponunt hic Abb. Antiq. *n.* 3. *verſ.* *Quæ per ſimplicitatem* Joan. Andr. *num.* 1. Butr. *n.* *verſ.* *Tertia regula* Cardin. *numero* 15 *in* 3. & 4. *reg.* Imol. *in princ.* Abb. Siculus in 2. *not.* & *n.* 4. *verſ.* Secunda regula Felin. *num.* 7. Dec. *num.* 2. *in* 3. *not.* & Quint. Mandoſ. *num.* 7 Jo. Andr. Paid Bellam.
73 & omnes in ſum. tex. *Et ſimplicitati proprie ſcripſit in, ignorantia vero reſpicit factum*, ſecundum Abb.
74 Antiq. *num* 2. & Jo. Andr. *num.* 11. & ratio hujus reg. eſt ſecundum Anton de Butr. *num.* 3 *verſ.* *Ratio ſecunda* 5 & Jo. de Imol. *col.* 4. *poſt medium*, *verſ.* *Et illam opinionem*; quia vitium eatenus actum viciare debet, quatenus ingreditur actus ſubſtantiam, ut ſic quantitas infirmitatis actus menſuretur quantitati vitii; & hoc rationabile. Si ergo ſubreptio cauſat formam ſolam, illam tantum vitiat relicta ſubſtantia, & ſequitur Rota *d.* 160. *num.* 1. *verſ.* *Et bene applicatur elegans doctrina Butrii n.* 7. *recent.*

75 Exemplum in creditore, qui impetravit reſcriptum contra debitorem, narrando per ignorantiam, vel ſimplicitatem ex ſtatuto, vel conſuetudine cauſas in 1. inſtantia cognoſci ſimpliciter, & de plano; quod falſum erat, cum verè in illa patria procederetur in cauſis via ordinaria, non autem ſummaria, ac privilegiativa, & quæ tollat plura ſubſtantialia judicii, juxta textum in *Clem.* *Sæpe de ver.* *ſignif.* & in *Clem.* *Diſpendioſam*, *de iudiciis*: & ſic ignorantia, vel ſimplicitas impetrantis narrando hujuſmodi conſuetudinem, vel ſtatutũ, fuit cauſa inductiva formæ reſcripti, ideſt procedendi ſummariè & de plano; & ideo hæc forma vitiatur, quia ſi Papæ non fuiſſet narratum de hujuſmodi conſuetudine vel ſtatuto, ſub tali forma literas non conceſſiſſet; ſed non fuit inductiva ſubſtantiæ reſcripti, quia etiam ceſſante ſtatuto, vel conſuetudine Papa in communi forma conceſſiſſet literas, & ideò non vitiatur reſcriptum quoad ſubſtantiam ſed perinde eſt ac ſi cauſa ſimpliciter commiſſa fuiſſet abſque illis clauſulis inſolitis. Judex igitur delegatus vigore hujus reſcripti non procedet ſummariè ſecundũ formam reſcripti ſed via ordinaria, & juris ordine ſervato, juxta textum in *l.* 1. & in *Auth.* *Offeratur*, *C.* *De lit.* *conteſt.* & in *l.* *Prolatam*. *C.* *De ſenten.* & in *c.* *Quoniam contra*, *infra de probat.*

bat. Et hoc exemplum poſuit hic Hoſtienſ. *num.* *10.* & poſt eum Jo. Andr. *num. 5. verſ. Item in utroque*, Mandoſ. *num. 7.* & alia plura exempla recenſet Jo. Andr. *eodem numero 5.* & Baldus in *l. Præſcriptione, numero 10. & ſeqq. Cod. Si contra jus, vel utilit. publicam*, quæ hic non tranſcribo, ſed per te videas.

67 Ampliatur hæc 4. reg. ut procedat etiam in literis ad beneficia, in quibus pariter ſubreptio nō doloſa, quæ fuit cauſa unius rei illam ſolam vitiat, & non aliam, cujus non fuit cauſa. Ita firmant hic Butr. Imol. Domin. & Abb. relatā Felin. *numero 2.* & idem Dominicus latè *in repetitione, cap. Poſtulaſti, infra eodem* Rota *dec. 4. Quidam obtinuit de reſcriptis in antiquis*, & Calder.
77 *conſ. 2. eodem titulo* & probatur ſecundum Abbatem & Felin. in *c. Si eo tempore, de reſcript. lib. 6*, ubi ſubreptio circa ætatem impetrantis beneficium Curatum vitiat literas quoad ipſum beneficium, non autem quoad beneficium ſimplex, in quo nulla fuit ſubreptio.

78 Limitatur primò hæc quarta regula niſi, obtentum per ſubreptionem habeat connexitatem cum reliquis, quia tunc ratione cōnexitatis ſubreptio vitiat omnia, textus eſt in *cap. Conſtitutus, ſupra eodem* qui loquitur in literis ad beneficia, & notat Abbas *hi. numero 5. verſ. Hoc verum*, & poſt eum Felinus, *num. 2. verſ. Limita 2.* qui idem putant in literis juſtitiæ, arg. *c. Si ſuper, de Offic. Delegat. lib. 6.* & ſic intendunt, ut etiam ſi illa connexa fuit talia, quibus expreſſis omninò literas conceſſiſſet, nihilominus in illis non valent literæ propter connexitatem quam habent cum partibus literarum ſubreptitiè obtentis. Quod bene nota, & idem Abb. in *c. Sedes num. 4.* ubi etiam Felin. *num. 2. ſupra eodem* Franc. *in c. Si eo tempore, num. 4. de reſcript. lib. 6.*

79 Limitatur ſecundò, ut non procedat in privilegiis, quia per ſubreptionē etiam non doloſam vitiantur indiſtinctè, ut hic firmant Butr. Imol. & Domin. relati à Filino *num. 5.* qui allegant Cynum, & Jacobum Butrigar. in *l. Præſcriptione. Cod. Si contra jus, vel utilit. public.* & Joan. Andr. in *c. Cum dilecta, infra eodem*; & rationem reddunt, quia privilegium eſt lex privata, & mens generalis, & ſpecialis concedentis in privilegio eſt præciſa, quia præciſè intendit privilegium concedere. Sed in literis contentioſis mens generalis reſcribentis eſt inquirere, ut Juſtitia miniſtretur: & ſpecialis eſt circa formam, ideoque vitium formæ non vitiat ſubſtantiam. Sed tu adverte, quia, ut dicit Imola, etiam in literis beneficialibus mens Papæ eſt præciſa, quia præciſè intendit beneficium conferre: & tamen in hujuſmodi literis ſubreptio non doloſa, quæ fuit cauſa unius rei illam ſolam vitiat, & non aliam, cujus non fuit cauſa, ut dictum eſt ſupra num. 76. ergo idem dicendum in privilegiis: in materia enim ſubreptionis privilegia, & literæ beneficiales pariſicantur, ut tenet Innoc. in *c. Cum dilecta num. 3. verſ. ſed Pontif. in alio caſu infra eodem*, & Abb. *hi. num. 5.* Unde meritò prædictam limitationem reprobat hic Felin. *num. 5.*

In gloſſa magna nota bene hanc gloſſam, quia eſt Magiſtra, & docet quæ ſint exprimenda in reſcripto, ne vitietur ſubreptio: & in materia vide decem regulas cum ampliationibus, & limitationibus, quas collegit Felin. hic *à n. 1. uſque in fin.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Nonnulli.

S V M M A R I U M.

1 *Reum coram delegato Papæ trahi non poteſt ultra duas dietas.*
2 *Epiſcopi, & Archiepiſcopi, & Legati an poſſint cauſas delegare ultra duas dietas.*
3 *Epiſcopus extra diœceſim cauſam audire, aut delegare non poteſt.*
4 *Reus in qualibet parte diœceſis citari poteſt coram delegato ab Epiſcopo, etiam ultra duas dietas. & num. 6.*
5 *Metropolitanus non poteſt cauſas audire, vel committere, niſi in diœceſi ſua, vel in diœceſi ludum à quo fuit appellatum.*
6 *Dietæ non computantur à loco ubi reus domicilium habet, ſed à finibus ſuæ diœceſis.*
7 *Si agatur actione perſonali.*
8 *Et quid ſi actione reali, aut perſonali in rem ſcripta, vel quæ datur ad certam rem.*
9 *Reus tantum gaudet beneficio ut trahi non poſſit ultra duas dietas, non autem actor.*
10 *Actor originalis ſi fiat reus in judicio reconventionis, aut appellationis, vel alias, citari poteſt etiam ultra duas dietas à finibus ſuæ diœceſis.*
11 *Actor in judicio reconventionis dicitur potius citare, quàm citari.*
12 *Reus conveniri poteſt ultra duas dietas, ſi partes expreſſè conſentiant in judices remotos.*
13 *Idem ſi Papa reſcribat ex certa ſcientia.*
14 *Rei ex ſtylo ad curiam trahuntur ultra duas dietas, niſi ſint privilegiati.*
15 *Dieta hodie reſtricta ſunt ad unum tantum, ultra quam ſi fiat delegatio, non valet ſententia.*
16 *Dietarum tria ſunt genera, & de quibus dietis hæc conſtitutio intelligatur. & n. ſeqq.*
17 *Hoſtienſis ex villa Secuſia oriundus.*
18 *Verba ex communi uſu loquendi ſunt accipienda etiam contra naturam vocis.*
19 *Arbitrium judicis ſuccedit in his tantum, quæ à lege non ſunt determinata.*
20 *Abbates benedicti, an poſſint tonſuram, & minores ordines conferre ſæcularibus, in quos habent ordinariam juriſdictionem, non obſtante cap. 10. ſeſſ. 23. Concilii Tridentini. & num. ſeqq. uſque in finem.*
21 *Concilio generali debet expreſſè, & ſpecialiter derogari, nec ſufficit generalis derogatio.*
Contrarium num. 27. verſ. Nec eſt omittendum.
Declaratur. num. 21. & ſeq.
22 *Regulares poſſunt ſæcularium confeſſiones audire abſque Epiſcopi licentia quoties Epiſcopus eam exhibere recuſaverit. Contrarium. n. 43.*
23 *Privilegia in corpore Iuris clauſa non cenſentur ſublata per generalem privilegiorum derogationem.*
Contrarium. num. 38.
Declaratur. num. 41.
24 *Privilegium conferendi minores Ordines conceſſum Abbatibus in VII. Synodo generali, expenditur.*
Intellectus cap. Quoniam, 79. diſt. *ibidem & num. ſeq.*

Abba-

25 *Abbatum privilegium ordinandi ſæculares, in quos habent ordinariam juriſdictionem, an ſit inſertum in corpore iuris. & n. 27.*
26 *Abbas ſi ſit Presbyter, & benedictus, poteſt Novitiis ſui monaſterii primam clericalem conferre tonſuram, licet conſultius ſit ut abſtineat.*
28 *Conciliaria decreta non includuntur in derogationibus generalibus, ſi derogationes hujuſmodi ponantur in litteris gratiæ, & reſcriptis contrariis.*
29 *Conſtitutio poſterior tollit priorem directè contrariam etiam Conciliarem, licet de illa mentionem non faciat.*
30 *Concilia generalia habent clauſulam derogatoriam ad ſequentia reſcripta contraria, non autem ad ſequentes conſtitutiones, etiamſi ſint ſolius Papæ.*
31 *Concilii generalis poſterius decretum tollit primum contrarium, quamvis generali Concilio expreſſè non deroget, aut de illo mentionem non faciat. & num. ſeqq. & num. 35. uſque ad n. 38. & n. 42. uſque ad n. 49.*
32 *Reſcriptum contra generale Concilium* [illegible] *non valeat niſi Concilio fuerit ſpecialiter derogatum, & n. ſeqq.*
33 *Lex Canonica, vel civilis habens clauſulam derogatoriam non tollitur per contrarium reſcriptum, niſi fiat mentio de illa ſpecialiter, vel per verba æquipollentia.*
34 *Litteræ Apoſtolicæ, in quibus generali Concilio derogatur, ſunt invalidæ, non ex defectu poteſtatis Papæ, qui eſt ſupra Concilium, ſed voluntatis. & n. 44.*
36 *Teſtamentum primum habens clauſulam derogatoriam, rumpitur per ſecundum, in quo ſit clauſula generalis, Non obſtantibus quibuſcumque aliis teſtamentis.*
37 *Intellectus* c. Domino ſancto 50. diſt.
Conſtitutiones Conciliares ſi inter ſe ſint contrariæ, quænam ex illis ſervari debeat. ibid.
38 *Privilegiis clauſis in corpore iuris multo magis cenſetur derogatum, quàm non inſertis.*
39 *Derogatio generalis nunquam operatur circa ignorata in facto conſiſtentia.*
40 *Privilegium inſertum in corpore iuris facit ius commune inter nominatos, & de eo iudicatur quoad effectum derogatorium, ſicut de iure.*
41 *Lex ſpecialis in materia, in qua eſt privilegium clauſum in corpore iuris, tollit illud, etiamſi de eo non faciat mentionem.*
42 *Concilium Tridentinum antiquioribus Conciliis, aut privilegiis clauſis in corpore iuris non conſuevit nominatim derogare, quod pluribus exemplis oſtenditur. & ſeq.*
44 *Concilia omnia œcumenica manant ex eodem fonte Apoſtolicæ poteſtatis, ſine qua non habent firmamentum.*
45 *Canonibus Apoſtolorum præiudicatur per poſteriores Canones.*
46 *Conciliaria decreta ita ſunt interpretanda, ut non ſint inania, & eluſoria.*
47 *Præſumptio validitatis actus dicitur aliarum præſumptionum regina.*
48 *Clauſula*, Ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis; *item clauſula*, Quorum tenores, *in generali privilegiorum derogatione annullant etiam privilegia habentia clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones.*

NONNULLI. Per literas Apoſtolicas, de hac conſtitutione mentionem non facientes, non poteſt quis trahi ultra duas dietas extra ſuā diœceſim, niſi de conſenſu partium literæ fuerint impetratæ: Hoc dicit uſque ad §. *tunc & aliis*, & dividitur in tres partes. Primò, ponit abuſum impetrantium judices remotos. Secundò providet ibi, *cum autem*. Tertiò, excipit ibi, *Niſi*.

Nota primò, per judicem delegatum à Papa quem trahi non poſſe ultra duas dietas. Hæc enim conſtitutio loquitur in delegatis Sedis Apoſtolicæ, ut probat littera ibi, *gratia Sedis apoſtolicæ abutentes*. Et infra ibi, *per litteras Apoſtolicas*.
2 Quid in delegatis ab inferioribus? Innocentius hic *num. 5.* tenet ordinarios, ſcilicet Epiſcopos, Archiepiſcopos, ac etiam Sedis Apoſtolicæ legatos bene poſſe ultra duas dietas trahere litigātes, cum id non reperiatur eis prohibitum. Sed alii contradicunt quoad delegatos à Metropolitanis, & Legatis Apoſtolicæ Sedis, quos quidem delegatos dicunt debere obſervare quod delegati Apoſtolici ſervant. arg. *c. In cauſis, de re iudic.* ut refert hic Compoſt. *num. 4. in ver. Per litteras*. Tu dic in legatis Sedis Apoſtolicæ communem opinionem eſſe contra Innocentium ut ſcilicet trahere non poſſint ultra duas dietas. Abb. Antiq. *in eod. ver. num. 5.* Hoſtienſ. *num. 13.* Jo. Andr. *num. 9.* Abb. Siculus *num. 5. in fin.* & reliqui omnes. Rationem reddit Abb. Antiq. quia cum legati nequeant contra Concilium diſpenſare, *c. Dilectus. c. Dilectis, & c. Venerabilis, de præben.* hanc regulam obſervabunt (editam ſcilicet ab Innocentio III. in generali Concilio, ut patet in ſuprascriptione) in Delegatis à Metropolitanis. Hoſtienſ. *ubi ſup. num. 13.* ſentit cum Innocen. ut ſcilicet non arctentur hac conſtitutione, eo quod ordinarii cōmuniter non habeant provincias admodum diffuſas; unde non poteſt de facili reus enormiter gravari; nec eſt conſiderandus caſus ſpecialis contrarius ſi occurrat. arg. *c. Erit autem lex. 4. diſt.* Sed Abb. Antiq. diſtinguit; nam aut Metropolitanus vult in propria perſona, vel in ſua curia examinare cauſam, & poteſt trahere litigantes etiam ultra duas dietas; quia ex tota provincia confluitur ad judicium Metropoliticum. *c. Scitote 6. q. 1.* Aut vult negotium delegare; & ſatis æquum eſt ut delegatus extra diœceſim ultra duas dietas non citet. & ſic moderabitur Archiepiſcopus ſuos delegatos ſecundum conſtitutionem Eccleſiæ Romanæ; nā ſatis indignum eſt quemquam Pontificum, vel ordinum ſequentium hanc obſervantiam refutare, quam beati Petri ſedem ſequi viderit, & docere. *c. Baſilicas, de conſecr. diſt. 1.* idem concludit
3 in Epiſcopis. Sed certè hæc conſtitutio, quæ permittit ut Delegatus citare poſſit infra duas dietas à finibus diœceſis applicari non poteſt delegato ab Epiſcopo Diœceſano; quia Epiſcopus nec infra unam dietam extra fines ſuæ diœceſis poteſt cauſas delegare. *c. Epiſcopum, cum duob. ſeqq. quæſt. 2. c. Placuit, 7. q. 1. & Clem. 1. de*
4 *foro competent.* cum multis ſimil. In Epiſcopis ergo teneas quod ſtatuitur in *c. Cum Epiſcopus, de off. Ordinar. lib. 6.* ut ſcilicet tam per ſe, quàm per alium poſſint cauſas audire, & tribunal erigere in qualibet parte ſuæ diœceſis, dummodo nō in loco exempto. Et in Metropolitanis ſerva

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

bat. Et hoc exemplum poſuit hic Hoſtienſ. *num. 12.* & poſteum Jo. Andr. *num. 5. verſ. Item in utroque*, Mandoſ. *num. 7.* & alia plura exempla recenſet Jo. Andr. *eodem numero 5.* & Baldus *in l. Præſcriptione, numero 10. & ſeqq. Cod. Si contra jus, vel utilit. publicam*, quæ hic non tranſcribo, ſed per te videas.

67 Ampliatur hæc 4. reg. ut procedat etiam in literis ad beneficia, in quibus pariter ſubreptio nō doloſa, quæ fuit cauſa unius rei illam ſolam vitiat, & non aliam, cujus non fuit cauſa. Ita firmant hic Butr. Imol. Domin. & Abb. relatiā Felin. *numero 2.* & idem Dominicus late *in cap. Poſtulaſti, infra eodem* Rota *dec. 4. Quidam obtinuit de reſcriptis in antiquis*, & Calder.

77 *conſ. 2. eodem titulo* & probatur ſecundum Abbatem & Felin. in *c. Si eo tempore, de reſcript. lib. 6.* ubi ſubreptio circa ætatem impetrantis beneficium Curatum vitiat literas quoad ipſum beneficium, non autem quoad beneficium ſimplex, in quo nulla fuit ſubreptio.

78 Limitatur primò hæc quarta regula niſi, obtentum per ſubreptionem habeat connexitatem cum reliquis, quia tunc ratione conexitatis ſubreptio vitiat omnia, textus eſt in *cap. Conſtitutus, ſupra eodem* qui loquitur in literis ad beneficia, & notat Abbas *hi. numero 5. verſ. Hoc verum*, & poſt eum Felinus, *num. 2. verſ. Limita 2.* qui idem putant in literis juſtitiæ, arg. *c. Si ſuper, de Offic. Delegat. lib. 6.* & ſic intendunt, ut etiam ſi illa connexa fuit talia, quibus expreſſis omninò literas conceſſiſſet, nihilominus in illis non valent literæ propter connexitatem quam habent cum partibus literarum ſubreptitiè obtentis. Quod bene nota, & idem Abb. in *c. Sedes num. 4.* ubi etiam Felin. *num. 2. ſupra eodem* Franc. *in c. Si eo tempore, num. 4. de reſcript. lib 6.*

79 Limitatur ſecundò, ut non procedat in privilegiis, quia per ſubreptionē etiam non doloſam vitiantur indiſtinctè, ut hic firmant Butr. Imol. & Domin. relati à Felino *num. 5.* qui allegant Cynum, & Jacobum Butrigar. in *l. Præſcriptione, Cod. Si contra jus, vel utilit. public.* & Joan. Andr. in *c. Cum dilecta, infra eodem*: & rationem reddunt, quia privilegium eſt lex privata, & mens generalis, & ſpecialis concedentis in privilegio eſt præciſa, quia præciſè intendit privilegium concedere. Sed in literis contentioſis mens generalis reſcribentis eſt inquirere, ut Juſtitia miniſtretur: & ſpecialis eſt circa formam, ideoque vitium formæ non vitiat ſubſtantiam. Sed tu adverte, quia, ut dicit Imola, etiam in literis beneficialibus mens Papæ eſt præciſa, quia præciſè intendit beneficium conferre: & tamen in hujuſmodi literis ſubreptio non doloſa, quæ fuit cauſa unius rei illam ſolam vitiat, & non aliam, cujus non fuit cauſa, ut dictum eſt ſupra num. 76. ergo idem dicendum in privilegiis: in materia enim ſubreptionis privilegia, & literæ beneficiales parificantur, ut tenet Innoc. in *c. Cum dilecta num. 3. verſ. In omnibus autem aliis caſibus infra eodem*, & Abb. *hi. num 3.* Unde meritò prædictam limitationem reprobat hic Felin. *num. 5.*

In gloſſa magna nota bene hanc gloſſam quia eſt Magiſtra, & docet quæ ſint exprimenda in reſcripto, ut vitetur ſubreptio: & in materia vide decem regulas cum ampliationibus, & limitationibus, quas collegit Felin. hic *à n. 1. uſque in fin.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Nonnulli.

S V M M A R I V M.

1 *Reum coram delegato Papæ trahi non poteſt ultra duas dietas.*
2 *Epiſcopi, & Archiepiſcopi, & Legati an poſſint cauſas delegare ultra duas dietas.*
3 *Epiſcopus extra diœceſim cauſam audire, aut delegare non poteſt.*
4 *Reus in qualibet parte diœceſis citari poteſt coram delegato ab Epiſcopo, etiam ultra duas dietas. & num. 6.*
5 *Metropolitanus non poteſt cauſas audire, vel committere, niſi in diœceſi ſua, vel in diœceſi judicum à quo fuit appellatum.*
6 *Dietæ non computantur à loco ubi reus domicilium habet, ſed à finibus ſuæ diœceſis.*
7 *Si agatur actione perſonali.*
8 *Et quid ſi actione reali, aut perſonali in rem ſcripta, vel quæ datur ad certam rem.*
9 *Reus tantum gaudet beneficio ut trahi non poſſit ultra duas dietas, non autem actor.*
10 *Actor originalis ſi fiat reus in judicio reconventionis, aut appellationis, vel alias, citari poteſt etiam ultra illas dietas à finibus ſuæ diœceſis.*
11 *Actor in judicio reconventionis dicitur potius citare, quàm citari.*
12 *Reus conveniri poteſt ultra duas dietas, ſi partes expreſſè conſentiant in judices remotos.*
13 *Idem ſi Papa reſcribat ex certa ſcientia.*
14 *Rei ex ſtylo ad curiam trahuntur ultra duas dietas, niſi ſint privilegiati.*
15 *Dictæ hodie reſtrictæ ſunt ad unam tantum, ultra quam ſi fiat delegatio, non valet ſententia.*
16 *Dietarum tria ſunt genera, & de quibus dietis hæc conſtitutio intelligatur. & n. ſeqq.*
17 *Hoſtienſis ex villa Secuſia oriundus.*
18 *Verba ex communi uſu loquendi ſunt accipienda etiam contra naturam vocis.*
19 *Arbitrium judicis ſuccedit in his tantum, quæ à lege non ſunt determinata.*
20 *Abbates benedicti an poſſint tonſuram, & minores ordines conferre ſæcularibus, in quos habent ordinariam juriſdictionem, non obſtante cap. 10. ſeſſ. 23. Concilii Tridentini. & num. ſeqq. uſque in finem.*
21 *Concilio generali debet expreſſè, & ſpecialiter derogari, nec ſufficit generalis derogatio.*
Contrarium num 27. verſ. Nec eſt omittendum.
Declaratur, num. 28. & ſeq.
22 *Regulares poſſunt ſæcularium confeſſiones audire abſque Epiſcopi licentia quoties Epiſcopus eam exhibere recuſaverit. Contrarium. n. 43.*
23 *Privilegia in corpore iuris clauſa non cenſentur ſublata per generalem privilegiorum derogationem.*
Contrarium, num. 38.
Declaratur. num. 41.
24 *Privilegium conferendi minores Ordines conceſſum Abbatibus in VII. Synodo generali, expenditur.*
Intellectus cap. Quoniam, 79. diſt. *ibidem & num. ſeq.*

25 *Abbatum privilegium ordinandi ſæculares, in quos habent ordinariam juriſdictionem, an ſit inſertum in corpore iuris. & n. 27.*
26 *Abbas ſi ſit Presbyter, & benedictus, poteſt Novitiis ſui monaſterii primam clericalem conferre tonſuram, licet conſultius ſit ut abſtineat.*
28 *Conciliaria decreta non includuntur in derogationibus generalibus, ſi derogationes hujuſmodi ponantur in litteris gratiæ, & reſcriptis contrariis.*
29 *Conſtitutio poſterior tollit priorem directè contrariam etiam Conciliarem, licet de illa mentionem non faciat.*
30 *Concilia generalia habent clauſulam derogatoriam ad ſequentia reſcripta contraria, non autem ad ſequentes conſtitutiones, etiamſi ſint ſolius Papæ.*
31 *Concilii generalis poſterius decretum tollit primum contrarium, quamvis generali Concilio expreſſè non deroget, aut de illo mentionem non faciat. & num. ſeqq. & num. 35. uſque ad n. 38. & n. 42. uſque ad n. 49.*
32 *Reſcriptum contra generale Concilium non valeat niſi Concilio fuerit ſpecialiter derogatum. & n. ſeqq.*
33 *Lex Canonica, vel civilis habens clauſulam derogatoriam non tollitur per contrarium reſcriptum, niſi fiat mentio de illa ſpecialiter, vel per verba æquipollentia.*
34 *Litteræ Apoſtolicæ, in quibus generali Concilio derogatur, ſunt invalidæ, non ex defectu poteſtatis Papæ, qui eſt ſupra Concilium, ſed voluntatis. & n. 44.*
36 *Teſtamentum primum habens clauſulam derogatoriam, rumpitur per ſecundum, in quo ſit clauſula generalis, Non obſtantibus quibuſcumque aliis teſtamentis.*
37 *Intellectus* c. Domino ſancto 50. diſt.
Conſtitutiones Conciliares ſi invicem ſint contrariæ, quænam ex illis ſervari debeat. ibid.
38 *Privilegia clauſa in corpore iuris multo magis cenſetur derogatum, quàm non inſertis.*
39 *Derogatio generalis nunquam operatur circa ignorata in facto conſiſtentia.*
40 *Privilegium inſertum in corpore iuris facit ius commune inter nominatos, & de eo iudicatur quoad effectum derogatorium, ſicut de iure.*
41 *Lex ſpecialis in materia, in qua eſt privilegium clauſum in corpore iuris, tollit illud, etiamſi de eo non faciat mentionem.*
42 *Concilium Tridentinum antiquioribus Conciliis, aut privilegiis clauſis in corpore iuris non conſuevit nominatim derogare, quod pluribus exemplis oſtenditur. & ſeq.*
44 *Concilia omnia œcumenica manant ex eodem fonte Apoſtolicæ poteſtatis, ſine qua non habent firmamentum.*
45 *Canonibus Apoſtolorum præiudicatur per poſteriores Canones.*
46 *Conciliaria decreta ita ſunt interpretanda, ut non ſint inania, & eluſoria.*
47 *Præſumptio validitatis actus dicitur aliarum præſumptionum regina.*
48 *Clauſula*, Ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis; *item clauſula*, Quorum tenores, *in generali privilegiorum derogatione annullant etiam privilegia habentia clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones.*

NONNULLI. Per literas Apoſtolicas, de hac conſtitutione mentionem non facientes, non poteſt quis trahi ultra duas dietas extra ſuā diœceſim, niſi de conſenſu partium literæ fuerint impetratæ: Hoc dicit uſque ad §. *Nos & aliis*, & dividitur in tres partes. Primò, ponit abuſum impetrantium judices remotos. Secundò providet ibi, *cum autem*. Tertiò, excipit ibi, *Niſi*.

Nota primò, per judicem delegatum à Papa quem trahi non poſſe ultra duas dietas. Hæc enim conſtitutio loquitur in delegatis Sedis Apoſtolicæ, ut probat littera ibi, *gratia Sedis Apoſtolicæ*
2 *abutentes.* Et infra ibi, *per literas Apoſtolicas.*
Quid in delegatis ab inferioribus? Innocentius hic *num. 5.* tenet ordinarios, ſcilicet Epiſcopos, Archiepiſcopos, ac etiam Sedis Apoſtolicæ legatos bene poſſe ultra duas dietas trahere litigātes, cum id non reperiatur eis prohibitum. Sed alii contradicunt quoad delegatos à Metropolitanis, & Legatis Apoſtolicæ Sedis, quos quidem delegatos dicunt debere obſervare quod delegati Apoſtolici ſervant. arg. *c. In cauſis, de re iudic.* ut refert hic Compoſt. *num. 4. in ver. Per litteras*, Tu dic in legatis Sedis Apoſtolicæ communem opinionem eſſe contra Innocentium ut ſcilicet trahere non poſſint ultra duas dietas. Abb. Antiq. *in eod. ver. num. 5.* Hoſtienſ. *num. 13.* Jo. Andr. *num. 7.* Abb. Siculus *num. 3. in fin.* & reliqui omnes. Rationem reddit Abb. Antiq. quia cum legati nequeant contra Concilium diſpenſare, *c. Dilectus. c. Dilectis, & c. Venerabilis, de præben.* hanc regulam obſervabunt (editam ſcilicet ab Innocentio III. in generali Concilio, ut patet in ſupraſcriptione) in Delegatis à Metropolitanis Hoſtienſ. *hic eod. num. 13.* ſentit cum Innocen. ut ſcilicet non arctentur hac conſtitutione, eo quod ordinarii cōmuniter non habeant provincias admodum diffuſas; unde non poteſt de facili reus enormiter gravari; nec eſt conſiderandus caſus ſpecialis contrarius ſi occurrat. arg. *c. Erit autem lex, 4. diſt.* Sed Abb. Antiq. diſtinguit; nam aut Metropolitanus vult in propria perſona, vel in ſua curia examinare cauſam, & poteſt trahere litigantes etiam ultra duas dietas; quia ex tota provincia confluitur ad judicium Metropoliticum. *c. Scitote 6. q. 3.* Aut vult negotium delegare; & ſatis æquum eſt ut delegatus extra diœceſim ultra duas dietas non citet. & ſic moderabitur Archiepiſcopus ſuos delegatos ſecundum conſtitutionem Eccleſiæ Romanæ: nā ſatis indignum eſt quemquam Pontificum, vel ordinum ſequentium hanc obſervantiam refutare, quam beati Petri ſedem ſequi viderit, & docere. *c. Baſilicas, de conſecr. diſt. 1.* idem concludit
3 in Epiſcopis. Sed certè hæc conſtitutio, quæ permittit ut Delegatus citare poſſit infra duas dietas à finibus diœceſis applicari non poteſt delegato ab Epiſcopo Diœceſano; quia Epiſcopus nec infra unam dietam extra fines ſuæ diœceſis poteſt cauſas delegare. *c. Epiſcopum, cum duob. ſeqq. quæſt. 2. c. Placuit, 7. q. 1. & Clem. 1. de*
4 *foro compet.* cum multis ſimil. In Epiſcopis ergo teneas quod ſtatuitur in *c. Cum Epiſcopus, de off. Ordinar. lib. 6.* ut ſcilicet tam per ſe, quàm per alium poſſint cauſas audire, & tribunal erigere in qualibet parte ſuæ diœceſis, dummodo nō in loco exempto. Et in Metropolitanis ſerva

quod ſtatutum eſt in c. *Vt litigantes*, *eod. tit. & lib.* ut hic per Io. Andr. *num. 6.* & Abb. *numero 4.* Quocunque enim ſubditi trahantur, dummodo non extra ſuam diœceſim, non poſſunt conqueri, nec læditur mens hujus conſtitutionis, quæ non prohibet reum citari niſi ultra duas dietas extra diœceſim, ſecundum Abb. *hic num. 2.* & mox ſubjiciam.

6 Secundò nota ibi, *extra diœceſim*; dietas non eſſe computandas à civitate, vel oppido, ubi reus domicilium habet, ſed à finibus ſuæ diœceſis, ut hic, & apertius in c. *Statutum*. §. *Cum verò verſ. Nullus*: *infra eod. lib. 6.* Rationem reddit Io. Andr. *hic num. 8.* & Abb. *num. 2.* quia nullum gravamen infertur ex impetratione judicis intra diœceſim, cum per totam diœceſim trahi poſſit
7 coram Ordinario, ut in d. c. *Cum Epiſcopus*, *de off. ordin. in 6.* Quod tamen verum eſt ſi agatur actione mere perſonali, quæ ſcilicet non eſt in rem ſcripta, nec datur ad certam rem, ut actio legis Aquiliæ, ex ſtipulatu, & conſimiles. Tunc enim computantur dietæ à finibus diœceſis ubi
8 reus habet domicilium, ut hic. Secus verò ſi agatur actione reali, aut actione perſonali in rem ſcripta, ut ſunt interdicta, quæ licet perſonalia ſint, in rem tamen ſcripta ſunt, *ut l. 1. §. penult. ff. de interdic.* & notatur in *l. 3. §. Eſt autem*, *ff. ad exhiben.* vel ſi agatur actione perſonali, quæ datur ad certam rem, ut actio depoſiti, commodati, & ſimiles: his enim caſibus computantur dietæ à loco ubi res ſita eſt, ut infra in c. *Proximè*, *ſecundum opinionem gloſſæ in d. c. Statutum* §. *Cum verò*, *in ver. Vnam dietam*, *infra eodem lib. 6.* Innoc. *hic numero 3. & 4.* & hoc propter odium trahentium ad extraordinarios judices: nam alias bene licet in reali actione reum convenire ubi habet domicilium, licet alibi res ſita ſit *l. fin. C. De præſcript. long. tempor.* vel ſecundum Compoſtell. quando agitur actione reali, aut perſonali in rem reſcripta, vel ad certam rem, fit computatio non tantum à loco, ubi res ſita eſt; ſed etiam à diœceſi, ubi reus domicilium habet. Unde ſi à fine diœceſis, in qua eſt res, eſſent ultra quam duæ dietæ uſque ad locum, ad quem citatur reus, non autem à fine diœceſis, in qua reus domicilium habet; per hujuſmodi citationem non læderetur hæc conſtitutio, *arg. infra, c. Præterea* ibi: (ex hoc videatur domicilium habere, &c.) qui textus innuit, ut ſi ibi habeant domicilium, bene poſſunt à fine illius diœceſis computari dietæ & tamen ibi actione reali; ſcilicet ſuper eccleſia actor intendebat agere; atque ita erat in poteſtate illius computare dietas, vel à loco rei ſitæ, vel à loco domicilii conventi, ſi hoc impetranti expediret, quantum ad hoc ut reus non poſſet conqueri, quod ultra duas dietas traheretur.

9 Tertiò nota ex illis verbis, *ut reus fatigatus laboribus, & expenſis liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur.* Hanc conſtitutionem fuiſſe editam in favorem rei: ſolus ergo reus prohibetur trahi extra diœceſim ultra duas dietas. Quod ſtatutum eſt in favorem ordinariæ juriſdictionis. arg. c. *Vt debitum*, *de appellat.* & in odium impetrantium, ut hic patet, ſecundum Hoſt. *num. 3.* & quia reus favorabilior eſt, quam actor, *l. Favorabiliores. ff. de reg. iur.* & quia actor ſequitur forum rei, c. *Cum ſit generale*, *infra, de foro compet.* & hoc intelligendum de reo originaliter. Actor verò originalis licet in progreſſu litis fiat reus, bene poteſt trahi ultra duas dietas à finibus diœceſis ſuæ, dummodo non trahatur ultra duas dietas à finibus diœceſis
10 rei. Unde ſi Romanus conveniat Anglicum ultra duas dietas à domicilio Romani, & poſtea Anglicus reconveniat Romanum coram eiſdem judicibus: benè citabitur Romanus ultra duas dietas à ſuo domicilio, ſed non à domicilio rei, id eſt Anglici, ut exemplificant hic Innoc. & Compoſt. *in princ.* cum quibus. Hoſt. Io. Andr. & cæteri tranſeunt. Idem dicendum ſi reus non reconveniat, ſed cum actor, qui dedit libellum, deſiſtat, reus vult ut procedatur in cauſa; quod poteſt reus. *Auth. Quod ſemel*, *C. Quomod. & quando iud.* vel cum actor litteras præſentavit, & vult ſuperſedere; reus verò vult ut procedatur per eas, cum factæ ſint communes; quod ſimiliter poteſt reus, ut notatur in c. *Ex conqueſtione*, *de reſt. ſpoliator.* In omnibus enim his caſibus, & ſimilibus bene trahi poſſet actor, qui modo eſt reus, ultra duas dietas à finibus ſuæ diœceſis, ſed non à finibus diœceſis rei, ſecundum Compoſt *num. 1. verſ. Item etſi reus.* Idemque obſervandum ſi reus fiat actor in cauſa appellationis, vel alio modo; quia non propterea trahi poterit ultra duas dietas extra ſuam diœceſim, cum reo originali hoc beneficium ſit conceſſum. Subdit ta-
11 men Innocentius, quod actor dicitur potius citare quam citari, id eſt, actor cum reconvenitur, non dicitur trahi, quia potius alium traxit; & ſic non habet locum littera ibi, *trahi poſſit* ut explicat Cardin. *n. 3. verſ. Dicit tamen Innocentius.*

12 Quartò nota in verſ. Niſi, duos caſus in quibus reus trahitur ultra duas dietas coram Delegato Apoſtolico. Primus eſt cum de partium conſenſu litteræ impetrantur, quod intellige ſi partes expreſſè conſentiant in judices remotos, ſecundum Abb. *num. 4.* idque fuerit expreſſum in Delegatione Papæ. Cardin. *conſ. 71. in princ.* Secun-
13 dus eſt, cum Papa ex certa ſcientia reſcribit contra jus: quod facere cenſetur cum de hac conſtitutione in litteris mentionem facit, ut per Butr.
14 *num. 7.* Tertium caſum addit Compoſt. videlicet cum cauſa delegatur in curia: nam de ſtylo curiæ non habet ibi locum hæc decretalis: & ſequuntur Io. Andr. Butr. Imol. & Felin. limitantes, niſi aliquis eſſet privilegiatus; non enim trahi poſſet ultra duas dietas, tamen non facta, mentione de privilegio: nam ſi de privilegio Papa notitiam habuiſſet, veriſimiliter ipſum ſervare voluiſſet, aut ſaltem difficilius reſcripſiſſet. Quæ ratio ceſſat cum dat reſcriptum in curia contra non privilegiatum; & ita refert Compoſt. ſe obtinuiſſe. Alios octo caſus, in quibus exceptio de duabus dietis locum nō habet, pro-
15 ſequitur Felin. *num. 30.* Sed extra ipſos reus trahi non poterit extra diœceſim ultra duas dietas, & hodie ultra unam, ut eſt expreſſum in c. *Statutum*, §. *Cum verò*, *de reſcr. lib. 6.* & ibi notat gloſ. in *ver. Vnam dietam*, Joan. Andr. *hic num. 7.* Butr. *num. 9.* Abb. *num. 3.* Cardin. *conſ. 71. in prin.* ubi reſpondit, ſi Delegatio Papæ ſimpliciter fiat ultra unam dietam abſque expreſſione, ſententiam non valere: *& num. 2. in 2. dubio*, dicit poſſe opponi de nullitate, etiam ſi talis ſententia fuerit confirmata.

Dietas

16 Dietas autem intellige non legales, ſecundū quod viginti milliaria computantur pro dieta, *l. Tertia ff. De verborum ſignif.* *l. Vnicus*, *ff. Si quis cautione* nec ſpeciales, ſeu ſingulares, id eſt, eorum qui utuntur diplomate felici, & de duabus dietis faciunt unam, *l. Certinum*, §. *Cum ita*, juncta gloſ. *in ver. Diplomate*, *ff. De verborum obligatione*, quales ſe dicit ſæpius expertum fuiſſe Hoſtien. *hic num. 7.* Sed intellige vulgares, id eſt
17 ſecundum conſuetudinem regionis, de quibus plura exempla ponit Hoſtien. & in ſpecie à villa Fecuſia, aliàs Secuſia, unde aſſerit ſe originē duxiſſe, uſque ad Taurinum Siquidem nomina ex communi uſu intelligenda ſunt. c. *Ex litteris 1. infra de Sponſal.* non enim ex opinionibus ſingulorum, ſed ex communi uſu nomina exaudiri debent, *l. Labeo*, *ff. De ſupellect. leg.* & lex debet patriæ convenire, cap. Erit autem lex, 4. diſtinctione cum conſuetudo ſit optima legum
18 interpres, c. *Cum dilectus*, *de conſuet.* *l. Si de interpretatione*, *ff. De legib.* unde magis ſtatur uſui, quàm ſignificationi vocis, *l. Vxori in princ. ff. De legat. 3.* de quo plenius notatur in c. *Illud*, *12. diſt.* & ita concludit hic gloſſ. in *ver. Vltra duas dietas*, Innoc. *num. 1.* Compoſt. *eod. num.* & hoc dictum ſequuntur communiter DD. ut dicit Abb. *num. 6.* Nec multum diſcrepat Hoſtien. *num. 15.* qui putat hoc eſſe arbitrarium, ita tamen, ut arbitrium reguletur ſecundū conſuetudinem regionis. Quid enim, inquit, ſi traham te per mediam leucam ultra duas dietas vulgares? Quid ſi traham te ſatis ultra leucam? & quid ſi nec vulgares appareant? puta citatur quis in montanis, quò nunquam, aut perrarò vadunt homines. Et quidem exceptio in hyeme locum habet, & in æſtate non poteſt opponi, ut ſi Martianen. civis Ebrudunum citetur. Certe quod legibus omiſſum eſt, non omittet religio judicantis, *l. Quæſitum*, *ff. De teſtib.* qui & qualitatem regionis conſiderabit, *l. Præſides*, *ff. De feriis*, & cum hac opinione Hoſtien. tranſit etiam Joan. Andr. *num. 32.* & conſentiunt Butr. *num. 20.*
19 & Abb. *num. 6.* qui tamen tenent in defectum vulgarium non eſſe locum arbitrio judicis, ſed recurrendum eſſe ad legales; quia judicis arbitrium ſuccedit in his, quæ à lege non ſunt determinata, *l. 1. ff. De iure deliber.* *cap. De cauſis*, *infra de off. Deleg.* & hoc tenet Gloſſ. *in cap. Capientes*, *in ver. Commode*, *de elect. lib. 6.* & Arcid. in d. c. *Statutum*, *de reſcr. in 6.* An autem potius attendi debeat via terreſtris, quàm maritima ſi dietæ ſint diverſæ per terram, & aquam, vide Archid. in d. *Statutum*. §. *Cum autem*, & Butr. *eod. n. 20.*

Ultimò nota ex hoc textu juncta ſupraſcriptione, litteras Apoſtolicas impetratas contra conſtitutionem in generali Concilio editam, vel habentem clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones non valere, niſi de conſtitutione ipſa faciant mentionem Butr. *hic nu. 7.* & Felin. *num. 2.* de quo latius dicam infra *nu. 21.* Hinc inferunt aliqui moderni ut decretum Concilii Tridentini in c. *10. ſeſſ. 23.* adimens Abbatibus facultatem conferendi ſæcularibus tonſurā, & minores Ordines, non valeat, cum non faciat mentionem conſtitutionis ſeptimæ Synodi, de qua in c. *Quoniam*, *69. diſt.* Hinc articulum plenè examino in quæſtione ſequenti, ubi explico materiam derogationis ad contrarias conſtitutiones vel privilegia.

20 Revoco igitur in dubium an facultas quam habent Abbates, Presbyteri & benedicti conferendi primam tonſuram, & minores Ordines ſæcularibus in quos habent Eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, fuerit ſublata decreto Concilii Tridentini in c. *10. ſeſſ. 23.*

Præſens controverſia non pertinet ad validitatē ordinationis, ſeu impreſſionem characteris; de hoc enim diffusè egi in *1. ſupr. de ſuppl. neglig. Prælat.* in quæſtione, An Prælatus inferior ſæcularis habens facultatem à Sede Apoſtolica poſt Concilium Tridentinum conferendi primam tonſuram, & minores Ordines aliquibus perſonis ſæcularibus tantùm, ſi conferat aliis, quàm expreſſis in litteris Apoſtolicis, imprimat characterem, nec ne. Sed quæritur hoc loco an Abbas benedictus licitè, ac ritè poſſit ordinare ſuos ſubditos ſæculares, adeo ut non ſolum ordines conferat, ſed etiam ordinum executionem. Et quàvis articulus videatur indubitabilis, eo quod decretum Concilii in d. c. *10. ſeſſ. 23.* diſertis verbis ſtatuat ut Abbatibus non liceat impoſterum alicui, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram, vel minores ordines conferre nec litteras dimiſſorias clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedere, ſed horum omnium ordinatio ad Epiſcopos, intra quorum diœceſis fines exiſtunt pertineat, non obſtantibus quibuſvis privilegiis: tamen non deſunt ex recentioribus Theologis, qui opinentur contrarium Nam Sanchez *in opuſcul. moral. tom. 1. lib. ſeptimo cap. 1. dub. 19. num. 27. verſ. Sed hoc non caret difficultate*, liberè affirmat Abbates benedictos hodie eo decreto non obſtante licitè poſſe etiam ſæcularibus ſuis ſubditis conferre tonſuram, & minores Ordines ac literas dimiſſorias concedere, innixus præcipuè duobus fundamentis.

21 Primum eſt quia cum privilegium minores Ordines conferendi fuerit conceſſum Abbatibus in generali Concilio, nempe in ſeptima Synodo *cap. 14.* non cenſetur ſublatum per generalem privilegiorum derogationem Concilii Tridentini: oportet enim ut generali Concilio expreſſè, & ſpecialiter derogetur per clauſulam *non obſtante aliqua lege*, *vel conſtitutione etiam in Concilio generali edita*, juxta textum hic, & in *cap. Ex parte*, ubi eſt caſus, ibique notant Hoſtien. & alii communiter *de Capell. Monach.* & in c. *Eam te*, *de ætat. & qualit.* Archid. in c. 1. *in ver. Nolentur*, *de conſtit. in 6.* Baldus in *l. Humanum*, *Cod. De leg.* Jacobatius *de Concilio lib. 5. art. 18.* Felinus *hic num. 2.* Roman. *conſ. 436. numero 12. in fin. verſ. Primo ex eo*, Capra *conſ. 157. numero undecimo & ſeq.* Covar. *lib. 4. variar. reſol. c. 16. num. 16. verſ. Sed & ex his diffinitionibus.*

22 Quo fundamento motus Navarr. *in Man. c. 27. numero 265.* opinatus eſt privilegium conceſſum Religioſis in *Clem. Dudum.* §. *Sì verò*, *iidem Prælati de ſepult.* nempe audiendi confeſſiones ſæcularium abſque Epiſcopi licentia quoties Epiſcopus eam exhibere recuſaverit non fuiſſe ſublatum decreto Concil. Trident. *c. 15. ſeſſ. 23.* eo quod etſi ibi dicatur non obſtante quocunque privilegio, non tamen dicitur non obſtante privilegio generalis Concilii.

23 Secundum fundamentum eſt, quia privilegium

 hoc

hoc conceſſum Abbatibus eſt inſertum in corpore Juris, nempe ordinandi in *c. Quoniam, 69. d. c. Cum contingat, de ætat. & qualit. cum concord.* & dimiſſorias concedendi in *c. Abbates, de privil. in 6.* In generali autem privilegiorum derogatione, qualis eſt quæ habetur in fine d. *c. 10. ſeſſione 23.* non comprehenditur privilegium in corpore Juris clauſum, gloſſ. *in Auth. Quas in provincia, in ver. Illic. in fine*, quam ibi ſequitur Bartol. *in 2. oppoſ.* & Bald *verſ. Tertia ſolutio, Cod. Ubi de crimin. agi oporteat*, Gloſſ. *in authen. Ut omnes obediant iud. in ver. Privilegia, coll. 5.* Bart. *in Extravag. Ad reprimendum, in verſ. Non obſtantibus, num. 11.* Roman. *conſ. 498. In caſu quo quæritur, numero 14. in fin. & numero 15. verſ. Quo verò ad ſecundum caput*, Butr. in *cap. fin. in 4. col. verſ. Sed eſt dubium, de foro compet.* Rip. in *c. 1. Ante, numero 56. ſupra eodem* Felinus *hic numero 26. verſ. Duodecima concluſio*, Dec. *conſ. 164. numero 4.* Unde cautela eſt ut privilegiatus ſuper immunitate faciat eam inſeri in ſtatutis: quia tunc nova impoſitio et derogans non operabitur niſi etiam faciat mentionem de inſertione, ſecundum Paul. de Caſtr. in *d. auth. Quas in Provincia*, & Cepoll. *cautela, 76. incip. Domini, Principes.* Ad idem eſt gloſſ. *2. in §. Omnes, in ver. Compelluntur* & ibi Bald. & Paul. de Caſtr. *ff. De iudic.* Felin. poſt alios in *c. 1. numero 12. verſ. Unum in propoſitu hic nota, ſup. eodem.*

Cæterum his non obſtantibus nullatenus eſt recedendum à diſpoſitione clara d. *c. 10. ſeſſ. 23.* nam duo fundamenta, quæ ad eam elidendam ut ſupra afferuntur, neque in facto, neque in jure ullam habent ſubſiſtentiam.

24 Et quod pertinet ad factum, obſervandum eſt in VII. Synodo generali *c. 14.* ſtatutum eſſe his verbis: (Lectoris autem manus impoſitione licentia eſt ſolummodo in proprio monaſterio faciendi, ſi duntaxat eidem Abbati manus impoſitio facta noſcatur ab Epiſcopo ſecundum morem præficiendorum Abbatum, dum conſtet illum eſſe Presbyterum.) Ex quo contextu colliguntur tres conditiones, quæ neceſſario exiguntur ad hoc ut Abbas poſſit ritè, & rectè ordinare. Prima eſt, ut ſit Presbyter, ut in *verſ. Dum tamen conſtet.* Secunda, ut ſit ſolemniter benedictus; id enim importat manus impoſitio, de qua Synodus loquitur, *cap. Manus, 1. quæſt. 1.* & notat gloſſ. in *c. Quoniam, in verb. Impoſitio, 69. diſt.* Et hæ duæ conditiones pertinent ad validi-
25 tatem ordinationis, ut ibi per Archid. & DD. Tertia eſt quæ pertinet ad ordinationem ritè celebrandam ut ſcilicet Ordines conferat ſuis ſubditis regularibus tantùm. Quæ conditio ſatis clarè deſumitur ex illis verbis, *ſolummodo in proprio Monaſterio*: ſecundum Specul. tit. De privil. n. 5. verſ. Item nequeunt primam tonſurā conferre niſi converſis, &c. Et quamvis poſſit ordinare etiam Monachos alterius monaſterii ſi fuerit invitatus, ſecundum gloſ. *in ver. Monaſterio*, Item eos, in quos habet ordinariam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem: hoc tamen non eſt ex diſpoſitione VII. Synodi, quæ reſtricta eſt ad Monachos proprii monaſterii; ſed ex indulto Summorum Pontificum, ut mox dicetur, Itaque cum Concilium Tridentinum in d. *c. 10. ſeſſ. 23.* quoad hoc concordet cum decreto VII. Synodi generalis, ut ſcilicet Abbatibus non liceat tonſuram, vel minores Ordines conferre, niſi ſuis ſubditis Regularibus, vel quod idem eſt, ſolummodo in proprio monaſterio, ut loquitur VII. Synodus: neſcitur quo ſpiritu affectatur decretum Tridentini Concilii non valere, eo quod non deroget privilegio VII. Synodi: manifeſtum eſt enim derogationem non fieri niſi ad contraria. Atque ita ex facto corruit hoc primum fundamentum.

Similiter nec videtur in facto ſubſiſtere ut privilegium hoc ordinandi ſubditos ſæculares ſit inſertum in corpore juris: nam d. c. Quoniam, 69. diſt. quod eſt deſumptum ex VII. Synodo, non loquitur niſi de ſubditis Regularibus, ut oſtenſum eſt ſupra. Item decretalis Innocentii III. in *cap. Cum contingat. de ætat. & qualit.* dum loquitur de laicis, qui ad monaſteria convolantes à ſuis Abbatibus tonſurantur, intelligitur de tranſeuntibus ad monaſteria, ut ibi convertantur, & fiant Monachi, ut hæc ipſa verba explicat Gloſſa in *c. Abbates, in ver. Convolaverint,*
26 *de privil. in 6.* Unde cum textus loquatur de novitiis, qui veniunt Regularium appellatione, *c. Religioſo*, & ibi Archid. *de ſententia excommunicationis, 6.* quoad hoc decretalis non diſcrepat à decreto Concilii Tridentini: jam enim Sacra Congregatio pro majori parte exiſtimavit *d. c. 10.* non obſtare quo minus Abbas Presbyter, & benedictus poſſit novitio ſui monaſterii clericalem conferre tonſuram; tametſi adjecerit conſultius eſſe, ut ab hujuſmodi ordinatione abſtineat: quod Concilium præbet etiam gloſ. in d. c. *Abbates, in eodem, ver. Convolaverit, in addit.* Datur (inquit) Concilium quod hoc non fiat infra annum probationis, quia certum eſt quod poſtea exire poſſet, & fraus fieri, quæ præcavenda eſt. Unde illa decretalis Innocentii III. reſtringitur ad ſubditos regulares dumtaxat, quod etiam ex eo apertiùs colligitur quod in illa recenſentur ad litteram verba VII. Synodi generalis; unde ſequitur ut ſit intelligenda de regularibus tantum, ad quos reſtringitur VII. Synodus
27 & non de ſæcularibus. Eodem modo decretalis Alexandri III. in *c. 1. de ſuppl. negl. Prel.* quæ tribuit Abbatibus Ciſtercienſibus facultatem benedicendi ſuos Monachos & alia quæ ad officium hujuſmodi pertinent exercendi, ſi Epiſcopus tertiò requiſitus ſubſtitutos Abbates benedicere recuſaverit, reſtringitur ad ſubditos regulares. Ideoque gloſ. *fin.* verba illa (& alia, quæ ad hujuſmodi officium pertinent) exponit, ſcilicet ut conferant lectoratum in proprio Monaſterio, & allegat textum in d. *c. Cum contingat*, & in d. *c. Quoniam*, demum decretalis Alexandri IV. in d. *cap. Abbates de privil. in 6.* diſponit quidem ut Abbatibus non liceat aliis, quàm monaſteriorum ſuorum converſis, & qui ad illa convolaverint, & in quos eccleſiaſticam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonſuram, niſi eis id competat ex pleno Apoſtolicæ Sedis indulto & ut dicit ibi Gloſſa in *ver. Quaſi Epiſcopalem*, ſi Abbas in parochia ſua, vel alio loco habet juriſdictionem in ſpiritualibus, quod aliàs de jure debet habere Epiſcopus, etiam puros laicos, nec converſos, nec convertendos poterit clericare, ſed tamen hoc privilegium non competit Abba-

Abbatibus in vim prædictæ decretalis, quæ potius venit limitative, ſeu reſtrictive ad privilegia Abbatum, quàm ut nova illis conferat, ut indicant verba illa, (nec eis liceat quàm aliis, quā monaſteriorum ſuorum converſis, &c.) Et cum Abbates, nec de jure communi, nec ex privilegio canonis habeant juriſdictionem quaſi Epiſcopalem in laicos, ſed ſolus Epiſcopus, ut dicit gl. præalleg. & eſt tex. in *cap. Cum Epiſcopus, de off. ord. lib. 6.* cum multis ſimilibus: ſequitur ut Abbates poſſint ordinare ſubditos ſæculares, non ex privilegio ullo in corpore juris clauſo, ſed ſolùm in vim juriſdictionis quaſi Epiſcopalis, quam habent ex indulto Apoſtolico in jure non inſerto, in quo includitur etiam facultas conferendi laicos juxta declarationem prædictæ decretalis Alexandri IV.

28 Sed quatenus in facto verum eſſet facultatem ordinandi Clericos ſæculares competere Abbatibus ex indulto VII. Synodi, ſive aliorum Canonum: tamen de jure duo fundamenta in contrarium adducta nullatenus conſiſtunt: nam propoſitio illa quod in derogationibus generalibus literarum Apoſtolicarum non includantur decreta Conciliaria, niſi illis ſpecialiter derogetur, non habet locum niſi in literis gratiæ, & reſcriptis contra jus, & ita procedunt duæ decretales, in quibus eadem propoſitio principaliter fundatur: altera ſcilicet in *cap. Ex parte, de Capell. Monachorum*, ubi Abb. & Convent. Raven. aſſerebant ſe per litteras Apoſtolicas obtinuiſſe, ut poſſent ſinguli Monachi in ſingulis eorum Prioratibus commorari contra diſpoſitionem generalis Cōcilii Lateranenſis ſub Innocentio III. Altera hic ubi diſponitur, ne quis trahi poſſit ultra duas dietas in vim reſcripti Apoſtolici, niſi in eo ſiat mentio de hac conſtitutione ab eodem
29 Innocentio III. edita in generali Concilio; at ſecus eſt in conſtitutionibus generalibus: quia poſterior indiſtinctè tollit priorem directè contrariam, licet de illa mentionem non faciat: textus eſt expreſſus in *c. 1. de conſtit. in 6.* ibi; (Romanus Pontifex, qui jura omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur habere, conſtitutionem concedendo poſteriorem priorem, quamvis de ipſa mentionem non faciat, revocare noſcatur.) Atque ita expreſſe diſtinguit, & declarat glo. in ver. Noſcatur, dicens d. *c. Ex part. cap. Nonnulli*, & alia jura ſuperius citata non eſſe contraria, illa enim loquuntur de reſcriptis datis contra legem, quæ non valent, niſi ipſis fiat mentio de lege: At prædictum c. 1. de ſecunda lege loquitur, quæ primam tollit directè contrariam, licet de illa non faciat mentionem. Et potuit eſſe ratio, ut ſubdit Gloſſa, quia maturiùs, & deliberatiùs fit legis promulgatio, quam reſcripti conceſſio, ut in proœmio 6. in fine. Id ipſum cenſent in d. *c. 1. Archid. col. 1. verſ. Revocare noſcatur*, & *verſ. Ex his plurimi*, ubi ait hoc præcipuè habere locum in reſcriptis, quæ impetrantur contra Concilia generalia. Joan. Mon. *ſub numero 1.* ubi opponit de d. *c. Ex parte*, & ſolvit dicens; (Ibi eſt caſus diverſus, non adverſus: & eſt ratio diverſitatis inter dictos caſus: ibi loquitur quando reſcriptum datur contra jus commune, quo caſu non videtur Princeps tollere legem per reſcriptum, niſi faciat mentionem de ea; ſecus de conſtitutione, quæ eſt primæ adverſa, quia lex fit cum magna ſolemnitate, ut *l. Humanum, Cod. De leg.* & ideò Princeps deliberatus de condendo jure alicui primo adverſo primum tollit: non ſic mandando reſcriptum, quod cum tanta deliberatione non datur.) Hæc Joan. Mon. & ſequitur ibidem Gemin. *col. 3. circa med. in gl. 3.* & reliqui omnes. Et idem Gemin. *in c. Ut officium. §. Denique, in 2. not. de hæret. in 6.* Imol. & Clem. *1. in vii. 4. not. de ſupplt.* & declarat Alex. *conſ. 111. Viſo puncto, numero 1. verſ. Circa primum dubium, lib. 6.* Et in reſcriptis contra jus loquitur Baldus in d. *l. Humanum, col. 3. verſ. Sed Dominum, Cod. De leg.* Felinus *hic numero 5. in prima Vallen.* & alii ſupra in contrarium adducti, num. 21. Et in diſpenſationibus contra concilium generale Covarr. *variarum reſol. lib. 1. c. 16. numero 16. verſ. Sed & in*
30 *his diſpenſationibus.* Ex quibus apparet conſtitutionem Apoſtolicam contra decreta generalis Concilii valere, quamvis Cōcilio non deroget, aut de illo mentionem non faciat, idque etiamſi conſtitutio poſterior ſit ſolius Papæ: quia generalia Concilia habent clauſulam derogatoriam ad ſequentia reſcripta, non autem ad ſequentes conſtitutiones. Philipp. Prob. *ad 31 num. 1. numero 3. de conſt. in 6.* & ante eum Oldrad. *conſ. 135. Ad tertium num. 2.* & alii proximè citati, Et quamvis nonnunquam in conſtitutionibus, quæ per modum legis univerſalis eduntur, fiant derogationes ad contraria decreta in generali Concilio promulgata; id tamen cenſeri debet factum ad abundantiorem cautelam, non quod derogatio ſit neceſſaria, ut ex prædi-
31 ctis conſtat. Verùm ſi decreto generalis Concilii opponatur aliud decretum poſteriùs editum in alio Concilio generali, ut nunc ſupponimus, res videtur eſſe extra omnem difficultatem. Primò,
32 quia idcirco in derogationibus generalibus literarum Apoſtolicarum non includuntur decreta Conciliaria: quia conſulto eduntur in generali Concilio, ſumma cum deliberatione, ac maturitate; & è converſo à Summis Pontificibus nonnunquam literæ contra jus per occupationem, vel importunitatem extorquentur, quas veriſimiliter non conceſſiſſent, ſi ad contrariam diſpoſitionem conciliarem animum applicaſſent: propterea idem met Pontifices ſtatuerunt ut eorum reſcripta, quæ decretis alicuius Concilii generalis adverſantur vigorem non habeant, niſi in eis fuerit derogatum generali Concilio, Quod conſtat ex reſponſio Honorii III. in d. *cap. Ex parte, de Capell. Monach.* ubi decernens non valere literas gratiæ à quibuſdam Monachis impetratas contra concilium Lateranenſe, de quo in *c. 12. de ſtatu Monachorum*, cujus nulla mentio facta fuerat, reſcribit ut infra, videlicet, hujuſmodi literas ab Apoſtolica Sede non credimus emanaſſe; quod ſi per occupationem forſitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio ſupradicto: ubi Gloſſ. in *ver. Occupationem*, dicit tales literas præſumi extortas, vel per occupationem Romani Pontificis, vel per importunitatem petentium. Ad quod confert textus, in *cap. Si quando, ſupra eodem*, ubi Alex. III. reſcribit Epiſcopo Ravennaten. ut ſi quando aliqua eidem à Sede Apoſtolica dirigantur, quæ illius animum exaſperare videantur, aut pareat reſcripto, aut cauſam rationabilē aſſignet, qua-

ro

re parere non poſſit: quia, inquit, patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris quod prava nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum. Quamobrem quod in literis gratiæ non cenſeatur derogatum generali Concilio, ſuadent rationes tam ex parte ipſius Concilii, quàm ex parte Papæ reſcribentis. Ex parte Concilii, quia cùm ſtatuta ibi edantur matura diſcuſſione, & unanimi tot Patrum conſenſu, æquum non eſt ut eis indeliberatè derogetur per ſpeciales poſteriores literas. *c. Eccleſia veſtræ 2. de elect.* ubi Gregor. IX. agens de forma electionis à Concilio Lateranenſi præſcripta; (Neque enim, inquit, credendum eſt Romanum Pontificem, qui jura tuetur, quod alias excogitatum eſt multis vigiliis, & inventum, uno verbo ſubvertere voluiſſe) Unde Oldr. *conſ. 326. Quod articuli, num. 1. in fin.* dicit (præſumi non poſſe quod Dominus Papa juri nedum publico, ſed quaſi divino cum ſolemnitate, videlicet in ſacris generalibus Conciliis promulgato, ſub tali taciturnitate voluerit derogare, cum etiam ſit legali proviſione ſtatutum, ut reſcriptũ nedum contra jus divinum, ſed etiam contra jus publicum impetratum extorquendum ſit de manibus impetrantis. *l. 3. C. De ſacris ſanctis Eccleſiis.*) Et infra: (Calumnioſum eſt ergo dicere hujuſmodi ſacra Concilia tali diſſimulatione fuiſſe ſublata, faciliùs enim tolluntur ſimplices decretales, & conſtitutiones, quas ſolus Papa promulgat, quàm unaquæque ex Conciliis cum multitudine, & ex authoritate tot ſolemnium perſonarum, & de ipſarum ſenſu, & conſilio, & tot firmata capitibus promulgata.) Et it. *conſ. 321. n. 3.* (Non enim (inquit) eſſet conveniens, ut vallata fortiori vinculo, ſcilicet Concilii generalis, ſic de facili tollerentur, ſicut alia, quæ ſunt tanto
33 vinculo roborata) Hæc Oldrad. Et generale eſt, ut cum lex Canonica, vel civilis habet clauſulam derogatoriam, non valeat contrarium reſcriptum, niſi faciat mentionem de illa ſpecialiter, vel ſaltem per verba æquipollentia, ut hic; ubi Felinus *num. 2. in 2. fin. infra eodem* & in *c. Vnico*; & ibi Joan. Andr. & DD. *de excess. Prælat. in 6.* Anchar. *conſ. 275. In quæſtione, col. 3.* Sed neque ex parte Papæ reſcribentis cenſetur derogatum Cõcilio; tum quia reſcripta hujuſmodi præſumuntur ab ipſo obtenta per occupationem, ut dicitur in d. *c. Ex parte, de Capell. Monach.* Unde cenſetur non emanaſſe ab Apoſtolica ſede, ideſt de ſcientia Papæ, ut ibi explicat gloſſa *in ver. Aſſerunt.* ad hoc c. *Si quando de ſent. excomm.* ibi (cum per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam per ſubreptionem contingat hujuſmodi literas impetrari) tum quia præſumuntur extorta per ambitionem, & importunitatem juxta tex. *in c. Tuæ fraternitatis, de Preſbyt.* & in *l. 7. C. De petitionibus bon. ſublat. lib. 10.* ubi per importunitatem non concedenda ſæpè concedimus, dicit Imperator, & notat gloſſa *in d. c. Tuæ in ver. Importunitatem.* Et Gemin. *conſ. 36. quod collatio, numero 2. verſ. Quod non præſumitur*, ibi ait Papam non ita de facili derogare Conſtitutionibus Conciliaribus, &
34 præſumi circumventum. Unde quod literæ Apoſtolicæ contra generale Concilium non valeant, non provenit ex defectu poteſtatis Papæ, qui eſt ſupra Concilium, *c. 1. 25. quæſt. 1. Innocent.* & *c. Significaſti, de elect.* Covarr. *lib. 4. variar. reſol. c. 16. numero 16.* & dixi latè in *d. c. Significaſti.* Sed ex defectu voluntatis, quia vult illas non valere, niſi in eis expreſſè fuerit derogatum Concilio, ut deciditur in d. *c. Eam te, de ætat. & qual.* eo quod etſi ſolutus ſit legibus; tamen ſecundum leges vivere debet; d. *c. Significaſti*, & *l. Digna vox. Cod. De leg.* ut in propoſito dixit Oldrand. *d. conſ. 326. numero 4.* & *conſ. 321. numero 1.* Nec per reſcripta quælibet intendit detrahere utilitati publicæ, vel privatæ, *l. fin. Cod. Si contra jus vel utilitatem publicam*, *l. Nec damnoſa*, & *l. Reſcripta. Cod. De prec. Imper. offer quæ ſunt canonizata, 35. quæſt. 2.*

35 At hujuſmodi rationes omnes ceſſant cum generali Concilio opponitur aliud Concilium generale; nam quod pertinet ad ſolemnitatem, utrumque celebratum pari conſilio, & maturitate, & utrumque cenſetur vallatũ eiſdem clauſulis derogatoriis. Felinus poſt alios *hic numero 1. verſ. Et nota quod omnis Conſtitutio.* Unde cum par ſit vinculum utriuſque, ratio poſtulat, ut poſterius deroget primo: quia nihil tam naturale eſt quàm eo genere quodque diſſolvi, quo colligatum eſt, *l. Nihil tam naturale. ff. De regul. jur.* ut in his terminis conſiderat Oldrad. *de conſ. 326.*
36 *num. 3.* Et propterea quamvis primum teſtamentum habens clauſulam derogatoriam non rumpatur per ſecundum; tamen rumpitur, ſi in ſecundo adſit clauſula generalis, Non obſtantibus quibuſcunque aliis teſtamentis, *l. Si quis in princ. teſtam.* & ibi Bart. & DD. *de leg. 3.* Card. *in Clem. 1. in 3. quæſt. de ſepult.* & Bened. Capr. *conſ. 31. Punctum*, Latiſſimè Barbat. *in c. Cum eſſet, col. 37. de teſtam.* Et quamvis ab emptione quæ non tantum conſenſu, ſed etiam traditione eſt roborata, non diſcedatur ſolo conſenſu; tamen diſceditur omnino ſi in contrarium traditio ſubſequatur, *l. Ab emptione, ff. De pact.* Oldrad. *ubi ſupra.* Et generaliter quibuſcunque ferè modis obligamur, iiſdem in contrarium actis liberamur, ut Paul. ait in *l. Ferè. ff. De regul. iur.* facit tex. *in l. Pacta noviſſima. Cod. de pactis in leg. Cum de novo*, & *l. Sed & poſteriores. ff. De leg.*

Similiter decreta in ſecundo generali Concilio palam eſt non poſſe dici extorta per occupationem, vel importunitatem: non per occupationem, quia Epiſcopi in Concilio congregari aliis negotiis non vacant, quàm pertinentibus ad celebrationem illius, non per importunitatem, vel ambitionem, quia ſinguli articuli prævio accurato examine, ac diſcuſſione ſuffragiis Patrum diffiniuntur. §. *Synodus autem, 15. diſt.* facit, *c. Prudentiam, de off. Deleg.* ſequitur ergo ut conſtitutio conciliaris poſterior deroget contrariæ antiquiori, licet de illa mentionem non faciat.

37 Neque obſtat textus in *c. Domino ſancto, in fine 50. diſtin.* ubi Iſidorus ſcribit: quotieſcunque in geſtis Conciliorum diſcors ſententia invenitur, illius Concilii magis teneatur ſententia, cujus aut antiquior, aut potior extat authoritas. Nam reſpondetur præd. authoritatem procedere quando ambæ conſtitutiones ſunt particulares, & locales, juxta textum in *c. In Canonibus, 19. diſt.* ſecus ſi ambæ conſtitutiones Conciliares ſint generales, quia ſemper poſterior præjudicat priori, ut in *c. 1. extra de regnat. ſpirit.* Ita formaliter

liter declarat gloſſ. *in d. c. Domino, in ver. Diſcors.* Et quamvis hæc ſolutio non placeat ibi Præpoſito, eo quòd ſi conſtitutiones ſint diverſorum locorum, unaquæque ſervari debet in ſuo loco; ſi ſint ejuſdem loci, poſterior derogat priori; tamẽ textus intelligi poteſt de Concilio antiquiori dignitate, & authoritate, non autẽ de antiquiori quoad tempus tantùm; quia tunc poſterius generale derogat primo: ſecundum Hugon. & Archid. *n. 4.* Unde Turrecrem. *ibi, n. 2.* & idem Præpoſitus *n. 1.* (Si diſſonantia quæ reperitur in canonibus univerſalium Conciliorum ſit circa ea, quæ ſunt juris poſitivi, ut puta circa regimẽ humanæ vitæ aut diſciplinam Eccleſiaſticã, concludunt abſolutè ſtandum eſſe conſtitutioni poſteriori Conciliorum; quia cum hujuſmodi ragibilia humana habeant materiam variabilem, pro loco, tempore, & conditionibus perſonarũ; ſæpè ſtatuta priorum Conciliorum temperantur, ſupplentur, atque etiam corriguntur per poſteriora Concilia) Hæc illi: unde Auguſt. cujus eſt, hæc concluſio, *lib. 2. de baptiſ. contra Donatiſtas*, ait (ſæpè priora Concilia à poſterioribus emendari cum aliquo rerũ experimento aperitur quod clauſum erat, & cognoſcitur quod latebat.) Ergo ut Turrecrem. & Præpoſ. ſubdunt
39 *loco cit.* in talibus non habet locum antiquitas, quantumcunque magnæ fuerit auctoritatis, quoniam aliqua ſuperiorib⁹ temporibus erant convenientia, quæ noſtris plurimum diſpendioſa eſſent, ideſt quaſi impoſſibilia. *c. Non debet, cum vulg. de conſang. & affinit.* ſicut patet in canonibus Apoſtolorum circa diſpoſitionem clerici fornicarii. Patet etiam de Concilio illo præſtantiſſ. Nicæno, cui circa diſpoſitionem ſedium Patriarcalium præjudicatum eſt per Concilium univerſale VI. ut in *c. Renovantes, 22. diſt.* & illi ſtatur, & præjudicatur Nicæno, licet ſit antiquioris, & potioris authoritatis, & de eo nulla ibi mentio facta fuerit. De intellectu autem d. *c. Domino ſancto. 15. diſt.* vide pleniſſimè ibi per Turrecrem.

Nec eſt omittendum ſecundum Innoc. in d. *c. Ex parte, in ver. Mentio, de Capell. Monachorum* verum non eſſe in litteris, quas Papa concedit, indiſtinctè eſſe faciendam mentionem de jure, etiamſi ſint ſtatuta Concilorum, ejuſque opinio quatenus affirmat quoad derogationem non eſſe conſtituendam differentiam inter conſtitutiones conciliares, & alias conſtitutiones, forte verior eſt ſecundum Felin. *hic num. 3. verſ. Sed non videtur verum*, qui ex mente Innocentii in contrarium retorquet textum in *c. Eam te, de æt. & qualit.* & in d. *c. Ex parte*, quem itidem contrarium probare obſervat etiam Alex. *conſ. 111 Perſpectis, num. 6. lib. 6.* Et quamvis ut Felin. ſobjicit, non ſit de facili recedendum à contraria ſententia Archid. 1. quam videtur ſequi totus mundus. & tenet Rota apud Caſſad. *deciſ. 2. num. 8. verſ. Pro deciſione, de Præb.* tamen cum illa non tranſeat abſque contradictione, ac difficultate; non debemus eam extendere extra caſum litterarum contra jus, in quo Archidiaconus loquitur. Concludendum eſt igitur per diſpoſitionem poſteriorem Concilii generalis indiſtinctè cenſeri ſublata decreta contraria antiquorum Conciliorum, licet de illis mentio facta non fuerit. Et hanc ſententiam aliàs probavit S. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum. Nam cum Epiſcopus Tarraconen. quæſiviſſet an diſpenſationes quæ in *cap. De multa.* (Quod eſt generalis concilii Lateranen. ſub Innoc. III.) *de præben.* pro legitimis habentur, videlicet circa ſublimes, & litteratas perſonas cenſerentur revocatæ per Concilium Tridentinum, *ſeſſione 24. c. 17.* ibi (quibuſcumque diſpenſationibus non obſtantibus,) cum de eis non fuerit habita mentio ſpecialis: Sac. Congregatio cenſuit comprehendi etiam diſpenſationes, de quibus in d. *c. De multa*, nec opus fuiſſe ſpeciali mentione, aut derogatione juris communis.

38 Quod verò ſpectat ad privilegia, multo magis debet cenſeri derogatum inſertis in corpore juris, quàm non inſertis: nam etſi privilegiis Canonum difficiliùs conſueverit derogari, *l. Eum miliue, §. Vltima miſſes, ff. De munat. teſtam.* tamen quoad non inſerta allegari poteſt defectus intentionis Papæ propter illorum ignorantiam, vel oblivionem, ut conſtat ex *c. Ex parte, de offic. Deleg.* in illis verbis: (Si memores fuiſſemus nos pro prædicto N. litteras direxiſſe, adverſario, nullatenus ſcripſiſſemus) Quæ quidem ignorantia præſumi non poteſt de inſertis in corpore juris. Et hæc eſt ratio cur Pontifex per poſteriorem conſtitutionem cenſeatur tollere priorem contrariam, licet de illa mentionem non faciat; & tamen non cenſeatur tollere particularia ſtatuta, vel conſuetudines, juxta textum in *cap. 1. de conſtitut. in 6.* generalis enim derogatio non operatur circa ignorata in facto conſiſtentia. Tiber. Decian. *conſ. 40. num. 87. & ſeqq. lib. 3.* Et in terminis ob hanc rationem ita tenet Franc. *in d. cap. 1. num. 5. verſ. Limita tamen*, dicens privilegium in corpore juris clauſum revocari per contrariam conſtitutionem, etiam ſi de illo non fiat ſpecialis mentio, cum præſumatur ſcientia illius, ſicut & juris communis. Et ſequitur Felinus *in cap. 1. num. 11. verſ. Fallit. 3. ſupra eodem*, ubi ſimiliter concludit privilegium derogans juri communi in corpore juris clauſum tolli per contrariam diſpoſitionem, etiam nulla facta mentione privilegii, quia illius mentio non eſt neceſſaria, ſicut nec juris communis: non ſic ubi primum eſt extra corpus, quia præſumitur Papæ incognitum: ſubdens ita tenere communiter Doctores, ſicuti etiam teſtatur Decius *ibid. num. 52. verſ. Et prædicta concluſiones.* Et quamvis contrarium ſentiant in d. *c. 1.* Abbas & Barbat. tamen ſecundum Felin. tutius eſt tenere communem. Et ab ea non eſſe recedendum dicit etiam Dec. *eodem numero 52. in fin.* quam etiam tenet Geminianus in *cap. Ignorantia, numero 6. verſ. Item illo reſpectu, 38. diſtin.* & in *c. 1. verſ. Quaro quia, de conſtit. in 6.*

Principalis ratio eſt ſecundum Felin. & Dec.
40 *ubi ſupra*, quia ſi facienda ſit mentio privilegii inſerti in corpore juris, id non alia cauſa poteſt contingere, niſi quia privilegium ſic inſertum facit jus commune inter nominatos, ut per gloſſ. *4. in c. Conſtitutionem, de reg. in 6.* & in *Clem. Dudum, §. Verum, in ver. De iure, de ſepul.* & per Joan. Andr. poſt Hoſtien. in *c. Ex parte, il primo, numero 3. ſuper ver. Cæterum, de Decim.* ſed juris communis non eſt facienda mentio, *cap. primò de ſpirit. & de cap. primò de conſtitutione in 6.* & tradit Innocentius & omnes in

indicto capite 1. ſupra eodem, ubi in ſpecie Felinus numero 11. in 2. fallen. Ergo nec privilegii inſerti in corpore juris: nam quoad effectum derogatorium ita judicatur de privilegio in jure clauſo, ſicut de jure. Gloſſ. in c. Veciree, §. 1. inter. Corporali, verſ. Item privilegium, de electione ivd. & ibi Gemin. & Franc. in d. c. 1, verſ. Limita tamen, de conſtit. in 6. Ideoque per generalem derogationem, quæ habetur in fin. cap. Alma mater, de ſent. excomm. in 6. ſublatum fuit privilegium Templariorum, & Hoſpitalariorum in corpore juris inſertum, nempe in cap. Ut privilegia, infra de privil. ſecundum Gloſſ. & Archid. in d. c. Alma mater, in ver. Conceſſis, Abbas verò loquitur ſecundùm opinionem illorum, qui tenent in privilegio eſſe derogandum juri communi, quæ tamen opinio reprobatur, & fundamentum ejus tollitur, quia eo ipſo quod datur privilegium, videtur jure communi derogatum, ut notat Bald. in l. Item Lapilli, col. 5. verſ. Et nota, ff De rer. diviſ. Et ita ad opinionem Abbatis reſpondet Dec. in d. cap 1. num. 12. verſ. Sed dicendum eſt, præterea Abbas & Barbat. moventur ex ſpeciali ratione, quia in Principe non eſt veriſimilis recordatio privilegii in corpore juris clauſi propter importunitatem impetrantium. At hæc ratio, quidquid ſit de illius veritate, militat tantùm in privilegiis, & litteris gratiæ, quæ conceduntur contra privilegia in jure inſerta, non autem in derogatione privilegiorum quæ fit in generali Concilio, ut dictum eſt ſupra num. 15.

41 Neque obſtant authoritates in contrarium adductæ ſupra num. 3. ſiquidem procedunt tantùm quando lex, vel Princeps revocat generalia privilegia; eo enim caſu cum per hujuſmodi revocationem non tollat jus comune; conſequens eſt ut nec tollat privilegia in jure inſerta, quæ ſortiuntur naturam juris communis. Unde eo caſu cum derogatio privilegiorum poſſit referri tam ad inſerta, quàm non inſerta; ex veriſimili mente referri debet potius ad non inſerta. At ſecus eſt ſi fiat lex ſpecialis in materia, in qua eſt privilegium in corpore juris clauſum, ut in caſu noſtro, in quo Concilium Tridentinum edidit ſpeciale decretum in d. c. 10. ſeſſ. 23. contra jus, quod habent Abbates ordinandi Clericos ſæculares, in quos habent quaſi Epiſcopalem juriſdictionem juxta c. Abbates, de privileg. in 6. hoc enim caſu ſicut jus commune, ita privilegium in jure clauſum tollitur per generalē privilegiorum derogationem: ita ſingulariter determinat Bart. in Extrav. Ad reprimendum, verſ. in Non obſtantibus, col. fin. quem refert & ſequitur Felinus in d. c. 1. numero 12. in fin. verſ. Salvo niſi condendo legem: & apertiùs declarat Dec. ibi numero 53. his verbis: (Patet ex prædictis quod faciliùs derogatur privilegio inſerto in corpore juris, quàm non inſerto: & hoc procedit quando tollitur jus commune; tunc enim tollitur faciliùs inſertum, quia jus commune reputatur, ſecus eſt quando non tollitur jus commune, ſed tollitur privilegium, quia tunc faciliùs tollitur non inſertum, quia eſt privilegium propriè, & ſimpliciter, quàm tollatur inſertum, quod non videtur privilegium ſimpliciter, ex quo de eo judicatur idem, quod de jure communi) Hæc Dec. ſubdens hoc ſecundo caſu habere locum gloſſas quæ volunt ut tollãtur privilegia, non videantur tolli inſerta in corpore juris. Præterea contraria opinio procedit tantùm in privilegio ſpeciali in jure clauſo, cui non intelligitur derogatum per conſtitutionem juris communis, niſi de eo fiat ſpecialis mentio. At ſecus eſt in privilegio generali, quale eſt privilegium conceſſum Abbatibus ordinandi Clericos ſæculares, in quos habent Epiſcopalem juriſdictionem: quia utcunque ſit inſertum in corpore juris, nempe in d. c. Abbates, de privil. in 6. tamen cenſetur ſublatum per poſteriorem conſtitutionem illi contrariam, etiã nulla facta mentione privilegii. Ita poſt alios diſtinguit, & declarat Philipp. Franc. in d. c. 1, n. 5. verſ. quod tamen intelligit, de conſt. lib. 6.

24 Valdè confirmantur prædicta ex ſtylo Tridentinæ Synodi, quæ antiquioribus Conciliis, vel privilegiis in corpore juris clauſis nominatim derogare non conſuevit, ſi quando contra illa ex juſtis, & rationabilibus cauſis aliquid ſtatuendum duxit. Unde in c. 2. ſeſſ. 25. de regul. correxit decretum Concilii Lateranenſis, de quo in cap. Monachi, de ſtat. Monachorum, quatenus permitteret Monachis habere peculium de licentia Abbatis, ut Sacra Congregatio Concilii, aliàs declaravit adverſus ſententiam Navarr. & ſcripſi latiſſimè, in d. c. Monach. tamen generali Concilio neque ibi derogatur, neque in c. 22. ubi ponuntur ampliſſimæ derogationes quoad decreta omnia illius ſeſſ. eodem modo in cap. 6. ejuſdem ſeſſ. 25. de regul. ex ſententia Sac. Congregationis in electionibus Superiorum regularium ſublata fuit forma eligendi per compromiſſum, vel quaſi per inſpirationem à generali Concilio præſcripta in c. Quia propter, de elect. Et tamen de Concilio Lateranenſi nulla fit mentio. Et in c. 2. ſeſſ. 24. dum præcipitur ut provincialia Concilia quolibet ſaltem triennio celebrentur, tollitur obligatio ea celebrandi ſingulis annis inducta per conſtitutionem Innocentii III. editam in generali Concilio; de qua in c. Sicut, de accuſat. Atque, ut alia omittamus, dum in c. 12. ſeſſ. 23. præfinivit ætatem vigeſimi ſecundi anni inchoati ad Subdiaconatum, & vigeſimi tertii ad diaconatũ, abrogavit diſpoſitionem Concilii Viennenſis, quo conſtitutum erat, ut quis liberè poſſet in decimooctavo ad Subdiaconatus, & in vigeſimo ætatis ſuæ anno ad diaconatus ordines promoveri. Et tamen in eod. c. 12. Nullam fecit mentionem Viennenſis Concilii. Sed & in privilegiis clauſis in corpore juris idem omnino obſervat. S. Synodus ſive illa ſint conciliaria, ſive non.

28 Ac propterea, in c. 15. ſeſſ. 24. contra opinionem Navarri, de qua ſupra n. 2. ex ſententia ibidem Sacræ Congregationis ſuſtulit privilegium Clementis V. conceſſum regularibus in concil. Viennenſi, de quo in Clem. Dudum §. Si verò iidem Prælati, de ſepult. audiendi ſcilicet confeſſiones ſæcularium ſine ordinariorum licentia, quoties ordinarii eam exhibere recuſaverint. Et in c. 6. verſ. Ita autem, ſeſſ. 27. ademit clericis non habentibus requiſita ibi præſcripta fieri privilegium ordini Clericali conceſſum etiam in Concilio, Pariſienſi, ut habetur in c. 2. de ſer. comp. Et tamen nemo unquam in dubium revocavit validitatem decreti Concil. Trid. ex eo quod Pariſienſi Concilio non derogaverit. Ruſus in c. 17. ſeſſ. 24. ademit Cardinalibus privilegiũ retinen-

di ex diſpenſatione Apoſtolica plura beneficia curam animarum habentia in corpore juris clauſum, de quo in Extrav. Jo. XXII. Execrabilis, de præb. nam & Extravagantes prædictæ ſunt pars corporis juris, ut Gregorius XIII. in ſua conſtitutione declaravit. Item per generalem derogationem, quæ habetur in c. Unico ſeſſ. 22. de obſervan. & evit. in celebr. Miſſ. ſublatum eſt privilegium fratrum Prædicatorum, & Minorum celebrandi Miſſam in altari viatico abſque Diœceſani licentia, de quo in c. in his, de privil. ut cenſent Navarr. in Man. c. 25. num. 82. in fin. Suarez. tom. 3. diſp. 81. ſect. 3. in fin. Henriq. in ſumm. lib. 9. c. 27. num. 2. in gl. littera. S, & latè probatum eſt, in c. In his infra de privil. in quæſtione, utrum fratres Prædicatores in clauſtro monaſterij ſui ordinis poſſint in altari portatili Miſſam celebrare etiam invito Epiſcopo diœceſano: ubi alia exempla his ſimilia congeſſimus.

In his ergo & plurimis alijs caſibus, in quibus Tridentina Synodus non derogavit contrarijs decretis aliorum Conciliorum, aut privilegijs Canonum, ſi diceremus illius diſpoſitionem non valere, id aut contingeret ex defectu poteſtatis,
44 aut voluntatis. Non primum, quia utriuſque Concilij generalis æqualis eſt authoritas, & par in parem non habet imperium. c. Innotuit, de elect. omnia enim Concilia œcumenica manant ex eodem fonte Apoſtolicæ poteſtatis, ſine qua non habent firmamentum, ut habetur 22. diſt. per tot. c. 1. & ſeq. 17. diſt. c. Ideo. 2. q. 6. & c. Significaſti de elect. & tradit poſt alios Couarr. variar. reſol. libr. 4. cap. 16. num. 6. Itaque in diſpoſitionibus hujuſmodi non habentibus clauſulam derogatoriam non negari potentiam derogandi ſcripſit Gemin. in c. 1. in 6. col. verſ.
45 Ego credo, de Conſtit. in 6, & Felin. hic poſt alios num. 5. in 6. ampl. Ideòque etiam Canonibus Apoſtolorum per poſteriores Canones præjudicatur. c. Presbyter. 82. diſt. gl. in c. Domino ſancto. in ver. Diſcors. 50. diſt. ubi etiam declarat quomodo fieri poſſit ut unus Canon juſtè adverſetur alteri, cùm omnes ſint promulgati inſtinctu Spiritus ſancti. Neque ſecundum, quia cum in generali Concilio conſtitutiones dici non poſſint extortæ per occupationem, vel importunitatem, aut circumventionem, ut ſuperius dictum eſt: defectus voluntatis aut oriri potuiſſet ex ignorantia antiquorum Conciliorum, vel Canonum; & abſurdum eſt de tot Patribus hoc aſſerere: imò enim quod à pluribus quæritur ſapientibus faciliùs invenitur, c. De quibus, 20. diſt. & per ampliores homines perfectiſſima veritas revelatur, l. ult. ad fin. C. De fideicomm. & c. Extra conſcientiam, 64. diſt. gl. in c. Prudentiam, in ver. Plurimorum, infra de off. deleg. aut quia per errorem crediderint illis non fuiſſe ſpecialiter derogandum; & hoc ex ijſdem rationibus convincitur eſſe calumnioſum. Error enim juris in Concilio generali non eſt tolerabilis. Oldrad. conſ. 326. num. 15. verſ. Ex quo etiam convinci-
46 tur. Aut denique quia non habuerint intentionem, ſeu voluntatem illis derogandi; & ſecundum hoc voluiſſent facere actum inanem, & eluſorium, quod ſimiliter non eſt dicendum. Nam, ut ait Oldrad. d. conſ. num. 4. (in his quæ in generali Concilio cum tanta maturitate, & ſolemni deliberatione tranſeunt, ſeu examinatione elimantur, nihil eſt, nec eſſe debet quod fruſtra membranas occupet.) Hæc ille. Nec Synodus cenſenda eſt elegiſſe viam, per quam ejus judicia poſſint ſubverti, l. 3. ff. De teſtam. milit. l. Quoties. la 2. ff. De reb. dub. Bart. in l. Seia. §. Cato,
47 de fund. inſtr. Et hanc conjecturam validitatis actus eſſe cæteris potentiorem ſcripſit Ruin. conſ. 72. nu. 4. vol. 2. & Dec. in l. In teſtamento. n. 12. C. De teſtam. milit. Quinimmò eam dicit eſſe reginam aliarum interpretationum, Ceph. conſ. 35. num. 49. & Card. Mant. de conject. ult. volunt. lib. ult. tit. ult. num. 13. Quæ conjectura eo magis ſumenda eſt in caſu præſenti, quia ſi decreta Trident. Concilij ex hoc defectu ſpecialis derogationis non valerent, magna ejuſdem Concilij pars ſubverteretur, quod quàm ſit abſurdum, nemo non videt.

48 Ex abundanti quatenus derogationes Tridentinæ Synodi non ſufficerent, extat motus proprius Pij IV. incipien. In Principis Apoſtolorum, 13. Kal. Mart. 1565. in quo ampliſſimè derogatur privilegijs, & indultis omnibus, ac ſi de verbo ad verbum eſſent inſerta in his, quæ decretis Tridentini Concilij contrariantur. Hæc autem clauſula ſufficit ad derogandum legi contrariæ habenti clauſulam derogatoriam ad reſcripta, ſicuti habent Concilia generalia, non ſolùm ſi appoſita fuerit in generali conſtitutione, ſed etiam in privilegijs, & litteris gratiæ, ut tradit Ant. de Butr. in c. 1. ſupra eod. Bart. in l. Si quis. in princ. teſtam. de leg. 3. idemque operatur clauſula & certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis appoſita in litteris Pij IV. ut per Alex. conſ. 111. Perſpectis lib. 6. ubi conſuluit pro quatuor Cardinalibus creatis à Paulo II. per litteras in forma brevis exhibitas poſt obitum ejuſdem Pontificis: & latiſſimè reſpondit eas litteras valere, & per clauſulas antedictas fuiſſe ſufficienter derogatum Extravaganti Eugenij IV. incipien. In eminenti, habenti clauſulam derogatoriam, & annullativam eorum, quæ in contrarium fierint. Quemadmodum autem pro litteras gratiæ cum clauſula, Quorum tenores, vel, ex certa ſcientia, derogatur contrarijs conſtitutionibus generalibus etiam habentibus clauſulam derogatoriam ad reſcripta: ita per conſtitutionem generalem habentem aliquam ex prædictis clauſulis derogatur contrarijs privilegijs, quamvis habeant clauſulam derogatoriam ad ſequentes contrarias diſpoſitiones, Felin. hic num. 2. in ſecunda. fallen. & num. 6. in fin. verſ. Sed ubi agitur. Rom. conſ. 327. num. 8. verſ. 2. reſponden. ubi probat ſufficere derogationem in genere cum clauſula, pro expreſſis, quando Papa reſcribit motu proprio, vel per modum legis generalis, aut ex certa ſcientia, & ibi apoſtilla citat plures, & teſtatur de communi opinione; aliàs enim Papa non poſſet derogare validè, ut conſiderat Feder. de Sen. conſ. 47. Habita ſuper caſu, num. 2. Si diceremus, inquit, quod generalis derogatio privilegiorum antecedentium non ſufficeret, jam indifferenter auferretur Papæ poteſtas tollendi, & derogandi privilegijs derogatorijs; quod nefas eſt ſentire. Ideò dicimus quod per ſufficientia generalia derogatoria poſita in lege, vel Canonē, vel decretali, vel alio privilegio, derogatur ſpecialibus privilegijs quantumcumque habentibus ſpeciales clauſulas derogatorias.) allegat. c. Quia

ſupt. de elect. c. Vt officium, de hæret. & *c. 1. De ſent. excomm. in 6.* Et ſequitur Dec. *conſ. 164. Viſo tenore in princ.* dicens ſic ſervari de ſtylo curiæ; & ſimiliter teſtatur de communi, poſt Jo. de Ann. *conſ. 56.*

Hactenus oſtendimus decretum Concilij Tridentini, in d. *c. 10. ſeſſ. 23.* fruſtra oppugnari ex hoc capite, quod Septimæ Synodo generali, aut privilegijs Canonum non derogaverit.

49 Sed alij paulò modeſtiùs non audent affirmare decretum illud eſſe nullum, ſed dicunt in eo non comprehendi Abbates, qui habent juriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem in Parochos, & Parochianos privativè ad Epiſcopum; ita Stephanus Gratianus *diſcept. forenſ. tom. 2. c. 212. per tot,* & alij recentiores. Sed hanc quoque opinionem falſam eſſe probavimus in *c. Significaſti, infra de off. Archid.* ubi plenè videas.

An autem conſtitutio edita à Papa in generali Concilio dicatur Conciliaris quoad effectum derogationis dixi latiſſimè in *c. Ex parte, de Capell. Monachor.*

DE RESCRIPTIS.

Cap. Ad audientiam.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans an teneatur facere mentionem de litteris ad beneficia prius renunciatis.*
2 *Impetratio beneficij vacantis non facta mentione receptionis vigore litterarum ad vacatura, valet ſi receptus velit renunciare iuri, quod habet ex priori receptione.*
3 *Impetrans non tenetur facere mentionem de beneficio iam reſignato.*
4 *Expectans poteſt renunciare litteris impetratis, & earum commodo non ſolùm expreſſè, ſed etiam tacitè.*
5 *Expectans nullum contrahit vinculum ſpirituale cum beneficio, quod expectat, nec habet ius in re.*
6 *Expectans an poſſit renunciare litteris pro pecunia ſine labe ſimoniæ. & num. ſeq. uſque ad num. 13.*
7 *Litteræ ad beneficia an conferant ius ſpirituale, & num. ſeqq.*
8 *Expectans non conſequitur ius in re, nec ius ad rem, ſed ius quoddam præparatorium ad beneficium obtinendum.*
9 *Imò conſequitur ius ad rem.*
10 *Et quamvis non habeat ius ſpirituale completivè; habet tamen initiativè.*
11 *Simonia non committitur ſi purè renuncietur litteris ad vacatura, & poſtea reſervetur renuncianti annua penſio.*
12 *Dummodo tamen hæc explicentur authoritate ſuperioris.*
13 *Simoniacum non eſt in pactum deducere etiam in ſpiritualibus ea, quæ præcipiuntur à iure, dummodo deducantur eo modo, quo tacitè inſunt, num. 17.*
14 *Expectans non poteſt ſecundum beneficium adipiſci, niſi renunciet litteris.*
15 *Beneficium ſecundum volens obtinere poteſt in pactum deducere reſignationem primi.*
16 *Propter concurſum iuris quandoque quid annectitur ad naturam alterius.*
17 *Simoniacum eſt ex pacto ſepulturam eligere in eo loco, in quo quis de iure ſepeliri debet.*
18 *Item deducere in obligationem civilem, id quod debetur naturaliter tantùm.*
19 *Simoniam an committat qui debitori ſuo dat aliquid ſpirituale ut quod ſuum eſt recuperet.*
20 *Litteræ beneficiales ſubreptitiæ ſunt ipſo iure nullæ.*
21 *Et de facto revocari debet quidquid illarum vigore intentatum eſt.*
22 *Proceſſus habitus per litteras ſubreptitias eſt ipſo iure nullus, & poteſt detecta ſubreptione quandocunque revocari.*
23 *Beneficium poſſideri non poteſt, niſi canonicè habeatur.*
24 *Litteræ in beneficijs per ſubreptionem obtentis eſt locotituli.*
25 *Tacitæ conditionis defectus impedit litteras ne producantur in eſſe.*
26 *Subreptio vitiat privilegia, & beneficia Principum ipſo facto.*
27 *Subreptio vitiat litteras gratioſas, etiamſi ignoranter, & per ſimplicitatem fuerit ſubreptum.*
28 *Litteræ contentioſæ per ſubreptionem non vitiantur ipſo iure, ſed annullari debent ope exceptionis.*
29 *Reſcriptum ſubreptitiè impetratum ob taciturnitatem primi non eſt nullum.*
30 *Proceſſus in vim litterarum ſubreptitiarum ad lites valet parte non opponente.*
31 *Reſcriptum ſubreptitium tribuit iuriſdictionem, ſi de ſubreptione oppoſitum non fuerit. & n. 38.*
32 *Litteræ contentioſæ ſuper beneficijs quoad ſubreptionem regulantur ſicut aliæ litteræ contentioſæ.*
33 *Proceſſus ſuper executione litterarum beneficialium habitus per iudicem principaliter deputatum ſuper contentione beneficiali valet, ſi de ſubreptione non fuerit oppoſitum.*
34 *Proceſſus habitus coram executore litterarum beneficialium ſubreptitiè impetratarum an valeat. & n. ſeqq.*
35 *Executor cum aſſumit partes iudicis iudicatur de eo ſicut de iudice.*
36 *Proceſſus venit acceſſoriè ad gratiam, & ideò vitiatur ad limites ipſius gratiæ.*
37 *Subreptio cur magis inficiat litteras gratiæ, quàm iuſtitiæ.*
38 *Iuriſdictio an tribuatur per litteras ſubreptitias.*
39 *Falſæ litteræ nullam conferunt iuriſdictionem.*
40 *Penſio an ſit beneficium, & veniat beneficij appellatione, latiſſimè examinatur uſque ad n. 121.*
41 *Penſionum duæ ſunt ſpecies.*
Intellectus cap. Conquerente, de Cler. non reſiden. *ibidem.*
42 *Penſio ceſſante fraude ſuper fructibus Eccleſiæ conſtitui poteſt nomine beneficij.*
43 *Beneficium ſuper alio beneficio creari poteſt, dummodo id fiat ſine labe ſimoniæ, & abſque ſciſſura beneficij.*
44 *Penſio, quæ in titulum beneficij aſſignatur, verè, & propriè eſt beneficium Eccleſiaſticum.*
45 *Et diffinitur ſicut beneficium.*
46 *Item de illa fieri debet mentio in litteris, ſicut de beneficio.*

47 *Item ſimoniacum eſt pro ea obtinenda pecuniam dare.*
48 *Penſio quid ſit, & unde dicatur. & n. ſeq.*
49 *Penſio pendet formaliter à beneficio, à quo detrahitur, ſicut uſus fructus à proprietate.*
50 *Penſio, quæ ſimpliciter conſtituitur ſuper fructibus Eccleſiæ, & alicui aſſignatur authoritate ſuperioris, an ſit beneficium, & beneficij nomine intelligatur. & ſeq. uſque ad n. 74.*
Referuntur authores, & argumenta pro opinione affirmativa. ibid. & n. ſeqq.
51 *Penſionis facienda eſt mentio in litteris ad beneficia, ſicut & beneficij.*
52 *Penſio repræſentat ipſum beneficium.*
53 *Dictio,* alius, *implicat ſimilia.*
Niſi per alia iura declaretur aliquid non eſſe ſimile. num. 56.
Item denotat diverſitatem in ſuppoſito, & identitatem in ſubſtantia, & eſt implicativa eiuſdem generis. n. 55. & 65.
54 *Nullum ſimile eſt idem.*
57 *Subrogatum ſapit naturam eius, cuius loco ſubrogatur.*
58 *Sed non eſt idem cum ſubrogato.*
59 *Patrimonium, ad cuius titulum quis ordinatur, quamvis beneficium repræſentet, non tamen eſt beneficium.*
60 *De Preſtimonijs an debeat fieri mentio in litteris. & num. 62.*
61 *Hoſpitale an ſit beneficium, anve de eo in litteris ſit facienda mentio. & n. 63.*
64 *Referuntur authores, & fundamenta pro ſententia negativa.*
66 *Penſio non includitur in mandato de providendo alicui de beneficio uſque ad certam ſummam.*
Intellectus c. Quamvis, de præben. lib. 6. *ibidem & n. ſeqq.*
67 *Beneficium curatum in mandato de providendo non comprehenditur beneficij appellatione.*
68 *Eccleſiarum civitatis appellatione in litteris beneficialibus non includitur Cathedralis.*
69 *Penſio ex ſtylo Concilij Tridentini non habetur pro beneficio. & n. 150.*
70 *Dictio,* verò, *eſt adverſativa præcedentium, & adverſatur in iure, & in facto.*
71 *Penſio eſt ſtipendium merè temporale nihil habens ſpiritualitatis annexum, & cadere poteſt etiam in laicum. & n. 81. & 128.*
72 *Item poteſt pretio conſtitui, transferri, ac redimi ſine labe ſimoniæ.*
73 *Nec de illa fieri debet mentio in litteris.*
74 *Penſio, quæ hodie ex ſtylo aſſignatur loco beneficij, an ſit beneficium Eccleſiaſticum, & veniat illius appellatione. & n. ſeq. uſque ad n. 121.*
75 *Non eſt quid merè temporale, ſed ſpirituale, vel ſpirituali annexum, & prærequirit clericatum inſtar beneficij. & n. 81.*
76 *Nec reſervari debet niſi in habitu Clericali, & tonſura incedentibus, præterquam ſi non excedat ſexaginta ducatos auri de Camera.*
77 *Clericatus tamen requiritur, etiamſi penſio ſexaginta ducatos non excedat.*
78 *Laico reſervari non poteſt niſi per Papam.*
79 *Penſionarij olim non tenebantur ad horas; ſed hodie ex conſtitutione Pij V. obligantur ad officium parvum B. M. Virginis.*
80 *Penſio datur hodie propter officium, ſicut beneficium.*
81 *Et in Rota auditorio receptum eſt ut non ſit quid profanum, ſed annexum ſpirituali.*
82 *Simoniacum eſt penſionem conſtituere, vel transferre, aut redimere pecuniæ interventu.*
83 *Penſio extingui non poteſt anticipatis ſolutionibus ſine authoritate Papæ.*
84 *Gratis tamen remitti, & condonari poteſt in totum, vel in parte, ſimpliciter, vel ad tempus.*
85 *Subſidium charitativum ſolvitur de penſione ſicut ac beneficio.*
86 *Seminarij taxa ſolvi debet ex fructibus non modò beneficiorum, ſed etiam penſionum.*
87 *Penſionarij tenentur ad Collectam per Clericos ſolvendam ſicut cæteri beneficiati.*
88 *Annata ſicut ſolvitur de beneficijs excedentibus viginti quatuor ducatos; ita hodie de penſionibus ultra ſummam ducatorum quatuordecim. & n. ſeq.*
89 *Et in expeditione litterarum proviſionis beneficij, ſuper quo eſt penſio reſervata, ſolvitur detracta penſione.*
90 *Illegitimus ſicut non eſt capax beneficij, ita nec penſionis ſine diſpenſatione.*
91 *Penſio extinguitur per profeſſionem regularem penſionarij.*
92 *Item per contractum matrimonij.*
93 *Et quid ſi penſio fuerit reſervata laico de Eccleſia benè merito, aut pro ſervitio Eccleſiæ impenſo, vel impendendo.*
94 *Et quid ſi fuerit reſervata Clerico pro temporali ſervitio.*
Et in gratia penſionis an fieri debeat mentio tam de beneficijs, quàm de alijs penſionibus ibidem verſ. Sextò facit. & n. 116.
95 *Penſionis fructus, ſicut & beneficij licitè vendi, & locari poſſunt dummodo non ad vitam, vel ultra triennium ſine authoritate Papæ.*
96 *Penſionarius ſine beneplacito Apoſtolico non poteſt conſtituere pro pecunia procuratorem irrevocabilem ad fructus penſionis exigendos.*
97 *Cancellaria habet penſionarios pro beneficiatis, & vult in litteris fieri mentionem de penſionibus, ſicut de beneficijs, & n. 132.*
98 *Beneficium Eccleſiaſticum ex ſui natura debet eſſe perpetuum. & n. 118.*
99 *Penſio non vacat, ſed extinguitur morte penſionarij, ſicut uſusfructus morte uſufructuarij.*
100 *Beneficium requirit canonicam erectionem, aliàs non eſt beneficium.*
Vicarius perpetuus conſtitui non poteſt ſine erectione tituli Vicariæ. ibidem.
101 *Penſio Clerico aſſignari poteſt ſine ulla erectione, aut canonica inſtitutione.*
102 *Penſionarius non dicitur ſponſus Eccleſiæ, nec ullum ſpirituale coniugium, vel quaſi cum Eccleſia contrahit.*
103 *Beneficiatus intitulatur, & obligatur Eccleſiæ.*
104 *Titulus, & beneficium pro eodem aſſumuntur.*
105 *Penſionarius non intitulatur, nec ad reſidentiam tenetur.*
106 *Beneficium quamvis reſignari non poſſit; penſio tamen poteſt extingui ſine ſuperioris authoritate.*
107 *Diffinitio quid ſit.*
108 *Quidditatem rei oſtendit.*
109 *Et differentiæ ſpecierum non cognoſcuntur niſi per diffinitionem.*
110 *Beneficium quid ſit.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

ſupt. de elect. c. Vt officium. de heret. & c. 1. De ſent. excomm. in 6. Et ſequitur Dec. conſ. 164. Viſo tenore in princ. dicens ſic ſervari de ſtylo curiæ; & ſimiliter teſtatur de communi, poſt Jo. de Ann. conſ. 56.

Hactenus oſtendimus decretum Concilij Tridentini, in d. c. 10. ſeſſ. 23. fruſtra oppugnari ex hoc capite, quod Septimæ Synodo generali, aut privilegijs Canonum non derogaverit.

49 Sed alij paulò modeſtiùs non audent affirmare decretum illud eſſe nullum, ſed dicunt in eo non comprehendi Abbates, qui habent juriſdictionem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem in Parochos, & Parochianos privativè ad Epiſcopum; ita Stephanus Gratianus diſcept. forenſ. tom. 2. c. 212. per tot. & alij recentiores. Sed hanc quoque opinionem falſam eſſe probavimus in c. Significaſti, infra de off. Archid. ubi plenè videas.

An autem conſtitutio edita à Papa in generali Concilio dicatur Conciliaris quoad effectum derogationis dixi latiſſimè in c. Ex parte, de Capell. Monachor.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Ad audientiam.

SVMMARIVM.

1 Impetrans an teneatur facere mentionem de litteris ad beneficia prius renunciatis.
2 Impetratio beneficij vacantis non facta mentione receptionis vigore litterarum ad vacatura, valet ſi receptus velit renunciare iuri, quod habet ex priori receptione.
3 Impetrans non tenetur facere mentionem de beneficio iam reſignato.
4 Expectans poteſt renunciare litteris impetratis, & earum commodo non ſolùm expreſſè, ſed etiam tacitè.
5 Expectans nullum contrahit vinculum ſpirituale cum beneficio, quod expectat, nec habet ius in re.
6 Expectans an poſſit renunciare litteris pro pecunia ſine labe ſimoniæ. & num. ſeq. uſque ad num. 13.
7 Litteræ ad beneficia an conferant ius ſpirituale, & num. ſeqq.
8 Expectans non conſequitur ius in re, nec ius ad rem, ſed ius quoddam præparatorium ad beneficium obtinendum.
9 Imò conſequitur ius ad rem.
10 Et quamvis non habeat ius ſpirituale completivè; habet tamen initiativè.
11 Simonia non committitur ſi purè renuncietur litteris ad vacatura, & poſtea reſervetur renuncianti annua penſio.
12 Dummodo tamen hæc explicentur authoritate ſuperioris.
13 Simoniacum non eſt in pactum deducere etiam in ſpiritualibus ea, quæ præcipiuntur à iure, dummodo deducantur eo modo, quo tacitè inſunt, num. 17.
14 Expectans non poteſt ſecundum beneficium adipiſci, niſi renunciet litteris.
15 Beneficium ſecundum volens obtinere poteſt in pactum deducere reſignationem primi.
16 Propter concurſum iuris quandoque quid annectitur ad naturam alterius.
17 Simoniacum eſt ex pacto ſepulturam eligere in eo loco, in quo quis de iure ſepeliri debet.
18 Item deducere in obligationem civilem, id quod debetur naturaliter tantùm.
19 Simoniam an committat qui debitori ſuo dat aliquid ſpirituale ut quod ſuum eſt recuperet.
20 Litteræ beneficiales ſubreptitiæ ſunt ipſo iure nullæ.
21 Et de facto revocari debet quidquid illarum vigore intentatum eſt.
22 Proceſſus habitus per litteras ſubreptitias eſt ipſo iure nullus, & poteſt detecta ſubreptione quandocunque revocari.
23 Beneficium poſſideri non poteſt, niſi canonicè habeatur.
24 Littera in beneficijs per ſubreptiorem obtentis eſt loco tituli.
25 Tacitæ conditionis defectus impedit litteras ne producantur in eſſe.
26 Subreptio vitiat privilegia, & beneficia Principum ipſo facto.
27 Subreptio vitiat litteras gratioſas, etiamſi ignoranter, & per ſimplicitatem fuerit ſubreptum.
28 Litteræ contentioſæ per ſubreptionem non vitiantur ipſo iure, ſed annullari debent ope exceptionis.
29 Reſcriptum ſubreptitiè impetratum ob taciturnitatem primi, non eſt nullum.
30 Proceſſus in vim litterarum ſubreptitiarum ad lites valet parte non opponente.
31 Reſcriptum ſubreptitium tribuit iuriſdictionem, ſi de ſubreptione oppoſitum non fuerit. & n. 38.
32 Litteræ contentioſæ ſuper beneficijs quoad ſubreptionem regulantur ſicut aliæ litteræ contentioſæ.
33 Proceſſus ſuper executione litterarum beneficialium habitus per iudicem principaliter deputatum ſuper contentione beneficiali valet, ſi de ſubreptione non fuerit oppoſitum.
34 Proceſſus habitus coram executore litterarum beneficialium ſubreptitiè impetratarum an valeat. & n. ſeqq.
35 Executor cum aſſumit partes iudicis iudicatur de eo ſicut de iudice.
36 Proceſſus venit acceſſoriè ad gratiam, & ideo vitiatur ad limites ipſius gratiæ.
37 Subreptio cur magis inficiat litteras gratiæ, quàm iuſtitiæ.
38 Iuriſdictio an tribuatur per litteras ſubreptitias.
39 Falſa litteræ nullam conferunt iuriſdictionem.
40 Penſio an ſit beneficium, & veniat beneficij appellatione, latiſſimè examinatur uſque ad n. 121.
41 Penſionum duæ ſunt ſpecies.
Intellectus cap. Conquerente, de Cler. non reſiden. ibidem.
42 Penſio ceſſante fraude ſuper fructibus Eccleſiæ conſtitui poteſt nomine beneficij.
43 Beneficium ſuper alio beneficio creari poteſt, dummodo id fiat ſine labe ſimoniæ, & abſque ſciſſura beneficij.
44 Penſio, quæ in titulum beneficij aſſignatur, verè, & propriè eſt beneficium Eccleſiaſticum.
45 Et diffinitur ſicut beneficium.
46 Item de illa fieri debet mentio in litteris, ſicut de beneficio.

47 Item ſimoniacum eſt pro ea obtinenda pecuniam dare.
48 Penſio quid ſit, & unde dicatur. & n. ſeq.
49 Penſio pendet formaliter à beneficio, à quo detrahitur, ſicut uſus fructus à proprietate.
50 Penſio, quæ ſimpliciter conſtituitur ſuper fructibus Eccleſiæ, & alicui aſſignatur authoritate ſuperioris, an ſit beneficium, & beneficij nomine intelligatur. & ſeq. uſque ad n. 74.
Referuntur authores, & argumenta pro opinione affirmativa. ibid. & n. ſeqq.
51 Penſionis facienda eſt mentio in litteris ad beneficia, ſicut & beneficij.
52 Penſio repræſentat ipſum beneficium.
53 Dictio, alius, implicat ſimilia.
Niſi per alia iura declaretur aliquid non eſſe ſimile. num. 56.
Item denotat diverſitatem in ſuppoſito, & identitatem in ſubſtantia, & eſt implicativa eiuſdem generis. n. 55. & 65.
54 Nullum ſimile eſt idem.
57 Subrogatum ſapit naturam eius, cuius loco ſubrogatur.
58 Sed non eſt idem cum ſubrogato.
59 Patrimonium, ad cuius titulum quis ordinatur, quamvis beneficium repræſentet, non tamen eſt beneficium.
60 De Preſtimonijs an debeat fieri mentio in litteris. & num. 62.
61 Hoſpitale an ſit beneficium, an ve de eo in litteris ſit facienda mentio. & n. 63.
64 Referuntur authores, & fundamenta pro ſententia negativa.
66 Penſio non includitur in mandato de providendo alicui de beneficio uſque ad certam ſummam.
Intellectus c. Quamvis, de præben. lib. 6. ibidem & n. ſeqq.
67 Beneficium curatum in mandato de providendo non comprehenditur beneficij appellatione.
68 Eccleſiarum civitatis appellatione in litteris beneficialibus non includitur Cathedralis.
69 Penſio ex ſtylo Concilij Tridentini non habetur pro beneficio. & n. 130.
70 Dictio, verò, eſt adverſativa præcedentium, & adverſatur in iure, & in facto.
71 Penſio eſt ſtipendium merè temporale nihil habens ſpiritualitatis annexum, & cadere poteſt etiam in laicum. & n. 81. & 128.
72 Item poteſt pretio conſtitui, transferri, ac redimi ſine labe ſimoniæ.
73 Nec de illa fieri debet mentio in litteris.
74 Penſio, quæ hodie ex ſtylo aſſignatur loco beneficij, an ſit beneficium Eccleſiaſticum, & veniat illius appellatione. & n. ſeq. uſque ad n. 121.
75 Non eſt quid merè temporale, ſed ſpirituale, vel ſpirituali annexum, & præreguirit clericatum inſtar beneficij. & n. 81.
76 Nec reſervari debet niſi in habitu Clericali, & tonſura incedentibus, præterquam ſi non excedat ſexaginta ducatos auri de Camera.
77 Clericatus tamen requiritur, etiamſi penſio ſexaginta ducatos non excedat.
78 Laico reſervari non poteſt niſi per Papam.
79 Penſionarij olim non tenebantur ad horas; ſed hodie ex conſtitutione Pij V. obligantur ad officium parvum B. M. Virginis.
80 Penſio datur hodie propter officium, ſicut beneficium.
81 Et in Rota auditorio receptum eſt ut non ſit quid profanum, ſed annexum ſpirituali.
82 Simoniacum eſt penſionem conſtituere, vel transferre, aut redimere pecunia interveniente.
83 Penſio extingui non poteſt anticipatis ſolutionibus ſine authoritate Papæ.
84 Gratis tamen remitti, & condonari poteſt in totum, vel in parte, ſimpliciter, vel ad tempus.
85 Subſidium charitativum ſolvitur de penſione ſicut ac beneficio.
86 Seminarij taxa ſolvi debet ex fructibus non modò beneficiorum, ſed etiam penſionum.
87 Penſionarij tenentur ad Collectam per Clericos ſolvendam ſicut cæteri beneficiati.
88 Annata ſicut ſolvitur de beneficijs excedentibus viginti quatuor ducatos; ita hodie de penſionibus ultra ſummam ducatorum quatuordecim. & n. ſeq.
89 Et in expeditione litterarum proviſionis beneficij, ſuper quo eſt penſio reſervata, ſolvitur detracta penſione.
90 Illegitimus ſicut non eſt capax beneficij, ita nec penſionis ſine diſpenſatione.
91 Penſio extinguitur per profeſſionem regularem penſionarij.
92 Item per contractum matrimonij.
93 Et quid ſi penſio fuerit reſervata laico de Eccleſia benè merito, aut pro ſervitio Eccleſiæ impenſo, vel impendendo.
94 Et quid ſi fuerit reſervata Clerico pro temporali ſervitio.
Et in gratia penſionis an fieri debeat mentio tam de beneficijs, quàm de alijs penſionibus ibidem verſ. Sextò facit. & n. 116.
95 Penſionis fructus, ſicut & beneficij licitè vendi, & locari poſſunt dummodo non ad vitam, vel ultra triennium ſine authoritate Papæ.
96 Penſionarius ſine beneplacito Apoſtolico non poteſt conſtituere pro pecunia procuratorem irrevocabilem ad fructus penſionis exigendos.
97 Cancellaria habet penſionarios pro beneficiatis, & vult in litteris fieri mentionem de penſionibus, ſicut de beneficijs, & n. 132.
98 Beneficium Eccleſiaſticum ex ſui natura debet eſſe perpetuum. & n. 118.
99 Penſio non vacat, ſed extinguitur morte penſionarij, ſicut uſusfructus morte uſufructuarij.
100 Beneficium requirit canonicam erectionem, aliàs non eſt beneficium.
Vicarius perpetuus conſtitui non poteſt ſine erectione tituli Vicariæ. ibidem.
101 Penſio Clerico aſſignari poteſt ſine ulla erectione, aut canonica inſtitutione.
102 Penſionarius non dicitur ſponſus Eccleſiæ, nec ullum ſpirituale coniugium, vel quaſi cum Eccleſia contrahit.
103 Beneficiatus intitulatur, & obligatus Eccleſiæ.
104 Titulus, & beneficium pro eodem aſſumuntur.
105 Penſionarius non intitulatur, nec ad reſidentiam tenetur.
106 Beneficium quamvis reſignari non poſſit; penſio tamen poteſt extingui ſine ſuperioris authoritate.
107 Diffinitio quid ſit.
108 Quidditatem rei oſtendit.
109 Et differentiæ ſpecierum non cognoſcuntur niſi per diffinitionem.
110 Beneficium quid ſit.

111 *Nomen debet eſſe conſequens rei.*

112 *Penſio ex ſententia Rotæ eſt quoddam ius temporale, ideſt ad tempus ſeparatum, & formale per ſe diſtinctum à beneficio.*

113 *Penſio in materia odioſa, & ſtrictè intelligenda non venit beneficij appellatione.*

114 *Etiamſi beneficium exprimatur per dictionem univerſalem,* quodcunque.
Secus ſi materia ſit favorabilis. ibid. & n. 117. 123. 124. 131. & 134.

115 *Penſionem transferens, aut redimens pro pecunia ſine authoritate Papæ, quamvis ſimoniam committat, non tamen incidit in excommunicationem Extrav. 2. de Simon.*

116 *Beneficiorum etiam manualium fieri debet mentio in litteris.*

117 *Penſio in materia favorabili venit beneficij Eccleſiaſtici appellatione non ex proprietate vocabuli, ſed per interpretationem extenſivam. & n. 129.*

118 *Beneficia manualia verè, & propriè non ſunt beneficia.*

119 *Etiamſi authoritate Epiſcopi ſint fundata.*

120 *Capellania ſi ex perpetua fiat amovibilis ad nutum, deſinit eſſe beneficium.*

121 *Clericus prima tonſura, qui beneficium Eccleſiaſticum à ſe poſſeſſum reſignavit, reſervata ſibi penſione, an gaudeat privilegio fori, licet in habitu, & tonſura non incedat. & n. 127. & ſeqq.*

122 *Conſtitutio Clementis VII. adimens in criminalibus privilegium fori Clericis dominij Reipublicæ Venetæ refertur.*

123 *Clericus penſionem obtinens an veniat appellatione Clerici non beneficiati, de quo prædicta conſtitutio loquitur.*

124 *Regreſſum habens dicitur habere ius ad beneficium.*

125 *Conſtitutio exorbitans ſtrictè intelligi debet ut minus lædat ius commune quàm fieri poſſit.*

126 *Fori privilegium Clericis indultum eſt de iure divino.*

131 *Penſionarius ex declaratione Gregorij XIII. cenſetur beneficiatus ad effectum gaudendi privilegio fori Eccleſiaſtici.*

133 *Homicida voluntarius, eiuſve ſocius poteſt obtinere, & obtentas retinere penſiones abſque diſpenſatione, non obſtante* cap. 7. ſeſſ. 14. Concilij Tridentini.

135 *Epiſcopus non poteſt quemquam ad ſacros Ordines promovere ad titulum penſionis, niſi pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum.*

136 *Penſio non eſt titulus ad Ordines ſacros, niſi diſpenſative.*

137 *Tonſuræ collatio facta ab Epiſcopo familiari ſuo triennali valida eſt, ſi ſtatim ei reſervata fuit penſio.*

1 AD AUDIENTIAM. il ſecundò Si habens litteras Papæ ad beneficium, eis propter annuam penſionem renunciat, non valent litteræ beneficiales per eum hoc tacito impetratæ. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In prima ponitur facti narratio, in ſecunda proviſio, ibi, *fraternitati.*

Nota primò ibi, *annuas penſiones, ſeu alia beneficia,* appellatione beneficij non venire annuam penſionem, quæ reſervatur ſuper fructibus Eccleſiæ. Sed de hoc latiſſimè dicam infra in prima quæſtione.

Secundò nota ibi, *de illis mentione non habita,* impetrantem teneri mentionem facere non tantùm de beneficijs obtentis, ut in c. Poſtulaſti, ſupra eod. ſed etiam de litteris priùs impetratis ad beneficium, etiam extinctis, erant enim hoc caſu extinctæ per renunciationem. c. Sanè de renunc. & c. Cum pridem, de pact. Et tamen de illis oportuit fieri mentionem, ubi hic per Goffr. & Hoſt. *n. 4. in ver. Occaſione,* Cardinal. *num. 2. in quarto notab.* & Abb. *num* 4. reddentes rationem, quia ex quo per litteras conſequi poterat beneficium, & per eum ſtetit quominus conſequeretur; perinde eſt ac ſi conſequutus fuiſſet, ut in *Reg. ſexti, Cum per eum.* Quoniam qui ad rem actionem habet, ipſam rem habere videtur, ut *l. Qui actionem. ff. de regul. iur.* & *l. Nemo videtur. ff. De in integ. reſtitut.* Unde quaſi beneficium habentes, aliud impetrare non poſſunt. Item ſecundum Abb. omne tacitum, quo expreſſo Princeps aut nullo modo, aut difficiliùs conceſſiſſet litteras, ſubreptionem inducit. *c. Poſtulaſti, ſupra eod.* ſed ſi Princeps ſciviſſet impetrantem habuiſſe litteras, & eis renunciaſſe, utique ſecundas non conceſſiſſet, ſaltem ita facilè; præſertim cum vigore
2 primarum obtinuerit annuam penſionem. Hæc concluſio quod de litteris extinctis facienda ſit mentio, non videtur vera, & contrarium in fortioribus terminis tenet Innocen. in *c. In noſtra num. 4. infra eod.* Nam ſecundum eum, ſi Canonicus poſtquam vigore litterarum receptus eſt ad vacaturam præbendam, impetravit litteras de beneficio vacante, mentione non habita de priori receptione, valent ſecundæ litteræ, ſi velit renunciare jure, quod habet ex priori receptione. Quia, (inquit,) non credimus hanc veritatem ſuppreſſam talem, qua expreſſa, litteras non habuiſſet, argum. *c. Paſtoralis 7. q. 1. c. Cum ſecundùm, infra de præben. & argum. c. Super*
3 *litteris, ſupra eodem.* Præterea de beneficio reſignato, quod plus eſt, non eſt facienda mentio in impetratione ſecundi beneficij. Et hoc ſervat curia. Ergo nec facienda eſt mentio de litteris ad vacaturam præbendam priùs renunciatis, quod minus eſt, *c. Quoniam de conceſſ. præben. lib. 6. argum. c. Ex parte, il tertio, infra de decim.* Demum à priori ſententia recedit Abb. in *c. Pax, infra eod. ſub num. 9. col. penult. verſ. Credo etiam,* ubi firmat de litteris priùs purè renunciatis non eſſe opus mentionem facere in ſecundis, ſubdens hoc ſenſiſſe ibi Innocentium in fortioribus terminis. Nec ſecundùm eum obſtat hæc Decretalis, quia impetrans conſequutus fuerat penſionem, vel aliud beneficium vigore primarum litterarum; ideòque tenetur de illis mentionem facere, ſecus ſi nihil fuiſſet conſecutus. Et ad hoc facit hic textus à contrario ſenſu, & ſequitur Fel. *hic num. 1. verſ. Adde quæ dixi,* & in d. *c. Poſtulaſti, ſupra eod.*

4 Tertiò, nota duas differentias inter expectantem vigore mandati Apoſtolici de providendo, & intitulatum in beneficio. Prima differentia eſt, quia expectans poteſt pro libito renunciare litteris impetratis, & earum commodo non ſolùm expreſsè, ut hic patet, ſed etiam tacitè, ut in *c. Veniens,* & *c. Sanè, infra de renunc.* At verò intitulatus non poteſt beneficio renunciare ſine licentia ſuperioris, *c. Admonet,* & *c. Quod in dubijs, eod. tit.* Abb. *hic num. 3.* Ratio differentiæ

tiæ eſt, quia inter beneficiatum, & Eccleſiam vinculum ſpirituale contrahitur, quod ſine authoritate ſuperioris diſſolvi non poteſt. *c. Sicut in unoquoque. 21. q. 2. c. Inter corporalia. c. Quanto,* & *c. fin. de transl. Epiſc.* & *c. Niſi cum pridem, §. Verùm, ibi,* non debes deſerere ſponſam tuam, cui deſigendo manum apud extraneam te fide
5 media copulaſti, de renunciat. At expectans nullum contrahit vinculum ſpirituale cum beneficio, quod expectat, nec habet jus in re, ut in *capit. Quoniam, de conceſſ. præbend. libro 6.* & fuſius patebit infra num. 7. & ſequentibus.

6 Altera differentia eſt, quia expectans poteſt renunciare litteris Apoſtolicis pro pecunia, ſeu alia re temporali ſine labe ſimoniæ, ut hic videtur probari, quia Pontifex non reprobat annuam
7 penſionem ab impetrante receptam. Et eſt ratio, quia per litteras ad beneficium obtinendum non dicitur quis conſequi jus ſpirituale, ex quo adhuc non eſt receptus in Canonicum, nec dum beneficium eſt aſſecutus. Et ità, licet vacillando, concludit glo. hic in ver. Renunciantes, quam dicit eſſe mirabilem Abb. *num. 6.* & nunquam oblivioni tradendam propter illius authoritatem. Idem videtur ſentire Bald. *num. 2. in ver. Beneficio litterarum.* Nam, ut ipſe ait, textus non dicit beneficio Eccleſiaſtico, quia nondum illud erat adeptus, ſed adepturus, quaſi dicat renunciavit officio judicis, quod oritur ex litteris obtentis ſuper proviſione; & ideò non eſt ſimonia, quia jus ſpirituale nondum erat formatum. & infra nu. 7. concedit non committi Simoniam, ſi hoc fiat juſſu, & authoritate Epiſcopi, vel redimendo ſuam vexationem, argum. *l. Furti. §. Qui iuſſu,* & *l. Quoniam. ff. De infam.* At verò intitulatus renuncians beneficio pro pecunia, vel commodo temporali, abſque dubio involuitur crimine Simoniæ. *c. Cum pridem.* & *c. fin. infra de pact. glo. in ver. Dimittere,* & DD. in *c. Ex parte, il primo de offic. deleg.* Abb. antiqu. *hic*
8 *num. 4. in ver. Renunciantes.* Verùm hanc poſteriorem differentiam refellit Abb. Sicul. *num 6. verſ. Sed contrarium videtur verum,* quia impetrans etſi per litteras ad vacatura non conſequatur jus in re, imò nec jus ad rem; conſequitur tamen quoddam jus præparatorium ad beneficium obtinendum, quod eſt ſpirituale, vel ſpirituali annexum, Exemplo præſentationis, quæ eſt ſpirituali annexa, quia parat viam ad inſtitutionem obtinendam, quæ eſt quid ſpirituale.
9 Tu dic expectantem licet non conſequatur jus in re, conſequi tamen jus ad rem, ut eſt textus formalis in *c. Quoniam ex conſtitutione de conceſſ. præben. lib. 6.* ibi, In quibus non eſſet quæſitum jus in re, licet ad rem. Et in Extravagan. Joannis XXII. *Sedes Apoſtolica, de offic. deleg.* ibi, Jus ad rem expectantibus ante competens, & ibi
10 glo. *in ver. Ius ad rem.* Et Bald. *hic num. 12.* ubi dicit expectantem quamvis non habeat jus ſpirituale complectivè, habere tamen initiativè. Quare ſi huic jure pro commodo temporali renunciet; procul dubio ſimoniam committit. Et hoc contra glo. tenet expreſsè Innoc. *nu. 1.* Ait enim: Si pro pecunia, vel aliquo temporali renunciaſſet litteris, cùm ex eis habeat jus ad petendum ſpirituale beneficium, eſſet ſimonia, arg. *c. prox. ſupra eod.* Et ſequuntur totidem verbis Hoſt. *n. 3.*
11 *in ver. Taliter venditas,* Jo. Andr. *nu. 10.* & plerique alij. Subdunt tamen Hoſtien. & Jo. Andr. eſſe ſimoniam ſi ex pactione partium renuncietur litteris, & aſſignetur annua penſio; ſecus ſi purè fiat renunciatio ex officio ſuperioris, vel amicis intervenientibus, & poſtea reſervetur ei annua penſio, quia tunc non eſt ſimonia. Et ita intelligunt *c. Sanè,* & *c. Veniens, de renunciat.* & *c. Cum pridem, de pactis.* Et conſentit Bald. *num. 12.* qui explicans more ſuo mentem Innocentij, Aut renunciatio, inquit, eſſe facta cauſative, & eſt ſimonia; aut ſimpliciter, & non in fraudem; & non eſt ſimonia, ſed eſt potius providentia æquitatis. Nam æquum eſt ex quo renunciat, ut fiat ſibi aliqua recompenſatio, argum. *l. Sed ſi lege. §. Conſuluit. ff. De petit. hæredit.*
12 Cæterum ut hæc tranſeant ſine vitio, per ſuperiorem ſunt explicanda, ſecundum Hoſtienſem.

13 Quartò nota, ea quæ præcipiuntur à jure, in pactum deduci poſſe etiam in ſpiritualibus abſque vitio ſimoniæ. Quod optimè probat hæc
14 littera. Nam expectans de jure non poterat ſecundum beneficium adipiſci, niſi prius renunciaret litteris. Unde prædicta renunciatio tanquam juri conſentanea licitè potuit in pactum deduci. Et ſecundùm hoc expone verbum. *venditas,* ideſt tali pacto renunciatas. Ad idem *c. Elenterium, in princip.* & in *glo. 1. 18. q. 2. c. Contra morem, 6. diſtin. c. De Syra, 28. diſtin.* & *c. Significaſti, in princip.* & in *glo. ſecunda infra de elect.* & tenent hic *glo. in ver. Nunciantes.* Innocen. *in princ.* Hoſt. *num. 3. verſ. Vel dic quod ex quo aſſignabatur.* Jo. Andr. *nu. 10. verſ. Si verò beneficium,*
15 & Felin. alios cumulans, *num. 8.* Quinimò ob hanc rationem ſecundum glo. Innocen. & alios præalleg. etiamſi quis haberet beneficium, & vellet ſecundum obtinere, in pactionem poſſet deducere reſignationem primi, quia ad hoc de jure tenetur, & tacitè ineſt, cum non poſſit eſſe duplex, *c. Cum non ignores,* & *c. Cum iam dudum, de præben. cum ſuis concordant.* At idem bonus textus in *c. Ex parte, il ſecundo in princip. de Cler. non reſident.* ubi patet obligationem de facienda reſidentia, quæ de jure ineſt, poſſe in pactum deduci etiam in ipſo actu aſſecutionis beneficij. Per quem textum ſupraſcriptam concluſionem firmat Gemin. *in conſ. 84. num. 14. verſ.*
16 *Non obſtat quod iſta conditio.* Ratio eſt ſecundum Anton. de Butr. *in c. Cum M. de conſtitut.* relatum hic à Felin. *num. 8.* quia propter concurſum juris quandoque quid annectitur ad naturam alterius, ut in *c. Cæterum, de iudic.* cum ſimilib.

17 Intellige tamen concluſionem ut ſupra firmatam, dummodo id, quod deducitur in pactum, deducatur eo modo, quo de jure tacitè inerat; ſecus ſi alio modo, quia eſſet ſimonia, puta ſi ex pacto eligatur ſepultura in eo loco, in quo quis de jure aliàs ſepeliri debebat, ut notat gl. *in c. 1. in ver. Apud quos.* & in *ver. Facienda, de ſepult. lib. 6.* quia cum jus ſepulturæ conceſſum à jure non ſit firmum, ſed variabile, *c. Cum liberum, de ſepult.* expreſſio per pactum efficit ut hoc jus nunc inſit alio modo, quàm prius ineſſet,
18 ut poſt Dominicum declarat hic Felin. num. 9. Et idem dicendum eſſet, ſi quis ex pacto deduceret in obligationem civilem id, ad quod eſſet obligatus naturaliter tantùm; hoc enim ſimoniacum eſſet, ut per Felin. *hic num. 10.* qui ad hoc

hoc allegat notata per gloſſam ſecundam *in c. Conſuluit. in fine, de uſur.* & ibi Doctores, maxi-
me, Jo. de Anan. & Inno. in *c. Tuam, ante medium magnæ Gloſſæ. de ætat. & qual.* & B. Tho. *in 2. 2.*
19 *q. 28. art. 2. in reſponſione ad ſecundum argum.* Sed
certè D. Tho. eo loci nihil dicit ad hoc propoſi-
tum, ſed id videtur docuiſſe in *4. ſent. diſt. 25. q. 3. art. 3. ad ſecundum*, ubi primò dicit, res Eccleſiæ
quamvis ſint aliquo modo Papæ, non eſſe tamen
ejus omnibus modis habendi, ſicut illud, quod ad
manum habet. At deinde ſubdit. Non eſt autem
dubium quòd ſimoniam committeret ſi quis ali-
quod ſpirituale debitori ſuo daret, ut quod ſuum
eſt recuperaret; & ita etiam in propoſito Papa à
ſimonia non excuſaretur, ſi (quod abſit) ſpiritua-
lia pro temporalibus rebus Eccleſiarum daret.
Quo loco S. Doctor ſupponit ita demum eſſe ſi-
moniam, dare aliquid ſpirituale debitori ſuo, ſi
res non ſit debita omnibus modis, & ſic naturali-
ter, & civiliter. Alioquin non congrueret ratio
illa, quod res Eccleſiæ non ſint Papæ omnibus
modis habendi. Et ita intellige hanc doctrinam,
quæ alias pugnaret cum communi concluſione
Canoniſtarum quoad ea, quæ præcipiuntur à ju-
re, & tacitè inſunt, ſicut eſt reſtitutio rei alienæ,
ut in *reg. ſexti, Peccatum*, licitè in pactum deduci
poſſunt etiam in ſpiritualibus. Quod nota prop-
ter ea quæ de hac doctrina D. Tho. ſcripſi in *c. Tua nos, n. 21. infra de ſimonia.*
20 Ultimò nota ibi, *revocando in irritum.* litteras
ſubreptitias in beneficialibus eſſe ipſo jure nullas,
ut hic, & apertius in *Clem. 1.* ibi, (veluti ſubrepti-
tia nullius eſt momenti,) de præb. in cap. Si motu
proprio, ibi, (quantumcunque modicum benefi-
cium taceatur in ea, ipſam veluti ſubreptitiam vi-
21 res nolumus obtinere,) *eod. tit. lib. 6.* & in *c. 1. & 2. de fil. presby. eod. lib.* adeò ut de facto revocari
poſſit, & debeat quidquid vigore harum littera-
rum intentatum eſt, etiamſi de ſubreptione ex-
ceptum non fuerit, ut probatur in hac Decretali,
quæ ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur. Et
hic tenent gl. *fin. verſ. Vel poteſt dici*, Innoc. *n. 2. in ver. Revocando.* Abb. antiq. *n. 5. in ver. Irritum.* Jo.
22 Andr. *n. 14.* Butr. *n. 5. in ultimo not.* dicens pro-
ceſſum habitum per litteras ſubreptitias eſſe ipſo
jure nullum, & poſtea detecta ſubreptione quan-
docunque revocari. Card. *n. 3. in 5. not.* Abb. Sicul.
n. 5. & n. 8. & 9. in fin. verſ. Secundo caſu, & alij om-
nes teſte Felin. *n. 22. §. Litteræ beneficiales.* Idem fir-
mat Innoc. in *c. Ad aures*, & in *c. Conſtitutus, per illa intra ſupr. eod.* Imol in *c. Ad hæc in ult. not. ſupr. eod.* &
Marian. Soc. *in repet. d. c. Poſtulaſti, in 8. princ. art.* Et
hanc regulam conſtituit Oldr. *conſ. 81. incip. Quod proceſſus, n. 2. verſ. Nam ſubreptio gratiam reddit nullam.* & per conſequens proceſſum: ubi allegat
hanc Decretalem, *& conſ. 257. Factum tale eſt, n. 40.*
23 *verſ. Præterea in dicto reſcripto.* Rationem verò cur
litteræ beneficiales ſubreptitiæ ſint irritæ ipſo ju-
re, aſſignat gl. *fin. in eod. verſ.* Vel poteſt dici, quia
ſcilicet beneficium non poteſt poſſideri niſi cano-
nicè habeatur, *c. Ex frequentibus, de inſtit.* Sed iſti
per fraudem obtinuerunt, & ideò injuſtè. Vel ſe-
24 cundum Compoſt. in *c. Super litteris, n. 19. ſupr. eod.*
ſubreptio in beneficialibus gratiam vitiat propter
puritatem, quæ deſideratur in beneficijs, & quia
in beneficijs ſic obtentis littera eſt loco tituli. At
ſine juſto titulo quis non habet jus in beneficijs.
arg. *l. Habere im. ff. De decur. & l. Si quis ſepulchrum, ff. De relig. & ſumpt. fun.* Unde, ut ipſe ait, probato
quod littera eſt injuſta, vel ſubreptitia, probatur
quod in beneficio per talem litteram obtento
quis non habet titulum juſtum, & per conſequens
25 jus in ipſo beneficio non habet. Vel denique ſe-
cundum Bald. in *c. Cum adeò, n. 19. verſ. Nota diligenter, ſup. eod.* litteræ obreptitiæ ad beneficia idcircò
ſunt nullæ, quia qui mentitur, facit ſe indignum,
ut in *Authen. Contra qui propriam, C. De non num. pecun.* Unde tacitæ conditionis defectus impedit lit-
teras ne producantur in eſſe. Nam idem operatur
26 tacita conditio, quod expreſſa, ut notatur in *l. Item quia, ff. De pact.* Quod autem dictum eſt de litteris
impetratis ad beneficia Eccleſiaſtica, vendicat ſi-
bi locum etiam in alijs privilegijs, & beneficijs
Principum: nam hæc quoque per ſubreptionem
vitiantur ipſo facto, ut in *l. 1. ff. De natal. reſtit.* & in
l. Etſi legibus conſentaneum, C. Si cont. ius vel util. publ. notatur in *c. Cum dilectus, ſup. eod.* & tenet Abb. *hic n. 14. verſ. Quod autem dixi*: & Felin. poſt alios *n. 22. in ſecunda ampliat.* qui hinc infert ad indulgentias
ſubreptitiè impetratas.
27 Rurſus procedit communis concluſio ut ſupra
firmata etiamſi ignoranter, & per ſimplicitatem
fuerit ſubreptum, ſatis eſt enim ut alias Princeps
veriſimiliter non fuiſſet conceſſurus, ut in *cap. Conſtitutus. ſupra eod.* per quem textum ſic firmat
Abb. *hic num. 14. verſ. Et vitiat ſubreptio*, & latius
in *c. Super litteris, ſup. eod.* Cald. *conſ. 14. de reſcr.*
Creſcen. *deciſ. 10. de præb.* Seraph. *dec. 160. n. 7.* &
Felin. *hic n. 22.* qui ſupradictam regulam ampliat
alio modo, & limitat dupliciter.
28 Cæterùm, ut prædixi, hæc obtinent in litteris
beneficialibus, & gratioſis. At ſecus eſt in litte-
ris contentioſis, quia per ſubreptionem non viti-
antur ipſo jure, ſed annullari debent ope excep-
tionis, ut probatur in *c. Si autem*, & in *c. Plerumque,*
29 *ſupra eod.* ubi ſecundum reſcriptum ſubreptitiè
impetratum ob taciturnitatem primi non eſt nul-
lum. Patet, quia ſi nullum eſſet, non convaleſce-
ret data negligentia primi impetratoris. Et hæc
inductio ab omnibus approbatur in *c. Cæterum, ſupra eodem.* ut hic teſtatur Felin. *n. 17. §. Litteræ ad lites.* Et hanc differentiã inter litteras beneficiales,
& litteras ad lites conſtituunt gl. Inno. Jo. And. &
reliqui ſupracitati n. 21 & Rebuff. *in praxi beneſ. tit. de differ. inter reſcripta gratiæ & iuſtitiæ, num. 1.*
Et in reſcriptis ad lites hujuſmodi regulam latiſſi-
mè firmat Hoſt. *in ſumma hoc tit. §. Quæ poſſunt objici, verſ. Sed numquid proceſſus authoritate illarum.* Com-
poſtell. in *c. Super litteris, nu. 6. verſ. Primo caſu ſu-*
30 *pra eod.* Bald. *hic n. 10.* Mill. *in repert. in ver. Reſcriptum §. 34. incipien.* Reſcriptum ad lites. *Rota deciſ. 13. incipien. Utrum ſi ſit delatum, de reſcr. in antiquior.* ubi reſolvit proceſſum in vim litterarum
ſubreptitiarum valere, parte non opponente, &
deciſ. 651. incip. Si aliquis iudex, alias 65. De appellat. in antiquis. ubi allegat gloſſam hic in *ver. Irritum,*
ibi, *contrarium videatur*: latè Bellam. *deciſ. 84. incip. Executoria, in princ.* Caputaquen. *deciſ. 225. part. 5.*
31 Seraph. *deciſ. 513. num. 7.* ubi firmat reſcriptum
ſubreptitium tribuere juriſdictionem, ſi non fue-
rit de ſubreptione oppoſitum: allegat. Innoc. in *c. Cum M. in fine, de conſtit.* & Caſſad. *deciſ. 1. de reſcr.*
32 Sed hic occurrit dubium, quid juris ſit de lit-
teris ad lites ſuper beneficijs, an ſcilicet quoad
hoc regulari debeant tanquam contentioſæ; an
verò tanquam beneficiales. Compoſtell. in *d. c. Super litteris, num. 6. verſ. Et intellige verum,*
ſupra

ſupra eodem: tenet litteras contentioſas ſuper
beneficijs quoad ſubreptionem regulari ad eum
modum, quo dictum eſt ſupra de alijs contentio-
ſis. Et eum ſequitur hic Ioan. Andr. *n. 14.* Quod
etiam ſentit, ſi diligenter expendatur, gloſ. 1. *in c. Ex parte A. verſ. Vel dicas, de teſtib.* dum
dicit ideò in caſu valuiſſe litteras tacita veritate
impetratas, quia hæc exceptio ab initio non fuit
oppoſita: & hoc apertius tenet ibi Abb. *in 3. notab.* & idem Abb. *hic ante finem*: & Felin.
poſt eum, *num. 17. verſ. Ampliatur iſta regula.*
33 Unde ſi deputaretur judex principaliter ſuper
contentione beneficiali, valeret proceſſus ſuper
executione litterarum beneficialium, quamvis
eſſent ſubreptitiæ, ſi de ſubreptione non fuiſſet
34 oppoſitum, ut dicunt Abb. & Felin.
Sed quid in executore litterarum beneficia-
lium? Reſpondeo. Aut executor aſſumit partes
judicis; aut aſſumit partes executoris. Si aſſu-
mit partes judicis, & procedit cauſa cognita,
puta quia impetrator petijt ut executor compel-
leret Capitulum ad eum recipiendum, & impo-
neret ſilentium ſuper conditione, & judicio re-
ctè agitato, & executor pronunciavit, nec ab
ejus pronunciatione fuit appellatum. Et hoc caſu
proceſſus tenet, ex quo de ſubreptione non fuit
oppoſitum, nec appellatum: nam litteræ ſor-
tiuntur naturam litterarum ad lites. Ita conclu-
dit Compoſt. *in d. c. Supra litteris, ſuper eodem*,
quem hic ſequuntur Jo. Andr. Butr. Imol. & DD.
35 ut Felin. teſtatur *n. 22. verſ. Fallit primò.* Ratio eſt,
quia cùm executor aſſumpſerit partes judicis, ju-
dicamus de eo ſicut de judice. Sed proceſſus ju-
dicis valet ſi exceptio ſubreptionis non fuit op-
poſita, ut firmatum eſt ſupra. Ergo & proceſſus
executoris. Si vero executor aſſumit partes exe-
cutoris; tunc proceſſus eſt ipſo jure nullus ſecun-
dum prædictos, & Abb. *conſ. 129. ſuper quæſtionis materia, num. .... lib. ....* Et eſt ratio, quia tunc
proceſſus venit acceſſoriè ad gratiam, & ideò vi-
36 tiatur ad limites ipſius gratiæ, *argum. regula acceſſorium, de regul. iur. in 6.* ad hoc *c. Conſtitutus, ſupra eod.* & *c. Cum noſtris, de conceſſ. præben.* & *c. Cum olim. de dolo, & contum.* & quod pro-
ceſſus veniat acceſſoriè ad gratiam, eſt textus in *c. Si ſuper de offic. deleg. in 6.* Quam diſtinctio-
nem in effectu poſuit Bald. *in l. præſcriptione, col. 4. verſ. Ego dico quod etiam, C. Si contra ius.* Nam, ut ipſe ait, quando in privilegijs eſt
annexa cauſæ cognitio, puta, Provideas Titio ſi
eum idoneum inveneris, ſtatur declarationi
Commiſſarij factæ cauſa cognita, licèt non fun-
detur in cauſa veritatis; & ſi quis ex hoc grava-
tur, appellet: allegat Innoc. *in c. fin. de præſumpt.* & *gloſ. in Clemen. 1. de offic. deleg.* ſi au-
tem non eſt annexa cauſæ cognitio, ſed Princeps
diſponit per ſeipſum motus ex obreptione impe-
trantis: tunc ipſo jure non valet privilegium per
eum impetratum. An autem, & quandò exe-
cutor poſſit aſſumere partes judicis, notant In-
nocen. & DD. in d. c fin. de præſumpt.
37 Poſtremò inveſtiganda eſt ratio diverſitatis cur
ſubreptio magis inficiat litteras gratioſas, quam
contentioſas: videbatur enim oppoſitum ſtatu-
endum fuiſſe, quia gravius eſt cauſa Principem
fallere in materia juſtitiæ, quam in materia gra-
tiæ. Nam per ſubreptionem in gratia non lædi-
tur niſi Princeps. At in materia juſtitiæ non ſolù
læditur Princeps, ſed etiam tertius cui præjudi-
cium infertur, arg. *c. Super eo, de offic. deleg.* & *l. 2. §. Si quis à Principe, ff. Ne quid in loco publ.* Do-
ctores laborant in perquirenda ratione differen-
tiæ. Abb. hic dicit hujuſmodi rationem non
reperiri in jure expreſſam. Sed inter rationes,
quæ à Doctoribus aſſignantur, eam eſſe ſatis ap-
parentem, quia facilius conceduntur litteræ de
juſtitia, & quia magis videtur ingratus qui niti-
tur obtinere beneficium per ſubreptionem. Un-
dè non mirum ſi ſubreptio magis vitiet litteras
gratiæ, quàm litteras de ſimplici juſtitia. Sed ſe-
cundum Felin. hic in fine meliorem rationẽ red-
dunt Cardin. & Imol. videlicet quia litteræ ad
beneficia tribuunt jus. At litteræ ad lites tribuũt
judicem, ſed non jus. Undè cum primæ ſint ma-
joris præjudicii, propterea facilius inficiuntur.
Cogitabam poſſe aſſignari aliam rationem diver-
ſitatis, videlicet quia in litteris gratioſis cum
non ſit pars, quæ poſſit excipere de ſubreptione,
impetrans veriſimiliter diù pergeret in detentio-
ne beneficii injuſte occupati. Undè ceſſante pro-
viſione hominis, neceſſe fuit ut lex provideret in-
ficiendo gratiam, ut ſic falſus precator conſule-
ret conſcientiæ ſuæ, aut per gratiam *perinde valere*, aut per ceſſionem beneficii, ſecundum ea,
quæ de intruſis, & titulum non habentibus le-
guntur, & notantur *in c. Niſi cum pridem. §. Propter conſcientiam*, in gloſſ. *in ver. Duntaxat infra de renun.* & in *c. Ex frequentibus, de inſtitut.*
At verò in litteris juſtitiæ adeſt pars cuius inter-
eſt, quæ poteſt opponere exceptionem ſubrep-
tionis, & appellare. Undè ſtante proviſione ho-
minis non oportuit ut lex provideret per irrita-
tionem litterarũ, ad textum *in l. Quamdiu, 1. a ſecunda, ff. De acquir. hered.* & gloſſ. magna *in l. 2.* &
ibi per Cynũ, & Bartolũ. C. De jure emphyteut.
Hanc materiam ſubreptionis litterarum, &
proceſſus deſuper habiti magiſtraliter examinat
Compoſtell. in *c. Super litteris, à num. 6. verſ. Quæritur primò. ſupra eodem.* Conſtituit enim
duo membra principalia. Primum an, & quando
valeat proceſſus habitus ſuper litteris ſubreptit-
tiis. Secundũ, quando huiuſmodi exceptiones de
falſitate ſuggeſta, vel veritate ſuppreſſa debeant,
& poſſint proponi. Et circa primum membrum
diſtinguitur inter litteras juſtitiæ ad lites etiam
ſuper beneficiis, & inter litteras impetratas ad be-
neficia obtinenda. Item inter privilegia. Cujus
dicta ſunt magni effectus, & quotidie allegantur,
ut inquit Abb. *hic num. verſ. Et circa hunc articulum*, qui utrumque membrum diſtinctio-
nis Compoſtellani latè proſequitur. Quorum
dicta in effectu reſolvit more ſuo in ampliatio-
38 nes, & fallentias Felin. *num. 17. & ſeqq.* Pul-
chrè etiam in hac materia loquitur Bald. *hic num. 8.* quærit enim cum gloſſa magna numquid per
litteras ſubreptitias detur juriſdictio. Et diſtin-
guit inter litteras gratioſas, & contentioſas. In
gratioſis dicit referre, an juriſdictio detur de vir-
tute litteræ gratioſæ, ſcilicet cum littera; an
ſeorſum. In primo caſu dicit nullam eſſe juriſdi-
ctionem, quia cum principale ſit nullum, Ergò
& poteſtas ex eo, allegat Innocen. *in c. Ad aures.* & *c. Cæterum, ſupra eod.* In ſecundo au-
tem caſu benè datur juriſdictio ſecundum eum,
ſed elidi poteſt ope exceptionis, allegat eundem
Innocen. in *c. Cum dilecta, ſupra eodem*, quia

principale eſt validum, & ſine vitio, licet acceſ-
ſorium non ſit abſque vitio, litteras autem con-
tentioſas concludit non eſſe nullas, & niſi exci-
piatur de ſubreptione; per eas dari efficacem
39 juriſdictionem. Hoc tamen intellige ſi litteræ ſint
ſubreptitiæ, prout loquitur Bald. & alij prælle-
gati; ſecus ſi ſint falſæ, quia tales revera non ſunt
litteræ, ſicut falſus procurator, non eſt procura-
tor; & ideò indiſtinctè nullam conferunt juriſ-
dictionem, imò ſunt irritæ ipſo jure, ut deter-
minat Innoc. *in d. c. Super litteris*, in gloſſ. *incip.
Imò ſine forſan. num. 6. verſ. Sed quid ſi litteræ fal-
ſa dicuntur, cum verſ. ſequen. uſque ad finem illius gloſ.*
Latè Ægid. Bellam. *deciſ. 84. incip. Executoria.*
ubi in fine refert hanc diſtinctionem poſuiſſe Cy-
num *in l. Præſcriptione, in quarta col. C. Si con-
tra jus.* & ſequitur hic Felin. *num. 21. verſ. Fal-
lit ſeptimò.* Et circa hanc declarationem vide
quod de quodam Regulari, qui in Hiſpania litte-
ras Apoſtolicas diſpenſationum matrimonialium
falſificavit, plenè ſcripſi in *c. Super eo, infra de
crimine falſi.*

40 QUÆRO numquid annua penſio ſit benefi-
cium, & veniat beneficij appellatione.

41 Obſervandum eſt pro clariori ſolutione quæ-
ſtionis propoſitæ duas eſſe ſpecies penſionum.
Quædam enim eſt penſio, quæ aſſignatur in titu-
lum beneficij Eccleſiaſtici, ut contingit cum Ec-
cleſia redditibus abundat, & caret ſuffragio mini-
ſtri, & auctoritate ſuperioris ſtatuitur ut ibi ſit
unum beneficium pro clerico, cui aſſignetur
penſio, ſeu portio fructuum ejuſdem Eccleſiæ an-
nuatim percipienda. In quibus terminis loqui-
tur textus in *c. Conquerente, infr. de Cler. non reſi-*
42 *den.* ut ibi declarat Abb. *num. 5.* Nam ſuper
fructibus unius Eccleſiæ conſtitui poteſt certum
beneficium aſſignando certam penſionem ex re-
ditibus Eccleſiæ pro temporalitate beneficij no-
viter creati, ut idem colligit ex eo textu *num. 1.
in primo notab.* dummodo id non fiat in frau-
dem, quo caſu eſt locus prohibitioni Concilij
generalis, de qua in *c. Extirpandæ. §. Qui verò, in
fine, de præben.* ibi Ne quis in fraudem de redi-
tibus Eccleſiæ, quæ curam habere debet proprij
ſacerdotis, penſionem alij quaſi pro beneficio
conferre præſumat, ut fuſius explicat ipſe Abb.
eod. num. 5. Itaque ceſſante fraude ſuper fru-
ctibus Eccleſiæ poteſt conſtitui certa penſio no-
mine beneficij, ut in d. *cap. Conquerente* notant
Anton. de Butr. *in primo notab.* Petr. de An-
43 char. *num. 2.* & Ioan. de Imol. *in primo notab.* ubi
ex eo textu deducit ſuper uno beneficio poſſe
aliud beneficium creari, videlicet ut certa quan-
titas pecuniæ annuatim pro alio beneficio perci-
piatur. Quod verum intelligit, ſi id fiat abſque
vitio ſimoniæ, & abſque ſciſſura beneficij juſta
cauſa ſuadente, ſecundum ea, quæ habentur in
c. Vacante, & c. Maioribus, de præben. & ſequi-
tur ibi Alexan. de Nævo *in primo notab. n. 2.
& 3.*

44 Et de hac penſionis ſpecie non ambigitur quin
verè, & propriè ſit beneficium Eccleſiaſticum,
ut probatur in prædicta Decretali *Conquerente.*
45 Nec refert quod appelletur penſio, quia non eſt
vis in nomine, & cum ſit titulus beneficij, diffini-
tur ſicut beneficium. Ita Cardin. *in Clem. 1. §.
Eadem, num. 4. verſ. Sed quatenus eſt beneficium,
de ſupplen. neglig. Prælator.* Petr. de Anchar.
in *c. 1. num. 5. verſ. Si igitur prædictæ condi-
tiones, de regul. iur. 6.* Abb. *conſ. 47. incipien.
Illud de vere quæritur, verſ. Quartum conſidera-
tur, lib. 2.* Caccialup. *de penſion. quæſt. 12.* Gi-
gas *in eod. tractat. q. 1. num. 1. & q. 28. num. 20.
& quæſt. 99. num. 23.* Redoan. *de ſimon. ſecunda
par. c. 14. num. 18.* & Covarr. *pract. quæſt. c. 36.
num. 17. verſ. Quæres quoties.*

46 Et hinc fit ut de penſione hujuſmodi facienda
ſit mentio in litteris, perinde ac de beneficio, ut
notat Calder. *conſ. 30. incipien. An ſi ſacriſta,
in fine, verſ. Nec obſtat, de præben.* Butr. in *c.
Poſtulaſti, col. 1. num. 7. verſ. Quæritur aliquis,*
& ibi etiam Cardin. *col. penult. verſ. Secundò
quæro,* & Imol. *col. 2. verſ. Poteſt quæri ſupra
eod.* & Gigas *de penſion. q. 67. num. 1.*

Hinc etiam ſicut quemadmodum de beneficio
47 Eccleſiaſtico provideri debet purè, & ſine pacto,
vel conditione, & nō pro ullo commodo tempo-
rali, aliàs committeretur ſimonia, *c. Quam
pio, 1. q. 2. c. fin. de pact. c. Conſulere, de ſimon.*
Eodem modo ſimoniacum eſt pecuniam dare
pro hujuſmodi penſione obtinenda, ut conclu-
dit Abbas *in prælleg. conſ. 47.* & Gigas *de quæſt. 99.
num. 23.*

Hinc demum alia plura deduci poſſunt, de
quibus plenè ibi per Gigantem *à 1. uſque ad num.
6.*

48 Quædam verò eſt penſio, quæ ſimpliciter
conſtituitur ad tempus ſuper fructibus Eccleſiæ,
& alicui aſſignatur authoritate Superioris. Quam
Guil. de Monte Laudn. & poſt eum Cardin. in *d.
Clemen. 1. §. Eadem, num. 4. de ſupplen. negl. Præ-
lat.* ſic diffiniunt, videlicet: Penſio eſt certa por-
tio ex aliqua menſa, vel beneficio ex cauſa ad
tempus, non in perpetuum ſeparata, & ſequitur
ibidem Imol. *col. 3. verſ. Circa ſecundam par-
tem.* & Gigas d. *q. 1. num. 1.* Quæ diffinitio
ſecundum Cardin. convenit penſioni quatenus
49 eſt commodum temporale tantùm, & non qua-
tenus eſt titulus beneficialis. Et dicitur penſio
à pendeo, quia dependet formaliter à beneficio à
quo detrahitur, ſicut uſusfructus à proprietate,
*c. Fin. de pignor. c. Poſſeſſiones, 16. q. 1. c.
Quicumque, 12. q. 2. & c. Quamvis, il primo de
præben. lib. 6.*

50 Et de hac ſecunda penſionis ſpecie celebris
eſt controverſia inter Doctores, num ſit benefi-
cium, & beneficij nomine intelligatur. Abbas
Antiqu. *hic in princip.* poſt Vinceo. quem ci-
51 tat, per hanc Decretalem tenet eum, qui recipit
annuam penſionem authoritate Apoſtolica, non
poſſe impetrare litteras ad beneficia, niſi de pen-
ſione ſpecialem mentionem faciat. Quod etiam
tenent Joan. Andr. *num. 4.* qui verbum, *De
illis,* ſupplet, *& de annua penſione per illas obten-
ta.* Abb. Sicul. *num. 4. verſ. Et dicit hic Jo.
Andreæ,* & Felin. *num 1. in eod. verſic.* Rationem
reddit Abbas Antiquus, quia nomine beneficij
Eccleſiæ continetur penſio, & quicquid aliud per-
cipitur ab Eccleſia. *c. Ex multis, 1. q. 3. c. Poſſeſſio-
nes, 16. q. 1.* Unde quemadmodum tenetur
impetrans facere mentionem de beneficio, *c. Po-
ſtulaſti ſupra eod.* ita & de penſione. Et fuit ſenten-
tia Innocentij in d. *c. Poſtulaſti. in fine,* ait enim;
Et quod dicit de Vicaria (idest ut de illa ſit fa-
cienda mentio in litteris) idem intellige ſi ha-
beat aliquam poſſeſſionem ab Eccleſia, vel re-
ditum,

ditum, vel penſionem, & allegat hanc decreta-
lem. Verùm citati Authores intelligi poſſunt de
prima ſpecie penſionis, quæ aſſignatur in titu-
lum beneficij. Et ita authoritatem Innocentij in-
telligit Calder. *d. conſ. 30 in fine,* dicens eam
eſſe intelligendam de poſſeſſione, vel reditu,
quæ aſſignata fuerunt loco beneficij, quod debe-
batur ratione litterarum, vel alias, & quod ita
intellexerit Innocentius, probat hæc decretalis,
quam allegat, & æquiparatio Vicariæ, quæ da-
tur in titulum, alioquin ſi intelligeretur de alia
penſione, ut Calderin. inquit, non eſſet benè
52 dictum. Et ita etiam poteſt intelligi Bald. *hic
in princip.* dum ait penſio repræſentat ipſum bene-
ficium, argum. *l. Final. ff. Mand.*

53 Sed clarè Andr. Barbatia ſolus contra omnes,
ut inquit Felin. *hic in princip. verſ.* ſed Andreas Si-
culus, tenet ſtrictè & propriè loquendo appella-
tione beneficij venire etiam penſionē, eique ſub-
ſcribunt Paul. Roman. *in tract. de penſion. c. 6. nu.
34.* & *c. 7. num. 16.* & Andr. Gambara *in tract. de
offic. lega. lib. 6. à num. 309*

Et primò arguit ſic. Dictio, *alius,* implicat ſi-
milia, gloſſ. & Doctores in *c. Sedes, ſupra eod.* Sed
dictio, *alius,* hic ponitur inter penſiones, & bene-
ficia. Ergò penſiones ſunt beneficia.

Sed huic argumento reſpondetur negando
conſequentiam. Peccat enim in forma, & hoc
tantùm concludit, videlicet, Ergò penſiones ſunt
ſimiles beneficijs. Et hoc modò concludendo,
argumentum retorquetur. Nam ſi penſio eſt ſi-
54 milis beneficio, Ergo non eſt beneficium, quia
nullum ſimile eſt idem, *l. Quod Nerva, ff. De-
poſ.* & *l. Alienus verbo, §. ff. De action. & oblig.*
ubi glo. *in ver. Obtinent.* notat nihil eſſe id, cui
idipſum ſimile eſt. Item aliud eſt eſſe tale, aliud
haberi pro tali, ut notat Bartol. *in l. Si Maritus,
§. Legis, ff. De adulter.*

Deindè reſponderi poteſt imò dictionem,
55 *alius,* ſignificare diverſitatem, ut *l. Si fugitivi,* ubi
textus cum gloſ. *C. De ſeru. fugit. §. Gallinarum,
inſtit. de rerum. diviſ.* & in propoſito notat Bald.
hic n. 2. Card. in *2. notab. n. 1.* & Abb. *in 1. not.*
Sed de hoc infr. *n. 65.*

56 Tertiò loco reſpondet Felin. *hic,* & Joan. de
Selu. *in tract. de benef. 1. part. q. 3.* majorem
propoſitionem eſſe falſam, quandò per alia ju-
ra eſt declaratum aliquid non eſſe ſimile, ut idem
Felin. not. in d. *c. Sedes, ſupra eodem.* Et ita
eſt in propoſito per *c. Quamvis, de præb. lib. 6.*
Secundò arguit ſic. Subrogatum ſapit naturam
57 ejus, cujus loco ſubrogatur, *cap. Eccleſia il pri-
mo. Vt lit. pend.* cum ſimilibus. Sed penſio ſub-
rogatur loco beneficij, Ergo eſt beneficium.

58 At ſimiliter reſpondetur negando conſequen-
tiam. Nam hæc ratiocinatio concludit tantùm
ut penſio ſapiat naturam beneficij, non autem
ut ſit beneficium, quoniam quod ſapit naturam
alterius, non eſt id cujus naturam ſapit, ut pro-
batur. *in l. Non ſolum, ff. Reuerſ. actam habet,* ubi
ſtipulatio repræſentat actionem; & tamen non
59 eſt actio. Et eſt ſimile in patrimonio, ad cujus
titulum quis ordinatur, juxta textum in *c. Cum
ſecundum, de præben.* quod ſapit naturam bene-
ficij; & tamen non eſt beneficium, ut not. gl. 1.
in *c. Tuæ. eod. tit.* quæ ab omnibus approbatur,
ut inquit Gigas *de penſion. q. 28. n. 4. verſ.* Nam
patrimonium. Et patet ex decreto Concilij Tri-
dentini *c. 2. ſeſ. 21.* ubi beneficium, & patrimo-
nium, ad cujus titulum quis ordinatur, ponuntur
tanquam diverſa.

Tertiò denique arguit ſic. De beneficio Ec-
cleſiaſtico debet fieri mentio, *c. Si motu proprio de
præb. lib. 6.* Sed de penſione debet fieri mentio,
ut hic. Ergò penſio eſt beneficium. Verum
hic quoque malè ratiocinatur Barbatia. Nam
ut argumentum concluderet, oporteret ut major
propoſitio eſſet univerſalis affirmativa, videlicèt:
Omne id, de quo fieri debet mentio in litteris,
eſt benficium. Vel negativè concepta, idest in
litteris non debet fieri mentio. Ergò penſio eſt
60 beneficium. Sed arguendo hoc modo, major
eſt falſa, tolle inſtantiam: etiam de præſtimonijs
fieri debet mentio, ut tradit Felin. in *c. Poſtula-
ſti, ſupra eodem.* Imò & de patrimonio ſecun-
dum Vincentium, & alios, licèt Innocentius, &
communis contra. Et tamen nemo affirmaret
61 hæc eſſe beneficia Eccleſiaſtica. Rurſus fieri de-
bet mentio in litteris de Hoſpitali, quod datur
in titulum, ſecundum Cardin. *in Clemen. 2. nu. 8.
in 10. quæſt. de offic. ordinar.* & tamen Hoſpi-
tale non eſt beneficium. Clem. *Per litteras de præb.*
gloſſ. 2. *in Clemen. Si beneficiorum, de decim.*
Undè non ſequitur, De aliqua, re fieri debet
mentio; Ergo illa res dicitur beneficium. Ita in
effectu reſpondet Felin. *hic,* & Joan. de Selu.
62 *d. quæſt. 3.* Verum hujuſmodi inſtantiæ non tranſ-
eunt abſque difficultate, quia multi tenent præ-
ſtimonia, & præſtimoniales portiones verè eſſe
beneficia Eccleſiaſtica, per *c. fin de conceſſ. præb.
lib. 6.* Inter quos Hoſt. *in c. Poſtulaſti, ſuper
eod.* Oldrad. *conſ. 81. num. 2. & 3.* & *conſ. 140.
num. 1. 2. & 6.* Abb. *conſ. 47. nu. 1. lib. 2.* Mill.
*in repert. in ver. Beneficij appellatione continentur
præſtimonia.* Rebuff. *in praxi tit. Sæculare beneficium
quotuplex. num. 16.* Nauarr. *de oratione c. 21. num.
9.* Et in univerſa Hiſpania obſervari ut præ-
ſtimonia conferantur Clericis in titulum perpe-
tui beneficij, teſtantur Hoieda *de incompat. be-
nefic. ſecunda part. cap. 8. num. 15.* Gonzal. *ad
regul. 8. Cancellar. gloſſ. 5. §. 2.* & Garzias *de
benefic. part. 1. c. 3. n. 118.* Licet de jure con-
trarium teneant Joan. Andr. in d. *c. Poſtulaſti, n.
3.* Gemin. *in c. 1. n. 9. de rer. permut. lib. 6.* & alij
plures.

63 Similiter Hoſpitalia, quæ dantur in titulum,
ſunt beneficia, ut in Clemen. *Quia contingit, §.
Vt autem de relig. domib.* Felin. *in c. De quar-
ta, num. 13. de præſcript.* Undè an hæc ſint ve-
ra ut ſcilicèt de præſtimonijs, & hoſpitalibus ſit
facienda mentio, vide per Cardin. *in d. Clemen. 2.
in 10. & 11. quæſt. de offic. ordinar.* fortè melius
reſponderi poſſet negando minorem. Imò e-
nim de penſione, quæ non datur in titulum
beneficij, jure communi inſpecto, non eſt facien-
da mentio in litteris, ut tenet Card. *in d. Clem.
2. qu. 9.* & latius patebit infra num. 73. Nec ob-
ſtat hæc Decretalis, quia intelligi poteſt de pen-
ſione, quæ in titulum aſſignatur, & ſic primæ
ſpeciei, ſecundum Cald. *ſupra citatum, n. 46.*

Itaque, ut Felinus inquit, conſultius fuiſſet
hujuſmodi argumenta non ponere: ſed teſte Phi-
loſopho lib. De cælo, in fine, ad pauca reſpi-
cientes facilè enunciant. Undè præter Felin. &
Joan. de Selu. hanc Siculam garrulitatem redar-
guunt etiam Andr. Gambara *in proœmio ſui*
con-

comment: ſuper conſtitutione Iulij II. de ſimon. elect. Roman. Pontif. & Gigas *de penſion q. 28. num. 6. ad finem.*

64 Contrariam igitur opinionem, videlicet penſionem non eſſe beneficium, nec venire beneficij appellatione niſi largè, prout beneficium diffinitur eſſe benevola actio gaudium tribuens capienti, ſequuntur communiter Doctores *in c. Quamvis, il 1. de preb. lib. 6.* videlicet Archid. *col. 2. in ver. Provideri.* Jo. Andr. *col. fin, in ver. In Gloſſa Papa noſter,* Gemin. *in ultim. notab.* Petr. de Anchar. *in 3. notab.* & Franc. *in 2.* Et in hac Decretali Cardin. & Imol. ambo *in notab.* Abbat. *in 1. notab.* & Felin. *in princip.* Staphil. *de litteris gratiæ in vana forma expectativarum num. 27.* Sarnen. *in reg. de infirm. q. 16. & de annali q. 21.* Caccialup. *de penſion. q. 12. & ult.* Gig. *in eod. tract. num. 28.* Selua *de benefic. prima par. q. 3. nu. 11.* Car. Paleott. *de Nothis, & ſpuriis c. 58. num. 4.* Mandoſ. *regula 19. Cancellariæ q. 11. num. 11. & conſ. 55. num. 18. & conſ. 139.* Nauarr. *conſ. 11. num. 8. de Conſtitut.* & Couarr. *pract. cap. 36. num. 10 verſ. Quarto quoties.*

Quinimò, excepto Andrea Siculo, hanc partem ſequuntur omnes, ut teſtantur Felin. & Gigas locis citatis. Et penſiones propriè beneficia Eccleſiaſtica dici non poſſe, dixit Rota *in cauſa Brixien. Confidentiæ 5. Iunij 1591. coram Penia*, quam ad litteram referunt Modestini *de beneſ. par. prima, c. 5 num. 52.*

65 Pro qua opinione inducitur primò hæc Decretalis in illis verbis, *annuas penſiones, ſeù alia beneficia*; ponderando dictionem, *alia*, quæ ponitur inter diverſa, juxta textum in d. *l. Si fugitivi. C. de ſerv. fugit.* Quam inductionem probarunt hic Bald. *num. 2.* Cardin. Abb. & Felin. *locis cit.* Sed hæc inductio videtur parum urgere, quia dictio, *alia*, denotat quidem diverſitatem in ſuppoſito, ſed identitatem in ſubſtantia, ut probat Raph. Cuman. *conſ. 46. incipien. Sine diſputatione, in princ. verſ. Etiam addito.* Eſt enim dictio implicativa ejuſdem generis. *l. Quidam relegatus. ff. De reb. dub.* & probatur in c. *Sacris, infra de ſepult.* notant gloſſ. & Doctores in *c. Sedes ſupra eodem.*, & in d. *l. Si fugitivi.* Undè quemadmodum cum dicitur, Abbates, vel alij Religioſi, non licet inferre ut Abbates non ſint Religioſi, *Clemen. ii. in princ. de reſcr.* Item cum dicitur, Decanatus, Archidiaconatus, vel alia beneficia, non benè infertur ut Decanatus, & Archidiaconatus non ſint beneficia; quin potiùs concluditur oppoſitum, ut in *c. Cum in cunctis. §. Inferiora. de elect.* ita cum dicitur hic penſiones, ſeu alia beneficia, non benè infertur ut penſiones non ſint beneficia, ſed potius infertur oppoſitum. Et propterea Abb. Antiq. Andr. Sicul. & alij inducunt hanc Decretalem pro contraria opinione ponderantes eamdem dictionem, *alia.*

Sed pro hac parte eſt textus formalis in d. *c.*
66 *Quamvis, il primo de præben. lib. 6.* ubi cum mandatur alicui provideri de beneficio uſque ad certam ſummam, non includitur penſio. Et ita hunc textum ad hoc allegant hic Joan. Andr. nu. 4. in ver. penſiones. Bellam. *in princip. in eod. ver.* Bald. *num. 2.* Card. *n. 1. in ſecundo notab.* & plerique alij; quinimò Doctores omnes, ut inquit Gigas *de penſion, q. 28. n. 9. in fine, & num. 10.*

Nec refragatur quod ille textus fundet ſe in ratione illa, quod litteræ ad beneficia ſint ambitioſæ, & ſtrictè intelligendæ, quoniam ſi ex proprietate vocabuli appellatione beneficij veniret penſio, utique includeretur etiam in litteris ad beneficia; quia in omni materia quantumcunque odioſa, & ſtrictè intelligenda ſit lata interpretatio quatenus requirit verborum proprietas. *l. Cum lege*, ubi Aretin. *ff. De teſtam.* & notat Calder. *conſ. 1. de conſang. & affinit.* & Dec. poſt eum in *c. Inter cæteras, nu. 28. ſupra eod.* Et per hoc patet reſponſio ad objectum Gigantis *d. q. 28. n. 6. in fine, verſ. Prima opinio.*

67 Neque urget ſi dicas cum Gigante *d. q. 28. nu. 6.* in mandato de providendo, de quo loquitur ille textus, appellatione beneficij non comprehendi beneficium Curatum, ut diciditur *in c. Cum in illis, de præben. lib. 6.* & tamen nemo dixerit beneficium curatum non eſſe propriè beneficium. Ergò eodem modo ex eo quod in litteris ad beneficia non comprehendatur penſio, non licet inferre ut Penſio non ſit beneficium. Etenim replicari poteſt quod Curatum beneficium non comprehendatur in mandato de providendo, non provenire ex eo quod beneficium curatum non ſit propriè beneficium, ſed quia eſt ſpeciali nota dignum, & Papa non cenſetur voluiſſe illud ſub tali generalitate includere, ut notant Doctores in d. *c. Cum illis*, & eſt bona gloſſa in *Clemen. Per litteras, in ver. Provideri, de præben.* ſicut in litteris beneficialibus appellatione Eccleſiarum civitatis non venit Cathedralis, non quia non ſit propriè Eccleſia; ſed quia propter
68 illius honorem Papa non vult illam includi ſub tali generalitate, ut formaliter dicitur in *d. c. Quamvis, in verſ. Quanquam.* At non ſic eſt in penſione, quia non ideò non includitur in litteris ad beneficia quod ſit ſpeciali nota digna, cum minus ſit penſio, quam beneficium, ſed quia litteræ ad beneficia ſunt ambitioſæ, & ſtrictè intelligendæ, Et hanc rationem ibi exprimit textus. Quaſi dicat, cum penſio propriè non ſit beneficium, & in materia ambitioſa, ſicuti ſunt litteræ ad beneficia, non ſit facienda extenſio ultra propriam ſignificationem vocis: propterea in mandato de providendo beneficij appellatione penſio non includitur. Et ita arbitror ſalvari poſſe communem inductionem illius Decretalis.

69 Pro eadem opinione inducitur etiam aliquot Decreta Concilij Tridentini, videlicèt *c. 2. ſeſſ. 21.* ubi primò agitur de beneficijs, ad quorum titulum Clerici ſacris Ordinibus initiantur, ibi, *beneficium Eccleſiaſticum*, &c. ac deindè ſubjungitur Patrimonium *verò*, vel penſionem,
70 &c. Ponderanda eſt enim illa dictio, verò, quæ eſt adverſativa præcedentium, *c. 1. §. Qui verò*, & ibi gloſſ. *in ver. Etiamſi*, & Doctores notant *de regular. lib. 6.* Bald. *conſ. 412. Verba teſtamenti, per totum, lib. 1.* & adveſatur in jure, & in facto, ut notat Abb. *conſ. 63. Videtur primo, in fine, lib. primo.* Ad idem Decretum Concilij in *c. 18. §. Ad hanc autem portionem, ſeſſ. 23. & in c. 15. ſeſſ. 25.* ubi ſimiliter penſio, & beneficium ponuntur tanquam diverſa, ibi, *beneficium aliquod Eccleſiaſticum*, & ibi, *nec penſiones, &c.* Nititur autem opinio communis hac præcipua ratione, quia penſio hujus ſpeciei eſt ſtipen-

dium merè temporale nihil habens ſpiritualitatis annexum, cujus propterea, jure communi inſpecto, etiam laicus eſt capax, ut notant Bald. Felin. & alij hic Gemin. Franc. & reliqui ſupracitati num. 64 Lauren. in *c. Poſſeſſiones, 16. q. 1.* Cardin. *in Clem. 2. num. 7. qu. 9. verſ. Contrarium, de offic. Ordinar.* Gigas *de penſion. q. 1. n. 1. & q. 21. 33. & 51. n. 2.* Ripa in *cap. 2. n. 128. de iudic.* Burſatt. *conſ. 178. n. 27. lib. 2.* Rebuff. *de pacif. poſſeſſor. à num. 150. alias 132.* Cæſar de Graſſis *deciſ. 91. num. 5. & deciſ. 114. num. 8.* Qualis eſt penſio, quæ laico aſſignatur in ſtipedium pro ſervitio temporali, puta pro patrocinio, pro pulſandis campanis, aut aperiendo fores Eccleſiæ, vel alias pro remuneratione laborum, de quibus plenè per Hoſtien. Joan. Andr. & Doctores in *cap. Super inordinata, infra de preb.* Dixi in *c. Cum in cunctu à n. 90. de elect.* Penſio enim huiuſmodi eſt omninò prophana, undè non mirum ſi cadere poſſit etiam in laicum ut per Gigan. *q. 67. num. 2.* Duaren, *in tract. De beneſ. lib. 6. c. 4.* & Mandoſ. *in reg. 19. Cancell. q. 11. n. 2. & de ſignat. gratia, tit. de penſion. in princip.*

72 Hinc deducunt multi penſionem hanc ſimplicem pretio conſtitui, transferri, ac redimi poſſe ſine labe ſimoniæ, ut poſt ſeriam, & prolixam diſputationem in translatione concludit Gigas, *qu. 99.* & in extinctione, ſeu redemptione *q. 45. & 87.* & ante eum Hieron. Paul. *in pract. Cancel. verſ. Quod penſiones quæ conſtituuntur.* Rebuff. *in repet. c. Extirpandæ, §. Qui verò, in 6. not. in materia penſionis ad finem de preb.* Duaren. *in tract. de beneficijs lib. 6. c. 4. §. Annua huiuſmodi,* Redoan. *de Simon. 2. part. cap. 14. nu. 15.* Burſatt. *conſ. 126. num. 90. ad finem, lib. 2.* Et ex Theologis Card. Caiet. *in 1. tom. opuſ. tract. 31. reſpon. 10.* & Medin. *in Summ. lib. 1. cap. 14. §. 22.* De quo tamen vide quod dicam infra n. 75. & 81.

73 Hinc etiam deducunt alij de hac ſimplici penſione non eſſe faciendam mentionem in impetratione beneficij; Quia jura non præcipiunt in litteris mentionem fieri niſi de beneficio, *cap. Si motu proprio, de præben. lib. 6. Clemen. 2. de offic. Ordi.* ubi hoc tenent de Eleaz. & Zenzelin. & poſt eos Cardin *num. 7. queſt. 9.* Imol. *col. penult. verſ. An impetrans.* Et in *cap. Poſtulaſti, ſupra eod.* Joan. Andr. & Henr. Boich. *num. 5.* Butr. *num. 7.* Cardin. *num. 5* & Felin. *num. 8. in 3. declaratione, & 30. Corollar.* Mill. *in repert. in ver. Gratia, verſ. Decimo ſexto,* Hieronym. Paul. *in pract. Cancell. in notabil. ſupervacantibus non reſer. verſ. Gratiam beneficijs impetrans.* Capella Tholoſana *deciſ. 473.* & ita ſervat Rota, ut noviſſimè teſtatur Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. in gl. 5. §. 5. à n. 16.*

Sed major eſt difficultas, Quid dicendum in
74 penſionibus, quæ hodie ex ſtylo curiæ aſſignantur loco beneficij, ut quis commodiùs ſuſtentari valeat, vel ex cauſa reſignationis, ſeu ceſſionis, ne exinde reſignans nimium diſpendium patiatur. De his enim non immeritò ambigitur an dici poſſint beneficia Eccleſiaſtica, & veniant beneficij Eccleſiaſtici appellatione.

75 Pro opinione affirmativa facit primò, quia huiuſmodi penſiones non ſunt quid merè temporale, ſed potius ſpirituale, aut ſpirituali annexum dependenter, ſeu conſequenter inſtar beneficij. Patet, quia quemadmodum beneficium Eccleſiaſticum prærequirit celricatum, *c. Cum adeò*, & ibi gloſ. *in ver. Nec Clericus, ſupra eodem, c. Ex litteris, infra de tranſact. c. 2. de inſtitution.* Et hac ratione dicitur ſpirituale, ſeu ſpirituali annexum dependenter, ut docet S. Tho. *in 2. 2. q. 100. art. 4.* & ibi expoſitores. Sotus *de iuſt. & iur. lib. 9. queſt. 1. art. 1.* Nauarr. *in Man. c. 23. num. 108.* & ſcripſi latiſſimè in *c. Cum pridem, in 3. queſt. & num. 60. infra de pactis.* Ita & penſio Clericatum prærequirit ex ſtylo Curiæ notiſſimo, de quo teſtantur Redoan. *de Simon. 2. part. cap. 14. num. 13.* Nauarr. *conſ. 63. num. 5. de Simon.* & Rota *deciſ. 139. lib. 3. par. 3. diverſ.* Et hodie eſt expreſſum in conſtitutione Pij V. incipien. *Sacroſanctum, de revocatione privilegiorum circa penſiones obtinendas, & transferendas per laicos, Bigamos, Clericos coniugatos, &c.* in Bullar. *tom. 2. pag. 269.* & in conſtitutione Sixti V. incipien. *Cum ſacroſanctam, de*
76 *habitu, & tonſura per Clericos, ſeu Milites Beneficia, vel etiam penſiones obtinentes deferendis.* In Bullar. *eod. tom. pag. 653.* ubi ſtatuitur ut Clerici obtinentes penſiones debeant tonſuram, & habitum Clericalem, veſtes ſcilicèt talares jugiter deferre; alioquin non geſtantes dictum habitum Clericalem penſionibus ſint ipſo facto privati, & penſiones extinctæ, &c. & in futurum nonniſi actu Clericis in habitu Clericali, & tonſura incedentibus penſiones reſerventur, cum decreto irritante, &c. Atque ita ex hac poſteriori conſtitutione non tantùm prærequiritur celricatus ad penſiones obtinendas, ſed etiam ut penſionarij iugiter incedant in habitu, & tonſu-
77 ra, præterquam ſi penſiones inſimul non excedant ſummam ſexaginta ducatorum auri de Camera, in quibus tamen requiritur clericatus, licèt non delatio habitus, & tonſuræ, ut idem Sixtus poſtea declaravit in alia conſtitutione, quæ incipit *Paſtoralis.* In Bullar. *d. tom. 2. pag. 654.*
78 Quamobrem uſu receptum eſt ut penſio non poſſit laico reſervari, niſi per Romanum Pontificem, teſte Rebuff. *de pacif. poſſeſſor. num. 153. alias 135.* Et Nauarr. *conſ. 34. de preben.*

Secundò, pro eadem opinone facit quia ex
79 conſtitutione Pij V. incipien. *Et proximo.* In Bullar. *tom. 2. pagina 347.* Penſionarij obligantur ad recitandum officium parvum Beatæ Mariæ Virginis, licèt prius ad Horas non tenentur, ut tradit Gigas *de penſion. queſt. 30* ubi refert ita etiam tenuiſſe Hieronymum Paulum practicum Curialem auctorem libelli, qui inſcribitur Provinciale omnium Eccleſiarum, *fol. 48. verſ. Quod penſiones, in fine,* & Gomeſ. *in regul. Cancellar. de infirm. reſignant. quæſt. 16.*
80 Ergò penſio datur hodie propter officium ſicut beneficium, juxta textum in *c. fin. de reſcr. lib. 6. cum concord.* de quibus ibi in gloſſa. *in verſ. Datur*, ut per Nauarr. *de reſtitut. lib. 2. c. 2. num. 200.* & ſtatutum eſt in Concilio Lateranenſi noviſſimo ſub Leone X. *ſeſſ. 9. §. Statuimus quoque*, adeò ut propterea poſt memoratas conſti-
81 tutiones Henriquez *in ſumma lib. 14. c. 13. §. 2.* Dixerit penſionem dari titulo Eccleſiaſtico. Quare penſionem hodie non eſſe quid merè temporale, ſed ſpirituali annexum probarunt Nauarr. *conſ. 59. Quidam Canonicus, conſ. 62. Status propoſita* quæ-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

quæſtionis, num. 2. & 3. ubi num. 3. dicit Za-
barellam, Cajetanum, & alios, qui dixerunt
penſionem eſſe jus merè temporale, parum cautè
loquutos fuiſſe; & *conſ. 65. Fuit reſervata, num. 1.*
de Simon. Et in Man. *cap. 23. num.* 111. Hieron.
Gabriel. *conſ.* 191. *num.* 8. *lib.* 2. Redoan. *de Spol.*
Eccleſ. cap. 14. §. *Ex his*, *à num.* 6. Mandoſ. *reg.*
19. *Cancellar. quæſt.* 11. *n.* 11. Cardin. Tolet. *in*
ſumma lib. 5. *c.* 9. Et hodie jam receptum eſt in
Rotæ Auditorio penſionem non eſſe quid pro-
phanum, ſed annexum ſpirituali, ut patet in
cauſa Britonorien. Commendæ, 12. Decembris
1588. coram Gipſio, ut referunt moderni *de re-*
ſignat. beneficior. lib. 6. *q.* 4. *n.* 54. & *in tract. De*
benef. part. 1. *c.* 5. *n.* 19. & habetur apud Farinac.
conſ. lib. 1. *deciſ.* 64.

82 Tertiò pro eadem opinione facit, quia ſicut
ſimoniacum eſt pro pecunia beneficium Eccle-
ſiaſticum conferre, vel permutare, aut reſignare,
c. Cum pridem, &c. *Fin. de pact. c. Si quis dator,*
cum duobus ſequentib. c. Si quis obiecerit, & *c. Sal-*
vator. 1. *q.* 3. eodem modò ſimoniacum re-
putatur penſionem conſtituere, vel transferre, aut
redimere pecuniæ interventu, ut tenent Adrian.
quodlib. 4. *ad* 5. Cordub. *lib.* 1. *q.* 21. *punct.*
primo, Sayr. *de Cenſur. lib.* 2. *c.* 5. *num.* 15. &
alij recentiores apud Garziam *de benef. par.* 1. *c.*
5. *num.* 20. poſt Paul. Roman. & Andream
Gambar. ſupracitatos num. 53. Quinimò, ut in-
quit Nauarr. *d. conſ.* 59. *num.* 1. *de ſimon.* Penſio
nō poteſt juſtè emi ſecundum omnes, nec redimi
ſecundum ferè omnes abſque auctoritate Apo-
ſtolica, contra Cajetanum ſentientem penſionē
eſſe jus merè temporale, & ideò eſſe redimibile
pecunia, *in primo tom. opuſculor. tractat.* 31. *reſ-*
ponſ. 10. Et hoc ipſum reſpondit idem Nauarr.
d. conſ. 61. *in eo*, qui penſionem ſibi reſervatam
ad utilitatem alterius Curialis de ipſius Curialis
conſenſu ſoluta eidem certa pecuniæ quantitate
in alium tranſtulit. & *conſ.* 65. in penſionario
habente facultatem transferendi, qui intendebat
transferre reſervata ſibi facultate exigendi quoad
83 viveret, eod. tit. de ſimon. Quam ſententiam &
Rota amplexa eſt in cauſa Pharen. penſionis. 24.
Januarij 1578. coram Clem. VIII. quæ habetur
in impreſſis *deciſ.* 454. *num.* 7. *par.* 1. *diverſor.* ubi
tenuit penſionem extingui non poſſe anticipatis
ſolutionibus ſine auctoritate ſuperioris, poſt
præpoſ. in *c. Agathoſa in fine*, 63. *diſtin.* Sarnen. *in*
regula de infirm. q. 16. & Gigas *de penſ. quæſt.* 45.
Et adde eundem Gigantem *q.* 87. ubi expreſſius
tenet penſionem redimi non poſſe pro tot antici-
patis ſolutionibus ſine authoritate Papæ. Et ita
ſe habet ſtylus Curiæ, qui facit jus: teſte eodem
Nauarr. *d. conſ.* 61. *in fine*, & *conſ.* 11. *incip.* N.
84 *preſſus admodum ære alieno, in tit. de reb. Eccleſ.*
non alienan. licèt penſio uti debitum pecunia-
rium poſſit gratis remitti, & condonari in totum,
vel in parte, ſimpliciter, vel ad tempus ſine autho-
ritate ſuperioris, ut tenet Præpoſ. *loco citato.* Gig.
quæſt. 45. & Nauarr. *d. conſ.* 11. *verſ. Reſpondeo*
primo.

85 Quartò facit pro eadem opinione, quia de
penſione loquitur ſubſidium charitativum, ſicut
de beneficio, ut per Bellenc. *in tract. de ſubſid.*
charit. q. 75. Caccialup. *in tract. de penſion. q.* 12.
86 & Gig. *in eod. tract. q.* 49. Quemadmodum &
taxa pro ſeminario ſolvi debet ex fructibus non
modò beneficiorum, ſed etiam penſionum,
87 ut in decreto Concilij Tridentini *c.* 18. *verſ. Ad*
hanc autem portionem, ſeſſ. 23. Et generale eſt
ut penſionarij teneantur ad collectam per Cleri-
cos ſolvendam ex fructibus beneficij, ſicut cæteri
beneficiati, ut pluribus probat Gigas *q.* 28. *n.* 19.
verſ. Tertiò limita.

88 Similiter de penſionibus ſolvenda eſt annata
in expeditione litterarum reſervationis, ſicut
ſolvitur de beneficijs excedentibus valorem vi-
ginti quatuor ducatorum auri de Camera. Et ita
obſervat Curia. Imò ſtylus habet ut quandò
alicui providetur de beneficio, ſuper cujus fru-
ctibus eſt alicui reſervata annua penſio, tunc in
89 expeditione litterarum proviſionis beneficij ſol-
vatur annata detracta penſione. Et quidem anna-
ta ante tempora Leonis X. ſolvebatur pro pen-
ſionibus excedentibus prædictam ſummam vi-
ginti quatuor ducatorum; ſed tempore ipſius
Leonis ſtatutum fuit ut annata ſolveretur ex pen-
ſionibus aſcendentibus ad ducatos duodecim, ut
teſtatur Gigas *quæſt.* 26.

90 Et eodem modo ſicut illigitimè natus non eſt
capax beneficij Eccleſiaſtici ſine diſpenſione,
c. Litteras, de fil. presbyter. c. 1. *eodem tit. lib.*
6. ita pariter ſine diſpenſatione non eſt pen-
ſionis capax, ut concludit Gigas *quæſt.* 16. *per*
totam.

Quinto, facit quia ſicut beneficia ingreſſi reli-
91 gionem ſequuta profeſſione vacant, *c. Benefi-*
cium, de regular. lib. 6. ita extinguitur penſio per
profeſſionem Penſionarij, qui verbum, benefi-
cium, poſitum in ea decretali intelligitur largè
de quocunque beneficio, ut ibi notant Jo. Andr.
Gemin. & Franch. *in Principio.* Et ita in pen-
ſione firmat Gigas *q.* 57. *num.* 5. *verſ. in contra-*
rium, & *num.* 6. dicens hanc ſententiam eſſe de
92 jure veriorem. Item ſicut per contractum ma-
trimonij per verba de præſenti vacant omnia
beneficia Clerici in minoribus conſtituti, *c. Pri-*
mo, & ibi gloſſ. 1. & Doctores *infra de Clericis*
coniugat. Ita etiam per contractum matrimonij
extinguitur penſio Clerico aſſignata ex cauſa re-
ſignationis, aut ceſſionis, vel ut commodius ſu-
ſtentari valeat, de qua nunc agimus, ut conclu-
dit Caccialup. *de penſion. quæſt.* 30. & *ult. verſ.*
Et pro declaratione materiæ. Put. *deciſ.* 3.9.
lib. 2. Joannes Paulus *deciſ.* 188. *lib.* 2. Couarr.
in 4. *Decretal. ſecunda. par. c.* 6. §. 3. *n.* 6. Julius
Clarus *in pract. crimin.* §. *fin. q.* 73. *num.* 5. &
Gigas *q.* 54. *num.* 4. amplius teſtatur hanc
opinionem amplecti Curiam Romanam, & ſibi
ipſi in facto accidiſſe, quia poſteaquam matri-
monium contraxit, quaſdam penſiones amiſit
ſibi tanquam Clerico in minoribus reſervatas
93 per Clementem VII. licèt ſecus ſit in penſione
aſſignata laico de Eccleſia benemerito, quod
fieri poteſt juxta terminos, in quibus conſuluit
Oldrad. *conſ.* 226. *incipien. Quidam Epiſco-*
pus. Aut pro ſervitio Eccleſiæ impenſo, vel im-
pendendo, puta advocato pro patrocinio, & de-
fenſione, vel pro alijs cauſis temporalibus de
quibus per Hoſt. & DD. in *c. Super inordinata,*
infra de preben. Hoc enim caſu per contractum
conjugij penſio non extinguitur, ut poſt Guillel.
de Monte Laud. *in Clem.* 1. *de reb. Eccleſ. non*
alien. firmant ibi *Cardin.* q. 18. & Imol. *col.* 6.
verſ. Sed numquid advocatus, quemadmodum
nec

nec extinguitur ſi fuerit aſſignata clerico pro
ſervitio, vel officio temporali, ut notant Laurent.
Cardin. & Imol. *in Clemen.* 1. §. *Ad eadem, de*
ſupplen. neglig. Prælat. & poſt eos Gigas *d. q.* 54. *n.*
3. *verſ. Primo caſu.*

Sextò facit quia ſicut in impetratione benefi-
cij fieri debet mentio de obtentis, *c. Si motu*
proprio, de preb. lib. 6. *cum concordant.* Ita &
in gratia penſionis, quæ clerico aſſignatur lo-
co beneficij ut commodius ſuſtentari valeat, fa-
cienda erit mentio de beneficijs, & alijs penſio-
nibus, niſi in gratia reſervatæ ſint motu pro-
prio, ut ſuper Epiſcopatibus, vel ex cauſa reſi-
gnationis, ſeu ceſſionis; & ita ſervatur de con-
ſuetudine, & ſtylo curiæ, ut teſtatur Garzias
de benefic. par. 1. *cap.* 5. *num.* 85. Ideoque in pen-
ſionibus pro Palatinis apponi conſuevit hæc
clauſula, videlicet. [Et cum indulto quod penſio
per præſentes reſervata loco beneficij Eccleſia-
ſtici non cedat, nec in numero beneficiorum,
ſeu penſionum, etiam ſub eodem tecto conſiſten-
tium intret, vel illius taciturnitas in impetra-
tionibus aliorum beneficiorum, ſeu penſionum
deinceps faciendis ſubreptionem, aut nullitatem
aliquam faciat.]

Septimò, pro hac parte facit, quia ſicut fructus
95 beneficij quamvis licitè vendi, & locari poſſint,
ut in *c. Veſtra, de locat.* tamen vendi aut locari
nequeunt ad vitam propter prohibitam rerum
Eccleſiaſticarum alienationem, ut notat gloſſ.
in *Clem.* 1. *in ver. Vnius, de reb. Eccleſ. non alie-*
nan. Imò nec ultra triennium, ut in *Extrauag.*
Ambitioſæ, eod. tit. Ita quamvis & fructus pen-
ſionis licitè vendi, & locari queant; id tamen fie-
96 ri non poteſt ad vitam, ut firmat Nauarr. *in præ-*
alleg. conſ. 11. *de reb. Eccleſ. non alienan.* ubi plu-
ribus conſuluit non licere Penſionario pro pecu-
nia conſtituere aliquem Procuratorem irrevoca-
bilem ad fructus penſionis exigendos, vita ejuſ-
dem penſionarij durante, ſine autoritate Apoſto-
lica. Quod malè ſervatum intellexi à nonnullis
Curialibus, qui ad ſui vitam conſtituerunt pro-
curatores, ut in rem propriam ad exigendam pen-
97 ſionem, recepta ab ipſis certa pecuniarum quan-
titate. Ultimò, omiſſis alijs, facit pro hac opi-
nione, quia Cancellaria habet penſionarios pro
beneficiatis, & vult in litteris mentionem fieri de
penſionibus, ſicut de beneficijs, ut patebit in quæ-
ſtione ſequenti n. 152. Et contraria opinio vera
eſt tantummodò in penſione, quæ non aſſignatur
loco beneficij, ſed in ſtipendium, in qua loquun-
tur plerique ex Auctoribus præcitatis *num.* 73. ut
declarant Andr. Gambara *de offic. leg. lib.* 6. *num.*
325. Gigas *de Penſion. quæſt.* 67. *concluſ.* 2. Mandoſ.
de Signatura grat. tit. de penſion. in princip. verſ. Hinc
dicimus. Item procedit eadem opinio in penſio-
ne, quam quis habet à laico pro titulo Ordinum,
de qua loquitur Rota *deciſ.* 36. *de reſcript. in anti-*
quis, & *deciſ.* 9. *de preben. in antiquior.* & Felin in *c.*
Poſtulaſti, num. 8. *in tertia declarat.* & *in* 30. *corollar.*
ſupra eod.

Verum his non obſtantibus, arbitror dicen-
dum nec penſiones, quæ hodie ex ſtylo Curiæ
Clericis reſervantur, eſſe beneficia Eccleſiaſtica,
nec propriè, & ſtrictè loquendo venire beneficij
Eccleſiaſtici appellatione. Quod multipliciter
probo. Et primò. Beneficium Eccleſiaſticum
98 ex ſui natura debet eſſe perpetuum, *c. Præcepta*, 55.

diſtin. c. Sanè tamen, 70. *diſtin. c. Veniens, de fili*
Presbyter. c. penult. de Cler. ægrotant. & nota-
tur in *c. Si gratioſè, de reſcript. in* 6. Lap. *alleg.* 9.
incip. Diſputat, num. 3. Petr. de Anchar. in *c.* 1. *nu.*
4. *de regul. iur. in* 6. Caſſad. *deciſ.* 4. *num.* 2. & *de-*
ciſ. 12. *nu.* 9. *de preben.* plenè Franciſ. Marc. *deciſ.*
Delphin. 1071. *lib.* 1. & *deciſ.* 1120. *num.* 22. pen-
ſio autem non eſt perpetua, ſed temporalis; ex-
99 tinguitur enim morte Penſionarij, cui ſolvitur,
ſicut uſusfructus morte uſufructuarij, §. *Finitur,*
Inſtit. de uſufruct. l. Antiquitas, C. de uſufruct. & *ha-*
bit. Undè in litteris reſervationis penſionis ſem-
per apponitur clauſula, [Tibi, quoad vixeris,
vel procuratori tuo legitimo annis ſingulis per-
ſolvendam.] ut per Gigar. *de penſion. q.* 1. *num.*
5. & *quæſt.* 12. *in princip.* Nec penſio vacat per obi-
tum Penſionarij, ſed extinguitur ut prædixi, ac
proindè ut vacans impetrari non poteſt. At be-
neficium Eccleſiaſticum, uti perpetuum vacat, &
alteri confertur, *c.* 2. *cum duobus ſequentibus, c. Ex*
tenore, & *c. fin. inf. de conceſſ. preben.* cum multis
ſimilibus. Secundò beneficium Eccleſiaſticum
100 requirit canonicam erectionem, aliàs non eſt be-
neficium, *c. Nemo, de conſecr. diſtin.* 1. *c.* 1. 22.
diſtin. Undè Sacra Congregatio Concilij aliàs
reſpondit Vicarios perpetuos conſtitui non poſ-
ſe in vim, *cap.* 7. *ſeſſ.* 7. abſque erectione tituli Vi-
cariæ. Item beneficium ſine canonica inſtitutio-
ne obtineri non poteſt, ut in regula Beneficium,
de *regul. iur. lib.* 9. Sed Eccleſiaſtici proventus
101 annuatim à Clerico percipi poſſunt ſine ulla ere-
ctione, aut canonica inſtitutione; quia ex eo non
dicitur quis propriè beneficiatus, ut inquit gloſ.
notabilis in *d. c. Beneficium, in princip.* per textum
in *c. Quicunque ſuffragio*, 12. *quæſt.* 2. *c. Poſſeſſiones,*
16. *quæſt.* 1. *c. Clerici*, & *c. Si Epiſcopus, quæſt.* 3. & *c.*
Quoniam de Magiſtr.

Tertiò, inter beneficiatum & Eccleſiam con-
102 trahitur matrimonium ſpirituale, *c. Sicut in una-*
quaque, 21. *quæſt.* 2. *c. fin. inter corporalia, c.*
Quanto, & *c. fin. de tranſl. Epiſ. c. Requiſiſti. de teſtam.*
vel quaſi matrimonium, ut not. gloſ. 1. *in c. Ne*
pro defectu, infra de elect. Butr. in *c. fin. num.* 15. *de*
poſtul. Prælat. & dixi plenius in *d. c. Quanto, num.* 7.
At Penſionarius non dicitur Sponſus Eccleſiæ,
nec ullum ſpirituale conjugium cum Eccleſia
contrahit, ut in dict. *c. Poſſeſſiones*, cum alijs alle-
gatis num. præced.

103 Quartò, ut inquit Petr de Anchar. in *c. Quam-*
uis, ii primo, in 3. *not. de preben. lib.* 6. propter be-
neficia quis intitulatur, & obligatur Eccleſiæ; &
tenetur ad continuam reſidentiam, *cap. fin. de*
Cler. non reſiden. Adde textum *in uſibus feudor.*
104 *lib.* 1. *tit.* 6. *in princip.* ubi pro eodem aſſumuntur
beneficium, & titulus beneficialis, ſicut etiam
communiter uſu receptum eſt. Sed per penſio-
nem quis non intitulatur, nec ad reſidentiam tene-
105 tur, *dict. c. Poſſeſſiones*, & *c. Illud*, 2. *quæſt.* 6. Et
hanc idem Anchar dicit eſſe rationem decidendi
in ea Decretali.

Quintò, beneficium Eccleſiaſticum reſignari
106 non poteſt ſine Superioris auctoritate, *c. Admonet*
de renunc. Idque propter rationes ſuperius expreſ-
ſas in tertio, & quarto fundamento. Sed penſio
etiam Clerico aſſignata juxta hodiernum Curiæ
ſtylum remitti, & condonari poteſt ſine ulla au-
thoritate Superioris, dummodo purè, & libera-
liter id fiat, ut dictum eſt ſupra *num.* 84.

107 Sextò, quorum diverſa eſt diffinitio, diverſa
quoque eſt ſubſtantia. Nam diffinitio teſte Boë-
tio, eſt oratio cujuſcumque rei ſubſtantiam de-
monſtrans, ut refert gloſ. in l. *Omnis diffinitio*,
ff. de regul. iur. & quidditatem rei oſtendit, ut in-
108 quit Aret. in *l. Moribus, col. 2. verſ. Secundo nota*
argumentum, ff. de vulg. & pupill. Et differen-
109 tiæ ſpecierum non cognoſcuntur niſi per diffini-
tionem. *l. 1. C. De iure emphyt. l. Quæſitum, in princ.*
ff. de fundo instructo. & *l. Si quintus, §. Cum au-*
rum, ff. de aur. & arg. legat. *Ad hoc l. 1. §. 1.*
ff. de dolo. *Inſtitut. de tutel. in princ. & c. Cum*
110 *cauſam, inf. de raptor.* Sed diffinitio penſionis,
de qua ſupra num. 48. multum differt à diffinitio-
nibus beneficij Eccleſiaſtici, quas ponunt Jo. de
Selua *in tract. de benef. part. 1. quæſt. 1.* Duaren.
111 *lib. 2. c. 4.* Coraſ. *part. 1. c. 2. num. 1.* Card.
Tolet. *in Summa lib. 5. c. 76.* Nauar. *de reditib. Ec-*
cleſiaſt. quæſt. 1. monit. 55. nu. 4. Moderni *de re be-*
neficiar. lib. 1. q. 3. nu. 1. & alij complures. Ergò
neceſſè eſt aliud eſſe penſionem, & aliud benefi-
cium Eccleſiaſticum, & conſequenter penſionē
non venire beneficij Eccleſiaſtici appellatione, ad
l. Si idem, C. de Codicill. Nam nomen debet eſſe
conſequens rei, *Inſtitut. de donat. §. Eſt & aliud, c.*
Si officia. 59. diſtin. Unde illud, Si te priveris, nec
nomen habere mereris, *l. fin. C. de ſentent. ex peric.*
recitand. c. Cleros, & ibi Archid. *21. diſtin.* & *c. Non*
omnis. 2. q. 7.
112 Septimò, ut dixi Rota *deciſ. 425. part. 1. di-*
verſor. Penſio quamvis ſit ſpirituali annexa; ta-
men eſt quoddam jus temporale, id eſt ad tem-
pus ſeparatum, & formale ac per ſe diſtinctum
ab ipſo beneficio.
113 Ultimò, alijs omiſſis, Penſiones noſtri tempo-
ris non eſſe beneficia, nec propriè comprehendi
ſub nomine beneficij Eccleſiaſtici inde patet ma-
nifeſtè, quod in materia odioſa, & ſtrictè intelli-
genda, appellatione beneficij nunquam venit
penſio: textus eſt clarus in d. *c. Quamvis, il primo*
114 *de preben. lib. 6.* & patebit in quæſtionibus ſequen-
tibus. Quod procedit etiamſi beneficium expri-
matur per dictionem univerſalem, *quodcunque*,
ut ibi probatur in verſ. *Et ideò, in fine*, quod plu-
ribus exornat Gigas *de penſion. q. 28. num. 16.*
Atqui ſi penſio eſſet verè, & propriè beneficium
Eccleſiaſticum, utique comprehenderetur ap-
pellatione beneficij etiam in materia odioſa, &
ſtrictè intelligenda, ut oſtenſum eſt ſupra *num. 66.*
verſ. Nec refragatur. Et hanc partem tenent
communiter Doctores. concedunt enim penſio-
nem eſſe propriè beneficium in eo tantùm caſu,
in quo penſio aſſignatur in titulum beneficii, ut
patet ex dictis ſupra *num.* 44. Et probatur per
textum in *Clem. 2. §. 1. innito §. Cæteri verò, in ver.*
Quodcunque, de vit. & honeſt. Clericor. Nam ibi
Clericus contraveniens illi Conſtitutioni eſt
ſuſpenſus à perceptione fructuū beneficii, quod
obtinet per ſex menſes, nec appellatione benefi-
cij ibi venit penſio. Et in §. *Cæteri*, Sacerdotes,
non beneficiati utentes virgata veſte, dicit ibi tex-
tus, redduntur inhabiles ad quodcunque bene-
ficium Eccleſiaſticum obtinendum. Gloſſa verò
in d. *ver. Quodcunque*, dicit appellatione beneficij
comprehendi penſionem, quæ in titulum datur.
Ergò quæ non datur in titulum non comprehen-
ditur. Et ita hunc locum expendit Gigas *de pen-*
ſion. quæſt. 94. num. 4.

Non obſtant argumenta contraria. Nam ad
primum, ſecundum, & tertium reſpondetur con-
cedendo penſionem hodie non eſſe quid merè
temporale, ſed ſpirituali annexum, id eſt benefi-
cio, & dari propter officium, ideóque Simoniam
committi in penſione ſicut in beneficio. Sed hinc
non ſequitur ut penſio propriè ſit beneficium.
115 Quod inde apparet manifeſtè, quod penſionem
transferens, aut redimens pro pecunia ſine aucto-
ritate Romani Pontificis, quamvis committat ſi-
moniacam pravitatem; tamen non incidit in ex-
communicationem latam in *Extravag. ſecunda de*
Simon. quia ibi non excommunicantur niſi Si-
moniaci in ordine, & beneficio, ſecundum recep-
tam ſententiam, de qua teſtatur Nauarr. *dict. conſ.*
65. num. 1. verſ. Secundo quod dici poſſit de Simon.
Ad quartum, & quintum reſpondetur ex eo,
quod de penſione ſicut de beneficio ſolvatur cha-
ritativum ſubſidium, collecta, vel taxa; & quod
penſio ſicut beneficium vacet per profeſſionem,
& matrimonium, hoc tantum inferri ut penſio in
illis caſibus ſit ſimilis beneficio, & eodem jure
cum beneficio cenſeatur, non autem ut ſit bene-
ficium. Quod inde etiam apparet, quia Hoſ-
pitalia quoque, Confraternitates, & Collegia ad
ejuſmodi taxam tenentur, ut in d. *c. 18. ſeſſ.*
23. & tamen non ſunt beneficia, ut ſuperius teti-
gimus, *num. 61.*
Ad Sextum patebit ſolutio ex reſponſione ad
ultimum.
Ad Septimum itidem reſpondetur ex eo quod
fructus penſionis ſicut beneficij ad vitam vendi,
aut locari nequeant, hoc tantum ſequi ut ejuſmo-
di fructus veniant appellatione rerum Eccleſiaſti-
carum, non autem ut penſio ſit beneficium.
110 Ad ultimum denique reſpondetur Cancella-
riam habere penſionem pro beneficio ad illum
effectum tantum ut de penſione ſicut de benefi-
cio facienda ſit mentio in litteris, non autem ge-
neraliter, & indiſtinctè. Ratio autem cur in eo ca-
ſu penſio reguletur inſtar beneficij, ea eſſe poteſt,
quia Papa non ita de facili provideret eum, qui
nihil haberet ex proventibus Eccleſiaſticis, arg.
c. Poſtulaſti, ſupra eodem. Ac propterea de penſio-
nibus, ſicut de titulis beneficialibus oportet men-
tionem fieri, quemadmodum & de beneficijs ma-
nualibus, licet propriè non ſint beneficia, ut pa-
tebit infra *num. 118.* fieri debet mentio, ut notat
Calder. *conſ. 9. de reſcript.* Ripa in *c. Ad aures,*
num. 12. ſupra eod. Selua. *de benef. tertia part.*
quæſt. 11. num. 8. Rebuff. *de nomin. q. 9. nu. 27.*
& Rota in *cauſa Segutina Theſaurariæ, 29 Aprilis*
1596. coram Orano.
Demum argumenta omnia in contrarium ad-
ducta huc ſpectant ut penſio hodie in multis caſi-
bus reguletur inſtare beneficij, ubi ſcilic. id ſua-
det ſubjecta materia, non autem, ut ex proprieta-
te vocabuli comprehendantur appellatione be-
neficij Eccleſiaſtici.
117 Quamobrem concludendo, & opiniones con-
ciliando videtur ſic diſtinguendum. Aut verſa-
mur in materia odioſa, & ſtrictè intelligenda; &
procul dubio beneficij appellatione non venit
penſio. Aut verſamur in materia favorabili; &
tunc penſio includitur appellatione beneficij non
ſolum accipiendo nomen beneficii in genere
prout eſt benevola actio tribuens gaudium capi-
enti, (de hoc enim in ptum eſſet dubitare
cum

cum quælibet Principis liberalitas, ſeu gratia
etiam prophana, & laicalis dicatur beneficium,
ut donatio rei temporalis, *c. Cum dilecti, infra*
de donat. Dixi in *c. Olim de verbor. ſignific.*) ſed
etiam accipiendo nomen beneficii in ſpecie pro
beneficio ſpirituali, & Eccleſiaſtico, ut per Gi-
gant. *q. 94. num. 8. verſ.* Imò largo modo penſio
dici poteſt Eccleſiaſticum beneficium. Pro qua
diſtinctione induco textum in d. *c. Quamvis, il*
primo de preben. lib. 6. Nam ibi deciditur in
litteris ad beneficia penſionem non includi ob
illam rationem, quod litteræ huiuſmodi ſunt
ambitioſæ, & reſtringendæ. Ergò à contrario
ſenſu ſi materia ſit favorabilis, & latè interpre-
tanda beneficij nomine veniet etiam penſio. Id-
que non ex proprietate vocis, ſed per interpre-
tationem extenſivam, ut per Gigan. *quæſt. 58.*
118 *num. 28. verſ. Secundo limita*, ſicut in materia
favorabili appellatione beneficij includuntur
etiam beneficia manualia, quæ tamen verè, &
propriè non ſunt beneficia, ut tenent Staphil. *de*
litteris gratiæ, nona forma expectatiuar. num. 29.
Gambar. *de offic. leg. lib. 4. rub. 1. n. 1.* Ludouic.
Gomez, *de expectativis, nu. 94.* Duaren. *in tract.*
de benef. lib. 2. c. 4. ubi ait Prioratus claustrales
beneficiis non annumerari, quia perpetui non
119 ſunt. Quintanaduen. *lib. 1. Eccleſiaſticor. c. 3.*
num. 12. & Nauarr. *conſ. 5. de præb. & conſ. 8.*
num. 7. de iurepatr. dicens Capellaniam ſic
fundatam etiam authoritate Epiſcopi non eſ-
ſe beneficium, & *conſ. 9. de offic. ordinar. & conſ.*
27. de preben. ubi ait Capellaniam deſinere eſſe be-
120 neficium ſi ex perpetua fiat ad nutum amovibilis.
Et hanc diſtinctionem inter materiam odioſam,
& favorabilem in propoſito ſæpius probavit ſacra
Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini
interpretum. Quinimò & Gregor. XIII. ut pa-
tebit infra *num. 129. 131. & 134.*
Secundò QUÆRO, utrum in decreto Con-
121 cilii Trident. *c. 6. ſeſſ. 23.* qua parte ſtatuitur ut
Clericus prima tonſura initiatus, aut etiam in mi-
noribus ordinibus conſtitutus fori privilegio
non gaudeat, niſi beneficium Eccleſiaſticum ha-
beat, vel habitum, & tonſuram deferens alicui
Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſerviat, appella-
122 tione beneficii Eccleſiaſtici veniat penſio.
Hanc quæſtionem format Hieronymus Gigas
in *tract. ſuo de penſion. quæſt. 94. num. 8.* in ter-
minis conſtitutionis Celmentis VII. emanatæ
ad inſtantiam Reipublicæ Venetæ infraſcripti te-
noris, videlicet: Statuimus & ordinamus quod
de cætero poſt trimeſtre à die publicationis præ-
ſentium computandum tam conjugati, quàm a-
lii dicti dominii Clerici etiam ad minores ordi-
nes promoti non beneficiati, nec in ſacris Ordi-
nibus conſtituti cujuſcunque Dignitatis, ſtatus,
gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, privi-
legio Clericali in criminalibus dumtaxat gaudere
nequeant. Sed tales clericali charactere inſigniti,
ac in minoribus ordinibus conſtituti non benefi-
ciati, & alii, qui ætatis legitimæ ad Ordines ſa-
cros ſuſcipiendos, ſi Ordinem ſacrum non ſu-
ſceperint, delinquentes pro tempore per iudices
ſeculares capi, inquiri, & juxta eorum demerita
omnibus pœnis, quibus meri laici delinquentes
de jure puniri deberent, liberè, & licitè puniri
poſſint, nec ſe ſub prætextu privilegii Clericalis
tueri, & defendere, & ad Curiam Eccleſiaſticam

123 recurrere valeant. Et dicit Gigas ſæpiùs ſe con-
ſultum fuiſſe an in prædicta conſtitutione appel-
latione Clerici non beneficiati veniret Clericus
cui reſervata fuit annua penſio ſuper fructibus
alicuius Eccleſiaſtici beneficii, & reſpondiſſe ne-
gativè, motus ex concluſione, quam ſuperius
firmaverat, quod in materia favorabili, qualis
eſt hæc privilegii fori, appellatione Clerici bene-
ficiati venit etiam Clericus, qui nullum poſſidet
Eccleſiaſticum beneficium, habet tamen, & per-
cipit annuam penſionem ſibi authoritate Apoſto-
lica reſervatam ſuper fructibus alicujus Eccleſia-
ſtici beneficii, Menſæ, vel Dignitatis. Quod qui-
124 dem reſponſum confirmat ea ratione, quia Cle-
rico, cui penſio reſervatur, ut plurimum datur
in litteris reſervationis penſionis regreſſus ad be-
neficium ob non ſolutionem penſionis, juxta ſty-
lum Curiæ, & propter hujuſmodi regreſſum
dicitur habere jus ad beneficium, allegat. Æneam
de Falconib. *in tract. ſuo de reſervat. in 47. effe-*
ctu, num. 10. & 11. licèt hæc ratio non ſit uni-
verſalis, quia non comprehendit niſi Clericos,
quibus reſervatur penſio ex cauſa reſignationis
beneficii; & hos non omnes, ſed illos tantùm
125 quibus in litteris Apoſtolicis datur hujuſmodi
regreſſus. Prætereà ſecundum Gigantem, cum
antedicta conſtitutio exorbitet à jure communi,
quippè quæ reſtringit privilegium fori Clericalis
à jure communi indultum, ſtrictè intelligi debet
ut minus lædat jus commune quàm fieri poſſit,
ut per Doctores in *c. Cauſam, quæ ſupra eodem.*
Imò ſecundum jus commune intelligi, & inter-
pretari debet, ut notatur in *l. Ex facto, in princ.*
ubi Imol. & Alex. *ff. De vulg. & pupill. ſubſit.* Ac
demum in exorbitantibus non fit extenſio. *c.*
Quæ à iure, de reg. iur. lib. 6. & notant gloſſ. &
Doctores in *l. Si conſtante, in princ.* ubi Alexand.
ff. Sol. matrim. Ergo verba illa, *non beneficiati*,
in dicta conſtitutione intelligenda ſunt de Cleri-
cis, qui non habent aliquod beneficium, neque
126 Eccleſiaſticam penſionem. Hæc autem præcipuè
vendicant ſibi locum in caſu conſtitutionis præ-
dictæ, quia privilegium Clericale eſt Clericis
indultum de jure divino, ut eſt textus in *c. Si Im-*
perator. & ibi gloſſa *in ver. Et diſtinis, 96. diſtin.*
Calderin. in *repetit. c. Perpendimus, de ſentent.*
excomm. Cardin in *Clem. 1. q. 1. de offic. ordi-*
nar. Abb. in *c. Propoſuit, col. 3. verſ. Ex quo*
infertur, de conceſſ. præb. Præpoſ. in *c. In iſtis,*
in fine 4. diſtin. & ſcripſi plenius in *c. Eccleſia S.*
Mariæ, ſupra de conſtitut. Quamobrem ut mi-
nus lædatur jus commune, in terminis conſtitu-
tionis prædictæ Clericus penſionem habens be-
neficiatus cenſeri debet. Eamdem opinionem
127 in terminis Concilii Tridentini tenet Salzedo di-
cens ita fuiſſe in ſupremo Concilio judicatum,
in practica criminali canonica *c. 67. num. 10.*
Et quamvis in ultima editione anni 1594. affirmet
Illuſtriſſimos Cardinales ſacræ Congregationis
contrarium judicaſſe, exiſtimantes d. *c. 6.* Con-
cilii quoad privilegium fori non comprehende-
re Clericum, cui fuit reſervata penſio in fru-
ctibus alicuius beneficii, prout teſtatur Flamin.
Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 1. q. 10. in fine,*
& *lib. 2. q. 15. num. 15.* & Nicolaus Garzias de
benefic. par. prima. cap. 5. n. 70 Veritas tamen a-
liter ſe habet.
128 Nam dubitatum fuit à quodā Clerico Veliternę

diœceſis, qui erat clericus primæ tonſuræ, & beneficium Eccleſiaſticum à ſe poſſeſſum, reſervata ſibi penſione, reſignaverat, an gauderet privilegio fori, licet in habitu, & tonſura non incederet; die ſexta Decembris 1576. ſacra Congregatio nihil decrevit: Nam primò aſpectu videbantur obſtare verba Concilij, ibi, *beneficium Eccleſiaſticum habeat.* Et ſic re ipſa corpus
129 beneficij; Penſio autem non eſt hujuſmodi, quæ conſiſtit in mera temporalitate. Item quamvis appellatione beneficij veniat penſio largo modo; tamen clarum eſt propriè non venire, *c. Quamvis, de preben. in 6.* ubi ſi Pontifex mandat alicui provideri de beneficio, non poteſt dari penſio niſi expreſsè fiat mentio penſionis in litteris, Staphil. *de litteris gratiæ. quæſt. 28. c. 6. c. Ad audientiam, de reſcriptis.* ubi omnes, excepto Barbatia, dicunt penſionem ſtrictè non venire appellatione beneficij, in materia favorabili venire: ſed non eſt favor ut gaudeat in habitu, & tonſu-
130 ra non incedens. Ultimò, Concilium non intellexit appellatione beneficij venire penſionem, ut in *c. 2. ſeſ. 21. c. 18. ſeſſ. 23. c. 15. ſeſſ. 25.* tamen quia in terminis adeſt deciſio Gigan. *qu. 94.* quæ in praxi obſervatur Neapoli, Venetijs, & alibi, & in dubio judicandum pro foro Eccleſiaſtico, cenſuerunt Patres amplius deliberandum, die 13. Decembris 1576. ſacra Congregatio prævidit aliquas difficultates futuras in deciſione hujus quæſtionis; quia jure veteri, & verbis *c. 6. ſeſſ. 23.* & ſolito modo loquendi Concilij non videtur Penſionarius comprehendi appellatione habentis beneficium. Quia tamen conſuetudo & Venetijs, & Neapoli ſtat pro penſionario, juxta deciſionem Gigantis, licèt quoad conſuetudinem ea Romæ non probetur, nec in ſtatu Eccleſiaſtico, & conſuetudo unius loci ad alium non extendatur: ſacra Congregatio cenſuit non expedire decidere illum caſum, ſed ad Sanctiſſimum remittere decidendum.

131 Sanctiſſimus audita relatione Congregationis, die 18. Decembris 1576. declaravit Penſionarium cenſeri beneficiatum ad effectum gaudendi privilegio fori Eccleſiaſtici, de quo Conſilium loquitur. Idque duabus rationibus. Primò, quia
132 Cancellaria habet Penſionarium pro beneficiato, ideo vult exprimi in Bullis penſiones ſicut beneficia. Secundo quia Pius V. Bulla ſua cogit penſionarium ad dicendum officium, ſaltem Beatæ Mariæ.

Vnde poſtea ſacra Congregatio conſulta, An clericus primæ tonſuræ, qui in habitu incedit, habetque tanquam clericus penſionem, ſed non beneficium, nec Eccleſiæ juſſu Epiſcopi deſervit gaudeat privilegio fori: Cenſuit gaudere ad inſtar obtinentis beneficium. An autem prællegatum Concilij decretum in *c. 6. ſeſſ. 23. in princ.* ubi ſtatuit ut nullus antè decimum quartum annum beneficium poſſit obtinere, appellatione beneficij comprehendat penſionem, dixi in *c. Cum in cunctis, num. 102. infra de elect.*

133 Tertiò QUÆRO, An homicida voluntarius, ejuſvè ſocius poſſit obtinere, & obtentas retinere penſiones abſque diſpenſatione, non obſtante *cap. 7. ſeſſ. 14.* quod de beneficiis tantum loqui videtur.

Die 11. Julij 1577. propoſito hoc dubio Congregatio generalis omnium ſententijs cenſuit *d. c. 7.* non comprehendi penſiones, tamen faciendum verbum cum Sanctiſſimo, & in memoriam revocandum quod Cancellaria in Bullis dicit cum retentione quorumcunque beneficiorum aliàs compatibilium, & penſionum. Referentibus *die 19. Iulij 1577.* Cardinalibus Morono, & Alciato ſanctitas ſua non habuit pro bono argumento quod Cancellaria ita exprimat; id enim ſit ad majorem declarationem. Tamen dixit in
134 materia favorabili, ut illa privilegij fori, appellatione beneficii venire penſionem. Die 8. Auguſti 1577. Congregatio generalis cum hæc eſſent relata, dixit ſervandam eſſe hanc diſtinctionem, & ita reſcribendum.

135 Quarto QUÆRO, an Clericus poſſit ab Epiſcopo ſacris Ordinibus initiari ad titulum annuæ penſionis, ſicut poteſt ad titulum beneficij Eccleſiaſtici.

Solutio; Si agatur de penſione, quæ aſſignatur in titulum beneficij, & ſic primæ ſpeciei, de qua egimus ſupra *in prima quæſt. num. 41.* extra dubium eſt ad illius titulum poſſe Clericum promoveri, quia talis penſio eſt verè, & propriè beneficium Eccleſiaſticum ut illic firmavimus. Sed ſi agatur de penſione ſecundæ ſpeciei, quæ in ſtipendium aſſignatur ad tempus ſuper fructibus alicujus Eccleſiæ, dicendum eſt Epiſcopum non poſſe ad titulum talis penſionis quemquam promovere, niſi ad eum modum, quo poteſt Clericos ordinare ad titulum patrimonij, ideſt pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ. Ita expreſsè ſtatuitur decreto Concilij Tridentini in *c. 2. ſeſſ. 21.* ibi, [Patrimonium verò, vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum.] & advertit Navarr. *conſ. 14. incipien. Quæſitum eſt, num. 2. verſ. Tum quia Concilium, de tempor. or-*
136 *din.* Undè ſacra Congregatio iam pridem reſpondit penſionem non eſſe titulum ad ſacros Ordines niſi diſpenſativè. Sed & jure communi inſpecto, quamvis penſio aſſignata ſit clerico pro titulo recipiendorum Ordinum; Non tamen cenſetur titulus beneficialis, de quo in *c. Tuis, de preben.* ut tradit Gigas *de penſion. q. 33. in princip.* Cæterùm ſubſiſtente cauſa neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ, etſi Clericus poſſit ordinari ad titulum penſionis, tamen cogi non poteſt ad Ordines ſuſcipiendos, quia in *c. Quæris, infra de ætat. & qualit.* ubi Clerici beneficiati ex cauſa neceſſitatis, vel utilitatis compelluntur recipere Ordines ſuis beneficiis non annexos, appellatione beneficij non venit penſio, ut ibi dixi *num. 28.*

137 Ultimò QUÆRO, an in decreto Concilij Tridentini *c. 9.* ibi, *& beneficium ſtatim re ipſa illi conferat, ſeſſ. 23.* appellatione beneficij veniat penſio.

Contingit hic caſus in Epiſcopo Brixienſi, qui ut ſuum familiarem decennalem ad penſionem obtinendam capacem redderet, primam tonſuram eidem contulit abſque litteris dimiſſorialibus Patriarchæ Venetiarum, ſubſecuta ſtatim dictæ penſionis reſervatione. Et cum dubitaretur an valida eſſet tonſuræ collatio, ſacra Congreg. Concilij cenſuit tonſuram collatam ab Epiſcopo familiari ſuo decennali validã eſſe ſi ſtatim ei reſervata fuit penſio. Itaque appellatione beneficij, de quo loquitur, *d. c. 9. ſeſſ. 23.* cum materia illa ſit favorabilis, ex ſententia ſacræ Congregationis comprehenditur etiam penſio.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Edoceri.

SVMMARIVM.

1 *Abbas In cauſa monaſterij convenitur per reſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conventu, nec propter hoc appellari poteſt, niſi Abbatis, & conventus bona eſſent diſtincta omninò.*

2 *Menſa conventualis inſtituenda eſt, diſtincta, & ſeparata ab Abbatiali in omnibus monaſterijs commendatis.*

3 *Menſa Abbatialis à conventuali ſeparari non debet in monaſterijs, quæ dantur in titulum.*

4 *Commendatarij monaſteriorum an poſſint ſe immiſcere in his, quæ concernunt regularia inſtituta.*

1 EDOCERI. In cauſa monaſterij convenitur Abbas per reſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conventu, nec propter hoc appellari poteſt, niſi Abbatis, & conventus bona eſſent diſtincta omninò. Hoc dicit Abbas Siculus, communis diviſio. Secunda ibi, *ſuper quo.* Et primò ponit duas quæſtiones, Secunda ibi, *ac licet.* Item pars ſecunda duo facit. Primò, ſolvit illas duas quæſtiones, & cauſam reddit. Secundò excipiendò declarat ſolutionem, ibi, *niſi forte.* Joan. Andr.

In textu ibi, *Abbatis, & conventus negotia eſſent omninò diſcreta.* Nota in monaſterio aliquandò menſam Abbatialem eſſe diſtinctam à menſa conventuali. Quod ſi quæras an expediat hanc diſtinctionem inducere, aut approbare conventiones, ſeu concordias eam inducentes, ſic diſtingue; Aut monaſterium eſt commendatum, & ſervanda eſt diſpoſitio Bullæ 18. Gregorij XIII. Superna, §. 9. *in Bullar. tom. 2. pag. 381.* qua decernitur, ut in omnibus monaſteriis, quæ commendata reperiuntur, & in poſterum commendabuntur, etiam S. R. E. Cardinalibus, ubi non fuerit, inſtituatur menſa conventualis ab Abbatiali menſa diſtincta, & ſeparata, ut ibi plenius videre eſt. Et quamvis Bulla loquatur tantum de monaſterijs ordinis Ciſtercienſis: tamen conveniens eſt ut ſervetur etiam in alijs ordinibus Monachorum. Ratio eſt quia cum commendatarij ſint Clerici ſæculares, non decet, ut ſint cum Regibus commixti, nemo enim poteſt Eccleſiaſticis officijs ſimul, & monachali regulæ deſervire. *c. Nemo 16. quæſt. 1.* & ſicut dicitur in Concilio Hiſpalenſi, in uno, & eodem officio non debet eſſe diſpar profeſſio, dicente Moyſe, Non arabis in boue ſimul, & aſino, id eſt homines diverſæ profeſſionis in unum non ſociabis: nam cohærere, & conjungi non poſſunt, quibus vota, & ſtudia ſunt diverſa *c. In nova 16. q. 7* & diſpares mores, [inquit Tullius de Amicitia] diſparia ſtudia ſequuntur, quorum diſſimilitudo diſſociat amicitias. Undè & de jure communi ſi non profeſſus eligitur ad regimen Eccleſiæ regularis, caſſatur electio, conſuetudine in contrarium non obſtante, ut eſt caſus in *c. Cum cauſam, de elect. & decreto Concilii Trident. ſeſſ. 14. cap. 10.* ſtatuitur, ut regularia beneficia in titulum regularibus provideri conſueta conferantur tantum Religioſis illius ordinis, ne veſtem lino, lanaque contextam induant, & in *c. 21. ſeſſ. 25. de Regular.* diſponitur ut monaſteria commendata, quæ impoſterum vacabunt, non niſi Regularibus ſpectatæ virtutis & ſanctitatis conferantur. Non ergò videtur decens eſſe, ut clericus ſæcularis, cum Monachis conjungatur, & communi menſa utatur cum eis.

Aut monaſterium non datur in commendam, ſed in titulum; & hoc caſu ſeparatio menſæ Abbatialis à conventuali fieri non debet, quia eſt contrà Regulam S. Benedicti, ſecundum quam inter Abbatem, & Monachos omnia ſunt communia, & in diſpoſitione Abbatis cuncta ſunt poſita, ut in *c. Cum ad monaſterium. §. Abbas de ſtat. monachor.* Item Abbas, & Monachi conſtituunt unum corpus, cujus Abbas eſt caput, Monachi verò membra ut hic patet, *& 18. qu. 2 per tot.* colleg. Paduan. *conſ. 2. num. 26. & ſeq.* poſt Concilia Cardinalis Zabarellæ. Non licet autem à capite membra recedere, *cap. non decet, 12. diſt. cap. cum non liceat de præſcript. cap. Novit,* & ibi gloſſ. *in verb. Non decet, de his quæ fiunt à Prælatis.* Quamobrem jure optimo in caſibus contingentibus ſacra congregatio rerum Conſiſtorialium ſæpius improbavit conventiones pro ſeparatione menſæ Abbatialis à conventuali, & in ſpecie in cauſa Cracovien. tranſactionis, ſeu ſeparationis menſæ inter Abbatem, & monachos monaſterij Capriunicen. ordinis Ciſtercien. 16. Maij 1652.

Extra QUÆRO, an commendatarij monaſteriorum poſſint ſe immiſcere in his, quæ concernunt Regularia inſtituta. Solutio patet ex litteris in forma Brevis fel. rec. Innocentius X. quarum tenor talis eſt, videlicèt.

INNOCENTIVS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

PASTORALIS Officij nobis divinitus commiſſi partes eſſe cognoſcimus, ut Religioſorum virorum in humilitatis ſpiritu ſub ſuavi Religionis iugo Altiſſimi obſequiis mancipatorum commoda, & felici directioni intendentes, illos à diſpendijs quibuſlibet quantum nobis ex alto conceditur, aſſeramus. Sanè pro parte dilecti filij Claudij Abbatis generalis Ordinis Ciſtercien. per eius procuratorem nobis nuper expoſitum fuit, quod licèt peculiaria Ordinis prædicti privilegia à quamplurimis Romanis Pontificibus, & ſignanter à fel. rec. Pio II. Sixto V. Innocentio VIII. Pio IV. Pio V. & Greg. VIII. Prædeceſſoribus noſtris conceſſa, & confirmata reſpectivè diſponant ac declarent, quod commendatarij monaſteriis d. Ordinis in commendam obtinentes nullam in monaſteriis ſibi commendatis quoad eorum monachos iuriſdictionem exerceant, ſed viſitatio ad Abbatem Ciſtercij, & quatuor primores quemlibet in ſua generatione iuxta for-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

diœceſis, qui erat clericus primæ tonſuræ, & beneficium Eccleſiaſticum à ſe poſſeſſum, reſervata ſibi penſione, reſignaverat, an gauderet privilegio fori, licet in habitu, & tonſura non incederet; die ſexta Decembris 1576. ſacra Congregatio nihil decrevit: Nam primò aſpectu videbantur obſtare verba Concilij, ibi, *beneficium Eccleſiaſticum habeat.* Et ſic re ipſa corpus
129 beneficij; Penſio autem non eſt hujuſmodi, quæ conſiſtit in mera temporalitate. Item quamvis appellatione beneficij veniat penſio largo modo; tamen clarum eſt propriè non venire, *c. Quamvis, de preben. in 6.* ubi ſi Pontifex mandat alicui provideri de beneficio, non poteſt dari penſio niſi expreſsè fiat mentio penſionis in litteris. Staphil *de litteris gratia. quæſt. 28. c. 6. c. Ad audientiam, de reſcriptis.* ubi omnes, excepto Barbatia, dicunt penſionem ſtrictè non venire appellatione beneficij, in materia favorabili venire: ſed non eſt favor ut gaudeat in habitu, & tonſu-
130 ra non incedens. Ultimò, Concilium non intellexit appellatione beneficij venire penſionem, ut in *c. 2. ſeſſ. 21. c. 18. ſeſſ. 23. c. 15. ſeſſ. 25.* tamen quia in terminis adeſt deciſio Gigan. *qu. 94.* quæ in praxi obſervatur Neapoli, Venetijs, & alibi, & in dubio judicandum pro foro Eccleſiaſtico, cenſuerunt Patres amplius deliberandum, die 13. Decembris 1576. ſacra Congregatio prævidit aliquas difficultates futuras in deciſione hujus quæſtionis; quia jure veteri, & verbis *c. 6. ſeſſ. 23.* & ſolito modo loquendi Concilij non videtur Penſionarius comprehendi appellatione habentis beneficium. Quia tamen conſuetudo & Venetijs, & Neapoli ſtat pro penſionario, juxta deciſionem Gigantis, licèt quoad conſuetudinem ea Romæ non probetur, nec in ſtatu Eccleſiaſtico, & conſuetudo unius loci ad alium non extendatur: ſacra Congregatio cenſuit non expedire decidere illum caſum, ſed ad Sanctiſſimum remittere decidendum.
131 Sanctiſſimus audita relatione Congregationis, die 18. Decembris 1576. declaravit Penſionarium cenſeri beneficiatum ad effectum gaudendi privilegio fori Eccleſiaſtici, de quo Conſilium loquitur. Idque duabus rationibus. Primò, quia
132 Cancellaria habet Penſionarium pro beneficiato, ideo vult exprimi in Bullis penſiones ſicut beneficia. Secundo quia Pius V. Bulla ſua cogit penſionarium ad dicendum officium, ſaltem Beatæ Mariæ.
Vnde poſtea ſacra Congregatio conſulta, An clericus primæ tonſuræ, qui in habitu incedit, habetque tanquam clericus penſionem, ſed non beneficium, nec Eccleſiæ juſſu Epiſcopi deſervit gaudeat privilegio fori: Cenſuit gaudere ad inſtar obtinentis beneficium. An autem præallegatum Concilij decretum in *c. 6. ſeſſ. 23. in princ.* ubi ſtatuit ut nullus antè decimum quartum annum beneficium poſſit obtinere, appellatione beneficij comprehendat penſionem, dixi in *c. Cum in cunctis, num. 102. infra de elect.*
133 Tertiò QUÆRO, An homicida voluntarius, ejuſvè ſocius poſſit obtinere, & obtentas retinere penſiones abſque diſpenſatione, non obſtante *cap. 7. ſeſſ. 14.* quod de beneficiis tantum loqui videtur.
Die 11. Julij 1577. propoſito hoc dubio Congregatio generalis omnium ſententijs cenſuit *d. c. 7.* non comprehendi penſiones, tamen faciendum verbum cum Sanctiſſimo, & in memoriam revocandum quod Cancellaria in Bullis dicit cum retentione quorumcunque beneficiorum alàs compatibilium, & penſionum. Referentibus *die 19. Iulij* 1577. Cardinalibus Morono, & Alciato ſanctitas ſua non habuit pro bono argumento quod Cancellaria ita exprimat; id enim ſit ad majorem declarationem. Tamen dixit in
134 materia favorabili, ut illa privilegij fori, appellatione beneficii venire penſionem. Die 8. Auguſti 1577. Congregatio generalis cum hæc eſſent relata, dixit ſervandam eſſe hanc diſtinctionem, & ita reſcribendum.
135 Quarto QUÆRO, an Clericus poſſit ab Epiſcopo ſacris Ordinibus initiari ad titulum annuæ penſionis, ſicut poteſt ad titulum beneficij Eccleſiaſtici.
Solutio; Si agatur de penſione, quæ aſſignatur in titulum beneficij, & ſic primæ ſpeciei, de qua egimus ſupra *in prima quæſt. num. 41.* extra dubium eſt ad illius titulum poſſe Clericum promoveri, quia talis penſio eſt verè, & propriè beneficium Eccleſiaſticum ut illic firmavimus. Sed ſi agatur de penſione ſecundæ ſpeciei, quæ in ſtipendium aſſignatur ad tempus ſuper fructibus alicujus Eccleſiæ, dicendum eſt Epiſcopum non poſſe ad titulum talis penſionis quemquam promovere, niſi ad eum modum, quo poteſt Clericos ordinare ad titulum patrimonij, ideſt pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ. Ita expreſsè ſtatuitur decreto Concilij Tridentini in *c. 2. ſeſſ. 21.* ibi, [Patrimonium verò, vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum.] & advertit Nauarr. *conſ. 14. incipien. Quæſitum eſt, num. 2. verſ. Tum quia Concilium, de tempor. or-*
136 *din.* Undè ſacra Congregatio iam pridem reſpondit penſionem non eſſe titulum ad ſacros Ordines niſi diſpenſativè. Sed & jure communi inſpecto, quamvis penſio aſſignata ſit clerico pro titulo recipiendorum Ordinum; Non tamen cenſetur titulus beneficialis, de quo in *c. Tuis, de preben.* ut tradit Gigas *de penſion. q. 33. in princip.* Cæterùm ſubſiſtente cauſa neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ, etſi Clericus poſſit ordinari ad titulum penſionis, tamen cogi non poteſt ad Ordines ſuſcipiendos, quia in *c. Quæris, infra de ætat. & qualit.* ubi Clerici beneficiati ex cauſa neceſſitatis, vel utilitatis compelluntur recipere Ordines ſuis beneficiis non annexos, appellatione beneficij non venit penſio, ut ibi dixi *num. 28.*
137 Ultimò QUÆRO, an in decreto Concilij Tridentini *c. 9.* ibi, *& beneficium ſtatim re ipſa illi conſerat, ſeſſ. 23.* appellatione beneficij veniat penſio.
Contingit hic caſus in Epiſcopo Brixienſi, qui ut ſuum familiarem decennalem ad penſionem obtinendam capacem redderet, primam tonſuram eidem contulit abſque litteris dimiſſorialibus Patriarchæ Venetianum, ſubſecuta ſtatim dictæ penſionis reſervatione. Et cum dubitaretur an valida eſſet tonſuræ collatio, ſacra Congreg. Concilij cenſuit tonſuram collatam ab Epiſcopo familiari ſuo decennali validâ eſſe ſi ſtatim ei reſervata fuit penſio. Itaque appellatione

beneficij, de quo loquitur, *d. c. 9. ſeſſ. 23.* cum materia illa ſit favorabilis, ex ſententia ſacræ Congregationis comprehenditur etiam penſio.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Edoceri.

SVMMARIVM.

1 *Abbas In cauſa monaſterij convenitur per reſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conventu, nec propter hoc appellari poteſt, niſi Abbatis, & conventus bona eſſent diſtincta omninò.*
2 *Menſa conventualis inſtituenda eſt, diſtincta, & ſeparata ab Abbatiali in omnibus monaſterijs commendatis.*
3 *Menſa Abbatialis à conventuali ſeparari non debet in monaſterijs, quæ dantur in titulum.*
4 *Commendatarij monaſteriorum an poſſint ſe immiſcere in his, quæ concernunt regularia inſtituta.*

1 EDOCERI. In cauſa monaſterij convenitur Abbas per reſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conventu, nec propter hoc appellari poteſt, niſi Abbatis, & conventus bona eſſent diſtincta omninò. Hoc dicit Abbas Siculus, communis diviſio. Secunda ibi, *ſuper quo.* Et primò ponit duas quæſtiones, Secunda ibi, *ac licet.* Item pars ſecunda duo facit. Primò, ſolvit illas duas quæſtiones, & cauſam reddit. Secundò excipiendò declarat ſolutionem, ibi, *niſi fortè.* Joan. Andr.
In textu ibi, *Abbatis, & conventus negotia eſſent omninò diſcreta.* Nota in monaſterio aliquandò menſam Abbatialem eſſe diſtinctam à menſa conventuali. Quod ſi quæras an expediat hanc diſtinctionem inducere, aut approbare conventiones, ſeu concordias eam inducentes, ſic diſtingue; Aut monaſterium eſt commendatum, & ſervanda eſt diſpoſitio Bullæ 18. Gregorij XIII. Superna, §. 9. *in Bullar. tom. 2. pag. 381.* qua decernitur, ut in omnibus monaſteriis, quæ commendata reperiuntur, & in poſterum commendabuntur, etiam S. R. E. Cardinalibus, ubi non fuerit, inſtituatur menſa conventualis ab Abbatiali menſa diſtincta, & ſeparata, ut ibi plenius videre eſt. Et quamvis Bulla loquatur tantum de monaſterijs ordinis Ciſtercienſis: tamen conveniens eſt ut ſervetur etiam in alijs ordinibus Monachorum. Ratio eſt quia cum commendatarij ſint Clerici ſæculares, non decet, ut ſint cum Regibus commixti, nemo enim poteſt Eccleſiaſticis officijs ſimul, & monachali regulæ deſervire. *c. Nemo 16. quæſt. 1.* & ſicut dicitur in Concilio Hiſpalenſi, in uno, & eodem officio non debet eſſe, diſpar profeſſio, dicente Moyſe, Non arabis in boue ſimul, & aſino, id eſt homines diverſæ profeſſionis in unum non ſociabis: nam cohærere, & conjungi non poſſunt, quibus vota, & ſtudia ſunt diverſa *c. In nova 16. q. 7* & diſpares mores, [inquit Tullius de Amicitia] diſparia ſtudia ſequuntur, quorum diſſimilitudo diſſociat amicitias. Undè & de jure communi ſi non profeſſus eligitur ad regimen Eccleſiæ regularis, caſſatur electio, conſuetudine in contrarium non obſtante, ut eſt caſus in *c. Cum cauſam, de elect. & decreto Concilii Trident. ſeſſ. 14. cap. 10.* ſtatuitur, ut regularia beneficia in titulum regularibus provideri conſueta conferantur tantum Religioſis illius ordinis, ne veſtem lino, lanaque contextam induant, & in *c. 21. ſeſſ. 25. de Regular.* diſponitur ut monaſteria commendata, quæ impoſterum vacabunt, non niſi Regularibus ſpectatæ virtutis & ſanctitatis conferantur. Non ergò videtur decens eſſe, ut clericus ſæcularis, cum Monachis conjungatur, & communi menſa utatur cum eis.

Aut monaſterium non datur in commendam, ſed in titulum; & hoc caſu ſeparatio menſæ Abbatialis à conventuali fieri non debet, quia eſt contrà Regulam S. Benedicti, ſecundum quam inter Abbatem, & Monachos omnia ſunt communia, & in diſpoſitione Abbatis cuncta ſunt poſita, ut in *c. Cum ad monaſterium. §. Abbas de ſtat. monachor.* Item Abbas, & Monachi conſtituunt unum corpus, cujus Abbas eſt caput, Monachi verò membra ut hic patet, *& 18. qu. 2. per tot.* colleg. Paduan. *conſ. 2. num. 26. & ſeq.* poſt Concilia Cardinalis Zabarellæ. Non licèt autem à capite membra recedere, *cap. non decet, 12. diſt. cap. cum non liceat de præſcript. cap. Novit,* & ibi gloſſ. *in verb. Non decet, de his quæ fiunt à Prælatis.* Quamobrem jure optimo in caſibus contingentibus ſacra congregatio rerum Conſiſtorialium ſæpius improbavit conventiones pro ſeparatione menſæ Abbatialis à conventuali, & in ſpecie in cauſa Cracovien. tranſactionis, ſeu ſeparationis menſæ inter Abbatem. & monachos monaſterij Capriunicen. ordinis Ciſtercien. 16. Maij 1652.
Extra QUÆRO, an commendatarij monaſteriorum poſſint ſe immiſcere in his, quæ concernunt Regularia inſtituta. Solutio patet ex litteris in forma Brevis fel. rec. Innocentis X. quarum tenor talis eſt, videlicèt.

INNOCENTIVS PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

1 *PASTORALIS Officij nobis divinitus commiſſi partes eſſe cognoſcimus, ut Religioſorum virorum in humilitatis ſpiritu ſub ſuavi Religionis iugo Altiſſimi obſequijs mancipatorum commoda, & felici directioni intendentes, illos à diſpendijs quibuſlibet quantum nobis ex alto conceditur, aſſeramus. Sanè pro parte dilecti filij Claudij Abbatis generalis Ordinis Ciſtercien. per eius procuratorem nobis nuper expoſitum fuit, quod licet peculiaria Ordinis prædicti privilegia à quamplurimis Romanis Pontificibus, & ſignanter à fel. rec. Pio II. Sixto V. Innocentio VIII. Pio IV. Pio V. & Greg. VIII. Prædeceſſoribus noſtris conceſſa, & confirmata reſpectivè diſponant ac declarent, quod commendatarij monaſteriis d. Ordinis in commendam obtinentes nullam in monaſteriis ſibi commendatis quoad eorum monachos iuriſdictionem exerceant, ſed viſitatio ad Abbatem Ciſtercij, & quatuor primores quemlibet in ſua generatione iuxta for-*

num antiquam privilegiorum pertineat, ac Monachi ipſorum monaſteriorum commendatorum d. Abbatem Ciſterẽ, & primas quatuor, ac eorundem commiſſarios ad eandem viſitationem recipere, & in eorum manibus profeſſionem emittere debeant: commendatarÿ verò nè quempiam propter delictum ejiciant, ſed quotieſcunque Monachi quid admiſerint, quod quidem animadverſione dignum ſit, id quamprimum Priori clauſtrali, vel Commiſſario ſignificent, qui correctionem juxta ordinis præ ſtatuta faciat; ac demum Prior, & Subprior in eiſdem commendatis, ſeu commendandis monaſterÿs officiales ſpirituales dicti ordinis profeſſi, & non ſæculares per commendatarios, etiamſi S. R. E. Cardinales fuerint inſtituantur: Et prætereà Concil. Tridentini decreto ſeſſ. 25. cap. 20 ſtatutum reperiatur, ut priores clauſtrales, aut in Prioratibus conventum habentibus ſuperiores, qui correctionem, & ſpirituale regimen exercent, à capitulis generalibus, vel ipſorum ordinum Viſitatoribus inſtituantur. Ac inſuper à Congregatione venerabilium fratrum noſtrorum eiuſdem S. R. E. Cardinalium negotÿs, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium propoſita reſolutiones præmiſſis, ac conſtitutionibus Apoſtolicis iuxta emanaverint die ſecunda Auguſti 1647. quibus tunc exiſtenti noſtro, & ſedis Apoſtolicæ in regno Poloniæ Nuncio iniunctum fuit, ut ſerio invigilaret, ne commendatarÿ huiuſmodi, & ſignanter dilectus pariter filius Alexander Donhoff commendatarius monaſterÿ Andreovien. Ordinis præfati Cracovien. diœc. circa officialium electiones, vel circa Monachorum vitam, & mores, cæteraque inſtitutum regulare ſpectantia ſe ingererent: Nihilominus ydem commendatarÿ paſſim, & impunè præfatus Alex. Donhoff in vim litterarum Apoſtolicarum ſuper eorundem monaſteriorum commendis expeditarum, in quibus huiuſmodi monaſteriorum cura, regimen, & adminiſtratio tã in ſpiritualibus, quàm temporalibus plenariè committitur, prætendunt ius inſtituendi, ac deſtituendi Priores, & Officiales clauſtrales viſitandi, corrigendi, ſtatuendi, ordinãdi, & exercendi ea, quæ inſtitutũ regulare contingunt eorundem q; commendatariorũ nonnulli nõ contenti redditibus, ac fructibus, quorum maiorem partem ex opulentioribus dicti Ordinis monaſterÿs colligunt in alienam inſupermeſſem veluti in electiones, ac depoſitiones Priorum ac Subpriorum, aliorumque Officialium, ac etiam inviſitationes, & Monachorum correctiones falcem mittere præſumentes, prædicta privilegia, & conſtitutiones Apoſtolicas contemptui habent in grave eiuſdem Claudÿ Abb. imò univerſi ordinis prædicti iuriũ præiudicium, quare idẽ Claudius Abbas nobis humiliter ſupplicari fecit, ut in præmiſſis opportunè providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur d. Claudium Abbatem ſpecialibus favoribus, & gratÿs proſequi volentes, & à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententÿs, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium dumtaxat conſequen. harum ſerie abſolventes, & abſolutum fore cenſentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati de prædictorum Cardinalium conſilio inhærentes prææallegatorum ſummorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum privilegÿs Ordini Ciſterciensi, huiuſmodi conceſſis, ac decreta eiuſdem Sac. Collegÿ Concilÿ Tridentini, ac reſolutionibus aliàs deſuper factis Apoſtolica auctoritate tenore præſentium declaramus, decernimus, ac ſtatuimus non licere commendatarÿs, Priores, Subpriores aut Officiales clauſtrales inſtituere, ac deſtituere, viſitare monachos, euſdemque corrigere, nec facultates eiſdem in litteris Apoſtolicis conceſſas, & expreſſas, prout ſupra ad ea, quæ inſtitutum regulare concernunt, ac tenore prælibatorum privilegiorum, & Sac. Concilÿ diſpoſitione monaſtico regimini relinquuntur, ex dẽ poſſe, ac debere. Ideòque dilectis filÿs noſtris, & Sedis prædictæ Nuncÿs, ſive etiam locorum ordinarÿs, vel dicti ordinis conſervatoribus per eaſdem præſentes iniungimus, ut quotieſcumque requiſiti fuerint ab huiuſmodi vexationibus, ac violentÿs manifeſtis commendatarios per cenſuras, & alia iuris remedia, implorato etiam ſi opus fuerit brachÿ ſæcularis auxilio, cohibeant, & compeſcant, ſalva ſemper in præmiſſis auctoritate Congregationis eorundem Cardinalium. Decernentes præſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ac ab omnibus, ad quos ſpectat, ac pro tempore ſpectabit inviolabiliter obſervari. Sicque in iiſdem præmiſſis per quoſcunque iudices ordinarios, & delegatos etiam cauſarum Palatÿ Apoſtolici auditores iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his à quoquam, quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtan. præmiſſis, ac rec. mem. Bonifacÿ Papæ VIII. de una, & in Concilio generali edita de duabus dictis, dummodo ultrà tres dietas aliquis auctoritate præſentium in iudicium nõ trahatur, aliiſque Apoſtolicis, ac in univerſalibus provincialibuſq; concilÿs editis generalibus vel ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus, nec nõ præfati Ordinis etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegÿs quoque indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis, Quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores præſentibus pro expreſſis haben. illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum ſpecialiter, & expreſſè derogamus, cæteriſque contrarÿs quibuſcunque. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu alicuius Notarÿ publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in iudicio, & extra adhibeatur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris, die 25. Septembris 1654. Pontificatus noſtri. Anno decimo.

Similes litteræ expeditæ fuerunt pro Monachis Cameldulenſibus ſub die 20. Martÿ Anno 1657.

DE RESCRIPTIS.

Cap. Dilectus.

SVMMARIVM.

1 Reſcriptum ſuper reſtitutione beneficÿ non valet tacita cauſa excommunicationis, & privationis impetrantis, & n. 7.

2 Iudex admitti debet ad defendendam ſententiam ſuam.

3 Iudici etſi non fiat iniuria per appellationem; fit tamen aliqualis præiudicium ex retractatione ſententiæ.

4 Iudex, qui malè iudicavit, qualiter ſit puniendus.

5 Iudex à quo regulariter non eſt citandus in cauſa appellationis, ſi proceſſerit per requiſitionem, ſeu ad inſtantiam partis.

6 Secus ſi ex officio.

7 Actio poſſeſſoria recuperandæ repellitur exceptione amotionis à beneficio, & excommunicationis.

8 In reſcripto non ſufficit factum narrare, niſi cauſa facti adÿciatur, quam iudex præſentet.

9 Et de pluribus cauſis facienda eſt mentio, ſi plures ſint.

10 Modus itidem exprimendus ſi cauſam dandi, vel negandi præſtaret.

11 Reſcriptum non valet cum proceſſus ſupprimitur.

12 Reſcriptum redditur ſubreptitium non ſolum tacendo id quod eſt factum, ſed etiam tacendo quomodo, & ex qua cauſa ſit factum.

13 Princeps ex generalitate facilè poteſt circumveniri.

14 Viſitator generaliter datus à Papa poteſt Clericos beneficÿs privare propter eorum graves, & manifeſtos exceſſus.

15 Declaratur procedere ſi hoc habeat ex litteris delegationis, aliàs ſecus, & n. ſeqq.

16 Delegatus non poteſt beneficio privare, niſi hoc exprimat commiſſio ei facta.

17 Viſitator, & iudex cenſetur uti poteſtate, per quam aliàs ſuſtinetur.

18 Viſitatores generales poſſunt inquirere, & referre, ſed non privare.

19 Intellectus cap. In ſingulis, de ſtatu Monachor. & num.

20 Privatio beneficÿ eſt pœna ordinaria, quæ non imponitur niſi pro graviſſimo crimine prævia citatione, & legitimis exceptionibus diſcuſſis.

21 Privatus à iudice non ſervante ordinem iudiciarium poteſt petere reſtitutionem tanquam ſpoliatus.

22 Viſitator datus à Papa cenſetur datus ad corrigendum.

23 Viſitator poteſt à beneficÿs ſuſpendere. & n. ſeq.

24 Correctio an depoſitionem contineat.

25 Viſitator an poſſit contra contumaces ad pœnam privationis procedere.

26 Epiſcopus viſitans loca exempta, vel etiam diœceſis in vim Concilÿ Tridentini an poſſit cauſas ordinarias cognoſcere, ac diffinire. & n. ſeq. uſque in fin.

27 Viſitationis finis qui ſit.

28 Viſitatio & correctio fit ad pœnitentiam, & extra formam iudicÿ. & n. 40. 42. & ſeq.

29 Appellatio in his, ubi de viſitatione, & morum correctione agitur, ad effectum ſuſpenſivum non admittitur, niſi modus excedatur.

30 Appellatio in cauſis ordinarÿs admittitur ad utrumque effectum, etiamſi in viſitatione diœceſis cognoſcantur, & n. 32.

31 Epiſcopus extra viſitationem nullam habet iuriſdictionem in loco nullius diœceſis. & n. 35.

32 Appellationis remedium ad innocentiæ præſidium inſtitutum.

33 Viſitatores licet procedant ſine ſtrepitu, & figura iudicÿ; tamen legitimæ defenſiones ſemper ſunt ſalvæ.

34 Defenſio à iudice, vel à Principe tolli non poteſt.

35 Epiſcopus in loco exempto non poteſt tribunal erigere.

36 Viſitatio debet ab Epiſcopo quàm celerrimè abſolvi, debita tamen cum diligentia.

37 Sententia non nimia feſtinatione, ac præcipitanter ferenda eſt.

38 Et debent ſaltem præcedere termini ſubſtantiales.

39 Archiepiſcopus in viſitatione provinciæ Epiſcopo negligente poteſt in criminibus notorÿs procedere, & pœnas ordinarias imponere.

41 Epiſcopus in viſitatione Capituli exempti poteſt ſine adiunctis punire crimina, ſed non pœna ordinaria.

42 Viſitatoris Regularium officium eſt abſque iudiciorum ſtrepitu intendere regulari diſciplinæ, & reformationi Ordinis.

43 Procuratio non debetur viſitatori, qui vadit pro cauſis expediendis.

44 Epiſcopus in viſitatione poteſt imponere pœnas non ordinarias, ſed eas tantum quæ morum correctionem reſpiciunt.

45 Cauſæ ordinariæ extra viſitationem ſunt cognoſcendæ.

46 Epiſcopus in viſitatione Eccleſiæ exemptæ non debet ad ſpecialem inquiſitionem deſcendere, nec ſententias ferre.

1 DILECTUS. il primò. Reſcriptum impetratum ſuper reſtitutione beneficÿ non valet, ſi de cauſa excommunicationis, & amotionis impetrantis mentionem non faciat, hoc dicit ſecundum Joan. Andr. & omnes. Dividitur in duas partes. In prima ponitur facti narratio. In ſecunda iudicis inſtructio ibi, *nos igitur*. Secundum Hoſt. Duo Presbyteri propter evidentes exceſſus Eccleſÿs privantur. In communi forma impetrant ut reſtituantur; litteræ viribus carere pronunciantur.

2 Nota primò ex eo quod hic viſitator, qui ſententiam privationis tulerat, denunciavit Papæ argumentum quod judex eſt admittendus à ſuperiore ad defendendam ſententiam ſuam, prout hic colligunt Goffred. Hoſt. *num. 1. in verſ. Quod cum ipſe.* Jo. Andr. *num. 2. in ver. Intimavit.* Bald. *num. 4.* Butr. *num. 6.* Cardin.

3 & Anch. ambo in *primo notab.* & Abb. *num. 6.* Nam etſi judici non fiat injuria ex eo quod litigatores ad appellationis remedium convolaverint, ut *l. Et in maioribus, C. De appellat.* tamen

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

num antiquum privilegiorum pertineat, ac Monachi ipſorum monaſteriorum commendatarium d. Abbatem Ciſtercij, & primos quatuor, ac eorundem commiſſarios ad eorundem viſitationem recipere, & in eorum manibus profeſſionem emittere debeant: commendatarij verò nè quempiam propter delictum ejiciant, ſed quotieſcunque Monachi quid admiſerint, quod quidem animadverſione dignum ſit, id quamprimum Priori clauſtrali, vel Commiſſario ſignificent, qui correctionem iuxta ordinis præſtatuta faciat; ac demum Prior, & Subprior in eiſdem commendatis, ſeu commendandis monaſterijs officiales ſpirituales dicti ordinis profeſſi, & non ſæculares per commendatarios, etiamſi S. R. E. Cardinales fuerint inſtituantur: Ergo etiam à Concil. Tridentini decreto ſeſſ. 25. cap. 20 ſtatutum reperiatur, ut priores clauſtrales, aut in Prioratibus conventum habentibus ſuperiores, qui correctionem, & ſpirituale regimen exercent, à capitulis generalibus, vel ipſorum ordinum Viſitatoribus inſtituantur. Ac inſuper à Congregatione venerabilium fratrum noſtrorum eiuſdem S. R. E. Cardinalium negotijs, & conſultationibus Epiſcoporum, & Regularium propoſita reſolutiones præmiſſis, ac conſtitutionibus Apoſtolicis iuxta emanaverint die ſecunda Auguſti 1647. quibus tunc exiſtenti noſtro, & ſedis Apoſtolicæ in regno Poloniæ Nuncio iniunctum fuit, ut ſerio invigilaret, ne commendatarij huiuſmodi, & ſignanter dilectus pariter filius Alexander Donhoff commendatarius monaſterij Andreovien. Ordinis præfati Cracovien. diœc. circa officialium electiones, vel circa Monachorum vitam, & mores, cæteraque inſtitutum regulare ſpectantia ſe ingererent: Nihilominus ijdem commendatarij paſſim, & imprimis præfatus Alex. Donhoff in vim litterarum Apoſtolicarum ſuper eorundem monaſteriorum commendis expeditarum, in quibus huiuſmodi monaſteriorum cura, regimen, & adminiſtratio tam in ſpiritualibus, quam temporalibus plenariè committitur, prætendunt ius inſtituendi, ac deſtituendi Priores, & Officiales clauſtrales viſitandi, corrigendi, ſtatuendi, ordinandi, & exercendi ea, quæ inſtitutum regulare continent eorundemq; commendatariorum nonnulli nō contenti redditibus, ac fructibus, quorum maiorem partem ex opulentioribus dicti Ordinis monaſterijs colligunt, in alienam inſuper meſſem veluti in electiones, ac depoſitiones Priorum ac Subpriorum, aliorumque Officialium, ac etiam in viſitationes, & Monachorum correctiones falcem mittere præſumentes, prædicta privilegia, & conſtitutiones Apoſtolicas contemptui habent in grave eiuſdem Claudij Abb. imò univerſi ordinis prædicti non mediocre præiudicium, quare idē Claudius Abbas nobis humiliter ſupplicari fecit, ut in præmiſſis opportunè providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur d. Claudium Abbatem ſpecialibus favoribus, & gratiis proſequi volentes, & à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtit, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, & abſolutum fore cenſentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati de prædictorum Cardinalium conſilio inhærentes prædictorum ſummorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum privilegiis Ordini Ciſtercien. huiuſmodi conceſſis, ac decreta eiuſdem Sac. Collegij Concilij Tridentini, ac reſolutionibus alias deſuper ſuſceptis Apoſtolica auctoritate tenore præſentium declaramus, decernimus, ac ſtatuimus non licere commendatarijs, Priores, Subpriores aut Officiales clauſtrales inſtituere, ac deſtituere, viſitare monachos, eoſdemque corrigere, nec facultates eiſdem in litteris Apoſtolicis conceſſas, & expreſſas, prout ſupra ad ea, quæ inſtitutum regulare concernunt, ac tenore prælibatorum privilegiorum, & Sac. Concilij diſpoſitione monaſticæ regimini relinquuntur, extendi poſſe, ac debere. Ideoque dilectis filijs noſtris, & Sedis prædictæ Nuntijs, ſive etiam locorum ordinarijs, vel dicti ordinis conſervatoribus per eaſdem præſentes iniungimus, ut quotieſcunque requiſiti fuerint ab huiuſmodi vexationibus, ac violentijs manifeſtis commendatarios per cenſuras, & alia iuris remedia, implorato etiam ſi opus fuerit brachij ſæcularis auxilio, cohibeant, & compeſcant, ſalva ſemper in præmiſſis auctoritate Congregationis eorundem Cardinalium. Decernentes præſentes litteras ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ac ab omnibus, ad quos ſpectat, ac pro tempore ſpectabit inviolabiliter obſervari. Sicque in iiſdem præmiſſis per quoſcunque iudices ordinarios, & delegatos etiam cauſarum Palatij Apoſtolici auditores iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his à quoquam, quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtan. præmiſſis, ac rec. mem. Bonifacij Papæ VIII. de una, & in Concilio generali edita de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate præſentium in iudicium nō trahatur, aliiſque Apoſtolicis, ac in univerſalibus provincialibuſq; concilijs editis generalibus vel ſpecialibus conſtitutionibus & ordinationibus, nec nō præfati Ordinis etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegijs quoque indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis, Quibus omnibus, & ſingulis, illorum tenores præſentibus pro expreſſis haben. illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum ſpecialiter, & expreſſè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in iudicio, & extra adhibeatur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris, die 25. Septembris 1654. Pontificatus noſtri, Anno decimo.

Similes litteræ expeditæ fuerunt pro Monachis Camaldulenſibus ſub die 20. Martij Anno 1657.

DE

DE RESCRIPTIS.

Cap. Dilectus.

SVMMARIVM.

1 Reſcriptum ſuper reſtitutione beneficij non valet tacita cauſa excommunicationis, & privationis impetrantis, & n. 7.

2 Iudex admitti debet ad defendendam ſententiam ſuam.

3 Iudici etſi non fiat iniuria per appellationem; fit tamen aliqualis præiudicium ex retractatione ſententiæ.

4 Iudex, qui malè iudicavit, qualiter ſit puniendus.

5 Iudex à quo regulariter non eſt citandus in cauſa appellationis, ſi proceſſerit per requiſitionem, ſeu ad inſtantiam partis.

6 Secus ſi ex officio.

7 Actus poſſeſſoria recuperandæ repellitur exceptione amotionis à beneficio, & excommunicationis.

8 In reſcripto non ſufficit factum narrare, niſi cauſa facti adijciatur, quam iudex præcenſeat.

9 Et de pluribus cauſis facienda eſt mentio? ſi plures ſint.

10 Modus itidem exprimendus ſi cauſam dandi, vel negandi præſtaret.

11 Reſcriptum non valet cum proceſſus ſupprimitur.

12 Reſcriptum redditur ſubreptitium non ſolum tacendo id quod eſt factum, ſed etiam tacendo quomodo, & ex qua cauſa ſit factum.

13 Princeps ex generalitate facilè poteſt circumveniri.

14 Viſitator generaliter datus à Papa poteſt Clericos beneficiis privare propter eorum graves, & manifeſtos exceſſus.

15 Declaratur procedere ſi hoc habeat ex litteris delegationis, alias ſecus. & n. ſeqq.

16 Delegatus non poteſt beneficio privare, niſi hoc exprimat commiſſio ei facta.

17 Viſitator, & iudex cenſetur uti poteſtate, per quam aliàs ſuſtinetur.

18 Viſitatores generales poſſunt inquirere, & referre, ſed non privare.

19 Intellectus cap. In ſingulis, de ſtatu Monachor. & num.

20 Privatio beneficij eſt pœna ordinaria, quæ non imponitur niſi pro graviſſimo crimine prævia citatione, & legitimis exceptionibus diſcuſſis.

21 Privatus à iudice non ſervante ordinem iudiciarium poteſt petere reſtitutionem tanquam ſpoliatus.

22 Viſitator datus à Papa cenſetur datus ad corrigendum.

23 Viſitator poteſt à beneficijs ſuſpendere. & n. ſeq.

24 Correctio an depoſitionem contineat.

25 Viſitator an poſſit contra contumaces ad pœnam privationis procedere.

26 Epiſcopus viſitans loca exempta, vel nullius diœceſis in vim Concilij Tridentini an poſſit cauſas ordinarias cognoſcere, ac diffinire. & n. ſeq. uſque in fin.

27 Viſitationis finis qui ſit.

28 Viſitatio & correctio fit ad pœnitentiam, & extra formam iudicij. & n. 40. 42. & ſeq.

29 Appellatio inibi, ubi de viſitatione, & morum correctione agitur, ad effectum ſuſpenſivum non admittitur, niſi modus excedatur.

30 Appellatio in cauſis ordinarijs admittitur ad utrumque effectum, etiamſi in viſitatione diœceſis cognoſcantur. & n. 32.

31 Epiſcopus extra viſitationem nullam habet iuriſdictionem in loco nullius diœceſis. & n. 35.

32 Appellationis remedium ad innocentiæ præſidium inſtitutum.

33 Viſitatores licet procedant ſine ſtrepitu, & figura iudicij; tamen legitimæ defenſiones ſemper ſunt ſalvæ.

34 Defenſio à iudice, vel à Principe tolli non poteſt.

35 Epiſcopus in loco exempto non poteſt tribunal erigere.

36 Viſitatio debet ab Epiſcopo quàm celerrimè abſolvi, debita tamen cum diligentia.

37 Sententia non nimia feſtinatione, ac præcipitanter ferenda eſt.

38 Et debent ſaltem præcedere termini ſubſtantiales.

39 Archiepiſcopus in viſitatione provinciæ Epiſcopo negligente poteſt in criminibus notorijs procedere, & pœnas ordinarias imponere.

41 Epiſcopus in viſitatione Capituli exempti poteſt ſine aduentu punire crimina, ſed non pœna ordinaria.

42 Viſitatoris Regularium officium eſt abſque iudiciorum ſtrepitu intendere regulari diſciplinæ, & reformationi Ordinis.

43 Procuratio non debetur viſitatori, qui vadit pro cauſis expediendis.

44 Epiſcopus in viſitatione poteſt imponere pœnas non ordinarias, ſed eas tantum quæ morum correctionem reſpiciunt.

45 Cauſæ ordinariæ extra viſitationem ſunt cognoſcendæ.

46 Epiſcopus in viſitatione Eccleſiæ exemptæ non debet ad ſpecialem inquiſitionem deſcendere, nec ſententias ferre.

1 DILECTUS. il primò. Reſcriptum impetratum ſuper reſtitutione beneficij non valet, ſi de cauſa excommunicationis, & amotionis impetrantis mentionem non faciat, hoc dicit ſecundum Joan. Andr. & omnes. Dividitur in duas partes. In prima ponitur facti narratio. In ſecunda judicis inſtructio ibi, *nos igitur*. Secundum Hoſt. Duo Presbyteri propter evidentes exceſſus Eccleſijs privantur. In communi forma impetrant ut reſtituantur: litteræ viribus carere pronunciantur.

2 Nota primò ex eo quod hic viſitator, qui ſententiam privationis tulerat, denunciavit Papæ argumentum quod judex eſt admittendus à ſuperiore ad defendendam ſententiam ſuam, prout hic colligunt Goffred. Hoſt. *num. 1. in verſ. Quod cum ipſe.* Jo. Andr. *num. 2. in ver. Intimavit.* Bald. *num. 4.* Butr. *num. 6.* Cardin.

3 & Anch. ambo in *primo notab.* & Abb. *num. 6.* Nam etſi judici non fiat injuria ex eo quod litigatores ad appellationis remedium convolaverint, ut *l. Et in majoribus, C. De appellat.* tamen

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

men infertur ei aliqualę præjudicium ex retracta-
tione ſententiæ, arg. *l. A ſententia. ff. Eod. tit.*
4 Præterea intereſt judicis ſententiam ſuam tueri,
quia obeſſet ei ſi deprehenderetur iniquo animo
pronunciaſſe *c. Hoc etiam* 11. *q.* 6. nam litem
feciſſet ſuam, & condemnaretur in veram æſti-
mationem. *l. Si filius familias, ff. De iudic. l.* 2. *C.
De pæn. iudic.* qui malè judic. Quod ſi per im-
peritiam, in quantum ſuperiori æquum, & bo-
num videretur, ut *inſtit. de oblig. quæ ex delict.
naſcun. in princ. l. ult. ff. De v.et. & extraord.
cognit.* Sin autem per ſordes, vel per gratiam
iniquè judicaſſet, ſuſpenſus eſſet per menſem ab
officij executione, in æſtimatione litis nihilomi-
nus condemnandus, ut in *c. Æterni. §. Si quis,
de ſenten. & re iudic. lib.* 6. ob quas rationes re-
pellendus non eſſet judex, qui ſponte ſe offerret
ad inſtruendum ſuperiorem ſuper proceſſu, &
5 ſententiam ſuam defendere niteretur. Dixi, qui
ſponte ſe offerret, quia regulariter judex non
eſt citandus, cùm ex revocatione ſententiæ non
inferatur ei directum & notabile præjudicium,
c. Venerabilibus in princ. de ſent. excom. lib. 6. &
notat Innoc. in *c. In noſtra, de procurat.* & *in c.
De cætero, de tranſac.* Io. Andr. & omnes hic,
teſte Felin. *num.* 3. Cæterum hoc declaratur ve-
rum eſſe ſi judex proceſſerit per inquiſitionem, &
ad inſtantiam partis, ut in *d. c. Venerabilibus,*
& eſt communis opinio ut teſtatur Felin. *hic n.* 4.
verſ. Sed non eſt recedendum, quidquid contra
ſcripſerit Salic. in *l. fin. in fine. C. Si reus, vel
accuſ. mort. fuer.* Cujus motivis breviter reſpon-
6 det Felin. d. *num.* 4. Secus autem eſt ſi judex
proceſſerit ex officio, quia debet citari, ut ſen-
tentiam ſuam defendat. Tum quia tenet locum
partis; Tum etiam quia ſua intereſt ne poſtea
puniatur, ſi comperiatur proceſſiſſe iniquo ani-
mo, vel per impotentiam, ut probatur in *eod. c.
Venerabilibus.* Secundum Abb. *hic num.* 6. & Felin.
num. 4. & notat. gl. in *c. Cum ſpecialis, in ver. Coram
ſuperiore, infra de appellat.* Aliàs quinque declara-
tiones ad prædictam regulam, quod judex non ſit
citandus, ponit idem Felin. à *num.* 5. *verſ. Secunda
declaratio uſque ad nu.* 10.
7 Secundò, nota duas cauſas inficientes reſcri-
ptum ad lites. Altera eſt cùm impetratur ſuper
reſtitutione beneficij, & impetrans non exprimit
ſe per ſententiam fuiſſe eodem beneficio priva-
tum. Altera cum excommunicatus impetrat non
facta mentione excommunicationis. Tres ra-
tiones hujus ſubreptionis aſſignat gl. *in ver. Ex-
communicationis.* Prima eſt, quia tacuit proceſſum
judicis. *c. Inter, de re iudic.* Secunda, quia tacuit
vitium ſuum; quod ſi expreſſiſſet, nullæ litteras
obtinuiſſet, cum ei interdicatur agere, *c. Intel-
leximus de iudic. c. Pia, de except. lib.* 6. ſecundum
Innocen. *n.* 2. *in eod. ver.* Tertia, quia ingeſſit ſe
excommunicationi fidelium, propter quod pu-
niendus eſt, *c. Illud. §. Illud autem, de Cler. excom.
miniſtr.* & *c. Placuit* 11. *q.* 3. Et hinc collige duas
exceptiones, quæ admittuntur contra agentem
poſſeſſioni recuperandæ, videlicet ſententiam
privationis, & excommunicationis ſecundum
Anton. de Butr. *num.* 4. & 5.
8 Tertiò nota ibi, *cauſam*, in reſcripto ſuper
reſtitutione beneficij non ſolùm eſſe exprimen-
dam ſententiam privationis, & excommunica-
tionis, ſed etiam ipſius ſententiæ cauſam. Non
enim, ut inquit Innoc. *num.* 1. *in ver. Sine cauſa*
ſufficit factum narrare, ut expoliationem, niſi
quis narret cauſam facti, quæ ſi expreſſa fuiſſet,
Papa veriſimiliter litteras non conceſſiſſet, ut
hic, & in *l.* 3. *C. De adopt.* Idem notat gl. 1. di-
cens non ſufficere in litteris Papæ ſeriem facti
narrare niſi cauſa facti adjiciatur, arg. *c. Occi-
dit, 23. q. viii.* & *c. Cum cauſa, infra, de teſtib.*
cum alijs in gl. allegatis, & conſentit Jo. Andr.
num. 7. *in ver. Amotionis*, & Cardin. *num.* 2. *in
6. notab.* Quod procedit etiamſi cauſa verè non
ſubſit. Nam nihilominus fieri debet mentio de
illa, quam prætendit viſitator: præſumitur enim
quis doloſè ſeriem negotij tacere, ſi mentionem
non facit de cauſa, quam judex prætendit. *c. Su-
per eo, de cohabit. Cleric. & mulier*, per Innoc.
hic num. 2. *in ver. Iuribus carere*, & Hoſt. *nu.* 4.
9 *verſ. Item nota, quod non ſufficit*, & Cardin. *n.* 5.
in tertia oppoſitione, adeo ut etiam de pluribus
cauſis facienda ſit mentio, ſi plures ſint, aliàs
non valeret abſolutio, ut hic & *in cap. Ex parte,
infra de offic. ordin.* & in *c. Cum pro cauſa, de
ſent. excomm.* ſecundum Goffred. *hic*, & Hoſ.
num. 3. *in verſ. Sue cauſe. Roman. conſ.* 271.
10 Commiſſio impetrata, in fine. Quinimo ſecun-
dum Innocentium exprimendus eſt etiam modus
facti, quando modus cauſam dandi, vel negan-
di præſtaret. *l. Ut reſponſum. C. De tranſact.* Nam
aliter Princeps reſcriberet ſi actum eſſet per viam
accuſationis, aliter ſi per viam inquiſitionis. arg.
c. In primis, 2. q. 1. c. Qualiter, il ſecundo de ac-
11 *cuſat.* & *c. Licet, de Simon.* Itaque reſcriptum
non valet cùm proceſſus ſupprimitur. *c. Inter
monaſterium, de ſenten. & re iudic.* ſecundum
12 Hoſt. *hic num. 4. verſ. Item nota quod non valet.*
Ex prædictis collige notabilem theoricam, vi-
delicet reſcriptum reddi ſubreptitium non ſo-
lum tacendo id quod eſt factum, ſed etiam ta-
cendo quomodo, & ex qua cauſa ſit factum,
omiſſio enim modi & formæ vitiat diſpoſitionem,
13 ut *l. Qui Romæ. §. Flavius Hermes. ff. De verbor. obli-
gat.* & *c. Piſanis, de reſtit. ſpoliat.* Rationem aſſig-
nant Roman. & Felin. ubi ſupra, quia ex ea gene-
ralitate, quæ obſcuritatem parit, poteſt Princeps
facilè circumveniri. *l. fin. ad fin. ibi. Falſo ſermone ſe
iactat. C. De dot. promiſſ.*
14 Quartò nota ibi, *duxerit amovendos*, genera-
lem viſitatorem poſſe clericos beneficijs privare
propter eorum graves, & manifeſtos exceſſus,
juxta textum in *c. Inventum 16. q. 7.* prout hic
notant Petr. Ægidius, & Abb. *Antiq. num.* 2. Bald.
nu. 3. in ſecundo notab. Petr. de Anchar. *num. 2.
in ſecundo notab.* Anton. de Butr. *in primo notab.*
dicens Viſitatores generales datos generaliter in
Eccleſijs civitatis diœceſis, habere poteſtatem
procedendi ut Inquiſitores uſque ad ſententiam
privationis à beneficio, & ſequitur Abbas Sicu-
lus dicens Viſitatorem datum ad corrigendum,
poſſe privare beneficijs, & Felin. *num.* 2. Idem
firmat Feder. *de Sen. conſ.* 55. Per viſitatores, &
idem Feder. *conſ.* 145. Joannes Epiſcopus *in tertia
col. num.* 2. ubi amplius tenet Viſitatores poſſe
deponere cauſa ſubſiſtente. Quod etiam tenent
hic Jo. Andr. & Collectar. prout illos refert Bald.
n. 6. circa finem. Quod intelligunt Petrus, Ægi-
dius & Abbas dummodo Viſitator ſit datus à Pa-
pa, prout hic datus fuerat, ut probatur circa
princ. ibi, *commiſimus*, aliàs ſecus, ut in *c. In ſingulis,
de*

de ſtatu Monach. & conſentiunt alij præallegati.
Item hoc intelligit Felin. *d. num.* 2. dummodo vi-
ſitator hoc faciat præmiſſa citatione, & legitimis
exceptionibus diſcuſſis. Et ita intelligit Federi-
cum locis citatis.
Moventur omnes, quia nomine viſitationis
continetur correctio: propterea enim inſtituitur
viſitatio, ut corrigantur qui fuerint corrigendi,
arg. *c. Ea que, verſ. Et tam in ſpiritualibus*, &
verſ. Si verò Abbates, infra de ſtatu Monachor.
Nec poſſent forſan corrigi, niſi à beneficio amo-
verentur. Unde conſequens eſt ut viſitator poſſit
clericos & à beneficio removere etiam quos viſi-
tando reperit criminoſos, ut hic, & in *c. Ex litte-
ris, de exceſſ. Prælat. in c. Ad petitionem, de accuſat.
in cap. Cum I. & A. de re iudic. & in cap.* 1. *de
offic. Vicar. lib.* 6. Non obſtat textus in *c.* 1. *de
tempor. ordinat*, quia loquitur in occultis crimi-
nibus; textus autem noſter in manifeſtis, ut patet
ibi, Et manifeſtos, ſecundum Jo. Andr. & Butr.
num. 8.
15 Sed tu adverte, quia etſi plerique ex Docto-
ribus præallegatis ſimpliciter dicant generalem
Viſitatorem datum à Papa poſſe clericos crimi-
noſos à beneficijs amovere; tamen hæc concluſio
procedit tantum in duobus caſibus.
Primus eſt cum viſitator hoc habet in faculta-
tibus. Quod non obſcurè ſentit Hoſt. hic num. 2.
in ver. Amovendos, dum dicit generales viſita-
tores non poſſe à beneficijs amovere niſi ſint de-
legati, id eſt niſi hoc habeant ex litteris delega-
tionis; & ita intelligit text. in *d. c. Cum I. &
A. de ſent. & re iudic. & in cap. Qualiter, il ſecun-
do de accuſat.* prout illum declarat Cardin. *hic
n. 5. in prima oppoſitione.* Idem tenet Feder. *de
Senis. conſ.* 145. ubi tandem concludit cum Lapo,
viſitatorem ſimpliciter datum non poſſe depo-
nere, niſi in ſuo mandato dicatur, *inquiras, &
corrigas.* Et conſentit Imola in *Clem. Attendentes,
in 6. col. de ſtatu Monach.* & Felin. *hic num.* 2.
confert quod notat Jo. And. in *c.* 1. *de homicid.*
16 *lib.* 6. dum dicit delegatum non poſſe aliquem
privare beneficio, niſi hoc exprimat commiſſio
ei facta, ſicut fuit expreſſum in *c. Quia diverſita-
tem, de conceſſ. preben.* & in *c. Cum dilecti, de
accuſat.* & ſequitur Cardin. poſt Paul. *in Clem.
Attendentes. §. Viſitatores, num. 4. in 6. quæſtio-
ne, verſ. Oppono ad hoc, & verſ. Et ex hoc non
expedit reſpondere, de ſtatu Monach.* Et in hoc
primo caſu intelligo hanc decretalem, ſuppo-
nendum eſt enim Abbatem S. Stephani in ſua
commiſſione habuiſſe hanc facultatem amoven-
di clericos à beneficijs ob eorum graves, & ma-
nifeſtos exceſſus. Neque dicas hunc intellectum
eſſe divinativum, cum de hac facultate nulla ha-
beatur mentio in littera: obſervandum eſt enim
de poteſtate Abbatis hic non fuiſſe dubitatum,
ſed tantummodo de ſubreptione litterarum, eo
quod impetrans non feciſſet mentionem de cauſa
amotionis, & excommunicationis. Unde in reli-
quis ſupponendum eſt Abbatem fuiſſe legitima
poteſtate ſuffultum; alioquin à beneficio amove-
re non potuiſſet, ut bene conſiderat Cardin. *num.
5. verſ. Et vult hac ſolutio*, ubi ait. (Iſte Abbas erat
etiam delegatus, ſeu datus judex, ſeu inquiſitor
ſuper hoc, & hæc vera ſolutio, ſed divinat. Ve-
rùm dic quod hic non diſputatur de poteſtate
Viſitatoris, ſed præſupponitur quod habebat,
Quando autem non eſt ſibi tributa ſpecialis pote-
ſtas, comparari poſtea officiali Epiſcopi, qui et-
iam non amovet à beneficio, *c.* 2. *de offic. Vicar.
lib.* 6.) Hæc ille. Et ita etiam poteſt intelligi tex-
tus in *c. fin.* infra de ſtatu Monach. Idcircò enim
Viſitatores illi privare poſſunt beneficijs non ex-
emptos, quia clarè ibi hoc reperitur eis commiſ-
ſum.
17 Secundus caſus, in quo Viſitator poteſt cleri-
cos beneficijs privare, eſt cum ſimul eſt viſitator,
& judex; cum enim eo caſu duplicem habeat po-
teſtatem, videlicet viſitatoris, & judicis; dum
privat clericum beneficio, cenſetur uti ea pote-
ſtate per quam actus ſuſtinetur, & ſic judicis, arg.
l. 2. §. 1. verſ. Perinde. ff. de iudic. & fuit theorica
Bald. in *l. Non codicillum, nu. 7. C. De teſtam.*
ut ſcripſi pleniùs in *c. Cum tempore, num. 35. 38.
& 39. & ſeqq. infra de arbitr.* Et in propoſito te-
net Butr. *hic num.* 8. ubi dicit viſitatorem non
judicem quamvis generaliter datum à Papa non
poſſe deponere; ſecus ſi ſit Viſitator judex dele-
gatus. Itaque ſi Viſitator ſit etiam judex delega-
tus, poteſt procedere ad ſententiam privationis:
intellige ſi hoc habeat in commiſſione. Atque ita
hic caſus coincidit cum primo. Sin autem ſit
ordinarius; tunc abſolutè poteſt, ſervatis tamen
ſervandis, amovere clericos à beneficio, etiam in
viſitatione, & actus ſuſtinetur in radice ordi-
nariæ juriſdictionis, licet non debeat, cum te-
neatur viſitationem celeriter abſolvere, ut dicam
18 infra *num.* 36. Sed extra hos duos caſus conſti-
tuenda eſt regula in contrarium, videlicet gene-
ralem viſitatorem non poſſe quemquam à bene-
ficio amovere. Quod tenent hic Innoc. num. 1.
Hoſt. *num.* 2. Jo. Andr. *num.* 5. omnes in ver.
Amovendos. Bald. *num.* 6. dicens cum Innocen-
tio generales Viſitatores poſſe inquirere, & re-
ferre, ſed non privare; allegat ſimile in *l. fin. ff. De
offic. Præfec. vigil. & l. Solet. ff. De offic. Pro-
conſul.* Idem firmant Lap. Feder. de Sen. Cardin.
Imola, & Felin. ſupracitati *num.* 14. latè idem
Cardin. poſt Paul. de Eleazar. in *Clem. Atten-
dentes. §. Viſitatores, nu. 4. in 6. quæſtione de
ſtatu Monach.* ubi tandem concludit pro hac
parte.
19 Fundatur principaliter hæc opinio ſecundum
omnes in *c. In ſingulis. §. Ordinentur, verſ. Ita
quod ſi rectorem, de ſtatu Monach.* ubi eſt ex-
preſſum viſitatores non poſſe penitus ab admini-
ſtratione amovere, ſed debere Epiſcopo denun-
ciare ut amoveat. Nec refert quod ille textus
non procedat in Viſitatoribus datis à Papa, ſed
ab alijs dumtaxat, ut hic dicunt Petr. Ægid. &
Abb. ſupracitati *num.* 14. Quoniam hæc diffe-
rentia non probatur jure, ut inquit Cardin. *hic
num. 5. verſ. Sed hec diverſitas inter datum à
Papa.* Quinimò ſi bene advertatur, ille textus
loquitur in Viſitatore Apoſtolica auctoritate de-
legato, ut indicat littera ibi; vice noſtra ſtudeant
viſitare, ubi gl. exponit verba illa, *vice noſtra*,
id eſt tamquam delegati authoritate illius conſti-
tutionis, & Hoſt. *num. 1. in eod. ver. Tanquam dele-
gati à nobis.*
20 Deinde fundatur hæc opinio quia privatio
beneficij eſt pœna ordinaria, quæ non imponi-
tur niſi pro graviſſimo crimine prævia citatione
in judicio ordinario, & legitimis exceptionibus
diſcuſſis, *c. Inventum 16. q. 7.* & ibi Hugo. Ar-
chid.

clvil. & Bellam. omnes in ver. *Severitate*, *c. Satu*
perverſum, & ibi gl. *unica 56. diſt.* & notat hic
21 Fin. *nu.* 2. adeò ut privatus à judice non ſervan-
te ordinem judiciarium poſſit petere reſtitutio-
nem tamquam ſpoliatus, *c. Ad petitionem* ibi.
(*ubi* reſtituendus foret propter judiciarium or-
dinem non ſervatum.) *infra, de accuſat.* & *c.*
22 *In primis* 2. *q.* 1. At Viſitator non judex non po-
teſt in viſitatione cognoſcere cauſas ordinarias,
& requirentes judicialem indaginem, ut dicam
pleniſſimè in quæſtione ſequenti à *num.* 25. *uſ-*
que in finem. Ergo nec poteſt infligere hanc pœ-
nam privationis beneficij. Nec refragatur ratio
Petri de Sampſone, Ægidij Cremonenſis, &
Abbatis Antiqui, quod Viſitator datus à Papa
ſit datus ad corrigendum, & forte viſitatus non
poſſit corrigi, niſi amoveatur à beneficio. Quo-
niam hinc non ſequitur ut viſitator poſſit exce-
dere limites viſitationis, & correctionis, quæ
ſit ad pœnitentiam, & extra formam judicij ut
23 dicam infra *num.* 28. & 40. *uſque in finem.* Et
viſitatum alioquin incorrigibilem poterit ab ad-
miniſtratione beneficij amovere, ſeu à beneficio
ad tempus ſuſpendere, ſed non privare titulo, ſeu
à beneficio deponere, ut in ſimili notat gloſſa
in d. *c. Ad petitionem*, *in ver. Modus probandi,*
in fine. Suſpenſio enim hujuſmodi fieri poteſt
etiam extrajudicialiter, & ob crimen occultum,
ut hodie ſancitum eſt decreto Concilij Triden-
tini in *c.* 1. *ſeſſ.* 14. ut ſcripſi pleniùs in *c. Ex tem-*
re, & in *c. Ad aures*, *infra de tempor. ordinat.* Non
24 obſtat quod verbum *correctionis* etiam depoſi-
tionem contineat, arg. *c. Contumaces* 50. *diſt.*
& notat gl. 1. in *c. Querenti*, *de verbor. ſignifica-*
tione, & Cardin. in d. *Clemen. Attendentes.* §.
Viſitatores, *in* 6. *quæſtione poſt princ. de ſtatu*
monachor. Siquidem hoc procedit ſi ſubjecta
materia hoc ſuadeat; aliàs ſecus; ut patebit ex
dicendis *infra num.* 28. Vel ſecundum Hugo-
nem verba illa, *peregrina ei communio tribuatur*,
non intelliguntur per amotionem ab officio, &
beneficio, ſed per ſuſpenſionem, ut notatur in d.
c. Contumaces, *in glo. in ver. Neglexerint.*
25 Et hinc fortè colligi poteſt notabilis limitatio
ad regulam ſuperius propoſitam, ut ſcilicet con-
tra contumaces, maximè ſi ſint notorij, poſſit
Viſitator procedere etiam ad pœnam privatio-
nis, cùm eo caſu non ſit opus procedere ſervata
tela judiciaria. Et ſingulariter poſt Lap. notat
Cardin. loco proximè citato per *d. c. Contuma-*
ces. c. Si quis, 81. *diſt. c. Eleutherium* 18. *q.* 2. *c.*
Scientium 2. *q.* 1. *c. Si quis tumidus* 15. *q.* 7. &
c. Si apud, 23. *q.* 5.
26 QUÆRO, An Epiſcopus viſitans Eccleſias
exemptas, vel nullius diœceſis in vim Concilij
Tridentini, *c.* 8. *ſeſſ.* 7. & *c.* 9. *ſeſſ.* 24. poſſit pro-
ceſſus judicialiter conficere, cauſaſque ordina-
27 rias cognoſcere, ac diffinire. Videtur reſponden-
dum non poſſe. Nam viſitationum omnium
præcipuus ſcopus eſt ſacram, orthodoxamque
doctrinam expulſis hæreſibus inducere, bonos
mores tueri, pravos corrigere, & populum co-
hortationibus ad religionem, patientiam, inno-
centiamque accendere, *cap.* 1. §. *Florentinum*,
85. *diſtinct. c. Placuit*, 11. *q.* 1. *c. In ſingulis*, &
c. fin. de ſtatu Monach. cap. Romana, §. *Sanè*,
de cenſ. in 6. & habetur diſertis verbis in *cap.* 3.
ſeſſ. 24. Concilij Tridentini, §. *Viſitationum*
autem. Hæc autem non ſtrepitu judiciali, ſed
paternis admonitionibus, & extrajudiciali cor-
rectione potius perficiuntur, ut in *cap.* 1. *ſeſſ.* 13.
28 Viſitatio enim, & correctio ad pœnitentiam,
& extra formam judicij, *Arg. cap. Si homo*, 27.
qu. 1. & *c. Cum beatus*, 45. *diſt.* & notat. glo. in
c. Ad noſtram, *in ver. Minus*, *infra de appellat.*
Quam ſequuntur ibi Tancred. & Vincen. Hoſt.
in fin. Anchar. *num.* 4. Abb. *n.* 7. & alij commu-
niter. Idem dixit Calder. *conſ.* 453. *alias* 11.
verſ. Nam viſitatio. Unde ex fine hujuſmodi ſa-
tis probatur in viſitatione non eſſe judicialiter
procedendum.
29 Secundò idem probatur, quia in his ubi de
viſitatione, & morum correctione agitur, non
admittitur appellatio ad effectum ſuſpenſivum,
niſi modus excedatur, *c. Liter, ubi gl.* 1. & *fin.* & *c.*
Irrefragabili, de offic. ordin. d. c. Ad noſtram, ubi
Innoc. & omnes notant. *de appellat.* & hodie
ſtatutum eſt decreto *c.* 10. *ſeſſ.* 24. ejuſdem Con-
30 cilij. Sed in cauſis ordinarijs admittitur appel-
latio ad utrumque effectum devolutivum, & ſuſ-
penſivum, juxta *c.* 1. *ſeſſ.* 13. & *cap.* 20. *ſeſſ.* 24.
etiamſi in viſitatione diœceſis cognoſcantur, ut
31 ſæpius cenſuit S. Congregatio. Ergo dum Epiſ-
copus has cauſas judicialiter cognoſcit, excedit
modum viſitationis, atque tranſgreditur limites
ſuæ facultatis, quia extra viſitationem nullam
habet juriſdictionem in locis nullius diœceſis, ut
patet ex decreto d. *c.* 9. *ſeſſ.* 24. & ſæpius fuit re-
ſolutum.
Et confirmatur; quia aut à ſententia diffiniti-
va Viſitatoris datur appellatio, aut non datur.
Si dixeris dari appellationem, hoc eſt contra
decretum Concilij in *d. cap.* 10. & jura proximè
citata, quibus interdicitur appellatio in cauſis vi-
ſitationum. Item ſic nullus eſſet fructus viſitatio-
32 nis, quia decreta omnia per appellationem ſuſ-
penderentur. Si dixeris non dari, hoc eſt contra
d. c. 1. *ſeſſ.* 13. & *d. c.* 20. *ſeſſ.* 24. & contra omnia
jura, quæ dicunt à ſententia diffinitiva, vel diffi-
nitivæ vim habente poſſe appellari ad utrumque
effectum ſuſpenſivum, & devolutivum, *cap. De*
appellationibus, *c. Dilectis*, & *c. Ut debitus*, *de*
appellat. & *cap. Romana*, *eod. tit. lib.* 6. *cum*
mult. ſimil. Item eſſet in facultate Viſitatoris
cognoſcendo, & diffiniendo in viſitatione cau-
ſas ordinarias præripere omnibus litigantibus
remedium appellationis, quod ad innocentiæ
præſidium jura inſtituerunt, ut in d. *c.* 1. *ſeſſ.* 13.
& ad corrigendam judicantium iniquitatem, vel
33 imperitiam, ut in *l.* 1. *ff. De appellat.* & tamen,
ut inquit Feder. de Sen. *conſ.* 55. *Per Viſitatores*,
num. 1. *verſ. Sed certum eſt*, quomodocumque,
& qualitercunque Papa mandet per Viſitatores
procedi ſive ſimpliciter, ſive de plano, & ſine
ſtrepitu, & figura judicij, ſive præciſè ſcribat,
ſemper legitimæ defenſiones ſunt ſalvæ, *cap. Ex*
parte, el ſecundo de off. deleg. Clem. Paſtoralis,
in fine, *de re iudic.* & *l. Sæpe*, *ff. De verbor.*
34 *obligat.* Plurimum enim claudicaret judicium,
ſi audiretur impugnatio, & non defenſio, quæ à
jure provenit naturali, & quam judici ſive Prin-
cipi tollere non licet, ut in d. Clem. *Paſtoralis*,
& *c. Cum inter*, *de except.* Supereſt igitur, ut in
viſitatione nullatenus poſſint cauſæ ordinariæ
cognoſci, & diffiniri.
35 Tertiò idem ſuadetur, quia jure communi
in-

ſpecto non licebat Epiſcopo in loco exempto
tribunal erigere, aut juriſdictionem exercere.
c. Luminoſa, 18. *q.* 2. *c. Cum Epiſcopus*, ubi gl.
in *ver. Non exemptæ*, *de offic. ordin. in* 6. Conci-
lium verò ut in iiſdem locis Eccleſiaſtica diſcipli-
nam conſervaret, & reſtitueret, conceſſit Epiſ-
copis jus viſitandi tamquam ſedis Apoſtolicæ
delegatis, juxta d. *c.* 8. *ſeſſ.* 7. & *d. c.* 9. *ſeſſ.* 24.
Unde reliqua juriſdictio ordinaria remanet ſalva
inferioribus Prælatis, utpote illis non adempta
decretis Concilij, *l. Præcipimus*, *in fine*, *C. De*
appellat. Et eſt text. *in c. Fratres.* §. *Quod ſi con-*
tra, 16. *q.* 1. Quod ſi Epiſcopi in viſitatione poſ-
ſent cauſas ordinarias diffinire, Concilium non
nudum jus viſitandi, ſed ordinariam quoque ju-
riſdictionem eiſdem tribuiſſet; eſſet enim in eo-
rum facultate cauſas omnes decidere in viſita-
tione in fraudem privilegij exemptionis contra
text. in *c. Quanto*, ubi gl. notat in *ver. Fraudem*,
infra de privileg.
36 Quartò Epiſcopus debet viſitationem quam
celerrimè abſolvere, ne inutilibus ſumptibus cui-
quam gravis oneroſuſue ſit, ut ſtatuitur in *c.* 3. *ſeſſ.*
24. ibi: Studeant quam celerrimè, debita tamen
cum diligentia viſitationem ipſam abſolvere, &
in Concilio Toletano *c.* 4. quod refertur in *c. In-*
37 *ter cætera*, 10. *q.* 3. decernitur ut Epiſcopus
diœceſim viſitans non amplius quam una die
per unam quamque baſilicam remorandi licen-
tiam habeat. Sed cauſas ordinarias debet Epiſco-
pus, ac judex matura deliberatione examinare, &
ſententias non nimia feſtinatione, at præcipitan-
38 ter ferre. *c. Cum ex litteris*, *inſ. de in integr. reſtit.*
Clem. *Paſtoralis*, §. *Verum de re iudic.* & debent
ſaltem præcedere termini ſubſtantiales. Caſ-
ſad. *deciſ.* 8. *de reſcr.* Rota *deciſ.* 1278. *par.* 3.
diverſ. Imò ſatis eſt ut cauſa infra biennium à die
motæ litis terminetur, juxta *c.* 20. *ſeſſ.* 24. Unde
ex hac contraria procedendi ratione in viſitatio-
ne, atque in cauſis ordinarijs manifeſtè apparet
cauſas ordinarias non eſſe in viſitatione cognoſ-
cendas.
39 Quintò, ſpeciale eſt in criminibus notorijs
cum Epiſcopus eſt negligens, ut Archiepiſcopus
viſitans provinciam poſſit de his criminibus co-
gnoſcere, & pœnas ordinarias imponere. *c. Ro-*
mana. §. *Sanè*, *verſ. Notoria verò crimina*, *de appel-*
lat. in 6. Ergo in contrarium eſt jus commune.
l. in ſingulis. ff. De legib.
40 Sextò, hæc opinio ſatis probatur in *d.* §. *Sanè*
ubi Prælatus in viſitatione jubetur ea, quæ ad ejus
officium ſpectant, abſque coactione, & exactio-
ne qualibet juramenti ad emendationem per
ſalubria monita nunc levia, nunc aſpera, jux-
ta datam à Deo prudentiam diligenter inten-
dere.
Septimò, idem videtur probari decreto *c.* 6.
ſeſſ. 25. Concilij Tridentini ubi conſtituitur diffe-
rentia an Epiſcopus viſitet capitula Eccleſiarum
exempta; an verò procedat extra viſitationem.
Et in viſitatione quidem dicitur poſſe ſolus pro-
41 cedere; extra viſitationem verò non niſi adhibi-
tis duobus de capitulo. Et ſacra Congregatio
ejuſdem Concilij interpres jam declaravit Epiſ-
copum in viſitatione capituli poſſe ſolum cri-
men aliquod corrigere, & punire, non tamen
pœna ordinaria, ſed ea potius, quæ morum
emendationem reſpiciat. Quod ſi compilato
proceſſu formato judicio, prout juris fuerit, con-
tra aliquem capitularem in viſitatione Epiſco-
pus procedere voluerit, ſervandam eſſe formam
traditam *c.* 6. *ſeſſ.* 25. ut non ſolus, ſed adhibitis
deputatis procedat. Patet igitur idem eſſe in vi-
ſitatione procedere juris ordine ſervato, & extra
viſitationem cauſas cognoſcere.
Octavò, pro hac ſententia eſt textus expreſſus
in *c. In ſingulis.* §. *Ordinentur*, *infra de ſtatu Monach.*
ubi Concilium generale præcipit ut in Capitu-
lis provincialib. regularium deputentur religio-
ſæ perſonæ, quæ ſingulas Abbatis ejuſd. regni,
ſeu provinciæ non ſolum Monachorum, ſed et-
iam Monialium tamquam delegati auctoritate il-
lius conſtitutionis ſtudeant viſitare, corrigentes,
& reformantes, quæ correctionis, & reformatio-
nis officio viderint indigere. Et mox ſubdit: (ita
quod ſi rectorem loci cognoverint ab admini-
ſtratione penitus amovendum, denuncient
Epiſcopo proprio ut illum amovere procuret.
Quod ſi non fecerit, viſitatores hoc referant ad
Apoſtolicæ Sedis examen.) Ex quibus verbis pa-
tet Viſitatores non poſſe beneficijs privare. Nec
mirum; quia cauſa hæc privationis eſt ordinaria,
& judicialem requirit indaginem, ut dictum eſt
ſupra *num.* 20. Atque ita per textum in *d. c. In*
ſingulis firmant Innoc. Hoſt. Jo. Andr. Butr.
Cardin. & alij plures, quo citavi ſupra *num.* 18.
Et ad hanc decretalem, & ad alia jura, quæ viden-
tur tribuere Viſitatoribus poteſtatem amovendi
à beneficio reſponde, ut dixi ſupra, *num.* 16.
42 Nonò, hoc tenet Jo. Andr. *inter conſil.* Feder.
de Sen. *conſ.* 292. *col.* 1. *ſub num.* 1. *verſ. Ad hoc*
reſpondeo, ubi conſuluit Viſitatores ordinatos à
Capitulo provinciali Monachorum ordinis S. Be-
nedicti poſſe quidem viſitare monaſteria Monia-
lium habitus nigri: (ſed abſit (inquit) quod tri-
bunal teneant, vel judicialiter cognoſcant, eſt
enim ipſorum officium abſque judiciorum ſtre-
pitu intendere regulari diſciplinæ, & reformatio-
ni ordinis.) Quod probat etiam Jo. de Imola
in *c.* 1. *de cenſ. in* 6. ubi ait, Viſitatorem non
poſſe procedere judicialiter per viam fori con-
tentioſi, ſed extrajudicialiter per modum fori
pœnitentialis, & videtur eſſe ibi aperta deciſio
43 Innoc. *in ver. Viſitatio*, ibi: (Viſitare intellige
etiamſi vadat cauſa conſignandi pueros in fron-
te, vel conſecrandi Eccleſias, vel pro quocumque
alio negotio communi, &c. Secus autem ſi pro
cauſis expediendis eat.) Sentit ergo Innocentius
Epiſcopum, dum cauſas cognoſcit, & expedit,
non cenſeri viſitare, ac propterea eidem non
deberi procurationem, & ſequitur ibidem An-
char. *num.* 4. *verſ. Secus*, ſecundum Innocentium,
ſi vadit pro cauſis expediendis.
44 Ultimò, etſi nonnulli recentiores contrarium
ſenſerint in hanc ſententiam videtur ſæpius reſ-
pondiſſe ſacra Congregatio Concilij: nam olim
à capitulo Segobienſi conſulta, An, & ad quæ
genera pœnarum poſſet Epiſcopus ſe extendere
in viſitatione, & ad pœnam ordinariam delicti
procedere; reſpondit poſſe imponere pœnas non
quidem ordinarias, ſed eas tantum, quæ morum
correctionem, & emendationem reſpiciunt. Et
45 Archidiacono Juvenacenſi poſtulanti an Epiſco-
pus in viſitatione poſſet cauſas ordinarias co-
gnoſcere; reſpondit cauſas ordinarias extra vi-
46 ſitationem eſſe cognoſcendas. Ac demum die 1.
Februa-

Februarij 1607. præcepit Epiſcopo Tornacenſi, ut in viſitatione Collegiatæ Eccleſiæ exemptæ contineret ſe intra limites notiſſimos viſitationis, ita ut neque ad ſpecialem inquiſitionem deſcenderet, nec proceſſus conficeret, nec ſententias ferret: ſed in his, quæ morum correctionem, atque emendationem reſpiciunt, ſine judicij ſtrepitu decerneret.

DE CONSVETVDINE.

Cap. Conſuetudines.

S V M M A R I V M.

1 *Conſuetudo inferens gravamen Eccleſiis, ſeu eis onerosa non tenet. & n. 3.*
2 *Et de facto revocari debet. n. 4.*
4 *Remittere verbum quid importet.*
5 *Conſuetudo ut ſit ſervanda, debet eſſe rationabilis, & Religioni conveniens.*
6 *Conſuetudo Eccleſiæ præiudicialis ratione caret. & n. 33.*
7 *Statutum inferens gravamen Eccleſiis non valet, etiamſi ſit legati de latere. n. 9.*
8 *Conſuetudo, & ſtatutum non differunt, niſi ſicut tacitum, & expreſſum.*
10 *Conſuetudo ut dicatur Eccleſiis oneroſa non ſufficit qualecumque præiudicium, ſed requiritur magnum.*
11 *Quod iudicis arbitrio relinquitur.*
Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. num. 21. & ſeq.
12 *Læſio enormis, vel magna indicatur iudicis arbitrio.*
13 *Eccleſia tenetur tolerare incommoda non multum lædentia propter conſuetudinis authoritatem.*
14 *A conſuetudine ſine magna cauſa non eſt recedendum.*
15 *Minima, ſeu modica in remedijs ordinarijs attenduntur.*
16 *Fallit propter authoritatem conſuetudinis.*
17 *Conſuetudo, qua Parochus tenetur ſuis parochianis in Paſchate dare Agnum paſchalem, vel paſtum, aut certa die candelas de cera alba, an valeat. & n. 18.*
19 *Et quid in conſuetudine, qua Plebanus dare debet cuilibet parochianorum certas libras carnis porcinæ ante ſolutionem decimarum.*
22 *Modica præiudicia non magnopere curat lex.*
23 *Fallit ſi diſpoſitio concepta ſit verbis univerſalibus. & n. ſeqq.*
24 *Verba univerſalia comprehendunt etiam minima.*
25 *Conſtitutio loquens per verba univerſalia, & geminata non recipit interpretationem reſtrictivam à iure communi.*
26 *Conſuetudo gravans clericos, eorumque bona patrimonialia an ſit nulla. & n. ſeqq.*
Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. n. 31.
27 *Bona patrimonialia Clericorum an gaudeant privilegio bonorum Eccleſiæ.*
28 *Præſcriptio in bonis patrimonialibus Clericorum de iure communi currit ſicut in bonis laicalibus.*
Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. & n. 3.
29 *Conſuetudo ut clericus teſtari poſſit de fructibus ſuæ præbendæ percipiendis poſt eius obitum uſque ad annum, valida eſt.*
30 *Reſtitutio in integrum non datur Clerico ratione læſionis in bonis patrimonialibus, ſed in redditibus Eccleſiarum ei debitis.*
32 *Conſuetudines Eccleſiis præiudiciales per hoc cap. ſublatæ, quæ ſint. & num. ſeqq. uſque ad num. 58.*
Quid ſi conſuetudo ſit inter laicos. n. 33.
Et quid ſi præiudicet Eccleſiæ aliter, quàm reſpectu immunitatis, aut libertatis Eccleſiaſticæ. n. 34.
Et quid in conſuetudine interpretativa. n. 35.
Et quid in conſuetudine inductiva decem, vel viginti annorum. n. 37. & 42.
Et quid in centenaria. n. 40.
Et quid in quadragenaria n. 41.
Et quid in immemorabili. n. 48.
Et quid ſi cum immemorabili concurrat fama privilegij. n. 52.
33 *Conſuetudo multùm gravans Eccleſiam eſt nutritiva peccati, & imperſcriptibilis.*
35 *Conſuetudo interpretativa non cenſetur ſublata per ſtatutum tollens conſuetudinem.*
36 *Conſuetudo interpretativa favorabilior eſt, quàm inductiva, & ſufficit probare obſervantiam ſine præſcriptione.*
37 *Conſuetudo minoris temporis, quàm annorum quadraginta, contra Eccleſiam non procedit. & n. 42.*
38 *Et quid ſi conſuetudo non ſpecialiter contra Eccleſiam, ſed generaliter contra omnes.*
39 *Conſuetudo laicorum non poteſt clericos abſtringere.*
40 *Centenaria conſuetudo, vel præſcriptio procedit etiam contra Eccleſiam Romanam concurrentibus de iure requiſitis.*
41 *Conſuetudo, vel præſcriptio quadragenaria obtinet contra Eccleſiam. & n. 44.*
43 *Niſi magnum illi afferat præiudicium.*
45 *Beneplacitum Apoſtolicum ex curſu triginta annorum cum ſervantia ſubſequuta, præſumitur etiam contra Eccleſiam de iure communi.*
46 *Sive fuerit reſervatum, ſive non.*
47 *Secus poſt Bullam Vrbani VIII.*
Negativa ſufficienter probatur ex regiſtro, in quo diſpoſitio, de qua agitur, non reperitur deſcripta. ibid.
48 *Beneplacitum quamvis præſumatur ex obſervantia triginta annorum, etiam ubi agitur de magno præiudicio; tamen ex regiſtro probari poteſt non interveniſſe.*
49 *Immemorabilis poteſt Eccleſiis præiudicare, quia habet vim tituli.*
50 *Contrarium.*
Declaratur. n. 52.
51 *Immemorabilis non habet vim privilegij quando eſt à iure reprobata, vel quando eſt in materia, in qua non eſt veriſimile, ut Papa aliquem privilegiaverit.*
52 *Immemorabilis conſuetudo, vel præſcriptio præiudicialis Eccleſiæ, quibus caſibus tollatur per conſtitutionem Vrbani VIII.*
53 *Immemorabilis à iure reprobata non ſuſtinetur poſt Bullam Vrbani VIII. etiam concurrente fama privilegij Apoſtolici.*
54 *Laicus eſt incapax iuris conferendi etiam ex conditione in limine fundationis, vel ex immemorabili, niſi fama privilegij concurrat.*
55 *Item nullo unquam tempore poteſt præſcribere ius decimandi, niſi concurrente fama privilegij.*
56 *Item nec per immemorabilem acquirit ius nominandi capellanos [illegible] in parochialibus Eccleſiis, niſi cum prædicta fama.*
57 *Secus poſt Bullam Vrbani VIII.*
58 *Papa officium eſt Eccleſiarum indemnitati conſulere, & pernicioſas conſuetudines extirpare.*
59 *Conſtitutio Vrbani VIII. improbans, & caſſans quæcumque præiudicialia Sedis Apoſtolicæ, eiuſque iurisdictioni, immunitati, aut libertati Eccleſiaſticæ, Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis, ac iuribus, per partes refertur. & n. n. ſeqq. uſque in fin.*
61 *Legati, Miniſtri Apoſtolici, & Iudices ſine ſpeciali mandato Papæ non poſſunt quidquam præiudiciale Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis ſtatuere, ſeu tolerare.*
63 *Bulla cœnæ Domini publicatur quot annis ad damnanda, & evitanda Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis præiudicialia circa eorum uſibus, & obſervantiis, etiam immemorabilibus, & n. 74.*
65 *Conſtitutionibus Apoſtolicis ad ſuſtinenda Eccleſiis præiudicialia obijci non poteſt, quod non ſint publicatæ, vel uſu receptæ.*
66 *Libri continentes opiniones damnatas, vel ultra legitimas Bullarum interpretationes, etiam permiſſu Legatorum editi non ſunt attendendi.*
67 *Moleſtiæ Legatis, & Nuncijs illatæ in denegando ingreſſum in provinciam, vel eorum facultates impediendo, ac eos expellendo, damnantur.*
68 *Collecta Eccleſiæ, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis ſine Apoſtolica authoritate per laicos, vel alios impoſiti, & exigi non poſſunt etiam à ſponte dantibus.*
69 *Laicorum attentata contra Eccleſias, ac perſonas Eccleſiaſticas, etiam ab immemorabili, & cum fama privilegij ſunt ipſo iure nulla.*
70 *Immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ violationes generaliter improbantur, & n. 72.*
Et ad cautelam revocantur cum conſuetudinibus etiam immemorabilibus, & cum fama privilegij. n. 74.
71 *Inveſtitura, pignorationes, & aliæ diſpoſitiones temporales de bonis Sedis Apoſtolicæ, vel inferiorum Eccleſiarum prorogari, aut perpetuari non poſſunt.*
72 *Immunitati Eccleſiaſticæ, & Eccleſiis, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis præiudicialia quæcumque ſunt irrita, nec unquam fuerunt convalidata, etiam ex immemorabili, cum fama privilegij, ſcientia, & permiſſione Romanorum Pontificum.*
74 *Et ad cautelam revocantur.*
75 *Et Eccleſiæ in integrum reſtituuntur.*
76 *Enunciativa iuriſpatronatus, & quædam aliæ per inſertam in [illegible] in expeditionibus litterarum inſerta, declarantur [illegible] & n. ſeq.*
77 *Principes privilegia impetrantes obligantur ex ſtylo ad [illegible] immunitatem Eccleſiaſticam.*
78 *Status ultimus Eccleſiarum, earumque [illegible] non eſt attendendus, ubi de novo [illegible] contrario ſtatu conſtat.*
79 *Interpretatio gratiarum, & diſpoſitionum Apoſtolicarum in favorem ſupremorum Principum Regularium, & aliis quibuſcumque interdicta eſt ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ.*

1 CONSUETUDINES. Duos habet intellectus, juxta primum, & communem, hoc dicit. Conſuetudo inferens
2 gravamen Eccleſiis, ſeu eis oneroſa, non tenet. Sed juxta ſecundum, quem Abb. dicit eſſe magis ſingularem, hoc intendit. Conſuetudo inferens gravamen Eccleſiis, debet judicis officio tolli. Breve eſt, & diviſionem non patitur.
3 Nota primò, ex hac decretali, & nunquam, obliviſcaris generalem regulam in favorem Eccleſiarum, ſecundum Abb. & Decium in prima not. videlicet conſuetudinem in Eccleſiarum præ-
4 judicium, & gravamen induci non poſſe; nam, verbum *remittere*, hic poſitum, exponitur, id eſt *tollere*, & non ſecundum eas indicare, ſecundum Innoc. in ver. Remittere, cui ſubſcribunt Jo. Andr. & Card. ambo num. 2. vel radicitus extirpare, ſecundum Abb. Antiq. *in eodem ver.* & Hoſt. n. 8. & ſic ſupponunt Doctores hujuſmodi conſuetudines non de jure, ſed de facto tolli, ac extirpari debere tanquam illicitas, & pernicioſas corruptelas; & ita declarat explicitè Cardin. hic nu. 22 verſ. Et ſecundum prædicta, dicens; (Et quamvis per tales conſuetudines non ligentur Eccleſiæ, tamen quia quandoque, de facto gravantur, ideo revocari debent.) Ad hoc cap. *Mala*, 8. *diſt.* & *c. Bene rei.* 12. *q.* 2. & hic intellectus, quem Abb. hic in princ. fatetur eſſe communem, hodie reperitur canonizatus in conſtitutione fan. mem. Urbani VIII. de qua infra *num.* 59. nam in §. *Nec non reipſa*, de quo infra *in ſummario. num.* 72. conſuetudines in præjudicium, Eccleſiarum declarantur eſſe ipſo jure nullæ, & quamvis poſtea caſſentur, & revocentur; id tamen dicitur fieri ad abundantiorem cautelam, & quatenus foret opus, & nihilominus illicitæ, irrationabileſque declarantur in §. *Et quatenus* foret opus, ut patebit infra in ſummario nu. 74.
Pone caſum in *c.* 1. *infra de his, quæ fiunt à majori parte Cap.* ſecundum Innoc. & Abb. *hic in prima*, vel ſecundum Hoſt. *num.* 5. Pone exemplum in *c. Clericis, de iudic.* in *c. Non minus*, & in *c. Adverſus, de immunit. Eccleſ.* & in *c. Noverit, de ſent. excom.* Alia quinque exempla conſuetudinum Eccleſiis præjudicialium, ac reprobatarum habes in præall. conſtitutione Urbani in §. *Moleſtias quoque*, ut, infra in ſummario *n.* 67.
5 & *ſeq.* & quatuor alia exempla in §. *Inſuper que*, ut in eod. ſummario, *num.* 75. & 77. Ratio prædictæ regulæ, ac deciſionis hujus decretalis ea eſt, quia conſuetudo ut ſit ſervanda, debet eſſe rationabilis, & Religioni conveniens, *c. Erit autem lex*, 4. *diſt.* & *arg. l. Sunt perſonæ. ff. De religioſ. & ſumpt. funer.* nam cum illa ſit jus quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex, *c. Conſuetudo*, 1. *diſt. l. De quibus. ff. De legib.* ſicut lex debet eſſe rationabilis, & Religioni convenire, ita & conſuetudo; alioquin dicenda eſt potius corruptela, & non ſervari, ſed magis extirpari debet, *d. c. Mala*, 8. *diſt.*
6 & *c. fin. infra eod.* At conſuetudo Eccleſiis oneroſa, ſeu præjudicialis, ratione caret, *c.* 1. *infra de his quæ fiunt à majori par. Cap. c. Ad audientiam c. Cum inter nos, & venerabilis, infra eod.* & *c. Cum cauſa, de ſent. & re iudicat.* ſecundum hic Hoſt. *num.* 6. & 7. & Abb. *in tert. verſ.* Et ſi quæratur de ratione, Jo. Andr. *ſupra in rubrica, num.* 17. *verſ. Nec obſtat*, & patet ex mo-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Februarij 1607. præcepit Epiſcopo Tornacenſi, ut in viſitatione Collegiatæ Eccleſiæ exemptæ contineret ſe intra limites notiſſimos viſitationis, ita ut neque ad ſpecialem inquiſitionem deſcenderet, nec proceſſus conficeret, nec ſententias ferret; ſed in his, quæ morum correctionem, atque emendationem reſpiciunt, ſine judicij ſtrepitu decerneret.

DE CONSVETVDINE.

Cap. Conſuetudines.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo inferens gravamen Eccleſiis, ſeu eis onerosa non tenet. & n. 3.*
2 *Et de facto revocari debet. n. 4.*
4 *Remittere verbum quid importet.*
5 *Conſuetudo ut ſit ſervanda, debet eſſe rationabilis, & Religioni conveniens.*
6 *Conſuetudo Eccleſiæ præiudicialis ratione caret. & n. 33.*
7 *Statutum inferens gravamen Eccleſiis non valet, etiamſi ſit legati de latere. n. 9.*
8 *Conſuetudo, & ſtatutum non differunt, niſi ſicut tacitum, & expreſſum.*
10 *Conſuetudo ut dicatur Eccleſiis onerosa non ſufficit qualecunque præiudicium, ſed requiritur magnum.*
11 *Quod iudicis arbitrio relinquitur.*
Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. num. 21. & ſeq.
12 *Læſio enormis, vel magna indicatur iudicis arbitrio.*
13 *Eccleſia tenetur tolerare incommoda non multum lædentia propter conſuetudinis authoritatem.*
14 *A conſuetudine ſine magna cauſa non eſt recedendum.*
15 *Minima, ſeu modica in remedijs ordinarijs attenduntur.*
16 *Fallit propter authoritatem conſuetudinis.*
17 *Conſuetudo, qua Parochus tenetur ſuis parochianis in Paſchate dare Agnum paſchalem, vel paſtum, aut certa die candelas de cera alba, an valeat. & n. 18.*
19 *Et quid in conſuetudine, qua Plebanus dare debet cuilibet parochianorum certas libras carnis porcinæ ante ſolutionem decimarum.*
22 *Modica præiudicia non magnopere curat lex.*
23 *Fallit ſi diſpoſitio concepta ſit verbis univerſalibus. & n. ſeqq.*
24 *Verba univerſalia comprehendunt etiam minima.*
25 *Conſtitutio loquens per verba univerſalia, & geminata non recipit interpretationem reſtrictivam à iure communi.*
26 *Conſuetudo gravans clericos, eorumque bona patrimonialia an ſit nulla. & n. ſeqq.*
Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. n. 31.
27 *Bona patrimonialia Clericorum an gaudeant privilegio bonorum Eccleſiæ.*
28 *Præſcriptio in bonis patrimonialibus Clericorum de iure communi currit ſicut in bonis laicalibus.*
Et quid poſt Bullam Vrbani VIII. & n. 3.
29 *Conſuetudo ut clericus teſtari poſſit de fructibus ſuæ præbendæ percipiendis poſt eius obitum uſque ad annum, valida eſt.*
30 *Reſtitutio in integrum non datur Clerico ratione læſionis in bonis patrimonialibus, ſed in redditibus Eccleſiarum ei debitis.*
32 *Conſuetudines Eccleſiis præiudiciales per hoc cap. ſublatæ, quæ ſint. & num. ſeqq. uſque ad num. 58.*
Quid ſi conſuetudo ſit inter laicos. n. 33.
Et quid ſi præiudicet Eccleſiæ aliter, quàm reſpectu immunitatis, aut libertatis Eccleſiaſticæ. n. 34.
Et quid in conſuetudine interpretativa. n. 35.
Et quid in conſuetudine inductiva decem, vel viginti annorum. n. 37. & 42.
Et quid in centenaria. n. 40.
Et quid in quadragenaria n. 41.
Et quid in immemorabili. n. 48.
Et quid ſi cum immemorabili concurrat fama privilegij. n. 52.
33 *Conſuetudo multùm gravans Eccleſiam eſt nutritiva peccati, & impræſcriptibilis.*
35 *Conſuetudo interpretativa non cenſetur ſublata per ſtatutum tollens conſuetudinem.*
36 *Conſuetudo interpretativa favorabilior eſt, quàm inductiva, & ſufficit probare obſervantiam ſine præſcriptione.*
37 *Conſuetudo minoris temporis, quàm annorum quadraginta, contra Eccleſiam non procedit. & n. 42.*
38 *Et quid ſi conſuetudo non ſpecialiter contra Eccleſiam, ſed generaliter contra omnes.*
39 *Conſuetudo laicorum non poteſt clericos abſtringere.*
40 *Centenaria conſuetudo, vel præſcriptio procedit etiam contra Eccleſiam Romanam concurrentibus de iure requiſitis.*
41 *Conſuetudo, vel præſcriptio quadragenaria obtinet contra Eccleſiam. & n. 44.*
43 *Niſi magnum illi afferat præiudicium.*
45 *Beneplacitum Apoſtolicum ex curſu triginta annorum cum ſervantia ſubſequuta, præſumitur etiam contra Eccleſiam de iure communi.*
46 *Sive fuerit reſervatum, ſive non.*
47 *Secus poſt Bullam Vrbani VIII.*
Negativa ſufficienter probatur ex regiſtro, in quo diſpoſitio, de qua agitur, non reperitur deſcripta. ibid.
48 *Beneplacitum quamvis præſumatur ex obſervantia triginta annorum, etiam ubi agitur de magno præiudicio; tamen ex regiſtro probari poteſt non interveniſſe.*
49 *Immemorabilis poteſt Eccleſiis præiudicare, quia habet vim tituli.*
50 *Contrarium.*
Declaratur. n. 52.
51 *Immemorabilis non habet vim privilegij quando eſt à iure reprobata, vel quando eſt in materia, in qua non eſt veriſimile, ut Papa aliquem privilegiaverit.*
52 *Immemorabilis conſuetudo, vel præſcriptio præiudicialis Eccleſiæ, quibus caſibus tollatur per conſtitutionem Vrbani VIII.*
53 *Immemorabilis à iure reprobata non ſuſtinetur poſt Bullam Vrbani VIII. etiam concurrente fama privilegij Apoſtolici.*
54 *Laicus eſt incapax iuris conferendi etiam ex conditione in limine fundationis, vel ex immemorabili, niſi fama privilegij concurrat.*
55 *Item nullo unquam tempore poteſt præſcribere ius deſignandi, niſi concurrente fama privilegij.*
56 *Item nec per immemorabilem acquirit ius nominandi capellanos [illegible] in parochialibus Eccleſiis, niſi cum prædicta fama.*
57 *Secus poſt Bullam Vrbani VIII.*
58 *Papæ officium eſt Eccleſiarum indemnitati conſulere, & perniciosas conſuetudines extirpare.*
59 *Conſtitutio Vrbani VIII. improbans, & caſſans quæcumque præiudicialia Sedi Apoſtolicæ, eiuſque iurisdictioni, immunitati, aut libertati Eccleſiaſticæ, Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis, ac iuribus, per partes refertur. & n. ſeqq. uſque in fin.*
61 *Legati, Miniſtri Apoſtolici, & ſeculares ſine ſpeciali mandato Papæ non poſſunt quidquam præiudiciale Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis facere, ſeu tolerare.*
63 *Bulla cœnæ Domini publicatur quot annis ad damnanda, & evitanda Eccleſiæ, & perſonis Eccleſiaſticis præiudicialia contra eorum uſibus, & obſervantijs, etiam immemorabilibus, & n. 74.*
65 *Conſtitutionibus Apoſtolicis ad ſuſtinenda Eccleſiis præiudicialia obijci non poteſt, quod non fuit publicata, vel uſu recepta.*
66 *Libri continentes opiniones damnatas, vel minus legitimas Bullarum interpretationes, etiam permiſſu Legatorum editi non ſunt attendendi.*
67 *Moleſtiæ Legatis, & Nuncijs illatæ in denegandis ingreſſum in provincias, vel eorum facultates impediendo, ac eos expellendo, damnantur.*
68 *Collecta Eccleſiæ, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis ſine Apoſtolica authoritate per laicos, vel alios impoſita, & exigi non poſſunt etiam à ſponte dantibus.*
69 *Laicorum attentata contra Eccleſias, ac perſonas Eccleſiaſticas, etiam ab immemorabili, & cum fama privilegij ſunt ipſo iure nulla.*
70 *Immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ violationes generaliter improbantur, & n. 72.*
Et ad cautelam revocantur cum conſuetudinibus etiam immemorabilibus, & cum fama privilegij. n. 74.
71 *Inveſtitura, pignorationes, & aliæ diſpoſitiones temporales de bonis Sedis Apoſtolicæ, vel inferiorum Eccleſiarum prorogari, aut perpetuari non poſſunt.*
72 *Immunitati Eccleſiaſticæ, & Eccleſiis, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque bonis præiudicialia quæcunque ſunt irrita, nec unquam fuerunt convalidata, etiam ex immemorabili, cum fama privilegij, ſcientia, & permiſſione Romanorum Pontificum.*
74 *Et ad cautelam revocantur.*
75 *Et Eccleſiis in integrum reſtituuntur.*
76 *Enunciativa iuriſpatronatus, & quædam aliæ per inlatam miniſtrorum in expeditionibus litterarum inſerta, declarantur erroneæ, & n. ſeq.*
77 *Principes privilegia impetrantes obligantur ex ſtylo ad tuendam immunitatem Eccleſiaſticam.*
78 *Status ultimus Eccleſiarum, earumque iurium non eſt attendendus, ubi de antiquiori contrario ſtatu conſtat.*
79 *Interpretatio gratiarum, & diſpoſitionum Apoſtolicarum in favorem ſupremorum Principum Regularibus, & aliis quibuſcunque interdicta eſt ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ.*

1 CONSUETUDINES. Duos habet intellectus, juxta primum, & communem, hoc dicit. Conſuetudo inferens
2 gravamen Eccleſiis, ſeu eis onerosa, non tenet. Sed juxta ſecundum, quem Abb. dicit eſſe magis ſingularem, hoc intendit, Conſuetudo inferens gravamen Eccleſiis, debet judicis officio tolli. Brevis eſt, & diviſionem non patitur.
3 Nota primò, ex hac decretali, & nunquam, obliviſcaris generalem regulam in favorem Eccleſiarum, ſecundum Abb. & Decium *in prima not.* videlicet conſuetudinem in Eccleſiarum præ-
4 judicium, & gravamen induci non poſſe; nam, verbum *remittere*, hic poſitum, exponitur, ideſt *tollere*, & non ſecundum eas indicare, ſecundum Innoc. in ver. Remittere, cui ſubſcribunt Jo. Andr. & Card. ambo *num.* 2. vel radicitus extirpare, ſecundùm Abb. Antiq. *in eodem ver.* & Hoſt. *n.* 8. & ſic ſupponunt Doctores hujuſmodi conſuetudines non de jure, ſed de facto tolli, ac extirpari debere tanquam illicitas, & perniciosas corruptelas; & ita declarat explicitè Cardin. hic nu. 22 ver. Et ſecundum prædicta, dicens; (Et quamvis per tales conſuetudines non ligentur Eccleſiæ, tamen quia quandoque, de facto gravantur, ideo revocari debent.) Ad hoc *cap. Mala*, 8. *diſt.* & *c. Bonæ rei*, 12. *q.* 2. & hic intellectus, quem Abb. hic in princ. fatetur eſſe communem, hodie reperitur canonizatus in conſtitutione, fæl. mem. Urbani VIII. de qua infra *num.* 59. nam in §. *Nec non reliqua*, de quo infra *in ſummario*, *num.* 72. conſuetudines in præjudicium, Eccleſiarum declarantur eſſe ipſo jure nullæ, & quamvis poſtea caſſentur, & revocentur; id tamen dicitur fieri ad abundantiorem cautelam, & quatenus foret opus, & nihilominus illicitæ, irrationabileſque declarantur in §. *Et quatenus* foret opus, ut patebit infra in ſummario *nu.* 74.

Pone caſum in *c.* 1. *infra de his, quæ fiunt à majori parte Cap.* ſecundum Innoc. & Abb. *hic in prin.* vel ſecundum Hoſt. *num.* 7. Pone exemplum in *c. Clerico, de iudic.* in *c. Non minus*, & in *c. Adverſus, de immunit. Eccleſ.* & in *c. Novit, de ſent. excom.* Alia quoque exempla conſuetudinum Eccleſiis præjudicialium, ac reprobatarum habes in prælll. conſtitutione Urbani in §. *Moleſtias quoque*, ut, infra in ſummario *n.* 67. & *ſeq.* & quamplurima alia exempla in §. *Inſuper que*, ut in eod. ſummario, *num.* 75. & 77. Ratio prædictæ regulæ, ac deciſionis hujus decretalis ea
5 eſt, quia conſuetudo ut ſit ſervanda, debet eſſe rationabilis, & Religioni conveniens, *c. Erit autem lex*, 4. *diſt.* & *arg. l. Sunt perſonæ. ff. De religioſ. & ſumpt. funer.* nam cum illa ſit jus quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cum deficit lex, *c. Conſuetudo*, 1. *diſt. l. De quibus. ff. De legib.* ſicut lex debet eſſe rationabilis, & Religioni convenire, ita & conſuetudo; alioquin dicenda eſt potius corruptela, & non ſervari, ſed magis extirpari debet, *d. c. Mala*, 8. *diſt.* & *c. fin. infra eod.* At conſuetudo Eccleſiis one-
6 roſa, ſeu præjudicialis, ratione caret, *c.* 1. *infra de his quæ fiunt à maiori par. Cap. c. Ad audientiam c. Cum inter vos, & venerabilis, infra eod.* & *c. Cum cauſa, de ſent. & re iudicat. prof.* ut hic Hoſt. *num.* 6. & 7. & Abb. *in text. verſ.* Et ſi quæratur de ratione, Jo. Andr. *ſupra in rubrica, num.* 17. *verſ. Nec obſtat*, & patet ex mo-

morata Bulla Urbani in §. *Nec non reliqua*, & §.
Et quacunque ſoret opus: ut infra in ſummario,
num. 72. & 74. Item cum conſuetudinis ſit nu-
trire publicam utilitatem, quæ conſiſtit in ſacris,
& ſacerdotibus, *l. 1. §. 1. ff. De juſt. & jure* uti-
que ſi ſit Eccleſiis damnoſa. Religioni non eſt
conveniens, & per conſequens irrationabilis eſt.
ut in effectu ratiocinatur Butr. hic *nu. 2. & 6.* &
Abb. *loco citato*.
7 Extenditur autem regula hujus textus, ut pro-
cedat etiam in ſtatuto Epiſcopi, quod ſi inferat
8 gravamen Eccleſiis, non valet: idem enim eſt
effectus conſuetudinis, & ſtatuti; & utrumque
procedit ab ead. cauſa efficiente, nec differunt
niſi ſicut tacitum, & expreſſum; quia conſuetu-
do cauſatur à conſenſu tacito, conſtitutio ab ex-
preſſo, ut *l. De quibus. ff. De legib.* & ita poſt Gof-
fred. hic firmant Hoſt. *in ſu.* Cardinal. *nu. 1.*
Anchar. *eod. num. verſ. Quid in conſtitutione*, &
Abb. *in prima not. verſ. Per quod arguo*: & idem
Hoſt. in *c. Quam Eccleſiarum, num. 4. ſupra de con-*
9 *ſtitut.* Quinimo hoc vendicat ſibi locum etiam in
ſtatutis Legati de latere, ut patet in ead. Conſti-
tutione Urbani VIII. §. *Nihilominus*, qua decla-
rantur irrita, & ad cautelam revocantur quæcun-
que Eccleſiis præjudicialia à legatis, & aliis ibi
expreſſis emanata etiam per viam declarationis,
vel conſtitutionis, ut patebit infra in ſummario,
num. 64. & vide quod legitur, & notatur in *c. Di-*
lecta, infra de offic. legat.
10 Cæterum cum hæc decretalis reprobet con-
ſuetudinem, quæ infert gravamen Eccleſiis, am-
bigui juris eſt de quo gravamine hoc ſit intelli-
gendum. Nam Bellam. *hic in 2. quæſtione* fatetur
ſe de hoc ſemper hæſitaſſe, & audiviſſe dubitari
etiam per majores, nec ſe vidiſſe hoc à quoquam
claré deciſum: Nimis enim generalis eſt regula,
quam tradit hæc decretalis, & patet, quia omnes
conſuetudines præjudicantes Eccleſiis etiam ap-
probatæ in jure ipſis Eccleſiis gravamen indu-
cunt. Doctores tamen conveniunt in reſtringen-
da generalitate hujus regulæ, licet non ead. ver-
borum formula utantur. Nam gloſſ. *hic in princ.*
& Jo. Andr. *num. 2.* intelligunt textum de con-
ſuetudine, quæ multum lædit Eccleſiam. Hoſt.
nu. 5. explicat verbum, *gravamen*, ſcilicet enor-
me, & oneroſum, Collect. *num. 1.* & Abb. *n. 5.*
requirunt magnum, Bellam. *d. q. 2.* magnum, &
notabile, Cardin. *in 2. oppoſitione* quod gravat
immodicé, Abb. *in prima not.* non modicum, &
conſ. 72. In negotio, *num. 2. lib. 1. ait*, Non
quamlibet conſuetudinem contra Eccleſiam eſſe
nullam, ſed illam, quæ magnum præjudicium
affert, & nulla ratione fulcitur, & Decius *in ſua*
prima not. reſtringit textum ad conſuetudinem
multum gravantem.
11 Placet tamen opinio Bellam. *lcc. citato*, vide-
licet in gravaminibus determinatis à jure, & in
his, quæ ſunt conſimilia determinatis, ſtandum
eſſe juris diſpoſitioni, in aliis veró quamvis gra-
vamen debeat eſſe magnum, ſeu notabile, ſecun-
dum Doctores; tamen hoc judicis arbitrio diju-
dicandum relinquitur, arg. *c. In cauſis, infra de offic.*
12 *Delegat.* ſecundum Bellam. hic læſio enormis, vel
magna judicatur judicis arbitrio, ut patet ex cu-
mulatis à Menochio *de arbitr. judic. lib. 2. cent.*
1. caſ. 72. num. 5. & caſ. 74. num. 4.
13 Tenetur ergo Eccleſia propter authoritatem,
conſuetudinis tolerare incommoda non multum
14 lædentia, prout eſt caſus hic, juncta gloſſ. ſecun-
dum. Cardinal. in 2. *oppoſ.* neque enim à con-
ſuetudine eſt recedendum ſine magna cauſa. *l. In*
15 *rebus. ff. De conſtitut. Princip. c. Cum conſuetu-*
dinis. infra eod. Et quamvis in remediis ordina-
riis curetur etiam de modico, *c. ult. 14. q. ult. c.*
Se proponente, de reſcript. Card. *ſup. in prooem. inter.*
16 *Volentes, in 2.* Tamen hoc fallit propter conſuetu-
dinis authoritatem, ut hic per eundem Cardin.
in 2. *oppoſitione*.
17 Et ex hoc ſolvitur quæſtio de conſuetudine,
quæ alicubi viget, ut Parochialium Eccleſiarum
Rectores teneantur ſuis Parochianis in Paſchate
dare agnum paſchalem, vel paſtum, vel quid ſi-
mile: nam ſecundum Cardin. hic prope finem,
ſi quod traditur eſt tale, ut inde Eccleſia mul-
tum gravetur, non valet conſuetudo; alias ſecus,
per præd. & arg. *c. Cum Apoſtolus, infra de*
cenſ.
18 Ex hoc etiam infert Feder. de Sen. *conſ. 155.*
incipien. Quæro an liceat, ut valeat conſuetudo,
quod Preſbyter debeat certa die dare Parochia-
nis candelas de cera alba, quia conſuetudo hujuſ-
modi eſt modicum præjudicialis, & ſequitur
Decius hic num. 2.
19 Sed é converſo non videtur ſubſiſtere conſue-
tudo, quæ dicebatur vigere in Caſtro Corſiani,
quod Plebanus cuilibet Parochianorum dare de-
beret certas libras carnis porcinæ ante ſolutio-
nem decimarum, quia multum gravat Eccleſiam
ut hic per Abb. *num. 2.*
20 Porró ſupradicta diſtinctio inter magnum, &
modicum præjudicium procedit de plano in ter-
21 minis juris communis. Verum poſt conſtitutio-
nem Urbanam, de qua infra *num. 59.* non vide-
tur tranſire abſque difficultate, quia Pontifex
dum reprobat conſuetudines Eccleſiæ præjudi-
ciales, utitur verbis univerſalibus, ac geminatis,
ut patet in §. *Nihilominus*, ubi irrita eſſe decla-
rat omnia & ſingula Eccleſiis quomodolibet præ-
judicialia & quibuſvis, & ex quavis cauſa quan-
docunque, qualitercunque, & quomodocunque,
emanata, ut infra in ſummario, *num. 64.* & in
§. *Nec non reliqua*, *num. 72.* ibi *omnia quæcun-*
que, & qualiacunque Eccleſiis, &c. quomodolibet præ-
judicialia. Quæ quidem verba videntur com-
prehendere quodcunque præjudicium cujuſcun-
que ſit qualitatis, ex notatis per gloſſ. in *c. Ve-*
rum, in ver. Omnia, & ſingula, de elect. lib. 6.
22 & per Jaſonem in *l. Titia. §. fin. num. 3. ff. De*
verbor. obligat. Nec refert, quod de his, quæ
ſunt modici præjudicii non magnopere curet lex,
23 ut pluribus exemplis fusè probat Craveta *conſ.*
182. Videtur, num. 15. Quoniam hoc non pro-
24 cedit ubi verba ſunt univerſalia. Tunc enim et-
iam minima veniunt in diſpoſitione, ut plené per
eundem Cravet. *Conſ. 194. Verba tranſactionis, col.*
antepenult. verſ. Secundo, & verſ. Tertio, &
conſ. 228. Jalredus *num. 12. verſ. Octavò conſide-*
25 *ro.* Et quamvis conſtitutio alias non eſſet intel-
ligenda de quolibet præjudicio, ſed de gravi,
& magno dumtaxat, ut ſic reciperet reſtrictio-
nem, & interpretationem paſſivam à jure com-
muni, ad *l. 2. C. De nexal.* tamen ſecus dicendum
videtur hoc caſu propter verba univerſalia, &
geminata, quæ impediunt conſtitutionem reci-
pere interpretationem reſtrictivam, ut voluit Sa-
lic.

lic. in *d. l. 2.* quem refert, & ſequitur Alex. *conſ.*
118. In caſu, num. 5. verſ. Et tanto magis, lib. 5. &
conſ. 35. Viſis tionatis, num. 8. & 9. lib. 6. latiſſimé
Craveta in *prædict. conſ. 194. per totum.* Tamen
hac de re ſanctiſſimus eſſet conſulendus, cum in-
terpretatio hujus Bullæ ſit cuilibet interdicta, &
ante declarationem Apoſtolicam ſine ulla diſtin-
ctione ad litteram ſit intelligenda, ut infra in ſum-
mario, *num. 79.*
26 Ulterius QUÆRITUR, An diſpoſitio hujus
decretalis improbans conſuetudines Eccleſiis
oneroſas vendicet ſibi locum in clericis, eorum-
que bonis patrimonialibus.
27 Opinionem affirmativam videtur ſequi Hoſt.
hic num. 4. & Joan. Andr. *num. 5.* nam ſuper
ver. Eccleſiis, addunt idem in Clericis, per *c.*
Clericis, infra de judic. & ex hoc inferunt Ant.
de Butr. *num. 5.* Jo. de Imol. *num. 1.* & Jo. de
Anan. *num. 2.* ut non valeat conſuetudo gravans
bona patrimonialia Clericorum, cum hæc gau-
deant eod. privilegio, quo gaudent res Eccle-
ſiarum, ut notat gloſſ. in *c. Ex litteris in ver.*
obligata, infra de pignor. ita ut propterea ſicut
res Eccleſiæ à laicis collectari non poſſunt, ita
nec bona patrimonialia Clericorum, ſecundum
eos.
Sed contrariam opinionem amplectitur Abb.
hic num. 3. verſ. Sed tu adverte, non enim ſub-
ſiſtit fundamentum, quod bona Clericorum fru-
antur eodem privilegio, quo res Eccleſiarum,
imo contrarium regulam firmat idemmet Butr.
in *c. Si diligenti, de præſcript.* ubi aſſerit eodem
privilegio Clericorum bona regulariter non po-
tiri, niſi in caſibus in jure expreſſis, licet quoad
collectas eod. privilegio gaudeant, quia hic caſus
eſt expreſſus in jure, ut *c. Final. de vit. & hone-*
ſtat. Clericor. & fatetur Abb. *hic d. num. 3. verſ.*
Fateor tamen. Unde ipſe putat hoc cap. non ex-
28 tendi ad bona patrimonialia Clericorum, non
ob regulam ſupraſcriptam; non quia videmus
hujuſmodi bona non frui privilegio rerum Ec-
cleſiaſticarum quoad præſcriptionem: nam con-
tra Eccleſiam non currit præſcriptio, niſi qua-
dragenaria, ut in *c. De quarta, infra de præſcript.*
& in Auth. Quas actiones, C. De ſacroſ. Eccleſ. At
contra bona patrimonialia Clericorum currit
præſcriptio, ſicut in bonis laicalibus, ut notat
29 gloſſ. 1. in *c. Poſſeſſiones, 16. q. 4.* Tum ex do-
ctrina Jo. Andr. *in reg. Nemo poteſt, lib. 6. in*
Mercur. ubi pluribus firmat valere conſuetudi-
nem, ut Canonicus poſſit teſtari de fructibus ſuæ
præbendæ percipiendis poſt ejus obitum uſque
ad annum. Et dicit non obſtare hoc capitulum,
quia in caſu quæſtionis ab eo formatæ non præ-
judicabatur Eccleſiæ, abſ hic, ſed ſucceſſori in
præbenda, & ſic aperté ſentit Jo. Andr. valere con-
ſuetudinem inferentem gravamen non dum bonis
30 Clericorum patrimonialibus, ſed etiam reddi-
bus, qui eis debentur occaſione Eccleſiæ: Tum
denique quia non ita judicis officio ſuccurritur
bonis Clericorum ſicut bonis Eccleſiarum; ideo
que Clericus in bonis patrimonialibus non petit
reſtitutionem in integrum ratione læſionis, nec
in Eccleſiarum redditibus ei debitis, prout ſentit
gloſſ. in Clem. un. in ver. Eccleſia. de in inte-
grum reſtit. & tenet Speculator, *in tit. de reſtit. in*
integrum. §. Qualiter, nu. 5. verſ. Sed nunquid
Clericus. Non obſtat *d. c. Clerici, de judiciis.*
Quoniam, ut reſpondet Abbas, ille textus non
reprobat conſuetudinem, niſi reſpectu privilegii
ipſis Clericis tributi in favorem totius ordinis
Clericalis; & ita etiam ſecundum eum intelligi
debent Hoſt. & Jo. Andr. *loc. cit.* quia loquuntur
de Clericis ipſis, non autem de eorum bonis pa-
trimonialibus.
31 Tu dicas primam opinionem hodie reperiri
approbatam in ſæpius citata conſtitution. Ur-
bani VIII. in qua reprobantur, & irritæ decer-
nuntur non ſolum conſuetudines Eccleſiis, ſed
etiam perſonis Eccleſiaſticis, earumque juribus,
bonis, & fructibus præjudiciales, ut in §. *Nec non*
reliqua, & conſtabit infra in ſummario, *num. 72.*
& ſic non ſolum Clerici, ſed etiam eorum bona
patrimonialia, ſive per viam declarationis, ſive
extenſionis, hodie procul dubio comprehendun-
tur in diſpoſitione hujus decretalis, & ponderan-
dum, quia textus in *c. Non minus, de immunit.*
Eccleſ. loquitur ſimpliciter per illa verba, *de*
bonis Eccleſiarum, & Clericorum, & tamen ex
illa decretali eliciunt omnes quoad immunita-
tem à collectis eod. privileg. potiri res Eccleſia-
rum, & bona patrimonialia Clericorum, ut ibi
dixi in 6. not. Ergo fortius idem dicendum quo-
ad diſpoſitionem hujus cap. in terminis conſti-
tutionis Urbani, quæ de Clericis, eorumque
bonis, juribus, ac fructibus explicité loquitur:
ſimiliter gloſſ. *ult. in d. c. fin. de vita, & honeſtat.*
Clericor. propter illa verba, quæ habentur ibi in
textu, de facultatibus ſuis, generaliter ait, res
Clericorum, & Eccleſiarum eod. privilegio gau-
dere.
32 Ultimó QUÆRITUR, de quibus conſuetu-
dinibus hoc capitulum intelligatur.
33 Excludam caſus non dubios. Certum eſt pri-
mó textum eſſe generaliter intelligendum, etiam-
ſi conſuetudines Eccleſiis oneroſæ ſint inter lai-
cos, ſecundum Cardin. *hic num. 2. verſ. Et ſecun-*
dum prædicta: nam etſi regulariter Papa de laicis
non judicet, *c. Novit. de judic.* hoc tamen fallit ra-
tione peccati, ut ibi, & hic, & ex hoc dicto Car-
din. ſingulariter notat conſuetudinem inducen-
tem Eccleſiis magnum gravamen eſſe peccati
nutritiam, & conſequenter impræſcriptibilem,
ſecundum ea, quæ leg. & not. *in c. fin. infra eod.*
& ſcripſi in *c. Ex parte, in 1. not. infra de præ-*
34 *ben.* & adde quæ dixi ſupra num. 6. Rurſus cer-
tum eſt, hunc textum non reſtringi ad liberta-
tem Eccleſiaſticam, quia generaliter loquitur,
& ponderat gravamen, quod infertur Eccleſiis
ex conſuetudine, ſecundum Abb. *hic in prima not. verſ.*
Et pondera. Et hodie expreſſum eſt in præcitata
Bulla Urbani VIII. in qua reprobantur conſue-
tudines præjudiciales non modo juriſdictioni,
vel immunitati, aut libertati Eccleſiæ, ſed genera-
liter Eccleſiis, perſonis Eccleſiaſticis, & earum
bonis, ut infra in ſummario, *num. 72.*
35 Secundó, manifeſtum videtur ex hoc cap. ſub-
latam non eſſe conſuetudinem interpretativam,
de qua in *l. Si de interpretatione. ff. De leg.* &
in *c. Cum dilectus, infra eod.* quia textus intelli-
gi debet de conſuetudine proprié ſumpta, quæ
eſt contra jus: conſuetudo autem interpretativa
juri non adverſatur; ideoque non cenſetur ſub-
lata per ſtatum tollens conſuetudinem, ut con-
ſulendo tenet Dec. *conſ. 11. Quoniam judicium*
36 *tuum, num. 10.* & poſt eum Decian. *conſ. 124.*

Poſt abſolutum, *num.* 28. *lib.* 5. Hujuſmodi enim conſuetudo interpretativa, ſeu juris præexiſtentis declarativa facilius probabilior eſt, quàm conſuetudo diſpoſitiva, ideoque ut ea ſufficit probare obſervantiam ſine præſcriptione, ut originaliter voluit Nicolaus de Matarellis, quem refert, & ſequitur Ant. de Butr. in *c. ult. nu.* 27. *verſ. Ex hic dicit Nicolaus*, *infra eod. Alex. conſ.* 8. *Et adverte*, *num.* 7. *& ſeq. lib.* 2. plene Aymo *conſ.* 201. *Præſupponitur*, *num.* 11. *&* 12. & reſolvit Rota apud Put. *deciſ.* 283. *lib.* 1. *& deciſ.* 256. *num.* 6. *&* 7. *part.* 2. *diverſ.* quod nota etiam pro intellectu præcitatæ conſtitutionis Urbani.

37 Tertiò, ſi loquamur de conſuetudine inductiva ſi illa ſit decem, vel viginti annorum, res eſt extra dubium, quia contra Eccleſiam talis conſuetudo non procedit, *c. Placuit*, *§. Poteſt.* 16. *q.* 3. & notat. Innoc. in *d. c. Cum dilectus*, *nu.* 5. *inver. Talis*, *inf. eod.* ubi ait, conſuetudinem contra Eccleſiam oportere eſſe præſcriptam, &

38 ſic non minoris temporis, quam annorum quadraginta, & ſequitur ibi Cardin. *num.* 12. *in* 6. *quæſt.* Niſi fortè conſuetudo non eſſet ſpecialiter contra Eccleſiam, ſed generaliter contra omnes; quia tunc ſufficerent decem anni etiam

39 contra Eccleſiam ſecundum Innocen. quod dicit eſſe notandum Cardin. ubi ſupra, ſed alii contra, & bene ſecundum Hoſt. *ibidem num.* 16. & Joan. Andr. *num.* 13. quia conſuetudo laicorum non poteſt Clericos aſtringere, ut notat idem Joan. Andr. ſupra *in Extr.* *num.* 10. *verſ. Nec obſtat.*

40 Quartò de centenaria conſuetudine, vel præſcriptione ſimiliter non eſt ambigendum, quia procedit etiam contra Eccleſiam Romanam, ut in Auth. *Quas actiones*, *C. De ſacroſ. Eccleſ.* quæ eſt canonizata in *c. Nemo*, 16. *qu.* 3. & idcirco concurrentibus de jure requiſitis, hodie reperitur expreſsè præſervata in ead. conſtitutione Urbani VIII. in §. *Non intendimus*, ut infr. in Summario, *n.* 81.

41 His præhabitis duo dubia ſuperſunt examinanda. Primum eſt, an hæc decretalis ſuſtulerit conſuetudinem quadragenariam. Secundum, an ſuſtulerit immemorabilem.

Circa primum pro parte affirmativa facit, quia conſuetudo ſi ſit præſcripta ſpatio annorum quadraginta, obtinet etiam contra Eccleſiam, *c. Cumana*, *inf. de elect.* *c. Cum Eccleſia Sutrina*, & ibi notatur, *de cauſ. poſſeſ. & propriet.* & notat. Innoc. in *cap. Cum dilectus*, *num.* 5. *in ver. Talis*, *inf. eod.* quem ibi ſequuntur Hoſt. *num.* 16. Joan. Andr. *num.* 13. Cardin. *num.* 12. *in* 6. *quæſt.* & alii communiter. Idem Jo. Monac. in *c. Generali*, *num.* 7. *de elect. lib.* 6. ubi firmat conſuetudinem poſſe Eccleſiis præjudicare ſi ſit infra hominum memoriam, & ſit annorum, quadraginta.

42 In oppoſitum eſt veritas, quia ſi hoc cap. intelligeretur de conſuetudine infra quadraginta annos, eſſet de indubitabili, contra textum in *l. Rabes*, *ff. De Carbon. edict.* Nam talis conſuetudo nullo caſu procedit contra Eccleſiam, ſed tantum contra laicos, *C. Quæ ſit long. conſuet. per totum*, & *l.* 2. *ff. De aqua plur. arc.* & notant Innocen. Hoſt. & Joan. Andr. *loc. cit.* ut dictum eſt ſupra *num.* 37. Ergo ſupervacaneum

43 fuiſſet illam tollere. Nec obſtat, quod conſuetudo quadragenaria procedat etiam contra Eccleſiam, ut in contrario. Quoniam hoc locum non habet ſi Eccleſiæ magnum inferat gravamen ut hic. Hodie ceſſat omnis difficultas, quia ut patebit infra *num.* 80. in conſtitutione Urbani in §. Præſentes quoque, diſertis verbis reprobatur conſuetudo, & præſcriptio Eccleſiæ præjudicialis, etiamſi ſit quadraginta annorum: & quamvis poſtea in §. *Non intendimus*, præſervetur centenaria ſimpliciter, & immemorabilis in caſibus ibidem exceptis: tamen quoad quadragenariam nulla ſit præſervatio, ut infra in Summario, *num.* 81. & ſic indiſtinctè remanet ſublata, Arg. *l. Præcipimus*, *in fin. C. De appellat. & l. Sancimus*, *C. De teſtam.*

Ex quibus etiam conſtat hodie non procedere quod ait Bellam. *hic num.* 1. videlicet hoc cap. non habere locum in præſcriptione, quæ induci poteſt etiamſi ſit Eccleſiæ onéroſa, ut in Auth. *Quas actiones*, *C. De ſacroſ. Eccleſ. & in c.* 1. *de præſcript. lib.* 6. Contrarium enim liquidò apparet ex memorata conſtitutione, quæ expreſsè loquitur tam de conſuetudine, quàm

44 de præſcriptione. Et quamvis fatear hoc perquam durum eſſe, cum jura omnia admittant præſcriptionem quadragenariam, etiam contra Eccleſiam, *ut cap. De quarta*, ibi gloſ. & DD. & *c. Ad aures*, & *c. Illud autem*, *infra de præſcript.* cum ſexcentis ſimilibus: tamen ita lex ſcripta eſt, *l. Proſpexi*, *ff. Qui, & à quibus*: vel certè ceſſat legis durities ex his, quæ dixi ſupr. *num.* 6. *&* 33.

45 Hinc etiam conſtat hodie non obtinere quod Doctores affirmant ex curſu triginta annorum cum obſervantia ſubſequuta præſumi beneplacitum Apoſtolicum interveniſſe etiam contra Eccleſiam. Anchar. *conſ.* 136. *In conſilio*, *num.* 2. Alex. *conſ.* 17. *Viſo inſtrumento*, *num.* 8. *lib.* 4. & ſæpius reſolvit Rota, *ut deciſ.* 179. *num.* 1. *par.* 2. *diverſ.* & *deciſ.* 202. *num.* 7. *part.* 7. *Recentior. &* coram Gregor. XV. *deciſ.* 52. *num.* 2. ubi in alienatione bonorum Eccleſiæ triginta annos effectum ſortiri, & in tranſactione Put. *deciſ.* 355. *num.* 1. *lib.* 1. & in inveſtitura Rota *deciſ.* 407. *num.* 7. *part.* 4. *Recent.* & in permutatione fuit deciſum in cauſa Mediolanen. reſciſſionis permutationis 10. Ianuarij 1597. coram Cardinali PamPhilio impreſſa apud Nicol. Garz. *de benef. part.* 12. *c.* 2. *num.* 185. & approbata in *deciſ.* 694. *num.* 5. *part.* 1. *Recent.* & in unione beneficij liberi ad beneficium juriſpatronatus (quæ eſt valde

46 præjudicialis Eccleſiæ) cenſ. Rota in *recent. deciſ.* 506. *num.* 2. *&* 3. *part.* 2. Quod procedit ſive beneplacitum Apoſtolicum fuerit reſervatum, ſeu enunciatum, ſive non, ſecundum communem opinionem de qua teſtatur Fel. in *c. Albericus*, *n.* 4. *de teſtib.* & quam multoties probavit Rota Put. *d. deciſ.* 355. *num.* 2. *lib.* 1. Seraph. deciſ. 1242. *num.* 3. Rota d. *deciſ.* 506. *num.* 3. *part.* 2. & *deciſ.* 202. *num.* 7. *part.* 7. *recent.* & in prælleg. Mediolanen. Reſciſſionis permutationis.

47 Id itaquam conſtat hodie non obtinere; quandoquidem hanc beneplaciti præſumptionem improbavit Urbana conſtitutio in his, quæ ſunt Eccleſijs præjudicialia, etiamſi beneplacitum fuerit reſervatum, vel promiſſum, ut infra in Summario, *num.* 64. Itaque ob eam rationem, quia

quia confirmationes, approbationes, & beneplacita Papæ, præſertim ubi agitur de præjudicio perpetuo, ſemper conſueverunt in ſcriptis expediri, præcipuè per litteras Apoſtolicas, ſive ſub plumbo, ſive in forma brevis ſub annulo Piſcatoris; ac proinde ſi in regiſtris Apoſtolicis, quæ fideliter cuſtodiuntur, non reperiuntur regiſtrata, vel non exhibeantur originalia litterarum Apoſtolicarum, aut tranſumpta juxta formam alterius Bullæ ejuſdem Pontificis: inde deducitur, Romanos Pontifices numquam præjudicialia hujuſmodi approbaſſe, vel confirmaſſe, aut beneplacita deſuper conceſſiſſe: ut patet in §. *Quodque confirmationes*, & in §. *Minuſque inde*, & conſtabit infra in Summario, *num.* 62. *& num.* 73.

Hic enim eſt optimus modus probandi negativam, ut firmat Paul. de Caſtro in *Auth. Si quis in aliquo*, *in fin. C. De edendo*, & Ripa in *cap. Cum Eccleſia Sutrina*, *num.* 82. *de cauſ. poſſeſ. & propriet.* Ideoque ex regiſtro denunciationum probatur ſuffi cienter denunciationem non fuiſſe factam, ut ex facto reſpondit Bartol. *conſ.* 81. Martinus Forniconis, *num.* 2. *verſ. Iſta autem negativa*, *lib.* 1. Et ſimiliter ſi in libro, in quo collationes conſueverunt regiſtrari, non appareat collatio, ex hoc probatur concludenter poſſeſſorem eſſe intruſum, ſeu titulum non habere, ut voluit Felin. in *c. Illud*, *n.* 7. *circa fin. verſ.* Et

48 *idem ſi forte probaretur*, *de præſumpt.* & Ripa *loco citato.* Et quamvis ex lapſu temporis annorum triginta cum obſervantia præſumatur ſolemnitas, ſeu beneplacitum Superioris, etiam ubi agitur de magno præjudicio, ſecundum Joan. de Imol. in *c. Pervenit*, & ibi gloſ. *t. de empt. & vendit.* Hoc tamen non impedit quin contrarium probari poſſit. Et probatur ſufficienter eo ipſo, quod beneplacitum in regiſtro non reperitur deſcriptum, ut ſingulariter declarat Felin. in d. *cap. Illud*, *num.* 6. *verſ. Secundò eſt advertendum*, *& n.* 7. *de præſumpt.* Quod eſt notatu dignum ad dignoſcendam juſtitiam prædictæ conſtitutionis.

49 Circa ſecundum, An hoc capitulum improbans conſuetudinem Eccleſiis oneroſam comprehendat immemorabilem, Joan. Monach. in *c. Generali*, *num.* 7. *de elect. lib.* 6. tenet conſuetudinem poſſe Eccleſiis præjudicare ſi ſit ſupra hominum memoriam, quia habet vim ſtatuti, ut *l. Hoc iure*, §. *Ductus aquæ*, *ff. De aqua quotidiana, & æſtiva.* Similiter Bald. in *c.* 1. *in princ.* 6. *col. verſ. Quæro quanto tempore, qui feud. dar. poſſ.* tenet conſuetudinem, cujus initij non eſt memoria, validam eſſe, licet ſit Eccleſiis oneroſa. Idemque firmat Cardin. in *Clem.* 2. *in* 8. *quæſt. de reb. Eccl. non alien.* & Dec. *hic n.* 5.

50 Sed contrarium magis probatur Collectario hic *n.* 3. *circa fin.* ubi ait, ſententiam Jo. Monac. ſtare non poſſe, per ea, quæ notantur in *cap.* 1. *infra de his*, *quæ fiunt à maior. par. cap.* & in *c. Cum cauſa*, *de re iudicat.* Hæc poſterior opinio reperitur hodie approbata in conſtitutione Urbana in §. *Nec non reliqua*, ubi generaliter declaratur irrita, & ad cautelam caſſantur quæcumque præjudicialia non tantum Sedi Apoſtolicæ, ſed etiam Eccleſiis inferioribus, & Eccleſiaſticis perſonis, earumque bonis, & damnantur, revocanturque contrariæ conſuetudines etiam

51 immemorabiles, ut patebit infra in Summario Bullæ, *num.* 72. *& n.* 74. Unde non obſtat, quod immemorabilis habeat vim tituli, ſeu privilegii *d.* §. *Ductus aquæ*, quoniam hoc non procedit, ubi talis conſuetudo eſt à jure reprobata, ut in caſu præſenti; tunc enim nec vim privilegii, nec vim aliquam habet, ita Philipp. Franc. in *c.* 1. *in* 2. *not. verſ. Imò tradit. Hoſt. de conſuet. lib.* 6. & Put. *deciſ.* 466. *num.* 4. *lib.* 2. quibus adde Felin. in *c. Cum ex officii*, *n.* 13. *verſ. Secundò dico*, *de præſcr.* ubi pluribus oſtendit titulum privilegii non probati ex curſu temporis immemorabilis, quando verſamur in materia, in qua non eſt veriſimile, ut Papa aliquem privilegiaverit; qui potius privilegia, quæ adeò deviant ab honeſtate, præſumi falſa, vel ſubreptitia, ut idem dixit in *cap.* 2. *num.* 16. *verſ. Stylus Curiæ de reſcript.*

52 Cæterum adverte, quia in ead. conſtitutione, in §. *Non intendimus*, Pontifex declarat ſe non intendere immemorabilem tollere, niſi in caſibus, in quibus per ſacros canones, ſeu Concilia univerſalia, vel conſtitutiones, aut diſpoſitiones Apoſtolicas illa reprobatur, ſeu illi derogatur, aut aliàs de jure illa non ſuffragatur, ut infra in *ſummar. num.* 81. Et ita etiam limitant opinionem ſuam Cardinalis, & Dec. *loco citato*, dicentes immemorabilem Epiſcopis oneroſam valere, niſi ſit expreſsè reprobata in aliquo caſu particulari. Quamobrem dicta conſtitutio qua parte immemorabilem improbat, fortè parum, aut nihil operatur, cum poſtea ſe reſtringat ad terminos juris communis.

53 Illud tamen admonendi ſumus, quod in illis caſibus, in quibus immemorabilis conſuetudo reperitur à jure reprobata, hodie ſuſtineri non poteſt, etiamſi cum ipſa concurrat fama privilegii Apoſtolici, cum Bulla Urbani in *prælegat.* §. *Necnon reliqua* ſuſtulerit immemorabilem etiam cum fama privilegii.

54 Quamobrem etſi laicus ſit incapax juris conferendi, *c. Si quis deinceps*, *c. Per laicos*, & *c. Laicis*, 16. *q.* 7. adeò ut neque ex conditione adjecta in limine fundationis illud poſſit acquirere, ut per Lambert. *de iure pat.* 1. *part. quæſt.* 9. *art.* 1. *num.* 70. 96. *&* 175. neque ex immemorabili conſuetudine, ut firmat Roch. de Curt. in *c. fin. hoc tit. ſect.* 5. *n.* 44. Lambert. *d. tract. n.* 9. *part. lib.* 2. *q.* 1. *art.* 12. Seraph. *deciſ.* 1382. *num.* 3. tamen de jure communi immemorabilis ſuffragatur ſi fama privilegii concurrat. Felin. in *cap. Cauſam quæ*, *à num.* 2. *de præſcript.* & in *c. Cum contingat*, *num.* 4. *&* 5. *de for. compet.* Probus, ad Monachum in *c. Nullus*, *num.* 3. *de tempor. ordinat. lib.* 6. Aufrer. de *poteſt. ſecular. ſuper Eccleſias regul.* 2. *num.* 25. Balb. *de præſcript.* 1. *part.* 5. *partis principalis*, *q.* 7. *à num.* 16. Creſcen. *deciſ.* 1. *num.* 2. *de decim.* Put. *deciſ.* 365.

55 *lib.* 1. Similiter quamvis laici ſint decimarum incapaces, nec ullo tempore poſſint illas præſcribere, *d. c. Cauſam quæ*, *de præſcript.* Rebuff. *de decim. q.* 10. tamen poſſunt de jure communi ſi cum immemorabili concurrat fama privilegii, ut reſolvit Rota, *deciſ.* 215. *part.* 2. *diverſ. & in recent. dec.* 698. *num.* 2. *par.* 3. *dec.* 545. *n.* 1. *par.* 4. *deciſ.* 22. *num.* 14. & *dec.* 56. *nu.* 1. *par.* 7.

56 Et eod. modò ſi jus commune ſpectetur, laico immemorabilis poſſeſſio ſuffragatur ad nomi-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

nandum Capellanos amovibiles in Parochiali-
bus Eccleſiis, quando fama privilegii concurrit.
Bald. *d. q. 7.* Anton. Gabriel. *concluſ. prima de præ-
ſcript. à num. 16.*
57 At hæc omnia ceſſant poſt conſtitutionem
Urbani VIII. quia in his, quæ ſunt præjudicia-
lia Eccleſiis, [illegible] conſtitutio improbat, & an-
nullat conſuetudines, & præſcriptiones, etiamſi
ſint immemorabiles, & cum prætenſa fama privi-
legii Apoſtolici, idque ob eam rationem, quia
cum privilegia hujuſmodi conſueverint in ſcrip-
tis expediri, probatur negativa eo ipſo, quod in
Regiſtris Apoſtolicis non reperiuntur regiſtrata,
aut non exhibentur originalia, vel tranſumpta:
& mens Romanorum Pontificum ſemper fuit hu-
juſmodi præjudiciales conſuetudines nunquam
approbandi, ſeu confirmandi, niſi de prætenſa
approbatione, vel confirmatione Apoſtolica
conſtiterit ex prædictis regiſtris, aut originali-
bus, vel tranſumptis, ut in §. *Nec non reliqua,* & pa-
tebit infra in ſummario, *num.* 73. Hoc enim mo-
do ſufficienter probatur negativa, ut dixi ſupra,
num. 47. & 48.
58 Porrò cum ad Rom. Pontificis officium ſpe-
ctet Eccleſiarum indemnitati conſulere, *c. Quæ in
Eccleſiarum, ſupra de conſtitut. c. 3. infra de arbitr.*
libertatem, immunitatemque Eccleſiaſticam tue-
ri, *c. 1. de immunit. Eccleſ. lib. 6.* & conſuetudi-
nes Eccleſiis præjudiciales, ac perniciosas extir-
pare, ut ex hoc textu notant Anchar. *in primo*
59 *not.* Cardin. & Decius uterque *in 2. not.* Hinc
providè ſan. mem. Urban. VIII. conſtitutionem
edidit *die 5. Junii 1641. incip. Romanus Pontifex,*
quam per partes ſingulas compendiosè hic rete-
rendam duxi, ut uſui eſſe poſſit, cum ſit de ma-
teria admodum gravi, & quotidie in praxi occur-
rente.
60 Dividitur ergo hæc conſtitutio, in 8. partes.
In prima narrat cauſam conſtitutionis, nempe
quod aliqui Legati, & Nuncii, aliique ſedis Apo-
ſtolicæ miniſtri, Gubernatores, ac officiales Ca-
meræ, nec non Barones, & feudarii præter,
vel contra facultates ſibi conceſſas aliqua Sedi
Apoſtolicæ, aut juriſdictioni, vel immunitati,
ſeu libertati Eccleſiaſticæ Eccleſiis, ac perſonis
Eccleſiaſticis, earumque bonis, & juribus præ-
judicialia fecerunt, ſeu toleraruut. Quodque
gratiæ, & inveſtituræ honorum etiam juriſdictio-
nalium ad Romanam, vel inferiores Eccleſias
61 ſpectantium ad certas vitas, ſeu lineas factæ lon-
gius proponuntur, vel perpetuantur, cum tamen
Legati, & alii prædicti ſine ſpeciali Papæ man-
dato nulla hujuſmodi præjudicialia unquam ta-
citè, vel expreſsè facere potuerint, nec Roma-
62 nis Pontificibus illa innotuerunt, ſaltem cum ſuis
circumſtantiis. Beneplacita verò Apoſtolica, ma-
ximè ubi agitur de præjudicio perpetuo, ſemper
conſueverint in ſcriptis expediri; adeò ut ſi in
regiſtris Apoſtolicis non reperiantur, aut non
exhibeantur originalia, vel tranſumpta juxta
formam alterius conſtitutionis ejuſdem Urbani
editæ die prima Junii 1635. inde deducatur Ro-
63 manos Pontifices nunquam ſuper his beneplaci-
ta conceſſiſſe. Cum præſertim publicetur quot-
annis Bulla in die Cœnæ Domini pro impug-
nandis, & evitandis hujuſmodi præjudicialibus,
quæ propterea fuerunt, ac ſunt ipſo jure nulla.
64 In ſecunda parte ibi, *nihilominus*, ad abun-
dantiorem cautelam reprobat, & damnat, & eo
ipſo nulla eſſe declarat omnia, & ſingula acta,
decreta, indulta, & declarationes, concordia, &
pacta etiam nomine Sedis Apoſtolicæ inita, alie-
nationeſque officiorum, ac jurium ejuſdem Se-
dis, Eccleſiarumve inferiorum, & quaſcunque
alias diſpoſitiones Romanæ, ſeu quibuſvis aliis
Eccleſiis, ac perſonis Eccleſiaſticis, ſeu juriſdi-
ctioni, vel immunitati, aut libertati Eccleſiaſticæ
quomodolibet præjudicialia à legatis, & aliis
antedictis quomodocunque emanata, etiam per
viam declarationis, vel conſtitutionis, ac ſub
reſervatione, vel promiſſione beneplaciti Apo-
ſtolici etiam cum executione, & longiſſima ob-
65 ſervantia ſubſequuta, etiam intuitu ſupremo-
rum Principum ex quacunque cauſa, etiam tranſ-
actionis, vel pacis univerſalis, etiam ſub præ-
textu, quod Bullæ Apoſtolicæ non ſint publica-
66 tæ, vel uſu receptæ, aut contrario uſu abrogatæ,
etiam in permittendo editionem librorum, ut
præfertur, præjudicialium, ſeu continentium
opiniones damnatas, vel minus legitimas conſti-
tutionum Apoſtolicarum interpretationes, vel
contra diſciplinam Eccleſiaſticam.
67 In tertia parte ibi, *Moleſtias quoque*, damnat,
& reprobat, & nulla eſſe declarat in ſpecie præju-
dicialia infraſcripta. Primo ſcilicet moleſtias, &
impedimenta Legatis, & miniſtris Apoſtolicis
per quoſcunque illata in denegando ingreſſum in
provinciam, vel eorum facultates impediendo,
68 ac eos expellendo. Secundò, collectas, militum
hoſpitationes, & alia onera ſuper Eccleſiis, &
locis piis, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque
bonis, ſeu fructibus per laicos, vel alios quoſcun-
69 que ſine Apoſtolica authoritate impoſita, & ex-
acta etiam à ſponte contribuentibus. Tertiò, mo-
leſtationes, carcerationes, & attentata quæcun-
que à quibuſvis laicis contra perſonas Eccle-
ſiaſticas, vel Eccleſias, vel earum bona, ſive jura
etiam per tempus immemorabile, etiam cum for-
ma privilegii executioni demandata. Quartò,
70 tranſgreſſiones Canonum, conſtitutionum Apo-
ſtolicarum, & generalium Conciliorum in præ-
judicium Sedis Apoſtolicæ, ſive juriſdictionis,
vel immunitatis, aut libertatis Eccleſiaſticæ, ſeu
Eccleſiarum, earumque bonorum, ſeu fru-
ctuum, etiam, ut præmittitur, effectum ſortitas.
71 Quintò, prorogationes, & perpetuationes gra-
tiarum, & inveſtiturarum ad certas vitas, vel tem-
pus jam elapſum, item pignorationum, vendi-
tionum cum pacto redimendi, aliarumque diſpo-
ſitionum de bonis etiam feudalibus, ac juribus
Sedi Apoſtolicæ, ac inferiorum Eccleſiarum
quocunque tempore executioni demandatas.
72 In quarta parte ibi, *Nec non reliqua*, generali-
ter damnat, & irrita eſſe declarat omnia quot-
cunque, & qualiacunque ſedi Apoſtolicæ, vel ju-
riſdictioni, immunitati, aut libertati Eccleſiaſti-
cæ, ſeu Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis, ea-
rum juribus, bonis, & fructibus quomodolibet
præjudicialia cum omnibus inde ſecutis; adji-
ciens illa non fuiſſe convalidata etiam ex imme-
morabili tempore cum fama privilegii Apoſtoli-
73 ci, juncta etiam ſcientia, & permiſſione Roma-
norum Pontificum. Nec inde aliquam præſum-
ptionem beneplaciti Apoſtolici, neque aliquam
bonam fidem, poſſeſſionem, aut præſcriptio-
74 nem induci poſſe, niſi de approbatione appareat
ex

ex regiſtris Apoſtolicis: quinimo fuiſſe quotan-
nis reprobata in Bulla cœnæ Domini. Et ad cau-
telam illa reprobat, & damnat, declaratque bene-
placita Apoſtolica ſemper fuiſſe denegata, & qua-
tenus opus foret, eadem præjudicialia revocat, caſ-
ſat, & annullat cum conſuetudinibus etiam im-
memorabilibus, & forma privilegii, quas illici-
75 tas, irrationabileſque declarat: Sedemque Apo-
ſtolicam, & inferiores Eccleſias, ac perſonas ec-
cleſiaſticas in integrum reſtituit.
76 In quinta parte, ibi *inſuper quæ*, quia quandoque
per miniſtrorum incuriam in proviſionibus ca-
thedralium narratur, & admittitur præſentatio,
nominatio, vel ſupplicatio, licet de jure part.
non conſtet: & quandoque nonnulla decreta in
proviſionibus Eccleſiarum apponi ſolita, narran-
77 tur per obitum expiraſſe, cum tamen perdurare
debeant quouſque fuerint adimpleta: quando-
que verò in indultis, & privilegiis omittuntur
litteræ, quibus impetrantes ex ſtylo ſe obligant
ad tuendam immunitatem, ac libertatem eccle-
ſiaſticam: & quandoque in expeditionibus gra-
tiæ narrantur factæ in vim concordatorum cum
ſede Apoſtolica initorum, quæ tamen expira-
runt; declarat hujuſmodi narrationes, & admiſ-
ſiones erroneas, ac minimè præjudiciales.
78 * In ſexta parte ibi; *ſtatumque ultimum*, declarat,
& decernit ultimum ſtatutum eccleſiarum, lo-
corum juriſdictionalium, gratiarum & conceſ-
ſionum, jurium Apoſtolicæ Sedis, & inferiorum
eccleſiarum non eſſe attendendum, ubi de ante-
cedenti contrario ſtatu modo, vel forma præmiſ-
ſis conſtat.
79 In ſeptima parte ibi, *& quatenus*, prohibet qui-
buſcunque etiam regularibus interpretationem
tam hujus conſtitutionis, quam gratiarum, ac
diſpoſitionum Apoſtolicarum in favorem ſupre-
morum Principum ſub pæna excommunicatio-
nis latæ ſententiæ, ac nullitatis gerendorum; de-
clarationemque ſibi, ac ſucceſſoribus reſervat;
& ante declarationem vult Bullam hanc ad litte-
ram eſſe intelligendam.
80 In octava parte ibi, *præſentes quoque*. Ponit
clauſulas executivas, & removet obſtacula, dero-
gans contrariis, & in ſpecie regulæ de jure quæ-
ſito non tollendo, & conſuetudini, ſive præſcri-
ptioni etiam quadraginta annorum, & immemo-
rabili & cum forma privilegii, cum clauſula
ſublata, & decreto irritanti. Præſervat tamen
declarationes, in Romana curia factas per Rotā,
vel cameram, aut alios à Papa ſpecialiter deputa-
tos. Item præſervat centenariam præſcriptio-
81 nem concurrentibus de jure requiſitis, & imme-
morabilem, niſi in caſibus, in quibus per ſacros
Canones, ſeu Concilia univerſalia, vel conſtitu-
tiones Apoſtolicas illa reprobatur, ſeu illi
derogatur, aut aliàs de jure illa non
ſuffragatur, firma tamen re-
manente Bulla Cœnæ
Domini.

DE CONSVETVDINE.

Cap. Quanto.

SVMMARIVM.

1 CONSVETVDO *non habilitat Presbyteros ad ea, quæ ſunt reſervata ordini Epiſcopali.*
2 *CONfirmationis Sacramentum conferri poteſt per ſolos Epiſcopos, non autem per ſimplices Sacerdotes.*
3 *Epiſcopis non licet, nec unquam licuit committere Sacerdoti, ut conferat Chriſma.*
4 *Papa an poſſit dare licentiam non Epiſcopo conferendi Ordines ſacros.*
5 *Conſuetudo Eccleſiæ prævalet authoritati cujuſcunque Doctoris.*
6 *Opinio Butr. & Abb. circa poteſtatem Sacerdotalem refellitur tanquam periculoſa. & n. ſeq. uſque ad n. 20.*
7 *Epiſcopi, & Sacerdotes gradu, ordine, & poteſtate differebant etiam in primitiva Eccleſia. & n. ſeqq.*
8 *Epiſcopi in locum Apoſtolorum, Presbyteri vero in locum Diſcipulorum ſucceſſerunt. & n. 11.*
9 *Promotio non fit niſi de minori ad maius.*
10 *Intellectus c. Olim, 55. diſt.*
Presbyteri olim nomine ab Epiſcopis non differebant, ſed propter ſchiſmata. Facta eſt nominum diſtinctio ibidem, & n. ſeqq.
11 *Epiſcopi, & Presbyteri unde dicti.*
12 *Presbyteros non differre ab Epiſcopis, Arrianorum fuit hæreſis.*
13 *Maiorum. & minorum Sacerdotum diſcretio, non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium.*
14 *Sacerdos ſupremus in primitiva Eccleſia conſecrabatur ſpeciali conſecratione, & ad ſpecialem actum.*
15 *Epiſcopi præcipue pertinent ad hierarchicum ordinem divina ordinatione inſtitutum.*
16 *Eccleſia effectum Sacramenti impedire non poteſt, quando concurrunt ea, quæ ſunt de neceſſitate Sacramenti.*
17 *Presbyteri conficiunt, & Epiſcopi charactĕrem Confirmationis. & Ordinis conferunt non obſtante Eccleſiæ prohibitione.*
18 *Epiſcopus, vel Sacerdos excommunicatus depoſitus, & degradatus poteſtatem conſecrandi non amittunt.*
19 *Conſuetudo circa poteſtatem Presbyteris tribuendam in his, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis nihil poteſt.*
20 *Generalis ordinis Sylveſtrinorum an poſſit ſuis ſubditis Regularibus tonſuram, & minores ordines conferre, ut conſuevit ab immemorabili tempore & n. ſeq. uſque in fin.*
21 *Abbas non poteſt primam tonſuram, & minores conferre niſi ſit Presbyter & benedictus.*
22 *Abbas non benedictus non poteſt minores ordines conferre, niſi Epiſcopus tertio requiſitus eum benedicere recuſaret.*
23 *Benedictio Abbatis eſt de ſubſtantia quoad poteſtatem ordines conferendi, ſed non quoad hoc ut electus dicatur Abbas.*

nandum Capellanos amovibiles in Parochiali-
bus Eccleſiis, quando fama privilegii concurrit.
Bald. *d. q. 7.* Anton. Gabriel. *concluſ. prima de præ-
ſcript. à num. 16.*

57 At hæc omnia ceſſant poſt conſtitutionem
Urbani VIII. quia in his, quæ ſunt præjudicia-
lia Eccleſiis, dicta conſtitutio improbat, & an-
nullat conſuetudines, & præſcriptiones, etiamſi
ſint immemorabiles, & cum prætenſa fama privi-
legii Apoſtolici, idque ob eam rationem, quia
cum privilegia hujuſmodi conſueverint in ſcrip-
tis expediri, probatur negativa eo ipſo, quod in
Regiſtris Apoſtolicis non reperiuntur regiſtrata,
aut non exhibentur originalia, vel tranſumpta:
& mens Romanorum Pontificum ſemper fuit hu-
juſmodi præjudiciales conſuetudines nunquam
approbandi, ſeu confirmandi, niſi de prætenſa
approbatione, vel confirmatione Apoſtolica
conſtiterit ex prædictis regiſtris, aut originali-
bus, vel tranſumptis, ut in §. *Nec non reliqua*, & pa-
tebit infra in ſummario, *num.* 73. Hoc enim mo-
do ſufficienter probatur negativa, ut dixi ſupra,
num. 47. & 48.

58 Porrò cum ad Rom. pontificis officium ſpe-
ctet Eccleſiarum indemnitati conſulere, *c. Qua in
Eccleſiarum, ſupra de conſtitut. c. 3. infra de arbitr.*
libertatem, immunitatemque Eccleſiaſticam tue-
ri, *c. 1. de immunit. Eccleſ. lib. 6.* & conſuetudi-
nes Eccleſiis præjudiciales, ac pernicioſas extir-
pare, ut ex hoc textu notant Anchar. *in primo*
59 *not.* Cardin. & Decius uterque *in 2. not.* Hinc
providè ſan. mem. Urban. VIII. conſtitutionem
edidit *die 5. Junii 1641. incip. Romanus Pontifex*,
quam per partes ſingulas compendioſè hic refe-
rendam duxi, ut uſui eſſe poſſit, cum ſit de ma-
teria admodum gravi, & quotidie in praxi occur-
rente.

60 Dividitur ergo hæc conſtitutio, in 8. partes.
In prima narrat cauſam conſtitutionis, nempe
quod aliqui Legati, & Nuncii, aliique ſedis Apo-
ſtolicæ miniſtri, Gubernatores, ac officiales Ca-
meræ, nec non Barones, & feudarii præter,
vel contra facultates ſibi conceſſas aliqua Sedi
Apoſtolicæ, aut juriſdictioni, vel immunitati,
ſeu libertati Eccleſiaſticæ Eccleſiis, ac perſonis
Eccleſiaſticis, earumque bonis, & juribus præ-
judicialia fecerunt, ſeu tolerarunt. Quodque
gratiæ, & inveſtituræ honorum etiam juriſdictio-
nalium ad Romanam, vel inferiores Eccleſias
61 ſpectantium ad certas vitas, ſeu lineas factæ lon-
gius proponuntur, vel perpetuantur, cum tamen
Legati, & alii prædicti ſine ſpeciali Papæ man-
dato nulla hujuſmodi præjudicialia unquam ta-
citè, vel expreſsè facere potuerint, nec Roma-
62 nis Pontificibus illa innotuerunt, ſaltem cum ſuis
circumſtantiis. Beneplacita verò Apoſtolica, ma-
ximè ubi agitur de præjudicio perpetuo, ſemper
conſueverint in ſcriptis expediri; adeò ut ſi in
regiſtris Apoſtolicis non reperiantur, aut non
exhibeantur originalia, vel tranſumpta juxta
formam alterius conſtitutionis ejuſdem Urbani
edita die prima Junii 1635. inde deducatur Ro-
63 manos Pontifices nunquam ſuper his beneplaci-
ta conceſſiſſe. Cum præſertim publicetur quot-
annis Bulla in die Cœnæ Domini pro impug-
nandis, & evitandis hujuſmodi præjudicialibus,
quæ propterea fuerunt, ac ſunt ipſo jure nulla.

64 In ſecunda parte ibi, *nihilominus*, ad abun-
dantiorem cautelam reprobat, & damnat, & eo
ipſo nulla eſſe declarat omnia, & ſingula acta,
decreta, indulta, & declarationes, concordia, &
pacta etiam nomine Sedis Apoſtolicæ inita, alie-
nationeſque officiorum, ac jurium ejuſdem Se-
dis, Eccleſiarumve inferiorum, & quaſcunque
alias diſpoſitiones Romanæ, ſeu quibuſvis aliis
Eccleſiis, ac perſonis Eccleſiaſticis, ſeu juriſdi-
ctioni, vel immunitati, aut libertati Eccleſiaſticæ
quomodolibet præjudicialia à legatis, & aliis
antedictis quomodocunque emanata, etiam per
viam declarationis, vel conſtitutionis, ac ſub
reſervatione, vel promiſſione beneplaciti Apo-
ſtolici etiam cum executione, & longiſſima ob-
65 ſervantia ſubſequuta, etiam intuitu ſupremo-
rum Principum ex quacunque cauſa, etiam tranſ-
actionis, vel pacis univerſalis, etiam ſub præ-
textu, quod Bullæ Apoſtolicæ non ſint publica-
66 tæ, vel uſu receptæ, aut contrario uſu abrogatæ,
etiam in permittendo editionem librorum, ut
præfertur, præjudicialium, ſeu continentium
opiniones damnatas, vel minus legitimas conſti-
tutionum Apoſtolicarum interpretationes, vel
contra diſciplinam Eccleſiaſticam.

67 In tertia parte ibi, *Moleſtias quoque*, damnat,
& reprobat, & nulla eſſe declarat in ſpecie præju-
dicialia infraſcripta. Primo ſcilicet moleſtias, &
impedimenta Legatis, & miniſtris Apoſtolicis
per quoſcunque illata in denegando ingreſſum in
provinciam, vel eorum facultates impediendo,
68 ac eos expellendo. Secundò, collectas, militum
hoſpitationes, & alia onera ſuper Eccleſiis, &
locis piis, ac perſonis Eccleſiaſticis, earumque
bonis, ſeu fructibus per laicos, vel alios quoſcun-
69 que ſine Apoſtolica authoritate impoſita, & ex-
acta etiam à ſponte contribuentibus. Tertiò, mo-
leſtationes, carcerationes, & attentata quæcun-
que à quibuſvis laicis contra perſonas Eccle-
ſiaſticas, vel Eccleſias, vel earum bona, ſive jura
etiam per tempus immemorabile, etiam cum for-
ma privilegii executioni demandata. Quartò,
70 tranſgreſſiones Canonum, conſtitutionum Apo-
ſtolicarum, & generalium Conciliorum in præ-
judicium Sedis Apoſtolicæ, ſive juriſdictionis,
vel immunitatis, aut libertatis Eccleſiaſticæ, ſeu
Eccleſiarum, earumque bonorum, ſeu fru-
ctuum, etiam, ut præmittitur, effectum ſortitas.
71 Quintò, prorogationes, & perpetuationes gra-
tiarum, & inveſtiturarum ad certas vitas, vel tem-
pus jam elapſum, item pignorationum, vendi-
tionum cum pacto redimendi, aliarumque diſpo-
ſitionum de bonis etiam feudalibus, ac juribus
Sedi Apoſtolicæ, ac inferiorum Eccleſiarum
quocunque tempore executioni demandatas.

72 In quarta parte ibi, *Nec non reliqua*, generali-
ter damnat, & irrita eſſe declarat omnia quot-
cunque, & qualiacunque ſedi Apoſtolicæ, vel ju-
riſdictioni, immunitati, aut libertati Eccleſiaſti-
cæ, ſeu Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis, ea-
rum juribus, bonis, & fructibus quomodolibet
præjudicialia cum omnibus inde ſecutis; adji-
ciens illa non fuiſſe convalidata etiam ex imme-
morabili tempore cum fama privilegii Apoſtoli-
73 ci, juncta etiam ſcientia, & permiſſione Roma-
norum Pontificum. Nec inde aliquam præſum-
ptionem beneplaciti Apoſtolici, neque aliquam
bonam fidem, poſſeſſionem, aut præſcriptio-
74 nem induci poſſe, niſi de approbatione appareat
ex

ex regiſtris Apoſtolicis: quinimo fuiſſe quotan-
nis reprobata in Bulla cœnæ Domini. Et ad cau-
telam illa reprobat, & damnat, declaratque bene-
placita Apoſtolica ſemper fuiſſe denegata, & qua-
tenus opus foret, eadem præjudicialia revocat, caſ-
ſat, & annullat cum conſuetudinibus etiam im-
memorabilibus, & forma privilegii, quas illici-
75 tas, irrationabileſque declarat: Sedemque Apo-
ſtolicam, & inferiores Eccleſias, ac perſonas ec-
cleſiaſticas in integrum reſtituit.

76 In quinta parte, ibi *inſuper quia*, quia quandoque
per miniſtrorum incuriam in proviſionibus ca-
thedralium narratur, & admittitur præſentatio,
nominatio, vel ſupplicatio, licet de jure part.
non conſtet: & quandoque nonnulla decreta in
proviſionibus Eccleſiarum apponi ſolita, narran-
77 tur per obitum expiraſſe, cum tamen perdurare
debeant quouſque fuerint adimpleta: quando-
que verò in indultis, & privilegiis omittuntur
litteræ, quibus impetrantes ex ſtylo ſe obligant
ad tuendam immunitatem, ac libertatem eccle-
ſiaſticam: & quandoque in expeditionibus gra-
tiæ narrantur factæ in vim concordatorum cum
ſede Apoſtolica initorum, quæ tamen expira-
runt; declarat hujuſmodi narrationes, & admiſ-
ſiones erroneas, ac minime præjudiciales.

78 * In ſexta parte ibi; *ſtatumque ultimum*, declarat,
& decernit ultimum ſtatutum eccleſiarum, lo-
corum juriſdictionalium, gratiarum & conceſ-
ſionum, jurium Apoſtolicæ Sedis, & inferiorum
eccleſiarum non eſſe attendendum, ubi de ante-
cedenti contrario ſtatu modo, vel forma præmiſ-
ſis conſtat.

79 In ſeptima parte ibi, *& quatenus*, prohibet qui-
buſcunque etiam regularibus interpretationem
tam hujus conſtitutionis, quam gratiarum, ac
diſpoſitionum Apoſtolicarum in favorem ſupre-
morum Principum ſub pœna excommunicatio-
nis latæ ſententiæ, ac nullitatis gerendorum; de-
clarationemque ſibi, ac ſucceſſoribus reſervat;
& ante declarationem vult Bullam hanc ad litte-
ram eſſe intelligendam.

80 In octava parte ibi, *præſentes quoque*. Ponit
clauſulas executivas, & removet obſtacula, dero-
gans contrariis, & in ſpecie regulæ de jure quæ-
ſito non tollendo, & conſuetudini, ſive præſcri-
ptioni etiam quadraginta annorum, & immemo-
rabili & cum forma privilegii, cum clauſula
ſublata, & decreto irritanti. Præſervat tamen
declarationes, in Romana curia factas per Rotam,
vel cameram, aut alios à Papa ſpecialiter deputa-
tos. Item præſervat centenariam præſcriptio-
81 nem concurrentibus de jure requiſitis, & imme-
morabilem, niſi in caſibus, in quibus per ſacros
Canones, ſeu Concilia univerſalia, vel conſtitu-
tiones Apoſtolicas illa reprobatur, ſeu illi
derogatur, aut aliàs de jure illa non
ſuffragatur, firma tamen re-
manente Bulla Cœnæ
Domini

DE CONSVETVDINE.

Cap. Quanto.

SVMMARIVM.

1 *CONſuetudo non habilitat Presbyterum ad ea, quæ ſunt reſervata ordini Epiſcopali.*

2 *CONfirmationis Sacramentum conferri poteſt per ſolos Epiſcopos, non autem per ſimplices Sacerdotes.*

3 *Epiſcopo non licet, nec unquam licuit committere Sacerdoti, ut conferat Chriſma.*

4 *Papa an poſſit dare licentiam non Epiſcopo conferendi Ordines ſacros.*

5 *Conſuetudo Eccleſiæ prævalet authoritati cuiuſcunque Doctoris.*

6 *Opinio Butr. & Abb. circa poteſtatem Sacerdotalem refellitur tanquam periculoſa. & n. ſeq. uſque ad n. 20.*

7 *Epiſcopi, & Sacerdotes gradu, ordine, & poteſtate differebant etiam in primitiva Eccleſia. & n. ſeqq.*

8 *Epiſcopi in locum Apoſtolorum, Presbyteri verò in locum Diſcipulorum ſucceſſerunt. & n. 11.*

9 *Promotio non fit niſi de minori ad maius.*

10 *Intellectus c. Olim, 55. diſt.*

Presbyteri olim nomine ab Epiſcopis non differebant, ſed propter ſchiſmata. Facta eſt nominum diſtinctio ibidem, & n. ſeqq.

11 *Epiſcopi, & Presbyteri unde dicti.*

12 *Presbyteros non differre ab Epiſcopis, Arrianorum fuit hæreſis.*

13 *Maiorum. & minorum Sacerdotum diſcretio, non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium.*

14 *Sacerdos ſupremus in primitiva Eccleſia conſecrabatur ſpeciali conſecratione, & ad ſpecialem actum.*

15 *Epiſcopi præcipue pertinent ad hierarchiam ordinem divina ordinatione inſtitutum.*

16 *Eccleſia effectum Sacramenti impedire non poteſt, quando concurrunt ea, quæ ſunt de neceſſitate Sacramenti.*

17 *Presbyteri conficiunt, & Epiſcopi habent alterem Confirmationis. & Ordinis conferunt non obſtante Eccleſiæ prohibitione.*

18 *Epiſcopus, vel Sacerdos excommunicatus depoſitus, & degradatus poteſtatem conſecrandi non amittunt.*

19 *Conſuetudo circa poteſtatem Presbytero tribuendam in his quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis nihil poteſt.*

20 *Generalis ordinis Sylveſtrinorum an poſſit ſuis ſubditis Regularibus tonſuram, & minores ordines conferre, ut conſuevit ab immemorabili tempore & n. ſeq. uſque in fin.*

21 *Abbas non poteſt primam tonſuram, & minores conferre niſi ſit Presbyter & benedictus.*

22 *Abbas non benedictus non poteſt minores ordines conferre, niſi Epiſcopus tertio requiſitus eum benedicere recuſaret.*

23 *Benedictio Abbatis eſt de ſubſtantia quoad poteſtatem ordines conferendi, ſed non quoad hoc ut electus dicatur Abbas.*

24 *Abbas ante benedictionem poteſt exercere ea, quæ ſunt officij.*

Ordines conferre non eſt officij tantum, ſed ordinis. ibid.

25 *Abbas benedictus conferens minores ordines ſæculari, imprimit characterem, ſecus ſi non ſit benedictus.*

26 *Benedictio proportionaliter id tribuit Abbati, quod conſecratio Epiſcopo.*

Epiſcopus non conſecratus non poteſt ordines conferre. ibid.

27 *Communicatio privilegiorum in forma communi non comprehendit facultatem conferendi ordines.*

28 *Communicatio quantumvis ampla, & generalis non comprehendit facultatem ordinandi, cum ſit difficillimæ conceſſionis.*

29 *Abbas non benedictus quamvis ex privilegio habeat uſum Pontificalium, non tamen poteſt ordines conferre.*

30 *Conſuetudo etiam immemorabilis ordines conferendi non ſuffragatur.*

31 *Privilegia multa acquiri poſſunt, quæ tamen non poſſunt præſcribi.*

32 *Conſuetudo conferendi Sacramenta ſolis Epiſcopis reſervata improbatur.*

33 *Immemorabilis Poſſeſſio quando habeat vim tituli.*

34 *Poſſidere qui non poteſt, is non poteſt præſcribere.*

35 *Eccleſia per ſimplicem Sacerdotem non poteſt reconciliari, & contraria conſuetudo eſt corruptela.*

36 *Ordines minores conferre eſt ordinis Epiſcopalis, non autem iuriſdictionis.*

37 *Archiepiſcopus ante ſuſceptum pallium, & Epiſcopus non conſecratus poſſunt exercere quæ ſunt iuriſdictionis tantum.*

38 *Delegari poſſunt ab Epiſcopo quæ ſunt iuriſdictionis, etiam non Sacerdoti, ſed non ea quæ ſunt ordinis.*

39 *Vicarius capituli ſede vacante ſuccedit in his, quæ ſunt iuriſdictionis, non autem in his, quæ ſunt ordinis.*

40 *Degradatio, ſeu depoſitio à minoribus ordinibus eſt ordinis Epiſcopalis.*

Inſtituendi, ac deſtituendi ius manat ab eodem fonte. ibid.

41 *Epiſcopi declarantur eſſe Presbyteris ſuperiores, & ſoli miniſtros Eccleſiæ ordinare.*

42 *Conſuetudo contra Concilia generalia validè introduci non poteſt.*

Concilia Generalia habent tacitam derogationem ad ſequentes diſpoſitiones contrarias. ibid.

Privilegium Papæ contra Concilium abſque derogatione non valet. ibidem.

---

1 QUANTO. Protextu conſuetudinis Presbyteri non poſſunt in fronte chriſmare: hoc dicit ſecundum Ioan. Andr. Card. Anchar. & Imol. Sed quia hæc litera loquitur indefinitè de Sacramentis, quæ ſolis Epiſcopis ſunt reſervata, & Sacramentum Confirmationis non ponitur niſi gratia exempli; ideò ſecundum Ant. de Butr. & Abb. generalius ſic poteſt ſummari. Conſuetudo non habilitat Presbyteros ad ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, ſeu reſervata ordini Epiſcopali. Dividitur in duas partes. In prima ponitur præſumptuoſa conſuetudo. In ſecunda illius reprobatio ibi, *diſcretioni*.

2 Nota primò, Sacramentum Confirmationis conferri poſſe per ſolos Epiſcopos, non autem per ſimplices Sacerdotes, concordat *c. Manus*, & *c. De his. de conſecr. diſt. 5. c. Quamvis Chorepiſcopi. 68. diſt.* & *c. un. §. Per frontis chriſmationem, infr. de Sacra. Vnct.* ubi dicitur: cum cæteras unctiones ſimplex Sacerdos, vel Presbyter valeat exhibere; hanc nonniſi ſummus Sacerdos, ideſt Epiſcopus debet conferre. Et eſt hodie diffinitum à Concilio Tridentino. *ſeſſ. 7. de Confirm. can. 4.* Si quis dixerit ſanctæ Confirmationis ordinarium miniſtrum non eſſe ſolum Epiſcopum,

3 ſed quemvis ſimplicem Sacerdotem, anathema ſit. Adeò ut propterea ex delegatione Epiſcoporum non liceat ſimplici Sacerdoti, nec unquam licuerit hoc Sacramentum adminiſtrare. Et in hoc concordant omnes DD. ut inquit Innocen. *hic num.* 4. Compoſt. *eod. n.* & Bellam. *num. 6.* licet ſecus ſit in Delegatione Papæ, *c. Pervenit, 95. diſt.* & concludunt hic gl. Innocent. & omnes, de quo plenius dicam in d. *§. Per frontis chriſmationem.* An autem Papa poſſit dare licentiam

4 non Epiſcopo conferendi Ordines ſacros, Innoc. hic n. 4. recitat ſecundo loco opinionem Sylveſtri dicentis poſſe, dummodo talis habeat ipſos Ordines, quos vult conferre: ſed contrarium ſentit D. Thom. *in 4. diſt. 25. q. 1. art. 1. ad 3.* ait enim[Papa, qui habet plenitudinem poteſtatis committere poteſt non Epiſcopo pertinentia ad Epiſcopalem dignitatem, modò illa non habeant relationem ad Corpus Chriſti verum; ideòque ex ejus commiſſione Sacerdos ſimplex poteſt conferre ordines minores, & confirmare; non autem non Sacerdos, nec Sacerdos majores ordines, qui habent immediatam relationem ad Corpus Chriſti, ſupra quod conſecrandum Papa non habet majorem poteſtatem quam ſimplex Sacerdos.] Hæc ille, quem refert, & ſequitur Turrecr. *inc. Pſalmiſta, nu. 5. 23. diſt.* Et hæc opinio S. Thomæ ſervatur in practica, ut inquit Sylveſt. in *ver. Ordo 3, num. 7.* ideſt non apparet Eccleſiam Romanam unquam demandaſſe ſimplici Sacerdoti hanc facultatem conferendi Ordines ſacros. Conſuetudo autem Eccleſiæ præ-

5 valet authoritati cujuſcumque Doctoris, S. Tho. *2. 2. q. 10. art. 12.* Et vide Capreol. *in 4. diſt. 7.* & Bellam. *hic n. 7.* & DD. in dicto cap. *Pervenit. 95. diſt.*

6 Secundo nota ſecundum Ant. de Butr. *num. 5. in tertio not.* & Abb. *num. 2. in ſecundo not.* ex ritu Apoſtolorum impediri impreſſionem characteris in Sacramento Confirmationis, & Ordinis: Nam, ut ipſi dicunt immediatè poſt mortem Chriſti omnes Presbyteri in communi regebant Eccleſiam & ſacerdotes ordinabant. *c. In novo, 21. diſt.* & *c. Legimus, 93. diſt.* nec erant inter eos Epiſcopi, ſed idem Presbyter, quod Epiſcopus, ut in *c. Olim, 95. diſt.* ſed poſtmodum ad ſchiſmata ſedanda ordinaverunt Apoſtoli, ut crearentur Epiſcopi, & certa Sacramenta eis reſervarunt, illa interdicendo ſimplicibus Presbyteris, ut in d. *c. Legimus.* Verum hæc doctrina eſt admodum periculoſa, & implicat tres aſſertiones omninò falſas.

Primò

7 Primò enim in eorum dictis Butr. & Abb. affirmant in primitiva Eccleſia in collatione ſacramentorum nullam fuiſſe differentiam inter Epiſcopos, & ſimplices Sacerdotes, & conſequenter, ſummam poteſtatem ordinis eſſe poteſtatem Sacerdotalem, ita ut omnis ſacerdos ex vi poteſtatis ſacerdotalis poſſit omnia Sacramenta miniſtrare, Confirmationem, omnes Ordines, omnes

8 benedictiones, & omnes conſecrationes impertiri, quod videtur erroneum; quoniam Apoſtoli, in quorum locum Epiſcopi ſucceſſerunt, d. c. In novo 21. diſt. fuerunt à Chriſto inſtituti gradu, poteſtate, & ordine majores, & ſuperiores Diſcipulis, in quorum locum ſucceſſerunt Presbyteri, ut per glo. *Luc. 10.* Idque manifeſtum eſſe cuilibet ideò dicit Cardin. Turrecrem. in d. *c. Legimus, num. 1. verſ. Sed iſta opinio. Nec enim duodecim elegit, quos Apoſtolos nominavit.* Matth. 10. de

9 quibus in Pſalm. 44. *Conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Et in Pſalm. 138. *Nimis confortatus eſt principatus eorum.* Quod ipſū colligitur ex electione Matthiæ, qui erat unus ex ſeptuaginta duobus, quem, & Barnabam ſimiliter Diſcipulum, ut gloſſ. dicit Actor. 1. *Statuerunt orantes qui eorū eligeretur in opus miniſterij Apoſtolici.* Hinc enim manifeſtè patet non eſſe idem miniſteriū Apoſtolorum, & Diſcipulorum ſed differens ſtatu, & poteſtate, quando quidē ſi idem ſtatus, & miniſteriū eſſet Apoſtolorum & Diſcipulorum, fruſtra Diſcipulus diceretur aſſumi ad id quod jam erat. Ad hoc d. *c. Legimus, 93. diſt. verſ. Qui provehitur, de minori ad maius provehitur.* Et eodem modò Paulus, & Barnabas inter Diſcipulos aſſumptus eſt, & conſecratus in Epiſcopum, *Actor. 12.* quando Spiritus ſanctus dixit, *Segregate mihi Paulum, & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi eos; tunc ieiunantes, & orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt eos*: Atque ita Paulus & Barnabas ex Diſcipulis conſecrati ſunt Epiſcopi. Unde patet etiam in primitiva Eccleſia extitiſſe differentiam gradus, ordinis, & poteſtatis inter Epiſcopos, & ſimplices ſacerdotes, quod fuſius probat Turrecrem. in d. *c. Legimus, 2 num. 1. verſ. Verum inter Epiſcopum, & Presbyterum ſemper fuerit differentia in gradu poteſtatis, & prælationis.*

10 Neque obſtat quod in primitiva Eccleſia idem eſſet Presbyter qui & Epiſcopus, ut dicitur in d. *c. Olim. 95. diſt.* nam ut reſpondet S. Thom. in *2. 2. q. 184. art. 6. ad primum.* [De Presbytero, & Epiſcopo dupliciter loqui poſſumus; Uno modo quantum ad nomen, & ſic olim non diſtin-

11 guebantur Epiſcopi, & Presbyteri: nam Epiſcopi dicuntur ex eo quod ſuperintendunt, ſicut dicit Auguſtinus 19. *Civit. Dei.* Presbyteri autem in Græco dicuntur quaſi ſeniores. Unde & Apoſtolus communiter utitur nomine Presbyterorum quantū ad utrôſque, cum dicit 1. ad Timot. 5. *Qui benè præſunt presbyteri duplici honore digni habeantur*, & ſimiliter etiam nomine Epiſcoporum. Unde dicit *Actor. 20.* Presbyteris Epheſinæ Eccleſiæ loquens. *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*; ſed ſecundum rem ſemper inter eos fuit diſtinctio, etiam tempore Apoſtolorum, ut patet per Dionyſ. *c. 5. Eccleſ. Hierarch.* & *Lucæ. 10.* ſuper illud. *Poſt hæc autem deſignavit Dominus, &c.* Dicit gloſſ. ſicut in Apoſtolis forma eſt Epiſcoporum, ſic & in Septuaginta duobus Diſcipulis forma eſt Presbyterorum ſecundi ordinis. Poſtmodum tamen ad ſchiſma vitandum neceſſarium fuit, ut etiam nominè diſtinguerentur, ut ſcilicet majores dicerentur Epiſcopi minores autem Presbyteri. Dicere autem presby-

12 teros non differre ab Epiſcopis, inter dogmata hæretica numerat Auguſtinus in lib. de hæreſ. ubi quod Ariani dicebant Presbyterum ab Epiſcopo nulla differentia debere diſcerni.] Hæc S. Tho. ſimiliter Hugo in *d. c. Legimus, 93. diſt.* dicit ab initio differentiam fuiſſe inter Epiſcopos, & ſimplices ſacerdotes, ſicut & nunc eſt in adminiſtratione, & prælatione, & in officijs, & in Sacramentis ſed quo ad appellationem non fuiſſe differentiam, quia communiter, & indifferenter illi & illi dicebantur Epiſcopi, & Presbyteri; ſed quia ſchiſmata inceperunt tunc in Eccleſia ex ipſa parilitate nominis; idcirco ad ea ſubmovenda convenienter ſtatutum eſt ut ſicut poteſtate differebant, ita & nominibus. *c. In illo 80. diſt.* & ſequuntur in eod. *c. Legimus.* Arch. *num. 5.* Turrecr. *num. 2. verſ. Nec obſtat, & num. 4. verſ. Hu hæretici*, & præpoſ. *n. 1.* & idem Turrecrem in d. *c. Olim in princip. 95. diſt.*

13 Secundò, affirmant Butr. & Abb. differentiam inter Epiſcopos, & ſacerdotes quoad poteſtatem conſecrationis, & ordinis fuiſſe introductam ex ordinatione Apoſtolorum, quod ſimiliter videtur erroneum. Imo enim ut legitur in *can. Decretis. 21. diſt.* [Simpliciter maiorum, & minorum Sacerdotum diſcretio in novo teſtamento ab ipſo Chriſto ſumpſit exordiū, qui duodecim Apoſtolos tanquam maiores ſacerdotes; & Septuaginta duos Diſcipulos quaſi minores ſacerdotes

14 inſtituit.] Hæc ibi: Quemadmodum enim in veteri lege, quæ figura fuit novæ, ad *Hebr. 7.* ſupremus Sacerdos ex ordinatione divina conſecrabatur ſpeciali conſecratione, & ad ſpecialem actum ultra ſimplices Sacerdotes, ut patet Levit. 8. ſic & in nova lege dicendum eſt ex divina ordinatione inſtitutum eſſe ut Epiſcopus, qui eſt ſummus Sacerdos, conſecretur ad ſpecialem actum, qui ei ſoli competit, qui eſt miniſtros ordinare, & huiuſmodi, quæ ſolis Epiſcopis conveniunt. Quo argumento utitur Gratianus in

15 *d. can. Decretis, verſ. Summi autem Pontifices.* Et Turrecrem. *in princip. c. Legimus, 93. diſtin. num. 4. verſ. ſecunda conclus.* Quæ multo clarius procedunt poſt Concilium Trident. quod in *ſeſſ. 23. de Sacram. Ordinis in ſuo can. 6.* declarat præter cæteros eccleſiaſticos gradus Epiſcoporum, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hierarchicum ordinem divina ordinatione inſtitutum præcipuè pertinere, & poſitos, ſicut Apoſtolus ait, à Spiritu ſancto regere Eccleſiam Dei, eoſque Presbyteris ſuperiores eſſe, ut Sacramentum Confirmationis conferre, miniſtros Eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque agere ipſos poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Et in *can. 7.* ſubijcit anathema contrarium dicentes. Quamobrem hodie hæreticum eſſe affirmare Epiſcopos non eſſe Presbyteris ſuperiores ex inſtitutione divina tenet Vaſquez in *3. part. D. Thomæ tom. 3. diſp. 240. cap. 3. num. 26.*

16 Tertiò affirmant Butr. & Abb. ex ritu Apoſtolorum factū eſſe ut ſimplices Sacerdotes adminiſtrando

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS
VERITATIS

ſtrando Sacramentum Confirmationis, & Ordinis, non imprimunt characterem. Quod ſimiliter ſtare non poteſt, quia Eccleſia non poteſt impedire effectum Sacramenti, quando concurrit ea, quæ ſunt de neceſſitate Sacramenti. *c. Ordinationes. 9. q. 1. c. Quod quidam 1. q. 1.* Unde ſi verum eſſet ſimplicem Sacerdotem ex ordinatione Chriſti eſſe verum miniſtrum Sacramenti Chriſmatis, & Ordinis, non potuiſſe ab Eccleſia impediri impreſſo characteris, neque enim quicunque effectus, puta ſcandalum, vel ſchiſma poteſt effectum Sacramenti impedire, ut inquit Turrecrem. in d. *c. Leginus, 93. diſt. nu. 2. verſ.*
17 *Tertio probatur conſeq.* Et propterea Bellam. *hic num. 9.* poſt Henric. *verſ. Henricus Ven,* concludit Presbyteros conficere, & Epiſcopos characterem Confirmationis, Ordinis conferre, non obſtante quavis Eccleſiæ prohibitione, allegat Archid. in *c. Manus de conſecrat. diſt. 5.* & Guilel.
18 de Monte Lauds. in *Clem. Plerique, de elect.* & tenet *ſic* expreſsè Innoc. *num. 4.* Qua ratione factum eſt ut Sacerdos & Epiſcopus etiam excommunicatus, depoſitus, & degradatus retineat poteſtatem conſecrandi, quia ordinem non amittit, ſed tantum jus conſecrandi ſibi aufertur; & ideò ſi conſecrat, peccat, ſed tamen conſecratum eſt. Epiſcopus enim non dedit ordinem, ſed Deus per miniſterium Epiſcopi, & Deus poſſet auferre, non Epiſcopus, quia non eſt conſtitutus miniſter auferendi ordinem, ſicut conferendi; quia propter efficaciam conſecrationis debet eſſe ordo perpetuus, ut formaliter inquit D. Thom. *in 4. diſt. 13. q. 1. art. 1. q. 4. in corp. & ad. 2.* Et hanc dicit veriſſimam opinionem Sylveſt. *in ver. Degradatio, num. 9.*

19 Tertio nota circa poteſtatem inferioribus Sacerdotibus tribuendam in his quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, conſuetudinem nihil poſſe; ut hic per Butr. *num. 7.* Imol. *num. 2. in ult. notab.* Abb. *nu. 2.* & reliquos omnes. An autem hoc vendicet ſibi locum ſi conſuetudo ſit immemorabilis, dicam plenè in *queſt. ſeq.*

20 Ex facto quæſitum eſt, An generalis Ordinis Sylveſtrinorum poſſit ſuis ſubditis Regularibus primam tonſuram, & minores ordines conferre, prout ab immemorabili tempore conferre conſuevit.

21 Videtur reſpondendum non poſſe Nam ex juris communis diſpoſitione ad hoc ut Abbas ſuos ſubditos ordinibus minoribus initiare valeat, duo neceſſario requiruntur, id eſt ut ſit ſolemniter benedictus, & Presbyter, ut ſtatutum eſt in ſeptima Synodo relata in *c. Quoniam, 69. diſt.* & in *c. Cum contingat, de ætat. & qualit.* his verbis: Dummodo ipſis ab Epiſcopo ſecundum morem præficiendorum Abbatum manus impoſitio facta noſcatur, & conſtet eum exiſtere Sacerdotem per primam tonſuram juxta formam Eccleſiæ datam à talibus clericalis ordo confertur. Ex quibus verbis, præſertim ponderando dictionem illam, *dummodo*, quæ facit diſpoſitionem conditionalem, adeò ut niſi verificetur qualitas illa adjecta, diſpoſitio locum non habeat, *c. fin. in fin. de tranſac. §. 3. l. Ex facto, in fin. de uſu pall.* Gemin. *conſ. 96.* Pro hujus dubij declaratione, *num. 4.* verſ. Nam hæc dictio, dummodo, ſatis clarè colligitur duas conditiones eſſe neceſſarias ad hoc ut per primam tonſuram Abbas conferat ordinem clericalem, & inter has conditiones primo loco requiritur, ut ei manus impoſitio per Epiſcopum facta ſit. Quæ quidem manus impoſitio nihil eſt aliud, quam ſolemnis benedictio: ut illic gloſ. & Doct. interpretantur. Et dixi in *c. Presby-*
22 *ter, de Sacrament. non iteran.* Idem probat text. in *c. Primo de ſupplen. negli. Prælat.* ubi ita demum Abbas non benedictus poteſt ſuos Monachos benedicere, & ordinare, ſi Epiſcopus tertio requiſitus eundem Abbatem benedicere recuſaverit: quod indicat ſe mota Epiſcopi recuſatione, Abbatem non benedictum non poſſe ſuos ſubditos ordinare, cum Pontifex illud conceſſerit in odium Epiſcoporum, ne propterea in ſpiritualibus patiantur Monaſteria detrimentum propter Epiſcoporum negligentiam, ut ibi animadvertit gloſſ. in verb. Alia. Atque ita ſimplices Abbates, quibus manus impoſitio per Epiſcopum facta non eſt, prorſus carere poteſtate Ordines conferendi, ſcripſerunt in d. *c. Cum contingat.* Hoſt. Io. And. Ant. de Butrio. Abb. & alij omnes, Bertac. in *tract. de Epiſcopis lib. 3. par. 2. num. 9.* Sylveſt. in verb. *Ordo tertio ſub num. 2. verſ.* Simplices verò *Abbates.* Rebuf. *in prax. tit. de clericis, & à quibus, & quomodo num. 14.* & Gabr. *conſ. 81. num. 27. in fine,*
23 *& num. 29. lib. 2.* Neque obſtant DD. in contrarium allegati; quia non dicunt benedictionem non eſſe de ſubſtantia ad effectum conferendi Ordines; id enim eſſet contra canones ſuperius relatos: ſed ſolum dicunt eam non eſſe de ſubſtantia ad hoc, ut electus dicatur Abbas; nam etiam ſine benedictione Abbas eſt. Atque ita loquitur Card. in *Clem. Attendentes, §. Statuimus, quæſtione 6. nu. 2. in fin. de ſtat. monac.* Felin. in *c. Eam te num. 7. de reſcr.* Io. de Salva, *de beneſ. q. 38. num. 6. & q. 2. num. 78. & ſeq.* Et quam-
24 vis ijdem aſſerant, Abbatem ante benedictionem poſſe exercere ea quæ ſunt officij; & ordines tamen conferre non eſt officij tantum, ſed ordinis, ut ait Innoc. in d. *c. 1. num. 2. de ſupplen. negli. Prælat.* atque ibi etiam Bellam. *num. 11. circ. princ. verſ. Dicit tamen.* & Card. *col. 2. ante fin. verſ. Et hoc videtur ſentire.* Nec aliud ſtatuitur decreto *c. 10. ſeſſ. 23.* Conc. Trid. nam ibi tantum prohibentur Abbates conferre ordines cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit. Unde non poteſt deſumi à contrario ſenſu ut ſuo ſubdito regulari cuilibet Abbas poſſit conferre ordines; ſed ita demum ſi habeat qualitates à ſacris canonibus requiſitas, cum Concilium hac in parte nihil diſponat, relinquatque declarationem, atque interpretationem, ſalvam à jure communi, *l. 2. Denexat.* gloſ. Bart. & DD, *in l. Sciendum ff. Qui ſatiſd. cog.* Atque ita hanc ſententiam alias ſecuta eſt ſacra Congregatio Concilij; declaravit enim ſecularem tonſuratum ab Abbate benedicto, vel habente privilegium ut poſſit ea omnia, quæ poteſt Abbas benedictus, quamvis ab eo non debuerit ordinari ob demptam ſibi à Concilio juriſdictionem;
25 recepiſſe tamen characterem; ſecus verò ſi Abbas non eſſet benedictus, vel tale privilegium non haberet; cum eo caſu prorſus careat ordinandi poteſtate. Itaque Generalis Sylveſtrinorum quatenus ſit Abbas, quod tamen eſt ſatis dubium, ut in facto deducitur, tamen cum non ſit benedictus, ut eſt in confeſſo, nullo modo poteſt de jure communi minores ordines conferre id

id enim proportionaliter præſtat benedictio Ab-
26 batibus, quod conſecratio Epiſcopis. Felin. in *c. Inter monaſterium, in princ. de re iudic.* & ſcriptum plenius in *cap. 1. in 4. notab. de ſuppl. neglig. Prælator.* ideòque non poteſt conferre ordines Abbas ante benedictionem, ſicut non poteſt Epiſcopus ante conſecrationem. *c. Tranſmiſſa* ubi gloſ. in verb. *De ratione, &c. quod ſicut. §. Præterea, de elect.*

Ex privilegijs autem Generalis ſimiliter non videtur hanc facultatem habere. Nam quod pertinet ad communicationem privilegiorũ quamvis Paulus V. extenderit omnia privilegia ordinum tam Mendicantium, quam non Mendicantium ad Congregationem Sylveſtrinorum: in litteris tamen Apoſtolicis adeſt clauſula, dum-
27 modo privilegia ſacris canonibus & Trid. Conc. decretis non ſint contraria. Atque ita hæc communicatio non comprehendit facultatem conferendi ordines, quæ in Abbate non benedicto eſt contra canones, ut in d. *c. Quoniam,* & *c. Cum contigat.* Rurſus quamvis idem Pontifex conceſſerit Monaſterio Gualdi ejuſdem ordinis Nucerinæ diœceſis omnia privilegia quæ competūt univerſo ordini ſancti Benedicti, Certum eſt tamen hoc privilegium extendi non poſſe ad facultatem ordinandi quam habent Abbates ſancti Benedicti, quia in eodem Monaſterio nullus Abbas degit, ſed tantùm ſimplex Prior cui non congruit prædicta facultas, nec unquam illa uſus eſt. Unde cum eam non habeat ſuperior ipſius Monaſterij, cui localiter conceſſum eſt privilegium; longè minus illam habebit Generalis, qui nititur ſola communicatione, & extentione, ejuſdem privilegij, *arg. l. Nemo plus iuris ff. De reg. iur. cum concord.* de quibus ibi per gloſſ. At præterea abſolutum eſt hujuſmodi communicationes quantumvis amplas, & generales nunquam comprehendere ea quæ ſunt Ordinis, cum ſint difficillimæ conceſſionis, ut in ſpecie pleniſſimè conſuluit Ant. de Butr. *conſ. 19.* Quod ſæpius fuit approbatum in Rota, & in Congregatione Concilij in caſibus contingentibus. Privilegium verò quod adfertur Nicolai IV. tantum concedit Generali uſum inſignium Pontificalium his verbis: [Ut tu, & ſucceſſores tui, qui erunt pro tempore Generales dicti ordinis, mitra decorata, annulo, & alijs quibuſcumq; Pontificalibus inſignijs uti,
29 & poſt Miſſarum ſolemnia ſuper populum benedictionem ſolemnem elargiri liberè poſſitis,] &c. Hoc autem privilegium nullo modo comprehendit facultatem exercendi ea, quæ ſunt ordinis, ut probat tex. juncta gloſſ. in verb. *Tonſuram,* in *c. Abbates de privilegijs in 6.* ibi enim diſponitur, ut Abbas, qui ex indulto Apoſtolico poteſt uti Pontificalibus, poſſit etiam conferre tonſuram ſuis ſubditis, gloſſ. verò, Et hoc intellige, inquit, ſecundum determinationem d. *c. Cum contingat, de Abbate benedicto, & Presbytero,* & ſequitur *ibidem* Anch. *ſub num. 3.* Et hanc ſententiam probavit ſacra Congregatio in Abbate Monaſterij Beatæ Mariæ de Laude Tornacenſis diœceſis, cenſuit enim ejuſmodi Abbatem potuiſſe regularibus ſibi ſubditis conferre primā tonſuram, ac minores ordines, quamvis in indulto Apoſtolico, quo eodem conceditur uſus Mitræ & Baculi, nulla de ejuſmodi facultate habeatur mentio; dummodo tamen fuerit ſolemniter benedictus, & Presbyter. Ratio eſt, quia inſignia Pontificalia ſunt potius dignitatis, quàm ordinis Epiſcopalis, & hoc præſtant Abbatibus, quod genitalia mulis; ut dicit Io. And. in *c. Ut Apoſtolicæ, de privileg.* & Præpoſ. in *c. Quoniam num. 169. diſt.* ideoque ex conceſſione unius non infertur ad aliud, ut in d. *c. Abbates.* poſt Flor. tradunt Gem. & Franc. *propoſit.* & Card. in d. *Clem. Attendentes. §. Statuimus, an te numerum quartum, de ſtat. Monach.*

30 Denique non ſuffragatur Generalibus, quòd ab immemorabili tempore ſuis ſubditis minores ordines contulerint; quia ea, quæ ſunt ordinis, nullo tempore præſcribuntur: ut eſt textus clarus hic, ubi omnes notant, ut dixi ſup. in 3. *not.* & in terminis Abbatis allegantis conſuetudinem pro minorum ordinum collatione, poſt Io. Andr. concludit Arch. in d. *c. Abbates, ſub num. 2.* & Gemin. qui eam conſuetudinem irrationabilem appellat, & Henriç. Boich. in d. *c. Cum contingat, in fin.*

In Conogregatione Concilij habita die 20. Decembris proximi præteriti propoſitum fuit dubium, An Generalis Sylveſtrinorum poſſit ſuis ſubditis regularibus primam tonſuram, & minores ordines conferre. Et quod pertinet ad iuris communis diſpoſitionem cenſuerunt omnes Generali hanc facultatem non competere; cum non conſtet eum eſſe Abbatem, & benedictum, ut requirit text. in *c. Quoniam, 69. diſt.* & in *cap. Cum contingat. de ætat. & qualit.* Præterea cenſuerunt, neque ex privilegio Generalem habere hanc poteſtatem minores ordines conferendi; quia communicatio privilegiorum ordinis Sancti Benedicti præterquam quod habet clauſulã, (dummodo privilegia ſacris Canonibus, & Tridentini Concilij decretis non adverſentur;) non extenditur ad ea, quæ ſunt ordinis, cum ſint difficilis conceſſionis, juxta *conſ. 19.* Ant. de Butrio. Et privilegium utendi inſignijs Pontificalibus, quod habent Generales Sylveſtrinorum non importat facultatem conferendi minores ordines, *text* juncta gloſſ. *in verbo Tonſuram, in cap. Abbates, de privil. in 6.* & alias cenſuit S. Congregatio ſimiliter per textum hic, majori parte Patres exiſtimarunt, non ſuffragari conſuetudinem, & ſecundum quam Generales pro tempore dictæ religionis dicuntur ab immemorabili tempore minores ordines contuliſſe.

31 Sed quia aliquibus viſum eſt immemorabilem conſuetudinem habere vim privilegij apoſtolici, *c. Super quibuſdam,* & ibi gl. *in ver. Nonnunquam de verbor. ſignificat.* & facere ut præſumatur melior titulus de mundo, ut ubiq; dicunt DD, quos citat Menoch. *conſ. 52. num. 65.* & *conſ. 80. n. 43.* Rota *deciſ. 249. num. 4. part. 5. recentior.* ideo placuit Patribus ſuper hac conſuetudine rurſus audire Generalem.

In qua dubitatione videtur reſpondendum, ejuſmodi conſuetudinem utcumque immemorabilem non valere. Nam ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, nullo unquam tempore præſcribantur; ſed facultas minores ordines conferendi eſt ordinis Epiſcopalis: ergo nullo tempore præſcribitur: Major propoſitio probatur apertè in hac decretali, ubi improbatur conſuetudo quorumdam Sacerdotum, qui præſumebant conferre Sacramenta ſolis Epiſcopis reſervata; atque hinc

hinc omnes colligunt ea quæ ſunt reſervata ordini Epiſcopali non poſſe acquiri per præſcriptionem etiam immemorabilem, Ratio eſt, quia ſimplex Sacerdos abſque Apoſtolico privilegio non eſt capax exercendi ea quæ ſunt ordinis Epi-
33 ſcopalis; & præſcriptio immemorabilis ita demum æquipollet privilegio, & habens vim tituli, ſi is qui vult præſcribere, ſit capax; ut notat expreſſè Abbas hic num. 2. his verbis. (Nota unam regulam mente tenendam, quod ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis non poſſunt acquiri per inferiorem ex conſuetudine quantumcunque vetuſtiſſima: nam poſſeſſio temporis, cujus initij non eſt memoria, habet vim tituli quando datur capacitas in exercente, alias non.) Et ſic limita, cap. 1. de præſcr. lib. 6. & l. Hoc jure, §. Ductus aquæ, ff. De aqua quotid. & æſtiv. & allegat Io. Andr. idem dicentem in d. c. 2. de præben. in 6. Idem notat gloſſ. in c. Illud, 43. diſt. Card. conſ. 17. n. 3. Felin. poſt alios in cap. Cum contingat. num. 4. verſ. Secundo fallit, de foro compet. Pariſ. in c. Cum eſſem, num. 5. & ſeq. de præſcript. Bald. in tract. præſcript. in prima parte quintæ partis principalis in 7. quæſt. num. 53. & alij relati ab Anton. Gabr. commun. concl. lib. 5. de præſcr. concl. 1. num. 16. Ex inde fit ut multa acquiri poſſint per privilegium, quæ tamen non poſſunt acquiri per præſcriptionem immemorabilem, ut notatur in d. c. 2. de præb. in 6. in d. c. Cauſam, & in c. Accedentes de præſcr. & tradit Barthol. Soccin. in conſ. 260. vol. 2. num. 22. verſ. Videmus enim quod multa privilegia concedi poſſunt, quæ immemorabili præſcriptione non quæruntur. Etenim, ut ait Ioan. Monach. in d. cap. 2. num. 4. Jura quæ dicunt tempus immemorabile habere vim privilegij, loquuntur quando cadere poteſt jus in aliquem abſque authoritate Sedis Apoſtolicæ expreſſa: ſed jus exercendi ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, non cadit in ſimplici Sacerdote abſque expreſſa authoritate Sedis Apoſtolicæ, ut hic, Ergo tempus immemorabile quoad hoc non ha-
34 bet vim privilegij. Ratio eſt, quia qui non poteſt poſſidere, nullo tempore poteſt præſcribere, c. Cauſam, de præſcr. & c. Sine poſſeſſione reg. iur. in 6. Sed ſimplex Sacerdos non poteſt poſſidere, aut ſimpliciter exercere ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, ut hic patet. Ergo nec ullo tempore præſcribere. Idem probat tex. in c. Aquam, de conſecr. eccl. vel alt. ubi Gregorius prohibet ec-
35 cleſias reconciliari per ſimplices Sacerdotes, etſi aqua fuerit per Epiſcopum benedicta non obſtante, inquit, conſuetudine Eccleſiæ Bracharenſis, quæ dicenda eſt potius corruptela: atque ex eo textu ſimiliter eliciunt gloſ. & DD. ea, quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, nullo unquam tempore poſſe præſcribi, cum Pontifex reprobet ibi conſuetudinem tanquam corruptelam: & de conſuetudine immemorabili loquuntur ibi Vinc. & Ioan. Andr.

36 Minor propoſitio, id eſt, Minores Ordines conferre non eſſe juriſdictionis, ſed Ordinis Epiſcopalis probatur per text. expreſſum in cap. Quod ſicut, §. Super eo, de elect. ubi Innocent. III. jubet corripi, & caſtigari Epiſcopum, qui in die conſecrationis ſuæ antequam Miſſarum ſolemnia finiretur Acolythum ordinavit, & infr. in §. Præterea reprehendit Archiepiſcopum, qui antequam impetret Pallium, Clericos ordinare feſtinat. Certum eſt autem Epiſcopum ante conſecrationem, & Archiepiſcopum ante ſuſceptum pallium poſſe exercere ea, quæ ſunt juriſdictionis, non autem ea, quæ ſunt ordinis, cap. Tranſmiſſam, ubi not. gloſſ. & DD. de elect. Sed Epiſcopus ante conſecrationem, & Archiepiſcopus ante ſuſceptum pallium non poſſunt minores ordines conferre, d. §. Super eo, & §. Præterea,
37 & tradit Bertach. in tract. de Epiſcopis lib. 3. part. 2. num. 8. Ergo minores ordines conferre non eſt juriſdictionis, ſed ordinis.

Præterea, quæ ſunt juriſdictionis, poſſunt alteri Sacerdoti, imò etiam non Sacerdoti ab Epiſcopo delegari, non autem ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, d. c. Aqua, de conſecr. Eccleſiæ vel altar. ibi [quia licet Epiſcopus committere valeat quæ juriſdictionis exiſtunt, quæ ordinis
38 tamen Epiſcopalis ſunt non poteſt inferioris gradus clericis demandare.] Et c. Si tam. de elect. in 6. ſed poteſtas conferendi minores ordines non poteſt ab Epiſcopo delegari ſimplici Sacerdoti, ut omnes tradunt in d. c. Aqua & probat Sylveſt. in verb. Epiſcopus num. 9. Ergo hæc poteſtas non eſt juriſdictionis, ſed ordinis Epiſcopalis.

39 Præterea in cap. Sede vacante, tranſeunt quæ pertinent ad juriſdictionem c. Cum olim, ubi gl. in verb. Capitulo demandet, & ibi DD. ſed facultas minores ordines conferendi non tranſit in Capitulum ſede vacante, ut per gl. in c. Si Epiſcopum. de ſuppleng. Prælat. in 6. & in c. Aliqua de maior. & obed. Feder. de Sen. conſ. 30. col. 2. Ergo hæc facultas ad juriſdictionem non pertinet.

40 Adhæc Clericos à minoribus ordinibus deponere, ſeu degradare eſt ordinis Epiſcopalis, c. Epiſcopus 11. q. 3. ubi gl. in verb. Reliqui. Ergo & clericos initiare, quia ejus eſt deponere, cujus eſt ordinare. c. Nullus primus, 9. q. 2. & c. 3. de Parochiis, Hoſt. in c. Cum contingat. num. 2. de foro compet. Ita arguit Bertac. de Epiſcopis lib. 1. par. 2. num. 24. & tradit Abbas poſt gloſſ. in c. Tranſmiſſa, num. 4. de elect. Idem enim eſt judex recti, & obliqui ſecundum Philoſ. 2. de anima Turrecr. in cap. Sancta Romana, num. quarto verſu Tertia fit, 15. diſt.

Ruſus minorum Ordinum collationem non eſſe juriſdictionis tantum, ſed ordinis, tradit expreſſè Innocen. in cap. 1. num. 2. de ſupplen. negl. Prælat. quem ibi ſequuntur Ægid. Bellam. n. 11. circa princ. & Card. col. 2. ante finem. verſ. Et hoc videtur ſentire, & idem ſcripſit Archid. in cap. Quoniam 69. diſt. Petr. de Anchar. in c. Ea quæ, num. 4. de reg. jur. in 6. & Sylveſt. in verb. Ordo ſub num. 2. verſ. Conſuetudo licet det juriſdictionem.

Ac denique hanc eſſe fidei Catholicæ verita-
41 tem, diffinitum videtur decreto Conc. Trid. ſeſſ. 23. de Sacram. Ordin. c. 4. ubi Epiſcopi declarantur Presbyteris eſſe ſuperiores, & miniſtros Eccleſiæ ordinare, & alia pleraque peragere poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris ordinis nullam habent, & contrarium aſſerentes anathematizantur can. 7. Concludit ergo argumentum initio propoſitum quod jus minores ordines conferendi, cũ ſit ordinis Epiſcopalis, nullo unquam tempore præſcribi poſſit. Atque hoc argumento utitur Archid. in d. cap. Quoniam, ubi ait, jus conferendi minores ordines non

non pertinere ad juriſdictionem, ſed ad poteſtatem conſecrationis vel ordinis, ideóque non poſſe acquiri per conſuetudinem. Et loquitur Archidiac. in terminis noſtris, de Abbate non benedict. Atque id ipſum etiam de prima tonſura poſt Io. Andr. tradit Anchar. in c. Abbates, ſub nu. 2. in quinto notab. in fin. de privil. lib. 6. & hanc conſuetudinem irrationabilem appellat ibi Gemin. & Henric. Boich in d. c. Cum contingat. in fin. de ætat. & qualit. & eſt communis opinio glo. & DD. in d. c. Aqua de conſecr. Eccleſiæ, vel a-
42 ltar.

Ex abundanti ex alio etiam capite improbatur hujuſmodi conſuetudo, quia ut Abbas non benedictus conferat minores ordines eſt contra generale Concilium, videlicet contra ſeptimam Synodum, id eſt ſecundam Nicænam, cap. 14. relat. in d. c. Quoniam, 69. diſt. & in d. c. Cum contingat. At contra decreta generalis Concilij non poteſt valdè introduci conſuetudo, vel præſcriptio, ut in cauſa Mediolanenſi privilegij fori cenſuit ſuperioribus annis ſacra Congregatio Concilij ſequuta opinionem Hoſt. & Io. Andr. in c. Cum laicis, propè fin. de reb. Eccleſ. non alien. Bald. in tit. de pace Conſtan. col. 4. §. Imperialis Clementiæ, in ver. Mos Romanorum, nu. 22. in fin. & Iaſ. in l. De quibus, n. 54. verſ. Addo quod eodem modo, C. De legib.

Ratio eſt quia generalia Concilia cenſentur habere tacitam derogationem ad futuras contrarias diſpoſitiones; ita ut ex defectu voluntatis nec ſummi Pontificis privilegium contra Concilium ſuſtineatur, niſi Concilio expreſsè derogatum fuerit, tex. eſt ad litteram in cap. Ex parte, de Capell. Monach. & tradunt Archid. Ioan. Andr. Ioan. Monach. Gemin. Anch. & alij communiter in cap. de conſtit. in 6. Oldrad. conſ. 326. Quod articuli, & Bald. in l. Humanum, in 3. notab. C. De leg. Unde ſi contra Concilium generale non valet privilegium Apoſtolicum, in quo adeſt expreſſus conſenſus Papæ, multo minus valebit conſuetudo, quæ non habet Papæ conſenſum niſi tacitum, ac præſumptum, ut notat Anchar. in cap. cum de Beneficio, ſub n. 2. verſ. ſecundo quæro, de præben. in 6. Alia ratio cur non valet conſuetudo contra general. Concilium, deſumitur ex c. Sicut. 15. diſt. eaque utuntur Hoſt. Ioan. Andr. & DD. in d. c. Cum laicis, ut alibi dixi. Itaque uſus quantumcunque vetuſtiſſimus, cui innititur Abbas non benedictus pro minorum ordinum collatione, non ſolum improbatur ex natura rei, quæ ex ſe impræſcriptibilis eſt, ſed etiam ex vi legis Conciliaris, contra quam legitimè præſcribi non poteſt. Propoſito hoc dubio an Generalis Sylveſtrinorum poſſit ſuis ſubditis regularibus primam tonſuram, & minores ordines conferre: S. Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum re accurato ſtudio ſemel, atque iterum diſcuſſa, cenſuit non poſſe, & ſic ordinatos characterem non recepiſſe. Cæterum agendum eſſe cum S. D. N. XV. ut eidem Generali Monſterio S. Sylveſtri de Montefano, aut S. Benedicti de Fabriano Camerinenſi diœceſis reſidenti ex ſpeciali gratia concedere dignetur hanc facultatem quam ex longiſſima conſuetudine exercuit conferendi primam tonſuram & quatuor minores ordines ſuis ſubditis regularibus, atque ordines perperam collatos ſecreto repetendi. Quod cum Sanctiſſimo relatum eſſet die 29. Januarij 1622. Sanctitas ſua benignè annuit.

DE CONSVETVDINE

Cap. Cum venerabilis.

SVMMARIVM.

1 CONSuetudo dimittendi dignitatem, vel ad aliam ſe transferendi ſine ſuperioris licentia non valet. & n. 6.

2 Conſuetudine induci non poteſt, ut electus adminiſtret non habita confirmatione à ſuperiore. & n. 7. & 13.

3 Legati de latere poſſunt eſſe plures in una Provincia.

4 Conſuetudo non, per quam rumpitur nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ.

5 Romanæ Eccleſiæ poteſtas dicitur nervoſa, quia non frangitur, licet in cortice vulneretur.

6 Licentia adminiſtrandi ante confirmationem non ſufficit petita, niſi fuerit obtenta.

7 Immemorabilis conſuetudo dimittendi Prælaturam, vel adminiſtrandi non habita ſuperioris licentia non valet.

8 Immemorabile non habet vim tituli, ubi conſuetudo à iure eſt reprobata.

9 Conſuetudo pernicioſa eſt, per quam omittitur inquiſitio, quæ in confirmatione ſervari debet.

10 Electus poteſt adminiſtrare ante confirmationem, ſi hoc habeat ex privilegio, ut Ciſtercienſes, & Præmonſtratenſes.

11 Electi in partibus remotis ſtante conſuetudine poſſunt adminiſtrare ante confirmationem, etiamſi curia ſit ultra montes.

12 Electi in concordatis extra Italiã, & Papæ immediatè ſubiecti adminiſtrare poſſunt ante confirmationem, niſi eſſet Legatus in provincia.

1 CUM VENERABILIS. Non valet conſuetudo, per quam Prælatus ſine ſuperioris ſui licentia poteſt dimittere Prælatu-
2 ram. Hoc dicit ſecundum Ioan. Andr. & alios poſt eum, vel plenius ſecundum Abb. Non poteſt introduci ex conſuetudine, ut quis poſſit dimittere dignitatem ſine ſuperioris licentia, vel ut poſſit electus adminiſtrare non habita confirmatione à ſuperiore. Dividitur in tres partes. In prima ponitur temeraria tranſlatio. In ſecunda tranſlati excuſatio: ibi, Poſtmodum. In tertia excuſationis reprobatio: ibi, Cum igitur.

3 Nota primò ibi, Legationis officio fungerentur. In una provincia poſſe ſimul eſſe plures Legatos de latere prout hic erant Epiſcopus Hoſt. & Cardinalis S. Crucis.

4 Secundò nota ibi, Non tam Conſuetudo: non valere conſuetudinem, per quam rumpitur nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Bald. hic in princ. Unde dicit Archid. in c. Fraternitatis, num. 3. 34. diſt. poteſtatem Romanæ Eccleſiæ dici nervoſam, quia non frangitur, licet in cortice vulneretur.

hinc omnes colligunt ea quæ ſunt reſervata or-
dini Epiſcopali non poſſe acquiri per præſcri-
ptionem etiam immemorabilem. Ratio eſt, quia
ſimplex Sacerdos abſque Apoſtolico privilegio
non eſt capax exercendi ea quæ ſunt ordinis Epi-
33 ſcopalis; & præſcriptio immemorabilis ita de-
mum æquipollet privilegio, & habet vim tituli,
ſi is qui vult præſcribere, ſit capax; ut notat ex-
preſsè Abbas hic num. 2. his verbis. (Nota
unam regulam mente tenendam, quod ea, quæ
ſunt ordinis Epiſcopalis non poſſunt acquiri per
inferiorem ex conſuetudine quantumcunque ve-
tuſtiſſima: nam poſſeſſio temporis, cujus ini-
tij non eſt memoria, habet vim tituli quando
datur capacitas in exercente, alias non.) Et ſic
limita, cap. 1. de præſcr. lib. 6. & l. Hoc jure, §. Du-
ctus aquæ, ff. De aqua quotid. & æſtiva. & allegat Io.
Andr. Idem dicentem in d. c. 2. de preben. in 6. Idem
notat gloſſ. in c. Illud, 43. diſt. Card. conſ. 17.
n. 5. Felin. poſt alios in cap. Cum contingat. num.
4. verſ. Secundò fallit, de foro compet. Pariſ. in c.
Cum olim, num. 5. & ſeq. de præſcript. Balb. in
tract. præſcript. in prima parte quintæ partis principa-
lis in 7. quæſt. num. 53. & alij relati ab Anton.
Gabr. commun. concl. lib. 5. de præſcr. concl. 1. num.
16. Et inde fit ut multa acquiri poſſint per pri-
vilegium, quæ tamen non poſſunt acquiri per
præſcriptionem immemorabilem, ut notatur
in gl. c. 2. de preb. in 6. in d. c. Cauſam, & in c.
Accedentes de præſcr. & tradit Barthol. Soccin. in
conſ. 260. vol. 2. num. 22. verſ. Videmus enim
quod multa privilegia concedi poſſunt, quæ immemora-
bili præſcriptione non quæruntur. Etenim, ut ait
Ioan. Monach. in d. cap. 2. num. 4. Jura quæ
dicunt tempus immemorabile habere vim privi-
legij, loquuntur quando cadere poteſt jus in ali-
quem abſque authoritate Sedis Apoſtolicæ ex-
preſſa: ſed jus exercendi ea, quæ ſunt ordinis
Epiſcopalis, non cadit in ſimplici Sacerdote abſ-
que expreſſa authoritate Sedis Apoſtolicæ, ut hic,
Ergo tempus immemorabile quo ad hoc non ha-
34 bet vim privilegij. Ratio eſt, quia qui non po-
teſt poſſidere, nullo tempore poteſt præſcribere,
c. Cauſam, de præſcr. & c. Sine poſſeſſione reg. iur.
in 6. Sed ſimplex Sacerdos non poteſt poſſide-
re, aut ſimpliciter exercere ea quæ ſunt ordinis
Epiſcopalis ut hic patet. Ergo nec ullo tempore
præſcribere. Idem probat tex. in c. Aquæ, de con-
ſec. eccl. vel altar. ubi Gregorius prohibet ec-
35 cleſias reconciliari per ſimplices Sacerdotes, etſi
aqua fuerit per Epiſcopum benedicta non ob-
ſtante, inquit, conſuetudine Eccleſiæ Bracharen-
ſis, quæ dicenda eſt potius corruptela: atque
ex eo textu ſimiliter eliciunt gloſ. & DD. ea, quæ
ſunt ordinis Epiſcopalis, nullo unquam tempo-
re poſſe præſcribi, cum Pontifex reprobet ibi
conſuetudinem tanquam corruptelam: & de
conſuetudine immemorabili loquuntur ibi Vinc.
& Ioan. Andr.
36 Minor propoſitio, id eſt, Minores Ordines
conferre non eſſe juriſdictionis, ſed Ordinis E-
piſcopalis probatur per text. expreſſum in cap.
Quod ſicut, §. Super eo, de elect. ubi Innocent. III.
jubet corripi, & caſtigari Epiſcopum, qui in
die conſecrationis ſuæ antequam Miſſarum ſo-
lemnia finiretur Acolythum ordinavit, & infr.
in §. Præterea reprehendit Archiepiſcopum,
qui antequam impetret Pallium, Clericos ordi-
nare feſtinat. Certum eſt autem Epiſcopum ante
conſecrationem, & Archiepiſcopum ante ſuſce-
ptum pallium poſſe exercere ea, quæ ſunt juriſ-
dictionis, non autem ea, quæ ſunt ordinis, cap.
Tranſmiſſam, ubi not. gloſſ. & DD. de elect. Sed
Epiſcopus ante conſecrationem, & Archiepiſco-
pus ante ſuſceptum pallium non poſſunt minores
ordines conferre. d. §. Super eo, & §. Præterea,
37 & tradit Bertach. in tract. de Epiſcopis lib. 3. part.
2. num. 8. Ergo minores ordines conferre non eſt
juriſdictionis, ſed ordinis.

Præterea, quæ ſunt juriſdictionis, poſſunt al-
teri Sacerdoti, imo etiam non Sacerdoti ab E-
piſcopo delegari, non autem ea quæ ſunt ordi-
nis Epiſcopalis, d. c. Aqua, de conſecr. Eccleſiæ
vel altar. ibi [quia licet Epiſcopus committere
valeat quæ juriſdictionis exiſtunt, quæ ordinis
38 tamen Epiſcopalis ſunt non poteſt inferioris
gradus clericis demandare.] Et c. Si cum de elect.
in 6. ſed poteſtas conferendi minores ordines
non poteſt ab Epiſcopo delegari ſimplici Sacer-
doti, ut omnes tradunt in d. c. Aqua & probat
Sylveſt. in verb. Epiſcopus num. 9. Ergo hæc po-
teſtas non eſt juriſdictionis, ſed ordinis Epiſco-
palis.

39 Præterea in cap. Sede vacante, tranſeunt quæ
pertinent ad juriſdictionem c. Cum olim, ubi gl.
in verb. Capitulo de maiori. & obed. ſed facultas mi-
nores ordines conferendi non tranſit in Capitu-
lum ſede vacante, ut per gl. in c. Si Epiſcopus, de
ſuppleng. Prælat. in 6. & in c. Aliqua de maior. & obed.
Feder. de Sen. conſ. 30. col. 2. Ergo hæc facultas
ad juriſdictionem non pertinet.

40 Adhæc Clericos à minoribus ordinibus de-
ponere, ſeu degradare eſt ordinis Epiſcopalis, c.
Epiſcopus 11. q. 3. ubi gl. in verb. Reliqui. Ergo &
clericos initiare, quia ejus eſt deponere, cujus
eſt ordinare. c. Nullus primo, 9. q. 1. & c. 3. [illegible]
Hoſt. in c. Cum contingat. num. 2. de foro compet. ita
arguit Bertac. de Epiſcopis lib. 3. par. 2. num. 14. &
tradit Abbas poſt gloſſ. in c. Tranſmiſſam, num 4. de
elect. Idem enim eſt judex recti, & obliqui ſecun-
dum Philoſ. 2. de anima Turrecr. in cap. San-
cta Romana, num. quarto verſu Tertio fit, 15.
diſt.

Rurſus minorum Ordinum collationem non
eſſe juriſdictionis tantum, ſed ordinis, tradit ex-
preſsè Innocen. in cap. 1. num. 2. de ſupplen. negl.
Prælat. quem ibi ſequuntur Ægid. Bellam. n. 11.
circa princ. & Card. col. 2. ante finem. verſ. Et hoc
videtur ſentire, & idem ſcripſit Archid. in cap.
Quoniam 69. diſt. Petr. de Anchar. in c. Ea
quæ, num. 4. de reg. iur. in 6. & Sylveſt. in verb.
Ordo ſub num. 2. verſ. Conſuetudo licet det iuriſdictio-
nem.

Ac denique hanc eſſe fidei Catholicæ verita-
41 tem, diffinitum videtur decreto Conc. Trid.
ſeſſ. 23. de Sacram. Ordin. c. 4. ubi Epiſcopi de-
clarantur Presbyteris eſſe ſuperiores, & miniſtros
Eccleſiæ ordinare, & alia pleraque peragere
poſſe, quarum functionum poteſtatem reliqui
inferioris ordinis nullam habent, & contrarium
aſſerentes anathematizantur, can. 7. Concludis
ergo argumentum initio propoſitum quod jus
minores ordines conferendi, cũ ſit ordinis Epiſ-
copalis, nullo unquam tempore præſcribi poſſit.
Atque hoc argumento utitur Archid. in d. cap.
Quoniam, ubi ait, jus conferendi minores ordines
non

non pertinere ad juriſdictionem, ſed ad poteſta-
tem conſecrationis vel ordinis, adeòque non poſ-
ſe acquiri per conſuetudinem. Et loquitur Ar-
chidiac. in terminis noſtris, de Abbate non bene-
dict. Atque id ipſum etiam de prima tonſura poſt
Io. Andr. tradit Anchar. in c. Abbates, ſub nu. 2.
in quinto notab. in fin. de privil. lib. 6. & hanc
conſuetudinem irrationabilem appellat ibi Ge-
min. & Henric. Boich in d. c. Cum contingat. in
fin. de ætat. & qualit. & eſt communis opinio
glo. & DD. in d. c. Aqua de conſecr. Eccleſiæ. vel a-
42 ltar.

Ex abundanti ex alio etiam capite improbatur
hujuſmodi conſuetudo, quia ut Abbas non be-
nedictus conferat minores ordines eſt contra ge-
nerale Concilium, videlicet contra ſeptimam
Synodum, id eſt ſecundam Nicænam, cap. 14.
relatam in d. c. Quoniam, 69. diſt. & in d. c. Cum
contingat. At contra decreta generalis Concilij
non poteſt valdè introduci conſuetudo, vel præ-
ſcriptio, ut in cauſa Mediolanenſi privilegij fo-
ri cenſuit ſuperioribus annis ſacra Congregatio
Concilij ſequuta opinionem Hoſt. & Io. Andr.
in c. Cum laicis, propè fin. de reb. Eccleſ. non alien.
Bald. in tit. de pace Conſtan. col. 4. §. Imperialis Cle-
mentia, in verſ. Mos Romanorum, nu. 22. in fin. & Iaſ.
in l. De quibus, n. 54. verſ. Addo quod eodem modo, C.
De legib.

Ratio eſt quia generalia Concilia cenſentur
habere tacitam derogationem ad futuras contra-
rias diſpoſitiones; ita ut ex defectu voluntatis
nec ſummi Pontificis privilegium contra Conci-
lium ſuſtineatur, niſi Concilio expreſsè deroga-
tum fuerit, tex. eſt ad litteram in cap. Ex parte,
de Capell. Monach. & tradunt Archid. Ioan.
Andr. Ioan. Monach. Gemin. Anch. & alij
communiter in cap. de conſtit. in 6. Oldrad. conſ.
326. Quod articuli, & Bald. in l. Humanum, in 3.
notab. C. De leg. Unde ſi contra Concilium ge-
nerale non valet privilegium Apoſtolicum, in
quo adeſt expreſſus conſenſus Papæ, multo mi-
nus valebit conſuetudo, quæ non habet Papæ
conſenſum niſi tacitum, ac præſumptum, ut no-
tat Anchar. in cap. cum de Beneficio, ſub n. 2. verſ.
ſecundo quæro, de preben. in 6. Alia ratio cur non
valet conſuetudo contra generale Concilium, de-
ſumitur ex c. Sicut, 15. diſt. eaque utuntur Hoſt.
Ioan. Andr. & DD. in d. c. Cum laicis, ut alibi dixi.
Itaque uſus quantumcunque vetuſtiſſimus, cui
innititur Abbas non benedictus pro minorum
ordinum collatione, non ſolum improbatur ex
natura rei, quæ ex ſe impræſcriptibilis eſt, ſed e-
tiam ex vi legis Conciliaris, contra quam legiti-
mè præſcribi non poteſt. Propoſito hoc dubio
an Generalis Sylveſtrinorum poſſit ſuis ſubditis
regularibus primam tonſuram, & minores ordines
conferre: S. Congregatio Cardinalium Concilij
Tridentini interpretum re accurato ſtudio ſe-
mel, atque iterum diſcuſſa, cenſuit non poſſe, &
ſic ordinatos characterem non recepiſſe. Cæ-
terum agendum eſſe cum S. D. N. XV. ut eidem
Generali Monſterio S. Sylveſtri de Montefano,
aut S. Benedicti de Fabriano Camerinenſi diœ-
ceſis reſidenti ex ſpeciali gratia concedere dig-
netur hanc facultatem quam ex longiſſima con-
ſuetudine exercuit conferendi primam tonſuram
& quatuor minores ordines ſuis ſubditis regula-
ribus, atque ordines perperam collatos ſecreto
repetendi. Quod cum Sanctiſſimo relatum e-
ſet die 29. Januarij 1622. Sanctitas ſua benigne
annuit.

DE CONSVETVDINE

Cap. Cum venerabilis.

SVMMARIVM.

1 *CONſuetudo dimittendi dignitatem, vel ad a-
liam ſe transferendi ſine ſuperioris licentia non
valet. & n. 6.*

2 *Conſuetudine induci non poteſt, ut electus adminiſtret
non habita confirmatione à ſuperiore. & n. 7. &
13.*

3 *Legati de latere poſſunt eſſe plures in una Provincia.*

4 *Conſuetudo non, per quam rumpitur nervus Eccleſia-
ſticæ diſciplinæ.*

5 *Romanæ Eccleſiæ poteſtas dicitur nervoſa, quia non fran-
gitur, licet in cortice vulneretur.*

6 *Licentia adminiſtrandi ante confirmationem non ſuffi-
cit petita, niſi fuerit obtenta.*

7 *Immemorabilis conſuetudo dimittendi Prælaturam, vel
adminiſtrandi non habita ſuperioris licentia non
valet.*

8 *Immemorabilis non habet vim tituli, ubi conſuetudo à
iure eſt reprobata.*

9 *Conſuetudo pernicioſa eſt, per quam omittitur inquiſi-
tio, quæ in confirmatione ſervari debet.*

10 *Electus poteſt adminiſtrare ante confirmationem, ſi
hoc habeat ex privilegio, ut Ciſtercienſes, & Præ-
monſtratenſes.*

11 *Electi in partibus remotis ſtante conſuetudine poſſunt
adminiſtrare ante confirmationem, etiamſi curia ſit
ultra montes.*

12 *Electi in concordia extra Italiã, & Papæ immediatè ſub-
iecti adminiſtrare poſſunt ante confirmationem, niſi
eſſet Legatus in provincia.*

1 CUM VENERABILIS. Non valet con-
ſuetudo, per quam Prælatus ſine ſuperio-
ris ſui licentia poteſt dimittere Prælatu-
2 ram. Hoc dicit ſecundum Ioan. Andr. & alios
poſt eum, vel plenius ſecundum Abb. Non po-
teſt introduci ex conſuetudine, ut quis poſſit di-
mittere dignitatem ſine ſuperioris licentia, vel ut
poſſit electus adminiſtrare non habita confirma-
tione à ſuperiore. Dividitur in tres partes. In
prima ponitur temeraria tranſlatio. In ſecunda
tranſlati excuſatio: ibi, *Poſtmodum.* In tertia ex-
cuſationis reprobatio: ibi, *Cum igitur.*
3 Nota primò ibi, *Legationis officio fungerentur.* In
una provincia poſſe ſimul eſſe plures Legatos de
latere prout hic erant Epiſcopus Hoſt. & Cardi-
nalis S. Crucis.
4 Secundò nota ibi, *Non tam Conſuetudo:* non va-
lere conſuetudinem, per quam rumpitur nervus
Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Bald. *hic in princ.*
Unde dicit Archid. in *c. Fraternitatem*, num. 3.
34. *diſt.* poteſtatem Romanæ Eccleſiæ dici ner-
voſam, quia non frangitur, licet in cortice vul-
neretur.

6 Tertio nota, ex hac decretali duos caſus, in quibus generalis conſuetudo ſervari non debet. primus eſt dimittendi dignitatem, ſeu Prælaturam, vel ad aliam ſe transferendi abſque Superioris licentia, ut patet ibi, *propria temeritate migraſſe*, & notant Io. Andr. Bald. Bellam. Butr. Card. Anchar. Abb. & Io. de Anan *in ſummario textus*.

7 Secundus eſt adminiſtrandi Prælaturam ante obtentam Superioris confirmationem: quamvis enim hæc litera dicat, nec habita, nec petita: tamen hoc non ideò dixit, quod ſatis fuiſſet petere, ſed dixit factum narando, & contemptum aggravando, ut benè per Ioan. Andr. *num.* 3. & Abb. *num.* 4. *verſ. Oppono.* Ad hoc enim non ſufficit licentiam petere, niſi obtineatur, ut *c. Admonet. c. Quod in dubijs, & c. Niſi cum pridem,*

8 *infra de renunc.* & pondera rationem in textu expreſſam cur in prædictis duobus caſibus conſuetudo non ſit ſervanda, videlicet quia hæc non tam conſuetudo, quam corruptela meritò eſt cenſenda, quæ ſacris Canonibus eſt inimica. ut in litera. Ex hoc enim ſequitur ut non valeat, etiamſi ſit tanti temporis, ut ejus initij non extet memoria: nam quotieſcumque lex non ſolum tollit, ſed etiam reprobat, & damnat conſuetudinem uti pravam & irrationabilem: tunc cenſetur ſublata etiam immemorabilis, ut poſt alios tradit Covarr. *var. reſolut. lib.* 3. *cap.* 13. *num. verſ.* 5. *Advertendum tamen eſt.* Et eſt ra-

9 tio, quia etiamſi tempus immemorabile regulariter habeat vim tituli, ſeu privilegij, ut *l. Hoc iure §. Ductus aquæ. ff. De aqua. quotid. & æſtiv.* Hoc tamen fallit ubi conſuetudo à jure eſt reprobata. Ita Franc. in c. 1. *in* 2. *not. verſ. Imo tradit Hoſt. de conſuetud. lib.* 6. Felin in c. *Cum ex officij num.* 13. *de præſcript.* Put. *deciſ.* 466. *num.* 4. *lib.* 2. Quo fit ut Oldrad. *conſ.* 146. *Factum tale eſt, de conſuetud. num.* 6. *verſ. Præterea non bene rationabilis fuerit*: poteſt privilegio concedi, ut quis ſine confirmatione adminiſtret, ut c. 1. *infra de ſuppl. neglig. Prælat.* & *c. Quia vos, de appellat.* & ibi notatur per Hoſt. ſi poteſt privilegio; ergo & conſuetudine; ſunt enim paria hæc, ut notatur per Innoc. in *c. Novit infra de iudic.* Etenim æquiparatio iſta non procedit ubi conſuetudo eſt à jure improbata, ut

10 hic, & ipſemet Oldrad. tenuit *loco inferius citando, num.* 12. eſſet enim perniſſioſa conſuetudo, per quam omitteretur inquiſitio, quæ in confirmatione ſervari debet. *c. Cum nobis*, & *c. Venerabilem, infra de elect.* ſecundum compoſt. hic *num.* 1. qui refert propter hoc fuiſſe caſſatam electionem Prioris S. Crucis Colnbrien. qui annos quinque ſine confirmatione adminiſtraverat,

11 licet poſtea Papa illum reſtituerit ex gratia. Unde quidam hoc habent ex privilegio, ut ſine confirmatione adminiſtrent, ſicut Ciſtercienſes: nam ſicut dicitur in patre dante tutorem filio emancipato, quod Prætor eum confirmat ſine inquiſitione, *§. Sed hoc inſtit. de ſatiſdat. Tutor.* & hoc propter confidentiam, quam gerit jus de tutore per patrem dato: Sic poteſt dici Papam tantam fiduciam habere de aliquibus, ut eis indulgeat, ut etiam ſine inquiſitione eorum electiones confirmentur. & hæc dicta Compoſtellani ſequuntur hic Ioan. Andr. *num.* 8. & communiter DD.

12 Ruſus etſi idem Oldrad. *conſ.* 9. *Poſito ſine prædictis, num.* 5. *verſ. Item ponit.* conſuluerit electum in Epiſcopum de conſuetudine Portugalliæ ſtatim poſſe adminiſtrare ante confirmationem: tamen hoc ideò dixit, quia Ultramontani in concordia electi poſſunt illico adminiſtrare, etiam circumſcripta conſuetudine in vim *cap. Nihil, infra de elect.* Et quia Papa tunc temporis reſidebat ultra montes, & electus Bracarenſis diſtabat à curia per 30. dietas, & amplius, dubitabatur an eſſet locus diſpoſitioni d. *c. Nihil ita, ut* licuiſſet electo ſtatim adminiſtrare, & Oldrad. reſpondit licuiſſe ſtante prædicta conſuetudine Portugalliæ. Atque ita tunc non agebatur de conſuetudine contra jus, ut in caſu hujus cap. 1. ſed de conſuetudine interpretativa prædictæ decretalis *Nihil*.

13 Sed quidquid ſit in caſu Oldradi, generaliter tene quod hic dicitur, ſcilicet non valere conſuetudinem adminiſtrandi ante confirmationem Superioris, prout tenuit ipſemet Oldrad. ſibi contrarius in *conſ.* 128 *Quoniam ad inveſtigationem, num.* 7. ubi agit hujuſmodi conſuetudinem eſſe à jure reprobatam; & ideò nec titulum, nec juriſdictionem conferre; & ſi aliqui Ordines hoc habent, ut ſine confirmatione adminiſtrent, id non eſſe ex conſuetudine, ſed ex privilegio. Idem firmant hic gloſſ. *ſecunda* Innoc. *nu.* 1. Compoſt. *eod. num. verſ. Sed licet*, Hoſt. *num.* 6. Ioan. Andr. *num.* 8 Butr. *num.* 24. *verſ. Dic quod conſuetudo*, Car. lin. *num.* 5. & Abb. *num.* 6.

14 Fallit hæc regula in ſpeciali caſu d. *cap. Nihil infra de elect.* videlicet in Prælatis, qui immediate ſubſunt Papæ; nam ſi ſint electi in concordia, & ſint extra Italiam conſtituti, ex generali diſpenſatione Papæ ſtatim adminiſtrant, ne ſcilicet Eccleſia interior patiatur in temporalibus, & ſpiritualibus læſionem, ut ibi in tex. & hic in gloſſ. *penult.* & per Innoc. *num.* 1. *verſ. Hodie autem.* Niſi in partibus remotis eſſent Legati, quia tunc non haberet locum diſpoſitio d. *c. Nihil.* ceſſante nimirum illius ratione, ſed eſſet locus huic decretali, ut ſentit Innoc. in fin. dum ait: Sed hic cum in Provincia eſſent Legati, à quibus poterat confirmationem habere, non prodeſt conſuetudo. Compoſtel. *nu.* 2. Abb. Antiq. Ægid. & Boatin quos refert, & ſequitur Io. Andr. *in fin.* & Io. de Anan. *num.* 1. *verſ. Et colligitur hic.*

DE CONSVETVDINE.

Cap. Cum dilectus.

S V M M A R I V M

1 CONſuetudine introduci poteſt, ut una Eccleſia vel Collegio alterius teneatur ſibi Prælatum eligere. & n. 26.
2 Monachus in Prælaturam electus habet ius proſequendi propriam electionem, etiam in invitis contentiosis.
3 Monachus non poteſt conſentire electioni de ſe factæ ab extraneo Collegio abſque ſui ſuperioris licentia.
4 Capitulum ſede vacante poteſt ſuper iure eligendi litigare.

Pri-

5 Privilegium poteſt concurrere cum iure communi.
6 Monachi unius monaſterij ex conſuetudine poſſunt ſibi vendicare ius eligendi Abbatem in alio Monaſterio.
7 Conſuetudo eſt optima legum interpres.
8 Suſpenſus non poteſt eligere, nec eligi.
9 Capitulum generale an poſſit ſtatuere, ut Prælatus Generalis eligi non poſſit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædeceſſor. & num, ſeq. uſque in fin.
10 Electio Abbatis Generalis tam activa, quàm paſſiva liberè ſpectat ad univerſam Congregationem.
11 Statutum reſtringens libertatem electionis an ſit contra ius. & n. 34. & ſeq.
12 Capitulum generale non poteſt ſtatuere contra Canones.
13 Maior pars Capituli non poteſt præiudicare minori in iure eligendi, ſed requiritur omnium, & ſingulorum conſenſus.
Declaratur. n. 47. 42. & 50.
14 Capitulum generale non ſtatuit contra ius privatum iuri alterius detrahendo.
15 Maior pars Collegij non ſufficit in ſtatutis, quæ ſiunt contra ius alicui competens.
16 Ius eligendi Generalem ex corpore totius Congregationis eſt publicum, quod pacto, vel ſtatuto tolli non poteſt.
17 Intellectus l. Scyphi. ff. De opt. legat. & n. 50.
18 In electione qualibet eligendus eſt melior, & vitæ ſanctitate præſtantior.
Declaratur. n. 53.
19 Electio de digno omiſſo digniori regulariter ſuſtinetur. ſed peccant ſic eligentes.
20 Statutum Principis ut electio fieri non poſſit de extraneis, vulnerat libertatem electionis.
21 Generali non licet in electione Provincialium, & aliorum officialium aliquos nominatim proponere, ex quibus unus canonicè eligatur.
22 Electio non dicitur libera ſi facultas eligendi reſtringatur, ita ut certum genus perſonarum, imò una perſona eligi non poſſit.
Declaratur. n. 29. 35. 39. & 55.
23 Electio paſſiva maiorem libertatem requirit quàm activa.
24 Statuta excludentia à beneficijs certum genus perſonarum dicuntur contra ius.
25 Capitulum generale poteſt ſtatuere ut electio Generalis fieri debeat ex certo gremio perſonarum. uſque ad n. 39.
26 Conſuetudo eligendi Prælatum ex certo genere perſonarum valet.
27 Statuti, & conſuetudinis æqualis eſt authoritas.
28 Conſuetudo in tantum valet, in quantum nititur tacito conſenſu eius, qui poteſt ius condere.
29 Statutum reſtringens electionem ad certum genus perſonarum ſuſtinentur quatenus concernit præiudicium ſtatuentis.
30 Capitulares poſſunt iuri electionis paſſivæ renunciare.
31 Electio de certo genere perſonarum facta per metum, vel impreſſionem an valeat.
32 Voluntati nihil eſt ſub cælo ita contrarium ſicut metus.
33 Epiſcopus cum ſuo Capitulo poteſt ſtatuere de iure communi, ut Monachi unius monaſterij eligant ſibi Prælatum de gremio alterius monaſterij.
34 Ut electio ab uno monaſterio fiat de gremio alterius non eſt contra ſed præter ius.
Proſp. Fagn. in 1. Decretal.
35 Statutum reſtringens electionem valet ſi fiat ex iuſta cauſa.
36 Conſtitutio Capituli generalis, qua cavetur ne in Priores monaſteriorum eligantur plures quàm tres de una natione, valida eſt.
37 Alternativa in electione tam Provincialium, quàm Generalis in pluribus Religionibus etiam non Mendicantibus inſtituta eſt.
38 Electio Generalis, quæ in aliquibus Religionibus fit ex ſingulis Provincijs per turnum, an ſit rationabilis.
39 Conſtitutio Capituli generalis excludens perſonas unius tantum nationis ab electione paſſiva non eſt contra libertatem electionis.
40 Matrimonium carnale ſicut & ſpirituale omnimodam libertatem requirit.
41 Conditio ſi puella non nupſerit alicui ex certo genere perſonarum non eſt contra libertatem matrimonij, ſi alij ſuperſint, quibus poſſit nubere.
42 Statutum adigens ad contrahendum matrimonium cum certo genere perſonarum, vel prohibens ne puella nubat extra loca, ubi poſſidet hæreditatem, eſt nullum.
43 Secus ſi ſtatutum excipiat tantum certum genus perſonarum.
44 Statuta civitatum ſuper matrimonio non valent ex defectu poteſtatis etiam reſpectu pœnæ.
45 Conſtitutionibus omnium ferè Ordinum regularium reperiuntur aliqui inhabitabili ad electionem paſſivam.
46 Prælati regulares habent ius ſuſpendendi ſubditos à gradibus, & dignitatibus ex quacumque cauſa etiam occulta, & extra iudicialiter.
47 Capituli maior pars poteſt ex iuſta cauſa excludere certam nationem ab electione paſſiva.
48 Maior pars Collegij non poteſt præiudicare minori, ſi actus ſint voluntarij, ſecus ſi neceſſarij vel ob publicam utilitatem.
49 Ius eligendi ex Collegio alterius Eccleſiæ non eſt publicum, ſed commune.
50 Maioris partis factum in iure univerſitatis, vel Collegij præiudicat minori, ſecus in iure ſingulari.
51 Conſtitutio arctans ad eligendum Abbatem ex gremio certi monaſterij intelligitur ſi ibi reperiatur aliquis idoneus.
52 Electorum libertas non læditur ex eo quod non reperiatur niſi unus idoneus in monaſterio, de cuius gremio tenetur eligere.
53 Electio non ſemper facienda eſt de digniori ſimpliciter, ſed de digniori quoad aliquid.
54 Iuramenti forma in electione Romani Pontificis quæ.
55 Electionis libertas non violatur ſi ab ipſimet Capitularibus quorum intereſt, reſtringatur electio.
56 Capitulum generale de iure communi poteſt conſtitutiones facere.
57 Verbum, poteſt, præcedente negatione inducit neceſſitatem præciſam, & privat potentia.
58 Statuta ſi caveatur ut minor, vel mulier non poſſit vendere ſine conſenſu conſanguineorum, ſi aliter vendant, contractus eſt nullus.
59 Beneficij collatio facta minori quatuordecim annorum eſt ipſo iure nulla, & proviſus non facit fructus ſuos.
60 Statutum concernens favorem publicum à ſtatuentibus revocari non poteſt ſi fuerit à ſuperiore confirmatum.
61 Capitulum generale an poſſit revocare decreta à ſe prius edita in vim privilegiorum Sedis Apoſtolicæ.

Statu-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

6 Tertiò nota, ex hac decretali duos caſus, in
quibus generalis conſuetudo ſervari non debet.
primus eſt dimittendi dignitatem, ſeu Prælatu-
ram, vel ad aliam ſe transferendi abſque Supe-
rioris licentia, ut patet ibi, *propria temeritate*
migraſſe, & notant Io. Andr. Bald. Bellam. Butr.
Card. Anchar. Abb. & Io. de Anan in *ſummario*
textus.
7 Secundus eſt adminiſtrandi Prælaturam ante
obtentam Superioris confirmationem: quamvis
enim hæc litera dicat, nec habita, nec petita:
tamen hoc non ideò dixit, quod ſatis fuiſſet pe-
tere, ſed dixit factum narrando, & contemptum
aggravando, ut benè per Ioan. Andr. *num.* 3. &
Abb. *num.* 4. *verſ. Oppono*. Ad hoc enim non
ſufficit licentiam petere, niſi obtineatur, ut *c.*
8 *Admonet. c. Quod in dubijs, & c. Niſi cum pridem,*
infra de renunc. & pondera rationem in tex-
tu expreſſam cur in prædictis duobus caſibus
conſuetudo non ſit ſervanda, videlicet quia hæc
non tam conſuetudo, quam corruptela meritò
eſt cenſenda, quæ ſacris Canonibus eſt inimica,
ut in litera. Ex hoc enim ſequitur ut non valeat,
etiamſi ſit tanti temporis, ut ejus initij non ex-
tet memoria: nam quotieſcunque lex non ſolùm
tollit, ſed etiam reprobat, & damnat conſue-
tudinem uti pravam & irrationabilem: tunc cen-
ſetur ſublata etiam immemorabilis, ut poſt a-
lios tradit Covarr. *var. reſolut. lib.* 3. *cap.* 13.
num. verſ. 5. *Adverte tamen eſt*. Et eſt ra-
9 tio, quia etiamſi tempus immemorabile regu-
lariter habeat vim tituli, ſeu privilegij, ut *l. Hoc*
iure §. Ductus aquæ. ff. De aqua. quotid. & æſtiv.
Hoc tamen fallit ubi conſuetudo à jure eſt re-
probata. Ita Franc. in c. 1. *in 2. not. verſ. Imo*
tradit Hoſt. de conſuetud. lib. 6. Felin in c. *Cum*
ex officij num. 13. *de præſcript.* Put. *deciſ.* 456.
num. 4. *lib.* 2. Quo fit ut Oldrad. *conſ.* 146. *Fa-*
ctum tale eſt. de conſuetud. num. 6. *verſ. Præterea*
non bene ratiocinatus fuerit: poteſt privilegio
concedi, ut quis ſine confirmatione admini-
ſtret, ut c. 1. *infra de ſuppl. neglig. Prælat.* & c. *Quia*
nos, de appellat. & ibi notatur per Hoſt. ſi po-
teſt privilegio, ergo & conſuetudine; ſunt enim
paria hæc, ut notatur per Innoc. in c. *Novit in-*
fra de iudic. Etenim æquiparatio iſta non pro-
cedit ubi conſuetudo eſt à jure improbata, ut
hic, & ipſemet Oldrad. tenuit *loco inferius citan-*
10 *do, num.* 12. eſſet enim pernicioſa conſuetudo,
per quam omitteretur inquiſitio, quæ in confir-
matione ſervari debet. c. *Cum nobis*, & c. *Ve-*
nerabilem, infra de elect. ſecundum Compoſt. hic
num. 1. qui refert propter hoc fuiſſe caſſatam e-
lectionem Prioris S. Crucis Colnbrien. qui an-
nos quinque ſine confirmatione adminiſtraverat,
11 licet poſtea Papa illum reſtituerit ex gratia. Un-
de quidam hoc habent ex privilegio, ut ſine con-
firmatione adminiſtrent, ſicut Ciſtercienſes:
nam ſicut dicitur in patre dante tutorem filio
emancipato, quod Prætor eum confirmat ſine
inquiſitione, §. *Sed hoc inſtit. de ſatiſdat. Tutor.*
& hoc propter confidentiam, quam gerit jus de
tutore per patrem dato: Sic poteſt dici Papam
tantam fiduciam habere de aliquibus, ut eis in-
dulgeat, ut etiam ſine inquiſitione eorum ele-
ctiones confirmentur, & hæc dicta Compoſtel-
lani ſequuntur hic Ioan. Andr. *num.* 8. & com-
muniter DD.

12 Rurſus etſi idem Oldrad. *conſ.* 9. *Poſito ſtan-*
te prædicto, num. 1. *verſ. Item pono.* conſuluerit
electum in Epiſcopum de conſuetudine Portugal-
liæ ſtatim poſſe adminiſtrare ante confirmatio-
nem: tamen hoc ideò dixit, quia Ultramontani
in concordia electi poſſunt illico adminiſtrare,
etiam circumſcripta conſuetudine in vim *cap.*
Nihil, infra de elect. Et quia Papa tunc tempo-
ris reſidebat ultra montes, & electus Bracarenſis
diſtabat à curia per 30. dietas, & amplius, dubi-
tabatur an eſſet locus diſpoſitioni d. *c. Nihil ita, ut*
licuiſſet electo ſtatim adminiſtrare, & Oldrad.
reſpondit licuiſſe ſtante prædicta conſuetudine
Portugalliæ. Atque ita tunc non agebatur de
conſuetudine contra jus, ut in caſu hujus cap. 1.
ſed de conſuetudine interpretativa prædictæ de-
cretalis *Nihil*.
Sed quidquid ſit in caſu Oldradi, generaliter
13 tene quod hic dicitur, ſcilicet non valere conſue-
tudinem adminiſtrandi ante confirmationem Su-
perioris, prout tenuit ipſemet Oldrad. ſibi con-
trarius in *conſ.* 128. *Quoniam ad inveſtigationem,*
num. 7. ubi agit hujuſmodi conſuetudinem eſ-
ſe à jure reprobatam; & ideò nec titulum, nec
juriſdictionem conferre; & ſi aliqui Ordines hoc
habent, ut ſine confirmatione adminiſtrent, id
non eſſe ex conſuetudine, ſed ex privilegio. Idem
firmant hic gloſſ. *ſecunda* Innoc. *nu.* 1. Compoſt.
eod. num. verſ. Sed licet, Hoſt. *num.* 6. Ioan. Andr.
num. 8. Butr. *num.* 24. *verſ. Dic quod conſuetudo,*
Cardin. *num.* 5. & Abb. *num.* 6.
14 Fallit hæc regula in ſpeciali caſu d. *cap. Nihil*
infra de elect. videlicet in Prælatis, qui immedia-
te ſubſunt Papæ; nam ſi ſint electi in concordia,
& ſint extra Italiam conſtituti, ex generali diſ-
penſatione Papæ ſtatim adminiſtrant, ne ſcilicet
Eccleſia interior patiatur in temporalibus, &
ſpiritualibus læſionem, ut ibi in tex. & hic in
gloſſ. *penult.* & per Innoc. *num.* 1. *verſ. Hodie autem.*
Niſi in partibus remotis eſſent Legati, quia tunc
non haberet locum diſpoſitio d. *c. Nihil.* ceſſante
nimirum illius ratione, ſed eſſet locus huic de-
cretali, ut ſentit Innoc. in fin. dum ait: Sed hic
cum in Provincia eſſent Legati, à quibus poterat
confirmationem habere, non prodeſt conſuetu-
do. Compoſtel. *nu.* 2. Abb. Antiq. Ægid. & Bo-
at. in quos refert, & ſequitur Io. Andr. *in fin.* &
Io. de Anan. *num.* 1. *verſ. Et colligitur hic.*

DE CONSVETVDINE.

Cap. Cum dilectus.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudine introduci poteſt, ut una Eccleſia, vel Collegio alterius teneatur ſibi Prælatum eligere. & n. 26.*
2 *Monachus in Prælaturam electus habet ius proſequendi propriam electionem, etiam in invito conventu ſe.*
3 *Monachus non poteſt conſentire electioni de ſe factæ ab extraneo Collegio abſque ſui ſuperioris licentia.*
4 *Capitulum ſede vacante poteſt ſuper iure eligendi litigare.*

Pri-

5 *Privilegium poteſt concurrere cum iure communi.*
6 *Monachi unius monaſterij ex conſuetudine poſſunt ſibi vendicare ius eligendi Abbatem in alio Monaſterio.*
7 *Conſuetudo eſt optima legum interpres.*
8 *Suſpenſus non poteſt eligere, nec eligi.*
9 *Capitulum generale an poſſit ſtatuere, ut Prælatus Generalis eligi non poſſit de eadem natione, de qua fuit immediatus prædeceſſor. & num. ſeq. uſque in fin.*
10 *Electio Abbatis Generalis tam activa, quàm paſſiva liberè ſpectat ad univerſam Congregationem.*
11 *Statutum reſtringens libertatem electionis an ſit contra ius. & n. 34. & ſeq.*
12 *Capitulum generale non poteſt ſtatuere contra Canones.*
13 *Maior pars Capituli non poteſt præiudicare minori in iure eligendi, ſed requiritur omnium, & ſingulorum conſenſus.*
Declaratur. n. 47. 42. & 50.
14 *Capitulum generale non ſtatuit contra ius privatum iuri alterius detrahendo.*
15 *Maior pars Collegij non ſufficit in ſtatutis, quæ ſunt contra ius alicui competens.*
16 *Ius eligendi Generalem ex corpore totius Congregationis eſt publicum, quod pacto, vel ſtatuto tolli non poteſt.*
17 *Intellectus* l. Scyphi. ff. De opt. *legat. & n. 50.*
18 *In electione qualibet eligendus eſt melior, & vitæ ſanctitate præſtantior.*
Declaratur. n. 53.
19 *Electio de digno omiſſo digniori regulariter ſuſtinetur, ſed peccant ſic eligentes.*
20 *Statutum Principis ut electio fieri non poſſit de extraneis, vulnerat libertatem electionis.*
21 *Generali non licet in electione Provincialium, & aliorum officialium aliquos nominatim proponere, ex quibus unus canonicè eligatur.*
22 *Electio non dicitur libera ſi facultas eligendi reſtringatur, ita ut certum genus perſonarum, imò una perſona eligi non poſſit.*
Declaratur. n. [illegible] *35. 39. & 55.*
23 *Electio paſſiva maiorem libertatem requirit quàm activa.*
24 *Statuta excludentia à beneficijs certum genus perſonarum dicuntur contra ius.*
25 *Capitulum generale poteſt ſtatuere ut electio Generalis fieri debeat ex certo gremio perſonarum. uſque ad n. 39.*
26 *Conſuetudo eligendi Prælatum ex certo genere perſonarum valet.*
27 *Statuti, & conſuetudinis æqualis eſt authoritas.*
38 *Conſuetudo in tantum valet, in quantum nititur tacito conſenſu eius, qui poteſt ius condere.*
39 *Statutum reſtringens electionem ad certum genus perſonarum ſuſtinentur quatenus concernit præiudicium ſtatuentis.*
30 *Capitulares poſſunt iuri electionis paſſivæ renunciare.*
31 *Electio de certo genere perſonarum facta per metum, vel impreſſionem an valeat.*
32 *Voluntati nihil eſt ſub cælo ita contrarium ſicut metus.*
33 *Epiſcopus cum ſuo Capitulo poteſt ſtatuere de iure communi, ut Monachi unius monaſterij eligant ſibi Prælatum de gremio alterius monaſterij.*
34 *Ut electio ab uno monaſterio fiat de gremio alterius non eſt contra ſed præter ius.*
35 *Statutum reſtringens electionem valet ſi fiat ex iuſta cauſa.*
36 *Conſtitutio Capituli generalis, qua cavetur ne in Priores monaſteriorum eligantur plures quàm tres de una natione, valida eſt.*
37 *Alternativa in electione tam Provincialium, quàm Generalis in pluribus Religionibus etiam non Mendicantibus inſtituta eſt.*
38 *Electio Generalis, quæ in aliquibus Religionibus fit ex ſingulis Provincijs per turnum, an ſit rationabilis.*
39 *Conſtitutio Capituli generalis excludens perſonas unius tantum nationis ab electione paſſiva non eſt contra libertatem electionis.*
40 *Matrimonium carnale ſicut & ſpirituale omnimodam libertatem requirit.*
41 *Conditio ſi puella non nupſerit alicui ex certo genere perſonarum non eſt contra libertatem matrimonij, ſi alij ſuperſint, quibus poſſit nubere.*
42 *Statutum adigens ad contrahendum matrimonium cum certo genere perſonarum, vel prohibens ne puella nubat extra loca, ubi poſſidet hæreditatem, eſt nullum.*
43 *Secus ſi ſtatutum excipiat tantum certum genus perſonarum.*
44 *Statuta civitatum ſuper matrimonio non valent ex defectu poteſtatis etiam reſpectu pœnæ.*
45 *Conſtitutionibus omnium ferè Ordinum regularium reperiuntur aliqui inhabitabiles ad electionem paſſivam.*
46 *Prælati regulares habent ius ſuſpendendi ſubditos à gradibus, & dignitatibus ex quacunque cauſa etiam occulta. & extra iudicialiter.*
47 *Capituli maior pars poteſt ex iuſta cauſſa excludere certam nationem ab electione paſſiva.*
48 *Maior pars Collegij non poteſt præiudicare minori, ſi actus ſint voluntarij, ſecus ſi neceſſarij vel ob publicam utilitatem.*
49 *Ius eligendi ex Collegio alterius Eccleſiæ non eſt publicum, ſed commune.*
50 *Maioris partis factum in iure univerſitatis, vel Collegij præiudicat minori, ſecus in iure ſingulari.*
51 *Conſtitutio arctans ad eligendum Abbatem ex gremio certi monaſterij intelligitur ſi ibi reperiatur aliquis idoneus.*
52 *Electorum libertas non læditur ex eo quod non reperiatur niſi unus idoneus in monaſterio, de cuius gremio tenetur eligere.*
53 *Electio non ſemper facienda eſt de digniori ſimpliciter, ſed de digniori quoad aliquid.*
54 *Iuramenti forma in electione Romani Pontificis quæ.*
55 *Electionis libertas non violatur ſi ab ipſimet Capitularibus quorum intereſt, reſtringatur electio.*
56 *Capitulum generale de iure communi poteſt conſtitutiones facere.*
57 *Verbum, poteſt, præcedente negatione inducit neceſſitatem præciſam, & privat potentia.*
58 *Statuta ſi caveatur ut minor, vel mulier non poſſit vendere ſine conſenſu conſanguineorum, ſi aliter vendant, contractus eſt nullus.*
59 *Beneficij collatio facta minori quatuordecim annorum eſt ipſo iure nulla, & proviſus non facit fructus ſuos.*
60 *Statutum concernens favorem publicum à ſtatuentibus revocari non poteſt ſi fuerit à ſuperiore confirmatum.*
61 *Capitulum generale an poſſit revocare decreta à ſe prius edita in vim privilegiorum Sedis Apoſtolicæ.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

62 *Statutum concernens publicam utilitatem, etiamſi confirmatum non fuerit, revocari non poteſt à ſtatuentibus,*

63 *Verbum videbitur, refertur ad arbitrium boni viri.*

64 *Statutum ſpeciale derogat generali, ſi ab eo diſcrepet, aut illi ... atur contradicere.*

65 *Species contraria generi ſive præcedat genus, ſive ſequatur, limitat, & reſtringit genus.*

66 *Statuta ſi ſint contraria, eſt attendendum ſpeciale, licet non habeat clauſulam derogatoriam.*

CUM DILECTUS. De conſuetudine poteſt induci, ut una Eccleſia
1 de Collegio alterius teneatur ſibi prælatum eligere. Hoc dicit Hoſtienſis, dividit in quinque partes; Sed Io. Andr. in duas. Prima narrat duplicem quæſtionem cum partium allegationibus. Allegatio pro electo ibi, *deinc.* Secunda unam definit ibi, *Quia nobis.* Alteram diffinendam committit, ibi, *cæterum.* Brevius ſecundum Baldum. Sunt duæ partes. Thema cum allegationibus. Quædam papæ declaratio, & quædam commiſſio. Secunda ibi, *Quia nobis.*

Nota primò ibi, *litigarint.* Monachus quamvis non habeat proprium, *c. Non dicatis, 12. q. 1.*
2 tamen electum in prælatum habere jus proſequendi propriam electionem, etiam in judicio contentioſo, ita ut abſque alio mandato poſſit principaliter ſuper proprietate juris eligendi litigare in præjudicium eorum, quorum intereſt. Ad idem text. *in c. Cum dilectus ſupra de reſcript.* Quod tamè procedit ſecundum Petr. de Anchar. & Abb. *in prin.* ſi eligatur à Collegio proprio;
3 quia tunc eo ipſo quod eligitur, videtur ſibi data poteſtas acceptandi prælationem. Unde in acceptatione hujuſmodi nullius conſenſus exigitur. Ad hoc quod notatur in *c. Qui tacet, de reg. iur. in 6. in Mercurial.* Secus verò ſi eligatur ab extraneo Collegio, quia cum velle, vel nolle non habeat, non poteſt conſentire electioni de ſe factæ ſine licentia ſui Superioris petita, & obtenta. Imò ſi conſenſerit, hoc ipſo ejus electio irritatur. Caſus eſt in *c. Si Religioſus, de elect. lib. 6.* facit tex. in *c. Religioſus, de teſtam. eod. lib.*

Secundò nota in eodem verbo, Capitulum ſe-
4 de vacante poſſe ſuper jure eligendi litigare, & eſt unus caſus in quo quæſtio Eccleſiæ poteſt tractari vacante Eccleſia; licet regula ſit in contrarium. Ratio eſt ſecundum Cardin. & Imol. quia talis quæſtio pertinet ad conventum ſine prælato. Facit quod legitur, & notatur in *c. Decretu, ſupra de reſcript.*

Tertiò nota ibi, *tam de iure communi, quàm privilegio ſpeciali,*
5 privilegium poſſe concurrere cum iure communi, de quo in *c. Venien, de præſcript.* & in *c. Cum perſonæ, de privil. in 6.* Sed contrarium tenet gloſſ. in *c. Contra morem, in ver. Privilegio 100. diſt.* Dicit Bald. *hic num. 4.* quoddam eſſe privilegium juri communi contrarium; quoddam juri communi conſonans; vel ſecundum cum hoc eſt privilegium, quia jus commune prius erat violatum in fundatione monaſterij per conſtitutionem diœceſani de cõſenſu patronorum, & ſic reverti ad ius commune quod erat quodammodo ſublatum, vocatur privilegium, ut dicimus de Eccleſia Nonantulana. Ad hoc *l. Si unus. §. Pactus, verſ. Quoties enim ad ius, ff. De Pact.* & ſic reparatio ſtatus appellatur privilegium ſeu indulgentia.

6 Quartò nota, ibi, *de gremio monaſterij, Karoler.* ex conſuetudine poſſe unum monaſterium vendicare ſibi ius eligendi Abbatem in alio monaſterio. Quid autem ſit, ſi Monachi ſint diverſæ Religionis, vel habitus, an Monachus unius poſſit eligi in Abbatem alterius, dic ut in *Clem. 2. de elect.* & in *c. Abbate, de ver. ſignif.*

Quintò nota, ibi, *quam etiam contra conſuetudi-*
7 *nem approbatã*, diſpoſitionem ambiguam recipere declarationem ab obſervantia ſubſecuta, quia conſuetudo eſt optima legum interpres. concordat *c. Certificari, de ſepult.* & *l. Si de interpretatione. ff. De legib.* Item conſuetudo, ut dicit Hoſt. interpretatur, corrigit, immutat, abrogat, & præſumptionem inducit. Quæ ſingula latè hic proſequitur Cardin.

Sextò nota, ibi, *à ſuſpenſis, & de ſuſpenſo*, ſuſ-
8 penſum non poſſe eligere, nec eligi. Ad idem *c. Cum inter R. infra de elect. c. Cum bonæ, de ætat. & qual.* & *c. Poſtulaſti, de cler. excomm. miniſtr.* An autem poſſit excommunicare, & beneficia conferre, dic ut per gloſſ. in *ver. à ſuſpenſis,* per Innoc. *num. 4.* & omnes hic.

Ultimò nota, electionem Abbatis de jure communi ſpectare ad collegium Eccleſiæ, ſeu monaſterij vacantis. De electione activa non eſt dubium. *c. 1. infra. de elect.* & dicam infra proximè. De electione paſſiva hic videtur caſus, de quo in *c. Cum Eccleſia, de elect.* Veritas tamen eſt paſſivam eſſe liberam circumſcripta conſuetudine, vel ſtatu, de quo dic plenè in quæſtione ſequenti.

Poſito decreto Capituli Generalis Congrega-
9 tionis Somaſchæ, quo determinatum eſt, ut poſtea quam Præpoſiti Generales Congregationis ſui triennalis regiminis tempus expleverint, ſucceſſor immediatè eligi non poſſit ex eadam natione, ſeu de ſtatu.

QUÆRITUR, an hoc decretum ſit validum, & obſervandum.

Contra decreti validitatem hæc potiſſimum videntur urgere.

10 Et primò electio Generalis tam activa, quàm paſſiva liberè ſpectat ad univerſam Congregationem, ut de electione activa eſt textus in *in c. ſi n. 16. q. 7. in c. Abbatem 1. primo 18. q. 2.* & in *c. Ordinatione, 61. diſt.* & de paſſiva in *c. Abbatem in monaſterio 18. q. 2. & hic,* ubi hoc notant Doctores, & in ſpecie Anton. de Butr. in *prima lect. num. 7.* & in *2. lect. num. 38. & num. 45.* Card. Zabarell. *num. 9. q. 1.* gloſſ. 1. in *c. 2.* ubi Archid. & Turrecr. *num. 1. diſt. 66.* Et quamvis prædicta jura non loquantur de Abbate Generali, ſed de Abbatibus ſingulorum monaſteriorum, & nomen Congregatio, ibi ſignificet ſingularem cujuſque monaſterij conventum: tamen ſicut electio Abbatis particularis cujuſque monaſterij fieri debet liberè ex corpore Congregationis illius monaſterij, de cujus Prælati electione agitur; ita ex eadẽ ratione electio Generalis, qui toti Congregationi præficitur, eligi debet liberè ex corpore totius Congregationis, ut conſiderat
11 Rota *deciſ. 65. num. 5. par. 1. in recentior.* ergò ſtatutum reſtringens libertatem electionis eſt contra jus quod tenet Butr. *hic in ſecunda lectura num. 45.* quia inquit, id quod erat voluntatis ſecundum diſpoſitionem juris communis, trahitur ad cauſam neceſſitatis, quod eſt directè contra jus commune; & conſequenter decretum de quo agitur excludens certam rationem ab electione paſſiva præpoſiti Generalis videtur nullum, ex
12 defectu poteſtatis, quia capitulum Generale non poteſt ſtatuere contra canones, ſicut nec Epiſcopus, nec Synodus. *c. Quod ſuper his, de maior. & obed.* gloſ. *hic in ver. Conſtitutum,* & Butr. *in ſecunda lect. num. 38.* & Abb. *num. 10.* Nauarr. *conſ. 8. Quæritur primò, n. 1. de conſt.*

Secundo, cum quilibet de Congregatione ha-
13 beat ius ut eligi poſſit in Generalem, ut ſuperius dictum eſt, major pars Capituli generalis non poteſt cuiquam invitò hoc jus adimere, ex notat. per gloſſ. communiter approbatam in *c. Quia propter, in ver. Vice omnium, de elect.* Butr. *hic in ſecunda lect. num. 6.* Nauarr. *conſ. 2. in quadam Religione, num. 3. hoc tit.* Sed ad hoc requiritur omnium, & ſingulorum conſenſus, quia nemo cogitur juri ſuo renunciare invitus, *c. Abbas, inſ. Quod met. cauſ. l. Invitum. C. De contrah. empt.* Hoſt. in d. *c. Quia propter num. 49.* & quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet *l. ult. C. De auctor. præſt.* gl. in *c. 2. in ver. Ab omnibus, 66. diſt.* Et in his terminis tradit Rota *in prædicta deciſ. 65. num. 5. in fin.*
14 Et Capitulum Generale non ſtatuit contra jus privatum juri alterius detrahendo, quia hoc eſt ſolius Papæ. *c. Quæ in Eccleſiarum, de conſt. c. Conſtitutus, de relig. domib. c. Statuimus. 16. q. 1.* Butr. *ubi ſupra num. 37.* Ad quod confert *deciſio* Putei *41. lib. 1.* & Sarnen. *de iure quæſ. q. 9.* dum volunt ut in competentibus de jure communi ſit
15 neceſſaria derogatio regulæ de jure quæſito non tollendo. Et generaliter in ſtatutis quæ fiunt contra jus alicui competens non ſufficere majorem partem Collegij, ſeu univerſitatis, ſed debere omnes eſſe concordes reſpondit Angel. *conſ. 247. incipien, Viſis. & examinatis,* quem referunt, in *c. Cum omnes. de conſt.* Felin. *nu. 2. verſ. Hanc concluſionem limita primò,* dicens hanc eſſe notabilem limitationem ad *l. Quod. maior ff. Ad munic.* & Dec. *num 36. in 1. lect.*

16 Tertiò, hoc jus ut fieri poſſit electio de corpore totius Congregationis eſt publicum; & ideò pacto non poteſt tolli; ergo nec ſtatuto. *c. Si diligenti, de for. compet. c. Requiſiſti, de teſtam. cum ſimil.* Et ita arguit gloſſ. *hic in ver. Conſtitutum,* & Butr. *in 2. lect. nu. 39.*

Quartò, pro hac parte adducitur text. in *l.*
17 *Scypho. ff. De opt. legat.* ubi Paulus reſpondit: ſcyphi electione data, ſi non omnibus ſcyphis exhibitis legatarius elegiſſet, integram ei electionem manere placet. Sicut igitur ſi vel una res excludatur à facultate eligendi, electio legatarij non dicitur libera, nec tenet, ut ibi notat gloſſ. in ver. Integram, & Bart. *in princ.* ita & multo minus videtur libera electio Capituli Generalis, à qua excluduntur perſonæ unius nationis. Quem textum ad hoc propoſitum adducit Rota, ut dicemus infra *in 7. & ult. fundamento*, licet eum alleget ſub initio *l. Nec ſolum. ff. De opt. legat.*

Quintò in omni electione ille eſt præferendus
18 qui cæteris eſt melior, ac morum & vitæ ſanctitate præſtantior. *c. Licet ergo, 8. q. 1. cum concord.* de quibus per gloſſ. *in cap. 2. in ver. Sanctiores, de off. cuſtod.* & Lambert *de iure patr. lib. 2. par. 1. quæſt. 10. art. 3. num. 5. & 6.* At facile poteſt contingere, ut in natione excluſa ab electione paſſiva reperiatur aliquis religioſus qui cæteris omnibus dignior, & præſtantior ſit. Ergò ille erit neceſſariò eligendus; & conſequenter ſervandum non erit decretum excludens illum ab electione paſſiva, ut in propoſito conſiderat Rota *deciſ. 65. num. 8. par. 1. in recent.* Et quamvis pro validitate electionis ſatis ſit ſi dig-
19 nus eligatur, & electio de digno, omiſſo digniori ſuſtineatur. *c. Monaſterium 16. q. 7. c. Cum nobis de elect.* & tradit poſt alios Couarr. *in reg. Peccatum, par. 2. §. num. 3. verſ. Sed hoc in hunc ſenſum;* id tamen procedit poſtquam facta eſt electio, quæ ex omiſſione dignioris non retractatur, ut litium occaſiones amputentur; ſed ante electionem omnia jura clamant, ut meliores, & ſanctiores eligantur; & ideò peccant contrà juſtitiam diſtributivam, qui omiſſo digniori eligunt dignum, ut notant omnes in *c. Conſtitutus, de appellat.* S. Thom. in *2. 2. q. 63. art. 2. ad 3.* Couarr. & Rota *loc. cit.* & patet ex conſtitutionibus hujus Congregationis, *pag. 30.*

20 Sextò, ad hoc adducitur Bald. in *c. Cum terra num. 6. de elect.* ubi determinat non valere ſtatutum Principis, ut electio fieri non poſſit de extraneis, etiamſi in Patria inveniantur multi digniſſimi; quia, inquit, licet hoc ſit honeſtum, tamen vulnerat libertatem, quia nimis arctat eam.

Et confirmatur ex declaratione olim edita à
21 ſacra Congregatione Concilij. Nam conſulta à Generali Ordinis S. Auguſtini an liceat eidem Generali in electione Provincialium, Priorum, aliorumque officialium facienda aliquos nominatim proponere, ex quibus unus canonicè per ſecreta ſuffragia ad officium eligatur, reſpondit non licere, de qua videtur caſus in *d. c. Cum terra de elect.*

22 Ultimò, in proprijs terminis conſtitutionis excludentis certum genus perſonarum ab electione paſſiva adducitur Rota *in prædlleg. deciſ. 65. num. 6. par. 1. in recentior.* cujus hæc ſunt verba; [Cum in electione requiratur ſumma libertas, & ab ea debeat longè abeſſe omnis coactio, & reſtrictio,] *d. c. Cum dilectus in fin.* ibi, *liberam habeant,* &c. Si facultas eligendi reſtringitur, ita ut certum genus perſonarum, imò una perſona eligi non poſſit, non dicitur libera electio. *l. Nec ſolum l. Inter. ff. de opt. leg.* Bald. *in tract. de ſchiſmate,* quem poſuit poſt *tit. C. De edicto D. Hadriani tollen. num. 12. verſ. eſt & tertium,* & in *l. fin. §. Sed etſi quis, num. 26. C. Communia de legat.* Præ-
23 ſertim quia major libertas requiritur in electione paſſiva quàm in activa, ut per Butr. *hic num. 26. in prima lect. & num. 25. & 45. in ſecunda lect.* & Imol. *ſub. n. 1.* Idem Butr. in *c. Cum inter. l. tertiò num. 11. de elect.* Et facit, quod de jure quilibet
24 poteſt eligi, & inſtitui dummodo ſit idoneus. *c. Ad decorem de inſtitut.* Et propterea ſtatuta excludentia à beneficijs certum genus perſonarum dicuntur

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

dicuntur contra jus. Bart. *hic num. 58. cum duob. ſeqq. in 2. lect.* & ſæpiſſime fuit in Rota reſolu-
25 tum.

Sed his non obſtantibus reſpondendum videtur decretum, ut proponitur, editum à Capitulo Generali eſſe validum, & ſervandum ex duobus præcipuè fundamentis.

Primum fundamentum eſt, quia Capitulum Generale de cujus authoritate in condendis ſtatutis non eſt ambigendum, tam ex conſtitutionibus Ordinis, quam de jure communi, c. 1. & ibi gloſſ. *in ver. Conſtitutum, de his quæ. fi. à maior. par. Capit. c. In ſingulis §. Hujuſmodi, & §. Si verò, de ſtat. Monach. Dec. in c. Cum omnes, de conſt.* poteſt ſtatuere, ut electio Generalis fieri debeat ex certo gremio perſonarum. Ergo multo magis poteſt ſtatuere ut ex pluribus Nationibus Congregationis excludantur ab electione paſſiva Religioſi unius nationis tantum; quia hoc ſecundo caſu minus reſtringitur libertas electionis, quam in primo, ut ex ſe patet.

26 Aſſumptum probatur primò, quia de conſuetudine in jure poteſt, ut Capitulum unius Eccleſiæ eligat ſibi Prælatum ex collegio alterius Eccleſiæ; & ſic valet conſuetudo eligendi Prælatum ex certo genere perſonarum. Caſus eſt hic, ubi id notat Abb. Antiq. Io. Andr. Bald. Bart. Imol. Cardin. Anchar. Abb. Sicul. & reliqui omnes in princ. Et concordat text. in c. *Abbate*, & ibi gloſ. *in ver. Conſuetudinem, de verb. ſignif.* ergo id poteſt induci etiam ex ſtatuto Capituli: & ita arguit Abb. in c. *Licet, num. 12. de elect.* & eſt ex mente Innocen. Compoſtell. & aliorum, de quibus infra *num. 33. verſ. Quinto probatur*, dum ad probandam validitatem ſtatuti reſtringentis electionem ad gremium certi monaſterij adducunt textum in d. c. *Abbate de verb. ſignif.* qui lo-
27 quitur de conſuetudine, ſeu præſcriptione: æqualis enim eſt authoritas utriuſque gloſſ. in c. fin. *in ver. Ubi auctoritas, infra eod.* Imo maior authoritas juris ſcripti, quam juris non ſcripti l. 2. C. *Quæ ſit longa conſuet.* ex qua deſumptus eſt textus in d. c. *fin.* & in c. *Conſuetudinem* 11. *diſt.* Ratio eſt,
28 quia in tantum valet conſuetudo, in quantum nititur tacito conſenſu ejus, qui poteſt jus condere. *l. De quibus verſ. Nam cum ipſæ leges ff. De legib.* & in propoſito obſervat Dec. in c. *Licet, de vitando, num. 45. de elect.* non debet autem eſſe minor virtus expreſſi conſenſus ſtatuentis, quam taciti, imo major. arg. *l. Cum ex filio. §. Filio*, & quod ibi notat Bart. *ff. De vulg.* & *l. Expreſſa nocent, ff. De regul. jur. c. Conſtitutionem, verſ. Sed expreſſe de regul. in 6.* Ergo ſi valet conſuetudo Capituli de eligendo ex certo genere perſonarum, multo magis valet ſtatutum.

29 Deinde probatur aſſumptum, quia ſtatutum reſtringens electionem ad certum perſonarum, quamvis eſſet contrà jus; & ideò non valeret in præjudicium tertij, ut dictum eſt in primo & ſecundo arg. contrario: ſuſtinetur tamen quatenus concernit præjudicium ſtatuentis, ut in ſtatuto Epiſcopi de electione facienda ex gremio certi monaſterij tradit gloſſ. *hic in ver. Conſtitutio*, quod dicit eſſe benè notandum Bart. in 2. *lect. num. 41.* quia limitat *cap. Quod ſuper his, de maior. & obed.* Et cum gloſſ. conſentiunt *hic* Innoc. Abb. Antiq. Compoſtell. Bellam. Cardin. & alij communiter: ergo cum in hoc ſtatuto non agatur niſi de præjudicio Capituli ſtatuentis, ſequitur ut abſolutè ſit validum. Ratio eſt, quia Capitulares qui habent jus electionis paſ-
30 ſivæ, benè poſſunt huic juri renunciare. c. *In præſentia ad finem, de renunciat. c. Ad Apoſtolicam. de regul. c. Si terra, de privileg. gloſ. fin. in c. Cum veniſſet, de teſtib.* Dec. in c. *Cum acceſſiſſent, num. 24. de conſt.*

31 Tertiò, idem aſſumptum probatur ex doctrina Abb. *in c. Cum terra, num. 3. de elect.* ubi tenet valere electionem factam per metum, ſeu impreſſionem; quandò electores non compelluntur eligere certum, ſed aliquem de certo genere perſonarum, nec per hoc tolli libertatem eligendi, & idem Abb. in c. *Licet, num. 12. eod. tit.* ubi dicit electionem validam eſſe, ſi electores compellantur eligere de certo genere perſonam, quia non amittitur omninò libertas eligendi, ſed reſtringitur. Et adducit ſimile de conſuetudine, quæ poteſt arctare jus eligendi puta ad certum genus perſonarum, ſed non poteſt tollere libertatem, remanente poteſtate eligendi, ut probatur in d. c. *Cum terra*, & ibi per Io: Andr. juncto textu hic.

Et quamvis de hac Abbatis doctrina in caſu metus, ſeu impreſſionis meritò dubitari poſſit, & contrarium determinet Bald. in *l. fin. §. Sed etſi quis, num. 26. C. Communia, de legat.* & fuſiùs in ſuo conſilio ſchiſmatis, quod poſuit poſt rubricam C. *de edict. D. Hadrian. tollent. num. 12.*
32 eo quod nihil ſub cælo ſit ita contrarium voluntati, ſicut metus, & implicet contradictionem, & repugnantiam quandam, ut ſit electio, & non ſit libera, ut ibi per eum, & in d. c. *Cum terra nu. 12.* & per eumdem Abb. *ibid. num. 1.* tamen ſi omni metu, & impreſſione ceſſante ijdem met electores ſe adſtringant per viam ſtatuti ad electionem faciendam ex certo genere perſonarum, doctrina Abbatis videtur omninò admittenda. Et propterea Dec. in d. c. *Licet.* dum reprobat opinionem Abbatis dicit non valere illationem à conſuetudine Capituli ad ſtatutum Principis, quia illa habet conſenſum tacitum illius, de cujus præjudicio agitur. Sentit ergò Decius ſi Capitulum conſentiat, ut in caſu noſtro, non eſſe conſtituendam differentiam inter conſuetudinem, & ſtatutum. Et nihilominus Panormitanum eſſe receptum ſimpliciter teſtatur Nauarr. *conſ. 7. num. 1. de conſt.*

33 Quartò, probatur authoritate Innocentii hic num. 2. ubi reprobans opinionem gloſſæ dicit ſe non videre quare Epiſcopus cum ſuo Capitulo non poſſit ordinare, ut Monachi unius monaſterij eligant ſibi Prælatum de gremio alterius mo-
34 naſterij, c. *Quanto, de his quæ fin. à Prel. c. Catholica, 21. diſt.* & eſt ſatis expreſſum ſecundum eum in c. *Abbate, de verb. ſignif.* Et cum Innocentio videtur tranſire Abb. Antiq. *n. 3. verſ. Ad gloſſam Licet Epiſcopus*, & apertius Bernard. Compoſtel. *num. 1. & 2.* dicens non eſſe contra jus, ut unum monaſterium de aliquo eligat, licet ſit præter jus. Quod patet ex eo quia hoc jus præſcribitur, ut in d. c. *Abbate.* At non præſcriberetur ſi eſſet contra jus. c. *Maſſana, de elect.* & ſequitur Cardin. Bellam. *num. 3. verſ. Dicit tamen Innocent. in.* Si ergo ſecundum eos valet ſtatutum Epiſcopi arctans electionem ad certum genus

perſonarum in præjudicium Monachorum non conſentientium, multo magis valere debet idem ſtatutum ſi capitulariter fiat ab ipſimet regularibus de quorum præjudicio agitur. Nam Canoniſtæ inter ſe diſcordes in hoc unanimes conveniunt in hac decretali, ut ſtatutum valeat quatenus concernit præjudicium ſtatuentis, ut dictum eſt.

35 Quintò, quando ſtatutum reſtringens electionem editur ex juſta cauſa, conſentiunt omnes eſſe validum, etiamſi fiat ab Epiſcopo, non obſtante Monachorum præjudicio, in terminis juris communis, & circumſcriptis exemptionibus, gloſſ. Innoc. Compoſtell. Cardinal. Abb. & alii communiter hic per text. in c. *Ut noſtrum. Ut Eccleſ. benef. c. Duúm, de reb. Eccleſ. non alienan. lib. 6. &c. Conſtituto. infra de appellat.* Decretum autem de quo agitur ſupponitur factum pro publica quiete, & fuit editum à Capitularibus, quorum intereſt.

36 Sextò, ad idem aſſumptum probandum adducitur Nauarr. d. *conſ. 7. incipien. Capitulum Generale, de conſt.* ubi in his ferè terminis conſuluit valere conſtitutionem Capituli Generalis multarum Nationum, qua cavetur ne in Priores monaſteriorum eligantur plures, quàm tres de una natione. Tum quia ex pluribus cauſis poteſt eſſe rationabilis, ut ibi per eum; tum quia ſtatutis Collegii Bononienſis, & aliorum multorum in Hiſpania cautum eſt, ne ex eadem civitate eligantur plures collegæ, & ne ex eadem diœceſi plures, quàm duo. Tum quia valet conſuetudo, ut Abbas unius moaſterii eligatur ſolum, de gremio alterius. Et ex aliis fundamentis ibi adductis, ſubdens non reſtringi libertatem electionis ex eo quod reſtringatur electio ad certum genus perſonarum ex Panormit. ſuperius relato in verſ. Tertiò, idem aſſumptum, num. 31. Unde & Papa ſecundum eum eligitur tantum de Collegio Cardinalium, & in Hiſpania non conferuntur beneficia, niſi Hiſpanis, & in Gallia niſi Gallis.

37 Ac demum probatur aſſumptum ex multarum religionum obſervantia. Etenim plura Capitula Generalia Ordinis Prædicatorum, S. Auguſtini, & aliorum Ordinum etiam non Mendicantium, inſtituerunt alternativam in provinciis, idest ut electio provincialis ſemel fieri debeat de una natione, & ſemel de alia, & in electione Generalis hanc alternativam inſtituit Congregatio S. Benedicti Hiſpaniarum anno 1575. ut refertur in *deciſ.* Rotæ 66. *nu. 17. par. 1. in recent.* Qua etiam in familia Ultramontana, & Citramontana utuntur in alternis ſexenniis fratres Minores S. Fran-
38 ciſci in electione Generalis Miniſtri, & Commiſſarii. Imò quod magis eſt, in aliquibus Religionibus introductum eſt, ut electio Generalis fiat ex ſingulis Provinciis per turnum, ut in ſpecie ſervatur in Congregatione Canonicorum Regularium Lateranenſium. Licet hæc ratio eligendi per turnum videatur minus tuta, quippe quæ aliquando impingit electores ad conſentiendum in minus dignum, maxime in parvis Religionibus ut nos docuit experientia: exceptio enim quod religioſi illius provinciæ, in quam cadit turnus, ſint parum idonei, & in aliis provinciis multi reperiantur ſanctiores & meliores, parit jurgia, & inimicitias inter Religioſos, & inextricabiles habet difficultates propter quas jura ſanxerunt, ut ſuſtineatur electio de digno, omiſſo digniori, ut dictum eſt ſupra in 4. argumento. Ob quam rationem ſimiliter DD. admittunt collationem zeli ad zelum, & meriti ad meritum, de qua canones loquuntur ad conſtituendam majorem, & ſaniorem partem, ut in c. *in geneſi. in c. Dudum, & in c. Eccleſia veſtra, l. ſecundo, de elect. cum concord.* vix ad praxim deduci poſſe ſine diſſidio. Neque verò tanti eſt facienda ratio æqualitatis ſervandæ in religione, ut propterea ad Prælaturam totius Ordinis aſſumi debeant inhabiles. Alternativa videtur rationabilior, præſertim in magnis religionibus.

39 Secundum principale fundamentum pro validitate decreti eſt quod quatenus etiam ſtatuta reſtringentia electionem ad certas perſonas, vel nationem non valerent, in quibus terminis loquuntur Doctores in contrarium citati, tamen aliud dicendum eſt in decreto de quo agitur; quia per illud non arctatur electio ad certum genus perſonarum, ſed tantum excluduntur perſonæ unius ſtatus, vel nationis ab electione paſſiva, & relinquitur vocalibus libertas eligendi in Genera-
40 lem quem maluerint ex omnibus aliis nationibus. Hoc autem non eſſe contra libertatem electionis ſuadetur efficaci exemplo matrimonij carnalis, quod non ſecùs ac matrimonium ſpirituale omnimodam libertatem requirit. c. *Gemma*, & ibi Hoſt. & Doct. *nat. de ſponſ.* Feder. de Sen. *conſ. 169. Domino Conrado per tot.* Et ni-
41 hilominus quamvis conditio ſi puella nupſerit alicui ex perſonis arbitratu tertij deſignandis tamquam impediens libertatem matrimonij non valeat, & habeatur pro non adjecta, *l. Cum tale, §. Si arbitratu. ff. De condit. & demonſtr.* aliud tamen dicendum eſt in conditione negativa, ſi non nupſerit alicui ex certo genere perſonarum, quia valet conditio, dummodo alij ſuperſint, quibus condignè puella poſſit nubere. Caſus eſt in *l. Cùm ita legatum. ff. De condit. & demonſtr.* cujus reſponſi verba hæc ſunt: (Cum ita legatum ſit; ſi Titio non nupſerit, vel ita, ſi neque Titio, neque Seio, neque Mævio nupſerit, & denique ſi plures perſonæ comprehenſæ fuerint, magis placuit cuilibet eorum ſi nupſerit, amiſſuram legatum, nec videri tali conditione viduitatem injunctam, cùm alii cuilibet ſatis commodè poſſit nubere. Ex quo contextu ſatis clarè apparet excluſionem plurium perſonarum à facultate nubendi non eſſe impeditivam libertatis matrimonij carnalis, & idem juris eſt ſi excludantur perſonæ unius civitatis, ut ex text. in *l. Hujuſmodi, §. Si Attia, ff. Eod.*

42 Et eodem modo non valet quidem ſtatutum adigens ad contrahendum cum certo genere perſonarum, ſecundùm opinionem Felini in c. 1. *num. 20. verſ. Nec puta procedere, de Sponſal.* idemque, ſacra Congregatio Concilii olim conſulta an ſtatuta locorum, quibus fœminæ poſſidentes hereditatem prohibentur extra dicta loca nubere, ſint valida; cenſuit decretum quidem c. 9. *ſeſſ. 24. de reform. matrim.* non deciſiſſe hunc caſum; ſed jure veteri ſecundùm communem ſententiam, de qua per Curtium ſenior. *conſ. 207.* declaratum ſtatutum eſſe nullum, & ita referendum Sanctiſſimo qui generali conſtitutione
43 hujuſmodi ſtatuta nulla declaravit; tamen ſecus eſt.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

43 eſt ſi ſtatutum excipiat certum genus perſonarum duntaxat, & relinquat libertatem contrahendi cum omnibus alijs, ut notabiliter tradit Bald. in *l.* 1. §. 1. *Ius naturale, num.* 10. *ff. De juſt. & jur.* ubi tenet ſtatuto civitatis poſſe prohiberi ſub pœna ne quis accipiat Gibellinam in uxorem, & tale ſtatutum valere reſpectu pœnæ, ſi factum ſit propter aliquam publicam utilitatem Gaſpar Calder. in d. *c. Gemma, de Sponſal.* Roman. *in rubr. ff. Solut. matrim. in* 7. *col.* Cravett.
44 *conſ.* 610. *Lege municipali, in princ.* Quinimò Bart. & Angel. in *l. Edicimus. C. De Murilegul. lib.* 11. dicunt valere ſtatutum prohibens ſub certa pœna ne inter homines diverſarum civitatum contrahatur matrimonium, dummodo poſſint honeſtè nubere inter homines ſuæ civitatis; & quamvis in ſtatuto civitatis verior ſit opinio Jo. Andr. in *c. Statutum, in princ. verſ. Facit hac decretalis, de hæret. lib.* 6. ubi concludit hujuſmodi ſtatuta laicorum non valere ex defectu poteſtatis, quia cum matrimonium, & ejus cauſa, & dependentia ab illis ſint Eccleſiaſtici fori, *c. Tuam, de ord. cognit. c. Lator qui fil. ſint legit.* & eſt hodie diffinitum à Trid. Synodo. *conſ. ult. ſeſſ.* 24. *de ſacram. matrim.* Si quis dixerit cauſas matrimoniales non ſpectare ad judices Eccleſiaſticos, anathema ſit; Judex Eccleſiaſticus debet ſe intromittere, ne talis pœna exigatur, ſicut facit de pœna conventionali, ut in d. *c. Gemma, de Sponſal.* tamen ſi conditum eſſet à Superiore Eccleſiaſtico, impugnari non poſſet, ex hoc cap. Quod per excluſionem certi generis perſonarum, ut in caſu Bald. impediet libertatem matrimonii, ut ex prædictis conſtat. Quemadmodum ergo conditio, vel ſtatutum excludens à nuptiis perſonas unius ſectæ non impedit libertatem matrimonii carnalis, ſi alii ſuperſint, & ita nec decretum excludens certum genus perſonarum ab electione paſſiva impedit libertatem matrimonii ſpiritualis. *c. Inter corporalia, de tranſlat. Epiſcopi.* Et quidquid ſit de veritate prædictarum opinionum, ceſſat omnis difficultas hoc caſu, in quo ſtatutum fuit editum ab ipſiſmet electoribus, de quorum libertate agitur.

45 Accedunt prædictis regularium ordinum inſtituta. Nam nulla ferè eſt religio, in qua ex conſtitutionibus Capituli Generalis non reperiatur aliquis inhabilitatus ad tempus ad electionem paſſivam; in pleriſque enim ſtatutum eſt, ut Generalis vel Provincialis poſt expletum tempus ſui officii non poſſint immediatè eligi ad eandem Prælationem; idemque in multis religionibus conſtitutum eſt de viſitatoribus, & in ſpecie de diffinitoribus id cavetur conſtitutionibus hujus Congregationis *pag.* 26. §. *In Capitulo, & pag.* 12. excluduntur non habentes ſex annos re-
46 ligionis, & triginta ætatis, & alias qualitates ibi præſcriptas. Neque vero in hoc dubitari poteſt de poteſtate Religionum, quia Prælati regulares jus habent ſuſpendendi, & ſic ad tempus excludendi ſubditos à gradibus, & dignitatibus ex quacumque cauſa etiam extrajudicialiter, ut patet, in *c.* 1. *ſeſſ.* 14. Conſil. Trid. & aliàs declaravit ſacra Congregatio. Unde ſicut à Capitulo Generali excludi poteſt ab electione paſſiva certus numerus religioſorum, ita excludi poſſunt religioſi unius nationis, cum hæc quoad libertatem electionis non differant ſpecie, ut eſt text. in d. *l. Cum ita legatum, juncta l. Hoc modo.* §. *Si Arithe. ff. De cond. & demonſtr.* ubi quoad libertatem matrimonii carnalis pariſicantur excluſio aliquarum perſonarum nominatim, & excluſio perſonarum unius civitatis.

Nec prædictis obſtant adducta in contrarium. Ad primum enim reſpondetur negando ſtatutum aſtringens ad eligendum ex gremio certi monaſterii eſſe contra jus; imò enim eſt tantum præter jus ſecundum opinionem Compoſtell. & aliorum quos retuli ſupra in primo fundamento pro hac parte, verſ. Quartò probatur authoritate Innocentii.

Reſpondetur ſecundò hujuſmodi ſtatutum, eſto ſit contra jus, tamen de jure communi, & circumſcriptis exemptionibus valere, etiamſi fiat ab Epiſcopo in præjudicium Monachorum quando editur ex juſta cauſa, ut hoc caſu quemadmodum ex commum Canoniſtarum ſententia dictum eſt ſupra in verſ. Quintò quando ſtatutum.

Reſpondetur tertiò, authoritates in contrarium adductas loqui in ſtatuto Epiſcopi, qui ſecundum unam opinionem non poteſt arctare Monachos non conſentientes ad eligendum ſibi Prælatum ex gremio alterius monaſterii. Unde non procedunt ſi ſtatutum fiat ab eodem Capitulo Monachorum, quorum intereſt, ut hoc caſu, quia valet ſtatutum etiam contra jus commune in præjudicium Capituli ſtatuentis, ut eſt de mente gloſſ. *hic in ver. conſtitutus*, & eſt communis opinio, ut patet ex dictis ſupra *num.* 29.

47 Ad ſecundum reſpondetur negando ad validitatem hujus ſtatuti neceſſarium eſſe conſenſum omnium, & ſingulorum; imò enim ſufficit conſenſus majoris partis Capituli: nam cum editum fuerit ex juſta cauſa, ſufficit major pars etiamſi auferat aliquibus jus electionis paſſivæ, ut declarat Imola, in *c. fin. in* 12. *col. verſ. Circa ſecundam partem, eod. tit.* quem refert, & ſequitur Felin. in *c. Cum omnes, num.* 2. *verſ. Sed iſta limitatio, de conſt.* & ibi etiam Dec. *nu.* 36. *in prima lect.* ubi reprobat opinionem Angeli in contrarium allegati, quod abſque dubio procedit hoc caſu, in quo ex conſtitutionibus Ordinis *pag.* 69. *& ſeq.* univerſaliter conſtitutum eſt, ut in omni conſolatione ſive in Capitulo, ſive extra Capitulum in qua aliquid definiendum fuerit ſecreta ferantur ſuffragia, & quod major pars cenſuerit, id definitum intelligatur, & à cæteris omnibus etiam contra ſentientibus decreto illi ſubſcribatur; hoc enim caſu factum majoris partis abſolutè præjudicat minori, ut per Angel. *conſ.* 269. *Punctus eſt, alias incipit: Non eſt dubium, &* Dec. in d. *c. Cum omnes, num.* 28.

48 Similiter concluſio illa quod non ſufficiat major pars quandò tractatur de jure alicui auferendo, procedit tantum in actibus voluntariis, ut declarat gl. 1. *ad fin. in d. c. Cum omnes*, quam Doctores ibi communiter ſequuntur, ut teſtatur Dec. *num.* 29. & in his terminis procedit gloſſ. in contrarium allegata in d. *c. Quia propter in ver. Vice omnium, de elect.* loquitur enim in promiſſo, qui eſt actus merè voluntarius: unde non mirum ſi quilibet poteſt contradicere ne privetur voce ſua, ſecundum Abb. in *c. In cauſis, de elect.* Secus autem eſt ſi actus ſit neceſſarius, vel ſaltem utilis, ut hoc caſu in quo decretum fuit editum ex neceſſitate, vel utilitate publicæ quietis; quia ſufficit conſenſus majoris partis. Quæ limitatio eſt etiam Innocentij, & DD. in *c. Cum omnes*, ut per Dec. *d. num.* 36. Lap. *allegat.* 131. *infra ſcripta ſunt.* Bald. in *l.* 3. *ff. De magiſtr. conveniend.* Ad idem eſt gloſſ. *in extrav. Provide, in ver. Proceſſibus, ad fin. de ſent. excom.* quæ dicit ſic: Ubi agitur de electionibus, & ſimilibus, quod major pars facit, omnes facere videntur, ut *l. Quod maior. ff. Ad municipal.* Item ubi factum omnium reſpiceret debitum, vel publicam utilitatem, quia tunc ſufficeret major pars. *cap. final. de his quæ fi. à maior. part. Cap.* Hæc gloſſ. Et ex contrario ſequeretur ut Capitulum Generale ex cauſa quantumvis neceſſaria, vel utili nunquam poſſet excludere aliquem ab electione paſſiva: eſſet enim in poteſtate ejus qui excluditur, illam impedire, ſi omniū, & ſingulorum conſenſus requireretur, quod eſſet valde abſurdum, & contra bonum publicum religionum.

49 Ad tertium, reſpondetur ex Hoſt. *hic num.* 4. (hoc jus ut non Eccleſia de alia eligat, non eſſe publicum, ſed commune. *c. Nobis, de iure patr.* & *c. Sacroſancta, de elect.* nam contra publicum non prodeſt conſuetudo, ſed contra commune bene currit, ut notatur hic in *ver Interpres*, unde & hoc jus præſcribitur, ut in *c. Abbate, de verb. ſignif.* & Epiſcopus benè poteſt facere contra hoc jus *c. De cætero, de tranſact. c. At ſi clerici, de iudic.*) Hæc Hoſtienſis. Quod ſi hoc poteſt Epiſcopus in præjudicium Capituli Monachorum, multo magis poterit ipſumet Capitulum, de cujus præjudicio agitur.

50 Ad quartum, ideſt ad *l. Scyphi, ff. De opt. legat.* reſpondetur ibi electionem legatarij non valere, niſi ſcyphi omnes legati fuerint exhibiti, quia cum propter illorum ignorantiam legatarius non habeat conſenſum liberum, non poteſt ei ab hærede, vel alio in electione præjudicium inferri. At hoc caſu electores, de quorum excluſione agitur, capitulariter conſenſerunt. Unde ſuccedit limitatio, quæ habetur in ead. *l. Scyphi. in fin.* ibi: Niſi ex his duntaxat eligere voluiſſet, cum ſciret & alios eſſe. Præterea ibi agitur de jure ſingulari, à quo non licet arguere ad jus univerſitatis, vel Collegij, in quo factum majoris partis præjudicat minori. *c.* 1. & ibi gloſſ. in *ver. Conſtitutam, de his quæ fi. à maior. part. cap. c. In Geneſi*, & *c. Eccleſia veſtra, de elect. gloſſ. in c. Inter Canonicos, in ver. Capituli, eod. tit.* & in d. *extrav. Provide, in ver. Proceſſibus in fin. de ſent. excomm.*

51 Ad quintum reſpondet Navarr. d. *conſ.* 7. *de conſtit.* ubi poſtea quam firmavit valere conſtitutionem Capituli Generalis, quod in Priores non poſſint eligi, niſi tres de una natione, dicit non obſtare quod exinde videantur cogi electores ad eligendos indignos, quia quando non poſſent eligi omnes Priores digni de omnibus nationibus niſi plures, quam tres eligerentur de una, tunc poſſent plures eligere de illa, quia nunquam eſt eligendus indignus: ad quod allego textum in c. Abbate, *de verb. ſignif.* ubi patet obligationem eligendi Abbatem ex certo gremio monaſterij habere locum dummodo ibi reperiatur aliquis idoneus, quod ſi non reperiatur, aliunde fore eligendum, & concor. *tex. c. Nullus*, 61. *diſt. c. Sacrorum*, 63. *diſt.* & *c. In nomine Domini*, 23. *diſt.* ibi: eligatur autem de ipſius Eccleſiæ gremio ſi reperitur idoneus, vel ſi de ipſis non invenitur, ex alia aſſumatur. Nec propterea generabitur monaſterio præjudicium in futuris electionibus, ut ibi not. gloſſ. *fin. verſ. Sed pone quod nullus reperiatur idoneus.*

52 Ad idem eſt doctrina Joan. Andr. in d. *c. Cum terra num.* 4. *verſ. Opponit*, quem ibi ſequitur Cardin. *n.* 3. ubi opponens quod non valeat conſuetudo eligendi de certo gremio eo quod libertas electionis poſſit in totum tolli, ſi ibi non eſſet niſi unus idoneus: nam electores neceſſe haberent illum eligere. Reſpondet hoc non facere conſuetudinem, ſed caſum, ſicut contingeret ſi in orbe non eſſet niſi unus, ut idem Joan. Andr. & Card. not. in *cap. Conſideravimus, eod. tit.* tales autem eventitios caſus non computamus, *l. Iulianus, ff. Qui & Quib. c. fin. de homic.*

53 Præterea conſiderandum eſt hunc caſum non poſſe contingere ut in natione excluſa reperiatur aliquis, qui ſit cæteris dignior. Ratio eſt quia, ut inquit D. Thom. in *quodl.* 6. *art.* 9. (Aliquis poteſt dici melior dupliciter, uno modo ſimpliciter qui eſt ſanctior plus habens de charitate: Alio modo dicitur aliquis melior quoad aliquid. Contingit autem quandoque aliquem eſſe meliorem ſimpliciter, qui tamen non eſt melior quantum ad hoc ut Prælationem ſuſcipiat, quia alius forte poteſt Religionem magis juvare vel per conſilium ſapientiæ, vel per auxilium potentiæ, &c. Non ergò ſemper eſt præeligendus melior ſimpliciter, ſed quoad aliquid.) Hæc D. Thom. Quamvis autem poſſit dari caſus, ut in illa natione excluſa reperiatur aliquis, qui ſimpliciter & ſecundum ſe ſit cæteris ſanctior, tamen quia per ejus electionem deſtruitur illud bonum publicum, quod conſideravit Capitulum generale in promulgatione illius decreti, non debet cenſeri magis idoneus quantum ad aliquid; ac proinde
54 non eſt præeligendus. Hinc juramentum in electione Romani Pontificis non fit ſimpliciter de ſanctiore eligendo, ſed in hæc verba: Teſtor Deum qui me judicaturus eſt, quod eum eligo, quem ſecundùm Deum judico eligere debere, ut in conſtitutione Gregorij XV. *Æterni Patris Filius.* Et in hac ipſa Congregatione quamvis electores ſuerint digniorem eligere in præpoſitum Generalem tamen cum myſterio addita fuere verba, *penſatis circumſtantijs.*

Præterea ex conſtitutionibus ejuſdem Congregationis multi reperiuntur excluſi ad tempus ab electione paſſiva, ut dictum eſt ſupra in ultimo fundamento pro hac parte, verſ. *Accedunt prædictis.* Et tamen hæc non repugnat juramento de digniore eligendo, licet aliquis æſtimare poſſit quempiam illorum eſſe cæteris digniorem: ergo eodem modò nec repugnabit decretum de quo agitur, licet aliquis ex natione excluſa dignior cæteris videri poſſit.

55 Ad ultimum ſic reſpondetur. Congregatio S. Benedicti Hiſpaniarum in caſu Rotæ opponebat, quod conſtitutio illa reſtringens electionem Generalis in alterius triennij ad gremium certi monaſterij ſubreptitiè edita fuiſſet à Sanctiſſimo ad ſupplicationem ipſius Congregationis, quia Congregatio pro eadem conſtitutione nunquam ſupplicaverat, ut legitur in principio deciſionis. Unde ſtante defectu conſenſus Congregationis,

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Rota reſolvit conſtitutionem eſſe illi præjudicialem, quia quomodocumque reſtringatur electio, etiam per excluſionem unius ab electione paſſiva, infertur præjudicium libertati electorum, non conſentientium, juxta text. in d. *l. Seyphi. ff. De opt. legat.*

Hæc autem reſolutio nullatenus applicari poteſt caſui noſtro, in quo, ut ſæpius repetitum eſt, decretum excludens certam nationem editum fuit ab ipſa Congregatione, de cujus præjudicio tractatur.

56 Ex quibus omnibus concluditur hoc decretum eſſe validum, & conſequenter obſervandum in proximo generali Capitulo ex diſpoſitione tam juris communis, *c. In ſingulis. §. Hujuſmodi.* & *§. Si verò. de ſtat. Monach.* quàm conſtitutionum Congregationis, ut patet *pag.* 40. *§. Quæ,*
57 & *pag.* 89. *§. Quicquid.* & paſſim alibi; alioquin ſi in Præpoſitum Generalem eligeretur aliquis de natione excluſa, electio nulla foret, quia decretum non prohibet ſimpliciter electionem fieri, ſed ſtatuit ut electio fieri non poſſit: verbum, autem *poſſit* præcedente negatione inducit neceſſitatem præciſam, & privat potentia, ſecundum gloſ. ordin. in *c.* 1. *in ver. Non poteſt, de regul. iur. in* 6. quam Bart. & omnes ſequuntur in *l. Gallus, ff. De liber. & poſthum.* ut teſtatur ibi Jaſ. *num.* 19. & 23. & idem Bart. in *l. De his, num.* 4. *ff. De tranſact.* Abb. in *cap.* 1. *in ult. not. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* & in *cap.* 1. *in* 2. *not. de fid. inſtr.* & reddit actum de jure impoſſibilem, ut ait Bald. in *l.* 1. *n.* 6. *C. Qui admitti,* & Jaſ. in d. *l. Gallus.*

Et propterea quidquid fit ab eo, cui facta eſt prohibitio per verbum *non poſſit*, eſt irritum ipſo jure, ut reſpondit Bart. in *conſ.* 97. *In quæſtione, num.* 4. *lib.* 1. Alex. *conſ.* 77. *in princ.* &
58 *conſ.* 82. *Viſo proceſſu, num.* 3. *libr.* 3. Hinc ſi ſtatuto caveatur ut minor, vel mulier non poſſit vendere ſine conſenſu conſanguineorum, ſi aliter vendant, contractus eſt nullus, ita ut nec naturalem pariat obligationem, ut determinat Bartol. in d. *l. Cum lex, in penult. col. num.* 6. *ff. De fideiuſſor.* [quia (inquit) dicere quod non poſſit contrahere, nihil eſt aliud quàm auferre poteſtatem, & facultatem vendendi;] & ſequitur Jaſ. in d. *l. Gallus. num.* 16. *verſ. Prima concluſio*: ubi hanc theoricam pluribus exemplis confirmat; & *num.* 19. teſtatur eſſe communem, & ab omnibus indifferenter approbatam.

59 Ideoque cùm olim dubitatum fuerit in S. Congregatione Concilij an *cap.* 6. *ſeſſ.* 23. diſponens neminem ante decimumquartum annum beneficium obtinere poſſe, comprehendat eum, qui anno duodecimo ætatis beneficium obtinuit, & nunc effectus eſt ætatis annorum quatuordecim, adeò ut nunc non ſit legitimus poſſeſſor, & fructus ſuos non fecerit: S. Congregatio annexa doctrinæ Jaſonis in d. *l. Gallus, num.* 17. *cum ſeq. ff. De liber. & poſthum.* ubi quod actus redditur nullus ipſo jure cum quid prohibetur cum verbo, *non poſſit*; cenſuit collationem ante decimumquartum annum fuiſſe nullam.

60 Neque verò hoc caſu integrum eſt capitularibus ab hoc decreto recedere, quia non fuit ſimpliciter editum in favorem ſingularium perſonarum, ſed pro publica quiete. At ſtatutum concernens favorem publicum, ſtante confirmatione conſtitutionum, quæ dicta pag. 89. præcipiunt ut decreta Capituli Generalis obſerventur, etiam antequam referantur inter conſtitutiones, à ſtatuentibus revocari non poteſt, etiamſi per revocationem fiat reditus ad jus commune, ut concludit Abb. in *c. Cum acceſſiſſent num.* 2. *verſ. Nota quod ſtatuentes*, & *verſ. Si verò ſtatutum. de conſt.* Roman. *conſil.* 37. *Viſo puncto, col. fin.* & Angel. in *l. Omnium, col. ult. C. De teſtam.* Ratio eſt ſecundùm eos, quia ex quo Superior confirmat, videtur diſpoſitionem ſuam facere. *l.* 1. *§. Sed neque. C. De veter. iur. enucl. c. Si Apoſtolicæ. de preb. in* 6. Idem tenet Cardin. *conſ.* 130. *Ad primam partem.* ubi reſpondit ſtatuta Capituli confirmata per Papam non poſſe tolli
61 per Capitulares, quatenus reſpiciunt favorem publicum, & eodem ſpectat quod ſcripſit Navarr. *conſ.* 8. *Quæritur primo, in princ. de conſt.* ubi ait, Capitulum Generale non poſſe revocare decreta à ſe prius edita, eo quod cum habeat jus condendi decreta ex privilegio Sedis Apoſtolicæ, decreta ipſa non dicuntur Capituli Generalis, ſed Papæ; & ideò ab inferiori à Papa revocari non poſſunt per jura quæ ad hoc citat Felin. in d. *c. Cum acceſſiſſent, num.* 9. *de conſt.*

62 Quinimò non eſt vis aliqua in confirmatione; quia ſtatutum concernens utilitatem publicam etiam abſque confirmatione Superioris revocari non poteſt à ſtatuentibus, nec illi tacitè vel expreſſè renunciari, ut determinat Innoc. in *c. Cum olim. il* 2. *num.* 7. *verſ. Imò plus dicimus*, aliàs eſt in *c. Accedentibus, de privil.* & ibi Jo. Andr. *num.* 5. Butr. *num.* 7. Anchar. *num.* 4. *verſ. Subdit Innocentius*, & Dec. in *d. c. Cum acceſſiſſent, num.* 13. *verſ. Præterea quando ſtatutum reſpicit utilitatem publicam, facit ſecundum eos c. Si diligenti, de for. competen.*

Non obſtat quod ex Bullis dictæ Congregationis Capitulum Generale ſicut potuit decretum, condere, ita etiam poſſit ante ullam executionem, illud abrogare, ut patet *pag.* 5. *linea* 5. & *pag.* 16. *linea.* 11. ibi (ſtatuta condere, quoties videbitur, mutare, ac de novo ſtatuere.) Nam reſpondetur hanc facultatem immutandi ſtatuta competere ſtatuentibus etiam de jure communi, ut notant omnes in *c. Cum acceſſiſſent*, per illum, textum, ubi in ſpecie Felin. *num.* 3. & 10. *de conſt.* Unde cum prædictæ Bullæ idem diſponant, quod jus commune, debent ad inſtar juris communis declarare, & limitari ut non procedant in ſtatutis editis ex cauſa publicæ utilitatis. *l. Iure gentium. §. Si paciſcar, ff. De pact.* iuncta *l. Tranſigere* ubi gloſ. *magn. C. De tranſact. gloſ.* Bart. & omnes in *l. Sciendum. ff. Qui ſatiſd. cogan.*

63 Nec refragatur verbum *videbitur*, in Bullis poſitum, quia refertur ad arbitrium boni viri, & regulatum à jure. *l. Si fideicommiſſaria libertas, l. ſecunda in princ. de fideicomm. libert.* ibi, (Si tibi videbitur peto ut manumittas;) quod accipiendum eſt ac ſi dictum fuiſſet, *Si tibi* quaſi bono viro videbitur, & tradunt Gemin. Roman. & alij copioſè relati à Menoch. *de arbitr. iudic. lib.* 1. *q.* 8. *num.* 2.

Præterea quatenus Capitulum Generale poſſit hoc decretum revocare, hoc tamen intelligi debet ſervata forma præſcripta in conſtitutionibus dictæ Congregationis, ut ſcilicet id fiat electionibus majorum officialium abſolutis, ut habetur *pag.* 67. *l.* 18.

64 Neque obſtat quod in alia conſtitutione initio relata caveatur ut ſi quid ſtatuendum fuerit circa electiones, id fieri debeat ante electiones majorum officialium.

Etenim cum hæc conſtitutio generaliter diſponat, ut propoſitiones circa electiones fiant in ſede vacante, & è contra, ſecunda conſtitutio diſponat ſpecialiter ut propoſitiones decretorum, Capituli Generalis fiant in ſede plena, prima conſtitutio Generalis non cenſetur loqui, neque diſponere in caſu decretorum Capituli Generalis, de quo ſpecialiter fuit cautum in ſecunda conſtitutione. Ita declarat Angel. *conſ.* 160. *Domina, in princ.*

Ratio eſt quia quotieſcunque proviſio ſpecialis diſcrepat à generali, imò prima fronte illi contradicit, puta ſi unum ſtatutum diſponat, ut de falſitate poſſit inquiri uſque ad vigeſimum annum, & alio ſtatuto ſpeciali caveatur, ut contra teſtem falſum non poſſit inquiri niſi infra menſem; tunc generali ſtatuto derogatur per ſpeciale, ut decidit Bartol. in *l. Sanctio legum, ff. De pæn.* quem refert, & ſequitur idem Angel. alia exempla cumulans *conſ.* 355. *Quæſtio prædicta, per totum.*

65 Hinc ſi Imperator conceſſerit Cremonenſibus uſum aquarum Padi uſque ad mare, & Parmenſibus conceſſerit omnes aquas in territorio Parmenſi, prævalet quoad aquas Padi privilegium Cremonenſium tamquam magis ſpeciale de aquis Padi, ut ex facto reſpondit Signorol. de *Homod. conſ.* 70. *num.* 12.

Hinc etiam ſtatutum ſpecialiter loquens de ſucceſſione certarum perſonarum derogat ſtatuto generali, excludens perſonas in genere, ut conſuluit Bald. *conſ.* 78. *Duo ſunt ſtatuta, lib.* 1. quia inquit certum eſt quod ſpecies contraria generi ſive præcedat genus in eadem diſpoſitione, vel alia, ſive ſequatur, eximitur à genere, & derogat generi, & reſtringit genus, ut non referatur genus ad illam ſpeciem, cum inter genus,
66 & ſpeciem ſit incompatibilitas, ſive contrarietas, & idem Bald. *conſ.* 292. *Verba pactorum, n.* 3. *in fin. verſ. Dictum ſtatutum lib.* 2. ubi generaliter docet ſi ſint duo ſtatuta contraria, unum ſpeciale, & alterum generale, eſſe attendendum ſpeciale etiamſi non habeat verba derogatoria, ſive ſpecies præcedat genus, ſive ſequatur, ut in regul. Generi per ſpeciem derogatur; & ſequitur Angel. *d. conſ.* 355. & Alex. *conſ.* 141. *num.* 9. *lib.* 2.

Quod maximè procedit hoc caſu, in quo ſecunda conſtitutio de proponendis decretis Capituli Generalis poſt abſolutas electiones habet ſpecialem rationem, nimirum ut religio decreta experiatur priuſquam abroget, aut inter conſtitutiones referat, alioquin ſi ante ullam executionem, & experimentum decreta poſſent pro libito voluntatis abrogari à majori parte Capituli, jam lex eſſet ludibrio poſita, *l. Si Prætor. ff. De iudic.* ibi, alioquin luſoria erunt hujuſmodi edicta, & decreta Paſtorum: Die 29. Martij 1638. Sanctiſſimus. D. N. Urbanus VIII. per litteras in forma brevis confirmavit ſupradictum decretum Capituli Generalis Congregationis Somaſchæ.

DE POSTVL. PRÆLAT.

Cap. Bonæ memoriæ.

SVMMARIVM.

1 *Poſtulatio per quam privata, vel minor utilitas communis, vel maiori præfertur, vel quæ ſit à minori quàm tertia parte Collegij, admitti non debet. & n. ſeq.*

2 *Canonici veniunt clericorum appellatione in materia favorabili, vel indifferenti.*

Ravennatenſis Eccleſia duplex habet Collegium, id eſt Cardinalium, & Canonicorum, ibid. & n. 14.

3 *Electio Prælati pertinent ad Canonicos, non autem ad inferiores Beneficiatos.*

4 *Canonicatus comprehenduntur in indulto conferendi beneficia Clericorum.*

5 *Clericorum appellatione an veniant Canonici, & dignitatem obtinentes in materia odioſa, & reſtringibili. & n. ſeq.*

6 *Canonici cenſentur exempti per exemptionem Clericis Eccleſiæ conceſſam.*

7 *Exemptionis materia eſt ſtrictè accipienda.*

8 *Clericorum nomen generale eſt, & comprehendit parvos, & magnos.*

9 *Canonici ſunt digniores Clericis.*

10 *Et appellantur Eccleſiæ Senatus.*

11 *Permutationis materia favorabilis eſt, & largè interpretanda.*

12 *Species ubicunque ponit aliquid ultra genus ſuum, appellatione generis non venit illa ſpecies.*

13 *Parochialis appellatione non venit Eccleſia Parochialis Collegiata, ſi materia ſit odioſa.*

14 *Cardinales Eccleſiæ Compoſtellanæ, Ravennaten. & Mediolanen. dicuntur Cardinales, ſicut dicitur Rex Scaccorum.*

15 *Et ſunt Cardinales ſine pileo rubro, & ſine ſucco.*

16 *Cardinalis Epiſcopus ad aliam Cathedralem non eligitur, ſed poſtulatur.*

17 *Et quid in Cardinali non Epiſcopo.*

18 *Cardinales habent alas ligatas, ſicut Epiſcopi.*

19 *Cardinales reſidentes in Curia comparantur ſtellis fixis, quæ non moventur niſi motu orbis.*

20 *Cardinalatus de iure eſt incompatibilis cum Epiſcopatu. & n. ſeq. uſque ad n.* 24.

Et quid ex Concilio Tridentino. n. 24.

21 *Et quid de conſuetudine. & n.* 23. *&* 31.

22 *Cap. De multa. de preben. an habeat locum in Cardinalatibus, & Epiſcopatibus.*

23 *Cardinalis in Curia reſidenti Epiſcopatus non datur in titulum, ſed in commendam.*

24 *Concilium Tridentinum non habet Cardinalatum pro incompatibili cum Epiſcopatu, & rejicitur contraria opinio Alphonſi Heredie.*

25 *Epiſcopatus plures nemo etiam Cardinalis poteſt ſimul retinere in titulum, ſeu commendam.*

26 *Cardinales quibus caſibus comprehendantur in diſpoſitione generali.*

27 *Epiſcopi etiam Cardinales tenentur præcepto divino in ſuis Epiſcopatibus reſidere.*

28 *Cathedralem unam in titulum obtinere, & aliam in commendam ad adverſetur Concilio in c.* 2. *ſeſſ.* 7.

29 *Commendæ de iure communi erant temporales, & ideò non erant incompatibiles cum titulo.*

Com-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Rota reſolvit conſtitutionem eſſe illi præjudicialem, quia quomodocumque reſtringatur electio, etiam per excluſionem unius ab electione paſſiva, infertur præjudicium libertati electorum, non conſentientium, juxta text. in d. *l. Seypio. ff. De opt. legat.*

Hæc autem reſolutio nullatenus applicari poteſt caſui noſtro, in quo, ut ſæpius repetitum eſt, decretum excludens certam nationem editum fuit ab ipſa Congregatione, de cujus præjudicio tractatur.

56 Ex quibus omnibus concluditur hoc decretum eſſe validum, & conſequenter obſervandum in proximo generali Capitulo ex diſpoſitione tam juris communis, *c. Inſingulis*, §. *Huiuſmodi*, & §. *Si verò, de ſtat. Monach.* quàm conſtitutionum Congregationis, ut patet *pag.* 40. §. *Quæ*,
57 & *pag.* 89. §. *Quicquid*, & paſſim alibi; alioquin ſi in Præpoſitum Generalem eligeretur aliquis de natione excluſa, electio nulla foret, quia decretum non prohibet ſimpliciter electionem fieri, ſed ſtatuit ut electio fieri non poſſit: verbum, autem *poſſit* præcedente negatione inducit neceſſitatem præciſam, & privat potentia, ſecundum gloſſ. ordin. in *c. 1. in ver. Non poteſt, de regul. iur. in 6.* quam Bart. & omnes ſequuntur in *l. Gallus*, *ff. De liber. & poſthum.* ut teſtatur ibi Jaſ. *num. 19. & 23.* & idem Bart. in *l. De his, num. 4. ff. De tranſact.* Abb. in *cap. 1. in ult. not. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* & in *cap. 1. in 2. not. de fid. inſtr.* & reddit actum de jure impoſſibilem, ut ait Bald. in *l. 1. n. 6. C. Qui admitti*, & Jaſ. in d. *l. Gallus.*

Et propterea quidquid fit ab eo, cui facta eſt prohibitio per verbum *non poſſit*, eſt irritum ipſo jure, ut reſpondit Bart. in *conſ. 97. In quæſtione*, *num. 4. lib. 1.* Alex. *conſ. 77. in princ. &*
58 *conſ. 82. Viſo proceſſu, num. 3. libr. 3.* Hinc ſi ſtatuto caveatur ut minor, vel mulier non poſſit vendere ſine conſenſu conſanguineorum, ſi aliter vendant, contractus eſt nullus, ita ut nec naturalem pariat obligationem, ut determinat Bartol. in d. *l. Cum lex, in penult. col. num. 6. ff. De fideiuſſor.* [quia (inquit) dicere quod non poſſit contrahere, nihil eſt aliud quàm auferre poteſtatem, & facultatem vendendi:] & ſequitur Jaſ. in d. *l. Gallus. num. 16. verſ. Prima concluſio*: ubi hanc theoricam pluribus exemplis confirmat; & *num.* 19. teſtatur eſſe communem, & ab omnibus indifferenter approbatam.

59 Ideoque cùm olim dubitatum fuerit in S. Congregatione Concilij an *cap. 6. ſeſſ. 23.* diſponens neminem ante decimumquartum annum beneficium obtinere poſſe, comprehendat eum, qui anno duodecimo ætatis beneficium obtinuit, & nunc effectus eſt ætatis annorum quatuordecim, adeò ut nunc non ſit legitimus poſſeſſor, & fructus ſuos non fecerit: S. Congregatio annexa doctrinæ Jaſonis in d. *l. Gallus, num. 17. cum ſeq. ff. De liber. & poſthum.* ubi quod actus redditur nullus ipſo jure cum quid prohibetur cum verbo, *non poſſit*; cenſuit collationem ante decimumquartum annum fuiſſe nullam.

60 Neque verò hoc caſu integrum eſt capitularibus ab hoc decreto recedere, quia non fuit ſimpliciter editum in favorem ſingularium perſonarum, ſed pro publica quiete. At ſtatutum concernens favorem publicum, ſtante confirmatione conſtitutionum, quæ dicta pag. 89. præcipiunt ut decreta Capituli Generalis obſerventur, etiam antequam referantur inter conſtitutiones, à ſtatuentibus revocari non poteſt, etiamſi per revocationem fiat reditus ad jus commune, ut concludit Abb. in *c. Cum acceſſiſſent num. 2. verſ. Nota quod ſtatuentes*, & *verſ. Si verò ſtatutum. de conſt. Roman. conſil. 37. Viſo puncto, col. fin.* & Angel. in *l. Omnium, col. ult. C. De teſtam.* Ratio eſt ſecundùm eos, quia ex quo Superior confirmat, videtur diſpoſitionem ſuam facere. *l. 1. §. Sed neque. C. De veter. iur. enucl. c. Si Apoſtolicæ. de preb. in 6.* Idem tenet Cardin. *conſ.* 130. *Ad primam partem.* ubi reſpondit ſtatuta Capituli confirmata per Papam non poſſe tolli
61 per Capitulares, quatenus reſpiciunt favorem publicum, & eodem ſpectat quod ſcripſit Navarr. *conſ. 8. Quæritur primo, in princ. de conſt.* ubi ait, Capitulum Generale non poſſe revocare decreta à ſe prius edita, eo quod cum habeat jus condendi decreta ex privilegio Sedis Apoſtolicæ, decreta ipſa non dicuntur Capituli Generalis, ſed Papæ; & ideò ab inferiori à Papa revocari non poſſunt per jura quæ ad hoc citat Felin. in d. *c. Cum acceſſiſſent, num. 9. de conſt.*

62 Quinimò non eſt vis aliqua in confirmatione; quia ſtatutum concernens utilitatem publicam etiam abſque confirmatione Superioris revocari non poteſt à ſtatuentibus, nec illi tacitè vel expreſſè renunciari, ut determinat Innoc. in *c. Cum olim. il 2. num. 7. verſ. Imò plus dicimus*, aliàs eſt in *c. Accedentibus, de privil.* & ibi Jo. Andr. *num. 5.* Butr. *num. 7.* Anchar. *num. 4. verſ. Subdit Innocentius*, & Dec. in d. *c. Cum acceſſiſſent, num. 13. verſ. Præterea quando ſtatutum reſpicit utilitatem publicam, facit ſecundum eos c. Si diligenti, de for. competen.*

Non obſtat quod ex Bullis dictæ Congregationis Capitulum Generale ſicut potuit decretum, condere, ita etiam poſſit ante ullam executionem, illud abrogare, ut patet *pag. 5. linea 5. & pag. 16. linea.* 11. ibi (ſtatuta condere, quoties videbitur, mutare, ac de novo ſtatuere.) Nam reſpondetur hanc facultatem immutandi ſtatuta competere ſtatuentibus etiam de jure communi, ut notant omnes in *c. Cum acceſſiſſent*, per illum, textum, ubi in ſpecie Felin. *num. 3. & 10. de conſt.* Unde cum prædictæ Bullæ idem diſponant, quod jus commune, debent ad inſtar juris communis declarare, & limitari ut non procedant in ſtatutis editis ex cauſa publicæ utilitatis. *l. Iure gentium. §. Si paciſcar, ff. De pact. iuncta l. Tranſigere* ubi gloſ. *magn. C. De tranſact. gloſſ.* Bart. & omnes in *l. Sciendum. ff. Qui ſatiſd. cogan.*

63 Nec refragatur verbum *videbitur*, in Bullis poſitum, quia refertur ad arbitrium boni viri, & regulatum à jure. *l. Si fideicommiſſaria libertas, l. ſecunda in princ. de fideicomm. libert.* ibi, (Si tibi videbitur peto ut manumittas) quod accipiendum eſt ac ſi dictum fuiſſet, *Si tibi quaſi bono viro videbitur*, & tradunt Gemin. Roman. & alij copiosè relati à Menoch. *de arbitr. iudic. lib. 1. q. 8. num. 2.*

Præterea quatenus Capitulum Generale poſſit hoc decretum revocare, hoc tamen intelligi debet ſervata forma præſcripta in conſtitutionibus dictæ Congregationis, ut ſcilicet id fiat electionibus majorum officialium abſolutis, ut habetur *pag. 67. l. 18.*

64 Neque obſtat quod in alia conſtitutione initio relata caveatur ut ſi quid ſtatuendum fuerit circa electiones, id fieri debeat ante electiones majorum officialium.

Etenim cum hæc conſtitutio generaliter diſponat, ut propoſitiones circa electiones fiant in ſede vacante, & è contrà, ſecunda conſtitutio diſponat ſpecialiter ut propoſitiones decretorum, Capituli Generalis fiant in ſede plena, prima conſtitutio Generalis non cenſetur loqui, neque diſponere in caſu decretorum Capituli Generalis, de quo ſpecialiter fuit cautum in ſecunda conſtitutione. Ita declarat Angel. *conſ.* 160. *Domina, in princ.*

Ratio eſt quia quotieſcunque proviſio ſpecialis diſcrepat à generali, imò prima fronte illi contradicit, puta ſi unum ſtatutum diſponat, ut de falſitate poſſit inquiri uſque ad vigeſimum annum, & alio ſtatuto ſpeciali caveatur, ut contra teſtem falſum non poſſit inquiri niſi infra menſem; tunc generali ſtatuto derogatur per ſpeciale, ut decidit Bartol. in *l. Sanctio legum, ff. De pæn.* quem refert, & ſequitur idem Angel. alia exempla cumulans *conſ. 355. Quæſtio prædicta, per totum.*

65 Hinc ſi Imperator conceſſerit Cremonenſibus uſum aquarum Padi uſque ad mare, & Parmenſibus conceſſerit omnes aquas in territorio Parmenſi, prævalet quoad aquas Padi privilegium Cremonenſium tamquam magis ſpeciale de aquis Padi, ut ex facto reſpondit Signorol. de *Homod. conſ. 70. num.* 12.

Hinc etiam ſtatutum ſpecialiter loquens de ſucceſſione certarum perſonarum derogat ſtatuto generali, excludens perſonas in genere, ut conſuluit Bald. *conſ. 78. Duo ſunt ſtatuta, lib. 1.* quia inquit certum eſt quod ſpecies contraria generi ſive præcedat genus in eadem diſpoſitione, vel alia, ſive ſequatur, eximitur à genere, & derogat generi, & reſtringit genus, ut non referatur genus ad illam ſpeciem, cum inter genus
66 & ſpeciem ſit incompatibilitas, ſive contrarietas, & idem Bald. *conſ. 292. Verba pactorum, n. 3. in fin. verſ. Dictum ſtatutum lib. 2.* ubi generaliter docet ſi ſint duo ſtatuta contraria, unum ſpeciale, & alterum generale, eſſe attendendum ſpeciale etiamſi non habeat verba derogatoria, ſive ſpecies præcedat genus, ſive ſequatur, ut in regul. Generi per ſpeciem derogatur; & ſequitur Angel. d. *conſ.* 355. & Alex. *conſ. 141. num. 9. lib. 2.*

Quod maximè procedit hoc caſu, in quo ſecunda conſtitutio de proponendis decretis Capituli Generalis poſt abſolutas electiones habet ſpecialem rationem, nimirum ut religio decreta experiatur priuſquam abroget, aut inter conſtitutiones referat, alioquin ſi ante ullam executionem, & experimentum decreta poſſent pro libito voluntatis abrogari à majori parte Capituli, jam lex eſſet ludibrio poſita, *l. Si Prætor. ff. De iudic.* ibi, alioquin luſoria erunt hujuſmodi edicta, & decreta Paſtorum: Die 29. Martij 1638. Sanctiſſimus. D. N. Urbanus VIII. per litteras in forma brevis confirmavit ſupradictum decretum Capituli Generalis Congregationis Somaſchæ.

DE POSTVL. PRÆLAT.

Cap. Bonæ memoriæ.

SVMMARIVM.

1 *Poſtulatio per quam privata, vel minor utilitas communis, vel maiori præfertur, vel quæ fit à minori quàm tertia parte Collegij, admitti non debet. & n. ſeq.*

2 *Canonici veniunt clericorum appellatione in materia favorabili, vel indifferenti.*

Ravennatenſis Eccleſia duplex habet Collegium, id eſt Cardinalium, & Canonicorum, ibid. & n. 14.

3 *Electio Prælati pertinent ad Canonicos, non autem ad inferiores Beneficiatos.*

4 *Canonicatus comprehenduntur in indulto conferendi beneficia Clericorum.*

5 *Clericorum appellatione an veniant Canonici, & dignitatis obtinentes in materia odioſa, & reſtringibili. & n. ſeq.*

6 *Canonici cenſentur exempti per exemptionem Clericis Eccleſiæ conceſſam.*

7 *Exemptionis materia eſt ſtrictè accipienda.*

8 *Clericorum nomen generale eſt, & comprehendit parvos, & magnos.*

9 *Canonici ſunt digniores Clericis.*

10 *Et appellantur Eccleſiæ Senatus.*

11 *Permutationis materia favorabilis eſt, & largè interpretanda.*

12 *Species ubicunque ponit aliquid ultra genus ſuum, appellatione generis non venit illa ſpecies.*

13 *Parochialis appellatione non venit Eccleſia Parochialis Collegiata. ſi materia ſit odioſa.*

14 *Cardinales Eccleſiæ Compoſtellanæ, Ravennaten. & Mediolanen. dicuntur Cardinales, ſicut dicitur Rex Scaccorum.*

15 *Et ſunt Cardinales ſine pileo rubro, & ſine ſocco.*

16 *Cardinalis Epiſcopus ad aliam Cathedralem non eligitur, ſed poſtulatur.*

17 *Et quid in Cardinali non Epiſcopo.*

18 *Cardinales habent alas ligatas, ſicut Epiſcopi.*

19 *Cardinales reſidentes in Curia comparantur ſtellæ fixæ, quæ non movetur niſi motu orbis.*

20 *Cardinalatus de iure eſt incompatibilis cum Epiſcopatu. & n. ſeq. uſque ad n. 24.*

Et quid ex Concilio Tridentino. n. 24.

21 *Et quid de conſuetudine. & n. 25. & 31.*

22 *Cap. De multa. de preben. an habeat locum in Cardinalatibus, & Epiſcopatibus.*

23 *Cardinalis in Curia reſidentis Epiſcopatus non datur in titulum, ſed in commendam.*

24 *Concilium Tridentinum non habet Cardinalatum pro incompatibili cum Epiſcopatu, & reijcitur contraria opinio Alphonſi Herrera.*

25 *Epiſcopatus plures nemo etiam Cardinalis poteſt ſimul retinere in titulum, ſeu commendam.*

26 *Cardinales quibus caſibus comprehendantur in diſpoſitione generali.*

27 *Epiſcopi etiam Cardinales tenentur præcepto divino in ſuis Epiſcopatibus reſidere.*

28 *Cathedralem unam in titulum obtinere, & aliam in commendam ad adverſatur Concilio in c. 2. ſeſſ. 7.*

29 *Commendæ de iure communi erant temporales, & ideò non erant incompatibiles cum titulo.*

Com-

30 *Commenda noſtris temporibus ſunt perpetua, & habent rationem tituli, & commendatarium facit ſimilius ſuas.*
31 *Epiſcopatus non vacat per promotionem ad Cardinalatum.*
32 *Conſuetudo Eccleſiæ Romanæ facit ius.*
33 *Cardinales an expediat metropolitanis, vel Cathedralibus Eccleſiis præficere.*
34 *Cardinales ſunt coadiutores Papæ.*
35 *Cardinalium conſilio apud Romanum Pontificem univerſalis Eccleſiæ adminiſtratio nititur.*
36 *Cardinalium inſtantia eſt ſollicitudo omnium Eccleſiarum.*
37 *Communis, & maior utilitas præfertur ſpeciali, & minori.*
38 *Epiſcopatus Cardinales habent in Romana Curia reſidentiam.*
39 *Electio, poſtulatio, & nominatio in quibus conveniant, & n. ſeq. uſque ad n. 57.*
40 *Electio fieri debet à maiori parte Collegij.*
41 *Fallit in electione Papæ, in qua duæ partes requiruntur.*
42 *Poſtulatio facta à non maiori parte Capituli poteſt reſpui, nec ulla fit iniuria poſtulantibus.*
43 *Eligentes ſcienter indignum ſunt ipſo iure privati pro illa vice poteſtate eligendi.*
44 *Poſtulantes ſcienter impoſtulabilem ſimiliter pro ea vice ſunt privati.*
45 *Nominantes itidem indignum, ſunt privati pro illa vice poteſtate nominandi, ſi nominatio ſit perfecta, alias ſecus.*
46 *Electio, poſtulatio, & nominatio fieri debent collegialiter, alias per ſubſequentem conſenſum ſingulorum non convaleſcunt.*
47 *Electo acquiritur ius petendi confirmationem, & num. 77.*
48 *Scrutinio publicato electoribus variare non licet.*
49 *Poſtulato ius acquiritur poſtquam poſtulatio fuit ſuperiori præſentata, nec licet poſtulantibus reſilire, & n. 78.*
50 *Poſtulans, & ſuperior poſſunt ſimul recedere à poſtulatione etiam poſtulato contradicente.*
51 *Nominatio facta ſuperiori tribuit ius nominato ut ea pendente ad electionem non ſit procedendum. & n. 78.*
52 *Nominatio in qua exprimitur conſenſus de præſenti idem eſt quod electio.*
53 *Electio caſſatur ſi electus ſe immiſceat adminiſtrationi Eccleſiæ ante confirmationem.*
54 *Poſtulatus qui ante admiſſam poſtulationem ſe adminiſtrationi immiſcuit privatur omni commodo poſtulationis.*
55 *Et poſtulantes qui eum admiſerunt, eligendi & poſtulandi facultate privantur.*
56 *Idem in nominato.*
57 *Electio, poſtulatio, & nominatio in quibus differant, & n. ſeq. uſque in finem.*
58 *Electio quid ſit.*
59 *Poſtulatio innititur magis gratiæ, quàm iuſtitiæ.*
60 *Poſtulatio quid ſit.*
61 *Poſtulatio admittitur, electio confirmatur.*
62 *Poſtulatum non cogitur Prælatus concedere.*
63 *Debet tamen compelli per ſuperiorem, ſi iuſta cauſa exigat.*
64 *Prælatus non concedens poſtulatum, tenetur illi providere de condecenti beneficio.*
65 *Gratia eſt quidquid facit Papa.*
66 *Poſtulationem concorditer factam ſi ſuperior non admittat, iniuriam inferet.*
67 *Nominatio quæ fit per unum tantum propriè non dicitur, electio.*
68 *Nominatio fit de pluribus, poſtulatio verò, & electio de uno tantùm.*
69 *Nominatio fieri poteſt alternativè, poſtulatio non.*
70 *Nominatus primò cenſetur dignior, maior, & magis dilectus.*
71 *Electio fieri debet de digniori, licet ſuſtineatur de digno.*
72 *Poſtulatio fit de ineligibili puta extraneo, laico, & illegitimo.*
73 *Fratres minores ad Cathedralem non eliguntur, ſed poſtulantur.*
74 *Criminoſus eſt impoſtulabilis.*
75 *Electio debet eſſe canonica.*
76 *Poſtulatio, & nominatio quam ſolemnitatem requirant.*
77 *Electo quale ius acquiratur antequam nominatio fuerit ſuperiori præſentata.*
78 *Nominatio quæ fit ante ſcrutinium non tribuit ius.*
79 *Nominationum tres ſunt ſpecies.*

1 BONÆ MEMORIÆ. il primò. Poſtulatio per quam privata, vel minor utilitas communi vel majori præfertur, vel quæ fit à minori quam tertia parte Collegij, admitti non debet; Hoc dicit. Dividitur in tres partes. Prima ponit duas diſcordes poſtulationes. Secunda utramque repellit, cauſas exprimens, ibi, *nos igitur*. Tertia monet novam proviſionem fieri, ibi, *mandantes*.

2 Nota primò, ex ſupraſcriptione juncto textu Papam aliquando ſcribere Canonicis ſub nomine clericorum, quod fecit hic propter duplex Collegium, quod eſt in Eccleſia Ravennate; alterum ſcilicet Cardinalium, alterum Canonicorum ſecundùm Boactinum, quem hic refert Jo. Andr. *num. 3.* Cardin. *in princ.* concordat textus *in c. Illud, & 93. diſt.* ubi Gregorius Collegium Ravennatis Eccleſiæ appellat clerum, ibi, *à clero veſtro*. Et ſic collige clericorum appellatione comprehendi etiam Canonicos: nam Papa hic ſcri-
3 bit clericis Ravennatis Eccleſiæ, & intelligit de Canonicis, ad quos pertinet jus eligendi Prælatum, non autem de clericis inferioribus, qui licet ibi ſint beneficiati, tamen non ſunt de Capitulo, nec faciunt Collegium, *c. Dilecta*, cum glo. *de exceſſ. Prælator.* & notat Compoſt. dicens ita ſervare Eccleſiam Romanam in *c. 1. num. 4.* ubi et-
4 iam Jo. Andr. *num. 11.* & ibi dixi *num. 31. & ſeqq. inf. tit. proximo.* Quæ concluſio abſque dubio procedit in materia favorabili, vel indifferenti, ut ſentit. Feder. de Sen. *conſ. 73. Factum tale eſt. Duo, &c. num. 3. verſ. Verbi gratia*, ubi dicit in conceſſione facta per Papam Cardinali, ut poſſit conferre beneficia clericorum cedentium, vel decedentium comprehendi etiam beneficia canonicorum, cum hæc ſit quædam gratia, & privilegium: allegat. *c. Penul. de verb. ſignif. c. Si cui, in 1. reſpon. de præben. in 6.* & *c. 1. de regul.*
5 *iur. eod. lib.* ſed difficultas eſt quid in materia odioſa ſtrictè intelligenda. Cardinalis hic num. 1. in ſecundo notab. concludit etiam in hujuſmodi materia Canonicos venire appellatione clericorum. Movetur primò per hanc decretalem, quæ tamen

tamen nihil facit quia hic appellatione clericorum veniunt Canonici propter ſubjectam materiam, quia videlicet agitur de poſtulatione &
6 electione, quæ ad ſolos Canonicos pertinet, ut proximè dictum eſt. Deinde movetur Cardinalis per *c. Per exemptionem, de privil. in 6.* ubi per exemptionem conceſſum clericis alicujus Eccleſiæ
7 etiam Canonici intelliguntur exempti, & tamen materia exemptionis eſt ſtrictè accipienda propter præjudicium quod infert poteſtati ordinarij, arg. *c. Perveniat. 11. q. 1.* Ad hoc Concilium Tridentinum in *c. 11. ſeſſ. 24. in princ.* ubi exemptiones dicuntur perturbationem in Epiſcoporum juriſdictione excitare, & exemptis præbere occaſionem laxioris vitæ.

Ad hunc textum qui valde ſtringit reſpondet Abb. *hic num. 1.* poſſe contingere, ut privilegium illud exemptionis aliàs nihil operaretur, puta ſi in Eccleſia eſſent tantum canonici, quo caſu fieret lata interpretatio, etiam in materia odioſa, ne privilegium aliàs redderetur eluſorium, ut eſt textus in *c. Si ſententia, de ſent. excomm. lib. 6.* Melior textus eſt in *c. In his, infra de privil.* Sed hæc reſponſio infirma eſt; quia ille textus dum decidit exemptis clericis etiam Canonicos intelligi exemptos, utique ſupponit in Eccleſia extare tam Clericos, quam canonicos. Præterea hæc reſponſio reſtringit deciſionem illius textus ad caſum, in quo in Eccleſia non eſſent niſi Canonici; quod fieri non debet, tum quia textus generaliter loquitur, tum quia cum hic caſus, ut in Collegiata Eccleſia nullus ſit clericus præter Canonicos, ſit valdè rarus, non cenſetur ad eum conditor canonis reſpexiſſe, *l. Iura, cum trib. ſeqq. ff. De leg.* Magis ergo placet alia reſponſio quod idcircò in d. cap. Per exemptionem, appellatione clericorum veniunt Canonici, quia alias abſurdum foret ut exemptis clericis inferioribus non eſſent exempti Canonici, qui ſunt principaliores in Eccleſia.

8 Demum movetur Cardinalis, quia eſſe canonicum non potuit aliquid ſuper alios clericos, niſi quatenus à jure ſpecialiter eis conceditur. Igitur Canonici debent venire appellatione clericorum, cum nomen clerici ſit nomen generis, & genus inferat ſuas ſpecies. Quod motivum deſumpſit ex Feder. d. *conſ. 73. num. 2.* ubi dicit nomen clericorum generale comprehendere paucos, & magnos, *c. De perſonis 11. q. 1.* & tamquam genus habere ſub ſe ſpecies. Nam aliqui dicuntur Canonici qui ſunt in Eccleſia Collegiata, & faciunt unum corpus cum ſuo Prælato. Aliqui dicuntur clerici, & retinent nomen ſui generis, ſicut dicimus arrogatio & adoptio ſunt ſpecies adoptionis, ut not. in *c. Fuit de cognat. leg.* Et ſtrictè loquendo poteſt dici, Si eſt Canonicus: ergo clericus, quia ſpecies infert genus, ſed non è converſo, Clericus eſt: ergo Canonicus.

9 Sed & huic motivo patet reſponſio ex dictis Innocentij in *cap. Sedes, ſupra de reſcript.* ubi determinat, ut ſi Papa det reſcriptum contra Titium clericum, & quoſdam alios, ſub illa clauſula generali non includantur Canonici, quia ſunt digniores ſimplicibus clericis. Unde cum Canonicus habeat qualitatem canonicatus ultra alios clericos, in materia ſtricta non debet venire ap-
10 pellatione clericorum. Ad hoc Concilium Tridentinum in *c. 12. in fine. ſeſſ. 24.* ubi Canonici

appellantur Eccleſiæ ſenatus, & Feder. de Sen. d.
11 *conſ. 73.* loquitur in permutatione quæ cum non fiat, nec ſitra prælaminatur, niſi beneficiorum utilitate exigente. *c. Quæſitum. de rer. permut.* debemus in ea tamquam favorabili æquitatem præferre, & largè interpretari, ut ipſemet declarat, *num. 4. verſ. item permutatio.*

12 Quamobrem concludo in materia reſtringibili, appellatione clericorum non venire Canonicos, nec alios in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutos, prout etiam concludit Abbas *hic num. 2. & in rubr. infra de vita & honeſt. cleric.* Felin. in *c. Non dubium, n. 4. de ſent. excom.* Dec. in *c. Cum moneret. n. 18. de prob.* quia ubicumque ſpecies
13 ponit aliquid ultra genus ſuum, appellatione generis non venit illa ſpecies, ut eſt textus valde notabilis in *c. Statutum, de elect. in 6.* ubi appellatione Eccleſiæ Parochialis non venit Eccleſia Parochialis Collegiata, quia ſemper habet qualitatem Collegij ultra Parochiam, & ibi dicit textus hoc procedere in materia odioſa, ſecus in materia favorabili, vel indifferenti: & hoc tenent ibi Arch. Jo. Monach. Jo. Andr. Gemin. Franc. & reliqui interpres. Unde cum Canonici habeant qualitatem canonicatus ultra alios clericos, non debet venire appellatione clericorum in materia ſtrictè intelligenda. Quid autem in caſu converſo an appellatione clericorum veniant clerici, vi-
14 de per eundem Feder. d. *conſ. 73.* Adverte etiam ad id quod ſuperius diximus de duplici Collegio Ravennatis Eccleſiæ; nam conſimiles Canonici, Cardinales ſunt etiam in Eccleſia Compoſtellana, Mediolanenſi, nec tamen ſecundum Abb. *hic num. 3.* ſunt verè Cardinales, ſed tales nuncupantur honoris cauſa ex privilegio Papæ, & dicuntur Cardinales ſicut dicitur Rex ſacrorum, ut inquit gloſſ. in *c. Pudor. in ver. Principem mun-*
15 *di, 32. q. 2.* & Sarnen. in *regula de Annali, quæſt. 27. num. 5.* Sunt enim Cardinales ſine pileo rubro, & ſine ſucco, ut concludit Cardinal. Jacobat. *de Concil. lib. 1. art. 1. num. 271.*

16 Secundo nota Cardinalem ad Epiſcopatum non eligi, ſed poſtulari, quod citra controverſiam procedit in Cardinali Epiſcopo, quia ſicut ſimplex Epiſcopus ad aliam Cathedralem non eligitur, ſed poſtulatur, ut hic patet, & in *c. Bonæ memoriæ, & c. fin. inf. eod.* ita & Epiſco-
17 pus Cardinalis. Idque indubitanter verum eſſe affirmat hic Jo. de Anan. *num. 4.* ſed in Cardinali non Epiſcopo DD. non conveniunt. Hoſt.
18 *hic num. 1.* tenet Cardinalem Presbyterum eſſe poſtulandum, quia habet alas ligatas, ut in *c. 2. inf. de cler. non reſid.* ſicut Epiſcopus, ut in *d. c. fin. inf. eod.* & in *c. Nos cum prideni, in fine de renunc.* ſed Abb. Antiq. Ægid. tenuerunt Cardinalem non Epiſcopum poſſe eligi. Et ad hunc textum reſpondent verbum, *poſtularunt* ſtare impropriè reſpectu Cardinalis, & propriè reſpectu Epiſcopi, concludentes proptereà Cardinalem hic fuiſſe electum, non poſtulatum. Simile in *c. Plerumque, ſupra de reſcript.* Verum hæc ſolutio deſtruit litteram. Hunc articulum tractant Doctores, & in ſpecie Abb. Sicul. in *c. Eccleſia veſtra, il ſecundo inf. tit. prox.* Dic ut ibi.

Tertiò nota argumentum optimum, quod Epiſcopus ad Cardinalatum promotus non debet retinere Epiſcopatum ſaltem, in titulum. Nam Cardinales tenentur conſulere, & aſſiſtere Papæ, cap.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

19 *c. Fundamenta, §. Decet, de elect. lib. 6.* Et ut Bald.
inquit, *num.* 3. æquiparantur ſtellis fixis, quæ
non moventur niſi motu orbis, ſic Cardinales
reſidentes in Curia non moventur, niſi motu
Papæ. Item tenentur in ſuis titulis, & Eccleſiis
Urbis perſonaliter reſidere, itaut etiam à tantæ
dignitatis faſtigio ſint deponendi ſi ad eas redire
contumaciter detractaverint, ut eſt caſus in *d. c.*
1. *de cler. non reſiden.* Epiſcopatus ſimiliter
continuam reſidentiam requirit, *cap. Qualiter,*
eod. tit. c. Veremit. cum multis ſeqq. 7. *q.* 1.
Nam durum eſt dimittere Eccleſiam ſine ſponſo,
& paria ſunt non habere ſponſum, vel prorſus
20 inutilem, *c.* 2. *de tranſl. Epiſc.* Quamobrem hic
vides Papam noluiſſe admittere poſtulationem
factam de Cardinali ad Archiepiſcopatum Ra-
vennatem, quia oportuiſſet aut Romanam Cu-
riam deſerere, aut moram trahere extra Ar-
chiepiſcopatum. Utrumque autem erat incon-
veniens, merito Papa poſtulationem non admi-
ſit. Atque hinc Abb. *num.* 6. colligit Cardinala-
tum, & Epiſcopatum eſſe incompatibiles in ea-
21 dem perſona; ſubdit tamen noviſſimis tempo-
ribus ſervatum eſſe ut Epiſcopus promotus in
Cardinalem non perdat ipſo jure Epiſcopatum,
imò retineat illum titulum, ſicut prius, niſi Papa
aliter diſponat, & ſic teſtatur ſervatum fuiſſe
in Cardinali Sanctæ Crucis quoad Epiſcopatum
Bononienſem, & in Cardinali ſancti Marcelli
22 quoad Epiſcopatum Senenſem. Ex hoc quia
plerique conſuluerunt *c. De multa de præben.*
non habere locum in Epiſcopatibus, Cardinala-
tibus, & ſimilibus. Quod tamen ſecundum eum
etſi verum ſit quoad verba juris, tamen quoad
mentem ſecus dicendum eſt, quia potius debet
vacare ipſo facto unus Epiſcopatus per adeptio-
nem alterius, vel Cardinalatus, quam vacet unus
Archidiaconatus per adeptionem alterius digni-
tatis inferioris.

Hanc ipſam opinionem tenet idem Abb. in *c.*
Eccleſia veſtra, il ſecundo num. 3. *infra, de elect.*
Felin. in *c. Quod ſuper his de fide inſtrum.* Go-
mez, *in proœm. Regul. Cancell. in verſ. Ex quo*
referunt, & in reg. de impetran. benef. vacan.
per obit. familiar. Cardinal. quæſt. 12. Petr.
Duenn. in *ver. Beneficium, reg.* 71. & Dominic.
Sot. in particulari quæſtione quam fecit de plu-
ralitate beneficiorum, ubi affirmat eſſe legem
prohibitoriam, ut Cardinales qui Romæ reſi-
dent Epiſcopi fiant prout illum refert Alphonſ.
Hojeda, qui pluribus eandem opinionem tue-
tur in *tract. de benef. incompatib. par.* 1. *cap.* 2.
quibus addo Cardinalem Cajetanum in 2. 2.
quæſt. 185. *art.* 5. ubi notabiliter ait: ſecundum
doctrinam juris communis falſum aſſumitur
quod Cardinalis de jure poſſit eſſe Epiſcopus cu-
juſcumque Eccleſiæ quantumcumque remotæ.
Quoniam ut in dicta decretali patet (loquitur
de hac decretali) propter impoſſibilitatem reſi-
dendi in utraque Eccleſia Romana ſcilicet, &
Ravennenſi, præfertur utilitas univerſalis Eccle-
ſiæ, ut Cardinalis præſens ſit Romæ, & non ad-
mittitur poſtulatio ipſius ad Archiepiſcopatum
Eccleſiæ Ravennatis. Et quia textus clarus eſt,
& rationi innititur ſanctæ, ideo dicendum vide-
23 tur, quod Cardinalatus, & Epiſcopatus ſunt de
numero incompatibilium de jure, ut Panormita-
nus etiam ibi ſentit, quidquid ſit de conſuetudi-
ne; ſi tamen conſuetudo, & non potius abuſus
appellanda eſt. Hæc Cajeta.

Quorum opinioni valdè ſuffragatur ſtylus Ro-
manæ Curiæ. Nam Cardinali qui in Urbe reſide-
re debet Papa non conſuevit Epiſcopatum con-
ferre in titulum, ſed in commendam, ut ex il-
lius fructibus decenter ſuſtentari valeat. Hoc
autem incompatibilitatem arguit, ut in *c. Du-*
dum, il ſecundo verſ. Cum nullus infra. tit. proxi-
mo. De quo ſtylo teſtantur Sotus, & Hojeda
locis citatis. Et quamvis non deſint qui negent
hujuſmodi incompatibilitatem Cardinalatus
cum Epiſcopatu, & Abb. *hic* affirmet in facti
contingentia ſe vidiſſe multorum conſilia pro
hac ſententia, eamque conetur defendere Andr.
Barbat. *in tract. de præſtan. Cardinal. in prima*
parte, quæſt. 12. ejus tamen fundamenta infir-
ma ſunt, eiſque ſufficienter reſpondet Hojeda,
24 in *d. c.* 2. *num.* 10. Addit Hojeda pro hac ſenten-
tia eſſe textum expreſſum Concilij Tridentini,
in *c.* 17. *ſeſſ.* 24. ubi clarè dicit probari Cardi-
nalem comprehendi in hac prohibitione, ut
non poſſit obtinere Cardinalatum cum Epiſco-
patu.

Sed certè Hojeda in hoc decipitur, quia
longe diverſus eſt ſenſus illius decreti. Nam ibi
ſolùm ſtatuitur ut unum beneficium ſingulis con-
feratur, vel ad ſummum duo, ſi primum ſit in-
ſufficiens, & dummodo utramque perſonalem
reſidentiam non requirat, ideòque jubetur ob-
ſervari etiam in S. R. E. Cardinalibus, ibi:
quod in quibuſcumque perſonis, &c. Unde de-
cretum illud non obſtat quominus Cardinalis
poſſit obtinere unam Eccleſiam etiam Cathe-
dralem, quia in numero beneficiorum Conci-
lium ibi non computat dignitatem ipſam Car-
dinalatus, alioquin ſi illam computaret, Car-
dinalis non poſſet obtinere duo beneficia ſim-
plicia etiam tenuiſſima, quia eſſet triplex; &
ſic Cardinalis eſſet deterioris conditionis quam
alij clerici qui non prohibentur obtinere
ſecundum beneficium, ſi primum ſit inſuffi-
ciens.

Præterea hoc ipſum ſatis clarè colligitur ex
eod. *c.* 17. *in §. Ii verò.* ubi qui ante Conci-
lium obtinuerunt plures Cathedrales tenentur
unam dimittere. Ergo ſi decretum illud ſervari
debet in Cardinalibus ut initio præcipitur, ma-
nifeſtè ſequitur, ut ſi quis Cardinalis eo tem-
pore obtineret plures cathedrales, poſſet alijs
dimiſſis unam retinere; & ita concilium non
habuit Epiſcopatum pro incompatibili cum
cardinalatu.

Et confirmatur ponderando *c.* 1. *ſeſſ.* 23. ubi
in decreto de perſonali reſidentia Epiſcopi in
diœceſi S. Synodus declarat comprehendi etiam
S. R. E. Cardinales, & ita non obſcure admit-
tit cardinales poſſe obtinere Epiſcopatum; alio-
quin non obligaſſet eos ad perſonaliter reſiden-
dum in Epiſcopatu, ſed potius adſtrinxiſſet ad
Epiſcopatum dimittendum, ut fecit de pluribus
cathedralibus in *d. c.* 17. & in decreto proximè
citando.

25 Demum apertiſſimè deducitur mens Conci-
lij ex *c.* 2. *ſeſſ.* 7. ubi ſtatuitur, ut nemo quacum-
que etiam dignitate, gradu, aut præeminentia
præfulgeat plures cathedrales Eccleſias in titu-
lum, ſeu commendam recipere, & ſimul reti-
nere

nere præſumat; & rationem ſubjicit, cum valdè
felix ſit ille cenſendus, cui unam Eccleſiam be-
nè, ac fructuosè regere contigerit. Qui autem
plures Eccleſias tunc detinebant, una quam
mallent retenta, reliquas infra certum tempus
dimittere tenerentur; alioquin Eccleſiæ ipſæ, ulti-
mò obtenta dumtaxat excepta, eo ipſo vacare
26 cenſerentur. Conſtat enim hoc decretum com-
prehendere etiam S. R. E. cardinales tum pon-
derando rationem ibi expreſſam, cum valdè Fe-
lix, &c. tum quia dictio illa univerſalis negati-
va, *nemo* etiam cardinales includit, ut notat
Archid. Joan. Andr. & Gemin. in *cap. Nemo,*
de elect. lib. 6. præſertim ſtante ſubſequenti clau-
ſula, quacumque etiam dignitate, gradu, aut
præeminentia præfulgens, Felin. in *cap. Cum*
in iure peritus, de offic. deleg. & in rubr. de
maior. & obed. & Gomez, *in reg. de Valore,*
quæſt. 1. *num.* 5. Tum denique quia in his quæ
reſpiciunt incommodum & periculum anima-
rum, ut eſt retentio plurium Epiſcopatuum, in
diſpoſitione generali includuntur etiam cardi-
nales, ut notat gloſſa, & DD. in *cap. Sciant*
cuncti, de elect. lib. 6. Belenzin. poſt Romanum
& alios quos citat in *tract. de charitativo ſubſi-*
dio, quæſt. 6. & Gomez, in *reg. de publican.*
reſignat. quæſt. 12. *num.* 3. Et hanc ſententiam
27 aliàs probavit S. congregatio Concilij. Nam
conſulta an Cardinales comprehendantur in
decreto dict. *cap.* 2. *ſeſſ.* 7. eo quod comprehendi
non dicantur, niſi eorum fiat mentio, & præci-
puè in odioſis, reſpondit comprehendi, cum
ſimus in lege correctoria, & in materia peccati:
maximus enim inquit abuſus eſt, ut qui vix fru-
ctuosè unam Eccleſiam regere poſſit alteram ac-
cipere audeat, cum unuſquiſque in ſua Eccleſia
reſidere præcepto divino teneatur, ut *ſeſſ.* 23.
cap. 1. & Cardinalis ad reſidendum ſit adſtri-
ctus. Si igitur in eo decreto Cardinales inclu-
dantur, neceſſariò ſequitur, ut poſſint unam
Cathedralem obtinere, & retinere licet non
plures.

28 Nec unquam hoc revocavit in dubium Sacra
Congregatio, ſed tantummodo dubitavit an li-
ceret retinere unam cathedralem in titulum,
& aliam in commendam cum eo decreto non
videatur prohibitum niſi plures habere in titu-
29 lum, vel plures in commendam, & non abhor-
reat ab antiquis ſacris canonibus unam in titu-
lum & aliam in commendam obtinere, ut patet
in *cap. Relatio,* 21. *quæſt.* 1. & ex Sacr. Con-
gregationis ſententia dictum eſt non licere tum
ex contextu *dict. cap.* 2. tum ex his quæ tradunt
30 Doctores in regula de triennali poſſeſſ. Nam
commenda in dict. cap. Relatio erat temporalis,
& rationem depoſiti habebat, *cap. Nemo,* &
ibi gloſſ. in *verb. Commendare, de elect. lib.* 6.
& commendatarius non faciebat fructus ſuos, ut
apertè colligitur ex *epiſt.* 13. *lib.* 2. *Beati Grego-*
rij. Hodie verò, cum ſit perpetua, & omninò
habeat rationem tituli, & fructus Commendata-
rius faciat ſuos, & nudum commendæ nomen
retineat, non eſt mirum ſi cum alia Eccleſia quæ
habeatur in titulum non poſſit ſimul retineri,
cum commendarij habeantur ut veri Prælati.
De hoc ſcripſi plenius in *cap. Dudum, il ſecundo*
infra titul. prox.

Ex his patet Cardinales ex Sac. Congregatio-

nis ſententia non prohiberi unam cathedralem
obtineri etiam in titulum; prohiberi tamen ob-
tinere plures ſive utramque in titulum, ſive
utramque in commendam ſive unam in titulum
31 & aliam in commendam. Et huic interpretatio-
ni multum favet obſervantia Romanæ Curiæ.
Videmus enim paſſim Epiſcopos ad Cardinala-
tum promotos retinere Epiſcopatum abſque ul-
la diſpenſatione, quod non eſſet ſi Cardinala-
tus, & Epiſcopatus eſſent de numero incompa-
tibilium, cum & Cardinales comprehendantur
in *cap. De multa, de præben.* ut reſolvit Abb.
in *cap. Eccleſia, il ſecundo infra titul. prox.* &
Gomez, *in reg. de impetran. benef. vacant. per*
obit. familiar. Cardinal. quæſt. 2. *num.* 6. Item
Cardinalibus paſſim conferuntur Epiſcopatus:
& quamvis hoc fiat per viam commendæ, tamen
Commendatarij noſtri temporis habentur pro
veris Prælatis, ut proximè dictum, & plenius
ſcripſi in *capit.* 1. *infra de Capell. Monacho-*
rum.

32 Conſuetudo autem Eccleſiæ Romanæ facit
jus ut notatur in *cap. Ex litteris,* in gloſſ. *ſuper ver.*
Noſtri moris, ſupra de conſtit. & in *cap. In*
cauſis, infr. de re iudic. & tenet Hoſtien. *hic*
num. 7. *verſ. Sed numquid conſuetudo,* & præ-
valet authoritati cujuſcumque Doctoris, ut ex
33 D. Thoma dixi in *c. Quanto, de conſuet.* Fa-
teor tamen conſultius fore, ut aliunde ſuppedi-
tentur S. R. E. Cardinalibus neceſſaria ad eorum
dignitatem decenter ſuſtinendam, & Metropo-
litanis, & Cathedralibus Eccleſiis præficiantur
34 Paſtore qui poſſint in illis aſſiduè reſidere ſine
detrimento Eccleſiæ univerſalis. Nam cum Car-
dinales Romani Pontificis in executione Sacer-
dotalis officij jure levitico coadjutores exiſtant,
35 *cap. Per venerabilem, §. Rationibus, infra. Qui*
fil. ſint legit. & eorum conſilio apud eum uni-
verſalis Eccleſiæ adminiſtratio nitatur, ut ha-
betur in decreto Concilij Tridentini *cap.* 1. §.
36 *Quæ verò, ſeſſ.* 25. ita ut propterea inſtantia
Cardinalium ſit ſollicitudo omnium Eccleſiarum
ut hic dicit Innocent. in *ver. Generali.* Qua de
re plura Gomez, *in regul. de impetran. benef.*
vacant. per obit. familiar. Cardinal. quæſt. 17.
37 *num.* 3. *& ſeqq.* profectò commune hoc bonum
præferri debet bono unius particularis Eccleſiæ.
Qua ratione Innocentius III. in hac decretali
non admiſit poſtulationem Presbyteri Cardina-
lis ad Archiepiſcopatum Ravennatem, quia
inquit Cardinalis præſentia utilior eſt non ſolùm
Romanæ, ſed etiam Eccleſiæ generali tam apud
Apoſtolicam Sedem, quàm apud Eccleſiam Ra-
vennatem; Unde non immeritò præferentes ſpe-
ciali utilitati communem, & minori majorem
prædictum Cardinalem poſtulationi veſtræ non
duximus concedendum.

38 Porrò in ſex Epiſcopatibus propè Urbem
exiſtentibus qui optari ſolent à Cardinalibus
præſentibus in Urbe, nulla ſubeſt difficultas, qui
habent reſidentiam in Curia Romana, ut in con-
ſtitutione S. D. N. de qua multa ſcripſi in cap.
Qualiter, intra de cler. non reſiden. Unde in
eis nulla conſiderari poteſt cum Cardinalatu in-
compatibilitas, ut per Cardinal. Cajetan. in 2. 2.
d. quæſt. 185. *art.* 5. *verſ. Ob hanc rationem ſex*
Epiſcopi. Sot. *de iuſt. & iur. lib.* 10. *q.* 3. *art.* 4. *col.* 8.
verſ. Hac namque ratione.

39 Ultimò nota in verſ. *Mandantes*, tres modos
providendi Eccleſiæ vacanti, videlicet per ele-
ctionem, poſtulationem, & nominationem: con-
cordat textus in *c. Quod ſicut, in princ. infra, tit.*
prox.
QUÆRO an, & in quibus conveniant, &
differant ejuſmodi modi.
40 Solutio. Conveniunt primò ratione efficien-
tis, quia omnes fieri debent à majori parte Col-
legij, ut de electione in Eccleſiis inferiobus
patet in *c. Cumana*, & in *c. In Geneſi, infra, tit.*
41 *prox.* & paſſim alibi. Dixi in Eccleſiis inferiori-
bus propter Eccleſiam Romanam, in qua requi-
runtur duæ ex tribus partibus Cardinalium, ut
in *c. Licet, eod. tit.* & eſt ſimile in electione Ab-
42 batiſſæ, ut in *c. Indemnitatibus, de elect. lib. 6.*
De poſtulatione eſt textus in *c. Poſtulationem,*
inf. eod. ubi patet reſpui poſſe poſtulationem
factam à non majori parte Capituli, & nullam
fieri injuriam poſtulantibus, & notat gloſſa in
c. Capientes. §. Denique, in ver. Gratia, de elect.
lib. 6. plenè Roman. *conſ. 330. Circa primum,*
num. 20. verſ. Poſtremò, & idem in nomina-
tione cum eadem ſit ratio, ut inferiùs pa-
tebit.
43 Secundò, conveniunt ratione materiæ, ſeu
perſonæ quæ eligitur, poſtulatur, aut nomina-
tur, quia indignus in omnibus repellitur. Unde
ſicut eligentes ſcienter indignum ſunt ipſo jure
privati pro illa vice poteſtate eligendi, *c. Cum in*
cunctis. §. fin. infra, tit. proximo, ita & ſcienter
44 poſtulantes impoſtulabilem *c. Bonæ memoriæ,*
il primo infra de elect. & *c. 1. ſupra eod.* ubi hoc
tenet gloſſa communiter approbata in *ver. Pri-*
45 *vare, & in ver. Poſſumus.* & idem dicendum
in nominatione, dummodo ſit perfecta, aliàs
enim nominantes non privantur poteſtate no-
minandi etiamſi nominaverint indignum, textus
eſt in *c. Perpetuò. de elect. lib. 6.* & tradit Re-
buff. in *repet. c. Poſtulaſti in quarto notab. de*
Cler. excomm. miniſt. & in *tract. nomin. quæſt. 1.*
num. 30.
46 Tertiò, conveniunt ratione formæ in hoc,
quia omnes fieri debent collegialiter, ſeu capi-
tulariter; ideòque ſicut electio facta à minori
parte Capituli per ſubſequentem conſenſum
ſingulorum non convaleſcit, ut eſt textus in
c. Auditis, infra, de elect. ita nec poſtulatio, ſeu
nominatio, ut tenet Roman. *dicto conſ. 330. n. 20.*
verſ. Nec refragatur.
47 Quartò, & ultimò conveniunt ratione finis,
ſeu effectus, quia ſicut electo acquiritur jus pe-
tendi confirmationem. *c. Poſtquam.* & *c. Nihil, in-*
48 *fra, de elect.* & *c. Super his, de accuſat.* ita ut pu-
blicato ſcrutinio non liceat electoribus variare.
c. Publicato, infra tit. proximo gloſſ. *1. in c.*
Quanto, 63. diſt. imò compelli poſſint ad ele-
ctionem perficiendam; Gemin. *conſ. 84. Quia*
iſtud dubium, num. 13. verſ. Et idem dicitur. Ita
49 & poſtulato acquiritur jus ex poſtulatione po-
ſteaquàm fuit Superiori præſentata, ita ut non
liceat poſtulantibus ab ea reſilire, ut in *cap.*
prox. §. Nec obſtabat, & tenet Innoc. *hic num. 1.*
verſ. Tamen in hoc credo. Hoſt. *n. 18. in ver.*
Per electionem. Jo. Andr. *num. 10.* Butr. *nu. 48.*
Cardin. *num. 9. verſ. Ipſe etiam Innocentius, &*
50 Abb. *num. 8.* Subdit tamen Innocentius quod
ſi poſtulans, & Superior, à quo poſtulatur, con-
cordarent, utique poſſet idem poſtulans recede-
re, non obſtante contradictione aliqua poſtula-
ti: Quod etiam admittunt Hoſtien. & Compo-
ſtell. cum nec poſtulato jus aliquod ſit quæſitum,
& ſequuntur Jo. Andr. *nu. 12.* Butr. Cardin. &
Abb. *locis citatis.*
51 Similiter & ex nominatione jus acquiritur
nominato, adeo ut non liceat ab eo reſilire, ubi
facta fuerit Papæ, *cap. Contra ſanctorum, 16.*
quæſt. ult. & arg. a contrario ſenſu in *cap. Si*
qui, §. Diffinitiva, verſ. Nominationes, 2. quæſt. 6.
& ea pendente non procedatur ad electionem,
ut poſt Goffred. notat. Archid. in *cap. Quanto,*
num. 6. 63. diſt. in hoc enim nominatio ſimilis
eſt poſtulationi, cum in utraque vigeat ratio
ibi aſſignata, videlicèt ne illudatur ſedi Apoſto-
licæ ſecundum Innocen. ubi ſupra, Hoſt. *num. 19.*
verſ. Nominatio verò, Joan. Andr. *num. 11.* &
alios præalleg. & reſpondit Joan. Calderin. *conſ.*
51. An nominantes, aliàs 5. de elect. Quod
multò magis procedit ſi in nominatione expri-
52 matur conſenſus de præſenti; talis enim nomi-
natio idem eſt quod electio, quia non refert qui-
bus verbis quis exprimat conſenſum, *cap. Hu-*
manæ 22. quæſt. 5. Unde per talem nominatio-
nem abſque dubio jus acquiritur nominato,
præſertim ſi habeat conſuetudo talis Eccleſiæ,
ut per talia verba celebretur electio, gloſ. *prima*
in d. *c. Quanto, circa finem. verſ. Sed ſi per de-*
53 *nominationem.* Item conveniunt ratione effe-
ctus, quia quemadmodùm ſi electus adminiſtret
ante confirmationem, ejus electio caſſatur, *cap.*
Qualiter. infra tit. proximo, cap. Cum jam du-
dum, in fine, de præben. niſi in caſu, *cap. Nihil*
eſt §. fin. infra, de elect. gloſ. *prima in cap. Ho-*
54 *ſti, eod. tit.* ita & poſtulatus ſi ſe immiſceat ad-
miniſtrationi Eccleſiæ, ad quam fuit poſtulatus
ante admiſſam poſtulationem privatur omni
commodo, & jure poſtulationis, textus eſt val-
55 dè notabilis in *cap. Bonæ memoriæ, il primo inf.*
tit. prox. ubi patet poſtulationem ejus, qui
ea nondùm admiſſa adminiſtrationem ſuſcepit
ex hoc ipſo irritam effici. Quinimò poſtulantes
qui eum ad Eccleſiam receperunt, eligendi, atque
poſtulandi facultate fore privatos, proviſione
dictæ Eccleſiæ facienda ad ſedem Apoſtolicam
56 devoluta. Et de hoc eſt ibi caſus expreſſus ſecun-
dum Roman, *dicto conſ. 330. num. 21.* Et idem di-
cendum in nominato, quia viget eadem ratio
quæ in electo aſſignatur in d. *c. Qualiter*, vide-
licet quia adminiſtrationi ſe irreverenter immiſ-
cuit, cum ſecundum Apoſtolum nemo debeat
ſibi honorem aſſumere, ſed qui vocatur à Deo
tamquàm Aaron.
57 Differunt autem electio, poſtulatio, & nomi-
natio ſimiliter reſpectu efficientis, quia electio
innititur juri communi. Unde ſolet ſic diffiniri
58 ſecundum Abb. *ſup. in rubr. num. 2.* videlicet,
electio eſt alicujus perſonæ ad prælationem, vel
fraternam ſocietatem canonicè facta vocatio:
59 Poſtulatio verò etiamſi unanimiter fiat, inniti-
tur magis gratiæ, quàm juſtitiæ, ut eſt textus
hic. Undè Hoſt. *num. 12. verſ. Non tamen in-*
ſtitia, feſtivè dicit, plus eſt ibi de aqua, quàm
de vino. Simile in *c. Contingit, il primo §. primo*
inſr. de ſenten. excomm. Undè illam ſic diffinit
60 Abb. *ubi ſupra, num. 1.* videlicet, Poſtulatio
eſt quædam gratiæ petitio à Superiori facta
de

de promovendo aliquem ad prælationem, ad
quam de jure communi propter defectum ali-
61 quem, vel impedimentum eligi, ſeu promoveri
non poterat. Et propterea electio dicitur con-
firmari, & poſtulatio admitti, *cap. ſcriptum* &
62 ibi gloſſ. in *ver. Majorem, infra. tit. prox.* Et
quia poſtulatio gratia eſt, Prælatus non cogitur
poſtulatum concedere, *cap. Litteras 63. diſt. cap.*
63 *Admonet, de renunc. in Authen. de Sanctiſſ. Epiſ. §.*
Nullus. Si tamen juſta cauſa exigeret, debe-
ret compelli per Superiorem, ut illum concede-
ret, *c. Nullus de iur. patr.* ſecundum gloſ. *hic in ver.*
64 *Gratia*, & Innoc. *in eod. ver.* Et Hoſt. *num. 15.*
Quamvis, ut gloſſa ſubdit, per indirectum quo-
dammodo cogatur illũ concedere ſi ſit idoneus,
cum teneàtur illi providere de conſimili benefi-
cio, *cap. Paſtoralis, eod. titulo.*
65 Cæterum quamvis poſtulatio admittatur ex
gratia, quia quicquid facit Papa gratia eſt, ut no-
tatur in cap. Sedes Apſtolica ſupra, de reſcr. &
& per Hoſt. *hic num. 14.* tamen ſi concorditer
66 fiat, infertur injuria, ſi ſuperior illam non admit-
tat, *c. penult. infra. eod.* & tradit Alex. *conſ. 80. nu.*
12. verſ. Ad textum, lib. primo. Nominatio ſimili-
ter innititur gratiæ, quia per eam ſupplicatur Pa-
pæ, ut dignetur uni ex nominatis providere, ut
patebit infra *num. 68.*
67 Differunt etiam reſpectu efficientis, quia no-
minatio poteſt dici etiam quæ fit per unum tan-
tum quæ propriè non dicitur electio, ſecundùm
Hoſt. *hic in fine, verſ. Vel ut quod nominationem*, Jo.
Andr. *num. 12. verſ. poſſet etiam dici nominatio*, &
Abb. *numero 8. ver. Et quamquam Innocentius*,
exemplum patet in nominatione quam facit Rex
Franciæ ad Prælaturas, ut patet in *concordatis in tit.*
de regia ad Prælaturam nominatione faciendo. §. 1. &
ſeq. ut per Rebuff. *in tract. nomin. q. .. n. 31.* & dixi
in *c. 1. infra tit. prox.*
68 Secundò, differunt reſpectu materiæ primò
in numero, quia nominatio fit de pluribus, cap.
Quod ſicut ibi: Quæ facta eſt de tribus, dicenda
videtur potiùs nominatio infra, de elect. cum
ſcilicet duo, vel tres excellentiores ſunt in Ec-
cleſia, & omnes nominatur Papæ, eique ſup-
plicatur, ut uni ex illis dignetur providere, *cap.*
Archidiaconum Florentinum, 63. diſt. ſecundum
Hoſt. *hic num. 19 verſ. Nominatio verò* Joan.
Andr. *num. 10. verſ. Nominatio debet eſſe ſo-*
lemnis, Butr. *num. 40. verſ. Sed hoc differt.*
Cardin. *num. 9. verſ. Ipſe etiam Innocentius, &*
Abbas *ubi ſupra.* Archid. *in cap. Quanto nu. 6.*
63. diſt. & in *cap. Nulla, de elect. lib. 6.* Re-
buff. in *tract. nominat. quæſt. 1. num. 28.* Po-
ſtulatio verò ſicuti & electio fit de uno tantum,
adeò ut ſi unus tantum nominetur poſtulatio ſit,
vel quaſi, non autem nominatio, & hanc præ-
cipuam differentiam inter nominationem, &
poſtulationem aſſignat hic Hoſt. *num. 21. Sed*
hæc eſt differentia, cum quo tranſeunt communi-
69 ter Doctores, & præſertim Ioan. Andr. Butr.
& alij proximè citati, & hinc eſt ut nomina-
tio fieri poſſit alternativè, ſed poſtulatio non, ut
hic notat. Jo. Andr. & Imola, *in fine.* Gemin.
70 & Franc. in *cap. 2. de elect. in 6.* Rebuff. *di-*
cta quæſt. 1. num. 29. & primo nominatus cen-
ſetur dignior, cap. *Quorumdam, de elect. lib.*
9. Felin. in *cap. Cum dilecta. num. 5. de re-*
ſcript. & maior. l. 1. ff. De alvo ſcribendo,
ac magis dilectus, Bald. in *rubr. C. Si*
quis, omiſſ. cau. teſtam, col. fin. Rebuff. *loco citato.*
71 Deinde differunt reſpectu materiæ in quali-
tate, quia electio fieri debet de digniori, ut no-
tant omnes in *cap. Conſtitutus, infra de appellat.* S.
Thomas in *2. 2. quæſt. 63. art. 2. ad tertium* Couarr.
in reg. Peccatum, par. 2. §. 7. num. 3. verſ. Sed hæc
in hunc ſenſum, licet ſuſtineatur de digno *cap. Mo-*
naſterium 16. quæſt. 7. cap. Cum nobis infra,
tit. proximo Couarr. *ubi ſupra.* Rota *deciſ. 65.*
num. 8 par. 1. in recent. poſtulatio verò fit
72 de ineligibili, non tamen criminoſo, ſeu aliàs
indiſpenſabili Dixi de ineligibili, ſeu patien-
te defectum, ut extraneo, laico, & illegiti-
73 mo, qui non eliguntur, ſed poſtulantur. *§.*
Sed aliud, & c. Oſius 61. diſt. c. Innotuit, in-
fra, de elect. gloſſ. *2. in c. Litteras, 63. diſt.*
ſic etiam Fratres Minores poſtulari poſſunt ad
Eccleſiam Cathedralem, vel Metropolitanam,
ſed non eligi, *cap. Quorumdam, de elect. in 6.*
Cardin. *conſ. 36.* in princ. ſic etiam Cardi-
nalis, vel Epiſcopus ad Epiſcopum non eligi-
tur, ſed poſtulatur, ut eſt textus hic, & di-
ctum eſt ſupra *in ſecundo notab. num. 16.* Dixi,
74 non tamen criminoſo, quia talis eſt impoſtula-
bilis, ut in *c. 1. ſupra, eod.* ubi poſtulatio fa-
cta de Epiſcopo, qui interdictum non ſerva-
vit repellitur, ut indigna propter poſtulatam
perſonam, quia, ut inquit gloſſ. *ibi in ver. Per-*
ſonam. vitium fuit materiæ, non artificis, *l. Si*
ſervus. §. Si calicem ff. Ad legem Aquil. ſed no-
minatio fit de excellentioribus, ut dictum eſt
ſupra, & ita in hoc convenit cum electione
quæ fieri debet de digniori, & differt à po-
ſtulatione quæ fit de ineligibili. Nam dictum
gloſſæ, & Innocentij, *hic in verſ. Nomina-*
tionem, quod nominatio canonica dicatur quan-
do omnes concordant, de aliquo ineligibili aſ-
ſumendo, non recipitur ab Hoſt. & alijs præalleg.
75 Tertiò differunt reſpectu formæ, quia electio
debet eſſe canonica, id eſt forma canonis ſervari
debet, quæ præſcribitur in decretali. *Quia pro-*
pter, infra, de elect. Poſtulatio autem eam for-
mam non requirit, ſed ſatis eſt ut ſit concors, ut
hic dicit Hoſt. *num. 18. verſ. Et nota quod ele-*
ctio debet eſſe canonica, & num. 19. Joan. Andr.
num. 9. in ver. Canonicam, & idem in nomina-
tione, cum non reperiatur jure cautum, ut ſupra-
ſcripta forma in ea ſervari debeat.
76 Et quamvis gloſſ. & Innoc. *ubi ſupra*, dicant
differentiam eſſe inter poſtulationem, & nomi-
nationem, quia poſtulatio fit cum ſolemnitate,
ut notatur, *in cap. In cauſis, infra, de elect.* No-
minatio verò ſine ſolemnitate, hoc tamen non
placet Hoſtien. *num. 21. verſic. Scripſit etiam*,
niſi hoc intelligatur de ſolemnitate decreti, quæ,
ut Hoſt. dicit, ſecundum magiſtrum ſuum eſt de
ſubſtantia poſtulationis, ut notatur, in *c. Inno-*
tuit, eod. tit. & paulo infra idem dicit in nomina-
tione quæ non requirit, niſi ſolemnitatẽ decreti,
& cum opinione Hoſt. tranſeunt Jo. Andr. *num.*
12. Butr. *num. 48.* Abb. *num. 8.* & communiter
Doctores.
77 Ultimò, differunt reſpectu finis, ſeu effectus
quia electo jus acquiritur etiam ante confirma-
tionem, dummodo conſentiant, vel conſentire
velit, *cap. Cum inter canonicos, infra. tit. proxi-*
mo gloſſ. *1. c. Quanto 63. diſt.* Cardin. *conſ. 30.*
num. 9.

num. 9. & quidem acquiritur jus Prælaturæ, &
jus adminiſtrandi, licet non exercitium prælatu-
ræ, & adminiſtrationis. Nam per confirmatio-
nem nihil novi juris acquiritur, ſed tantum exer-
citium, *cap. Paſtoralis, in fine, de reſcript. §. Ecce.*
16. *quæſt.* 1. electio enim facit Imperatorem,
ut in *cap. Legimus*, 93. *diſt.* & ita concludit
gloſſa *prælleg. in d. cap. Quanto*, Goffred. in
cap. 2. *de translat. Epiſc.* ubi dicit per confirma-
tionem dari quidem poteſtatem adminiſtrandi,
cap. Noſti, & *c. Tranſmiſſam de elect.* ſed nihil
addi quoad ſubſtantiam, ſive vinculum matri-
moniale, ut in *d. cap.* 2. nam per mutuum con-
ſenſum contrahi debet ſpirituale matrimonium,
cap. Licet, eod. tit. poſt quem obligatus eſt
ſponſus Eccleſiæ, *cap. Sicut*, 7. *quæſt.* 1. & ſe-
quitur Archid. in d. *cap. Quanto, num.* 3. *verſ.
Vnde dicas*, 63. *diſt.* ubi tandem reſidet in hoc ut
facta canonica electione ſtatim habeat electus
adminiſtrationem, ſed non effectum juriſdictio-
nis, & idem dixit, in *cap.* 1. 23. *diſt. ſuper gloſ. in a-
liis, & in addit. hoc videtur falſum*, &c. ſubdit ta-
men quod ſecundum Innocentium & Hoſt. ele-
ctores numquam dicuntur transferre dominium
Prælaturæ, licet dent per quod poſſit prælatura
peti, unde electi ab electoribus non petunt præ-
laturam, quia eam non habent, nec etiam eam
plene dare poſſunt, imò ipſam prælaturam re-
cipere videntur à confirmatore, qui eis con-
fert plenitudinem ſui officij, *cap. Cum in cun-
ctis, cap. Tranſmiſſam*, & *cap. Nihil eſt, de elect.*
78 At verò poſtulato jus non acquiritur ex poſtula-
tione, *cap. penult. infra eod.* Innocent. *hic in ver.
Et gratia.* Niſi ad eum modum quo dictum eſt
ſupra num. 49. Similiter & nominatio ex ſim-
plici nominatione nullum jus quæritur, *cap. Et
qui, verſ. Nominationes*, 2. *quæſt.* 6. ita ut nomi-
nantibus liceat à nominatione reſilire, antequam
fuerit ſuperiori præſentata, ut patet ex dictis *ſu-
pra, num.* 51. Quod multo magis procedit in
tractatu electionis, quæ fit ante ſcrutinium, ut
cum dicitur, talis eſſet bonus; Ex hac enim nul-
lum jus quæritur nominato; *cap. Quod ſicut in
princ.* & ibi gloſſ. 1. *infra de elect.* & poſt Goffred.
not. Hoſt. *hic num.* 21. *verſ. Ex nuda autem*, Cal-
derin. *dicto conſ.* 51. *aliàs* 5. *de elect. in fine*, gloſſa
*pragm. ſanction. in § Volens, in ver. Nominatio-
nes, in tit. de collat.* Ratio eſt quia per talem
nominationem exprimitur conſenſus de futuro:
& eſt ſenſus, Nomino talem, id eſt nomino eum
eligendum, ſicut etiam aliquis eligitur in poſtu-
landum ut in *cap. Poſt tranſlationem, de renunciat.*
& *c. Valentinianus* 63. *diſt.* gloſſ. 1. *d. cap. Quanto, ver.
Dico quod ſi nominatio*, Rebuff. poſt alios *in tract.
nomin. q.* 1. *num.* 26. ubi propterea hanc ſpe-
ciem nominationis appellat conſultoriam, ſeu
79 tractatoriam. Et ſic obiter habes tres ſpecies
nominationum ad beneficia vacantia. Altera eſt
conſultoria quæ fit ante ſcrutiniū, de qua proxi-
mè dictum eſt. Altera eſt quæ fit in ſcrutinio,
& in qua exprimitur conſenſus de præſenti, & hæc
coincidit cum electione, ut dictum eſt *ſupra n.* 52.
Tertia demum eſt, quæ fit Papæ de pluribus ex-
cellentioribus ad hoc ut uni ex illis dignetur pro-
videre, & in hac procedunt paritates, & diſcri-
mina, de quibus fusè actum eſt in præcedenti-
bus: & ita has tres ſpecies diſtinguit Rebuff. *d.
quæſt.* 1. *num.* 26. & ſeq. Adverte tamen ad id
quod obiter dictum eſt; aliquem eligi in poſtu-
landum, vel è converſo; nam hodie hoc eſt cor-
rectum, per *cap. Vnicum. inf. eod. lib.* 6.

DE POSTVL. PRÆLAT.

Cap. Etſi Vnanimiter.

SVMMARIVM.

1 *EPiſcopus poſtulandus eſt, non eligendus.*
Fallit ſi nulli ſit alligatus Eccleſiæ, n. 3.
2 *Concordia plena non ſupplet defectum modi in*
3 *eligendo, nec poſtulandum facit eligibilem.*
4 *Electio de perſona poſtulanda non valet.*
5 *Factum contra legis prohibitionem non valet, quamvis*
6 *lex non procedat ad annullationem actus.*
Caſſationis cauſa eſt nullitas, & iniquitas, & caſſatur
de facto etiam quod nullum eſt.
7 *Poſtulatio, & electio non valet ſi quis dicat poſtulo, &*
eligo ut melius valere poteſt.
8 *Epiſcopus ſi de facto eligatur ad aliam dignitatem, non*
debet electio per ſuperiorem confirmari, n. ſeqq.
9 *Epiſcopus eſt Eccleſiæ ſuæ alligatus vinculo matrimonia-*
li, quod diſſolvi non poteſt niſi per Papam auctorita-
te Divina.
10 *Epiſcopus non poteſt electioni ſuæ conſentire, c. Cur. &*
n. ſeqq.
11 *Conſenſus poſtulantium non eſt liber, cum ab alieno ar-*
bitrio dependeat.
12 *Poſtulatus ſi conſentiat, eo ipſo repellitur tanquam am-*
bitioſus.
13 *In Patriarcham Antiochiæ Maronitarum Epiſcopus de*
Nauca more illius nationis electus non confirmatur,
ſed è vinculo ſuæ Eccleſiæ abſolvitur, & ad Eccleſiam
Patriarchalem transfertur.
14 *Patriarchalibus ſedibus vacantibus à Canonicis fieri non*
poteſt electio vel poſtulatio quouſque ad notitiam Se-
dis Apoſtolicæ perducatur.
15 *Poſtulatio quid ſit, & in quo differat ab electione, &*
n. 19.
16 *Poſtulari non poſſunt qui propter vitium eligi prohiben-*
tur, ut criminoſi.
17 *Declaratur, n.* 18.
18 *Poſtulandi qui ſint.*

ET SI UNANIMITER. Epiſcopus
1 poſtulandus eſt, non eligendus. Hoc di-
cit ſecundum Jo. Andr. Bald. & reliquos
omnes. Dividitur quo ad mentem in qua-
tuor partes. Nam primò factum narrat; Secundò
permittit unam rationem decidendi, ibi, *cum ſuæ.*
Tertiò, decidit, ibi, *electionem.* Quartò aliam
deciſionis rationem ſubjicit, ibi, *cum elige-
re.*
2 Nota primò, ibi *unanimiter vota veſtra concur-
rerint.* Plenam concordiam non ſupplere de-
fectum modi in providendo. Secundum Ant. de
Butr. *hic num.* 3. Nam iſti Canonici Calaritani
cum debuiſſent procedere per viam poſtulatio-
nis, proceſſerunt per viam electionis nemine
diſcrepante, hoc enim importat verbum *unani-
miter*, ut *cap. Bone il ſecundo, ſupra eod.* & tamen
Papa irritat electionem: concordia enim unani-
mis vim non habet tollendi defectum poſtulandi,
ut eum faciat eligibilem, ut hic per Abbatem in
ſecundo notab.
3 Secundò nota, ibi, *cū ſuæ alligatus Eccleſiæ.* Idcircò
Epiſcopum non eſſe eligendū, quia eſt Eccleſiæ
ſuæ alligatus; ex quo deducitur à contrario ſen-
ſu ſecundum Ioan. Andr. *hic, num.* 2. Ant. de Butr.
num. 4. Anch. *num.* 1. *col.* 2. *ante med. verſ. Primò
ergo poſtulandus.* Cardin. & Imol. *num.* 2. ut ſi
non ſit amplius alligatus Eccleſiæ, puta quia re-
nuntiavit Epiſcopatui, tunc bene poſſit eligi,
quia ceſſat ratio prohibitionis, de quo dic ut per
eundem Ioan. Andr. in *cap. Ad ſupplicationem, a-
liàs poſt tranſlationem ſuper gloſ.* 2. *infra de renun-
ciat.*
4 Tertiò, nota ibi, *tanquam contra Canones minus
licitè attentatum.* Non valere electionem de per-
ſona poſtulanda, ut hic per Butr. *num.* 7. Quam-
5 vis enim Pontifex dicat, duximus irritandam, ta-
men præcedentia verba, ibi, *tanquam contra Cano-
nes minus licitè attentatam*, nec non ſubſequentia,
ibi, *cum eligi nullo jure potuerit*: apertè oſten-
dunt hujuſmodi electionem eſſe irritam ipſo ju-
re, tum quia actus geſtus contra legis prohibi-
tionem eſt ipſo jure nullus, quamvis lex ulterius
non procedat ad irritationem actus, ut l. Non
dubium, & ibi Legiſtæ, & maximè Bart. C.
De legib. quæ eſt canonizata, in c. Imperiali, 25. *quæſt.*
2. Cardin. in 4. *notab.* & Imol. *num.* 2. *verſ. Nota
quod factum.* Tum quia illud verbum, *potuerit*,
præcedente negatione, privat potentiam, & infi-
cit actum ipſo jure. Gloſſa *ordinaria in cap. Benefi-
6 cium de regul. iur. lib.* 6. & ſcripſi plenius in *cap.
Cauſam, n.* 21. 30. *& ſeqq. infra de elect.* & dum tex.
dicit, *duximus irritandam*, expone ſcilicet de facto
ſicut de facto proceſſit, ad notata per Bald. in
l. Hi qui ad Civilia num. 6 *&* 7. *C. De appell.* ubi dicit
duplicem eſſe cauſam caſſationis, id eſt nullitatē,
& iniquitatem; & caſſari etiam quod nullum
eſt, quia caſſatio ad factum refertur. Vel dic
irritandam, id eſt irritam denunciandam, & eſt
ſimile in *cap. Accedens, il primo* juncta gloſſ. in
verb. Caſſarunt, infra ut lit. non conteſtat. & tra-
dit Bald. *dicto num.* 7. Antiqui, ut vitarent pe-
riculum nullitatis utebantur clauſula, de qua hic
in gloſſ. *Magna in fine*, & per Innocent. *in princ.*
videlicet eligo poſtulandum, & poſtulo eligen-
dum, vel eligo, & poſtulo ut melius valere po-
teſt: ſed hæc practica hodie reprobatur in *cap.* 1.
infra eod. l. 6.
8 Quartò, nota Epiſcopum non eſſe eligendum
ad aliam dignitatem, ſed poſtulandum; & ſi de
facto eligatur, non debere per ſuperiorem con-
firmari; & ita hic eſt caſus ſecundum Bald. *in
princip.* Rationem habes in littera, quia Epi-
9 ſcopus eſt Eccleſiæ ſuæ alligatus, ſcilicet nexibus
præceptorum *cap. Niſi cum pridem, in fin. de
renunciat.* Hoſt. *hic in princ. in verb. Alligatus.*
Vel ſecundum gloſſam expone verbum, alli-
gatus, ſcilicet vinculo matrimoniali, ut *cap.
Inter corporalia, verſ. Sicut autem infra de transla.
Epiſcop.* Quod quidem vinculum diſſolvi non
poteſt niſi auctoritate divina, id eſt auctoritate
illius, quem conſtat eſſe vicarium IEſu Chriſti,
d. cap. Inter corporalia. gloſſ. *hic poſt princ.* &
Bald. *num.* 1. Non enim homo, ſed Deus ſe-

parat quos Romanus Pontifex, qui non puri
hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris, Ec-
cleſiarum neceſſitate, vel utilitate penſata, non
humana, ſed Divina potius auctoritate diſſol-
vit. *Quæ ſunt verba tex. in cap. Quanto, de
translat. Epiſcopi*; & ideò ſequitur hic in littera,
non habeat ſine noſtra permiſſione votum.
10 Quare cum Epiſcopus non poſſit ſuæ electioni
conſentire, conſequens eſt ut nec poſſit eligi, ſed
bene poſtulari à Papa, *c. Bonæ memoriæ, il pri-
mo, in princip. ſupra eod.* & in hoc magna eſt
vis ſecundum Abb. Antiq. *hic num.* 2. Nam
cum quis dicit Eligo te, idem eſt ac ſi dice-
ret, Ego conſentio in te tanquam in ſponſum,
vel Prælatum, quod eſſe non poteſt, quia alte-
ri matrimonialiter copulatus eo vinculo per-
durante, in aliam Eccleſiam niſi adulterè
conſentire non poteſt, *cap. Sicut vir*, 7. *quæſt.* 1.
Unde delinquit Eccleſia, quæ in talem con-
ſentit, ut in ſponſum, vel Prælatum; & idcir-
cò non debet eligi, ut hic. At ubi quis con-
ſentit poſtulando, non in eum tanquam in ſpon-
ſum conſentit, ſed in voluntate ſuperioris rem
11 totam, & conſenſum ſuum ponit, & ita e-
jus conſenſus liber non eſt, cum ab alieno ar-
bitrio non habito, ſed habendo dependeat,
cap. Super eo, & *cap. Per tuas, infra de con-
12 dit. appoſit.* Poſtulatus verò ſi conſentiat hoc
ipſo tanquam ambitioſus caſſatur in Curia,
ut atteſtantur Hoſt. *hic in princip. in verb. Vola-
rum*, & Ioan. Andr. *num.* 2. *in eod. verb.*
Itaque jure optimo conſtitutum eſt, ut Epiſ-
copus ſit poſtulandus, non autem eligendus,
nec ejus electio confirmanda.
Et ex his cum actum fuerit in S. Congregatione
rerum conſiſtorialium, an ſit confirmanda ele-
13 ctio de perſona R. P. D. Joannis à Sapa Epiſ-
copi de Nauca in Patriarcham Antiochenum na-
tionis Maronitarum ab Archiepiſcopis, Epiſco-
pis, & clero facta more illius gentis, & ſecun-
dum antiquos Canones, ut *cap. Qui Epiſcopus.*
Cum in his 74. *diſt. cap.* 1. 63. *diſt. cum ſimil.* Die
6. Auguſti 1649. ſacra Congregatio cenſuit non
eſſe locum confirmationi, ſed Epiſcopum poſſe
per Sanctiſſimum abſolvi à vinculo Eccleſiæ de
Nauca, quo tenetur, & transferri ad Eccleſiam
Patriarchalem Antiochiæ Maronitarum, ita à
Sanctitatis ſuæ prædeceſſoribus pluries factum
fuit.
14 Adde quod Benedictus, XI. in extravag. *Sancta Romana, de elect.* conſiderans civitates om-
nes quatuor Patriarchalium ſedium, nempe
Conſtantinopolitanæ, Alexandrinæ, Anthio-
chenæ, & Hieroſolymitanæ aut eſſe deſtructas,
aut occupatas ab infidelibus, vel à ſchiſmaticis
detineri, ipſarum Capitulis, ſeu Canonicis diſ-
perſis, ſtatuit, ut quamdiu civitates ipſæ ſchiſ-
maticorum, aut infidelium ſubſunt, aut ſuberunt
ditioni, aut detinebuntur per eos, Canonici di-
ctarum Patriarchalium ſedium, cum earum ali-
quam vacare contigerit, ad electionem, poſtu-
lationem, ſeu quamvis proviſionem de perfici-
endo ſibi Patriarcha nullo modo procedant,
quouſque ad Apoſtolicæ Sedis notitiam perdu-
catur, decernens irritum, & inane ſi ſecus factum
fuerit, licet illa extravagans à quibuſdam intelli-
gatur de Patriarchis Latinis, non autem de Græ-
cis.

Uld.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

num. 9. & quidem acquiritur jus Prælaturæ, & jus adminiſtrandi, licet non exercitium prælaturæ, & adminiſtrationis. Nam per confirmationem nihil novi juris acquiritur, ſed tantum exercitium, *cap. Paſtoralis, in fine, de reſcript.* §. *Ecce. 16. quæſt. 1.* electio enim facit Imperatorem, ut in *cap. Legimus, 93. diſt.* & ita concludit gloſſa *prælleg. in d. cap. Quanto*, Goffred. in *cap. 2. de translat. Epiſc.* ubi dicit per confirmationem dari quidem poteſtatem adminiſtrandi, *cap. Noſti*, & *c. Tranſmiſſam de elect.* ſed nihil addi quoad ſubſtantiam, ſive vinculum matrimoniale, ut in *d. cap.* 2. nam per mutuum conſenſum contrahi debet ſpirituale matrimonium, *cap. Licet, eod. tit.* poſt quem obligatus eſt ſponſus Eccleſiæ, *cap. Sicut, 7. quæſt. 1.* & ſequitur Archid. in d. *cap. Quanto, num. 3. verſ. Unde dicas, 63. diſt.* ubi tandem reſidet in hoc ut facta canonica electione ſtatim habeat electus adminiſtrationem, ſed non effectum juriſdictionis, & idem dixit, in *cap. 1. 23. diſt. ſuper gloſſ. in aliis, & in addit. hoc videtur falſum*, &c. ſubdit tamen quod ſecundum Innocentium & Hoſt. electores numquam dicuntur transferre dominium Prælaturæ, licet dent per quod poſſit prælatura peti, unde electi ab electoribus non petunt prælaturam, quia eam non habent, nec etiam eam plenè dare poſſunt, imò ipſam prælaturam recipere videntur à confirmatore, qui eis confert plenitudinem ſui officij, *cap. Cum in cunctis, cap. Tranſmiſſam*, & *cap. Nihil eſt, de elect.*
78 At verò poſtulato jus non acquiritur ex poſtulatione, *cap. penult. infra eod.* Innocent. *hic in ver. Et gratia.* Niſi ad eum modum quo dictum eſt *ſupra num. 49.* Similiter & nominatio ex ſimplici nominatione nullum jus quæritur, *cap. Et qui, verſ. Nominationes, 2. quæſt. 6.* ita ut nominantibus liceat à nominatione reſilire, antequam fuerit ſuperiori præſentata, ut patet ex dictis *ſupra, num. 51.* Quod multo magis procedit in tractatu electionis, quæ fit antè ſcrutinium, ut cum dicitur, talis eſſet bonus; Ex hac enim nullum jus quæritur nominato; *cap. Quod ſicut in princ.* & ibi gloſſ. 1. *infra de elect.* & poſt Goffred. not. Hoſt. *hic num. 21. verſ. Ex nuda autem*, Calderin. *dicto conſ. 51. aliàs 5. de elect. in fine*, gloſſa *pragm. ſanction, in* § *Volens, in ver. Nominationes, in tit. de collat.* Ratio eſt quia per talem nominationem exprimitur conſenſus de futuro: & eſt ſenſus, Nomino talem, id eſt nomino eum eligendum, ſicut etiam aliquis eligitur in poſtulandum ut in *cap. Poſt tranſlationem, de renunciat.* & *c. Valentinianus 63. diſt.* gloſſ. 1. *d. cap. Quanto, ver. Dico quod ſi nominatio*, Rebuff. poſt alios *in tract. nomin. q. 1. num. 26.* ubi propterea hanc ſpeciem nominationis appellat conſultoriam, ſeu
79 tractatoriam. Et ſic obiter habes tres ſpecies nominationum ad beneficia vacantia. Altera eſt conſultoria quæ fit ante ſcrutiniū, de qua proximè dictum eſt. Altera eſt quæ fit in ſcrutinio, & in qua exprimitur conſenſus de præſenti, & hæc coincidit cum electione, ut dictum eſt *ſupra n. 52.* Tertia demum eſt, quæ fit Papæ de pluribus excellentioribus ad hoc ut uni ex illis dignetur providere, & in hac procedunt paritates, & diſcrimina, de quibus fusè actum eſt in præcedentibus: & ita has tres ſpecies diſtinguit Rebuff. *d. quæſt. 1. num. 26.* & ſeq. Adverte tamen ad id quod obiter dictum eſt; aliquem eligi in poſtulandum, vel è converſo; nam hodie hoc eſt correctum, per *cap. Unicum. inf. eod. lib. 6.*

DE POSTUL. PRÆLAT.

Cap. Etſi Unanimiter.

SUMMARIUM.

1 Epiſcopus poſtulandus eſt, non eligendus.
Favet ſi nulli ſit alligatus Eccleſiæ, n. 3.
2 Concordia plena non ſupplet defectum modi in
3 eligendo, nec poſtulandum facit eligibilem.
4 Electio de perſona poſtulanda non valet.
5 Factum contra legis prohibitionem non valet, quamvis
6 lex non procedat ad annullationem actus.
Caſſationis cauſa eſt nullitas, & iniquitas, & caſſatur de facto etiam quod nullum eſt.
7 Poſtulatio, & electio non valet ſi quis dicat poſtulo, & eligo ut melius valere poteſt.
8 Epiſcopus ſi de facto eligatur ad aliam dignitatem, non debet electio per ſuperiorem confirmari, n. ſeqq.
9 Epiſcopus eſt Eccleſiæ ſuæ alligatus vinculo matrimoniali, quod diſſolvi non poteſt niſi per Papam auctoritate Divina.
10 Epiſcopus non poteſt electioni ſuæ conſentire, c. Cur. & n. ſeqq.
11 Conſenſus poſtulantium non eſt liber, cum ab alieno arbitrio dependeat.
12 Poſtulatus ſi conſentiat, eo ipſo repellitur tanquam ambitioſus.
13 In Patriarcham Antiochiæ Maronitarum Epiſcopus de Nauca more illius nationis electus non confirmatur, ſed è vinculo ſuæ Eccleſiæ abſolvitur, & ad Eccleſiam Patriarchalem transfertur.
14 Patriarchalibus ſedibus vacantibus à Canonicis fieri non poteſt electio vel poſtulatio quouſque ad notitiam ſedis Apoſtolicæ perducatur.
15 Poſtulatio quid ſit, & in quo differat ab electione. & n. 19.
16 Poſtulari non poſſunt qui propter vitium eligi prohibentur, ut criminoſi.
17 Declaratur. n. 18.
18 Poſtulandi qui ſint.

ET SI UNANIMITER. Epiſcopus
1 poſtulandus eſt, non eligendus. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. Bald. & reliquos omnes. Dividitur quo ad mentem in quatuor partes. Nam primò factum narrat; Secundò permittit unam rationem decidendi, ibi, *cum ſuæ.* Tertiò, decidit, ibi, *electionem.* Quartò aliam deciſionis rationem ſubjicit, ibi, *cum eligere.*

2 Nota primò, ibi *unanimiter vota veſtra concurrerint.* Plenam concordiam non ſupplere defectum modi in providendo. Secundum Ant. de Butr. *hic num. 3.* Nam iſti Canonici Calaritani cum debuiſſent procedere per viam poſtulationis, proceſſerunt per viam electionis nemine diſcrepante, hoc enim importat verbum *unanimiter, ut cap. Bona il ſecundo, ſupra eod.* & tamen Papa irritat electionem: concordia enim unanimis vim non habet tollendi defectum poſtulandi, ut eum faciat eligibilem, ut hic per Abbatem in ſecundo notab.

3 Secundò nota, ibi, *cū ſuæ alligatus Eccleſiæ.* Idcircò Epiſcopum non eſſe eligendū, quia eſt Eccleſiæ ſuæ alligatus; ex quo deducitur à contrario ſenſu ſecundum Ioan. Andr. *hic, num. 2.* Ant. de Butr. *num. 4.* Anch. *num. 1. col. 2. ante med. verſ. Primò ergo poſtulandus.* Cardin. & Imol. *num. 2.* ut ſi non ſit amplius alligatus Eccleſiæ, puta quia renuntiavit Epiſcopatui, tunc bene poſſit eligi, quia ceſſat ratio prohibitionis, de quo dic ut per eundem Ioan. Andr. in *cap. Ad ſupplicationem, aliàs poſt tranſlationem ſuper gloſſ. 2. infra de renunciat.*

4 Tertiò, nota ibi, *tanquam contra Canones minus licitè attentatum.* Non valere electionem de perſona poſtulanda, ut hic per Butr. *num. 7.* Quam-
5 vis enim Pontifex dicat, duximus irritandam, tamen præcedentia verba, ibi, *tanquam contra Canones minus licitè attentatam*, nec non ſubſequutia, ibi, *cum eligi nullo jure potuerit*: apertè oſtendunt hujuſmodi electionem eſſe irritam ipſo jure, tum quia actus geſtus contra legis prohibitionem eſt ipſo jure nullus, quamvis lex ulterius non procedat ad irritationem actus, ut l. Non dubium, & ibi Legiſtæ, & maximè Bart. C. *De legib. quæ eſt canonizata, in c. Imperiali, 25. quæſt. 2.* Cardin. in 4. *notab.* & Imol. *num. 2. verſ. Nota quod factum.* Tum quia illud verbum, *potuerit*, præcedente negatione, privat potentiam, & inficit actum ipſo jure. Gloſſa *ordinaria in cap. Benefi-*
6 *cium de regul. iur. lib. 6.* & ſcripſi plenius in *cap. Cauſam, n. 21. 30. & ſeqq. infra de elect.* & dum tex. dicit, *duximus irritandam*, expone ſcilicet de facto ſicut de facto proceſſit, ad notata per Bald. in *l. Hi qui ad Civilia num. 6 & 7. C. De appell.* ubi dicit duplicem eſſe cauſam caſſationis, id eſt nullitatē, & iniquitatem; & caſſari etiam quod nullum eſt, quia caſſatio ad factum refertur. Vel dic irritandam, id eſt irritam denunciandam, & eſt ſimile in *cap. Accedens, il primo* iuncta gloſſ. in *verb. Caſſarivimus, infra ut lit. non conteſtat.* & tradit Bald. *dicto num. 7.* Antiqui, ut vitarent periculum nullitatis utebantur clauſula, de qua hic in gloſſ. *Magna in fine*, & per Innocent. *in princ.* videlicet eligo poſtulandum, & poſtulo eligendum, vel eligo, & poſtulo ut melius valere poteſt: ſed hæc practica hodie reprobatur in *cap. 1. infra eod. l. 6.*

8 Quartò, nota Epiſcopum non eſſe eligendum ad aliam dignitatem, ſed poſtulandum; & ſi de facto eligatur, non debere per ſuperiorem confirmari; & ita hic eſt caſus ſecundum Bald. *in princip.* Rationem habes in litteris, quia Epi-
7 ſcopus eſt Eccleſiæ ſuæ alligatus, ſcilicet nexibus præceptorum *cap. Niſi cum pridem, in fin. de renunciat.* Hoſt. *hic in princ. in verb. Alligatus.* Vel ſecundum gloſſam expone verbum, alligatus, ſcilicet vinculo matrimoniali, ut *cap. Inter corporalia, verſ. Sicut autem infra de transla. Epiſcop.* Quod quidem vinculum diſſolvi non poteſt niſi auctoritate divina, id eſt auctoritate illius, quem conſtat eſſe vicarium IEſu Chriſti, *d. cap. Inter corporalia.* gloſſ. *hic poſt princ.* & Bald. *num. 1.* Non enim homo, ſed Deus ſeparat quos Romanus Pontifex, qui non puri hominis, ſed veri Dei vicem gerit in terris, Eccleſiarum neceſſitate, vel utilitate penſata, non humana, ſed Divina potius auctoritate diſſolvit. *Quæ ſunt verba tex. in cap. Quanto, de translat. Epiſcopi*; & ideò ſequitur hic in litteris, non habeat ſine noſtra permiſſione velutum.
10 Quare cum Epiſcopus non poſſit ſuæ electioni conſentire, conſequens eſt ut nec poſſit eligi, ſed bene poſtulari à Papa, *c. Bonæ memoriæ, il primo, in princip. ſupra eod.* & in hoc magna eſt vis ſecundum Abb. Antiq. *hic num. 2.* Nam cum quis dicit Eligo te, idem eſt ac ſi diceret, Ego conſentio in te tanquam in ſponſum, vel Prælatum, quod eſſe non poteſt, quia alteri matrimonialiter copulatus eo vinculo perdurante, in aliam Eccleſiam niſi adulterè conſentire non poteſt, *cap. Sicut vir, 7. quæſt. 1.* Undè delinquit Eccleſia, quæ in talem conſentit, ut in ſponſum, vel Prælatum; & idcircò non debet eligi, ut hic. At ubi quis conſentit poſtulando, non in eum tanquam in ſponſum conſenſit, ſed in voluntate ſuperioris rem
11 totam, & conſenſum ſuum ponit, & ita ejus conſenſus liber non eſt, cum ab alieno arbitrio non habito, ſed habendo dependeat, *cap. Super eo*, & *cap. Per tuas, infra de condit.*
12 *appoſit.* Poſtulatus verò ſi conſentiat hoc ipſo tanquam ambitioſus caſſatur in Curia, ut atteſtantur Hoſt. *hic in princip. in verb. Volentum*, & Ioan. Andr. *num. 2. in eod. verb.* Itaque jure optimo conſtitutum eſt, ut Epiſcopus ſit poſtulandus, non autem eligendus, nec ejus electio confirmanda.

Et ex his cum actum fuerit in S. Congregatione rerum conſiſtorialium, an ſit confirmanda ele-
13 ctio de perſona R. P. D. Joannis à Sapa Epiſcopi de Nauca in Patriarcham Antiochenum nationis Maronitarum ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, & clero facta more illius gentis, & ſecundum antiquos Canones, ut *cap. Qui Epiſcopus*, & *Cum in his 34. diſt. cap. 1. 63. diſt. cum ſimil.* Die 6. Auguſti 1649. ſacra Congregatio cenſuit non eſſe locum confirmationi, ſed Epiſcopum poſſe per Sanctiſſimum abſolvi à vinculo Eccleſiæ de Nauca, quo tenetur, & transferri ad Eccleſiam Patriarchalem Antiochiæ Maronitarum, ita à Sanctitatis ſuæ prædeceſſoribus pluries factum fuit.

14 Adde quod Benedictus, XI. in extravag. *Sancta Romana, de elect.* conſiderans civitates omnes quatuor Patriarchalium ſedium, nempe Conſtantinopolitanæ, Alexandrinæ, Anthiochenæ, & Hieroſolymitanæ aut eſſe deſtructas, aut occupatas ab infidelibus, vel à ſchiſmaticis detineri, ipſarum Capitulis, ſeu Canonicis diſperſis, ſtatuit, ut quamdiu civitates ipſæ ſchiſmaticorum, aut infidelium ſubiint, aut ſuberunt ditioni, aut detinebuntur per eos, Canonici dictarum Patriarchalium ſedium, cum earum aliquam vacare contigerit, ad electionem, poſtulationem, ſeu quamvis proviſionem de perficiendo ſibi Patriarcha nullo modo procedant, quouſque ad Apoſtolicæ Sedis notitiam perducatur, decernens irritum, & inane ſi ſecus factum fuerit, licet illa extravagans à quibuſdam intelligatur de Patriarchis Latinis, non autem de Græcis.

Uld.

Ultimò nota, ex hoc tex. aliud eſſe poſtula-
15 tionem, aliud electionem: nam poſtulatio eſt
quædam gratiæ petitio à ſuperiore facta de pro-
movendo aliquem ad Prælationem, ad quam
de jure communi propter defectum aliquem, vel
impedimentum eligi, ſeu promoveri non pote-
rat, ut definit Abb. *ſupra in rubrica, num.* 1.
vel ſecundum Hoſt. *hic num.* 3. Poſtulatio eſt
alicujus perſonæ, quæ eligi prohibetur, non
propter vitium; ſed propter defectum, ad eli-
gendum, ſeu promovendum concors petitio.
16 Et ex hoc patet criminoſum poſtulari non debe-
re, cum propter vitium eligi prohibeatur, *c. in §.*
Nos igitur ſupr. eod. & cap. Cum in cunctis §. 1. ibi: Qui
etiam vita, &c. infra, de elect. Hoſt. *hic dicto num.* 3.
Butr. *num.* 16. Imol. *num.* 4. & alij communi-
ter, & idem Hoſt. *in dicto cap.* 1. *num.* 10. licet
ibi innocent. contrarium ſenſerit, unde ſicut
perjurus, inobediens, incontinens eligi prohi-
betur, *ut cap. Querelam. infra de jurejur. cap. Ut le-*
viorum, de vita & honeſt. clericor. cap. Dudum, &
cap. Cum in cunctis, de elect. ita & poſtulari,
ut in dicto *cap.* 1. *&* 2. *ſupra eod.* & *cap. Scri-*
ptum, infra de electione. ſed quando non propter
17 vitium, ſed propter defectum prohibetur eligi,
tunc poſtulatur, veluti ſi patiatur defectum or-
dinis, quia laicus eſt, vel ſit in minoribus ordi-
nibus conſtitutus, *cap. A multis, infra de ætat.*
& qualit. vel ſi patiatur defectum natalium, *cap.*
Innotuit, infra de elect. vel ætatis, *ut cap. Cum no-*
bis olim eod. tit. vel defectum conſenſus, quia
Epiſcopus eſt, ut *hic*, & in *cap. Bonæ* 1. *&* 2.
ſupra eod. & idem in aliis ſicut ſunt ſervi, liberti,
filij familias, adſcriptitij, obligati ex publica ad-
miniſtratione, bigami, corpore vitiati, Chi-
rurgi, Medici, infames, publici pœnitentes, &
alij plurimi, de quibus hic latiſſimè, per In-
noc. *à num.* 1. *uſque in fin.* & Petr. de Anch. *num.* 1.
18 *col.* 2. *verſ. Quæritur hic communiter*, licet per-
miſceant etiam criminoſos, qui ut prædiximus,
ſicut ſunt propter vitium ineligibiles, ita & im-
poſtulabiles ut homicidæ, niſi ſpecialiſſimâ gra-
tiâ, ſecundum Imol. *hic num.* 4. *poſt med. verſ. Et*
per hoc poteſt apparere. & dummodo pœnitentiam
19 egerint, ut per Anch. *col.* 3. *in princ. verſ. Et omnes*
prædicti ſunt poſtulandi ſi egerint pœnitentiam. Cir-
ca hoc tamen vide diſtinctionem Antonij de Bu-
trio *num.* 16. Electio verò eſt alicujus perſonæ
ad prælationem, vel fraternam ſocietatem cano-
nicè facta vocatio, ſecundum Abbatem ſupra in
rubrica, num. 2. Atque ita electio innititur juri
communi, poſtulatio autem gratiæ: Butr. *hic nu.*
9. In quibus autem conveniant electio poſtulatio,
& nominatio, poſui latiſſimè in *cap. Bonæ, il. ſe-*
cundo ſupra eod. à num. 31. *uſque ad num.* 57. & in qui-
bus differant *à* 57. *uſque ad num.* 79.

Explicit pars prima libri primi Decretalium.

UANL
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UANL
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS
UANL
FONDO
B.P. PUBLICA DEL ESTADO

UAN
DAD AUTÓNOMA DE NUEV
CCIÓN GENERAL DE BIBLIOTEC